МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ
ТА ПРОДОВОЛЬСТВА УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут економіки та управління

Видається з 2009 р.
Виходить 2 рази на рік
Обліково-фінансовий факультет

СТУДЕНТСЬКИЙ НАУКОВИЙ ВІСНИК

ВИПУСК 1(8). Частина 1
Економічні науки

Миколаїв
2013

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Студентський науковий Вісник : Науково-теоретичний журнал / В. С. Шебанін (гол. ред.) та ін. — Миколаїв, 2013. Вип. 1(8). Частина 1. 1355 с.

У збірнику висвітлено результати наукових досліджень з питань економічної теорії та суспільних наук, проблем бухгалтерського обліку, аналізу та фінансів, досліджуваних ученими, аспірантами, магістрами та студентами Миколаївського національного аграрного університету.

Рекомендовано до друку вченою радою обліково-фінансового факультету МНАУ. Протокол № 4 від 26.11.2012 р.

Точка зору редколегії не завжди збігається з позицією авторів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР: д.т.н., проф., чл. -кор. НААН України В.С. ШЕБАНІН

ЗАСТУПНИКИ ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА:
д.е.н., професор Шебаніна О.В.
д.е.н., професор Вишневська О.М.

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Економічні науки:
д.е.н., професор Сіренко Н.М.,
к.е.н., доцент Крилова І.Г.,
к.е.н., доцент Бурковська А.В.,
к.е.н., доцент Дубініна М.В.,
к.е.н., доцент Колесник В.М.,
к.е.н., доцент Калюжна О.В.,
к.е.н., доцент Мельник І.О.,
к.е.н., доцент Іваненко Т.Я.

Адреса редколегії:
54029, Миколаїв, вул. Паризької комуни, 9,
Миколаївський національний аграрний університет
www.mnau.edu.ua, тел. 0 (512) 58-05-94

Свідоцтво про державну реєстрацію
КВ №6785 від 17.12.2002.

© Миколаївський національний аграрний університет

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 634.8.003.1(477.73)

СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ВИНОГРАДАРСТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ БЕРЕЗАНСЬКОГО РАЙОНУ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Г.О.Побережнюк, магістрант

Науковий керівник: д.е.н., професор Сіренко Н.М.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто сучасні тенденції та проблеми розвитку виноградарства сільськогосподарських підприємств Березанського району Миколаївської області.

Ключові слова: виноградарство, прибуток, рівень рентабельності, собівартість.

Постановка проблеми. Виноградарство в південному регіоні Миколаївській області, зокрема, є важливим видом економічної діяльності. Але інтеграція України до СОТ, незбалансована державна політика у цій сфері призвели до неспроможності виноградарських сільськогосподарських підприємств ефективно працювати у жорсткому конкурентному середовищі.

Економічні проблеми виноградарства вивчалися у працях Б.В.Буркинського, І.М.Агеєвої, А.А.Бревнова [1], В.І.Іванченко, І.Г.Матчиної [2], Ю. Мокеєвої [3] та інших вітчизняних науковців. Однак, динамічні зміни економічної ситуації в країні зумовлюють необхідність подальшого вивчення та пошуку шляхів вирішення проблем, які стримують розвиток цих суб’єктів господарської діяльності.

Постановка завдання. Метою даної статті є дослідження сучасного стану та проблем розвитку виноградарства у сільськогосподарських підприємствах Березанського району Миколаївської області.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасними проблемами розвитку виноградарства в сільськогосподарських підприємствах Березанського району є: скорочення площ під виноградниками (до 10 %

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

щорічно), які старіють та вирубуються, а нові посадки вимагають істотних витрат; низька урожайність галузі через використання застарілих технологій вирощування винограду; незначна частина виноградників обладнана системою краплинного зрошення; закладення насаджень садівним матеріалом низьких селекційних категорій; невідповідність сортового складу виноградних насаджень вимогам виноробства; невідповідність обсягів виробництва столового винограду потребам населення, винограду технічних сортів потребам виноробства, яке орієнтовано на попит на внутрішньому та зовнішньому ринках; низька ефективність виробництва винограду, яка зумовлена значною часткою старих та зріджених виноградних насаджень, що підвищує собівартість і знижує конкурентоздатність столового винограду та вітчизняної виноробної продукції; несприятливі кліматичні умови призводять до значних втрат врожаю; зростання цін на добрива та засоби захисту рослин; збільшення цін на енергоносії та паливно-мастильні матеріали.

Станом на 2009 рік найбільший обсяг виробництв винограду зафіксовано (табл.1) в Очаківському (28,0 тис.т) та Березанському (8,8 тис.т) районах. Частка виробництва винограду сільськогосподарськими підприємствами Березанського району у Миколаївській області у 2005 році становила – 23,5 %, у 2006 році – 12,1 %, у 2007 році – 18,8 %, у 2008 році – 20,5 %, у 2009 році – 19,2 %.

Таблиця 1

Виробництво винограду по районах Миколаївської області, тис.т

Райони	2005р.	2006р.	2007р.	2008р.	2009р.
Березанський	8,8	2,6	5,1	10,0	8,8
Березнегуватський	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2
Веселинівський	1,6	1,2	0,9	1,4	1,2
Вознесенський	1,5	1,1	1,2	2,0	1,6
Врадіївський	0,1	0,0	0,1	0,1	0,1
Доманівський	0,1	0,0	0,1	0,3	0,2
Жовтневий	0,2	0,1	0,3	0,3	0,3

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Казанківський	0,4	0,8	0,5	1,7	0,4
Миколаївський	9,3	1,7	2,4	3,9	4,2
Новоодеський	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0
Очаківський	14,8	13,5	15,8	28,1	28,0
Первомайський	0,2	0,1	0,2	0,2	0,3
Разом по області	37,4	21,4	27,1	48,7	45,8
Частка Березанського району в області, %	23,5	12,1	18,8	20,5	19,2

Джерело: розраховано за даними статистичного щорічника Миколаївської області за 2009 рік [5]

Таблиця 2

Динаміка основних показників розвитку виноградарства сільськогосподарських підприємств Березанського району Миколаївської області

Підприємство/Роки		Площа посіву, га	Урожайність, ц/га	Валовий збір, ц
ВАТ «Прикордонник»	2010	221	67,0	14807
	2011	221	47,	10381
	2012	221	24,4	5386
	2012р у % до			
	2010	100	36,4	36,4
	2011	100	51,9	51,9
ДП «Агро-Коблево»	2010	567	18,4	10447
	2011	618	69,1	42713
	2012	618	70,5	43545
	2012р у % до			
	2010	109	383,2	416,8
	2011	100	102,0	101,9

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності сільськогосподарських підприємств Березанського району Миколаївської області

У ВАТ «Прикордонник» площа під виноградниками за 2010-2012 роки не змінювалася (табл. 2), урожайність винограду скоротилася на 63,6 % у

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

2012 році в порівнянні з 2010 роком та на 48,1 % порівняно з 2011 роком, внаслідок чого зменшився валовий збір винограду. У ДП «Агро-Коблево» площа під виноградниками зросла на 9,0 % у 2012 році відносно 2010 року, урожайність винограду зросла майже в 4 рази у 2012 році порівняно з 2010 роком та на 2,0 % в порівнянні з 2011 роком.

У ВАТ «Прикордонник» грошова виручка від реалізації винограду скоротилася на 2482,0 тис.грн у 2012 році відносно 2010 року та на 1708,7 тис.грн порівняно з 2011 роком, збиток від реалізації зріс на 2007,6 тис.грн та 1729,7 тис.грн у 2012 році в порівнянні з 2010 та 2011 роками відповідно, рівень збитковості виробництва винограду збільшився на 97,9 в.п. у 2012 році відносно 2010 року та на 96,7 в.п. в порівнянні з 2011 роком.

У ДП «Агро-Коблево» грошова виручка від реалізації винограду збільшилася на 11300,0 тис.грн у 2012 році порівняно з 2010 роком та на 948,74 тис.грн відносно 2011 року, прибуток від реалізації підвищився на 1125,1 тис.грн та на 958,94 тис.грн у 2012 році відносно 2010 та 2011 років відповідно, рівень рентабельності виробництва винограду зріс на 31,6 в.п. у 2012 році порівняно з 2010 роком та на 7,5 в.п. порівняно з 2011 роком, у 2012 році рентабельність виробництва винограду становила лише 2,7 відсотків.

У ВАТ «Прикордонник» ціна за 1 ц реалізованого винограду на протязі 2010-2012 років скоротилася, у 2012 році становила 180,69 грн за 1ц. найвищою ціна реалізації 1 ц була у 2011 році і становила 258,35 грн. Собівартість 1 ц реалізованого винограду має тенденцію до зростання із 153,57 грн у 2010 році до 334,11 грн у 2012 році. У 2012 році собівартість 1 ц реалізованого винограду була вищою за ціну 1 ц його реалізації, тобто було отримано збиток від реалізації.

У ДП «Агро-Коблево» ціна за 1 ц реалізованого винограду зросла у 2012 році відносно 2010 року з 183,34 грн до 303,49 грн за 1 ц, або на 65,5 %. Собівартість 1 ц реалізованого винограду у 2010 році становила 257,88 грн, у 2011 році – 301,53 грн, у 2012 році – 295,53 грн, зменшилася у 2012 році

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

відносно 2011 року на 2,0 %. У 2010 та 2011 роках собівартість 1 ц реалізованого винограду була вищою від ціни його реалізації і господарство понесло збитки, у 2012 році, навпаки, ціна за 1 ц реалізованого винограду перевищувала собівартість 1 ц його реалізації і підприємство отримало прибуток.

Таблиця 3

Показники фінансових результатів у виноградарстві сільськогосподарських підприємств Березанського району Миколаївської області

Роки	ВАТ «Прикордонник»			ДП «Агро-Коблево»		
	Грошова виручка від реалізації, тис.грн	Прибуток від реалізації, тис.грн	Рентабель-ність вироб-ництва,%	Грошова виручка від реалізації, тис.грн	Прибуток від реалізації, тис.грн	Рентабель-ність виробницт-ва,%
2010	3455,2	1181,3	52,0	1915,4	-778,7	-28,9
2011	2681,9	903,4	50,8	12266,66	-612,54	-4,8
2012	973,2	-826,3	-45,9	13215,4	346,4	2,7
2012р. в порівнянні із						
2010	-2482,0	-2007,6	-97,9 в.п.	11300,0	1125,1	31,6 в.п.
2011	-1708,7	-1729,7	-96,7 в.п.	948,74	958,94	7,5 в.п.

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності сільськогосподарських підприємств Березанського району Миколаївської області

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

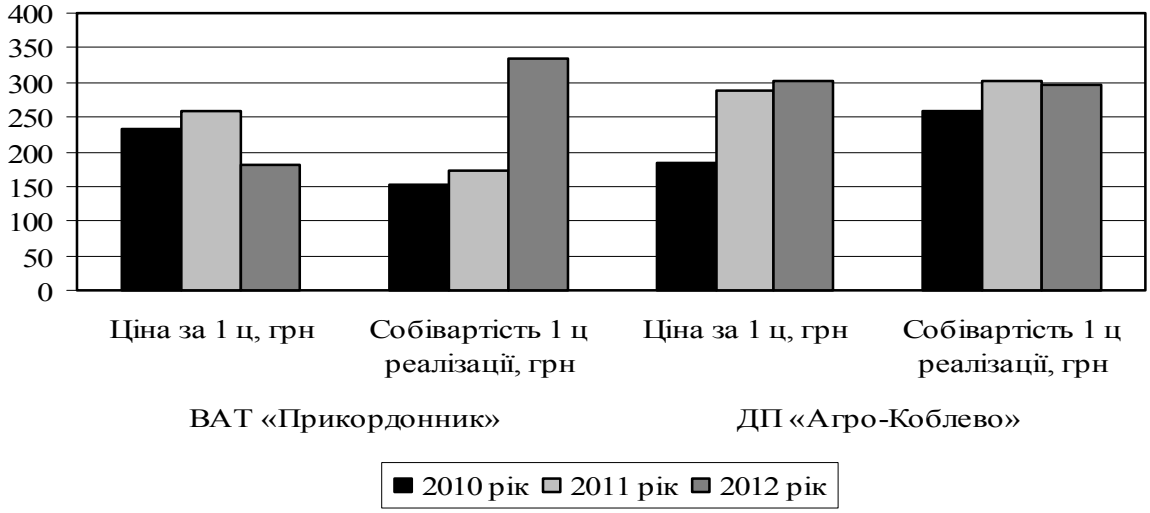

Рис. 1. Динаміка цін за 1 ц та собівартості 1 ц реалізованого винограду сільськогосподарськими підприємствами Березанського району Миколаївської області

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності сільськогосподарських підприємств Березанського району Миколаївської області

До основних напрямків розвитку виноградарства сільськогосподарських підприємств Березанського району Миколаївської області ми можемо віднести: вжиття заходів щодо підвищення врожайності виноградників; підвищення рівня догляду за виноградниками; зменшення зрідженості виноградників; оптимізація структури насаджень; застосування прогресивних прийомів агротехніки, що забезпечать ефективність виробництва винограду; залучення додаткових інвестицій на збільшення площ виноградних насаджень;підвищення конкурентоспроможності продукції на ринку.

Висновки з проведених досліджень. На основі проведених досліджень можна зробити висновки, що галузь перебуває у складному економічному становищі, потребує подальших досліджень та пріоритетних напрямків розвитку. Зокрема, основні проблеми полягають у скороченні площ під виноградниками, низькій урожайності галузі, невідповідності сортового складу вимогам виноробства, низькій ефективності виробництва винограду,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

несприятливих кліматичних умовах. Доцільно буде вжити заходів щодо підвищення врожайності, рівня догляду за виноградниками, оптимізації структури виноградників, застосування прогресивних прийомів агротехніки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Буркинский Б.В. Экономические проблемы виноградарства и виноделия / Б.В. Буркинский, И.Н. Агеева, А.А. Бревнов и др.; под ред. Буркинского Б.В. – О.: Институт проблем рынка и экономико-экологических исследований НАН Украины, 2007. – 216 с.
2. Иванченко В.И. Состояние виноградарства и повышение его эффективности для производства конкурентной винодельческой продукции [Електронний ресурс]: (Виноградарство и виноделие) / В.И. Иванченко, И.Г. Матчина // Виноградарство и виноделие. – 2009. – №3. – С.7-9. – Режим доступу до журн.: http://www.nbuv.gov.ua/Portal/ Magarach/2009_3/mv_7-9.pdf. – Назва з екрану.
3. Мокеева Ю. Виноградники Украины: завтра начинается сегодня [Електронний ресурс] : (Drinks +) / Ю. Мокеева // Drinks +. – 2006. – № 8. – Режим доступу до журн.: http://drinks.com.ua/article.php?article_id=2668. – Назва з екрану.
4. Гаркуша О.М. Проблеми розвитку виноградарсько-виноробного підкомплексу України [Текст] / О. Гаркуша // Економіка АПК. – 2008. – № 11. – С.3–5.
5. Сільське господарство Миколаївщини в 2009 році. Статистичний збірник. – Миколаїв, 2006. – 305с.

СОСТОЯНИЕ И ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВИНОГРАДАРСТВА СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ БЕРЕЗАНСКОГО РАЙОНА НИКОЛАЕВСКОЙ ОБЛАСТИ. Побережнюк А.О.

Аннотация: Рассмотрены современные тенденции и проблемы развития виноградарства сельскохозяйственных предприятий Березанского района Николаевской области.

STATE AND PROBLEMS OF AGRICULTURAL ENTERPRISES VITICULTURE BEREZANSKY DISTRICT MYKOLAIV OBLAST. Poberezhnyuk H.O.

Annotation: The current trends and problems of growing farm Berezan district, Mykolaiv region.

УДК 338.982

МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМИ ОПЛАТИ ПРАЦІ

Юрченко С.Г., магістрант

Науковий керівник: професор, д.е.н. Сіренко Н.М.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розкрито основні проблеми організації та стимулювання праці, досліджено переваги та недоліки системи оплати праці. Запропоновано вирішення даної проблеми за допомогою механізму державного регулювання.

Ключові слова: організація обліку, оплата праці, державне регулювання

Постановка проблеми. В сучасних умовах ринку механізм оплати праці підлягає суттєвій трансформації, тому виникає необхідність у досконалій системі державного регулювання. Однією з головних проблем є те, що на сьогодні заробітна плата не забезпечує соціальних захист працівників, а це призводить до низького рівня життя, особливо населення працездатного віку, виникає непропорційний зв'язок між розміром заробітної плати і кваліфікацією працівника.

Застосування недосконалої системи оплати праці призводить до зниження продуктивної праці, якості продукції, порушень трудової дисципліни, виникнення соціально-трудових конфліктів між працівниками і роботодавцем, негативно відображається на кінцевих результатах діяльності підприємства. Кожне підприємство характеризується особливостями діяльності, ставить перед собою специфічні цілі, а кожен працівник має свої цінності і установки. Саме тому система оплати праці потребує постійного дослідження і вдосконалення засобами і механізмами державного регулювання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням системи оплати праці та методів її вдосконалення займаються як зарубіжні, так

вітчизняні вчені, серед яких Л. Аллен, А. Бєляєв, І. Бєляєва, Е. Бреч, В. Бобков, М. Вебер, А. Файоль, М. Фоллет, Р. Хендерсон, Д. Хлєбніков, Х. Хетеуей, Р. Шелтон, Х. Емерсон, Р. Яковлєв та ін. Але, незважаючи на значну кількість публікації з даної проблематики, актуальним завданням залишається пошук ефективних інструментів впливу державного регулювання на оплату праці в Україні.

Мета статті. Метою статті є висвітлення теоретичних і практичних проблем та розробка шляхів удосконалення систем оплати праці за допомого механізму державного регулювання в Україні.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі функціонування економіки України відбуваються кардинальні зміни у соціально-трудових відносинах і передусім у сфері оплати праці, тому умови господарювання потребують суттєвого і ефективного державного регулювання політики оплати праці.

Для налагодженої роботи підприємства необхідно обрати ефективну систему оплати праці для кожного підприємства індивідуально. Тому було проаналізовано існуючі системи оплати праці з позиції їх переваг і недоліків (табл.1).

Таблиця 1

Переваги, недоліки та рекомендації до застосування системи оплати праці

Системи оплати праці	Переваги	Недоліки	Застосування
Погодинна система оплати праці	Дозволяє найбільш точно розрахувати зароблену тим чи іншим співробітником суму з урахуванням відсутності на робочому місці з різних причин; погодинна оплата праці дозволяє оптимально оплачувати роботу працівників, які працюють неповний робочий день	Складність розрахунку (необхідно вести суворий облік часу роботи кожного співробітника), а також неефективність погодинної оплати без премії	Застосовується, якщо складно нормувати працю робітника
Пряма відрядна система оплата праці	Зацікавлює кожного працівника в підвищенні виробітку	Не зацікавлює працівника в економії сировини, матеріалів, пального, енергії, підвищенні якості продукції	У масовому виробництві
Відрядно-преміальна	Стимулює працівника до підвищення якості продукції,	Економія ресурсів та матеріалів може призвести	На виробництві з потребою та

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

система оплати праці	виконання норм виробітку, зниження трудомісткості, економії; використання сировини і матеріалів, освоєння нової техніки	до збільшення відсотка браку	можливістю економії ресурсів без погіршення якості продукції
Відрядно-прогресивна система оплати праці	Зацікавлює робітників у збільшенні обсягу виконаної роботи	Не використовується як постійна оплата праці, а вводиться на певний термін	Термінове виконання завдання; переважно на вузьких містах
Непряма відрядна система	Зацікавлює допоміжних робітників у поліпшенні обслуговування верстатів, агрегатів автоматичних ліній для безперебійної і ритмічної їх роботи	Розмір заробітної плати робітника залежить від виробітку на обслуговуваній ним ділянці виробництва, тобто неповністю від його роботи	Для встановлення заробітку допоміжним робітникам
Акордна відрядна система оплати праці	Зацікавлює робітників у скороченні строків роботи проти установлених норм; найбільше виявляється зв'язок оплати праці з кінцевими результатами; скорочення обсягу роботи нормувальників, спрощення функцій майстра, також скорочення витрат часу бухгалтерів та економістів	Дострокове закінчення робіт не завжди є доцільним для підприємства	Коли необхідно підвищити матеріальну зацікавленість працівників у скороченні термінів виконання конкретного обсягу робіт, здачі об'єкта в експлуатацію

Джерело: [2,3]

Оплата праці регулюється на державному рівні основним законодавчим актом, тобто Конституцією України, на якому базується усе законодавство, в тому числі і законодавство про працю. Також до законів регулювання оплати праці відносять Кодекс Законів про працю (КЗпП), Закон України "Про оплату праці" від 1 травня 1995 р. № 108/95-ВР, Постанову № 100 від 8 лютого 1995 р. "Про затвердження Порядку обчислення середньої заробітної плати".

Основним елементом державного регулювання оплати праці є регулювання мінімальної заробітної плати. Мінімальна заробітна плата є державною соціальною гарантією, обов'язковою на всій території України для підприємств, установ, організацій усіх форм власності і господарювання та фізичних осіб [5].

На початок 2013 р. мінімальна заробітна плата в Україні складала 1147 грн., а з першого грудня установлена у розмірі 1218 грн.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Друга частина ст. 9 визначає, що мінімальна заробітна плата встановлюється у розмірі, не нижчому за вартісну величину межі малозабезпеченості в розрахунку на працездатну особу.

В Україні існує багато проблем з оплатою праці, але найбільш важливі – тіньова заробітна плата та низька мінімальна заробітна плата. Ці проблеми взаємопов'язані і їх вирішення можливе через поповнення державного бюджету України. Уряд пропонує ввести шкалу мінімальних заробітних плат за 8 категоріями (запровадження індикативних зарплат). На думку ініціаторів, це змусить бізнес-структури "відбілити" заробітні плати, тому що у разі виплати зарплати нижче встановленого рівня Державна податкова служба України буде мати право додатково перевірити це підприємство й накласти штраф і на керівництво, і на саме підприємство.

Існуюча система оподаткування вимагає від роботодавця на 1 гривню легальної заробітної плати сплачувати 60 копійок податків. Це дуже високе податкове навантаження [6]. А введення індикативних заробітних плат збільшить витрати підприємств і, як результат, це призведе до збільшення собівартості продукції і зростання цін, закриття багатьох підприємств та зростання безробіття.

Якщо зменшити оподаткування та збільшивши штраф за нелегальну заробітну плату, уряд зможе частково вирішити проблему нелегальної заробітної плати.

На основі викладеного вище, можна зробити такі акценти на питаннях оплати праці:

1) за допомогою систем заробітної плати здійснюється зв'язок зарплати працівника з кількісними та якісними результатами їх праці;

2) за допомогою тарифної оплати праці є можливість порівнювати працю різної якості. Структура заробітної плати та частки премії залежать від стану тарифної системи;

3) при організації заробітної плати на підприємстві власник має звернути увагу на виконання двох умов організації оплати праці: неперервне

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

підвищення заробітної плати при зниженні її затрат на одиницю продукції; гарантії регулярних виплат зарплати за рахунок господарської діяльності;

4) при переході до ринкових відносин, для захисту інтересів як роботодавця, так і працівника необхідно застосовувати паралельно державне та договірне регулювання праці;

5) буде доцільним перейняти досвід розвинених європейських країн та послабити втручання держави до регулювання заробітної плати.

Отже, для вирішення проблем заробітної плати в Україні за допомогою введення індикативних заробітних плат можливе при умові зменшення податкового навантаження.

Висновки. Організація розрахунків із заробітної плати є досить складним процесом, який регулюється значною кількістю нормативно-правових актів та потребує постійного вдосконалення з урахування вимог сьогодення щодо підвищення результативності та ефективності праці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про оплату праці» від 24.03.1995 № 108/95-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/ .
2. Завіновська Г.Т. Економіка праці [Електронний ресурс] / Г. Т. Завіновська. – Режим доступу : http://books.br.com.ua/themes/9/23.
3. Плотницька С.І. Ремонт основних фондів [Електронний ресурс] / С.І. Плотницька. – Режим доступу : http://lection.com.ua/.
4. Лаптій І. Оплата праці і заробітна плата: щодо питання термінології / І. Лаптій // ПУ. – 2005. – № 7. – С. 81–84.
5. Кодекс законів України про працю від 10.12.1971 № 322-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/.
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 26 "Виплати працівникам [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1025-03.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК: 631.16:657.3

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Л. О. Різун,магістрант

Науковий керівник: д.е.н., професор Сіренко Н.М.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглядаються особливості визначення фінансових результатів аграрних підприємств. Визначено показники, що характеризують рівень ефективності підприємства. Наголошено на важливому значенні аналізу фінансових результатів з метою прийняття ефективних управлінських рішень.

Ключові слова: фінансовий результат, аграрне підприємство, фінансовий ресурс, ринок, прибуток (збиток),фінансовий ресурс.

Постановка проблеми. Метою функціонування будь-якого суб'єкта господарювання є отримання ним позитивного фінансового результату (прибутку) у розмірах, що задовольняє потреби підприємства, працівників, власників. Одночасно прибуток, займаючи центральне місце в ринковій економіці, є суттєвим стимулом для господарюючих суб'єктів якомога ефективніше використовувати наявні трудові, матеріальні та фінансові ресурси.

Рівень прибутку, отриманого підприємством, є основним віддзеркаленням всіх виробничо-господарських процесів, що мають місце під час його функціонування. Фінансовий результат є кількісним та якісним критерієм ефективності (неефективності) існуючого менеджменту, технологій, продуктивності праці, рівня виробничих затрат на виробництво та ін. Сукупність цих факторів визначають ефективність виробництва і перетворюють позитивний фінансовий результат (прибуток) на основну рушійну силу ринкового механізму господарювання та основне джерело економічного і соціального розвитку підприємства та держави в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми, пов'язані з процесом формуванням та аналізу фінансових результатів підприємств (в тому числі і аграрних), постійно знаходились і знаходяться в центрі уваги вчених-економістів. Серед видатних вчених, які здійснили вагомий внесок у висвітлення питань формування та визначення фінансових результатів: Ф. Ф. Бутинець, А. М. Герасимович, М. Я. Дем'яненко, Г. Г. Кірейцев, М. М. Коцупатрий, В. Г. Лінник, П. Т. Саблук, М. Г. Чумаченко, Л. С. Шатковська та ін. Однак, значна кількість теоретичних і практичних проблем залишаються невирішеними. Серед них особливе значення мають:

- розробка обґрунтованої системи показників аналізу фінансових результатів;
- визначення специфічних особливостей оцінки фінансових результатів в умовах аграрних підприємств.

Метою даної статті є вивчення існуючих методик оцінки фінансових результатів та визначення основних їх особливостей в умовах сільськогосподарського виробництва.

Виклад основного матеріалу дослідження. У здійсненні виробничо-господарської діяльності господарюючих суб'єктів бере участь значна кількість взаємопов'язаних організаційних, трудових і матеріальних факторів виробництва. Мета будь-якого господарюючого суб'єкта - якомога ефективніше використати всі наявні фактори та отримати максимальний кінцевий результат. Таким чином, фінансові результати - це економічний підсумок виробничої діяльності господарюючих суб'єктів, виражений у вартісній (грошовій) формі. Окрім вартісного виміру результатів фінансово-господарської діяльності, для користувачів інформації важливе значення мають відносні показники фінансових результатів - значення рентабельності, які характеризують відносний (у відсотках) рівень прибутковості вкладеного капіталу в цілому і за його структурою, здійснених витрат чи отриманого доходу [3, с. 105]. Відносні показники, на відміну від абсолютних величин, дають змогу оцінити рівень отриманого прибутку (збитку) в розрахунку на

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

одиницю затрачених ресурсів і дозволяють порівнювати ефективність функціонування підприємств з різними обсягами виробництва (розмірами).

На сьогодні в економічній літературі виділяють декілька сотень різноманітних фінансово-економічних коефіцієнтів, які можна визначити за даними фінансової звітності. Значне поширення та різноманітність відносних показників (коефіцієнтів) зумовлюється наступними їх перевагами:

- стандартністю подання вихідної інформації (форми фінансової звітності), що дозволяє проводити їх розрахунок в умовах будь-якого підприємства;
- можливістю мінімізувати вплив інфляційного чинника;
- можливістю порівняння показників у часі та просторі;
- простота проведення розрахунків із застосуванням різноманітних комп'ютерних програм (особливо в середовищі Microsoft Excel) [4, с. 80].

Фінансові результати діяльності підприємств характеризуються такими абсолютними економічними показниками як доход (виручка) від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг, чистий дохід, валовий прибуток, прибуток, чистий прибуток, рентабельність.

З прийняттям П(С)БО №3 «Звіт про фінансові результати» аграрні підприємства розраховують фінансові результати на основі інформації форми №2 «Звіт про фінансові результати» на різних етапах його формування, а саме: валовий прибуток, прибуток від операційної діяльності, прибуток від звичайної діяльності до оподаткування, прибуток від звичайної діяльності після оподаткування і чистий прибуток, що кінцевим показником абсолютної оцінки фінансових результатів діяльності підприємства.

При аналізі фінансових результатів сільськогосподарських підприємств за формою №2 «Звіт про фінансові результати» необхідно пам'ятати, що у випадку сплати підприємством фіксованого податку прибуток від звичайної діяльності до оподаткування співпадатиме з прибутком після оподаткування.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

В умовах функціонування сільськогосподарських підприємств важливе інформаційне джерело для аналізу фінансових результатів в розрізі виробництва як окремих культур так по підприємству загалом дає така статистична звітність як Форма №50-сг «Основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств». На основі даної звітності є можливість визначити прибутковість (як в абсолютних величинах, так і у відносних) продукції що виробляється на підприємстві, що дозволяє визначити основні складові, які забезпечують позитивний фінансовий результат (прибуток) та запропонувати конкретні заходи щодо його збільшення. Проте основним недоліком даної форми є періодична зміна її структури, що дещо ускладнює можливість порівняння розрахованих показників у часі.

Під час аналізу показників прибутку виділяють наступні етапи дослідження. На першому етапі дають оцінку виконання плану з прибутку в цілому по підприємству та в розрізі окремих видів діяльності. Зокрема, виділяють прибутковість окремих структурних підрозділів, інвестиційних проектів, договорів. В умовах аграрного виробництва - прибутковість окремих культур чи продукції. На другому етапі проводять порівняльний аналіз прибутку цього підприємства з середньогалузевими значеннями та показниками прибутковості підприємств конкурентів. На третьому етапі виконують факторний аналіз прибутку за видами діяльності (важливе значення має факторний аналіз різних видів фінансового результату за допомогою адитивних моделей), дають оцінку внутрішніх і зовнішніх резервів. На четвертому етапі проводять аналіз розподілу і використання чистого прибутку [3, с. 105].

При аналізі фінансових результатів використовують сукупність прийомів, які складають його спеціальний науковий апарат. У вітчизняній практиці аналізу фінансових результатів існують такі прийоми аналізу показників, які визначаються за інформацією фінансової звітності:

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

- горизонтальний (часовий) аналіз - визначає абсолютні і відносні відхилення величин окремих видів фінансових результатів за звітний період, а також у динаміці за ряд років і дозволяє дати якісну характеристику виявлених змін;

- вертикальний (структурний) аналіз - передбачає вивчення показників структури фінансових результатів, тобто питомої ваги окремих видів доходів і витрат в загальному підсумку, а також оцінку змін, які відбуваються в структурі;

- трендовий аналіз-визначення тренду за інформацією декількох періодів, тобто основної тенденції у динаміці показників фінансових результатів;

- аналіз відносних показників (коефіцієнтів) - розрахунок відношень між окремими позиціями однієї або різних форм звітності, визначення взаємозв'язків між показниками.

Під час аналізу фінансових результатів сільськогосподарського підприємства можуть використовувати найрізноманітніші прийоми, методи та моделі. Їх кількість та широта застосування залежать від конкретних цілей аналізу та визначаються його завданнями в кожному окремому випадку.

Фінансові результати сільськогосподарського підприємства можуть бути оцінені з різним ступенем деталізації залежно від цілей аналізу, існуючої інформації, програмного, технічного та кадрового забезпечення. Найбільш доцільним є виділення процедур експрес-аналізу та поглибленого аналізу фінансових результатів, де розрізняють ряд показників:

- загальні показники характерні для всіх галузей економіки, специфічні - для окремих галузей;

- первинні показники формуються за даними обліку планової інформації, похідні - розраховуються на базі первинних даних;

- синтетичні (інтегральні) показники узагальнюють складні економічні явища та процеси;

- результативний показник - це показник, що є об'єктом дослідження.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Структуризована інформація за видами діяльності, за характеристиками визначення доходів і витрат у формі № 2 «Звіт про фінансові результати» у співвідношенні до різних елементів позикового та власного капіталу дає широку гаму кількісних і якісних параметрів одержаного кінцевого фінансового результату.

Висновки. Аналіз фінансово-економічних результатів діяльності сільськогосподарського підприємства є невід'ємною частиною фінансово-економічного аналізу. До основних показників, що характеризують результативність діяльності підприємства є рівень отриманого прибутку (збитку) і рентабельність (збитковість). Аналіз фінансових результатів здійснюють за даними фінансової та статистичної (особливо в умовах сільськогосподарських підприємств) звітності. Від того, наскільки якісно проведено аналіз фінансових результатів, визначено основні чинники, що його забезпечують залежить подальша результативність діяльності підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Борисова В. А. Методологічні основи аналізу фінансового стану підприємств агропромислового виробництва / В.А. Борисова // Фінанси України. — 2011. — № 10. — С. 63 — 68.
2. Крамаренко Г.О. Фінансовий аналіз і планування / Г.О. Крамаренко — Київ: Центр навчальної літератури, 2003. — 224 с.
3. Мамонтова М.А. Умови забезпечення фінансової стійкості підприємств / М.А. Мамонтова // Фінанси України. — 2008. — №8. — С. 103— 106.
4. Приса В.Й. Управління ризиком фінансової стійкості підприємства / В. Й. Приса // Фінанси України. — 2010. — №1. — С. 67— 72.
5. Шеремет А.Д. Методика финансового анализа / А. Д. Шеремет, Р. С. Сайфулин — М. : ИНФРА — М. 2001. — 181 с.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК:65.012.34:631.11:634(477.73)

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЛОГІСТИКИ ЗБУТОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Р. Є. Нікітіна, магістрант

Науковий керівник: д.е.н., професор Сіренко Н.М.

Миколаївський національний аграрний університет

Досліджено особливості законодавчо-нормативного забезпечення логістики збутової діяльності. Визначено роль держави у правовому регулюванні реалізації продукції сільськогосподарськими підприємствами.

Ключові слова: логістика, збут, реалізація, законодавство, держава, сільськогосподарське підприємство.

Постановка проблеми. Конкурентне середовище ринкової економіки вимагає від підприємств застосування нових підходів до планування та управління рухом товарних потоків. Одним з таких підходів, що може бути використаний на вітчизняних сільськогосподарських підприємствах, є логістика. Для успішного її впровадження в практику господарювання важливим та необхідним є дотримання чинного законодавства. Тому постає необхідність у визначенні нормативно-правових актів, які безпосередньо стосуються її здійснення, що і обумовлює актуальність теми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аспектам формування та розвитку аграрної логістики присвячені праці С. Белиха, Т. Ворожейкіної, Т. Косаревої, Н. Корженівської та ін. Необхідність державної підтримки у здійсненні логістичної діяльності висвітлено в наукових працях Б. Анікіна, О. Вінника, В. Гайворонського, А. Кальченко, В. Козика та ін. Разом з тим питання правового регулювання логістики збутової діяльності сільськогосподарських підприємства потребують подальшого дослідження.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження законодавчо-нормативної бази щодо регулювання збутової логістики, її особливостей

стосовно сільськогосподарських підприємств та визначення ролі держави в налагодженні системи розподілу та просування сільськогосподарської продукції.

Виклад основного матеріалу. Державне регулювання господарських відносин у цілому, і аграрних зокрема – це цілеспрямований вплив держави на ці відносини шляхом видання нормативно-правових актів, організації діяльності державних органів, які здійснюють це регулювання переважно економічними методами [1]. Державне регулювання відносин у сфері виробничої, господарської діяльності, з одного боку, виходить із принципів невтручання державних органів безпосередньо в діяльність суб'єктів господарювання, крім випадків, передбачених законодавством, а з другого — держава не може стояти осторонь організації, упорядкування господарської діяльності та контролю за нею, що визначається необхідністю регулювання ринкових відносин. Таким чином в результаті правотворчої діяльності держави та з врахуванням умов ринкової економіки сформувалася система аграрного права (рис.1).

Рис. 1. Система аграрного права України

Побудовано автором з використанням [1]

Виходячи з елементів цієї системи, нормативну базу збутової діяльності сільськогосподарських підприємств складають закони, підзаконні акти, а також внутрішні нормативи підприємства. При цьому основу

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

становлять саме законодавчо-нормативні акти, що визначають головну роль держави у регулюванні відносин у сфері реалізації сільськогосподарської продукції.

Зокрема, законодавством України регламентовано порядок укладання договорів безпосередньо між виробниками різних організаційно-правових форм господарювання, особистими підсобними господарствами та споживачами і заготівельниками щодо реалізації сільськогосподарської продукції. Такі договірні відносини між ними регулюються Цивільним кодексом та Господарським кодексом України [2].

Під час реалізації сільськогосподарської продукції через Аграрні біржі необхідно враховувати норми, що містяться в Постанові КМУ «Про створення Аграрної біржі» та Типових правилах біржової торгівлі. Якщо реалізація здійснюється на оптовому ринку – слід керуватися Законом «Про оптові ринки сільськогосподарської продукції».

Організаційно-правове забезпечення логістики в частині транспортування продукції здійснюється Господарським та Цивільним кодексами України, Законами України «Про транспорт», «Про зовнішньоекономічну діяльність», «Про транзит вантажів», «Про транспортно-експедиторську діяльність» тощо.

Порядок ціноутворення та проведення розрахунків при реалізації сільськогосподарської продукції визначено в Податковому кодексі України, Законі України «Про ціни і ціноутворення», Наказі Держкомстату «Про затвердження Постійних цін 2010 року на сільськогосподарську продукцію для розрахунку індексу обсягу сільськогосподарського виробництва», Постанові НБУ «Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті» та ін.

Аналіз зазначених законодавчо-нормативних актів засвідчив, що, в жодному з них не вживається термін «логістика» або «збутова логістика». На нашу думку, це є однією з найвагоміших причин того, що впровадження логістичних підходів у практику господарювання підприємств аграрного

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

сектору в Україні відбувається досить повільно. Така ситуація значною мірою зумовлена неусвідомленням вітчизняними аграрними підприємствами значення логістики, незнанням її концептуальних основ. Важливим фактором при цьому виступає також відсутність методичних рекомендацій щодо застосування форм і методів логістики, адаптованих до національного виробництва [3]. Ще однією проблемою є різне тлумачення термінології. Так, експерти Транс-Європейської Транспортної Мережі зазначають, що логістика – це управління загальним рухом товарів від місця їх виробництва до кінцевого пункту споживання [3]. Вітчизняне ж законодавство вживає термін «логістика» у його первісному значенні у правових документах, що стосуються військових операцій, де логістика визначається як метод планування, здійснення переміщення персоналу, засобів та (або) ресурсів. Інші законодавчі акти, що стосуються транспортної діяльності, оперують поняттями «логістична діяльність», «логістична схема транспортування вантажів», «логістичний центр», однак не наводять їх визначення.

Єдиний вітчизняний законодавчий акт, що містить визначення логістики як методу управління – Наказ Держкомстату України № 361 від 01.10.2008 р. «Про затвердження Інструкції щодо заповнення форми державного статистичного спостереження № 1-інновація». В зазначеному документі визначено, що під логістикою слід розуміти планування, контроль та управління транспортуванням, складуванням та іншими матеріальними й нематеріальними операціями, що здійснюються в процесі доведення сировини та матеріалів до виробничого підприємства, внутрішньозаводської переробки сировини, матеріалів і напівфабрикатів, доведення готової продукції до споживача відповідно до інтересів та потреб останнього, а також передачі, зберігання й обробки відповідної інформації [4].

Таким чином, законодавчі документи, що безпосередньо регулюють логістику збутової діяльності підприємств, оперуючи цим поняттям, відсутні. Така ситуація унеможливлює ефективне та повноцінне використання інструментів логістики в системі управління підприємством, у тому числі і

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

його збутовою діяльністю і вимагає розробки та прийняття законодавчо-нормативних актів, що регулюватимуть цю сферу.

Висновок. Враховуючи те, що основна роль в регулюванні реалізаційної діяльності підприємств, у тому числі сільськогосподарських, належить державі, для впровадження в їх діяльність принципів та методів збутової логістики необхідним є їх закріплення в законодавчо-нормативних актах. Зважаючи на гостру потребу в удосконаленні організаційних форм просування сільськогосподарської продукції в контексті підвищення ефективності функціонування підприємств аграрного сектору, це має стати одним з першочергових заходів у сфері правотворчої діяльності держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гайворонський В.М. Аграрне право України: Підручник для студентів юридичних спеціальностей вищих закладів освіти / В.М. Гайворонський, В.П. Жушман, В.М. Корнієнко та ін.; За ред. В.М. Гайворонського та В.П. Жушмана. - Х.: Право, 2003. - 240 с.
2. Вінник О.М. Господарське право:Навчальний посібник / О.М. Вінник К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність». – 2008. – 504 с.
3. Корженівська Н.Л. Логістика як інструмент підвищення господарювання / Н.Л. Корженівська // Університетські наукові записки. – 2005. - №4. – С. 359-362.
4. Підтримка інтеграції України до Транс-Європейської Транспортної мережі ТЄМ-ТРК7. Міжгалузеві питання. Логістика. Заключний звіт 7.2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ten-t.org.ua.
5. Інструкція щодо заповнення форми державного статистичного спостереження № 1-інновація «Обстеження інноваційної діяльності промислового підприємства», затверджена Наказом Держкомстату №361 від 01.10.2008 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 336.226.44:504.03

ЕКОЛОГІЧНИЙ ПОДАТОК ЯК СТИМУЛЮЮЧИЙ ФАКТОР ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

І. В. Мороз, студент

Науковий керівник: к.е.н., доцент Бурковська А. В.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто зміст та важливість екологічного податку в системі оподаткування. Екологічний податок постає не тільки джерелом поповнення бюджету, а й стимулом відповідального та належного ставлення платників податку до навколишнього середовища. Надано пропозиції щодо пільгового екологічного оподаткування.

Ключові слова: екологічний податок, екологічне регулювання, податкові преференції, база для платежів, ставки екологічного податку

Актуальність теми дослідження. Внаслідок складної екологічної ситуації, що склалася в Україні, доцільним є посилення мір екологічного регулювання в країні, в тому числі за допомогою використання на практиці екологічного оподаткування. Основним принципом екологічних податків є – «хто забруднює – той і платить», відтак кожен «забруднювач» повинен нести витрати за нанесену ним екологічну шкоду. Тому вироблення необхідних теоретичних та практичних знань в даній сфері є надзвичайно актуальним, особливо з прийняттям Податкового Кодексу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням теоретичних та практичних питань в сфері екологічного оподаткування займалися О.О. Веклич, З.С. Варналій, Т.П. Галушкіна, В.С. Загородський, П.В. Мельник, І.В.Розпутенко, І.М. Синякевич, К.І. Швабій, В.В. Юрчишин.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування заходів щодо удосконалення регулювання екологічних податків в Україні у контексті стратегічних завдань нашої країни.

Виклад основного матеріалу. Екологічний податок — це загальнодержавний обов'язковий платіж, що справляється з фактичних обсягів викидів в атмосферне повітря, скидів у водні об'єкти забруднюючих речовин, розміщення відходів, фактичного обсягу радіоактивних відходів, що тимчасово зберігаються їх виробниками, фактичного обсягу утворених радіоактивних відходів та з фактичного обсягу радіоактивних відходів, накопичених до 1 квітня 2009 року [2].

Платниками екологічного податку є суб’єкти господарювання, юридичні особи, що не провадять господарську (підприємницьку) діяльність, бюджетні установи, громадські та інші підприємства, установи та організації, постійні представництва нерезидентів, включаючи тих, які виконують агентські (представницькі) функції стосовно таких нерезидентів або їх засновників, під час провадження діяльності яких на території України і в межах її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони здійснюються:

1) викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення;

2) скиди забруднюючих речовин безпосередньо у водні об’єкти;

3) розміщення відходів у спеціально відведених для цього місцях чи на об’єктах, крім розміщення окремих видів відходів як вторинної сировини;

4) утворення радіоактивних відходів (включаючи вже накопичені);

5) тимчасове зберігання радіоактивних відходів їх виробниками понад установлений особливими умовами ліцензії строк [2].

Податковим кодексом передбачено встановлення податкових преференцій суб’єктам, що запроваджують нові технології, застосування яких дасть змогу ефективніше використовувати природні ресурси і меншою мірою забруднювати довкілля, це безсумнівно є позитивним кроком. Крім

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

цього, як зазначає В.В. Горобець [5], у випадку невиконання заходів щодо скорочення викидів, скидів забруднювальних речовин та розміщення відходів у встановлений термін введено коефіцієнт до ставок податку 1,2, що в разі подальшого невиконання буде зростати щорічно на 20 %.

Сучасні тенденції засвідчують необхідність скорочення екологічного оподаткування та більш активного використання таких інструментів, як субсидіювання та надання дотацій. В Україні, яка відповідно до світового рейтингу податкових систем Paying Taxes 2010, що проведений Світовим банком разом з Price Water House посіла 181 місце з 183, відновлення економних показників можливе лише за умови більш сприятливого оподаткування [8].

На думку Зятковської Л. І. [6], ефективність екологічного податку залежить від можливості визначити задовільну базу для платежів. Основні проблеми з визначенням об'єктів оподаткування пов'язані з податками на ресурси та кінцеву продукцію і схожі з податками на продаж та акцизи. Визначення бази екологічних податків на викиди, скиди чи розміщення твердих відходів піднімає взагалі проблеми їх вимірювання та моніторингу.

Ставки екологічного податку встановлено статтями 243 – 248 Податкового кодексу. При цьому згідно з п. 2 підрозділу 5 розділу XX «Перехідні положення» зазначеного Кодексу за податковими зобов’язаннями з екологічного податку, що виникли з 1 січня 2013 року по по 31 грудня 2013 року включно, ставки податку становлять 75% від ставок, передбачених статтями 243 – 248 Податкового кодексу (у 2012 р. вони становили 50%) [4].

У разі якщо під час провадження господарської діяльності платником податку здійснюються різні види забруднення навколишнього природного середовища та/або забруднення різними видами забруднюючих речовин, такий платник зобов'язаний визначати суму податку окремо за кожним видом забруднення та/або за кожним видом забруднюючої речовини [2].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

За два місяці 2013 року до бюджету сплачено 250,37 тисяч гривень екологічного податку. Це на третину перевищує минулорічний показник надходжень цього податку [7].

Слід зазначити, що основним джерелом фінансування заходів, спрямованих на захист навколишнього середовища та раціональне використання природних ресурсів є екологічний податок. Розподіл цих коштів здійснює Держказначейство відповідно до чинного законодавства України.

Пунктом 51 розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Бюджетного кодексу зазначено, що екологічний податок (крім податку, який справляється за утворення радіоактивних відходів їх виробниками понад установлений особливими умовами ліцензії строк) зараховується у 2013 році у таких пропорціях:

- до спеціального фонду держбюджету – 53% (у 2012 р. – 30%), з них 33% - із спрямуванням на фінансове забезпечення виключно цільових проектів екологічної модернізації підприємств у межах сум сплаченого ними екологічного податку у порядку , встановленому Кабінетом Міністрів України;
- до спеціального фонду місцевих бюджетів – 47% (у 2012 р. – 70%), у тому числі до сільських, селищних, міських бюджетів – 33,5%, обласних бюджетів та бюджету АР Крим -13,5%, бюджетів міст Києва та Севастополя – 47% [1].

Слід погодитись з професором О.О. Веклич [3] у тому, що у Податковому кодексі необхідно висвітлити ті положення з пільгового екологічного оподаткування, які фактично визначені відповідними нормативно-правовими документами з питань охорони навколишнього природного середовища і раціонального природокористування.

Враховуючи вище викладене пропонуємо за необхідне запровадити:

1) екологічне оподаткування готової продукції, наприклад, енергоносіїв, акумуляторних батарей та пакетувальних матеріалів;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

2) пільгове кредитування (шляхом зниження відсотка за користування кредитом або безвідсоткове надання кредитних ресурсів);

3) використання стимулюючих цін та надбавок за екологічно чисту продукцію;

4) пільгове оподаткування підприємств, які здійснюють екологічний аудит з подальшими інвестиціями у природоохоронні заходи та впровадження ресурсоохоронних та безвідходних технологій.

Слід доповнити підпунктом відповідну статтю Податкового кодексу в питанні про зменшення доходу, що підлягає оподаткуванню цим податком, на суму, еквівалентну тим коштам, які інвестовані суб'єктами підприємницької діяльності в екологічну реконструкцію виробництва та нарощування потужностей із випуску екологічно чистої продукції та інше.

Висновки. Роблячи висновок, можна сказати, що екологічне оподаткування взмозі зіграти виняткову роль при вирішенні екологічних проблем в умовах виходу України із соціально-економічної кризи.

На сьогодні екологічні податки у різних формах існують практично у всіх країнах, проте процес стягнення таких податків може суттєво відрізнятися.

Досвід країн із розвинутою ринковою економікою переконує, що основною метою екологічних податків є не поповнення державного бюджету, а стимулювання платника до позитивного та відповідального ставлення до навколишнього середовища. Отримані при цьому кошти можуть направлятися на стимулювання охорони навколишнього середовища споживачами, розробку та впровадження безвідходних технологій, утилізацію відходів тощо.

Таким чином, екологічні податки – це податки, що слугують для охорони навколишнього середовища, відтак, основною їх ціллю є стимулювання платника до позитивної, з точки зору охорони навколишнього середовища, поведінки.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бюджетний кодекс України від 21.06.2001 № 2542-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/anot/2542-14

2. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р., № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-vi

3. Веклич О.О. Екологічне оподаткування в Україні: реалії та напрями вдосконалення з урахуванням світового досвіду : монографія / О.О. Веклич / НАН України, Ін-т економіки. – К.: Вид-во "Либідь", 2001. – 47 с.

4. Вісник податкової служби України: Офіційне видання ДПС України / 2013 - №6, с. 34.

5. Горобець В.В. Новий екологічний податок в Україні / В.В. Горобець. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com

6. Зятковська Л. І. Ефективність екологічного оподаткування і стимулювання екологічної безпеки в умовах трансформації економіки у ринкову // Зб. наук. пр. - Вип. 13. - Тернопіль: "Економічна думка" ТАНГ, 2004 р. - С. 118 - 124.

7. Офіційний сайт Державної податкової служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://sts.gov.ua/

8. Матеріали сайту Світового банку. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://siteresources.worldbank.org/UKRAINEINUKRAINIANEXTN/Resources

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 657.37:631.11

ЗВІТНІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ЯК БАЗА ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ ЕФЕКТИВНИХ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Юрков В.О., магістр

Науковий керівник: к.е.н, доцент Бурковська А.В.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто економічне значення звітності сільськогосподарських підприємств. Досліджено склад та особливості складання звітності. Проаналізовано роль звітності для прийняття ефективних управлінських рішень.

***Ключові слова**:* звітність, сільськогосподарське підприємство, бухгалтерський облік, фінанси, управлінські рішення.

Постановка проблеми. Ефективність управління економікою залежить передусім від якості одержаної інформації, цінність якої визначається придатністю комплексно характеризувати діяльність складних за своєю структурою об’єктів, зокрема сучасних сільськогосподарських підприємств. Показники, що кількісно характеризують зміни в підприємстві, формуються у звітності, яка узагальнює первісний масив даних про їх господарську діяльність.

Проте науковий аналіз змісту та структури звітності свідчить про необхідність вирішення ряду питань, пов’язаних із недосконалістю визначення місця і ролі звітності в системі управління сільськогосподарським підприємством, що призводить до необ’єктивності звітної інформації й ускладнює прийняття управлінських рішень внутрішніми і зовнішніми користувачами.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретико-прикладні аспекти питань формування звітності й методичних підходів до її складання досліджувалися у працях відомих вітчизняних вчених-економістів: М.Т. Білухи, Ф.Ф. Бутинця, Б.І Валуєва, К.П. Дудки, В.М. Жука, В.Г.

Лінника, Л.С. Шатковської та інших. Однак слід відмітити, що залишилися ще недостатньо опрацьовані питання щодо використання звітності в системі управління підприємством, які потребують поглибленого вивчення.

Постановка завдання полягає у виявленні економічного значення звітності сільськогосподарського підприємства у процесі прийняття ефективних управлінських рішень.

Виклад основного матеріалу дослідження. За сучасних умов господарювання інформація стає одним із видів ресурсів. Зростає інтерес різних груп користувачів до звітності як продукту обліку. Особливо це стосується фінансової звітності як важливого елемента інформаційного забезпечення управління сільськогосподарським підприємством, адже вона містить інформацію про фінансовий стан господарства на кінець звітного періоду; одержаний прибуток чи збиток; грошові потоки; інвестиції тощо.

Кожне підприємство в процесі свого функціонування має на меті досягнення максимального ефекту від своєї діяльності, а це неможливо без ефективного управління ним. В свою чергу, управління виступає творчим процесом керівника, що ґрунтується на виважених рішеннях прийнятих на основі даних, що відображають реальний стан речей на підприємстві. Дані, що є основою прийняття рішень, представляються у формі фінансових звітів відповідних звітних періодів. Тому неможливо переоцінити значення повної та достовірної інформації про фінансовий стан та результати діяльності підприємства при вирішенні поточних та перспективних господарських проблем.

Для прийняття правильних управлінських рішень на рівні підприємства повинні використовуватись дані, які відповідають певним правилам, вимогам і нормам, що є зрозумілими та прийнятними для користувачів. Як наслідок, процес підготовки та складання фінансових звітів повинен бути організований відповідно до законодавства та забезпечувати користувачів повною, правдивою, неупередженою інформацією про фінансові результати діяльності і фінансовий стан підприємства. А так як є і зовнішні користувачі,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

то фінансова звітність забезпечує у повній мірі їх потреби, пов’язані з інформацією про даний суб’єкт господарювання. Отже, звітність є провідною категорією, що покликана забезпечити користувачів в інформації і, як наслідок, створити умови для ефективної та цілеспрямованої роботи підприємства.

Становлення ринкової економіки в Україні, поява нових господарських структур з різними формами власності зумовили необхідність прийняття Закону України “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність”, який створив умови щодо переходу підприємств на ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності за національними Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, розробленими на основі міжнародних стандартів. Цей перехід став позитивним явищем в умовах розвитку суспільно-економічних відносин в країні та викликав суттєві зміни як в організації, так і в побудові системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Відповідно до цього Закону, обов’язковим є ведення бухгалтерського обліку для юридичних осіб, а також складання фінансової, податкової та статистичної звітності, яка базується на основі даних бухгалтерського обліку.

Звітність - це система узагальнених і взаємопов'язаних економічних показників поточного обліку, які характеризують результати діяльності підприємства за звітний період. Вона завжди займала особливе місце в економічному життєвому циклі як окремого підприємства, так і держави в цілому. З огляду на це важливим аспектом дослідження є визначення місця й ролі звітності в системі управління. Значення звітності полягає в її достовірності, цілісності, своєчасності, простоті, порівнянності, економічності, дотриманні суворо встановлених процедур і публічності.

У звітності відображаються підсумкові дані системного бухгалтерського обліку, на основі яких можна мати уявлення не тільки про роботу самого підприємства, а й про його становище в сегменті ринку, в якому воно господарює та про рівень його конкурентоспроможності [2].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Звітність, яка є джерелом зведеної інформації про фінансові результати діяльності, займає особливе місце в управлінні підприємством як системою. Вона концентрує дані, що характеризують якісний стан підприємства і можуть мати несистемний або системний характер. Важливою особливістю останніх є наявність певних взаємозв'язків між ними. Структуризовані за функціональним призначенням дані у вигляді показників звітності, що розкривають певні аспекти господарської діяльності, формують систему звітності підприємства.

Розглядаючи звітність як систему, доцільно дати визначення системи взагалі, незалежно від її змістовного наповнення. Система – це множина елементів, які знаходяться у відношеннях і зв'язках один з одним, що утворює визначену цілісність, єдність. Елемент системи – це межа її поділу з точки зору розв'язання конкретного завдання, поставленої мети.

Система звітності, як і будь-яка система, складається з елементів, що знаходяться у взаємодії та підпорядковані досягненню однієї мети. Зазначимо, що елементом системи звітності є її форма з набором певних показників.

В економічній літературі широко використовують поняття "звітність", "бухгалтерська звітність" і "фінансова звітність". Це пояснюється традиціями, які склалися в обліковій практиці нашої країни, та термінологією нової національної системи обліку. Однак поняття "звітність" як одного з елементів методу бухгалтерського обліку має розвиток від суто практичного застосування до теоретичного викладення, за яким зберігається практичний зміст. Склад фінансової та статистичної звітності наведено на рисунку 1.

Більшість вчених-економістів, таких як А.Н. Бєлов, Н.П. Любушин М.В. Кужельний, та інші, визначення звітності розглядають як сукупність і воно зводиться до наступного:

– це система показників, які характеризують результати господарської діяльності за звітний період;

– це один з елементів методу бухгалтерського обліку;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

– це сукупність різних форм звітів, що містять інформацію, яка відображає окремі складові діяльності підприємства;

– це певним чином узагальнена інформація, необхідна зовнішнім і внутрішнім користувачам для прийняття управлінських рішень.

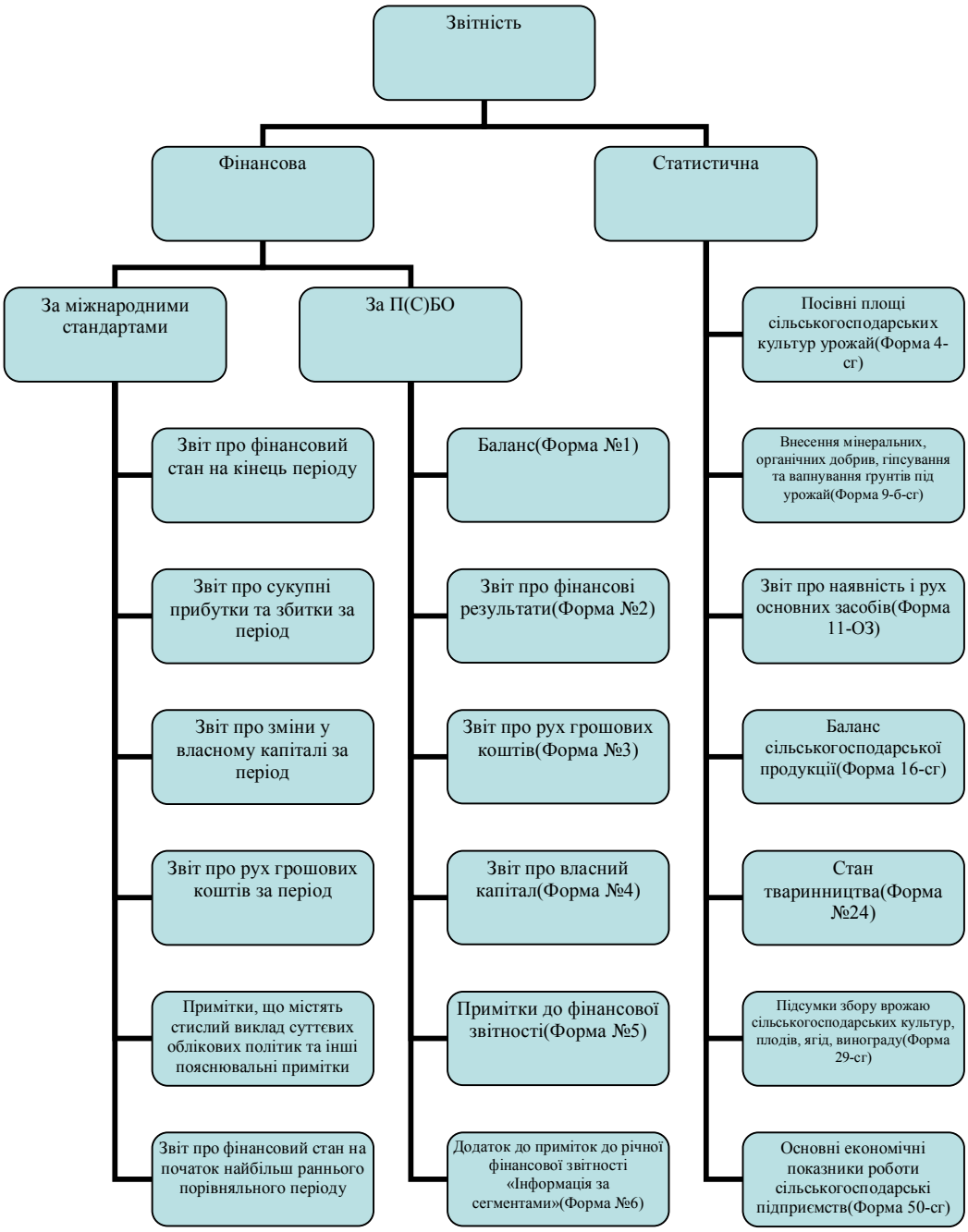

Рис. 1. Склад фінансової та статистичної звітності

Необхідно відмітити, що в більшості наукових праць із теорії бухгалтерського обліку звітність розглядається як елемент методу бухгалтерського обліку, що являє собою систему підсумкових показників, які

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

всебічно характеризують господарську діяльність підприємства, результати використання його активів і стан зобов'язань.

Розвиток будь-якого підприємства, залежить насамперед від ефективності управління, що прямо співвідноситься з повнотою і якістю інформації, яка аналізується за допомогою звітності.

Дані такого характеру відображають у фінансовій звітності, а тому фінансова звітність як база для прийняття управлінських рішень і мірило їх ефективності займає особливе місце в системі управління підприємством.

З урахуванням інформаційного змісту даних, відображених у звітності, остання займає особливе місце в бухгалтерському обліку, який є складовою системи управління підприємством [3].

Здатність звітності виконувати функції, передбачені системою управління, забезпечується, як мінімум, її двома важливими рисами: з одного боку, відображенню у ній результатів діяльності підприємства, а, з іншого – можливістю здійснення оцінки ефективності раніше прийнятих рішень, на підставі використання сформованих у ній даних.

Таким чином, звітність займає досить важливе місце у системі управління сільськогосподарським підприємством, адже через неї проходять вхідні дані зовнішнього або внутрішнього характеру, що знаходять своє відображення у внутрішньому інформаційному середовищі господарюючого суб'єкта. Зведення й узагальнення даних як результату господарської діяльності здійснюється у звітності, яка, з одного боку, є мірилом ефективності управління для будь-якого користувача (внутрішнього або зовнішнього), а з другого – базою для прийняття ефективних управлінських рішень щодо збалансованого функціонування підприємства та його підрозділів [1].

Висновки. Звітність сільськогосподарського підприємства є завершальною стадією бухгалтерського обліку й одночасно є її інформаційним продуктом, що стає джерелом інформації для прийняття ефективних управлінських рішень. Фінансова і статистична звітність є

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

невід'ємною складовою інформаційної системи АПК, що використовується з метою дієвого державного регулювання у сільському господарстві. Вона повинна надавати інформацію про показники господарювання підприємств, на підставі яких можна робити науково обґрунтовані висновки про досягнутий рівень розвитку галузі та приймати вивірені управлінські рішення на мікро- і макрорівнях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Біла Л.М. Роль звітності в системі управління сільськогосподарським підприємством / Л.М. Біла // Економіка АПК. – 2009. – № 8. – С.85-90.
2. Калюжна І.П. Формування в сільськогосподарських підприємствах звітної інформації / І.П. Калюжна // Економіка АПК. – 2008. – № 5. – С. 100-104.
3. Облікове забезпечення звітності сільськогосподарських підприємств (Методологія і практика): Підручник. – [О.В. Хомич, Л.О. Лігоненко, П.О. Жадов]; За заг. ред. О.В. Хомича. – Тернопіль: Економічна думка, 2008. – 453 с.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 336.733

СУЧАСНИЙ СТАН КРЕДИТУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Радько Д.А., студентка

Науковий керівник: к.е.н, доцент Рябенко Г.М.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглядається особливості кредитування аграрних підприємств в умовах ринкової економіки.

Ключові слова: банківський кредит, відсоткова ставка, комерційний банк, короткострокове кредитування, довгострокове кредитування, пільгове кредитування, кредитний ризик.

Актуальність проблеми. Однією з актуальних проблем вітчизняної економіки є кредитування сільськогосподарських підприємств. Досвід банківського кредитування підприємств аграрної галузі свідчить, що збитковість галузі, відсутність ліквідної застави, висока ймовірність неповернення кредитів та недосконалість законодавчих механізмів роблять їх непривабливими для банків. Значний ризик неповернення кредитів змушує банки встановлювати високу процентну ставку за сільськогосподарськими кредитами.

Вивчення кредитної політики стосовно вітчизняного аграрного сектору та розробка пропозицій щодо удосконалення кредитного забезпечення сільського господарства є актуальним питанням, яке потребує подальшого дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемами кредитів для сільськогосподарських підприємств займалися багато провідних зарубіжних та вітчизняних вчених, серед яких варто виділити О. В. Васюренко І. М. Барановського, Маліка М., Л. В. Куцина, М. А. Швайка , Г. Н. Щербакової .

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

та багатьох інших. Всі вони займаються розробкою механізмів кредитування сільськогосподарських підприємств.

Мета статті. Метою даної роботи є дослідження сучасного стану кредитного забезпечення сільськогосподарських підприємств України та обґрунтування шляхів банківського кредитування сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу. Сільське господарство є капіталомісткою галуззю і її нормальне функціонування без додаткових грошових ресурсів у сучасних умовах неможливе. Більшість сільськогосподарських виробників не ризикують залучати кредити, а потім їх повертати і в такий спосіб стараються виживати самостійно без залучення додаткових коштів у вигляді кредитів. Адже взяття кредиту на короткостроковий період не дає очікуваного результату, а довгострокове кредитування неохоче практикують банки, зрештою неврожай, або небажаний вплив несприятливих погодних умов на сільськогосподарське виробництво, недосконалість технологій, які використовуються позичальником призведе до неможливості погашення кредиту.

Досвід банківського кредитування підприємств аграрної галузі свідчить, що збитковість галузі, відсутність ліквідної застави, висока ймовірність неповернення кредитів та недосконалість законодавчих механізмів роблять їх непривабливими для банків. Значний ризик неповернення кредитів змушує банки встановлювати високу процентну ставку за сільськогосподарськими кредитами.

На сьогоднішній день сільгоспвиробникам окрім майбутнього урожаю запропонувати у заставу часто немає й чого. Але банки неохоче погоджуються на таку заставу, враховуючи, що понад 30% ризиків – організаційних і погодних – можуть вплинути на врожай. Тому потрібно вживати багато заходів, в основі яких лежить дотримання технологій сільськогосподарського виробництва, проте погодні ризики без страхування приборкати неможливо. Нині в Україні зареєстровано понад 4000 страхових

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

компаній, більше 50 з яких працюють із сільським господарством. Отож, проблему страхування ризиків втрати врожаю, можна назвати, визначальною проблемою розвитку кредитування аграрного сектора.

Незважаючи на політику сприяння кредитуванню зі сторони держави, відсутність доступу до кредитних ресурсів у сільській місцевості, особливо для великої кількості власників землі, які щойно отримали права на неї, та дрібних і середніх фермерських господарств, які з'явилися протягом останніх років, загальновизнано, що воно є одним з основних факторів, який перешкоджає розвитку сільського господарства України. Потреба невеликих сільськогосподарських виробників у кредитних ресурсах не задовольняється в повному обсязі [1].

Необхідність оновлення основних засобів у сільському господарстві, де знос їх сягає до 80%, а в окремих сільськогосподарських підприємствах і ще більше, гостра нестача сільськогосподарської техніки, (тракторний парк за останні роки скоротився майже наполовину), вимагає значних додаткових довгострокових фінансових ресурсів із застосування кредитування підприємств агропромислового комплексу.

Статистика свідчить, що у розвинутих країнах 70% обігових коштів на розвиток аграрного сектору формується за рахунок банківського кредитування, в Україні ж ця частка становить лише 20% [3, с. 96]. Також гострою проблемою, яка гальмує розвиток системи кредитного обслуговування аграрного сектора економіки, є недосконалість ринку землі, що унеможливлює її використання як застави для отримання кредиту, тривала процедура отримання банківського кредиту, недоступність малих і середніх підприємств до фінансових послуг, високі відсоткові ставки.

Велике значення для розвитку сільськогосподарського виробництва має державна підтримка. Сьогодні її механізм є малоефективним і не дозволяє задовольнити всі потреби аграріїв [3, с. 155]. Сільськогосподарські товаровиробники вкрай стурбовані ситуацією, що склалася навколо державної бюджетної підтримки галузі у 2011 році. Працюючи в умовах

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

недостатньої державної підтримки та обмеженого доступу до кредитних ресурсів, сільське господарство забезпечує виробництво продукції у обсягах, що гарантують продовольчу безпеку держави, забезпечують лідируючі позиції України на світових ринках. Формуючи майже 20% ВВП країни, галузь перераховує до державного бюджету понад 25 млрд. грн., що більше, ніж удвічі перевищує обсяги державного бюджетного фінансування. І все це за умови, коли державна підтримка знизилася з 12 млрд. грн. у 2009 році до 10,6 млрд. грн. у 2010 році.

Не кращі перспективи і на 2012 рік. У державному бюджеті на 2012 рік такої підтримки передбачається лише 10,7 млрд. грн., у тому числі за рахунок загального фонду Держбюджету – лише 690 млн. грн.

Потреба у наданні державної підтримки підприємствам АПК через механізм здешевлення кредитів сягає обсягу не менше 1,8 млрд. грн., на створення оптових ринків сільськогосподарської продукції – 300 млн. грн. Сільськогосподарські підприємства станом на 29 квітня 2011 року залучили 4,5 млрд. грн. кредитних коштів на проведення весняної польової кампанії. Із загального обсягу залучених коштів 3,6 млрд. грн. становлять банківські кредити і 923 млн. грн. – товарні кредити. Необхідним є залучення аграріями ще додатково 0,2 млрд. грн. кредитів на весняну польову кампанію. Протягом 2010 року сільськогосподарські підприємства залучили кредитів лише 1,8 млрд. грн., що на 2,7 млрд. грн. менше, ніж протягом чотирьох місяців 2011 року, що свідчить про зростання довіри комерційних банків до сільськогосподарського виробника у вигляді надання йому кредитів та впровадження різноманітних кредитних програм саме для аграрного сектору економіки. Відсоткові ставки за кредитами на кінець квітня 2011 року становлять у національній валюті 14,5% (в порівнянні до кінця березня 2011 року, то відсоткова ставка знизилася на 1,4%), а в іноземній валюті 9,0% (-1,2%) [4]. Відсутність фінансової підтримки та майже неможливий доступ до кредитних ресурсів зводить нанівець створення нових та існування діючих фермерських господарств.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

У 2010 р. в Україні 1848 підприємств агропромислового комплексу залучили кредитних коштів понад 6,8 млрд. грн., що на 33,0 % більше, ніж на відповідну дату минулого року. Із залучених коштів, короткострокових кредитів – понад 4,8 млрд. грн., середньострокових – понад 849,0 млн. грн., а довгострокових – понад 1,1 млрд. гривень.

Відсоткові ставки, за якими сплачувалися кредити, залишалися досить високими і складали 24-27% річних, не зважаючи на зниження облікової ставки Національного банку до 7,75%.

Водночас, актуальним для сільськогосподарських підприємств залишалося питання пролонгації кредитних договорів. Так, у 2010 році пролонговано кредитів для 277 підприємств на загальну суму 732,0 млн. гривень.

За статистичними даними Національного банку, загальна сума заборгованості за кредитами, наданими підприємствам агропромислового комплексу, становить 54,8 млрд. гривень, що складає 11,2 % від загального обсягу кредитів, наданих в економіку країни, з них обсяг кредитів, залучених у сільське господарство складає 26,9 млрд. гривень.

Зобов'язання банків за коштами, залученими на рахунки підприємств АПК, становлять 10,6 млрд. грн., з них – 6,6 млрд. грн. – кошти сільськогосподарських підприємств (9,6 % від загального обсягу депозитів за коштами підприємств по Україні).

Розширенню доступу сільгоспвиробників до кредитних ресурсів банків сприяла прийнята Урядом постанова від 11 серпня 2010 року № 794, якою затверджений Порядок використання у 2010 році коштів Стабілізаційного фонду для здійснення фінансової підтримки підприємств агропромислового

комплексу через механізм здешевлення кредитів. Зазначеним Порядком передбачалося надання підприємствам агропромислового комплексу на конкурсній основі компенсації відсоткової ставки за залученими, як у поточному році кредитами, так і за кредитами, залученими у 2006-2009 роках, у національній та іноземній валюті.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Компенсація надавалася позичальникам за кредитами, залученими у національній валюті, у розмірі подвійної облікової ставки Національного банку, що діяла на дату нарахування відсотків за користування кредитами, та в іноземній валюті у розмірі 10 відсотків річних, але не вище розмірів передбачених договорами.

Крім того, Порядком передбачалося здешевлення кредитів окремій категорії позичальників за залученими у 2009 та у 2010 роках довгостроковими кредитами в розмірі 90% кредитної ставки, які спрямовані на будівництво виробничих приміщень, необхідних для виробництва продукції тваринництва і птахівництва, сховищ для зберігання зерна, овочів та фруктів, а також на будівництво оптових ринків сільськогосподарської продукції. За даними Міністерства аграрної політики України у 2010 році до регіонів перераховано кошти для здешевлення кредитів в обсязі 415,0 млн. гривень.

У 2010 році сільськогосподарські підприємства, головним чином, використовували кредити, передусім, на закупівлю пального та мастил (77%), закупівлю засобів захисту рослин (48%), придбання посівного матеріалу (36%) та інші цілі, пов'язані з поточною сільськогосподарською діяльністю.

Водночас, лише 13% господарств спрямували отримані кредити на технологічне оновлення виробництва та 6% – на його розширення. Це необґрунтоване використання залучених ресурсів.

Сьогодні довгострокові кредити в Україні надаються, як в національній, так і в іноземній валюті. Динаміка надання довгострокових кредитів у сільське господарство за видами валют представлена у таблиці.

Аналізуючи отримані дані помітно, що протягом 2006-2009 років відбувається зростання обсягів довгострокового кредитування, що свідчить про позитивні зрушення. Тобто, є зростання довіри комерційних банків до позичальників, яка виявляється в продовженні строків користування кредитом і слугує позитивним явищем того, що кредитні відносини почали будуватися з урахуванням специфіки сільськогосподарського виробництва.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Адже збільшення строків кредитування для сільськогосподарських товаровиробників – це одержання можливості реалізувати свою продукцію при найбільш сприятливій ціновій кон'юнктурі. Але аналізуючи 2009 рік можна спостерігати стрімкий спад надання кредитів, що зумовлено світовою фінансовою кризою.

Таблиця

Довгострокові кредити, надані комерційними банками у сільське господарство України (за видами валют)

(заборгованість на жовтень кожного року, млн. грн.)

Період	Усього довгострокових кредитів		У тому числі					
			в національній валюті			в іноземній валюті		
	млн. грн.	до попер. року, %	млн. грн.	%	до попер. року, %	млн. грн.	%	до попер. року, %
2006	140131	177	58540	42	154	81591	58	112
2007	261849	186	98891	38	169	162958	62	107
2008	295362	112	118643	40	119	176719	60	108
2009	17414	5	11864	68	9	5549	31	3

Слід зазначити, що завдяки стабілізації гривні, збільшенню обсягів пільгових позик і підвищенню рівня повернення кредитів. За відповідний період відсоткові ставки за ними зменшилися з 15,8 до 14,1%, у тому числі в національній валюті з 17,4 до 16,2 % а в іноземній – із 11,7 до 10,8 %.

Таке зниження відсоткових ставок, слід пов'язувати, насамперед із стабілізацією гривні, підвищенням рівня повернення кредитів та можливостями комерційних банків щодо залучення дешевих кредитних ресурсів.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Господарства більшість кредитів залучають терміном використання від 6 до 9 місяців – 52%, на термін більше 9 місяців – 42%, а строком до 3 місяців – лише 1%, від 3 до 6 місяців – 5% кредитів [4].

Ефективність кредитування аграрної сфери, в значній мірі, залежить від продуманості та обґрунтованості розробленої кредитної політики. Основним інструментом підвищення доступності кредитних ресурсів для аграрної галузі є створення механізму часткового або повного державного гарантування повернення позик. Також для поліпшення економічної ефективності, держава повинна сприяти створенню і розвитку ринків капіталу. Вільний доступ до кредитів і, отже, до сучасних технологій дасть можливість сільськогосподарським підприємствам використовувати виробничий потенціал повною мірою. Краща оснащеність робочої сили приведе до значного поліпшення технічної ефективності.

З метою поліпшення ефективності розподілу ресурсів необхідно забезпечити здорову конкуренцію на ринках сільськогосподарської продукції, оскільки конкурентні ринки є найбільш гнучким і ефективним механізмом розподілу ресурсів. Необхідно також забезпечити доступність інформації про ситуацію на ринках, що дало б можливість виробникам прогнозувати розвиток ринків сільськогосподарської продукції і на їх основі правильно визначати вид виробничої діяльності.

Висновки. Підсумовуючи вище сказане щодо проблем кредитування сільськогосподарських товаровиробників, можна відзначити, що найголовнішим причинами, які стримують розвиток кредитування, є висока ціна кредиту, відсутність гарантій повернення кредиту, недосконалість законодавчих механізмів, високий рівень витрат банків при наданні послуг та відсутність надійного позичальника. Значний ризик неповернення кредитів змушує банки встановлювати високу процентну ставку за цими кредитами.

Проблема довгострокового кредитування сільськогосподарських підприємств має комплексний характер. Враховуючи це, вирішити її одним

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

заходом неможливо – потрібний системний підхід, який би максимально врахував специфіку агропромислового виробництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Борейко І.П. Кредитування сільськогосподарських підприємств як ефективне джерело інвестиційної діяльності / І.П. Борейко // Економіка АПК. – 2009. - № 1. – с. 89 – 97.
2. Гудзь О. Є. Удосконалення механізму кредитних субсидій підприємств АПК / О. Є. Гудзь // Економіка АПК. – 2010. - №9. – С. 59-61.
3. Колотуха С.М. Кредитування сільськогосподарських підприємств як ефективне джерело інвестиційної діяльності / С.М. Колотуха, І.П. Борейко // Економіка АПК. – 2010. - №1. – С. 89 – 97.
4. Олійник О.О. Довгострокове банківське кредитування аграрних підприємств: проблеми розвитку / О.О. Олійник // Науковий вісник НАУ. – 2010. - № 44. – С. 72-74.

УДК 369.06

СВІТОВИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСУВАННЯ У СФЕРІ МЕДИЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ

С.С. Дюміна, студентка

Науковий керівник: к.е.н., доцент Рябенко Г.М.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті проаналізовано систему охорони здоров'я в Європейському регіоні та запропоновано найбільш перспективні, з погляду можливого використання, у вітчизняній практиці напрямки розвитку і удосконалення системи обов'язкового медичного страхування.

Ключові слова: сфера охорони здоров'я, моделі Бісмарка, Беверіджа, Семашка, медичне страхування, фінансування.

Постановка проблеми. У сучасній економіці України активізувалися процеси формування ринкового середовища. Спричинені ними перетворення охопили всі сфери господарювання, у тому числі й систему охорони здоров'я (СОЗ).

Це вимагає проведення ефективних реформ у СОЗ, найважливішою з яких є організація фінансування у сфері медичних послуг. Зарубіжний досвід засвідчує, що розвинений ринок медичних послуг забезпечує населенню належний доступ до якісного медичного обслуговування, опосередковано впливаючи на збільшення тривалості життя, поліпшення здоров'я, збереження генофонду нації. На жаль, в Україні фінансування медичних послуг формується спонтанно і хаотично, а в деяких регіонах доволі повільно. Тому постає необхідність у створенні передумов та визначенні напрямів його формування і розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Згідно соціального опитування, якістю медичної допомоги задоволені лише 6% опитуваних.

Задоволені своєю працею лише 28,5% лікарів . Робота лікарень була визнана задовільною тільки 52,1% опитуваних. [2]

Структурна незбалансованість розвитку медико-індустріального комплексу України при переході до ринку визначається високим рівнем інфляції, різким порушенням господарських зв'язків, скороченням обсягів виробництва в масштабі всієї економіки. Внаслідок населенню складно придбати життєво важливі медикаменти, малодоступними є платні медичні й оздоровчі послуги.

Постановка завдання. Формування та розвиток фінансування у сфері медичних послуг спрямовані на створення сприятливих умов життєдіяльності та підвищення здоров'я населення, визначення цінності для суспільства соціальної ефективності, яка проявляється у відповідності до результатів функціонування ринку медичних послуг основним соціальним потребам суспільства: забезпечення рівного доступу до медичних послуг та задоволення їх якістю, нарощування капіталу здоров'я населення, створення робочих місць для висококваліфікованого медичного персоналу тощо.

Виклад основного матеріалу. У сучасний період розвитку систем охорони здоров'я, як зазначає ВООЗ, в Європейському регіоні можна виділити п'ять категорій країн, згрупованих за принципом домінуючого законодавчо встановленого типу фінансування охорони здоров'я:

1. Системи охорони здоров'я, засновані на моделі Бісмарка (де переважає соціальне медичне страхування) з уже сформованою системою фінансування (Австрія, Бельгія, Франція, Німеччина, Нідерланди, Швейцарія).

2. Системи охорони здоров'я, засновані на моделі Бісмарка, що перебувають у перехідній стадії до бюджетного фінансування (Польща, Румунія, Туркменістан). [1]

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

3. Системи охорони здоров’я, засновані на моделі Беверіджа, де переважають надходження із загального бюджету з уже сформованою системою фінансування (Данія, Фінляндія, Норвегія, Швеція).

4. Системи охорони здоров’я, у яких відносно недавно стало переважати бюджетне фінансування, що змінює страхове і, отже, вони також перебувають на перехідному етапі (Греція, Італія, Португалія).

5. Системи охорони здоров’я, котрі історично засновані на моделі Семашка, тобто у них переважають надходження з централізованого загального бюджету, але планується або вже повністю здійснено перехід до страхового принципу (Болгарія, Хорватія, Грузія, Вірменія, Україна).

У світовій практиці відокремлюється три базових моделі фінансування охорони здоров’я (схема 1):

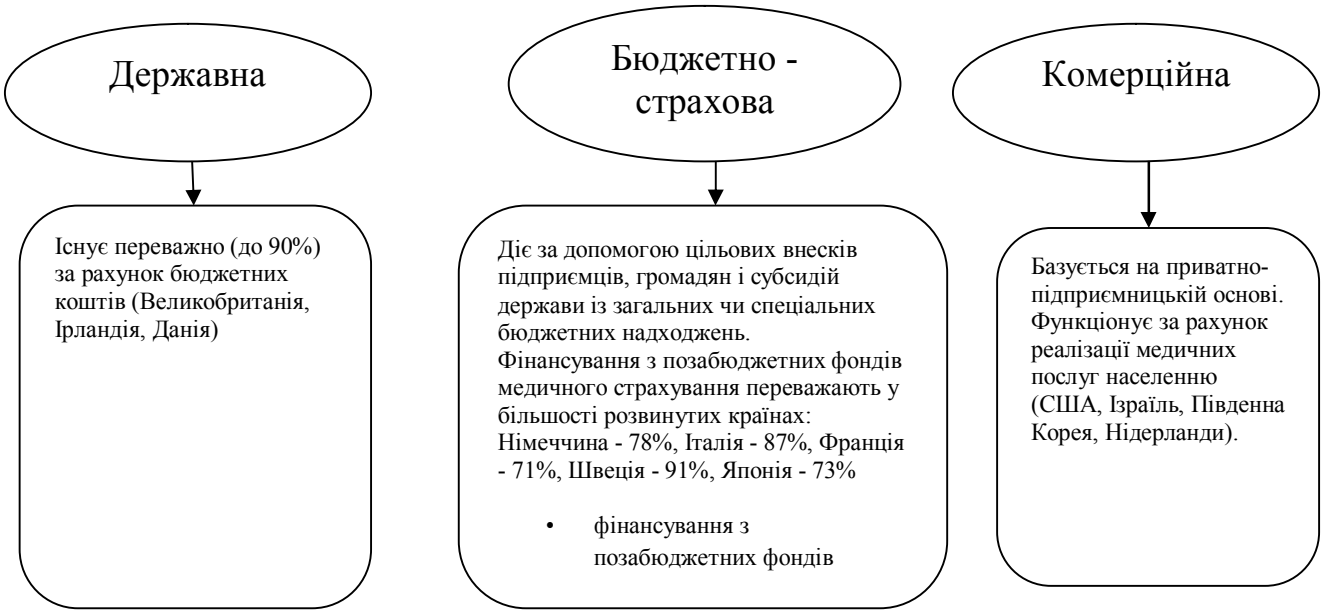

Схема 1. Моделі фінансування охорони здоров’я

Джерело: побудовано з використанням [1]

Розглянемо кожну модель детальніше. У країнах з державною системою організації охорони здоров’я медичне обслуговування не є цілком безкоштовним для населення і припускає як додаткове джерело фінансування надходження коштів від населення.

У зв’язку із запровадженням у вітчизняну практику охорони здоров'я системи медичного страхування виникло багато проблем методичного й

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

організаційного характеру. Багаторічний досвід європейських економічно розвинутих країн, таких як Франція, Німеччина, Скандинавські країни та країни Бенілюксу (Бельгія, Нідерланди, Люксембург) показує, що переважною рисою їх систем охорони здоров'я є розвиток страхової медицини (системи медичного страхування). [6]

Діяльність державних і місцевих служб охорони здоров'я координується і контролюється Міністерствами охорони здоров'я. Держава бере на себе такі функції у сфері охорони здоров'я:

- санітарну охорону кордонів;
- санітарно-протиепідемічну діяльність (на відміну від США, де відсутнє державне санітарне законодавство);
- контроль за діяльністю місцевих (муніципальних) служб. [5]

Основні дані про загальні витрати на охорону здоров'я в окремих країнах Європи у відсотках до валового національного продукту та в доларах на одного громадянина наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Витрати на охорону здоров'я в окремих країнах Європи

Країна	Загальні витрати від ВНП (%)	Витрати у розрахунку на одну людину у доларах з урахуванням купівельної спроможності національної валюти
Швейцарія	9,9	2283
Франція	9,7	1835
Австрія	9,3	1777
Фінляндія	8,8	1363
Нідерланди	8,7	1531
Італія	8,6	1523
Норвегія	8,2	1592
Греція	7,5	1266
Велика Британія	7,1	1213

Джерело: Всесвітня організація охорони здоров'я

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

У більшості економічно розвинутих країн Північної та Західної Європи система страхової медицини передбачає три основних джерела оплати витрат на медичну допомогу, а саме:

1. Відрахування із заробітної плати застрахованих: наприклад, у Франції – 6 % від заробітної плати; у Німеччині – 11,8 %; у Бельгії – 8,4 %; в Австрії – 10,1 %; у Франції і Нідерландах – 19 %;

2. Відрахування з державного бюджету: у Нідерландах – 10 %, у Німеччині – близько 20 %, у Скандинавських країнах – від 20 до 50 %;

3. Відрахування з прибутків підприємців – 50 % у Німеччині;

4. Біля 5 % усіх коштів на медичну допомогу в решті країн світу. [1]

Питома вага застрахованого населення в цих країнах становить 60-80 %.

Для Німеччини, Нідерландів, Бельгії, Люксембургу, Австрії характерна модель Бісмарка: страхові фонди створюються, головним чином, за рахунок обов'язкових внесків працівників або підприємств і є недержавними органами фінансового управління. Страхові фонди укладають угоди з лікувальними закладами, приватно практикуючими лікарями щодо обсягу і порядку надання медичної допомоги.

Моделі медичного страхування у цих країнах відрізняються не тільки структурою джерел фінансування охорони здоров'я, але і формами проведення. [4]

У жодній країні ці моделі не реалізовано у «чистому» вигляді. Як правило, спостерігається поєднання всіх трьох способів фінансування з переважанням одного з них.

Принцип побудови національних систем охорони здоров'я розвинутих країн можна сформулювати в такий спосіб:

- рівність для всіх громадян у доступності наявних медичних послуг досить високої якості;
- забезпечення гарантованого обсягу медичних послуг для населення і контроль за їх цінами;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

- право громадян на обрання страховика, лікувальної установи, лікаря, а також методу лікування в системі страхової медицини.

Згідно з цими загальноприйнятими принципами, країни розробляють і реалізують різні моделі фінансування охорони здоров'я, виходячи з фінансових можливостей державного бюджету, частки витрат на охорону здоров'я у ВВП країни, платоспроможності населення й інших факторів.

Найбільш перспективними з погляду можливого використання у вітчизняній практиці є такі напрямки розвитку й удосконалення системи обов'язкового медичного страхування:

1. Реорганізація стаціонарної медичної допомоги, перенесення основного акценту на амбулаторно-поліклінічну допомогу, широкий розвиток інституту лікаря загальної практики (досвід Великобританії).

2. Застосування диференційованого внеску на обов'язкове медичне страхування громадян. Галузевий принцип формування страхового тарифу (досвід Німеччини).

3. Сполучення програм соціального і медичного страхування населення (досвід Швеції).

4. Застосування методу часткової оплати пацієнтом медичних послуг в умовах обов'язкового медичного страхування (досвід Франції). Від того, яку модель організації і фінансування буде обрано Україною, який її механізм, залежить майбутнє охорони здоров'я. [3]

Висновки. Тож, як бачимо, необхідно володіти всією інформацією про світові тенденції розвитку страхових медичних послуг розвинутих країн світу з метою прогнозу тих тенденцій, які чекають на нас в майбутньому. Але всі реформування в цій галузі будуть марними, якщо не буде надаватися належна підтримка з боку держави. Медичне страхування повинно бути обов'язковим, адже його реалізація, підтримка та вдосконалення приведе до зростання сильної та здорової нації, а як наслідок – сильної та ефективної економіки в країні.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баєва О. Аналіз соціально-економічного досвіду із запровадження страхової медицини / Баєва О. // Персонал. – 2007. – №3. – С. 72-76
2. Богуславський Є.І., Шибалкіна Ю.С. Медичне страхування в Україні: проблеми та перспективи / Богуславський Є.І., Шибалкіна Ю.С. // Зовнішня торгівля: право та економіка. – 2008. – №4. – С. 83-86
3. Колесник Т. К Вопросы о реформировании системы здравоохранения в Украине / Т. Колесник // Региональное управление. – 2009. – № 3. – С. 17.
4. Основные институты гражданского права зарубежных стран. Сравнительно-правовое исследование / [Залесский В.В. и др.] - М.: Норма, 2005. – 648 с.
5. Прутська О.О., Литвак А.І. Перспективи та проблеми реформування в Україні медичного страхування / Прутська О.О., Литвак А.І. // Наукові конференції. Соціум. Наука. Культура. – 2007. - № 7. – С. 49-51
6. Соціальна медицина та організація охорони здоров'я / [за заг. ред. Ю. В.Вороненка, В. Ф. Москаленка]. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2000. – 680 с.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 631.164.23

ОСОБЛИВОСТІ КРЕДИТУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

В.П. Степанова, студентка

Науковий керівник:к.е.н., доцент Рябенко Г.М.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті досліджено особливості кредитування сыльськогосподарських підприэмств, позитивні та негативні чинники, котрі відіграють провідну роль у цій сфері.

***Ключові слова**:* авансовий кредит, відстрочка погашення заборгованості, кредитної лінії.

Постановка проблеми. Вичерпання чинників екстенсивного економічного розвитку в сільському господарстві обумовлює пошук нових факторів прискорення економічної динаміки, адекватних сучасному стану розвитку світової економіки. Україна стала членом Світової організації торгівлі (СОТ). Це вимагає від вітчизняних підприємств функціонувати в якісно нових умовах. Зростання економіки матиме кумулятивний характер лише за рахунок підвищення конкурентоспроможності продукції сільськогосподарських підприємств, тобто ефект від екстенсивного використання наявних виробничих потужностей перевищить потенційно можливий за рахунок інвестиційно-інноваційного зростання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням кредитування сільськогосподарських підприємств та економіки в цілому завжди приділялась значна увага, що відображено в працях І.М. Барановського[1], В.Л. Карпенка [2], В.В. Стадника[3] та ін.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування методів вибору оптимальних управлінських рішень щодо залучення кредитних ресурсів для розвитку підприємств та розробка пропозицій щодо активізації фінансування

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств в Україні та зазначення особливлстей кредитування сільськогосподарськихх підприємств.

Виклад основного матеріалу. Сільське господарство будь-якої країни залишається основною продовольчою галуззю народного господарства, стан якої залежить від обсягів коштів, вкладених у її розвиток. У сфері сільського господарства кредитні ресурси відіграють вирішальну роль: сезонний розрив між вкладенням і надходженням коштів, безперервність процесів відтворення, значна потреба в обігових засобах перетворюють кредит в основне джерело поповнення фінансових ресурсів. Дослідження фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств, свідчить про те, що вони в основному працюють за рахунок власних ресурсів, які є недостатніми для самофінансування. Обмеженість власних коштів змушує аграрні підприємства сподіватися на підтримку з боку банків через свої форми кредитування. Банківські кредити сільськогосподарським підприємствам на поточні потреби включають кредити на покриття сезонних витрат, а саме: заготівлю кормів, добрив, робочу силу та пальне, а також на купівлю тварин. Кредитами на сезонні витрати найчастіше користуються сільськогосподарські підприємства, оскільки в них зростання витрат відбувається в один період року, а надходження доходів – в інший.

Проблемами кредитування сільськогосподарських підприємств банками є: підвищення фінансових ризиків, спричинене отриманням кредиту, у перспективі може призвести до втрати фінансової стійкості і навіть платоспроможності; відсутність у позичальників ліквідного забезпечення кредитів; високі кредитні відсотки; тривала процедура розгляду можливості отримання кредиту; вплив сезону на сільськогосподарське виробництво і залежність від природно-кліматичних умов; катастрофічне падіння родючості ґрунтів та зростання їх ерозії; непостійне законодавство, нестабільність фінансової та політичної системи; неможливість отримання кредиту на створення сільськогосподарського підприємства «з нуля».

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Особливістю кредитування сільськогосподарських підприємств є те, що банки повинні кредитувати весь кругообіг коштів позичальника. Лише у цьому випадку може бути впевненість, що банківські кошти не будуть «заморожені» на якійсь стадії виробництва.

Забезпеченнями позичок слугують (крім звичайних видів майна) врожай та сільськогосподарська техніка.

Потреба в кредиті визначається як різниця між запасами матеріальних цінностей та виробничими витратами, які не перекриті виходом продукції, з однієї сторони, та власними оборотними коштами сільськогосподарського підприємства та кредиторською заборгованістю, з іншої сторони.

Короткострокове кредитування сільськогосподарських підприємств здійснюється, як правило, з використанням кредитної лінії, що відкривається на період до одного року. Надання сільськогосподарського кредиту проводиться шляхом оплати з позичкового рахунку розрахункових документів за товарно-матеріальні цінності і послуги, що купують сільськогосподарські підприємства. Погашення кредиту відбувається з поточного рахунку сільськогосподарського підприємства в розмірах і строки, зазначені в кредитному договорі.

Строки погашення позичок встановлюються на ті квартали, в яких вихід продукції за планом перевищує планові витрати та приріст залишків матеріальних цінностей. Ці квартали визначаються на основі розрахунку сільськогосподарського підприємства, в якому відображається потреба в короткострокових кредитах. Сільськогосподарським підприємствам, що мають фінансові ускладнення в результаті загибелі сільськогосподарських культур та тварин, а також недобору продукції через стихійні лиха, може надаватися відстрочка погашення заборгованості.

Сільськогосподарським підприємствам, які, крім виробничої діяльності, займаються ще й заготівельною, може надаватись авансовий кредит, тобто кредит готівкою для розрахунків з громадянами за куплену у

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

них сільськогосподарську продукцію, а також для покриття заготівельних витрат.

Крім того, сільськогосподарським підприємствам може надаватися кредит на оплату худоби та птиці, які вирощені в приватних господарствах на договірних умовах. Ці кредити також можуть видаватися в готівковій формі або шляхом перерахування грошей на поточні рахунки майбутніх здавачів сільськогосподарської продукції. Розмір кредиту визначається в процентах (як правило, це 50% від суми укладених договорів). Надається цей кредит у вигляді грошових авансів на придбання інвентаря, матеріалів, засобів малої механізації, необхідних для виробництва сільськогосподарської продукції на договірній основі.

Погашається кредит у міру здачі громадянами сільськогосподарської продукції.

Визначальним орієнтиром стратегії розвитку сільськогосподарських підприємств у сучасних умовах має стати забезпечення готовності до широкомасштабного здійснення інноваційної діяльності та функціонування в умовах інноваційного розвитку.

Нагромаджений потенціал повинен бути використаний для розвитку галузей, в яких Україна має перспективні порівняльні конкурентні переваги та які можуть розвиватися в умовах вже структурованого та місткого ринку, готового до споживання сільськогосподарської продукції, в тому числі екологічно чистої, а також попиту на передову технологію з боку вітчизняних виробників, які дійшли до стадії оновлення виробничих фондів. Кваліфікований підхід до інвестування в цих сферах дає підстави прогнозувати пошук інвесторами так званих «точок зростання», визначальною ознакою яких є зростання віддачі на капітал та зниження питомих витрат виробництва.

Сьогодні існує багато програм для підтримки кредитування сільськогосподарських підприємств. А тому головним завданням є

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

осмислення та вибір тих програм, які максимально будуть придатними для кожного окремого сільськогосподарського підприємства.

Висновок. Використання кредитів в якості джерела фінансування сільськогосподарських підприємств має важливе економічне значення. Особливістю кредитування сільськогосподарських підприємств є те, що банки повинні кредитувати весь кругообіг коштів позичальника та існує великий ризик втрати коштів через неможливість передбачення результатів. Тому, незважаючи на заходи держави щодо стимулювання розвитку сілького господарства, лише незначна частина банків ризикують надавати кредити сільськогосподарським підприємствам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барановський І.М. Зарубіжний досвід кредитування сільськогосподарських товаровиробників / І. М. Барановський // Науковий вісник національного аграрного університету. – 2008. – №5. – С. 238

2. Карпенко В.Л. Екзогенні та ендогенні фактори активізації інноваційної діяльності підприємств / В.Л. Карпенко, М.А. Йохна // Вісник Технологічного університету Поділля. – 2003. - №2. – Т. 1. – С. 92-96.

3. Стадник В.В. Напрями та моделі інноваційного розвитку регіонів України / В.В. Стадник, Г.В. Скиба // Вісник КНУТД. – 2003. – №3. – С. 111-117.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 631.11:658.14/.17(047.32)

ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Маковєєнко І.Е., магістр

Науковий керівник: к.е.н., доцент Рябенко Г.Н.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто особливості формування фінансової звітності сільськогосподарських підприємств, запропоновано шляхи удосконалення моделі фінансової звітності сільськогосподарських підприємств.

***Ключові слова**:* фінансова звітність,облік, управлінські рішення, модель фінансової звітності.

Постановка проблеми. Ефективність управління економікою залежить, передусім, від якості одержаної інформації, цінність якої визначається придатністю комплексно характеризувати діяльність складних, за своєю структурою об’єктів, зокрема сучасних підприємств. Показники, що кількісно характеризують зміни в підприємстві, формуються у звітності, яка узагальнює первісний масив даних про їх господарську діяльність.

Проте науковий аналіз змісту та структури звітності свідчить про необхідність вирішення ряду питань, пов’язаних із недосконалістю визначення місця і ролі звітності в системі управління сільськогосподарським підприємством, що призводить до необ’єктивності звітної інформації й ускладнює прийняття управлінських рішень внутрішніми і зовнішніми користувачами.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретико-прикладні шляхи вдосконалення питань формування звітності й методичних підходів до її складання досліджувалися у працях відомих вітчизняних вчених-економістів Л.М. Біла, М.Т. Білухи, Н.О. Бондаренко , О.З. Душко, П.О. Жадов, І.П. Калюжна, Л.О. Лігоненко, Б.Ф. Усач, О.В. Хомич та інших.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Однак слід визнати, що залишилися ще недостатньо опрацьовані питання щодо використання звітності в системі управління підприємством, які потребують поглибленого вивчення.

Постановка завдання. Метою економічного дослідження є виявлення економічного значення моделі фінансової звітності сільськогосподарських підприємств та визначення основних шляхів її удосконалення.

Виклад основного матеріалу дослідження. За сучасних умов господарювання інформація стає одним із видів ресурсів, зростає інтерес різних груп користувачів до звітності як продукту обліку. Особливо це стосується фінансової звітності, як важливого елемента інформаційного забезпечення управління сільськогосподарським підприємством.

Процес створення моделі базується на використанні даних фінансової звітності для прийняття управлінських рішень і з точки зору формування інформаційного забезпечення є багатоаспектним. Разом з тим необхідно створити єдину звітну модель, у межах якої не допускалося б варіантності категорій.

Основними складовими моделі є організація фінансового обліку та складання звітності – два логічновзаємопов'язаних елементи інформаційної системи. Тобто, облік, як інформаційна система, дозволяє на підставі розрізнених господарських фактів, зафіксованих у первинних документах, сформувати уяву про діяльність підприємства, причому, з двох позицій:

- статичної інформаційної моделі у формі балансу (активи й пасиви);
- динамічної моделі господарського процесу (руху господарських засобів).

Модель фінансової звітності є інструментом пізнання змісту механізму господарської діяльності, який відображає певну групу її властивостей [1].

Нині для сільського господарства, як і для інших галузей та усіх юридичних осіб, діє структура фінансової звітності, що передбачає застосування типових форм. До них відносяться: форма № 1 «Баланс», форма № 2 «Звіт про фінансові результати», форма № 3 «Звіт про рух грошових

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

коштів», форма № 4 «Звіт про власний капітал», форма № 5 «Примітки до річної фінансової звітності» та форма № 6 «Інформація за сегментами»[4].

Фінансова звітність підприємства відображає: фінансовий стан на кінець звітного періоду; одержаний прибуток чи збиток у звітному періоді; грошові потоки за звітний період; інвестиції власників тощо.

Для вітчизняної практики при побудові моделі фінансової звітності необхідно взяти відповідні елементи, методи, опрацювати специфіку розкриття інформації й засоби для обчислення системи показників, що дозволять зробити її оптимальною, до її складу слід включити систематизований перелік форм фінансової звітності та показники діяльності сільськогосподарських підприємств з урахуванням усіх можливих взаємозв'язків, закономірностей сучасних умов розвитку, щоб користувачі мали змогу отримати необхідну інформацію для прийняття рішень щодо інвестування, надання кредитів й аналізу перспектив розвитку.

Таким чином, модель фінансової звітності може мати такі складові: формальну, інформаційну, методичну та цільову частини. Формальна частина – це представлені реквізити, що в цілому характеризують зовнішній вигляд звітності підприємства.

Інформаційна частина – це представлення складу та структури статей. Вона має більш розгорнутий характер і є об'єктивною необхідністю, що зумовила вимогами ринку до складу інформації у динамічних обставинах, тобто відображення і групування статей у звітності повинно відповідати реальному економічному змісту.

Методична частина визначає принципи формування та умови заповнення елементів і статей фінансової звітності. Вона регулюється Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні", Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, обліковою політикою підприємства.

Цільова частина орієнтована на задоволення потреб користувачів звітності, втілена у методах, способах і формах надання фінансової звітності.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

За результатами дослідження, вона є пріоритетною у моделі, визначає розвиток методів, форм і структури звітності й водночас виконує основну прагматичну мету обліку, завершуючи процес інформаційного забезпечення. Ця частина є втіленням моделі, оскільки надає інформацію для порівняння та перспективних прогнозів. Частково вона знаходить вираження у Примітках до звітності, де інформація деталізується у вигляді Додатків і Приміток до звітності й аналітичних записок і є корисною для об'єктивного відображення майнового та фінансового стану підприємства.

Передбачений перелік звітних форм для сільськогосподарських підприємств є мінімально необхідним у сучасних умовах і його було б доцільно доповнити й розширити. У цьому є потреба, оскільки підприємства аграрної сфери володіють значним набором облікової інформації, яка не знаходить узагальнення та відображення у звітності [3].

Тому необхідним для підвищення аналітичності звітних форм і розширення можливості щодо прийняття вивірених управлінських рішень необхідно до складу звітності включити систематизований перелік форм виробничої звітності й основні показники діяльності сільськогосподарських підприємств. Це слід робити не шляхом механічного відновлення раніше існуючої сільськогосподарської звітності, а шляхом опрацювання та поліпшення її з урахуванням закономірностей сучасних умов розвитку, щоб користувачі, насамперед державні органи, змогли отримати необхідну інформацію для прийняття рішень щодо інвестування, надання кредитів й аналізу перспектив розвитку.

У звітності необхідно передбачити забезпечення можливостей галузевого аналізу з метою всебічного та глибокого вивчення усіх сторін діяльності, виявлення резервів економічного розвитку сільськогосподарських підприємств[5]. До того ж на основі набутого досвіду запровадження фінансової звітності, яка відповідає міжнародним стандартам, а також враховуючи вітчизняні облікові традиції, треба запровадити принципово

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

новий підхід до переліку звітних форм та їх показників при відстеженні розвитку сільського господарства.

Також у фінансовій звітності слід передбачити спеціальні додатки, де на відміну від інших галузей економіки слід відображати спеціальну економічну інформацію саме сільськогосподарських підприємств. Вони необхідні для регіональної координації та державного управління галуззю та мають стати доповненням до фінансової звітності і розкривати галузеві особливості виробництва. Для цього слід передбачити систему аналітичних показників, яка, з одного боку, відображала б результати господарювання за характерними для галузі ознаками, ефективність господарських процесів, а з другого – характеризувала природні та інші ресурси, які при цьому використовуються.

Суттєвими моментами спеціальних додатків вбачається те, що відомості, які передбачено тут відображати, дадуть змогу повніше розкрити властивості статей звітності; деталізувати звітні дані; представити некількісну інформацію як органічне ціле звітності; забезпечити зіставність показників і підвищити аналітичну цінність фінансової звітності [1].

Висновок. Фінансова звітність є завершальною стадією бухгалтерського обліку й одночасно є її інформаційним продуктом. Звітність є джерелом зведеної інформації про фінансові результати діяльності, займає особливе місце в управлінні підприємством як системою. Вона концентрує дані, що характеризують якісний стан підприємства і можуть мати несистемний або системний характер. Процес формування моделі фінансової звітності доцільно розглядати з точки зору взаємозв’язку цілей та інформаційних потреб користувачів, які визначають вимоги до якості інформації, загальні принципи, підходи до формування фінансової звітності і, нарешті, технічні прийоми обробки та надання звітних даних із практичними аспектами її застосування.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Біла Л.М. Роль звітності в системі управління сільськогосподарським підприємством / Л.М. Біла // Економіка АПК. – 2009. – № 8. – С.85-90.

2. Бондаренко Н. О. Аудит суб`єктів підприємницької діяльності: навчальний посібник / [Бондаренко Н.О., Понікаров В.Д., Попова С.М.] – Київ: Центр навчальної літератури, 2004. – 300 с.

3. Калюжна І.П. Формування в сільськогосподарських підприємствах звітної інформації / І.П. Калюжна // Економіка АПК. – 2008. – № 5. – С.100-104

4. Облікове забезпечення звітності сільськогосподарських підприємств (Методологія і практика): Підручник. – [О.В. Хомич, Л.О. Лігоненко, П.О. Жадов]; За заг. ред. О.В. Хомича. – Тернопіль: Економічна думка, 2008. – 453 с.

5. Усач Б. Ф. Організація та методика аудиту: підручник / Б. Ф. [Усач Б.Ф., Душко О.З., Колос М.М.] – Київ: Знання, 2006. – 295 с.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 347.73

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

А.О. Венгер, студентка

Науковий керівник: к.е.н., доцент Г.М. Рябенко

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто особливості оподаткування доходів фізичних осіб в Україні та запропоновано шляхи їх вдосконалення.

Ключові слова: оподаткування доходів фізичних осів, удосконалення механізму оподаткування, податки.

Постановка проблеми. Вибрана тема є актуальною тому, що оподаткування доходів фізичних осіб є складовою частиною фінансового механізму держави, податки з доходу фізичних осіб відіграють домінуючу роль при збільшенні державного бюджету. Оподаткування фізичних осіб, що забезпечує надходження до бюджету, закріплений за місцевими бюджетами, що й закладає основу формування міських, сільських та селищних бюджетів. Особливістю оподаткування доходів фізичних осіб є визначення сукупного прибутку за виключенням доходів, що не підлягають оподаткуванню. Такий підхід більше чи менше підходить системі з жорстко централізованими цінами, в умовах постійних змін цін прибутки повинні бути скориговані з урахуванням збільшення вартості фінансових та матеріальних ресурсів, оцінки запасів, формування резервів. Саме тому, зростання прибутків найчастіше здобуває інфляційний характер.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Серед класиків, у працях яких представлено теоретичні підвалини оподаткування доходів фізичних осіб, були А. Сміт, Е. Селігман, Д. Рікардо, Дж. Кейнс, чиї здобутки не втратили своєї актуальності й сьогодні, проте потребують уточнення у відповідності до сучасних соціально-економічних процесів.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Еволюційні аспекти оподаткування доходів громадян представлені у спадщині М.Н. Алексеєнка, Д. Боголепова, І. Кулішера, Ф. Менькова, І.Х. Озерова, А.А. Соколова, Л.І. Янжула.

Актуальність теми вдосконалення оподаткування доходів фізичних осіб підтверджується сучасними науковими розробками представлених у працях - В.Л. Андрущенка, А.І. Крисоватого, ОЛ. Кириленка, В.М. Пушкарьової, С.І. Юрія та інших.

Постановка завдання: Метою даного дослідження є визначення пріоритетів розвитку оподаткування доходів фізичних осіб на підставі аналізу податкової системи країни.

Викладення основного матеріалу. На даний час в Україні стоїть важливе стратегічне завдання - створити такий податковий режим, який буде гарантувати збір податків, достатніх для фінансування державних витрат, забезпечить умови для економічного зростання, а також знизить податковий тиск на населення з метою підвищення якості життя громадян України.

Слід зазначити, що держава має сприяти підвищенню ролі доходів та зайнятості населення, зростанню заощаджень та майна громадян, розвитку ринку житла. У сфері її прямої відповідальності - підвищення доступності та якості бюджетних послуг, задоволення потреб громадян у послугах освіти, охорони здоров'я, культурному та духовному розвитку, інформації, дозвілля, пенсійне та соціальне забезпечення.[2,с.70]

Варто відмітити, що податкова система України сформувалася в складних умовах. Спад виробництва загострив проблему мобілізації доходів у державний бюджет, тому податкова політика носила переважно фіскальний характер, який виразився в надмірному вилученні доходів платників податків. У результаті поширення тіньового сектору в економіці набуває погрожуючого характеру, зростають масштаби ухилення від податків. Поспішно введені сучасні форми прямого оподаткування доходів громадян показують далеко не ту ефективність, яка передбачалася при їх впровадженні.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

У частині оподаткування доходів фізичних осіб до числа проблем, без вирішення яких неможливо створити стабільну та ефективну систему прямого оподаткування громадян, на думку В.П.Мартиненка, відносяться:

- недостатнє комплексне теоретичне та практичне дослідження податкових відносин з урахуванням сучасного стану національної економіки;
- хаотичне використання зарубіжного досвіду;
- низький рівень податкової культури;
- проблематичність оптимальності ставки по податку з доходів фізичних осіб;
- ухилення від сплати податків.[2, с.71]

Таким чином, необхідна комплексна реалізація заходів, направлених на дотримання принципу соціальної справедливості при оподаткуванні доходів громадян.

Пріоритетним напрямом розвитку оподаткування доходів фізичних осіб є введення неоподатковуваного податком із доходів мінімуму, рівного прожитковому. Очевидно, що робітники з такими доходами не можуть брати участь у фінансуванні державних витрат. Крім того, втрати державного бюджету через введення неоподатковуваного мінімуму будуть компенсовані за рахунок зростання споживання товарів та послуг цих верств населення, які при цьому сплачують податок на додану вартість та акцизний збір.

Варто зазначити, що податковий тягар на фізичних осіб досить великий, і це багато в чому визначається тим, що вони сплачують непрямі податки в ціні товарів та послуг. І одним з пріоритетних напрямів розвитку оподаткування доходів фізичних осіб є, на нашу думку, - зниження ставок непрямих податків.

Базова ставка податку використовується для оподаткування усіх видів доходів платників податку за виключенням тих видів доходу, для яких встановлено зменшену або подвійну ставку податку.

Ставка податку становить 5% від об’єкта оподаткування, нарахованого податковим агентом як:

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

- процент на поточний або депозитний (вкладний) банківський рахунок (у тому числі картковий рахунок);

- процентний або дисконтний дохід за іменним ощадним (депозитним) сертифікатом;

- процент на вклад (внесок) до кредитної спілки, створеної відповідно до закону;

- інвестиційний дохід, який виплачується компанією, що управляє активами інституту спільного інвестування, відповідно до закону;

- дохід за іпотечним сертифікатом участі, іпотечним сертифікатом з фіксованою дохідністю, відповідно до закону.

Слід зауважити, що встановлення основної податкової ставки в розмірі 13%, а нині 15%, різко знизило податкове навантаження на платників податків, що мають високі доходи, але в той же час як податковий тягар на громадян із низькими доходами фактично посилилося. На думку В.П. Мартиненка, для осіб, які отримують дохід в межах 2 прожиткових мінімумів, для працездатних осіб доречно було б запровадити ставку 10%, 3—10 прожиткових мінімумів - ставку 15%, 11 прожиткових мінімумів і більше - ставку 20%. Необхідно підкреслити, що в світовій практиці пропорційна система оподаткування при стягненні податку з доходів фізичних осіб майже не застосовується [2,с.72].

Оподаткування однакової ставки доходів фізичних осіб є позитивним для країни тому, що особи з нижчим рівнем доходів будуть потребувати допомоги в держави, а при однаковому оподаткуванню в бюджет країни надходитиме менше коштів, що призведе до низького рівня бюджету, а це є негативним для населення і країни в цілому.

При цьому прогресія в більшості країн досягає великих величин. Так, у Бельгії максимальна ставка прибуткового податку - 57%, Іспанії - 56, Франції - 54, Німеччині - 53, Італії - 51, Японії, Швеції, Австрії - 50, Ірландії - 48, Австралії - 47, Данії - 45,6, Великобританії - 40, Норвегії - 37,5%. У розвиненому суспільстві податок з доходів фізичних осіб посідає головне місце,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

оскільки прямо пов'язаний з ефективністю використання основної продуктивної сили - людини. Але основне положення він може посідати будучи прогресивним, коли максимально враховується принцип платоспроможності [4, с.136].

В усьому світі в системі податкових відносин важливе місце посідає показник “ граничний дохід ”- мінімальний розмір отриманого доходу, з якого починається сплачуватися податок. У розвинутих країнах світу система прибуткового оподаткування будується таким чином, що показник “граничний дохід” залежить від кількості дітей, сімейного стану платника та способу оподаткування за єдиною чи роздільною системою.

Великою проблемою залишаються всілякі схеми ухилення від сплати податків. У країні створення умов для скорочення масштабів ухилення від сплати податків має стати пріоритетом розвитку оподаткування на сучасному етапі. Перед законодавцями стоїть проблема - чітко визначити межу між добросовісними та недобросовісними методами зниження податкового навантаження, можливостями податкового планування.

Методи скорочення ухилення від сплати податків полягають у створенні в суспільстві таких умов для фізичних осіб, коли приховувати об'єкти оподаткування буде їм невигідно. На даний час пошук методів боротьби з ухиленням ведеться досить активно в ряді країн, включаючи і Україну.

Одним з діючих механізмів в боротьбі з несплатою податку з доходів фізичних осіб може виступати контроль робітників підприємства та інших суб'єктів економічних відносин за сплатою податків як податкових агентів.

Адже обов'язковою умовою будь-якого кредиту виступає платоспроможність позичальника. Для працюючих людей як підтвердження платоспроможності виступає їх заробітна плата. І тут працівник проявляє зацікавленість в офіційному нарахуванні податку з доходу на всю суму заробітної плати, а відповідно стає контролером підприємства.

До пріоритетних напрямів розвитку оподаткування доходів фізичних осіб можна віднести такі:

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

- зниження податкового тиску на населення за рахунок зниження ставок непрямих податків;

- введення неоподатковуваного податком з доходів мінімуму рівного прожитковому мінімуму;

- запровадження механізму прогресивного оподаткування доходів фізичних осіб з метою реалізації принципу соціальної справедливості;

- формування податкової культури.

Це дало б поштовх до посилення соціальної складової системи оподаткування.

Висновки. На сьогодні вітчизняна методика пільгового оподаткування доходів фізичних осіб у певній мірі відповідає світовій практиці, в якій найпоширенішими методами пільгового оподаткування є зниження податкової ставки на певний період, звільнення від сплати податку, надання податкового кредиту, використання неоподатковуваного мінімуму та пільгове оподаткування доходів при здійсненні окремих видів витрат. Проте в даному контексті в Україні потребує подальшого практичного впровадження система прямого оподаткування доходів фізичних осіб, яка б базувалася на диференційованому підході в оподаткуванні різних верств населення із урахуванням сімейного стану, кількості та віку дітей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Шмир. І.П. Теоретично-еволюційні аспекти оподаткування доходів громадян: питання методології / І.П. Шмир. Формування ринкових відносин в Україні. —2008. —№6. —С.136 —140.
2. Мартиненко. В.П. Основні напрями розвитку оподаткування доходів фізичних осіб / В.П. Мартиненко. Формування ринкових відносин в Україні. —2008. —№5. —С.70—73.
3. Нікітішин.А.О. Використання іноземного досвіду при оподаткуванні доходів фізичних осіб / А.о. Нікітішин. Формування ринкових відносин в Україні. —2007. —№6. —С.80—83.
4. Райнова. Л.Б. Система оподаткування доходів фізичних осіб та їх особливості / Л.Б. Райнова. Формування ринкових відносин в Україні. —2007. —№11. —С.132—137.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 657.338.432

ФОРМУВАННЯ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО ПРОДУКЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Резніченко Ю.С., магістр

Наук.керівник: к.е.н., доцент Рябенко Г.М.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті викладено результати досліджень у сфері розвитку виробничих процесів сільськогосподарських підприємств. Розглянуто формування витрат на виробництво продукції сільськогосподарських підприємств, досліджено методологію та об'єкти витрат.

Ключові слова: витрати, облік витрат, класифікація витрат, витрати підприємства, витрати діяльності.

Актуальність теми. Для забезпечення фінансової стабільності сільськогосподарських підприємств необхідно ретельно аналізувати показники внутрішньогосподарської діяльності. Одним з найважливіших показників результатів фінансово-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств є витрати.

Розкриття сутності формування витрат варто пов'язувати з економічним устроєм, типом економіки, становленням та розвитком економічної думки. Адже витрати – це економічна категорія, яка виникла із появою товарного виробництва і обігу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.Дослідження формування витрат на виробництво сільськогосподарської продукції набуває все більшого значення в сучасних умовах господарювання кожного підприємства, тому сутність формування витрат розглядається у працях таких учених:І.О.Білеха, Ф.Ф.Бутинець, Г.М.Колісник, Г.О.Партин, Ю.В.Сіра, С.В.Федун. Однак відсутнє трактування суті витрат, їх функцій та соціально-економічної ролі.

Постановка завдання. Метою статті є узагальнення науково-обгрунтованих методичних і практичних рекомендацій з формування витрат на виробництво сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу. За економічною сутністю поточні витрати підприємства являють собою сукупність затрат живої та уречевленої праці на здійснення поточної торговельно-виробничої діяльності підприємства; а за натурально-речовим складом - спожиту частину матеріальних, трудових та фінансових ресурсів.

Для того щоб отримати прибуток (мета будь-якого підприємства), необхідно понести витрати.

Витрати – це загальноекономічна категорія, яка характеризує використання різних ресурсів у процесі господарювання. Під економічними витратами розуміють затрати втрачених можливостей, тобто суму грошей, яку можна отримати при найбільш вигідному із усіх можливих альтернативних варіантів використання ресурсів. Таким чином, економічні витрати будь-якого ресурсу, обраного для виробництва продукції, дорівнюють його вартості за найкращого з усіх можливих варіантів використання. Поняття економічних витрат обумовлене обмеженістю ресурсів порівняно з кількістю варіантів їх використання[1].

Витрати в бухгалтерськомурозуміннівідрізняютьсявідвитрат в економічномутлумаченні. З бухгалтерської точки зору, витрати – цетількиконкретнівитратиресурсів.

Витрати виробництва – це спожиті в процесі виробництва засоби, які втілюють у собі затрачену працю (матеріли, сировину, амортизацію основних засобів, працю зайнятих працівників у процесі виробництва).

Операційні витрати – це реалізація продукції та управління підприємством. Вони характеризують ті витрати, які пов’язані з виробництвом продукції. Операційні витрати поділяються на: адміністративно-управлінські, витрати на збут та витрати, які пов’язані з науково-дослідними і дослідно-конструкторськими роботами

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Валові витрати – це сума витрат платника податку у грошовій, матеріальній та нематеріальній формах, здійснених як компенсація вартості товарів, робіт і послуг, які купувалися для їх подальшого використання у власній діяльності.

П(С)БО 16 «Витрати» визначає методологічні принципи формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства і розкриття їх у фінансовій звітності. Витрати відображаються у бухгалтерському обліку як зменшення активів і збільшення зобов'язань[2].

Класифікація витрат на виробництво за економічними елементами:

1. Матеріальні витрати.
2. Витрати на оплату праці.
3. Відрахування на соціальні заходи.
4. Амортизація.
5. Інші операційні витрати.

До складу елемента «Матеріальні витрати» включається вартість витрачених у виробництві (крім продукту власного виробництва):сировини й основних матеріалів;купівельних напівфабрикатів та комплектуючих виробів;палива й енергії;будівельних матеріалів;запасних частин;тари й тарних матеріалів.

До складу елемента «Витрати на оплату праці» включаються заробітна плата за окладами й тарифами, премії та заохочення, матеріальна допомога, компенсаційні виплати, оплата відпусток та іншого невідпрацьованого часу, інші витрати на оплату праці.

До складу елемента «Відрахування на соціальні заходи» включаються: відрахування єдиного соціального внеску, відрахування на індивідуальне страхування персоналу підприємства, відрахування на інші соціальні заходи.

До складу елемента «Амортизація» включається сума нарахованої амортизації основних засобів, нематеріальних активів та інших необоротних матеріальних активів.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

До складу елемента «Інші операційні витрати» включаються витрати операційної діяльності, які не увійшли до складу попередніх елементів, зокрема,витрати на відрядження, на послуги зв’язку, плата за розрахунково-касове обслуговування тощо [3].

Відповідно до П(С)БО 3 «Звіт про фінансові результати», витрати – це зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов’язань, які призводять до зменшення власного капіталу. Таке визначення поняття витрати передає зміст витрат діяльності, які відображаються у Звіті про фінансові результати, але не виражає сутності категорії витрати виробництва на рівні виробничого процесу. Оскільки, відпуск сировини і матеріалів у виробництво не супроводжується ні зміною величини активів, ні зміною величини пасивів, а призводить до змін у структурі активу підприємства [4].

П(С)БО 1«Загальні вимоги до фінансової звітності» зазначає, що до витрат, які пов’язані зі зменшенням економічних вигод(активів) або збільшення зобов’язань протягом облікового періоду відносять:

- витрати, які виникли у зв’язку зі зменшенням активів (списання сировини, матеріалів на виробництво матеріалів для ремонту обладнання, на адміністративні потреби; витрати від знецінення запасів); нестачі запасів (сировини, готової продукції, товарів); нарахування амортизації: списання основних засобів, нематеріальних активів, МШП та інших необоротних активів, які стали непридатними і не використовуються; визнані економічні санкції (штрафи, пені, неустойки, що були сплачені чи підлягають сплаті); нарахування резерву сумнівних боргів або списання дебіторської заборгованості, що не можу бути погашена.
- витрати, що збільшують зобов'язання підприємства:заробітна пла та; податки, збори, обов'язкові платежі; відрахування на обов’язкове та добровільне страхування; транспортні витрати; послуги сторонніх організацій (аудиторських, медичних, юридичних, консультаційних);

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

оренди, витрат зв'язку, послуг з реклами, інше нарахування витрат, пов' язаних зі збільшенням зобов'язань [5].

Всівитрати на виробництвовключаються до собівартостіокремихвидівпродукції, робіт, послуг (у тому числіокремихвиробів, виготовлених за індивідуальнимзамовленням) абогруподнорідниxвиробів.

Витрати на виробництвопродукціїкласифікуються за елементами і статтямикалькуляції.Піделементамивитратрозуміютьекономічноодноріднівид ивитрат.Витрати за статтямикалькуляції - цевитрати на окремівидивиробів, а такожвитрати на основне і допоміжневиробництва.

За способами перенесеннявартості на продукціювитратиподіляються на прямі та непрямі.

До прямих витрат належать витрати, які пов’язані з виробництвом окремих видів продукції (на сировину, основні матеріали, купівельні вироби, напівфабрикати), що можуть бути включені в собівартість продукції сільськогосподарського підприємства.До непрямих витрат належать витрати, які пов’язані з виробництвом декількох видів продукції (витрати на утримання та експлуатацію обладнання, загальновиробничі), що включаються до собівартості продукції, робіт, послуг за допомогою спеціальних методів [6].

За ступенемзалежностівідобсягівдіяльностівитратиподіляються на змінні та постійні.

До змінниxвитратвідносятьсявитрати, абсолютна величина якихзростаєіззбільшеннямобсягувипускупродукції,зменшується з йогозменшенням. Вони включаютьвитрати на сировину і матеріали, покупнінапівфабрикати і комплектуючі, технологічнепаливо і енергію, на оплату праціпрацівникам, відрахування на соціальні заходи.

Постійні– цевитрати, абсолютна величина якихіззбільшенням (зменшенням) обсягувипускупродукціїістотно не міняється. До них відносятьсявитрати, пов’язані з обслуговуванням і

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

управліннямвиробничоюдіяльністюцехів, а такожвитрати на забезпеченнягосподарських потреб виробництва.

Залежністьсобівартостівідобсягувиробництва в різнихгалузяхпромисловостінеоднакова. Класифікаціявитратпотрібна для визначеннявартостіпродукції та,відповідно, для ціноутворення; для визначеннясобівартостіпродукції, тобтолокальнихвитрат. Великезначеннямаєкласифікаціявитрат в управлінні ними і, перш за все,здійсненнякалькуляціїсобівартостіпродукції для різних потреб управління[3].

Облік витрат і калькулювання собівартості продукції – це одна з найважливіших функцій управління витратами, саме собівартість виробництва одиниці продукції є основою для ухвалення великого числа управлінських рішень, як наприклад:

- випускякоїпродукціїпродовжуватиабоприпинити;
- вироблятиабокупуватикомплектуючівироби;
- яку встановитиціну на продукцію;
- чикупуватиновеобладнання;
- чимінятитехнологію і організаціювиробництва.

Висновки.Структура витрат за зазначеними аспектами залежитьвід низки факторів: галузевих особливостей, широти номенклатури продукції підприємства, складності виробництва та ін.

Моментом утворення витрат є початок процесу формування економічних ресурсів, а після їх нагромадження відбувається процес їх використання, що є самостійною формою відображення витрат. Виходячи з таких позицій, можна відмітити, що витрати – це грошове вираження величин економічних ресурсів сільськогосподарського підприємства, необхідних для його господарсько-фінансової діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Байдик О. Нормативний метод обліку витрат на виробництво продукції / О. Байдик // Баланс. – 2001. – № 7. – С. 50-61.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

2. Миронова Ю.Ю. Економічна сутність собівартості продукції та шляхи її зниження / Ю.Ю. Миронова // Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. – 2009. – №3. – С. 160-165.

3. Нагайчук В.В. Основні резерви зниження витрат сільськогосподарського підприємства / В. В. Нагайчук // Економіка АПК. – 2012. – № 1 (25). – С. 146-149.

4. Скрипник М.І. Затрати і витрати: проблема трактування понять / М.І. Скрипник // Міжнародний збірник наукових праць. – №1(13). – С. 236-240.

5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318 // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2011. – № 5. – С. 21–25.

6. Шевченко Н.О. Теоретичні проблеми обліку витрат виробництва / Н. О. Шевченко // Інноваційна економіка. – 2012. – № 9. – С. 276-279.

УДК 657.446

ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ

Ю.О. Щербина, студентка

Науковий керівник: к.е.н., доцент Г.М. Рябенко

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто механізм оподаткування податком на додану вартість в Україні, а також переваги і недоліки цього податку. Запропоновані шляхи реформування.

Ключові слова: податок на додану вартість, акциз, удосконалення механізму оподаткування, податки, механізм адміністрування.

Постановка проблеми: актуальність даної теми полягає у тому, що податки існують у людському суспільстві майже тисячу років, але для людини немає більш гнітючої процедури, ніж сплата їх. Високі податки – це завжди неминучі злидні, занепад господарства, шлях до катастрофи і людської трагедії. Непосильні податки були причиною багатьох соціальних конфліктів, кровопролитних воєн, занепаду цілих цивілізацій. Податки є головним засобом формування бюджету держави. На сьогодні в Україні однією з основних економічних проблем є удосконалення податкової системи загалом і системи оподаткування зокрема. Розроблення напрямків удосконалення податку на додану вартість (ПДВ) як складової системи оподаткування є важливим науковим і практичним завданням та однією з актуальних загальноекономічних проблем, що потребує розв'язання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Особливості ПДВ висвітлені у працях таких економістів, як: В.М. Мельник, О.В.Солдатенков, Н.И. Сидорова, Л.Д. Тулуш.

Постановка завдання: метою даної статті є дослідження податку на додану вартість, аналіз переваг та недоліків даного податку.

Виклад основного матеріалу. На сьогоднішній день в Україні існує своя податкова система, яка не є простим копіюванням досвіду інших країн. Адже податкова система має відображати конкретні умови конкретної країни, рівень розвитку економіки, соціальної сфери, її зовнішню та внутрішню політику, традиції народу, географічне положення, кліматичні умови та безліч інших чинників. В зв'язку з цим, склад податкової системи, структурні співвідношення окремих податків їх обчислення, форми розрахунків, організація податкової служби можуть значно відрізнятись.

Сучасний етап податкової системи України можна охарактеризувати як закладання підвалин. Зроблено за короткий час досить багато. Здійснено перехід до системи формування доходів бюджету на податковій основі, реформована сама податкова система шляхом впровадження податків, характерних для країн з розвинутою ринковою економікою. Розроблено і відображено законодавство з питань оподаткування, його інструктивне та методичне забезпечення, створена сучасна податкова адміністрація із сучасною організаційною структурою.

Існує ряд основних податків, які дістали загально світове визнання, хоча механізм їх справляння може суттєво відрізнятись в конкретній країні. До них належать прямі і не прямі податки, та інші збори й обов'язкові платежі. З точки зору вирішення фіскальних завдань непрямі податки завжди ефективніші за прямі. Одним із основних видів непрямих податків є ПДВ.

Першим описав механізм дії ПДВ французький спеціаліст Моріс Лоре у 1954 р. Він обґрунтував переваги ПДВ порівняно з іншими універсальними акцизами – податком з обороту і податком з продажів. У 1967 р. ПДВ вперше запроваджується у Данії, 1968 р. – у Франції та Німеччині, у 1969 – у Нідерландах та Швеції. На сьогодні ПДВ стягується у 140 країнах світу. Серед розвинутих країн ПДВ немає лише у США та Японії, де стягується податок з продажів.

Податок на додану вартість обґрунтовано вважається найбільш досконалою сучасною формою непрямого оподаткування, яка відіграє

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

важливу роль у системі державних фінансів більшості розвинених країн світу. Тому реформування системи оподаткування в Україні з метою її адаптації до ринкових умов господарювання почалося саме із запровадження цього податку, що є важливим кроком на шляху формування сучасної податкової системи і розбудови цивілізованої ринкової економіки України.

Через багатократне обкладання ПДВ усіх стадій виробництва продукції, робіт і послуг досягається рівність усіх учасників ринку, а держава здійснює контроль й оперативне управління фінансово-господарською діяльністю суб'єктів господарювання. За допомогою застосування пільг на окремі види продукції або конкретні операції, а також пільг, що надаються платникам податків, держава має можливість стимулювати розвиток і здійснювати підтримку соціально значущих видів діяльності (освіти, охорони здоров'я, науки, культури тощо), стимулювати експорт вітчизняних товарів через механізм відшкодування ПДВ [1, с.83 — 88]. Повнота та своєчасність відшкодування податку на додану вартість є важливою не лише для відновлення обігових коштів підприємств, а й для піднесення міжнародного авторитету держави.

Впровадження ПДВ пояснюється тим, що високі ставки податку з продажу і митних тарифів провокують шахрайство та контрабанду. На відміну від звичайного податку з продажу, який стягується під час кінцевої реалізації товару чи послуг споживачеві, ПДВ застосовується до кожного учасника виробничого ланцюжка, незалежно від його становища, має такий самий вплив на кінцеві ціни і водночас потребує менших зусиль для перевірки правильності нарахувань та статусу платників. Крім того, його збиранням займаються переважно підприємства, а не держава.

Простота, економічні і організаційно-технічні характеристики забезпечили податку на додану вартість переваги перед іншими типами оподаткування, обороту або універсальними акцизами.

Податок на додану вартість характеризується рядом суттєвих переваг. Не дивлячись на те, що він представляє собою, по суті, різновид акцизу, це

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

все ж таки універсальний фінансовий інструмент.

Так, за допомогою ПДВ з'являється можливість регулювання ціни. Крім того, податок дозволяє відносно точно визначити реальну вартість кожного товару і на основі цього увійти в основу формування економічних пропорцій.

Застосування ПДВ у країнах з розвиненою ринковою економікою не тільки в фіскальному, але й в регулюючому аспекті, дозволяє використовувати даний важіль, як засіб стримування кризи надвиробництва і прискореного витіснення з ринку слабких виробників.

ПДВ має внутрішній «вбудований» механізм взаємної перевірки платниками податкових зобов'язань. Він не знає дискримінації платників у залежності від їх ролі і місця в господарському процесі, ПДВ нейтральний по відношенню до переміщення товарів і послуг, розміщення ресурсів.

ПДВ, через посилений вплив на рівень цін, може бути використаний в антиінфляційних процесах, оскільки ПДВ дає можливість автоматично отримувати кон'юнктурний прибуток, породжений інфляцією, і цим самим стримувати неоправдане збільшення цін.

Проте, необхідно також враховувати те, що використання податку на додану вартість характеризується не лише його позитивними сторонами. Цілий ряд спірних, або негативних моментів роблять дуже актуальними дискусії щодо необхідності справляння даного податку. Розглянемо деякі з цих моментів.

Являючись, в принципі, податком на кінцеве споживання, який покладається на населення і бюджетну сферу, ПДВ при досить високій ставці і високих темпах інфляції перетворюється в один із факторів, що стримують розвиток виробництва. Відбувається це внаслідок зростання цін і стримування на основі цього, можливостей оплати покупцем товарів (робіт, послуг).

Зайнявши домінуючі позиції у світовій податковій системі, ПДВ зберігає й деякі негативні риси, пов'язані з можливістю ухилення від його

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

сплати. Тому в системі ПДВ виключне значення має досконалий і вичерпний бухгалтерський облік, реєстрація всіх операцій.

Світовий досвід також показує, що важливою проблемою введення податку на додану вартість є підготовка громадської думки, пояснювальна робота з платниками і професійна підготовка персоналу податкових органів.

Економічні якості ПДВ були належним чином оцінені діловим світом. Невипадково з'явились пропозиції про заміну податку на прибуток підприємств податком на додану вартість. У порівнянні з податком на прибуток підприємств ПДВ має ті фіскальні й етичні переваги, котрі роблять невигідними окремі внутріфірмові, так звані трансфертні ціни, він не реагує і на такі хитрощі бізнесу, як фіктивне списання майна, прискорена амортизація, практика підвищення затрат, маніпуляції з відсотками по боргу.

Отже, перевагами є те, що ПДВ:

- виступає фактором, що регулює розмір заробітної плати і ціни;
- виступає фактором, що ліквідує зайві ланки господарського управління;
- виступає фактором, що стримує кризу надвиробництва і прискореного витіснення з ринку слабких виробників;
- володіє нейтральністю по відношенню до платників, до переміщення товарів і послуг, розміщення ресурсів;
- володіє механізмом взаємної звірки платниками податкових зобов'язань;
- дає можливість отримувати кон'юнктурний прибуток, стримувати неоправданий ріст цін.

Недоліками ПДВ є, те що:

- виступає фактором, що стримує розвиток виробництва;
- виступає фактором, що стимулює інфляцію;
- виступає фактором, що негативно впливає на високотехнологічні і наукоємкі виробництва;
- володіє масовим регресивним характером як моментально, так і в

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

часі;

- володіє можливістю ухилення в умовах недосконалого бухгалтерського обліку;

- потребує підготовки громадської думки, пояснювальної роботи з платниками, професійної підготовки персоналу податкових органів.

Висновки. У кожній країні існує своя податкова система, яка не є простим копіюванням досвіду інших держав, бо часто відображає конкретні умови та рівень розвитку власної економіки, її соціальної сфери, зовнішню та внутрішню політику. Ці чинники суттєво впливають на склад податків, порядок їх обчислення, тому форми розрахунків можуть значно відрізнятись. Система оподаткування загалом і ПДВ повинні вирішувати насамперед проблему забезпечення достатніх надходжень до бюджету за рахунок збільшення обсягів виробництва і споживання, розширення обсягів інвестиційної діяльності, адже саме ПДВ не позначається на інвестиціях та не впливає на рішення щодо інвестування.

Таким чином, ПДВ не завжди здатний принести успіх. Через свою адміністративну важкість податок на додану вартість малоефективний в тих країнах, які ще не досягли рівня впорядкованої ринкової економіки, високої фіскальної дисципліни, цивілізованої громадської поведінки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мельник В.М. Податок на додану вартість у податковій системі України / В.М. Мельник, О.В.Солдатенков // Фінанси України. — 2006. — №9. — С.83. — 88.
2. Сидорова Н.И. Специфика и функции НДС / Н.И.Сидорова // Финансы. — 2008. — №2. — С.36. — 40.
3. Тулуш Л.Д. Проблеми функціонування ПДВ в економіці держави / Л.Д.Тулуш // Економіка АПК. — 2008. — №12. — С.84 — 89.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 332.14(477)

СТАЛИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНІВ УКРАЇНИ: СОЦІАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Ю. А. Юрків, ***студентка***

Науковий керівник: к.е.н., доцент Лункіна Т.І.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто проблеми сталого розвитку регіонів України. Обґрунтовано вплив індексу соціального виміру на ступінь розвитку особистостей. Досліджено необхідність підвищення індексу соціального розвитку. Наведено напрями стратегії сталого розвитку регіонів України та необхідні правові засади для їх впровадження.

Ключові слова: сталий розвиток, індекс соціального виміру, якість життя, регіони України, соціальна інфраструктура, ступінь гармонізації.

Постановка проблеми. Забезпечення сталого розвитку регіонів та країни в цілому є пріоритетним завданням на сучасному етапі розвитку суспільства. Забезпечення високого рівня економічного розвитку не повинно досягатись без врахування інтересів населення та впливу на навколишнє середовище. Соціальна складова орієнтована на людський розвиток, на збереження стабільності суспільних і культурних систем, на зменшення кількості конфліктів у суспільстві.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню теоретичних і методологічних аспектів сталого розвитку регіонів України найбільшу увагу приділяють: В. Б. Артеменко, Х. Бозеля, З. С. Варналій, В. М. Геєць, М. А. Голубець, А. Г. Гранберг, М. І. Долішній та інші.

Постановка завдання. Метою дослідження є проведення аналізу та визначення сталого розвитку регіонів України з соціальної точки зору.

Виклад основного матеріалу досліджень. Формування сталості соціальної системи, за визначенням Т. М. Шовгенова, повинно базуватися на

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

відповідній системі оцінки та принципах сталого розвитку основними з яких є:

- покращення якості життя;
- гарантоване здоров'я людей;
- задоволення основних життєвих потреб як населення, так і майбутніх поколінь;
- боротьба з бідністю;
- раціональні структури виробництва та споживання;
- усунення всіх форм насилля над людиною та природою;
- глобальне партнерство [4, с.11].

Проблема сталого розвитку є найбільш актуальною на сьогоднішній день. Соціальна складова сталості розвитку відображає якість життя населення і зорієнтована на збереження стабільності соціальних і культурних систем, зокрема, на скороченні числа руйнівних конфліктів між людьми. За таких умов людина має брати активну участь у процесах формування своєї життєдіяльності, прийнятті й реалізації рішень, контролі за їх виконанням. Дана концепція базується на благородній гуманній ідеї поліпшення якості життя нинішнього та майбутнього поколінь.

Важливим аспектом цього підходу є справедливий розподіл благ. Бажано також збереження культурного капіталу і розмаїття в глобальних масштабах, а також повніше використання практики стійкого розвитку, наявної в недомінуючих культурах. В рамках концепції людського розвитку людина є не об'єктом, а суб'єктом розвитку [2, с. 125].

Спираючись на розширення варіантів вибору людини як головної цінності, концепція стійкого розвитку має на увазі, що людина повинна брати участь в процесах, які формують сферу її життєдіяльності, сприяти ухваленню і реалізації рішень, контролювати їх виконання.

Для того, щоб проаналізувати рейтинг регіонів України за Індексом соціального виміру сталого розвитку варто звернути увагу на табл. 1.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Таблиця 1

Рейтинг регіонів України за Індексом соціального виміру сталого розвитку протягом 2011-2012 рр.

Регіон	Рейтинг за індексом соціального виміру	Індекс соціального виміру	Ступінь гармонізації
АР Крим	8	0,515	0,742
Вінницька обл.	1	0,561	0,738
Волинська обл.	19	0,471	0,615
Дніпропетровська	15	0,49	0,930
Донецька обл.	13	0,497	0,917
Житомирська обл.	20	0,467	0,692
Закарпатська обл.	23	0,449	0,624
Запорізька обл.	5	0,556	0,771
Івано-Франківська обл.	10	0,51	0,669
Київська обл.	12	0,506	0,847
Кіровоградська обл.	25	0,436	0,668
Луганська обл.	26	0,435	0,763
Львівська обл.	7	0,53	0,770
м. Київ	6	0,554	0,781
м. Севастополь	4	0,557	0,607
Миколаївська обл.	21	0,466	0,694
Одеська обл.	14	0,492	0,814
Полтавська обл.	16	0,483	0,772
Рівненська обл.	9	0,511	0,642
Сумська обл.	27	0,435	0,716
Тернопільська обл.	22	0,46	0,649
Харківська обл.	2	0,56	0,852
Херсонська обл.	18	0,478	0,657
Хмельницька обл.	3	0,559	0,660
Черкаська обл.	11	0,51	0,703
Чернівецька обл.	17	0,48	0,626
Чернігівська обл.	24	0,44	0,665

Джерело: [3]

Аналіз розподілу показників за Індексом соціального виміру сталого розвитку демонструє першість таких регіонів України як Вінницька область (0,561) та Харківська область (0,560). Харківська область зайняла друге місце

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

рейтингу за Якістю життя завдяки сильним позиціям за показником свободи людей, а також індикатором здоров'я людей. Також достатньо сильні позиції Львівська область демонструє за показником культури та відпочинку людей (зокрема, за кількістю масових та універсальних бібліотек та кількістю закладів культури клубного типу) [3].

Так, за категорією політики Якість життя Київ займає перше місце (1,021). Варто зауважити, що найбільш конкурентні позиції Київ зайняв завдяки показнику перспективності розвитку суспільства, в основу якого були покладені дані про статистику отримання охоронних документів на об'єкти промислової власності, освоєння нових видів продукції у промисловості, кількість організацій, які виконують наукові та науково-технічні роботи та інші. Також столиця є лідером за показником Людського розвитку. Цікаво, що за цією категорією політики столиця демонструє дуже високі показники за такими індикаторами як: демографічний розвиток та економічна складова людського розвитку. Також сильні позиції Києва спостерігаються за індикатором рівня освіти. Сильні позиції міста визначаються такими індикаторами як: стан соціальної інфраструктури та свободою людей. При цьому, стан соціальної інфраструктури в місті забезпечено в основному великою кількістю механічних транспортних засобів.

Окрім визначення стійкого розвитку та його вимірів, здійснюється розрахунок ступеню гармонізації стійкого розвитку, який відображає баланс між економічним, екологічним та соціально-інституціональним складовими стійкого розвитку. Найвищий ступінь гармонізації спостерігається в Дніпропетровський області (930).

На основі даної таблиці можна також зробити висновок про те, що за рейтингом регіонів України за Індексом соціального виміру сталого розвитку за 2011-2012 років аутсайдерами є Черкаська область, Чернівецька область та Чернігівська область. Це свідчить про те, наскільки населення не задоволене своїм життям в тому чи іншому регіоні.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Індекс людського розвитку відображає максимально можливий ступінь розвитку особистостей [1, с.93]. Індекс соціального виміру визначається за допомогою чотирьох категорій соціальної політики:

1. «Суспільство, засноване на знаннях»;
2. «Розвиток людського потенціалу»;
3. «Інституціональний розвиток»;
4. «Якість життя».

За допомогою чотирьох категорій соціальної політики порівняємо декілька регіонів України (табл. 2).

Таблиця 2

Порівння регіонів України за категоріями соціальної політики протягом 2011 - 2012 років

Категорії соціальної політики	Миколаївська обл.	Одеська обл.	Херсонська обл.
Суспільство, засноване на знаннях	0,446	0,424	0,473
Розвиток людського потенціалу	0,458	0,546	0,420
Інституціональний розвиток	0,457	0,468	0,459
Якість життя	0,506	0,531	0,559

Джерело: [3]

На основі даних таблиці можна зробити висновок про те, що за категорією соціальної політики Суспільство, засноване на знаннях – найвищий показник має Херсонська область – 0,473, за категорією Розвиток людського потенціалу першість займає Одеська область, за категорією Інституціональний розвиток найвищий показник має Одеська область, а за Якістю життя – Херсонська область – 0,559.

Висновок. Отже, на нашу думку, аналіз регіонів, за такими інтегральними показниками як індекс сталого розвитку та індекс гармонізації, зробив можливим з’ясувати слабкі та сильні сторони сучасної

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

вітчизняної регіональної політики, а також визначити пріоритетні напрями їх подальшої діяльності.

Представлені результати дослідження дають змогу говорити про необхідність диференційованого підходу до розвитку регіонів та єдиної державної стратегії, заснованої на концептуальних принципах сталого розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артеменко В. Б. Індикатори стійкого соціально-економічного розвитку регіонів / В. Б. Артеменко // Регіональна економіка. — 2006. — № 2. —С. 90-97.
2. Згуровський М. З. Сталий розвиток регіонів України / М. З. Згуровський. // Региональная экономика и управление. — К. : НТУУ «КПІ», 2009. — С. 197
3. Світовий центр даних з геоінформатики та сталого розвитку [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://wdc.org.ua/uk/services/ukraine-sd
4. Шовгенов Т. М. Региональное развитие : Основные аспекты устойчивости региональных социально-экономических систем / Т. М. Шовгенов // Региональная экономика и управление : электр. науч. журн. — 2007. — №3 (11).

УДК 338. 434: 336,77

КРЕДИТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА, ПІЛЬГОВІ УМОВИ ГОСПОДАРЮВАННЯ

І. Б. Грицьків, студентка

Науковий керівник: к.е.н., доцент Лункіна Т. І.

Миколаївський національний аграрний університет

В статті проаналізовано сучасний стан кредитування сільського господарства України. Також розглянуто державну підтримку сільськогосподарських підприємств через механізм здешевлення кредитів, та наведено приклад пільг, які використовують сільгоспвиробники, визначено шляхи удосконалення кредитування сільського господарства.

***Ключові слова**:* кредитування сільського господарства, пільгове кредитування, іпотечне кредитування, фіксований сільськогосподарський податок, податок на додану вартість.

Постановка проблеми. Сільгоспвиробники працюють у доволі специфічних умовах, яким притаманний і сезонний розрив між вкладенням і надходженням коштів, і безперервність процесів біологічного відтворення ресурсів, а тому кредитні ресурси, особливо довгострокові, відіграють вирішальну роль у розвитку агропідприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам кредитного забезпечення розвитку сільського господарства присвячені праці таких науковців як: О.Є. Гудзя, М.Я. Дем'яненка, В.І. Міщенка, О.О. Непочатенка, А.В. Сомика, М.Г. Чумаченка та інших науковців.

Постановка завдання. Метою статті є проведення аналізу кредитного забезпечення та дослідження застосування основних пільг сільськогосподарськими виробниками.

Виклад основного матеріалу. Кредитування аграрної галузі економіки з кожним роком стає більш вигідним та утримується винятково за

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

рахунок комерційного сектора. Водночас державна підтримка досі залишається надто слабкою. Хоча на сьогодні Міністерство аграрної політики і продовольства України запропонувало принципово нову систему кредитування галузі сільського господарства.

Дослідження процесу кредитування за останні роки свідчить про нестабільну ситуацію в кредитуванні сільського господарства. Кредитування сільськогосподарських підприємств у 2009 році помітно скоротилося, але в 2010 році обсяг кредитів наданих сільському господарству значно зріс, їх сума становила 26900 млн грн або 6% від загального обсягу наданих кредитів в економіку країни. В 2011 році загальний обсяг кредитів зріс – в порівнянні з 2010 роком на 1,4 млрд грн, і у порівнянні з 2009 роком на 5,7 млрд грн. Однак, щодо 2008 року відзначається все ще значний спад у кредитуванні. На початок 2012 року, за даними Національного банку України, загальний обсяг наданих кредитів в сільське господарство становив 34 953,99 млн грн [5].

У розрізі видів економічної діяльності обсяг отриманих кредитів, який віддзеркалює в цілому незначну частку кредитування сільського господарства (рис. 2).

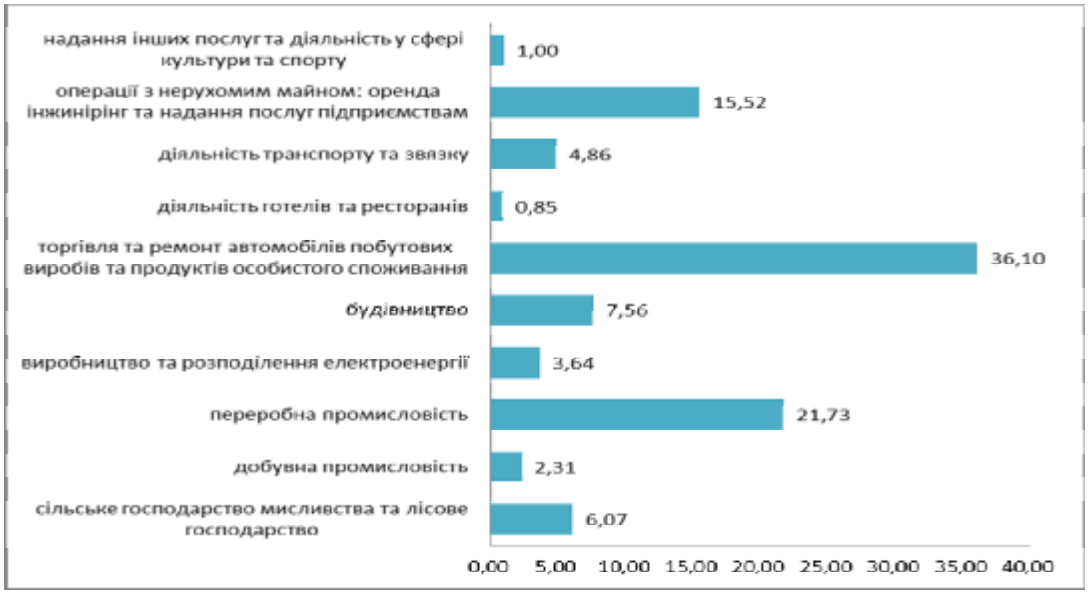

Рис. 1. Кредити, наданні комерційними банками України за видами економічної діяльності у 2012 році

Джерело: [4]

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Як бачимо, найбільше надано кредитів комерційними банками для торгівлі та ремонту автомобілів, побутових виробів та продуктів особистого споживання 36,10%, переробної промисловості 21,73%, та для операцій з нерухомим майном 15,52%.

Слід підкреслити, що незалежно від обсягу кредитів, наданих сільському господарству, лише тут досягнуто найбільше зростання обсягів виробництва валової продукції в порівнянні з іншими галузями економіки, що в значній мірі свідчить про ефективне використання фінансових ресурсів.

Тенденція щодо кредитування зумовлена як суб'єктивними, так і об'єктивними чинниками. Відомо, що однією з умов отримання кредиту є кредитоспроможність позичальника, тобто гарантія повернення кредиту. В умовах невисокого рівня прибутковості, а часто і збитковості, низької ліквідності активів, сільськогосподарські підприємства часто є некредитоспроможними. У результаті маємо замкнуте коло: відсутність фінансових ресурсів – це причина низької ефективності сільськогосподарського виробництва, що у свою чергу, унеможливлює отримання кредитних ресурсів. У цих умовах необхідна розробка та реалізація нових, адекватних сучасним умовам методичних підходів до фінансово – кредитного забезпечення галузі [1,с.33-37].

Незначні темпи кредитування аграрних підприємств нерозривно пов'язані зі строками, на які надаються кредити, так як тільки довгострокові кредити дозволяють суб'єкту господарювання розпоряджатися ними як власними коштами. Проведені дослідження свідчать, що переважна кількість кредитів – це короткострокові та середньострокові кредити. Так, частка кредитів від одного до п'яти років в аграрному секторі складала 52,67%. Кредити, надані на строк більше 5 років становили лише 9,35% від загального їх обсягу, що недостатньо для оновлення основних засобів і забезпечення фінансової стійкості підприємств [2].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Останнє зумовлює необхідність прослідкувати динаміку пільгових кредитів для аграрних підприємств на загальному фоні наданих кредитів (рис. 2).

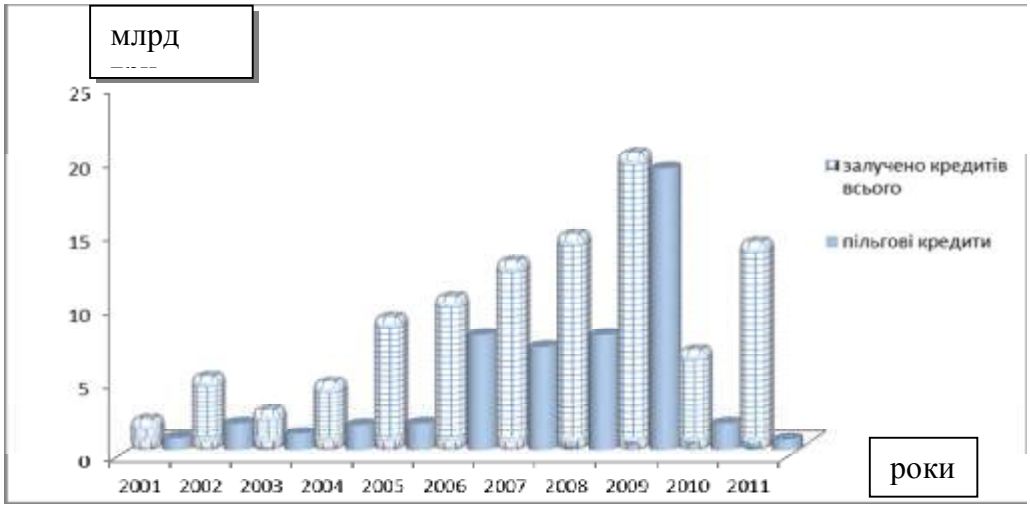

Рис. 2. Кредитування підприємств АПК Україні у 2000-2011 роках, млрд грн

Джерело: [4]

З наведеного рисунку видно, що стан кредитування підприємств АПК є нестабільним. Оскільки обсяги кредитів в 2001 році зросли більше, ніж у 2 рази, і майже на стільки ж знизилися у 2002 році, з 2003 року по 2008 рік зростає обсяг залучених кредитів і знову прослідковується різкий спад у 2009 році. Все це віддзеркалює ті складові кризової ситуації, які переживала Україна. Така динаміка характерна і для пільгових кредитів. Обсяг наданих аграрним підприємствам пільгових кредитів неупинно зростав з 2000 року до 2008 року (з 0,8 млрд грн до 15,1 млрд грн), але різке зниження до 2,6 млрд грн, або майже в 7 разів мало місце у кризовому 2009 році. За даними Міністерства агрополітики лише станом на 5 серпня 2011 року 222 підприємства залучили пільгові кредити. Загальний обсяг пільгових кредитів у 2011 році становив майже 1,5 млрд грн (з них 1,1 млрд – короткострокові). Обсяг пільгових кредитів, залучених у 2007-2010 роках, за якими надано компенсацію в 2011 році, становив понад 3,4 млрд грн, а у 2012 році тільки 824 агропідприємства отримали пільгові кредити [4]. Скорочення наданих

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

кредитів частково можна пояснити зменшенням попиту у депресивній економіці за значних проблем щодо погашення боргів підприємств і домогосподарств. Крім того, негативним було і те, що до стандартів кредитування банки включили більш жорсткі умови, що в значній мірі ускладнило отримання позик підприємствами України за повномасштабної кредитної кризи. Останній рік характеризується уже зростанням пільгових кредитів до 6,2 млрд грн і за прогнозними даними залишиться стабільним.

Уряд намагається покращити становище аграріїв, і тому відповідно до постанови № 859 «Про встановлення на 2012 – 2013 маркетинговий період розміру плати за використання бюджетної позики виробниками зерна у межах режиму державних заставних закупівель від 17 вересня 2012 року», сільгоспвиробники можуть отримати необхідні обігові кошти у вигляді бюджетної позики під заставу зерна за низькими кредитними ставками Нацбанку в 6,8% річних [3].

Завдяки цій постанові, сільгоспвиробники можуть отримати необхідні кошти на проведення осінньо – польових робіт. Ця бюджетна позика надається під заставу зерна, яке сільгоспвиробники залишають на зберігання в Аграрному фонді, під невелику ставку в розмірі 6,8% річних, визначену Національним банком. Також постанова говорить про те, що отримуючи бюджетну позику та сплачуючи невисокі відсотки за кредитом, сільгоспвиробники залишаються власниками зерна, яке передається на зберігання до Аграрного фонду.

Українські аграрії можуть отримати необхідні кошти та уникнути витрат на високі відсотки комерційного кредитування. Адже відсоток за користування бюджетною позикою є пільговим порівняно зі ставкою за кредитами комерційних банків. Погасивши основну суму бюджетної позики та плату за її використання до 1 квітня 2013 року, сільгоспвиробники забирають своє зерно та отримують відповідне свідоцтво.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Аграрний фонд ініціював надання виробникам зерна бюджетної позики під його заставу на пільгових умовах на 1,3 млрд грн більше, ніж в 2012 році .

Збільшення надходжень фінансових ресурсів для весняно – польових робіт, вдалося забезпечити завдяки стабільному експорту зерна та іншої продукції. Однак, поки сільгоспвиробникам необхідно залучити ще близько 8 мільярдів гривень, щоб провести польові роботи відповідно до вимог і агротехнологічних термінів.

Кошти, яких не вистачає, можуть надати Аграрний фонд та Державно продовольчо–зернова корпорація. Співпрацюючи з двома державними установами – Аграрним фондом і ДПЗКУ, сільгоспвиробники зможуть отримати понад 3,2 мільярда гривень. Для цього потрібно укласти форвардні контракти. Державна продовольчо–зернова корпорація запланувала провести форвардні закупівлі 2 мільйонів тонн зерна, що дозволить «влити» в агросектор близько 3 мільярдів гривень. Крім того, за рахунок продовження форвардних закупівель зерна, які Аграрний фонд здійснює ще з осені минулого року, виробники отримають 291,6 мільйона гривень. Крім допомоги аграріям, що є головним завданням Міністерства, агрополітики, потрібно забезпечити продовольчу безпеку в країні.

Пільги аграріїв складаються не тільки з банківського кредитування, аграрії мають можливість скористатися спеціальним податковим режимом (фіксований сільськогосподарський податок), також Українські сільгоспвиробники звільнені від сплати ПДВ, нарахованого на вартість поставлених сільгосптоварів.

ФСП належить до спеціальних податкових режимів. Це альтернативна система оподаткування, яка заміняє собою сплату деяких податків і зборів. Платники ФСП не платять такі податки і збори:

– податок на прибуток, причому не тільки від сільськогосподарської діяльності, але й від будь–яких інших видів діяльності, здійснюваних цим платником;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

– земельний податок, але лише на земельні ділянки, які використовують для ведення сільгоспвиробництва; за інші землі цей податок сплачують у загальному порядку;

– збір за спеціальне використання води;

– збір за здійснення торгівельної діяльності та інші.

Усі інші податки ФСП платять у загальному порядку. Платниками цього податку можуть бути сільськогосподарські товаровиробники, у яких питома вага доходу, отриманого від реалізації сільгосппродукції власного виробництва і продуктів її переробки за попередній податковий рік, дорівнює або перевищує 75% загальної суми доходу.

Українські сільгоспвиробники звільнені від сплати ПДВ, нарахованого на вартість поставлених сільгосптоварів. Це – одна з найефективніших і найбільших пільг в українському АПК. У масштабах країни вона дозволяє аграріям акумулювати 13–14 млрд гривень щорічно. Обов'язковою умовою є, щоб питома вага вартості сільгосптоварів (послуг), повинна становити не менше 75% вартості всіх товарів (послуг), поставлених протягом попередніх 12 звітних податкових періодів [3]. Згідно зі спеціальним режимом оподаткування сума податку на додану вартість, нарахована сільськогосподарським підприємством на вартість поставлених ним сільськогосподарських товарів (послуг), не підлягає сплаті до бюджету та повністю залишається в розпорядженні такого сільськогосподарського підприємства для відшкодування суми податку, сплаченої постачальнику на вартість виробничих факторів, за рахунок яких сформовано податковий кредит, а за наявності залишку такої суми податку – для інших виробничих цілей. Зазначені суми податку на додану вартість акумулюються сільськогосподарськими підприємствами на спеціальних рахунках, відкритих в установах банків або в установах, які здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів у порядку, затвердженому Кабінетом Міністрів України.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Також держава надає можливість аграріям застрахувати сільськогосподарську продукцію. Державна підтримка страхування сільськогосподарської продукції полягає у наданні з державного бюджету сільськогосподарським товаровиробникам грошових коштів у вигляді субсидій на відшкодування частини страхового платежу, фактично сплаченого ними за договорами страхування сільськогосподарської продукції, в порядку, встановленому Законом України «Державна підтримка страхування сільськогосподарської продукції».

Висновки. Досліджуючи питання кредитування та інших пільг сільськогосподарських підприємств, слід підкреслити, що кредитне забезпечення сільського господарства – це цілісна система взаємопов'язаних елементів, яка передбачає надходження кредитних ресурсів суб'єктам господарювання на ринкових умовах з урахуванням об’єктивних особливостей галузі. Крім того, до основних напрямів формування повноцінної системи кредитування сільськогосподарських товаровиробників належать: зміна нормативно-правової бази у сфері кредитування АПК, зокрема удосконалення механізму надання часткової компенсації; законодавче врегулювання прав і обов’язків учасників кредитного процесу, забезпечення належної державної підтримки у сфері пільгового кредитування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Воронкова А. А. Проблеми банківського кредитування сільськогосподарських товаровиробників в Україні / А. А. Воронкова, Л. В. Куцина // Фінансово – кредитна діяльність : проблеми теорії та практики. — 2008. — №2(5). — С.33 — 37

2. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у Державному бюджеті для здійснення фінансової підтримки суб'єктів господарювання агропромислового комплексу через механізм здешевлення кредитів та компенсації лізингових платежів // Урядовий кур'єр станом на 17.09.2010. — № 172

3. Постанова Кабінету Міністрів України // Урядовий кур'єр станом на 11.08.2010. — № 794.

4. Кредити, пряма та непряма державна підтримка — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.minagro.kiev.ua/page/?12103

5. Національний банк України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.bank.gov.ua

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 314.18:631

ДЕМОГРАФІЧНА СИТУАЦІЯ НА СЕЛІ : СУЧАСНІ ПОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОКРАЩЕННЯ

М.І. Винту, студентка

Науковий керівник: к.е.н., доцент Лункіна Т.І.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті досліджено сучасні проблеми демографічної ситуації на селі в Україні. Розглянуто динаміку чисельності постійного сільського населення в Україні. Запропоновано шляхи покращення демографічного стану в Україні.

Ключові слова: чисельність населення, демографічна ситуація, соціальний розвиток, економічний розвиток.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку економіки України є важливим та актуальним питанням збалансованого розвитку аграрного сектору. В зв'язку з цим першочерговим є дослідження стану та тенденції розвитку демографічної ситуації на селі. Адже саме воно є основним джерелом, яке забезпечує трудовими ресурсами аграрне виробництво.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням питання населення та демографічної проблеми займалися такі вчені, як: Г.І. Новицький, О.І. Ригельман, Я.А. Рубан, Ф.І. Чуманський. Істотне значення для вивчення демографічної ситуації мають методичні розробки й конкретні дослідження М.П. Діатропова, М.І. Тезякова, М.С. Уварова, А.І. Якобія.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження сучасних проблем демографічної ситуації на селі, пропозиції щодо основних шляхів покращення даного індикатора.

Виклад основного матеріалу. Одним з найголовніших критеріїв якості життя країни на сьогодні є демографічний стан. Сучасний

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

демографічний стан України можемо охарактеризувати як кризовий. Демографічна проблема в найзагальнішому вигляді полягає в несприятливих для економічного розвитку динаміці зменшення населення і зрушення в його віковій структурі.

Для аналізу динаміки чисельності сільського населення за квітень 2012 року – березень 2013 року розглянемо рисунок 1.

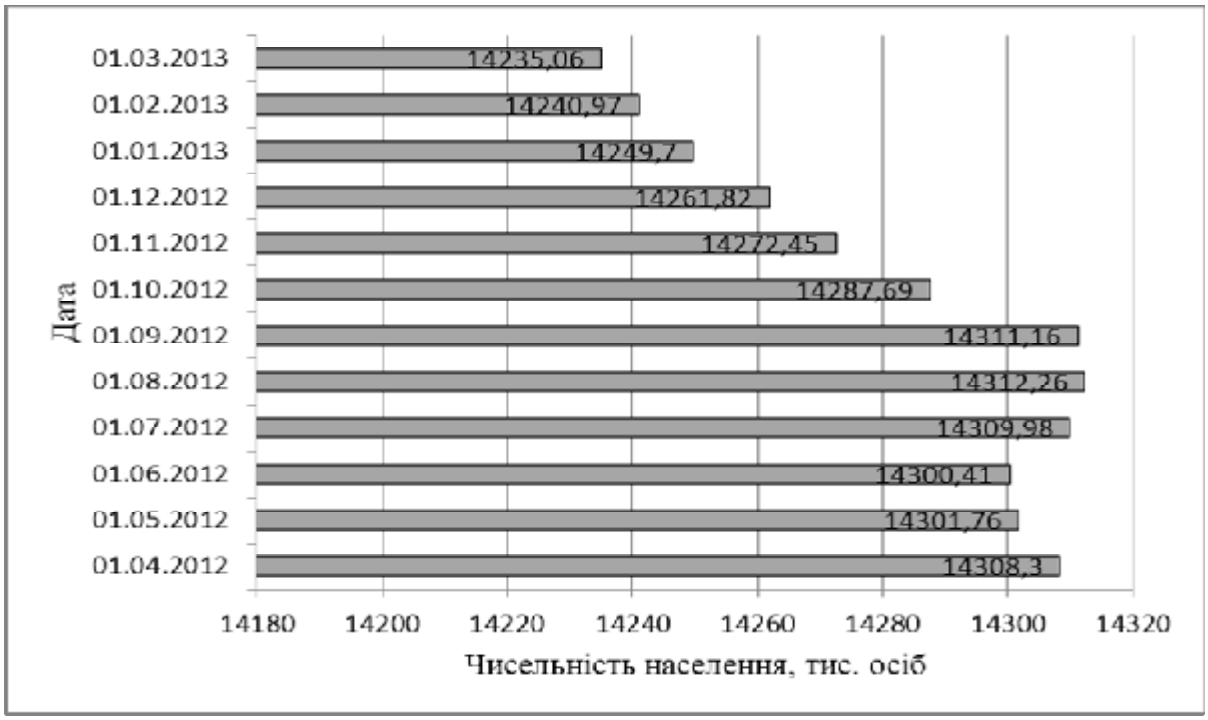

Рис. 1. Динаміка чисельності постійного сільського населення України станом на 1число місяця (тис. осіб)

Джерело: побудовано на основі даних [4]

Із рисунку 1 видно, що на 01.04.2012 року чисельність сільського населення становила 14308,3 тис. осіб, а на 01.03.2013 року їх кількість становила 14235,06 тис. осіб. За цей період кількість сільського населення зменшилася на 73,24 тис. осіб, що є негативною тенденцією. За досліджуваний період найбільша кількість сільського населення спостерігається у серпні 2012 року і становила 14312,26 тис. осіб.

Щороку чисельність сільських жителів в Україні зменшується в середньому на 1,1%, або на 174,2 тис. осіб, що дорівнює населенню 340 сіл, або 2 адміністративних районів. Це відбувається переважно за рахунок збільшення смертності, зменшування народжуваності, міграції молоді та

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

працездатного населення. У 5% сіл протягом п'яти останніх років не народилося ні однієї дитини, а в 6% не проживає молодь віком до 30 років. Зроблений нами демографічний прогноз свідчить, що й надалі чисельність сільського населення зменшуватиметься. Як наслідок, скорочуватиметься сільська поселенська мережа. У першу чергу будуть знелюднені дрібні сільські населені пункти з чисельністю до 50 осіб, в яких майже 100 % населення становлять особи похилого віку. Частка таких населених пунктів в Україні досягає 14%, а в деяких регіонах – 25% [2].

Зниження народжуваності, погіршення стану здоров'я та інтенсивна міграція сільського населення, у тому числі "маятникова" трудова міграція до міст України, трудова міграція жителів західних і прикордонних регіонів до інших держав – Італії, Іспанії, Португалії, Польщі, Російської Федерації – помітно погіршують прогноз формування структури якості життя за основними віковими групами, а відтак перспективи збереження не лише демографічного, а й трудоресурсного потенціалу сільської місцевості як значущої складової національного людського капіталу. Сьогодні на кожну тисячу працездатних осіб у селі припадає близько 760 пенсіонерів і непрацездатних [1].

Зокрема, 60% сільських домогосподарств мають середньодушові грошові доходи нижче прожиткового мінімуму, а в їх структурі майже половину займають пенсії та доходи від продажу сільськогосподарської продукції. По статистиці ООН, за межею бідності в Україні перебуває 78% громадян. Основним критерієм цієї межі є рівень витрат однієї людини на день – 17 дол. США. Виходячи з цього можна припустити, що 99% селян України знаходяться за межею бідності [2].

Нині у 71% сіл немає дошкільних установ, у 41% – клубів і будинків культури, у 50% – середніх навчальних закладів. Дільничні лікарні є в 2% сільських населених пунктів, амбулаторно-поліклінічні установи – у 12%, фельдшерсько-акушерські пункти – у 57% сіл. Газопроводи є тільки в 36%

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

сіл, дороги із твердим покриттям – в 58%, а централізованим водопостачанням забезпечене всього 22 % населених пунктів [3].

Погіршення матеріальних умов життя і праці більшості селян, згортання фізкультурно-масової та оздоровчої роботи негативно вплинуло на фізичне здоров'я молоді, її психоемоційний стан, стимулювало поширення відхилень у поведінці, уживання алкоголю, наркотичних і психотропних речовин. Отже, найгострішими проблемами сільських поселень залишаються відсутність мотивації до праці, безробіття, трудова міграція, тяжкий психоемоційний стан, бідність і занепад соціальної інфраструктури.

Усе це особливо контрастує на тлі сільської місцевості економічно розвинених країн Європи чи Північної Америки, де немає істотної різниці в умовах проживання сільських і міських жителів. Світова практика свідчить, що недостатня увага до соціального розвитку села може призвести до ліквідації сільського устрою, до зникнення села як особливого соціуму.

Проблема комплексного соціального розвитку українського села залишається надто гострою й такою, що має стабільну тенденцію до подальшого погіршення. Тому сьогодні необхідне розроблення та запровадження першочергових заходів щодо поліпшення соціально-економічних процесів розвитку села:

- демографічну ситуацію на селі, особливо в депресивних, вимираючих селах, можна поліпшити тільки за умови сприятливого життєвого середовища, яке передбачає задовільний стан навколишнього середовища, розвинуту соціальну інфраструктуру, забезпечення високопродуктивними робочими місцями сільських жителів, які б за оплатою, престижністю відповідали робочим місцям, створених у містах;
- посилення уваги до вирішення державними та регіональними органами влади основних соціально-економічних проблем життєдіяльності селян помітно покращить перспективи розвитку аграрного сектора вітчизняної економіки, сприятиме пом'якшенню наслідків і запобіганню

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

відтоку працездатного та освіченого населення, зміцнить потенціал сталого розвитку України в цілому;

- особливо важливим повинно стати підвищення рівня наукових досліджень по актуальних проблемах демографічної політики, їхнє кваліфіковане забезпечення;

- поряд зі створенням необхідних економічних умов зусилля повинні бути сконцентровані на включенні демографічних пріоритетів у духовну сферу суспільства. Так, проблему популяризації здорового способу життя, трансформації відповідних культурних наставлянь необхідно поставити в ранг державної політики.

Стратегічне значення демографічного фактора має непересічне значення для майбутнього розвитку держави. Тому у практику державного управління необхідно запровадити принципи орієнтації розвитку країни, передусім на інтереси населення та сім'ї, на забезпечення умов їх всебічного розвитку і реалізації . Центральну роль у цьому мають відігравати:

- подолання бідності, запобігання розвиткові хронічної та успадкованої бідності на основі зростання доходів та рівня життя всього населення;

- глибоке реформування сфери праці, оскільки саме тут формуються провідні важелі репродуктивних і міграційних настанов, вітальної поведінки, здорового способу життя;

- забезпечення ефективної зайнятості, яка має стати надійною гарантією належного рівня життя не тільки для самого працюючого, а і для його утриманців [5].

Висновки. Таким чином, вирішення проблем соціально-економічного розвитку сільських територій та підвищення рівня якості життя селян мають займатися усі органи державної влади та місцевого самоврядування. Лише спільними зусиллями можна створити умови праці та проживання людей у сільській місцевості відповідно до європейських стандартів, зберегти національну і мовну ідентичність, духовність, самобутність і культурні традиції українського села.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мельник Л. Ю. Стан і перспективи розвитку аграрного сектору економіки України / Л. Ю. Мельник, Ю. Є. Осацька // Держава та регіони. Серія : Економіка та підприємництво. — 2007. — №1. — С. 165.

2. Терещенко В. К. Перспективні напрями соціально-економічного розвитку сільських територій / В. К. Терещенко, Н. В. Морозюк // Науковий вісник НУБіП України. — 2011. — №163. — ч. 1. — С. 134.

3. Шмідт Р. Соціальний розвиток сільських територій / Р. Шмідт // Національна асоціація сільськогосподарських дорадчих служб України [Електронний курс]. — 2008. — №9. — Режим доступу : http://www.dorada.org.ua.

4. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua.

5. Васильєва Л. Й. Демографічні аспекти сучасної сім'ї / Л. Й. Васильєва // Актуальні проблеми політики : Збірник наукових праць Одеса. — 1997. — Випуск 1-2. — С. 15-17.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 65.012.32

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В АПК

Кіріченко К., студентка

Науковий керівник: к.е.н., доцент Лункіна Т.І.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто зміст процесу інтеграції між ланками національної економіки. Охарактеризовано фактори розриву виробничо-господарських зв'язків, які існували в агропромисловому виробництві до реформування аграрного сектора економіки.

Ключові слова: інтеграційні процеси, агропромислове виробництво, ринкове середовище, конкурентоспроможність, аграрна політика ЄС.

Постановка проблеми. Довготривала фінансова криза у аграрному секторі України зробила сільськогосподарських товаровиробників неконкурентоспроможними учасниками продовольчого ринку. Наслідком цього стала неспроможність аграріїв забезпечити виробництвом необхідною технікою, мінеральними добривами, засобами захисту рослин і тварин, агрохімікатами. Зросла кількість збиткових сільськогосподарських підприємств. Подальший розвиток аграрного сектору вимагає додаткової ресурсної бази, а інтенсивні методи ведення господарства – залучення усе більшої кількості інвестицій.

Сьогодні інтеграція в агропромисловому комплексі є одним з найефективніших способів зниження витрат на виробництво сільськогосподарської продукції завдяки кращому використанню наявних ресурсів, в тому числі і фінансових, що досягається за рахунок дії принципу порівняльних переваг і вільного переміщення факторів виробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням даної проблеми займалися такі вітчизняні вчені як: В. Галушко, Й. Завадський, А. Кредісов,

Г. Лук'яненко, О. Онищенко, Б. Пасхавер, П. Саблук, В. Трегобчук, О. Шпичак, В. Юрчишин та інші.

Метою статті є дослідження теоретичних аспектів розвитку інтеграційних процесів в АПК та визначення проблем розвитку агропромислової інтеграції.

Виклад основного матеріалу. Термін «інтеграція» походить від латинського слова integratio – обґрунтування, від integer – цілий, і означає об'єднання в єдине ціле раніше ізольованих частин [5, с. 359].

В інших економічних виданнях агропромислову інтеграцію трактують як процес зближення і поєднання галузей сільського господарства і промисловості, що веде до органічного синтезу цих важливих сфер суспільного виробництва і праці, їх гармонійної соціально-економічної єдності [3].

Вчені стверджують, що раніше поєднання сільського господарства і ремесел було обумовлено нерозвиненістю продуктивних сил (низьким рівнем концентрації і спеціалізації виробництва, недостатнім розвитком транспортних засобів і шляхів сполучення, науки, техніки, обмеженими ринковими можливостями). Сучасна інтеграція сільського господарства і промисловості є результатом протилежних причин: високого рівня поділу праці, розвитку транспортних засобів і шляхів сполучення, науки, техніки, тощо. Якщо поєднання сільського господарства і ремесел являло собою примітивно недиференційовану натуральну єдність, то сучасний аграрно-промисловий синтез відзначається органічною інтеграцією високоспеціалізованих виробництв [3].

Існує думка, що створення ефективної системи інтеграції, яка здатна ефективно впливати на постреформені процеси реструктуризації агропромислового комплексу, має здійснюватися з обґрунтуванням умов для її розвитку в регіонах, економічним регулюванням, що забезпечує спільну заінтересовану діяльність усіх структур АПК в ринкових умовах [3]. Раціональне використання різноманітних форм організації виробництва

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

створює передумови для підвищення продуктивності праці, зниження собівартості продукції, зростання дохідності і конкурентоспроможності галузей АПК. Розробка організаційних структур інтегрованих систем в Україні, економічного механізму спільної діяльності за останні роки не набула необхідного розвитку. Певною мірою це пов'язано із структурними змінами у формах власності та господарювання, які ще удосконалюються і стабілізуються [1, с. 56].

Доцільність аграрно-промислової інтеграції обумовлена цілим рядом чинників, серед яких: усунення розбалансованості між сільським господарством і промисловістю, що досягається завдяки поєднанню виробництва, зберігання і переробки сільгоспсировини та реалізації готової продукції; зниження розміру податку на додану вартість; зменшення втрат продукції при її проходженні по технологічному ланцюгу, що досягається завдяки зменшенню часу перебування товару на проміжних етапах; підвищення ступеня переробки аграрної продукції та її якості; поглиблення спеціалізації господарств; зменшення ризику і невизначеності в умовах конкурентної боротьби [3].

На сьогоднішній день, найбільш розвинутими є два типи інтеграції: горизонтальна та вертикальна. Під горизонтальною інтеграцією розуміють об'єднання та організаційно-економічну взаємодію підприємств однієї або декількох галузей, які виробляють однорідну продукцію або виконують різні операції по її виробництву. При вертикальній інтеграції відбувається міжгалузеве кооперування підприємств різних галузей народного господарства. Перевага вертикальної інтеграції полягає в тому, що відбувається поєднання підприємств по виробництву сільськогосподарської продукції, підприємств промисловості по її переробці заготівельних, транспортних організацій, а також підприємств по зберіганню збуту продукції, що дає можливість спрямовувати діяльність на забезпечення максимального кінцевого результату.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Агропромислова інтеграція передбачає не лише технологічне поєднання галузей, а і вибір організаційних форм здійснення виробничої діяльності агропромислового підприємства та політики ціноутворення, налагодження економічних механізмів при постачанні, переробці, реалізації продукції, розподіл результатів спільної діяльності.

Для України вважалося б помилкою недооцінювати значення спільної аграрної політики ЄС. Сфера та механізми її діяльності акцентують увагу на важливих проблемах, таких як: стимулювання, модернізація виробництва, формування та розширення нових ринків, інтеграція в систему світового сільського господарства. Проте не варто переоцінювати переваги спільної аграрної політики з огляду на такі причини: політика, подібна до єдиної аграрної політики ЄС, стала б для України недопустимо «дорогою» з огляду на проблеми формування бюджету; відкриття аграрного ринку України призведе до втрати вітчизняними виробниками своїх позицій на користь поставок з ЄС; перетворення структури аграрного сектора є адміністративно складним процесом; важливими проблемами, які необхідно вирішувати в процесі реалізації Україною інтеграційної стратегії, виступають адаптованість сільських жителів до нових умов, а також підвищення рівня їх освіти та соціального захисту; перешкодою для інтеграції аграрної політики України в загальноєвропейську є також те, що в Україні роль сільського господарства у створенні ВВП є значно більшою, ніж у країнах ЄС [6].

Враховуючи проблеми, які постали перед Україною, щодо агропромислової інтеграції у світове господарство, слід вирішити, на нашу думку, наступні завдання:

- схвалити основні положення науково-методологічного та організаційно-економічного забезпечення інтеграційних процесів в АПК;
- забезпечити формування агропромислових структур відповідно до ринкових умов із врахуванням традицій та досвіду вітчизняної господарської системи та закордонних напрацювань;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

- сприяти формуванню в Україні такого середовища, яке вимагає від держави спрямовувати аграрну політику на концентрацію виробництва, кооперацію і інтеграцію в системі «виробник – переробник – торгівля»;
- створити єдиний економіко-правовий простір, що передбачає опрацювання узгодженої системи господарського законодавства та вдосконалення організаційно-економічних відносин між підприємствами різних галузей;
- формування нових, більш адаптованих до вітчизняних реалій інтеграційних структур.

Використання протекціоністських інструментів аграрної політики може призвести до деяких позитивних результатів в короткостроковому періоді, але в майбутньому, як правило, такі заходи можуть знизити продуктивність та послабити конкурентоспроможність. Тому потрібно надати пріоритет більш активному співробітництву України із СОТ, що полегшить інтеграцію до світової економіки, стимулюватиме лібералізацію торгівлі та в кінцевому підсумку посилить конкурентну позицію українського сільського господарства.

З метою подальшого розвитку інтеграційних процесів слід звернути увагу на: формування ефективної системи економічних відносин між учасниками інтеграційних формувань; удосконалення форм агропромислової інтеграції, земельних відносин та відносин власності; покращення інвестиційної привабливості і активізацію інвестиційної діяльності з метою розвитку виробництва і формування необхідного розміру оборотного капіталу, що забезпечує нормальне ведення виробничо-фінансової діяльності.

Агропромислова інтеграція – один із найефективніших шляхів виходу АПК із кризи, який повинен контролюватися з боку держави.

На сучасному етапі розвитку агропромислового комплексу можуть застосовуватись різні форми інтеграції. Вибір кожної з них залежить від конкретних умов суб’єкту підприємницької діяльності.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Висновки. Отже, розвиток інтеграційних процесів є досить радикальним шляхом виходу агропромислового виробництва з кризового стану, формування ринкового середовища в аграрній сфері, поєднання економічних інтересів сільськогосподарських товаровиробників і підприємств промислової переробки сільськогосподарської сировини у виготовленні конкурентоспроможних продуктів харчування. Об'єднання їх зусиль в організаційно-технологічній ланці забезпечить ефективне використання сировини, значно глибшу переробку, розширення асортименту виготовлення готової до споживання продукції, поліпшення її якості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гладій В. В. Особливості поглиблення агропромислової інтеграції / В. В. Гладій // Економіка АПК. — 2005. — №12. — С. 55-58.
2. Дейнека Л. О. Інтеграційні процеси в запобіганні кризового стану суб'єктів господарювання / Л. О. Дейнека, Р. М. Потапенко : [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vsunu/
3. Кириленко І. Г. Трансформація соціально-економічних перетворень у сільському господарстві України : проблеми, перспективи. —К. : ННЦ ІАЕ, 2005. — 452с.
4. Кривокора Ю. Н. Интеграция промышленных производств и сельскохозяйственных организаций : методология и практика / Ю. Н. Кривокора // Экономика сельскохозяйственных и перерабатывающих предприятий. — 2008. — №8 — с. 49-52.
5. Музиченко О. В. Об'єктивна необхідність і сутність аграрно-промислової інтеграції [Електронний ресурс] / О. В. Музиченко. – Режим доступу : http://intkonf.org

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 331.56(477)

РІВЕНЬ БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ: ЗАРУБІЖНИЙ АСПЕКТ

Петерс В.Р. , студентка

Науковий керівник: к.е.н, доцент Лункіна Т.І

Миколаївський національний аграрний університет

У даній статті досліджено поняття безробіття .Розглянуто вплив рівня безробіття на соціальну сферу та проведено порівняння рівня безробіття в Україні з іншими країнами ЄС.

***Ключові слова**:* безробіття, світова економіка, фінансова криза, попит на робочу силу, конкурентоспроможність, працевлаштування, ВНП, кваліфікація.

Постановка проблеми. Однією з корінних соціально-економічних проблем сучасного етапу розвитку вітчизняної економіки та важливою характеристикою конкурентоспроможності ринку праці є безробіття.

Надмірне безробіття негативно відображається на всій економіці країни, саме тому вивчення цього питання на сьогодні є актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вирішенням проблеми безробіття займалися такі вчені, як: Л. Гальків, І. Моцін, М. Папієв, О. Піжук, Я. Міклош, В. Фелоренко. Питання взаємозв'язку інфляції і безробіття досліджував А. Філліпс, в подальшому П. Самуельсон та Р. Солоу, які розробили «криву Філіпсона». Артур Оукен прийшов до висновку, що рівень безробіття знаходиться у визначеній числовій залежності від динаміки внутрішнього валового продукту. Проте ряд питань, пов'язаних з безробіттям в Україні залишаються недостатньо дослідженими. Це стосується, насамперед, проблеми соціально-економічних наслідків та втрат від безробіття, а також його впливу на безпечний національний розвиток.

Постановка завдання. Дослідження основних причин наслідків безробіття, а також розробка пропозицій щодо зниження даного показника в Україні.

Виклад основного матеріалу. Безробіття – це явище, за якого частина економічно активного населення, що може і хоче працювати, шукає роботу і не знаходить її.

Також під безробіттям розуміється таке соціально-економічне явище, коли частина економічно активного населення не може знайти застосування своїй робочій силі.

Станом на 1 лютого 2012 року кількість зареєстрованих безробітних в Україні становила 564,5 тис осіб, з яких більше половини — жінки, понад 40% — молодь віком до 35 років, кожен третій належав до осіб, які мають додаткові гарантії щодо сприяння у працевлаштуванні, і майже кожен другий зареєстрований безробітний був сільським мешканцем [4, с.5].

В Україні на одну вакансію припадає 10 безробітних. А, у жовтні минулого року конкурс на одне робоче місце становив 6 людей на одне місце.

Не секрет, що кількість постраждалих від економічної кризи, як в Україні, так і за кордоном, збільшувалася в геометричній прогресії. Люди втрачали не лише свій дохід, але й робочі місця. При цьому ,майже всі працюючі українці відчули на собі такі неприємні явища, як «заморожування» зарплат, затримки з виплатами.

Основними причинами безробіття є структурні зрушення в економіці, що виражаються у впровадженні нових технологій, згортанні виробництва в традиційних галузях, закритті технічно відсталих підприємств; економічна рецесія, що змушує роботодавців скорочувати штат працівників; економічна конкуренція на ринку праці; політика уряду в галузі оплати праці; сезонні зміни в рівні виробництва в окремих галузях; зміни в демографічній структурі населення. Останні три роки світова економіка занепала під нищівним впливом глобальної фінансової кризи [3,с.35].

Саме з цієї причини рівень безробіття в світі зріс на рекордні показники. За даними Міжнародної організації праці (МОП), в якому наводяться дані з щорічної доповіді Міжнародного бюро праці «Глобальні

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

тенденції у сфері зайнятості», в минулому році безробіття досягло найвищого рівня за весь час спостереження. Так, кількість безробітних у світі в 2010 р. досягла рекордного рівня – майже 212 млн осіб після того, як в 2009 р., напередодні кризи, було зареєстровано рекордне зростання безробіття – на 34 млн осіб у порівнянні з 2006 роком. За оцінками МОП, в 2011 р. у порівнянні з 2009 р. кількість безробітних молодих людей у світі зросла на 10,2 млн – найбільш значне зростання з 1991 р. Але слід зазначити, що криза в різному ступені позначилася на сфері зайнятості та перспективах відновлення ринків праці в різних країнах і регіонах. Безробіття в різних регіонах було різним – від 4,4% у Східній Азії до більш, ніж 10% в країнах Центральної і Південно-Східної Європи (не членів ЄС) та СНД, а також у Північній Африці [6].

Для того ,щоб прослідкувати рівень зайнятості населення в Україні та країнах ЄС варто звернути увагу на рисунок 1.

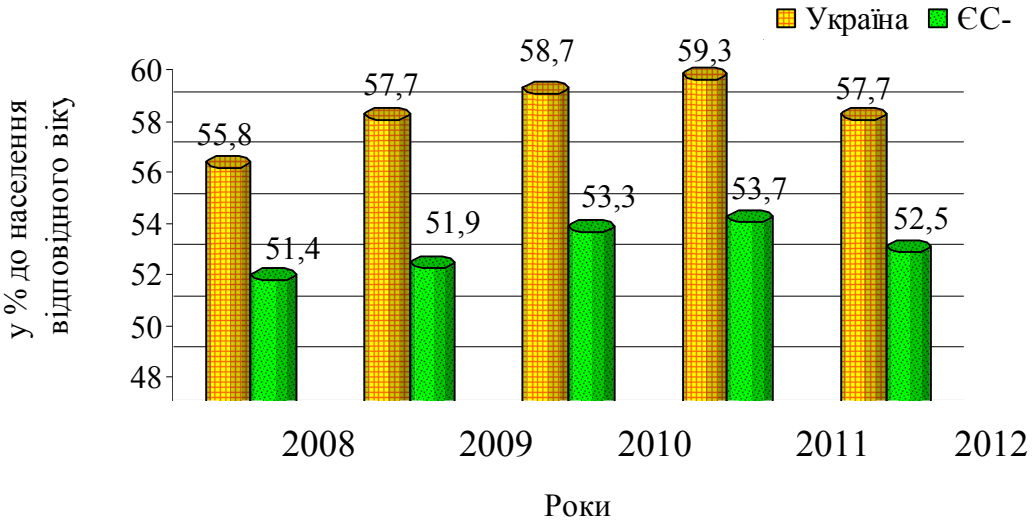

Рис 1. Рівень зайнятості населення в Україні та країнах ЄС,%

Аналізуючи стан безробіття в Україні, слід сказати, що за перші 3 квартали минулого року зареєстровані 530 тисяч безробітних. За словами ж голови Національного форуму профспілок України Мирослава Якібчука, насправді безробітних майже 3,5 млн. На противагу вказаним показникам, рівень безробіття, розрахований за методикою МОП, в Україні за перші 9 місяців 2009 року зафіксований на рівні 8,6% і складає 1 млн 926 тисяч. Така різниця в цифрах пов’язана з механізмом розрахунку офіційними органами

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

статистики в Україні та МОП, тим фактом, що більше половини фактично безробітних не зареєстровані, а також переховуванням найманих працівників у тіньовій сфері, яка, за даними Мінекономіки, сягає в Україні до половини реального сектору. Отже, до служби зайнятості звертаються за роботою 90 тисяч, тобто менше 20%, десь 17 – 18% фактичних безробітних. Українці, часто працюють неповний робочий день і виїжджають на заробітки в сусідні країни. Це пов'язано з тим, що в Європі допомога по безробіттю становить не менше однієї тисячі євро, і процес його отримання відносно простий. У той же час, в Україні допомога не перевищує прожитковий мінімум (на який, об'єктивно, прожити неможливо), а для його оформлення, необхідно щоб пройшов 91 день з дня звільнення, при цьому повинна бути дотримана умова взаємної згоди сторін (працівника та роботодавця). Тому більшість безробітних не хоче чекати більше трьох місяців, щоб оформити допомогу, тому українці воліють шукати роботу самостійно, часто за кордоном (рис.2) .

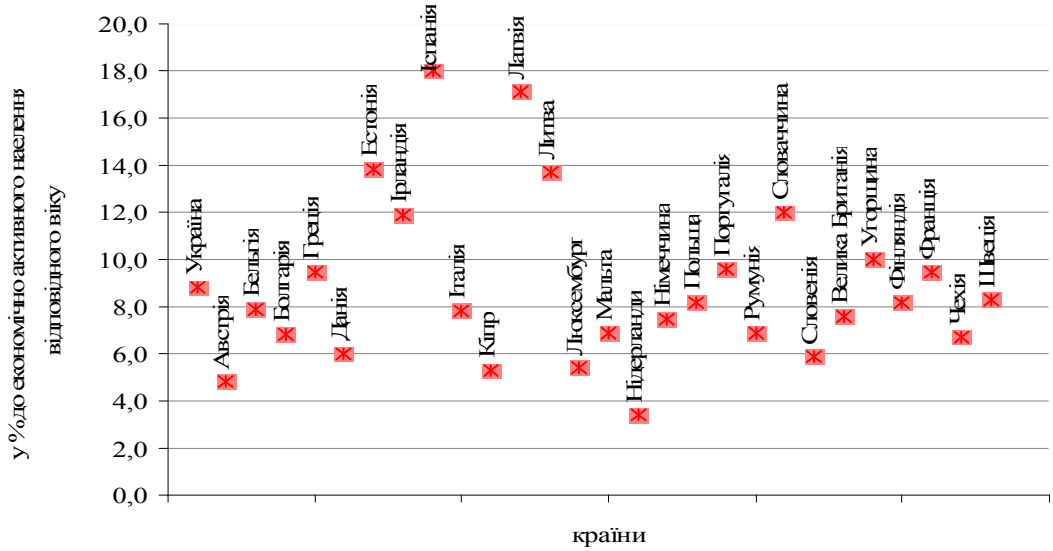

Рис 2. Рівень безробіття, розрахований за методологією МОП, у країнах ЄС та в Україні станом на 2012 р.

У таких умовах політика держави на ринку праці має бути спрямована на скорочення рівня безробіття, тобто забезпечення можливості реалізації своєї трудової активності для громадянина .

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Оскільки головною причиною безробіття є незбалансованість попиту і пропозиції робочої сили, саме тому потрібно втілювати в життя активну політику, яка складається із заходів, спрямованих на:

- збільшення попиту на робочу силу з боку як державного, так і приватного сектора економіки;
- підвищення конкурентоспроможності робочої сили та забезпечення відповідності робочої сили і робочих місць;
- вдосконалення процесу працевлаштування [5,с 227].

Поряд із цим, пасивна політика на ринку праці спрямована на підтримку доходів населення у випадку втрати роботи і фінансується із спеціальних фондів. Ступінь негативного впливу безробіття на стан у країні залежить від конкретних параметрів економічної ситуації. Щоб оцінити ступінь цього впливу, доцільно провести дослідження економічних і соціальних наслідків безробіття:

− скорочення обсягів виробництва валового національного продукту;
− зниження податкових надходжень до державного бюджету;
− зростання витрат на соціальну допомогу безробітним;
− знецінення наслідків навчання;
− масова дискваліфікація;
− посилення соціальної напруженості;
− зниження трудової активності [1,с.6].

Саме тому, це проблема, яку потрібно вирішувати і яка потребує глибокого наукового аналізу та вироблення на цій основі практичних рекомендацій, які можуть використовуватися для розробки і реалізації ефективної соціально-економічної політики, направленої на забезпечення продуктивної зайнятості економічно активного населення країни, зменшення рівня безробіття до мінімального соціально-допустимого рівня. Таким чином, можна запропонувати такі заходи, щодо зменшення рівня безробіття в Україні:

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

– зниження податків для підприємств, за умови збереження робочих місць (для компенсування витрат на прийом нових працівників);

– надання державою пільгових кредитів для виплати зарплати додатково зайнятим на виробництві, які за розміром будуть дорівнювати зарплаті;

– створення нових робочих місць, за рахунок отримання кредитів для технічного переобладнання і розширення підприємств;

– створення центрів навчання молодих людей тим професіям, шанси на зайнятість у яких найбільш високі;

– забезпечення спеціальними службами зайнятості перенавчання або підвищення кваліфікації кадрів, відповідно до потреб галузей, що розвиваються;

– проведення спеціальних ярмарків праці для навчальних закладів, з метою працевлаштування випускників [2,с.112] .

Висновок. Виходячи з того, що проблема безробіття є ключовим питанням у ринковій економіці, і не вирішивши його неможливо налагодити ефективну діяльність економіки і правового регулювання. Особливо гостро проблема безробіття стає зараз перед Україною, що не дивно, тому що економіка України зараз знаходиться в глибокій кризі .

Не менш важкі і соціальні наслідки безробіття. Американські фахівці змушені визнати, що «безробіття – це щось більше, ніж економічне мічне нещастя, це також і соціальна катастрофа. Депресія призводить до бездіяльності, а бездіяльність до втрати кваліфікації, втрати самоповаги, занепаду моральних підвалин, а також до суспільного і політичного безладу». Категорії зайнятості і безробіття займають одне з найважливіших місць в аналізі ринку праці. Зайнятість населення визначає рівень і якість життя як окремих громадян, так і суспільства в цілому.

Отже, впроваджуючи запропоновані заходи, ми можемо досягнути зменшення рівня безробіття, збільшення кількості працевлаштованого

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

населення і, як наслідок, загального покращення економічної і соціальної ситуації в країні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зайнятість випробування кризою /О.М. Берд// Урядовий кур'єр. —2010. — №4. — С. 6.
2. Втрати людського капіталу України - чинник безробіття/ Л.І. Гальків // Економіка і регіони. —2009. —№2. —С.110—113.
3. Прогнозування росту жіночого безробіття в умовах фінансово-економічної кризи на основі економетричних моделей/ О.І. Піжук// Економіка та держава. —2009. —№9. —С.35—36.
4. Ринок праці в Україні та економічні тенденції в умовах світової економічної кризи/ В.Г. Федоренко//Економіка та держава. —2009. — №1. —С.4
5. Людина і праця. / І.П. Козінцев, Л .А. Савенко // Довідник з правових питань — 1997. —336с.
6. Статистичні дані [Електроний ресурс]. —Режим доступу :www.ukrstat .gov.ua

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 339.732.2

СТРАТЕГІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО БАНКУ РЕКОНСТРУКЦІЇ І РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

К. І. Полівода, студентка

Науковий керівник: к.е.н., доцент Лункіна Т. І.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто основні стратегічні плани Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР) в Україні. Установлено вплив ЄБРР на розвиток енергетики, корпоративного сектору, інфраструктури, фінансової системи та ринків капіталу України.

Ключові слова: *валовий внутрішній продукт, валовий національний продукт, інвестиції, фінансова система, податок на додану вартість, ринок капіталів, фінансова криза.*

Постановка проблеми. Діяльність глобальних фінансових інститутів, а саме Європейського банку реконструкції та розвитку є чинником, який суттєво впливає на розвиток економіки, реалізацію програм, спрямованих на ринкове реформування, структурну перебудову народного господарства та стабілізацію національної валюти. Отже, і виникає потреба в дослідженні діяльності ЄБРР, його впливу на розвиток процесів саме на Україні.

ЄБРР є одним з найбільших інвесторів та кредиторів в Україні. Також він виконує функцію каталізатора та амортизатора економіки нашої країни. Подальше співробітництво з ним забезпечить Україні стабільне зростання, збільшення інвестицій та визнання України як держави з ринковою економікою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Визначення впливу ЄБРР на розвиток України знайшли відображення у наукових працях зарубіжних і вітчизняних дослідників, таких як: Г. Брауна, В. Говарда, І.В. Миронової, А.Кірєєва, Д.Лук'яненка, В.Новицького, Ю.Пахомова, Г.Чуфріна та інших.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження діяльності Європейського банку реконструкції та розвитку в Україні.

Виклад основного матеріалу. Європейський банк реконструкції і розвитку був створений в 1991 році, коли в державах Центральної та Східної Європи було скасовано комуністичний лад і країни колишнього радянського блоку потребували підтримки для створення нового приватного сектора в умовах демократії. Сьогодні інвестиційні інструменти ЄБРР використовуються з метою становлення ринкової економіки і демократії в 29 країнах – від Центральної Європи до Центральної Азії [1, с. 585].

ЄБРР є одним з найбільших інвесторів в Україні (стала членом ЄБРР в 1992 році). Економічний спад, що наступив у світі дуже відобразився і на економіці України, фактори політичної та економічної невизначеності зберігалися в країні аж до минулих в ній на початку 2010 року виборів. Після надання по лінії ЄБРР в 2009 році масштабної допомоги банківській системі країни акцент його діяльності був перенесений на розвиток ключових об'єктів інфраструктури і підтримки корпоративного сектора.

У 2010 році ЄБРР підписав в Україні в цілому 32 проекти на сукупну суму 964 млн євро. Одним з найбільш великих з цих інвестиційних проектів стало відкриття під державну гарантію кредитного механізму в сумі 450 млн євро на цілі модернізації автотрас, що ведуть до Києва.

Угоди, здійснені ЄБРР в 2010 році, в більшості своїй стали прямими угодами з українськими компаніями [1, с. 592]. Наприклад, кредит у сумі 50 млн дол. США виданий одному з провідних в країні експортерів і виробників зерна, компанії «Нібулон», зареєстрованою в Україні (місто Миколаїв). Реалізація цієї угоди дозволить компанії створити об'єкти зберігання та перевезення зерна по Дніпру, по якому вантажоперевезення сьогодні активно не здійснюються. Перевезення вантажів не за залізною або автомобільними дорогам, а по внутрішніх водних шляхах набагато енергоефективніше, і завдяки цьому проекту водним транспортом планується перевозити від 500

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

тис. до 1 млн тонн зерна, що буде давати щорічну економію викидів CO2 на рівні 13 тис. тонн.

Також, в 2011 році ЄБРР спільно з Європейським інвестиційним банком (ЄІБ) надали кредит в сумі 200 млн євро на цілі модернізації гідро- і електромеханічного устаткування семи гідроелектростанцій (ГЕС), що перебувають у власності Укргідроенерго. На ці ГЕС припадає половина всіх гідроэлектроэнергетических потужностей України, причому багато з них були введені в експлуатацію в 1960-ті роки. Виконання програми заходів щодо реконструкції обладнання дозволить поліпшити природоохоронні показники, забезпечити оптимізацію витрат води, підняти рівень техніки безпеки на ГЕС [2].

ЄБРР підготував новий проект своєї діяльності в Україні на 2011-2014 роки. У посткризовий період відновлення економіки країни він ставить на своїй меті зайнятися вирішенням ключових завдань перехідного процесу в поєднанні з державною програмою реформ і в тісній взаємодії з іншими міжнародними фінансовими організаціями (МФО), двосторонніми донорами. Головними з галузевих напрямків його діяльності стануть енергетика, корпоративний сектор, інфраструктура, фінансова система та ринки капіталу.

У період післякризового відновлення Банк скоригує свій підхід та зосередиться на вирішенні ключових завдань переходу до ринкової економіки з урахуванням програми реформ уряду та у тісному співробітництві з іншими МФО та двосторонніми донорами:

1. Енергетика. Банк підтримає підвищення безпеки ядерної енергетики, будівництво та модернізацію мереж електропередачі та об’єктів, що є необхідними для інтеграції України в європейський енергетичний ринок та об’єктів, що сприятимуть підвищенню загальної енергоефективності та зменшенню питомого обсягу викидів вуглецю в галузі. Банк також буде підтримувати модернізацію української системи транспортування та розподілу природного газу за умови, що влада виконуватиме комплексну та

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

реалістичну програму реформ, яка має включати у себе реструктуризацію НАК «Нафтогаз України».

2. Промисловість та сільське господарство, загальні сектори. Банк буде підтримувати прямі іноземні інвестиції та місцеві підприємства для того, щоб сприяти диверсифікації економіки та реструктуризації застарілих енергомістких галузей з приділенням особливої уваги підвищенню ефективності їх управління, прозорості та енергоефективності. Визнаючи великий потенціал України як сільськогосподарського виробника, Банк буде підтримувати інвестиції в усі рівні створення доданої вартості, особливо інструменти підтримки виробників первинної продукції, у тому числі сезонний оборотний капітал. Банк буде підтримувати Україну у розвитку її галузей зі значним використанням знань та у ефективному використанні її людського та наукового потенціалу, а також підтримувати урядову програму приватизації підприємств, які поки що залишаються в державній власності, сприяючи підвищенню прозорості цього процесу з метою максимального підвищення вартості для державного сектору.

3. Інфраструктура. У секторі автомобільних доріг Банк буде підтримувати завершення модернізації. Підтримка залізничного сектору, в якому перед кризою виявилися значні проблеми з недостатньою пропускною спроможністю та ресурсами, буде надаватися лише за умови, що влада почне робити реальні кроки в напрямі корпоратизації національного залізничного оператора та дозволить вступ на цей ринок приватним операторам. Банк також допоможе Україні у розвитку галузей, що вимагають інтенсивного застосування знань, та кращому використанні її кадрового та наукового потенціалу, а також підтримувати процес комерціалізації комунальних підприємств шляхом реалізації проектів, які даватимуть великий демонстраційний ефект або значне підвищенням енергоефективності.

4. Фінансовий сектор та ринки капіталу. Пріоритетним напрямом діяльності буде забезпечення банківського сектору цільовим довгостроковим кредитним та акціонерним фінансуванням разом з технічною допомогою для

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

підтримки цієї діяльності. Це допоможе відновити кредитування та сприятиме реалізації заходів, спрямованих на зменшення нестабільності цього сектору у майбутньому, зокрема зміцненню управління, диверсифікації джерел довгострокового фінансування та максимальній можливій підтримці кредитування в національній валюті. Кредитні інструменти будуть в основному використовуватися для підтримки малих та середніх підприємств, підвищення енергоефективності та розвитку торгівлі, з використанням відповідної технічної допомоги. У співпраці з іншими МФО Банк допоможе владі зменшити роль держави у банківському секторі. Банк буде співпрацювати з іншими МФО та Національним Банком України з метою вирішення проблем, які залишились, які перешкоджають структуруванню кредитів Банку у національній валюті [3].

Успіх цієї амбітної стратегії діяльності Банку в Україні значною мірою залежатиме від темпу реалізації реформ в усіх основних секторах. Якщо реформи відбуватимуться повільно, Банк буде змушений обмежити обсяг інвестицій, особливо у державному секторі. У наступні роки Банк вестиме активний політичний діалог з владою та іншими МФО. Нещодавній успішний досвід обговорень та координації дій у газовому та фінансовому секторі є чудовим прецедентом, який Банк намагатиметься використовувати в інших секторах.

Висновки. В Україні створюються сприятливі умови для розвитку партнерства зі світовою спільнотою у сфері малого та середнього бізнесу. Приватний бізнес – фундамент ринкової економіки, опора відкритого демократичного суспільства, запорука подальшого ефективного розвитку економіки. Як бачимо, ЄБРР є одним з найбільших інвесторів та кредиторів в Україні. Також він виконує функцію каталізатора та амортизатора економіки нашої країни. Подальше співробітництво з ним забезпечить Україні стабільне зростання, збільшення інвестицій та визнання України як держави з ринковою економікою.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гроші та кредит : підручник / М. І. Савлук, А. М. Мороз, М. Ф. Пуховкіна та ін.; За заг. ред. М. І. Савлука. — К. : КНЕУ, 2001. — 602 с.

2. Європейський Банк Реконструкції і Розвитку [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.ebrd.com

3. Стратегія діяльності в Україні Європейського Банку Реконструкції і Розвитку на 2011-2014 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.ebrd.com/russian/downloads/country/strategy/ukraine_uk.pdf

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 336.22:339.745

НАСЛІДКИ ВВЕДЕННЯ ПОДАТКУ НА КУПІВЛЮ – ПРОДАЖ ІНОЗЕМНОЇ ВАЛЮТИ

К. А. Прадунець, студентка

Науковий керівник: к. е. н., доцент Лункіна Т. І.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуті можливі наслідки введення податку на купівлю-продаж іноземної валюти в Україні. Запропоновано всі можливі переваги та недоліки введення даного податку.

Ключові слова: податок на купівлю-продаж, «чорний ринок», тіньова економіка, грошові перекази, депозит, котирування, трейдер.

Постановка проблеми. Останнім часом в Україні постала проблема в економіці – це доларизація та валютна спекуляція, тому Національний банк України та парламент мають на меті ввести податок на купівлю – продаж іноземної валюти, як засобу подолання даних проблем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як і будь-яке нововведення на початкових етапах має безліч доопрацювань та незрозумілостей, про це заявляє Олександр Штефан, начальник казначейства Астра Банку. Спочатку засоби масової інформації надали інформацію про те, що планується ввести податок на зняття 15% на доходи фізичних осіб та 1% - від суми операції у Пенсійний фонд. Як виявилось пізніше, 15%. Але – це сума, яка знімається від виконаної операції разом із збором до Пенсійного фонду. Після цього закон на купілю – продаж іноземної валюти було відкликано на доопрацювання. НБУ ж стверджує, що норма про 15% - ий збір буде діяти на постійній основі.

У зв’язку з тим, що офіційний документ про введення нового податку зник, залишається тільки припускати можливі наслідки даного збору, які можна проаналізувати уже зараз.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження основних проблем та наслідків введення податку на купівлю – продаж іноземної валюти.

Виклад основного матеріалу. Влада нашої країни на чолі з фахівцями невпинно намагаються знищити «чорний валютний ринок» та подолати «тіньову економіку». Проте, розраховувати на те, що введення податку стане рушійною силою на шляху подолання даних проблем здається не досить коректним. Як свідчить статистика, в Україні «тіньова економіка» становить 20%. Ще 40% можливо, але, швидше за все, 60%, якщо не більше. «Чорний валютний ринок» і «тіньова економіка» – це важелі, якими користуються українці задля отримання прибутку. [1, с.88]

Тому, обіг валюти у нашій країні – це, перш за все, обіг валюти у «тіньовій економіці». Коли висвітлюють дані про те, що населення скуповує мільярди іноземної валюти, то варто уточнити, яку валюту скуповує «тіньова економіка».

В банківських установах дуже часто існує дефіцит на іноземну валюту, так за не офіційними даними вартість долара на «чорному ринку» становить – 8,4 грн. Такі дані розкривають ефективний розвиток «чорного ринку». Допоки існує така суттєва різниця у курсі, люди будуть спекулювати. [2, с.88-89]

При введенні податку на купівлю – продаж валюти можливі такі наслідки:

1. Збереження в доларах доведеться вкладати у банківські установи. Як заявляє Галина Калашникова, директор операційного департаменту банку «Фінанси та кредит», – «коли населення дізналось про новий податок, то банки вперше за довгий період так масово почали скуповувати валюту у громадян. Українці поспішали обміняти валюту на гривню, попит та пропозиція на іноземну валюту стали майже еквівалентними». [3]

Натомість, НБУ разом з авторами законопроекту стверджують, якщо зберігати валюту на терміновому депозиті, то збереження не постраждають.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Гроші, які «пролежали» на банківському рахунку не менше 30 днів, можна буде обміняти на гривню без сплати податку. Але введена раніше заборона на кредитування фізичних осіб в іноземній валюті змусить банки значно знизити ставки по таких депозитах.

Добре, коли заощаджені гроші не потрібні вам у даний момент часу і ви уже визначились із фінансовою установою, – тоді відкрити депозит буде легко. В іншому випадку, коли особа не знає чітко коли саме їй знадобляться гроші.

2. Туристам доведеться витрачати більше. Можливо хтось вважає, якщо він не спекулянт і не займається купівлею валюти взагалі, то новий закон ніяк не зачепить його. Така думка є хибною. Адже, якщо ви запланували поїздку за кордон, то гроші, які залишились не витраченими у разі обміну також підлягають оподаткуванню. Це добре, коли ви відвідаєте якусь із країн – сусідів (Польща, Грузія), тоді перед поверненням на Україну можна обміняти іноземну валюту на гривні. Але якщо ваша подорож буде до більш віддалених країн, то ви постанете перед вибором: або по поверненню обміняти залишок на гривні і сплатити в держбюджет 15%, або ж витратити все до копійки за кордоном.

Є ще один варіант уникнення сплати податку – розрахунок за кордоном пластиковою карткою. Якщо ви відкрили картку в гривні, то міняти валюту вам не доведеться. Щоправда, доведеться сплатити комісію за конвертацію, а якщо ви не їдете до США, то – двічі. До того ж ви понесете витрати на створення картки Visa Classic чи Mastercard Mass.

Для того, щоб зменшити витрати на конвертацію та створення пластикової картки, можна відкрити одразу картку в доларах. Але при цьому ми повертаємося на той же 15% - й податок.

У більш вигідній ситуації виявляться ті,хто їздять за кордон часто. Тому що, залишок можна не обмінювати, а залишити до наступної подорожі, звісно, якщо це не сильно «б’є по гаманцю» [4, с.87].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Для іноземних туристів таке нововведення теж не стане подарунком. Для того, щоб уникнути сплати податку, вони повинні розраховуватись пластиковою карткою. Прийнятним рішенням цієї ситуації є зняття гривні через банкомат із сплатою комісії відповідно.

3. Може з'явиться податок на «заробітчанство». Не являється секретом той факт, що деякі українські сім'ї живуть за рахунок коштів, які надсилають їм родичі з-за кордону. Автори законопроекту запевняють, що новостворений закон не стосується коштів, які пересилають «заробітчани». Оскільки від оподаткування будуть позбавлені особи, які отримують грошові перекази менші за 150 тис. грн. Проте існують і певні нюанси. По-перше, щоб уникнути податку, треба обміняти валюту одразу після отримання грошового переказу. По-друге, багато хто передає гроші родичам через знайомих, які повертаються на Україну (у конвертах, наприклад).

Очевидно, що другий спосіб є досить таки ризиковим. При пересилці готівки, отримувач може уникнути сплати комісії, яка при сумі 1000 доларів складає 2%-15% в залежності від системи переказу. Крім того, «заробітчани» остерігаються часто висилати гроші, так як це може зацікавити податкову інспекцію.

4. «Міняйли» повертаються. Найбільш очікуваним явищем, яке послідує за прийняттям закону – це повернення «тіньового» валютного ринка, представниками якого в народі називають «міняйлами». Уявімо ситуацію, що вам терміново необхідно обміняти валюту, яка залишилась від закордонної поїздки чи знаходилась у вас вдома. Чекати місяць, поки гроші відлежаться на депозиті у вас немає часу, а сплачувати державі 15% у вас немає бажання.

Не звернутись до «міняйли» вам може завадити або законопослушність, або страх перед шахрайством. Перший мотив достатньо абстрактний і непрагматичний. Що стосується другого мотиву, то він обґрунтований досвідом від МММ – 2011.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

До наслідків прийняття такого податку ми би віднесли його негативний вплив на офіційний готівковий валютний ринок. Розмір допустимого податку достатньо значний і з'явиться велика спокуса не сплачувати його. Вводити такий податок, на нашу думку, потрібно тільки при повному розумінні як і за рахунок яких ресурсів буде забезпечено його виконання.

5. Спекулянти не пройдуть. Одним, і, мабуть, єдиним позитивним явищем цього податку є те, що зменшать свою діяльність спекулянти. Адже вірогідність того, що курс долара чи євро зросте на 15% мала.

У даному випадку спекулянти знаходяться у гіршому положенні, ніж торговці цінними паперами. Так, якщо в результаті котирування трейдер зазнав збитку, то в такому випадку він не буде сплачувати податок. У результаті із валютою, податок буде зніматися із усієї суми.

В зв'язку з цим, виникає ряд логічних запитань: чи багато українських громадян скуповують валюту у крупному розмірі, а потім продають її з ціллю заробити? Чи насправді доход, який отримується від спекуляції такий значний, а оборот може нанести збиток українській економіці? Враховуючи такі мізерні коливання валюти за останні роки, спекулянту потрібно було б скуповувати сотні тисяч іноземної валюти, аби хоча б зберегти свої збереження від знецінення.

За результатами опитування, проведеного порталом Prostobank, кожен другий учасник визнав введення нового закону лише черговим стягненням від збережень українців. Більше 16% переживають, що вслід за цим податком прийде і подорожчання на імпортні товари. І тільки менше 4% українців вважають, що такий податок реально здатен закріпити курс гривні.(рис. 1).

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Рис. 1. Введення 15%-го податку на продаж валюти, %

Висновок. Отже, можна зробити висновок, що при введенні 15% - го податку при купівлі – продажу іноземної валюти, у більшості громадян України буде можливість його уникнути. Адже спекуляції можна проводити на Forex, грошові переводи в еквіваленті вище, ніж 150 тис. грн, можна поділити між кількома особами, накопичення тримати на терміновому депозиті, а в поїздці за кордон витрачати все до копійки або ж користуватися пластиковою карткою.

І, як завжди, у числі тих, хто не зможе уникнути даного оподаткування опиняються далеко не заможні верстви населення, і, навіть, не спекулянти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Країна Ліберальна [Електронний ресурс]. — Режим доступу http://liberal.in.ua/
2. Федулова Л. І. Кластернамодель регіонального розвитку // Перспективні дослідження : журнал. – К. : Міжнародний центр перспективних досліджень. — 2012. — № 2. — С. 87-91.
3. Маркевич Г. В. Українська правда [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.pravda.com.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 334.78:631.11

РОЗВИТОК ТА ДІЯЛЬНІСТЬ АГРОХОЛДИНГІВ В УКРАЇНІ

В.О. Дорошенко, студентка

Науковий керівник: к.е.н., доцент Лункіна Т.І.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто сучасний стан та діяльність агрохолдингів в Україні. Встановлено основні переваги і недоліки даної форми інтеграції. Визначено найбільші агрохолдинги виходячи з критерію кількості землі в обробітку.

Ключові слова: аграрний сектор, агрохолдинг, земельні ресурси, оренда, інтеграція.

Постановка проблеми. Кризовий стан економіки, зокрема в агропромисловому секторі України, зумовлюється економічною нестабільністю в країні. В останні роки різко скорочується кількість дрібних сільськогосподарських підприємств за рахунок переходу їх під контроль потужних агропромислових формувань. Створення агрохолдингів стрімко набирає обертів, вони поглинають дрібні господарства, яким не під силу конкурувати з великими компаніями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Для розвитку агарного сектора економіки значну роль відграє агропромислова інтеграція, створення нових, більш досконалих агропромислових формувань. Висвітленню цих питань присвячені роботи таких вчених: М.Ю. Коденської, М.Ф. Кропивка, М.Й. Маліка, Ю.О. Нестерчука, П.Т. Саблука та інших. Питання розвитку інтеграції в ринкових умовах відносно нове, багатогранне і потребує поглибленого вивчення та постійного удосконалення.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження розвитку та діяльності агрохолдингів в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Під агрохолдингами мається на увазі сукупність юридичних осіб, пов’язаних контрактними відносинами чи активами. Виникнення агрохолдингів внесло певні корективи

в існуючу ситуацію на селі. Підтримка і розвиток сільської інфраструктури за визначенням не є функцією агрохолдингу. Основним і одним із найважливіших стимулів виникнення агрохолдингів є прагнення власників капіталу примножити його саме в довгостроковій перспективі. Це основний стимул діяльності об'єктів господарювання в ринковій економіці. Отримання прибутку та його капіталізація – це лише засіб збільшення капіталу.

Одним із найважливіших чинників формування агрохолдингів є інтеграція виробництва і переробки сільськогосподарської продукції. Адже фактор порівняно дешевої аграрної сировини у формуванні прибутків від виробництва кінцевих продуктів, тобто продуктів харчування, ще більше підсилюється шляхом інтеграції аграрної і переробної діяльності. Виробляючи своїми структурними підрозділами аграрну сировину, зберігаючи і транспортуючи її до переробних підрозділів значно здешевлюється кінцева продукція за рахунок можливостей застосування сучасних технологій у сільському господарстві і отримання вищої урожайності сільськогосподарських культур, зниження витрат на зберігання і транспортування сировини (без посередників), несплати податку на додану вартість на сировину, застосування логістики при заготівлі сировини і реалізації кінцевої продукції.

В якості аргументів виникнення агрохолдингів потрібно відмітити, що інтеграція господарюючих суб'єктів в АПК сприяє подоланню багатьох структурних проблем вітчизняної перехідної економіки. Відсутність формальних інтегрованих структур призводить до здійснення вертикального контролю на ринках сільгосппродукції і продуктів її переробки засобами посередницьких структур. Інтеграція підприємств АПК дозволяє учасникам заповнити існуючі недоліки ринку за рахунок: створення внутрішнього ринку капіталу, спільної інфраструктури; зниження трансакційних витрат; підвищення якості управління; лобіювання спільних інтересів. Розвиток та зміцнення інтеграційних взаємодій дозволяє знизити можливість опортуністичної поведінки їх учасників, диктату цін з боку суміжників,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

сприяє фінансовому оздоровленню підприємств, що входять до аграрно-промислової структури, згладжує гостроту недостачі ліквідних засобів.

Великі аграрно-промислові формування здатні підвищити ефективність реального сектора економіки, здійснювати позитивний вплив на розвиток регіонів, інфраструктури, створювати нові технології, сприяти зростанню зайнятості, тобто вирішувати комплекс гострих соціально-економічних проблем [4, с. 254].

Інтеграція сприяє скороченню чисельності збиткових підприємств шляхом допомоги тим, які є незамінними у загальному технологічному ланцюгу. Зростання виробництва у вітчизняних інтегрованих структурах відбувається переважно за рахунок завантаження переробних потужностей, що є важливим фактором мобілізації додаткових інвестиційних ресурсів для економічного розвитку.

Високі адаптаційні можливості структур із розвинутими інтеграційними та коопераційними зв'язками досягаються, в тому числі, за рахунок узгодженого співробітництва між підприємствами різних галузей і розподілу ризику між ними, збереження розвинутих і відпрацьованих технологічних зв'язків.

Як стимул прискореного розвитку великого бізнесу є трудові витрати на продукцію сільського господарства. В Україні вони значно нижчі, ніж у ринково розвинених країнах. Факт, що середня заробітна плата в аграрній галузі нашої держави у два рази нижча порівняно із аналогічним показником загалом по економіці, говорить сам за себе. При цьому, частка заробітної плати в структурі собівартості сільськогосподарської продукції в Україні становить близько 14 відсотків, що майже у 2,5 рази нижче порівняно з 1990 роком та резерви підвищення досить низької продуктивності праці в сільському господарстві України є також суттєвим чинником здешевлення аграрної сировини [5, с. 124].

На користь агрохолдингів діє і орендна плата за сільськогосподарську землю в Україні, вона є досить низькою (приблизно у 10 разів нижче, ніж у

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Європейському Союзі). Звичайно ж, така низька орендна плата за землю в Україні дає можливість підприємствам, що її орендують, мати порівняно низьку собівартість аграрної продукції.

Важливе значення в розвитку агрохолдингів має податкове законодавство України. Воно забезпечує аграрним підприємствам податкове навантаження приблизно у 3 рази нижче, ніж в інших галузях економіки [3, с. 28]. Звичайно ж це є хорошим стимулом для того, щоб займатися цим видом бізнесу. Існуючі пільги зі сплати податків стосуються сплати ПДВ, податку з прибутку, та інших обов'язкових платежів. Відповідно чинного законодавства підприємства, в структурі реалізації якого сільськогосподарська продукція та продукти її переробки становлять не менше 75%, мають податкові пільги, чим і користуються агрохолдинги, мінімізуючи свої податкові платежі.

Збільшення кількості агрохолдингів за останні роки обумовлено тим, що сільськогосподарські підприємства є основними споживачами дотацій і субсидій. Протягом 2011 рік коштів держаної підтримки за рахунок бюджетних дотацій і податку на додану вартість виплачено в сумі 6,15 млрд грн, а у 2012 – 5,95 млрд грн. При цьому, як зазначають деякі дослідники, приблизно 10% аграрних підприємств отримує 80% цих платежів [3, с. 29]. Це якраз і є великі аграрні підприємства, зокрема агрохолдинги, які мають можливості, використовуючи зв'язки в держаних установах, кваліфікованих економістів і юристів, отримувати ці кошти.

Іншим чинником, яких приваблює бізнес в аграрний сектор, є можливості акумуляції значних земельних масивів, шляхом їх оренди та потенційні можливості придбання цієї землі у власність в умовах функціонування ринку сільськогосподарської землі. Тому спрацьовує чинник низької теперішньої вартості землі та суттєвого зростання ціни на неї в перспективі. Немає сумніву, що за нормальних економічних умов вартість сільськогосподарської землі в Україні відповідатиме європейському рівню.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Перераховані основні чинники, що сприяють створенню і розвитку агрохолдингів та інших агропромислових формувань в Україні, не є вичерпними. Їх може бути значно більше залежно від того, яка природа капіталу, що інвестується в агробізнес, з яких джерел він надходить, які проміжні, тактичні й стратегічні цілі ставлять перед собою власники капіталу.

Дослідження діяльності агрохолдингів, як форми організації агропромислового виробництва, засвідчує, що основним шляхом їх створення є інвестування капіталу, вітчизняного чи іноземного походження, з початку в переробну промисловість, що забезпечую значно швидший його обіг і окупність. Зокрема це стосується олієжирової, борошномельної, хлібопекарської, цукрової, м'ясо-молочної промисловості. Наступним етапом капіталовкладень є сфера збуту продукції через розбудову логістики і власної торговельної мережі. З накопиченням необхідних фінансових ресурсів вже на третій стадії створювалося власне сільськогосподарське виробництво через оренду земельних і частково майнових паїв й закупівлю необхідних ресурсів, насамперед сучасної техніки.

Аналіз діяльності деяких агрохолдингів показав, що вони мають ряд принципово важливих переваг перед іншими формами господарювання на селі. Однією з найістотніших таких преваг є те, що в них досягається реальна інтеграція сільськогосподарського і агропереробного виробництва та торгівлі. Тут, зокрема, відбувається внутрішня реалізація сільськогосподарської продукції, а не рідко і ресурсів. Сільськогосподарська сировина з філій направляється на власні переробні підприємства, а від них, але вже у формі кінцевого продукту споживання, – в торговельну мережу. За такої внутрішньої фірмової збутової політики і маркетингу зникає багато посередників, отже, збільшуються доходи агрохолдингів. Тому закономірно, що більшість агрохолдингів забезпечують вищу орендну плату і заробітну плату працівникам, ведуть виробництво значно ефективніше порівняно з іншими формами господарювання на селі.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Важливим аспектом діяльності агрохолдингів є їх можливості щодо забезпечення необхідної якості сільськогосподарської та харчової продукції. Входження України до СОТ, вихід на ринки ЄС вимагає дотримання певних стандартів якості продукції. Нажаль, таких стандартів досить важко дотримуватися невеликим та дрібним сільськогосподарським виробникам і переробним підприємствам, не говорячи вже про домогосподарства населення, часка яких у виробництві окремих видів продукції сягає 70 – 90% (молоко, овочі, картопля) [5, с. 95].

Завдяки застосуванню новітніх технологій у виробництві та переробці продукції сільського господарства, можливостей контролю за дотриманням технології на всіх її етапах, запровадженню необхідних стандартів якості, агрохолдинги мають безперечні конкурентні переваги порівняно з іншими формами ведення агробізнесу. Так, тільки на великих сучасних переробних підприємствах можна досягти необхідної глибини переробки сільськогосподарської продукції, асортименту, якості та, як наслідок, економічної ефективності.

Отже, агрохолдинги займаються, як правило, трьома видами діяльності: сільськогосподарським виробництвом, зберіганням, переробкою сільськогосподарської сировини і виробництвом кінцевих продуктів харчування та торгівлею цими продуктами. Для вказаних видів діяльності характерні відповідні фінансові потоки, які в інтересах гармонійного розвитку агрохолдингів можуть бути сконцентровані і направлені на ті сфери діяльності, які вимагають прискореного розвитку в коротко- або довгостроковому періоді. Тобто мова йде про реальну можливість агрохолдингів оптимізувати фінансові потоки між названими видами діяльності, що значно важче досягнути в умовах відокремленого функціонування аграрного та переробного виробництва і торгівлі. Таким чином, агрохолдингам значно простіше акумулювати фінансові ресурси та вкладати їх у виробництво, зокрема і сільськогосподарське, порівняно з іншими формами ведення аграрного бізнесу. Відомо, що аграрне

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

виробництво має сезонний характер, оборот коштів тут значно нижчий, ніж у інших галузях економіки. Тому для сільськогосподарських підприємств і фермерських господарств проблема фінансових ресурсів є однією з головних. Власних фінансових ресурсів у них не достатньо, кредити банків «дорогі», тай банки кредитують їх не охоче, з огляду на високий ризик такого кредитування. Агрохолдинги ж, крім власних фінансових ресурсів, про які йшла мова вище, використовують кошти компаній засновників, які у багатьох випадках мають власні банки, залучають іноземні інвестиції, зокрема кошти офшорних компаній, та дешеві кредити закордонних банків. Таким чином, можна стверджувати, що агрохолдинги мають кращий доступ до фінансових ресурсів, що дає їм можливість впроваджувати сучасні технології на всіх стадіях виробничого процесу – від сільського господарства до торговельних мереж продуктами харчування. Цей чинник є їх безперечно конкурентною перевагою перед іншими формами ведення аграрного бізнесу.

Висновки. Підсумовуючи все вищезазначене про діяльність агрохолдингів та проблеми, які сьогодні існують у сільському господарстві України, можна зробити висновок, що виникнення і розвиток агрохолдингів є результатом здійсненої аграрної реформи і, зокрема, земельної реформи. Їх вплив на підвищення ефективності використання виробничих ресурсів у сільському господарстві та інших сферах агробізнесу слід оцінювати позитивно. Діяльність агрохолдингів відповідає сучасним тенденціям розвитку аграрного виробництва, що характеризуються впровадженням новітніх технологій виробництва та його управління, а також глобалізаційним тенденціям.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Агрохолдинги України [Електронний ресурс] // Канадсько- Український зерновий проект. – Режим доступу : http://www.cugp. com, ua.
2. А. Кун Забезпечення конкуренції на ринку оренди землі // Сільське господарство України : криза та відновлення / А. Кун, С. Дем'яненко. – [За ред. Штефана фон Крамола-Таубаделя, Сергія Дем'яненка, Арніма Куна]. – К. : КНЕУ, 2004. – С. 84-92.
3. Дем'яненко С. Система оподаткування у сільському господарстві України : криза та відновлення / С. Дем'яненко, С.Зоря. - [За ред. Штефана фон Крамола-Таубаделя, Сергія Дем'яненка, Арніма Куна]. – К. : КНЕУ, 2004. – С. 26-43.
4. Макаренко П. М. Теорія і практика державного регулювання в аграрній сфері: [монографія] / П. М. Макаренко – К. : Інститут аграрної економіки УААН, 2009. – 636 с.
5. Саблук П. Т. Формування міжгалузевих : проблеми теорії та методології / П. Т. Саблук, М. Й. Малік, В. Авалентинов. – К. : ІАЕ, 2002. – 294 с.
6. Топ-25 агрохолдингів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://comik.yolyn.ua.

УДК 330.142.211:63

ОСНОВНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ КАПІТАЛЬНИХ ВКЛАДЕНЬ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Д. В. Панченко, студентка

Науковий керівник: к.е.н., доцент Лункіна Т. І

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто проблеми інвестиційного розвитку сільського господарства в умовах ринкових перетворень. Охарактеризовано основні умови для створення сприятливого інвестиційного клімату в економіці в цілому та в аграрному секторі зокрема.

Ключові слова: капітальні вкладення, ринок інвестицій, спеціалізація, концентрація виробництва.

Постановка проблеми. Збільшення обсягів виробництва і сільськогосподарської продукції вимагає відповідного розвитку матеріально-технічної бази галузі. Збільшення розмірів виробничих засобів здійснюється за рахунок додаткових вкладень матеріальних і грошових засобів, направлення та розширення виробничого потенціалу сільського господарства. Стійкий розвиток галузей агропромислового комплексу в умовах становлення ринкових відносин потребує інвестиційної активності, в наданні підприємствам необхідних грошових і матеріальних ресурсів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями здійснення інвестиційної діяльності в цілому та капітальними вкладеннями зокрема займається багато вітчизняних та зарубіжних відомих вчених, таких як: Амбросов В. Я., Андрійчук В. Г., Саблук Т. П., Шпичак О. М. та багато інших.

Метою роботи є дослідити процес формування та використання капітальних вкладень в сільському господарстві.

Виклад основного матеріалу. Формування інвестицій в сільське господарство здійснюється на економічній основі з урахуванням швидкості

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

повернення вкладених засобів. А це можливо лише за умови збільшення виробництва високоякісної продукції і зниження її собівартості.

Інвестиції прямо пов'язані з отриманням додаткового чистого прибутку і з скороченням терміну окупності вкладень. Чим менший термін окупності, тим більше стимулів до інвестицій. При тривалому поверненні засобів внаслідок інвестиційних процесів відбувається знецінення ресурсів, що витратили. Крім того, отриманий чистий прибуток від виробництва продукції може бути вкладений в нове виробництво.

На залучення інвестицій в сільському господарстві в ринкових умовах мають вплив ряд чинників. На одні з них товаровиробник може впливати, а інші обумовлені зовнішніми умовами і не залежать від підприємця.

До чинників, які залежать від товаровиробника, відносяться: врожайність сільськогосподарських культур і продуктивність худоби; вибір об'єкта першочергових інвестицій; спеціалізація і концентрація виробництва; технологія виробництва основних видів продукції сільського господарства; характер інвестицій: довгострокові, короткострокові; рівень продуктивності праці і собівартість виробництва.

До чинників, які не залежать від товаровиробника, відносяться: ціни на сільськогосподарську продукцію і продукцію промислового виробництва; відсоткова ставка за кредит; податкові ставки на прибуток; інфляційні процеси; сезонність виробництва сільськогосподарської продукції; попит на продукцію з врахуванням співвідношення цін; обов'язкові поставки сільськогосподарської продукції (квотування виробництва); світові ціни на продукцію.

На дані чинники підприємець може впливати протягом виробничого процесу або планувати виробництво продукції та інвестицій на найближчу перспективу.

В структурі капітальних вкладень сільського господарства найбільша питома вага – витрати на будівництво об'єктів виробничого і

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

соціального призначення, надбання техніки, транспортних засобів. Залежно від спеціалізації господарства частка цих витрат суттєво змінюється. Так, в підприємствах, що спеціалізуються на виробництві зерна, значну питому вагу займають витрати на надбання тракторів, комбайнів, спеціалізованих машин, а також вкладень на будівництво зерносховищ, струмів, складів та інші. В господарствах з високою питомою вагою продукції тваринництва в структурі товарної продукції великі витрати капітальних вкладень доводяться на тваринницькі споруди, продуктивну худобу, місткості для зберігання і приготування кормів.

Особливістю капітальних вкладень в сільське господарство є те що, ефект від них виявляється не відразу, на відмінну від поточних вкладень, а після їхнього освоєння і введення в експлуатацію. Якщо будівлю і споруду, споруджену в господарстві, неможливо ефективно використовувати в умовах, що склалися, то для його зміни потрібно певний час і значні засоби.

У січні-червні 2012-го року обсяг капітальних інвестицій у сільське господарство склав – 6 217,7 млн грн у фактичних цінах, що на 17,5% більше, ніж за 2011 рік. Частка капітальних інвестицій в сільське господарство складає 5,5% від загального обсягу капітальних інвестицій в економічну діяльність країни. Загальний обсяг капітальних інвестицій в економіку України у першому півріччі 2012-го року збільшився в порівнянні з аналогічним періодом 2011-го року на 29,1% до – 112,2 млрд грн.

Капітальні вкладення відрізняються великими розмірами сум, які необхідні для будівництва виробничих об’єктів або для надбання техніки. Окупність капітальних вкладень в сільське господарство дуже низька, а отже, для прийняття рішень по конкретних інвестиціях необхідно провести економічний аналіз ефективності їхнього використання.

Забезпечення безперервного процесу відтворювання основних засобів досягається за рахунок своєчасного їхнього відновлення при зносі і вибутті.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Основною умовою нарощування виробничих потужностей, подолання спаду виробництва в сільському господарстві, досягнення фінансової стабільності і підйому економіки галузей є пожвавлення інвестиційної діяльності.

Головним джерелом фінансування капітальних вкладень є власні засоби підприємства. Але в період ринкових відносин фінансування капітальних кладень включає залучення позикових засобів. До власних джерел фінансування капітальних вкладень відносяться амортизаційні відрахування підприємства, прибуток від виробничої діяльності та інші засоби господарства. До позикових (залучених) коштів включають кредити банків, грошові результати від реалізації цінних паперів, внески учасників акціонерних товариств.

Формування капітальних вкладень в період становлення багатоукладної економіки повинне здійснюватися як за рахунок власних ресурсів підприємств, так і за рахунок кредитів банку і державних інвестицій. В цьому виявляється поєднання різних форм власності. Саме наявність різних форм власності передбачає залучення в інвестиційний процес фінансових засобів держави, комерційних організацій і окремих громадян.

Ринок інвестицій в найбільшій мірі виявляється через політику кредитування банками. Сільськогосподарські підприємства в ринкових умовах кредитуються переважно комерційними банками. Ефективність капітальних вкладень знижується в умовах низького рівня спеціалізації і концентрації виробництва. В спеціалізованих господарствах ефективно використовується спеціальна техніка, виробничі приміщення, «дороге» обладнання. Тут, як правило, є широкі можливості для впровадження індустріальних технологій, комплексної механізації і автоматизації виробництва.

Висновки. На сучасному етапі ефективного господарювання сільськогосподарських підприємств неможливо обійтися без капітальних вкладень. Хоча обсяг капітальних вкладень у 2012 році збільшився в

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

порівнянні з аналогічним періодом 2011 року на 29,1 % (112,2 млрд грн), проте аграрний сектор є капіталомісткою галуззю і потребує додаткових вкладень. Тому головною метою державної політики в розвитку сільського господарства має бути підвищення інвестиційної привабливості галузі як для вітчизняних так і для іноземних інвесторів. Цьому буде сприяти підвищення купівельної спроможності сільськогосподарських товаровиробників, захист вітчизняних товаровиробників від конкуренції імпортних товарів на внутрішньому ринку, підвищення платоспроможного попиту населення та збільшення капітальних вкладень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ткач І. В. Склад і структура капітальних вкладень в Україні / І. В. Ткач // Фінанси, облік і аудит : зб. наук. праць / Відп. ред. А. М. Мороз. – К. : КНЕУ, 2010. – Вип. 16. – С. 313 –321.
2. Колишкіна Н. І. Особливості інвестиційної діяльності в сільському господарстві / Н. І. Колишкіна // Інвестиції : практика та досвід. – 2008. – №13. – С. 9-11.
3. Ривак О. С. Інвестиційна діяльність в агропромисловому комплексі України / О. С. Ривак // Економіка АПК. – 2008. - №1. – С. 76-84.
4. Демчук Н. І. Фінансове забезпечення інвестиційної діяльності в аграрному секторі економіки /Н. І. Демчук // Інвестиції : практика та досвід. – 2008. - №7. – С.8-10.
5. Капітальні інвестиції України в І кварталі зросли на 23,2% [Електронний ресурс] // Експрес-випуск. – 30.05.2012. Режим доступу : http://economics.unian.net/

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 338.45.003 (477)

РЕСУРСО– ТА ЕНЕРГОЄМНІСТЬ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ЯК АСПЕКТ ЇЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

К.П. Чемеринська, студентка

Науковий керівник: к.е.н., доцент Лункіна Т.І.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті досліджено ресурсо- та енергомісткість економіки України як аспект її сталого розвитку в контексті процесів євроінтеграції. Розглянуто структуру природокористування України та сучасні тенденції її розвитку. Запропоновано шляхи покращення економічної та екологічної збалансованості розвитку економіки країни.

Ключові слова: сталий розвиток, ресурсоємність, енергоємність, концентрація виробництва, промислове виробництво.

Постановка проблеми. Досягнення сталого розвитку є надзвичайно актуальним для України, економіка якої має надмірно високу залежність від поставок енергоносіїв, сировини та інших життєво важливих ресурсів. Сьогодні важливо закласти основи майбутньої структури, яка має забезпечити перехід до сталого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останніми роками в Україні досить активно досліджувались проблеми сталого розвитку взагалі (причому більше всього вивчався саме екологічний його аспект). У дослідження даної проблеми вагомий внесок внесли відомі вчені-економісти: М.І. Долішній, М.К. Орлатий, П.Т. Саблук, В.В. Юрчишин та інші.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження впливу ресурсо- та енергомісткості економіки України на сталість її розвитку.

Виклад основного матеріалу. Доцільність переходу до реалізації стратегії сталого розвитку України визначається як внутрішніми чинниками, так і зовнішніми, що пов’язані з євроінтеграційними прагненнями України та

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

необхідністю виконання міжнародних зобов'язань України [1, с. 16].

В Україні склалася вкрай нераціональна структура природокористування, яка є наслідком домінування природомістких галузей промисловості, ресурсо– та енергоємних технологій, сировинної орієнтації експорту і водночас надмірної концентрації виробництва в промислових центрах і регіонах країни. За період економічних перетворень у структурі промислового виробництва України різко зросла частка сировинно– та енергомістких й водночас найбільш забруднюючих довкілля галузей промисловості – гірничо-металургійної, паливно-енергетичної, хімічної та нафтохімічної – з 17,3 % у 1991 р. до понад 56% у 2012 році. При цьому, в структурі ВВП України у 2012 році добувна промисловість займала 6,4 %, що на 2,5% більше, ніж в попередньому році, а виробництво та розподілення газу і води 3,6 %, що на 2,2% більше, ніж у попередньому році [3].

Наслідком стратегії довготривалих соціально-економічних перетворень економіки України є формування яскравої враженості сировинної спрямованості експорту.

Так, частка матеріало– і енергоємних галузей в українському експорті сягнула близько 60%, причому 40% від усього експорту припадає на продукцію лише однієї галузі – чорної металургії.

Оскільки збільшення експорту відбувається передусім за рахунок енергоємних виробництв, воно потребує зростання імпорту енергоносіїв, які використовуються переважно для виробництва первинної сировини та напівфабрикатів. Створюється загроза самодостатнього зростання сировинних галузей. У геостратегічному аспекті це загрожує перетворенням України на сировинний придаток розвинених країн.

Важливим індикатором розвитку економіки країни є освоєння її галузями капітальних інвестицій. Для того, щоб проаналізувати стан інвестування економічної діяльності України за січень – грудень 2012 року та порівняти його з аналогічним періодом 2011 року, розглянемо табл.1. Дані

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

таблиці 1 свідчать про те, що найбільшу частку капітальних інвестицій (36,0%) освоєно підприємствами промислових видів діяльності, обсяги яких порівняно з січнем – груднем 2011р. зросли на 7,1%.

Таблиця 1

Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності

Вид економічної діяльності	Освоєно (використано) капітальних інвестицій		
	млн грн	у % до:	
		загального обсягу	січня-грудня 2011р.
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство	30757,1	11,7	99,1
Рибальство, рибництво	16052,8	6,1	110,5
Освіта	11688,4	4,4	95,5
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	42,1	0,0	179,8
Надання комунальних послуг	1328,2	0,5	69,0
Усього	94965,9	36,0	107,1
Джерело: побудовано на основі даних [3]	2594,8	1,0	124,9
Фінансова діяльність	6226,4	2,4	138,2
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	30707,5	11,6	129,2
Державне управління	3682,7	1,3	60,0
Промисловість:	38074,5	14,4	94,9
добувна промисловість	263727,7	100,0	108,3
переробна промисловість	26183,9	10,0	105,5
виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	36415,1	13,8	120,2
Будівництво	23346,5	8,9	114,6
Торгівля; ремонт автомобілів і т.п.	1927,0	0,7	118,8
Діяльність готелів та ресторанів	34700,7	13,2	113,4
Діяльність транспорту та зв'язку			

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Інвестиції підприємств добувної промисловості зросли на 29,2%, із виробництва і розподілення електроенергії, газу та води – на 5,5%.

Підприємства переробної промисловості зменшили обсяги освоєння капітальних інвестицій на 5,1%.

На таку тенденцію вплинула діяльність підприємств з оброблення деревини та виробництва виробів з деревини, крім меблів (обсяги освоєння капітальних інвестицій цими підприємствами зменшилися на 78,9% порівняно з січнем–груднем попереднього року), виробництва коксу, продуктів нафтопереробленння (на 26,2%), легкої промисловості (на 16,7%), виробництва іншої неметалевої мінеральної продукції (на 7,1%), металургійного виробництва та виробництва готових металевих виробів (на 5,6%), виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів (на 2,6%).

Разом з тим на 40,0% зменшили освоєння капітальних інвестицій підприємства з надання комунальних та індивідуальних послуг, діяльності у сфері культури та спорту, на 31,0% – установи й заклади освіти, на 4,5% – установи державного управління, на 0,9% – підприємства, що здійснюють операції з нерухомим майном, оренди, інжинірингу та надання послуг підприємцям. Таким чином, прослідковується певна тенденція до збільшення обсягів капітальних інвестицій у галузі видобувної промисловості, і на рівні з цим до їх зменшення у галузі переробної промисловості, що призводить до дисбалансу в економіці. Також це призводить до поглиблення технологічної відсталості переробних галузей промисловості, що є негативним для забезпечення сталості розвитку економіки країни. Занепокоєння викликає й нерівномірний розподіл інвестованих коштів між промисловою сферою і соціальною сферою, яка має забезпечувати умови для функціонування виробничої сфери.

Узагальненими показниками ефективності використання паливно-енергетичних ресурсів країни є питомі витрати первинної енергії на

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

одиницю валового внутрішнього продукту країни (енергоємність ВВП) [7].

Енергоємність ВВП України складає 0,89 кг умовного палива на кожний долар США валового внутрішнього продукту, розрахованого через паритет купівельної спроможності, що у 2,6 разу перевищує середній рівень енергоємності ВВП країн світу. Висока енергоємність ВВП в Україні є наслідком істотного технологічного відставання у більшості галузей економіки і житлово-комунальній сфері, незадовільної галузевої структури національної економіки та впливу «тіньового» сектора економіки.

Висока ресурсо– та енергоємність економіки України призводить до надмірного забруднення території країни. Україна порівняно з країнами Європейського союзу має високі показники утворення та накопичення відходів виробництва і споживання. Якщо у 1980 р. на одного мешканця України припадало 240 тонн накопичених відходів, у 1990 р. – 318 тонн, то в 2012 р. – вже понад 500 тонн. Якщо в країнах ЄС на тисячу доларів ВВП нараховується 32 кг відходів, у Польщі – 124 кг, то в Україні – 15 тонн. При цьому основна маса відходів утворюється в Донецькій (20%) і Дніпропетровській (62%) областях. Вагомий внесок робить побутова сфера: з 35 млн $м^3$ щорічних накопичень твердих побутових відходів лише – 3% проходять промислову переробку, решта утилізується шляхом складування у сховищах та на полігонах. Особливо стрімко зростають кількість і різноманітність твердих побутових відходів, у складі яких переважну більшість становить упаковка (тара). Значно забруднює атмосферу транспорт, зокрема автомобільний.

Сільськогосподарське виробництво також ґрунтується на несталих моделях природокористування. Для України характерні надмірне освоєння земельних ресурсів (72% замість допустимих 60-65% загальної площі), критична розораність території – 53,8%: так, рівень розораності в ЄС становить всього 25,6% – там давно зрозуміли: набагато дешевше випасати худобу більшу частину року на пасовищах, ніж витрачати кошти на

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

енергоресурси та амортизацію техніки для вирощування кормів на полях; недостатня площа лісів (17,6% замість умовно оптимальних 22–25%) і еколого-стабілізуючих компонентів ландшафту в цілому (лісів, незайманих заплав, природних лук тощо, 37% замість 40–45%) [2,6].

Катастрофічний рівень розораності ґрунтів в Україні спричиняє масштабну ерозію. Для боротьби з цим явищем найкращим інструментом є консервація деградованих орних земель, тобто відновлення дикої природної рослинності. Екологи підтримують ідею консервації орних земель відповідно до природно-кліматичних умов тієї чи іншої географічної зони України. Це означає, що на еродованих орних землях у степовій зоні слід відновити природний степовий покрив через залуження, а в зоні Полісся – через залісення [4]. У деяких областях (Вінницька, Тернопільська, Кіровоградська, Черкаська) рівень розораності перевищив 90%. Частка еродованих земель в Україні становить 57,4% площі країни. Щорічне зростання площ еродованої ріллі досягає в Україні 60-80 тис. га. Близько 20 % території України перебуває у незадовільному стані через перенасичення ґрунтів різними токсичними сполуками. Надмірне навантаження на земельні ресурси спричинило дегуміфікацію ґрунтів, забруднення сільгоспугідь пестицидами, важкими металами та радіонуклідами, виснаження земельних ресурсів та інші негативні процеси [5, с. 100]. **Висновки.** Отже, оцінка сталості економіки територій та їх вплив на сталий розвиток країни набуває важливого значення. Новітня модель сталого розвитку має сприяти системним реформам економічного і суспільно-політичного буття України. Зусилля мають бути зосереджені на реформуванні реального сектора економіки, причому, зміни повинні розпочинатися із сільського господарства. Подальші дослідження необхідно спрямовувати на пошуки альтернативних моделей сталого екологозбалансованого, екологобезпечного й ефективного розвитку економіки караїни. В основу має бути покладено концепцію переходу від галузевої до територіальної системи управління і місцевого самоврядування,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

доповненої державними цільовими програмами стимулюючого характеру та спрямованими на реалізацію найважливіших чинників сталого розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гоголь Т. В. Економічний механізм сталого розвитку сільських територій / Т. В. Гоголь // Сталий розвиток економіки : наук. – виробн. журнал. — С.15—19.
2. Державне агентство земельних ресурсів [Електронний ресурс]. — Режим доступу до сайту : http://www.dazru.gov.ua.
3. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу до сайту : http://www.ukrstat.gov.ua.
4. Параконна Н. К. Регіональний аспект сталого розвитку України / Н. К. Параконна // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля : наук. журнал. — Луганськ, 2011. — № 10 (164), ч.1.
5. Саркісян Л. Г. Концепція сталого розвитку у контексті досліджень регіональної системи / Л. Г. Саркісян // Економічний простір. — №56(2). — 2011. — С.97—102.
6. Тварини без пасовищ, Україна без степу [Електронний ресурс] / О. Бурковський, О. Василюк // Економічна правда. — Режим доступу : http://www.epravda.com.ua/publications/2012/07/6/328724/view print.
7. Формування основних засад сталого розвитку України : [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://old.niss.gov.ua/book/Vlasyuk_mon/06-5.pdf.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 336.717

НАПРЯМИ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В БАНКУ

Т.В. Владечак, студентка

Науковий керівник: к.е.н., асистент Т.О. Чайка

Миколаївський національний аграрний університет

В статті розглянуто функціонування системи управлінського обліку в банках, обґрунтовано його роль у формуванні інформаційної бази для забезпечення ефективності його діяльності. Визначено напрями побудови ефективної системи управлінського обліку у комерційному банку.

Ключові слова: управлінський облік, контролінг, центри відповідальності, бюджетування, доходи, витрати.

Постановка проблеми. За умов реформування методологічних засад системи бухгалтерського обліку з орієнтацією на міжнародні стандарти обліку та звітності потребує відповідного вдосконалення і система управлінського обліку комерційного банку. Самостійно опрацьовуючи процедури управлінського обліку, банки натикаються на низку нерозв'язаних теоретико-методологічних питань, особливо щодо обліку доходів і витрат. Швидкість реакції управління значною мірою залежить від повноти інформованості, її своєчасності. До якості обліково-аналітичної інформації кожного банку, на підставі якого приймаються виважені управлінські рішення. Внаслідок цього виникає потреба у дослідженні, аналізі, групуванні та узагальненні фактичної та планової інформації, яка повинна задовольняти потреби всіх рівнів управління в банках. Це дозволить оперативно реагувати на зміни, що відбуваються у зовнішньому та внутрішньому середовищі, сприятиме підвищенню ефективності діяльності банківської установи. Забезпечити відповідність змісту обліку сучасним потребам управління можна через побудову принципово нової системи організації управлінського

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

обліку. Система сучасного обліку в банках повинна не тільки характеризувати результати діяльності у минулих періодах, а й забезпечувати підгрунття для прийняття управлінських рішень щодо поточної діяльності та перспектив розвитку [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем організації і методології управлінського обліку в банках, присвячені праці вчених та фахівців: А.М. Герасимович, Т.В. Кривов'яз, Л.М. Кіндрацька, І.М. Парасій-Вергуненко та ін.

Однак, загальне розуміння його економічної сутності та окремих завдань залишається дискусійним, не відпрацьовані методика та механізм організації його проведення. Отже, питання побудови ефективної системи управлінського обліку в банках залишаються актуальними і потребують подальшого наукового вирішення.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтувати роль управлінського обліку в формуванні інформаційної бази для забезпечення ефективності діяльності банку, визначення напрямів побудови ефективної системи управлінського обліку.

Виклад основного матеріалу. Сучасна облікова система банку повинна відповідати поставленим стратегічним цілям та враховувати вплив не тільки внутрішніх факторів, але й зовнішніх. Такий підхід можливо реалізовувати на базі концепції управлінського обліку, який у банківських установах потребує постійного вдосконалення через запровадження нових банківських продуктів та послуг, зростання обсягів інформації.

Доцільно відзначити, що використання управлінського обліку впливає на всю систему контролінгу банку, створює реальні можливості для оптимізації його управління. Тому, при впровадженні системи управлінського обліку необхідно, перш за все, вирішити такі завдання: визначити мету і шляхи її досягнення; встановити рівні відповідальності окремих працівників; визначити поточний і наступний контроль виконання рішень; облік отриманих результатів; аналіз відхилень; удосконалення

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

поточного і наступного контролю. Вирішення всіх цих завдань в комплексі забезпечить найбільш оптимальну систему прийняття і реалізації відповідних управлінських рішень [4].

Положенням про організацію бухгалтерського обліку та звітності в банках України від 30.12.1998 р. №566 [3] визначено особливості ведення управлінського обліку для забезпечення внутрішніх потреб в інформації, виходячи із специфіки й особливостей діяльності та структури управління. Банки можуть обирати відповідні політику та процедури організації управлінського обліку для визначення потрібних показників діяльності банку, що надає змогу [3]:

– впроваджувати фінансову структуру, яка виділяє різні центри витрат і центри прибутку та різні види діяльності банку;

– визначити прибутковість та ефективність центрів прибутку, бізнес-напрямів (клієнтських сегментів), продуктів і клієнтів;

– визначити стратегічні і тактичні плани та завдання з відповідними цілями і ключовими показниками діяльності банку;

– розробляти бюджети, прогнози та контролювати їх виконання;

– аналізувати і порівнювати з бюджетними даними фактичні результати діяльності банку в цілому, а також за центрами прибутку, бізнес–напрямами (клієнтськими сегментами), продуктами та клієнтами;

– надавати об’єктивну базу для ціноутворення банківських продуктів тощо.

Етапи формування системи управлінського обліку у банках є [1]:

– затвердження загальної концепції управлінського обліку, яка визначає основну мету, завдання, принципи, основні етапи побудови системи;

– науково обґрунтоване визначення центрів відповідальності;

– побудова фінансової структури;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

– створення класифікатора продуктів та послуг залежно від: типу бізнесу, виду діяльності, типу валюти, на підставі якого потім складається їх перелік за центрами відповідальності;

– здійснення класифікації витрат та доходів в розрізі кожного центру відповідно до причинно-наслідкових зв'язків;

– ефективний розподіл доходів між структурними підрозділами – розробка методологічних засад облікового блоку системи: вибір моделі обліку, системи внутрішніх розрахунків, первинної документації;

– розробка форм внутрішньо-управлінської звітності;

– організація процесу бюджетування, внутрішнього аналізу та належного механізму контролю;

– розробка нормативного забезпечення;

– визначення працівників, які будуть вести управлінський облік.

Отримана облікова управлінська інформація, зорієнтована на: задоволення потреб стратегічного і тактичного управління, оптимізацію використання ресурсів, забезпечення об'єктивної оцінки діяльності структурних підрозділів, уникнення суб'єктивізмі в процесі прийняття рішень тощо. Найважливішими функціями управлінського обліку у банках є, по-перше, облік витрат, по-друге, - аналітичність інформації. Його призначення полягає в чіткому й достовірному відображенню результатів діяльності структурних підрозділів та внеску кожного з них у прибуток банку шляхом порівняння запланованих і фактичних витрат та отриманих фінансових результатів.

Досвід використання управлінського обліку в банках дозволяє виділити такі проблеми:

1. Методичні – пов'язані з відсутністю його регламентації державними органами, що обумовлює необхідність використання міжнародного досвіду, враховуючи особливості діяльності з урахуванням економічних, юридичних та організаційних факторів.

2. Організаційні – обумовлені побудовою даної системи обліку.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

У міжнародній практиці управлінський облік найчастіше організовують на засадах концепції обліку витрат, яка базується на обліку диференційованих видів діяльності (Activity Based Casting, ABC), яка передбачає відокремлення певних операцій і визначення їх ефективності шляхом віднесення витрат певних видів діяльності та подальшого їх розподілу між клієнтами, окремими видами продукції, послугами [5].

Відносно вітчизняної практики з організації управлінського обліку у банках необхідно відзначити, що передбачено облік вартості індивідуальних робіт або вартості процесу. Основна відмінність між зазначеними підходами полягає у порядку розподілу витрат. У першому випадку вони одразу відносяться на вартість наданих послуг та продуктів, у другому – спочатку розподіляються між структурними підрозділами, стосовно яких потім здійснюється розрахунок вартості окремих продуктів та послуг.

Як свідчить досвід, реєстрація даних управлінського обліку може бути організована за декількома варіантами [5]:

– позасистемний облік – з реєстрацією даних управлінського обліку на особливих реєстрах окремо від даних бухгалтерського обліку;

– облік із використанням аналітичних рахунків 1-7 класів – з розподілом балансових рахунків на кілька систематизованих аналітичних, потрібних для відображення операцій у реєстрах управлінського обліку;

– облік з використанням рахунків 8 класу – поєднання переваг позасистемної організації управлінського обліку й методу аналітичних рахунків [5].

Таким чином, з метою розширення інформаційної бази управлінського обліку необхідно вести деталізований аналітичний облік доходів і витрат у розрізі центрів відповідальності, визначити структуру управлінського рахунку. Слід також сформулювати перелік контрольованих показників за центрами відповідальності, визначити коефіцієнти. Необхідно також офіційно покласти відповідальність за збирання та аналіз даних на конкретних працівників, розробити посадові інструкції для виконавців.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Система управлінського обліку в банку повинна відповідати таким вимогам: аналітичність, об'єктивність, вірогідність, єдність, оперативність, раціональність. Окрім того, організація належного управління та обліку неможлива без застосування сучасних інформаційних технологій, що зумовлює необхідність створення детально змодельованої структури інформаційних сукупностей.

Висновки. Система управлінського обліку у банку повинна містити такі основні елементи: центри відповідальності; контрольовані показники; первинні документи управлінського обліку; облікові регістри для групування даних; форми управлінської звітності; облікові процедури збору, оброблення і представлення інформації користувачам. Це дозволить забезпечувати апарат управління інформацією щодо найефективнішого управління діяльністю підрозділу банку з метою досягнення найвищого фінансового результату.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кіндрацька Л. М. Фінансовий та управлінський облік у банках : підручник / Л. М. Кіндрацька. — К. : КНЕУ, 2008. — 816 с.
2. Положення про організацію бухгалтерського обліку та звітності в банках України від 30.12.1998 р. №566 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua.
3. Парасій-Вергуненко І. М. Організація управлінського обліку у банках. Деякі аспекти теорії і практики / І. М. Парасій-Вергуненко // Вісник НБУ. — 2004. — №10. — С. 26—29.
4. Управлінський облік в банках : навч. посіб. — К. : УБС НБУ. — 2007. — 178 с.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 336.77.067:331

КРЕДИТУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ МИКОЛАЇВСКОЇ ОБЛАСТІ

О.А.Гайдай, магістр

Науковий керівник: к.е.н., асистент Т.О. Чайка

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто особливості кредитування сільськогосподарських товаровиробників. Визначено об'єктивну необхідність використання кредитних коштів. Проаналізовано обсяги наданих кредитів сільськогосподарським підприємствам Миколаївської області станом на кінець січня 2013 р.

Ключові слова: сільське господарство, аграрний сектор, банк, банківське кредитування, довгостроковий кредит.

Постановка проблеми. Враховуючи нестабільне економічне становище України, сільське господарство залишається однією з пріоритетних галузей економіки країни. Аграрний сектор виробництва відіграє важливу роль у забезпеченні сталого розвитку економіки: виробляє сільськогосподарську продукцію, яка на сьогодні немає жодних замінників та забезпечує відтворення суспільно необхідних цінностей, здійснює значний внесок в підтримку життєздатності сільської місцевості, збереження аграрного ландшафту та культурної спадщини, збереження агробіологічного різноманіття.

В умовах сучасності аграрний сектор України перебуває у скрутному становищі, що явище пояснюється скороченням фінансування протягом 1990-2000 рр. Це призвело до негативного впливу на продуктивні сили галузі та зниження ефективності сільськогосподарського виробництва. Окрім того, внаслідок світової економічної кризи загальний матеріально-ресурсний потенціал галузі значно скоротився, що призвело до різкого спаду виробництва сільськогосподарської продукції, зниження його вартості.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Кредитні ресурси відіграють значну роль у сільському господарстві. Значна потреба в оборотному капіталі за недостатності власних коштів перетворює кредит у вагоме джерело формування фінансових ресурсів і зумовлює необхідність пошуку шляхів кредитного забезпечення.

Аналіз останніх наукових досліджень та публікацій. Необхідність, особливості та проблеми кредитування аграрного сектора у своїх наукових працях розглянули І. М. Барановський, М. Я. Дем'яненко, О. О. Олійник, П. Т. Саблук, А. М. Поддєрьогін та ін. Вченими досліджено основну частину теоретичних, методологічних та прикладних аспектів проблеми забезпечення сільськогосподарських товаровиробників банківськими кредитами. Вони збагатили економічну науку глибокими та фундаментальними ідеями, що стали факторами нових світоглядних орієнтацій. Однак дана проблема залишається невирішеною і вимагає подальшого дослідження.

Постановка завдання. Метою статті є вивчення особливостей кредитування сільськогосподарських підприємств Миколаївської області, що зумовлюється необхідністю оцінки тенденцій кредитування, а також визначення основних проблем та перспектив.

Виклад основного матеріалу досліджень. Банківські кредити сільськогосподарським підприємствам на поточні потреби включають кредити на покриття сезонних витрат, а саме: заготівлю кормів, добрив, робочу силу та пальне, а також на купівлю тварин. Кредитами на сезонні витрати найчастіше користуються сільськогосподарські підприємства, оскільки в них зростання витрат відбувається в один період року, а надходження доходів – в інший.

Пріоритетною метою у процесі трансформації аграрного сектора економіки України є досягнення конкурентного рівня виробництва сільськогосподарської продукції. Для створення нормальних умов виробничо-фінансової діяльності сільського господарства необхідно сформувати ефективний економічний механізм, що є сукупністю методів і форм управління виробництвом на основі використання економічних законів,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

відносин, що забезпечують розвиток економічної системи. У складі економічного механізму особливе місце посідає система кредитних відносин. Об'єктивна необхідність використання кредитних відносин в аграрній сфері економіки пов'язана з особливостями сільськогосподарського виробництва, нерівномірністю руху оборотних фондів підприємств, значними відхиленнями потреби в оборотних засобах від їх фактичної наявності [1].

До числа країн з найвищою питомою вагою позичкових коштів в аграрному капіталі належить Англія і Німеччина — близько 50%, Франція — понад 40%, Італія і Бельгія — більше 30%. У країнах ЄС 40% господарств перебуває в повній залежності від залучення позикових коштів і лише 25% фермерських господарств не використовують банківські кредити.

Доцільно зазначити, що на сьогодні потреба сільськогосподарських товаровиробників Миколаївської області у кредитних ресурсах задоволена не у повній мірі. Основними причинами цього: відсутність ліквідного забезпечення, висока плата за користування кредитами, що при існуючому рівні рентабельності робить залучення кредитів збитковим.

Основними банками на ринку кредитування АПК виступають АТ «Райффайзен Банк Аваль», ПАТ «Банк «Київська Русь», ПАТ «VAB Банк», ПАТ «Креді Агріколь Банк», ПАТ «Державний ощадний банк України».

Станом на кінець січня 2013 р. обсяг кредитів, наданих сільськогосподарським підприємствам у Миколаївській області, склав 1580 млн грн, що склало 4,6% від загальної суми наданих кредитів сільськогосподарським товаровиробникам в Україні. Миколаївська область за обсягами кредитування сільського господарства займає третє місце після Київської та Дніпропетровської областей відповідно.

Аналізуючи кредити за строками, слід зазначити, що кредити до 1 року склали 869 млн грн або 55% від загальної заборгованості, кредити від 1 до 5 років – 70 4 млн грн або 44,6%, кредити більше 5 років – 8 млн. грн або 0,4% [2].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Виходячи з наведеної інформації, слід зазначити, що низький рівень довгострокових кредитів свідчить про відсутність довіри комерційних банків до позичальників, а також є свідченням того, що кредитні відносини будуються без урахування сільськогосподарської специфіки.

Проблема довгострокового кредитування має комплексний характер, тобто для її вирішення необхідно застосувати системний підхід, що враховував би особливості агропромислового виробництва як суб'єкта кредитування. За таких умов держава має відігравати ключову роль гаранта та генератора реформ у сфері фінансування, що сприятиме подальшому розвитку довгострокового банківського кредитування аграрних формувань української економіки, тим самим поліпшуючи її стан. Головними причинами, що стримують розвиток довгострокового кредитування сільського господарства, є: висока відсоткова ставка за кредитами, незадовільний фінансовий стан позичальників, низька ліквідність застави за кредитами, високий рівень витрат банків, пов'язаних з наданням кредитів тощо [4].

Короткострокове кредитування сільськогосподарських підприємств здійснюється, як правило, з використанням кредитної лінії, що відкривається на тривалий період (до одного року). Надання сільськогосподарського кредиту проводиться шляхом оплати з позичкового рахунку розрахункових документів за товарно-матеріальні цінності та послуги, що купують сільськогосподарські підприємства. Погашення кредиту відбувається з поточного рахунку сільськогосподарського підприємства у розмірах і строки, зазначені в кредитному договорі [3].

Кредити надані сільськогосподарським товаровиробникам у Миколаївській області у національній валюті, що склали 258 млн грн, а у іноземній – 1322 млн грн, що у відносному вираженні складає 16,3% та 83,7% відповідно [2]. Привабливість іноземних кредитів для позичальників зумовлена відсотковими ставками, рівень яких нижчий порівняно з відсотковими ставками за кредитами в національній валюті. Зростаючий

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

попит на кредити в іноземній валюті спричинив валютні дисбаланси у співвідношенні депозитів та кредитів в іноземній валюті.

Під час кредитування аграрних підприємств мають місце комерційні ризики, серед яких: нестійкість фінансового стану, сезонні особливості сільськогосподарського виробництва, труднощі реалізації продукції та затримка надходження виручки, відсутність у позичальника ліквідного забезпечення кредиту, низька дохідність операцій з кредитування, недостатня правова і нормативна база кредитування сільського господарства [4].

Висновки. Кредит сприяє розвитку реформованого сільського господарства України, забезпечуючи населення високоякісними продуктами харчування, промисловість сировиною і як наслідок, сприяє її перетворенню у великого експортера сільськогосподарської продукції. Основними проблемами у сфері кредитування залишається обмежена кількість об'єктів, що можуть надавати позичальники у заставу, та обмежені кредитні ресурси кредитних установ.

В умовах сучасності розвиток системи кредитного обслуговування аграрного сектора економіки гальмується неврегульованістю таких питань як нерозвиненість ринку землі, що унеможливлює її використання як застави для отримання кредиту, знос основних засобів, тривала процедура отримання банківського кредиту, недоступність малих і середніх підприємств до фінансових послуг, високі відсоткові ставки. Велике значення для розвитку сільськогосподарського виробництва має державна підтримка. Сьогодні її механізм є малоефективним і не дозволяє задовольнити всі потреби сільськогосподарських товаровиробників.

Сьогодні Міністерство аграрної політики та продовольства Украйни спільно з Національним банком України розробляє механізми спрощення процедури кредитування сільськогосподарських підприємств та максимально враховує кращий досвід європейських країн щодо створення сприятливих умов для розвитку аграрного бізнесу.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кредитна спілка Рівненщина. Кредитування сільського господарства [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.ks-rivne.com.ua/kredut-sg. php.

2. Національний банк України. Додаток до статистичного бюлетеня 2013 р. Січень. Кредити сільськогосподарським підприємствам [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://bank.gov.ua /control/uk/ publish/category?cat_id =57898.

3. Олійник О.О. Довгострокове банківське кредитування сільськогосподарських підприємств України: стан та перспективи розвитку / О.О. Олійник, О.В. Поворознюк // Науковий вісник НАУ. 2010. — №44. —С. 72—74.

4. Чорнобай О. Особливості кредитування аграрних підприємств в умовах ринкової економіки / О. Чорнобай // Актуальні проблеми економіки. — 2009. — №5 — С. 207—221.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 336.71(477)

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ КАСОВИХ ОПЕРАЦІЙ

Н.В.Зайченко, студентка

Науковий керівник: к.е.н., асистент Т.О. Чайка

Миколаївський національний аграрний університет

В статті розглянуто тенденції розвитку касових операцій на міжнародному рівні та визначено основні проблеми ведення касових операцій в Україні. Вказано основні принципи, якими керуються банки різних країн щодо вдосконалення касових операцій.

Ключові слова: касові операції, готівкові кошти, рециркуляція готівки.

Постановка проблеми. В останні роки банківська система нашої країни переживає бурхливий розвиток. Не дивлячись на існуючі недоліки українського законодавства, яке регулює діяльність банків, ситуація змінюється на краще. Минули часи, коли можна було легко заробляти на спекулятивних операціях з валютою та шахрайстві. Сьогодні все більша кількість банків робить ставку на професіоналізм своїх працівників та новітні технології. Тому подальший розвиток касових операцій дозволить зробити банківську систему України більш удосконаленою та стійкою [3].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню розвитку касових операцій присвятили праці такі вітчизняні вчені, як: О. В. Васюренко, Л.М. Кіндрацька,О. І. Кірєєв, О. С. Любунь, М. П. Кравець та ін.

Постановка завдання. Метою статті є узагальнення сучасного стану ведення касових операцій та дослідження нових тенденцій вдосконалення роботи, пов’язаної з касовими операціями.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні загальна тенденція розвитку наявного грошового обігу в цілому і розрахунково-касових операцій у банківській сфері виявляються в [1]:

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

1) організації наявного грошового обігу:

- перерозподіл і поліпшення взаємодії між центральними (резервними, національними) та комерційними банками, інкасаторськими компаніями і іншими фінансовими інститутами з метою зниження витрат на обробку, перерахунок і транспортування готівки;

- розробка і впровадження нових схем наявного грошового обігу;

- централізація обробки готівки, розвиток і створення крупних касових центрів, які обробляють основну масу грошей.

2) виробництва банкнот:

- створення нового дизайну паперу і полімерів, які використовуються для виробництва банкнот, впровадження в них нових захисних ознак;

- розробка нового оформлення та способів створення дизайну банкнот;

- застосування спеціальних технологій і підвищення якості контролю друку;

- розробка нових і вдосконалення існуючих способів захисту банкнот від підробки (оптікозмінні - OVI і термохромні, флюоресцентні та фосфоресцентні, магнітні і метамірні фарби; голографічні та оптикозмінні елементи й ознаки - OVD, MVC тощо; мікроперфорація тощо).

3) обробки банкнот;

- широке впровадження засобів автоматизації обробки (сортувальних і пакувальних машин) і пристроїв банківського самообслуговування, розширення їх функцій для зменшення витрат на ручну працю і надання клієнтам максимуму послуг;

- вдосконалення технічних засобів обробки, зберігання і транспортування готівки, створення нового вигляду детекторів достовірності;

- розробка перспективних технологій утилізації банкнот, виведених із обігу.

Специфіка здійснення комерційними банками операцій з розрахунково-касового обслуговування клієнтів полягає в тому, що, незважаючи на інтенсивний розвиток сучасних платіжних технологій та форм безготівкових

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

розрахунків, левова частка в грошовому забезпеченні господарського обороту суб'єктів підприємницької діяльності продовжує припадати на готівкові кошти. Тому банки, що надають комплексні банківські послуги, повинні забезпечити якісне виконання всіх необхідних операцій з касового обслуговування фізичних та юридичних осіб.

Всі касові операції, які супроводжують обіг готівки, стають все більш дорожчими. Тому, перш ніж вкладати додаткові засоби у вдосконалення цих процесів, кожний з учасників ланцюжка обігу готівки аналізує перспективи використання готівки на своїй конкретній ділянці.

Таким чином, широке застосування безготівкових розрахунків в господарському обороті, а також на рівні міжбанківських розрахунків (електронними платежами) дають змогу скоротити готівковий обіг, а значить здешевіти сам процес його організації та інше.

Так, основним принципом, яким керується більшість центральних банків в процесі організації грошового обігу, є зниження власних витрат шляхом залучення для виконання ряду операцій сторонніх організацій. Для оптимізації витрат активно використовуються спеціальні програми планування та управління грошовими потоками, які моделюють можливі варіанти розташування відділень банків і що визначають схеми перевезень готівки між ними.

Окремі програми пропонуються для оптимізації операцій перерахунку, розміщення і зберігання готівки. Такі програми пропонує корпорація Productivity Systems International Inc (США). Фахівці корпорації здійснюють повну розробку проекту, виходячи з існуючих умов, поставлених замовником завдань і з урахуванням перспективи; вони також надають допомогу в підборі устаткування, виборі генерального підрядника, підписанні контракту і його супроводі [1].

Один з найбільших контрактів корпорації укладено з Народним банком Китаю на розробку найбільшого в світі касового центру в Шанхаї площею приблизно 2,7 га. На майданчику будуть об'єднані існуючі і нові автоматичні

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

і неавтоматизовані сховища, системи обробки і знищення готівки, високозахищені навантажувально-розвантажувальні доки для інкасаторських вантажівок і залізничних вагонів з покращеними системами безпеки, контролю і управління процесами. Новий комплекс, один з декількох в Китаї, розмістить більше 45 тисяч контейнерів з банкнотами і монетою [2].

Доцільно зазначити, що одним з основних засобів зниження витрат вважається рециркуляція готівки, тобто максимальне використання одержаної готівки там, де вона приймається. Це стосується як торгових центрів, так і комерційних банків. Така політика ініціюється центральними банками для зниження як власних витрат, так і витрат інших учасників в ланцюгу грошового обігу. Так, Банк Англії вже повністю перейшов на схему, коли від кредитних організацій він приймає при поверненні тільки «старі» гроші. Сьогодні федеральна резервна система США проводить експеримент, який передбачає стягнення плати з тих банків, які протягом одного тижня здають на обробку і одночасно замовляють грошові знаки тих же номіналів. Метою експерименту є стимулювання самостійної обробки і сортування готівки комерційними банками для того, щоб в касові центри ФРС потрапляли тільки банкноти, вже непридатні до обігу [3].

Принципово, негативною стороною такої політики може стати зниження якості готівки в обігу. Для того, щоб регулювати цей процес, і Федеральна резервна система США, і ряд інших центральних банків встановили критерії придатності банкнот до обігу, які зобов'язані дотримувати комерційні структури. Щоб забезпечити цей процес технічними засобами, фірми що виготовляють, сортувальники банкнот, оснащують своє устаткування, зокрема призначене для використання в порівняно невеликих касових центрах, додатковими можливостями обробки комерційних депозитів, сортування і визначення придатності до подальшого обігу. Це було продемонстровано на виставці устаткуванням для обробки банкнот компаній Cummins-Allison, De La Rue Cash Systems, Giesecke & Devrient і Toshiba.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Закордонні комерційні банки всередині мережі також заохочують сортування та повторну видачу придатної до обігу готівки в своїх відділеннях. Для забезпечення цих операцій постачальниками устаткування розроблені варіанти невеликих за розмірами машини-рециркулятори банкнот TCR (Teller Cash Recycler), якими можуть бути обладнані робочі місця операційних працівників, що виконують одночасно функції касира [3].

Такі автомати, працюючи в режимі прийому готівки, визначають номінал і кількість банкнот, перевіряють їх достовірність, повертаютьпошкоджені, із заломленими кутами і виділяють в окремий осередок банкноти справжні, але непридатні до подальшого обігу, а придатні розсортовують по осередках барабана (або касетам) згідно номіналів. Після чого визначається сума транзакції, що проводиться. Перевірка достовірності здійснюється в основному чотирма типами детекторів (оптичним, флюоресцентним, магнітним, ІК-ДЕТЕКТОРОМ). У режимі видачі готівки по запиту касира з осередків барабанів (або касет) з придатними до обігу банкнотами видається задана сума.

Висновки. Основними тенденціями у вдосконаленні касових операцій є поліпшення взаємодії центральних, комерційних банків і інших структур, що здійснюють комерційні касові операції із значними обсягами готівки, розробка і впровадження нових схем, функціональних і структурних змін, використання сучасного устаткування для обробки грошової готівки і різноманітних систем управління грошовими потоками, а також вивчення потреб клієнтів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Васюренко О.В. Банківські операції : навч. посіб. / О.В. Васюренко. — 6-те вид., перероб. і доп. — К. : Знання, 2008. — 318 с.

2. Кірєєв О.І. Внутрішній аудит у банку: навч. посіб. / [О.І. Кірєєв, О.С. Любунь, М.П. Кравець та ін.]. — К. : ЦНЛ, 2006. — 220 с.

3. Смирнова О. Касові операції / А. Смирнова // Новий економічний журнал. — 2009. — № 4. — С. 21—24.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 657.421

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

А. В. Зінченко, студентка

Науковий керівник: к.е.н., асистент Т.О. Чайка

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто особливості обліку основних засобів, проаналізовані авторські підходи до їх визначення основних засобів. Розглянута сучасна класифікація основних засобів. Визначено основні засади облікової політики сільськогосподарського підприємства з відображення операцій з основними засобами.

Ключові слова: основні засоби, матеріальні активи, сільське господарство, облікова політика.

Постановка проблеми. В сучасних умовах господарювання постає проблема найбільш раціонального та ефективного використання основних засобів. Це пов'язано з недоліком фінансових ресурсів, банкрутством та ліквідацією суб'єктів господарювання, що призводить до високого рівня їх морального й фізичного зносу. Тому питання визначення ефективності використання у виробництві та своєчасного обліку, повного відображення стану основних засобів є актуальним.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Вагомий внесок у розвиток теоретичних засад і методичних підходів до вирішення проблем оцінки, обліку та контролю основних засобів внесли такі вчені-економісти, як: В. Г. Андрійчук, М. Я. Дем'яненко, В. Г. Лінник, М. Ф. Огійчук, В. Я. Савченко, Л. К. Сук та ін. Дослідження теоретичних положень та діючої практики організації обліку основних засобів в умовах трансформації бухгалтерського обліку до міжнародних стандартів дозволили визначити коло проблем, що гальмують процес управління виробництвом та знижують ефективність використання основних засобів на сільськогосподарських

підприємствах. До таких проблем належать різні підходи до визначення сутності основних засобів та методики їх відображення в бухгалтерському і податковому обліку, відсутність сталої визначеності складу основних засобів.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження особливостей обліку основних засобів у сільському господарстві.

Виклад основного матеріалу. Правильна організація обліку основних засобів потребує розуміння їх економічної суті. Так, Податковим кодексом України від 22.12.2011 р. № 4220-VI «основні засоби визначено як матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 2500 гривень, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності, вартість яких перевищує 2500 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік або операційний цикл, якщо він довший за рік» [5].

М. Я. Дем’яненко характеризує основні засоби як термін бухгалтерського обліку, синонім економічного поняття «необоротні матеріальні активи» (засоби виробництва, матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі діяльності, або для здійснення адміністративних і соціальних функцій, що використовуються протягом тривалого періоду і поступово переносять свою вартість на продукцію у міру зношення); матеріальні цінності (виробниче майно), що споживається у виробничому процесі, тобто фізичний капітал. У практиці обліку та статистики до засобів основних зараховують об’єкти з терміном служби, не менше за рік [9, с. 69].

За визначенням Я. В. Колесніка «основні засоби − це активи підприємства, які мають вартісну оцінку, не втрачають матеріально-речову

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

форму в процесі експлуатації, використовуються в процесі виробництва більше одного року або операційного циклу, переносять свою вартість у вигляді амортизаційних відрахувань на новостворений продукт, використання яких, як очікується, принесе підприємству певну економічну вигоду» [3, с. 130].

А. М. Михайлова вважає, що найбільш повне визначення категорії «основні засоби» матиме такий вигляд: основні засоби – це активи, які беруть участь в декількох операційних циклах, не втрачаючи при цьому свою натурально-речову форму, переносять свою вартість на знов створену продукцію частинами в вигляді нарахованої амортизації, строк корисного використання яких перевищує один рік та від використання яких підприємство очікує отримати економічну користь [4, с. 19].

Узагальнюючи наведені визначення зазначимо, що основні засоби є сукупністю засобів праці, які функціонують у натуральній формі протягом кількох років у сфері матеріального виробництва або нематеріальної сфери, які відповідно до бухгалтерської звітності включені до складу основних засобів.

Основою правильної організації бухгалтерського обліку основних засобів є дотримання принципу їх класифікації. Так, згідно з п. 5 П(С)БО 7 всі основні засоби підприємства поділяють на дві групи: 1) основні засоби; 2) інші необоротні матеріальні активи. До першої групи (основні засоби) відносять: земельні ділянки; капітальні витрати на поліпшення земель; будинки, споруди та передавальні пристрої; машини та обладнання; транспортні засоби; інструменти, прилади, інвентар (меблі); робоча і продуктивна худоба; багаторічні насадження; інші основні засоби.

Для забезпечення повноти і аналітичності обліку до другої групи основних засобів (інші необоротні матеріальні активи) віднесено такі: бібліотечні фонди; малоцінні необоротні матеріальні активи; тимчасові (не титульні) споруди; природні ресурси; інвентарна тара; предмети прокату; інші необоротні матеріальні активи [7, с. 19].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Облік основних засобів на підприємстві займає особливе місце серед найбільш трудомістких ділянок бухгалтерського обліку. Для роботи на даній ділянці необхідні: висока точність, акуратність, максимум уваги і, безумовно, своєчасне виконання всіх необхідних операцій.

Основою забезпечення успішного обліку основних засобів у сільському господарстві та в цілому діяльності підприємства є чіткий механізм обліку господарських процесів, у тому числі в частині бухгалтерського обліку, який включає в себе не тільки фіксування господарських операцій, але й етапи обігу документів, у яких вони зафіксовані.

Для ефективності управління та контролю керівник підприємства повинен вибрати певний порядок обліку і документування господарських операцій з урахуванням особливостей діяльності підприємства. Це досягається шляхом запровадження облікової політики підприємства.

Для цього керівництву підприємства необхідно вжити ряд заходів, а саме: розробити наказ про облікову політику на підприємстві та додатки до нього, в тому числі й графік документообігу.

Наказ про облікову політику повинен максимально розкривати усі методологічні засади і принципи, які використовує підприємство для обліку і відображення в фінансовій звітності основних засобів. На підставі проведених досліджень пропонуємо в наказі про облікову політику формувати інформацію щодо основних засобів та інших необоротних активів в розрізі наступних складових [2, 6, 7]:

1. Облікова одиниця основних засобів.

2. Мінімальна вартість об’єкта основних засобів.

3. Умови збільшення первісної вартості об’єктів основних засобів за рахунок витрат на капітальний ремонт.

2. Мінімальна вартість об’єкта основних засобів.

3. Умови збільшення первісної вартості об’єктів основних засобів за рахунок витрат на капітальний ремонт.

5. Класифікація основних засобів для нарахування амортизації і їх

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

переоцінки.

6. Порядок визначення ліквідаційної вартості основних засобів.

7. Методи нарахування амортизації основних засобів.

8. Методи нарахування амортизації малоцінних необоротних матеріальних активів і бібліотечних фондів.

9. Порядок й умови переоцінки основних засобів та інших необоротних матеріальних активів.

10. Порядок використання сум дооцінки основних засобів та обмеження розподілу додаткового капіталу в результаті дооцінки основних засобів між власниками.

11. Періодичність зарахування сум дооцінки основних засобів до нерозподіленого прибутку.

12. Порядок застосування методики суми втрат від зменшення корисності та вигод від відновлення корисності основних засобів.

13. Порядок відображення результатів переоцінки та зменшення корисності основних засобів в регістрах обліку.

14. Порядок списання (ліквідації) основних засобів.

Висновки. Для здійснення виробничої діяльності сільськогосподарським підприємствам необхідні основні засоби, які представляють засоби праці. Вони становлять близько 70%, а з урахуванням землі – близько 90% активів аграрних підприємств. Їх склад і структура визначають вид діяльності та виробничу потужність підприємства.

На сьогодні існує значна кількість визначень основних засобів. Однак в обліку використовується його нормативне визначення відповідно до Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби", затверджене наказом Міністерства фінансів України від 27 квітня 2000 р. № 92.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств: [підручник] [2-ге вид., перероб. і допов.] / В.Г.Андрійчук. К.:КНЕУ, 2002. 624 с.
2. Бірюк О.Г. Облікова політика щодо основних засобів. // Облік і фінанси АПК: Міжнародний науково-виробничий журнал. – 2008. – №3. – С. 93-97.
3. Колеснік Я.В. Відтворення основних засобів: види, форми та джерела фінансування / Я.В.Колеснік // Вісник Дніпропетровської державної фінансової академії: Економічні науки. 2009. № 2(22). С.130-136.
4. Михайлов А.М. Відтворення основних засобів сільськогосподарських підприємств : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.00.04 – «Економіка та управління підприємствами» / А.М. Михайлов. Харків, 2009
5. Податковий кодекс України від 22.12.2011 р. № 4220-VI [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.rada.gov.ua.
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 28 «Зменшення корисності активів», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 24.12.2004 року № 817.
7. Сук Л. Облік основних засобів на сільськогосподарських підприємствах / Л.Сук // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2005. – №17(170). – С.40-45.
8. Фінансовий словник-довідник / [М.Я.Дем'яненко, Ю.Я.Лузан, П.Т.Саблук, В.М.Скупий та ін.]; За ред. М. Я. Дем'яненка. – К.: ІАЕ УААН, 2003. — 555 с.
9. Фінансовий та управлінський облік на сільськогосподарських підприємствах: [підручник] / [М.Ф.Огійчук, В.Я.Плаксієнко, М.І.Беленкова та ін.] / За ред. проф. М.Ф.Огійчука [5-те вид., перероб. і допов.]. — К.: Алерта, 2009. — 1056 с.
10. Хома С.В. Облік і аналіз модернізації основних засобів на підприємствах нафтогазодобувного комплексу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.00.09 – «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / С.В. Хома. — Тернопіль, 2008. — 22 с.

УДК 338.13:657.6

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ КРЕДИТУВАННЯ ГАЛУЗІ ТВАРИННИЦТВА

Л.В. Мачильської, магістр

Науковий керівник: к.е.н., асистент Чайка Т.О.

Миколаївський національний аграрний університет

Теоретично визначено основні особливості інституціонального забезпечення системи кредитування. Обґрунтовано необхідність впровадження запропонованих інституцій з метою розвитку сільського господарства, галузі тваринництва зокрема.

Ключові слова: кредитування, сільськогосподарські підприємства, інституціональне забезпечення, агропромисловий комплекс, тваринництво.

Актуальність проблеми. Галузь тваринництва – це та галузь сільського господарства, яка має забезпечити не тільки виробниче, а й соціальне, політичне та стратегічне значення, оскільки варіює такими напрямами як зайнятість сільського населення, виробництво необхідних продуктів харчування, забезпечення харчової та переробної промисловості сировиною.

Однак, сьогодні, в умовах нестабільності економічних процесів, головним завданням безперервної господарської діяльності сільськогосподарського товаровиробника є забезпеченість грошовими коштами.

Ситуація, що склалася у галузі тваринництва, спонукає до утворення кредитних відносин. Однак, на даному етапі функціонування банківської системи, не врегульовано вигідних прямих взаємозалежностей між сільськогосподарським підприємством і основним постачальником кредитних ресурсів. Враховуючи високий ступінь ризику, інвестиційна привабливість сільського господарства, а особливо галузі тваринництва, є низькою в порівнянні з іншими галузями. Це пояснюється не лише впливом

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

природнокліматичних, біологічних факторів на виробничий процес, але і складністю причинно-наслідкових зв'язків у ринковій економіці. У зв'язку з цим узагальнення інституціонального забезпечення системи кредитування галузі тваринництва з метою прискорення взаємодії банку з сільським господарством у напрямку грошових відносин є актуальною проблемою.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичні аспекти інституціонального забезпечення та кредитування сільськогосподарських підприємств на різних рівняннях економіки викладено у дослідженнях вітчизняних та зарубіжних вчених. Серед них такі, як А. Алчіан, Т. Веблен, І. Лукінова, О. Могильний, М. Федорова, А. Чухно, Д. Норта, С. Кваша, Ю. Лузан. Однак, даний підхід потребує подальшого дослідження, в тому числі у напрямі системи кредитування діяльності сільськогосподарських підприємств, зокрема у галузі тваринництва.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження теоретичних аспектів інституціонального забезпечення системи кредитування у напрямі сталого розвитку галузі тваринництва.

Виклад основного матеріалу. Доступ до кредитних коштів є одним із вирішальних факторів розвитку аграрного бізнесу і, в тому числі, тваринництва [1]. Однак, на сьогодні, банківське кредитне забезпечення сільськогогосподарського товаровиробника перебуває на низькому рівні, порівняно з розвиненими країнами світу. Статистичні дані свідчать, що близько 70% обігових коштів на розвиток сільськогосподарського сектору формується за рахунок банківського кредитування у розвинутих країнах світу, в Україні ця частка становить – 20%.

За останніми даними – потреба аграріїв в обігових коштах складає 39 млрд грн, що на 1,7 млрд грн більше, ніж у 2012 р. З цієї суми власні кошти сільськогосподарських товаровиробників становлять 31 млрд грн. Дефіцит планується усунути за допомогою таких напрямів: комерційний кредит (3,7 млрд грн), банківський кредит (3,8 млрд грн), укладання форвардних контрактів (300 млн грн) [2].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

За даними Міністерства аграрної політики і продовольства України на початок 2013 р. аграріями фактично одержано 3 млрд грн, з яких 2 млрд грн банківські кредити. При цьому найбільші обсяги їх залучення припадають на такі області, як: Миколаївська (368,3 млн грн), Дніпропетровська (317,9 млн грн), Київська (231,7 млн грн), Харківська (219,3 млн грн) [3].

Однак, питома вага банків України, що фінансують аграрні підприємства, у загальній кількості незначна. Так, на початку 2013 р. їх кількість зросла до десяти. Серед них: Райффайзен Банк Аваль, ПриватБанк, Всеукраїнський банк розвитку, ПУМБ, АктаБанк та ін. При цьому основними видами банківського кредиту для аграріїв стали: сезонні кредити, інвестиційні, кредити для агробізнесу.

Аграрні підприємства, маючи сезонний характер виробництва, тривалий виробничий період, є потенційними ризиковими споживачами кредитних ресурсах. При цьому кредитний ризик сільськогосподарських підприємств необхідно розглядати як ймовірність втрати не лише заставленого майна, але і майбутніх доходів [4].

Крім того, основними факторами підвищення ризикованості сільськогосподарського товаровиробника у галузі тваринництва є:

1) відсутність ліквідного забезпечення кредитів;
2) проблеми неплатежів, затримки надходження виручки від реалізації;
3) часткова фінансова нестабільність та неплатоспроможність.

Вище зазначене має вплив, також, на ризикованість зарубіжного сільськогосподарського товаровиробника. Проте, аграрний сектор у провідних країнах кредитується значними обсягами. Так, до країн з найвищою питомою вагою позичкових коштів в аграрному капіталі можна віднести такі, як Великобританія, Німеччина, Франція, Італія, Бельгія.

Таким чином, з урахуванням ситуації, що склалася, на даному етапі відновлення галузі, необхідно розробити інституціональне забезпечення системи кредитування. Так, будучи динамічним процесом формування

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

інституцій й інститутів у процесі еволюції ринкового механізму, воно стане фундаментальним стимулом соціального й економічного поступу.

Інституціональне забезпечення розвитку системи кредитування галузі тваринництва передбачає:

1) формування економічної платформи (банківські кредити забезпечать фінансування сільськогосподарських товаровиробників приблизно на 25% від усіх доступних ресурсів);

2) побудова ринкового за змістом економічного механізму (порівнятися з аграрним сектором за прибутковістю може кеш-кредитування, однак аграрний сектор є менш ризиковий, більш динамічно розвивається, ліквідний);

3) законодавче забезпечення (Міністерство аграрної політики та продовольства України розробило проект інноваційно-інвестиційної моделі розвитку тваринництва, яким передбачено фінансову інвестиційну підтримку для запровадження нових продуктивних технологій з вирощування молодняка великої рогатої худоби, свиней та птиці, та розвиток селекційно-племінної роботи).

Отже, в першу чергу, розвиток кредитування галузі тваринництва неможливо забезпечити без системної інституціональної модернізації відносин банку і підприємства. Оскільки, будь-які зміни, ініційовані державою, її структурами, є інституціональними за природою. У зв'язку з цим на основі Постанови Кабінету Міністрів України «Про заходи щодо активізації роботи з розвитку тваринництва» від 20.08.2008 р. № 729 можна простежити пряме втручання держави у економічні взаємовідносини сільськогосподарського товаровиробника і банківської установи. Так, Постановою передбачено відшкодування підприємствам агропромислового комплексу відсоткових ставок за користування кредитом у розмірі подвійної облікової ставки Національного банку України, але не більше ніж передбаченої банком у кредитному договорі, за рахунок коштів державного бюджету для будівництва і реконструкції тваринницьких та

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

птахівничих комплексів і ферм, закупівлі племінного молодняку, техніки та технологічного обладнання. Передбачено, також, продовження строків повернення кредитів, залучених сільськогосподарськими підприємствами для розвитку виробництва продукції тваринництва і зменшення ставок за кредитами.

Крім того, Міністерством аграрної політики та продовольства України уже було повідомилено, що в 2011 році 601 підприємство із різних галузей сільського господарства отримало компенсацію відсотків за залученими в 2011 році кредитами. Слід зазначити, що всього у 2012р. 2 668 підприємств АПК залучили кредити на загальну сумму 14,9 млрд грн. Крім того, 422 господарства отримали компенсацію за перехідними кредитами, залученими у 2007-2010 рр. Із загального обсягу коштів, спрямованих аграрним компаніям для часткової компенсації відсоткової ставки за кредитами, 208,3 млн грн (40,6%) спрямовано для розвитку галузі тваринництва та птахівництва [3].

Отже, країна прямує до поетапного відродження сільського господарства.

Перспективним напрямком для галузі в умовах налагодження кредитних відносин можна обрати функціонально-цільову модель розбудови кредитної інфраструктури, яка повинна містити у собі створення банку, який займався б обслуговуванням аграрної сфери. Він повинен стати інститутом проведення фінансово-кредитної політики в аграрному секторі економіки. Даний підхід уже використаний такими країнами, як Бельгія, Данія, Нідерланди, Франція. Їх спеціалізований банк, будучи центром зосередження всіх фінансово-кредитних ресурсів галузі, здійснює координацію кредитно-фінансових потоків. Для України даний спеціалізований банк з метою ефективності, крім покладених на нього функцій банківської системи, повинен буде розробляти методики, інструкції, стандартні вимоги, уніфіковані форми пакету кредитних карток і документів

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

з метою координації банківської практики у напрямку надання і обслуговування сільськогосподарського кредитування.

Висновки. Діяльність у ринковому середовищі сільськогосподарських підприємств, у тому числі у галузі тваринництва, неможлива без залучення кредитних коштів. При цьому становлення взаємовідносин між банком і позичальником повинно відбуватися на основі ринкових засад, однак з елементами державного регулювання.

Отже, важливе значення у формуванні фінансово-кредитного механізму належить державі, оскільки вона відіграє роль важеля інституціонального забезпечення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Загальна інформація [Електронний ресурс] / Аналітика. — Режим доступу : http://www.pigua.info/uk/analytics/.
2. Економічна правда [Електронний ресурс] / Новини України. — Режим доступу : http://www.epravda.com.ua.
3. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.minagro.gov.ua.
4. Томчук С.В. Кредитні ризики в АПК та управління ними / С.В. Томчук, Ю.Л. Порохня // [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.rusnauka.com/11_EISN_2010/Economics/63757.doc.htm.
5. Погорелов С.Б. Інституціональне забезпечення трансформації державної власності / С.Б. Погорелов, С.А. Бебело // Наукові праці ДонНТУ. – 2005. – Вип. 89-2. – С.170—175.
6. Марцишевська Ю.Л. Роль фінансово-кредитного забезпечення підприємств аграрного сектора / Ю.Л. Марцишевська // Економіка АПК. – 2009. – №5. – С. 98—100.
7. Непочатенко О.О. Державна підтримка підприємств АПК через удосконалення системи кредитування / О.О. Непочатенко // Економіка АПК. – 2008. – №8. – С. 95—100.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 631.147(477.73)

ВИРОЩУВАННЯ ОРГАНІЧНОЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ У ВОЗНЕСЕНСЬКОМУ РАЙОНІ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Станкевич О.В., студентка

Науковий керівник: к.е.н., асистент Т.О. Чайка

Миколаївський національний аграрний університет

Досліджено фінансово-економічну характеристику ПСП «Сонячна долина» Вознесенського району, визначено актуальність впровадження органічного виробництва продукції та наведено заходи щодо переходу від традиційного до органічного землеробства.

Ключові слова: органічна продукція**,** період конверсії, органічне землеробство, ринок органічної продукції.

Постановка проблеми. Соціально-економічний розвиток України потребує підвищення рівня продовольчої безпеки держави, надання населенню високоякісних та екологічно чистих продуктів харчування з метою збереження його здоров'я, поліпшення добробуту суспільства. Таку безпеку гарантує органічна сільськогосподарська продукція, виробництво якої є одним із пріоритетних напрямів розвитку сільського господарства розвинених країн світу. Тому надзвичайно важливо розробити і запровадити системний підхід до формування ринку органічної продукції в Україні з використанням вітчизняного та іноземного досвіду [1, 2].

Офіційні статистичні огляди IFOAM підтверджують, що якщо на початок 2003 р. в Україні було зареєстровано 31 господарство, що отримало статус «органічного», то в 2011 р. їх нараховувалось вже 155, а загальна площа сертифікованих органічних сільськогосподарських земель склала 270320 га [1]. Однак, на сьогодні вітчизняний ринок органічної сільськогосподарської продукції розвинений не достатньо через такі

причини: вітчизняне агровиробництво спрямоване на експорт зерна, виробництво продукції тваринництва та створення системи роздрібної торгівлі вітчизняними сільськогосподарськими товарами знаходяться на початковій стадії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основні аспекти розвитку ринку органічної продукції й органічного землеробства досліджували такі вчені-економісти, як В. Артиш, Р. Безус, Н. Берлач, М. Капштик, Є. Милованов, П. Писаренко, О. Скидан, О. Ходаківська, Т. Чайка, М. Шикула, І. Шувар та ін. Проте організаційні питання впровадження у практику вітчизняних сільськогосподарських підприємств органічного землеробства та аналізу його економічної ефективності приділено недостатньо уваги. Оскільки більшість українських органічних господарств розташовані в Одеській, Херсонській, Полтавській, Вінницькій, Закарпатській, Львівській, Тернопільській, Хмельницькій областях [1], необхідним є розширення сільськогосподарських угідь під органічним землеробством в інших областях. Ці обставини обумовлюють необхідність подальших досліджень.

Постановка завдання. Метою дослідження є розробка практичних рекомендацій розвитку органічного землеробства на ПСП «Сонячна долина» Вознесенського району.

Виклад основного матеріалу досліджень. Об’єктом впровадження органічного виробництва було обрано ПСП «Сонячна долина» Вознесенського району Миколаївської області. Клімат даного району характеризується відносно високою температурою влітку та порівняно низькою температурою взимку з частими відлигами, невеликою кількістю опадів. Кількість опадів за рік складає 432 мм. Розподілення їх протягом року по місяцях нерівномірне. Господарство має розвинуту лише рослинницьку галузь – спеціалізується на вирощуванні соняшнику (61,8% від загальної структури галузі рослинництва), зернових (20,7%) та ріпаку озимого (17,5%) [4].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Проаналізувавши дані господарської діяльності за 2010-2012 рр. (табл. 1) слід відзначити, що ПСП «Сонячна долина» невелике за розмірами підприємство порівняно з господарствами Вознесенського району, а дані показників розміру господарської діяльності мають тенденцію до зниження.

Таблиця 1

Характеристика господарської діяльності ПСП «Сонячна долина» Вознесенського району, 2010-2012 рр.

Показники	Роки			В середньому на одне господарство району у звітному році	Господарство у 2012 р. порівняно з (%)		
	2010	2011	2012		2010 р.	2011 р.	провідним господарс-твом
Валова продукція сільського господ-дарства в постійних цінах 2010 р., тис. грн	1853,4	1065,4	908,6	4212,5	49,0	85,3	21,6
Грошова виручка від реалізації,тис. грн	2520,7	1754,5	2042,1	4956,3	81,0	116,4	41,2
Середньорічна чисельність працівни-ків зайнятих в с.-г. виробництві, чол.	19	19	17	80	89,5	89,5	21,3
Площа сільського-подарських угідь, га	1390	1390	1390	6025	100,0	100,0	23,1

Джерело: розраховано та побудовано за даними статистичної звітності ПСП «Сонячна долина» Вознесенського району

Отже, дане господарство має вигідне географічне положення, зручне транспортне сполучення з міськими центрами району. Віддаленість від промислових заводів міста дає перевагу щодо кращого екологічного стану. Проте фінансовий стан підприємства залишається нестабільним, що призвело до отримання збитку у сумі 53 тис. грн у 2011 р. Собівартість реалізованої продукції у

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

2012 р. збільшилась порівно з 2010 р. на 336 тис. грн, як наслідок, такі зміни вплинули і на рентабельність продукції, яка скоротилась на 69,5 в.п. Ситуація ускладнюється щорічно, значно погіршилась якість ґрунтів, збільшився рівень їх забруднення, посилилися деградаційні процеси.

Зазначені передумови засвідчують актуальність запровадження органічної системи землеробства, що є перспективним напрямом в аграрному секторі економіки. Вимогам органічного землеробства відповідає 36% обстеженої площі ПСП «Сонячна долина», тобто 500 га сільськогосподарських земель із 1390 га цілком придатні для ведення органічного землеробства, вміст гумусу яких становить більше 2,2%. Ще 24% земель – обмежено придатні, через підвищений рівень забруднення або низький вміст гумусу. Решта угідь (40%), за результатами обстежень, не придатні для ведення органічного землеробства, проте тут можна розвивати інші види діяльності. За час перехідного періоду (період конверсії) в господарстві планується використати площу пшениці озимої під пар на 2 роки.

Оскільки сільськогосподарські землі зазнали негативного впливу від традиційного землеробства для вирощування органічної продукції необхідно провести комплекс робіт для відновлення їх біологічної родючості [4]:

1) підвищити норми органічних добрив за рахунок використання нетоварної частки врожаю (соломи зернових), а також післяжнивних посівів сидератів (сої або гороху);

2) відмовитися від мінеральних добрив, використовувати біологічні добрива;

3) звільнити сільськогосподарські угіддя від потенційної забрудненості ґрунтів насінням бур’янів шляхом застосування напівпарового обробітку ґрунту, ґрунтозахисних технологій, за яких обробіток культури ведеться на глибину посівного ложа до 5 см, а поверхня ґрунту мульчується післяжнивними рештками;

4) ведення сівозміни, наприклад: пшениця озима – кукурудза на зерно або кукурудза на силос – пшениця озима, при яких відсоток зимуючих та пізніх ярих бур’янів значно зменшується;

5) збільшення часткаибагаторічних трав у структурі посівних площ;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

6) здійснення захисту посівів від шкідників і хвороб шляхом селекційно-генетичних (тверді сорти пшениці, які не пошкоджуються шкідниками та стійкі проти іржі) та біологічних методів (зоофаги, антибіотики, феромони, що регулюють розвиток і розмноження шкідливих організмів).

Таблиця 2

Конкурентоспроможність вирощування органічної пшениці озимої в ПСП «Сонячна долина» Вознесенського району

Показники	Традиційне виробництв, 2012 р.	Органічне виробництво, 2014 р.	Відхилення, %
Площа, га	100	100	100
Урожайність, ц/га	16,5	15,3	92,7
Валовий збір, ц	1650	1530	92,7
Вихід продукції, тис. грн	750,0	650,0	86,7
Дизельне пальне, тис. грн	136,3	109,2	80,1
Бензин, тис. грн	11,9	8,9	74,8
Електроенергія, тис. грн	3,5	2,3	65,7
Насіння, тис. грн	77,3	79,0	102,2
Засоби захисту рослин, тис. грн	21,5	0,0	0,0
Мінеральні добрива, тис. грн	74,4	0,0	0,0
Всього витрат, тис. грн	536,00	398,00	74,3
Витрати на 1 га, тис. грн	5,36	3,98	74,3
Прибуток, тис. грн	128,1	139,0	108,5
Собівартість, тис. грн	171,73	98,31	57,2
Рівень рентабельності,%	74,6	141,4	66,8

Джерело: розраховано та побудовано за даними статистичної звітності ПСП «Сонячна долина» Вознесенського району

Після перехідного періоду впроваджуються ґрунтозахисні технології біологічного землеробства, в яких виключається застосування пестицидів на полях. Для компенсації азотної недостатності в структуру посівів вводиться 20% багаторічних бобових трав [5].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Під час перехідного періоду рентабельність органічного господарства менша, ніж у традиційного. При цьому господарство втрачає частину своїх прибутків, залишаючись при цьому рентабельним. Однак після того, як вирощена продукція набула статусу органічної, а ціна її реалізації зросла – рентабельність виробництва зросла порівняно з попереднім роком. Вже на третьому році господарювання органічне господарство отримує значно більші прибутки, ніж традиційне, і з кожним роком вони будуть збільшуватися (табл. 2).

Отже, після впровадження необхідних заходів під час перехідного періоду, який тривав 2 роки, вже на третій рік господарство має змогу вирощувати органічну рослинницьку продукцію (зокрема пшеницю озиму). За проведеним аналізом земель, під вирощування культури було виділено 500 га площі, тоді як для порівняння використано 100 га посіву пшениці озимої. Таким чином, за незмінної площі посіву рівень рентабельності зріс на 66,8% за органічного землеробства порівняно з традиційним, тому що традиційні господарства намагаються отримати максимальний прибуток за допомогою інтенсивних технологій, через збільшення об’ємів виробництва. В свою чергу органічні господарства орієнтуються на основні принципи органічного виробництва, що дозволяє зменшити собівартість шляхом енерго- та ресурсозбереження. Відмова від мінеральних добрив та засобів захисту рослин традиційного походження дали змогу скоротити витрати на органічне виробництво та підвищити прибуток, надаючи перевагу органічним добривам та засобам захисту рослин органічного походження.

Тому, ПСП «Сонячна долина» залишається рентабельним за умови переходу від традиційного землеробства до органічного, скоротивши тим самим витрати на виробництво та собівартість продукції, що у майбутньому дозволить збільшити прибутки.

Висновки. За проведеними результатами виявлено, що господарство після розробки та впровадження заходів щодо відновлення родючості ґрунтів та придатності земель для вирощування органічної продукції, може випускати органічну сільськогосподарську продукцію, зокрема пшеницю озиму. Тому на прикладі ПСП «Сонячна долина» Вознесенського району ми з’ясували, що перехід

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

від традиційного до органічного землеробства є цілком ефективним. Окрім того, ринок органічних продуктів, незважаючи на будь-які національні кордони, є найдинамічнішою галуззю в аграрному секторі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Що таке органічні продукти? Сайт Федерації органічної руху України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://organic.com.ua.
2. Артиш В. І. Розвиток світового ринку органічної продукції / В. І. Артиш // Економіка АПК. — 2010. — №3. — С.113—116.
3. Осауленка О.Г. Державний комітет статистики України / Державний статистичний збірник Миколаївської області / за ред. О.Г. Осауленка. — 2012. — 561 с.
4. Антонець А.С. Формування ринку екологічно безпечної продукції при органічному землеробстві / А.С. Антонець // Економіка АПК. — 2010. — №12. — С.75—79.
5. Безус Р.М. Ринок органічної продукції в Україні: проблеми та перспективи / Р. М. Безус // Економіка АПК. — 2011. — №6. — С. 47—52.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 631.162

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРИБУТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОРАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Ю.В. Висоцька, студентка

Науковий керівник: к.е.н., асистент Т.О.Чайка

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто та узагальнено особливості формування прибутку сільськогосподарських підприємств. Визначено фактори, які впливають на його рівень.

Ключові слова: Прибуток, конкурентоспроможність.

Постановка проблеми. Основною метою комерційної діяльності підприємства є отримання прибутку, а основною метою управління формуванням прибутку є виявлення основних факторів, які визначають його розмір і шляхом впливу на нього пошук резервів максимізації його маси. Управління прибутком пов'язане з основною, операційною діяльністю, тому її аналізом і контролем треба займатися постійно і починати треба з організації інформаційного забезпечення керівників взаємозалежними аналітичними даними про процеси формування прибутків. На сьогоднішній день, підприємства в основному користуються окремими показниками (дані про виручку від реалізації, про обсяги продажів, про ціни реалізації продукції, про балансовий прибуток), однак вони навіть не підозрюють глибину взаємозв'язку між цими показниками й можливості їх використання для прогнозів й прийняття управлінських рішеннях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями, пов'язаними з трактуванням сутності прибутку займаються багато вчених і практиків, зокрема: М. М. Павлишенко, А. М. Поддєрьогін, П. Т. Саблук, М. Ф. Огійчук, М. І. Бєленкова та багато інших. В той же час, не всі питання щодо цієї проблеми досліджені, що і обумовило актуальність зазначеної проблеми. Необхідність науково - обґрунтованого трактування змісту поняття

«прибуток» цілком закономірна, оскільки він є чи не найважливішою економічною категорією, без вивчення якої неможливо визначити науковий підхід до вирішення концептуальних питань щодо підвищення ефективності виробництва.

Постановка завдання. Метою статті є розгляд категорії прибуток та особливостей його формування для сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах ринкової економіки для зростання та стабільності економіки України потрібне підтримання сталого рівня національної безпеки. Рівень національної економічної безпеки визначається рівнем безпеки певних секторів економіки. Для нашої країни, сільське господарство є важливою складовою фінансової безпеки держави, адже це дасть подальший економічний розвиток Україні. Одним із найважливіших показників, які характеризують фінансову безпеку підприємства, є прибуток. Зараз можна спостерігати зниження прибутковості сільськогосподарських підприємств, що свідчить про неефективну політику щодо формування і розподілу прибутку. Це відбувається через неврахування факторів, що безпосередньо на нього впливають.

Сьогодні рівень економічної безпеки аграрного підприємства у більшості регіонів України є низьким. Це видно із негативних показників фінансового стану, ефективності функціонування сільськогосподарських підприємств, неповного використання ресурсів, низького рівня конкурентноспроможності підприємств та їх інноваційної активності. Фінансова безпека аграрного підприємства характеризується такими показниками: рівень забезпеченості власним капіталом; наявність резервного капіталу; диверсифікація сільськогосподарського бізнесу; страхування сільськогосподарського підприємства; прибуткова діяльність.

Найважливішим показником фінансової безпеки є прибутковість сільськогосподарської діяльності, яка обраховується за допомогою

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

показників рентабельності. Так збільшити власний капітал, сформувати резервний фонд, застрахувати свою діяльність, започаткувати нові напрями сільськогосподарського виробництва для диверсифікації бізнесу можна за допомогою прибутку. Він являється підсумковим показником позитивних результатів господарської діяльності підприємства.

Процес формування і використання прибутку є досить складним і неоднозначним у зв'язку із специфікую аграрної галузі. Можна виділити такі особливості формування прибутку сільськогосподарських підприємств, які випливають із особливостей їх діяльності:

1. Вища ймовірність неотримання прибутку в результаті обставин, що не залежать від підприємства (епідемія, навала сарани, посуха, ураган).

2. Частину прибутку необхідно спрямовувати на придбання та утримання дорогих основних засобів (процес виробництва здійснюється на великих площах, широко використовуються сільськогосподарські машини).

3. Формування прибутку відбувається залежно від періоду закінчення виробничого процесу, оскільки процес виробництва не збігається з календарним роком.

4. За частиною продукції не формуються фінансові результати, оскільки вона надходить до внутрішнього обороту, тобто спрямовується на внутрішньогосподарське споживання.

5. Застосовується різний порядок формування і розподілу прибутку, оскільки передбачені особливі організаційно-правові форми аграрних підприємств.

6. Значний вплив на процес формування прибутку мають природньо-кліматичні фактори (характерна сезонність виробництва) [3].

Також на прибуток впливають дві групи різноманітних факторів: фактори, що не залежать від діяльності підприємства (зовнішні); фактори, що перебувають у компетенції підприємств (внутрішні). До зовнішніх

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

факторів відносяться природні умови, державне регулювання цін, податкових ставок і пільг, штрафних санкцій. Внутрішні фактори поділяються на виробничі, які характеризують наявність та використання засобів і предметів праці, трудових, фінансових ресурсів та поза виробничі: соціальні умови праці та життя, природоохоронна діяльність підприємства. Усі вище перераховані фактори перебувають у тісному взаємозв'язку і взаємозалежності, і всі впливають на величину прибутку. Аналіз ступеня впливу цих факторів на прибуток дасть змогу знайти та використати резерви зростання прибутку сільськогосподарських підприємств і підвищити рівень їх фінансової безпеки.

У зв'язку з цим діяльність вітчизняних підприємств, незалежно від форм власності, особливо в умовах кризи в Україні, спрямовується на те, щоб забезпечити зростання прибутку або принаймні стабілізацію його на певному рівні. При цьому слід зазначити, що за рахунок прибутку підприємств відбувається формування в значному обсязі бюджетних ресурсів держави, здійснюється матеріальне стимулювання працівників та проводиться фінансування процесів вирішення проблем соціально-культурних заходів [1].

Забезпечення фінансової безпеки сільськогосподарських підприємств неможливе без фінансової підтримки з боку держави (надання державних дотацій, закупівля державою за відповідними цінами сільськогосподарської продукції та зменшення податкового тиску). Лише комплексні дії сільськогосподарських підприємств та держави, спрямовані на підтримання фінансової безпеки шляхом створення умов і вживання заходів для отримання прибутку необхідного рівня, забезпечать бажаний результат.

Висновки. Отже, прибуток – це кінцевий фінансовий результат від здійснення підприємством підприємницької діяльності, який є приростом усього фінансового потенціалу суб'єкта господарювання. Прибуток, зокрема, є видом фінансових ресурсів підприємства. Тому актуальність проблеми

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

формування прибутку сільськогосподарських підприємств не викликає сумнівів і потребує дослідження як в теоретичному, так і практичному аспектах.

На формування прибутку впливають різні фактори, тому діяльність вітчизняних підприємств спрямована на його зростання. Оскільки за рахунок прибутку підприємств відбувається формування бюджетних ресурсів держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мазурок П.П. Дослідження ролі та стану наукових поглядів на трактування категорії «прибуток» підприємств / П.П. Мазурок // Держава та регіони. Серія. Економіка та підприємництво. — 2009. —- №4. — С. 117—120.

2. Мельник О.Г. Інноваційний прибуток як джерело фінансування інновацій / О.Г. Мельник // Актуальні проблеми економіки. — 2009. — №8. — С.108 —115.

3. Приказок О.В. Прибуток у формуванні фінансової безпеки сільськогосподарських підприємств / О.В. Приказок // Банківська справа. — 2009. — №2. — С.82-88.

УДК 657.012.32(477)

ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Н.В. Кулішова, студентка

Науковий керівник: Баришевська І.В.

Миколаївський національний аграрний університет

Досліджено існуючу систему впровадження управлінського обліку на підприємствах, який є сукупністю способів оцінки, розрахунку і обліку витрат, які забезпечують якість продукції, а також сприяють її покращенню. Визначено при цьому проблемні питання, які пов'язані з веденням управлінського обліку на підприємствах.

Ключові слова: управлінський облік, глобалізація економіки, внутрішньогосподарський облік, управління, глобалізація економіки.

Актуальність проблеми. В сучасних кризових умовах ефективний розвиток економіки потребує впровадження на підприємствах адекватного управління, яке б відповідало ринковим умовам. Дана тема є актуальною практично для кожного підприємства, адже для ефективного управління і швидкого реагування на зміни зовнішнього середовища необхідно використовувати методи управлінського обліку і економічного аналізу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням проблем вдосконалення і практичного використання управлінського обліку займаються такі вчені як Ф.Ф. Бутинець, С.О. Левицька, Л.В. Нападовська, І.А. Бєлоусова, С.Г.Вербовецька , К.В. Кононенко та інші. Проте на сучасному етапі проблема впровадження управлінського обліку потребує подальшого наукового дослідження.

Метою статті є дослідження існуючої системи впровадження управлінського обліку на підприємствах, який є сукупністю способів оцінки, розрахунку і обліку витрат, які забезпечують якість продукції, а також

сприяють її покращенню. Визначення при цьому проблемних питань, пов'язаних з веденням управлінського обліку на підприємствах.

Виклад основного матеріалу. В економіці України відбуваються суттєві зміни, обумовлені глобалізацією виробничої діяльності, швидкими темпами розвитку інформаційних технологій. Це в свою чергу, призвело до змін нормативних документів, які регламентують порядок ведення бухгалтерського обліку на промислових підприємствах та наближення основних його вимог до загальноєвропейського та міжнародного рівня.

Після прийняття Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», активізувалась робота з впровадження управлінського обліку у практичну діяльність суб'єктів господарювання і викладання цього курсу у вищих навчальних закладах. Закон передбачає самостійний вибір підприємствами системи і форм внутрішньогосподарського обліку, звітності та контролю господарських операцій, але суб'єкти господарювання на даному етапі не готові самостійно виконувати подібну методологічну роботу. Це пояснюється відсутністю кваліфікованих кадрів, неприйняттям «нових» методів управління та існуючими розбіжностями між самими вченими у визначенні поняття, предмету та форми управлінського обліку.

Управлінський облік є підсистемою бухгалтерського обліку, яка формує інформацію для бізнес-стратегії, планування, контролю, аналізу та прийняття управлінських рішень, ефективного використання ресурсів, корпоративного управління за різними видами діяльності.

Поряд із традиційними методами управлінського обліку в сільськогосподарських підприємствах доцільно використовувати сучасні методи безперервного прогнозування, комплексного управління якістю, системи збалансованих показників, бюджетування, аналізу відхилень, обліку витрат за видами діяльності.

Практична сторона застосування управлінського обліку ставить перед керівництвом підприємства конкретні задачі організаційного характеру,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

пов'язані з необхідністю проектування організаційної структури відділу управлінського обліку, визначенням цілей і задач, виду і періодичності надання інформації центрів відповідальності, формуванням системи контролю за повнотою, вірогідністю та оперативністю надання звітності, необхідність застосування інформаційних технологій тощо, а управлінський облік служить засобом досягнення намічених підприємством цілей.

Приймаючи до уваги вітчизняний та світовий досвід, слід виділити три основні мети організації системи управлінського обліку:

1) інструмент проведення фінансово-економічних розрахунків, формування бази обґрунтування ефективних управлінських рішень;

2) інструмент калькулювання собівартості послуг, продуктів і інших об'єктів витрат для задоволення інформаційних нестатків фінансового менеджменту як системи управління прибутком підприємства через управління витратами;

3) інструмент реалізації концепції контролингу, що подає управлінську інформацію для планування, контролю, оцінки і безперервного удосконалення організації обліку та діяльності підприємства [4].

Управлінська інформація з’являється шляхом трансформації системою управлінського обліку звичайних даних і спрямована на окремого користувача, який оцінить її якість та корисність.

Щоб управлінська інформація була у нагоді, до неї висуваються деякі вимоги, адже вона повинна містити не тільки числові показники та фінансово-економічні розрахунки альтернативних варіантів дій, але ще й пропонувати висновки і надавати рекомендації щодо вибору найбільш привабливих з них.

Система управлінського обліку представляє собою систему численних взаємопов’язаних частин, що тісно функціонують одна з одною, а саме, люди, технології, мета, задачі, структура та функції.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Вплив великої кількості зовнішніх факторів на функціонування підприємства відіграє свою роль у процесі вибору альтернатив, які дозволяють з максимальною користю досягти цілей фірми.

Особливе значення мають зовнішні фактори, які впливають на побудову системи управлінського обліку на українських підприємствах.

Як відомо, на території України відсутні в порівнянні з Заходом, корпорації, а переважають холдинги та інші структури. Тому в розвинених країнах пенсійні та інші різноманітні фонди поступово отримують велику владу над таким видом власності як корпорації, що знаходяться в суспільному володінні.

Українська економіка знаходиться в перехідному стані, тобто планової економіки, як такової, вже не існує, а ринкова не утвердилася остаточно. Звісно ж, вітчизняні компанії не мають достатнього досвіду роботи, до того ж, кожна має свій. За цих умов кожне підприємство підходить до процесу побудови системи управлінського обліку індивідуально.

Через все це сфера діяльності стосовно впровадження системи управлінського обліку на українських підприємствах є областю тільки теоретичних знань та припущень у сукупності з намаганнями фахівців випробувати світовий досвід

У країнах, де бухгалтерський облік прийнято розділяти на фінансовий і управлінський, прогностична функція характерна саме для управлінського обліку. Це стало реальним на основі бюджетування, прогнозування поведінки витрат і доходів, експертних оцінок, розробки альтернативних рішень. Тому в останні роки все більшого значення набувають стратегічні аспекти управлінського обліку для прийняття рішень за рахунок формування прогнозної інформації [3, 28].

Проте усвідомлення потреби та бажання запровадити управлінський облік ще є недостатніми для здійснення цього наміру. Вирішальне значення при цьому мають відігравати розміри підприємства, потреби щодо

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

забезпечення інформацією всіх рівнів управління, а також співвідношення витрат і вигод від введення системи управлінського обліку.

На шляху впровадження управлінського обліку є певні перешкоди, які полягають у подоланні дискусійних проблем методології обліку та в необхідності організаційних заходів щодо його впровадження.

Суттєвим гальмом поширення управлінського обліку в країні залишається відсутність чіткого визначення переліку складових цього обліку. Завдяки управлінському обліку бухгалтер за потребою, крім власне обліку та калькулювання собівартості продукції, займається нормативним плануванням, економічним аналізом та підготовкою управлінських рішень

Отже, при постановці управлінського обліку необхідно вирішити такі завдання:

1. Розробити фінансово-організаційну структуру підприємства, яка б дозволяла виділення центрів фінансової відповідальності;

2. В положенні про облікову політику підприємства ввести інформацію про вибрану форму ведення управлінського обліку;

3. Розробити склад, сутність і формати управлінської звітності.

4. Методи управлінського обліку витрат і калькуляції собівартості.

5. Управлінський план рахунків і моделі типових господарських операцій.

6. Здійснювати набір та належну підготовку фахівців з управлінського обліку.

Можна навести низку переваг використання управлінського обліку на підприємстві:

- кваліфікована підготовка оперативних даних для прийняття стратегічних рішень;
- формування, контроль і коректування системи бюджетного планування на підприємстві;
- аналіз і розрахунок альтернативних варіантів дій для прийняття вірного управлінського рішення;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

- контроль за центрами фінансової відповідальності, що призведе до підвищення прибутковості та адекватного оцінювання діяльності підрозділів підприємства;
- збір, аналіз і надання інформації для оцінювання і контролю за діяльністю суб'єкта господарювання.

За сучасних умов для успішного контролю й управління витратами на виробництво продукції та формування її собівартості важливо впроваджувати управлінський облік.

Це не означає, що фінансовий бухгалтерський облік втрачає своє значення в управлінні підприємством. Збагачений оперативним аналізом руху грошових коштів, динаміки інвестиційних витрат в інноваційний розвиток підприємства фінансовий облік безпосередньо використовується в управлінні підприємством.

Однак ведення фінансового обліку визначається вимогами міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Тому дані фінансового обліку відображують результати минулої діяльності підприємства.

Усвідомлення потреби та бажання запровадити управлінський облік ще недостатньо для здійснення цього наміру. На шляху впровадження управлінського обліку є певні перешкоди, які полягають у подоланні дискусійних проблем методології обліку та в необхідності організаційних заходів щодо його впровадження.

Слід звернути увагу на описання системи контролю за витратами на обслуговування виробництва та управління.

Ці витрати відносять до непрямих і для контролю за ними складають кошториси витрат по підрозділах та підприємству в цілому. Однак планові кошториси витрат складають з розрахунку на плановий обсяг виробництва.

В основу цього методу покладено облік витрат за виробами або групами виробів тільки щодо прямих витрат: основні матеріали, купівельні напівфабрикати та основна заробітна плата працівників. Цей метод дає змогу

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

знизити трудомісткість облікових операцій і оперативно здійснювати розробку проектів управлінських рішень з врахуванням впливу собівартості продукції. Однак при цьому спостерігається ототожнення прямих витрат зі змінними.

Суттєвим гальмом поширення управлінського обліку в країні залишається відсутність чіткого визначення переліку складових цього обліку.

Висновки. Виходячи з вище сказаного, можна зробити висновок, що управлінський облік є ефективним інструментом управління, тому що створює конкурентні переваги в ринковому середовищі, а саме, забезпечує підприємство ключовою інформацією. Система управлінського обліку служить інтересам ефективного управління, тому рішення про доцільність її ведення керівник організації ухвалює виходячи з того, як він оцінює витрати і вигоди від її функціонування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Голов С. Проблеми та перспективи реформування бухгалтерського обліку в Україні // Бухгалтерський облік і аудит. - 2006. - № 11.
2. Чумаченко Н.Г. Розвиток управлінського обліку в Україні // Світ бухгалтерського обліку. – 1999. - № 10-11.
3. Гнилицька Л. Прийняття управлінських рішень на основі обліку інформації системи "директ-костинг" // Бухгалтерський облік і аудит. - 2007. - № 3.
4. Бєлоусова І. Управлінський облік на підприємстві. // Бухгалтерський облік і аудит. – 2005. - № 5.
5. Колос І. Інформація підприємства та режим доступу до неї. // Вісник податкової служби. – 2005. - № 27.
6. Бєлоусова І. Роль управлінського обліку. // Бухгалтерський облік і аудит. – 2005. - № 4.
7. Массаковський В. Про управлінський облік. // Бухгалтерський облік і аудит. – 2006. – № 10.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 657.47

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ В ПРОЦЕСІ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Ю. О. Грищук, студентка

Науковий керівник: асистент Баришевська І. В.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто історичні аспекти становлення процесу калькулювання собівартості продукції, досліджено доцільність та необхідність калькулювання.

Ключові слова: калькулювання, собівартість, витрати, «стандарт-кост», «директ-кост», нормативний метод обліку.

Актуальність проблеми. Метою калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) є визначення ефективності виробництва. Добре організований облік витрат на виробництво та вміння застосовувати відповідні методи й прийоми в процесі обліку і калькулювання витрат дають можливість приймати ефективні управлінські рішення.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Історія виникнення управлінського обліку зокрема була викладена у змістовних дослідженнях як вчених близького і далекого зарубіжжя, так і вітчизняних дослідників: А. Ф. Аксьоненко, П. С. Безруких, М. Т. Білуха, О. С. Бородкін, Ф. Ф. Бутинець, Б. І. Валуєв, М. Ф. Ван Бреда, Е. Гарке, Н. Г. Данілочкіна, К. Друрі, В. П. Завгородній, В. Р. Захар'їн, Б. Нідлз, Х. Андерсон, Д. Колдуелл, Р. В. Моргунов, Ф. Б. Риполь-Сарагоси, В. В. Сопко, Л. В. Чижевська, Дж. М. Феса, Дж. Форстер, Ч. Т. Хорнгрен, Е. С. Хендріксен Я. В. Соколов, Й. Я. Даньків, М. Р. Лучко, М. Метьюс, М. Я. Остап’юк.

До числа перших дослідників з питань обліку затрат і калькулювання належать Джузеппе Чербоні (Італія), Жан Густав Курсель-Сенель, Леон Сей, Адольф Гільбо (Франція), Болдуїн Пенндорф, Альберт Кальмес, Йоганн Фрідріх Шер (Німеччина) та інші вчені.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Значний внесок у розвиток методології калькулювання собівартості продукції було зроблено американськими вченими такими як Гамільтон Черч, Хант Лоуренс Гант, Чарльз Бакстон Гоїнг та ін.

У наступні роки дослідження в галузі витрат виробництва тривали і приносили свої результати. Так, у 1891 році Джоном Манном був запропонований поділ витрат виробництва на витрати, пов'язані з закупкою сировини, реалізацією готових виробів та безпосереднім процесом виробництва. Продовжив його дослідження Гамільтон Черч, який у 1901 році запропонував першу систему розподілу накладних витрат.

Метою роботи є дослідження та з'ясування доцільності та необхідності проведення калькулювання, а саме:

- визначення історичних відомостей про калькулювання, причини появи, етапи розвитку та сучасний стан;

- з'ясування значення терміну "калькулювання".

Виклад основного матеріалу дослідження. Калькулювання собівартості продукції одна із важливих функцій обліку, але, крім його основного призначення, калькулювання є важливою інформаційною базою для вибору виробничої стратегії та ціноутворення.

Виникнення бухгалтерського обліку пов'язують з розвитком домашнього господарства. Звісно ведення першого обліку було набагато простішим від сучасного, а саме, здійснювалося за найпростішою системою "надходження-витрачання". Століттями стародавні люди вели бухгалтерський облік (письмовий) зарубками на камінцях, палицях та інших носіях, багато з яких збереглися до нашого часу. Сьогодні ми маємо свідчення істориків про те, що на піраміді Хеопса були знайдені зарубки, які відображали вартість продуктів (часнику, редьки), які видавалися робітникам під час будівництва цієї піраміди. Так, цікавим є те, що фараони, самі того не усвідомлюючи, намагалися відтворити сучасну форму калькуляції .

В той час не існувало калькулювання в теперішньому його значенні. Тільки з появою грошових відносин став можливим облік об'єктів за їх

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

вартістю. Таким чином, калькулювання виникло внаслідок впровадження в економічну практику грошових відносин, в якості процедури, яка необхідна для обчислення фінансового результату [3, с. 6].

Так, сучасне розуміння калькулювання дещо інше, ніж в давнину. Справа в тому, що сьогодні під поняттям калькулювання розуміють одну з обчислювальних процедур, метою якої є розрахунок собівартості об’єкта господарської діяльності. З часом поняття "калькулювання" стало вужчим: з усіх обчислювальних процедур калькулювання перетворилося в єдину, досить вагому в бухгалтерському обліку процедуру. Роль калькулювання в бухгалтерському обліку, дійсно, важлива, проте не першочергова: першочерговим завданням і відповідно найважливішою процедурою в бухгалтерському обліку є реєстрація об’єктів.

Промисловий переворот наприкінці XVIII століття, перехід від мануфактурного виробництва до фабричного, розвиток капіталістичного машинного виробництва, створюють умови для розвитку великих промислових підприємств. У цей час збільшується значення калькуляції, як інструменту, який визначає рентабельність товарів. Калькуляція розвивається в напряму більш точного обчислення собівартості продукції.

Калькуляційний облік полягав у складанні попередніх кошторисів і визначенні витрат на певну дату; розробці механізму контролю за витратами та їх змінами; виявлення позитивних і негативних відхилень від раніше складених кошторисів; проведення оперативного аналізу виявлених відхилень та організації регулювання витрат виробництва [1, с. 112]. Але оновлення або створення на підприємстві калькуляційного обліку вимагали від підприємства великих невиробничих витрат, тому лише невелика кількість найбільших підприємств могла собі це дозволити. Багато підприємств калькулювання використовували лише коли виникала складна ситуація з реалізацією продукції.

Причини появи калькулювання:

- Визначення межі зменшення цін під впливом конкуренції;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

- Необхідність визначення ринкових цін за формою цін виробництва;
- Виявлення рентабельності виробництва товарів;
- Поява конкуренції, як механізму зрівняння середньої норми прибутку;
- Поява капіталістичного виробництва, з використанням робочої сили;
- Підвищення виробітку на капіталістичних підприємствах.

У 20-ті роки розвиток калькулювання на радянських підприємствах був зумовлений переходом від малих підприємств до великих, нестабільністю валюти та розробкою нових підходів до калькулювання на соціалістичній основі. Головна увага приділялася підвищенню рівня калькулювання одиниці продукції. Точний розрахунок собівартості одиниці продукції давав змогу трестам встановлювати ідеальні беззбиткові ціни на продукцію, колективам – знаходити резерви для зниження собівартості, що в свою чергу давало змогу знижати ціну і таким чином витісняти з ринку конкурентів. Саме в ці роки виникли основні принципи соціалістичної калькуляції: централізоване методичне керівництво, уніфікація прийомів калькулювання і способів представлення інформації про собівартість, взаємоув'язка бухгалтерського обліку на виробництво з калькулюванням.

З проведенням грошової реформи 1924 бухгалтерський облік отримав можливість подальшого розвитку і став справжнім засобом управління та контролю. З 1 жовтня 1924 року почалося ведення бухгалтерського обліку в одній твердій валюті. Це дало можливість визначити в державних підприємствах фактичну собівартість продукції, яка до 1924 р. не обчислювалась.

Перша світова війна відіграла значний вплив на розвиток калькуляційного обліку. В США створювались величезні за обсягом корпорації, в Європі картелі і синдикати. Але криза 1929-1933 рр. вразила світову економіку, знизивши темпи розвитку до мінімуму. Західні економісти

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

почали шукати нові методи посилення експлуатації робітників, в тому числі і в сфері калькулювання. У 1933 році Дж. Кларк створив систему, яка в майбутньому стала основою для управлінського обліку витрат виробництва і маркетингу.

У 30-ті роки XX століття радянська калькуляція пройшла три стадії послідовного удосконалення. На початку десятиліття були введені положення, які орієнтували на підвищення точності обліку внутрішньовиробничих витрат госпрозрахункових підрозділів, а калькуляційний облік для визначення фабрично-заводської собівартості здійснювали поза системою, що призвело до зменшення достовірності фактичної собівартості. Але ця спроба посилити внутрішню виробничу направленість інформації про формування собівартості не принесла очікуваних результатів. В цей же час прагнули до спрощення системи облікової роботи, що суттєво змінювало данні про собівартість продукції. Дозволялось списувати готову продукцію по калькуляційним розрахункам минулих періодів, що призводило до суттєвих змін та до зменшення доходів підприємства у звітному періоді. Але вже у 1938-1940 рр. положення доповнили уточненнями щодо калькуляційного обліку: чітко представлені номенклатура елементів витрат та статей собівартості, більш обґрунтовані способи розподілу непрямих витрат. Розроблені основи калькулювання в державних сільськогосподарських підприємствах. Більшість колгоспів була невеликою, тому розрахунок собівартості продукції не здійснювався.

Велика Вітчизняна війна (1941-1945) принесла свої зміни. У цей час необхідно було мобілізувати великі грошові й матеріальні ресурси та забезпечити контроль за правильністю їх використання для боротьби з супротивниками

Значний прорив до розвитку калькуляційного обліку принесли післявоєнні 40-50 роки. З’явився інтерес до точності та достовірності калькуляції продукції, вдосконалення теорії і практики калькулювання.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Хіггінс А. у 1952 році запропонував облік витрат за центрами відповідальності.

Починаючи з 1991 року Україна стала незалежною країною. З'явилась можливість зробити все інакше, проаналізувавши досвід минулих поколінь, всі здобутки вчених, які працювали у даному напрямку. Але після 17 років незалежності можна сказати, що за нормативним регулюванням у сфері калькулювання собівартості продукції Україна знаходиться майже на тому ж рівні що і знаходилась нормативна база Радянського союзу [6, с. 76].

На основі проведеного дослідження можна зробити висновок, що калькулювання виникло і розвивалося паралельно з розвитком промисловості. До кінця XVIII століття калькуляційний облік мав вигляд спрощеної системи підсумовування витрат, які здійснювали купці. З настанням XIX століття калькулювання почало набувати рис сучасного [6, с. 76].

Отже, калькулювання пройшло багато ступенів розвитку за XX століття. Науково-технічний прогрес підніс промисловість на значно вищий ступінь розвитку, аніж в XIX столітті. Тому і калькулювання змінювалося з великою швидкістю. З'явилися такі методи обліку витрат: "стандарт-кост", "директ-кост", нормативний метод і метод обліку витрат за центрами відповідальності [6, с. 76].

Висновки. Управлінські рішення вимагають надійної та придатної для розв'язання поставлених завдань інформації. Не дивно, що багато вчених вважали калькулювання непотрібним та недоцільним, так як в умовах планової економіки, дійсно, калькуляційні системи мали одну лише мету – оцінити запаси готової продукції і напівфабрикатів власного виробництва для внутрішньовиробничих цілей, складання внутрішньої звітності та визначення прибутку. Сучасні системи калькулювання більш збалансовані: та інформація, яка отримана в результаті калькулювання дає можливість вирішувати не тільки традиційні завдання, але й передбачити економічні наслідки управлінських рішень.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бутинець Ф.Ф. Історія бухгалтерського обліку. В 2-х частинах. Ч. ІІ: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 “Облік і аудит” / Ф. Ф. Бутинець. – 2-е вид., доп. і перерроб. – Житомир: ПП “Рута”, 2001.– 512 с.

2. Бойко С.В. Генезис калькуляції / С. В. Бойко // Науковий журнал “Вісник Житомирського інженерно-технологічного інституту. Економічні науки”. Житомир: Житомирський інженерно-технологічний інститут. – 2001. – № 17. – С. 22-27.

3. Варнеке Х. Расчет затрат для инженеров / Ханс Варнеке, Ханс-Йорг Буллингер, Рольф Хихерт, Арно Фегеле; Пер. с нем. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2008. – 307 с. – (Серия “Производственный менеджмент”).

4. Василенко М. Облік витрат на виробництво і калькуляція собівартості продукції / М. Василенко // Програма Всеукраїнської студентської конференції “Облік і аудит: теорія, практика, перспективи”. Мелітополь: Таврійська державна агротехнічна академія. – 2001. – С. 4-7.

5. Герасимчук Н.В. Методи обліку собівартості: новий погляд на калькуляцію / Н. В. Герасимчук // Міжвузівський збірник наукових праць “Економіка: проблеми теорії та практики”. – Дніпропетровськ: Дніпропетровський державний університет. – 2000. – Випуск 20. – С. 64-70.

6. Давидович І.Є. Управління витратами: Навчальний посібник / І. Є. Давидович. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 320 с.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 657.012.32

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА: ПРОБЛЕМИ ГАРМОНІЗАЦІЇ

Ю.В. Висоцька, студентка

Науковий керівник: асистент І.В. Баришевська

Національний аграрний університет

В роботі розглянуті проблеми облікової політики.

Ключові слова: Облікова політика підприємства,стандарти.

Постановка проблеми.Для формування привабливого інвестиційного клімату ніколи невтрачав актуальності пошук ринкових механізмів підвищення надійності та релевантностіінформації – засобу забезпечення ефективного інформаційного обміну між суб'єктомгосподарювання та його оточенням. Для забезпечення корисності фінансової звітності, в першучергу, необхідна наявність ефективного механізму її підготовки як на рівні окремих економічнихагентів, так і на загальнодержавному рівні. Інструментом, щоможе бути використанийобомасторонами для організаціїпідготовки та поданняфінансовоїзвітності, виступаєобліковаполітика.[1]

Аналіз останніх досліджень і публікацій.Проблеми відображення облікової інформації у фінансовій звітності,формування облікової політики підприємств розглядаються у працях багатьох відомих науковців: Ф. Ф. Бутинця, Б. І. Валуєва, С. Ф. Голова, М. Я. Дем'яненка, О. В. Лишиленка, В. В. Сопка, М. Г. Чумаченка тощо.

Постановка завдання. Метою статті є розгляд конкретніх проблем облікової політики на національному та міжнародному рівні.Оскільки, тема облікової політики в нашій державі є актуальною змоменту проведенняреформинаціональноїобліковоїсистеми.

Виклад основного матеріалу дослідження. Веденнябухгалтерськогообліку та складанняфінансової і

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

статистичноїзвітності на кожному підприємстві здійснюється на підставі нормативно-правових документів, що регулюють питання обліку та звітності в країні. Це, в свою чергу, дає змогу вести облік та складати звітність за єдиними принципами та формою. Але підприємство може самостійно обирати найефективніші для нього форми ведення бухгалтерського обліку, виходячи із умов свого господарювання.Облікова політика підприємства – сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності. Кожне підприємство:

- самостійно визначає облікову політику, яка має враховувати такі чинники: виддіяльності, форму власності, чисельність працівників, номенклатуру продукції, умови праці,тощо;

- обирає форму бухгалтерськогообліку; розробляє систему і форми

внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, звітності і контролю господарськихоперацій, визначає права працівників на підписаннябухгалтерськихдокументів; затверджуєправила документообороту;

- визначаєдоцільністьзастосуваннямiжнароднихстандартів (крімвипадківпередбаченихзаконодавством);

- можевиділяти на окремий баланс філії, представництва, відділення, якізобов'язані вести бухгалтерський облік, з наступним включенням їх показників до звітності підприємства.

Облікова політика визначається керівником та головним бухгалтером підприємства та зазначається наказом чи розпорядженням, де вказується техніка ведення обліку та складання звітності, принципи побудови бухгалтерського обліку, організація роботи бухгалтерської служби на підприємстві. На керівника та головного бухгалтера покладена також визначальна роль при формуванні облікової політики[7].

Сформована на підприємстві облікова політика має бути оформлена організаційно-розпорядчим документам (наказом, розпорядженнямтощо).

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Переважна більшість підприємств оформляє облікову політику Наказом про облікову політику. Наказ про облікову політику – основний внутрішній організаційно-розпорядчийдокумент. Наказ складається в довільній формі з урахуванням специфіки діяльності підприємства та потреб управління. Облікова політика розробляється на багато років і підприємство повинно з року в рік застосовувати обрану облікову політику (відповідно до принципу послідовності). Змінювати облікову політику можна лише у випадках передбачених національними положеннями (стандартами) бухгалтерськогообліку:

- у зв'язкузізмінами в законодавстві;
- розробкою та застосуваннямновихметодівведенняобліку;
- суттєвимизмінами в роботі та структуріпідприємства.

Облікова політика має взаємоузгоджуватись з інформаційною, маркетинговою, управлінською, фінансовою та ціновою політиками підприємства. Розробка та прийняття облікової політики кожним підприємством сприяє покращенню ведення бухгалтерського обліку та складання звітності на підприємстві, що в підсумку забезпечить ефективність прийняття рішень і діяльність підприємства[8].

Проблеми облікової політики мають наступні теоретичні й практичні аспекти.По-перше, плутанину при розробці облікової політики породжує її законодавче визначення, подане у ст. 1 Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні": "…сукупність принципів, методів та процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності" [1]. При цьому жодним нормативним документом(окрім П(С)БО 1 [2], де згадуються принципи оцінки статей звітності, через які має розкриватися облікова політика) не конкретизовано сутність зазначених принципів, методів і процедур облікової політики. Відповідно, кожен науковець і кожен бухгалтер-практик встановлює їх складна власний розсуд.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

По-друге, на сьогоднішній день в Україні не існує єдиного нормативного документа, яким би було врегульовано зміст облікової політики, порядок її оформлення, затвердження та внесення змін. Так, з цього питання Міністерством фінансів України було видано лист “Про облікову політику” [3], але серйозних методичних рекомендацій, окрім загальних положень та неповного переліку елементів облікової політики для стандартів, чинних на момент видання згаданого листа, він не містить. В той же час, окремі аспекти питання зміни облікової політики висвітлені в різних нормативних документах: ЗаконіУкраїни “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”, П(С)БО 1“Загальні вимоги до фінансової звітності”, П(С)БО 6 “Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах”, але їх положення узгоджуються не повною мірою [1, 2, 4]. Так, при розкритті ретроспективного підходу до відображення змін в обліковій політиці законодавець обмежується наступним:

· коригування сальдо нерозподіленого прибутку на початок звітного року;

· повтор ненадання у фінансовій звітності порівняльної інформації щодо попередніх звітних періодів.

Така “змістовність” формулювання провокує виникнення плутанини, одразу викликаючи низку питань. При внесенні змін до облікової політики у будь-якому випадку зачіпаються певні статті активів та зобов’язань, адже при коригуванні лише сальдо нерозподіленого прибутку просто не виконувалося б балансове рівняння. Тому зазначені статті також мають підлягати коригуванню.У міжнародній практиці передбачено коригування залишку кожного компонента власного капіталу на початок періоду і лишезазначено, що, як правило, робиться коригування сааме нерозподіленого прибутку, але не виключена можливість коригування й інших компонентів. Дотого ж, за формою Звіту про власний капітал (згідно з П(С)БО 5) передбачено коригування залишків на початок звітногоперіоду за усіма компонентами власного капіталу, а не лише нерозподіленого прибутку [2].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Що стосується перспективного підходу до відображення змін облікової політики, то при його розкритті у П(С)БО 6 згадується застосування нової облікової політики до подій та операцій, що відбулися після її зміни. У міжнародному ж стандарті міститься прив'язка такого застосування додати початку звітного періоду. Розбіжність стає суттєвою з огляду на те, що національним обліковим законодавством не встановлено обмеження на застосування зміненої політики лише з початку звітного періоду.

По-третє, єдиним нормативним обліковим документом, в якому міститься згадка про облікові оцінки та розкривається механізм їх зміни є П(С)БО 6. Але прикладів таких оцінок стандарт не містить, що погіршує його практичну значущість. Згідно з національними стандартами передбачено відображення наслідків зміни облікових оцінок лише у Звіті про фінансові результати, причому "…до тієї ж самої статті звіту про фінансові результати, яка раніше застосовувалася для відображення доходів або витрат, пов'язаних з об'єктом такої оцінки", хоча зміна облікової оцінки приводить до збільшення або зменшення розміру окремих статей активів, капіталу або зобов'язань [4]. При формулюванні вимог до розкриття інформації про зміни облікової політики національним П(С)БО 6 не було охоплено вимогу МСБО 8 про "…розкриття сум коригування показників звітності, пов'язаних з періодами, що передують відображеним, наскільки можливо" [5], що могла б частково компенсувати обмеженість ретроспективного підходу в українському трактуванні, об'єктивно зумовлену структурою вітчизняної звітності, коли користувач має змогу для аналізу отримувати співставні показники лише на початок та кінець звітного періоду.

Можна було б залишити такуситуацію без уваги, зрештою це – право суб'єкта господарювання затверджувати внутрішні документи, та й порушення законодавства незначне. Але варто згадати, що згідно з П(С)БО1 для забезпечення зрозумілості фінансової звітності облікова політика підприємства та її зміни повинні бути розкриті у Примітках до річної фінансової звітності шляхом опису принципів оцінки статей звітності та

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

методів обліку щодо окремих статей звітності. Отже, для розкриття у фінансовій звітності положень облікової політики суб'єкта господарювання, затверджених наказом, доведеться щоразу робити вибірку, або ж просто надавати повне положення, перевантажене зайвою для читання звітності інформацією, що за неструктурованого подання просто відволікатиме час на опрацювання.

По-четверте, з огляду на відсутність вимоги документальної фіксації облікової політики підприємства, що ним фактично застосовується, відсутності чіткої визначеності змісту данного документа, на практиці існує формальний підхід до розробки останньої або взагалі відсутній документ щодо облікової політики.

В міжнародній практиці для нормативного регулювання питань обрання та застосування облікової політики, відображення внесених до неї змін та розкриття такої інформації у фінансовій звітності передбачено використання окремого стандарту – МСБО 8. Аналогічну практику доцільновпровадити і в Україні.

Висновки. Отже, нами було проаналізовано проблеми облікової політики спираючись на норми Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітністьв Україні", П(С)БО 1, П(С)БО 6, МСБО 1 "Подання фінансових звітів", МСБО 8 "Обліковіполітики, зміни в облікових оцінках та помилки", а також зарубіжна практика організації облікової політики [1, 2, 4-6].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність : Закон України від 16 липня 1999 р. № 996-XIV /сторінка "Законодавство України" сайту Верховної Ради [Електронний ресурс] : Режим доступу :http://www.zakon.rada.gov.ua
2. Про затвердженняПоложень (стандартів) бухгалтерськогообліку : наказ МіністерствафінансівУкраїнивід 31 березня 1999 р. № 87 / сторінка "ЗаконодавствоУкраїни" сайту Верховної Ради [Електроннийресурс]: Режим доступу :http://www.zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0391-99
3. Про облікову політику : лист Міністерства фінансів України № 31-34000-10-5/27793 від 21.12.2005 /Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу :http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish
4. Про затвердженняПоложення (стандарту) бухгалтерськогообліку: наказ МіністерствафінансівУкраїнивід 28 травня 1999 р. № 137 / сторінка "ЗаконодавствоУкраїни" сайту Верховної Ради [Електроннийресурс]. – Режим доступу :http://www.zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0392-99&=1252848926948218
5. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 8 "Облікові політики, зміни в облікових оцінках та політики" /Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.minfin.gov.ua/document/92422/МСБО_8.pdf
6. Міжнародний стандарт бухгалтерськогообліку 1 "Поданняфінансовихзвітів" / МіністерствофінансівУкраїни [Електронний ресурс]. – Режим доступу :http://www.minfin.gov.ua/document/92418/МСБО_1.pdf
7. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999р. зі змінами та доповненнями. [Електронний ресурс]. – Режим доступу :http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14
8. Щирба М.Т. Облікова політика в системі управлінського обліку: моногр./ М.Т. Щирба. – Тернопіль : ВПЦ «Економічна думка ТНЕУ», 2011.

УДК 657.1:65.012.32

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

І.В. Пелипканич, студентка

Науковий керівник: асистент І.В. Баришевська

Миколаївський національний аграрний університет

У статті проаналізовано роль управлінського обліку в системі управління підприємством. Охарактеризовано основні принципи побудови та проаналізовано основні проблеми, що заважають впровадженню управлінського обліку на підприємствах України

Ключові слова: управлінський облік, система управлінського обліку, витрати, метод обліку витрат, калькулювання собівартості

Актуальність дослідження. Однією із умов ефективної діяльності вітчизняних підприємств в умовах сучасного бізнесу є проведення виваженої політики діяльності, а також можливість вчасного коригування її відповідно до потреб внутрішнього та зовнішнього середовища. Для забезпечення оперативності реагування та прийняття доцільних рішень для об’єктивного та наочного відображення господарських процесів важливим є використання такої системи, яка б забезпечувала керівництво необхідною своєчасною, достовірною інформацією. Вирішити ці завдання в умовах динамічності ринку дозволяє застосування системи управлінського обліку

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження питань теорії і практики організації системи управлінського обліку в Україні проводять такі науковці, як І. Бєлоусова [1, с. 34], Л. Гнилицька [2, с. 24], Л. В. Нападовська [5, с. 50], М. С. Пушкар [6, с. 116], Н. Г. Чумаченко [8, с. 12] та інші. Проте поряд із важливими науковими результатами щодо методики і організації управлінського обліку все ще залишаються невирішеними проблеми в основному його практичного використання.

Метою статті. обґрунтування необхідності управлінського обліку та

основних принципів побудови його системи на підприємстві з метою забезпечення ефективного функціонування.

Виклад основного матеріалу. За офіційним визначенням, яке дає міжнародна федерація бухгалтерів, «управлінський облік» — це процес виявлення, вимірювання, накопичення, аналізу, підготовки, інтерпретації та передачі інформації, що використовується управлінською ланкою для планування, оцінки і контролю усередині організації та забезпечення відповідного підзвітного використання ресурсів [3, с. 24].

Відповідно до вітчизняного чинного законодавства, управлінський (внутрішньогосподарський) облік — це система обробки та підготовки інформації про діяльність підприємства для внутрішніх користувачів в процесі управління підприємством», являється вузько орієнтуючим і не відображує справжню його сутність [4].

Таким чином, можна зробити висновок, що на сьогодні управлінський облік є ширшим від бухгалтерського, оскільки поєднує облік з управлінням.

За визначенням дослідників Л. К. Сук і П. Л. Сук головною метою управлінського обліку є оперативне складання і подання внутрішньої звітності, необхідної для прийняття управлінських рішень з метою контролю використання ресурсів, виконання договорів, руху коштів та інших чинників, які впливають на одержання прибутку і досягнення успіхів на ринку [3, с. 573].

Сутність управлінського обліку, його призначення можна коротко передати визначенням: «виробництво» інформації для здійснення ефективного управління і спрямований він на формування інформації для прийняття управлінських рішень внутрішнім користувачам. Він не регулюється загальноприйнятими принципами та організується підприємством самостійно. Більшість даних управлінського обліку є комерційною таємницею, поскільки вони відображають стратегію і тактику підприємства в умовах конкуренції. Тому саме менеджери підприємства є користувачами управлінської інформації.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Основні завдання управлінського обліку полягають у:

- забезпеченні необхідною інформацією для прийняття управлінських рішень шляхом інтеграції процесів збору, обробки, підготовки, аналізу,інтерпретації інформації;
- коригуванні управлінської діяльності у досягненні мети підприємства;
- наданні інформації та здійсненні консультаційної підтримки прийняття управлінських рішень;
- сприянні виявленню проблемних питань у сфері витрат і розробці альтернативних рішень для їхнього розв'язання;
- забезпеченні життєздатності підприємства на рівнях стратегічного й тактичного управління;
- сприянні оптимізації залежності «виручка–витрати–прибуток»;
- забезпеченні бюджетного контролю;
- наданні змоги об'єктивної оцінки результатів фінансово-господарської діяльності (чи окремих заходів, операцій) у плановому періоді в цілому на підприємстві та в розрізі окремих центрів відповідальності;
- створенні та забезпеченні функціонування загальної інформаційної системи управління підприємством тощо [9, с. 139]

Важливу роль відіграє управлінський облік при вирішенні завдань прогнозного характеру: про рентабельність нових видів продукції; визначення очікуваного доходу від запланованих господарських заходів; оцінки ефективності нових інвестицій; прийняття рішень в умовах використання обмежених ресурсів, а також рішень типу «купувати чи виробляти» тощо. Управлінський облік — це синтез методів і принципів обліку витрат, калькулювання собівартості, а також прогнозування, планування (бюджетування), аналізу і контролю.

Серед потенційних вітчизняних суб'єктів господарювання, готових до запровадження управлінського обліку, є певна частина середніх, які за кількістю працівників та обсягом реалізації наближаються до малих, і малих

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

підприємств, де бухгалтерський апарат становить 2-8 осіб [6, с. 246] (іноді облік веде сам власник або використовує послуги сторонньої бухгалтерської служби), а також ті, що мають невеликий обсяг діяльності і не будуть впроваджувати управлінський облік. Отже, на сьогодні управлінський облік можливий тільки на середніх, що наближаються до великих, та великих підприємствах. А таких підприємств не так уже й багато.

На сучасному етапі розвитку складність успішного впровадження управлінського обліку обумовлено особливостями діяльності окремих ланок народного господарства. Виходячи з цього, інформаційна база, необхідна для управління, є специфічною для кожного підприємства. Відповідно, система управлінського обліку ґрунтується на різних підходах та інструментах для формування цієї інформації. Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» передбачено, що підприємство самостійно розробляє систему та форми внутрішньогосподарського (управлінського)обліку, звітності й контролю господарських операцій з метою обробки та підготовки інформації про діяльність підприємства для внутрішніх користувачів [4]. Тому використання та регулювання управлінського обліку в Україні можливо лише на рівні окремих підприємств, які його впроваджують.

Суттєвим гальмом поширення управлінського обліку в Україні залишається відсутність чіткого визначення переліку складових цього обліку. Завдяки управлінському обліку бухгалтер за потребою, крім власне обліку та калькулювання собівартості продукції, займається нормативним плануванням, економічним аналізом та підготовкою управлінських рішень [1, с. 34].

Ситуація, крім того, ускладнюється тим, що Україна має свої особливості, зокрема:

- по-перше, пов'язано з тим, що на відміну від країн Америки та Західної Європи, в яких формування і розвиток економіки і системи бухгалтерського обліку відбувалися природнім шляхом протягом десятків і сотень

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

років, в Україні проходить прискорена економічна реформа, що вимагає відповідної зміни системи бухгалтерського обліку;

- по-друге, проблема полягає в тому, що через тривалу відірваність від світових господарських процесів, вона перебуває у найгіршій ситуації, від якої, з огляду на брак часу для здійснення економічних трансформацій та суспільно-господарських реформ, потрібно перейти безпосередньо до оптимальної;

- по-третє, система вітчизняного бухгалтерського обліку, яка формувалася протягом кількох десятиліть і повністю відповідала інтересам пануючої планової моделі господарювання та управління, виявилася недієздатною в сучасних умовах переходу до ринку і потребує реформування.

Вирішення проблем управлінського обліку необхідно здійснювати і на рівні держави (хоча управлінський облік є виключним питанням керівництва підприємством): допомога у формуванні єдиної методологічної бази управлінського обліку, яка повинна бути тісно пов'язана з процесами вдосконалення корпоративного управління; формування «прошарку» кваліфікованих професіоналів у сфері управлінського обліку.

Що стосується упровадження системи управлінського обліку, то для успішного здійснення цього процесу необхідні три невід'ємні складові:

1) спеціальні ресурси для реалізації цієї задачі: якщо підприємство зважилося на виконання поставленої задачі, йому знадобиться багато як грошових витрат, так і витрат часу;

2) фахівці: керівництву слід усвідомлювати, що для постановки управлінського обліку йому слід наймати не бухгалтерів, а саме спеціалістів, у яких є такий досвід. Однак варто розглянути ідею про залучення власних фахівців, а не тимчасових консультантів;

3) участь у процесі постановки: часто керівництво вважає, що не слід втручатися у ту сферу, де є власні спеціалісти. Проте на це можна поглянути з іншого боку: як консультант чи фахівець будуть знати без

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

активної участі керівництва про те, яку інформацію вони хотіли б бачити у себе на столі, щоб мати змогу приймати правильні управлінські рішення.

Висновки: Управлінський облік є ефективним інструментом управління, тому що створює конкурентні переваги в ринковому середовищі, а саме, забезпечує підприємство ключовою інформацією. Досвід підприємств України свідчить, що практичне застосування управлінського обліку, на жаль, ще не набуло належного поширення, в зв'язку з невирішеним колом проблем. В наш час управлінському персоналу доводиться покладатися на власні сили й приймати самостійні рішення як щодо контролю доручених їм підприємств та підрозділів, так і щодо самостійного планування їх діяльності.

На практиці окремі елементи управлінського обліку, як правило, використовують на підприємствах. Важливо, щоб ці елементи були об'єднані в загальну структуру, орієнтовану на досягнення визначеного результату.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бєлоусова І. Роль управлінського обліку / Бєлоусова // Бухгалтерський облік і аудит. — 2005. — № 4. — С. 34.
2. Гнилицька Л. Прийняття управлінських рішень на основі обліку інформації системи «директ-костинг» // Л. Гнилицька / Бухгалтерський облік і аудит. — 2007. — № 3. — С. 24.
3. Голов С. Ф. Проблеми та перспективи реформування бухгалтерського обліку в Україні / С. Ф. Голов // Бухгалтерський облік і аудит. - 2000. - № 11. - С. 15-23.
4. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99 р. №996-XI (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14
5. Нападовська Л. В. Управлінський облік. [підруч.] / Л.В. Нападонська. — К. : Книга, 2004. — 544 с.
6. Пушкар М. С. Розробка системи обліку : [навч. посіб.] / М.С.Пушкар. — Тернопіль : Карт-бланш, 2003. — 198 с.
7. Сук Л. К. Організація бухгалтерського обліку: [підруч.] / Л. К. Сук, П. Л. Сук. — К. : Каравела, 2009. — 624 с.
8. Чумаченко Н. Г. Розвиток управлінського обліку в Україні / Н. Г. Чумаченко // Світ бухгалтерського обліку. — 1999. — № 10-11. — С. 12.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 657.471.1

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА

І. Ю. Борисова, студентка

Науковий керівник: асистент Баришевська І. В.

Миколаївський національний аграрний університет

В статті проаналізовано деякі проблеми, що пов'язані з розвитком управлінського обліку витрат виробництва в Україні та запропоновано шляхи їх вирішення. Зазначено вплив якісного проведення управлінського обліку на утворення собівартості виготовленої продукції, а відповідно і на результати діяльності підприємства.

Ключові слова: управлінський облік, витрати, собівартість.

Актуальність проблеми. Запровадження в Україні міжнародного досвіду ведення бухгалтерського обліку обумовило його поділ на фінансовий та управлінський (внутрішньогосподарський). Протягом останніх років потреба в управлінському обліку на вітчизняних підприємствах значно зросла. Це зумовлено конкуренцією на ринках товарів, сировини, продукції та послуг, обмеженістю ресурсів підприємств і необхідністю прийняття управлінських рішень на основі обґрунтованої, своєчасної та достовірної інформації.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню управлінського обліку присвячені праці таких провідних вітчизняних вчених як Бутинця Ф.Ф., Панасюка В.М., Чухліб О.А. та інших.

Виклад основного матеріалу. В умовах ринкових відносин отримують подальший розвиток товарно-грошові відносини. При цьому собівартість виступає однією з основних економічних категорій, яка відіграє важливу роль у практичній діяльності кожного підприємства. Недооцінка товарно-грошових відносин у економіці, забезпечення важливості їх активного

впливу на підвищення зацікавленості людей унеможливлює підвищення ефективності діяльності та скорочення витрат.

Взагалі, під обліком витрат, розуміють сукупність свідомих дій, спрямованих на відображення операцій, що відбуваються на підприємстві протягом певного тимчасового періоду процесів постачання, виробництва і реалізації продуктів його праці за допомогою їх кількісного вимірювання, реєстрації, групування і аналізу в розрізах, що формують собівартість готової продукції. Таке відображення забезпечує отримання вичерпної інформації, необхідної для того, щоб управляти підприємством і оцінювати його діяльність шляхом виведення фінансових результатів.

Стан виробництва характеризується його ефективністю, технологічними параметрами, ступенем використання досягнень науково-технічного прогресу, місцем і роллю працівника у виробничих процесах.

Обмеження ресурсів і досягнення планової ефективності потребують постійного зіставлення витрат і отриманих результатів. Ця проблема посилюється під впливом інфляції, коли дані про виробничі витрати необхідно повсякденно звіряти з даними майбутніх витрат, що залежать значною мірою від впливу зовнішнього середовища. Крім того, адміністрація з метою управління витратами і доходами спостерігає за ефективністю управління, за отриманими результатами від виробництва кожного виду продукту. Вимоги управління визначають окреме вивчення методики витрат виробничої діяльності і необхідність розробки для підприємств системи контролю за собівартістю продукції виробничих підрозділів на основі розширення аналітичності застосованих в обліку групувань витрат [1].

Відсутність на вітчизняних підприємствах систематичної роботи щодо скорочення собівартості продукції в останні роки призвела до падіння рентабельності виробництва. Сучасний стан економіки України вимагає особливої уваги до собівартості продукції (робіт, послуг) для формування ефективного механізму управління витратами підприємств.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Собівартість продукції - центральний об'єкт управління і якісний показник, яких характеризує ефективність діяльності підприємства. Від рівня собівартості безпосередньо залежить величина прибутку та рівень рентабельності. Чим ефективніше функціонує підприємство, тим менша собівартість продукції (виконаних робіт, наданих послуг), тим більший прибуток і, таким чином, вища рентабельність [2].

Щоб грамотно сформувати собівартість, не досить просто зібрати суми витрат за елементами, треба згрупувати їх постатейно. При цьому один і той самий елемент витрат з різних обставин може бути віднесений до різних статей і, відповідно, може бути записаний на дебет обсягу витратних рахунків.

Зауважимо, що елементи витрат розгалужуються по різних бухгалтерських рахунках за місцем виникнення витрат. Усе залежить від структури підприємства, організації виробництва й управління, почуття відповідальності керівників різних рівнів та ще низки чинників.

З огляду на це аналіз й оцінка такого важливого економічного показника, як собівартість, що акумулює основний склад поточних витрат підприємства, є актуальними.

Аналіз витрат на виробництво полягає у перевірці обґрунтованості плану щодо собівартості, прогресивності норм витрат; оцінці виконання плану та вивченні причин відхилень від нього, оцінці динамічних змін; виявленні резервів зниження собівартості, пошуку шляхів їхньої мобілізації.

В умовах радикальної економічної реформи, коли самостійність підприємств невпинно зростає, а увага адміністрації сконцентрована на мікроекономічних зв'язках між мікросуб'єктами, облік витрат стає важливою складовою управлінського обліку.

Метою обліку собівартості продукції є своєчасне, повне та достовірне визначення фактичних витрат, пов'язаних із виробництвом і збутом продукції, обчислення фактичної собівартості окремих видів та усієї продукції, а також контроль за використанням матеріальних, трудових і грошових ресурсів.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

У країнах Західної Європи усі витрати на управління прийнято відносити до статті "Накладні витрати" (інакше "Непрямі виробничі витрати", "Заводські витрати" тощо) без поділу їх на цехові, загальнозаводські та загальні витрати фірми. Проте в управлінському обліку, що складається за центрами витрат, останні плануються і вираховуються за цими центрами, причому в детальному розрізі.

Облік прямих витрат матеріалів і праці за калькулювання собівартості продукції не становить проблем, бо їх можна легко віднести до певних продуктів. Віднесення ж непрямих (накладних) витрат — складніший і менш точний процес. Як би там не було, категорія непрямих витрат існує. І з цим не можна не рахуватися.

Труднощі виникають також при намаганні встановити точну межу між елементами витрат. Крім того, є різні погляди на те, як тісно мають бути пов'язані об'єкти віднесення і витрати, щоб вважати останні прямими. А тому, наскільки це можливо зробити, частка непрямих витрат, що відноситься на об'єкт, має відповідати ступеню причетності цього об'єкта до витрат, які розглядають.

Правильність вирішення цього завдання здебільшого залежить від методики розподілу витрат, особливу роль у якій відіграє наявність якісної бази розподілу. Пошуки оптимального методу розподілу витрат на обслуговування виробництва і управління були й лишаються важливим моментом в удосконаленні та еволюції калькуляційної справи. Чим більша питома вага непрямих витрат у собівартості продукції і чим більше вони агреговані за окремими виробами, тим нижча точність калькулювання.

У зарубіжній економічній літературі є різні думки щодо застосування найрізноманітніших методів розподілу таких витрат. Простежується позитивна тенденція відмови від однієї загальної бази розподілу й застосування диференційованих баз до чіткішого розмежування і деталізації витрат на управління й обслуговування виробництва залежно від рівня управління.

У вітчизняній практиці цю проблему, як правило, розглядають в умовах традиційних способів розподілу з позиції пошуку універсального базового показника для підприємств усіх галузей промисловості. З нашої точки зору,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

проблему розподілу комплексних витрат неможливо розв'язати одним універсальним способом. Адже визначення сутності непрямих витрат і ступеня їх комплексності дає підстави вважати, що для окремих комплексних витрат має бути знайдено науково обґрунтований базовий показник, що відповідав би економічному змісту цього комплексу та рівню його взаємозв'язку з технологічним процесом виробництва продукції.

У різних роботах з теорії практики калькулювання, залежно від галузевих особливостей, наводиться понад два десятки способів розподілу непрямих витрат між об'єктами калькулювання. Найзгадуванішими базами розподілу є основна заробітна плата робітників виробничої сфери, верстато-машино-нормо-години (переважно для витрат на утримання й експлуатацію машин і устаткування), кількість продукції та інші натуральні й вартісні показники.

Водночас останніми десятиліттями ці бази розподілу не повністю відображають правильність розподілу витрат. Це пояснюється зростанням рівня механізації й автоматизації виробництва і зменшенням у зв'язку з цим питомої ваги заробітної плати робітників у собівартості продукції.

Підвищилася також частка загальновиробничих і загальногосподарських витрат, що пов'язано із розширенням масштабів виробництва й ускладненням управління ним, а також із збільшенням кількості адміністративно-управлінського персоналу.

За детальнішого розгляду питання розподілу непрямих витрат за їхніми складовими найбільшу питому вагу становлять витрати на утримання й експлуатацію устаткування. Дослідження свідчать, що на всіх підприємствах у складі непрямих витрат вони є провідними.

Отже, з вибором методики розподілу непрямих витрат між об'єктами калькулювання головна увага має акцентуватися саме на витратах, пов'язаних з експлуатацією машин і устаткування.

Нині більшість учених і спеціалістів-практиків у галузі обліку схиляється до потреби розподілу витрат на експлуатацію устаткування з використанням нормативних (кошторисних) ставок цих витрат на одиницю продукції. На

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

теперішньому етапі розвитку економіки цей підхід доволі науково обґрунтований, оскільки правильно відносить витрати на конкретні вироби. При цьому досягаються не лише суто калькуляційні цілі, а й визначається рівень економічності господарської діяльності відповідно підрозділу, контролюється госпрозрахунковість виробничої діяльності.

Водночас, незважаючи на певні переваги зазначеної бази, вони мають певні недоліки, що виявляються переважно при розробленні нормативних (кошторисних) ставок на підставі коефіцієнтів, які середньостатистично характеризують рівень витрат на одну машино-годину роботи устаткування з утворенням однорідної групи. Невідповідність цієї бази розподілу при використанні в її розрахунках усереднених коефіцієнтів вимозі правильного віднесення витрат на виготовлену продукцію зумовлена наявністю істотних розбіжностей в експлуатаційних витратах на одну машино-годину роботи окремих видів устаткування, що входить до тієї чи іншої групи.

У діяльності підприємства є також певні проблеми в організації обліку, контролю та розподілу загальновиробничих витрат. У складі витрат на обслуговування виробництва і управління — це найкомплексніша номенклатурна стаття. Велика кількість різноспрямованих чинників, що характеризують її взаємозв'язок із витратами структурних підрозділів і собівартістю окремих видів готової продукції, дають змогу визначити єдину, прийнятну для усіх підприємств, базу розподілу.

Дехто з економістів допускає розподіл загальногосподарських витрат пропорційно традиційній базі розподілу — основній заробітній платні робітників виробничої сфери. Правильність свого підходу до вирішення цього питання вони мотивують тісним зв'язком загальногосподарських витрат із управлінням живою працею. Однак ця база розподілу не прийнята головним чином через те, що її прихильники нехтують таким важливим чинником, як відмінність у рівні механізації при виготовленні окремих видів продукції. А це певною мірою не сприяє правильному розподілу витрат [3].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Висновки. Отже, з розглянутого матеріалу можна зробити висновок, що облік витрат та правильне їх групування на підприємстві має важливе значення. Головним чином, тому що, це впливає на утворення собівартості виготовленої продукції, а відповідно і на результати діяльності підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бутинець Ф.Ф., Чижевська Л.В., Герасимчук Н.В.. Бухгалтерський управлінський облік: підручник / за ред. Бутинця Ф.Ф. – Житомир, 2000. Закон України "Про аудиторську діяльність в Україні" № 3126-XII від 29.05.1993 р. (зі змінами та доповненнями). [Електронний ресурс]. — Доступний з http://www.zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi? nreg=3125-12.
2. Панасюк В.М. Витрати виробництва: управлінський аспект – Тернопіль: Астон, 2005 – 288с.Усач Б. Ф. Проблеми розвитку аудиту в Україні / Б. Ф. Усач // Регіональна економіка. — 2007. — № 4. — С. 217—222
3. Чухліб О.А. Управлінське рішення щодо витрат у собівартості

продукції // Фінанси України (укр.).- 2006.- № 2.- С.129-138.Сборник международных стандартов аудита и контроля качества. [Электронный ресурс]. — Доступный з http://www.audit.kz/.

УДК 657.012.32:631.11

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

О.В. Бузник, студентка

Науковий керівник: асистент І. В. Баришевська

Миколаївський національний аграрний університет

Досліджено та виявлено основні етапи та процеси побудови управлінського обліку в сільськогосподарському підприємстві на сучасному етапі розвитку та становлення його діяльності.

Ключові слова: управлінський облік, сільськогосподарське підприємств, управлінські рішення, обліково-аналітична система.

Актуальність. В наш час, питання управлінського обліку на сільськогосподарських підприємствах, стає дедалі актуальним, адже більшість підприємств питають значних втрат. Витрати – зростають, а доходи все менше і менше, але за правильної організації і раціонального управління, цю ситуацію можна вирішувати. Для прийняття рішень з метою забезпечення ефективної діяльності суб’єктів господарювання необхідно використовувати економічну інформацію, одержання якої забезпечує управлінський облік.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням теоретичних аспектів управлінського обліку займалися вітчизняні і зарубіжні науковці. Серед них варто виділити праці П.Й. Атамаса, Ф.Ф. Бутинця, П.М. Гарасима, С.Ф. Голова, З.В. Гуцайлюка, К. Друри, Р. Ентоні, Г.П. Журавля, О.В. Карпенка та ін.

Постановка завдання. Визначити основні засади, положення та етапи здійснення управлінського обліку на сільськогосподарському підприємстві.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні управлінський облік - це не лише облік витрат підприємства, а передусім, добре організований аналітичний облік і не лише витрат, а й таких об'єктів як основні засоби,

нематеріальні активи, запаси, грошові кошти, кошти в розрахунках, капітал, зобов'язання тощо. Набуваючи нового, більш вагомого значення в сучасній економічній практиці суб'єктів господарювання, управлінський облік не просто реєструє, узагальнює, контролює факти господарського життя, він забезпечує управлінський персонал інформацією про різні аспекти діяльності підприємств, які відображаються в бухгалтерському обліку і безпосередньо впливають на якість управлінських рішень, ефективність системи управління. Такий облік покликаний забезпечити систему управління якісною економічною інформацією. Адже саме така інформація, на нашу думку, стає центральним фактором господарського процесу. Дані управлінського обліку широко використовуються для потреб внутрішнього менеджменту в процесі прийняття управлінських рішень, для аналізу господарської діяльності та пошуку резервів скорочення витрат тощо [1].

Сучасне сільськогосподарське підприємство – це організація з кількома рівнями управління і операційної діяльності, між якими існують складні взаємозв’язки. У зв’язку з цим виникає недостатня увага до формування організаційної структури підприємства, що призводить до порушення логічного взаємозв’язку між етапами процесу прийняття управлінських рішень – обліку, аналізу, планування, контролю та регулювання. Процес управління на сільськогосподарському підприємстві можна зобразити у вигляді схеми (рис. 1).

Діюча система організації управлінського обліку в сільськогосподарських підприємствах України не відповідає сучасним умовам господарювання. Відсутнє належне нормативне, документальне та методичне його забезпечення [2].

Так, згідно Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [3] підприємство, залежно від своїх потреб, має право визначати форму обліку, порядок і спосіб реєстрації, узагальнення та аналізу інформації тощо.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

В основу організації управлінського обліку має бути покладений раціональний порядок відображення даних на рахунках обліку. На сьогодні сільськогосподарські підприємства використовують План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств і організацій [4].

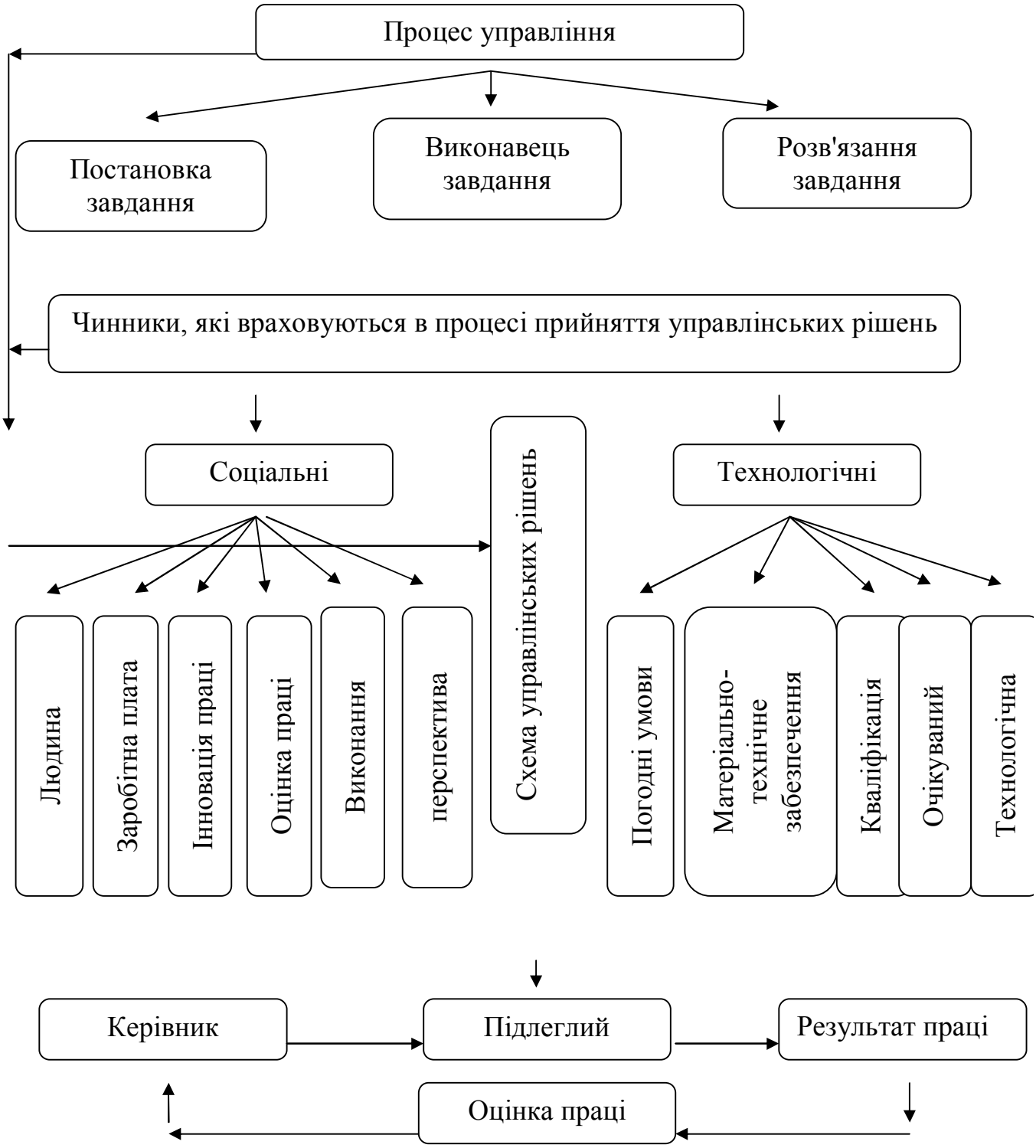

Рис.1 Модель процесу управління в сільськогосподарському підприємстві.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Сільськогосподарське підприємство є дуже специфічним, тому до особливостей аграрного сектору можна віднести: соціальну складову, яка визначає орієнтацію агробізнесу на впровадження соціально орієнтованого підприємництва в громадському суспільстві, в основі якого лежить задоволення життєвих потреб суспільства, забезпечення стабільності і сталого розвитку сільських громад і підвідомчих їм територій; здійснення активної інформаційної політики, спрямованої як на стабільне і якісне продовольче забезпечення громадян, так і здатність України реалізувати свій значний аграрний потенціал; біологічні закони, які визначають специфічну технологію побудови бухгалтерського обліку.

До початку реформування національної економіки в ході проведення трансформаційних ринкових заходів не спостерігалося достатнього наукового обґрунтування цільової їх спрямованості, що не забезпечувало високу практичну результативність функціонування економіки. В господарському житті мало місце суттєва захопленість розподілом національного багатства, розробкою, удосконаленням та прийняттям правових та адміністративних норм щодо приватизації власності майже на всіх рівнях управління. Проблема забезпечення адекватності бухгалтерського обліку вимогам створюваній новій системі управління залишалася невирішеною. На сьогодні система бухгалтерського обліку є найбільш інформативною щодо характеристики діяльності та стану підприємства. Однак, коли ситуація змінюється і для прийняття управлінських рішень потрібна достовірна оперативна інформація, система обліку здебільшого не може задовольнити таку потребу [5].

З огляду на це в сучасних умовах господарювання, які характеризуються ризиком і невизначеністю, набуває великого значення обліково-фінансове забезпечення управління діяльністю підприємств .

Порядок надання облікової інформації у фінансовій звітності регламентується відповідними національними та міжнародними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку. Що стосується

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

внутрішньої, управлінської бухгалтерської звітності, то за підприємствами закріплено право самостійно визначати форми цієї звітності, а оскільки інших обмежень немає, то суб'єкти підприємницької діяльності мають змогу в рамках чинного законодавства та національних положень розробляти придатну для потреб власної системи управління систему бухгалтерського обліку.

Саме тому впровадження управлінського обліку на підприємствах є необхідною передумовою їх успішної роботи, створення оптимальної ринкової інфраструктури, виживання підприємств в умовах вільної конкуренції та зростання їх економічного потенціалу.

Основними факторами, що сприяють зростанню ролі управлінського обліку, є:

— посилення конкуренції;

— розвиток автоматизації виробничих процесів, а також нових методів управління;

— використання комп'ютерної техніки для управління та автоматизація

облікових робіт.

Функції управлінського обліку на кожному конкретному підприємстві, залежно від розмірів підприємства та його тактичних і стратегічних завдань, можуть покладатись на різні організаційні структури. На різних підприємствах можуть визначати і різну підпорядкованість підрозділу з управлінського обліку. Такий підрозділ може бути підпорядкований керівнику підприємства або фінансовому директору. На невеликих підприємствах підрозділ з управлінського обліку може бути створений у складі фінансового відділу чи бухгалтерії. В такому випадку підрозділи управлінського обліку підпорядковуються безпосередньо вищому керівництву підприємства.

Управлінський облік дає можливість отримати інформацію про рух необоротних активів, виробничих запасів, надходження та витрачання

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

грошових коштів, стан дебіторської та кредиторської заборгованості, витрати на виробництво та доходи від усіх видів діяльності, обґрунтувати поточні та перспективні управлінські рішення, що приймаються при формуванні виробничої та комерційної політики підприємства.

Отже, управлінський облік є інструментом управління діяльністю підприємства, об'єднуючи практично всі функції управління - облік, планування, координацію, контроль, аналіз, прийняття рішень.

На кожному підприємстві система управлінського обліку має свої особливості, але водночас може включати в себе подібні елементи: збір інформації, структуризацію обліку за центрами відповідальності, бюджетування та розробку стандартів, аналіз системи показників, контроль та прийняття управлінських рішень.

Висновки. Для більш ефективного впровадження управлінського обліку на сільськогосподарських підприємствах необхідно підвищувати рівень застосування інформаційних систем з використанням комп'ютерної техніки. Також доцільно відмітити що, організацію управлінського обліку на сільськогосподарських підприємствах доцільно здійснювати в такій послідовності: визначити організаційну структуру підприємства, розробити організаційну схему управлінського обліку, розробити схему документообігу, визначити біологічні активи за групами та видами продукції, які виробляє сільськогосподарське підприємство, організувати центри відповідальності, розробити бюджети для центрів відповідальності, визначити систему обліку витрат і калькулювання продукції, зробивши перелік постійних та змінних витрат на виробництво сільськогосподарської продукції та порядок контролю цих витрат, розробити систему контролю витрат.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Організація управлінського обліку на підприємстві // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://referatcentral.org.ua

2. Нападовська Л. Управлінський облік: значення та застосування у практичній діяльності вітчизняних підприємств в умовах ринкових відносин//Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. – №8 – 9. – С.78 – 93.

3. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 р. №996–XIV.

4. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затв. наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. №291.

5. Нехай В.А. Обліково-аналітичне забезпечення антикризового управління діяльністю сільськогосподарських підприємств : посібник / Київ, 2009.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 657.633.5

СУТЬ І МІСЦЕ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В СИСТЕМІ КОНТРОЛІНГУ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Н.В. Зайченко, студентка

Науковий керівник: асистент Баришевська І.В.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті надана оцінка управлінському обліку як підсистемі в системі контролінгу, проаналізовано взаємозв'язок управлінського обліку з іншими підсистемами контролінгу, а також показано його вплив на конкурентоспроможність підприємств.

Ключові слова: система, контролінг, управлінський облік, контроль, аналіз.

Актуальність проблеми. У сучасних умовах господарювання сільськогосподарська сфера виробництва потребує розробки нових систем. Однією з них є контролінг, який поєднує в собі функції управлінського обліку, прогнозування, планування, аналізу, контролю та розробки рекомендацій для досягнення поставлених цілей, а також позитивно впливає на конкурентоспроможність сільськогосподарських підприємств.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Розвитку організації управлінського обліку на вітчизняних сільськогосподарських підприємствах сприяють праці як вітчизняних, так і зарубіжних вчених економістів: Ф. Ф. Бутинця, О. С. Бородкіна, П. С. Безруких, Т. П. Карпової, Л. В. Петіної, М. С. Пушкаря, М. Г. Гумаченка, А. Ф. Шеремета та інших.

Проте, наукових публікацій щодо визначення ролі і місця системи контролінгу на вітчизняних сільськогосподарських підприємствах практично немає.

Метою статті є визначення суті і місця управлінського обліку в системі контролінгу на сільськогосподарських підприємствах.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до міжнародних стандартів управлінський облік має таке визначення: «Управлінський облік – це процес ідентифікацій, вимірювання, накопичування, аналізу, інтерпретацій і передачі як фінансової, так і операційної інформації, яка застосовується управлінським персоналом для планування, оцінки і контролю роботи організації, для успішного використання звітності по ресурсах».

Цим визначенням керуються економісти провідних країн світу.

Щоб зрозуміти місце управлінського обліку в системі контролінгу автор, враховуючи думку як вітчизняних, так і зарубіжних фахівців, дає визначення системи контролінгу як підсистеми загальної системи управління сільськогосподарським підприємством, яка покликана об'єднувати всю послідовність операцій у процесі управління підприємством: управлінський облік, прогнозування, планування, аналіз і контроль; розробляти рекомендації для прийняття управлінських рішень з метою досягнення поставлених цілей та надавати адресну інформацію як внутрішнім, так і зовнішнім користувачам (органам державного управління, статистики, податковій установі, зовнішнім інвесторам, правоохоронним органам та ін.), які не зможуть заподіяти умисної шкоди господарській діяльності підприємства.

Виходячи з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», а також враховуючи визначення автора щодо системи контролінгу, можна зробити висновок, що управлінський облік є головною ланкою системи контролінгу, без якої неможливо здійснити такі функції, як планування, аналіз, внутрішньогосподарський контроль, підготовка, інтерпретація та передавання інформації, необхідної управлінцям, для виконання своїх функціональних обов'язків.

Система контролінгу не повинна перевантажуватися інформацією, а тому управлінський облік має включати тільки ту, яка безпосередньо впливатиме на фінансово-господарські процеси.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Вимоги, які повинні ставитись до управлінського обліку: оперативність збору та обробки інформації; сутність, достовірність, конфіденційність; контроль за виконанням планових показників та дотримання режиму економії.

Управлінський облік, у системі контролінгу, не повинен констатувати об'єм витрат на виробництві, а досліджувати їх динаміку в залежності від ситуацій, які можуть виникати на підприємстві, співставляючи фактичні показники з плановими і нормативними. В ході такого співставлення виявляються відхилення, встановлюються причини їх виникнення, а також визначаються масштаби завданих збитків.

Однією із форм оперативного контролю, який здійснюється підсистемою управлінського обліку, має бути перманентна інвентаризація, яка є способом перевірки наявності засобів і джерел ведення господарської діяльності підприємством, співставлення їх з даними бухгалтерського обліку та врегулювання виявлених розходжень.

У системі контролінгу, коли інформація стає головним ресурсом, періодичність проведення інвентаризації не задовольняє потреб менеджерів.

При цьому за допомогою управлінського обліку є можливість одержання інформації про величину товарно-матеріальних цінностей на будь-яку дату, що сприяє підвищенню оперативності прийняття управлінських рішень, забезпечує безперебійність виробничих процесів.

Таким чином, перманентна інвентаризація в системі контролінгу тісно пов'язана з управлінським обліком і може слугувати засобом одержання управлінцями в постійному режимі потрібної базисної інформації, а також давати аналітичну орієнтацію щодо можливих альтернатив, які розглядаються.

В системі контролінгу з управлінським обліком тісно пов'язані прогнозування та планування. Прогнозування спонукає управлінський апарат готуватися до можливих подій, визначає пріоритети концентрування зусиль у майбутньому.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

На основі прогнозування складається план, який становить собою процес підготовки до зміни виявлення резервів для майбутнього розвитку підприємства, що сприяє його адаптації до зовнішнього середовища.

Облік виступає засобом планування, оскільки дає інформацію про розвиток продуктивних сил та наявність ресурсів на початок і кінець планового періоду. Обмін інформацією між управлінським обліком і планування проводиться, в основному, через звітність у вигляді результативних показників і балансових таблиць. Результати планування визначають подальший зміст і методи управління сільськогосподарським підприємством.

Вагоме значення в системі контролінгу має аналіз використання обігового капіталу як важливого чинника підвищення ефективності функціонування сільськогосподарського підприємства. Управлінський облік, керуючись показниками, рекомендованими Міністерством економіки України, досліджує структуру та джерела формування обігового капіталу на підприємстві, дає оцінку його використання у виробничих підрозділах, здійснюючи контроль за перебуванням складових обігового капіталу на кожній стадії кругообігу. Така робота проводиться щоденно, сприяючи ефективному формуванню обігового капіталу за рахунок власних джерел, що робить підприємство більш конкурентоспроможним.

Управлінський облік дозволяє контролювати використання технологічного часу, запасів матеріалів, пального, мінеральних і органічних добрив, пестицидів, кормів, вирощеної продукції, сільськогосподарської техніки та інвентарю, своєчасність доставки матеріальних ресурсів на підприємство та виробничі підрозділи, ефективність використання робочих місць тощо.

Сучасний стан сільськогосподарських підприємств потребує значних обсягів інвестицій, які використовуються з метою розширення та розвитку виробництва; підвищення технічного і технологічного рівнів; недопущення надмірного морального й фізичного зносу основних фондів; підвищення

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

якості виробленої продукції та зниження її собівартості. Враховуючи низьку окупність інвестицій у сільськогосподарській сфері виробництва, тривалий час обігу коштів та вплив кліматичних, екологічних умов на кінцеві результати господарської діяльності, інвестори прагнуть прозорості використання інвестицій та отримання прибутків від інвестиційної діяльності. Отримуючи відповідну інформацію, завдяки управлінському обліку інвестори впливають на управління інвестиційними ресурсами, здійснюють контроль за їх цільовим використанням.

Велике значення для сільгосппідприємства має оцінка збуту продукції, яку воно виробляє. Для її визначення потрібні маркетингові дослідження, детальний аналіз виробничого процесу в динаміці, що неможливо здійснити без впровадження автоматизованої системи обліку та удосконалення обліково-аналітичної роботи на підприємстві. Значні об'єми інформації, деталізація даних, високі вимоги до оперативності та аналітичності є основними причинами, що визначають необхідність впровадження автоматизації обліково-аналітичних робіт, яка забезпечує високий рівень організації праці у сфері управління, зменшує витрати часу на обчислення і розрахунки, сприяє впровадженню раціональних форм облікової праці, уніфікації первинних документів і методів обробки, прискоренню документообігу, скороченню строків отримання інформації управлінської автоматизації [6–7]. Додатковою перевагою автоматизації управлінського обліку є те, що порівняння планових і фактичних показників, а також аналізу їх відхилень може відбуватися автоматично.

Висновок.Управлінський облік є підсистемою системи контролінгу і зорієнтований на використання наданої їм інформації переважно в системі внутрішнього управляння підприємством. Він дає можливість виявляти та мобілізовувати додаткові ресурси, які впливають на збільшення валового виробництва сільськогосподарської продукції та зниження собівартості, що впливає на покращення її конкурентоспроможності.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Створюючи належну інформаційно-аналітичну базу, управлінський облік взаємопов'язаний з прогнозуванням, плануванням, внутрішньогосподарським контролем та аналізом у системі контролінгу і спрямований на забезпечення виробничого менеджменту обліковоаналітичною інформацією, призначеною для пошуку оптимальних варіантів управлінських рішень, необхідних для розв'язання проблем, що виникають у ході господарської діяльності підприємства.

Ефективність управлінського обліку залежить від впровадження автоматизованої системи обліку та удосконалення обліково-аналітичної роботи, які можуть забезпечити високий рівень організації управління сільськогосподарським підприємством. При цьому повинні дотримуватися принципи методології, організації аналітичного і синтетичного обліку, проведення аналізу та контролю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Качмарик Я.Д. Витрати підприємства та шляхи їх оптимізації / Я.Д. Качмарик, О.С. Верещинська // Науковий вісник НЛТУ. – 2009 – №17.4 – С.174-177.
2. Костенко О.М. Управління витратами підприємства в процесі формування його фінансової результативності / О.М. Костенко // Науковий вісник Національного університету біоресурсів та природокористування України. – 2009. – №144 – С.56-61.
3. Петіна Л. В. Особливості автоматизації управлінського та бухгалтерського обліку на сільськогосподарських підприємствах / Л. В. Петіна // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. – 2010. – № 25. – С. 26–29.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 657.012.32:658.11

РОЛЬ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ПРОБЛЕМИ ЙОГО ВПРОВАДЖЕННЯ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Т.А. Алупой, студентка

Науковий керівник: асистент Баришевська І.В

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто поняття управлінського обліку, як ефективного інструмента управління підприємством в ринкових умовах. Також розглянуто засади управлінського обліку в підприємницькій діяльності , його зміст, мету, а також необхідність такого впровадження на сільськогосподарських підприємствах.

Ключові слова: управлінський облік, підприємницька діяльність, бухгалтерський облік, підприємство.

Актуальність проблеми. Без добре налагодженої системи управлінського обліку і звітності на всіх рівнях управління ефективна робота сучасного підприємства неможлива. Успіх бізнесу безпосередньо залежить від ефективного використання в процесі господарських операцій наявних ресурсів. Підвищена увага до управлінського обліку зумовлена факторами, специфічними для сучасного бізнесу: постійне зростання концентрації капіталу; високий рівень внутрішньої та зовнішньої конкуренції; непередбачуваність інфляційних рухів навіть в країнах зі стабільними грошовими системами; значне збільшення виробничих витрат.

Проте, незважаючи на роль та необхідність здійснення управлінського обліку на підприємстві, існують певні проблеми щодо його впровадження. Оскільки, у прийнятті управлінських рішень окремо взяті цифри не несуть в собі повної інформації, а необхідними є показники, що забезпечують прогноз успішності в майбутньому, тому це потребує створення певної системи з визначенням задіяного кола осіб, напрямку і послідовності їх дій. Відсутність методичних рекомендацій щодо впровадження управлінського обліку в

систему управління підприємницькою діяльністю, потребує досконалого вивчення і перегляду вже існуючих парадигм.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження питань теорії і практики організації системи управлінського обліку в Україні проводять такі науковці як: П.Й. Атамас, Ф.Ф. Бутинець, О.П. Кудря, М.С. Пушкар, В.В. Сопко, П.Я. Хомин та інші. Проблема створення управлінського обліку у сучасний період набуває особливої актуальності як для науковців, так і для практиків. Дедалі більше керівників сьогодні усвідомлюють зміст системи управлінського обліку і необхідність створення на своїх підприємствах систем управлінського обліку та звітності.

Метою роботи є розкриття значимості і ролі управлінського обліку в процесі підприємницької діяльності.

Виклад основного матеріалу. Управлінський облік на сільськогосподарському підприємстві – це система, що забезпечує керівну ланку фірми інформацією, необхідною для прийняття рішень та ефективного управління. Закономірність впровадження таких систем обумовлюється тим, що, інші види обліку, які вже існують на підприємстві, насамперед, бухгалтерський та податковий, не спроможні забезпечити керівників необхідною і достатньою інформацією для прийняття та обґрунтування ділових рішень. Нерідко однією з причин недостатньо успішного розвитку підприємства є те, що її керівники просто не знають, який з видів діяльності або підрозділів є найбільш прибутковим і, що є найважливіше [1].

На відміну від бухгалтерського обліку, що ведеться відповідно до регламентованих принципів та правил, які встановлюються державними органами у вигляді стандартів, положень, інструкцій тощо і є обов'язковими для виконання, принципи та правила управлінського обліку обираються керівництвом і повинні бути найкориснішими під час прийняття управлінських рішень, що забезпечуються якісною інформацією.

Практичне застосування управлінського обліку ставить перед керівництвом підприємства низку конкретних завдань організаційного

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

характеру, а саме: чи доцільне використання цього виду обліку; чи створювати управлінську бухгалтерію; який має бути порядок формування інформації про витрати, обсяг виробництва та систему контролю за цими показниками тощо. Після прийняття Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», активізувалась робота з впровадження управлінського обліку у практичну діяльність суб'єктів господарювання і викладання цього курсу у вищих навчальних закладах [2]. Закон передбачає самостійний вибір підприємствами системи і форм внутрішньогосподарського обліку, звітності та контролю господарських операцій, але суб'єкти господарювання на даному етапі не готові самостійно виконувати подібну методологічну роботу. Це пояснюється відсутністю кваліфікованих кадрів, не сприйняттям «нових» методів управління та існуючими розбіжностями між самими вченими у визначенні поняття, предмету та форми управлінського обліку.

Управлінський облік є підсистемою бухгалтерського обліку, яка формує інформацію для бізнес-стратегії, планування, контролю, аналізу та прийняття управлінських рішень, ефективного використання ресурсів, корпоративного управління за різними видами діяльності. Поряд із традиційними методами управлінського обліку в сільськогосподарських підприємствах доцільно використовувати сучасні методи безперервного прогнозування, комплексного управління якістю, системи збалансованих показників, бюджетування, аналізу відхилень, обліку витрат за видами діяльності. Слід звернути увагу на описання системи контролю за витратами на обслуговування виробництва та управління. Ці витрати відносять до непрямих і для контролю за ними складають кошториси витрат по підрозділах та підприємству в цілому. Однак планові кошториси витрат складають з розрахунку на плановий обсяг виробництва.

Величезний вплив на вирішення цих проблем мають галузеві організаційні та інші особливості конкретного підприємства, наявність внутрішньої й зовнішньої звітності тощо. Вирішальне значення при цьому

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

мають відігравати розміри підприємства, потреби щодо забезпечення інформацією всіх рівнів управління та методики збору й опрацювання даних. Управлінська інформація з'являється шляхом трансформації системою управлінського обліку звичайних даних і спрямована на окремого користувача, який оцінить її якість та корисність. Щоб управлінська інформація була у нагоді, до неї висуваються деякі вимоги, адже вона повинна містити не тільки числові показники та фінансово-економічні розрахунки альтернативних варіантів дій, але ще й пропонувати висновки і надавати рекомендації щодо вибору найбільш привабливих з них.

Система управлінського обліку представляє собою систему численних взаємопов'язаних частин, що тісно функціонують одна з одною, а саме, люди, технології, мета, задачі, структура та функції. Вплив великої кількості зовнішніх факторів на функціонування підприємства відіграє свою роль у процесі вибору альтернатив, які дозволяють з максимальною користю досягти цілей підприємства. Особливе значення мають зовнішні фактори, які впливають на побудову системи управлінського обліку на українських сільськогосподарських підприємствах. Достатньо велика кількість проблем при організації системи управлінського обліку на підприємстві спонукає до пошуку їх вирішення на мікро-, та на макрорівні. Тому сучасна система управлінського обліку повинна складатися щонайменше з трьох складових:

– облік та управління витратами;
– розробка показників діяльності підприємства;
– планування виробничої, фінансової та інвестиційної діяльності.

Для обслуговування потреб менеджменту компанії при підготовці стратегічних рішень необхідні нові методи управлінського обліку. Сукупність цих методів прийнято називати сучасним або стратегічним управлінським обліком. Роль сучасного управлінського обліку принципово відрізняється від ролі традиційного управлінського обліку. Традиційний облік, в основному, спрямований на інформаційне забезпечення операційних управлінських рішень, в той час як сучасний стратегічний - на інформаційне

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

забезпечення стратегічних рішень. Дана відмінність призводить до розбіжності використовуваних методів аналізу і абсолютно іншим взаємозв'язкам між управлінським обліком та іншими дисциплінами, наприклад бухгалтерським обліком, менеджментом, маркетингом і так далі.

Основні відмінності між традиційним і стратегічним управлінським обліком представлені на рис. 1та 2.

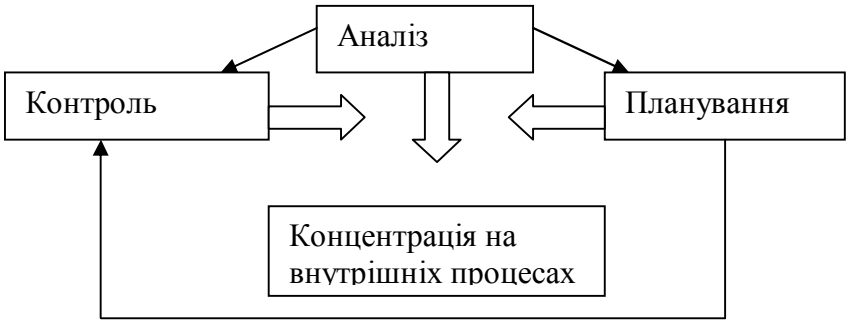

Рис.1 Процес традиційного управлінського обліку на сільськогосподарських підприємствах.

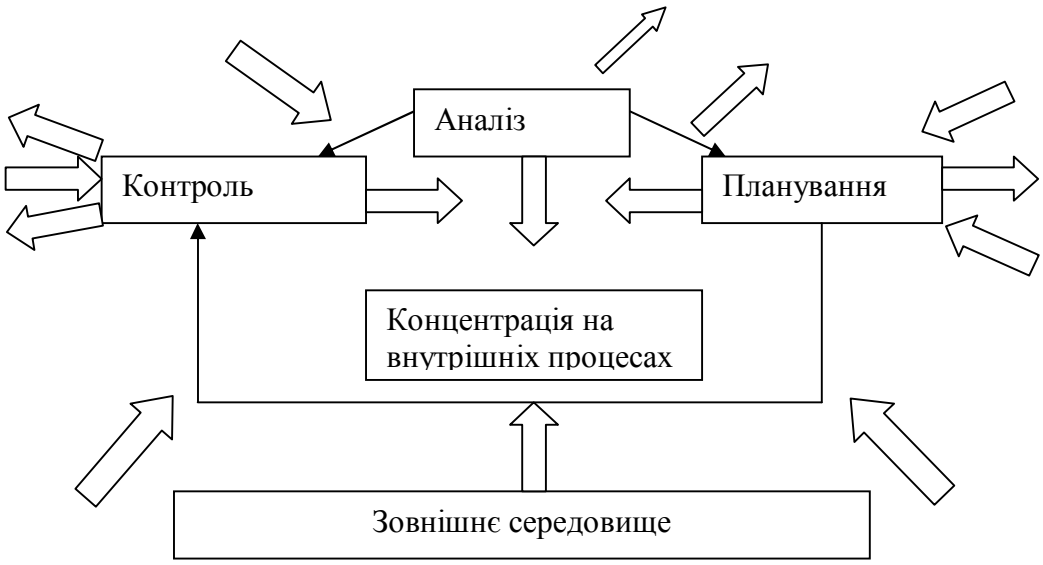

Рис.2 Процес стратегічного управлінського обліку на сільськогосподарських підприємствах.

Стратегічний управлінський облік повинен зосередитися на зовнішніх факторах (таких як прибутковість конкурентів, доля на ринку і т. ін.), тоді як для традиційного обліку характерна зосередженість на внутрішніх процесах і

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

явищах. Одним із шляхів, за допомогою якого управлінський облік може впливати на розвиток подій у майбутньому, може бути аналіз ефекту від зміни стратегії, оцінка результативності таких змін. Суттєвим гальмом поширення управлінського обліку в Україні на сільськогосподарських підприємствах залишається відсутність чіткого визначення переліку складових цього обліку.

Висновки: Система управлінського обліку служить інтересам ефективного управління, тому рішення про доцільність її ведення керівник організації ухвалює виходячи з того, як він оцінює витрати і вигоди від її функціонування.

Для ефективного впровадження управлінського обліку необхідні такі складові:

1. до управлінського обліку необхідно включати прогнози внутрішніх та зовнішніх факторів, які впливають на діяльність сільськогосподарських підприємствах;
2. фахівці: керівництву слід усвідомлювати, що для постановки управлінського обліку йому слід наймати не бухгалтерів, а саме спеціалістів, у яких є такий досвід;
3. спеціальні ресурси для поставленої задач управлінського обліку на сільськогосподарських підприємствах.

Управлінський облік є ефективним інструментом управління на сільськогосподарських підприємствах, що створює конкурентні переваги в ринкових умовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Массик Н.Р. Окремі питання впровадження управлінського обліку та його розвитку в Україні / Н.Р. Массик // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/nvnltu/15_1/249_Massyk_15_1.pdf.
2. Голов С. Проблеми та перспективи реформування бухгалтерського обліку в Україні // Бухгалтерський облік і аудит. - 2006. - № 11.
3. Бутинець Ф Ф . Організація бухгалтерського обліку: Підручник / Ф Ф Бутинець . – Житомир ; ЖІТІ , 2002. – 592 с.
4. Голов С Ф Управленческий учет : Учебник / С.Ф Голов – К.: Либра , 2004. - 576.

УДК 631.11:657.012.32

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІКУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ АГРАРНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ

О.В.Болгарина, студентка

Науковий керівник: асистент Баришевська І.В.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто проблеми визначення ролі та місця управлінського обліку в системі управління сучасним підприємством, а також досліджуємо питання впровадження управлінського обліку в Україні та формування його як інтегрованої інформаційної системи.

Ключові слова: управлінський облік, система управлінського обліку, інструменти управління підприємством, інформаційна база.

Постановка проблеми. Ефективна робота сучасного підприємства неможлива без добре налагодженої системи управлінського обліку і звітності на всіх рівнях управління. В умовах посилення конкуренції на вітчизняному ринку питання про необхідність налагодження системи управлінського обліку на підприємствах для багатьох прогресивних керівників вже не постає.

Підвищена увага до управлінського обліку зумовлена факторами, специфічними для сучасного бізнесу: постійне зростання концентрації капіталу; високий рівень внутрішньої та зовнішньої конкуренції; непередбачуваність інфляційних рухів навіть в країнах зі стабільними грошовими системами; значне збільшення виробничих витрат.

Управлінський облік – необхідний інструмент управління підприємством, який дає змогу підвищити якість та оперативність прийняття управлінських рішень, максимізувати очікуваний прибуток та ефективно контролювати ризики господарської діяльності, мобілізувати резерви. На

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

більшості вітчизняних підприємств та організацій він не ведеться або розвинутий дуже слабо[7, с. 129].

Проблема запровадження управлінського обліку у вітчизняну практику набуває першочергового значення, виникає необхідність глибоких досліджень економічної природи, сутності та змісту управлінського обліку, його теоретичних основ.

Аналіз останніх досліджень чи публікацій. У вітчизняній економічній літературі поняття «управлінський облік» та питання його впровадження і подальшого розвитку знайшли відображення в працях таких видатних вітчизняних науковців, як С.Ф. Голов, Л.В. Нападовська, В.В. Сопко, М.С. Пушкар та ін. Разом з тим недостатньо проаналізованим залишається вплив управлінського обліку на систему управління аграрним підприємством.

Мета статті – висвітлення основних моментів перетворення управлінського обліку на якісно новий ресурс надання корисної інформації з метою подальшого підвищення ефективності економічної діяльності підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Однією із найбільш важливих інформаційних служб, що забезпечує систему управління інформацією на сучасному етапі є бухгалтерія, яка формує інформацію про фактичну наявність, використання майна і ресурсів організації, про господарські процеси і результати діяльності, про позикові кошти, розрахунки, претензії й ін.

Суттєвий недолік вітчизняної системи бухгалтерського обліку полягає в тому, що вона недостатньо задовольняє потреби зовнішніх і внутрішніх користувачів. Тому реформування економіки України зумовлює проведення адекватних змін у системі бухгалтерського обліку, яка є основою інформаційного забезпечення користувачів [1]. Від якості інформації, її корисності, а також повноти задоволення потреб користувачів у прийнятті управлінських рішень залежить їхня достовірність. Показником її високого

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

рівня є здатність підприємства вистояти в жорстокій конкурентній боротьбі. Саме тому раціональним є створення в ньому системи управлінського обліку.

Система управлінського обліку слугує не тільки інформаційною базою для прийняття рішень, але й дозволяє проводити самодіагностування стану підприємства, оцінку конкурентної позиції та ефективно мотивувати персонал.

Основною функцією управлінського обліку є забезпечення умов для найоб'єктивнішого аналізу ефективності діяльності підприємства, а також для того, щоб під час прийняття управлінських рішень були враховані побажання всіх груп зацікавлених осіб. Інакше кажучи, управлінський облік повинен дозволяти визначити, наскільки ефективно працює організація з погляду різних груп інтересів.

Організаційна та виробнича структури підприємства і його внутрішньогосподарський механізм є базою для побудови управлінського обліку. В різних галузях облік для потреб управління ведеться по-різному.

Управлінський облік є достатньо об'ємним напрямом і для такої технології необхідна система для практичного впровадження управлінського обліку на підприємстві.

Роль управлінського обліку полягає також і в тому, щоб виразити завдання й стратегічні плани дій в конкретних показниках.

Для успішної організації управлінського обліку залежно від галузевих особливостей підприємства й цільової установки передовсім доцільно розробити економічно обґрунтовану класифікацію витрат, що дасть змогу визначити та сформувати місця виникнення витрат, їх носії та центри відповідальності. Потім необхідно вибрати найприйнятніший варіант, за яким буде організовано управлінський облік.

Розвиток концепції управлінського обліку, яка відповідала б сучасним проблемам управління, очевидно, полягає у поєднанні та вдосконаленні планування, фінансового обліку, контролю й аналізу, результатом якого має стати формування інформації для прийняття управлінських рішень і

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

контроль за їх виконанням. Система управління забезпечує планування, організацію, контроль та регулювання для успішного ведення діяльності підприємства, а управлінський облік обслуговує всі ці процеси необхідною інформацією.

Управлінський облік сьогодні – це не лише облік витрат підприємства, а, передусім, добре організований аналітичний облік і не лише витрат, а й таких об’єктів, як основні засоби, нематеріальні активи, запаси, грошові надходження, кошти в розрахунках, капітал, зобов'язання тощо. Такий облік покликаний забезпечити систему управління якісною економічною інформацією. Адже саме така інформація стає центральним фактором господарського процесу. Інформація управлінського обліку широко використовується для потреб менеджменту в процесі прийняття управлінських рішень, для аналізу господарської діяльності та пошуку резервів зниження витрат тощо.

Отже, основним завданням системи управлінського обліку, з метою успішного функціонування підприємства є забезпечення зручною у використанні, прогнозною та оперативною інформацією керівництво підприємства.

Система управлінського обліку має не тільки забезпечити систему управління необхідною інформацією, але і координувати всі функції системи управління. В системі управління здійснюють процеси планування, організації, контролю і регулювання для успішної діяльності підприємства, а управлінський облік обслуговує всі ці процеси.

Основне призначення системи управлінського обліку – в забезпеченні системи управління необхідною інформацією. Власне через це, що зазначена система включає різноманітні функції, система управлінського обліку й повинна забезпечувати їх ефективне функціонування [5].

Вдосконалення оцінки ефективності управлінського обліку повинно сприяти вирішенню проблем у функціонуванні системи управлінського

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

обліку, котрі, своєю чергою, перешкоджають підвищенню ефективності діяльності підприємства в цілому.

Серед рекомендованих напрямів вдосконалення системи управлінського обліку на українських підприємствах виділяються, зокрема: проектування оптимальної ієрархії звітів та їх адаптація до потреб керівників різних рівнів; оптимізація системи бюджетування; вдосконалення системи обліку витрат і нормативної бази розрахунку їх планового рівня [2].

Система управлінського обліку накладається на організаційну структуру, яка сформувалася на підприємстві. Тому ефективність цієї системи багато в чому залежить від ефективності організації підприємства. Часто вдосконалення системи управлінського обліку повинно супроводжуватися, а можливо, й узгоджуватися зі змінами в організаційній структурі підприємства, оскільки недоцільно і неефективно накладати сучасні методи управлінського обліку і тим більше комп’ютеризувати їх в умовах неефективної організації структури підприємства.

Висновки. Результати дослідження свідчать про велике значення управлінського обліку в системі управління. Це пояснюється тісним взаємозв'язком системи управлінського обліку та системи управління при реалізації її функцій: планування і прогнозування, організації діяльності, бюджетування і контролю, аналізу і оцінки, мотивації і стимулювання, обліку та регулювання.

Отже, управлінський облік можна визначити як інтегровану внутрішньогосподарську інформаційну систему, головним завдання якої є інформаційне забезпечення менеджерів господарюючих суб’єктів даними про витрати і результати діяльності як всієї організації, так і її структурних підрозділів, яка призначена для прийняття оперативних, тактичних та стратегічних управлінських рішень.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бородкин О. Внутрішньогосподарський (управлінський) облік: концепція і організація// Бухгалтерський облік і аудит. – 2001, № 2. – С. 46-47.
2. Билоусова И. Проблемы совершенствования управленческого учета // Бухгалтерский учет и аудит. – 2007. – № 4. – С. 35–40.
3. Голов С.Ф. Управлінський облік: підруч. – К.: Лібра, 2003. – 704 с.
4. Керимов В.Э.,Селиванов П.В., Минина Е.В. Концепция управленческого учета на современном этапе развития экономики // Менеджмент в России и за рубежом. – 2001. – № 4.
5. Система управлінського обліку в Україні // www. emd. ru.
6. Соколов Я.В. Очерки по истории бухгалтерского учета. – М.: Финансы и статистика,1991. – С. 192.
7. Сухарева Л.А., Петренко С.Н. Контроллинг – основа управления бизнесом. – К.:Эльга, Ника-Центр, 2002. – 208 с.
8. Терещенко О.О. Поняття «контролінг» та «управлінський облік» у теорії і практиці // Фінанси України. – 2006. – № 8. – С. 137–145.
9. Управленческий учет, 3-е издание.: Пер. с англ. – М.: Изд. дом "Вильямс", 2005. – С. 364.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 657:004.9

ЕРГОНОМІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ – КОНЦЕПТУАЛЬНА ОСНОВА ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Ю.В. Голяк, магістр

Науковий керівник: асистент О.І. Мельник

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто концептуальні основи організації бухгалтерського обліку та визначено значення ергономічного забезпечення в процесі ефективної організації облікового процесу.

Ключові слова: ергономічне забезпечення, бухгалтерський облік, обліковий процес, людський ресурс

Актуальність теми. З переходом України до ринкових відносин відбулися відповідні зміни концепції бухгалтерського обліку, понять і принципів обліку. Одночасно бухгалтерський облік як наука перебуває на стадії розвитку, визначення не тільки нової концепції та методології обліку, а й теоретичних засад його побудови. У зв'язку з переходом до комплексної автоматизації виробництва підвищуються значення людини як суб'єкта праці та управління, рівень її кваліфікаційної підготовки, вимоги до переліку та якості виконання нею професійних обов'язків. Комплексним вивченням та проектуванням трудової діяльності з метою оптимізації знарядь, умов та процесу праці, а також професійної майстерності займається ергономіка. Предметом її вивчення є трудова діяльність, а об'єктом дослідження - система «людина - виробниче середовище». Очевидна вагомість цього питання зумовлює актуальність даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань ергономічного забезпечення бухгалтерського обліку велику увагу в своїх працях приділяли такі науковці як В. Голіков М. Кужельник, Н. Наконечна, Т. Саванчук, В. Шпак та ін. [1-5]. При цьому питання ергономічного

забезпечення в контексті удосконалення облікового процесу на основі підвищення рівня продуктивності працівників бухгалтерії було недостатньо висвітлено.

Постановка завдання. Метою статті є вивчення теоретичних аспектів ефективної організації облікового процесу та визначення ролі ергономічного забезпечення в системі бухгалтерського обліку.

Виклад основного матеріалу. Ергономіка (від грецьк. ergon – робота, праця і nomos – закон) – наука, що вивчає поведінку людини або групи людей у процесі праці, рух органів людського тіла в системі «наука – техніка – виробництво» і продуктивність конкретної праці людини. Ергономіка синтезує методологію та результати досліджень медицини, біології, соціології, математики, принципів нормування праці, психології та інших наук, тобто передбачає комплексне врахування всіх факторів праці [2].

Кінцева мета ергономіки – створення найсприятливіших умов на робочому місці, що дає можливість підвищити продуктивність праці, знизити витрати енергії людини, розвивати її сутнісні сили.

Основними групами ергономічних досліджень на підприємстві є :

– психофізіологічні (вимірювання частоти пульсу, температури тіла, інтенсивності фізичної та розумової праці тощо);

– санітарно–гігієнічні умови (визначення рівня шумів та вібрації, вологості оптимального освітлення робочих місць тощо);

– організаційно–економічні (хронометраж трудових операцій, фотографування робочого дня та інше) [1].

Результат таких досліджень – встановлення на підприємстві комплексу ергономічних стандартів, норм та вимог. Ергономічний підхід до вивчення трудової діяльності не дублює дослідження, що проводяться в галузі психології, фізіології і гігієни праці, а спирається на них та доповнює їх. При вдосконаленні трудових процесів необхідно передусім забезпечити вимоги фізіології праці — економію не тільки часу, а й нервової енергії та фізичних зусиль, тобто того, що сприятиме зниженню втоми.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Питання раціональної організації трудового процесу пов'язані з дослідженням наступних понять:

– трудовий процес - сукупність дій працівника, спрямованих на створення певного виду продукції або надання послуги;

– операція - закінчений виробничий процес з обробки предмета праці на одному робочому місці;

– трудова дія - сукупність трудових рухів, які виконуються без перерви одним чи кількома робочими органами працівника;

– трудовий прийом - сукупність трудових дій, поєднаних одним цільовим призначенням [3].

Важливою умовою проектування раціональних трудових процесів є визначення кількості і структури операцій, з яких складається процес праці, залежно від його рівня механізації, технології, спеціалізації і поділу. Проектування і раціоналізація власне трудових операцій полягає не у механічному поєднанні елементарних трудових рухів і дій з метою скорочення часу на їх виконання, а у злитті їх в єдину систему за законами виробничої доцільності. Саме раціоналізацію (а не мінімізацію) покладено в основу трудових операцій і процесів.

Кожний трудовий рух може бути охарактеризовано такими аспектами, як механічний (рухи характеризуються траєкторією, швидкістю, темпом, силою), психологічний (рухи класифікують залежно від мети, яка досягається в результаті їх виконання), фізіологічний (трудовий рух є руховим умовним рефлексом, а трудова операція як сукупність рухів і дій є системою умовних рефлексів — динамічним робочим стереотипом).

Витрати енергії на виконання рухів у різних площинах і різними ланками рухового апарату неоднакові. Точність рухів найбільша в оптимальній зоні. Тому рухи необхідно обмежувати у просторі, щоб вони виконувалися у межах поля зору та оптимальної фізіологічної рухливості кінцівок. Економічність трудових рухів досягається за рахунок симетричного розміщення рук і ніг працівника відносно вертикальної осі тіла. Будь-яка

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

професійна діяльність передбачає забезпечення раціоналізації трудових рухів як сукупність фізіологічних принципів: правильне використання активних і пасивних сил, плавність рухів, безперервність рухів, овальність траєкторії рухомих ланок, помірний діапазон рухів, поєднання роботи обох рук, виключення зайвих рухів, економія рухів, ритмічність, обмеження статичних навантажень, рівномірний розподіл навантажень на аналізатори [5].

Стабільність і стійкість пози пов'язані не з нульовою активністю організму, а з готовністю до термінової, ефективної, завчасно запланованої робочої дії. Виробнича доцільність робочої пози визначається специфікою виробничого процесу та технікою, пристосованою до нього, а фізіологічна раціональність – фізіологічними умовами. Найважливіші з них:

– зручність для розвитку необхідних для роботи м'язових зусиль;
– зручність для виконання точних і швидких дій руками;
– мінімальні витрати енергії;
– максимальна виробнича результативність рухів.

Основними вимогами раціоналізації робочих поз є:

– забезпечення вільних маніпуляцій;
– зручне розташування органів управління обладнанням;
– раціональний процес трудових рухів;
– забезпечення вимог фізіології праці.

Зміст комплексу заходів з раціоналізації робочих поз залежить від конкретного робочого місця та змісту трудового процесу. Враховуючи потребу в активній та результативній розумовій діяльності фахівця з питань обліку, аналізу та контролю, незаперечною є вимога щодо зручності робочого місця [2].

Основні вимоги до організації робочого місця:

– на робочому місці постійно має бути все необхідне для безперервної та високопродуктивної роботи;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

– територія робочого місця має бути такою, щоб працюючий у нормальних умовах виробничого процесу не робив жодного зайвого руху і у той самий час був вільний в кожному виробничо необхідному русі;

– для економії часу та зусиль працівника кожний елемент оснащення робочого місця має бути розташовано на місці його безпосереднього застосування, раціонально відносно інших елементів та працюючого;

– точка функціонування та лінії руху працівника мають бути визначені ретельно, з урахуванням умов економії часу, зусиль і вимог фізіології праці.

Як зазначає Н. Наконечна, раціональне планування робочого місця має забезпечити найкраще розміщення знарядь і предметів праці та оргтехніки. До умов зручності робочого місця належить оптимальний вибір його площі, висота робочої поверхні, конструкція стола, форма робочого стільця [3].

До психофізіологічних показників належать також естетичні фактори. Оцінка рівня естетичної культури виробництва з позицій охорони праці орієнтує враховувати у планах соціального розвитку підприємства та у підсумках трудової діяльності наступні характеристики: естетичний стан території, виробничих приміщень, застосування функціональних естетичних елементів для запобігання нещасним випадкам, а також спеціальних засобів естетичного впливу для зняття психічного напруження. Таким чином, ергономічний підхід до раціоналізації трудової діяльності полягає у комплексному підході, який спирається на дослідження у сфері психології, фізіології, організації праці, біомеханіки, естетики праці.

Ергономічне забезпечення як сукупність методів і засобів, використовуваних на різних етапах розробки і функціонування автоматизованих інформаційних технологій (далі по тексту – АІТ), призначено для створення оптимальних умов високоефективної і безпомилкової діяльності людини в АІТ, для її найшвидшого освоєння. До складу ергономічного забезпечення АІТ входять: комплекс різної

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

документації, що містить ергономічні вимоги до робочих місць, інформаційним моделям, умовам діяльності персоналу, а також набір найбільш доцільних способів реалізації цих вимог і здійснення ергономічної експертизи рівня їхньої реалізації; комплекс методів, навчально-методичної документації і технічних засобів, що забезпечують обґрунтування формулювання вимог до рівня підготовки персоналу, а також формування системи добору і підготовки персоналу АІТ; комплекс методів і методик, що забезпечують високу ефективність діяльності людини в АІТ [5].

Висновки. Отже, важливою складовою раціональної організації обліку на підприємстві є ергономічне забезпечення обліку. Неправильно організоване робоче місце бухгалтера - причина зниження продуктивності праці. Головний біль, зіпсований зір і порушена постава навряд чи зроблять співробітників підприємства працелюбнішими. Поклопотатися про зручне і ефективне розміщення всіх працівників потрібно наперед - до того, як інтер'єр приміщення буде повністю оформлений. Величезну роль в створенні комфортного ділового простору відіграють ергономічні меблі.

На сьогодні дослідження є особливо актуальними. Турбота про здоров'я співробітників має гарні результати. Всі зусилля, направлені на підтримку фізичного і психологічного здоров'я людини, негайно відбиваються на робочому процесі: персонал якісніше і оперативно виконує завдання, скорочується кількість пропусків по хворобі. Невипадково великі корпорації роблять акцент на розвитку інфраструктури бізнес-будівель, що включає все необхідне для комфортної роботи. Ідеальний офіс - той, де можна і плідно працювати, і повноцінно відпочивати.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Голіков В.І. Організація інформаційних систем в управлінні / В.І. Голіков, О.Ю. Єганов, М.В. Фатєєв, В.Д. Чайка. Миколаїв: УДМТУ, 2002. – 232 с.

2. Кужельний М.В. Організація обліку / М.В. Кужельний, С.О. Левицька. – Рівне: НУВГП. – 2010. – 205 с.

3. Наконечна Н.В. Концептуалізація облікових систем / Н.В. Наконечна // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. № 19. – С. 191-198.

4. Саванчук Т.М. Забезпечення облікового процесу як важлива складова організації обліку / Т.М. Саванчук // Економічні науки. – 2012. - № 9. – С. 126-131.

5. Шпак В.А. Організація праці облікового персоналу / В.А. Шпак // Міжнародний збірник наукових праць. – 2011. - № 3. – С. 393-400.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 657.24:338.439.4/.5

ДОКУМЕНТУВАННЯ ОПЕРАЦІЙ З РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ФОРМ ЗБУТОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Є.Г. Дорох, магістр

Науковий керівник: асистент О.І. Мельник

Миколаївський національний аграрний університет

Вивчено питання первинного обліку реалізації продукції за різними формами інфраструктури аграрного ринку, подано пропозиції щодо вдосконалення процедур обліку готової продукції та її реалізації.

Актуальність теми. Первинні документи є основою не лише бухгалтерського, але й статистичного та податкового обліку. В них відбиваються процеси багатогранної діяльності суб’єктів господарювання, наявність і рух ресурсів, доходи й витрати. На сьогодні раціональна організація первинного обліку є важливою проблемою, що повинна вирішуватись одночасно з розвитком нових форм господарювання, інноваційних процесів відповідно до потреб оперативного управління.

Бухгалтерський облік процесу виробництва залежить від конкретних умов, властивостей і характеру технології та організації виробництва, що визначаються індивідуальними особливостями. Інколи виникають ситуації, коли виготовлення одного продукту різними технологічними прийомами вимагає різної системи групування статей витрат та визначення собівартості. Такі процеси призводять до ускладнення документування, обліку випуску готової продукції та подальшої її реалізації. Водночас у процесі здійснення виробничої діяльності підприємств різних форм власності та організаційно-правових форм господарювання вони вступають у певні економічні відносини, результатом яких є цикл операцій, пов'язаних із реалізацією готової продукції. В цьому циклі приймаються управлінські рішення щодо

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

продажу товарно-матеріальних цінностей, відбуваються процеси, які необхідні для передачі права власності покупцям на відвантажену, відпущену, реалізовану продукцію. У зв'язку з цим, на нашу думку, розгляд і дослідження аспектів документального забезпечення обліку готової продукції та її реалізації актуальні за сучасних економічних умов і потребують врегулювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Реалізація продукції сільськогосподарських підприємств охоплює велике коло господарських операцій, що потребує відповідного забезпечення для надання необхідної інформації, для управління й контролю збутовою діяльністю. Питаннями первинного обліку займалися відомі вчені-економісти, зокрема: Ф. Бутинець, Т. Бутинець, М. Білуха, А. Кузьмінський. Проте, нові положення Податкового кодексу щодо вимог до первинних документів, стрімкий розвиток різноманітних форм інфраструктури аграрного ринку потребують подальших досліджень і розробки адекватних рекомендацій з організації та удосконалення документування господарських операцій.

Метою статті є вивчення порядку документування операцій з реалізації сільськогосподарської продукції в бухгалтерському обліку, а також надання пропозицій щодо вдосконалення процедур обліку готової продукції та її реалізації.

У Положенні про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, дається більш детальне визначення: первинні документи – це документи, створені у письмовій або електронній формі, що фіксують та підтверджують господарські операції, включаючи розпорядження та дозволи адміністрації (власника) на їх проведення [1].

Достовірне визначення суми доходу від операційної діяльності насамперед залежить від правильності ведення первинного обліку реалізації продукції, адже саме реалізація продукції є основою формування операційного доходу. Тому у своїй діяльності будь-яке підприємство значну увагу приділяє відвантаженню продукції, оскільки, відповідно до

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

податкового законодавства, дохід визнається за першою з двох подій - відвантаження продукції або оплата за товари (роботи, послуги). Відповідно до ст.44 Податкового кодексу України визначено основні вимоги до оформлення первинних документів, їх зберігання, поновлення у разі втрати, пошкодження або дострокового знищення, яких потрібно дотримуватись.

З розвитком інформаційних технологій набувають поширення електронні документи та електронний документообіг.

Варто відзначити, що первинні документи є не тільки засобом письмового підтвердження виконання господарських операцій з реалізації продукції, але й невід'ємною складовою організації цього процесу. Наприклад, без наявності транспортних документів неможливо забезпечити перевезення товарної продукції; лише за наявності сертифіката на органічну продукцію можлива її реалізація за названою категорією якості.

Організація реалізації охоплює велике коло господарських операцій: вибір покупців та укладання договорів з ними, транспортування товарів, їх зберігання й складування на ринках збуту, доведення до товарної форми, безпосередній відпуск продукції покупцям і замовникам, рекламування продукції, сертифікація органічно чистої продукції, придбання патентів на реалізацію. Для організації первинного обліку потрібна чітка прив'язка до організації і технології процесу реалізації. Всі перелічені операції потребують відповідного облікового забезпечення з метою надання інформації для управління і контролю збутовою діяльністю. Цілісної побудови інформаційного забезпечення можна досягти, значною мірою, через систему управлінського обліку.

Для сільськогосподарського підприємства, доцільно ввести мікропроцесорну техніку, здатну ідентифікувати окрему одиницю готової продукції. Як зазначає О. Глогусь, використання такої техніки є необхідним, оскільки це дає змогу отримати інформацію про всі операції в момент та в місці їх здійснення [2]. На нашу думку, застосування мікропроцесорної техніки актуальне тому, що в такому разі інформація реєструється та

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

обробляється в режимі реального часу і система управлінського обліку оперативно реагує на можливі відхилення основних показників діяльності. Це дозволяє ефективно управляти динамічною системою пересування місцями збереження й обробки готової продукції, в будь-який час володіти повною інформацією про асортимент вхідних і вихідних товарно-матеріальних потоків.

З використанням комп'ютерної техніки на багатьох виробничих підприємствах прийнято вести облік реалізації готової продукції без застосування узагальнюючих документів, виняток становить формування оборотно-сальдової відомості за рахунком 26 «Готова продукція». Цей документ містить інформацію щодо оборотів і залишків готової продукції. Однак цього недостатньо, тому ми вважаємо за доцільне на підставі первинних документів складати реєстри документів з реалізації готової продукції. Реєстри необхідно формувати за напрямами реалізації, видами продукції, покупцями та замовниками. Щоденне заповнення цих реєстрів дасть змогу здійснювати оперативний контроль за реалізацією продукції, застосуванням цін та їх змінами, надходженням виручки.

Для вдосконалення обліку готової продукції та її реалізації вважаємо за необхідне розмежувати витрати на збут, які пов'язані з доведенням існуючої продукції до споживача (тара, упаковка, вантажні роботи, транспортування, складування, витрати на утримання складів, магазинів, торгового персоналу тощо) та маркетингові витрати, що виникають у зв'язку з вивченням і стимулюванням попиту, пошуком інформації про ринки збуту і розширенням частки ринку виробника.

Інша пропозиція стосується використання у розрахунках із покупцями таких форм безготівкових розрахунків, які би гарантували своєчасне надходження грошей за відпущену покупцям продукцію. Найзручнішими, на думку Л. Слюсарчук, є використання попередньої оплати за продукцію, а також акредитивної форми розрахунків [3]. Ми вважаємо, що обидві форми

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

безготівкових розрахунків найбільш безпечні й унеможливлюють виникнення безнадійної дебіторської заборгованості.

Висновки. Первинні документи є невід'ємною складовою організації процесу реалізації. Це потребує чіткого узгодження організаційних заходів із документуванням збутової діяльності та з урахуванням розвитку нових форм інфраструктури аграрного ринку.

На сьогодні проблема полягає не в обсягах та якісних характеристиках облікової інформації. Найбільшою проблемою залишається рівень використання останньої для оцінки якісних і кількісних параметрів об'єктів обліку, передусім готової продукції і витрат на збут. Ця інформація нині недостатньо застосовується для прийняття управлінських рішень і коригування виробничої діяльності, тому на кожному підприємстві доцільно вивчати інформаційні потреби управлінських підрозділів, формувати оперативні дані у вигляді звітів і використовувати їх для оптимізації програми виробництва і збуту продукції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» від 22.05.2003. №851-IV / [Електронний ресурс] . – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/851-15.
2. Вігуржинська С.Ю. Економіка підприємства / С.Ю. Вігуржинська // Конспект лекцій. - Одеса, 2004. – с.256
3. Круш П.В. Економіка підприємства: Навч. посіб. / П.В. Круш, В.І. Подвігіна, Б.М. Сердюк // - К.: Ельга-Н., КНТ, 2007. – с.780.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 63.002.6..658.14/.17

ВИЗНАЧЕННЯ ТА ОБЛІК ФІНАНСОВОГО РЕЗУЛЬТАТУ ВІД ПЕРВІСНОГО ВИЗНАННЯ БІОЛОГІЧНИХ АКТИВІВ І СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Кіріченко К.О., спеціаліст

Науковий керівник: асистент Мельник О.І.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто основні засади обліку фінансових результатів від первісного визнання відповідно до положення (стандарту) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи». Сформовано алгоритм визнання фінансових результатів від первісного визнання. Запропоновано методику визначення фінансових результатів сільськогосподарської діяльності.

Ключові слова: фінансовий результат, біологічні активи, продукція сільськогосподарського виробництва.

Актуальність теми. Реформування системи бухгалтерського обліку сільськогосподарських підприємств в Україні було зумовлено рядом чинників: необхідності ринкової оцінки нерухомості, біологічних активів, сільськогосподарських продукції; необхідності оновлення фінансової та статистичної звітності аграрних суб'єктів господарювання; необхідності зміни методики визначення фінансового результату сільськогосподарської діяльності. Нові підходи в обліку аграрних підприємств сприятимуть захисту їх інтересів в умовах інтеграційних та інвестиційних процесів. Зміни, що вносяться в облік сільгосподарської діяльності П(С)БО 30 «Біологічні активи» на даний момент проходять апробацію на підприємствах, тому виникає ряд невирішених питань через специфіку обліку на підприємствах різної спеціалізації, різних форм власності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Серед вчених, що здійснили вагомий внесок у розвиток нових підходів в обліку фінансових

результатів сільськогосподарської діяльності, слід назвати: Гуцаленко Л., Голов С., Дем'яненко М., Жук В., Канцуров О., Коцупатрий М., Кірейцев Г., Лавріненко Л., Лінник В., Лузан Ю., Мельничук Б., Огійчук М., Пархоменко В., Саблук Р., Сук Л. та інші. Проте дискусії вітчизняних науковців залишаються відкритими щодо питань обліку біологічних активів і сільськогосподарської продукції в системі рахунків та методики визначення фінансового результату.

Метою статті є дослідити особливості визначення, відображення фінансових результатів від первісного визнання згідно з П(С)БО 30 «Біологічні активи», проаналізувати підходи науковців до організації синтетичного обліку та розробити рекомендації щодо відображення у бухгалтерському обліку фінансового результату.

Виклад основного матеріалу. Фінансовий результат - прибуток або збиток, одержаний від діяльності підприємства [1]. Науковець Канцуров О. трактує фінансові результати як прибутки або збитки, отримані від підприємницької діяльності юридичними чи фізичними особами за певний період (місяць, квартал, півріччя, 9 місяців, рік) [4]. Більшість науковців визначають фінансовий результат як різниця між доходами (витратами) та витратами (доходами) підприємства. Із вищенаведених визначень фінансового результату помітна тенденція змішання понять прибутку й збитку з доходами і витратами підприємства. І часто під фінансовим результатом одні науковці розуміють остаточний прибуток від усіх видів діяльності, а інші порівняння доходу і витрат певної діяльності. Тому пропонуємо розрізняти «кінцевий фінансовий результат» та «фінансові результати».

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Кінцевий фінансовий результат від сільськогосподарської діяльності					
Фінансовий результат від первісного визнання		Фінансовий результат від реалізації		Фінансовий результат від зміни справедливої вартості	
Дохід рах.7101	Витрати рах.9401	Дохід рах.701, 742	Витрати рах.901,942	Дохід рах.7102	Витрати рах.9402
=		=		=	
Справедлива (оціночна) вартість біологічних активів та сільськогосподарської продукції при первісному визнанні		Дохід (виручка) від реалізації біологічних активів та сільськогосподарської продукції		Оцінка біологічного активу на звітну дату	
-		-		-	
Витрати, пов'язані з вирощуванням біологічних активів та сільськогосподарської продукції		Собівартість біологічних активів та сільськогос-подарської продукції (балансова вартість)		Оцінка біологічного активу на попередню звітну дату	

Рис. 1. Формування фінансового результату від сільськогосподарської діяльності

Джерело: [2]

Кінцевий фінансовий результат це чистий прибуток (збиток), що визначається на кінець звітного року. Фінансові результати це прибуток, у разі перевищення доходів, отриманих підприємством за відповідний період внаслідок певної діяльності над витратами, здійсненими за той же період для забезпечення цієї діяльності, або збиток в протилежному випадку. Зі

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

вступом в дію П(С)БО 30 «Біологічні активи» поняття фінансового результату значно розширилось. Відповідно до вимог цього стандарту фінансовий результат від основної діяльності формується з урахуванням фінансових результатів, одержаних від:

- первісного визнання сільськогосподарської продукції і додаткових біологічних активів;
- реалізації сільськогосподарської продукції та біологічних активів за справедливою вартістю за вирахуванням очікуваних витрат на місці продажу;
- зміни справедливої вартості біологічних активів на дату балансу, оцінка яких здійснюється за справедливою вартістю за вирахуванням витрат на місці продажу (рис. 1).

Відповідно до Методичних рекомендацій з обліку біологічних активів та Інструкції про застосування Плану рахунків для обліку доходів (витрат) від первісного визнання та від зміни справедливої вартості використовують рахунки 710 «Дохід від первісного визнання та від зміни вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю» та 940 «Витрати від первісного визнання та від зміни вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю» [4].

Поняття «первісне визнання» є новим в обліку фінансових результатів. Науковець Жук В.М. зазначає, що первісне визнання сільськогосподарської продукції активом здійснюється, якщо:

- підприємство набуло право власності на сільськогосподарську продукцію і несе ризики й отримує вигоди від володіння нею;
- підприємство в подальшому буде здійснювати управління та контроль за використанням сільськогосподарської продукції;
- є впевненість, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди, пов'язані з використанням сільськогосподарської продукції;
- вартість її може бути достовірно визначена [3].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Виходячи з порядку розрахунку фінансового результату від первісного визнання, первісне визнання це визнання сільськогосподарської продукції та біологічних активів в момент їх відокремлення від біологічних активів як окремих активів за справедливою вартістю. Таким чином, первісному визнанню підлягає вся сільськогосподарська продукція та біологічні активи, що відповідають вищенаведеним умовам, і в момент їх відокремлення від біологічного активу. На нашу думку, слід уточнити, що первісне визнання активу не завжди збільшує суму доходів чи витрат від первісного визнання, а лише на ту величину, на яку продукція визнана товаром для продажу. Дохід від первісного визнання не повинен включати справедливу вартість продукції, що визнана виробничим запасом.

При первісному визнанні сільськогосподарської продукції та біологічних активів їх оцінюють за справедливою вартістю і на суму оцінки роблять запис Д-т 21 «Поточні біологічні активи», 27 «Продукція сільськогосподарського виробництва» К-т 23 «Виробництво». Таким чином, по кредиту рахунку 23 «Виробництво» відображається не планова собівартість активів, а справедлива вартість активів, тобто вартість за якою вони оприбутковуються на баланс.

Висновки. З переходом до нового обліку сільськогосподарської діяльності виникла можливість визначати фінансові результати з врахуванням справедливої вартості продукції, а не собівартості, яка зазвичай не відображала ринкову вартість сільськогосподарської продукції. Проте слід звернути увагу на необхідність при запровадженні П(С)БО 30 «Біологічні активи» збереження існуючої системи виробничого обліку з метою забезпечення управління оперативною інформацією та можливістю розрахунку повної собівартості продукції (робіт, послуг). Нова методика розрахунку фінансового результату від первісного визнання передбачає відображення по кредиту рахунку 23 «Виробництво» не собівартості активів, а справедливої вартості. Таким чином втрачається інформаційний зміст цього рахунку, необхідний для визначення повної собівартості продукції.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Тому пропонуємо по кредиту рахунку 23 «Виробництво» відображати, як і раніше витрати, пов'язані з вирощуванням продукції. А по дебету рахунків 21 «Поточні біологічні активи» і 27 «Продукція сільськогосподарського виробництва» будуть відображатись витрати, пов'язані з вирощуванням продукції з кредиту рахунку 23 «Виробництво», і дохід від первісного визнання кредит 710 «Дохід від первісного визнання та від зміни вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю»

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Голов С.Ф. Облік сільськогосподарських активів за справедливою вартістю: проти течії / С.Ф. Голов // Облік і фінанси АПК. 2010. №11. С.87-90.
2. Гуцаленко Л.В. Формування та облік фінансових результатів відповідно до П(С)БО 30 «Біологічні активи» / Л.В. Гуцаленко // Облік і фінанси АПК. 2011. №11. С.96-99.
3. Жук В.М. Нові методологічні засади обліку сільськогосподарської діяльності та проблеми практичного застосування П(С)БО 30 «Біологічні активи» / В.М. Жук // Облік і фінанси АПК. 2011. №6. С.34-43.
4. Канцуров О.О. Облік сільськогосподарської діяльності відповідно до П(С)БО 30 «Біологічні активи» / О.О. Канцуров // Облік і фінанси АПК. – 2010. №11. С.91-95.

УДК 657.445

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Лозова О.В., магістрант

Науковий керівник: асистент

Миколаївський національний аграрний університет

У статті досліджено організаційні засади обліку виробничих запасів, виявлено недоліки в обліку запасів на підприємстві, а також запропоновано шляхи їх удосконалення.

Ключові слова: виробничі запаси, облік виробничих запасів, складський облік, методи обліку.

Актуальність проблеми. Необхідною умовою підтримання виробництва сільськогосподарської продукції на певному рівні є постійна наявність частини оборотних активів в матеріальній формі (виробничих запасів). З одного боку, сформовані виробничі запаси забезпечують постійність, безперервність та ритмічність діяльності підприємства, гарантують його економічну безпеку, з іншого – виробничі запаси на рівні великих підприємств потребують значних капіталовкладень. Тому від організації і ведення обліку виробничих запасів залежить точність визначення прибутку підприємства, його фінансовий стан, конкурентоспроможність на ринку та в цілому ефективність роботи підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням теоретичної розробки проблем організації і ведення бухгалтерського обліку виробничих запасів присвячена достатньо велика кількість праць учених-економістів та фахівців в галузі обліку, таких як: Бутинець Ф., Гончарук В., Іващенко Ю., Кривенька І., Собчук Т. та ін.

Більшість з них досліджують проблеми розвитку та удосконалення обліку і контролю виробничих запасів. Основною гіпотезою дослідження є

припущення, що методологія і організація обліково-аналітичного забезпечення управління виробничими запасами потребує удосконалення. Зміни необхідні насамперед у частині підвищення оперативності інформаційного забезпечення управління виробничими запасами підприємства. Одним із важливих напрямів вирішення даних проблемних питань є запровадження на підприємстві інформаційних технологій обробки економічної інформації.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження основних проблем організації та ведення обліку виробничих запасів на сільськогосподарських підприємствах, а також пошук шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Запаси є найбільш важливою та значною частиною активів підприємства, займають особливе місце у складі його майна, а тому правильна організація обліку запасів є важливою передумовою раціонального їх використання. Запаси відносяться до складу оборотних активів, тому що можуть бути перетворені на грошові кошти протягом року або одного операційного циклу.

В табл. 1 наведено структуру виробничих запасів в сільськогосподарських підприємствах Новоодеського району Миколаївської області.

Проаналізувавши склад та структуру виробничих запасів сільськогосподарських підприємств Новоодеського району Миколаївської області, слід відмітити, що протягом останніх років спостерігається тенденція до збільшення запасів в аграрних підприємствах. Проте, можна відмітити, що в середньому за 3 роки значно змінювався показник сировини і матеріалів, який становить 46,4%. Товари становлять найменшу кількість – 0,03%. Щодо поточних біологічних активів, то їх частка становить 2,2%.

Необхідною передумовою раціональної організації обліку запасів є: раціональна організація складського господарства; розробка номенклатури запасів; наявність інструкції з обліку виробничих запасів; правильне групування (класифікація) запасів; розробка норм витрачання запасів [4].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Таблиця 1

Склад та структура запасів в основних сільськогосподарських підприємствах Новоодеського району Миколаївської області за 2008-2012 рр. (балансова вартість на кінець року), тис. грн*

Показники	Основні сільськогосподарські підприємства Новоодеського району						
	Роки					В середньому за 3 роки	Структура, %
	2008	2009	2010	2011	2012		
1	2	3	4	5	6	7	8
Виробничі запаси, в т. ч.:	1269	2957	2763	2885	3010	2576,8	100,0
сировина і матеріали	427	1209	1388	1450	1505	1195,8	46,4
купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби	4,0	4,0	5,0	5,0	5,0	4,6	0,2
паливо	141,0	511,0	407,0	380,0	530,0	393,8	15,3
будівельні матеріали	63,0	103,0	57,0	80,0	65,0	73,6	2,9
запасні частини	125,0	319,0	288,0	310,0	290,0	266,4	10,3
матеріали сільськогосподарського призначення	370,0	596,0	420,0	450,0	410,0	449,2	17,4
МШП	139,0	215,0	198,0	210,0	205,0	193,4	7,5
Поточні біологічні активи	118,0	938,0	952,0	970,0	1015,0	798,6	2,2
Незавершене виробництво	3894	11331	15815	16785	17980	13161	35,7
Готова продукція	3959	21661	27915	29715	31200	22890	62,1
Товари	43,0	3,0	3,0	6,0	9,0	12,8	0,03

**Джерело:* дані Головного управління статистики в Миколаївській області [1].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Для організації безперебійного постачання, розміщення, зберігання і видачі матеріальних запасів у виробництво велику роль відіграє правильно організоване складське господарство, тому що в діяльності підприємства не завжди можна добитися повного узгодження темпів постачання матеріальних ресурсів, темпів виробництва і збуту готової продукції. Існує декілька варіантів обліку матеріальних запасів на складах підприємства: сортовий, партіонний, сальдовий (оперативно-бухгалтерський) (табл. 2).

Актуальною на сьогодні є потреба переходу на комп'ютеризовану форму обліку, оскільки ще багато сільськогосподарських підприємств ведуть журнально-ордерну форму обліку. Це дуже трудомісткий процес, особливо враховуючи специфіку обліку в сільському господарстві.

Таблиця 2

Варіанти обліку матеріальних запасів на складах підприємства

Варіант обліку	Зміст варіанту
Сортовий	На кожен вид матеріалів на підставі первинних документів відкривається картка аналітичного обліку, де їх обліковують в натуральному і грошовому вираженні. Оборотні відомості аналітичного обліку складаються по закінченні звітного періоду. З даними карток складського обліку порівнюються залишки та обороти по них.
Партіонний	Первинні документи групуються за номенклатурними номерами, і в кінці звітного періоду кінцеві дані по кожному з номерів заносяться до оборотних відомостей. Оборотні відомості складаються в натуральному і грошовому вираженні по кожному складу і для кожного рахунку
Сальдовий (оперативно-бухгалтерський)	Сальдовий метод обліку базується на використанні регістрів аналітичного обліку карток складського обліку. Щоденно (щотижня, раз на 10 днів) працівником бухгалтерії перевіряється правильність записів надходження і витрачання матеріалів на складі і підтверджується залишок по картці складського обліку особистим підписом бухгалтера, а кожного першого числа місяця залишок по кожному номенклатурному номеру переноситься до відомості обліку залишків матеріалів на складі (без виділення оборотів витрат і надходження матеріалів). На підставі даних відомості виводяться підсумки по складу

Для покращення оперативності обліку, поліпшення якості економічної інформації та управління, полегшення аналізу ведення діяльності необхідно

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

автоматизувати ведення обліку, використовуючи програму «1С:Підприємство», яка сьогодні є найпоширенішою серед автоматизованих програм для бухгалтерії підприємств. Це пояснюється багатьма функціональними можливостями, зручним інтерфейсом, доступністю програми для навчання [2].

Організація автоматизованого складського обліку дозволить розв'язати наступні завдання обліку:

- контроль за виконанням договірних зобов'язань за кожним постачальником;

- відхилення фактичних матеріально - виробничих запасів від нормативних;

- спостереження за рухом матеріально виробничих запасів за місцями зберігання і споживання.

Комп’ютеризація обліку виробничих запасів дозволить вирішити проблему аналітичного обліку. Якщо при застосуванні паперових форм обліку збільшення рівнів деталізації аналітичного обліку та переліку об'єктів аналітики вимагає збільшення кількості облікових працівників, то при застосуванні комп'ютерної техніки можна ефективно вести аналітичний облік з будь-яким рівнем деталізації та широкою номенклатурою аналітичних об'єктів.

Таким чином, за умови, що при застосуванні комп'ютерів не копіюється жодна з паперових форм, а ведеться єдиний хронологічний регістр - Журнал операцій, забезпечується технічний механізм, а при належній організації первинного документування та документообігу - господарський.

Критичний огляд наукових праць дослідників і фахівців у галузі обліку дозволяє виокремити такі наступні негативні аспекти, що притаманні обліково-аналітичній роботі з виробничими запасами:

– складність та дискусійність аспектів визначення справедливої (ринкової та неринкової) вартості запасів;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

– застосування підприємствами застарілих галузевих нормативно-правових актів з обліку і контролю виробничих запасів;

– низький рівень оперативності інформаційного забезпечення управління виробничими запасами підприємства;

– відсутність комплексного поєднання даних усіх видів обліку підприємства для забезпечення керівництва підприємства необхідною управлінською інформацією;

– невідповідний рівень (а найчастіше і взагалі – відсутність) контролю та оперативного регулювання процесів утворення запасів (визначення оптимального їх рівня;

– вивчення обсягів, причин створення та політики реалізації понаднормативних запасів) [3, 4, 5].

Враховуючи вищезазначене, можна навести такі рекомендації щодо удосконалення організації обліку виробничих запасів на підприємствах:

1) з метою уникнення помилок і порушень при зборі і реєстрації оперативних фактів, виробничих запасів, що підлягають обліку, доцільно розробити детальні інструкції конкретним виконавцям (у вигляді посадових інструкцій, виписок з графіків документообігу при цьому застосовувати спеціалізовані галузеві форми) про порядок і терміни реєстрації даних, а також використовувати систему заохочень і покарань за виконання виконавцями своїх обов’язків.

2) використання на всіх ділянках обліку уніфікованих форм документації виробничих запасів сільського господарства. Крім того:

- створення графіків документообігу з обліку запасів і доведення до виконавців їх функцій при створенні і перевірці первинного документа;

- видання розпорядчої документації визначенням кола осіб, що відповідають за здійснення тієї або іншої господарської операції і мають право підпису первинних документів;

- контроль з боку працівників бухгалтерії за правильністю оформлення первинної документації з обліку виробничих запасів;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

- перевірка службами внутрішнього контролю дотримання вимог законодавства в частині організації документування операцій пов'язаних обліком запасів [5].

3) удосконалення методико-організаційних основ фінансового та управлінського обліку виробничих запасів, а також їх контролю;

4) розробка системи автоматизації обліково-аналітичних робіт в управлінні виробничими запасами.

Висновки. Аналізуючи дослідження з питань організації обліку запасів, можна стверджувати, що багато теоретичних положень і питань обліку даних ресурсів потребують вдосконалення і доопрацювання. У свою чергу, розв'язання цих питань зумовить вихід на якісно новий рівень побудови обліку виробничих запасів, значно підвищить їх роль в управлінні кожним вітчизняним підприємством. Реалізація перелічених напрямів удосконалення обліку запасів на сільськогосподарських підприємствах призведе до значного підвищення результативності їх фінансово-економічної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», затв. наказом Мінфіну від 31.03.99 р. № 87 (зі змінами і доповненнями).- [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua /.
2. Бутинець Ф. Ф. Фінансовий облік: : Підручник / Ф.Ф. Бутинець. – [2-ге вид., перероб. і доп.]. – Ж. : ЖІТІ, 2006. – 525 с.
3. Гончарук В.І. Проблеми обліку виробничих запасів Збірник друкованих студентських наукових праць. / Збірник студентських наукових праць, присвячений 155-річчю з Дня народження професора Левка Платоновича Симеренка. Частина ІІ. Економічні науки.: Факультет економіки і підприємництва. 2010. С. 45-48.
4. Іващенко Ю. Шляхи покращення організації обліку виробничих запасів. / Матеріали IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах СНД». 2012. С. 83-85.
5. Кривенької І.П. Проблеми обліку виробничих запасів на підприємствах та шляхи їх вирішення / Матеріали IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах СНД». 2012. С. 67-70.
6. Лень В. С. Бухгалтерський облік в Україні: основи та практика: Навч. посібн. / В.С. Лень, В.В. Гливенко. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 556 с.
7. Собчук Т. Сучасні проблеми удосконалення ведення обліку виробничих запасів на підприємстві. / Матеріали IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. 2011. С. 112-115.

УДК 331.362:378

ПРОБЛЕМИ ПЕРСПЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ОБЛІКУ

Наконечна Г.А., спеціаліст

Науковий керівник: асистент Мельник О. І.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті висвітлено основні проблеми розвитку бухгалтерського обліку та перспективи підготовки фахівців з обліку, запропоновано основні напрями вирішення цих проблем через удосконалення системи освіти в галузі бухгалтерського обліку.

***Ключові слова**:* бухгалтерський облік, комп'ютеризація, обліково-аналітична робота, звітність.

Актуальність теми. За останні десятиріччя економіка України зазнала значних змін, в результаті чого змінилися умови господарювання та роль бухгалтерського обліку. Суттєвому коригуванню підлягають теоретичні, методологічні аспекти бухгалтерського обліку. Незважаючи, що в Україні на той час існувала потужна науково-практична школа радянського бухгалтерського обліку (на думку експертів), переорієнтація нормативного забезпечення на міжнародні стандарти вимагає розв'язання низки взаємопов'язаних і взаємозалежних проблем. Враховуючи нагальну потребу в подальшому реформуванні системи бухгалтерського обліку на науково-обґрунтованих засадах та підготовки висококваліфікованих фахівців в цій сфері досліджуване питання є своєчасним і актуальним.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Основні проблеми бухгалтерського обліку та підготовки фахівців з обліку були предметом досліджень таких відомих вітчизняних науковців як Ф. Бутинець., С. Голов, Л. Кіндрацька, В. Палій та інші.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Метою статті є визначення основних проблемних питань розвитку сучасного бухгалтерського обліку, а також підходів до освітньої діяльності у цій сфері.

Виклад основного матеріалу. Існування проблем бухгалтерського обліку пов'язано зі складністю самого обліку, що передбачає не просто ведення записів про господарство, а реєстрації подій, які відбулися з активами господарського суб'єкта. Облік - це також засіб оцінки підприємствами своєї діяльності, контролю своїх витрат та планування роботи на майбутнє. Саме проблеми та невирішені питання забезпечення збереження майна підприємства, контролю з метою ефективного управління підприємством, визначення фінансових результатів та перерозподілу ресурсів складають зміст бухгалтерського обліку як науки і практики.

Так як бухгалтерський облік є великою системою, яка знаходиться під впливом багатьох чинників, зокрема техніки, технологій, глобальної економіки поява «нових правил гри», обумовлює основні проблеми обліку та звітності [1].

Основними проблемами практики обліку вважаються вибір методики обліку та проблеми організації обліку. З першими пов'язують особливості оцінки об'єктів, проблеми їх відображення в системі бухгалтерських рахунків [2]. Основними проблемами організації бухгалтерського обліку, які відмічає Ф. Бутинець, є відставання обліку, затримка у поданні звітних даних та іншої отриманої інформації і моментом її використання, що перешкоджає підвищенню економічної ефективності діяльності підприємства [3].

На думку В. Палій, проблеми обліку в тому, що розробки в галузі теорії бухгалтерського обліку відстають від об'єктивно виникаючих практичних проблем, по суті практика господарювання певною мірою випереджає теорію бухгалтерського обліку [4]. Л. Кіндрацька вважає, що основними проблемами обліку є громіздкість самих методів ведення бухгалтерського обліку на окремих ділянках, недостатність технічних засобів обліку, недостатньо висока кваліфікація частини працівників, неправильний вибір організації

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

облікової праці [5]. Проте однією із основних проблем обліку, яка постала перед бухгалтерами підприємства, на даний час, є неправильний вибір форми ведення бухгалтерського обліку на підприємстві. Працівники бухгалтерії або звикли до даної форми обліку, хоча вона не є найпростішою у застосуванні, або просто не хочуть змінювати спосіб своєї роботи, або не мають на це можливостей.

Центральне місце займають проблеми теорії обліку як науки, так і освіти в сфері бухгалтерського обліку. Бухгалтер повинен знати не тільки методи бухгалтерського, податкового, управлінського та фінансового обліку, методи накопичення і обробки облікової інформації, закони економічної теорії і сучасні методи управління. Спеціалісту бухгалтерії повинні бути притаманні специфічні здібності і якості, які стосуються навиків аналітичного мислення і вміння кваліфіковано і фахово спілкуватися, вирішуючи поточні проблеми з адміністративно-управлінським персоналом різних рівнів.

У зв'язку з цим ознайомлення з практикою обліково-аналітичної роботи підприємства є обов'язковим та дуже важливим елементом підготовки сучасного бухгалтера. З цією метою навчальний план підготовки фахівців має передбачати практичне навчання, результати якого мають використовуватися студентами для підготовки курсових та дипломних робіт. Проте проходження практики студентами сьогодні пов'язане з певними труднощами як об'єктивного, так і суб'єктивного характеру. Об'єктивні проблеми зумовлені особливим характером облікової інформації, яка в більшості випадків є конфіденційною та становить комерційну таємницю. Суб'єктивні труднощі пов'язані з тим, що працівники обліково-економічної служби підприємств завантажені поточною роботою і не завжди зацікавлені у співпраці зі студентами. Це зумовлює особливу важливість відпрацювання відповідного інструментарію та методичного забезпечення щодо ознайомлення студентів з практичними аспектами обліково-аналітичної роботи.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Основним напрямком удосконалення бухгалтерського обліку та частково вирішення його проблем є комп'ютеризація. Але комп'ютеризація, що не просто прискорює виконання облікових робіт, а є визначним фактором організації обліку. Тому найбільшого ефекту від використання комп'ютерів в бухгалтерському обліку можна досягти шляхом удосконалення методології і організації самого процесу обліку, підвищення його контрольних властивостей на базі застосування відповідних програм та апаратних засобів. У зв'язку з цим постає проблема підготовки фахівців, що спроможні застосовувати сучасні комп'ютерні технології. Тому пропонується використовувати так звані віртуальні підприємства зі спеціально призначеними комп'ютеризованими робочими місцями бухгалтера. Для зміни технології обліку необхідно перебудувати віртуальні робочі місця, яких торкається ця зміна або створити нові.

Висновки. Враховуючи вищезазначене, вирішення проблем бухгалтерського обліку можливе за рахунок: забезпечення відповідної якості підготовки випускників з обліку за умови врахування сучасних змін у бухгалтерській професії; зміна характеру праці облікових працівників, що вимагає переорієнтації підготовки фахівців з виконавчого на творчий характер праці; посилення практичної складової, яка є важливим елементом підвищення якості підготовки фахівців з обліку та аудиту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік в Україні:аналіз стану та перспективи розвитку/ С. Ф.Голов. - К. : МІМ; Центр учб. літератури, 2007. – 522 С.
2. Сльозко Т. М. Основні проблеми бухгалтерського обліку та звітності / Т. М.Сльозко // Фінанси України, - 2010. - №3. – С.110-116.
3. Бутинець Ф. Ф. Організація бухгалтерського обліку / Ф. Ф. Бутинець. Підручник для студентів вищих навчальних закладів – 3-е вид., доп. і перероб. – Житомир. ПП «Рута», 2003. – 592 С.
4. Палій В. Теорія бухгалтерського обліку : сучасні проблеми / В. Палій. – М. 2007. – 88с.
5. Кіндрацька Л. Теорія бухгалтерського обліку : сучасні реалії оновлення / Л. Кіндрацька // Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. – №12. – С. 30-35.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 351.71:631.11

НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Ю.О. Юрченко, спеціаліст

Науковий керівник: асистент О.І. Мельник

Миколаївський національний аграрний університет

Висвітлені основні напрями державної підтримки сільськогосподарських підприємств України та шляхи їх покращення. Розглянуто необхідність державного регулювання та фінансової підтримки сільського господарства, його специфічні умови функціонування. Проведено аналіз державної підтримки аграрного сектора економіки.

***Ключові слова**:* фінансування, державна підтримка, сільськогосподарське підприємство, податкова пільга, інноваційна підтримка.

Постановка проблеми. Держава як основна керівна ланка розвитку національної економіки та суспільства має брати активну участь у формуванні політики щодо сприяння розвиткові аграрного сектора.

Сільськогосподарські підприємства відіграють значну роль у формуванні валового національного продукту. За два роки аграрний сектор став лідером серед інших галузей економіки. Майже 25% валового продукту припадає саме на нього. Тому він є перспективною галуззю економіки і це визнано не тільки у нас в державі, а й на зовнішніх ринках.

В Україні державна підтримка сільського господарства охоплює бюджетне фінансування програм і заходів, які спрямовуються на розвиток галузі, пільговий режим оподаткування, часткову компенсацію процентних ставок за отриманими кредитами комерційних банків, списання безнадійної заборгованості перед бюджетом.

Відтак на сьогодні постає необхідність в дослідженні напрямків здійснення державної підтримки сільськогосподарських підприємств.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Оскільки сільське господарство є важливою і специфічною галуззю господарського комплексу, запровадження його раціональної бюджетної підтримки є одним із основних завдань держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань державної підтримки підприємств аграрного сектору економіки присвятили свої праці відомі вітчизняні вчені Амбросов В., Гайдуцький П., Дем'яненко М., Кириленко І., Месель-Веселяк В., Саблук П., Степаненко І. та багато інших науковців. Проте дискусійним залишається питання визначення масштабів та напрямів державної підтримки вітчизняних сільськогосподарських підприємств.

Метою статі є розкриття економічної суті напрямів державної підтримки аграрного сектора економіки та визначення можливих шляхів покращення їх фінансування.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до Закону України «Про державну підтримку сільського господарства» метою державної підтримки аграрного сектора є: створення умов для позитивних структурних змін в економіці України; сприяння формуванню і розвитку підприємництва на селі; підтримка вітчизняних товаровиробників; формування умов для забезпечення зайнятості сільського населення, запобігання безробіттю, створення нових робочих місць [1].

Необхідність державного регулювання та фінансової підтримки сільського господарства визначають специфічні умови функціонування АПК і ряд об'єктивних факторів:

- різноманітні природно-кліматичні умови, які обумовлюють необхідність створення системи захисту сільськогосподарських товаровиробників, страхування їх діяльності;

- мінливість цін і доходів в агропромисловому виробництві, що залежить від природних факторів і кон'юнктури ринку;

- низька монополізація в сільському господарстві та висока монополізація в ресурсоощадних і обслуговуючих сферах;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

- слабка інвестиційна привабливість сільського господарства через специфіку відтворювального процесу;

- особливості формування соціальної інфраструктури села;

- радіаційне забруднення великих площ сільськогосподарських угідь;

- необхідність екологізації сільськогосподарського виробництва [2].

Структура механізму державного регулювання аграрного сектора складається з нормативно-правової, кредитно-фінансової, матеріально-технічної, інформаційно-консультаційної та інноваційної підтримки.

Важливою формою державної підтримки є законодавчо-нормативна підтримка аграрного сектора економіки. Правова база підприємницької діяльності, у тому числі й сільськогосподарської, – це низка законів, нормативно-правових актів, норм податкового, цивільного, трудового, кредитно-фінансового, адміністра-тивного законодавства, які визначають порядок створення та реєстрації підприємців, організації виробництва, забезпечення його необхідними ресурсами, збут, систему оподаткування, відносини між державою та підприємцями, суб'єктів підприємницької діяльності між собою, а також дають підприємцям певні правові гарантії [2].

Державна підтримка неможлива без кредитно-фінансового забезпечення підприємництва, яке провадиться за рахунок державного та місцевих бюджетів, позабюджетних коштів та інших джерел фінансування, не заборонених законом. Найпоширенішими формами кредитно-фінансової державної підтримки є цільове бюджетне фінансування, цільове та пряме субсидування, пільгове кредитування.

Однією з важливих форм державної підтримки розвитку аграрного сектору є матеріально-технічна підтримка. Для забезпечення умов розвитку цієї сфери агробізнесу передбачено розробку та впровадження механізму передачі землі, споруд, будівель і технологічного обладнання, транспорту, у тому числі й тих, що вивільняються у процесі банкрутства, розширення сфери надання робіт і послуг для державних потреб, формування ринку

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

нерухомості, розробку механізму передачі підприємствам нових технологій на пільгових умовах.

Держава також повинна сприяти формуванню інформаційно-консультаційної та інноваційної підтримки, яка полягає у наданні консультацій, вивченні економічної поведінки підприємств на ринку, підготовці та перепідготовці кадрів, доступі підприємств до необхідної для їх розвитку інформації, а також поінформування органів державної влади про стан справ на ринку.

Податкові пільги, що діють в Україні для сільськогосподарських підприємств, регламентуються Податковим кодексом України (зі змінами та доповненнями), відповідно до якого податок на додану вартість юридичними особами, які зареєстровані платниками податку, при здійсненні ними операцій з постачання власної виробленої продукції і фізичними особами, які самостійно вирощують, розводять, відгодовують продукцію тваринництва (тобто переробні підприємства), справляється з урахуванням особливостей, визначених законодавством [3].

Зокрема, позитивна різниця між сумою податкових зобов'язань такого переробного підприємства за звітний (податковий) період та сумою податкового кредитку звітного (податкового) періоду, визначена у податковій декларації з податку на додану вартість щодо діяльності з постачання продукції, платник податку сплачує до спеціального фонду Державного бюджету України та на спеціальний рахунок, відкритий ним в органі державної казначейської служби, у таких розмірах: у 2012 році – до спеціального фонду Державного бюджету України – у розмірі 30 відсотків, а на спеціальний рахунок – у розмірі до 70 відсотків; у 2013 році – у співвідношенні 40 до 60 відсотків; у 2014 році – 50 на 50 відсотків [3]. При цьому переробне підприємство суму податку на додану вартість, перераховану на спеціальний рахунок, використовує виключно для виплати сільськогосподарським товаровиробникам компенсації за продані ними молоко і м'ясо в живій вазі.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Основною податковою пільгою для сільськогосподарських підприємств є фіксований сільськогосподарський податок. За рахунок впровадження такої податкової пільги, в Україні з 2007 року на 30% знизився рівень податкового навантаження на діяльність сільськогосподарських підприємств [2].

Основні засади бюджетного фінансування сільського господарства визначені в Законах України «Про державну підтримку сільського господарства України», «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року», а також у «Державній цільовій програмі розвитку українського села на період до 2015 року» та ін.

В цілому загальна сума державної фінансової підтримки сільського господарства в 2011 році склала 20,5 млрд.грн., у тому числі галузі тваринництва - 2,7 млрд.грн., рослинництва – 8,9 млрд.грн.

Згідно з прийнятим Законом України «Про Державний бюджет України на 2012 рік» [4], на пряму підтримку сільського господарства у 2012 р. було витрачено лише 33% загального обсягу аграрного бюджету, що є одним з найнижчих показників за останні роки. Для порівняння, в до кризових 2007 р. і 2008 р. на пряму підтримку аграріїв витрачали, відповідно, 63% і 57% аграрного бюджету. Так, згідно додатку №3 до проекту бюджету на 2013 рік, передбачається значне зменшення видатків по статті «Фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі» - 96,8 млн.грн. проти 827 млн.грн. у 2012 році. Передбачається виділити 650 млн.грн. зі спеціального фонду на державну підтримку галузі тваринництва (проти 732 млн. у 2012 році) [5].

У 2013 році понад 2,5 млрд.грн. (з них 900 млн. зі спецфонду) буде виділено на три витратні статті по підготовці кадрів для агропромислового комплексу вищими навчальними закладами і підготовці, перепідготовці, підвищення кваліфікації робітничих кадрів. У 2012 році загалом на ці статті було виділено 667 млн.грн. [5]. Таким чином, можна зробити висновок, що Державний бюджет 2013 р. для аграріїв є дуже жорстким, а відтак підтримка сільськогосподарського сектору в поточному році буде формальною.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Якщо порівнювати в грошовому еквіваленті, то у 2012 р. планувалося витратити на пряму підтримку сільськогосподарських виробників удвічі менше, ніж у 2008 р., і на 31% менше, ніж у 2011 р. На розвиток сільських територій планувалося спрямувати 0,23 млрд. грн (3% загального обсягу аграрного бюджету); на забезпечення аграрного сектора висококваліфікованими кадрами і новітніми розробками - 0,8 млрд. грн (10%). В цілому обсяг аграрного бюджету на 2012 р. затверджено на рівні 8,21 млрд. грн, що на 22% менше, ніж у 2011 р.

Висновки. Забезпечення розширеного відтворення і підвищення конкурентоспроможності продукції АПК неможливо без належної державної фінансової підтримки сільського господарства. В системі державної підтримки аграрного сектора економіки залишається ще багато невирішених проблем через відсутність ефективного механізму фінансової підтримки розвитку сільськогосподарських підприємств.

Отже, подальша державна фінансова підтримка сільськогосподарського виробництва повинна бути направлена в першу чергу на розвиток виробництва через механізми пільгового оподаткування і спрощену та доступну систему кредитування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про державну підтримку сільського господарства» від 24.06.2006 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua

2. Майстро С.В. Напрями державної підтримки аграрного сектора та її вплив на конкурентоспроможність продукції на світовому ринку [Електронний ресурс]: / С.В. Майстро. - Режим доступу: http://www.academy.gov.ua/

3. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року №2755-VI (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua

4. Закон України «Про державний бюджет України на 2012 рік» [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua

5. Закон України «Про державний бюджет України на 2013 рік» [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 657.338.31

ЕФЕКТИВНІСТЬ КОНТРОЛЮ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

М.О. Багріна, студентка

Науковий керівник: асистент Є.О. Павлюк

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто проблеми діючих систем оцінювання ефективності діяльності підприємства, достовірності і правильності їх визначення.

Ключові слова: ефективність, економічна ефективність, коефіцієнт рентабельності продукції, коефіцієнт рентабельності активів, фінансові результати.

Постановка проблеми. Вся інформаційна база є тісно пов'язаною та обумовленою в управлінському обліку аграрних підприємств. Традиційні показники не є досконалими, що обумовлює дослідження усіх сторін показників. Одним із шляхів економічно стабільної діяльності господарюючих суб'єктів у цілому є удосконалення оперативного та стратегічного управління підприємством, що залежить від багатьох чинників, таких як впровадження, розвиток й удосконалення управлінського обліку і контролю за формуванням і використанням фінансових результатів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вагомий внесок щодо висвітлення питання оцінки ефективності діяльності досліджували такі науковці як Ю. Вебер, В. Друрі, М. Магнус та ін. Однак потребують детального дослідження питання недосконалості визначення кінцевого результату та , достовірності відображення його у документах за звітний період та його використання.

Метою статті є узагальнення та дослідження традиційного інструментарію ефективного контролю фінансових результатів діяльності аграрних підприємств, а також обґрунтування недосконалості використання традиційних показників оцінювання ефективності організації.

Виклад основного матеріалу дослідження. З метою ефективного контролю будь-яка діяльність потребує певного об'єму інформації. В даний час на аграрних підприємствах вкрай рідко використовується система ефективного управлінського контролю. Так і при діючій системі не можна гарантувати ефективне оцінювання бізнесу. Оскільки, передбачає контроль фінансових результатів минулих подій. А це свідчить про те, що втрачено умови постійного і повноцінного контролю та управління. Важливим при цьому є використання кожної можливості при управлінні, що обумовлює зменшення збитків та отримання прибутку. Проте варто розглянути складову традиційної системи оцінювання результатів роботи організацій. Критеріями оцінювання ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства, що використовуються в українській практиці:

– виручка від реалізації продукції, робіт, послуг;

– чистий прибуток;

– рентабельність активів, інвестицій, об'єму продажів;

– фінансова стабільність (виручка від реалізації поділена на точку беззбитковості, відношення між власним та залученим капіталом, невід'ємне сальдо грошового потоку на кінець звітного періоду);

– фінансовий результат власників підприємства (доход за період, отриманий власниками; приріст вартості підприємства).

Система показників на різних аграрних підприємствах може бути різна. Формування такого набору відбувається залежно від цілей господарської діяльності та зручності використання їх для цілей фінансового контролінгу. Для оцінювання ефективності діяльності фактичні дані можна порівнювати із параметрами інших підприємств. З метою оцінювання ефективності роботи підприємства використовують показники фінансової стійкості, прибутковості, платоспроможності та ділової активності. Контроль фінансових результатів підприємства можна здійснювати із наступними фінансовими коефіцієнтами, які наведені в табл. 1.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Таблиця 1

Фінансові коефіцієнти, що використовуються у системі аналізу й оцінюванні фінансових результатів діяльності підприємства

Коефіцієнт	Що характеризує	Розрахункова формула
Коефіцієнт рентабельності активів (Кра)	Скільки прибутку доводиться на кожну гривню активів у розрахунковому періоді	Кра= БП/А, де БП – бухгалтерський прибуток; А – середня вартість активів за розрахунковий період
Коефіцієнт рентабельності продажу (Крп)	Скільки прибутку доводиться на кожну гривню об'єму продажу	Крп= БП/ОП, де ОП – об'єм продажів (у ринкових цінах без ПДВ)
Коефіцієнт чистої рентабельності власного капіталу (Крвк)	Скільки чистого прибутку доводиться на кожну гривню власного капіталу	Крвк=ЧП/ВК, де ЧП – чистий прибуток; ВК – середня вартість власного капіталу за розрахунковий період
Коефіцієнт рентабельності чистих активів (Крча)	Скільки чистого прибутку доводиться на кожну гривню чистих активів	Крча= ЧП/ЧА, де ЧА – середня вартість чистих активів за розрахункових період

Відносними характеристиками фінансових результатів є показники рентабельності та ефективності діяльності підприємства. Вони вимірюють прибутковість підприємства з різних позицій.

Варто виділити три основні особливості рентабельності як показника:

1) часовий аспект;

2) фактор ризику;

3) оцінка складових рентабельності власного капіталу [2].

Коефіцієнт рентабельності продукції визначається за певний розрахунковий період. Коли підприємство спроваджує нові перспективні

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

технології або види продукції, що потребують більших інвестицій, то рентабельність капіталу тимчасово знизиться. Тому зниження рентабельності за звітний період не варто розглядати як негативний фактор у діяльності підприємства.

Друга особливість обумовлюється фактором ризику. Більшість управлінських рішень пов'язані із вибором: високий прибуток або мінімальний ризик. Перший варіант забезпечує високий прибуток, проте і високий рівень ризику. Другий – прибуток и ризик мінімальні.

Результативність діяльності підприємства можна виміряти за допомогою абсолютних і відносних показників, які між собою пов'язані. За допомогою них можна будувати двофакторні та багатофакторні моделі. Варто розрізняти показники економічного ефекту та економічної ефективності. Перший відображає результат діяльності підприємства в абсолютному значенні (об'єм продажів, виручка від реалізації, прибуток та інші).

Але використовувати лише цей показник не доцільно, оскільки базуючись лише на певному одному абсолютному значенні практично неможливо робити висновок щодо прибутковості підприємства. Тому передбачено коефіцієнт рентабельності, які розраховується як відношення отриманого прибутку (доходу) до середньої величини використаних ресурсів на отримання прибутку (доходу).

Економічна ефективність – відносний показник, що порівнює отриманий результат діяльності із затратами або ресурсами. Дані показники формують два підходи до оцінювання економічної ефективності – ресурсний та витратний. Перший спрямований на економію капіталу (ресурсів), а другий – на мінімізацію поточних витрат [1].

У 1990-х роках значно посилилася критика традиційної системи контролю через орієнтованість суто на фінансові показники. Якщо порівнювати теперішню економіку та економіку, за якої була сформована традиційна система управлінського контролю, то цілком зрозуміло, що наразі

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

перед системою управлінського контролю поставлені нові й різнорідні вимоги. Передумовами цього стала появи нових ринків, що розвиваються (сфери послуг для прикладу), новітніх технологій. На відміну від традиційного обліку, у якому більше приділялось уваги до зменшення витрат, за сучасним умов розвитку бізнесу необхідно не тільки впроваджувати моделі, котрі дозволять мінімізувати витрати, а й максимізувати прибуток. Також особливістю традиційної системи є те, що вона має здатність відображати лише результат раніше прийнятих рішень [3].

Контроль за прийняття рішень у ході діяльності підприємства з ціллю збільшення прибутку, рентабельності та укріплення фінансового стану є традиційним управлінським контролем.

Недоліками традиційної системи управлінського контролю можна зазначити такі:

– проблема поєднання довго- та короткотермінових цілей (зменшення витрат на дослідження та розробки, підготовку персоналу, відкладення рішення про інвестицію коштів тощо);

– недостовірність інформації для прийняття рішень (традиційні фінансові показники відображають результат попередніх періодів);

– недостовірність інформації щодо розподілу витрат (необхідність розроблення нових методів розподілу витрат, таких, як метод ABC);

– використання інформації бухгалтерського обліку (обмежена кількість показників фінансової звітності поряд із високими вимогами управлінської інформації);

– недостатня увага до ділового середовища, в котрому функціонує підприємство (в основному зосередження порівняння показників із попередніми періодами та встановленими нормативами);

– орієнтація на поточні результати діяльності – надається перевага щомісячним або квартальним звітам, що зумовлює впровадження короткотермінових інвестиційних рішень.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Це дає можливість менеджерам маніпулювати показниками задля тимчасового “прикрашання” поточного стану підприємства.

При оцінюванні ефективності діяльності підприємства враховується велика кількість факторів, причому для різних підприємств пріоритет надається різним показникам [4].

Висновки. Необхідність аналізу показників має своє призначення і відповідно ціль. Найоб’єктивніше досліджувати аграрне підприємство необхідно за допомогою системи показників. Тому стверджувати, що конкретний показник відображає ефективність діяльності об’єктивніше і точніше від усіх інших не варто. Сформувати універсальний показник вкрай важко. Тому дане питання є основою подальших досліджень. З метою адаптації сільськогосподарських підприємств до ринкового середовища управлінському персоналу потрібно здійснювати низку аналітичних і контрольних заходів. Вважається, що в системі внутрішньої звітності необхідно робити акцент на прибуткову діяльність у розрізі замовників за ринками збуту, видами виробництва продукції, галузями основного, допоміжного та промислового виробництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Вебер Ю.Ю. На пути к активному управлению с помощью показателей [Текст] / Ю.Ю. Вебер // Проблемы теории и практики управления. –2010. – №7. – С. 107–111.

2. Друри В.А. Введение в управленческий и производственный учет: учебн. пособие / В.А. Друри; пер.с англ. под ред. Н.Д. Эриашвилли; 3–е изд., перераб. и доп. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 2008. – 783 с.

3.Магнус М.В. Оцінка ефективності діяльності аграрних підприємств/ М.В. Магнус // Облік і фінанси АПК. — Миколаїв, 2011. —№2. —С. 89—93.

4.Сандій І.В. Контроль фінансових результатів: недосконалість інструментарію традиційного управлінського обліку / І.В. Сандій // Галицький економічний вісник. — 2011. — №2(31). — с.200-204 - (бухгалтерський облік, аналіз та аудит).

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 336.77:334.72

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ КРЕДИТНИХ КООПЕРАТИВІВ

О.О. Гриник, студентка

Науковий керівник: Павлюк Є.О., асистент

Миколаївський національний аграрний університет

Розглядається створення кредитних сільськогосподарських кооперативів на ринку кредитних послуг України.

Ключові слова: кредит, кредитний кооператив, кредитна кооперація, комерційні банки, сільськогосподарські підприємства, пайові внески, сільські території.

Постановка проблеми. роблема стійкого розвитку сільських територій останнім часом перебуває в полі зору як теоретичних так і практичних працівників аграрного сектору економіки і розглядається з точки зору підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва, розвитку села як цілісної соціально-економічної системи. Наслідком вказаних процесів є необхідність обґрунтування напрямів і механізмів підвищення ефективності діяльності суб'єктів аграрного виробництва.

В умовах формування багатоукладної економіки, диверсифікації і ускладнення аграрної структури в Україні активно розвивається дрібнотоварний сектор – селянські (фермерські) господарства, кооперативи, особисті підсобні господарства населення, стабільне функціонування яких значною мірою визначає загальну стійкість сільського розвитку. Підвищення фінансової стійкості дрібнотоварних форм господарювання як необхідної умови розвитку села обумовлює значущість кооперативних підходів до формування ринкової інфраструктури їх обслуговування, зокрема і в кредитно-фінансовій сфері.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Методика досліджень Для реалізації поставлених задач використані економіко – статистичний (порівняльний, системний), монографічний та абстрактно-логічний методи.

Результати досліджень.До переходу вітчизняної економіки на ринкові умови господарювання спостерігалася недостатня координованість і низька ефективність державної політики, хаотичність здійснюваних реформаторських дій та їх надмірна політизованість. За таких умов формувалася вітчизняна кредитна система ядром якої на сьогоднішній день є комерційні банки, які здійснюють кредитування суб'єктів національної економіки в цілому і сільськогосподарських товаровиробників, зокрема. В той же час, досвід роботи сільськогосподарських підприємств, особливо дрібнотоварних свідчить, що вони для комерційних банків є непривабливим об’єктом кредитування. Основною причиною такого стану є прогалини у законодавчо-нормативній базі, яка не враховує специфіки сільськогосподарського виробництва та стримує можливість розвитку фінансово-кредитної інфраструктури.

Вектор адміністративних реформ, які здійснюються в Україні зорієнтований на забезпечення стійкого розвитку села за допомогою органів місцевого самоврядування, що підтверджує актуальність в створенні фінансово – кредитних інституцій та розвитку кредитної кооперації і її соціального партнерства з органами місцевого самоврядування.

Суттєвою передумовою кредитної кооперації є соціально – економічний та стійкий розвиток села, стабільне функціонування дрібнотоварних товаровиробників. З появою на кредитному ринку кредитних спілок окремі дослідники ототожнюють їх статутну діяльність з кредитними кооперативами, доводячи, що останні будуть підміняти діяльність комерційних банків та кредитних спілок. З цією метою нами проведена порівняльна характеристика статутної діяльності окремих кредитних інституцій з метою виокремлення положень, щодо доцільності запровадження кредитних кооперативів (табл.1).

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Таблиця 1

Відмінності кредитного кооперативу від комерційного банку

Показники	Сільськогосподарський кредитний кооператив	Комерційний банк
Мета	Задоволення потреб членів кооперативу у виробничій позиці	Прибуток
Організаційна форма	кооператив.	Акціонерне товариство, корпорація
Клієнти	Лише члени-пайовики, в основному селянські (фермерські) господарства і особисті підсобні господарства.	Будь-які платоспроможні клієнти.
Управління	За принципом «Одна людина – один голос».	Відповідно до частки в статутному капіталі, кількості акцій
Розподіл прибутку	Відрахування до фонду фінансової взаємодопомоги	Дивіденди акціонерам.
Джерела власного капіталу	Пайові і ощадні всіх членів кооперативу (включаючи асоційованих), доходи від власної діяльності	Внески акціонерів в статутній капітал, прибуток
Основна гарантія кредитоспроможності	Довіра до особистих якостей позичальника, що забезпечують ефективне і цільове використання кредиту	Майно
Субсидіарна відповідальність за зобов'язаннями	Є додатковою гарантією кредитоспроможності	Немає
Цілі кредитування	В основному на виробничі цілі	Не має значення, на виробничі і споживчі потреби
Послуги, що надаються	Надання позик членам кооперативу, зберігання заощаджень членів кооперативу, розрахунково-фінансові послуги, консультування	Кредити всіх видів, поточний рахунок для фізичних і юридичних, інші види послуг (ширший діапазон діяльності)
Оподаткування	Оподатковується податком на прибуток	податок на прибуток банків
Рівень транзакційних витрат	незначні, враховуючи доступність кооперативу для пайовиків, зокрема територіальну	Відносно висока, оскільки передбачає моніторинг кредитів, у тому числі поїздки кредитних фахівців у філії комерційних банків

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Відповідно до нормативно – правових актів України кооператив - це господарське підприємство, що засноване на добровільному об'єднанні декількох осіб, має на меті не отримання максимального прибутку на витрачений капітал, але його збільшення, завдяки спільному господарюванню, трудових доходів його членів, та скорочення їх витрат [1].

В економічній літературі з питань створення кредитних кооперативів для обслуговування дрібнотоварних сільських товаровиробників, фермерських господарств, сільського населення домінує теза про те, що кредитні кооперативи підміняють кредитні спілки, акцентуючи увагу на те, що статутною діяльністю кооперативів є надання кредитних послуг для дрібних товаровиробників. В той же час, про незначну частку в кредитуванні суб'єктів господарювання аграрного виробництва кредитними спілками зазначає Президент Національної асоціації кредитних спілок України Козинець П. Лише 15 – 20 % кредитів в кредитній спілці, за даними його дослідження, беруться з метою розвитку підприємництва, а решта – для задоволення нагальних життєвих потреб[2].

Для України цікавим є досвід розвитку кредитної кооперації в країнах з розвинутими ринковими відносинами як з наукової, так і практичної точок зору. Кредитна кооперація в різних країнах розвивалася за різними схемами. Дослідженню розвитку кредитної кооперації за кордоном присвячені роботи шереги дослідників.

Найбільш цікавим є досвід Німеччини і Голландії, де переважна частина капіталу сільських кредитних кооперативів сформована за рахунок залучення заощаджень місцевого населення і зовнішніх приватних інвестицій. Для залучення в систему сільськогосподарської кредитної кооперації України вільних фінансових ресурсів з фінансових ринків заслуговує досвід американської Федеральної корпорації з фінансування фермерського кредиту, яка випускає спеціальні облігації, що гарантуються федеральним урядом. Як варіант можна запропонувати варіант за яким фінансові ресурси надходять не в систему сільськогосподарської кредитної

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

кооперації, а акумулюються в спеціальному гарантійному фонді, призначеному для видачі гарантій сільськогосподарським кооперативам, що мають недостатнє забезпечення [3].

Функціонування кредитних кооперативів в Україні можливе за умов створення цілісної кооперативної кредитної системи як трирівневого комплексу, що включає фінансові установи та кооперативні об'єднання, що діють на кооперативних засадах. В той же час, кредитна кооперація в Україні стримується із-за негативних факторів та тенденцій до яких можна віднести наступні:

- недосконалість законодавства, що регулює діяльність суб'єктів системи кредитної кооперації, що вимагає доповнення до закону "Про кооперацію" розділом "Кредитна кооперація" в якому слід передбачити створення кооперативної кредитної системи як трирівневого комплексу фінансових установ та кооперативних об'єднань, що формуються і діють на кооперативних засадах;
- браку інформації щодо діяльності кредитних кооперативів;
- не адаптованості законодавства України, що регулює ринок кооперативного кредитування до законодавства країн із розвинутими ринковими відносинами. Найбільш нагальна проблема сьогодення при створенні кредитної сільськогосподарської кооперації полягає в створенні Земельного банку, здатного об'єднати кооперативне кредитування в єдину систему.

В Україні теоретично обґрунтована необхідність створення Земельного банку для обслуговування сільськогосподарських підприємств, проте, проблема не вирішується внаслідок відсутності конкретних фінансових ресурсів. Джерелом формування статутного капіталу Земельного банку може слугувати частина коштів, отриманих від продажу сільськогосподарських угідь, оскільки скасування мораторію на їх продаж питання близької перспективи.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Для вирішення питань щодо створення Земельного банку з наступними його підрозділами слід реформувати фінансово - кредитний механізм в аграрному секторі економіки запровадити грамотне і раціональне управління в системі сільської кредитної кооперації.

Акумулюючи вільні грошові кошти юридичних та фізичних осіб сільських районів, кредитна кооперація забезпечує більш справедливий розподіл доходів, економічні та соціальні гарантії працівникам села, сприяє збільшенню зайнятості населення, економічному та соціальному розвитку сільських територій.

Крім державної підтримки в напрямі створення сільських кредитних кооперативів велика роль належить органам місцевого самоврядування. В першу чергу це стосується надання бюджетної допомоги на створення кредитних кооперативів за рахунок фінансових ресурсів місцевих бюджетів.

Найбільш дієвою допомогою органів місцевого самоврядування при створенні кредитних кооперативів безпосередньо на селі є сприяння в забезпеченні зновустворених кредитних кооперативів приміщенням, оскільки на балансі органів місцевого самоврядування є приміщення, які можна виділити на створення такого кооперативу.

При функціонуванні кредитного кооперативу органи місцевого самоврядування, володіючи частиною бюджетних коштів змогли би виступати у вигляді гаранта при отриманні позик сільськогосподарськими товаровиробниками в кредитному кооперативі.

При створенні системи сільськогосподарської кредитної кооперації, перш за все, слід вирішити питання щодо розмежування функцій між її рівнями, зміцнення матеріально – технічної бази, вдосконалення регіональної підтримки кредитних сільськогосподарських кооперативів.

Велику допомогу в царині регулювання і розроблення внутрішньої кредитної політики можуть надавати ревізійні комісії сільськогосподарських кредитних кооперативів, діяльність яких здійснюється на основі кошторису доходів і витрат, сформованих за рахунок членських внесків членів

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

кооперативу – пайовиків. Внаслідок того, що в системі кооперації може існувати велика кількість кооперативів з різними видами діяльності, слід ревізійну комісію формувати виключно для контролю за діяльністю кредитних кооперативів.

Важлива роль в створенні сільських кредитних кооперативів належить створеному Земельному банку як координатору діяльності всієї системи сільської кредитної кооперації на ринку кредитних послуг. З цією метою Земельний банк повинен мати структурні підрозділи, які займалися би конкретними видами кредитування (рис.1).

Рис. 1. Структурні підрозділи Земельного банку

Ефективність діяльності Земельного банку як самостійного суб'єкта багато в чому визначається результатами роботи його структурних підрозділів, зокрема, що займаються кредитуванням. Для глибшої оцінки і підвищення ефективності управління пропоную створити в структурі Земельного банку три управління кредитування: довгострокового, і короткострокового і дрібнотоварних форм господарювання, проводячи оцінку результатів їх діяльності на основі системи показників.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Висновки. Запровадження трьохрівневої моделі кредитної кооперації для аграрного сектору України сприятиме створенню надійної та ефективної системи, здатної забезпечити партнерські взаємовідносини позичальників-аграріїв з кредиторами на ринку кредитних послуг. Зволікання із вирішенням питань функціонування на ринку кредитних послуг сільських кредитних кооперативів призведе до занепаду аграрної галузі, використання застарілих, непродуктивних технологій, втрат конкурентоспроможності вітчизняної продукції, а в перспективі створить значну напругу із продовольчою безпекою держави і усугубить соціальні проблеми на селі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України "Про кредитні спілки": станом на 20 груд. 2001 р. / Верховна Рада України. – 2002. – № 15. – Ст. 101.

2. Козинець П. Кредитні спілки допомагають державі стати заможнішою / П. Козинець // Вісник кредитних спілок: інформаційний бюлетень. – 1999 – 2000. – 30 с.

3. Лаврушин О. И. Банковский менеджмент / О. И. Лаврушин – [3-е изд.] – М.: Кнорус, 2010. – с. 148.

УДК: 338.432:631.11

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

І.В. Збарська, студентка

Науковий керівник: Є.О. Павлюк, асистент

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто проблеми державної підтримки розвитку сільськогосподарських підприємств, обґрунтовано конкретні пропозиції, впровадження яких спрямоване на пришвидшення розвитку аграрного сектору на основі створення сприятливого інституційного клімату. Значну увагу приділено розробці завдань комплексної стратегії державної підтримки розвитку підприємств сільського господарства.

Ключові слова: сільськогосподарські підприємства, державна підтримка, розвиток, аграрний сектор, фінансові ресурси.

Успішне виконання стратегічних завдань продовольчого забезпечення населення та продовольчої безпеки країни залежить від усталеного й ефективного функціонування сільськогосподарських підприємств, їхнього достатнього ресурсного забезпечення.

Реалізація потенціалу сільськогосподарських підприємств стримується низьким забезпеченням їх фінансовими ресурсами. У сучасних умовах бездержавної підтримки учасників аграрного ринку практично неможливо забезпечити конкурентоспроможність аграрного сектору економіки. Особливо це стосується сільськогосподарських товаровиробників, які постійно відчувають недостатність фінансового забезпечення, що зумовлено передусім сезонністю виробництва, уповільненням темпів обороту, диспаритетом цін, низькою купівельною спроможністю населення тощо.

З огляду на те, що продукція сільськогосподарського виробництва - це переважно товари повсякденного споживання, то за цією ознакою сектор є найбільш значимим у народногосподарському комплексі. Тому в сучасних реаліях об'єктивно виникла необхідність розробки науково обґрунтованої

системи державної підтримки сільськогосподарських підприємств як основного суб'єкта функціонування агропромислової системи (АПС) та забезпечення її практичної реалізації.

Аналіз останніх досліджень. Вагомий внесок в обґрунтування концептуальних засад удосконалення державної підтримки сільського господарства та розробку її понятійно-категоріального апарату зробили О. Бородіна, В. Галушко, С. Дем'яненко, І. Кобут, О. Могильний, Г. Черевко, М. Янківта інші науковці. У дослідженнях зазначених авторів обґрунтована об'єктивна необхідність державної підтримки сільського господарства, визначені її цілі, завдання і функції в процесі ринкової трансформації галузі з урахуванням зарубіжного досвіду та національних особливостей.

Проте на недостатню наукову розробленість проблем державної підтримки розвитку сільськогосподарських підприємств вказує те, що на сьогодні ці підприємства в України так і не набули тенденцій сталого розвитку й у переважній більшості випадків є неконкурентоспроможними порівняно із сільськогосподарськими підприємствами розвинутих країн світу.

Об'єктивна необхідність подальшого поглибленнятеоретичних і методологічних дослідженьпов'язана насамперед з доцільністю узагальнення різних форм державноїпідтримки сільського господарства, ефективної їхньої взаємодії та розробка першочергових напрямків державної стратегії забезпечення фінансовими ресурсами.

Метою статті єаналіз проблем державної підтримки сільськогосподарських підприємств і розробка завдань стратегії її раціоналізації для забезпечення ефективного функціонування підприємств досліджуваного сектору.

Розвиток аграрного сектору в переважній більшості країн нерозривно пов'язаний з державною підтримкою. Це стосується країн Європейського Союзу, США, Японії та інших, які мають довготривалий історичний досвід

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

функціонування системи державної підтримки цієї надзвичайно важливої ланки національної економіки.

Доцільність підтримки сільського господарства в Україні визнана на законодавчому рівні, зокрема такими Законами: "Про стимулювання розвитку сільського господарства на період 2001-2004 рр."[1], "Про Державну підтримку сільського господарства України"[2], "Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року"[3], які встановлюють певні нормативи й механізми фінансування сільського господарства з державного бюджету.

Держава підтримує вітчизняні сільськогосподарські підприємства, застосовуючи різні підходи і механізми. Якщо у перші роки незалежності України державну підтримку переважно надавали через оподаткування (надання пільг, введення спеціальних режимів оподаткування), то останніми роками дедалі більшого поширення набуває бюджетне фінансування [4, с. 81].

Проте, як показують дослідження, саме збільшення обсягів державної фінансової підтримки за останні роки помітних зрушень в аграрному секторі економіки не дало внаслідок: розпорошеності державної фінансової підтримки за безліччю програм та окремих заходів і за бюджетною класифікацією (їх понад 80); незабезпечення на ринку однакових економічних умов і незадовільного використання на владному рівні антимонопольного законодавства для захисту немонопольного сектору, якимєсільське господарство; неврахування на державному рівні специфіки та особливостей сільськогосподарського виробництва, особливо в період його трансформації до ринку; недосконалості механізмів та інструментів підтримки, зокрема - недотриманні стратегічних цілей і пріоритетів розвитку; нерозмежованості заходів підтримки сільськогосподарського виробництва та сільської території; непрозорості, непрогнозованості й нестійкості механізмів спрямування і використання бюджетних коштів; відсутності довгострокової стратегії вибору пріоритетів розвитку, управління розміщенням виробництва

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

за природно-кліматичними зонами; безсистемності й несвоєчасності фінансування програм; безадресності підтримки, коли кошти в більшості випадків не надходять до безпосереднього виробника.

Формування ефективних механізмів державного фінансування сільськогосподарських підприємств передбачає визначення чітких цілей, обґрунтування та використання системи відповідних критеріїв.

Проведені дослідження показують, що проблема полягає не тільки в обсягах державної фінансової підтримки, а й у формах і методах її використання. Зважаючи нате, що економіка України не може бути відстороненою від світових структур, пошук нових, більш ефективних форм і методів державної підтримки має враховувати також вимоги СОТ, а також Європейського Союзу.

З урахуванням таких умов та адаптації й гармонізації національного законодавства до вимог аграрного, митного, тарифного і податкового законодавства Європейського Союзу мають бути замінені існуючі форми й методи державної підтримки галузі за безліччю програм і заходів на цілісну систему державної підтримки та захисту галузі з творчим використанням кращого світового досвіду й відповідних механізмів та інструментів для посилення конкурентних можливостей сільськогосподарських підприємств.

Найбільш адекватним для стратегії економічного зростання є функціональний підхід до податкового регулювання. Податкові пільги необхідно надавати не за галузевим принципом, як це відбувається нині, а як "винагороду" за виконання певних суспільно важливих функцій, серед яких першочерговим є запровадження податкового стимулювання інвестицій.

Як варіант удосконалення податкової системи сільського господарства можна розглядати введення замість фіксованого сільськогосподарського податку (ФСП) (який суперечить вимогам СОТ і діє лише до 1 січня 2011 р.) нового інтегрального податку. Під таким податком розуміють всі поточні податки та платежі сільськогосподарського підприємства до бюджетів усіх рівнів, об'єднані в єдиний платіж. Зберігаються (або частково зменшуються)

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

всі ставки та бази оподаткувань, що діяли до введення ФСП. Інтегральний податок має сплачуватися одноразово після завершення господарського року (в січні).

Через зміни до Бюджетного кодексу України окремі автори пропонують перевести до категорії місцевих податків плату за землю, збір за спеціальне використання народних ресурсів, збір за забруднення навколишнього середовища, а також податок із доходів фізичних осіб [7, с. 120].

Важливим напрямком підтримки функціонування сільськогосподарських підприємств державою є формування сприятливого інвестиційного середовища. Багаторічним досвідом доведено, що підвищення рівня інвестиційного забезпечення сільського господарства сприяє нарощуванню обсягів виробництва, зростанню результативності галузі, зміцненню продовольчої безпеки країни, а також вирішенню соціальних проблем села.

Інвестиційна криза в аграрному секторі економіки спричинена багатьма факторами і передусім тим, що темпи реформування сільського господарства значно відставали від ринкових перетворень в інших сферах економічної діяльності. Запізніла приватизація аграрних підприємств, постійне стримування лібералізації цін на сільськогосподарську продукцію та продовольчі товари спричинили недоотримання значних обсягів грошових надходжень, що негативно вплинуло на рівень рентабельності господарювання та призвело до значної збитковості галузі. І лише завдяки поліпшенню фінансового стану сільськогосподарських підприємств у середньому за 2006-2009 рр. рівень прибутковості галузі становив2,2%, що майже у чотири рази нижче, ніжу промисловості [7, с. 155].

Інвестиційне відродження сільського господарства потребує залучення у виробництво таких обсягів інвестицій, які б забезпечували потребу в необхідних видах матеріально-технічних ресурсів. Під впливом інвестиційної кризи у сільському господарстві відбулося різке скорочення парку машин та

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

обладнання. В умовах значного їхнього фізичного і морального зносу переважну частку інвестицій використовували на просте відтворення. Коефіцієнти вибуття основних засобів щорічно перевищували коефіцієнти їхнього відновлення. За останнє десятиліття ступінь зносу основних засобів збільшився майже вдвічі, а досягнутий рівень забезпечення галузі основними засобами виявився майже у сім разів нижчим від нормативної потреби [7, с. 184].

Одним з найбільш ефективних методів інвестування вважаємо лізингові технології, що здатні пожвавити процес виробництва продукції, оновити технологічний парк сільськогосподарських підприємств. Незважаючи на помітні переваги, лізингові технології в Україні ще недостатньо поширені якзагалом в економіці, так і ваграрній сфері зокрема.

Головними причинами надто повільних темпів застосування лізингових технологій в аграрній сфері економіки є відсутність ефективного державного регулювання та державної підтримки лізингових відносин, несприятливе економічне середовище, недосконалі нормативно-правова та інформаційна бази, несприятлива фінансово-кредитна політика, завищені ставки лізингових платежів, низька платоспроможність аграрних підприємств, нерозвиненість ринку лізингових послуг.

В Україні агролізингом займається Національна акціонерна компанія "Украгролізинг", третина загального обсягу фінансування якої покривається бюджетними коштами. Проте навіть такі обсяги фінансування для агроформувань незадовільні, оскільки не можуть задовольнити навіть найбільш необхідні потреби.

Отже, державна підтримка розвитку сільськогосподарських виробників має вдосконалюватись на стратегічній основі, визначених політичних і законодавчих установках. Вирішення перелічених проблем у комплексі значно підвищить конкурентоспроможність сільськогосподарської продукції як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Варто максимально врахувати уроки створення ефективного аграрного сектору в розвинутих країнах, адаптовуючи до сучасних українських трансформаційних умов. Стратегія державної підтримки розвитку підприємств сільського господарства повинна бути спрямована на виконання таких завдань: створення державної фінансової підтримки адресною, систематичною, своєчасною, прозорою, на основі стійких механізмів спрямування і використання бюджетних коштів, враховуючи специфіку галузі; адаптація податкової і бюджетної політики у сфері сільського господарства до вимог ЄС і СОТ, зокрема введення нового інтегрального податку та формування більш адекватної системи місцевих податків і зборів; зняття мораторію на продаж земель сільськогосподарського призначення та вдосконалення законодавства з метою залучення довгострокових інвестицій; формування правових та інституційних засад для фінансування лізингових операцій приватними структурами в аграрній сфері і зведення державного впливу до функцій органу контролю; вдосконалення інфраструктури сільськогосподарських підприємств через створення трирівневої системи кредитування, що формуватиметься на місцевому, регіональному та національному рівнях; контроль над системою сільськогосподарських ризиків через створення спеціального органу з управління ризиками і законодавчого забезпечення сфери цих відносин; сприяння рівномірному доступу до фінансових ресурсів усім сферам сільськогосподарського виробництва.

Практика господарювання вимагає подальших науковихрозробоку сфері створення сприятливої державної політики розвитку аграрного сектору на регіональному рівні, що повинно базуватись на загальнодержавній стратегії. Це дасть змогу приблизити фінансові джерела безпосередньо до виробника і більш детально вивчати проблеми фінансових потоків сільгосппідприємств на конкретній території.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України "Про стимулювання розвитку сільського господарства на період 2001-2004 рр.": станом на 7 черв. 2001 р.

2. Закон України "Про державну підтримку сільського господарства України": станом на 24 черв. 2004 року / Верховна Рада України. - Відомості Верховної Ради України (ВВР). - 2004. - № 49. - С. 527.

3. Закон України "Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року": станом на 18 жовт. 2005 р. / Верховна Рада України. - Відомості Верховної Ради України (ВВР). - 2006. - № 1. - С. 17.

4. Олійник Т. І. Державна підтримка аграрного сектору економіки України / Т. І. Олійник//Економіка АПК. - № 7. - 2011. - С. 80-85.

5. Пузан Ю. А. Розвиток державної підтримки аграрного сектору України в умовах членства в СОТ/Ю. А. Пузан//Облік і фінанси АПК. - 2011. - №3.-06-12.

6. Лісовий А. В. Державне регулювання розвитку сільських територій / А. В. Лісовий // Економіка АПК. – 2010. - № 8. - С. 117-120.

7. Сільське господарство України: статистичний збірник. - К.: Держкомстат України. -2012.- 320 с.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 351:338.432

ОСОБЛИВОСТІ СПРАВЛЕННЯ ФІКСОВАНОГО СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПОДАТКУ ДО БЮДЖЕТУ

В. В. Мерзлікін, студент

Науковий керівник: Є. О. Павлюк, асистент

Миколаївський національний аграрний університет

Актуальність проблеми. Розкрити суть, класифікацію та особливості функціонування справлення фіксованого сільськогосподарського податку до бюджету.

Постановка завдання полягає у тому, що фіксований сільськогосподарський податок покликаний внести спрощення у справлянні податків із сільськогосподарських товаровиробників, сприяти їх економічній зацікавленості і зростанню, що на даний момент відповідає основним напрямкам і тенденціям в розвитку пріоритетних галузей економіки.

Метою статті є аналіз особливостей справлення фіксованого сільськогосподарського податку до бюджету.

Виклад основного матеріалу. Аграрний сектор традиційно відіграє важливу роль в економіці України, ґрунтово-кліматичні умови, природно-ресурсний потенціал та трудові ресурси якої дозволяють створити ефективне конкурентоспроможне на міжнародному рівні сільське господарство. Агропромисловий комплекс є одним із потужних важелів подальшого економічного розвитку нашої держави, в якому зосереджено майже третину основних виробничих фондів, виробляється понад 20% валового суспільного продукту та третина національного доходу [1,с.123-131].

Нині проблема формування системи оподаткування аграрного сектора економіки набуває особливого значення, оскільки галузь є основною для збереження економічної безпеки, особливо під час фінансової кризи, коли більшість галузей знаходяться у стані занепаду.

Сучасні наукові підходи до сутності прямого оподаткування та оптимального механізму його функціонування постійно досліджують вітчизняні вчені, зокрема : М. Азаров, О. Василик, В. Галушко, М. Дем'яненко, Д. Дема, А. Діброва, А. Крисоватий, П. Полозенко. Теоретичні дослідження з цього питання можна знайти у працях відомих світових класиків-економістів

Ф. Кенне, А. Лаффера, К. Маркса, А. Сміта, М. Тургенєва та інших.

Високий рівень організації податкової системи, її економічна ефективність і раціональність є важливими факторами формування економічного потенціалу високорозвинутої держави. В Україні, в умовах становлення ринкових відносин і демократії, формування і розвиток системи оподаткування здійснювалися практично без участі суб'єктів господарювання з абсолютним превалюванням інтересів держави. На сучасному етапі економічна політика держави орієнтована переважно на пошук додаткових джерел попов- нення державного бюджету, які полягають у застосуванні нових податків і зборів, посиленні контролю над повнотою і своєчасністю сплати податків. Протиріччя між інтересами держави і платників податків посилюються необхідністю першо чергового вирішення поточних економічних проблем, що унеможливлює застосування принципово нових і якісно прогресивних елементів системи оподаткування, а це, врешті-решт, перешкоджає економічному зростанню.

Пільгові режими оподаткування, які на сьогодні застосовуються в Україні, не відповідають сучасним вимогам, оскільки податкове навантаження на галузь в період фінансової кризи досить велике, а більшість сільсько- господарських товаровиробників навіть при мінімальних доходах не в змозі сплачувати податки. Особливо це стосується прямого оподаткування, яке у галузі представлене фіксованим сільськогосподарським податком. Цей податок є нейтральним, тобто його розмір залежить від площі сільськогосподарських угідь і їх грошової оцінки. Товаровиробник повинен його сплатити незалежно від фінансового результату діяльності, тобто навіть

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

збиткові підприємства повинні знайти кошти для погашення податкового зобов’язання. [4]

З метою підтримки сільськогосподарських виробників та стимулювання розвитку сільського господарства в Україні Податковим кодексом України передбачається справляння фіксованого сільськогосподарського податку.

До прийняття Кодексу існував єдиний (фіксований) сільськогосподарський податок, що відносився до спеціальної системи оподаткування. Цей податок з'явився на початку 1998 р. та його справляння передбачалося у грошовій або натуральній формі та запроваджувалось у порядку експерименту не на всій території України, а лише в кількох районах: Глоблинському районі Полтавської області, Старобешівському районі Донецької області, Ужгородському районі Закарпатської області (Закон України "Про запровадження в порядку експерименту єдиного (фіксованого) податку для сільськогосподарських товаровиробників" від 15.01.98 р. N 25/98-ВР). Починаючи з 1 січня 1999 р. справляння фіксованого сільськогосподарського податку здійснюється на всій території України. [3]

Зазначимо, що в історії становлення системи оподаткування України відомий єдиний випадок сплати податку в натуральній формі. Спочатку платники єдиного (фіксованого) податку для сільськогосподарських товаровиробників мали право вибору форми його сплати: або грошовими коштами, або у вигляді постачань сільськогосподарської продукції заготівельним і переробним підприємствам і організаціям, з якими районна адміністрація мала укладати угоди. У разі сплати даного податку у натуральній формі кількість сільськогосподарської продукції, що поставлялася в його рахунок, визначалася виходячи з нарахованої до сплати в звітному періоді суми такого податку і договірної ціни (але не нижче біржової ціни за винятком витрат, пов'язаних із прийманням продукції) на продукцію, що поставлялася в рахунок сплати податку на дату проведення оплати.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Зазначимо, що на сьогодні сільськогосподарські виробники не мають можливості вибору загального чи спеціального податкового режиму.

Відповідно до Податкового кодексу України фіксований сільськогосподарський податок - це податок, який справляється з одиниці земельної площі у відсотках від її нормативної оцінки та сплата якого замінює сплату окремих податків і зборів. Даний податок належить до загальнодержавних податків, тобто таких, що є обов'язковими до сплати на усій території України.

На сьогодні фіксований сільськогосподарський податок (ФСП) разом з єдиним податком складають зміст спеціальних податкових режимів, що встановлюються та застосовуються у випадках і порядку, визначених виключно Податковим кодексом України (ПКУ).

Згідно ПКУ (ст. 301) платниками ФСП є сільськогосподарські підприємства різних організаційно-правових форм, передбачених законами України, селянські та інші господарства, які займаються виробництвом (вирощуванням), переробкою та збутом сільськогосподарської продукції, а також рибницькі, рибальські та риболовецькі господарства, які займаються розведенням, вирощуванням та виловом риби у внутрішніх водоймах (озерах, ставках, водосховищах), у яких сума, одержана від реалізації сільськогосподарської продукції власного виробництва та продуктів її переробки за попередній звітний (податковий) рік, перевищує 75 відсотків загальної суми валового доходу підприємства.[2]

У разі коли у сільськогосподарського товаровиробника у звітному періоді валовий дохід від операцій з реалізації сільськогосподарської продукції власного виробництва та продуктів її переробки становить менш як 75 відсотків загального обсягу реалізації, платник сплачує податки у наступному звітному періоді на загальних підставах.

Платники ФСП сплачують податок тільки в грошовій формі.

Зміна порядку сплати податків протягом звітного (податкового) року не допускається.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

У разі реорганізації колективного сільськогосподарського підприємства - платника ФСП створені на його основі суб'єкти господарювання різних організаційно-правових форм, які займаються виробництвом (вирощуванням), переробкою та збутом сільськогосподарської продукції, також є платниками цього податку. [3]

Об'єктом оподаткування (ст. 302) податком для сільськогосподарських товаровиробників є площа сільськогосподарських угідь (ріллі, сіножатей, пасовищ і багаторічних насаджень) та/або земель водного фонду (внутрішніх водойм, озер, ставків, водосховищ), що перебуває у власності сільськогосподарського товаровиробника або надана йому у користування, у тому числі на умовах оренди.[2]

Базою оподаткування (ст. 303) податком для сільськогосподарських товаровиробників є нормативна грошова оцінка одного гектара сільськогосподарських угідь (ріллі, сіножатей, пасовищ і багаторічних насаджень), проведена за станом на 1 липня 1995 року, для земель водного фонду (внутрішніх водойм, озер, ставків, водосховищ) - нормативна грошова оцінка одного гектара ріллі в Автономній Республіці Крим або в області, проведена за станом на 1 липня 1995 року.[2]

Розмір ставок податку (ст. 304) з одного гектара сільськогосподарських угідь та/або земель водного фонду для сільськогосподарських товаровиробників залежить від категорії (типу) земель, їх розташування та становить (у відсотках бази оподаткування):

а) для ріллі, сіножатей і пасовищ (крім ріллі, сіножатей і пасовищ, розташованих у гірських зонах та на поліських територіях, а також ріллі, сіножатей і пасовищ, що перебувають у власності сільськогосподарських товаровиробників, які спеціалізуються на виробництві (вирощуванні) та переробці продукції рослинництва на закритому ґрунті, або надані їм у користування, у тому числі на умовах оренди) - 0,15;

б) для ріллі, сіножатей і пасовищ, розташованих у гірських зонах та на поліських територіях, - 0,09;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

в) для багаторічних насаджень (крім багаторічних насаджень, розташованих у гірських зонах та на поліських територіях) - 0,09;

г) для багаторічних насаджень, розташованих у гірських зонах та на поліських територіях, - 0,03;

ґ) для земель водного фонду - 0,45;

д) для ріллі, сіножатей і пасовищ, що перебувають у власності сільськогосподарських товаровиробників, які спеціалізуються на виробництві (вирощуванні) та переробці продукції рослинництва на закритому ґрунті, або надані їм у користування, у тому числі на умовах оренди, - 1,0. [2]

Згідно ст. 306 ПКУ сільськогосподарські товаровиробники самостійно обчислюють суму податку щороку станом на 1 січня і не пізніше 20 лютого поточного року подають відповідному органу державної податкової служби за місцезнаходженням платника податку та місцем розташування земельної ділянки податкову декларацію на поточний рік за формою, встановленою у порядку, передбаченому статтею 46 цього Кодексу.

Сплата податку проводиться щомісяця протягом 30 календарних днів, що настають за останнім календарним днем податкового (звітного) місяця, у розмірі третини суми податку, визначеної на кожний квартал від річної суми податку, у таких розмірах:

а) у I кварталі - 10 відсотків;

б) у II кварталі - 10 відсотків;

в) у III кварталі - 50 відсотків;

г) у IV кварталі - 30 відсотків.

Платники податку, утворені протягом року шляхом злиття, приєднання або перетворення у звітному податковому періоді, у тому числі за набуті ними площі нових земельних ділянок, уперше сплачують податок протягом 30 календарних днів місяця, що настає за місяцем їх утворення (виникнення права на земельну ділянку), а надалі - у порядку, визначеному пунктом 306.2 цієї статті.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Платники податку, що припиняються шляхом злиття, приєднання, перетворення, поділу у податковому (звітному) періоді, зобов'язані подати у період до їх фактичного припинення органам державної податкової служби за своїм місцезнаходженням та місцем розташування земельних ділянок уточнену податкову декларацію з податку.

Якщо протягом податкового (звітного) періоду у платника податку змінилася площа сільськогосподарських угідь та/або земель водного фонду у зв'язку з набуттям (втратою) на неї права власності або користування, такий платник зобов'язаний : уточнити суму податкових зобов'язань з податку на період починаючи з дати набуття (втрати) такого права до останнього дня податкового (звітного) року; подати протягом 20 календарних днів місяця, що настає за звітним періодом, органам державної податкової служби за місцезнаходженням платника податку та місцем розташування земельної ділянки декларацію з уточненою інформацією про площу земельної ділянки, а також відомості про наявність земельних ділянок та їх нормативну грошову оцінку.

У разі якщо платник податку (орендодавець) надає сільськогосподарські угіддя та/або землі водного фонду в оренду іншому платникові податку (орендарю), орендована площа земельних ділянок не може включатися до декларації з податку орендаря, а враховується у такій декларації орендодавця.

Якщо платник податку (орендар) орендує сільськогосподарські угіддя та/або землі водного фонду в особи (орендодавця), яка не є платником податку, орендована площа земельних ділянок включається до декларації з податку орендаря.

Платники податку перераховують в установлений строк загальну суму коштів на відповідний рахунок місцевого бюджету за місцем розташування земельної ділянки. [2]

Органи державної податкової служби України здійснюють облік нарахування і сплати фіксованого сільськогосподарського податку за

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

формою і в порядку, затвердженими центральним органом державної податкової служби України. Контроль за правильністю обчислення, повнотою і своєчасністю сплати фіксованого сільськогосподарського податку здійснюють органи державної податкової служби України. [3]

Висновки В оподаткуванні сільськогосподарських виробників України існують як переваги, так і недоліки. Введення в дію фіксованого сільськогосподарського податку ще не вирішує всіх проблем, які постають перед ними, але це суттєвий крок вперед назустріч платникам з метою полегшення справляння податків.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 339.727.3

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПОХІДНИХ ЦІННИХ ПАПЕРІВ СВІТОВОГО РИНКУ КАПІТАЛІВ : ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

В. В. Мерзлікін, студент

Науковий керівник: Є. О. Павлюк, асистент

Миколаївський національний аграрний університет

Метою даної статті є аналіз суті та класифікація основних видів похідних цінних паперів міжнародного ринку капіталів, визначення їх спільних та відмінних характеристик, позитивного і негативного впливу на світову фінансову систему. Запропоновано можливий сценарій розвитку світового ринку кредитних деривативів.

Ключові слова: світовий фінансовий ринок, хеджування ризиків, кредитні деривативи, забезпечені похідні цінні папери.

Актуальність проблеми. Розкрити суть, класифікацію та особливості функціонування похідних цінних паперів світового ринку капіталів як інструментів світового фінансового ринку.

Постановка завдання . Процес еволюції світогосподарських зв'язків не можливо зупинити. Самого початку розвитку ринкових відносин виникнення нових фінансових інструментів було пов'язано з нестачею фінансових ресурсів, існуванням потреби в інноваційних методах та важелях впливу на фінансові та економічні процеси.

Циклічність фінансово-економічних процесів може бути пояснена тим, що як і кожен продукт, фінансові інструменти проходять всім відомі стадії розвитку: впровадження, зростання, зрілість та спад. Саме на етапі спаду зазвичай спостерігаються кризові явища. В рамках кожного наступного циклу винаходять нові інструменти, які сприяли б забезпеченню економіки достатньою кількістю фінансових ресурсів.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Виклад основного матеріалу. В іноземних джерелах [1], виділяють два види похідних цінних паперів ринку капіталів: кредитні деривативи (табл. 1) та забезпечені похідні цінні папери. За визначенням ФРС США: «Кредитні деривативи – це збалансовані фінансові інструменти, що дають можливість одній стороні (бенефіціару) перенести кредитний ризик за певним активом на іншу сторону (гаранта), не здійснюючи фізичний продаж активу» [1].

Кредитні деривативи використовується в рамках синтетичної ABS сек'юритизації (від англ. asset - backed securitization). Деривативи, підкріплені активами, кредитні деривативи та ті, що забезпечені нерухомістю є різновидами структурованих цінних паперів.

Історично першою формою забезпечених похідних цінних паперів були забезпечені боргові зобов'язання (Collateralized debt obligations (CDO)), які було випущено у 1987 році банкірами вже не існуючої американської компанії Drexel Burnham Lambert Inc. для Imperial Savings Association. Протягом наступних десятиліть CDO стали найбільш динамічно зростаючим сектором ринку сек'юритизації з використанням похідних цінних паперів, підкріпленими активами. Це зростання було зумовлено використанням цих цінних паперів в межах неорганізованого фінансового ринку та збільшенням обсягів їх використання страховими компаніями, трастовими об'єднаннями, комерційними та інвестиційними банками, пенсійними фондами [3].

Забезпечені боргові зобов'язання – це похідні цінні папери, які створені шляхом поєднання звичайних позик на одиничні інвестиції. Інвестор, що купує CDO, володіє правом на отримання частки від доходу за кредитним портфелем.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Таблиця 1

Похідні цінні папери ринку капіталів

Кредитні деривативи	Забезпечені похідні цінні папери	
Чисті	Чисті	Синтетичні
Кредитно-дефолтні свопи (CDS)	Забезпечені боргові зобов'язання (CDO)	Зобов'язання, підкріплені кредитними деривативами (CSO)
Свопи на загальний дохід (TRS)	Зобов'язання, підкріплені позичками (CLO)	Зобов'язання, підкріплені структурованими фінансовими продуктами (SFCDO)
Кошикові свопи на невиконання (BDS)	Зобов'язання, підкріплені цінними паперами з фіксованим доходом (CBO)	Зобов'язання, підкріплені страховими контрактам або контрактами перестрахування (CIO)
Дискретні дефолтні свопи (DDS)		Зобов'язання, підкріплені комерційною нерухомістю (CRE CDO) з плаваючим спредом (CMCDS)
Дефолтні свопи на відновлення (RDS)		Зобов'язання, підкріплені траншами випущеними іншими забезпеченими борговими зобов'язаннями (CDO-Squared або CDO^2)
Кредитні спредові свопи (CSS)		Зобов'язання, підкріплені траншами, випущеними іншими CDO/CDO
Кредитно-дефолтні свопи		Зобов'язання, підкріплені Кредитно-дефолтними свопами (CDO (CDS))
Кредитні опціони (Credit options)		Кредитні ноти (CLN)

Для прикладу візьмемо випадок, коли банк поєднує 5 різних кредитів в CDO. Інвестор, що купує CDO буде отримувати відсоток, який сплачуватимуть ці 5 позичальників. Але водночас інвестор бере на себе

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

ризик неповернення позичених коштів. При цьому відсоткова ставка встановлюється на рівні, що має функціональну залежність від ймовірності дефолту позичальників. Ця ймовірність встановлюється за спеціальним кредитним рейтингом (табл. 2).

Таблиця 2

Кредитний рейтинг країн за рівнем ризику (агенція S&P)

Рейтинг	Основні характеристики (спроможність витримати)
AAA	25% падіння ВВП, 25% безробіття, 85% падіння фондового ринку
BBB- до AA+	6% падіння ВВП, 15% безробіття, 60% падіння фондового ринку
BB- до BB+	1% падіння ВВП, 8% безробіття, 50% падіння фондового ринку
B+ та нижче	Невеликий простір для помилок

Саме неспроможність рейтингових агенцій реально оцінити кредитні ризики стала однією з причин початку масштабної фінансової кризи 2008 року.

Отже, за допомогою CDO хеджується ймовірність втрати інвестицій, адже ймовірність неповернення позичених коштів по кредитному портфелю є набагато нижчою у порівнянні з одним випадком. Більше того, CDO складаються з траншів – порцій заборгованостей, що лежать в основі CDO, які різняться між собою рівнем ризику [4].

Здебільшого, сукупність заборгованостей поділяють на 3 транші, кожен з яких можна вважати окремим CDO, бо вони характеризуються різним строком погашення, відмінними відсотковими ставками та ймовірністю дефолту.

CDO створюються і продаються найбільшими банками (такими як Goldman Sachs, Bank of America) на неорганізованому ринку (OTC market –

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

over-the-counter), тобто без участі організатора торгів [4]. На думку деяких експертів , саме ринок CDO, котрий зростав стрімкими темпами до 2007р. через недооцінку ризиків призвів до банкрутства деяких фінансових установ і став сигналом початку світової фінансової кризи [4].

Після впровадження у 80-х роках CDO на початку 90-х років молода співробітниця команди JP Morgan по роботі з фінансовими інструментами, які б допомогали переносити ризик на «третю» сторону - Бліз Мастерс (Blythe Masters), розробила схему функціонування кредитно-дефолтних свопів (Credit Default Swaps - CDS), які були успішно запроваджені на світовому ринку в 1997 році.

Більше ніж 90% операцій на ринку CDS носять спекулятивний характер [5]. Попри нерозвиненість ринку похідних цінних паперів в Україні, валова умовна вартість CDS, які належать українським власникам (надають захист) складає, приблизно, 65,5 млрд. дол. США, а чиста умовна вартість – 3 млрд. дол. США (за даними The Depository Trust and Clearing Corporation). Провідні місця у списку власників таких контрактів займають: Туреччина – 188,6 і 7,5; Італія – 148,6 і 22,6; Бразилія – 147,2 і 12,2; Росія – 110 і 8,3 млрд. дол. США, відповідно. Загалом, в світі, валова умовна вартість 9 несплачених CDS на червень 2009 року складала 36,046 трлн. дол. США, а позабіржовий ринок деривативів – 604,622 трлн. дол. США. [5]

Поряд із кредитно-дефолтними свопами широко використовуються кошикові свопи на невиконання (Basket Default Swaps (BDSs)). Їх принцип функціонування майже такий як і CDS, проте відмінність полягає в тому, що в разі настання кредитної події, на предмет якої укладається угода, покупець захисту отримує кошти, прив’язані не до одного інструмента, а до цілого «кошика» активів. У договорі сторони можуть зазначити різні кредитні події: дефолт за одним з інструментів, що входять у «кошик», дефолт по всій групі інструментів, що входять до «кошика».

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Свопи на загальний дохід – Total Return Swap (TRS). Характеризуються наявністю двох спредів – спреду на дохід та спреду на фінансування заборгованості [5].

Спред на дохід сплачується покупцем захисту, який має вказаний актив на своєму балансі. Зазвичай, покупцями захисту є банки, фонди або дилери, які зацікавлені у відносній стійкості свого активу на ринку. Вони сплачують продавцю захисту весь дохід, отриманий за вказаним активом, а також дохід від збільшення вартості вказаного активу.

Спред на фінансування заборгованості сплачується продавцем захисту, яким, в основному, виступають великі фінансові інститути, що не зацікавлені в обліку активів на своєму балансі, але мають бажання і можливості вкладати кошти в активи і, відповідно, заробляти на прибутковості цих активів. Продавець захисту сплачує покупцю захисту періодичні платежі, які визначаються зміною вартості (відсоткової ставки) «третього» активу, до якого прив'язується вказаний в угоді актив (у більшості випадків використовується ставка LIBOR - London Interbank Offered Rate). До того ж, продавець захисту гарантує покриття номінальної вартості активу в разі дефолту.

Так, наприклад, банк купує захист на свій актив, номінальна вартість якого складає $100000. За певний період за цим активом власник отримав прибуток у розмірі $10000. Більш того, вартість його активу зросла на 3% (тобто тепер становить $103000).В цей час, ставка LIBOR «третього» активу, до якого був прив'язаний вказаний в договорі актив, зросла на 4% (тобто на 1% більше ніж за вказаним активом).

У такому разі виплати будуть відбуватися в такому порядку: покупець захисту має сплатити продавцю $13000 ($10000+3%*$100000), а продавець захисту перераховує покупцю $4000 (4%*$100000). За таких умов продавець захисту має позитивний результат у $9000.

Дискретні дефолтні своп (Digital Default Swaps (DDS) – це спрощена версія CDS, що характеризується скороченим розрахунковим процесом.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Єдиною відмінністю є те, що у випадку з DDS існує заздалегідь встановлена ставка відновлення активу (тобто виплати у разі дефолту). Ставка відшкодування по DDS може бути встановленою на будь-якому рівні, в той час як ставка відшкодування вартісної частини активу по звичайних CDS залежатиме від того, де і за якою ціною будуть продаватись зобов'язання, передані продавцю захисту після дефолту [6].

Здебільшого, ставка відновлення по DDS складає 0%. Не дивно, що й вартість спреду, що має сплачувати покупець захисту, буде значно вищою, ніж по CDS (окрім тих випадків, коли неможливим буде продаж зобов'язань емітента, що оголосив дефолт, бо тоді й по CDS необхідно буде відшкодовувати повну номінальну вартість).

Висновки. Підсумовуючи, можна зазначити, що на кінець 2012 року обсяг позабіржового ринку похідних цінних паперів сягав майже 650 трл. дол. США**.** Загалом, номінальна вартість тільки CDS на світовому ринку склала майже 60 трлн. дол. США., що можна порівняти з обсягами світового ВВП.

Сьогодні, серед експертів немає,на жаль одностайної думки щодо ролі деривативів у розвитку фінансової та економічної систем світу. Одна частина звинувачує винахідників цього виду фінансових інструментів у створенні умов для розвитку фінансової кризи. Вони вимагають якнайшвидшої реакції з боку регулюючих органів щодо розробки законодавчої бази, яка б дозволила контролювати операції, пов'язані з кредитними деривативами [6].

З іншого боку, існує неможливість подальшого розвитоку світової економіки без запровадження фінансових інновацій, які стають рушійною силою глобалізаційних процесів у світовій фінансовій системі.

Важливою передумовою попередження в майбутньому негативного впливу фінансового ринку на соціально-економічний розвиток суспільства є аналіз допущених помилок і розробка чітких «правил гри» для всіх учасників фінансових відносин, що стосуються обігу цінних паперів.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Тому, одними з найімовірніших варіантів подальшого розвитку похідних цінних паперів світового ринку капіталів є хеджування зміни ціни сертифікатів, які дають право на забруднення навколишнього середовища. Це б допомогло акумулювати кошти на капіталоємні проекти, спрямовані на «озеленення» економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антулио Н. Бомфим, Розуміння кредитних деривативів та їх потенціал синтезування безризикових активів. / / Федеральна резервна система, 2001.
2. Джобст А. Андреас , Що таке структуроване фінансування / / Міжнародний валютний фонд, 2005, 20 жовтня.
3. Чоудхри Мурєд, Інновації в інтеграції грошових коштів і синтетичні ринків: мульти - СПВ кредит - гібридна структура. / / РИЗИК Європи, Парижі 8-9 квітня 2003 року.
4. Ренцо Г. Авесані, Антоніо Гарсіа Паскуаль, і Цзін Лі, Новий індикатор ризиків та інструментів стрес-тестування: багатофакторний NTH-на-замовчуванням CDS кошика. / / Робочий документ МВФ. - 2006, квітень.
5. ДЦКК - Депозитарії цільових та клірингових корпорацій, жовтень 2010 року.
6. Дю Якоб, Ерік Бенштейн, Лі Гінті, Торгові Відновленні Ставки - Лондон, 19 травня 2012 року.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК: 338. 432: 339.12 (477)

ДЕРЖАВНА ФІНАНСОВА ПІДТРИМКА АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Т.В. Гондель, студентка

Науковий керівник: Є.О. Павлюк, асистент

Миколаївський національний аграрний університет

В статті розглянуті питання державного регулювання підтримки аграрного сектору, яка надається із державного бюджету. Окреслено існуючі проблеми у фінансуванні сільського господарства, що має стати підґрунтям для формування державної концепції бюджетної підтримки аграрного сектору та розробки відповідних законодавчих актів для її реалізації відповідно до цілей та завдань конкретного етапу розвитку економіки країни.

Ключові слова: фінансування, державні заходи, державні реформи, підтримка аграрного сектору.

Постановка проблеми. Державний фінансовий контроль не можна розглядати у відриві від функцій та економічної ролі держави, яку вона відіграє на різних етапах розвитку суспільства. Пряме державне регулювання економіки здійснюється за допомогою ухвалення нормативно-правових актів, макроекономічних планів і цільових комплексних програм, доведення державних замовлень, встановлення фіксованих цін, нормативів, лімітів, здійснення ліцензування, квотування, визначення державних (бюджетних) витрат та ін. Передбачені в державному бюджеті України фінансові ресурси дозволяють допомагати національним аг раріям. Значні суми коштів державного бюджету спрямовуються на державну підтримку сільгосппідприємств у вигляді дотацій. Якщо існує державна підтримка то передбачається державний нагляд і контроль за використання бюджетних ресурсів країни. Сучасні бюджетні програми в аграрному секторі економіки

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

не позбавлені певних прорахунків, що негативно позначаються на показниках виконання програм, призводячи до зниження очікуваного економічного ефекту від їх запровадження, розпорошеності державних коштів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основні направлення фінансової підтримки сільськогосподарських підприємств як один з інструментів державного регулювання у агропромисловому комплексі розглянуто в роботах Бондаренко О. С., Германенко О. М., Кліяненко Б. Т., Погуляйко М. В. та інших. Діхтярьов В. М., Стефанюк І. Б. проводили дослідження стану державного контролю за використанням коштів державного бюджету, що виділяються на фінансову підтримку сільгосппідприємствам та фермівським господарствам. Фінансові ресурси як грошові нагромадження і доходи покликані забезпечити безперервність розширеного відтворення і задоволення суспільних інтересів і потреб, держава не може стояти осторонь процесу мобілізації фінансових ресурсів підприємницьких структур, не може усуну- тися від утворення, розподілу, перерозподілу і використання валового внутрішнього продукту та національного багатства [4].

Постановка завдання. Метою статті є визначення стану поточного контролю за виділенням бюджетних коштів на фінансова підтримка агропромислового комплексу країни.

Виклад основного матеріалу. Інструментом реалізації економічної політики держави в більшості країн передусім є державний бюджет. Через бюджет майже всі держави світу зосереджують фінансові ресурси на важливих ділянках економічного і соціального розвитку. Завдання виходу з економічної кризи, реалізація стабілізуючих заходів і поетапного переходу до ринкових відносин передбачають відповідну організацію і дисципліну в діях суб’єктів господарювання, а отже, встановлення певних обмежень у господарській діяльності і стеження за їх дотриманням. Для цього будь-яка

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

форма державного регулювання економіки має у своєму складі контрольні дії, спрямовані на те, щоб гарантувати виконання поставлених завдань [1].

Державна фінансова політика у сфері АПК України в умовах обмеженості ресурсами повинна орієнтуватися на побудову самодостатнього фінансово незалежного аграрного сектору економіки. Відсутність кореляційного зв'язку між бюджетним фінансуванням АПК та показниками його діяльності потребує системного вивчення досвіду провідних сільськогосподарських підприємств в усіх регіонах України, які за сучасних умов демонструють показники стабільного розвитку, з метою поширення цього досвіду в усій галузі, в тому числі і за допомогою дорадницьких служб. Бюджетне фінансування варто зосередити на заходах „Зеленої скриньки", насамперед, на заходах з охорони навколишнього природного середовища та створенні державних резервів для забезпечення продовольчої безпеки (на поворотній основі).

Основними причинами неефективного використання коштів державного бюджету, які виділяються на підтримку АПК, є недосконалість механізмів отримання і розподілу бюджетних коштів та порушення бюджетної дисципліни при їх використанні. Щорічна зміна порядку та механізмів виділення коштів з державного бюджету, їх громіздкість, запізніле затвердження та внесення до них неодноразових змін протягом періоду спричиняє несвоєчасне отримання коштів державної фінансової підтримки та неефективне їх використання і повернення [2].

Специфічними особливостями та характерними рисами сучасного стану аграрно-промислового комплексу України є такі: взаємопов’язаний АПК як ціле тільки формується; переважну частку вартості в АПК створює сільське господарство, оскільки воно ще виступає значною мірою нерозчленованим на складові, без відокремлення вироблення сільхозпродукції в чітку окрему галузь комплексу; аграрну сферу, як і все народне господарство, охопила глибока економічна криза, в результаті чого потенціал сільського господарства і АПК в цілому використовується на

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

третину; значна частина городніх культур вирощується на ділянках, виділених міським жителям, які вимушені займатися малопродуктивною працею, щоб вижити в умовах масового безробіття (вимушені безоплатні відпустки, невиплата заробітної плати, простої підприємств державної власності тощо); повільний, дещо хаотичний, без чіткої вмотивованої програми перехід від командно-адміністративної системи до ринкових відносин в процесі невпинних політичних суперечок [3].

У сучасній ситуації, що визначає економічний стан України, другорядних проблем не існує. Однак, без перебільшення можна сказати, що найважливішою серед них як за значенням, так і за складністю виконання є ситуацією, що склалася в продовольчому секторі економіки та навколо нього. Вирішити це завдання можна лише в комплексі, спираючись на кардинальне реформування АПК, передусім земельну реформу.

Тісний зв'язок сільського господарства із специфічним основним засобом виробництва- землею ускладнює реформи. Вони мають проводитися певними етапами, щоб не зруйнувати виробництво, насамперед харчування людей.

На першому етапі у колгоспах і радгоспах проведення глибоких перетворень соціально-економічної структури здійснюється на основі широкого використання підряду, оренди, акціонерних кооперативних та сімейно-індивідуальних форм, запровадження колективно-пайових або пайових способів безпосереднього привласнення засобів та результатів виробництва. Сутність останніх полягає в тому, що земельні угіддя й основні виробничі фонди умовно розподіляються між членами трудового колективу (з урахуванням трудового внеску) у формі паїв, на які нараховується частина одержаного прибутку, що підвищує заінтересованість селян в кінцевих результатах праці. На основі таких форм колгоспи і радгоспи перетворені в колективні сільськогосподарські підприємства. При цьому багато питань діяльності їх, перетворення членів таких господарств на реальних власників та ін. потребують врегулювання [2].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Новий етап аграрної реформи передбачає, що колгоспно-радгоспні землі передаються державою у колективну власність їх членів. Далі кожен член колективного сільського господарства отримує сертифікат на право власності на земельну частку (пай) із зазначенням розміру ї в умовних (кадастрових) гектарах, а також у вартісному вираженні. Земля повинна мати цінове вираження [4].

Важливим є використання світового досвіду. У країнах з розвиненою соціально орієнтованою економікою кожен підприємець відшукує свою нішу господарської діяльності, яка б вдало вписувалась у загальний бізнес. У сучасних умовах формування АПК альтернативними сегментами діяльності сільськогосподарських колективних підприємств можуть бути такі, що доповнюють основне виробництво, яке склалося в них раніше: переробка сільськогосподарської продукції, матеріально-технічне постачання, реалізація продукції, виробництво будівельних матеріалів тощо. Подібна система організації основного виробництва і допоміжних виробництв, у тому числі через спеціалізацію і кооперування в системі АПК, як колективних, так і фермерських господарств, безумовно, усуває багато суперечностей, що виникають між окремими суб’єктами в аграрному секторі економіки. При цьому ринкова економіка розкриває широкі можливості для розвитку підприємництва. Однак було б неправомірним зводити його до малого та середнього бізнесу. Доцільно використовувати колективні сільськогосподарські підприємства, надавши їм можливість реформуватися в умовах демократичної ринкової економіки, при широкій господарській автономії та належних конкурентних механізмах між різними економічними укладами [5].

Основним поточним завданням аграрної політики нині є зупинення негативних процесів у цьому секторі економіки та забезпечення умов для нарощування виробництва сировини і продовольчих ресурсів. У зв'язку з цим на сучасному етапі проведення аграрної реформи особливо потрібне наукове, правове, методичне, фінансове, інформаційне і матеріально-технічне

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

забезпечення її. В цьому запорука успіху реформи, оскільки альтернативи їй немає, вона має здійснюватись в інтересах селян і самими селянами.

Майбутній шлях розвинення АПК України можна роздивитись на прикладі АПК розвинутих країн. АПК розвинутих країн Заходу включає від 20 до 30% всього працездатного населення, його кінцева продукція — це результат взаємодії галузей усіх трьох сфер міжгалузевої кооперації. Оптимальне співвідношення вартості продукції цих сфер АПК становить 25—30%; 10—15%; 50—55%, а кількість зайнятих — від 20 до 35%. Роль первинної виробничої ланки в сільському господарстві цих країн поступово переходить від фермерських і селянських господарств до крупних капіталістичних ферм, аграрно-промислових об'єднань та агрокорпорацій. Набуває поширення також кооперація фермерських господарств, які об'єднуються у збутові, споживчі, кредитні спілки, кооперативи для забезпечення виробничих послуг, спільного використання та ремонту техніки та ін. [5].

Враховуючи це, при виробленні та реалізації аграрної політики в Україні помилково робили ставку лише на створення фермерських господарств, на домінування приватної власності. Адже аграрно-промислові об'єднання (як основна форма економічних зв'язків в АПК) здійснюють спеціальний випуск продукції рослинництва і тваринництва, займаються її первинною обробкою і зберіганням, вступають у виробничу кооперацію з постачальниками промислової продукції для сільського господарства [4].

Держава активно регулює діяльність АПК через механізм цін, оподаткування, кредитну політику, надання субсидій для сільського господарства, шляхом заохочення експорту сільськогосподарської продукції та ін. Слід звернути особливу увагу на зберігання, переробку та реалізацію сільськогосподарської продукції (в Україні через погане зберігання втрачається близько 25% всієї продукції).

При проведенні аграрної політики урядовим структурам необхідно перейти від обіцянок підтримки сільського господарства до вжиття реальних

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

заходів для відродження села, яке повинно стати основою національного відродження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Германчук П. К., Стефанюк І. Б., Рубан Н. І., Александров В. Г., Назарчук О. І. Державний фінансовий контроль: ревізія та аудит.— Київ: НВП «АВТ», 2008. — 424 с.
2. Діхтярьов В. М., Максименко В. О. Державні інвестиції в аграрний сектор екоміки: реалії та перспективи //Фінансовий контроль. — 2006. — № 6. — С. 32–34.
3. Клияненко Б. Т., Германенко А. Н. Основные направления государственной поддержки АПК Украины // О роли государства в возрождении экономических интересов работников АПК в условиях вступления Украины в ВТО / Материалы межрегионального собрания участников Всеукраинской конференции ученых экономистов—аграрников в городе Луганске 24 января 2008 г. — Луганск:«Элтон-2». — 2008. — С. 133–140.
4. Крупський В.С. Можливості державної фінансової підтримки сільського господарства в Україні під час економічної кризи / В.С. Крупський // Науковий вісник НЛТУ України. - 2009. - Вип. 19.11. - С. 184-188.
5. Майстро С.В. Напрями державної підтримки аграрного сектора та її вплив на конкурентоспроможність продукції на світовому ринку [Електронний ресурс]: / С.В. Майстро. - Режим доступу: http://www.academy.gov.ua/ej/ej2/txts/galuz/05msvpsr.pdf.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 336.733/.734(477)

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ЛОМБАРДІВ В УКРАЇНІ

Ю.І. Юрченко, студентки

Науковий керівник: Є.О. Павлюк, асистент

Миколаївський національний аграрний університет

У статті висвітлено значимість діяльності ломбардів в Україні, їх особливості та структуру. Розглянуто та виділено проблеми, що потребують розв'язання.

Ключові слова: ломбард, небанківські фінансово-кредитні установи, ломбардний кредит, застава, короткострокові кредити.

Актуальність проблеми. Трансформація економічної системи будь-якої країни передбачає інституціоналізацію та одночасно розбудову кредитної системи. Нині кредитний сектор України представлений переважно банківською системою, що є порівняно розвиненою. Інша ж структурна складова – небанківські фінансово-кредитні установи – почала активно розвиватися не так давно. Однак, незважаючи на позитивні тенденції в розвитку цих установ, слід відзначити ще порівняно низький рівень їхньої капіталізації, а це може призвести до того, що їх витіснять із ринку безпосередньо банківські установи. За таких умов небанківські фінансово-кредитні установи можуть зайняти певні ніші на ринку, особливо в умовах фінансової кризи, і надавати ряд послуг, що їх не надають банки, створюючи тим самим їм конкуренцію, поліпшуючи функціонування не тільки кредитної системи, а й національної економіки загалом. Тому дослідження особливостей діяльності небанківських фінансово-кредитних загалом та ломбардів зокрема викликане як нагальними проблемами практики, так і впливом фінансової кризи на діяльність банківських установ. Це й зумовлює актуальність даної теми.

Аналіз останніх наукових досліджень та публікацій. Загальні організаційно-практичні аспекти діяльності небанківських кредитно-

фінансових установ розглядали у своїх працях такі вчені, як Присяжнюк В.А.,

Святненко А.В., Бутенко К.Б, Резниченко Є.О. та ін. [3].

Мета роботи. Розгляд організаційної структури ломбардів, аналіз сучасних тенденцій їхньої діяльності з урахуванням кризової ситуації в Україні, а також виділення проблем, що потребують розв'язання.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до законодавства, ломбард – це фінансова установа, яка приймає від населення на зберігання ювелірні та побутові вироби з дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння й надає позички під заставу таких виробів.

Діяльність ломбардів із надання кредитів є одним із найстаріших видів кредитування населення.

На території України перший ломбард виник у 1800 р. [1] в Одесі. Для завершення будівництва гавані місто одержало кредит у сумі 2500 рублів. У зв'язку з тим, що ці кошти витрачалися поступово в міру спорудження гавані, а відсотки за користування кредитом потрібно було сплачувати з усієї суми, влада міста з метою отримання додаткових доходів для покриття відсотків за наданим кредитом створила Комітет Із провадження робіт у порту, який частину тимчасово вільних коштів видавав громадянам міста як позики під заставу цінних речей і товарів.

Діяльність ломбардів регулюється законом «Про фінансові послуги та державне регулювання ринку фінансових послуг» і підконтрольна Держфінпослуг. Тобто регулювання діяльності ломбардів здійснюється так само, як кредитних спілок або фінансових компаній. Тому теоретично ломбард не зобов'язаний розкривати перед вами всі карти щодо вартості кредиту та супутніх послуг і може змінювати ставку за користування позиковими коштами після підписання договору.

Основним видом діяльності ломбардів як учасників ринку фінансових послуг є надання миттєвих та короткострокових позик на власний ризик під заставу майна споживачів цих послуг. Ломбарди залишаються одним із

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

найбільш консервативних і стабільних фінансових інститутів для фізичних осіб, оскільки вони орієнтовані на видачу невеликих і короткострокових кредитів. Середня сума ломбардного кредиту коливається в межах 300–650 грн., а середній строк кредиту – 10-12 днів. Процентні ставки коливаються від 0,3 до 1% у день.

У зв'язку з кризою кількість клієнтів ломбардів збільшилася майже на 25%. Гостра необхідність у «швидких» грошах сьогодні змушує далеко не бідних людей відкинути упередження і звернутися за допомогою до лихварів.

Максимальний термін позики –1 місяць. Якщо ж протягом 30 днів гроші клієнт не повертає - закладене майно ломбард має повне право залишити собі. Лихварі запевняють, що гроші в них будуть завжди. Тому дати в борг зможуть усім, хто бажає цього. А таких в умовах кризи з кожним днем стає дедалі більше.

Крім збільшення потоку клієнтів, у ломбардах простежується зростання числа невикупів. Уже нині, за даними експертів, усе більше клієнтів регулярно вносять відсотки по заставі, але не викуповують заставлене майно [1].

Українські ломбарди працюють тільки з фізичними особами. Гроші видають під заставу виробів із дорогоцінних металів і каміння, побутової техніки, рідше – автомобілів, нерухомості та цінних паперів. Заставу лихварі оцінюють самостійно, тому часто істотно занижують її вартість: у середньому ломбарди дають за товар на 30-50% менше від його ринкової ціни.

Станом на 31.03.2011 до Державного реєстру фінансових установ внесено інформацію про 434 ломбарди, що на 40 установ (або на 10,2%) більше у порівнянні з відповідною датою 2010 року (станом на 31.03.2010 - 394 ломбарди). Тенденція до зростання кількості ломбардів пов'язана, перш за все, із забезпеченням ними першочергових потреб громадян у грошових коштах [4].

Основні показники діяльності ломбардів за І квартал 2010 - 2011 рр. наведені в таблиці 1.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Таблиця 1

Показники діяльності ломбардів за І квартал 2010-2011 рр.

Показники	Іквартал 2010	І кв. 2011	Темпи приросту І кв. 2011/ І кв. 2010	
			Абсолютний	*%*
Сума наданих фінансових кредитів під заставу (млн. грн.)	1 188,2	1557,0	368,8	31,0
Кількість наданих фінансових кредитів під заставу, тис. шт.	2 085,1	2462,8	378	18,1
Сума погашених фінансових кредитів (млн. грн.), у тому числі:	1 137,2	1487,0	349,8	30,8
погашено за рахунок майна, наданого в заставу	112,9	125,9	13,0	11,5
Кількість договорів, погашених за рахунок майна, наданого в заставу, тис. шт.	241,2	250,9	10	4,0

Згідно з даними таблиці 1, на ринку ломбардних послуг спостерігається зростання загальних обсягів кредитування. При зростанні кількості наданих фінансових кредитів під заставу за І квартал 2011 року на 18,1%, у порівнянні з відповідним періодом 2010 року, кількість договорів, погашених за рахунок майна, наданого в заставу, збільшилась на 4,0%. За результатами І кварталу 2011 року частка обсягу погашених фінансових кредитів за рахунок наданого в заставу майна в загальній сумі погашених фінансових кредитів становила 8,5% (або 125,9 млн. грн.), за результатами І кварталу 2010 року дана частка становила 9,9% (або 112,9 млн. грн.) [2].

Середньозважена річна процентна ставка за фінансовими кредитами ломбардів 2011 року становила 221,7% (2010 року - 200,6%) [3].

Головною перевагою, завдяки якій ломбардне кредитування є популярним: отримання грошей швидко і без додаткових документів. Все, що вам знадобиться, – документ, який засвідчує особу, і предмет застави. Не потрібні ані довідки про доходи, ані поручителі, яких неодмінно вимагатиме банк.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Ще одна перевага ломбардного кредиту полягає в тому, що погасити його ви можете в кінці терміну або частинами протягом строку. Не передбачає ломбардний кредит і штрафів за дострокове погашення: ви можете викупити свої цінності, щойно з'явиться така можливість.

Недоліком ломбардного кредитування, є те, що ломбардний кредит загрожує вам чималою переплатою, не варто розраховувати на велику суму. Навіть попри те, що ломбарди не обмежують максимальну суму позики, на практиці вона обмежена об'єктивними факторами, оскільки розраховується, зважаючи на вартість заставних речей.

Ломбардному позичальнику також не вдасться уникнути штрафів, які нараховують за прострочення погашення кредиту. Крім того, за чергового прострочення ломбард може продати заставні предмети, про що вас можуть навіть не повідомити.

Також існують обмеження щодо заставних речей. Наприклад, ломбарди приймають тільки сучасні ювелірні вироби і без дефектів.

Ломбарди були і залишаються одним з найбільш стабільних фінансових інститутів для фізичних осіб: вони орієнтовані на видачу дрібних та короткострокових кредитів, виконують функцію соціально-економічних стабілізаторів в умовах будь-яких економічних змін .

Отже, можна зробити висновок, що сьогоднішній ломбардний ринок не може повністю конкурувати з банками, але вони є ефективним посередником на ринку кредитування фізичних осіб. Ломбарди мають ряд переваг, а саме:

- швидкість отримання кредиту, порівняно з банками;
- спроможність швидко реагувати на потреби клієнтів;
- простота та доступність кредитів для фізичних осіб.

Кризові явища, які негативно позначилися на банківській сфері та на ринку кредитних спілок, натомість створили сприятливі умови для розвитку ломбардного бізнесу: в минулі роки, коли банки зазнавали збитків, а кредитні спілки поступово згортали свою діяльність, цей сегмент фінансового ринку набирав обертів. Хоча кількість ломбардів та наданих ними кредитів має

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

тенденцію до збільшення, вони не здатні повністю витіснити банківські установи із даного сегмента банківських послуг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Присяжнюк В.А. Ломбардний бізнес україни: стан та перспективи розвитку / В.А. Присяжнюк // Фінанси. — 2011. — № 4.
2. Резниченко Є.О. Особливості кредитування в українських ломбардах – Prostobank.ua [Електронний ресурс] / Є.О. Резниченко. — Режим доступу: // http://sophus.at.ua
3. Бутенко К.Б. Філософія про ломбардство / К. Б. Бутенко // Фінансова компанія. — 2011. — №3(33) — С. 25-26.
4. Святненко А.В. Ломбардний бізнес – причини популярності [Електронний ресурс] / А. Святненко. — Режимдоступу: http://news.finance.ua.

УДК 338.434:336.77

СУЧАСНІСТЬ ТА ОСНОВНІ ФОРМИ КРЕДИТУВАНЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Ю.І. Юрченко, студентка

Науковий керівник: Є.О. Павлюк, асистент

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто особливості та форми кредитування сільськогосподарських підприємств. Проаналізовано інвестиційну непривабливості та підвищення ризиковості кредитування аграрного сектору, досліджено методи удосконалення системи кредитування.

Ключові слова: кредитування, інвестиції, системні та індивідуальні кредитні ризики, короткострокове та довгострокове кредитування, система оподаткування.

Актуальність проблеми. Однією з найважливіших категорій ринкової економіки, що відображає реальні зв'язки і відносини економічного життя суспільства є кредит. Кредит завжди був і залишається важливим важелем у стимулюванні розвитку виробництва. Це є економічні відносини з приводу зворотного руху позиченої вартості. Кредит забезпечує трансформацію грошового капіталу в позичковий і виражає стосунки між кредитором і позичальником. За його допомогою вільні кошти підприємств, приватного сектора та держави акумулюються, перетворюючись у позичковий капітал, котрий передається за плату в тимчасове користування.

Кредит в ринковій економіці необхідний, передусім, як еластичний механізм переливання капіталу з одних галузей в інші та згладжування норми прибутку. Він дає змогу подолати обмеженість індивідуального капіталу. У той же час кредит є необхідним інструментом для підтримки неперервності кругообігу фондів діючих підприємств, обслуговування процесу реалізації товарів, що є особливо важливим в умовах становлення в Україні ринкових відносин.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Аналіз останніх наукових досліджень та публікацій. Питання кредитування сільськогосподарських підприємств для економічної науки не нове, воно розглядалось в економічній літературі зарубіжних країн та в працях сучасних українських економістів. Цій темі присвячені праці Кириченко О.А., Кудрнцький В.Д., Сидоров Г.В., Кирилюк І.М., Іванець І.В. та ін.

Мета роботи. Розгляд особливостей сільськогосподарського кредитування, аналіз інвестиційної непривабливості та підвищення ризиковості кредитування аграрного сектору, дослідження методів удосконалення системи кредитування.

Виклад основного матеріалу. Сутність кредитних відносин полягає в системі економічних відносин між суб'єктами ринку щодо надання позики у грошовій або товарній формах на умовах, передбачених договором, який визначив би умови отримання та повернення кредиту, форму повернення, розмір відсоткової ставки, графік сплати, права та обов'язки. Кредитні відносини аграрного сектора характеризують якісно новий рівень розвитку економіки, коли виробничому процесу передує кредит, кредитна операція, яка дає змогу завчасно визначати обсяги виробництва та умови реалізації продукції на певному ринку.

Для стабільного функціонування виробничого процесу сільськогосподарським підприємствам слід мати певні запаси матеріальних і фінансових ресурсів. Закономірним явищем для підприємств галузі є формування ресурсів, в першу чергу, за рахунок власних джерел. Однак через різноманітні обставини як загальні, так і специфічні для кожного сільськогосподарського підприємства, потреба в додаткових фінансових ресурсах може раптом стрімко зрости, що й зумовлює необхідність одержання кредиту (рис.1).

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

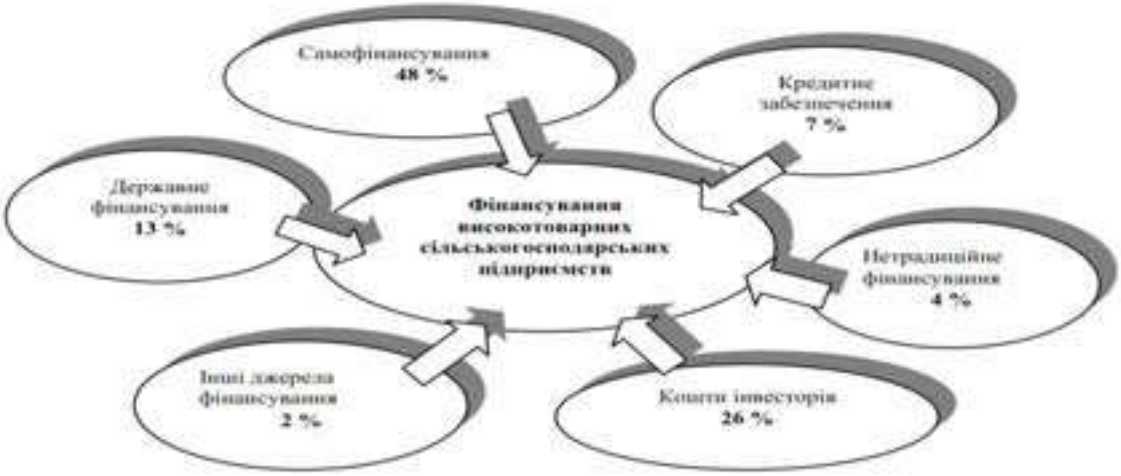

Рис.1. Фінансування високо товарних сільськогосподарських підприємств[3].

Діяльність сучасних агроформувань здійснюється переважно на орендованих земельних ділянках. Для їхнього подальшого розвитку виникає потреба залучення значних обсягів коштів у вигляді середньо- та довгострокових кредитів, оскільки завдяки особливостям, характерним для агровиробництва, галузь потребує вкладення коштів на довший, порівняно з іншими галузями, період часу (рис.2). Підприємства аграрного сектору галузі є найбільш кредитоємними і мають постійний попит на кредитні ресурси, але зважаючи на низьку платоспроможність та високу ризикованість, їхня потреба задовольняється далеко не в повному обсязі, що призводить до негативних результатів .

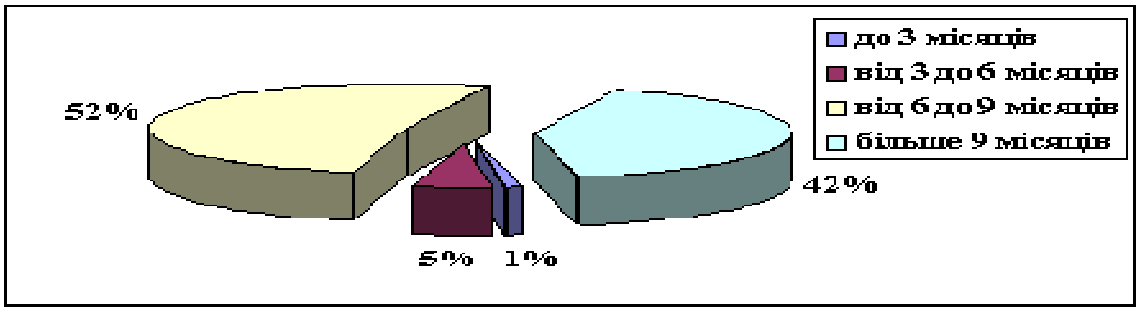

Рис. 2. Види кредитів, які користуються попитом у аграрії [4].

Специфічні ризики, які мають як системний, так і індивідуальний характер, і з якими банки стикаються при кредитуванні саме сільськогосподарських підприємств, є одним із головних факторів

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

стримування процесу розвитку кредитних відносин банківських установ та агропідприємств.

Системні кредитні ризики пов'язані із: загальнодержавними процесами та станом економіки, які впливають на активність суб'єктів господарювання та довіру до банківської системи; проблемами законодавства, яке визначає ступінь захищеності прав кредиторів, можливість проведення різних комерційних операцій, тощо.

Індивідуальні кредитні ризики залежать від поведінки конкретних позичальників, їх можливості та бажання своєчасно сплачувати отримані кредити.

Основними джерелами кредитних ризиків при кредитуванні аграрних підприємств є (рис.3):

Рис. 3. Причини інвестиційної непривабливості та підвищеної ризиковості кредитування аграрного сектору економіки **[3].**

Для того, щоб удосконалити кредитні відносини потрібно упорядкувати відсоткові ставки за кредити, які надаються сільськогосподарським підприємствам на виробничі цілі. Враховуючи термін кругообігу оборотних засобів, відсоткові ставки повинні бути нижчими за встановлені Національним банком України (рис.4).

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

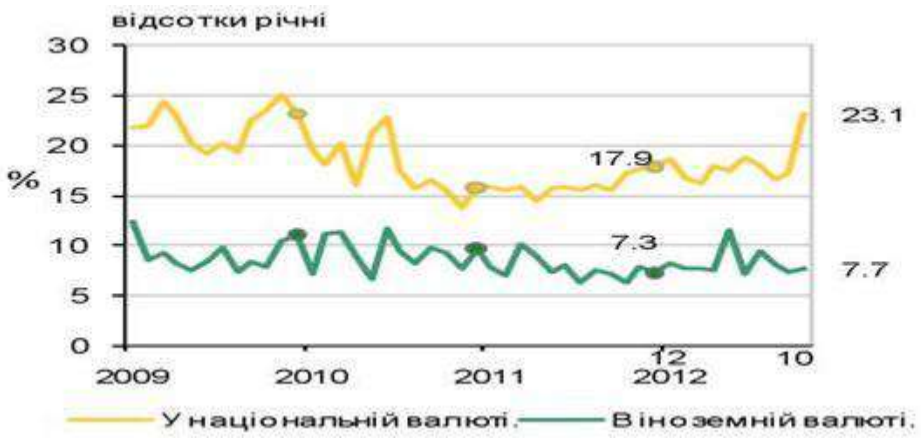

Рис.4. Процентні ставки за кредитами сільськогосподарським підприємствам України за 2009-2012 рр. [4]

Відсутність дієвого механізму застави майна стримує розвиток банківського кредитування сільськогосподарських підприємств. Об’єктом застави може бути земля, проте враховуючи високий ступінь ризику неповернення кредитів, є ризик часткової втрати земель сільськогосподарського призначення товаровиробниками і переходу їх у власність банків. Ступінь захищеності прав кредиторів і можливість проведення різноманітних комерційних операцій передбачено чинним законодавством, але майже відсутні нормативно-правові акти, направлені на захист сільськогосподарських товаровиробників з боку держави в процесі фінансово-кредитних відносин.

Подальший розвиток фінансово-кредитної системи нерозривно пов’язаний з наданням рівного доступу всім сільськогосподарським товаровиробникам до кредитних ресурсів. Особливу увагу повинні приділити органи державної виконавчої влади рівності прав і доступу до кредитних ресурсів усім суб'єктам господарювання. Слабкий доступ до фінансових ресурсів сільськогосподарських виробників, зокрема, господарств населення обмежує інвестиційні можливості та зростання ефективності виробництва.

Нині, в умовах критичного розвитку аграрного бізнесу необхідно дуже виважено підходити до питання зняття мораторію на продаж земель сільськогосподарського призначення. Тому що зняття мораторію може призвести не тільки до “імпорту" в Україну певних негативних явищ, а й до

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

непередбачуваних соціальних конфліктів та очевидного руйнівного обвалу цін на земельні ділянки аграрного профілю.

Існуюча система оподаткування банківської діяльності має значний вплив на рівень ціни кредиту. Державі необхідно зменшити податки комерційних банків, які беруть активну участь у кредитному обслуговуванні сільськогосподарських товаровиробників, особливо тих, які одержують кредити під гарантію уряду, враховуючи низький рівень кредитування комерційними банками сільськогосподарського виробництва.

Спеціальна державна програма страхування сільгоспвиробників є необхідною передумовою ефективного функціонування сільськогосподарського виробництва. При кредитуванні сільського господарства шляхом розвитку сучасної системи страхування держава повинна звернути особливу увагу на зменшення ризику. Одним із засобів гарантування повернення кредитів аграріями може служити урядова порука.

Отже, вище викладене дає можливість зробити висновок про необхідність удосконалення існуючої системи пільгового кредитування. Сучасні проблеми кредитування значно ускладнилися у зв’язку з фінансово-економічною кризою. Сьогодні поряд із традиційними проблемами аграрного сектора та некредитоспроможністю сільськогосподарських товаровиробників присутні ще й криза банківської системи, яка спричинила значне подорожчання позичкових коштів, та економічна криза, яка охопила всі галузі економіки, позбавивши Державний бюджет країни джерел надходження грошових коштів. У цих умовах розв’язати проблему кредитування аграрного сектора можна лише через відновлення економічної стабільності як основної умови стабілізації фінансової та банківської систем країни. А це, у свою чергу, можливе за умови активної участі держави в проведенні активної політики підтримки всіх учасників механізму кредитування: сільськогосподарських товаровиробників, банків, лізингових компаній. Головний інструмент цієї політики: посилене кредитування вітчизняних виробників за рахунок створення механізму цільового

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

використання дешевого рефінансування банків виключно для кредитування реального сектора економіки.

До основних напрямів формування повноцінної системи кредитування сільськогосподарських товаровиробників належать: зміна нормативно-правової бази у сфері кредитування АПК; законодавче врегулювання прав і обов'язків учасників кредитного процесу; забезпечення належної державної підтримки у сфері пільгового кредитування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Кириченко О.А. Кредитування аграрного сектору економіки в умовах глобальної фінансової кризи / О.А. Кириченко, В.Д. Кудрнцький // Актуальні проблеми економіки. — 2010. — № 5. — С. 207-222.*
2. *Сидоров Г.В. Проблеми кредитування сільськогосподарських підприємств / Г.В. Сидоров // Економіка АПК.* — 2009. — № 3.
3. *Кирилюк І.М. Проблеми кредитування аграрного сектору України / І.М. Кирилюк // Фінанси України.* — 2010. — №1.
4. *Іванець І.В. Сучасний стан та оцінка кредитування сільського господарства України / І.В. Іванець // Ефективна економіка.* — 2012. —№ 3.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 336:631.22

ПИТАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В УКРАЇНІ

О. О. Дуляк, студентка

Науковий керівник: Є. О. Павлюк, асистент

Миколаївський національний аграрний університет

Мета статті. Визначити проблеми та обґрунтувати необхідність бюджетної підтримки фермерських господарств в Україні. Запропонувати напрями удосконалення вітчизняної системи державної фінансової підтримки фермерів.

Постановка проблеми. Розв'язання стратегічних завдань продовольчого забезпечення населення та продовольчої безпеки країни залежить від усталеного й ефективного функціонування аграрного сектора, сільськогосподарських підприємств, їх ресурсного забезпечення, передусім фінансового. Проте більшість суб'єктів аграрного ринку постає перед проблемою недостатнього самофінансування, що й обумовлює участь держави у розвитку галузі через надання фінансової підтримки.

Аналіз останніх досліджень

Дослідженням проблеми державної фінансової підтримки сільськогосподарських виробників займаються такі вчені, як: Глущенко С., Гривківська О., Даниленко А., Дем'яненко М., Ляпін Д., Малік М., Мессель-Веселяк В., Нів'євський О., Осташко Т., Полозенко Д., Саблук П., Швець Р. та ін. Проте, у цих дослідженнях недостатньо уваги приділяється державній підтримці таких суб'єктів аграрної галузі, як фермерські господарства. Залишаються досить дискусійними питання щодо форм державної підтримки фермерських господарств і перспектив їх подальшого існування в нинішньому вигляді й обсягах. Важливість вирішення цих питань зумовило необхідність проведення окремого дослідження.

Виклад основного матеріалу. Колосальне значення для розвитку сільськогосподарського виробництва має державна підтримка. На жаль, на сьогоднішній день її механізм є малоефективним і не дозволяє задовольнити всі потреби аграріїв.

Особливо гостро це питання постає перед дрібними і середніми товаровиробниками – сільськогосподарськими підприємствами різних форм власності, фермерськими господарствами, особистими господарствами громадян. Тому вивчення питань державної підтримки цих категорій господарств, зокрема фермерських, є актуальним і своєчасним.

Стосовно розвитку фермерських господарств, то він додає ринковій економіці відповідну гнучкість, мобілізує великі фінансові й виробничо-сировинні ресурси населення, несе в собі могутній антимонопольний потенціал, служить серйозним чинником структурної перебудови, забезпечує розвиток напрямів науково-технічного прогресу, вирішує багато соціальних проблем ринкового господарства, у тому числі зайнятості. Ось чому становлення і розвиток фермерських господарств (у єдності з великим бізнесом) являє собою стратегічне завдання реформованої економічної політики.

Однією з форм державної підтримки фермерських господарств в України є фінансова підтримка. Основним нормативним актом у цій сфері є Закон України „Про фермерські господарства”, стаття 9 якого визначає, що новоствореним фермерським господарствам у період становлення (перші три роки після його створення, а у трудонедостатніх населених пунктах - п’ять років), фермерським господарствам з відокремленими садибами та іншим фермерським господарствам надається допомога за рахунок державного і місцевого бюджетів, у тому числі через Український державний фонд підтримки фермерських господарств.

Одночасно, відповідно до видатків держбюджету фермери мають право отримувати допомогу за напрямами державної підтримки на загальних

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

підставах та відповідно до регіональних програм підтримки суб'єктів господарювання у сільському господарстві.

У спеціальному фонді державного бюджету на 2013 рік за бюджетною програмою КПКВК 2801460 "Надання кредитів фермерським господарствам» передбачено асигнування в обсязі 27, 9 млн. гривень".

Наряду з позитивними зрушеннями слід зазначити про деякі проблеми, пов'язані з практичною реалізацією фермерськими господарствами свого права на державну фінансову допомогу. Незважаючи на збільшення фінансової допомоги, вкрай повільно розвивається сільськогосподарське виробництво. І причиною цього є не лише недостатні обсяги фінансування, несприятливі погодні умови, що склались у ряді регіонів цього року, та обмеження експорту зерна, а й деякі фактори, які носять юридичний характер.

Насамперед, мова йде про нечіткі умови та ускладнені процедури надання фінансової підтримки, встановлені нормативно-правовими актами.

Механізм використання бюджетних коштів у зазначеній сфері визначено у Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання підтримки фермерським господарствам, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 25 серпня 2004 р. № 1102 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 1 березня 2007 р. № 349) (далі – Порядок). Цей нормативно-правовий акт встановлює умови та вимоги, виконання яких є необхідними для отримання фінансової підтримки фермерськими господарствами.

Насамперед слід звернути увагу на умову щодо покладення на фермерське господарство зобов'язання експлуатувати придбану техніки не менше, як три роки. Така умова з'явилась після того, як контролюючими органами були виявлені зловживання з боку деяких недобросовісних фермерів, які вдавались до спекуляції, використовуючи зазначену компенсацію. Таким чином, державою були вжиті заходи, спрямовані на

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

забезпечення цільового використання бюджетних коштів та уникнення зловживань з боку їх одержувачів.

Досить складною також є процедура одержання фінансової підтримки на безповоротній основі. Для участі у конкурсі на її одержання фермерському господарству доведеться подати до конкурсної комісії більше десяти різних довідок і документів, а кількість копій документів, що підтверджують право власності або користування земельною ділянкою, може сягати кількох десятків.

Прагнення підвищити фінансову дисципліну при використанні бюджетних коштів шляхом ускладнення порядку надання фінансової підтримки часом призводить до втрати інтересу фермерських господарств до такої допомоги.

З огляду на зазначене, можна зробити висновок про те, що запорукою ефективності державної підтримки фермерських господарств в України є не лише збільшення розмірів бюджетного фінансування, а й забезпечення чіткого і зрозумілого порядку використання таких коштів. Тому в наступному бюджетному періоді слід вдосконалити порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання підтримки фермерським господарствам.

Удосконалення вітчизняної системи державної підтримки фермерів має складатися з двох взаємопов’язаних процесів, з одного боку, держава здійснюватиме фінансову підтримку розвитку ринкової інфраструктури (транспортної, збутової, обслуговуваної, інформаційної), а, з іншого боку, фермери, одержуючи фінансову підтримку держави, мають активізувати свої зусилля для об'єднання у сільськогосподарські кооперативи з метою оптимізації бізнес-діяльності та зменшення власних фінансових витрат за рахунок здешевлення виробництва і збуту продукції. Саме сільськогосподарські кооперативи є найпоширенішим і дієвим ринковим механізмом, завдяки якому зарубіжні фермерські господарства підтримують розвиток товарного виробництва в аграрній галузі й забезпечують власні

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

економічні інтереси. Участь фермерів у кооперативах є традиційною для країн Північної Європи,Нідерландів, Ірландії. В більшості країн континентальної Європи в кооперативи об'єднано близько 80 % усіх фермерських господарств. У США від 60 до 80% фермерських господарств є членами кооперативів. Приблизно таке саместановище в Канаді та Австралії. У Великобританії й Італії участь у кооперативах беруть близько 35–40 % усіх фермерських господарств [2].

Державна фінансова підтримка вітчизняних фермерських господарств здійснюється у невеликих обсягах і користується нею, з огляду на складну процедуру її отримання, незначна кількість господарств. Державна допомога фермерам має бути спрямована не на підтримку обсягів виробництва та цін виробників, а на активізацію діяльності кооперативного руху у фермерському середовищі; на розвиток ринкової інфраструктури для зменшення вартості ведення бізнесу; сприяння реалізації інноваційних проектів фермерами; сприяння просуванню українських товарів на світові ринки тощо. Подальші дослідження будуть спрямовані на вивчення та удосконалення механізму фінансово-кредитного забезпечення вітчизняних фермерських господарств.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України "Про державну підтримку сільського господарства України" // Урядовий кур'єр від 24.06.2004. – № 1877 – TV.
2. Дем'яненко М.Я. Національна система державної підтримки аграрного сектору в умовах членства України в СОТ // Облік і фінанси АПК. – 2008. – №3. – С. 11-15.
3. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання підтримки фермерським господарствам: постанова КМУ від 25 серпня 2004 р. № 1102 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1102-2004 %D0%BF.
4. Про фермерське господарство: закон України від 19.06.2003 № 973 IV.
5. Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 45. – Ст. 363.
6. Алейнікова О.В. Активізація фінансово-кредитної політики держави щодо агро продовольчої сфери / О.В.Алейнікова // Інвестиції: практика та досвід .- 2011.- №2.- С.115-118.

УДК 338.432:351.72(477)

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА АГРОПРОМИСЛОВОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Ю.І. Нестер, студентка

Науковий керівник: Є.О.Павлюк, асистент

Миколаївський національний аграрний университет

У статті розглянуто особливості та заходи державної підтримки агропромислового сектору україни, розкрито суть та доведено необхідність державної підтримки.

Ключові слова: арарний сектор, податковий механізм, бюдетне фінансування,аграрна політика, земельна реформа, трудовий потенціал, пільга, продовольча безпека.

Постановка проблеми: Розвиток аграрного сектору в країнах пов'язаний з державною підтримкою. Важливість аграрного сектору визначається насамперед необхідністю забезпечення продовольчої безпеки країни, що може істотно впливати на соціально-економічний стан суспільства у цілому. В Україні сталий розвиток аграрного сектору, який спирається на державну підтримку, має велике значення і з погляду забезпечення зайнятості певної частини населення, а також із позицій збільшення експортного потенціалу країни , особливо з огляду на формування від'ємного значення сальдо зовнішньоторговельного балансу країни останніми роками.

Приєднання України до СОТ ставить нові вимоги й обмеження щодо загального обсягу та деяких механізмів державної підтримки сільгосптоваровиробників .До того ж в Україні відсутня чітка система критеріїв ефективності державної підтримки галузей сільського господарства.[1]

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Формування ефективних механізмів державної підтримки аграрного сектору економіки передбачає

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

визначення чітких цілей, обґрунтування та використання системи відповідних критеріїв. На думку Ю.Я.Лузана,рівень державної підтримки має забезпечувати стабільні темпи розвитку аграрного сектору ,унеможливлюючи збитковість сільськогосподарських підприємств. Ширше мету державної підтримки визначає академік УААН М.Я.Дем'яненко:«...Метою такої політики є:підтримка прибутковості сільськогосподарських товаровиробників і стабільної економічної ситуації в галузі.

Забезпечення продовольчої безпеки, конкурентоспроможних товаровиробників у міжнародному поділі праці, упередження негативних процесів міграції праці тощо». Аналізуючи цілі державної підтримки аграрного сектору економіки, слід погодитися з тим , що забезпечення його сталого розвитку й розв 'язання проблеми продовольчої безпеки держави у ринкових умовах неможливі без прибуткового ведення сільськогосподарського виробництва.Питання державної підтримки розвитку аграрного сектору економіки , зокрема сільськогосподарських підприємств , розглядаються у наукових працях І.Білоруса, П.Гайдуцького, М.Дем'яненка, С.Кваші, І.Кобути, П.Лайка, Ю.Лузана, Т.Осташко, Б.Пасхавера , І.Ямпольської, Ф.Ярошенка й

Інших учених. Разом із Тим існує чимало нерозв 'язаних проблем, які вимагають подальшого посиленого дослідження механізмів державної підтримки цього важливого сектору економіки.

Мета статті. Метою дослідження є визначення рівня та напрямів державної підтримки аграрногосектора економіки України, а також подальшого вдосконалення її форм і методів для підвищення конкурентоспроможності продукції аграрного сектора в умовах глобалізації та можливого набуття України членства у Світовій організації торгівлі. Визначається вплив державної аграрної політики на конкурентноспроможність сільсікогосподарської продукції на світовому ринку.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Виклад основного матеріалу. Державна підтримка аграрного сектору в Україні здійснюється із застосуванням різних підходів і механізмів .Якщо у перші роки незалежності державну підтримку надавали переважно через податкові механізми(надання пільг в оподаткуванні,введення спеціальних режимів оподаткування),то останніми роками дедалі більшого поширення набуває бюджетне фінансування , яке є переважним і для більшості країн світу . Використовуються й інші програми: «Агрохімічна паспортизація земель сільськогосподарського призначення », « Заходи по боротьбі з шкідниками та хворобами сільськогосподарських рослин», «Фінансова підтримка агропромислових підприємств ,що знаходяться в особливо складних кліматичних умовах », «Закладання і нагляд за молодими садами, виноградниками та ягідниками », « Часткова компенсація вартості складної сільськогосподарської техніки вітчизняного виробництва», «Здешевлення вартості страхових премій (внесків), фактично сплачених суб ’єктами аграрного ринку ».

Держава впливає на розвиток агропромислового виробництва в рамках реалізації аграрної політики. Аграрна політика - це система заходів, спрямованих на забезпечення ефективного розвитку АПК, стабілізацію та розширення аграрного ринку, забезпечення продовольчої безпеки країни. Суб'єктами реалізації аграрної політики в Україні е Міністерство аграрної політики, управління агропромислового розвитку обласних і районних державних адміністрацій, Аграрний фонд України, державні асоціації виробників.[2]

Для аграрної політики держави в умовах трансформаційної економіки характерне: проведення земельної реформи; формування аграрного ринку та ринкової інфраструктури; розвиток нових форм господарювання; забезпечення умов для становлення сучасних фінансово-економічних, правових та організаційно-інституційних відносин в АПК; формування ринкового механізму управління АПК; забезпечення соціального розвитку

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

села. В системі регулювання АПК виокремлюють три аспекти; функціональний, структурний, динамічний.

Функціональний аспект полягає: у здійсненні моніторингу попиту і пропозиції на зовнішньому та внутрішньому ринках щодо сільськогосподарської продукції й сировини; прогнозуванні кон'юнктури сільськогосподарської продукції; розробленні цільових комплексних програм розвитку АПК та забезпеченні їх реалізації; обґрунтуванні пріоритетних напрямів розвитку АПК та інвестиційної діяльності в АПК. *Структурний аспект* передбачає забезпечення оптимальних співвідношень між галузями АПК та його підкомплексами. *Динамічний аспект* полягає у забезпеченні раціональних співвідношень між наявними потребами суспільства і держави в продукції АПК та реальними можливостями АПК щодо їх задоволення. Державне регулювання АПК здійснюється на трьох рівнях: загальнодержавному, рівні областей і АР Крим, рівні адміністративних районів.

Основними цілями державного регулювання АПК є: гарантування продовольчої безпеки держави; забезпечення населення якісними продуктами харчування; забезпечення промисловості сировиною; розв'язання проблем економічного і соціального характеру розвитку АПК; забезпечення інвестиційної привабливості АПК; нарощення експортного потенціалу АПК.У рамках реалізації аграрної реформи в Україні проводиться земельна реформа, ініційована постановою Верховної Ради "Про земельну реформу" від 18 грудня 1990 р. Мета земельної реформи в Україні - спрямувати процес приватизації на формування конкурентоспроможного підприємництва. В основі реформи - вдосконалення земельних відносин та забезпечення пріоритету суспільних відносин, що є важливим завданням для кожної держави.[3]

Також існують законопроекти,згідно яких пропонується виключити пп. 3.3.4 п. 3.3 ст. 3 Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України», згідно з яким:

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

-для об’єктів державного цінового регулювання (видів сільськогосподарської продукції та товарів), зазначених у п. 3.3.1 цього Закону, встановлюється гранична торговельна надбавка (націнка) на рівні не вище 20% оптово-відпускної ціни виробника (митної вартості) до кінцевого споживача;

-забороняється товаровиробникам (постачальникам) таких об’єктів державного цінового регулювання (видів сільськогосподарської продукції та товарів) та підприємствам оптової та роздрібної торгівлі, а також офільованим з ними іншим підприємствам укладати договори, що передбачають будь-які інші фінансові зобов’язання;

-підприємства оптової та роздрібної торгівлі проводять розрахунки з постачальниками об’єктів державного цінового регулювання (видів сільськогосподарської продукції та товарів) у строк не більше семи банківських днів з дня отримання виручки від реалізації цих об’єктів;

-уся сума торговельної надбавки (націнки), отримана з порушеннями норм цього Закону, та штраф у двократному розмірі виручки стягуються органами державної податкової служби за рішенням відповідної державної інспекції з контролю за цінами до місцевого бюджету за місцем здійснення торговельної діяльності підприємства (організації) порушника

Удосконалення порядку розрахунків з сільськогосподарськими товаровиробниками за поставлену ними продукцію є одним з напрямів вирішення надзвичайно важливої та тривалої за часом існування проблеми паритетності відносин між сферами виробництва, переробки сільськогосподарської продукції та торгівлі. Чинний порядок розрахунків за вироблену сільськогосподарську продукцію між господарюючими суб’єктами цих сфер певною мірою виступає одним з інструментів подолання такого диспаритету, хоча він і не позбавлений недоліків, пов’язаних з тим, що виробник сільськогосподарської продукції (об’єктів державного цінового регулювання) фактично не має можливості впливати на умови її реалізації, а відтак і на отримання виручки (в частині терміну та обсягу). Ліквідація

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

такого порядку несе в собі ризики погіршення розрахунків за поставлену сільськогосподарську продукцію, а отже погіршення фінансового стану сільськогосподарських товаровиробників.

Слід також зазначити, що Верховна Рада України 7 червня 2012 р. прийняла Закон України «Про внесення змін до статті 3 Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України» щодо регулювання закупівельних цін на молоко», спрямований на удосконалення чинного порядку розрахунків за поставлену сільськогосподарськими товаровиробниками продукцію. Цим Законом, зокрема, передбачено заміну терміну проведення розрахунків підприємств оптової та роздрібної торгівлі з постачальниками об'єктів державного цінового регулювання з семи банківських днів з дня отримання виручки від реалізації цих об'єктів на сім банківських днів з дня отримання продукції.[4]

Державна підтримка сприяє підвищенню заінтересованості власників сільськогосподарських підприємств у розвитку виробництва в більшості галузей . Водночас збільшення обсягів державної підтримки сільського господарства у цілому й окремих його галузей не супроводжується підвищенням мотивації найманих працівників і власників земельних часток (паїв)..Для подолання даної суперечності необхідно повернутися до обліку та контролю прямих затрат праці на виробництві окремих видів родукції ,а в положеннях про надання державної підтримки за відповідними программами як додаткові вимоги до претендентів на її одержання включити пункти про орендну плату за орендовані землі не нижче мінімально встановленого рівня із диференціацією залежно від розміру прибутків із розрахунку на 1 га сільськогосподарських угідь. Такі заходи позитивно вплинуть на формування трудового потенціалу галузі та на мотивацію найманих працівників до високоефективної праці ,а також спонукатимуть власників земельних ділянок здавати їх в оренду найбільш ефективним сільгосптоваровиробникам. У сукупності це сприятиме підвищенню ефективності використання

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

бюджетних коштів, зростанню сталості розвитку сільськогосподарського виробництва, зміцненню продовольчої безпеки держави .

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.

1.Політична економія - Кривенко К.Т. / 14.4. Державна підтримка аграрної сфери та аграрних перетворень; Політична економія - Кривенко К.Т. /

2. Беляєв О. О., Бебело А. С. Перехідна економіка: основні концепції та арактерні риси // Вчені записки: Наук. зб. — Вип. 3. — К.: КНЕУ, 2001.

3. Державне регулювання аграрних ринків: проблеми та напрями вдосконалення / [за ред. Т. О. Осташко]. – Львів : НВФ "Українські технології", 2009. – 288 с.

4. Закон України "Про державну підтримку сільського господарства України" від 24.06.2004 № 1877-ГУ // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2004. – № 49. – Ст. 527.

УДК 368.54(477)

РОЗВИТОК СИСТЕМИ СТРАХУВАННЯ ВРОЖАЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР В УКРАЇНІ

Демитер О.М., студентка

Науковий керівник: асистент Павлюк Є.О.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті досліджені особливості розвитку страхування ризиків сільськогосподарських підприємств на вітчизняному страховому ринку, визначена необхідність державної фінансової підтримки сільськогосподарського страхування в сучасних.

Ключові слова: страхуванн, страховик, страхувальник, страховий випадок, страховий ризик, страхова сума.

Актуальність теми. Сільськогосподарське виробництво - одна з важливих і водночас найбільш ризикових галузей економіки, яка перебуває постійно під впливом стихійних сил природи. Сільськогосподарська діяльність знаходиться під негативним впливом ризиків, захист від яких неможливо убезпечити сучасними агротехнічними заходами.Тому одним із чинників стабільності його економічного розвитку та фінансового стану є страхування.

Система страхового захисту в сільському господарстві є основою стабільності сільськогосподарського виробництва та сприяє формуванню продовольчої безпеки держави за рахунок своєчасної компенсації збитків від надзвичайних подій та забезпечення збалансованості процесу виробництва сільськогосподарської продукції.

Мета статті. Аналіз стану державної підтримки страхування сільськогосподарських ризиків на вітчизняному страховому ринку, визначення існуючих проблем та окреслити перспективи розвитку системи

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

страхування врожаю сільськогосподарських культур в Україні та напрямків удосконалення механізму його реалізації в сучасних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням, які пов'язані зі страхуванням сільськогосподарських ризиків у сучасних умовах розглядаються в працях таких науковців: В.Д. Базилевич, В.Д. Бігдаш, Н.М. Внукова, О.О. Гаманкова, Н.І. Машина, М.В. Мних,А.В. Гордійчук, В.В. Крестьянінова, В.М.Мних, І.М. Паска, В.Л. Пластун, О.А. Туманова, ін.

Виклад основного матеріалу. Економічний механізм та суть страхування сільськогосподарського виробництва полягає у створені і використані страхового фонду з метою відшкодування непередбачених збитків, заподіяних стихійними лихами та іншими несприятливими подіями.

Найбільш ризикованим є вирощування врожаю сільськогосподарських культур та багаторічних насаджень. Під це виробництво відведено більш як половину території України. Так, адже рослинництво - це діяльність, яка здійснювана переважно під відкритим небом, і на результати господарювання тут істотно впливають коливання кліматичних умов та інші природні чинники, які точно прогнозувати неможливо.

В останні десятиліття страхування набуло значного поширення. Цей процес грунтується на відповідних законах, рішеннях та документах, які прийняті для його запровадження.

На сучасному етапі Українська федерація убезпечення, Міністерство аграрної політики України, Національна комісія з регулювання ринків фінансових послуг спільно з об'єднаннями страховиків, сільгоспвиробниками та науковими установами розробили та прийняли Концепцію розвитку системи страхування сільськогосподарської продукції в Україні. Верховною Радою України прийнято Закон України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» № 4391-VI від 09.02.2012 р., який набирає чинності з 01.07 2012р. Цей Закон регулює відносини у сфері державної підтримки

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

страхування сільськогосподарських ризиків і захисту майнових інтересів вітчизняних сільськогосподарських товаровиробників.

Згідно із законодавством право страхувати сільськогосподарські виробничі ризики мають усі сільськогосподарські товаровиробники, що здійснюють свою діяльність на території України, за винятком нерезидентів, які вирощену на орендованих/власних земельних ділянках, сільськогосподарську продукцію вивозять за межі митної території України відповідно до міжнародних (міжурядових) договорів України [1].

Досвід зарубіжних країн свідчить про те, що у багатьох економічно розвинутих країнах держава безпосередньо регулює ринок сільськогосподарської продукції і сприяє зменшенню ризикованості сільськогосподарського виробництва і те, що страхові програми можуть включати і покриття ризику зниження (втрати) доходу внаслідок падіння цін, зменшення врожайності чи обох факторів одночасно [2;с.11].

В Україні нараховується 48 тис. виробників сільгосппродукції, які починаючи з 2012 р. уклали тільки 2700 договорів страхування, застрахувавши тільки 3-4 % посівних площ.

Виплати за договорами страхування озимих культур (сезон 2009-2010) наступні: навесні 2010 року страховики отримали 219 повідомлень про пошкодження та загибелі застрахованих посівів, і страхові компанії виплатили відшкодування по 200 заяв.

Державна підтримка сільськогосподарських виробників найбільш активно почала здійснюватись з 2005 р., оскільки в бюджеті стали передбачати кошти для часткового субсидування страхових премій. Найбільше коштів було виділено в 2008 р. (73 млн. грн), коли було застраховано 8 % посівних площ [3;с.84-87].

Стосовно компаній-лідерів на ринку за кількістю укладених договорів на страхування озимих культур на період перезимівлі були наступні компанії (у відсотковому відношенні від загальної кількості): Оранта (33%), ТАС

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

(15%), Українська Аграрно-Страхова Компанія (15%), Брокбізнес (12%), Провідна (9%), Уніка (6%), АСКО Донбас-Північний (6%).

Найбільш активними страховими компаніями в регіонах були Оранта і ТАС. Дані компанії укладали договори зі страхування основних сільськогосподарських культур (озимих пшениці, ячменю, жита і ріпаку). Страхова компанія Оранта уклала договори страхування в 15 областях України, ТАС - у 12 областях [4].

Що ж стосується розміру страхової суми, то **страхова сума** визначається шляхом множення рівня застрахованої врожайності (тригера) на площу посіву с/г культури, прийнятої на страхування та ціну метричної одиниці врожаю, згідно формули:

СС = Зв* П * Ц

де, СС – страхова сума, грн.;

Зв – застрахована врожайність культури в ц/га (розраховується як середня врожайність по культурі в господарстві (районі) за останні 3-5 років (згідно довідки статистики) помножена на рівень страхового покриття обраного Страхувальником);

П – площа культури, яка приймається на страхування, га;

Ц – ціна одиниці врожаю застрахованої культури, грн, (згідно кредитного договору (для заставного майна)/ середньоринкової ціни на культуру в окремий період/ в інших випадках – обирається Страхувальником). В свою чергу розмір **страхового відшкодування** (СВ) за застрахованою с/г культурою, на якій попередньо зафіксовано страховий випадок, визначається в розмірі збитку, відповідно до формули:

СВ = (Зв – Фв) х П х Ц

де, Зв – застрахована врожайність культури, згідно договору, ц/га;

Фв – фактична врожайність застрахованої с/г культури, згідно акту визначення врожайності, ц/га;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

П – застрахована площа посівів культури, згідно договору, га;

Ц – ціна одиниці врожаю застрахованої культури, згідно договору, грн/ц [5].

Але в останні роки державна підтримка агрострахування практично не здійснюється, а формується новий механізм організації страхового захисту сільськогосподарських виробників з її участю.

Висновки та пропозиції. Сучасне страхування аграрного виробництва - це система заходів щодо організованого спеціальними страховими державними і недержавними органами захисту майнових інтересів громадян, організацій та установ зв'язаних із виробництвом сільськогосподарської продукції у разі випадку певних подій за рахунок спеціально створених грошових коштів.

Одним із пріоритетів розвитку страхування в аграрному секторі є викликати інтерес в аграріїв до страхування, який можна визвати через бюджетну компенсацію частини страхових внесків.

Що ж стосується законодавчої підтримки, то Закон створює тільки основу для формування системи страхування сільськогосподарських ризиків з державною фінансовою підтримкою, про ефективність якої можна буде зробити висновок тільки після прийняття всіх необхідних документів.

Крім цього, одним з основних напрямів розвитку страхування в Україні повинно бути співробітництво з іноземними страховиками, інтеграція в структуру світового страхового ринку, вкладення іноземних інвестицій в розвиток страхового ринку. Отже, можна стверджувати, що ефективність страхування врожаю сільськогосподарських залежить від комплексного підходу до вирішення його проблем з боку держави та проведення виваженої політики страховими компаніями. Можливо саме ці зміни нарешті перетворять тріаду сільгоспвиробник-страхувальник-держава на ефективну систему взаємовідносин, яка буде працювати на користь усього суспільства.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про страхування [Електронний ресурс]: Закон України. – Режим доступу: www.rada.gov.ua
2. Паска І. М. Досвід сільськогосподарського страхування за кордоном [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.btsau.kiev.ua.
3. Гордійчук А. В. Страхування як засіб захисту сільськогосподарських товаровиробників / А. В. Гордійчук // Економіка АПК. – 2011. – № 2. – С. 84-87.
4. Проект Развития Агрострахования в Украине (Международная Финансовая Корпорация) [електроний ресурс] - Украина - Результаты страхования озимых культур на период перезимовки (2009-2013) [Портал о сельскохозяйственном страховании// http://www.agroinsurance.com/ru/analytics?pid=13262]
5. Страхування: Підручник / Керівник авт. колективу і наук. ред. С. С. Осадець. -- Вид. 2-ге, перероб. і доп. -- К.: КНЕУ, 2011. -- 599 с. - 258

УДК 336.717:338.43

ОСОБЛИВОСТІ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ АГРАРНИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

В. О. Тесляр, студентка

Науковий керівник: Є. О. Павлюк, асистент

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто особливості банківського кредитування аграрних підприємств на сучасному етапі розвитку економіки та доведено необхідність кредитної підтримки банками аграрних товаровиробників. Досліджено стан банківського кредитування агропідприємств.

Ключові слова: банківське кредитування, аграрні підприємства, державна підтримка, кредитоспроможність, конкурентоспроможність.

Постановка проблеми. У сучасних умовах удосконалювання кредитування сільськогосподарських товаровиробників має особливе значення. Від правильної організації цієї роботи залежить соціально-економічний розвиток підприємств агропромислового комплексу, їх здатність забезпечувати зростання ефективності аграрного виробництва та розвиток економіки держави загалом. У відтворювальному процесі і розвитку підприємницької діяльності в аграрній сфері важливе значення відіграє банківська система через запровадження прогресивних механізмів кредитування аграрних підприємств.

Об’єктивна необхідність використання кредитних відносин в аграрній сфері економіки пов’язана з особливостями сільськогосподарського виробництва, нерівномірністю руху оборотних засобів підприємств, значними відхиленнями потреби в оборотних засобах від їхньої фактичної наявності.

Незадовільний фінансовий стан багатьох підприємств, недостатня фінансова підтримка для малих і середніх підприємств, відсутність

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

позитивної кредитної історії ускладнюють, а в окремих випадках унеможливлюють отримання банківських кредитів. Існуючий мораторій на землю сільськогосподарського призначення уповільнює розвиток кредитного забезпечення підприємств аграрного сектору економіки. Також велике значення для розвитку сільськогосподарського виробництва має державна підтримка, однак сьогодні вона є малоефективною і не дозволяє задовольнити всі потреби аграріїв. Проблема банківського кредитування досить актуальна і потребує найскорішого вирішення [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням даної проблеми в аграрній сфері присвячені праці науковців, таких як А. Воронков, Т. Калашніков, М. Малік, О. Кириченко, П. Саблук, С. Колотуха та ін. Ці наукові здобутки стали фундаментом вирішення найбільш актуальних питань фінансово-кредитного забезпечення аграрного виробництва.

Метою статті є визначення особливостей кредитування аграрних підприємств на сучасному етапі й розробка пропозицій щодо стимулювання кредитування банками АПК.

Виклад основного матеріалу дослідження. Кредитні відносини аграрного сектора характеризують якісно новий рівень розвитку економіки, коли виробничому процесу передує кредит, кредитна операція, яка дає змогу завчасно визначати обсяги виробництва та умови реалізації продукції на певному ринку. Сутність кредитних відносин полягає в системі економічних відносин між суб’єктами ринку щодо надання позики у грошовій або товарній формах на умовах, передбачених договором, який визначає умови отримання кредиту на основі строковості, поверненості, форму повернення, розмір відсоткової ставки, графік сплати, права та обов’язки [3].

Кредитування аграрних підприємств має суттєві особливості, які визначаються залежністю відтворювального процесу в галузі від природних умов, що обумовлює [3]:

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

- чітку періодизацію процесу виробництва та унеможливлює перерви в ньому, що викликає потребу в забезпеченні надання кредитів дія товаровиробників галузі в чітко визначений час і в повному обсязі;
- уповільнений оборот капіталу потребує збільшення термінів залучення кредитних ресурсів та зниження плати за кредит;
- нееквівалентність обміну та низький рівень прибутковості виробництва потребують зниження плати за кредит;
- низький рівень технічної оснащеності виробництва при високому рівні зносу техніки та використанні застарілої технології вимагає значного обсягу кредитного забезпечення інвестиційного характеру;
- підвищений рівень ризикованості галузі потребує застосування належного рівня страхового захисту.

Головна передумова динамічного розвитку банківського кредитування агросфери – забезпечення повернення кредиту за умови дотримання прав кредиторів та позичальників. Неповернення кредитів аграріями нині зумовлене різними причинами, такими як: висока ризикованість ведення господарської діяльності в галузі, стійкий, накопичений дефіцит фінансових ресурсів у переважної більшості сільськогосподарських товаровиробників, несвоєчасне отримання ними банківських кредитів і, відповідно, їх неефективне використання та брак коштів для розрахунків за цими кредитами, значний вплив суб'єктивних чинників на процес прийняття рішення про видачу кредитів тощо. У зв'язку з цим доцільно запропонувати ввести страхування ризиків неповернення кредитів банкам сільськогосподарськими виробниками [1].

Агропромислові підприємства, поряд із аграрними підприємствами інших організаційно-правових форм, є більш інвестиційно-привабливими через специфіку їхньої господарської діяльності. Поряд із цим в агропромисловому підприємстві зменшуються труднощі, пов'язані із реалізацією виробленої продукції, оскільки такі підприємства, переважно, мають власну мережу збуту виробленої продукції або налагоджені стійкі

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

договірні відносини з торговельними структурами. До того ж, в агро-промисловому підприємстві передача продукції на переробку є складовою технологічного процесу, що здійснюється без участі посередників, напряму, і дає змогу зменшити втрати при виробництві та збільшити доходи [2]. Агропромислові підприємства мають більше можливостей одержати кредит, ніж сільськогосподарські підприємства інших організаційно-правових форм [4].

За час незалежності України комерційні банки набули певного досвіду в організації короткострокового кредитування сільськогосподарських підприємств. Проте для розширення сільгоспвиробництва, оновлення виробничих фондів і забезпечення сталого розвитку галузі необхідною умовою є довгострокове кредитування. За даними міністерства аграрної політики України, довгострокових кредитів потребує близько 64% сільськогосподарських підприємств в Україні. Ще близько 16% - середньострокових і лише 10% - короткострокових [5].

Що стосується кредитної підтримки банками суб'єктів господарювання сільського господарства, у 2011 р. вона залишалася слабкою. Упродовж року тривало скорочення заборгованості за кредитами у річному обчисленні. Додатний приріст спостерігався лише у грудні (2,0%). Проте порівняно з ли-стопадом заборгованість зменшилася на 1,2% до 26,5 млрд. грн. Висхідною динамікою характеризувалося кредитування аграріїв на строк понад 5 років та на строк від 1 до 5 років (приріст за рік відповідно 78,1 та 5,2%), що певною мірою стало результатом пролонгації раніше наданих кредитів. Заборгованість за короткостроковими кредитами у 2011 р. так і не вийшла на рівень попереднього року. У грудні темпи її змін навіть знизилися до -15,8% з -14,0% у листопаді. Унаслідок дії обмеження на кредитування в іноземній валюті залишки заборгованості за кредитами в іноземній валюті за 2011 р. скоро-тилися на 24,3% до 6,2 млрд грн., в той час як за кредитами у національній валюті за цей період зросли на 14,0% до 20,4 млрд грн [5].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Достатній рівень ліквідності банків та обмеження кола позичальників агрохолдингами сприяли зниженню інтегрованої процентної ставки за кре-дитами для аграріїв (за рік на 4,4 п.п. до 14,7% річних). При цьому середньо- зважена процентна ставка за кредитами у національній валюті упродовж року мала низхідну динаміку і скоротилася за рік на 7,4 п.п. до 15,8% річних. Вартість кредитів в іноземній валюті упродовж року коливалася навколо по-значки 10,0% річних, і у грудні дорівнювала 9,7% річних, що на 1,4 п.п. нижче, ніж у відповідному періоді попереднього року [5].

У 2011 р. збереглася значна диференціація процентних ставок за кредитами у національній валюті у регіональному розрізі. Спостерігалося зменшення розриву між мінімальною та середньою вартістю кредитів, що свідчило про концентрацію кредитів у обмеженому колі надійних позичальників.

Найдешевші кредити надавалися банками у регіонах з достатніми ресурсами та великими кредитоспроможними клієнтами (агрохолдингами), у таких як Миколаївська та Дніпропетровська області, м. Київ та Київська область. У грудні 2011 р. процентна ставка за кредитами у національній валюті становила відповідно 13,5, 13,7 та 14,6% річних. Найвищою середньозважена процентна ставка за кредитами у національній валюті була в Житомирській області – 26,2% річних [5].

Успішний розвиток кредитування сільськогосподарських товаровиробників не можливий без подальшого розвитку фінансового ринку України, що є запорукою стабільного та ефективного функціонування всієї національної економіки. Тобто, враховуючи специфіку аграрного виробництва і наслідки сучасної фінансової кризи, кредитування аграріїв не можливе без державної підтримки, що охоплює усі напрямки діяльності аграрних підприємств, включаючи надання безвідсоткових кредитів фермерським господарствам, здешевлення банківських кредитів і страхових

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

премій, надання допомоги в придбанні складної сільськогосподарської техніки вітчизняного виробництва.

Висновки. На даний момент в Україні вже сформувався комплекс законодавства щодо кредитування сільського господарства в контексті реформування та переходу від дотаційної до ринкової системи фінансування агропромислового комплексу. Зокрема законодавство визначило такі форми кредитування, як бюджетне та приватне, яке здійснюється із застосуванням таких інструментів: компенсація відсотків за коротко- і довгостроковими кредитами фінансових установ, взаємне кредитування (кредитні спілки), заставні операції зі складськими свідоцтвами, іпотечне кредитування.

Головними проблемами, які пов'язані з кредитуванням сільськогосподарських виробників, досі залишаються: низька кредитоспроможність сіль-ськогосподарських підприємств; слабкість банківської системи України; нероз-виненість небанківських інститутів кредитування.

Кредитування сільськогосподарських товаровиробників має ряд проблем, а саме: висока ціна кредиту, відсутність гарантій повернення кредиту, високий рівень витрат банків при наданні послуг та ін. Вирішити ці проблеми допоможе впровадження ефективної аграрної політики, іпотеки земель, а також зменшення кредитних ставок. А також, для залучення кредитних ресурсів в аграрний сектор економіки необхідно створити найбільш досконалу інфраструктуру фінансово-кредитного забезпечення сільського господарства.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Воронкова А.А. Проблеми банківського кредитування сільськогос-подарських товаровиробників в Україні / А.А. Воронкова, Л.В. Куцина // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. – 2009. – С. 33-37.

2. Калашнікова Т. В. Стан і тенденції розвитку кредитного забезпечення аграрної галузі України / Т. В. Калашнікова // Фінанси України. – 2010 – С. 29.

3. Кириченко О.А. Кредитування аграрного сектору економіки в умовах глобальної фінансової кризи / О.А. Кириченко, В.Д. Кудрицький // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 5. – С. 207-222.

4. Колотуха С.М. Кредитування сільськогосподарських підприємств як ефективне джерело інвестиційної діяльності / С.М. Колотуха, І.П. Борейко // Економіка АПК. – 2009. – № 1. – С. 89-96.

5. Сайт Національного банку України / [Електронний ресурс] : Режим доступу — http://www.bank.gov.ua. Назва з екрана.

УДК 338.436

СУТЬ І НЕОБХІДНІСТЬ АГРОПРОМИСЛОВОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

В.О. Тесляр, студентка

Науковий керівник – Є.О. Павлюк, асистент

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто особливості, суть, переваги агропромислової інтеграції та доведена її необхідність. Узагальнено світовий досвід функціонування сільськогосподарських підприємств. Досліджено роль та значення агропромислової інтеграції у підвищенні конкурентоспроможності продукції аграрного сектора економіки.

Ключові слова: агропромислова інтеграція, сільське господарство, аграрний сектор, агрохолдингова компанія, продовольча безпека.

Постановка проблеми. У системі заходів по виведенню агропромислового виробництва з кризи особливо важливе місце належить інтеграції, яка поєднує в собі особисті, колективні та суспільні інтереси, створює реальні передумови для більш ефективного розвитку АПК і насамперед – його головної ланки – сільського господарства. Інтеграція – перевірений практикою шлях, яким іде розвиток багатьох країн світу. За активною державною підтримкою і розумною стратегією вона може стати тією основною ланкою, яка дозволить вирішити проблему підйому економіки і підвищення її ефективності. Тому питанням поглиблення інтеграційних процесів на селі шляхом створення різноманітних ринкових структур необхідно постійно приділяти особливу увагу [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми економічної сутності інтеграційних процесів в АПК, розвитку агропромислових формувань, їх ефективності висвітлювали у своїх публікаціях В. Андрійчук, А.Ємельянов, О.Гогуля, Є.Кобець, Л.Мельник, О.Музиченко, О.Мягкова, А.Онищенко, О. Фрайчук, В. Яценко та інші дослідники.

Метою статті є вивчення сутності, особливостей і необхідності агропромислової інтеграції на сучасному етапі. Виявлення позитивних і негативних сторін інтеграції в аграрному секторі.

Виклад основного матеріалу. У власному розумінні інтеграція означає

організаційне поєднання технологічно пов'язаних між собою різнорідних видів діяльності з притаманними їм функціями з метою виробництва кінцевого продукту і доведення його до споживача, а також досягнення на цій основі вищих економічних результатів. Коли йдеться про агропромислову інтеграцію в широкому сенсі слова, мають на увазі розвиток виробничих і економічних зв'язків між галузями і підприємствами агропромислового комплексу, які пов'язані між собою, технологічно й об'єктивно орієнтовані на поєднання їх матеріальних інтересів у процесі виробництва і реалізації кінцевої продукції із сільськогосподарської сировини [1]. У процесі поглиблення суспільного поділу праці сільське господарство самостійно вже не може забезпечувати умови власного відтворення. Це зумовлено тим, що розвиток даної галузі все більшою мірою залежить від промисловості, що поставляє селу необхідні засоби виробництва. Їх питома вага в структурі спожитих матеріальних ресурсів знаходиться в межах 35—38 %, тобто темпи й ефективність розширеного відтворення в сільському господарстві значною мірою залежать від розвитку першої сфери АПК — фондоутворювальних галузей, їх здатності забезпечити знаряддями і предметами праці в необхідному обсязі, асортименті та якості [4].

Доцільність аграрно-промислової інтеграції обумовлена цілим рядом чинників, серед яких [4]:

- усунення розбалансованості між сільським господарством і промисловістю, що досягається завдяки поєднанню виробництва, зберігання і переробки сільгоспсировини та реалізації готової продукції;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

- зниження розміру податку на додану вартість; зменшення втрат продукції при її проходженні по технологічному ланцюгу; підвищення ступеня переробки аграрної продукції та її якості;
- поглиблення спеціалізації господарств; зменшення ризику і невизначеності в умовах конкурентної боротьби.

В наш час досить актуальною є проблема національної продовольчої проблеми, яка належить до категорії глобальних. За останні 50 років у виробництві продовольства досягнуто істотного прогресу – чисельність людей, що недоїдають і голодують, скоротилася майже в два рази. У той же час за даними ФАО загальна кількість голодуючих складає 500-550 мли осіб, а тих, хто недоїдає, – 1-1,3 млрд.

Актуальною продовольча проблема є і для країн з перехідною економікою, в тому числі України. Можливості розв'язання продовольчої проблеми безпосередньо пов'язані з вирішенням питань агропромислової сфери економіки. В вирішенні даної проблеми агроінтеграція відіграє не останню роль. Стратегічною метою реформування агропромислового комплексу України традиційно є підвищення життєвого рівня населення на основі збільшення обсягів виробництва продуктів харчування і продуктивності праці, розвитку науково-технічного прогресу.

Організаційною формою агропромислової інтеграції є агропромислові формування [3].

Агропромислові асоціації, що об'єднують на договірній основі сільськогосподарські і переробні підприємства, а також торгівельні структури, як правило, беруть на себе весь комплекс функцій, пов'язаних з закупівлею аграрної продукції, її переробкою та реалізацією. [3].

Агрофірма частіше за все створюється на базі найбільш міцного у фінансовому відношенні господарства, яке має високорозвинені виробництво, переробку, зберігання і реалізацію готової продукції, а також відповідні обслуговуючі підрозділи.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Агрокомбінат створюється в основному на районному рівні – з включенням до його складу сільськогосподарських, переробних, торгівельних та обслуговуючих підприємств і організацій АПК [3].

Що стосується агропромислового концерну, то до його складу входять підприємства сільського господарства, промисловості, транспорту, торгівлі, наукові та інші організації. Він створюється на основі добровільної централізації функцій виробничого і науково-технічного розвитку, а також їх фінансової і зовнішньоекономічної діяльності.

Більш складним агропромисловим формуванням є холдингова компанія, де інтеграційний процес частіше за все ініціюють не сільськогосподарські, а переробні формування. При цьому головне (материнське) підприємство організовує дочірні акціонерні товариства, статутний капітал яких створений головним підприємством. Холдинг, як правило, являє собою єдиний підкомплекс на тому чи іншому територіальному рівні. Він є одним з найбільш ефективних виходів з економічної ситуації, що склалась зараз в АПК, бо створює можливості для здійснення інвестування у капітальне будівництво, придбання технічних і енергетичних засобів та споруд, розробку нових технологій, організації належної сировинної бази, виплати працівникам заробітної плати, а інвесторам – дивідендів. На сьогодні більше 70 % сільськогосподарських угідь займають саме агрохолдинги [3].

Необхідність агропромислової інтеграції в усіх країнах пов'язана з великою технічною відсталістю сільськогосподарського виробництва порівняно з промисловістю; сезонністю аграрного виробництва, залежності його від погодно-кліматичних умов; стихійністю ринку сільськогосподарської продукції; необхідністю підвищення конкурентоспроможності виробництва. А тому вкладення капіталу тільки в сільське господарство являє собою великий ризик. Вкладення коштів у процес переробки та реалізації сільськогосподарської продукції пов'язане також з необхідністю отримання сировини в достатній кількості, що

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

викликає об'єктивну потребу у встановленні певних зв'язків із сільськогосподарськими товаровиробниками. Великий капітал зацікавлений у технічному переозброєнні сільського господарства для пристосування його до потреб великих промислових підприємств, тому переробні підприємства є ініціаторами інтеграційних зв’язків [4].

Таким чином, аграрні підприємства вступають в інтеграційні зв’язки з метою зниження ризику, пов’язаного із сільськогосподарським виробництвом, тоді як переробні та інші підприємства агробізнесу прагнуть забезпечити собі стабільні доходи завдяки наявності надійної сировинної бази або гарантованого збуту своєї продукції чи послуг [4].

Вигідність агропромислових формувань для сільгосптоваровиробників складається насамперед у гарантованому збуті виробленої ними продукції та своєчасній її оплаті. Переробному ж підприємству інтеграція забезпечує стабільне надходження сировини від членів інтегрованого формування, що гарантує його нормальну роботу [3].

Створення агропромислових формувань певною мірою сприяє появі нових робочих місць для працевлаштування селян. Останнє стосується не тільки безпосередньо переробних цехів, а й появи робочих місць у різноманітних об’єктах соціальної сфери, що створюються більш міцними у фінансовому відношенні агропромисловими формуваннями [3].

Взаємна матеріальна заінтересованість усіх учасників регіональних і господарських організаційних форм агропромислової інтеграції в досягненні високих кінцевих результатів, з одного боку, і кожного з них у зростанні масштабів та ефективності виробництва свого виду діяльності, з іншого, стає тією рушійною силою, яка створює необхідне економічне середовище для ширшого впровадження у виробництво найновіших досягнень науки і передової практики, економічно спонукає забезпечувати пропорційний розвиток сільського господарства і переробної промисловості, бази зберігання продукції та її реалізації. В результаті створюються умови не лише для збільшення обсягу виробництва і поліпшення якості продукції, а й

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

для раціонального використання сировини, забезпечення її поглибленої переробки, розширення асортименту продовольства. Все це зміцнює економіку агропромислових формувань. Це все сприятиме виходу агропромислового виробництва на сучасний світовий рівень [4].

Об’єктивний процес поглиблення спеціалізації, посилення концентрації та інтенсифікації, кооперації й комбінування сільськогосподарських галузей зумовлює їх поєднання з промисловими підприємствами та іншими сферами економіки шляхом підвищення рівня розвитку техніки, машинної технології, масово-потокового виробництва, робить висновок автор. Об'єднання підприємств сільського господарства та промисловості в єдине інтеграційне формування стає не тільки можливим, а й значним важелем підвищення ефективності виробництва, прискорення соціально-економічних перетворень на селі [1].

Висновки. Інтеграційні процеси в агропромисловому комплексі України є закономірною тенденцією і мають важливе значення для його подальшого розвитку. Це шлях для ліквідації розбалансованості і нееквівалентності фінансово-економічних відносин між партнерами всього виробничо-продуктового ланцюга по випуску кінцевої продукції. Розвиток інтеграційних процесів є досить радикальним шляхом виходу агропромислового виробництва з кризового стану, формування ринкового середовища в аграрній сфері, поєднання економічних інтересів сільськогосподарських товаровиробників і підприємств промислової переробки сільськогосподарської сировини у виготовленні конкурентоспроможних продуктів харчування. Об’єднання їх зусиль в організаційно-технологічному ланцюзі забезпечує ефективніше використання сировини, значно глибшу переробку, розширення асортименту виготовлення готової до споживання продукції, поліпшення її якості.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств / В. Г. Андрійчук // Підручник. — 2-ге., доп. і перероблене. — К. : КНЕУ, 2009. — 624с.

2. Гогуля О. П. Інтеграційні процеси в сільськогосподарських підприємствах // Проблеми ефективного функціонування АПК в умовах нових форм власності та господарювання / За ред. П. Т.Саблука, В. Я.Амбросова, Г. Є.Мазнева. – К . : ІАЕ, 2010. — С.267 – 271.

3. Фрайчук О. М. Передумови інтеграції АПК України у світове господарство / О. М. Фрайчук // Економіка АПК. – 2009. — №12 – С. 58-633.

4. Яценко В. М. Формування і розвиток агропромислової інтеграції в Україні / В. М. Яценко // Економіка АПК. — 2009. — №1. — С.54 — 60.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 338.432:336.77

КРЕДИТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА НАПРЯМИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

В.В.Ганжа, студентка

Науковий керівник: Є.О. Павлюк, асистент

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто сутність кредитного забезпечення аграрних підприємств України. Розроблено рекомендаційні заходи вдосконалення системи кредитного забезпечення в аграрному секторі економіки.

Ключові слова: кредитне забезпечення, кредитування, система кредитного забезпечення аграрних підприємств, ефективність використання кредиту.

Постановка проблеми. Сільське господарство України, як великої аграрної держави, відіграє значну роль у житті суспільства. Для успішної роботи сільського господарства, зокрема, сільськогосподарських підприємств, необхідний один з найважливіших видів ресурсів – фінанси.

Однією з актуальних проблем аграрного сектору вітчизняної економіки є подолання існуючих перешкод щодо поліпшення та розширення кредитного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників.

З часу здобуття Україною незалежності проблеми, пов’язані з кредитуванням сільськогосподарських підприємств набули значного загострення, внаслідок чого фінансовий стан агроформувань з року в рік погіршувався.

Таким чином, складність проблем кредитного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників зумовлює необхідність подальшого дослідження теоретичних, методичних та практичних питань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій економічній літературі проблеми фінансового забезпечення сільськогосподарських

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

підприємств та визначення суті як фінансової, так і кредитної системи, розглядаються комплексно.

Варто виділити наукові праці багатьох вчених, зокрема: В.Г. Андрійчука, В.М. Алексійчука, В.В. Гончаренко, М.Я. Дем'яненко, Т.Г. Доманчука, Т.Г. Дудара, С.Л. Дусановського та інших.

Однак, як засвідчує огляд літературних джерел, існує ще низка невирішених питань, які вимагають поглибленого дослідження.

У сучасних умовах господарювання кредит визнається дієвим стимулом розвитку сільського господарства, його структурних одиниць, що спонукає до підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва. Тому кредитній політиці приділяється значна увага у кожній країні з ринковою економікою.

Постановка завдання. Метою статті є визначення сутності кредитного забезпечення аграрних підприємств України, а також запровадження основних напрямків його вдосконалення для підвищення ефективності функціонування сільськогосподарських товаровиробників.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах ринкової економіки важливим чинником забезпечення ефективної діяльності товаровиробників сільськогосподарської продукції є залучення до виробничого процесу додаткових фінансових ресурсів, оскільки в підприємств постійно виникають труднощі щодо нагромадження власних джерел формування як основних, так і оборотних засобів виробництва.

Важливими чинниками вирішення цієї проблеми є участь у господарській діяльності сільськогосподарських підприємств позичених коштів, достатнє їх кредитне забезпечення, нові підходи у кредитній політиці, поліпшення кредитних відносин сільських товаровиробників з банками.

Процес формування кредитних відносин в умовах ринку вимагає ґрунтовних наукових досліджень. Чинні нині стосунки між сільськогосподарськими виробниками і банками не відповідають принципам

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

і функціям кредиту в розрізі забезпеченості, платності і поворотності та не сприяють зростанню ефективності сільськогосподарського виробництва [1].

В сільському господарстві пристосовуватися до економічних умов вкрай важко, тому визначальним є фінансовий протекціонізм, який передбачає комплекс заходів із стимулювання фінансово-кредитних установ до надання кредитів на більш вигідних умовах для позичальника (сільськогосподарського підприємства).

Сучасні кредитні установи використовують у своїй практиці нетрадиційні форми кредитування, гарантування, розвивають страхування та з допомогою держави використовують пільгове кредитування аграрних підприємств.

Стан фінансової системи сільського господарства залежить від гармонійного взаємозв'язку всіх її складових. Варто відмітити, що фінансова система є складовою економічної системи та, в свою чергу, має власні підсистеми, які відповідають за специфічні ланки управління національним господарством. Визначальний вплив на формування фінансової системи мають кредитна та банківська системи. Фінансова та кредитна системи в економіці країни виконують розподільні та перерозподільні процеси, які спрямовуються на фінансово-господарську діяльність підприємств, забезпечуючи їх необхідними фінансовими ресурсами [2].

Розвиток агропромислового комплексу України визначається наявністю ряду гострих фінансових проблем, що вимагають вдосконалення вже існуючих і розробки нових методів, методик, прийомів забезпечення фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств. Один із найбільш негативних наслідків фінансової кризи, що призводить до неплатоспроможності підприємств як фінансових партнерів і перешкоджає здійсненню їх фінансової діяльності є низький рівень забезпеченості аграрного сектору економіки України фінансовими ресурсами. При цьому велике значення має пошук пріоритетних напрямів формування й

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

ефективного використання фінансових ресурсів господарюючими суб'єктами в аграрній сфері.

Сільськогосподарським підприємствам на відмінну від інших галузей економіки важче одержати доступ до кредитних ресурсів внаслідок таких причин:

– процедура отримання банківського кредиту;
– недостатнє розуміння кредитних ризиків;
– забезпечення повернення кредиту;
– високі процентні ставки;
– система оподаткування банківської діяльності;
– відсутність послідовної державної політики з розвитку сільського господарства;
– відсутність належного страхування;
– несприятлива економічна ситуація тощо [3].

Тенденція останніх років така, що після вступу України в СОТ й взяття на себе певних зобов'язань, державна політика підтримки направлена на ефективність бюджетних програм допомоги, а не на збільшення фінансування аграрного сектору економіки. Тому агропромислове виробництво має бути фінансово незалежним і самодостатнім у формуванні ресурсного потенціалу, що впливатиме на результативність діяльності.

У зв'язку з обмеженістю бюджетного фінансування сільського господарства банківське кредитування стає одним із основних джерел фінансування поточних та інвестиційних проектів агропідприємств. Аграрії використовують різні кредитні інструменти з метою покриття потреб виробництва у фінансових ресурсах. Серед них найбільшого поширення набули банківське кредитування, спрямоване переважно на покриття поточних господарських потреб, та фінансовий лізинг, що забезпечує оновлення матеріально-технічної бази аграріїв [4].

В Україні із великої кількості банків, що отримали ліцензію Національного банку України на здійснення банківських операцій і жодного

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

спеціалізованого аграрного банку, в якому частка кредитів для сільського господарства у структурі кредитного портфеля становила б понад 50 %.

На сьогодні основними банками, що здійснюють кредитування аграрного сектору виступають АТ «Райффайзен Банк Аваль», ПАТ «Банк «Київська Русь», ПАТ «VAB Банк», ПАТ «Креді Агріколь Банк», ПАТ «Державний ощадний банк України».

Для ефективного фінансово-кредитного забезпечення аграрного сектору вітчизняної економіки, необхідно створити національну фінансово-кредитну установу (фінансовий кооператив), взявши за зразок Фермерську кредитну систему США. Це повинна бути організація, яка б виступала головним кредитором сільського господарства України, співпрацювала з комерційними банками для інвестування фінансових ресурсів в сільське господарство країни і була гарантом повернення кредитів.

Створення такої організації може сприяти поліпшенню кредитного забезпечення сільськогосподарських підприємств, зниженню відсоткових ставок комерційних банків, а також обмеженню необхідності зростання бюджетного фінансування системи пільгового кредитування [5].

Також доцільно запровадити механізм селективного пільгового кредитування підприємств не за критерієм «масштабу» виробництва (коли пріоритет у наданні кредиту надається великим господарствам, які у більшості випадків не відчувають гострої потреби у них), а за «ефективністю» використання ресурсів (коли найбільшу потребу у пільгових позиках мають малі та середні господарства, які вже застосовують інтенсивні та енергозберігаючі технології, мають раціонально побудовані організаційну та управлінську структури, використовують ефективний менеджмент).

Крім того, відсоткові знижки аргументовано слід надавати тим підприємствам, які науково обґрунтували і довели у бізнес-плані вигідність власних інвестиційних проектів, але на початковій стадії їх реалізації не володіють необхідною сумою фінансових ресурсів і належним об`єктом застави.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Висновки. Доступність кредитних ресурсів для сільськогосподарських товаровиробників впливає на збільшення обсягів виробництва, активізує підприємницьку ініціативу та сприяє підвищенню конкурентоспроможності аграрних підприємств. Таким чином, кредитування безпосередньо пов'язане з економічним базисом агропромислової сфери, оскільки становить функціональну детермінанту його ефективного та сталого зростання.

Для покращення кредитного забезпечення аграрних підприємств доцільно здійснити наступні зміни:

– розробити пропозиції щодо удосконалення правового регулювання ринку кредитних послуг в аграрній сфері;

– сприяти розвитку кредитної кооперації, системи агрострахування;

– провадити більш відкриту політику щодо розподілу бюджетних коштів;

– здійснювати розподіл бюджетних коштів за об’єктивними показниками;

– стимулювати розвиток агрострахування;

– сприяти створенню інформаційної бази кредитних послуг шляхом розвитку аграрного фінансового консалтингу, розробки інформаційних технологій для агропромислового комплексу по обслуговуванню капіталів;

– підвищити кредиту активність банків в аграрному секторі тощо.

Впровадження зазначених пропозицій дозволить усунути проблеми кредитного забезпечення аграрних підприємств, а саме: підвищити ефективність та прозорість використання бюджетних коштів, зменшити можливість застосування корупційних схем; збільшити обсяги кредитування, розширити доступ до кредитних ресурсів аграрних підприємств.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ковалів В. М. Кредитні відносини сільськогосподарських підприємств з банками / В. М. Ковалів — Л.: 2006. — 20 с.

2. Опарін В. М. Фінанси (загальна теорія): навч. посібник / В. М. Опарін. — К. : КНЕУ, 1999. — 164 с.

3. Гудзь О. Є. Фінансово-кредитна інфраструктура аграрної сфери України / О. Є. Гудзь // Економіка АПК. — 2009. — № 6. — 47 – 54 с.

4. Дем'яненко М. Я. Організаційно-економічний механізм кредитування аграрних підприємств / М. Я. Дем'яненко // Економіка АПК. —2008. — № 3. — 25 – 31 с.

5. Саблук П. Т. Проблеми забезпечення доходності агропромислового виробництва в Україні в постіндустріальний період / П. Т. Саблук // Економіка АПК. — 2008. — № 4. — 19 – 37 с.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 336.025.2 (477)

ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

В.В.Ганжа, студентка

Науковий керівник: Є.О.Павлюк, асистент

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто сутність та сучасний стан державного фінансового контролю в Україні. Розроблено рекомендаційні заходи вдосконалення державного фінансового контролю.

Ключові слова: державний фінансовий контроль, Рахункова палата, Державна контрольно-ревізійна служба України, система державного фінансового контролю.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку країни особливу актуальність набувають питання вдосконалення управління, однією із важливих функцій якого є контроль. Недооцінка ролі фінансового контролю є однією з причин кризових явищ, що відбуваються у нашій державі протягом останніх років.

Сьогодні сфера державного фінансового контролю, на жаль, не в змозі задовольнити потреби суспільства. Основними причинами при цьому виступають: недосконалість законодавчої бази у сфері державного фінансового контролю, а також відсутність дієвих механізмів контролю за бюджетними грошовими коштами.

Питання реформування системи державного фінансового контролю є досить актуальним, а відтак, необхідно вживати заходів щодо підвищення ефективності державного фінансового контролю, які призведуть до збалансованості економіки, зниження тіньового сектору серед усіх сфер діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання організації та раціоналізації фінансового контролю, проблеми формування системи

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

державного фінансового контролю досліджувало багато науковців, серед яких необхідно виділити: І.В. Басанцова, О.П. Кириленка, О.Д. Василика, О.А. Долгого, Є.В. Калюгу, М.П. Мельника, Л.А. Савченко, І.Б. Стефаника, В.О. Шевчука, Ф.О. Ярошенка, Ю.М. Бажала, М.Т. Білуху, С.І. Бобира, В.В. Бурцева, Ф.Ф. Бутинця, Л.І. Вороніна, В.В. Сопко, Б.Ф. Усача, М.М. Голованя, В.М. Федосова та інших.

Проте, ряд питань залишаються невирішеними. Поняття державного фінансового контролю в Україні потребує подальшого глибокого вивчення.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз сучасного стану фінансового контролю в Україні, визначення основних напрямків його вдосконалення для підвищення загальної ефективності функціонування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одним з визначальних важелів управління фінансовою системою виступає фінансовий контроль.

Державний фінансовий контроль - різновид фінансового контролю, що здійснюється відповідними органами державного фінансового контролю. Він полягає у встановленні фактичного стану справ щодо дотримання вимог чинного законодавства на підконтрольному об'єкті, спрямований на забезпечення законності, фінансової дисципліни і раціональності в ході формування, розподілу, володіння, використання та відчуження активів, що належать державі, а також використання коштів, що залишаються у суб'єкта фінансових правовідносин у зв'язку з наданими пільгами за платежами до бюджетів, державних позабюджетних фондів та кредитів, отриманих під гарантії Кабінету Міністрів України [1].

Складні економічні процеси, які сьогодні відбуваються практично у всіх країнах світу, істотно стримують розвиток такого важливого компонента державного управління, як фінансовий контроль.

Держаний фінансовий контроль здійснюють Верховна Рада, Кабінет Міністрів, Національний банк, Міністерство фінансів, Фонд державного майна, Рахункова палата, Державна податкова служба та інші державні органи згідно з чинним законодавством.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

До органів внутрішнього фінансового контролю належать: Державна контрольно-ревізійна служба України (ДКРСУ) та органи внутрішнього відомчого контролю – контрольно-ревізійні підрозділи міністерств та інших центральних органів виконавчої влади.

Рахункова палата є вищим органом бюджетного контролю, яка забезпечує контроль за ефективністю управління коштами, за інвестиційною діяльністю органів виконавчої влади, законністю та ефективністю використання фінансових ресурсів.

Державна податкова адміністрація – центральний орган виконавчої влади, очолює податкову службу. На ДПА покладається виконання організації, інструктивного і методичного забезпечення податкової роботи.

Контрольно-ревізійний відділ – орган, що здійснює внутрішній фінансовий контроль від імені виконавчої гілки влади. Він забезпечує ефективний контроль за використанням державних ресурсів та їх збереженням [2].

Фінансовий контроль – це важлива функція держави, що забезпечує нормальне функціонування фінансової системи. З одного боку, він є засобом поєднання функцій фінансового планування і прогнозування, фінансового обліку та статистики, з іншого – передумовою здійснення функцій фінансового аналізу та регулювання. Це визначає інтегруючу роль фінансового контролю, недооцінка якої значно погіршує ефективність управління фінансовими ресурсами [3].

Важливість державного фінансового контролю в економіці держави зумовлена його місцем та роллю в усіх сферах суспільного відтворення: контроль займає центральне місце в системі фінансового адміністрування та супроводжує процес руху грошових коштів.

Для впорядкування бюджетного процесу особливо в частині планування та виконання видаткової частини бюджетів усіх рівнів, передусім необхідно вдосконалити фінансовий контроль, що здійснюється як на рівні держави, так і на рівні регіонів.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Науковці виділяють наступні вади сучасної системи державного контролю:

1.Переважна більшість контрольно-перевіркових процедур має фіскальний характер. На практиці найчастіше використовують ревізію та перевірку. Ці методи дають змогу лише виявити фінансові порушення, констатувати негативні явища, але не дають змогу запобігти їм чи вивчити причини їх виникнення.

2.Переважання заходів подальшого (наступного) контролю. Існуючі процедури попереднього та поточного контролю (які, як свідчить досвід зарубіжних країн, є найбільш дієвими) у межах діючої системи фінансового контролю є досить слабкими та неврегульованими.

3.Неусвідомлення важливості внутрішнього фінансового контролю як в системі управління державними фінансами, так і керівниками підприємств, установ, організацій.

4.Низький рівень дієвості механізму адміністративних стягнень. Сума штрафу за нецільове або незаконне використання бюджетних коштів значно менша за обсяги бюджетних коштів, які держава втрачає через зловживання посадових осіб, і не може забезпечити повною мірою відшкодування цих збитків.

5.Зростання фінансових порушень у сфері використання бюджетних коштів.

6.Неврегульованість діяльності та перетин функцій суб'єктів фінансового контролю. В Україні зовнішній контроль у частині виконання коштів Державного бюджету України централізовано здійснюють два органи влади: Рахункова палата від імені Верховної Ради України та Державна контрольно-ревізійна служба від імені Уряду [4].

Упродовж усього існування незалежної України було прийнято низку нормативно-правових документів, що регламентують порядок здійснення фінансового контролю (Бюджетний кодекс, Господарський кодекс, постанови Кабінету Міністрів України, стандарти державного фінансового

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

контролю та інші нормативно-правові акти), проте вони не привели до значного покращення рівня фінансової дисципліни у використанні бюджетних коштів.

Ефективність фінансового контролю за економічним і цільовим витрачанням бюджетних коштів, станом збереження державного і комунального майна залежить від комплексності його здійснення, своєчасності і повноти реалізації заходів для відшкодування завданих державі збитків, усунення причин, що призвели до фінансових втрат [5].

Розглядаючи завдання та функції, які покладено на органи фінансового контролю, потрібно відмітити, що необхідною умовою забезпечення ефективності фінансового контролю є оптимальність і системність дій контролюючих органів.

Одним із пріоритетних напрямків удосконалення фінансового контролю є підвищення результативності контрольно-ревізійної роботи окремих відомчих підрозділів, поліпшення якості інспектування й документування результатів контрольних заходів.

Важливим також є приведення технологій контрольного процесу до світових стандартів, визначення високої якості контролю, а також забезпечення його незалежності.

Слід також чітко розмежувати предмет та обсяг фінансового контролю, який стосовно бюджетних коштів мають здійснювати головні розпорядники бюджетних коштів, а також встановити відповідальність посадових осіб за невиконання або неналежне виконання цих функцій.

Висновки. Державний фінансовий контроль є важливою функцією держави, за допомогою якої забезпечуються нормальні умови для функціонування фінансової системи. Складні економічні процеси й наслідки світової фінансової кризи показали необхідність удосконалення фінансово-бюджетної політики, а зокрема фінансового контролю. Його недооцінка призвела до зловживань та порушень у сфері фінансових відносин.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Основними заходами щодо удосконалення фінансового контролю можуть бути:

1.Забезпечення достовірності та надійності інформації про державні видатки, соціально-економічну ефективність витрачання державних коштів.

2.Удосконалення діяльності органів державного сектору.

3.Раціональне використання державних ресурсів відповідно до нормативно-правових актів, що регулюють бюджетний процес.

4.Впровадження застосування сучасних інформаційно-технологічних інструментів, що забезпечують результативність та ефективність фінансового контролю щодо формування та виконання державного бюджету.

Вдосконалення системи фінансового контролю в Україні може стати запорукою ефективного функціонування державних фінансів, зокрема отримання таких результатів як: дотримання економічної безпеки держави, збалансування державного та місцевих бюджетів, досягнення фінансової самодостатності регіонів, секторів і галузей економіки, збільшення захищеності фінансово-економічних інтересів громадян і суспільства, і як результат – процвітання держави, посилення престижу перед світовою спільнотою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гуцаленко Л. В. Державний фінансовий контроль: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Л. В. Гуцаленко, В. А. Дерій, М. М. Коцупатрий — К.: Центр учбової літератури, 2009. — 424 с.

2. Романенко Р. О. Фінанси / Р. О. Романенко — К.: Центр навчальної літератури, 2004. — 312 с.

3. Дмитренко Г. В. Модернізація державного фінансового контролю в Україні / Г. В. Дмитренко // Статистика України. — № 3. — 2009. — с. 118 – 123.

4. Пахолок Н. І. Державний фінансовий контроль в Україні: проблеми та шляхи реформування / Н. І. Пахолок // Науковий вісник НЛТУ України. — 2011.

5. Стефанюк І. Б. Державний фінансовий контроль: проблеми ідентифікації й визначення системи / І. Б. Стефанюк // Фінанси України. — № 11. — 2009. — с. 12 – 19.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 658.155

РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ

С.С. Дюміна, студентка

Науковий керівник: асистент Волкова І.Г.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті визначено ефективність діяльності підприємств, що характеризується відносною дохідністю чи прибутковістю, яка визначається показником рентабельності. Також здійснено вивчення шляхів збільшення рентабельності підприємства, як основного економічного показника діяльності підприємства.

Ключові слова: рентабельність підприємства, показники фінансової звітності, шляхи підвищення фінансових результатів підприємства, дохідність, прибутковість.

Постановка проблеми. Узагальнюючим показником економічної ефективності будь-якого підприємства, незалежно від форми власності та виду діяльності, є його рівень рентабельності. Це поняття, що характеризує економічну ефективність виробництва, за якої підприємство за рахунок грошової виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) повністю відшкодовує витрати на її виробництво й одержує прибуток як головне джерело розширеного відтворення. Найчастіше рівень рентабельності розглядається як головний оцінний показник з нормою прибутку в головній ролі. Рентабельне ведення виробництва та отримання прибутку виступають важливим стимулом розвитку господарств. [6]

За підсумками аналізу середніх рівнів рентабельності можна визначити, які види продукції і які господарські підрозділи забезпечують велику дохідність. Це особливо важливо у сприйнятті сучасних, ринкових умов, де фінансова стійкість підприємства залежить від спеціалізації і концентрації виробництва.

Нині за умов кризи спостерігається тенденція до значного зниження рівня рентабельності виробництва, що означає збитковість багатьох господарств. Тому вчених, що займаються дослідженням цього питання та, зокрема, майбутніх спеціалістів економічних та інших професій цікавить, у чому ж полягає сутність рентабельності, як вона розраховується і які шляхи її підвищення.

Показник рентабельності виробництва має особливо важливе значення в сучасних, ринкових умовах, коли керівництву підприємства потрібно постійно приймати ряд неординарних рішень для забезпечення прибутковості, а, отже, фінансової стійкості підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню підвищення рентабельності різних галузей економіки України у наукових розробках приділено чимало уваги, зокрема, таких провідних науковців, як: О. Бєлєнкова, К. Т. Кривенко, Л. М. Дзюбенко, О. А. Зінченко, О.В. Короткевич, М.В. Тітов, А. Шарова, А.А. Мазаракі та інші. Вивчення їх дало можливість узагальнити теоретичні та методичні основи резервів підвищення ефективності господарсько - фінансової діяльності в сучасних умовах.

Постановка завдання. Підприємництво як один з основних факторів прогресу в умовах ринку не випадково визначається як діяльність, спрямована на отримання прибутку. Закони ринкової економіки не дозволяють виробляти продукцію, реалізація якої приносить збиток. Щоб зробити висновок про рівень ефективності роботи підприємства, тобто, визначити рівень рентабельності, отриманий прибуток необхідно порівняти із затратами, що були здійснені при його формуванні. Тому у ринковій економіці на перше місце виходить фінансовий блок показників ефективності, в основі яких лежить прибуток. [5]

Прибуток є першочерговим стимулом до створення нових чи розвитку вже діючих підприємств. Можливість одержання прибутку спонукає керівників шукати більш ефективні способи сполучення ресурсів, знаходити та впроваджувати нові продукти, на які може виникнути попит,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

застосовувати організаційні і технічні нововведення, що обіцяють підвищити ефективність виробництва. Працюючи прибутково, кожне підприємство робить свій внесок в економічний розвиток суспільства, сприяє створенню і збільшенню суспільного багатства і росту добробуту народу.

Виклад основного матеріалу. Результати підприємства у зовнішній торгівлі підлягають оцінці у будь-який звітний період. У зв'язку з цим за даними обліку і звітності обчислюється система різних кількісних і якісних показників, що дає всебічну оцінку діяльності підприємства та на цих умовах можливість прийняття оптимальних управлінських рішень. Показники ефективності дають орієнтовну оцінку вигідності експортних і імпортних операцій. Насамперед розглянемо, чим є рентабельність.

Сутність значення «рентабельність» походить від нім. rentabel – дохідний, прибутковий – і означає показник економічної ефективності виробництва на підприємстві [4]. Її вимірюють за допомогою цілої системи відносних показників, що характеризують ефективність роботи підприємства в цілому, прибутковість різних напрямків діяльності (виробничої, комерційної, інвестиційної тощо), вигідність виробництва продукції і послуг окремих видів.

Види рентабельності:

Рис. 1. Види рентабельності

Джерело: побудовано на матеріалі [4]

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Збільшення фінансових результатів є умовою зростання ефективності діяльності господарюючого суб'єкта, яка може бути досягнута за рахунок збільшення доходів при раціональному здійсненні витрат.

Рентабельність власного капіталу – найбільш значущий показник у діяльності підприємства, що характеризує ефективність використання майна, що у його власності. За підсумками цього показника власник активів може вибрати місце їхніх вкладень. При розрахунку береться до уваги не операційний дохід, а кінцевий, чистий прибуток, який належним чином розподілено між власниками (акціонерами) підприємства. Розраховується він як співвідношення чистого прибутку до середньорічної вартості власного капіталу.

Отже, підвищення ефективності показника рентабельності підприємства може діяти у двох основних напрямах:

• Збільшення чистого прибутку – на збільшення обсягів збуту і рентабельності продажів.

• Зменшення власного капіталу – ефективне керівництво поточними активами і пасивами, зниження потреби у додатковому фінансуванні. [1]

Щоб досягнути позитивного ефекту від реалізації продукції, тобто підвищити рівень рентабельності, необхідно зменшити собівартість продукції шляхом впровадження передових досягнень науки і техніки у виробництво, вдосконалення організації праці, виведення нових сортів рослин, завезення більш продуктивних порід тварин (якщо це сільськогосподарське підприємство), прискорення оновлення матеріально-технічної бази підприємства, збільшення масштабів вилучення з виробництва технічно застарілих і економічно малоефективних машин та устаткування, прискорення впровадження комплексної механізації і автоматизації сільськогосподарського виробництва, ресурсозберігаючих та безвідходних технологій; забезпечення оптимального співвідношення основних і оборотних фондів у підприємстві; поліпшення розвитку матеріального стимулювання працівників підприємств за ефективне і раціональне

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

використання сільськогосподарської техніки і обладнання; забезпечення застосування прогресивних форм суспільної організації виробництва; прискорення впровадження нового економічного механізму господарювання, який зацікавить власника і виробника в раціональному використанні виробничих ресурсів.

На основі динаміки показників рентабельності підприємств різних галузей економіки за останні досліджувані роки, що проведені Державним комітетом статистики України, можна зазначити, що для сільськогосподарських підприємств, а також лісового господарства, можливі такі шляхи підвищення рентабельності:

– збільшенні експортного потенціалу вітчизняних виробників сільськогосподарської продукції;

– налагодженні сучасної інфраструктури аграрного ринку за допомогою створення інфраструктури для консалтингу, навчання та підвищення кваліфікації фермерів і сільськогосподарських спеціалістів;

– посиленні кооперації виробників сільськогосподарської продукції;

– поліпшенні доступу до ринків збуту та посиленні конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва шляхом зростання обсягів вітчизняних та іноземних інвестицій в агропромисловий комплекс;

– створенні спеціалізованих банків для кредитування сільськогосподарських підприємств на пільгових засадах;

– формуванні сприятливого фінансово – кредитного клімату за активної участі держави на ринку фінансів для забезпечення розширеного відтворення та інноваційного розвитку сільського господарства;

– техніко-технологічній модернізації матеріально-технічної бази агропромислового виробництва, спрямована на високотехнічне і технологічне переоснащення сільськогосподарського виробництва;

– переведенні сільського господарства на інноваційно-інвестиційну модель розвитку шляхом створення системи мотивацій суб’єктів

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

господарювання до впровадження наукоємних технологій, формування агротехнологічних парків, підтримки міжнародного співробітництва в інноваційній сфері. [2]

Рентабельність підприємства напряму залежить від його прибутку. Для одержання максимального прибутку підприємство повинно найбільш повно використовувати ресурси, що знаходяться в його розпорядженні. Збільшення випуску знижує витрати на одиницю продукції, а отже, знижується собівартість, що в остаточному підсумку веде до збільшення прибутку від реалізації продукції. Ну а крім цього, додаткове виробництво рентабельної продукції вже саме по собі дає додатковий прибуток. [4] Таким чином, при збільшенні випуску і, відповідно, реалізації рентабельної продукції збільшується прибуток у розрахунку на одиницю продукції, а також збільшується кількість реалізованої продукції, кожна додаткова одиниця якої збільшує загальну суму прибутку. Унаслідок цього, збільшення рентабельної продукції, що випускається, за умови її реалізації дає значний приріст обсягу прибутку.

Висновки. Можна зробити висновок, що чим швидше обертається капітал, тим більша рентабельність. Звідси, щоб підвищити показник рентабельності, потрібно скоротити всі витратні статті. Необхідність поліпшення ефективності управління, підвищення прибутковості праці, ефективності виробництва, конкурентоспроможності підприємства вимагає проведення реструктуризації підприємства. Реструктуризація в широкому розумінні передбачає комплексність змін, а не зміну тільки однієї сфери функціонування.

Отже, на підприємстві необхідно більшу увагу приділяти фінансовому плануванню і прогнозуванню, що допомогло б в майбутньому уникнути зайвих, неефективних витрат коштів, а також виявити приховані резерви виробничих потужностей.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Васильєв В.В. Шляхи підвищення результативності українських підприємств. / В.В. Васильєв. – 2009. – №12. – С. 11-14.
2. Короткевич О.В. Рентабельність господарської діяльності підприємств: структура, рівень, динаміка. / О.В. Короткевич. - Економіка підприємства, 2008. – 358 с.
3. Омельченко Т.В. Прибутковість як один із найважливіших показників ефективності діяльності підприємства. Экономика Крыма № 2(31). / Т.В. Амельченко, Д.І. Чайляков. – 2010. – С. 158-160.
4. Сава А.П. Регіональні аспекти розвитку аграрного сектору економіки: проблеми і перспективи. / А.П. Сава, П.З. Сава. – 2010. – №4. – С.20-23.
5. Старостенко Г. Г., Мірко Н. В. Фінансовий аналіз: Навч. Посібник. / Г.Г. Старостенко, Н.В. Мірко. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 224 с.
6. Тітов М.В. Моделювання ефективності використання активів підприємства на основі методології розв'язання зворотних задач. Актуальні проблеми економіки №11. / М.В. Тітов. - 2006. – С.22-25

УДК 657.212(045)

НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ КОНТРОЛЮ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Вишенська Л.М., студентка

Науковий керівник: асистент Волкова .Г.

Миколаївський національний аграрний університет

Розкрито значення дебіторської заборгованості на підприємстві, а також визначено основні проблемні питання та шляхи їх вирішення.

Ключові слова: дебіторська заборгованість, розрахунки з дебіторами, контроль дебіторської заборгованості, резерв сумнівних боргів.

Постановка проблеми. Існуюча нестабільність економічної ситуації на ринку України призводить до значного збільшення ризиків при продажі товарів, робіт, послуг з відстрочкою оплати. В процесі господарської діяльності практично у кожного підприємства виникає дебіторська заборгованість. В даний час, коли Україну охоплює криза неплатежів, коли дебіторська заборгованість підприємств один одному досягає величезних сум, проведення фінансового контролю заборгованості різних дебіторів має велику актуальність, оскільки недбале ставлення до дебіторської заборгованості призводить до уповільнення розрахунків, затримання виплат по заробітній платі, погіршення фінансового стану підприємств, що в свою чергу, спричиняє суттєві порушення та зловживання у даній сфері.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням проблем контролю дебіторської заборгованості займалися багато вітчизняних та зарубіжних науковців і практиків, таких, як: Н.В. Курта, Н.В. Чабанова, Л.В. Черненко, О.Є. Федоренко та інші. Враховуючи надбання науковців, залишаються невирішеними ряд теоретичних та практичних питань щодо управління дебіторською заборгованістю підприємств.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є визначення економічної сутності дебіторської заборгованості підприємства, розкриття основних проблем, а також шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток ринкових відносин підвищує відповідальність і самостійність підприємств у виробленні і ухваленні управлінських рішень для забезпечення ефективності розрахунків з дебіторами і кредиторами. Збільшення або зниження дебіторської і кредиторської заборгованості приводять до зміни фінансового становища підприємства.

На сьогодні більшість вітчизняних підприємств перебувають на межі фінансової кризи. Основна причина виникнення кризових явищ полягає у нездатності підприємств ефективно та своєчасно управляти оборотними активами. Українські підприємства практично не мають можливості нормально функціонувати у зв'язку з наявністю дебіторської заборгованості, адже це відволікає кошти з обороту. За таких умов зростає роль ефективного управління дебіторською заборгованістю, своєчасного її повернення та попередження виникнення безнадійних боргів.

У процесі здійснення виробничої та комерційної діяльності в підприємства виникає дебіторська заборгованість за розрахунками з покупцями продукції, акціонерами, персоналом, бюджетом і позабюджетними фондами тощо.

Дебіторська заборгованість — це елемент оборотного капіталу, сума боргів, що належать підприємству від юридичних чи фізичних осіб. Вона займає значну питому вагу у структурі оборотних активів підприємства. Збільшення дебіторської заборгованості означає вилучення засобів з обороту та призводить до додаткових витрат підприємства, виникають збитки від безнадійної дебіторської заборгованості. Але зростання дебіторської заборгованості не завжди оцінюють негативно. Виділяють нормальну та прострочену дебіторську заборгованість. Фінансові ускладнення на підприємстві створює наявність саме простроченої заборгованості, тому що

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

підприємство буде відчувати нестачу фінансових ресурсів для виплати заробітної плати, придбання запасів, а також уповільниться обертання оборотного капіталу.

Контроль дебіторської заборгованості — відіграє важливу роль для економічного здоров'я підприємства, а отже вимагає системного підходу [4].

В сучасних умовах господарювання наявність дебіторської заборгованості істотно погіршує фінансовий стан підприємства, спричиняє іммобілізацію грошових засобів, відвернення їх з господарського обороту, що призводить до зниження темпів виробництва і результативних показників діяльності підприємства, оскільки прострочена дебіторська заборгованість, по якій закінчився термін позовної давності, підлягає віднесенню на збитки підприємства.

Враховуючи вищенаведене, метою контролю дебіторської заборгованості суб’єктів господарюванні є перевірка достовірності, повноти, реальності та законності відображення дебіторської заборгованості у звітності [2].

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку і розкриття у фінансовій звітності інформації про дебіторську заборгованість визначені Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість». Відповідно до даного Положення, дебіторська заборгованість виступає як сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату [1].

Фінансові служби підприємств повинні постійно контролювати дебіторську заборгованість, що дасть змогу порівняти фактичне надходження платежів з умовами надання кредиту. Зростання терміну заборгованості з продаж і збільшення питомої ваги простроченої дебіторської заборгованості свідчить про неефективність кредитної політики підприємства та необхідність її перегляду.

Управління дебіторською заборгованістю передбачає, передусім, контроль за оборотністю засобів у розрахунках, прискорення якої в динаміці

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

розглядається як позитивна тенденція. Вагоме значення при цьому має вибір потенційних покупців і визначення умов сплати за товари, що передбачається договором.

Незважаючи на високу ефективність та результативність фінансового контролю дебіторської заборгованості, його організація та проведення уповільнюються суттєвими недоліками як правового, так і методологічного характеру.

Такими негативними явищами є недосконала законодавчо-нормативна база, яка, з одного боку, недостатньою мірою регламентує особливості проведення контролю у сфері розрахунків з різними дебіторами, а з іншого – сприяє зростанню кількості порушень у даній сфері.

Проблема посилюється ще й недостатнім рівнем наукового, інформаційно-технічного та кадрового забезпечення в частині розробки та реалізації новітніх інформаційно-програмних проектів, які б забезпечили отримання реальних та достовірних результатів контролю швидко та якісно [3].

Виходячи із вищенаведених недоліків, пріоритетним завданням є розробка та реалізація основних напрямків удосконалення існуючої системи контролю дебіторської заборгованості з метою покращення активності суб'єктів господарювання, забезпечення їх стабільності та ефективності функціонування. Такими напрямками є:

- формування принципово нових підходів до організації, планування та методики проведення контролю дебіторської заборгованості з урахуванням вимог сьогодення;

- використання комп'ютерної техніки і технології у практиці здійснення контрольних процедур;

- покращення законодавчого регулювання, а також органів контролю – прийняття відповідного нормативного акту, який би регламентував порядок здійснення контролю дебіторської заборгованості підприємств різних форм власності;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

- забезпечення високого рівня підготовки та перепідготовки кадрів органів контролю, їх професійної компетентності та добросовісності;

- попередження виникнення суттєвих порушень при розрахунках з дебіторами шляхом створення служби внутрішнього контролю на підприємствах, організаціях України.

Для забезпечення ефективного управління дебіторською заборгованістю на підприємстві доцільно створити спеціальні підрозділи: на великих підприємствах це може бути відділ управління та контролю дебіторської заборгованості, на малих та середніх - особа, на яку покладені ці завдання.

З метою підтвердження реальності сум дебіторської заборгованості доцільно своєчасно проводити інвентаризація розрахунків. Інвентаризація має дати відповіді на такі питання: яка величина сум неузгодженої дебіторської заборгованості, сум безнадійних боргів та сум, за якими минув термін позивної давності.

Одним із напрямів управління дебіторською заборгованістю в підприємствах має стати посилення контролю за нею, що сприятиме її зменшенню. У цілому контроль повинен визначити:

- наявність і правильність оформлення первинних документів, що є підставою для виникнення дебіторської заборгованості;

- стан дебіторської заборгованості за встановленими критеріями;

- достовірність оцінки дебіторської заборгованості та розрахунку обсягу резерву сумнівних боргів;

- правильність класифікації дебіторської заборгованості й наявність необхідних пояснень у примітках до фінансової звітності.

Впровадження вказаних пропозицій є запорукою удосконалення методики та організації проведення контролю дебіторської заборгованості, що сприяє уникненню кризи неплатежів на рівні окремого суб’єкта господарювання.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Висновки. Таким чином, здійснення оперативного контролю дебіторської заборгованості є неодмінною умовою прискорення надходження платежів від покупців, а отже зростання оборотності активів та покращення фінансового стану підприємства. Саме тому, підприємствам необхідно на всіх етапах фінансово-господарської діяльності відслідковувати основні показники дебіторської заборгованості та рейтинг фінансової надійності клієнтів підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Курта Н.В. Сучасні проблеми управління дебіторською заборгованістю / Н.В.Курта // Держава та регіони. – 2008. – №6. – С. 370.
2. Чабанова Н.В. Основні напрямки контролю дебіторської заборгованості в Україні. / Н.В.Чабанова // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 5. – С. 123.
3. Черненко Л.В. Контроль у системі управління дебіторською заборгованістю. / Л.В.Черненко // Економіка АПК. – 2006. – № 6. – С. 85.
4. Федорченко О.Є. Методи управління дебіторською заборгованістю на підприємстві. / О.Є.Федоренко // Формування ринкової економіки: Зб. наук. праць. – Ч. ІІ. – К.: КНЕУ. – 2008. – С. 605.

УДК 338.43.01

ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

Ходикіна А.А., студентка

Науковий керівник: асистент Волкова І.Г.

Миколаївський національний аграрний університет

Стаття присвячена розгляду економічного розвитку фермерських господарств. Проаналізовано основні економічні показники розвитку фермерських господарств країни Висвітлено практичний досвід діяльності фермерського господарства. Визначено його переваги й недоліки в сучасних умовах господарювання. Запропоновано основні напрями вирішення проблеми подальшого прогресивного розвитку фермерства в Україні. А також розглянуто сучасні проблеми розвитку фермерських господарств, виходячи з вимог вітчизняної економічної моделі та обґрунтовані шляхи адаптації фермерів до стандартів інформаційного суспільства

Ключові слова: фермерські господарства, інформаційне суспільство,аграрне виробництво.

Постановка проблеми: На сучасному етапі функціонування вітчизняного аграрного сектора продовжується процес системних трансформацій, обумовлених формуванням підприємницького співтовариства і становленням відповідних інститутів. Глобальні макроекономічні тенденції примушують сільгоспвиробників шукати нові, ефективніші способи використання ресурсного потенціалу шляхом оптимізації організаційно-виробничої системи, а також техніко-технологічного забезпечення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема економічного розвитку фермерських господарств досліджувалася в роботах таких вчених і дослідників як В. Месель-Веселяка, П. Саблука, О. Шпикуляка, О. Чаянова, М. Беккера , С. Блегборна , А. Блюма, В. Власова, О. Грищенко, О. Єрмакова,

В. Збарського, В. Ігнатова, О.Крисаьного, Г. Пиріг, П. Саблука, С. Скрипник, І. Топіхи, І. Червена та багато інших.

Постановка завдання. Дослідження економічного розвитоку фермерських господарств та напрямки його покращення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одним із перспективних напрямів створення конкурентно-ринкового середовища є розвиток малого підприємництва, найбільш вагомою складовою якого в сільському господарстві є фермерські господарства. Сьогодні цілком очевидно, що успіх ринкових перетворень в аграрному секторі великою мірою визначається тим, як вдається реалізувати потенціал фермерства.

Фермерське господарство є формою підприємницької діяльності громадян із створенням юридичної особи, які виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, займатися її переробкою та реалізацією з метою отримання прибутку на земельних ділянках, наданих їм для ведення фермерського господарства, відповідно до закону.

Фермерське господарство може бути створене одним громадянином України або кількома громадянами України, які є родичами або членами сім'ї, відповідно до закону.

Фермерське господарство має своє найменування, печатку і штамп.

Україна – велика аграрна держава. Її сільське господарство – одна з основних галузей матеріального виробництва, що відіграє важливу роль у житті суспільства. Тому відродження українського села і селянства є одним з найважливіших завдань нашої молодої незалежної держави. Розвиток фермерських господарств в системі ринкової економіки неможливий без періодичного використання різноманітних форм залучення кредитів.

З економічного погляду кредит - це форма позичкового капіталу (в грошовій або в товарній формах), що надається на умовах повернення і обумовлює виникнення кредитних відносин між тим, хто надає кредит, і тим, хто його отримує. Актуальність обраної теми обумовлена необхідністю

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

підвищення рівня сільського господарства України, виходу сільськогосподарських підприємств з кризи, яка існує на даний період. Головна мета даної роботи полягає в визначені економічно обґрунтованих шляхів розвитку сільськогосподарських підприємств країни.

Більшість економістів-аграрників під фермерським господарством розуміє форму сільськогосподарського виробництва, засновану виключно на особистій праці його власників та членів сім'ї. Це самостійний господарюючий суб'єкт, який використовує на правах оренди, приватної власності або довічно успадкованого володіння виділену йому земельну ділянку. Дане визначення у значній мірі орієнтоване на виробничу сторону явища, не відображаючи його соціальний характер.

Взаємовідносини між членами і головою фермерського господарства здійснюються на договірній основі або на основі угод між ними. Товари, продукція і доходи, одержані внаслідок діяльності такого господарства, є спільним надбанням його членів і використовуються за погодженням між ними.

Фізичні особи, які займаються підприємницькою діяльністю, можуть входити у господарські угоди між собою, утворюючи різні організаційно-правові форми малого та середнього бізнесу на селі.

Перехід України до ринкових відносин вимагає в аграрно-промисловому комплексі розробки нових підходів до стратегії аграрної політики, спрямованої на формування продовольчої безпеки країни, пріоритетність розвитку сільського господарства, докорінну перебудову економічних, соціальних та правових відносин в аграрній сфері, свободу підприємництва та конкуренції.

Одним з основних резервів росту ефективності сільськогосподарського виробництва є раціональне використання головного засобу виробництва - землі. Тому капітальні вкладення в сільське господарство в першу чергу повинні бути використані на заходи щодо збереження земель, підвищення родючості грунтів, що обумовить зростання продуктивності землеробства і,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

зокрема, створення стійкої кормової бази тваринництва.Перехід аграрного сектора до ринкових відносин породив принципово нові форми господарювання. Не так давно пріоритет надавався державній власності, другорядна роль відводилась кооперативній, приватна власність заперечувалась повністю. Однією з вирішальних передумов переходу до ринку є приватизація власності, що має вплинути на розвиток виробництва.Ряд законодавчих і нормативних актів, що прийняті останнім часом, сприяють розвитку на селі нових форм господарювання, і кожна з них у процесі конкурентної боротьби може довести свої переваги. Земельні відносини в Україні регулюються чинними законодавчими актами, згідно з якими запроваджені три рівноправні форми власності: державна, колективна і приватна. Саме на приватній формі власності і грунтується діяльність селянських (фермерських) господарств як самостійної юридичної одиниці. Розвиток селянських (фермерських) господарств повинен стимулюватись вільною конкуренцією на ринку з державними і кооперативними підприємствами, бо його основними завданнями, як відомо, є: виробництво, переробка і збут сільськогосподарської продукції; розвиток підсобної діяльності для раціонального використання природних і трудових ресурсів, земельних угідь, поліпшення їх родючості; участь працею або коштами в соціальному розвитку села, де розташоване фермерське господарство.

На сучасному етапі розвитку вітчизняного аграрного сектору фермерські господарства відчувають значні труднощі, які пов’язані із наявними протиріччями між складовими в системі АПК. Наслідком надмірної залежності господарської діяльності фермерів від політики представників переробно- реалізаційної сфери стали скорочення кількості фермерських господарств, а також певна нестабільність в низці напрямів виробництва сільськогосподарської продукції.

Одним із шляхів підвищення конкурентоспроможності фермерських господарств може бути об'єднання фермерів в кооперативи з метою удосконалення виробничої діяльності та зменшення власних фінансових

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

витрат на виготовлення і збут продукції. Впровадження наданих пропозицій щодо стратегічних шляхів зміцнення фінансового стану фермерів в Україні сприятиме покращанню конкурентоспроможності фермерів, як по відношенню до внутрішньої ринкової кон'юнктури, так і стосовно взаємодії із зовнішнім оточенням.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Мельник Л.Ю. Розвиток фермерського землекористування/Л.Ю. Мельник, П.М. Макаренко, Л.Л. Мельник // ЕкономікаАПК.-2009.- №9.- С. 15 – 21.
2. Месель-Веселяк В.Я. Напрями забезпечення конкурентоспроможності агарарного виробництва /В.Я. Месель-Веселяк //Економіка АПК.-2009.- №10.- С. 7 –14.
3. Закон України «Про фермерське господарство», від 19 червня 2003 р., №973 – IV. /Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №45. – С.363.
4. Українські фермери в господарстві у середньому мають 0,8 трактора Режим доступу:http://a7d.com.ua/novini/3835-ukrayinsk-fermeri-v-gospodarstv-u-serednomumayut-08-traktora-ekspert.html
5. Українські фермери віддають суспільству 800 грн. з кожного гектара землі Режим доступу http://a7d.com.ua/novini/5791-lkozachenko-ukrayinsk-fermeri-vddayut-susplstvu-800-grn-z-kozhnogo-gektara-zeml.html
6. Формування та перспективи розвитку фермерських господарств у ринкових умовах Васильчак С.В., Жидяк О.Р. Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.4. Режим доступу http://www.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/nvnltu/19_4/147_Wasylczak_19_4.pdf

УДК 331.4:364.08

ТРУДОВА АДАПТАЦІЯ ПРАЦІВНИКІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

А. А. Ходикіна, студентка

Науковий керівник: доцент Марчук Л. П.

Миколаївський національний аграрний університет

Висвітлено особливості процесу адаптації персоналу на підприємстві. Розглянуто стадії трудової адаптації. Визначено чинники, які підвищують рівень адаптованості працівників.

Ключові слова: адаптація, трудова адаптація, комунікабельність працівників.

Проблема трудової адаптації працівників відрізняється особливою актуальністю, оскільки вона є важливою складовою комплексного підходу до управління кадровим потенціалом підприємства. На жаль, важливість заходів щодо профорієнтації і адаптації працівників в нашій країні недостатньо серйозно сприймається кадровими службами впродовж довгого періоду. Досі багато державних підприємств і комерційних організацій не мають навіть базових програм адаптації. Разом з тим існує великий зарубіжний досвід використання адаптаційної техніки, який заслуговує на належне опанування.

Проблему адаптації працівників розглянуто у наукових працях О. Л. Єськова, М. Т. Пашути, В. М. Ковальова, О. А. Грішнової та багатьох інших. Проте аналіз методичної літератури та публікацій показав, що ця проблема досліджена недостатньо.

Метою статті є обґрунтування умов адаптації працівників, з’ясування факторів, що прискорюють процес адаптації.

Трудова адаптація – це соціальний процес освоєння особистістю нової трудової ситуації, в якому особистість і трудове середовище здійснюють активний вплив один на одного.

Адаптованість людини у конкретному трудовому середовищі проявляється у її поведінці, у показниках трудової діяльності, таких як:

– ефективність праці;
– засвоєння соціальної інформації та її практична реалізація;
– зростання усіх видів активності;
– задоволення змістом трудової діяльності тощо.

Трудова адаптація може бути первинною при початковому входженні працівника у виробниче середовище, а також вторинною – при зміні робочого місця, професії чи середовища.

Починаючи працювати, людина активно включається в систему професійних і соціально-психологічних відносин конкретної трудової організації, засвоює нові для неї соціальні ролі, цінності, норми, погоджує свою індивідуальну позицію з цілями і завданнями трудового колективу, тим самим підпорядковуючи свою поведінку службовим приписам даного підприємства чи установи.

Однак при вступі на роботу людина вже має певні цілі та ціннісні орієнтації поведінки, відповідно до яких формує свої вимоги до трудової організації даного підприємства. Трудова організація виходить зі своїх цілей і завдань та висуває відповідні вимоги до працівника, до його трудової поведінки. Реалізуючи свої вимоги, працівник і трудова організація взаємодіють, пристосовуються один до одного, внаслідок чого здійснюється процес трудової адаптації. Таким чином, трудова адаптація – двосторонній процес між особистістю і новим для неї соціальним середовищем.

У процесі трудової адаптації працівник проходить наступні стадії:

1. Стадія ознайомлення, на якій працівник отримує інформацію про нову ситуацію в цілому, про критерії оцінки різних дій, про норми поведінки в колективі.

2. На стадії пристосування працівник переорієнтовується, визнаючи головні елементи нової системи цінностей, але поки продовжує зберігати свої установки.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

3. Стадія асиміляції означає повне пристосування працівника до середовища і його входження до нової групи.

4. Ідентифікація, коли особисті цілі працівника ототожнюються з цілями трудової організації, підприємства, фірми, акціонерного товариства, кооперативу тощо.

Успішність адаптації залежить від цілого ряду передумов і факторів. Найважливішою передумовою цього процесу є проведення роботи з професійної орієнтації та професійного відбору з контингентом майбутніх працівників.

Іншою передумовою трудової адаптації є престиж і привабливість професій у суспільстві, в різних соціальних групах, для окремих індивідів. Будучи тісно взаємопов'язаними, престиж і привабливість професій відображають все ж різні сторони оцінки професії. Престиж – це оцінка професій відповідно до прийнятої в суспільстві шкали цінностей. Привабливість носить більш особистий характер. Це бажаність придбання професії. Чим вищий престиж і привабливість професії, тим сильніше прагнення працівника в ній закріпитися. Це сприяє більш успішній його адаптації [1] .

У більшості сучасних соціологічних досліджень у якості основоположного критерію адаптованості працівника приймаються суб'єктивні показники: оцінка життєвої ситуації, оцінка свого становища в життєвій ситуації, емоційний стан у зв'язку з ситуацією та своїм становищем у ній та ін У дослідженнях Є. М. Сметаніна виділяються три рівні адаптованості населення до нових економічних умов: високий, середній і низький. Особи з високим ступенем адаптації однозначно вважають реформи необхідними і корисними. Їх особисті справи в сьогоднішніх умовах складаються сприятливо. Від реформ вони багато що отримали. Як результат – стан психологічного комфорту. На високий рівень адаптованості позитивно впливає також рівень освіти.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Особи з низьким ступенем адаптації песимістично сприймають економічні перетворення, вважаючи, що зміни в економіці помітно ускладнили їх особисте життя, призвели до втрат. У підсумку – негативні емоційні переживання, деколи відчай, безвихідь.

Особи із середнім ступенем адаптації займають проміжне положення. Від добре адаптованих вони відрізняються більшою критичністю в оцінці впливу реформ на їхнє життя. У зв'язку з труднощами – занепокоєння, тривога. Але критичність їх помірна. На відміну від осіб з низькою адаптацією, вони оптимістичніші, поряд з труднощами відзначають позитивні зміни. Емоційний фон життєдіяльності представників цієї групи більш сприятливий. Частіше за все низький ступінь адаптації діагностується у людей 30– 50 років.

На процеси адаптації працівників в умовах ринкового середовища впливає низка факторів. Наприклад, 60% респондентів турбує заробіток, 24% працівників стурбовані надійністю місця роботи, здатного забезпечити впевненість у майбутньому [2].

Важливим фактором, що впливає на адаптацію людини, є його індивідуальні особливості, які або допомагають вписатися в сьогоднішні умови, або заганяють у глухий кут. Аналіз причин, які сприяли успішній адаптації людей в умовах ринку, показує, що у багатьох справи йдуть успішно не за рахунок конструктивних дій, а завдяки сприятливим обставинам попереднього періоду – отриманню хорошої професії, диверсифікації освіти, виробничому досвіду та інше.

Важливу роль у процесі адаптації відіграють індивідуальні якості, особистісні риси характеру людей. Респонденти з низькою адаптацією вказують найчастіше на відсутність здоров'я, винахідливості, життєвої спритності. Особливо це характерно для інтелігенції. На нестачу здоров'я найчастіше нарікають жінки. Для багатьох людей слабке здоров'я – дійсно проблема, але ряд людей ховають свою пасивність за посиланнями на нездужання.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Люди з високим рівнем адаптації відзначають передусім вміння від слів перейти до справи (23%), силу характеру (23%), молодість (20%), сміливість і рішучість (18%), кваліфікацію і знання (15%) .

Успішна адаптація до умов ринку значною мірою можлива лише в тому випадку, якщо ідеологія, концепція реформ співпадає з ціннісними орієнтаціями, уявленнями, психологічними установками людини. У багатьох випадках про такий збіг говорити не доводиться, і це є однією з обставин, що ускладнюють адаптацію.

Успішна трудова адаптація працівників до виробничого середовища є запорукою ефективної діяльності. Отже, для досягнення успіху в бізнесі керівникам організацій на сучасному етапі слід уважніше ставитися не лише до професійно кваліфікаційного розвитку персоналу, але й до питань розробки системи комплексного оцінювання працівників з урахуванням специфіки діяльності та запровадження практики створення відповідних програм трудової адаптації кадрів з метою найбільш ефективного використання трудового потенціалу підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сметанін Є. М. Адаптація населення до сучасної економічної ситуації / Є. М. Сметанін — Соціологічні дослідження. — 1995. — №4. — С. 147.
2. Пашута М. Т. Оцінка персоналу — важливий чинник сертифікації кадрів / М Т. Пашута, О. Л. Єськов / Формування ринкових відносин в Україні — 2011. — № 3. — С. 157— 160.
3. Бортник, В. А. Кадровий потенціал: оцінка і перспектива підвищення / В. А. Бортник, Т. І. Бортник / Вісник Київського інституту бізнесу та технологій. — 2011. — № 1. — С. 50-53.

УДК 331.101.38

СТИМУЛЮВАННЯ ПРАЦІ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

О. К. Туз, студентка

Науковий керівник : доцент Л. П. Марчук

Миколаївський національний аграрний університет

У статті досліджено зміст стимулювання праці та розглянуто шляхи його вдосконалення.

Ключові слова: стимулювання, мотивація, матеріальне заохочення, моральне заохочення.

На сучасному етапі розвитку нашого суспільства все більше акцентується увага на мотивуванні, яке передбачає насамперед використання дієвих стимулів з метою досягнення цілей організації та задоволення потреб її працівників. Але існуючий механізм стимулювання у сфері праці залишається недосконалим, він гальмує інноваційні зрушення, уповільнює економічний розвиток нашої країни.

Серед науковців, які досліджували процес стимулювання праці, доцільно виділити науковий доробок М. Мурашова, Л. Лукичевої, М. Карпіна, І. Кравчука та інших. Доволі ґрунтовно розроблені питання, що стосуються не тільки зовнішніх стимулів, але і власних інтересів суб’єкта.

Разом із тим сьогодні немає одностайної думки серед учених щодо механізму засобів стимулювання праці.

Метою статті є висвітлення методологічного аспекту дослідження системи стимулювання праці та визначення шляхів її удосконалення.

Стимулювання праці — це перш за все зовнішнє спонукання, елемент трудової ситуації, що впливає на поведінку людини у сфері праці, матеріальна оболонка мотивації персоналу. Одночасно воно несе в собі і нематеріальне навантаження, що дозволяє працівнику реалізувати себе як особистість і як працівника одночасно [1, с. 17].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Стимулювання праці необхідно розглядати як систему економічних форм і методів спонукання людей до включення в робочий процес. Цілі стимулювання — збільшення трудової активності персоналу підприємств та організацій, підвищення зацікавленості в поліпшенні кінцевих результатів. Інакше кажучи, – досягнення зростання прибутку компанії за рахунок підвищення якості й ефективності праці членів колективу.

Стимулювання можна охарактеризувати на основі різних критеріїв :

- за формою впливу можна виокремити матеріальне й нематеріальне стимулювання;
- за рівнем впливу виділяють стимулювання окремого працівника та стимулювання всього колективу підприємства;
- за формою винагороди виокремлюють грошове та негрошове стимулювання;
- за силою впливу на об'єкт стимулювання розрізняють пряме й опосередковане стимулювання;
- за суб'єктами стимулювання виокремлюють стимулювання з боку керівництва (власників) державних, орендних, кооперативних, приватних підприємств;
- за об'єктами стимулювання є стимули, спрямовані на інтереси працівників державних, кооперативних і орендних підприємств; приватних, акціонерних, спільних підприємств; менеджерів різного рівня, підприємців, працівників вільних професій;
- за результатами праці стимулювання може бути за якістю, продуктивністю, інтенсивністю праці [3, с. 4].

В умовах планового господарства СРСР стимулювання праці здійснювалося як грошима, так і негрошовими засобами. Останні включали, наприклад, нагородження почесними грамотами, вивішування портрета на дошці пошани, присвоєння почесних звань, вручення значків, врахування потреб сумлінного працівника при розподілі житла, путівок для відпочинку і

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

т. ін. Практика показала, що такі засоби, безумовно, давали ефект, але на певну частину працівників вони справляли невеликий стимулюючий вплив [2, с. 79].

На жаль, в сучасних умовах на підприємствах України багато в чому втрачені такі стимули до роботи, які формують у людини почуття внутрішньої задоволеності.

При створенні на підприємстві ефективної системи стимулювання праці необхідно взяти за основу домінуючі мотиви трудової діяльності. Для наших співвітчизників в даний час головним мотивом є матеріальний фактор. Система матеріальних стимулів праці грунтується на різноманітних спонукальних мотивах, які доповнюють один одний й спрямовані на досягнення матеріальної зацікавленості у здійсненні трудової діяльності. Безперечно, основою матеріального стимулювання працівників підприємств виступає заробітна плата, що є винагородою за працю, яку відповідно до трудового договору роботодавець виплачує робітникові. Матеріальні стимули праці – це не тільки грошова винагорода, але й можливість зміни соціального статусу, отримання туристичних путівок, подарунків тощо. Однак це не означає, що ефективність праці залежить тільки від матеріального фактору; стимули утворюють багатофакторну систему.

Моральне заохочення створене задля задоволення духовних потреб людини. Його уособлюють подяки, почесні грамоти, дошки пошани, почесні звання, наукові ступені, дипломи, публікації у пресі, урядові винагороди та ін. Сюди ж можна віднести соціальні, творчі, соціально-психологічні стимули.

Соціальні стимули засновані на моральних цінностях людини, усвідомленні працівником своєї праці як боргу перед суспільством, розумінні цінності й корисності своєї роботи. До цієї категорії можна віднести також спонукальні мотиви, пов'язані із змістовністю праці, взаємовідносинами в трудовому колективі, стосунками між працівником та його керівником,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

можливістю професійно-кваліфікаційного зростання, самовдосконалення і самовираження.

Творчі стимули дають можливість вносити у процес праці щось своє, виявляти свій творчий хист. Даний вид стимулів походить від потреб працівника в самореалізації, самовдосконаленні і самовираженні. Можливості самореалізації залежать від рівня освіти, професійної підготовки працівників, від творчого потенціалу робітників.

Соціально-психологічні стимули є докорінною потребою та умовою нормальної життєдіяльності працівника. Причетність до справ колективу, належність до нього сприяють задоволенню потреб людини у стабільності та стійкості свого становища [4, с. 55].

На різних підприємствах в даний час розробляються свої системи критеріїв та показників для оцінки праці різних категорій співробітників. На наш погляд, кожному підприємству доцільно було б розробити власні кількісні нормативи та якісні характеристики по кожному з таких критеріїв. Вони повинні враховуватися при оцінці ділових якостей і кваліфікації працівників, а також при вирішенні питання про оплату праці. Крім показників, загальних для всіх категорій працівників (рівень освіти, обсяг спеціальних знань, стаж роботи на даній або аналогічній посаді), рекомендується для кожної групи працівників передбачити особливі показники і критерії оцінки. Наприклад, обов'язкові критерії для керівників і фахівців: ініціативність, вміння застосовувати на практиці знання, сумлінність при виконанні робіт, готовність до інновацій, готовність до співпраці, організаторські здібності. Обов'язкові критерії для робітників: дотримання технологічного процесу, якість роботи, продуктивність та інтенсивність праці, самостійність, застосування знань і навичок із суміжних професій.

Варто зазначити, що керівники підприємств повинні враховувати не тільки ефект від стимулювання, але й рентабельність прийнятих заходів, їхню доцільність. Адже в умовах кризи важливим є не сам інноваційний

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

процес, а його комерційний результат, який відображається в оновленні продукції, розширенні ринків збуту, зниженні витрат, підвищенні конкурентоздатності й одержанні прибутку. Комерційний критерій відіграє вирішальну роль в оцінці значення праці новаторів. Саме тому можна виділити такі завдання керівників організацій:

- максимально активізувати творчі здібності кожної особистості;
- спрямувати цю активність у русло досягнення конкретних економічних результатів;
- показати працівникам взаємозв'язок інтересів фірми і персоналу, їх цілісність.

Отже, завдання керівництва підприємства – створити умови, за яких творчий потенціал працівників міг розкритися в найбільшій мірі та виникла б стійка потреба в напруженій і результативній праці. При цьому керівництву при мотивації працівників важливо брати до уваги конкретні ситуації, в яких здійснюється стимулювання, враховувати не тільки особисті здібності працівників, а й їх мотиви: потреби, інтереси, пріоритети, амбіції. Необхідно створювати «привабливі» робочі місця. На нашу думку, можна виділити такі основні фактори, що роблять працю більш привабливою:

- робота без значних напружень і стресів;
- зручний розпорядок дня;
- відсутність на робочому місці шуму та будь-яких виявів забруднення оточуючого середовища;
- комфортність робочого місця;
- робота з людьми, які викликають симпатію;
- достатня інформованість про дійсний стан справ у фірмі (про те, що насправді відбувається);
- значні додаткові пільги;
- справедливий розподіл обсягу робіт.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Стимулювання праці – визначальний чинник ефективності діяльності підприємств. У ринковій економіці необхідно не просто забезпечувати матеріальну зацікавленість у досягненні нормативних результатів праці, але і заохочувати працівника до підвищенні ефективності праці. Розглянуті підходи до вдосконалення системи стимулювання орієнтовані на розкриття людських ресурсів, реалізацію творчого потенціалу особистості. У наш час основним мотивуючим чинником працівників залишається гарантована заробітна плата. Щоб матеріальні стимули виконували свою роль в повному обсязі, працівники мають бути впевнені у залежності їх матеріального добробуту від результативності власної праці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мурашов М. В. Нематериальная мотивация персонала. Как заставить сотрудников поверить в себя? / М. В. Мурашов // Кадровый менеджмент. — 2005. — № 2 — С. 17-19.

2. Лукичева Л. И. Управление организацией: учебное пособие. / Л. И. Лукичева. — М.: Омега-Л, 2004. — 360 с.

3. Карпін М. І. Теоретичні аспекти стимулювання праці в умовах фінансової нестабільності / М. І. Карпін // Фінанси України. – 2000. — № 2. — С. 3-9.

4. Кравчук І. І. Фактори матеріальної мотивації як необхідна передумова економічного зростання / І. І. Кравчук // Фінанси України. — 2000. — № 5. — С. 54-57.

УДК 339.138:004.9:621.39

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙ В УКРАЇНІ

С. С. Дюміна, студентка

Науковий керівник: доцент Марчук Л. П.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто сучасний стан ринку телекомунікацій в Україні та визначено основні тенденції його розвитку.

***Ключові слова*:** технології зв'язку, ринок телекомунікацій, моніторинг ринку.

Ринок динамічно розвивається, відбувається удосконалення технологій та поява нових конкурентів, що вимагає від підприємств перегляду пріоритетів розвитку, особливо на ринку телекомунікацій. Підприємства повинні зосередити увагу на вивченні і задоволенні потреб споживачів з метою підвищення рівня забезпечення населення телекомунікаційними послугами.

Системне вивчення ринку телекомунікацій в Україні дасть змогу запропонувати відповідні рекомендації, які сприятимуть одержанню певного позитивного ефекту на цьому ринку, а також сформувати інформаційну базу для ефективного управління. Адже потреба в інформації зумовлює виконання досліджень, основне завдання яких — уникнути неточних оцінок, ризиків і невиправданих витрат при прийнятті управлінських рішень.

Тож метою статті є розкриття сутності досліджень ринку телекомунікацій, моніторинг його в Україні, визначення основних тенденцій розвитку та місця даного сектору в економіці. Детальний аналіз динаміки розвитку ринку дозволить виявити характерні риси даного ринку та запропонувати методи та моделі моделювання даного ринку.

У науковій літературі значна увага приділяється визначенню сутності досліджень сучасних ринків телекомунікаційних послуг, їхніх етапів. Окремі аспекти таких досліджень розглядаються в працях вітчизняних та іноземних науковців, зокрема у працях С. С. Гаркавенка, Є. В. Крикавського, Н. С. Косар, О. Б. Мних, О. А. Сороки, О. М. Азаряна, О. А. Виноградова, В. М. Гранатурова, С. П. Воробієнко, Є. Г. Іванова, С. Ю. Казанцева, А. Е. Пономарьова та інших. Але конкретні прогнози подальшого розвитку даного ринку в цих роботах не представлені.

В зв'язку з тим, що з кожним роком ринок набуває все більшого розвитку, а поява нових технологій кардинально змінює його характер, питання моделювання розвитку даного ринку є актуальним.

В умовах глобалізації та всезагальних процесів інформатизації в світовій економіці все більшого значення набуває світовий ринок телекомунікацій, що демонструє стійкі та високі темпи зростання. Ринок телекомунікаційних послуг здійснює все більший вплив на життєву діяльність людства. Стрімкі темпи зростання телекомунікаційного ринку стали наслідком бурхливого розвитку науки та техніки, підвищення рівня життя людей та виникнення нових потреб в телекомунікаційному обладнанні та послугах, зокрема, в послугах мобільного зв'язку, в послугах Інтернету, супутникового телебачення тощо.

Слідом за світовим розвитком телекомунікацій почався розвиток телекомунікаційного ринку в Україні.

Темп зростання ринку мобільного зв'язку в Україні станом на 2013 рік перевищує 118%, що говорить про те, що ринок знаходиться на стадії свого насичення за показником кількості абонентів, хоча за рівнем розвитку мобільних технологій та запровадженням новітніх послуг знаходиться на початковому етапі розвитку. В той самий час ці дані свідчать про те, що більшість населення користується послугами не одного оператора мобільного зв'язку.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Найбільшими операторами мобільного зв'язку на даний момент є ЗАТ «Український мобільний зв'язок» (МТС) та ЗАТ «Київстар JSM» («Київстар»), а найбільші темпи зростання абонентських баз продовжують демонструвати невеликі оператори: «Астеліт», «Українські Радіосистеми» та «Інтертелеком» [4].

Успіх операторів мобільного зв'язку в Україні пояснюється як світовою і загальноєвропейською тенденцією зростання, так і збільшенням середнього класу. Але одним з головних факторів стала агресивна маркетингова політика мобільних операторів.

Основними тенденціями розвитку операторів мобільного зв'язку України є надання нових перспективних та конкурентоспроможних послуг та збереження кількості існуючих абонентів.

Характерною рисою даного ринку є його тісна залежність від розвитку світових стандартів телекомунікацій. Всі технології, що на даний момент використовуються в Україні, були винайдені поза межами нашої країни, та прийшли в Україну зі значним відставанням. Цей факт підтверджується тим, що за показником готовності телекомунікаційної інфраструктури Україна знаходиться на 90 місці зі 138 обстежених телекомунікаційних ринків у світі. Такий показник однозначно свідчить про неготовність країни до значних технологічних змін [5].

Посилення конкуренції на ринку телекомунікацій активізує його дослідження. Загалом телекомунікації забезпечують більше ніж 9 % ВВП держави. Сегментування ринку телекомунікаційних послуг зображено на рис.1.

Сегменти ринку телекомунікаційних послуг			
послуги фіксованого телефонного зв'язку	послуги мобільного зв'язку	послуги доступу до мереж на базі IP-протоколу	послуги поштового зв'язку

Рис. 1. Сегментування ринку телекомунікаційних послуг

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Складено на основі [5]

Після 2000 року закріпилися й продовжують зберігатися високі темпи розвитку систем та засобів телекомунікацій. Найдинамічнішим сектором ринку комунікацій залишаються мережі мобільного зв'язку, якими охоплена нині практично вся територія України.

За 2012 рік питома вага послуг мобільного зв'язку в загальному обсязі доходів сфери телекомунікацій зросла з 31,3% до 66,3%, натомість питома вага послуг фіксованого телефонного зв'язку скоротилася з 59,6% до 25,7 %. Ще в 2010 році цей показник перевищував 20 млрд. грн., і сьогодні ця галузь є однією з найперспективніших в Україні. Доходи провідних операторів зв'язку сягають близько 92%, перші п'ять з яких отримують 88% доходів (табл. 1).

Оператори зв'язку	**Доходи, млн. дол.**
ВАТ «Укртелеком»	1500
МТС	380
Київстар	1035
Холдинг «Оптима»	158,4
«Голден Телеком»	73,8
Холдинг «Фарлеп»	59,1
«Астеліт», «ЦСЗУ»	56,3
«Велтон», «Телеком»	49,7

Таблиця 1. Доходи провідних операторів зв'язку
Складено на основі [8]

На основі порівняння динаміки зростання складових ринку за минулий рік спостерігається, що найбільшу питому вагу займає саме ринок телекомунікацій (28%), тоді як промисловість займає лише 6,2%. І це при тому, що економіка країни в цілому зросла лише на 7% [6].

Отже, для сучасного стану телекомунікаційного ринку України характерні такі тенденції:

- розвиток технологій на базі вільного доступу;
- зосередження ресурсів операторів телекомунікацій в сегменті ринку нових мультимедійних послуг;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

- істотне розширення телекомунікаційних послуг, впровадження в повсякденне життя інтерактивних послуг;
- посилення конкуренції між операторами.

Цікавою рисою телекомунікаційного ринку є питання поширення нових технологій та сприйняття цих нових технологій населенням. Як свідчить практика, проблема розвитку ринку мобільного зв'язку обумовлена не тільки появою нових технологій, а ще й людським фактором, який обумовлює швидкість сприйняття нових технологій. В класичному варіанті модель поширення нових технологій виділяє групи споживачів за їх схильністю до сприйняття нових технологій та мотивами, якими вони керуються при цьому, а також враховують різноманітні психологічні та демографічні характеристики. Споживачі представлені такими категоріями: новатори, ранні послідовники, рання більшість, пізня більшість та ретрогради [7]. Модель поширення технологічних інновацій на корпоративному ринку ділить споживачів на п'ять категорій: ентузіасти технологій, стратеги, прагматики, консерватори та ретрогради.

Ентузіасти технологій полюбляють возитись з новинками, незалежно від того, застосовує їх ще хтось чи ні, але при цьому не роблять великих корпоративних інвестицій. Стратеги при спілкуванні з ентузіастами та іншими стратегами обґрунтовують впровадження нової технології, як тільки вони переконаються, що вона зможе дати їх бізнесу серйозну конкуренту перевагу. Прагматики також турбуються про конкурентні переваги для своїх компаній, але будучи менш схильними до ризику, ніж стратеги, до яких вони відносяться з підозрою, приймають нову технологію тільки за умови, що вона вже прийнята іншими прагматиками. Але при цьому прагматики приймають технологію в масовому порядку, зазвичай від одного виробника, створюючи великий попит на неї. Слідом за прагматиками технологію приймають консерватори, що опиняються в невигідних конкурентних умовах. А ось ретрогради виключно консервативні та приймають нове з небажанням і тільки тоді, коли це абсолютно необхідно.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

В зв'язку з відсутністю на даний момент методів та моделей, що дозволяють прогнозувати подальший розвиток телекомунікаційного ринку, а особливо сектору мобільного зв'язку, постає проблема невизначеності майбутніх тенденцій, що очікують нашу країну. Надійні прогнози ринку мобільного зв'язку необхідні для техніко-економічного обґрунтування інвестицій, встановлення адекватних цін на послуги, планування та побудови мережі, стимулювання продажу і побудови маркетингових планів, а також для спілкування з інвесторами та законодавцями. Такі прогнози дозволяють визначити низку показників функціонування ринку мобільного: кількість абонентів мобільного зв'язку, середній прибуток за послугами мобільного зв'язку, дохід від послуг мобільного зв'язку, частка ринку мобільного зв'язку у загальному обсязі послуг, темпи прийняття окремих продуктів та послуг, еластичність цін тощо.

Отже, протягом останніх років галузь телекомунікацій в Україні демонструє одні з найвищих темпів зростання. Вона відіграє величезну роль у збалансованому розвитку глобальної та регіональної економіки, адже є з'єднувальною ланкою як промислової сфери, сфери послуг і споживачів, так і різних географічно розрізнених частин країни та економічних центрів. Стимулюючи людське спілкування за допомогою зв'язку, сучасні засоби телекомунікацій стають необхідною умовою для соціальної згуртованості та культурного розвитку всіх країн. Нині на ринку телекомунікацій мобільний зв'язок поступово витісняє фіксований, що зумовлено переорієнтуванням мобільних операторів з корпоративних клієнтів на масового споживача. Через посилення конкуренції з боку операторів фіксованого і мобільного зв'язку частка сегменту поштового зв'язку знижується у загальному обсязі пропонованих послуг зв'язку. Ця ситуація вимагає від компаній, які діють на ринку, розширювати асортимент послуг, забезпечувати постійну наявність ресурсів, бездоганний сервіс, що надасть їм змогу бути конкурентоспроможними на ринку.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гаркавенко С. С. Маркетинг: підручник / С. С. Гаркавенко. — К. : Лібра, 2002. — 712 с.

2. Голубков Е. П. Маркетинговые исследования: теория, методология и практика. 2-е изд., перераб. и доп. / Е. П. Голубков. — М. : Финпресс, 2000. — 464 с.

3. Зозулев А. В. Маркетинговые исследования: теория, методология, статистика: учеб. пособие / А. В. Зозулев, С. А. Солнцев. — М. : Знания, 2008. — 643 с.

4. Маркетингові дослідження: підручник / Є. В. Крикавський, Н. С. Косар, О. Б. Мних,
О. А. Сорока. — Л. : Інтелект-Захід, 2004. — 335 с.

5. Маркетинг: підручник / за ред. О. І. Сидоренка. — К. : Навчально-методичний центр «Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні», 2005. — 422 с.

6. Микитюк Н. О. Маркетингові дослідження: класифікація та характеристика видів і методів проведення / Н. О. Микитюк // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». — 2003. — № 469. — С. 35-37.

7. Резникова Н. П. Маркетинг в телекоммуникациях: монография / Н. П. Резникова. — М. : Знания, 2002. — 336 с.

8. Про Аналитический отчет «Рынок фиксированной телефонной связи Украины 2006-2014»: *iKS-Consulting* [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.iksconsulting.ru

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 332.72(477)

СТАНОВЛЕННЯ РИНКУ ЗЕМЛІ В УКРАЇНІ, ВСІ ЗА І ПРОТИ

О. А. Куліш, студентка

Науковий керівник: к.е.н., доцент Золотих І. Б.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуті основні проблеми формування ринку землі в Україні та можливі наслідки скасування мораторію на землю.

***Ключові слова**:* земельний кадастр, мораторій на землю, агрохолдинги, дисбаланс, попит, оренда, купівля-продаж.

Постановка проблеми. Становлення ринку землі в Україні – це найболючіша тема у протистоянні прихильників та противників скасування мораторію - можливість продажу землі іноземцям. Адже відомо, що більшість великих агрохолдингів належать закордонним інвесторам. Проте нікому не відомо, що ж буде після скасування мораторію на землю. Відомо лише що вже 12 мільйонів гектарів землі з допомогою тіньових схем в Україні присвоїли. Тому без врегулювання правового поля цивілізованого розвитку ринку землі не буде. На думку глави держави В. Ф. Януковича в ухваленні парламентом законів "*Про земельний кадастр"* та "*Про ринок землі"* слід шукати шляхи виходу українського сільського господарства із стану системної кризи, у якому воно перебуває вже не одне десятиліття.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Питання формування ринку землі в Україні висвітленні в працях І.К. Бистрякова, А.С. Даниленка, В.В. Кулічіна, М.Г. Лихогруда, А.Г. Мартина та багатьох інших. Проте запровадження відповідної інфраструктури повноцінного ринку землі актуалізує тематику й потребує зміни акцентів і розширення підходів до зазначеного питання, що матиме неабиякий вплив на функціонування повноцінного ринку, а саме ринку земель сільськогосподарського призначення.

Постановка завдання. Висвітлити основні проблеми створення ринку землі, передбачити наслідки скасування мораторію на землю, дати оцінку українським землям, які висуватимуться на продаж.

Виклад основного матеріалу. Не зважаючи на те, що з 1 січня 2013 року не відкрився ринок землі в Україні, як це очікувалось, перспективи скасування мораторію на купівлю-продаж землі залишаються все ще невизначеними.

Прогнози розвитку ринку сільськогосподарських земель в Україні дуже тісно взаємозв'язані зі світовим ринком продовольства. Якщо, як ми бачимо сьогодні, що попит на продовольство зростатиме, то відповідно посилюватимуться чинники, що працюють на розвиток ринку землі для підвищення ефективності аграрного виробництва і задоволення цього глобального попиту. За оцінками «УкрАгроКонсалт», попит на порівняно дешеве зерно країн Чорноморського регіону буде стабільно зростати внаслідок зміни структури світового попиту вбік дешевших товарів і виведення з ринку постачальників дорогих зернових та олійних культур.

Будь-який рух (продовження мораторію або його зняття) призведе до ажіотажу на ринку землі. Передусім, це виражатиметься у складнощах формування самого ринку. На першому етапі науковці прогнозують сильний дисбаланс із великою перевагою продавців та дефіциті покупців. Потенційні покупці, як правило, не матимуть потужних фінансових ресурсів для придбання тисяч заявлених гектарів. Відповідно, мінімальна кількість покупців позначиться на формуванні ціни на землю.

Початок купівлі-продажу землі фактично спричинить переділ власності. Саме це багато в чому обумовлює складність ухвалення рішення про скасування мораторію в умовах, коли вже сформовані досить великі масиви землі в руках агрохолдингів.

Згідно прогнозу науковців, на ринку почнуть масово розриватися договори оренди. Насамперед, це стосується дрібних орендарів (200-2000 га землі), оскільки вони не мають засобів для викупу орендованих площ.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Ринок буде наповнений дрібними посередниками, які намагатимуться отримати свою маржу, спотворюючи цим ціноутворення й утруднюючи формування великих масивів землі. Є загроза утворення так званих «шахматок», коли поля можуть складатися з ділянок, що належать різним власникам.

Великі підприємства (40-200 тис. га) також будуть вимушені вживати спеціальні заходи, аби утримати власників земельних паїв. У будь-якому разі невизначеність на ринку землі означатиме зростання витрат і зниження ефективності аграрного виробництва.

Можливий прояв тенденції до поділу аграрних підприємств. Проте розвиток за так званим «європейським» варіантом (ферми в 200-300 га) малоймовірний, позаяк відсутні умови для різкого нарощування капіталізації аграрних підприємств.

Більшість агрохолдингів, безумовно, припинять нарощування своїх земельних банків в умовах невизначеності на ринку землі. Проте отримають подальший розвиток саме ті великі підприємства, які мають кращий доступ до грошей або будуть спроможні пролобіювати свої позиції на відповідних рівнях. Швидше за все, процес дроблення і консолідація аграрних підприємств відбуватимуться паралельно.

За оцінками експертів, в першу чергу купуватимуться «перлини» - ділянки землі, кращі за природнокліматичними умовами. Йдеться про «чорноземний пояс» України - від Хмельницької і Вінницької до окремих районів Харківської областей. Поступово в обіг увійдуть і землі з гіршими якісними показниками.

Значний приплив іноземних інвестицій у землю в короткостроковому періоді (на що покладаються великі надії) малоймовірний. Висока прибутковість сільського господарства в Україні (40-60% проти 10-15% у Південній Америці та Африці) має й високі ризики. Експерти «УкрАгроКонсалт» передбачають, що іноземні інвестори в період невизначеності на ринку землі вважатимуть за краще працювати на світових

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

біржових майданчиках із тими аграрними підприємствами, які розмістять свої акції через механізми публічного розміщення акцій (IPO).

Уряд може впроваджувати деякі заходи для пом'якшення ринкового шоку після початку операцій із землею. Ймовірно, відкриття ринку землі буде поступовим. Про це неодноразово заявляли українські політики, аж до віце-прем'єр-міністра з аграрного сектору. Зокрема, в продаж у перший рік після скасування мораторію можуть надійти 10-15% землі, приблизно стільки ж - в другий і третій роки. Метою такого підходу може бути прагнення обмежити пропозицію землі в умовах дефіциту грошей.

Висновки. На нашу думку, скасування мораторію на продаж землі, ініційоване владою, за нинішніх умов з великою ймовірністю приведе до її скуповування невеликою кількістю багатих людей і до створення нової форми кабали для українських селян. Заборона на земельний продаж поки що не виконала своєї основною мети – створити надійну правову базу для функціо-нування вільного ринку землі.

Ми вважаємо, що мораторій на продаж землі не зупиняє процесу зміни її власників, але просто робить цей процес тіньовим та непрозорим. Крім того, відсутність ринку землі унеможливлює залучення селянами кредитних ресурсів для розвитку власного виробництва, що залишає українське сільське господарство на середньовічному рівні.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1.Шарий Г. І., Микитенко Ю. І. Концепція фінансово-управлінської інфраструктури ринку земель / Г. І. Шарій, Ю. І. Микитенко// Економіка АПК. — 2012 . — № 10. — С. 71 —75.

2.Шебанін В.С. Щодо напрямів удосконаленнямеханізму земельних відносин в Україні / В.С. Шебанін, І.І. Червен, І.Д. Бурковський // Трансформація земельних відносин до ринкових умов господарювання : матер. Других зборів Всеукраїнського конгресу економістів-аграрників південного регіону України 11-13 січня 2009 р. — Миколаїв, 2009.

3.Кулішов В., Ходзінський К. Регіональні особливості земельних відносинвУкраїні / В. Кулішов, К. Ходзінський // Регіональна економіка. — 2005.— № 1.— С. 218—221.

4.Мартин А. Г., Манько І. П. Ринкова ціна землі в Україні: факторний аналіз / А. Г. Мартин, І.П. Манько // Економіка та держава. — 2005. — №1.— С. 33—37.

5.Черевко Г. В. Раціональне землекористування в умовах рефор-мування АПК/ Г.В. Черевко // Сучасні проблеми економіки сільського господарства та АПК: Матеріали Міжнар. наук-практ. конф. в двох частинах (Суми, 13-16 травня 2003 р.) Сумський НАУ. — Суми : СНАУ, 2003. — Ч. 2. — С.282—287.

УДК 334.722.012.6

РОЗВИТОК МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ У РОЗВИНЕНИХ КРАЇНАХ

О.Г. Юрченко, студентка

Науковий керівник: к. е. н., доцент Золотих І. Б.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуті особливості малого і середнього бізнесу у світі. Аналізується державна підтримка малих і середніх підприємств. З'ясовані переваги і недоліки малого та середнього бізнесу.

***Ключові слова**:* малий і середній бізнес, специфічні особливості, гострі проблеми, перспективи.

Постановка проблеми. Сьогодні у світі питання розвитку і підтримки бізнесу стають усе більш обговорюваними, адже він відіграє важливу роль в економічному зростанні розвинених країн і впровадженні нових технологій, що дозволяє забезпечити високий рівень конкурентоспроможності економіки і зайняти міцні позиції на міжнародній економічній арені. Недостатньо дослідженими залишаються питання вдосконалення механізмів державного регулювання розвитку малого підприємництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок в дослідженні питань державної підтримки і розвитку бізнесу внесли багато вітчизняних і зарубіжних учених, серед яких : В.М. Вакуленко, Л. И.Воротін, О.В. Долгалева, С.Г. Дрига, Д.В. Ляпіна, М.Г. Пивоварів, О.В. Пискунова, Н.И. Полторак, Т.В.Уманець та ін.

Постановка завдання. Метою дослідження є вивчення особливостей діяльності суб'єктів малого і середнього бізнесу, а також вивчення досвіду з цієї проблеми країн з розвиненою ринковою економікою.

Виклад основного матеріалу.

Проблема розвитку малого і середнього бізнесу являється дуже актуальної в умовах становлення ринкової економіки. Малий і середній

бізнес відіграє важливу роль у будь-якій країні: він забезпечує зайнятість населення, породжує здорову конкуренцію, насичує ринок новими товарами і послугами, забезпечує потреби великих підприємств.

Знання зарубіжного досвіду було б дуже корисне для застосування в економіках країн, зокрема, і в Україні. Аналіз бізнесу та його вивчення дозволить державним органам розробляти різні програми підтримки підприємництва.

Розвиток малого і середнього бізнесу в економічних розвинених країнах йде швидшими темпами, оскільки національна влада надає бізнесу велике значення та допомогу в розвитку та вдосконаленні, розробляють величезну кількість програм підтримки малого і середнього підприємництва і надають різні пільги. У цих країнах малий і середній бізнес є середнім класом, який служить базою для стабільного розвитку економіки, а також забезпечується зайнятість більшості населення [1].

Наприклад, в США, згідно з американським законодавством, до категорії малого і середнього бізнесу належать усі малі і середні підприємства в США, які підрозділяються на 3 категорії: мікропідприємства, малі підприємства, середні підприємства.

Нині в США щорічно реєструється близько 600 тыс малих підприємств і одночасно ліквідовується близько 500 тыс [2].

Мале і середнє підприємництво в США діє в різних сферах: у виробництві, торгівлі, фінансовому секторі, в області соціальних послуг, а також у сфері інновацій [2].

У США було створено Федеральне агентство - Адміністрація у справах малого бізнесу (АМБ), яка до цього дня відстоює і захищає інтереси малого бізнесу. На цю організацію покладений обов'язок надавати підприємцям фінансову і консультаційну підтримку, сприяти в отриманні урядових замовлень і в укладенні контрактів з великими підприємствами.

Основними завданнями АМБ є:

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

- допомога в отриманні кредиту і надання гарантій по кредитах для бізнесу;

- технічна і інформаційна підтримка бізнесу;

- найважливішим завданням федерального уряду є збереження та розвиток конкурентного середовища.

Державна підтримка малого і середнього бізнесу здійснюється особливо в умовах світової фінансової кризи [2, 3].

Зовсім по-іншому відбувається в нашій країні. До малого і середнього бізнесу в Україні можна зарахувати більше 90% підприємств, але нині спостерігається масовий відхід вітчизняного бізнесу "в тінь"[3].

Головними причинами цього є політична нестабільність, а також відсутність довіри громадян.

Ми вважаємо, що економічно-розвиненою можна назвати лише ту країну, де зазвичай розвивається малий і середній бізнес.

На жаль, фінансово-економічна праця негативно вплинула на нього. Тому, поки усі гілки влади не працюватимуть злагоджено і у рамках існуючого закону, малий і середній бізнес так і буде нести на собі „тягар“ державної політики [2, 3].

Висновок. Таким чином, слід підкреслити, що переваги бізнесу - це:

- висока міра згуртованості колективу в досягненні спільної мети;

- мобільність;

- швидка адаптація до ринку;

- можливість швидко реагувати на кон'юнктуру ринку і т. д.

Його недоліками є:

- організаційна слабкість малого бізнесу, подрібненість його сегментів до рівня фізичних осіб-підприємців, які є фінансово нестійкі;
- значний рівень тінізації, що спричиняє неможливість повноцінного захисту інтересів через правові процедури та спонукає до фіскальних заходів;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

- зосередженість бізнесу у посередницькому секторі економіки, фактична відсутність в промисловості звужує можливості інноваційного розвитку цих підприємств;
- орієнтування підприємців на здобуття позаекономічних важелів набуття конкурентоспроможності: недобросовісна конкуренція, легальні преференції та пільги;
- низька якість менеджменту, зокрема щодо інновацій, низький рівень правової та економічної культури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Малий і середній бізнес в Україні та світі [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.health island.net/ukraine/business ukraine.

2. Калинін А. В. Аналіз розвитку і стан малого та середнього бізнесу у світі / А. В. Калинин // Економіка, підприємництво і право. — 2011. — № 4(4). — С. 3—12.

3. Опыт развития малого и среднего бизнеса / Под ред. В. Л. Верникова. — М., 2010. — С. 35.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 314.18:504

ДЕМОГРАФІЧНИЙ ЧИННИК ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ КРИЗИ

Голяк Ю.В., магістр

Науковий керівник: к.е.н., асистент ПилипенкоТ.В.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто сучасний стан демографічної ситуації у світі і визначено рівень впливу динамічного зростання населення планети на навколишнє середовище

Ключові слова: демографія, навколишнє середовище, екосистема, природні ресурси, екологічна криза, природокористування

Постановка проблеми. До розвитку глобальної екологічної і тісно пов'язаної з нею соціально-економічної кризи, які сьогодні загрожують існуванню нашої цивілізації, призвели демографічний й промислово-енергетичний «вибухи», а також спричинені ними катастрофічні ресурсопоглинання й продукування відходів. За висновками експертів, головна причина розвитку глобальної екологічної кризи – некероване зростання населення планети, що спричинила виснаження ресурсів, забруднення геосфер, негативні кліматичні зміни тощо. Відповідно, питання впливу глобальної демографічної ситуації на екосистему є актуальним для проведення дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблеми різкого зростання чисельності населення за останнє століття у своїх працях значну увагу приділяли такі вчені як І. Гудзеляк, А. Костин, В. Крисаченко, Т. Тимченко та ін. Проте питання розгляду демографічного «вибуху» в контексті глобальної екологічної кризи залишилось недостатньо висвітленим.

Метою статті є вивчення теоретичних аспектів питання глобальної демографії та обґрунтування величини її впливу на світову екосистему.

Виклад основного матеріалу. З початком XXI ст. стійкі і добре відомі тенденції формують майбутнє цивілізації, а саме: зростання чисельності

населення, підвищення температури, падіння рівня ґрунтових вод, скорочення посівних площ на душу населення, зменшення площ лісів, втрата рослинних і тваринних видів, енергетична криза та ін. Проте саме передбачуване зростання населення протягом наступного півстоліття може більшою мірою вплинути на розвиток економіки, ніж будь-яка інша тенденція, поглиблюючи майже всі інші екологічні і соціальні проблеми.

Зазначимо, що суттєвою рисою динаміки розвитку людства як глобальної спільності є темпи і характер демографічного зростання. Вони характеризуються досить складною системою законів і тенденцій розвитку і протягом історичного часу не залишалися постійними. Так, за наявним даним, до кінця епохи палеоліту (приблизно 15 тис. років до н.е.) чисельність населення досягала порядку 3 млн осіб, до кінця неоліту (2 тис. років до н.е.) – приблизно 50 млн осіб, на початку нашої ери на Землі було вже 230 млн осіб, до кінця I тис. н.е. – 275 млн осіб. Особливо зросли темпи приросту в минулому XX столітті. Якщо у 60-ті роки населення збільшувалося на 8 тис. за годину, в 80-ті – на 10 тис. осіб, то сьогодні приріст досягнув 12 тис. осіб за годину. На початку XXI ст. загальна чисельність населення планети досягла майже 8, а за прогнозами, максимально допустимої цифри (10 млрд осіб) буде досягнуто приблизно у 30-ті роки. Проте не виключено, що цього рівня буде досягнуто значно раніше [2].

Також слід відмітити нерівномірний географічний розподіл народонаселення: на 7% суші живе 70% людства. Уже зараз на Землі 57% живуть в Азії, 21% – у Європі, 14% – в Америці і 8% – в Африці; при цьому 30% – білого і 70% кольорового населення. Загалом у світі нараховується понад 2 тис. народів [3].

Нерегульований приріст населення призвів до розширення енерговиробництва, що спричинило такі негативні наслідки, як: активне забруднення навколишнього середовища, випадання кислотних дощів, утворення озонових «дір», парникового ефекту тощо.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Вивчення динаміки споживання людством мінеральних ресурсів показало, що приблизно через 200-250 років на Землі скінчаться запаси нафти, вугілля, горючих сланців і торфу. В разі збереження сучасних промислових та енергетичних технологій приблизно за цей самий період буде вичерпано до 2/3 запасів кисню в атмосфері планети за одночасного неухильного зниження темпів його відтворення зеленими рослинами (внаслідок деградації біосфери, зменшення площі лісів, біорізноманітності, біомаси і біопродуктивності взагалі) [1].

Однією з екологічних проблем, спричинених демографічним «вибухом», є зростання кількості міст-гігантів, що стали найбільшими та найнебезпечнішими забруднювачами довкілля й природи. Збільшення кількості таких міст обумовлено не тільки їх урбанізацією та трудовою міграцією, а також і збільшенням загальної кількості населення.

Збільшення кількості населення змушує держави активізувати політику продовольчої безпеки, а також зумовлює безперервний пошук нових джерел енергії. Постійна суперечність у системі «природа–суспільство–виробництво» нині переросла в гострий антагонізм, який може бути розв’язаний шляхом порушення цілісності і (або) повного знищення однієї чи всіх її складових. У даному випадку вже є певні ознаки реальної небезпеки розв’язання цієї суперечності саме шляхом повного або часткового зникнення людства.

Каталізатором глибокої екологічної кризи стало безпрецедентне за масштабами й темпами нарощування природотрансформаційних процесів. Антропотехногенна діяльність людства набула таких розмірів, які дорівнюють глобальним природним та біогеохімічним явищам в екосфері, а інколи й перевищують їх.

Сучасна ситуація в системі природокористування характеризується щонайменше трьома особливостями:

– кількісним розширенням енергоречовинного обміну між суспільством і навколишнім середовищем;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

– глобалізацією впливу людства на біосферу;

– постійно зростаючим негативним антропотехногенним навантаженням на довкілля.

Нинішнім способам і методам природокористування, як правило, притаманні високі ресурсомісткість і відходоємність, марнотратство, антиекологічність, нераціональність та неефективність – з позиції як економіки, так і екології. Аналіз свідчить, що відносно благополучні в екологічному аспекті території швидко зменшуються, оскільки застарілі екологічні проблеми не вирішуються належним чином і до того ж виникають нові, ще складніші, пов?язані з серйозними соціально-економічними і політичними суперечностями [4].

Взагалі ключ до пізнання закономірностей процесу взаємодії природи і суспільства лежить у площині дослідження соціально-продуктивної діяльності людей. Адже людина не може існувати, не споживаючи природних ресурсів та не перетворюючи довкілля. Це привласнення сил і речовин природи відбувається у процесі праці, тобто свідомої діяльності людини з метою задоволення власних потреб. Таким чином, виникає і набирає розвитку взаємодія людини з природою – загальне матеріальне відношення щодо привласнення індивідом природних речовин.

Застосовуючи знаряддя праці, послідовно та цілеспрямовано трансформуючи природні ресурси в необхідні споживчі блага у процесі виробництва, людина стверджує себе як соціальна особа, що протистоїть природі. Її залежність від довкілля набуває нових форм, а суперечливий характер взаємовідносин з природою стає дедалі помітнішим. Чим повніше та глибше людина перетворює природу в процесі трудової діяльності, тим вищого рівня розвитку досягають її продуктивні сили і знання природних закономірностей. І водночас тим складнішими та суперечливішими стають п взаємовідносини з навколишнім середовищем.

У свою чергу такі зміни спричиняють непередбачувані наслідки для самих людей. Отже, взаємодія суспільства і природи розгортається за

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

принципом зворотного зв'язку, зумовлюючи істотні зміни взаємодіючих сторін аж до якісного їх перетворення. Про цю діалектичну особливість взаємовідносин суспільства та природи вкрай важливо пам'ятати в сучасних умовах, коли відбувається настільки потужний їх вплив одне на одного, що неможливо правильно оцінити природні явища без урахування дії антропотехногенних навантажень. І навпаки – пізнання соціальних явищ потребує вивчення й особливостей дії екологічного чинника [2].

Для покращення ситуації необхідно перш за все врегулювати природний приріст населення в усьому світі. За умови «демографічного вибуху» в одних країнах та «демографічної кризи» в інших спостерігається дисбаланс природнього приросту населення наслідком чого є нераціональне природокористування, а також неефективна діяльність в системі «Людина – світ». Дане врегулювання відбувається в результаті застосувань економічних важелів. Так, наприклад, в Китаї існує стратегія «одна сім'я – одна дитина», що стримує народжуваність, не даючи змоги статися «демографічному вибуху». Натомість, в Україні за кожну дитину батьки отримують державну допомогу, величина якої збільшується в залежності від того, як багато дітей є у сім'ї. Така політика направлена на підвищення рівня народжуваності і тим самим збільшення кількості населення країни. Використання таких механізмів врегулювання народжуваності може допомогти подолати створений дисбаланс у світі.

Висновки. Взаємодію суспільства і навколишнього середовища слід розглядати насамперед як систему ієрархічно підпорядкованих суперечностей. Ця система охоплює власне екологічні (природно-екологічні), техніко-екологічні, соціально-екологічні (в тому числі еколого-економічні, еколого-політичні, еколого-гносеологічні) суперечності. Граничним ступенем антагоністичного руху суперечностей взаємовідносин суспільства і природи є екологічна криза. Демографічна ситуація має вагомий вплив на функціонування всіх сфер діяльності та існування людини. Швидко подолати демографічну кризу неможливо, але здійснювати конкретні кроки для

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

досягнення демографічної безпеки необхідно терміново. Дане питання має ряд невирішених аспектів, що дозволяє продовжувати дослідження даної теми у подальших дослідженнях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гудзеляк І. Демографічна ситуація в Україні : глобальні та регіональні порівняння / І. Гудзеляк // Історія української географії. – 2008. – № 18. – С. 25–28.
2. Костин А.И. Экополитология и глобалистика / А.И. Костин. – М. : Аспект Пресс, 2005. – 418 с.
3. Крисаченко В.С. Динаміка населення : популяційні, етнічні та глобальні виміри / В.С. Крисаченко. – К. : НІСД, 2005. – 368 с.
4. Тимченко Т.В. Глобальна демографічна проблема і здоров'я людини / Т.В. Тимченко // Екологічна безпека та природокористування. – 2012. – № 10. – С. 125-136.

УДК 502.3:551.510.534

РУЙНУВАННЯ ОЗОНОВОГО ШАРУ АТМОСФЕРИ ЯК РЕЗУЛЬТАТ АНТРОПОГЕННОГО ВПЛИВУ

Філатова О.А., магістр

Науковий керівник:к.е.н., асистент Пилипенко Т.В.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто сутність та значення озонового шару для людства та фактори негативного впливу, які мають руйнівну дію озонового шару, спричинені людською діяльністю.

Ключові слова: озоновий шар, атмосфера, озоносфера, «озонові дірки», ультрафіолетове випромінювання.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку цивілізації, глобалізації економічних, політичних та соціальних проблем для більшості країн постають питання з охорони навколишнього природного середовища. На жаль, навести приклад позитивного впливу людини на атмосферне повітря досить складно. Натомість негативних прикладів більш ніж достатньо. Озоновий шар є найважливішою складовою частиною атмосфери, що охороняє живі організми Землі від шкідливого впливу короткохвильової ультрафіолетової радіації Сонця. Зменшення цього шару може призвести до серйозних негативних наслідків для людства. Так, як зменшення озонового шару відбувається переважно через результат діяльності людини, шляхом вивільнення в атмосферу озоноруйнуючих речовин. Постає питання захисту навколишнього природного середовища, що потребує подальшого його вирішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Даному питанню присвячені праці багатьох вітчизняних науковців таких, як Г.О. Білявський, В.Ф. Протасов, Б.В. Ерофеєв , В.Н. Кисельов, О.М. Бандурка, В.К. Колпаков, Н.Р. Малишева та інші.

Метою статті є дослідження впливу людської діяльності на стан

озонового шару та негативні наслідки спричинені його руйнуванням.

Виклад основного матеріалу. Найважливішою складовою частиною атмосфери, що впливає на клімат і захищає все живе на Землі від випромінювання Сонця, є озоносфера. Цей елемент атмосфери представляє собою тонкий шар повітря, насичений озоном, який знаходиться на висоті до 50 км [1]. Головною властивістю озоносфери є здатність поглинати ультрафіолетове сонячне випромінювання і значною мірою впливати на існування життя на Землі [2].

Вченими було встановлено зменшення товщини озонового шару майже над всією поверхнею Земної кулі. Були підтверджені негативні наслідки впливу жорсткого ультрафіолетового випромінювання на здоров'я людей і їх прямий зв'язок із збільшенням, зокрема, онкологічних захворювань шкіри.

Вплив ультрафіолетової радіації Сонця на людину може мати такі наслідки як: зниження загального імунітету організму та підвищення вразливості до інфекцій; підвищення дитячої захворюваності; поширення хронічних захворювань; підвищення кількості алергічних захворювань. Надмірне ураження ультрафіолетом може призвести до уражень шкіри, очей. Можливе виникнення раку шкіри чи катаракта. Тому необхідно засобами масової інформації попереджати людей щодо небезпеки перебування на відкритому сонці та необхідність не допускати ураження організму ультрафіолетовим випромінюванням.

Основними причинами негативних змін озонового шару в результаті проведених досліджень були визнані: шкідливі викиди в атмосферу забрудненого повітря в результаті виробничо-господарської діяльності, які мають значне антропогенно-руйнуюче значення, і природні катаклізми. Погіршення стану озонового шару пов'язують з тим, що в атмосферу мільйонами тон скидаються різноманітні хімічні сполуки (сірчистий і вуглекислий газ, оксиди нітрогену, сірководень, хлор, фтор, амоніак, сполуки фосфору), забруднюючі речовини органічного походження (нафтопродукти, феноли, відходи виробництва синтетичних волокон, органічні залишки), пил,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

солі важких металів.

Було доведено, що внаслідок збільшення викидів озоноруйнуючих речовин в атмосферу утворюється так званий «парниковий ефект», тобто глобальне потепління, яке призведе до катастрофічних змін у кліматі на Землі. Таким чином, достатньо нова проблема охорони озонового шару, що набула актуальності на початку 60-70-х років минулого сторіччя, стала найбільш актуальною в системі екологічної безпеки.

Діяльність людини веде за собою ряд негативних наслідків для навколишнього середовища. Більшість засобів широкого вжитку, які є досягненням науки, наносять шкідливий вплив на озоновий шар. Так, небезпечними речовинами, які мають руйнівний вплив озонового шару, є фторхлорфреони та фторбромфреони, які вже понад 70 років використовуються у холодильниках і кондиціонерах, для аерозольних сумішей, при хімічному очищенні одягу та виробництві пінопласту. Також, руйнівної дії завдає метилбромид, значна кількість якого застосовується у сільському господарстві для збереження зерна та галони – це піноутворюючі речовини, які містяться у вогнегасниках [3].

Джерелами забруднення атмосфери безпосередньо є димові викиди промислових підприємств та теплових електростанцій, вихлопні гази транспортних засобів, продукти самозгорання сміттєзвалищ та вугільних шахт, що зумовлені діяльністю людини.

Оксиди сірки й азоту, що викидаються в атмосферу внаслідок роботи теплових електростанцій та автомобільних двигунів, сполучаються з атмосферною вологою й утворюють дрібні крапельки сірчаної та азотної кислот, які переносяться вітрами у вигляді кислотного туману й випадають на землю кислотними дощами. Ці дощі вкрай шкідливо впливають на озоновий шар та довкілля:

– знижується врожайність більшості сільськогосподарських культур через ушкодження листя кислотами;

– з ґрунту вимиваються кальцій, калій і магній, що призводить до

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

деградації рослинності й, як наслідок, збіднення тваринного світу;

– гинуть ліси (найчутливіші до кислотних дощів кедр, бук і тис);

– отруюється вода озер і ставків, у них гине риба, зникають комахи;

– щезають водоплавні птахи й тварини, що живляться комахами;

– загибель лісів спричинює в гірських районах зсуви та селі;

– прискорюється руйнування пам'яток архітектури, споруд, особливо тих, що побудовані з вапняку, оздоблені мармуром;

– збільшується захворюваність людей (найчастіше хворобами очей, органів дихання тощо).

Значний негативний вплив на стан озонового шару мають ядерні випробування. Надвисокі температури при ядерному вибуху сприяють утворенню окисів азоту, кількість яких в районі випробування збільшується від мікроскопічних величин до 1,8 відсотка маси повітря.

Негативно впливають на загальну масу озону в атмосферному повітрі космічні програми. Не менш руйнівним є використання атмосферного повітря реактивними літаками [4]. Ці чинники є найбільш шкідливими у зв'язку з тим, що викиди забрудненого повітря проходять поряд з озоновим шаром Землі.

Руйнування озонового шару відбувається за наступним алгоритмом:

– активне функціонування хімічної промисловості, яка випускає речовини, що містять хлор і бром, спричинює нагромадження в атмосфері озоноруйнівних газів (далі – ОРГ);

– ОРГ піднімаються на висоту 20 - 50 км над поверхнею Землі, де розташований озоновий шар (особливо сприятливі умови для цього в приполярних районах);

– сонячні промені діють на техногенні гази, з яких виділяється хлор;

– хлор руйнує озон, відбираючи один із трьох атомів кисню й перетворюючи його на вуглекислий газ, при цьому кожний атом хлору здатен відокремити атом кисню майже 100 тис. разів [1].

Проблеми захисту озонового шару мають глобальний характер і тому,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

повинні вирішуватись на державному рівні. Аналіз чинного законодавства України дає підстави для ствердження, що у державі ще не сформовано чіткої системи координації всіх гілок влади щодо охорони озонового шару. На сьогодні, чинним законодавством в межах Закону України «Про охорону атмосферного повітря» від 16.10.1992 р. № 2707-XII в статті 16 «Регулювання діяльності, що впливає на погоду і клімат», покладаються обов'язки на підприємства, установи, організації та громадян скорочувати і в подальшому повністю припинити виробництво та використання хімічних речовин, що шкідливо впливають на озоновий шар, а також проводити роботу щодо зменшення викидів речовин, накопичення яких в атмосферному повітрі може призвести до негативних змін клімату [5]. Проте, у Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25.06.1991 р. № 1264-XII, відсутні розділи щодо використання і охорони озонового шару [6]. Потребує значного удосконалення система стандартизації, нормування, державного обліку, моніторингу, координації зусиль відповідних міністерств та відомств і управління конкретною діяльністю державних органів в сфері охорони озонового шару. Необхідно запроваджувати дієві заходи з екологічної безпеки щодо руйнування озонового шару та встановлювати відповідальність за порушення екологічного законодавства.

Комунікація посідає важливе місце в процесах державотворення. Тому, комунікативні процеси в галузі охорони довкілля набувають особливого значення у формуванні екологічної політики. Комунікація прискорює процеси інформаційного обміну та здатна підвищити ефективність політичних процесів в галузі охорони навколишнього середовища, що є необхідною умовою для скорочення негативного антропогенного впливу на природу.

Висновки. Роль озону у збереженні біологічного життя на Землі винятково велика. Озоновий шар атмосфери захищає біосферу від дії короткохвильового ультрафіолетового випромінювання Сонця. Тому його

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

зменшення під впливом певних чинників, заподіяних безпосередньо діяльністю людини, має негативний вплив для людства. На стан озонового шару впливає сукупність чинників, серед яких провідне місце посідають результати антропогенної діяльності людини. Якщо екологічна система в результаті еволюції впевнено справляється з викидами природного походження, то з антропогенним впливом, рівень якого прогресуючим чином зростає, природа справитись вже не в змозі. Необхідним є зменшення викидів в атмосферне повітря хімічних сполук, які руйнують озоновий шар та накопичення яких може призвести до зміни клімату. Ігнорування необхідності запровадження заходів збереження озонового шару тільки збільшуватимуть кількість захворювань та інших негативних факторів впливу на життя та здоров'я людей. Необхідно розробити дієві заходи щодо збереження озонового шару, які б суворо додержувались та контролювались державою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білявський Г.О. Основи загальної екології / Г.О. Білявський. – К. : Либідь, 1993. – 130 с.
2. Протасов В.Ф. Экология, здоровье и охрана окружающей среды в России / В.Ф. Протасов. – М. : Финансы и статистика, 1999. – 108 с.
3 Ільїна О.В. Українська складова глобальної системи охорони озонового шару / О.В. Ільїна // Вісник Одеського інституту внутрішніх справ. – 2003. – № 1. – С. 84-86.
4. Киселев В.Н. Основы экологии : Учеб. Пособие / В.Н. Киселев. – Минск : Універсітэцкае, 2000. – 384 с.
5. Про охорону атмосферного повітря : Закон України від 16.10.1992 р. № 2707-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: rada.gov.ua
6. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25.06.1991 р. № 1264-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: rada.gov.ua

УДК 502.5(477)

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ТА СТАЛИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ

Лозова О.В., магістр

Науковий керівник: к.е.н., асистент Пилипенко Т.В.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті досліджено негативну оцінку концепції сталого розвитку. Проаргументовано неможливість переходу людства на засади сталого розвитку в найближчому майбутньому та проаналізовано авторське бачення поняття еколого-економічної безпеки як ідеї, досягнення якої є більш реальне найближчим часом.

Ключові слова: екологічна безпека, сталий розвиток, екологізація, економічний розвиток, економічна свобода.

Актуальність проблеми. Протягом більш ніж півстоліття свого існування концепція сталого розвитку користується широкою популярністю серед наукової громадськості. На сучасному етапі становлення та розвитку нового типу економічних відносин важливим є питання про таку модель розвитку промисловості, яка б забезпечувала економічне зростання і враховувала необхідність охорони довкілля. Слід зауважити, що забезпечення сталого соціально-економічного розвитку та управління ним передбачає реалізацію принципу розумної достатності в соціоприродній моделі організації суспільства і включає регулювання в системі відносин власності, виробництва і споживання.

У сучасних умовах основною ланкою в цьому процесі виступає створення системи екологічної безпеки, яка б забезпечила регламентацію різних видів людської діяльності за рівнями їх негативного впливу на природне середовище. Йдеться про створення безпечного стану довкілля для життєдіяльності, як окремого регіону, так і держави у цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням присвяченій даній проблематиці займалися такі видатні вчені як: Є.В. Хлобистов, який піднімає проблему забезпечення екологічної безпеки в умовах трансформації

економіки України, а також удосконалення державного регулювання регіональної екологічної безпеки [1]. У свою чергу М.Л. Хвесик розкриває еколого-економічне регулювання природокористування в системі глобальних стратегій розвитку [2]. Еколого-економічна ефективність природного відтворення техногенно-порушених ландшафтів розглядається О. Бадраком. Г.А. Пастернак-Таранушенко торкається економічної безпеки держави [3]. Слід підкреслити, що дана проблема є предметом вивчення низки науковці, однак при цьому існують суттєві розбіжності щодо трактувань деяких аспектів теоретичних основ проблеми еколого-економічної безпеки, відсутнє однозначне тлумачення характеру взаємозв'язків між економічним зростанням і рівнем екологічної безпеки.

Метою наукового дослідження є розробка теоретико-методологічних засад і науково-практичних підходів щодо проблеми еколого-економічної безпеки.

Виклад основного матеріалу. В період до 90-х років в колишньому СРСР різні аспекти сталого розвитку були предметом наукових досліджень, розглядувались в схемах розвитку і розміщення продуктивних сил, знаходили своє відображення в програмах науково-технічного прогресу и прогнозах соціально-економічного розвитку країни на довгострокову перспективу, хоча вони, природно, безпосередньо не ототожнювались з поняттям «сталого розвитку», введеним в обіг пізніше. Активне розповсюдження ідеї сталого розвитку в Україні, як і в інших країнах світу, почалося після конференції ООН з навколишнього середовища, що відбулася в Ріо-де-Жанейро в червні 1992 році. В документах даної конференції, перш за все, в повістці дня на XXI вік, яка представляє собою стратегію дальшого розвитку людської цивілізації, було зроблено перше системне і методично цілісне викладення ідеології сталого розвитку. З цього часу в Україні відмічається різкий ріст наукових досліджень і публікацій з даної проблематики.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Концепція переходу України до сталого розвитку покликана забезпечити збалансоване вирішення екологічних проблем без гальмування економічного розвитку. Вдало підкреслює цю позицію Ю.Б. Федунь, на його думку, суспільство сьогодні добре розуміє, що забезпечення сталості еколого-економічного розвитку держави можливе за умов гарантування екологічної безпеки та синхронного соціального і економічного розвитку окремих її регіонів, а відтак, передбачається усунення контрастів та диспропорцій у розвитку сходу та заходу, півдня та півночі України, широке впровадження екологічних моделей економічного розвитку [4].

Екологічна безпека як складова національної – це стан захищеності кожної окремої особи й суспільства взагалі та навколишнього середовища від небезпеки, зумовленої різними видами внутрішніх і зовнішніх загроз та впливів, у першу чергу техногенного та антропогенного походження. Звідси випливає, що поняття «екологічна безпека», її рівень визначаються показниками стану здоров'я людини та добробуту суспільства, а також якісним станом природного середовища за існуючих умов господарської діяльності.

Достатньо аргументованою, з цього приводу, є позиція П.Е. Марченкова, який стверджує, що еколого-економічний розвиток повинен включати на паритетних началах і чинник економічності, і чинник екологічності, а відтак екологізацію необхідно розглядати як зміни суспільно-економічної формації, здійснення у певній послідовності конкретних стадій, в межах яких формуються економічні відносини, що враховують екологічні можливості, важливість перетворення відходів виробництва та споживання у процесі праці та життя людей. Зупинити таке перетворення неможливо, його можна лише уповільнити чи прискорити. За певних умов підприємства можуть частину прибутку скерувати на екологізацію виробництва. Проте така екологізація суперечить інтересам підприємства. Ступінь економічної свободи для нього зменшується,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

ефективність роботи падає. З точки зору суспільних інтересів, це може бути розумним [5].

Слід підкреслити, що сучасний стан природних ресурсів і навколишнього середовища регіонів змушує змінювати точку зору щодо подальшого економічного розвитку і технічного прогресу й оцінювати їх з урахуванням екологічних пріоритетів, наявності екологічних ризиків та стану екологічної безпеки. Сьогодні на регіональному рівні ми спостерігаємо достатньо високе забруднення повітря, води і ґрунти, збіднюється ландшафтне і біологічне різноманіття, що негативно впливає на живі організми і людей. Для усунення цієї небезпеки необхідно переглянути існуючі методи природокористування, докорінно перебудувати виробничо-господарську діяльність і системи природокористування на нових засадах, які ґрунтуються на досягненні компромісу між соціальними і економічними потребами регіонів та можливостями біосфери задовольняти їх без загрози для нормального функціонування природних екосистем.

Аналіз еколого-економічної ситуації підводить до висновку, що на сьогодні ступінь екологічної безпеки є надзвичайно складним та не однозначним. Визначальними екологічними показниками-критеріями порівняння сучасної еколого-економічної ситуації, як регіону так і держави в цілому є: 1) ступінь екологічної безпеки (загальний рівень); 2) частка природоохоронних витрат; 3) ступінь чистоти повітряного і водного басейнів; 4) величина радіоактивного фону; 5) кількість речовин хімічного походження, внесених на 1 га культивованих земель; 6) ступінь екологічності продуктів харчування; 7) частка лісонасаджень до загальної площі; 8) частка електроенергії, яка виробляється за допомогою екологічно чистих технологій (за допомогою енергії сонця, вітру, води); 9) частка відходів основного виробництва, які йдуть у повторну переробку; 10) ступінь утилізації екологічно шкідливих відходів.

Висновки. У наш час загрози еколого-економічній безпеці України набули, на жаль, перманентного характеру і перевищують її критичний стан

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

за цілою низкою основних критеріїв. Основними критеріями еколого-економічної безпеки є здатність забезпечити надійне існування, відтворення та розвиток еколого-економічної безпеки, швидко поновлювати критичний рівень суспільного відтворення в умовах критичного зменшення поставок ресурсів, або кризових ситуацій внутрішнього характеру.

На сьогодні основними шляхами забезпечення сталого еколого-економічного розвитку є:

– збалансований розвиток регіонів, створення регіональних комітетів сталого розвитку міст, районів, областей;

– зміна політики використання природних, трудових та інших ресурсів нашої держави розвиненішими країнами;

– розвиток високотехнологічних виробництв;

– членство України у різних міжнародних економічних та політичних організаціях;

– удосконалення екологічного законодавства України та прийняття Екологічного кодексу;

– запровадження екологічного страхування;

– удосконалення економічного та фінансового механізмів реалізації національної еколого-економічної політики сталого розвитку;

– розширення екологічної освіти;

- реалізація проектів освоєння природних ресурсів за участю іноземних інвесторів із застосуванням природоощадних технологій [3].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Хлобистов Є.В. / Методологія та методика еколого-економічної оцінки впливу хімічної та нафтохімічної промисловості на навколишнє середовище : автореф. дис. на здобуття ступеня канд. екон. наук : спец. 08.08.01 «Економіка природокористування і охорони навколишнього середовища» / Є.В. Хлобистов. – К., 2000. – 19-22 с.
2. Екосередовище і сучасність. Природно-техногенна безпека : Монографія. / [С.І. Дорогунцов, М.А. Хвесик, Л.М. Горбач та ін.]– К. : Кондор, 2008. – Т. 8.– 576 с.
3. Бадрак О. Шляхи забезпечення сталого еколого-економічного розвитку України [Електронний Ресурс] / О. Бадрак, Г. Пастернак-Таранушенко. – Режим доступу : http://ena.lp.edu.ua:8080 /handle /ntb/8187
4. Регіональна економіка : Навчальний посібник / З.О. Манів, І.М. Луцький, С.З. Манів, Ю.Б. Федунь. – Львів : «Магнолія 2006», 2009. – 638с.
5. Марченков П.Е. К вопросу о механизме формирования и функционирования экологической экономики / П.Е. Марченков // Проблемы современной экономики. – 2005. – №4(12). – С. 14-23.

УДК 631.147:33(477)

ВПРОВАДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНО ЧИСТОГО ВИРОБНИЦТВА ЯК ЗАПОРУКА СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Хлинова Ю. Д. , магістр

Науковий керівник: к.е.н., асистент Пилипенко Т.В.

Миколаївський національний аграрний університет

В статті визначено елементи, пріоритети і принципи екологічно чистого виробництва, які сприятимуть створенню передумов розвитку та модернізації економіки України для забезпечення сталого розвитку держави.

Ключові слова: екологічно чисте виробництво, сталий розвиток, екологізація виробництва, екобезпечний розвиток

Постановка проблеми. Техногенне навантаження на біосферу, надмірне споживання природних ресурсів та значне погіршення стану навколишнього середовища планети, яке склалось на кінець XX та початок XXI ст., зумовлювані зростанням масштабів світового виробництва та стрімким збільшенням кількості населення зумовило появу теорії сталого розвитку. Соціально-економічна розбалансованість та негативні зміни у довкіллі вимагають наукового обґрунтування пріоритетів подальшого розвитку та впровадження екологічно чистого виробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Достатньо уваги приділяється дослідженню економічного механізму екологічного регулювання та природоохоронної діяльності, зокрема у працях Б.В. Буркинського, О. І. Вишницької, Л. Г. Мельника, Н. В. Гахович, О.О. Веклич та інших вчених. Проте питання впровадження та механізми реалізації екологічно чистого виробництва в Україні є мало дослідженими та недостатньо висвітленими у вітчизняній науковій літературі.

Метою статті є висвітлення елементів, принципів та пріоритетів екологічно чистого виробництва як головного чинника розвитку економіки для сталого розвитку України.

Виклад основного матеріалу. Прагнення України відповідати світовим критеріям розвитку, а саме функціонувати на принципах сталого розвитку гальмується проблемами економічного стану народного господарства, низького технологічного рівня всіх сфер виробництва, недосконалістю організації суспільства, в тому числі нераціональними підходами до організації природокористування на всіх рівнях управління.

Серед головних пріоритетів досягнення сталого розвитку в Україні треба ставити необхідність створення соціально-економічної системи, здатної до постійного удосконалення та спрямованої на екологізацію виробництва. Головними завданнями у сфері екологізації мають стати:

- забезпечення переходу економіки на інноваційну модель розвитку;
- прискорення розвитку високотехнологічних галузей, всебічний розвиток вітчизняних інформаційних технологій;
- впровадження сталих економічних механізмів природокористування;
- стимулювання впровадження екологобезпечних, енергетично ефективних та ресурсоощадних технологій;
- розвиток технологій замкнутого циклу і технологій очищення, перероблення та утилізації відходів;
- підтримка екологічно ефективного виробництва енергії, враховуючи використання відтворювальних джерел енергії та вторинних енергетичних ресурсів та ін. [1, с. 16].

Провідною стратегією, на яку спирається теорія сталого розвитку та яка здатна формувати систему принципів та механізмів екологізації виробництва і комплексно вирішувати екологічні та економічні проблеми, є стратегія екологічно чистого виробництва (ЕЧВ), яка широко впроваджується у західних країнах й більш відома як «стратегія більш чистого виробництва».

Стратегію ЕЧВ було розроблено департаментом «Технологія, індустріалізація й економіка» Програми ООН з навколишнього середовища (UNEP) у 1989 р. та одночасно ухвалено Міжнародну декларацію з чистого виробництва.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Екологічно чисте виробництво – модель застосування інтегрованої стратегії запобігання забрудненню середовища щодо виробничих процесів, продукції і послуг, охоплюючи енергоспоживання та водоспоживання з метою скорочення викидів шкідливих речовин, обмеження створення відходів, мінімізації ризику здоров'ю людей і навколишньому природному середовищу. Активними провідниками стратегії ЕЧВ стали такі країни, як: Норвегія, Голландія, Австрія, Данія, Франція, США, Польща, пізніше Словаччина, Чехія, Литва, Росія, Китай.

Ефект від впровадження екологічно чистих виробництв може бути економічним, пов’язаним зі збільшенням прибутковості виробництва, екологічним, пов’язаним зі зменшенням негативного впливу підприємства на природне середовище та соціальним (таблиця 1) [3, с. 177].

Таблиця 1

Економічна та екологічна ефективність впровадження ЕЧВ

Економічна ефективність	Екологічна ефективність
Ефективне використання сировини, матеріалів, енергоносіїв, мінімізація витрат ресурсів	Зменшення негативного впливу підприємств на навколишнє середовище
Підвищення ринкової привабливості підприємства, додаткове залучення інвестицій	Зменшення загрози здоров’ю населення, покращення умов життя
Підвищення рівня продуктивності праці працівників завдяки покращенню умов виробництва	Збереження та оздоровлення екологічного оточення в місцях розташування промислових підприємств
Зменшення екологічних витрат підприємства, мінімізація екологічних ризиків	Підвищення якості та екологічної безпеки продуктів харчування, забезпечення продовольчої безпеки держави
Освоєння нових внутрішніх та зовнішніх ринків збуту продукції, розвиток екологічно орієнтованих ринків	Забезпечення екологічно безпечного розвитку видів економічної діяльності, за якого зростання обсягів виробництва продукції не супроводжується збільшенням забруднення навколишнього середовища
Висока ринкова вартість екологічної продукції, збільшення обсягів її експорту	

Найбільш характерними ознаками екологічно чистого виробництва є:

– інноваційний підхід до розв'язання екологічних проблем протягом життєвого циклу продукції, а також усіх параметрів, що входять до системи виробництва;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

– покращення екологічних параметрів, які інтегруються в базових показниках продукції, технології та послуг;

– оптимізація виробництва з метою зменшення обсягів споживання сировини, матеріалів та енергоносіїв, рециркуляції та повнішого використання матеріалів;

– зменшення обсягів утворення відходів, їх переробки та використання;

– використання відходів одного виробництва як сировини для іншого [4, с. 113].

Аналіз зарубіжного досвіду ефективного впровадження ЕЧВ дозволяє виділити основні принципи, які позитивно відрізняють їх від інших підходів до вирішення екологічних проблем та мають інноваційну складову [4, с. 115]:

1. Принцип випереджувального підходу – впровадження інноваційних, ресурсоощадних, безвідходних технологій, екологічно чистішої сировини, виготовлення необхідних товарів та послуг.

2. Принцип превентивних заходів – попередження утворення і використання токсичних та небезпечних речовин.

3. Принцип презумпції обережності – широке сповіщення виробниками користувачів товарів та послуг про безпеку або можливу небезпеку щодо їх використання.

4. Принцип цілісності – комплексний підхід до використання та споживання природних ресурсів, відкритість інформації стосовно матеріалів, що використовуються, та виробників, котрі їх створюють.

5. Демократичний принцип – демократичне керування протягом усього життєвого циклу продукції, відкритість усіх видів діяльності для суспільства.

Позитивним моментом є те, що модель ЕЧВ повністю відповідає вимогам, що висуваються міжнародними системами екологічного менеджменту й аудита серії ISO 14000 і EMAS. Вона є необхідним етапом у проведенні підготовчого або попереднього аудиту на підприємствах. Тому наявність на виробництві системи ЕЧВ полегшить сертифікацію підприємства за стандартами ДСТУ, ISO або EMAS.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Ефективне впровадження ЕЧВ у виробничу діяльність вітчизняних підприємств потребує формування відповідної законодавчої та нормативно-правової бази, інституційне забезпечення впровадження та реалізації ЕЧВ шляхом створення Національного агентства України з питань розвитку ЕЧВ, розробку методичного інструментарію щодо реалізації ЕЧВ на підприємствах відповідно до галузевої структури, формування економічного механізму стимулювання суб'єктів реалізації ЕЧВ, поширення інформації стосовно доцільності впровадження ЕЧВ, організацію підготовки та перепідготовки фахівців у сфері впровадження ЕЧВ.

З огляду на проблеми, які мають бути розв’язані в Україні на початковому етапі реалізації Концепції екологічно чистого виробництва, держава має забезпечити умови і шляхи підтримки: при розробці нормативної бази, механізмів екологічного управління, аудиту та сертифікації виробництва, розвитку та впровадження механізмів активізації чистого виробництва, а також поширення інформації щодо впровадження ресурсо-, енергозберігаючих, безвідходних технологій, підготовки кадрів.

Схвалення Національної Концепції впровадження та розвитку ЕЧВ матиме глобальне значення для розвитку екологічно чистих, енерго- та ресурсозберігаючих технологій, сприятиме надходженню в Україну екологічно орієнтованих інвестицій, а впровадження положень Концепції одночасно забезпечуватиме позитивний екологічний та економічний ефект від ефективних чистих виробництв, підвищить рівень національної та екологічної безпеки держави [2, с. 29].

Висновки. Таким чином, успішна реалізація впровадження ЕЧВ на вітчизняних підприємствах сприятиме впровадженню системного удосконалення технологічної, економічної та екологічної діяльності з метою скорочення обсягів утворення виробничих відходів, удосконаленню організаційних заходів та створенню систем екологічного менеджменту, створенню постійного економіко-екологічного моніторингу проектів ЕЧВ, мобілізації фінансових та матеріальних ресурсів для впровадження ЕЧВ,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

створенню та розвитку сучасних систем управління навколишнім середовищем з наступною сертифікацією за вітчизняними та міжнародними стандартами.

Все це сприятиме створенню передумов реалізації стратегії індустріального розвитку національної економіки на інноваційних принципах, її модернізації та оновлення для зміцнення конкурентоспроможності та забезпечення сталого розвитку України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Соботович Е. В. Стратегічні напрями переходу України на засади сталого розвитку в контексті її інтеграції до Європейського співробітництва / Е. В. Соботович. – К.: Салютіс, 2005. – 44 с.
2. Харічков С. Екологічно чисте виробництво: інституційні передумови, шляхи та механізми їх активізації в Україні / С. Харічков, Н. Андрєєва // Економіст. – 2010. - № 10. – С. 25 – 29.
3. Харченко М. О. Проблеми та перспективи впровадження екологічно чистого виробництва в Україні // М. О. Харченко, А. О. Панченко // Механізм регулювання економіки. - 2011. - № 2. – С. 176 – 182.
4. Хумарова Н. І. Екологічно чисте виробництво – інноваційна складова стратегії сталого розвитку / Н. І. Хумарова // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України. – 2007. – С. 110 – 115.

УДК 502.3:631

ОПУСТЕЛЮВАННЯ УКРАЇНИ ЯК НАСЛІДОК ГЛОБАЛЬНОГО ПОТЕПЛІННЯ

Нікітіна Р.Є., магістр

Науковий керівник: к.е.н., асистент Пилипенко Т.В.

Миколаївський національний аграрний університет

Досліджено процес потепління клімату та зміну в майбутньому температурних показників на території України, спричиненої ним. Окреслено проблемні аспекти опустелювання в Україні. Запропоновано заходи щодо його подолання.

Ключові слова: клімат, потепління, опустелювання, деградація.

Постановка проблеми. Останнім часом проблеми, пов'язані з потеплінням клімату, набувають все більших масштабів. Наслідки цього процесу виявляються в різних негативних явищах, що спостерігаються в усіх країнах світу. Зокрема, одним з таких явищ, що спостерігається на території України, є опустелювання. Тому постає необхідність у визначенні конкретних чинників виникнення цього явища та визначенні практичних заходів які б стримували процес опустелювання, що зумовлює актуальність даної теми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Процес зміни клімату та спричинені ним явища досліджували Т. Адаменко, С. Бойченко, О. Горин, О. Максименко, О. Пагіря, Г. Трегуб та ін. Проблеми опустелювання та деградації земель в Україні висвітлено в працях таких науковців як М. Мельничук, Н. Макаренко, О. Ракоїд, В. Бондарь, А. Мала, Я. Діхтяр, І. Сігалова та ін. Разом з тим постійні зміни зовнішніх умов вимагають подальших досліджень процесу зміни клімату та опустелювання з метою визначення дієвих шляхів подолання цих процесів.

Метою статті є дослідження процесу потепління клімату та його теперішніх та прогнозованих наслідків на території України. Визначення

чинників, що зумовлюють опустелювання в Україні та окресленні заходів щодо його подолання.

Виклад основного матеріалу. Глобальне потепління, яке розпочалося наприкінці XIX сторіччя поставило перед людством проблему планетарної зміни клімату. За останні 100 років середня глобальна температура підвищилася з небаченою швидкістю до 0,8 ^{0}C і прогнозується, що за умови визначальної дії антропогенного чинника на клімат вона може підскочити ще на 1,5–2 ^{0}C до 2050-го. Зокрема потепління клімату спостерігатиметься в середземноморських країнах, що призведе до негативних аграрних змін та значно підвищить ризики виникнення лісових пожеж [1].

Зміни клімату в Україні є синхронними з глобальними темпами, хоча згідно з висновком міжнародної групи експертів ООН вона наразі не належить до держав, найбільш уразливих до його планетарної динаміки. Так, починаючи з 1989 року в Україні спостерігається найбільш тривалий та майже безперервний період потепління (Рис.1).

Значно потеплішало в північних, північно-західних, північно-східних регіонах – приблизно на 1–1,2 °C. Тоді як для півдня країни характерним є підняття температури на 0,3- 0,5 °C. Таким чином, відбувається своєрідне вирівнювання термічно-кліматичного поля.

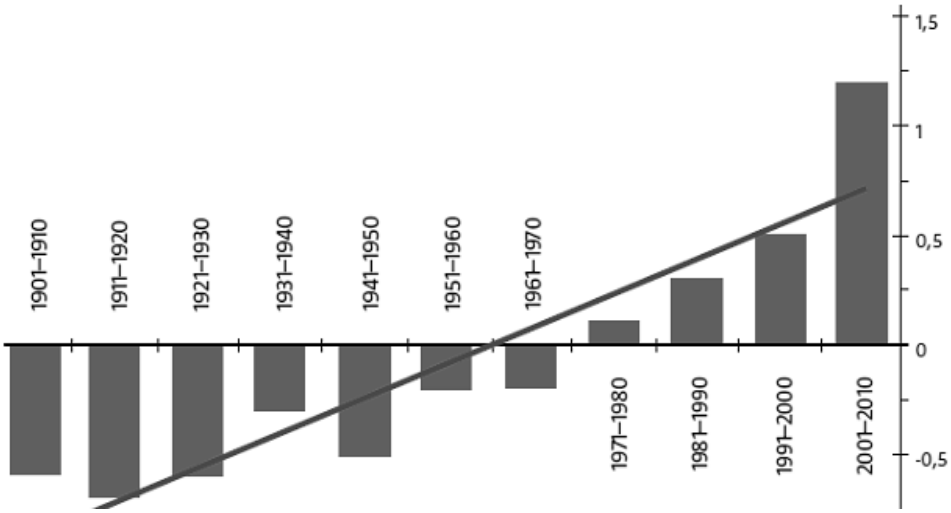

Рис.1. Тепловий скачок. Зміна (відхилення від норми) температури повітря в Україні, °C [2]

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Невпинне зростання в майбутньому середньої річної температури, за спостереженням експертів, може призвести до видозміни великої частини природно-кліматичного ландшафту країни. Найчутливішими до цих трансформацій будуть Карпатський та південні і південно-східні регіони. У першому прогнозується збільшення надмірного зволоження, а в останніх можливі тривалі посухи, опустелювання значної частини території.

Опустелювання – є одним з найбільш негативних світових процесів деградації навколишнього середовища. Воно загрожує здоров'ю та джерелам засобів до існування більше 1 млрд. людей. За даними Генасамблеї ООН, в даний час майже третина планети – під загрозою висихання.

Загроза опустелювання виникла в Україні 40 років тому, коли в південних областях подекуди зафіксували піщані бурі, почала зникати флора і фауна. Нині на Херсонщині є пустеля Олешківські піски (150 тис га), що визнана однією з найбільших у Європі. Засушення земель в Херсонській області відбувається, перш за все, внаслідок неефективної господарської діяльності. Територія зрошувалась з водосховища річки Колончак, в яку скидають підприємства Криворізького басейну води з підвищеним рівнем солей, що і сприяє опустелюванню [3].

Проблема виникнення пустель в Україні існує не лише в Херсонській області. Тенденцію засушення зафіксували також в Одеській, Миколаївській, Запорізькій та на півдні Донецької області. Посухи, що почастішали, загрожують перетворенням степів півдня України в пустелю і втратою для землеробства більше половини площ орних земель країни. Відбувається фактичне зміщення кордонів природно-кліматичних зон на 100-150 км на північ. Підзона Північного Степу (Дніпропетровська, Кіровоградська області та ін) за останні роки фактично відповідає підзоні Південного Степу. Підзона Північного Степу зміщується відповідно на території Черкаської, Полтавської та інших областей, які традиційно були в зоні Лісостепу. В

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Південному Степу (Херсонська, Запорізька області, Кримська АР тощо) реально вже проявляються ознаки опустелювання.

Збереження наявних тенденцій змін клімату в найближчі 20 років становить реальну небезпеку фактичної втрати для інтенсивного землеробства не тільки зони Степу, але й понад половини площ орних земель країни і майже двох третин площі сучасної зони Лісостепу.

Науковці та екологи пропонують боротись з опустелюванням шляхом зрошення, відновлення існуючих захисних лісових насаджень. На державному рівні також усвідомлені проблеми, пов'язані зі змінами клімату. Так 21 грудня 2010 р. Верховна Рада України прийняла Закон України № 2818-VI «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року», яким у тому числі передбачені питання боротьби з деградацією земель та досягнення цілей екологічно збалансованого землекористування.

На виконання цього Закону розпорядженням Кабінету Міністрів України від 25.05.2011 № 577-р було затверджено Національний план дій з охорони навколишнього природного середовища України на 2011 – 2015 роки. Ним, серед іншого, передбачено розроблення Мінприроди, Мінагрополітики, Держземагентством, та іншими центральними органами виконавчої влади проекту Концепції Державної цільової програми щодо боротьби з опустелюванням та деградацією земель, а також відповідної програми. Серед практичних завдань у галузі охорони земель, регламентованих національним планом дій:

- запровадження заходів з консервації деградованих, малопродуктивних та техногенно забруднених земель , рекультивації порушених земель;
- виконання робіт з реабілітації територій, забруднених унаслідок військової діяльності;
- удосконалення методів управління агроландшафтами;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

- зниження рівня забруднення і засмічення ґрунтів шляхом стимулювання землевласників та землекористувачів до провадження екологічно збалансованої діяльності та ін.

Реалізація вищенаведених завдань та заходів поряд з розбудовою екомережі та розвитком природно-заповідної справи, належним виконанням існуючих галузевих державних природоохоронних цільових програм мають стати основними напрямами діяльності щодо покращення ситуації у сфері охорони довкілля, невиснажливого використання і охорони земель та інших природних ресурсів на шляху до забезпечення сталого розвитку суспільства.

Висновки. Процес потепління, що є наслідком глобальних кліматичних метаморфоз, спостерігається і в Україні. Внаслідок цього, а також за рахунок неефективного господарювання розпочався процес опустелювання. Вже на сьогодні Олешківські піски є найбільшою пустелею в Європі, при чому триває процес збільшення її площі. За рахунок цих факторів Україні загрожує втрата значної території родючих земель та зниження продовольчої безпеки. Тому, для забезпечення сталості розвитку, необхідним є розробка чіткого плану дій, спрямованих на зменшення негативних впливів кліматичних факторів та боротьбу з деградацією грунтів, що є одним з факторів її досягнення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Горин. О. Нова кліматична ера. / О. Горин. // Тиждень .- 2012. - №29. С. – 24-25.
2. Максименко О. Менш континентальний. / О.Максименко. // Тиждень. - 2012. №29. С. – 26-27.
3. Опустелювання загрожує 5 областям України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сторінки: http://www.radiosvoboda.org/content/article/1756063.html
4. Посухи загрожують перетворенням степів півдня України в пустелю. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сторінки: http://palm.newsru.ua/ukraine/08sep2012/zasyha.html.

УДК 352.25:648.54

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ ЯК СКЛАДОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Юрченко Ю.О., магістр

Науковий керівник: к.е.н., асистент Пилипенко Т.В.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто сучасний стан розвитку місцевого самоврядування в сільській місцевості; розглянуто основні завдання органів місцевого самоврядування та підтримка їх державою.

Ключові слова:сталий розвиток, місцеве самоврядування, сільські території,охорона навколишнього середовища.

Постановка проблеми. Державна підтримка розвитку сільських територій покликана забезпечувати формування сприятливого середовища на загальнонаціональному та регіональному рівнях, створювати комфортні умови для проживання й роботи мешканців українського села. Все це зумовлюється непослідовністю, недотриманням відповідними документами правових, організаційних, наукових, фінансових та інших заходів, спрямованих на сталий розвиток сільських територій, а також неузгодженістю з принципами та стандартами, що діють у розвинених країнах світу.

Тому виникає потреба пошуку адекватних інструментів забезпечення сталого розвитку сільських територій. Малодослідженою сферою залишається вплив місцевого самоврядування на розвиток сільських територій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у розвиток теорії самоврядування становлять праці В. Григор’євої, В. Корженка. Такі вчені, як П. І. Гайдуцький, П. Т. Саблук, В. В. Юрчишин та інші планування розвитку сільських територій нерозривно пов'язують з

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

перспективами розвитку сільського господарства як агропродовольчого сектору економіки.

Метою статі є дослідження діяльності органів місцевого самоврядування в сільській місцевості та їх впливу на розвиток територій.

Виклад основного матеріалу. Місцеве самоврядування в демократичному суспільстві відіграє особливу роль. Історичний досвід та практика державотворення переважної більшості країн світу підтверджує це. Організовані за принципом місцевого самоврядування територіальні громади представляли собою і є сьогодні первинною та найбільш стійкою формою соціально-політичної організації суспільства. Але проблема ефективності місцевого самоврядування, зокрема в сільській місцевості, є однією з найважливіших на сучасному етапі розвитку державності України.

Сільські поселення становлять переважну частину території України, на якій проживає майже третина українців (станом на 1 січня 2012 р. – 14252,7 тис. осіб). Володіючи серйозним природним, демографічним, економічним та історико-культурним потенціалом, сільські території здатні зробити серйозний внесок у вирішення завдань економічного зростання і соціального розвитку країни [1].

Процес становлення та розвитку місцевого самоврядування в Україні ставить на порядок денний багато питань, вирішення яких значною мірою визначатиме подальший стабільний розвиток українського суспільства.

Місцеве самоврядування є однією з найбільш важливих і наближених до людей складових публічної влади. Запорукою соціально-економічного розвитку будь-якої території, у тому числі й сільської, є повноцінне й ефективне місцеве самоуправління, але звичайно за умови надання відповідних повноважень і фінансування.

На жаль, тих коштів, які сьогодні Уряд в змозі надати органам місцевого самоврядування, недостатньо, а займатися самофінансуванням не всім громадам до снаги, ось і виникає проблема за проблемою.

Урядом розроблена загальнодержавна програма сталого розвитку сільських територій до 2020 р. Однак більшість заходів уряду стосовно села мають непостійний характер, досить часто вони не орієнтовані на

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

довгострокові, стабільні результати та сталий розвиток. Таким чином, назріла необхідність об'єднати зусилля в галузі сталого розвитку сільських територій України.

Така політика буде сприяти об'єднанню уряду і конкретних державних установ, місцевих органів влади та самоврядування і громади села, а також міжнародних організацій і фондів сприяння розвитку. Тільки таке загальне системне бачення і єдиний підхід дозволить забезпечити дійсно стійкий розвиток сільських територій [2].

Первинним суб'єктом місцевого самоврядування є територіальна громада даного населеного пункту, тобто жителі, які проживають на території села або селища, що є самостійним адміністративно-територіальним утворенням.

Територіальна громада має надзвичайно великий обсяг прав, але більша частка роботи щодо вирішення питань місцевого значення проводиться органами місцевого самоврядування, зокрема сільськими, селищними радами та їх виконавчими органами, а також районними й обласними радами.

Основними завданнями, які ставить перед собою громада села, є передусім:

- соціальні умови. Дуже важливо формувати стабільні і сприятливі соціальні умови на селі. Охорона здоров'я, початкова та середня освіта повинні бути доступні для сільського населення, а також повинні існувати певні соціальні програми і пільги для малозахищених верств населення.
- підтримка розвитку підприємництва в сільській місцевості. Сільські жителі повинні мати можливість займатися не тільки індивідуальною трудовою діяльністю на власних земельних ділянках, а й підприємницькою. Для цього актуальним питанням є пільгове кредитування, всезагальна підтримка з боку місцевих і районних органів влади. Саме така політика підтримки підприємництва сприятиме створенню нових робочих місць.
- охорона навколишнього середовища. Дії територіальної громади в усіх аспектах життєдіяльності повинні здійснюватися за умови збереження

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

лісів, чистого повітря, природних джерел і річок, чистих ґрунтів та інших екологічних проявів. Проблемою залишаються несанкціоновані сміттєзвалища, відсутність каналізації або майже непридатність до використання, забруднення ставків та вирубка лісів [3].

І якщо ми хочемо мати міцне і потужне село, куди б поверталася молодь, кваліфіковані спеціалісти, освітня і культурно-просвітницька інтелігенція, ми повинні бути далекоглядними і враховувати всі аспекти, а також усувати недоліки. Держава повинна надати всю необхідну підтримку селянам, це, до речі, стосується не тільки фінансового забезпечення.

Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року ставить перед собою наступні завдання:

- створення організаційно-правових та соціально-економічних умов для комплексного розвитку сільських територій, наближення та вирівнювання умов життєдіяльності міського та сільського населення;
- підвищення рівня ефективної зайнятості, посилення мотивації сільського населення до розвитку підприємництва у сільській місцевості як основної умови підвищення рівня життя населення.

У результаті виконання Програми передбачається:

- зберегти сільські населені пункти та забезпечити їх об`єктами соціальної інфраструктури відповідно до визначених соціальних стандартів та нормативів;
- підвищити рівень ефективної зайнятості сільського населення, рівень доходів сільського населення і середньомісячної заробітної плати працівників сільського господарства до рівня, не нижче середнього в галузях національної економіки [4].

На практиці органи місцевого самоврядування стикаються зі значною кількістю проблем через нечіткість законодавчого визначення їх функцій та сфери діяльності. Частина повноважень, якими мають бути наділені органи місцевої влади, зокрема органи місцевого самоврядування, залишається у межах компетенції виключно органів влади національного (центрального

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

рівня). Ті ж повноваження, що належать до компетенції органів місцевої влади (органів місцевого самоврядування та місцевих державних адміністрацій) чітко між ними не розмежовані.

У такій ситуації представники місцевої влади не в змозі чітко визначити сферу своєї компетенції, повноважень та відповідальності. Зрозуміло, що це має свій негативний вплив на розвиток регіонів і покращення системи надання послуг населенню з боку органів місцевої влади. Це впливає і на стан взаємодії та взаєморозуміння з громадськістю, на контроль з боку громадськості за діяльністю органів публічної влади. Якщо для самих представників місцевої влади незрозуміло хто і що повинен виконувати, та за які напрями відповідати, то тим більше це незрозуміло для населення, яке таким чином не в змозі і проконтролювати виконання.

Основні завдання органів місцевого самоврядування в сільській місцевості можуть бути сформульовані таким чином:

1. Активізація процесу самоорганізації населення, залучення активної частини сільських жителів у процес муніципального управління.

2. Підтримка сільськогосподарського виробництва та агропереробки.

3. Регулювання землекористування, планування та забудови поселень.

4. Утримання та розвиток інженерної інфраструктури поселень і сфери обслуговування.

5. Утримання та розвиток соціальної сфери сільських територій.

До найбільш проблемних питань переходу сільських поселень на режим стійкого і комплексного соціально-економічного розвитку також слід віднести недостатність інформаційного забезпечення для складання прогнозів соціально-економічного розвитку території; відсутність досвіду взаємодії органів місцевого самоврядування сільських поселень з населенням і громадськими об’єднаннями громадян у процесі розробки та реалізації планів і програм комплексного соціально-економічного розвитку [3].

Таким чином, питання соціально-економічного розвитку сільських територій залишаються надзвичайно актуальними.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Висновки. Проблема ефективності місцевого самоврядування є однією з найважливіших на сучасному етапі розвитку державності України. Головним чинником якісного управління є чіткій розподіл повноважень та компетенції між всіма органами державної влади як по горизонталі, так і по вертикалі, а також між органами державної влади та органами місцевого самоврядування.

Місцеве самоврядування проявляється в активності населення, усвідомлення нею відповідальності за організацію своєї життєдіяльності. У зв'язку з цим важливе значення має забезпечення справжніх гарантій прав і можливостей громадян на участь у самоврядуванні, вдосконаленні форм і методів організації місцевого самоврядування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

6. Лисенко Л. Ефективність місцевого самоврядування як чинник сталого розвитку сільських територій [Електронний ресурс] / Л.Лисенко // Державне управління та місцеве самоврядування. – 2010. – Вип.1(4). – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/dums/2010_1/10llvrst.pdf
7. Кампо В. М. Місцеве самоврядування в Україні / В.М. Кампо. – К., НАДУ , 2009. – 253 с.
8. Розвиток сільських територій (стан, проблеми, перспективи) / [Є.І. Бойко, І.Р. Залуцький, Х.М. Притула та ін.] ; [наук. ред. Є. І. Бойко]. – Л. : НАН України ; Ін-т регіональних досліджень. – Львів, 2011. – 61 с.
9. Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року : редакція від 19.09.2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/ uk/cardnpd?docid=93054997

УДК 304.3

ПРОБЛЕМА БІДНОСТІ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПОДОЛАННЯ В УКРАЇНІ

Моспаненко О.Ю., магістр

Науковий керівник: к.е.н., асистент Пилипенко Т.В.

Миколаївський національний аграрний університет

Проаналізовано стан бідності на сучасному економічному рівні, виявлено шляхи покращення рівня життя населення як однієї зі складових показників соціальної політики.

Ключові слова: бідність, рівень життя, соціальна політика.

Постановка проблеми. Різке падіння рівня життя переважної частини населення, що склалися після переходу до ринкової економіки та намагання наблизити її до сучасних вимог шляхом підтягування доходів окремих категорій населення не мало комплексного характеру і давало лише тимчасовий ефект, збільшуючи тим самим необґрунтований тиск соціальних видатків на бюджет.

У результаті такої політики в найгіршому становищі опинилися соціально вразливі групи населення, які не могли або не встигали адаптуватися до перехідних процесів.

Ситуація, що склалася сьогодні в Україні щодо рівня життя населення потребує негайного поліпшення, адже зниження соціального добробуту негативно впливає на розвиток держави.

Аналіз останніх публікацій. Дослідженням проблематики даного питання займаються багато вітчизняних науковців, зокрема яскравими представниками з них є Е. Лібанова, Л. Черенько, Ю. Саєнко та інші учені, які досліджують бідність як соціальну проблему, вивчають особливості її прояву, шляхи та засоби її подолання як соціальної проблеми.

Метою дослідження є визначення шляхів покращення рівня життя та зменшення показників бідності як однієї із складових соціальної політики.

Виклад основного матеріалу. У суспільних науках є два основні тлумачення бідності як соціального явища. За одним з них, бідність – це

неможливість унаслідок нестачі ресурсів підтримувати спосіб життя, притаманний певному суспільству в конкретний період часу [1, с. 142]. В цьому плані П. Таунсенд визначав, що «індивіди, сім'ї, соціальні групи населення можна вважати бідними, якщо вони не мають ресурсів для участі у суспільному житті, підтримання стандартів споживання, умов життя та відпочинку, які є звичайними або принаймні широко визнаними у суспільстві, в якому вони живуть. Їхні ресурси значно нижчі за ті, які має середній індивід або середня сім'я у даному суспільстві, внаслідок чого вони виключені зі звичайного стилю життя, загальноприйнятих моделей поведінки і типів діяльності» [2].

Інше тлумачення наголошує на тому, що бідність – це неможливість підтримувати мінімальний рівень споживання, який визначається на основі фізіологічних, соціальних та духовних нормативів [1].

Різниця у визначеннях полягає в тому, що, згідно з першим, бідними вважаються ті особи, рівень життя яких є нижчим за певний середній стандарт суспільства, а за другим – лише ті, рівень життя яких є нижчим за визначений суспільством мінімальний рівень. Але обидва визначення вказують на неспроможність людини нормально існувати і тим самим «відповідати вимогам» суспільства, в якому вона живе, її обмеженість навіть у найнеобхіднішому. Внаслідок матеріальних нестатків бідні верстви населення не можуть нормально харчуватися, оплачувати житло та комунальні послуги, виходячи зі своїх потреб, не можуть лікуватися та відпочивати, забезпечуючи відновлення втраченого через хворобу або перенавантаження здоров'я, нарешті, не можуть забезпечити належну освіту собі та дітям. У будь-якому разі бідними є ті люди, життєві ресурси, доходи яких значно нижчі за ресурси середньо-статистичного індивіда [3].

Бідність, як результат економічної нерівності, існує в будь-якій країні, розрізняються лише її форми й масштаби. Навіть у найзаможніших країнах бідність є неминучим елементом. В Україні ж бідність дуже часто стає

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

супутником не просто достатньо освічених і кваліфікованих людей, а тих людей, які працюють, причому в режимі повної зайнятості. Якщо у світі незначні доходи мають, переважно, люди без роботи або з низькою кваліфікацією, то в Україні вища освіта і стабільна робота не гарантують достатнього рівня доходу та забезпеченості.

Бідність стає результатом нерівності людей у суспільстві, нерівного розподілу матеріальних благ між індивідами. У межах іншої концепції бідність розглядається як наслідок розвитку міжнародної економіки та змін у структурі світового ринку робочої сили, коли держави штучно стримують зростання заробітної плати через пошук інвестицій міжнародних корпорацій, що неминуче призводить до збідніння населення.

Країни з різним рівнем розвитку по-різному визначають бідність, однак усі сходяться на тому, що бідна людина має право на доступ до якісної освіти, медичного обслуговування, активної участі у громадському житті. У розвинених суспільствах бідність – соціальна ізоляція, тобто виключення людини з соціального життя, обмеження можливості брати участь у політичному та економічному житті суспільства. Бідність сьогодні визначається з позицій розвитку потенціалу людини, її можливостей до зростання [4].

Основною причиною значного падіння рівня життя переважної більшості населення України стали реформи економіки країни та їх недосконалість, які спричинили невідповідність системи соціального захисту населення, яка залишилася від адміністративно-командної системи управління, новим соціально-економічним умовам. Соціальний захист населення, в даному аспекті, розглядався як засіб підтримки малозабезпечених громадян. Як наслідок, на державному рівні виконувалося механічне вирівнювання доходів соціально вразливих груп населення, що не призве дало до покращення, а навпаки, лише надаючи тимчасовий ефект, збільшувало тиск на соціально незахищені групи населення. Таким чином, не

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

скорочуючи, а збільшуючи складові показників бідності на Україні.

Значний вплив на збільшення масштабів бідності має безробіття, яке для Незалежної України стало новим явищем. Недостатня кількість робочих місць асоціюється в населення з можливістю опинитися в категорії “бідний”. Таким чином, бідність значною мірою залежить від загального рівня доходів, зайнятості і безробіття.

Фахівець Інституту соціології Ю. Саєнко, виділяючи та аналізуючи різні моделі бідності (традиційно тотальну, раптово тотальну, тимчасово масштабну, підвищену та стабільно мінімаксну, яка має місце у високорозвинених країнах), Україну відносить до моделі нетрадиційно тотально бідної держави – тобто, країна з колись стабільною економікою, достатнім ресурсним, технічним та інтелектуальним потенціалом раптово, свого часу неочікувано стала тотально бідною. Він указує на такі особливості бідності в Україні:

- раптовість і стрімкість зубожіння держави та громадян, що викликало нетипові явища бідності, не характерні для цивілізованого суспільства;
- українське суспільство стало таким, яке потребує тотального соціального захисту населення;
- значних обсягів набула суб’єктивна бідніст: громадяни держави вважають себе бідними, порівнюючи свій рівень життя з рівнем життя мешканців інших країн [5].

Більшість науковців та інших фахівців головну причину бідності в Україні вбачають у занижених стандартах оплати праці. Так заступник голови Федерації профспілок України Г. Осовий відзначає, що гідна заробітна плата за європейськими стандартами має становити не менше 5-6 прожиткових мінімумів до 1 заробітної плати, нашу ж країну довгий час характеризувало зворотне співвідношення [6]. Хоча протягом останніх двох років мінімальна заробітна плата вийшла на рівень офіційно затвердженого прожиткового мінімуму, до відповідних європейських стандартів Україні ще

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

далеко [3].

У сучасних економічних реаліях аналіз структури доходів населення України станом на кінець 2011 року свідчить, що більш ніж 4/5 усіх доходів формується за рахунок заробітної плати (41,8%) і соціальних допомог та інших одержаних поточних трансфертів (37,0%), лише близько 1/5 - за рахунок прибутку та змішаного доходу (15,8%) і доходів від власності (5,4%). Очевидно, що таке співвідношення свідчить про:

- високу залежність добробуту населення від допомог і виплат з боку держави;
- фактичну відсутність в Україні середнього класу;
- Складність відкриття та ведення підприємницької діяльності;
- Незначна швидкість руху і переливу капіталу всередині країни [7].

Нині українське суспільство відчуває гостру необхідність у застосуванні дієвих способів боротьби з бідністю. Перш за все, цьому сприятиме знання основних причин та проявів бідності.

Головне – потрібно усувати ті умови та фактори, що дестабілізують соціальний розвиток і негативно позначаються на рівні життя населення. В сучасній Україні у загальному вигляді – це:

- у соціально-демографічній сфері – підрив процесів відтворення населення;
- у сфері виробництва – занепад його матеріально-технічної бази;
- у сфері розподілу доходів – деформованість системи оплати праці;
- у сфері грошового обігу – значний рівень інфляції;
- у сфері державного управління – послаблення соціально-економічної ролі держави, втрата керованості багатьох суспільних процесів.

Хоча принципи та засоби, що застосовуються у соціальній політиці боротьби із бідністю, цілком залежать від специфіки бідності в країні, все ж таки можна виділити більш-менш типові, універсальні.

По-перше, слід робити ставку на прискорення економічного розвитку. Знову ж таки, можливість людині самій забезпечити собі гідний рівень

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

грошових доходів для задоволення власних у повному обсязі створює непогані умови соціального клімату, дозволяє людині реалізувати себе через працю та позитивно впливає на перебіг усіх суспільних процесів.

По-друге, необхідно удосконалювати систему соціальних гарантій. У цьому напрямі розробляються державні соціальні стандарти з урахуванням двох аспектів: стандартизації соціальних прав людини та розробки стандартів рівня життя населення.

По-третє, слід формувати ефективну систему перерозподілу доходів, яка, не підриваючи стимули до продуктивності праці, виділяє достатньо ресурсів як для підтримки нужденних, так і функціонування соціальних гарантій для всього населення.

Отже, основними шляхами подолання бідності в Україні слід вважати:

- у сфері виробництва – модернізацію його матеріально-технічної бази, стимулювання ділової активності, відтак – забезпечення економічного зростання тощо;
- у сфері розподілу доходів – забезпечення справедливого розподілу доходів населення через використання податкової системи, соціального страхування з його пенсіями, допомогою з безробіття та втрати працездатності;
- у сфері доходів населення – підвищення рівня заробітної плати та забезпечення стабільності її виплати;
- у сфері зайнятості – зменшення безробіття шляхом регулювання ринку праці та створення нових робочих місць;
- в освітній сфері – спрямування інвестицій у систему освіти заради формування висококваліфікованої, у подальшому – високооплачуваної робочої сили [3].

Висновки. Отже, можна наголосити, що одним з найважливіших шляхів подолання бідності в Україні є реформування системи оплати праці, починаючи з підвищення мінімальної заробітної плати з урахуванням

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

покладеної на неї функцій, покращення рівня оплати праці та її наближення до європейських стандартів. Необхідно враховувати потреби працюючих в утриманні непрацездатних членів сім'ї.

Також слід зазначити, що відтворення робочої сили та соціального захисту, встановлення нового рівня життя населення сприятимуть подоланню соціально-економічної не рівноваги серед груп населення та сприятимуть розвитку держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Скуратівський В.А. Основи соціальної політики / В.А. Скуратівський, О. М. Палій. – К. : МАУП, 2002. – 200 с.
2. Кара-Мурза С. Г. Потерянный разум / С. Г. Кара-Мурза. – М. : Алгоритм, 2005. – 736 с.
3. ***Фесенко А. М. Подолання бідності в Україні у контексті здійснення соціальної політики*** [Електронний ресурс] **/ *А.М. Фесенко, К.О. Банюхова***. – Режим доступу: http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/sociology/2010/146-133-21.pdf
4. Коваленко Н.В. Консолідація суспільства як запорука подолання бідності [Електронний ресурс] / Н.В. Коваленко. – Режим доступу: http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/tpdu/2011-2/doc/1/23.pdf
5. Саєнко Ю. Феномен і особливості бідності в Україні / Ю. Саєнко // Україна : аспекти праці. – 1997. – № 7. – С. 11-12.
6. Осовий Г. Питання реформи оплати праці в Україні в контексті реалізації Плану дій щодо євроінтеграції / Г. Осовий // Україна : аспекти праці. – 2005. – № 3. – С. 3-11.
7. Харченко А.М. Соціальна проблема глобалізації – бідність: шляхи її подолання [Електронний ресурс] / А.М. Харченко. – Режим доступу: http://fp.cibs.ck.ua/files/1201/12kamspo.pdf

УДК 338.242.4.025.2

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Глущенко Т.С., магістр

Науковий керівник: к.е.н., асистент Пилипенко Т.В.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті аналізується сутність процесу інформатизації сучасного соціального розвитку, характеризується його стан у вітчизняному просторі. Досліджується державне регулювання, окреслено перспективи інформатизації сучасних суспільств

***Ключові слова*:** інформатизація, суспільство, сталий розвиток, інформаційне суспільство, інтернет

Постановка проблеми. Із другої половини XX століття в цивілізованому світі відбувається суттєве збільшення значення і ролі інформації у вирішенні практично всіх завдань світового співтовариства. Це є переконливим доказом того, що науково-технічна революція поступово перетворилася в інтелектуально-інформаційну. Проте, невідомо чи є інформатизація суспільства рушійною силою у розвитку суспільства вцілому.

Інформатизація – це сукупність взаємопов'язаних організаційних, правових, політичних, соціально-економічних, науково-технічних, виробничих процесів, що спрямовані на створення умов для задоволення інформаційних потреб громадян та суспільства на основі створення, розвитку і використання інформаційних систем, мереж, ресурсів та інформаційних технологій, які побудовані на основі застосування сучасної обчислювальної та комунікаційної техніки [3].

Аналіз останніх досліджень. Сучасний етап розвитку цивілізації також характеризується зростаючою роллю інформаційних і комунікаційних технологій, що є, на думку вчених Р. Абдєєва, Г. Воробйова, Є. Демиденка глобальною інформаційною революцією, яка за своїми масштабами й наслідками у багато разів перевершує промислову (XIX ст.) та науково-технічну (середина XX ст.) революції.

Мета статі. Визначення впливу державного процесу інформатизації, як основи моделі сталого розвитку, на соціальний розвиток.

Виклад основного матеріалу. Україна як одна із розвинених держав відстає у засобах інформатизації, запозичуючи ідеї та засоби у більш розвинених країн. Для подолання цієї проблеми державою було розроблено низку законів, які забезпечували б регулювання впровадження інформатизації у суспільство.

Орієнтуючись на довгострокову стратегічну ціль державної інформаційної політики, правова основа єдиного інформаційного простору покликана регулювати відносини виробників і споживачів інформації, забезпечувати координацію дій органів державної влади в єдиному інформаційному просторі і гарантувати дотримання конституційних прав й свобод громадян та організацій.

Практична реалізація державної інформаційної політики у всіх її функціональних і тимчасових аспектах потребує розвитку інформаційного законодавства як системи взаємо-погоджених правових норм, що базуються на конституційних принципах устрою держави, розподілу влади, розмежування предметів ведення і повноважень і побудови єдиної системи українського законодавства. З цією метою було прийнято Закон України «Про Національну програму інформатизації» від 4 лютого 1998 року № 74/98 – ВР (із змінами та доповненнями) та Закон України «Про Концепцію Національної програми інформатизації» від 04 лютого 1998 року (із змінами та доповненнями), а також Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку завдань (проектів) Національної програми інформатизації на 2011 рік, їх державних замовників та обсягів фінансування» від 3 серпня 2011 р. N 740 – р [3,4,5].

Законодавче забезпечення формування та розвитку єдиного інформаційного простору (інформаційне законодавство) регулює весь комплекс суспільних відносин, що пов'язані з інформацією, її виробництвом, поширенням і використанням.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Національна програма інформатизації (НПІ) – це комплекс взаємопов'язаних окремих завдань (проектів) інформатизації, спрямованих на реалізацію державної політики та пріоритетних напрямів створення сучасної інформаційної інфраструктури України за рахунок концентрації та раціонального використання фінансових, матеріально-технічних та інших ресурсів, виробничого і науково-технічного потенціалу держави, а також координації діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій усіх форм власності і громадян у сфері інформатизації [4].

Національна програма інформатизації формується виходячи з довгострокових пріоритетів соціально-економічного, науково-технічного, національно-культурного розвитку країни з урахуванням світових напрямів розвитку та досягнень у сфері інформатизації і спрямована на розв'язання найважливіших загальносуспільних проблем (забезпечення розвитку освіти, науки, культури, охорони довкілля та здоров'я людини, державного управління, національної безпеки та оборони держави та демократизації суспільства) та створення умов для інтеграції України у світовий інформаційний простір відповідно до сучасних тенденцій інформаційної геополітики.

Метою НПІ є створення необхідних умов для забезпечення громадян та суспільства своєчасною, достовірною та повною інформацією шляхом широкого використання інформаційних технологій, забезпечення інформаційної безпеки держави.

Програма спрямована на вирішення основних завдань:

– формування правових, організаційних, науково-технічних, економічних, фінансових, методичних та гуманітарних передумов розвитку інформатизації;

– застосування та розвиток сучасних інформаційних технологій у відповідних сферах суспільного життя України;

– формування системи національних інформаційних ресурсів;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

– створення загальнодержавної мережі інформаційного забезпечення науки, освіти, культури, охорони здоров'я тощо;

– створення загальнодержавних систем інформаційно-аналітичної підтримки діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

– підвищення ефективності вітчизняного виробництва на основі широкого використання інформаційних технологій;

– формування та підтримка ринку інформаційних продуктів і послуг;

– інтеграція України у світовий інформаційний простір.

Головним завданням програми інформатизації у соціальній сфері є створення для управлінських і регіональних структур програмних систем та засобів обліку всіх рівнів, аналізу і моделювання зайнятості населення, запобігання масовому безробіттю та для широкого залучення населення до нових галузей матеріального виробництва та інших сфер. Органам соціального захисту мають бути передані інформаційні технології, які виключають затримки у перерахуванні та виплаті пенсій і допомоги з урахуванням поточних змін законодавчих та інших нормативних актів. Отже можна зазначити, що забезпечення достатньою законодавчою базою це рушійна сила інформатизації суспільства та соціального розвитку, адже інформатизація повинна бути спрямована на підвищення ефективності використання потенціалу країни, на реалізацію механізмів розвитку цивілізації в цілому і бути орієнтованою на задоволення інформаційних потреб усіх членів суспільства.

Загальна ситуація в Україні у галузі інформатизації на сьогодні не може бути визнана задовільною і не тільки через кризові явища в економіці, а й через недостатнє забезпечення інтернет ресурсами. Рівень інформатизації українського суспільства порівняно з розвинутими країнами Заходу становить лише 2-2,5 відсотка. Головним засобом інформатизації суспільства в наш час є інтернет. Кількість користувачів інтернету в Україні наведена на рисунку 1.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

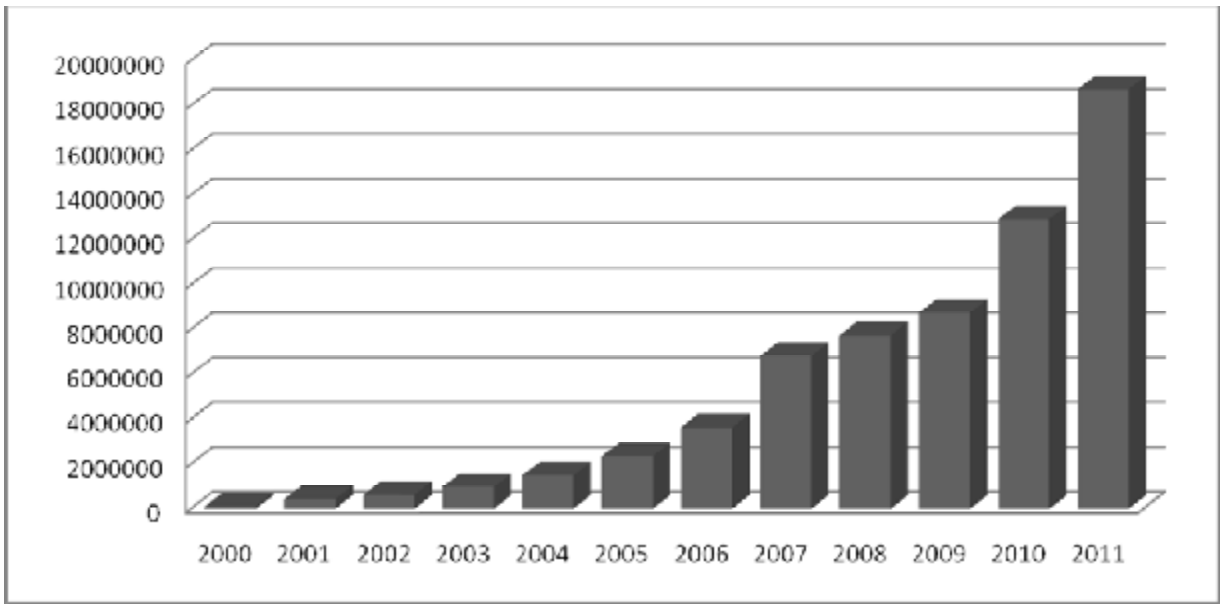

Рис.1 Діаграма зміни чисельності інтернет-користувачів в Україні 2000-2010 роки [2]

Сучасний стан інформатизації в Україні характеризується такими ознаками:

– сформована і реалізується державна політика у сфері інформатизації;

– прийнято закони України з питань Національної програми інформатизації;

– активно створюється нормативно-правова та нормативно-технічна база сфери інформатизації;

– процес інформатизації перестав бути стихійним і набуває ознак керованості;

– набуває сили регіональна складова інформатизації;

– сформувався і набуває сили ринок сучасних інформаційних технологій і послуг;

– здійснюються заходи, що спрямовані на захист інформації та забезпечення інформаційної безпеки держави в умовах застосування комп'ютерної техніки;

– розвивається міжнародне співробітництво в сфері інформатизації.

Висновок. Таким чином, глобальною метою інформатизації є забезпечення необхідного рівня інформованості населення, зумовленого

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

цілями соціально-економічного розвитку країни. Головним її підсумком стане забезпечення вільного своєчасного доступу населення до регіонального, державного і світового інформаційного фонду, формування потреби і свідомої необхідності його використання в процесі діяльності у кожного члена суспільства. Проблеми інформатизації суспільства викладені в Національній програмі інформатизації України. Незважаючи на всі проблеми, недоліки, існуючі обмеження, мережа Інтернет все більше використовується в державних установах. Є проекти інформаційних систем, де прийняті технічні рішення на базі можливостей і технологій Інтернет (в цих системах інформація не належить до категорії з обмеженим доступом). В Указі Президента та Національній програмі інформатизації передбачено ряд завдань щодо створення корпоративних мереж науково-дослідних установ, міністерств, відомств.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абдеєв В.Р. Філософія інформаціної цивілізації / В.Р.Абдеєв. – М. : Владос, 2004. – 336 с.
2. Інтернет в Україні: Вікіпедія / Електронний ресурс: http://uk.wikipedia.org/wiki/Інтернет_в_Україні.
3. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – №48. – 2–4 с.
4. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 4 лютого 1998 р. // Верховна Рада України. – Юрид. вісник України, – 1998. – №18. – 4–5 с.
5. Про затвердження Завдань Національної програми інформатизації на 1999-2001 роки: Постанова Верховної Ради України від 13 липня 1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 37. – 15-16 с.
6. Про Концепцію Національної програми інформатизації : Закон України від 4 лютого 1998 р. // Юрид. вісник України. – 1998. – №18. – 18 с.

УДК 504.38

ЗМІНА КЛІМАТУ В КОНТЕКСТІ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ СУЧАСНОСТІ

В.Г. Горошко, ***студентка групи Б5/1***

Науковий керівник: к.е.н., асистент Пилипенко Т.В.

Миколаївський національний аграрний університет

Стаття присвячена розгляду глобальним екологічним проблемам сучасності. Серед яких однією з найгостріших є зміна клімату. Розглянуто вплив екологічних проблем на зміну клімату та запропоновано шляхи вирішення даної проблеми.

Ключові слова: екологічна проблема, зміна клімату, парниковий ефект, парникові гази, глобальне потепління, динаміка розвитку, погодні умови, прогноз, міжнародні організації.

Постановка проблеми. Зміна клімату є однією з глобальних екологічних проблем людства. Інтенсивна економічна діяльність людини та надмірне споживання природних ресурсів негативно впливають на стан клімату. Згідно прогнозів провідних міжнародних наукових центрів з дослідження клімату, протягом наступного століття температура підвищиться на 2-5 градусів за Цельсієм. Такі темпи глобального потепління спричинять серйозні кліматичні зміни і різні екосистеми опиняться під загрозою зникнення.

За останні роки вчені Українського науково-дослідного гідрометеорологічного інституту встановили, що середньорічна температура повітря в Україні зросла на 0,7-0,9 ^{o}C, а кількість опадів - на 50-100 мм [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сучасному етапі розвитку проблемі зміни клімату приділяється значна увага багатьох науковців, про що свідчить велика кількість наукових публікацій, присвячених цій темі. Основні риси кліматичних умов України, розподіл кліматичних елементів та кліматичне районування території країни розглянуті в працях видатного українського кліматолога І.Є. Бучинського. Широкі дослідження мікрокліматичних умов України та їх динаміки провів

М.І. Щербань. Загальні питання, що стосуються динаміки кліматичних умов та її чинників, детально розглянуті Є.П. Школьним.

На думку О.О. Іващенка, збереження тенденцій змін погоди дозволяє говорити про значні зміни клімату у майбутньому. Останніми роками для жителів України стали звичними набагато м'якші зими і більша спека влітку порівняно з попередніми десятиліттями [2].

Мета досліджень полягає у визначенні впливу екологічних проблем на зміну клімату на території України.

Виклад основного матеріалу. Господарська діяльність людини, основана на застосуванні штучно створених засобів, приводить, в підсумку, до різкого посилення активного втручання суспільства в хід природних процесів, що дедалі прискорюються за темпами і зростає за силою дії. Саме тому останнім часом ми все частіше згадуємо про проблеми пов'язані з екологією і безпекою нашого життя. В останні декілька років людство почало усвідомлювати величезну кількість проблем, пов'язаних з нашим впливом на навколишнє середовище. Серед них – це глобальні зміни клімату. Сьогодні можна зі впевненістю сказати, що значні кліматичні зміни вже відбуваються.

Останні роки відмічаються інтенсивне потепління клімату. Літо стає жаркішим, зима – м'якшою. Вчені помітили, що в останні 100-130 років наша атмосфера помітно потеплішала і цей процес невмолимо продовжується, середня температура вперто повзе вверх. Лише за останні 100 років середньорічна температура підвищилась щонайменше на 0,3- 0,6^{o}C. Причини глобального потепління пояснюють так званим парниковим ефектом, суть якого полягає в тому, що Земля отримує енергію Сонця в основному у видимій частині спектру, а сама, оскільки є набагато більш холодним тілом, випромінює в космічний простір головним чином інфрачервоні промені. Але багато газів, які знаходяться в атмосфері – водяний пар, вуглекислий газ, метан, окисли азоту та інші – прозорі для видимих променів, але активно поглинають інфрачервоні, утримуючи тим самим в атмосфері частину тепла, яку ті повинні були б віддавати в космос.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Таким чином, на поверхні Землі утримується температура на рівні, придатному для життя.

Саме посилення парникового ефекту призводить до розбалансування усталеної кліматичної системи. Серед найбільш очевидних і відчутних наслідків зміни клімату, які частково даються взнаки вже тепер, можна виокремити такі: підвищення середньорічної температури нижніх шарів атмосфери на планеті, танення льодовиків, підвищення рівня світового океану й затоплення прибережних територій, збільшення частоти і сили екстремальних природних явищ (землетруси, урагани, цунамі тощо).

Немає сумніву в тому, що глобальне потепління може призвести до незворотного процесу в довкіллі. Навіть незначна зміна складових радіаційного балансу може спричинити зміни напрямків вітру та течій океану, що сильно вплинуть на існуючі кліматичні умови. В результаті цього населенню Землі та більшості її екосистем може бути заподіяно непоправної шкоди.

На думку українських екологів, найбільш уразливими від впливу глобального потепління є акваторії українських водойм: зниження рівня води у Дніпрі призведе до виникнення проблем із водопостачанням, обмежить експлуатацію цієї водної артерії, зменшиться потужність дніпровських ГЕС. Підвищення рівня Чорного моря становить ризик деградації дельт Дніпра, Дунаю і Дністра. Під впливом глобального потепління в українському аграрному секторі вже назріло питання адаптації до нових кліматичних умов. Так, за даними Інституту Землеробства оптимальні періоди посіву озимих змістилися з кінця серпня на середину вересня, це, вірогідно, вимагатиме впровадження нового агрокліматичного районування і оптимізації посівних площ.

Ще однією досить вагомою проблемою є якість повітря. Серед основних джерел забруднення атмосфери виділяють автомобільний транспорт. У викидах автомобілів знаходяться такі шкідливі речовини як: угарний газ, окиси азоту, тверді частинки та летючі органічні з’єднання. На

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

автотранспорт приходиться 90 % угарного газу, що взагалі викидається в атмосферу.

Автотранспорт – не єдина причина забруднення повітря. Головним його джерелом є викиди промислових підприємств. Спалювання, наприклад, вугілля на теплових електростанціях супроводжується викидами диму, який містить двоокис сірки та окис азоту. В процесі виробництва пластмас у атмосферу попадають хлороф – торвуглець, які руйнують її озоновий шар. Відрізняючись великою стійкістю, ці гази спроможні накопичуватись і зберігатися в атмосфері до 100 років. Тому, не дивлячись на спроби скоротити викиди, ми ще довго будемо відчувати на собі негативний вплив вже того хлороф – торвуглецю, який накопичився у атмосфері.

При спалюванні великої кількості побутового сміття, яке постійно накопичується, виникає дим, у якому знаходяться діоксини. Речовини, які використовуються у хімчистці, містять перхлоретилен, який було внесено спеціалістами до списку «шкідливих для здоров'я забруднювачів повітря», які мають канцерогенні властивості.

Через постійне збільшення забруднення повітря почастішали випадки госпіталізації хворих з астмою. Збільшується захворюваність астмою та іншими респіраторними захворюваннями серед дітей, погіршується стан людей похилого віку, вагітних жінок, людей із захворюваннями серця та легень.

Однією із причин, що також впливає на зміну клімату є кислотні дощі, що спричиняються сильними кислими газами, що містять окис нітрогену або двоокис сульфуру, які викидаються в повітря. Ці гази підвищують кислотність вологи, і вона випадає у вигляді дощу. Унаслідок кислотних дощів багато водоймищ стали практично мертвими, гинуть ліси. Кислотні опади підсилюють токсичність елементів харчування в зелені, а також збільшують вимивання мінеральних речовин із ґрунту.

Усе це, зрештою, призводить до загибелі природних рослинних угруповань або різко знижує їхню біологічну продуктивність. Якщо рівень

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

водневого показника нижче 5, то життєдіяльність багатьох організмів припиняється. Для боротьби з кислотними дощами необхідно направити зусилля на скорочення викидів кислото утворюючих речовин вугільними електростанціями. А для цього необхідно: використання низько сірчисте вугілля чи його очищення від сірки; установка фільтрів для очищення газоподібних продуктів; застосування альтернативних джерел енергії.

Найважливішою складовою частиною атмосфери, що впливає на клімат і захищає все живе на Землі від випромінювання Сонця, є озоносфера. Роль озону у збереженні біологічного життя на Землі винятково велика. В даний час вважається доведеним, що шар озону над нашою планетою виснажується, що може викликати зміну теплового і водного балансу планети, рослинного покриву, збільшити кількість таких захворювань, як рак шкіри і в остаточному підсумку – поставити під загрозу існування людини як біологічного виду [3].

У наш час екологія ставить перед людством непросте завдання: стабілізувати клімат чи хоча б пом’якшити невідворотні наслідки його зміни. Для цього насамперед, слід змінити культуру споживання природних ресурсів, особливо первинних енергоносіїв. Наприклад, отримання електроенергії з поновлюваних джерел енергії. Необхідно також переглянути спосіб економічного розвитку, вийти на принципово новий рівень екологічної свідомості та поведінки.

На жаль, на сьогоднішній день не всі готові визнати проблему зміни клімату. Головне питання в тому, що ніхто не знає, наскільки швидко може погіршитися ситуація. Як не дивно, проблема зміни клімату є, радше, етичною проблемою, оскільки, маючи справу з екологічною загрозою, не все людство готове змінити свою поведінку для запобігання катаклізмам.

Нагальним є широке впровадження чистих технологій у приватному секторі, а також їх широке використання. Це можливо досягнути за допомогою технологічного співробітництва між промислово розвинутими країнами та країнами, що розвиваються.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Прогнозується, що до 2030 року об'єми викидів шести основних парникових газів без додаткових зусиль збільшаться на 25-90% у порівнянні з показниками 2000 року. При використанні правильної стратегії можна уповільнити та стабілізувати підвищення кількості викидів парникових газів до атмосфери.

Висновки. Вищевикладене дає підстави вважати, що зміна клімату є, можливо, найбільш важливою та складною проблемою в сфері охорони навколишнього середовища, яка спіткала людство. Огляд даного матеріалу дає підстави зробити такі висновки:

1. Наявна нормативна база України не є достатньою та потребує значного вдосконалення, особливо врегулювання питання зміни клімату на рівні законів.
2. Проблемним і надалі залишається питання щодо скорочення викидів парникових газів.
3. Україна повинна рівнятись і запозичувати досвід європейських країн, який не може не стати прикладом для неї.

Ми повинні весь час думати про те, який вплив наші дії мають на довкілля, та як ми можемо змінити ситуацію на краще. Це допоможе нам зберегти нашу планету не лише для себе, а й для майбутніх поколінь.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Колюбакін В. Кліматичні зміни та їх наслідки / В. Колюбакін // Farmer. – 2008. – № 2. – 8–9 с.
2. Іващенко О.О. Шляхи адаптації землеробства в умовах змін клімату / О.О. Іващенко // Збірник наукових праць ННЦ «Інститут землеробства УААН». – К. : ВД «ЕКМО», 2008. – Спецвипуск. – 15–21 с.
3. Васюкова Г.Т. Екологія : підручник / Г.Т. Васюкова, О.І. Грошева. – К. : Кондор, 2009. – 524 с.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 141.7:504.03.

СТАЛИЙ РОЗВИТОК: СОЦІАЛЬНО-ЕКОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Морозова Н.С., магістр

Науковий керівник: к.е.н., асистент Пилипенко Т.В.

Миколаївський національний аграрний університет

В даній статті розглянуто проблеми сталого розвитку з позиції соціальної сфери та екології. Викладено власне бачення сталого розвитку, його значення для суспільства, передумови його виникнення та шляхи вдосконалення. Сформовано ряд практичних задач, без яких вирішення питання сталого розвитку неможливе.

Ключові слова: Сталий розвиток, соціально-екологічні проблеми, навколишнє середовище, екологія, суспільство.

Постановка проблеми. Постановка питання в площині еколого-економічної стійкості пов'язана з тим, що під загрозою знаходиться не лише стан, а й соціальна рівновага на Землі, оскільки, враховуючи збільшення обсягів виробництва, проблеми взаємодії природи і суспільства стають все гостріше і гостріше. Сьогодні, на початку 21 століття – на 20% найбагатшої частини населення планети припадає 80% виробленого сукупного суспільного продукту і, відповідно, на частку інших – 20%. Форсована ж ліквідація цього розриву в рамках відомих сьогодні моделей розвитку неминуче призведе до зростання споживання всіх видів природних ресурсів, що ще більше погіршить екологічну ситуацію. Сприяти вирішенню цієї проблеми може впровадження концепції сталого розвитку та пошук альтернативних шляхів щодо забезпечення потреб суспільства [3].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичні основи сталого розвитку суспільства у своїх працях досліджували як вітчизняні, так і зарубіжні вчені, а саме: Б. Данилишин, С. Дорогунцов, С. Міщенко, Л. Шостак, В. Шевчук, З. Герасимчук, П. Прадун, Л. Мельник, О. Грянник, М. Шапочка, Н. Гребенюк, В. Феденко, В. Трегобчук та інші [4].

Проте комплексна оцінка соціально-екологічних проблем, що передує виникненню та впровадженню ідеї сталого розвитку в Україні висвітлена не достатньо.

Постановка завдання. Основним завданням статті є визначення соціально-екологічних проблем, що є об'єктивною передумовою впровадження ідеї сталого розвитку та визначення основних шляхів їх розв'язання.

Виклад основного матеріалу. Наприкінці XX ст. збереження середовища проживання людини стало однією з найважливіших проблем людства. Різке зростання екологічних проблем нині властиве більшості країн світу. Вони здебільшого породжені науково-технологічним прогресом, особливо науково-технічною революцією XX століття, яка триває і досі. Новітні досягнення у цій сфері породжують реальні надії на збереження здорового для людини життєвого середовища. В останні роки спостерігається спад темпів та обсягів приросту населення, особливо в так званих розвинутих країнах. В Україні також в силу цілої низки негативних соціально-економічних трансформацій скоротився приріст населення.

Земля являє собою замкнуту систему з обмеженими ресурсами, а людство і техносфера, подібно до бактерій, розростаються з гіперболічної швидкістю. Швидка зміна технологій у напрямку зниження їх ресурсоємності в 10-20 разів навряд чи можливо в найближчі роки, тому планеті загрожують прискорене вичерпання невідновних природних компонентів і наростання руйнівних процесів у всіх її екосистемах. Помітно зросли темпи виснаження ряду природних ресурсів. Зараз людство змушене використовувати корисні копалини з гранично низьким вмістом корисних компонентів, що збільшує витрати живої і суспільної праці при задоволенні потреб суспільства і знижує ефективність виробництва.

У XX ст. значно посилився вплив людини на клімат. Цей процес обумовлений зростанням кількості міст та їх розширенням, інтенсифікацією промислового виробництва. Вчені почали виокремлювати й досліджувати специфічний міський клімат. Після війни у багатьох країнах велося

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

інтенсивне гідробудівництво, виникли штучні водосховища, які тепер значною мірою впливають на довкілля. Внаслідок людської діяльності скорочуються природні запаси родючих земель, прісної води, лісових масивів, рослинного і тваринного світу.

Особливо загрозлива ситуація склалася в експлуатації мінерально-сировинних родовищ, у першу чергу у видобутку паливно-енергетичних ресурсів (кам'яного вугілля, нафти і газу).

Вичерпність і невідновлювальність цих ресурсів все більшою мірою стає загрозою для людства. Запасів їх у надрах за нинішнього рівня споживання залишилось на 50-200 років. Проте поряд з цим цілком закономірно відбувається зростання потреб всього людства, посилюється прагнення до підвищення добробуту населення усіх країн світу. Ті країни, що досягли високого рівня життя, продовжують нарощувати споживання товарів і послуг, інші - прагнуть подолати або ж скоротити прірву, яка відділяє їх від багатих. Це неминуче супроводжується збільшенням використання природних ресурсів, подальшим забрудненням навколишнього середовища. Останнє є однаково небезпечним для населення багатих і бідних країн світу, бо життєвий простір у них спільний – одна планета [2].

У старих і нових індустріальних регіонах України нині відбувається тотальна інтоксикація природи і населення. В останні два-три десятиліття в багатьох областях, особливо у південних і на Донбасі, а також у Карпатському регіоні, активізувалися негативні процеси і явища, зокрема водна і вітрова ерозія ґрунтів, зсуви, селі, руйнуються береги річок, зростає кількість техногенних аварій і катастроф. Поряд з цим прискорилася дегуміфікація ґрунтів, падає їх родючість і, як наслідок — знижується продуктивність сільськогосподарських і лісових угідь. Посилилася ймовірність виникнення катастрофічних паводків та вітровалів. Гострою екологічною й соціально-економічною проблемою стали замулювання і зникнення малих річок, забруднення і зниження якості природних вод,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

руйнування і деградація водних екосистем, зменшення рибопродуктивності, втрата рекреаційного потенціалу та естетичної цінності ландшафтів.

Надзвичайно загострилася проблема забезпечення високоякісними та чистими водними ресурсами потреб комунального і сільського господарства, промисловості та інших галузей людської діяльності. Нині у переважній більшості областей України погіршується водозабезпечення, а якість питної води продовжує залишатися досить низькою. Разом з тим водні ресурси використовуються дуже нераціонально, неекономно. Охорона поверхневих і підземних водних джерел організована вкрай незадовільно. Тому концентрація деяких забруднюючих речовин у багатьох річках, озерах та інших водоймах нерідко перевищує гранично допустимі норми у десятки і сотні разів. Кількість забруднюючих речовин, які надходять в атмосферне повітря від стаціонарних джерел, нині має тенденцію до зменшення, водночас обсяги забруднень від автомобільного транспорту швидкими темпами зростають.

Головними причинами забруднення довкілля, насамперед атмосферного повітря, слід вважати ресурсо- та енергоємне, морально і фізично застаріле технологічне і природоохоронне обладнання, а в окремих випадках – відсутність очисних споруд та ефективного контролю за діяльністю екологонебезпечних підприємств, низьку технологічну дисципліну, гострий дефіцит коштів для забезпечення нормальної експлуатації очисного устаткування і споруд. Вкрай негативно позначається на реалізації природоохоронних заходів в Україні й те, що досі належним чином не діють економічні інструменти та важелі, покликані спонукати підприємства, об'єднання й фірми до впровадження екологобезпечних, ресурсо- та енергозберігаючих технологій, очисного обладнання нових поколінь, налагодження нормального функціонування очисних споруд тощо.

В останній третині XX століття сформувалася ідея сталого розвитку, що в 1992 році була офіційно проголошена Всесвітньою конференцією глав держав і урядів у Ріо-де-Жанейро. Ця концепція передбачає, з одного боку,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

покращення рівня життя населення різних країн та його подальше зростання, а з другого боку, – скорочення споживання природних ресурсів, особливо це стосується невідновлювальних природних речовин та їх відтворення. Менш розвинутим країнам треба збільшувати темпи економічного зростання, а більш розвинутим країнам, спираючись на вже нові здобутки науки, необхідно скорочувати споживання природних ресурсів, в першу чергу невідновлювальних, переходити на інші види матеріалів та енергії, повсюдно на планеті поширювати прогресивні ресурсонемісткі безвідходні технології та припинити процес забруднення довкілля і забезпечити його якісне відтворення на загальносвітовому рівні.

Підсумок розвитку людства за останнє десятиріччя було підведено в 2002 році на всесвітній конференції глав держав і урядів усіх країн у Йоганнесбурзі. На цьому офіційному заході визначено, що гострі глобальні екологічні і соціальні проблеми так і не розв'язані, не вдалося і що надалі немає іншого шляху для вирішення цих проблем, як перехід до сталого розвитку. Ця концепція передбачає органічне поєднання екологічної, економічної та соціальної сфер [1].

Вони органічно взаємопов'язані та взаємообумовлені і тільки в цій єдності складають сталий розвиток. Разом з тим треба зауважити, що ключовою ланкою є екологічна. Без збереження природного середовища проживання людей всі інші втрачають сенс [5].

Для стійкого розвитку економічного району та вирішення екологічних проблем необхідно, по-перше, скоротити до оптимальних розмірів виробництво і споживання природних ресурсів, насамперед газу, вугілля, лісу, прісної води, використання земель в обробітку тощо; по-друге, сформувати ефективну інвестиційну політику, спрямовану на розробку, освоєння і використання природо- та ресурсозберігаючих технологій, виробництво екологічно чистих видів продукції.

Відповідно до концепції ведення сільського господарства на забруднених радіонуклідами територіях необхідно вилучити з використання

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

850 тис га угідь, зменшити розораність ґрунтового покриву, забезпечити економічно збалансоване співвідношення угідь.

Потрібний жорсткіший контроль за діяльністю промислових і сільськогосподарських підприємств з метою обмеження викидів ними шкідливих речовин у повітря та поверхневі води.

Висновки. На жаль, протягом тисячоліть людина посилено втручалася в природу, порушуючи в ній рівновагу. Особливо ускладнилися відносини суспільства і природи в XX ст., коли в процесі науково-технічної революції різко зріс антропогенний вплив на навколишнє середовище. Усвідомивши наближення глобальної екологічної та соціальної катастрофи, світове суспільство вживає заходів щодо впровадження ідеї сталого розвитку.

Дотримання концепції сталого розвитку передбачає розв'язання багатьох проблем, пов'язаних із збереженням і раціональним використанням природних ресурсів, подоланням бідності, задоволенням потреб суспільства. Необхідним є дотримання балансу між зростаючими потребами і інтересами охорони довкілля. Соціальні та економічні потреби слід задовольняти у такий спосіб, щоб не зашкодити ресурсам у майбутньому і не порушити життєздатності систем, від яких залежить сучасне і майбутнє існування суспільства.

Концепція сталого розвитку відбиває розуміння тісного взаємозв'язку екологічних, економічних і соціальних проблем людства і того факту, що вони можуть бути вирішені лише комплексно, за умови тісної співпраці і координації зусиль усіх країн світу.

Сталий розвиток ставить питання про мету існування людини і суспільства, вимагає перегляду взаємовідносин між людиною і природою, а також соціальної справедливості і рівності. Він не тільки сприяє економічному зростанню держави, а й справедливо розподіляє його результати відновлює довкілля та допомагає подолати бідність.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Герасимчук З.В. Регіональна політика сталого розвитку : теорія, методологія, практика : Монографія / З.В. Герасимчук – Луцьк : Надстир'я, 2008. – 528 с.
2. Данилишин Б.М. Устойчивое развитие в системе природно-ресурсных ограничений / Б.М. Данилишин, Л.Б. Шостак. – К. : СОПС України НАНУ, 1999.– 367 с.
3. Долішній М.І. Стан навколишнього середовища і його вплив на трудові ресурси Львівської області / [Долішній М.І., Трегобчук В.М., Г.Д. Гуцуляк та ін.]. – Чернівці : Прут, 1999. – 149-150 с.
4. Соціальна, екологічна та економічна сталість [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://inform.org.ua/socialna-ekologichna-ta-ekonomichna-stalist.html
5. Сталий розвиток як парадигма суспільного зростання XXI ст [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.geograf.com.ua/geoinfocentre/20-human-geography-ukraine-world/273-stalyi-rozvytok-yak-paradygma-suspilnogo-zrostannya-21-st

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 338.43:796.51(477)

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Наумова А. Ю. , магістр

Науковий керівник: к.е.н., асистент Пилипенко Т.В.

Миколаївський національний аграрний університет

Досліджено основні аспекти щодо змісту поняття сільського зеленого туризму та моделей його організації. Розглянуто сукупність переваг розвитку сільського зеленого туризму для населення та держави в цілому. Визначено основні проблеми розвитку сільського зеленого туризму в Україні та представлено перспективні напрями для його вдосконалення та поширення.

***Ключові слова**:* сільський зелений туризм, проблеми, перспективи, модель, розвиток.

Постановка проблеми. Кілька років тому у сфері туризму України з'явився термін «сільський зелений туризм». Його розвиток прогресує з кожним роком. Центральним суб'єктом в організації відпочинку на селі виступає сільська родина, яка проживає в селі, здійснює основну діяльність, пов'язану з веденням особистого селянського господарства, та побічну, – з використанням майна цього господарства для надання послуг у сфері зеленого туризму, а саме: забезпечення відпочиваючих житлом, харчуванням, ознайомленням з місцевою культурою та традиціями. Розвиток сільського зеленого туризму може розширити сферу зайнятості сільського населення і дати селянам додатковий заробіток та створити можливості зайнятості сільського господаря не тільки у виробничій сфері, але й в сфері обслуговування.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вагомий внесок у дослідження проблем сільського зеленого туризму, зробили такі відомі зарубіжні та вітчизняні вчені, як: Л. Г. Агафонов, Б. І. Вихристенко, Л. В. Забуранна, А. П. Дурович, В. К. Євдокименко, Г. В. Казачковська,

В. І. Карпова, С. І. Попович, О. В. Савлюк, Дж. Уокер, Ю.Н. Чоботар та інші. Проте в сфері розвитку сільського зеленого туризму залишається ще багато питань щодо формування засад його оптимальної організації та управління, а відсутність вирішення цих завдань має негативний вплив на розвиток та популяризацію даного виду туризму в Україні.

Мета дослідження полягає у обґрунтуванні сутності сільського зеленого туризму та визначенні проблем і перспектив його розвитку як окремої ланки туристичної сфери України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сільський зелений туризм (СЗТ) - для України явище досить нове, неординарне і трактується по-різному. Проте згідно визначення Міжнародної спілки екотуризму, сільський зелений туризм – це спрямована мандрівка в сільську місцевість з метою ознайомлення з місцевою культурою та історією природного середовища, яка не порушує цілісності екосистеми, при цьому робить охорону природних ресурсів вигідною для сільських мешканців. Міжнародний Союз охорони природи визначає даний вид туризму як мандрівку з відповідальністю перед навколишнім середовищем по відносно незайманих територіях з метою вивчення і відпочинку на природі, що сприяє її охороні, чинить «м'який» вплив на навколишнє середовище, забезпечує активну соціально-економічну участь місцевих мешканців у збереженні природи та отриманні ними переваг від цієї діяльності.

Перевагою даних визначень є те, що досліджуються не лише економічні функції сільського туризму. Визначено, що він виконує низку інших, не менш важливих функцій, що обумовлено тим, що сільський туризм - це різні взаємовідносини, часто - конфліктні: людини та природи, міського і сільського способів життя, історії, культури тощо. Враховуючи це, нами були досліджені основні переваги сільського зеленого туризму для господарств, що надають послуги в даній сфері: додатковий дохід у позааграрній діяльності; активізація підприємницької діяльності селянської родини; особистий розвиток родини.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

В Україні існують певні моделі організації сільського зеленого туризму:

1. Розвиток сільського туризму на базі домогосподарства або особистого селянського господарства, яке поставляє на ринок не більше 9 ліжко-місць. Ця модель успішно реалізується в сільській місцевості, яка у більшості не відноситься до туристичної, але є потенційно привабливою та має відповідні ресурси;

2. Будівництво приватних туристичних об`єктів в сільській місцевості. Ця модель успішно реалізується у формі стилізованих агротуристичних хуторів, культурно-етнографічних центрів (наприклад, «Бессарабське село “Фрумушика-Нова”» на Одещині, «Соколиний хутір» на Чернігівщині);

3. Перспективною вважається модель, яка включає сільськогосподарські тематичні парки, центри. Концепція такої моделі - популяризація нових технологій у сільському господарстві, альтернативних джерел енергії, ознайомлення з традиційним сільськогосподарським виробництвом, пов`язаними з ним святами та традиціями, надання послуг з дорадництва та гостинності [1].

Сільський зелений туризм, на нашу думку, несе ряд переваг для сільської громади, на базі якої надаються ці послуги: підвищення рівня зайнятості сільського населення; активізація торгівлі в регіоні; збереження і розвиток культурної та історичної спадщини села.

Сільський зелений туризм чинить позитивний вплив на відродження, збереження і розвиток місцевих народних звичаїв, промислів, пам'яток історико-культурної спадщини. Проявляючи інтерес до цих надбань народної культури, мешканці міст під час відпочинку на селі розкривають місцевим жителям їхню справжню цінність, популяризують їх у своїх краях і, таким чином, допомагають їх збереженню морально, а подекуди й матеріально; забезпечується розвиток інфраструктури села; відбувається активізація діяльності сільської громади.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Споживачі послуги сільського зеленого туризму мають значну кількість переваг від використання можливостей даного виду відпочинку, а саме: активний відпочинок «на природі»; навчання виробництву продукції на селі, набуття нових умінь; вживання натуральних страв; пізнання культури регіону;
безпосереднє спілкування з місцевими жителями.

Даний вид відпочинку має найдемократичнішу цінову політику. Цінові пропозиції умовно можна поділити на п'ять категорій, залежно від таких умов як побутові, інфраструктура, додаткові пропозиції, сезон та цінність регіону. Через тривалу економічну кризу в Україні все більше громадян, обмежуючи свої витрати, орієнтуються на економ-пропозиції вітчизняних фермерів і селян. Для багатьох українців - власників особистих заміських маєтків прийом гостей став істотною підмогою, що дозволяє вижити в кризові часи [2].

Пріоритетність розвитку сільського зеленого туризму в усіх регіонах України зумовлена такими обставинами:

1. Розвиток сільського зеленого туризму стимулює мале підприємництво, важливе для оздоровлення економіки аграрних районів країни.

2. Регіони України володіють малоосвоєним рекреаційним потенціалом, що потребує пошуку альтернативних та ефективних стимулів для його раціонального використання у відпочинково-туристичних цілях.

3. Створення та розвиток агрорекреаційного сервісу вирішує низку напружених соціальних проблем багатьох регіонів, зокрема, масового безробіття, закордонного заробітчанства, складного соціального клімату тощо.

4. Збережена етнокультурна самобутність історичних країв нашої держави виступає ексклюзивною, міжнародно-туристичною, конкурентною перевагою, що дозволить Україні бути серед основних осередків розвитку сільського туризму в Європі.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Як наголошують фахівці, основними проблемами розповсюдження сільського зеленого туризму в Україні є: відсутність правового забезпечення розвитку сільського зеленого туризму; відсутність механізму раціонального та екологічно збалансованого використання природного та історико-культурного потенціалу для потреб туризму; невизначеність щодо схем кредитування, оподаткування, тарифів на житло та послуги; відсутність виваженої маркетингової політики в сфері сільського туризму; невисокий рівень кадрового забезпечення сільського туризму [3].

Практична реалізація державної політики в сфері підтримки сільського туризму носить сьогодні, як і упродовж багатьох попередніх років, переважно декларативний характер, а державне цільове фінансування розвитку сільського туризму як на загальнодержавному, так і на регіональному рівні практично відсутнє. Наразі у бюджеті України на 2013 р. коштів на розвиток сільського туризму не передбачено.

У цілому, за оцінками експертів різних організацій, що займаються питаннями туризму, українським фермерам є чим привабити гостей. Краща ситуація у західноукраїнських підприємців – краса природи і близькість до кордону дозволяють їм пропонувати клієнтам вигідні умови і захоплюючі програми без особливих складнощів. Необхідно лише зробити ремонт, забезпечити прийнятні зручності, обставити приміщення і провести рекламну кампанію. Складніше аграріям з центральних і східних регіонів України - щоб привабити відвідувачів, необхідно витратитися на розробку цікавих програм відпочинку та забезпечити цікаве дозвілля – побудувати ставок для риболовлі, майданчики для спортивних ігор, навчання традиційним ремеслам тощо.

Комплексно досліджуючи особливості розвитку сільського зеленого туризму в Україні нами були виявлені його наступні слабкі сторони: несприятливе правове та економічне середовище; недостатньо використовується досвід зарубіжних країн; неузгодженість дій центральних органів виконавчої влади у сфері туризму та аграрної політики; відсутність

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

привабливих кредитних ресурсів для сільського населення та сприятливих умов для інвестицій; на всеукраїнському рівні відсутня реклама сільського туризму; проблеми в отриманні гарантованих та якісних послуг, недостатня можливість захисту прав сторін; недостатня кількість високоякісних об'єктів розміщення в центрі та на сході країни; складність доступу до інформації щодо невикористаних туристичних можливостей села; відсутні навчальні центри для підготовки та перепідготовки менеджерів та сільського населення тощо.

Враховуючи вищезазначене, потрібно відмітити, що зараз особливо важливим на ряду із законодавчим визначенням сфери сільського зеленого туризму є питання просування в Україні самої ідеї сільського зеленого туризму в цілому. Метою розробки цієї широкомасштабної програми повинно стати підвищення поінформованості населення і створення позитивного ставлення до цього виду відпочинку. Для цього повинні бути задіяні такі види маркетингових комунікацій як PR-статті, інтерв'ю, прес-конференції, семінари, брифінги, телепередачі, що викликають довіру та позитивну реакцію у відпочиваючих. Варто також активізувати значення місцевої влади у підтримці цілей сільського зеленого туризму. Саме місцева влада може клопотати про забезпечення податкових пільг та інших преференцій при одержанні дотацій з бюджетів особам, які беруть участь у наданні агротуристичних послуг [4].

Висновки. Сільський зелений туризм у більшості країн розглядається як невід'ємна складова частина комплексного соціально-економічного розвитку села та як один із засобів вирішення багатьох сільських проблем, що має стати для України взірцевим прикладом. Проте сьогодні в Україні лише формується розуміння сільського зеленого туризму як специфічної форми відпочинку на селі з можливістю ефективного використання природного, матеріального і культурного потенціалу регіонів. Але не дивлячись на певні недоліки формування цієї відносно нової окремої ланки туристичної галузі України, він, безсумнівно, є досить перспективним видом

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

діяльності, набуваючи з кожним роком все більшого поширення. А вдосконалити систему функціонування сільського зеленого туризму в Україні можливо завдяки виваженій та науково-обгрунтованій стратегії впорядкованих дій щодо популяризації та раціоналізації його розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Забуранна Л. В. Сільський агарний туризм як чинник розвитку сільських територій України / Л.В. Забуранна // Економіка АПК : Міжнародний науково-виробничий журнал. – 2012. – № 5. – С. 110-115.
2. Карпова І. І. Концептуальні аспекти екотуризму щодо збереження ландшафтного різноманіття / І. І. Карпова // Природа. – 2011. – № 2. – С. 4-8.
3. Литвиненко Н. А. У село на відпочинок / Н. А. Литвиненко // Сільські вісті. – 2011. – № 6. – С. 11-14.
4. Савлюк О. В. Аналіз сучасного стану та перспективи розвитку сільського зеленого туризму в Україні / О.В. Савлюк // Туризм сільський зелений. – 2010. – № 3. – С. 8-13.

УДК 33(477):504.03

КОНЦЕПЦІЯ ТА ОСНОВНІ НАПРЯМКИ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Гуменюк В.О. , ***магістр***

Науковий керівник: к.е.н., асистент Пилипенко Т.В.

Миколаївський національний аграрний університет

Визначено суть та необхідність сталого розвитку суспільства в Україні. Розглянуто проблеми, що гальмують розвиток та ефективне використання діяльностей в Україні та наведено шляхи вирішення цих проблем.

Ключові слова: сталий розвиток суспільства, суспільство, економічне зростання, екологозабезпечена соціально - орієнтована економіка.

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток сучасної індустріальної цивілізації призвів до загострення світової кризи та виникнення проблем, що охоплюють усі аспекти людського життя. Актуальність впровадження ідеї сталого розвитку в Україні обумовлена необхідністю стабілізації техногенного навантаження на навколишнє природне середовище та розв’язання комплексу екологічних питань соціально-економічного зростання.

Сталий розвиток країни означає таке функціонування її народногосподарського комплексу, при якому одночасно забезпечуються задоволення зростаючих матеріальних і духовних потреб населення, раціональне та екологозабезпечене господарювання й високоефективне використання природних ресурсів, підтримання сприятливих для здоров'я людини природно-екологічних умов життєдіяльності, збереження, відтворення і примноження якості довкілля та природно-ресурсного потенціалу суспільного виробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій: Сучасне соціальне та економічне становище в Україні характеризується наявністю великої кількості різноманітних проблем, що вимагають невідкладного вирішення. Вони тісно взаємопов’язані, і тому вирішувати їх необхідно комплексно, а

саме за допомогою впровадження ідеї сталого розвитку суспільства. Серед робіт вітчизняних та зарубіжних науковців слід відзначити фундаментальні праці щодо сталого розвитку суспільства І.Кочура, О.Власюк, Д. Медоуза, Г. Бундтланд, А. Бартлет , В. Томаса, Г. Дейлі та інші, які не тільки підняли цю надзвичайно важливу проблему для усіх держав, але й розробили практичні рекомендації та пропозиції щодо формування національних та регіональних стратегій сталого розвитку.

Виклад основного матеріалу. Сталий розвиток є загальною концепцією, що проголошує необхідність встановлення балансу між задоволенням сучасних потреб і захистом інтересів майбутніх поколінь, включаючи їх потребу в безпечному і здоровому довкіллі. Спочатку термін «сталий розвиток» з'явився у природокористуванні, зокрема у рибному і лісовому господарстві. Під ним розуміли систему експлуатації природних ресурсів,при якій вони не вичерпуються і мають можливість природного відновлення.

Поява власне ідеї сталого розвитку пов'язана з діяльністю спеціальної Комісії ООН під керівництвом екс-прем'єра Норвегії Брундтланд, яка мала нелегкий мандат розробити важливі питання майбутнього світового розвитку. Підсумки і рекомендації цієї діяльності містилися у відомій доповіді "Наше спільне майбутнє" (1987 р.). Проте автори цього документа не були першими, хто запровадив у політичний і науковий вжиток поняття "усталений розвиток" або "сталий розвиток". Власне прикметники "усталений", "сталий" означають, що певний процес є стійким, міцним, надійним, перспективним [1].

У доповіді Комісії ООН сталий розвиток визначався як такий, що «задовольняє потребам сучасності, але не ставить під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби» [2].

Класичним вважається погляд на сталий розвиток як такий, що забезпечує необхідний рівень стабільності та гармонійності людської

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

діяльності і характеризується певним колом взаємопов'язаних сторін та аспектів.

Ключовою ідеєю концепції сталого розвитку є забезпечення високого рівня життя населення, що передбачає гармонійний розвиток економічної, екологічної та соціальної сфери. Ще стародавні мислителі визнавали потребу розглядати людину не як засіб виробництва, а найважливішу мету розвитку. На різних етапах розвитку суспільства людина по-різному відноситься не лише до природи, а й до самої себе. Виникають суперечності не лише між економічним розвитком та станом навколишнього середовища, а й між економічним та людським розвитком.

Ідея сталого розвитку стосується не тільки сучасності: вона адресована водночас як нинішнім, так і прийдешнім поколінням. Це ідея рівноправ'я всіх поколінь і всіх людей кожного покоління, справедливості в просторі й у часі, ефективного використання потенційних можливостей, збалансованості суспільного розвитку і збереження природи. Вона з поглибленням наукової обґрунтованості поступово витісняє усі існуючі світоглядні ідеології, як такі, що є фрагментарними, неспроможними забезпечити збалансований розвиток цивілізації, доцільно і закономірно визнана найбільш перспективною ідеологією не тільки XXI століття, але навіть усього третього тисячоліття.

Сучасний стан навколишнього середовища України є критичним. Зростаюча інтенсивність експлуатації природних ресурсів і криза в економіці, які супроводжуються підвищенням частки застарілих технологій та устаткування, зниженням рівня модернізації та оновлення основних фондів, збільшують ризик виникнення техногенних катастроф.

Саме тому для переходу на шлях сталого розвитку кожна держава має розробляти власну програму дій, з урахуванням власних, існуючих в даний період, тенденцій у соціальній, економічній та екологічній сфері.

Для успішної реалізації ідей та вирішення проблем сталого розвитку в Україні необхідно змінити пріоритети при розробці економічної, промислової, енергетичної, сільськогосподарської політики. Необхідно

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

реформувати податкову систему, зокрема перейти на рентну систему оподаткування, підтримувати розвиток малого бізнесу, залучати внутрішні та зовнішні інвестиції, створити відповідні нормативно-правові умови.

Визначення шляхів забезпечення сталого розвитку держави повинно ґрунтуватися на формулюванні стратегічних цілей державотворення з урахуванням реалій сьогодення, тенденцій розвитку світового співтовариства, місця і ролі України в Європі та світі.

Також існує потреба формування ефективної зовнішньої політики (особливо щодо імпорту/експорту). Адже в даний час український ринок заповнили імпортовані товари, хоча багато з них можуть бути замінені товарами набагато кращої якості українського виробника.

Важливим при впровадженні ідеї сталому розвитку використання нових інформаційних технологій для обміну інформацією з відповідних питань сталого розвитку, для створення баз даних і моделювання локальних соціально-економічних та екологічних систем.

При цьому потрібно удосконалити розвиток місцевого самоврядування за допомогою створенням та проведенням програм соціально-економічного та культурного розвитку відповідно району, області, цільових програм з інших питань, а також виконання державних і регіональних програм соціально-економічного та культурного розвитку, програм охорони довкілля, а в місцях компактного проживання корінних народів і національних меншин ще й програми їх національно-культурного розвитку.

Усі заходи щодо стимулювання й забезпечення еколого-економічного розвитку держави пов’язані із значними витратами і пошук необхідних джерел і механізмів їх фінансування стає надзвичайно важливим і актуальним питанням.

Потрібна ефективна бюджетна політика спрямована на вирішення екологічних і соціальних проблем; стабільна податкова система, що стимулювала б розвиток екологічних підприємств і виробництв; належне розмежування витратних повноважень між рівнями влади з метою

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

забезпечення сталого розвитку регіонів; наявність ефективно працюючих інструментів і механізмів фінансування сталого розвитку держави є ключовими складовими елементами фінансового аспекту.

Висновок: Таким чином, сталий розвиток, як концепція передбачає підвищення якості життя усього населення планети без збільшення масштабів використання природних ресурсів до ступеню, що перевищує можливості Землі як екологічної системи. Зусилля з формування сталого способу життя передбачає комплексний підхід до діяльності у трьох ключових галузях, а саме економічне зростання і справедливість, збереження природних ресурсів і охорона довкілля, соціальний розвиток.

Отже, встановлення сталого розвитку суспільства це насамперед економічне зростання, за якого ефективно розв'язуються найважливіші проблеми життєзабезпечення суспільства без виснаження, деградації і забруднення довкілля. Досягнення сталого розвитку суспільства це прагнення кожної держави, в якому особливо потребує наша країна, адже завдяки ньому відбувається подолання економічної та структурної кризи, які розвинулись в період переходу до ринкової економіки та демократичного громадського суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білорус О. Г. Глобальна перспектива і сталий розвиток: (Системні маркетол . досл .) / О.Г. Білорус, Ю. М. Мацейко . – К. : МАУП, 2005. – 492 с. : іл. – Бібліогр . : с. 474–491.
2. Комісія ООН зі сталого розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.un.org/russian/esa/desa/aboutus/dsd.html

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 336:352.075.1

СТАЛИЙ РОЗВИТОК ЯК ПАРАДИГМА СУСПІЛЬНОГО ЗРОСТАННЯ

М.В. Похилюк, магістр

Науковий керівник: к.е.н., асистент Пилипенко Т.В.

Миколаївський національний аграрний університет

У даній статті було розглянуто значення поняття, особливості та цілі сталого розвитку, який є необхідною умовою подальшого розвитку цивілізаційних процесів.

***Ключові слова*:** економічне зростання, охорона навколишнього середовища, соціальна справедливість, раціональне використання природних ресурсів, стабілізація чисельності населення, міжнародне співробітництво, сталий розвиток.

Постановка проблеми. Запобігання негативним наслідкам людської діяльності і проведення попереджувальних заходів для створення безпеки населення і навколишнього середовища сьогодні є одним із найважливіших завдань, що постають перед урядом і відповідними державними органами України. Зростаючий транскордонний екологічний вплив і інші негативні наслідки свідчать також про необхідність посилення міжнародної діяльності в сфері забезпечення безпеки і створення погоджених глобальних заходів у напрямках реалізації принципів сталого розвитку. У зв′язку з цим необхідне впровадження відповідної парадигми економічного, соціального і екологічного зростання, що являє собою концепція сталого розвитку.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Теоретичні основи концепції сталого розвитку суспільства у своїх працях досліджували як вітчизняні, так і зарубіжні науковці, а саме: С.І. Дорогунцов, В.С. Міщенко, Л.Б. Шостак, В.Я. Шевчук, Б.М. Данилишин, З.В. Герасимчук, В.П. Прадун, Л.Г. Мельник, М.К. Шапочка, А.Г. Тихонов, Н.В. Гребенюк, О.В. Грянник, В.П. Феденко, В.М. Трегобчук.

Виклад основного матеріалу. Поняття сталого розвитку є досить неоднозначним. Вперше воно згадувалося ще в роботах видатного англійського вченого Т. Мальтуса (1978р.), який був відомий своїми працями в області демографії.

У наукових публікаціях термін сталий розвиток з'явився у другій половині 80-х рр. XX ст. Його поява пов’язана із Міжнародним форумом з навколишнього середовища і розвитку, що відбувся у Ріо-де-Жанейро. Саме тоді, ще в 1992 р., світове співтовариство проголосило перехід до сталого розвитку, який створює умови для гармонізації відносин людини і природи, оптимального задоволення потреб сучасних і майбутніх поколінь. У пакеті міжнародних документів, підготовлених Комісією з навколишнього середовища і розвитку ООН, було запропоновано прийняти концепцію сталого розвитку (Sustainable Development – дослівно перекладається як “розвиток, що самопідтримується”) як основу розвитку світового співтовариства.

Сталий розвиток може мати різні моделі реалізації, що передбачають неоднакові темпи і пропорції суспільного відтворення. Кожній моделі повинна відповідати система цілей і еколого-економічних пріоритетів, що забезпечують врахування особливостей країн.

Відносно проблем суспільства сталий розвиток означає покращення якості життя людей з таких головних напрямків:

- соціальне та економічне забезпечення;
- екологічно сприятливе середовище для життя;
- підвищення безпеки життя;
- покращення стану здоров’я.

При переході країни на шлях сталого розвитку мають бути вирішені такі завдання:

- сприяння становленню громадського суспільства;
- подолання бідності;
- відхід від таких процесів розвитку суспільства, які призводять до його деградації;
- створення цілісної системи законодавства у сфері сталого розвитку;
- введення дієвого економічного механізму природокористування та природоохоронної діяльності;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

- вдосконалення процедур доступу до інформації з питань НПС та здоров'я людини.

Проблеми сталого розвитку особливо важливі для України, яка переживає глибоку еколого-економічну кризу. Продовжує зберігатися екстенсивний тип розвитку економіки, що веде до нераціонального використання природних ресурсів і деградації середовища існування людей. Характерні глибинні диспропорції загальнодержавних і регіональних економічних інтересів, невідповідність між розміщенням природно-ресурсного і соціально-економічного потенціалів, зростання науково-технічної і технологічної відсталості.

Наприкінці 90-х років минулого століття цією проблематикою зацікавилися українські вчені, у результаті чого були сформульовані нові підходи до розуміння даної проблеми та визначені шляхи її вирішення. Зокрема, З.В. Герасимчук відзначає, що «сталий розвиток – це процес забезпечення функціонування територіальної системи із заданими параметрами в певних умовах протягом необхідного проміжку часу, що веде до гармонізації факторів виробництва та поліпшення якості життя сучасних і наступних поколінь за обставин збереження і поетапного відтворення цілісності навколишнього середовища» [1].

Данилишин Б.М. трактує сталий розвиток як «систему відносин суспільного виробництва, при якій досягається оптимальне співвідношення між економічним ростом, нормалізацією якісного стану природного середовища, ростом матеріальних і духовних потреб населення» [2].

Водночас В.Я. Шевчук, зазначає поняття сталого розвитку як «гармонійний процес, який забезпечує збалансоване економічне сходження, збереження природно-ресурсного потенціалу, гарантує біосферний простір та екологічну безпеку з метою задоволення життєво необхідних потреб людей і суспільства в цілому» [5].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

У даний час за участю вчених розроблена Концепція сталого розвитку України, що схвалена Верховною Радою України. Про актуальність даної проблеми свідчить той факт, що ще в 1998 р. при Кабінеті
Міністрів України відповідною постановою була створена Національна комісія сталого розвитку України, а до її складу увійшли відомі вчені.

Наукові основи національної стратегії переходу України на принципи сталого розвитку ґрунтуються на властивих державі геополітичних, географічних, демографічних, соціально-економічних і екологічних особливостях. До основних принципів необхідно віднести такі:

- принцип «задоволення потреб» – найбільшу увагу слід приділяти задоволенню потреб найбідніших країн світу;

- принцип «встановлення обмежень» – на стан технологій та на розвиток людства мають накладатися обмеження задля збереження довкілля; враховуються також обмеження у спроможності біосфери ліквідувати наслідки діяльності людства.

Причинами виникнення ідеї сталого розвитку суспільства стали:

- глобальне потепління;

- збіднення озонового шару (кожен втрачений відсоток озону на планеті спричиняє 150 тис. додаткових випадків сліпоти через захворювання на катаракту, на 2,6% збільшує число ракових захворювань шкіри);

- кислотні опади;

- накопичення в ґрунтах токсичних відходів важких металів та пестицидів;

- загроза біорозмаїттю (кількість різних видів біологічних організмів на планеті нині складає 1.4 млн.; щорічно зникає 10-15 тис. видів організмів);

- забруднення радіонуклідами (внаслідок аварії на ЧАЕС 1986 року радіонуклідами було забруднено значну територію земної кулі, зокрема, 8.7 % території України);

- погіршення економічних і соціальних умов в багатьох країнах світу, зростання чисельності населення, яке проживає в умовах злиднів [3].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Основними цілями сталого розвитку є:

- економічне зростання – формування соціально-орієнтованої ринкової економіки, забезпечення можливостей, мотивацій та гарантій праці громадян, якості життя, раціонального споживання матеріальних ресурсів;

- охорона навколишнього середовища – створення громадянам умов для життя в якісному природному середовищі з чистим повітрям, землею, водою, захист і відновлення біорізноманіття, реалізація екологічного імператива розвитку виробництва;

- соціальна справедливість – забезпечення гарантій рівності громадян перед законом, забезпечення рівних можливостей для досягнення матеріального, екологічного і соціального благополуччя;

- раціональне використання природних ресурсів – створення системи гарантій раціонального використання природних ресурсів на основі дотримання національних інтересів країни і їхнього збереження для майбутніх поколінь;

- стабілізація чисельності населення – формування державної політики з метою збільшення тривалості життя і стабілізації чисельності населення, надання всебічної підтримки молодим родинам, охорона материнства і дитинства;

- освіта – забезпечення гарантій доступності для одержання екологічної освіти громадян, збереження інтелектуального потенціалу країни;

- міжнародне співробітництво – активне співробітництво з усіма країнами і міжнародними організаціями з метою раціонального використання екосистем, забезпечення сприятливого і безпечного майбутнього[4].

Висновки. Отже, всі держави, і Україна в тому числі, можуть забезпечити сталий розвиток винятково на основі інтенсивного розвитку економіки, шляхом ефективного використання усіх видів ресурсів (людських, природних, геополітичних), структурно-технологічної трансформації виробництва і наявних конкурентних можливостей; активізації ролі окремої

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

людини в суспільстві; забезпечення соціальної справедливості і соціальної рівності; зайнятості населення.

Суть сталого розвитку полягає у забезпеченні такого господарського зростання, яке дає змогу гармонізувати відносини людина-природа (довкілля) та зберегти навколишнє середовище як для нинішнього, так і для майбутніх поколінь.

Таким чином, концепція сталого розвитку відбиває розуміння тісного взаємозв'язку екологічних, економічних і соціальних проблем людства і того факту, що вони можуть бути вирішені лише комплексно, за умови тісної співпраці і координації зусиль усіх країн світу.

Сталий розвиток ставить питання про мету існування людини і суспільства, вимагає перегляду взаємовідносин між людиною і природою, а також соціальної справедливості і рівності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Герасимчук З.В. Регіональна політика сталого розвитку: теорія, методологія, практика : Монографія / З.В. Герасимчук // – Луцьк : Надстир'я, 2008. – 528 с.
2. Данилишин Б.М. Устойчивое развитие в системе природно-ресурсных ограничений / Б.М. Данилишин, Л.Б. Шостак. – К. : СОПС України НАНУ, 1999.– 367 с.
3. Підліснюк В.В. Сталий розвиток суспільства : 25 запитань та відповідей : Тлумачний посібник / В.В. Підліснюк. – К. : Поліграф-експрес, 2001. – 28 с.
4. Екологічний менеджмент : Навчальний посібник/ [В.Ф. Семенов, О.Л. Михайлюк, Т.П. Галушкіна, Г.В. Крусір]. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 407 с.
5. Шевчук В.Я. Макроекономічні проблеми сталого розвитку / В.Я Шевчук. – К. : Геопринт, 2006. – 200 с.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 352.163.11

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Різун Л.О., магістрант

Науковий керівник: к.е.н, асистент Пилипенко Т.В.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто актуальні проблеми регіональної екологічної політики України, а також сучасне нормативно-правове забезпечення державної регіональної екологічної політики України. Запропоновано перспективні шляхи вдосконалення нормативно-правової бази регіональної екологічної політики України.

***Ключові слова*:** екологія, державна екологічна політика, екологічна політика, екологічне регулювання.

Постановка проблеми. В основу законодавчої платформи покладено нормативні акти, які найбільшою мірою враховують природну, географічну та соціально-економічну специфіку того чи іншого регіону, вони регламентують головні напрями діяльності держави у сфері охорони навколишнього середовища, а саме: впровадження стандартів якості довкілля, організацію моніторингу, керівництво розробленням і реалізацією програм контролю за забрудненням середовища, організацію наукових досліджень з проблем довкілля, бюджетно-фінансову діяльність тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання правового забезпечення раціонального використання природних ресурсів досліджував О. Веклич, **Я.** Коваль, О. Лазор, Ю. Саталкін М. Хвесик, Г. Черевко, М. Яцків та ін. Проте питання нормативно-правового забезпечення регіональної економічної політики лишились невисвітлені.

Метою статті є аналіз сучасного нормативно-правового забезпечення державної регіональної екологічної політики України.

Виклад основного матеріалу. Державні стандарти в галузі охорони навколишнього природного середовища проголошуються обов'язковими. Визначена система екологічних нормативів: гранично допустимі й тимчасово узгоджені викиди і скиди забруднювальних речовин; гранично допустимі рівні шуму, електромагнітного випромінювання та інших шкідливих впливів, а також норми і правила радіаційної безпеки; норми і правила природокористування, які встановлюються і вводяться в дію Міністерством охорони здоров'я України та Міністерством охорони навколишнього природного середовища України.

У державній екологічній політиці спостерігається певний дуалізм: з одного боку, нібито очевидна активна законодавча та правова діяльність в цій галузі, а з іншого – в господарській практиці держави в особі державних і місцевих органів влади існують значні порушення та відхилення від норм природоохоронного законодавства. Це призвело не тільки до накопичування екологічних проблем, а й до виникнення екологічних катастроф і криз в окремих регіонах країни.

В Україні затверджена Указом Президента України Концепція державної регіональної політики, де сформульовано головну мету – це створення умов для динамічного, збалансованого соціально-економічного розвитку України та її регіонів, підвищення рівня життя населення, забезпечення додержання гарантованих державою соціальних стандартів для кожного її громадянина незалежно від місця проживання, а також поглиблення процесів ринкової трансформації на основі підвищення ефективності використання потенціалу регіонів, підвищення дієвості управлінських рішень, удосконалення роботи органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також принципи та механізми переходу країни до сталого розвитку [3]. Очевидно, що перехід до сталого розвитку держави можливий лише при забезпеченні сталого розвитку усіх її регіонів. Сталість регіонального розвитку передбачається збереженням умов для відтворення соціального, природно-ресурсного, екологічного,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

господарського потенціалів регіону в режимі збалансованості та соціальної орієнтації.

Національну екологічну політику України визначено в "Основних напрямах державної політики України в галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів і забезпечення екологічної безпеки", затверджених постановою Верховної Ради України від 5 березня 1998 р. № 188/98-ВР. Основні розділи цього документа висвітлюють пріоритети охорони навколишнього природного середовища і раціонального використання природних ресурсів; етапи реалізації основних напрямів державної екологічної політики та механізми її реалізації. Сьогодні цю прийняту політику слід зробити справді екологічною, тобто гармонізувати з європейською екологічною політикою і регламентом з екологічного управління, міжнародними стандартами серії ISO 14000 [1].

Великого значення в подальшому соціально-економічному розвитку України і кожного регіону має реалізація основних принципів сталого розвитку, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України 26 квітня 2003 р., № 634 "Про затвердження Комплексної програми реалізації на національному рівні рішень, прийнятих на Всесвітньому саміті зі сталого розвитку, на 2003 - 2015 роки", що декларовані міжнародним співтовариством і створюють передумови для збалансування потреб суспільства і можливостей природи, узгодженого розгляду проблем стану середовища існування та соціально-економічного розвитку людства.

Сучасні умови існування суспільства диктують необхідність екологозберігаючої економічної концепції господарювання. З метою вдосконалення та розвитку екологічного законодавства України, а також відповідно до рекомендацій Всеєвропейської стратегії збереження біологічного та ландшафтного різноманіття (1995 р.) щодо питання формування Всеєвропейської екологічної мережі як єдиної просторової системи територій країн Європи з природним або частково зміненим станом

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

ландшафту в України створено Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000 - 2015 р., затверджену Законом України. Реалізація Програми розрахована на період до 2015 р., який поділяється на два етапи: 2000 - 2005 рр. та 2006 - 2015 рр.

Нині в Україні чинним законодавством не визначено основні принципи регіональної екологічної політики, але, виходячи із загальносистемних вимог, конституційних прав людини і національних інтересів, міжнародних зобов'язань країни, їх можна визначити таким чином:

- пріоритетність прав людини на екологічно безпечне і здорове життя;
- обов'язковість додержання екологічних законів гармонізації співіснування людини, суспільства і природи;
- обов'язковість додержання екологічних стандартів, нормативів і лімітів у місцевій життєдіяльності;
- обов'язковість додержання принципу екологічної, соціальної, економічної та культурної збалансованості під час здійснення господарської та іншої діяльності;
- екологізація всіх сфер місцевої життєдіяльності;
- збалансованість національних і місцевих інтересів, державної та місцевої екологічної політики;
- пріоритетність громадських екологічних ініціатив, гласності та демократизму під час прийняття рішень;
- пріоритетність екологічної культури, освіти як способу життя населення в гармонії з природою;
- забезпечення відповідальності забруднювачів усіх форм власності;
- забезпечення ефективності дії еколого-економічних механізмів природокористування на основі принципу "забруднювач платить";
- пріоритетність новітніх технологічну функціонуванні місцевих комунальних служб.

Верховною Радою України ратифіковано низку міжнародних нормативних актів у галузі охорони навколишнього середовища, вимоги яких

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

враховуються у прийнятті державних, регіональних та місцевих нормативно-правових актів.

Аналізуючи нормативно-правове забезпечення державної регіональної екологічної політики України можна зазначити, що сучасне екологічне законодавство України базується на припущенні, що в країні спостерігається різке погіршення екологічної ситуації на національному, регіональному та місцевих рівнях. Тому законодавчий механізм передбачає запобігання екологічної небезпеки від негативного техногенного впливу та стихійних явищ, враховуючи при цьому стан економічного розвитку країни.

Сучасна система організації управління природокористуванням, охорони навколишнього середовища, контролю за цими процесами виявилась нездатною здійснювати екологічне регулювання економічного розвитку, вирішувати складні еколого-економічні проблеми.

Висновки. Для комплексного розвитку регіону необхідні спеціальні законодавчі акти, які спрямовані на запобігання та усунення порушень якості окремих компонентів довкілля, найбільшою мірою враховують природно-географічну та соціально-економічну специфіку регіону.

Розробка нормативно-правових актів щодо екологічної політики в Україні сприятиме створенню надійного механізму природоохоронних заходів, спрямованих на захист інтересів громади і суспільства в цілому. Це дасть змогу своєчасно долати наслідки екологічного впливу та прогнозувати збитки від навантаження на навколишнє природне середовище.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Екологічне управління : підруч. / [В. *Я.* Шевчук, Ю. М. Саталкін, Г. О. Білявський та ін.]. – К. : Либідь, 2004. – 432с.
- Екологія: підруч. / [С. І. Дорогунцов, К. Ф. Коценко, М. А. Хвесік та ін.] ; — вид. 2-ге, без змін. — К. : КНЕУ, 2006. — 371с.
- Концепція державної регіональної політики : указ Президента України від 25 травня 2001 р. № 341 // Офіц. вісн. України. — 2001. — № 22. — С. 20 — 83.
- Кримінальний Кодекс України // Офіц. вісн. України. — 2001. — № 21. — С. 19 — 20.

УДК 504.064.4 (477)

БЕЗВІДХОДНІ ТЕХНОЛОГІЇ, ЯК СКЛАДОВА КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

Латій А.П., магістр

Науковий керівник: к.е.н, асистент Т.В.Пилипенко

Миколаївський національний аграрний університет

Висвітлено стан безвідходних технологій. Обґрунтовано суттєві переваги та недоліки впровадження та функціонування наведених технологій в концепції сталого розвитку країни.

***Ключові слова**:* безвідходні технології, маловідходні технології, технології, виробництво, безвідходність.

Постановка проблеми. У науково-технологічному аспекті питання підвищення ефективності використання природних ресурсів має досить високу актуальність питання, оскільки зводиться до розробки та впровадження мало- і безвідходних ресурсо- і енергозберігаючих технологій, в рамках яких забезпечується найбільш повне, раціональне використання ресурсів і принципів безвідходності. Така концепція є основою підвищення ефективності виробництва, що дозволяє комплексно вирішувати проблему ресурсозабезпечення економіки і охорони навколишнього природного середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням безвідходних та маловідходних технологій приділяється велика увага, оскільки це є досить вагоме та практичне питання. Це праці таких вчених-академіків як: Н.Н. Семенов, І.В. Петрянов-Соколов, Ю.В. Склянкін, С.Л. Стичинський та інші.

Мета дослідження. Вивчення та дослідження проблем впровадження та освоєння безвідходних технологій у виробництві.

Виклад основного матеріалу. При використанні безвідходних технологій, при якому вся сировина і енергія використовуються найбільш раціонально і комплексно в циклі «сировинні ресурси – виробництво –

споживання – вторинні ресурси» – будь-які дії на навколишнє середовище не порушують її нормального функціонування.

Загалом безвідходну технологію характеризують як напрямок комплексного використання сировини та захисту навколишнього середовища від забруднень. При цьому забезпечується максимальне вилучення (добування) з сировини всіх цінних компонентів при мінімальному виділенні чи повній відсутності відходів у твердому, рідкому чи газоподібному стані. При впровадженні безвідходної технології на основі міжгалузевої кооперації із видобутої руди або вугілля, крім отримання основного компонента, супутніх кольорових і чорних металів, можливе виробництво будівельних матеріалів, матеріалу для дорожніх покриттів, хімічних продуктів, добрив, а також використання порід відвалів для закладення виробленого простору шахт тощо. Поняття безвідходних технологій дещо умовне та загальне, оскільки повної безвідходності виробництва досягти практично неможливо. Коректніше говорити про маловідходні технології. При цьому мається на увазі можливість створення технологічних систем, вплив яких на природу не перевищуватиме її відновлювального потенціалу [1].

Тому при вирішенні проблеми безвідходності виробництва слід мати на увазі дві сторони єдиного процесу. Перше – це найбільш раціональний видобуток та повне використання ресурсів і як наслідок зменшення утворення відходів. Друге – це розширення використання відходів, що утворюються. Ці шляхи не виключають з процесу, а навпаки – мають взаємно доповнювати один одного. А цей аспект є досить проблемним у виконанні.

В основу головної концепції безвідходних технологій закладено три загальні принципи, а саме:

1)створення максимально замкнених систем, організованих за аналогією з природними екосистемами;

2)раціональне використання всіх компонентів сировини;

3)неминучі впливи на навколишнє середовище не повинні порушувати його функціонування.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Також необхідно зазначити основні завдання маловідходної та безвідходної технологій, до них такі належать:

– комплексне перероблення сировини й матеріалів з використанням усіх їх компонентів на базі створення нових безвідходних процесів;

– створення та випуск нових видів продукції з використанням вимог повторного використання відходів;

– перероблення відходів виробництва та споживання з отриманням товарної продукції або будь-яке ефективне їх використання без порушення екологічної рівноваги;

– використання замкнених систем промислового водопостачання;

– створення безвідходних територіально-виробничих комплексів та економічних регіонів.

Безвідходне виробництво передбачає встановлення повного контролю над рухом матеріальних ресурсів на всіх стадіях: видобутку сировини, її виробничої переробки, споживання, утилізації відходів виробництва і споживання. Безвідходні технології стають ефективними навіть у тих випадках, коли собівартість одержаної продукції стає вищою. Проте необхідно, щоб перевитрати виробництва були меншими, ніж економія на зменшенні збитків від забруднення навколишнього середовища [2].

Впровадження новітніх безвідходних технологій є також шляхом значного розширення ресурсних можливостей людства для розвитку сталого суспільства. Особливо красномовно це видно на прикладі мінерально-сировинної бази. Маються на увазі зокрема можливості підземної газифікації вугілля. Далі за потенціалом стоїть впровадження геотехнологічних засобів видобування корисних копалин – підземного вилуговування металів, солей; мікробіологічні технології вилучення корисних компонентів з руд; освоєння гідромінеральних ресурсів, в тому числі морської води і розсолів для вилучення металів та солей. Це є досить яскравими та гарним прикладом безвідходних та маловідходних технологій, в напрямку сталого та ефективного розвитку.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Цікаво також зазначити та проілюструвати можливості такого розвитку стосовно України, де на етапі реконструкції народного господарства постало завдання використати власні ресурси за умов низьких витрат і мінімізації екологічного ризику. Тут відповідні проблеми є особливо актуальними за глибоко досліджуваними, враховуючи, що видобуток вугілля, нафти, газу, залізних руд і ряду неметалевих видів корисних копалин ведеться з усе більших глибин, супроводжується зменшенням потужності пластів, ускладненням гірничотехнічних умов видобутку тощо. Новітні технології видобутку нафти і газу спроможні оживити і надати друге життя багатьом старим, начебто вичерпаним родовищам. Стосовно діючих вони дозволяють підвищити вилучення нафти з продуктивних пластів зі звичних зараз 35-40 % до 60-65 % і більше [1].

За законом розвитку довкілля, будь-яка природна система розвивається лише за рахунок використання матеріально-енергетичних та інформаційних можливостей навколишнього середовища. Абсолютно ізольований саморозвиток неможливий – це висновок із законів термодинаміки. Із цього закону випливає наслідок: абсолютно безвідходне виробництво неможливе. Тому поняття "безвідходна технологія" є умовним і наповнюється змістом залежно від розвитку техніки на певному історичному етапі. У 1976 р. в Дрездені на Міжнародному симпозіумі з маловідходних та безвідходних технологій було виділено чотири основні напрями, за якими розвиваються безвідходні технології:

1) розроблення різних видів безстічних технологічних схем і водооборотних циклів;

2) створення і впровадження систем перероблення відходів виробництва та їх споживання як вторинних матеріальних ресурсів;

3) розроблення і впровадження принципово нових процесів добування речовин зі зменшеним обсягом відходів;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

4) створення територіально-виробничих комплексів (ТВК) із замкненою структурою матеріальних потоків сировини та відходів у середині комплексу, включаючи комплексну переробку сировини [3].

На нашу думку до вищевказаних чотирьох напрямів варто додати п'ятий: раціональне використання енергоресурсів та енергозбереження. Адже цей напрямок також дуже важливий та незамінний в цьому випадку.

Висновки. Проблема безвідходності виробництва різних сфер діяльності має досить суттєві проблеми та недоліки в процесі реалізації та виконання. Не на кожному підприємстві при здійсненні виробничої діяльності впроваджуються такі технології, оскільки вони є досить трудомісткими та затратними.

Отже, створення комплексів та технологій по безвідходному виробництву, запровадження комплексного використання сировини має досить важливе значення для створення цілісної системи сталого розвитку та має раціонально використовуватись у всіх сферах народного господарства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дорогунцов С.І. Екологія : підручник / С.І. Дорогунцов, К.Ф.Коценко, М.А. Хвесик. – К : КНЕУ, 2010. – 371 с
2. Апостолюк С.О. Промислова екологія : Навч. посіб. / С.О. Апостолюк, В.С. Джигирей, А.С. Апостолюк – К : Знання, 2009. – 474 с.
3. Кучерявий В.П. Екологія : навч. література / В.П.Кучерявий – Львів : Світ, 2011. – 500 с.

УДК 330.34:504.03

КОНЦЕПЦІЯ ЕКОЛОГІЧНОГО РОЗИТКУ ТА ЕКОЛОГІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ

Маковєєнко І. Е., магістр

Науковий керівник: к.е.н., асистент Пилипенко Т . В.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто економічну сутність екорозвитку, його роль в ринкових умовах господарювання, обґрунтовано прірітети екорозвитку згідно вітчизняного та міжнародного досвіду. Визначено можливі напрями усунення негативного впливу, як людини, так і країни в цілому, на екологічну систему суспільства.

***Ключові слова**:* екорозвиток, концепція екологічного розвитку, ноосфера

Постановка проблеми. На сьогодні людство перебуває на початку шляху, що характеризується як перехід до нової стратегії розвитку цивілізації, де на людство очікують величезні труднощі, економічні кризи, зміна структури потреб тощо. Але альтернатива у вигляді глобальної кризи й деградації біосфери неприйнятна. Тому суспільство вибирає ідею екорозвитку. Ще наприкінці минулого сторіччя було зрозуміло, що її практична реалізація — одне з головних завдань сучасності, причому надзвичайно складне. Вона припускає корінну зміну стратегії використання й розподілу ресурсів, глибокі перетворення в економіці й міждержавних відносинах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Причину екологічної кризи й можливої екологічної катастрофи американець Ф. Слейтер, швейцарець Д.Дерест та інші вбачають у притаманному людині інстинкті до руйнування. Дослідження американського вченого Н. Джорджеску-Рогена, пов’язує розвиток економіки з природними обмеженнями та робить спроби поєднати термодинаміку з економікою довкілля. Дослідження Н. Джорджеску-Рогена проводились незалежно від К. Боулдинга, який у 1966 р. розглядав обґрунтування довкільних проблем принципу рівноваги речовини, а також

від Г.Айреса і Л.Кохрсена, які використовували підхід балансу матеріалів та вхідних і вихідних системах.

Метою є розгляд формування впливу ряду чинників на екорозвиток та дослідження можливостей і шляхів подолання цих проблем.

Виклад основного матеріалу дослідження. Останні десятиріччя XX ст. досить гостро поставили перед людством проблему виживання та подальшого існування. Ця проблема детермінована складним сплавом багатьох чинників, найважливішими серед яких є значне вичерпання природних ресурсів, екологічна криза, несприятлива демографічна ситуація, голод і злидні в багатьох регіонах світу, безліч конфліктів у суспільстві, постійні війни з використанням засобів масового знищення людей, постійна небезпека міжнародного тероризму. Саме на цьому перехресті проблем з'явилася ідея сталого розвитку суспільства. Однією з важливих особливостей нашого часу (саме в цьому контексті) є глибоке усвідомлення гостроти екологічної ситуації та проблеми ресурсів подальшого розвитку соціуму, масштабів тієї шкоди, яку людина вже заподіяла природі (а отже – і самій собі, суспільству, наступним поколінням людства).

Людство приходить до розуміння того, що техногенна модель суспільного розвитку себе вичерпує. Стає зрозумілим, що роздільний розгляд проблем людини, суспільства й природи неможливий. Їх рішення вимагає переходу суспільства до концепції екорозвитку. Під екорозвитком розуміють форму соціально-економічного розвитку суспільства, за якої зростання добробуту людей не супроводжується погіршенням якості навколишнього середовища й пригніченням природних систем, а відповідальність перед майбутніми поколіннями спонукає до максимальної раціоналізації використання природних ресурсів. Концепція екологічного розвитку базується на антропогенному підході до еволюційного процесу, що, у свою чергу, спирається на розуміння ролі людини, органічно включеної до світу природи. При цьому світорозуміння за змістом стає екологічним, тобто таким, яке включає в себе людську діяльність.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Універсальною характеристикою формованого сучасного стану зв'язків природи, суспільства, культури й людини є ноосфера. Вона дозволяє виявити штучне й природне в діяльності людини й проектувати сценарії коеволюції людини й природи в рамках біосфери. До пріоритетів екорозвитку можна віднести:

- досягнення єдності людини й біосфери;
- об'єднання людей під егідою рівності, незалежності й демократії; гуманізацію соціальних процесів;
- зростання наукового знання й широке впровадження його в життя;
- прогресивний розвиток технологій;
- планомірність і раціональність керування соціоприродними процесами;
- узгодження економічних цілей з екологічними умовами життя[1].

Йдеться про безпеку людини перед загрозою технізації всіх сторін її життя. Крім екології природи, актуальними стають екологія культури й екологія людини.

Розміщення й розвиток матеріального виробництва на певній території має здійснюватися відповідно до її екологічної витривалості стосовно техногенних впливів. Вилучення місцевих природних ресурсів не має перевищувати швидкості їх поновлення або природного привнесення в систему, а надходження забруднень - швидкості їх розсіювання, винесення, асиміляції та іммобілізації. Ці шляхи очищення екологічної системи сполучені з потоками біогеохімічного кругообігу. Вся система виявляється відносно стійкою в тому випадку, якщо потужність механізмів самоочищення забезпечує видалення забруднень до реалізації їх шкідливої дії.

Ситуація, яка супроводжує сучасний розвиток людства, багато в чому зумовлена економічною парадигмою, за якою функціонує людська цивілізація. Так, Г. Дейлі, економічний принцип кількісного зростання, на якому базується сучасний ринок, вже не відповідає завданням розвитку.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Вчений наголошує на тому, що: «потреби економічної діяльності в зовнішній екосистемі для поновлення сировинних ресурсів «на вході» і поглинання «на виході» мають обмежуватися на рівнях, що можуть бути підтримувані цією системою» [2]. Прийняття концепції сталого розвитку тягне за собою необхідність переходу до принципу якісного розвитку і обмеження діяльності ринку.

Україна перебуває сьогодні в активному пошуку свого соціально-орієнтованого шляху подальшого розвитку [3,4]. Важливим при цьому є урахування триєдиної, цілісної моделі економічної, екологічної та соціальної сфер. Втілення концепції сталого розвитку ще не гарантуватиме швидкого зростання добробуту людей, натомість вимагатиме напруженої роботи й консолідованих зусиль політиків, управлінців, учених та всього прогресивного населення України. Надзвичайно важливою умовою сталого національного розвитку є політична воля з боку вищого керівництва держави.

Теорія і практика загальносвітового цивілізаційного розвитку засвідчили, що на межі століть вчення В. Вернадського про ноосферу виявилося необхідною платформою для напрацювання триєдиної концепції сталого соціально-еколого-економічного розвитку. Узагальнення цієї концепції були зроблені всесвітніми самітами ООН у 1992 та 2002 роках, за участю понад 180 країн світу, багатьох міжнародних організацій та провідних учених. Таким чином, нова концепція системно поєднала три головні компоненти сталого розвитку суспільства: економічну, природоохоронну і соціальну.

Економічний підхід полягає в оптимальному використанні обмежених ресурсів та застосуванні природо-, енерго- і матеріалозберігаючих технологій для створення потоку валового національного доходу, який би забезпечував принаймні збереження (не зменшення) сукупного капіталу (фізичного природного, або людського), з використанням якого цей валовий дохід створюється.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

З погляду екології, сталий розвиток має забезпечити цілісність біологічних і фізичних природних систем, їх життєздатність, від чого залежить глобальна стабільність усієї біосфери.

Соціальна складова орієнтована на людський розвиток, на збереження стабільності суспільних і культурних систем, на зменшення кількості конфліктів у суспільстві. Людина має стати не об'єктом, а суб'єктом розвитку [6].

Взаємний зв'язок соціальної та екологічної складових приводить до усвідомлення необхідності збереження однакових прав сьогоднішніх і майбутніх поколінь на використання природних ресурсів. Взаємодія соціальної та економічної складових вимагає досягнення справедливості при розподілі матеріальних благ між людьми й надання цілеспрямованої допомоги бідним прошаркам суспільства. І, нарешті, взаємозв'язок природоохоронної та економічної складових потребує вартісної оцінки техногенних впливів на довкілля.

Характерною особливістю країн-лідерів є те, що базові галузі промисловості цих країн не зорієнтовані на використання значних природних ресурсів і дешевої робочої сили. Ці країни активно розбудовували у себе модель «екологічної економіки» та «економіки знань». Вони почали масово виробляти нові знання, «екосистемні» товари і послуги, а через декілька років ввели до своєї стратегії ще один продуктивний фактор розвитку – соціальний капітал [5]. Тому на сьогодні це країни є добре гармонізованими складовими сталого розвитку: економічною, екологічною і соціальною.

Висновки. Головною метою концепції екологічного розвитку у країни можна вважати сприяння екологізації свідомості, своєчасне отримання знань, вмінь і навичок, для попередження і вирішення соціально-економічних проблем з урахуванням екологічних обмежень, а також для підвищення якості життя нинішнього і майбутніх поколінь на основі принципів сталого розвитку. До головних завдань треба віднести формування нової системи морально-етичних цінностей в суспільстві, які б сприяли відповідним змінам

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

менталітету сучасної людини і встановлення нової моральності - моральності суспільства. Адже, забезпечення сталого розвитку, особливо його екологічної складової, однаково важливе як для розвинутих країн, так і для країн, що розвиваються. Різниця лише в розподілі тягаря заподіяної шкоди навколишньому середовищу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Савчук В.К. - Економічна теорія [Електроний ресурс]/ Режим доступу:http://bko.com/book_388.html
2. Дейлі Г. Поза зростанням. Економічна теорія сталого розвитку./ Г. Дейлі - К. : Інтелсфера, 2001. – 312 с.
3. Соціальний розвиток України: сучасні трансформації та перспективи/ [С. І. Бандур, Т. А. Заяць, В. І. Куценко та інші]; [За заг. ред. д-ра екон. наук, проф. чл.-кор. НАНУ Б. М. Данилишина]. – 2-ге вид. доповн. і переробл. Черкаси: Брама-Україна, 2006. – 348 с.
4. Амоша О. Проблеми та шляхи забезпечення соціальної орієнтації економіки України/ О. Амоша, О. Новікова // Журнал Європейської економіки. – Тернопіль. – т. 4 (№2). – 2005. – С.173-184.
5. Небава М. І. Соціальний капітал як фактор економічної результативності соціальної політики/ [Електроний ресурс] // М. І. Небава Проблеми системного підходу в економіці : електронне наукове фахове видання Національного авіаційного університету. – Київ. – № 1. – 2009. Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/PSPE/2009-1/Nebava_M_408.htm.
6. Грішнова О. А. Людський розвиток : Навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2006. – 308 с.

УДК 316.752

РОЛЬ І МІСЦЕ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СОЦІАЛЬНІЙ СФЕРІ

Н.С. Марченко, студентка

Науковий керівник: асистент, Шарін О.В.

Миколаївський національний аграрний університет

В статті подається аналіз інформації щодо сучасних технологій і їхнього місця в сучасному житті людини. На водяться приклади соціологічних досліджень місця сучасних технологій у людському побуті.

***Ключові слова**:* інформатизація, технологічний прогрес, інформаційні технології, інформаційне суспільство, інтернет.

Із другої половини XX століття в цивілізованому світі відбувається суттєве збільшення ролі інформації у вирішенні практично всіх завдань світового співтовариства. Це є переконливим доказом того, що науково-технічна революція поступово перетворилася в інтелектуально-інформаційну. Сучасний етап розвитку цивілізації також характеризується зростаючою роллю інформаційних і комунікаційних технологій, що є, на думку вчених Р. Абдєєва, Г. Воробйова, Є. Демиденка, М. Моісєєва, глобальною інформаційною революцією, яка за своїми масштабами й наслідками у багато разів перевершує промислову (XIX ст.) та науково-технічну (середина XX ст.) революції. [3]

Сьогодні формується «штучний світ» людської життєдіяльності, в якому вплив людини на природу, суспільство, культуру стає все більш технологічним. Переваги технологічного прогресу досить суттєві. Наприклад, практично в кожній родині є мобільні телефони. З їхньою появою люди перестають хвилюватися за своїх дітей або людей похилого віку, можна також в одну мить зв'язатися з людиною, що знаходиться в будь-якій точці світу. А вже про користь персональних комп'ютерів розповідати безглуздо. З розвитком інтернету й інформаційних технологій людина стає практично всемогутньою, маючи щохвилинний доступ до всієї інформації,

що зберігається в глобальній мережі. З іншого боку, чим більше технологій і пристроїв входить у наше життя, тим менш вільною стає людина, тим більше вона починає від них залежати.

Тему розвитку сучасних технологій розглядало багато письменників. Одним з яскравих прикладів є науково-фантастичний роман-антиутопія Рея Бредбері «451 градус за Фаренгейтом», виданий ще в 1953 році. Тут автор сміливо пише, що людина в майбутньому потоне у світі технологій і у неї вже просто не буде часу на просте спілкування, або просто для того щоб подумати. "У нас є все, щоб бути щасливими, але ми нещасні... Життя перетворюється на суцільну карусель". [8]

Дивовижно, скільки на нашому ринку з'явилося технічних й електричних товарів, здатних замінити будь-якого спеціаліста. З кожним роком кількість електричних товарів зростає, звільняючи людину від тяжкої праці, допомагаючи в побуті.

Існує безліч електротоварів, що значно полегшують наше життя. Різноманітні фени, праски, пральні машини заполонили собою усі магазини побутової техніки. Зараз враховуються не тільки технічні якості, а й дизайн, зручність, компактність. Це ще раз підтверджує, що громіздкі речі давно вже стали непрактичними.

З'явилися на наших ринках і цифрові відеокамери. Вони не лише записують відео, а й відтворюють його. Цифровим відеокамерам майже не заважають електроперешкоди, а копії з цифрового запису можна виготовити скільки завгодно разів без втрати якості зображення. Коли мова йде не про домашній фотоальбом, а про використання фото в будь-якій галузі, то цифрова камера дозволяє зекономити багато часу та досягти кращої якості. Зображення в ній залишається в пам'яті, а потім переноситься в комп'ютер для подальшої обробки. Досягнення в оптиці, точній механіці і цифрових технологіях дозволили створити камери високої точності та якості.

На зміну звичайним телефонам прийшли телефони мобільні. Нехай лікарі постійно повторюють, що вони дуже шкідливі для здоров'я, але ніхто

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

не збирається від них "рятуватися", тому що таке нововведення дуже зручне для спілкування. Воно забезпечує миттєвий зв'язок з потрібною людиною у будь-якій частині світу.

Характерним для сучасного розвитку цивілізації також є інформатизація суспільства - це глобальний соціальний процес, особливість якого полягає в тому, що домінуючим видом діяльності у сфері суспільного виробництва є збір, накопичення, обробка, зберігання, передача, використання, продукування інформації, здійснювані на основі сучасних засобів мікропроцесорної й обчислювальної техніки, а також різноманітних засобів інформаційної взаємодії та обміну.

Інформаційні технології можна розглядати як елемент і функцію інформаційного суспільства, спрямовану на регулювання, збереження, підтримку та вдосконалення системи управління нового мережевого суспільства. Протягом століть інформація і знання передавалися на основі правил, традицій і звичаїв, культурних зразків і стереотипів. Сьогодні головна роль відводиться технологіям. Вони активно впроваджуються в усі сфери соціально-політичного і культурного життя, включаючи домашній побут, розваги і дозвілля. Сучасні технології досягають всіх куточків землі, стаючи невід’ємною частиною нашого життя.

Японські вчені вважають, що в інформаційному суспільстві процес комп’ютеризації дасть людям доступ до надійних джерел інформації, позбавить їх від рутинної роботи, забезпечить високий рівень автоматизації обробки інформації у виробничій і соціальній сферах. Рушійною силою розвитку суспільства має стати виробництво інформаційного, а не матеріального продукту. [6]

Інтернет в тому вигляді, в якому він існує сьогодні, був розроблений як засіб вільного обміну інформацією. Інтернет ознаменував початок нової ери - інформаційного суспільства. Завдяки вільному потоку інформації світ змінився неймовірно. ІТ, засновані на Інтернеті, телекомунікаційних мережах і інтелектуальних комп'ютерних системах, відкривають перед майбутнім

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

поколінням можливості вільного поширення знань, різних відомостей і матеріалів. Використання єдиних світових інформаційних систем забезпечує впровадження ІТ в освіту. Сенс інформатизації освіти полягає у створенні як для педагогів, так і для учнів сприятливих умов для вільного доступу до культурної, навчальної та наукової інформації. Зараз важко уявити собі школу, в якій би не було комп'ютерного класу. Існує маса електронних бібліотек, скористатися якими можна не виходячи з дому, що значно полегшує процес навчання і самоосвіти. Можливості сучасної системи освіти значно розширюються завдяки використанню сучасних технологій. Сьогодні перед педагогами стоїть важливе завдання - виховати та підготувати молодь, спроможну активно включатися в якісно новий етап розвитку сучасного суспільства, пов'язаний з інформацією.

Цікаві результати щодо оцінки можливостей, які комп’ютер надає людині. Переважна більшість опитаних студентів (дослідження проводилися серед студентів російських ВНЗ у 2010 р.) загальної вибірки (91 %) впевнена, що ПК дає „знання та вміння, корисні в інших професіях і сферах життя”; 8 % вважають, що комп’ютер забезпечує лише „вузько спеціальні знання та уміння”, і тільки 2 % вважають, що комп’ютер людині „практично нічого не дає”. Частина студентів (приблизно 20 %, головним чином студенти-„комп’ютерники”) має ознаки синдрому комп’ютерної залежності. Вони досить багато часу витрачають роботі на комп’ютері, що іноді викликає нарікання оточуючих. Їм важко самим зупинитися, вони з нетерпінням чекають відновлення цієї роботи, часто думають про речі, пов’язані з комп’ютером. [8]

У наш час у житті кожного підлітка досить важливу роль становлять інформаційні технології, а саме : комп’ютери, телефони, GPS-навігатори, плеєра та ін. Але не кожен замислюється над мінусами цих новинок. Радіо-магнітні хвилі сильно впливають на ритм серця і тиск. А щодо комп’ютерів, то у більшості молоді, ігри викликають тотальну комп’ютерну залежність.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Зазвичай, залежність від розваг, а саме комп'ютерних ігор, виникає від недостачі спілкування із своїми однолітками, батьками, близькими. Підліток шукає вихід у так званих онлайн-розвагах, а вони ніколи йому не відмовляють. Ось тут і починає виникати хвороба, яка за певний час переростає у хронічну форму. Тепер людина відчуває відчуття депресії, роздратованості і порожнечі, коли поряд немає «електронного друга».

Бурхливий розвиток ІТ має величезний вплив на суспільство, і, як уже було зазначено, не лише позитивний. Неврологія давно вже визнала, що нові технології змінюють нашу свідомість, це новий виток еволюційного процесу. Те, над чим нам треба працювати зараз, - пошук її плюсів і мінусів, і звичайно, вона надає чимало негативних ефектів. Мічиганський університет провів дослідження, в яких брали участь чотирнадцять тисяч студентів, і вони виявили істотний спад здатності до співчуття. Дитина, вихована на соціальних мережах, втрачає навички міжособистісного спілкування - вона не вчиться червоніти, піклуватися, давати спонтанну емоційну реакцію, а головне, отримувати негайну відповідь від співрозмовника і будувати реальний діалог. Адже наш мозок досі працює так, що враження про людину ми на сімдесят відсотків складаємо з невербальної інформації.

Історик і культуролог Льюіс Мамфорд описав, як процес адаптації до нових інтелектуальних технологій відображається у зміні метафор, які ми використовуємо: «Коли з'явилися механічні годинники, люди казали, що їхній мозок працює, як годинниковий механізм. А в епоху програмного забезпечення ми стали думати, що він працює, як комп'ютер. » [5]

Сьогодні на ринок під приводом кращої якості проштовхується така технологія як цифрове телебачення. Але вигоди набувають ті, хто володіють цією системою: вони зможуть стежити за тим, що і коли ви дивитесь, вимикаєте чи ні рекламу або навіть те, чи змушує вас реклама піци зняти телефонну трубку і замовити піцу чи ні. Знання - сила. А з можливістю когось прослуховувати телефонні переговори, читати електронну пошту або виписки з банківських рахунків кредитних карт, дізнаватися ваше

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

місцезнаходження через GPS вашого мобільного телефону, світ може стати страшним, якщо всі ці знання і сила, що придбана з ними, буде використовуватися для тиску та контролю.

За минуле десятиліття зроблені важливі відкриття, що сприяють контролю за фундаментальними структурами на мікро-, нано- та молекулярному рівні. Проведені дослідження в галузі нанотехнологій дозволять створити принципово нові обчислювальні пристрої. Згідно з висновками експертів, ці розробки, ймовірно, змінять практично всі галузі промисловості - від нових вакцин і комп'ютерів до новітніх матеріалів для машинобудування та легкої промисловості, значно впливаючи на обстановку у світі в XXI столітті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гевал П. Використання компютера на уроках різних типів / П. Гевал – 2000.
2. Голицина И.Н. Эффективное управление учебной деятельностью с помощью компьютерных информационных технологий / И.Н. Голицина – М.: Инфо, 2004.
3. Головко О.В., Бондар А.В. Вплив комп’ютерних технологій на студентську молодь/ О.В. Головко, А.В. Бондар [Электрон. ресурс]. – Режим доступа : http://mdgu-kid.at.ua/publ/vpliv_komp_juternikh_tekhnologij_na_studentsku_molod/1-1-0-10
4. Грипич, С. Н. Інформатизація сучасного суспільства: стан, проблеми, перспективи [Электрон. ресурс]. – Режим доступа : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/fps/2012_2/grypych.pdf
5. Лавринець В. Комп’ютерні технології / В. Лавринець– 2002.
6. Оносова, Н.П. Роль и место информационных технологий в современной социальной сфере / материалы XX междунар. науч.-практ. конф., Минск, [Электрон. ресурс]. – 2011. – Режим доступа : http://elibrary.miu.by/conferences!/item.uses/issue.xx/article.131.html.
7. Влияние информационной революции на перспективы развития современного общества [Электрон. ресурс]. – Режим доступа : http://www.info21.ru/second.php?id=45
8. Новини інформаційних технологій [Электрон. ресурс]. – Режим доступу : http://it-tehnolog.com

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 316.728

«ДАУНШИФТІНГ», ЯК НОВА ТЕНДЕНЦІЯ ТРУДОВОЇ ПОВЕДІНКИ

Ю.І. Алєксєєва, студентка

Науковий керівник: асистент Шарін О.В.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглядаються причини виникнення та феноменальна специфіка дауншифтінгу, як стилю життя у сучасному суспільстві, його розвиток; причини,через які успішні люди вдаються до цієї течіію.

Ключові слова: дауншифтінг, життєва філософія, кар'єрний дауншифтинг, «життя заради себе»

Почувши цей термін мало хто відразу пояснить його значення. Як явище воно досить розповсюджене, але сам термін досить молодий.

Саме поняття «*downshift*» взяте з побуту автолюбителів й у перекладі з англійської звучить як «перейти на більш низьку передачу», що позначає життєву філософію «життя заради себе», «відмови від чужих цілей». Тобто звільнення від непотрібного клопоту, перехід до простого способу життя, коли можна буде встигати робити те, що душа забажає і не впадати у життєві крайності, не залишати нашого суспільства та не намагатися бути цілком самодостатнім.

Дауншифтінг - дуже нове і дуже спірне явище. Термін «дауншифтинг» був вперше використаний американською журналісткою Сарою Бен Бреатна у статті «Життя на пониженій передачі: дауншифтінг і новий погляд на успіх в 90-ті» (Living in A Lower Gear: Downshifting: Redefining Success in the '90s), опублікованій у газеті «Вашингтон Пост» 31 грудня 1991 і став поширеним явищем у Великобританії, Австралії та США. Вчені відразу охрестили це явище «філософією Нового Відродження».

Здебільшого він характерний для розвинутих країн Америки, Європи, Австралії.

Цікавим є те, що в кожній країні цей термін звучить по різному. Так, у Європі більше поширений термін «дауншифтінг» (downshifting), у США -

«добровільна простота» (voluntary simplicity, simple living), а в Австралії - «різка зміна» (sea change).

Причиною виникнення даної течії стає суспільство, його устрій та закони. У класичному розумінні дауншифтинг – це вибір між статками і стресами, та душевним комфортом за меншу винагороду. Зазвичай, йдучи з бізнесу чи стресовій роботи, люди переслідують такі цілі, як: отримання великої кількості часу на свої захоплення та сім'ю. Це люди, які свідомо зрікаються солідної посади й високої зарплатні на користь домашніх вечорів, роботи-хоббі, суботи на дачних ділянках чи еміграції до Гоа, кожен обирає собі власний варіант. Найчастіше – це втеча від постійного збільшення матеріального капіталу, кар'єрного росту, колосальних стресів, до життя заради себе або сім'ї. Люди просто втомлюються від постійної гонитви за грошима, славою, авторитетом. Оскільки, матеріальне багатство безперечно приносить задоволення, але не духовний спокій.

Самі дауншифтери вважають, що своєю амбіційною поведінкою висловлюють протест проти ідеалів «суспільства споживання». Споживче суспільство, на їх думку, заперечує потреби розвитку людину, як особистості, призводять до відчуження людини з його людської сутності, роблячи його рабом речей, товарів, послуг і як наслідок грошей.У більшості західних країн люди 25-30 років тільки набирають мінімальну кількість кредитів для життєвого старту, які необхідно згодом повернути. Тому дауншифтинг можуть собі дозволити або люди після 35-40 років, або заможна молодь - це задоволення для забезпечених.

Перехід до цієї течії зазвичай пов'язаний із труднощами. Зокрема виникають проблеми, які викликані скороченнями доходів, що в деяких випадках, стають суттєвими. Головною бідою при цьому є також зміна ставлення суспільства до тих, хто дозволив собі подібну «вільність», що неабиякою мірою отруює життя дауншифтерів. Адже у нас людина оточена увагою, почестями і навіть дружбою доти, поки він при посаді. Свідома відмова від неї приносить людині з одного боку полегшення, а з іншого -

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

проблеми адаптації до нового середовища і опору старої. Дауншифтери зазнають труднощів також у плані зміни стосунків з партнерами і членами родини.

Фахівці вважають, що занепокоєння близьких людей за майбутнє дауншифтерів необгрунтовано - вони знають, що роблять. Як правило, рішення стати дауншифтером - добре продумане, зважене, тому мучитися з приводу зруйнованої кар'єри такі люди не стануть. Найрідніші зрозуміють, а коло випадкових знайомих просто піде в сторону. Іноді дауншифтинг - це саме скидання наносного шару випадкових знайомств, відмова від хибних цінностей і фальшивих друзів.

Дауншифтери відповідально ставляться до оточуючих, тому йдуть в нове життя, залишивши родині квартиру, машину, давши гарну освіту дітям. Недарма деякі психологи вважають дауншифтинг «панської хворобою» і долею високорозвинених людей ...

Головне від чого відмовляється дауншифтер – це чужі цілі й бажання. Найчастіше ними виявляються суто матеріальні мети: кар'єра, гроші, предмети розкоші. Список того, від чого вони відмовляються залежить від країни та її культурних особливостей.

Наприклад, в Англії дауншифтинг має яскраве екологічне забарвлення (до них можна віднести вживання чи вирощування здорових продуктів, особливе ставлення до сміття та його вторинної переробки, величина заощаджень). У Австралії фокус цієї течії зміщений убік зміни житла та місця проживання. Це переїзд у глибинку і заняття сільським господарством та тваринництвом.

Прикладів дауншифтінгу існує безліч, так класичним прикладом дауншифтингу прийнято вважати історію римського імператора Діоклетіана. У IV столітті після важкої хвороби жорсткий і розважливий правитель здійснив небувалий вчинок: відмовився від влади і виїхав на маленьку ферму на березі моря. На благання повернутися до Риму він відповідав: «Ах, якби ви бачили, яку капусту я виростив, ви б не звали мене назад» ...

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Через тисячоліття, у XX столітті, Річард Кеннон, топ-менеджер British Rail, пішов з компанії, почав вирощувати овочі, створив сайт своїх однодумців і став родоначальником англійського руху дауншифтерів.

Прославився на цьому терені і американець Джон Дрейк, засновник рекрутингової компанії Drake Bean Morin Inc., який після 15 років роботи в бізнесі покинув кар'єру і написав бестселер «Дауншифтінг: як працювати поменше, а задоволення від життя отримувати побільше». Цю книгу в США сьогодні зачитують до дірок .

Життя після «прийняття дауншифтінгу» не таке яскраве як раніше. Ось Зайнятість. Досить часто дауншифтери не мають роботи у місті після переїзду. Однак все ж таки, такі випадки не є рідкістю, як правило, це або разові заробітки, або робота, яка займає мінімум часу і приносить максимум задоволення, але здійснення її є можливим в он-лайн режимі. Щодо їх щоденної зайнятості, то вона полягає у веденні типового сільського господарства – вирощуванням городини, доглядом тварин тощо.

Матеріальний стан. Щодо джерел прибутку, то такими є часткова зайнятість, про яку йшлося вище, або налагоджений на новому місці бізнес. Проте основною умовою є те, що такого роду зайнятість має приносити, перш за все, задоволення і не бути обтяжливою.

Споживання. Основним пунктом у структурі споживання є продукти харчування. Одяг та взуття дауншифтери практично не купують, акцентуючи на тому, що за умов їх теперішнього стилю життя вони не є першою необхідністю. Сплачують за комунальні послуги, здебільшого за електроенергію. Щодо медичних послуг, то по мірі необхідності прагнуть їх отримувати , у тих лікарів, яких відвідували до переїзду.

. Дозвілля. Вони зазначають, що після зміни стилю життя сааме поняття вільного часу для них істотно трансформувалося. «Вільним» є практично весь їх час, який вони присвячують тій діяльності, яка приносить їм задоволення. Однією з типових рис є відмова від телебачення, натомість є активними користувачами мережі Інтернет, присвячують свій час перегляду

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

фільмів, читанню книг, іграм з дітьми, спілкуванню у межах своєї спільноти та поза нею.деякі соціокультурні характеристики нового стилю життя:

Важливо, що дауншифтинг буває різним. Здебільшого його розрізняють за рівнем зміни життя. Можливі варіанти від повної зміни життя до елементарного скорочення робочого дня: перехід на більш творчу, але менш престижну й більш оплачувану роботу, переїзд із великих міст до менших населених пунктів, створення власного невеликого бізнесу чи відмови від розкручених брендів. Кожен обирає найприйнятніший собі, виходячи з особистісних прагненнях і бажаннях.

Соціологи виділяють також постійний і тимчасовий дауншифтинг. Перше є станом, із якого вже не повертаються назад до кар'єризму, прагнення слави і грошей. Це повноцінне відсторонення від колишніх життєвих моделей і небажання вдаватися до них повторно, тобто кардинальна зміна життєвих устоїв. Другий – це, тимчасове явище у житті, що використовується як розв'язання внутрішніх конфліктів, усунення синдрому хронічної втоми, вирішення інших питань. Це такий собі тайм-аут, аби навести лад у свій внутрішній світ.

Розрізняють також кар'єрний дауншифтинг. Справжня його мета не «ламати собі життя» і «шкодити компанії», у якій працював, а скоріше, «знайти шляхи в собі», зрозуміти власні прагнення, повернути цілісність особистості.

Як соціальне явище дауншифтинг набирає сили. Масштабне дослідження, проведене Australia Institute, показало, що за останні десять років близько 23% жителів найменшого континенту перейшли на більш скромний рівень життя. У Європі дауншифтингом «хворіє», за найскромнішими підрахунками 14-17% населення, в США розмах цієї «епідемії» глобальніше. Статистичні підрахунку констатують, що необхідною передумовою для зміни свого життя люди вбачають у певній фінансовій незалежності, тому дауншифтерами переважно стають професіонали середнього класу, які дозволяють собі певну втрату доходу.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИЕКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1.Бутонова Н.В. Дауншифтинг. Нове правило – відмови від усіляких правил. // Нові традиції. Колективна монографія.–С.-Пб.: «Петрополис» , 2009.

2. Вареник Наталия «Дауншифтинг: эпидемия XXI века или «барская болезнь» [Электрон. ресурс]. – Режим доступу : gazeta.zn.ua/.../daunshifting_epidemiya_hhi_veka_ili_barskaya_bolezn..

3. Гребєнщиков Борис. Про дауншифтинг. [Электрон. ресурс]. – Режим доступу : //lurkmore

4. Низько падші амбіції: маніфес тдауншифтера. [Электрон. ресурс]. – Режим доступу : //webplanet

5.Острогорский А. Правильна стаття про дауншифтінг. [Электрон. ресурс]. – Режим доступу : //dreamco

6. Соколов А.Дауншифтинг – страшный сон HR-менеджера. Нотатки бывалого дауншифтера. [Электрон. ресурс]. – Режим доступу : www.e-xecutive.ru/career/adviser/351586/

7 Заріцька Н.Ю. «Дауншифтінг: український варіант» [Электрон. ресурс]. – Режим доступу: : http://www.soc.univ.kiev.ua/sites/default/files/library/elopen/actprob15_59.pdf

УДК: 314.622.2

СУЧАСНА СІМ'Я ЯК СОЦІАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ

Г.О. Глух, студент

Науковий керівник: асистент Шарін О.В.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглядаються проблеми формування, становлення і розвитку сучасної молодої сім'ї. Процеси становлення молодої сім'ї відбуваються у складних і суперечливих умовах, які характеризуються зміною суспільних відносин та появою нових цінностей, тому виникає потреба вивчення стану та проблем для вдосконалення шляхів їх попередження, особливостей підготовки молодого покоління до створення сім'ї.

Ключові слова. Сім'я, моногамна, полігамна, родина, чоловік, жінка, стосунки.

Сучасна сім'я - група, об'єднана міцними зв'язками почуттів, із характерним високим рівнем приватності домашнього життя, де головна увага приділяється вихованню дітей. Відбувається зростання ролі афективного індивідуалізму, формування шлюбного зв'язку на основі персонального вибору, скріпленого сексуальним потягом та романтичним коханням. Сексуальні принади кохання стали прославлятися в межах шлюбу, а не в позашлюбних відносинах. Унаслідок зростання робочих місць, відокремлених від дому, родина стала більше прив'язаною до споживання, аніж до виробництва.

У структурі соціального інституту розрізняють: норми, правила, символи та систему статусів і ролей. Соціальний інститут - стійкий комплекс норм, правил та символів, які регулюють певну сторону людської діяльності та організовують їх у систему статусів та ролей[1].

Сім'я як соціальний інститут - прийнята суспільством форма спільного життя чоловіка та жінки, пов'язана з продовженням роду, в т. ч. правила утворення сім'ї, норми взаємовідносин у сім'ї, розподіл рольових обов'язків та прав, система символів, в яких суспільство фіксує свої уявлення, пов'язані з цією сферою життя.

Так, у сучасному суспільстві уявлення про сім'ю пов'язані з моногамним союзом чоловіка та жінки, які мають вільне право розірвати шлюб, несуть спільну відповідальність за дітей, народжених в шлюбі, мають право самостійно планувати сім'ю, перервати вагітність. Сучасне суспільство не вимагає від своїх членів обов'язкового релігійного скріплення шлюбу. Навіть пари, які не оформили шлюб згідно з цивільним кодексом, при тривалому спільному житті можуть розглядатися в певних аспектах як сім'я. Сучасна сім'я, зазвичай, нуклеарна, малодітна, а її ідеал характеризується рівністю свобод. Усе це разом створює ніби розгорнуту характеристику інституту сім'ї в сучасному світі.

А. І. Кравченко характеризує еволюцію сім'ї як соціального інституту. Вчений зазначає, що сім'я пройшла такі етапи, як груповий шлюб, полігамія і моногамія. Розширену сім'ю змінила нуклеарна. Історично змінювалися ролі чоловіка і дружини, традиції та звичаї, методи виховання дітей тощо.[2]

Індустріальна революція зумовила загальні тенденції в зміні інституту сім'ї. Молоді люди стають самостійні у виборі шлюбного партнера, звільняються від контролю батьків. Вони засновують власний, окремий від батьків дім. Полегшується розлучення. Основою шлюбу все частіше стає взаємна прихильність і кохання. Знижується шлюбний вік європейців. Вік початку трудової діяльності зріс від 11 до 25 років. Більшість людей, на відміну від минулих епох, починають трудовий шлях після одруження. Скорочується кількість дітей в одній сім'ї з 4,3 у 1910 р. до 2,3 у 1960 р.

Зростає роль чоловіка у веденні домашнього господарства та вихованні дітей. Жінка раніше завершує народжувати: вона молодша, ніж раніше, в той час, коли одружується її остання дитина. Збільшується час, необхідний для одержання освіти дітьми: вступ у трудове життя затягується. Жінка більше залучається до діяльності в економічній сфері. Домашня праця полегшується за рахунок розвитку техніки.

Узагальнення змін сім'ї як соціального інституту вченим здійснено на основі ознак інституту.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Установки та зразки поведінки:

1) Перехід від подвійного до одинарного (сингулярного) стандарту: те, що дозволяється чоловіку, дозволено і дружині.

2) Велика терпимість до дошлюбного сексуального досвіду обох партнерів, але менша до адюльтеру (зради в шлюбі).

3) Секс розглядається як самоцінність, а не як засіб репродукції. Він відокремлений від дітонародження і виховання.

4) Від жінки, як і від чоловіка, очікується активна участь у суспільному житті.

5) Терпиме ставлення до роботи жінки поза домом, насамперед до народження дитини.

6) Жінка менше займається тяжкою домашньою роботою і прагне бути економічно більш незалежною від чоловіка.

Символічні риси:

1) Відмінності в стилі одягу одружених і незаміжніх жінок починають зникати.

2) Зменшується символічне значення обручок. Шлюб може бути і без каблучок, якщо немає можливості (бажання) їх придбати.

3) Здвоєна постіль символізує рівність і незалежність шлюбних партнерів.

4) Атрибути весільного обряду (наприклад, весільний коровай, весільне вбрання тощо) тепер вважаються зайвими.

5) Терпиме ставлення до розлучення.

Ціль шлюбу:

1) Романтичне кохання з відтінком реалістичного розуміння сімейних проблем.

2) Соціальні чинники усе більше втручаються у процес створення сім' ї і народження дітей.

Сучасна сім'я фундаментально досліджувалася американськими соціологами Е. Берджесом та Х. Локком. Вони дійшли висновку, що у її

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

структурі та функціонуванні відбулися суттєві зміни. Раніше сім'я трималася на зовнішніх,формальних факторах: закон, звичаї, громадська думка, традиції, авторитет глави сім'ї, чітка дисципліна, ритуали. На зміну приходить нова форма сім'ї - товариська. Вона менше залежить від зовнішніх чинників, від тиску суспільства. Основними стають міжособистісні стосунки, взаєморозуміння та дружні відносини.[3]

У сучасних суспільствах розрізняти три основні моделі-системи сім'ї:

Дітоцентризм - Орієнтація на приватне життя, його автономізація, посилення чуттєвого боку; прагнення до задоволення від подружнього життя та регулювання дітонародження; надмірне обожнювання дитини, інколи обмеження її самостійності, жорсткі та авторитарні стосунки з дитиною.

Подружня сім'я - Орієнтація на взаємні відносини. Діти - не є самоцінністю. Їх виховання базується на заохоченні індивідуальності та ініціативи, самореалізації та самостійності.

Позашлюбна сім'я - Фактичний шлюб без юридичної реєстрації (один із різновидів - конкубінат (від лат. *con* - разом лежу, співжиття) - довгий, стійкий зв'язок чоловіка, який має сім'ю, з іншою жінкою, у якої від нього є дитина.

Шлюб спочатку був такою собі домовленістю про розподіл власності, потім зосередився на вихованні дітей, а закінчилося тим, що за основу стало братися подружнє кохання. Не так багато пар одружувалося "з кохання", але чимало починали любити одне одного по мірі того, як провадили спільне господарство, виховували дітей і розподіляли на двох радощі та прикрощі життя. Майже в усіх епітафіях подружнім парам, які збереглися, йдеться про глибоку емоційну прив'язаність. Натомість у більшості країн сучасного Заходу шлюб починається з кохання, потім переходить у спільні турботи про виховання дітей (якщо є діти), а закінчується, дуже часто, розподілом власності; на той час кохання вже або зникає, або перетворюється на далекий спогад [3].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Волков Ю. Г., Мостовая И. В. Социология: Учеб. для вузов / Под ред. проф. В. И. Добренькова. - М., 1998.
2. Кравченко А. І. Соціологія: підручник. / А. І. Кравченко - М., 2003. - С. 216-218.
3. Гіденс Е. Соціологія. / Е. Гіденс - К., 1999. - С. 174-208.

УДК 130.123

МЕДИТАЦІЯ ЯК СТРУКТУРНИЙ ЕЛЕМЕНТ СТАРОІНДІЙСЬКОЇ ФІЛОСОФІЇ

Я.В. Машевська, студентка

Науковий керівник: асистент Шарін О.В.

Миколаївський національний аграрний університет

Стаття присвячена проблемі медитації. Висвітлюються становлення та розвиток Староіндійської філософії.

***Ключові слова*:** медитація, філософія, релігія, культура Індії, Веди, йога, буддизм, тантра.

Медитація все більше стала привертати до себе увагу, стала предметом різноманітних наукових досліджень, неоднорідних по строгості і якістю. У більш ніж 1000 опублікованих наукових досліджень різних методів практики була знайдена зв'язок між медитацією і змінами в обміні речовин, кров'яним тиском, мозковою активністю та іншими процесами в організмі. Зараз медитація широко застосовується як психотерапевтичний засіб для зняття психічної напруги, фізичного болю і як метод боротьби зі стресом та ін. Часто використовується також з метою релаксації і як додаток до інших вправ по релаксації.Для людини медитація стає все більш і більш популярною. Недавнє дослідження в світі зробило висновок, що майже 80% опитаних, принаймні, один раз проводили медитацію, і близько 10% займалися або займаються медитацією в даний час. У науковій літературі термін "медитація" визначений дуже слабко і являє собою комплекс методів, націлених на досягнення стану розслаблення і поліпшення настрою; при цьому використовуються цикли вправ для зосередження уваги і зміни діяльності думки. Люди відносяться до медитації як до способу досягнення визначених ефектів, а дослідники розглядають її для визначення наявності цих ефектів.

Медитація з давнини є частиною духовної практики у багатьох релігійних традиціях, особливо поширена в буддизмі і індуїзмі, є важливою складовою йоги.

Всебічного розвитку одержала медитація на Сході, ставши невід'ємною частиною не тільки релігії, а й культури, наклавши відбиток на всі види діяльності. Найглибші коріння у медитації - в Індії, де протягом більш ніж п'яти тисяч років так звані садху (мандрівні святі, чоловіки і жінки) і йоги культивували - в тій чи іншій формі - практику медитації.

Прагнення до щастя - це основна характеристика живих істот. Кожен не просто бажає щастя, він хоче, щоб щастя було нескінченним. Людина вибаглива істота у задоволенні своїх потреб. Людська жадоба не має меж, її неможливо втамувати досягненнями у зовнішньому світі, отримати повне задоволення і знайти спокій. На це є ряд причин: по-перше, фізичний світ обмежений і не може задовольнити нескінченне прагнення до щастя. По-друге, наші органи чуття обмежені, по-третє, будь-яке задоволення швидкоплинне, проте людина прагне нескінченного щастя, і не знаючи правильного шляху, намагається отримати задоволення більш витонченими способами.

Слово «медитація» походить від латинського «meditor», що означає «розмірковую, обдумую». Втім, латинське «meditatio» має аналоги і в інших мовах: російське «думання» або «розумне продукт», санскритське «дхьяна», грецьке «медомаі» та ін.

Медитація – це процес відокремлення свідомості від навколишнього світу з метою релаксації, звільнення від стресів та відновлення сил.

Щастя, задоволеність і абсолютний спокій можна знайти лише у внутрішньому світі, який нескінченний за своєю природою. Мета медитації - це возз'єднання з невичерпним джерелом щастя, Космічним Свідомістю або Богом.

Зараз у науково-популярній літературі досить міцно закріпився західний еквівалент — «транс» . Крім того, як синонім медитації можна

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

розуміти і таке близьке поняття, відоме навіть за середньовічними філософських трактатів, як «споглядання» або «самоспоглядання». Свамі Бхактиведанта також визначає медитацію як «уявне споглядання» якого-небудь об’єкта.

Стан медитації — це перш за все стан поглибленої зосередженості психіки і розуму, яке викликається і відбувається в певній послідовності психофізіологічних актів, що складаються в єдиний, цілісний і безперервний процес. Первинним етапом у всіх варіантах практики є досягнення медитуючого стану розслабленості, зниженої чутливості до зовнішніх об’єктів, відчуженості від них, а також —інших, другорядних внутрішніх переживань. Це — загальна властивість, притаманна всім релігійним, релігійно-філософським, психо терапевтичним та іншим медитативним практикам.

Медитація вважається ефективним способом розслаблення, наповнення організму додатковою енергією та ін. Досвідчені практики вміють доходити до такого стану медитативного трансу, в якому дійсність на час вправ перестає існувати, і якщо людину потривожити в момент трансу, він може отримати серйозну емоційну травму і навіть пережити шок.

У широкому розумінні медитації з найдавніших часів розглядалася на Сході як засіб самовираження людини, що дозволяє реалізувати приховані можливості людського «Я». Так, осяяння і екстаз — не єдині елементи медитації. Інші «плоди» медитації, наприклад, — зміна стереотипів поведінки людини та зцілення. У більш вузькому контексті під медитацією розуміються спеціальні вправи, призначені для розширення розумово-психічних здібностей людини, їх розвиток.

Існує безліч технік медитації. Під час медитації практикуючому звичайно потрібно прийняти певну позу, іноді застосовуються чотки та інші допоміжні предмети. Об'єктом концентрації зазвичай служать відчуття всередині організму, внутрішні образи, рідше емоції. Іноді об'єктом концентрації може бути зовнішній фізичний предмет. Медитація може

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

поєднуватися з дихальними вправами. Медитація дає позитивність при будь-яких умовах, коли мають місце напруга і занепокоєння. Вона ідеально підходить в умовах позбавлення спокою і щиросердечного дискомфорту, типу напруги на роботі, безсоння або постійного занепокоєння. Також медитація корисна як доповнення в лікуванні серйозних хронічних захворювань.

Однією з властивостей медитації є її тривалість. На практиці тривалість медитації може варіюватися в досить широких межах - від 10 - 15 хвилин до 2 - 3 годин і більше, що залежить від призначення медитації, її основних завдань, варіанти практики, а також від здібностей самої людини. Деякі духовні діячі Індії могли знаходитися в стані трансу по кілька днів і навіть місяців. Наприклад, Венткатараман Махаріши, будучи школярем, впав у стан глибокого трансу під час одного з уроків, і він тривав у нього в цілому півтора року, поки він не прийшов до тих висновків і до того способу життя, якого він сповідував до останніх днів. Останні 25 років свого життя Шрі Ауробіндо Гхош провів в основному медитуючи в повній нерухомості.

Індія виявилася вельми благодатним грунтом для процвітання мистецтва медитації і його поширення як у східному, так і в західному напрямках. Вже в ранніх священних писаннях Індії, Ведах, де немає ні слова про медитації, можна знайти згадки про те, що ведичні священики проводили обряди і ритуали, і підносили співи богам. Все це вимагало неймовірної концентрації уваги. З часом ці обряди, ритуали та співи перетворилися в одну з форм молитовної медитації, що включає в себе контроль за диханням і повну зосередженість на божественному. Чим глибше ведичні священики занурювалися у свої молитви, тим виразніше розуміли, що віруючий і об'єкт його вірування, буття людини і буття Бога, рівнозначними. Це відкриття надихало і направляло шукачів духовних одкровень протягом багатьох сторіч.

З великого різноманіття ведичної і постведичної духовності виникли три найвідоміші медитаційні традиції Індії - йога, буддизм і тантра.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Найбільшу роль практика медитації грає у філософії і релігії, що зародилися в Індії. Медитація - єдиний шлях до безсмертя і вічного блаженства. У "Іша-Упанішада" той, хто не концентрується і не медитує, названий атмаханом, "вбивцею" Атмана. Шляхом медитації великі ріші і мудреці минулого, такі, як Яджнявалкья і Уддалака, досягали самопізнання, яке являє собою засіб зміцнення вищого єднання. Медитація - єдиний спосіб знищення людських страждань. Під час медитації, коли розум перебуває в Атмані, приходить справжній відпочинок. Той, хто не вміє зосередити розум в медитації, не здатний пізнати себе.

Медитація - це стежка до Божественності, царський шлях у світ Брахмана. Це таємнича драбина, що поєднує землю і небо, провідна від оман до істини, від темряви до світла, від страждань до блаженства, від тривог до вічного спокою, від невідання до знання, від тлінності до безсмертя. Медитація тягне самопізнання, а воно, у свою чергу, приносить Вічний Мир і Вище Блаженство. Істина є Брахман. Істина є Атман. Істина абсолютно чиста і проста. Її не можна осягнути без споглядання і медитації.

Індійська філософія являє собою результат найпершої спроби рефлексії світу. Взагалі, історія філософії можливість пізнати світ як цілісність. Медитація в цьому процесі відіграла важливу роль. Людина стикається із невідомим об'єктом, зрозумілими виявляються перші відчуття остраху на фоні інтересу, потім експериментальних спроб на фоні необхідності співіснування з об'єктом, програмного, цілеспрямованого трансформування об'єкту; на тлі розуміння логіки об'єкту, ефективна співпраця.

Отже, історія філософії зберегла схожий порядок рефлексій світу. Історично першою обґрунтування втечі, зречення світу виступає староіндійська філософія. Психофізичні практики, закони карми, буддійської нірвани - це все пропозиції пошуку щастя і гармонії у внутрішньому світі, і, одночасно, пропозиції втечі із світу зовнішнього.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1.Бонгард-Левин Г. М., Мудреці та філософи стародавньої Індії. / Г. М. Бонгард-Левин, А. В Герасимов. - М., 1975. - 367
2.Індійська філософія: енциклопедія / отв. ред. М. Т. Степанянц; Інститут філософії РАН .- М.: Східна література, 2009 .- 950 с.
3.Ольденберг Г. Медитація. / Г. Ольденберг // Загальна історія філософії. Т.1. - СПб., 1910. - С. 32-38, 147-153.
4.Рой Монороджон Індійська філософія. / Рой Монороджон - М ., 1958-548 с.
5.Радхакрішнан С. Індійська філософія./ С. Радхакрішнан, - Т. 1-2. - М., 1956-1957.
6.П'ятигорський А. М. Матеріали з історії індійської філософії. / А. М. П'ятигорський - М., 1962. - 250 с.
7.Аникеев Н. П. Про матеріалістичні традиції в індійській філософії. - М., 1965.
8.Степанянц М. Т. На 41-ій сесії Індійського філософського конгрессса // Питання філософії, № 9, 1968, С.148-151.
9.Степанянц М. Т. 57-я сесія Індійського філософського конгресу // Питання філософії, № 10, 1983, С. 152-155.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 336.741

ВПЛИВ ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ НА СУСПІЛЬСТВО

Ю. І. Юрченко, студент

Науковий керівник: доцент К. О. Кірей

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто сутність та види електронних грошей, вплив їх на суспільство. Визначено роль електронних грошей у структурі особистого споживання. Надано характеристику інформаційних товарів у контексті розвитку електронних платежів.

Ключові слова: електронні гроші, особисте споживання, інформаційні товари.

Актуальність проблеми. Розвиток нових телекомунікаційних та цифрових технологій став основою для якісних змін, що відбуваються в економіці світу в останні двадцять років. Інформація стає товаром та розглядається як один із ресурсів, мережа Інтернет створила нові галузі, людство увійшло в нову інформаційну фазу свого розвитку. Ці події сприяли бурхливому розвитку нових грошових форм. Бажання учасників платіжних систем оптимізувати транзакційні витрати вимагало від них інтенсивного використання новітніх технологій, що, зрештою, спричинило появу електронних грошей. Нові тенденції у сфері платіжних систем впливають на характер особистого споживання. У сучасній економіці, де електронні гроші мають локалізоване значення, індивід, що їх використовує, повинен переглянути структуру споживання з метою власної бюджетної оптимізації. Відтак логічно постає питання: «Які товари є більш вигідними для обміну на електронні гроші та який вплив електроні гроші мають на суспільство взагалі ?» [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Певні аспекти проблематики електронних грошей розкриті в роботах В. Міщенка, А. Мороза, М. Савлука

та інших українських учених, а також у дослідженнях закордонних науковців, зокрема А. Генкіна, Б. Коена, Г. Селджіна, Л. Уайта та інших.

Постановка завдання. В цій статті розглянуто сутність та види електронних грошей, вплив їх на суспільство у контексті особистого споживання.

Виклад основного матеріалу. Останніми роками все більшого поширення в Україні набуває практика ведення бізнесу через глобальну мережу Інтернет, що передбачає здійснення розрахунків між учасниками ринку з використанням електронних грошей. Сьогодні українці можуть продавати та купувати товари, переказувати кошти за допомогою електронних платіжних систем, таких, як WebMoney, "Яндекс.Деньги", RBK Money, E-Gold, LiqPay, Z-Payment, PayPal, Liberty Reserve тощо. Сучасні телекомунікаційні та інформаційні технічні засоби забезпечують переказ грошей і реєстрування інформації про платежі без паперових носіїв інформації. Значна економія на витратах обігу та прискорення розрахунків сприяли широкому запровадженню різних форм е-розрахунків.

Умовно виділяють три підходи до визначення електронних грошей, а саме: європейський, американський та азійський. У рамках європейського підходу електронні гроші розглядаються як нова форма грошей, що потребує особливого режиму регулювання їх емісії та обігу. Виходячи з директиви Європейського парламенту № 2000/46/ЄС від 18.09.2000 р., електронні гроші є грошовою вартістю, що мають такі властивості: по-перше, зберігаються на електронному носії; по-друге, імітуються за рахунок отриманих коштів емітентом у розмірі не менш як передплачена грошова сума; по-третє, приймаються як оплата іншими інституціями, окрім емітента. Відповідно до американського підходу, електронні гроші не розглядаються як нова форма грошей, а трактуються як новий вид фінансових послуг, що пропонують кредитні організації. У ряді азійський країн сьогодні немає однозначного підходу до визначення електронних грошей, тому дуже часто вони синтезують американський та європейський підходи.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

В Україні використовують європейський підхід щодо визначення електронних грошей. Згідно із постановою Правління Національного банку України від 25.06.2008 року № 172 електронні гроші – це одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими, ніж емітент, особами і є грошовим зобов'язанням емітента. Випуск електронних грошей в Україні мають право здійснювати лише банки.

Другий вид електронних грошей – грошова вартість, яка за допомогою програмного забезпечення зберігається на жорстких дисках комп'ютерів. Розрахунки такими електронними грошима відбуваються із використанням телекомунікаційних мереж, здебільшого Інтернету. Доволі часто під грошима на програмній основі розуміють гроші, що використовуються в комп'ютерних мережах (network based e-money) [3].

Розрізняють також електронні «фіатні» гроші (від англ. fiat - директива, норматив, указ, іноді можна зустріти визначення «неприватні» або директивні електронні гроші) та електронні «нефіатні» гроші. Електронні «фіатні» гроші обов'язково виражені в одній із державних валют і є різновидом грошових одиниць платіжної системи однієї з держав. Держава законами зобов'язує всіх громадян приймати до оплати «фіатні» гроші. Відповідно емісія, обіг та погашення електронних «фіатних» грошей відбуваються за правилами національних законодавств, центральних банків або інших державних регуляторів. Електронні «нефіатні» гроші є електронними одиницями вартості недержавних платіжних систем. Відповідно емісія, обіг та погашення (обмін на «фіатні» гроші) електронних «нефіатних» грошей відбуваються за правилами недержавних платіжних систем. Ступінь контролю і регулювання державними органами таких платіжних систем у різних країнах сильно відрізняються. Часто недержавні платіжні системи прив'язують свої електронні гроші до курсів світових валют, однак держави жодним чином не забезпечують надійність і реальну цінність таких вартісних одиниць.

Розглянемо вплив на структуру особистого споживання електронних

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

«нефіатних» грошей. Поява всесвітньої мережі Інтернет у сотні разів збільшила швидкість обробки та передачі інформації і стала основою стрімкої популяризації «нефіатних» електронних грошей, трансформуючи структуру особистого споживання. Інформація перетворилася на товар, об'єкт купівлі-продажу та ринкових відносин. Наявність електронних грошей забезпечила швидке зростання інформаційних ринків і обсягів торгівлі інформаційними товарами.

Тут необхідно звернути увагу на ряд особливостей споживання інформаційних товарів: по-перше, продавці інформації стикаються із необхідністю віддати товар для того, щоб показати його. Цю проблему дозволяє вирішити наявність можливості попереднього перегляду та рецензій, репутація виробника або продавця. Із розвитком мережі Інтернет зазначена проблема загострюється. Однак дослідження Видавництва Національної академії наук США виявило, що розміщення повного тексту книги в Інтернеті призводить до збільшення обсягу продажу цієї книги втричі; по-друге, споживання певної кількості інформаційного товару не зменшує його обсяг, доступний іншим. Це пов'язано з тим, що виробництво інформаційних товарів зазвичай має дуже високий рівень постійних витрат та вкрай низький рівень змінних витрат; по-третє, цінність інформації знаходиться у прямій залежності від попиту на неї і не має прямого зв'язку із вартістю її створення. Зважаючи на той факт, що створення інформаційного продукту потребує здебільшого постійних витрат, виробник зазнає максимальних втрат, якщо товар не буде продаватися. Також один і той самий інформаційний товар може спожити необмежене число споживачів. Наприклад, періодичні видання доступні більш як одному споживачеві [1, с.84].

Дослідження особистого споживання передбачає визначення кількісної та якісної складових особистих потреб, вивчення виробництва товарів. Отже, можна виділити такі шляхи використання електронних грошей у структурі особистого споживання [1, с.84-85]:

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

1. Купівля обчислювальної техніки та комплектуючих – починаючи від повноцінних комп'ютерів і закінчуючи мобільними телефонами. Це є закономірним у зв'язку з тим, що багато видів діяльності пов'язано із використанням комп'ютерної техніки.

2. Купівля інформаційних товарів, до яких належить будь-що, що можна перевести у цифровий вигляд – книга, фільм і т. і. Так, наприклад, компанія Amazon (найбільший у світі роздрібний Інтернет-магазин) продає більше книг в електронному вигляді, ніж у паперовому. А компанія Apple, володіє найбільшим у світі магазином музики, де поширює музичні звукозаписи тільки у цифровому вигляді.

3. Оплата різного виду послуг. Переважно йдеться про оплату за доступ до мережі Інтернет, мобільний зв'язок, користування кабельним телебаченням, комунальні послуги та ін.

4. Купівля звичайних товарів. Відносно таких товарів покупець може стверджувати, що у двох різних продавців обраний товар буде абсолютно однаковий. До таких товарів, наприклад, належить побутова техніка. Якщо товар однаковий у різних продавців, то вирішальним фактором стає ціна. Інтернет зробив передачу інформації миттєвою, тому покупець завжди може швидко порівняти ціни в різних Інтернет-магазинах й обрати для себе кращі умови. Отже, Інтернет-ринок є більш конкурентним та більш вигідним, а тому більш привабливий для споживача.

Розглянемо зв’язок між групами товарів, структурою особистого споживання і розвитком електронних грошей. Стосовно першої групи товарів необхідно зазначити, що первинний зв'язок із розвитком електронних грошей насправді є зворотним. Спочатку почалося споживання цих товарів, а потім їх використання як інструменту для здійснення електронних платежів. І чим більшою є частка товарів першої групи у структурі особистого споживання, тим більше можливостей у споживачів для електронних платежів. Оскільки діяльність усіх цих користувачів пов'язана з мережею Інтернет, а отже абсолютно закономірним можна вважати той факт, що за

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

товари першої групи платять електронними грошима. У такому випадку зв'язок структури особистого споживання і розвитком електронних грошей є неоднозначним. З одного боку, ми спостерігаємо зростання споживання товарів першої групи й можемо сказати, що це відбувається завдяки тому, що їх купують, використовуючи електронні платіжні засоби. З другого боку, можна впевнено стверджувати, що комп'ютерну техніку купують для того, щоб здійснювати електронні платежі. У будь-якому випадку наявним є вплив електронних грошей на структуру особистого споживання.

Відносно другої групи товарів слід зауважити, що розвиток електронних грошей і платежів зумовив значне збільшення інформаційних товарів у структурі особистого споживання. Безумовно, подібні товари споживалися й раніше, але у часи технологічного розвитку, їх частка у структурі споживання значно зросла. Науковці заговорили про інформаційне суспільство, нову історичну фазу розвитку цивілізації, у якій основними продуктами виробництва та споживання є інформація і знання. Чому розвиток електронних грошей і платежів відіграв у цьому процесі важливу роль? Основне призначення Інтернету – обмін інформацією, у тому числі у вигляді інформаційних товарів. Завдяки глобальному характеру мережі стало можливим отримання інформації з будь-якої частини світу, й відповідно пропозиція інформаційних товарів зросла на порядки. Інформація може бути куплена у продавця, який знаходиться в іншій частині світу, і миттєво доставлена покупцю. Оплата за інформацію також здійснюється та доставляється в будь-яку країну дуже швидко завдяки електронним платіжним системам.

Товари третьої і четвертої груп хоч і оплачуються за допомогою електронних грошей, проте це не має істотного впливу на структуру особистого споживання. Такі товари споживалися й до появи електронних грошей. Останні лише привнесли новий спосіб здійснення платежу. Основними мотивами оплати послуг через Інтернет є зручність і миттєвість. Для четвертої групи товарів існує додатковий мотив – ціна. Як уже

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

зазначалося вище, Інтернет-ринок є більш конкурентним та привабливим для споживача [3].

Отже, можемо зробити висновок, що електронні гроші виникли в результаті еволюції грошових форм. В Україні до електронних грошей відносять одиниці вартості, що зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими, ніж емітент, особами і є грошовим зобов'язанням емітента. Розвиток електронних грошей забезпечив торгівлю інформаційними товарами у глобальній мережі Інтернет і тим самим змінив характер особистого споживання. Був створений новий ринок, що зміг задовольнити попит на якісні інформаційні товари. Завдяки електронним платежам стало більш економічно вигідно виробляти та розповсюджувати інформаційні товари.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Морозов А. С. Вплив електронних грошей на характер особистого споживання / А. С. Морозов, В. В. Турчиський // Гроші, фінанси і кредит. — 2010. — № 11-12. — С. 82-85.
2. Епоха електронних грошей. [Електронний ресурс] : Цифрові товари. — Режим доступу : http://mobilbest.com.ua/elektronni-groshi/epoxa-elektronnyx-groshej
3. Електронні гроші – зручний інструмент розрахунків чи ще один спосіб обходу закону? [Електронний ресурс] / Ю. Леонов , О. Трегубова // Правовий тиждень. — 2011. — № 34-35, 7 вересня 2011. — Режим доступу : http://smi.liga.net/articles/2011-09-07/2198765-elektronn_grosh_zruchniy_nstrument_rozrakhunk_v_chi_shche_odin_spos_b_obkhodu_zakonu.htm#

УДК 631.5:004. 9

ЗАСТОСУВАННЯ ПРЕЦИЗІЙНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА В УКРАЇНІ

В.Ю. Хрипливий, студент

Науковий керівник: ст. викладач Борян Л. О.

Миколаївський національний аграрний університет

Науковий та технічний прогрес дозволяє сьогодні широко застосовувати в землеробстві сучасні технології під час планування та виконання сільськогосподарських робіт. Сьогодні вже достатньо широко використовують бортові комп'ютерні системи, GPS-приймачі, засоби дистанційного зондування, геоінформаційні системи (ГІС). Розвиток космічних технологій призвів до здешевлення й популяризації використання космічних фотознімків і даних високоточних супутникових систем навігації (GPS). Відносна дешевизна космічних зйомок і доступність пристроїв високої точності супутникової навігації дали можливість їх використання у різних галузях сільського господарства. Засобом реалізації цих технологій є спеціально розроблене програмне забезпечення засноване на використанні геоінформаційних технологій. Воно дає можливість впровадити у сільське господарство прецизійне землеробство.

Ключові слова: прецизійне землеробство, GPS, ГІС, розрахунок економії палива, вартість обладнання.

Прецизійне землеробство набуває все більшого застосування. Воно базується на новому погляді на сільське господарство, в якому поле є неоднорідним за рельєфом, агрохімічному вмісту поживних речовин і потребує застосування на кожній ділянці найбільш ефективних агротехнологій. Технології прецизійного землеробства спрямовані на підвищення продуктивності, зменшення собівартості продукції та збереження навколишнього середовища [1].

Суть нової системи землеробства, полягає в тому, що для одержання з даного поля максимальної кількості якісної продукції низької собівартості створюються однакові умови росту і розвитку рослин без порушення норм екологічної безпеки. Прецизійне землеробство впроваджується шляхом

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

поступового освоєння якісно нових агротехнологій на основі принципово нових, високоефективних і екологічно безпечних технічних та агрохімічних засобів.

На даний час обізнаність фермерів про прецизійне землеробство становить 40% і тільки 10% з них його використовують.

Зрозуміло, що прецизійне землеробство повинно базуватися на останніх досягненнях електроніки. Однак складні й дорогі електронні прилади не пристосовані до польових умов, що характеризуються підвищеною запиленістю і вологістю середовища, вимагають висококваліфікованого обслуговування й ремонту дефіцитних запчастин. Тому було створено адаптовані до польових умов мікропроцесори, електронні, фотоелектричні, електромагнітні, п'єзоелектричні, електромеханічні й інші датчики, а також електронні прилади.

Такий підхід, як показує міжнародний досвід, забезпечує набагато більший економічний ефект і, найголовніше, дозволяє підвищити відтворення ґрунтової родючості і рівень екологічної чистоти сільськогосподарської продукції. Наприклад, фермер з Німеччини при впровадженні елементів прецизійного землеробства домігся підвищення врожаю на 15% при одночасному зниженні витрат на мінеральні добрива на 30% і на інгібітори на 40%.

Прецизійне землеробство включає в себе безліч елементів, але їх можна розбити на три основних етапи:

– збір даних (моніторинг урожайності, хімічного складу, кліматичних та ґрунтових умов);
– аналіз (електронна карта полів, геоінформаційні системи) та прийняття управлінських рішень (звітність, система підтримки прийняття рішень);
– виконання рішень (проведення агротехнологічних операцій).

Перший етап досить розвинений в плані технічного та програмного забезпечення [2]. За кордоном активно використовуються ґрунтові автоматичні пробовідбірники, оснащені GPS-приймачами та бортовими

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

комп'ютерами; ГІС для складання просторово-орієнтованих електронних карт полів; карти врожайності культур, одержувані відразу після збирання; дистанційні методи зондування (ДМЗ), такі як аерофотозйомка і супутникові знімки. Електронна карта полів:

- дає можливість вести облік та контроль всіх сільськогосподарських операцій, оскільки ґрунтується на точних даних: площі полів, відстані доріг тощо;
- допомагає провести повний аналіз умов, які впливають на ріст рослин на даному полі, або на ділянці 100х100 м;
- дозволяє оптимізувати виробництво з метою отримання максимального прибутку, а також раціональне використання в виробництві ресурсів.

Для реалізації технології прецизійного землеробства необхідні сучасна сільськогосподарська техніка, керована бортовою ЕОМ (електронно-обчислювальна машина) і здатна диференційовано проводити агротехнічні операції, прилади точного позиціонування на місцевості (GPS-приймачі), технічні системи, що допомагають виявити неоднорідність поля (автоматичні пробовідбірники, різні сенсори та вимірювальні комплекси, прибиральні машини з автоматичним урахуванням врожаю, прилади дистанційного зондування сільськогосподарських посівів та ін.) [2]. Основою технології прецизійного землеробства є програмне забезпечення, яке дає змогу автоматично вводити просторово-атрибутивні дані картотеки полів, а також генерацію, оптимізацію і реалізацію агротехнічних рішень з урахуванням варіабельності характеристик у межах оброблюваного поля. На сьогоднішній день на ринку є великий вибір програмного забезпечення ГІС. Серед них безсумнівними лідерами є продукти компаній ESRI, Intergraph, Autodesk и Maplnfo.

Другий етап на сьогоднішній день найменш розвинений це аналіз зібраної інформації та прийняття виробничих рішень. В основному це програми розрахунку доз добрив з елементами ГІС.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Етап виконання агротехнологічних операцій, також як і перший етап динамічно розвивається. Тут самими "просунутими" є операції з внесення рідких і твердих мінеральних добрив, а також посів зернових культур.

Використання системи автопілотування при обробітку зернових культур дає можливість економити паливо. Виходячи з наявного досвіду економія палива досягається за рахунок усунення перекриттів близько 5%, а також за рахунок оптимізації траєкторії розворотів (замість петлевого способу - човниковий), близько 1%.

Розрахунок економії палива

Таблиця 1

	Лущення стерні JD8430 + Simba SL500	Посів JD8430 + Kuhn Speedliner 6000	Внесення добрив МТЗ 1 025 + Kuhn Axic30.1	Захист рослин МТЗ 1 025 + Gaspardo Pompeo	Всього
Норма витрати палива, л / га	11	10,8	0,7	1	
Річне напрацювання 1-го агрегату, га	1500	1500	1500	2500	
Річна економія, л	990	972	63	150	2175
Економія палива, грн При вартості палива 9,5 грн /літр	9405	9234	598,5	1425	20662,5

Внесення добрив за технологією прецизійного землеробства проводиться диференційовано, тобто, умовно кажучи, вносимо на кожен квадратний метр стільки добрив, скільки необхідно саме тут (на даній ділянці поля). Внесення проводиться у двох режимах - off-line і on-line. Варто відзначити, що диференційоване внесення мінеральних добрив на сьогоднішній день є ключовим елементом у прецизійному землеробстві.

У прецизійного землеробства є свої переваги та недоліки.

Переваги:

– скорочення витрати насіння і добрив;
– оптимізація використання сільгосптехніки;
– скорочення витрат палива до 20%;
– раціональний підхід до управління персоналом, розподілу праці;
– підвищення контролю виконання операцій.

Недоліки:

– висока собівартість електронно-керуючих приборів та GSM покриття;
– відсутність вітчизняних виробників спеціалізованої техніки;
– відсутність GSM покриття;
– не достатня точність без використання базової станції;
– не комплектується з вітчизняною сільськогосподарською технікою.

Існує велика кількість різноманітних програмно-апаратних комплексів для посівної техніки, що дозволяє повністю автоматизувати процес сівби, регулювати норми внесення технологічних матеріалів в залежності від технологічних параметрів поля та збирання сільськогосподарської продукції. Але на сьогодні застосування цих комплексів для вирішення практичних завдань сільського господарства знаходиться лише в початковій фазі комерційного використання. Це пов'язано, передусім, з високою вартістю обладнання та створення картограм вмісту поживних речовин поля.

Цю технологію доцільно використовувати лише для великих господарств.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дегодюк Є. Г. та ін. Екологічні основи використання добрив. – К.: Урожай, 1988. – 232 с.

2. Аніскевич Л. В. Модель функціонування посівної машини в системі точного землеробства / Механизация производственных процессов рыбного хозяйства, промышленных и аграрных предприятий: Сб. науч. тр. Керченского морского техн. ин-та. – Вип.1. – Керчь: КМТИ, 2001. – с.112-118

3. Войтюг Д. Г. Проблеми застосування технологій точного землеробства в АПК. – Вісник аграрної науки. – 2002. – №8, с.25-28

4. Сільське господарство України: статистичний збірник / за ред. Остапчук Ю. М. – К.: Департамент статистики сільського господарства та навколишнього середовища, 2009. – 188 с.

5. Управління водними і земельними ресурсами на базі ГІС-технологій: Навч. посібник / В. В. Морозов, П. П. Надточій, Т. М. Мислива, О. В. Морозов, В. І. Пічура, Д. О. Ладичук, С. Я. Плоткін – Херсон: ХДУ, 2007. – 253 с.

УДК 330.45: 519.863

ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ОПТИМАЛЬНИХ ВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

І.Ю. Борисова, студентка

Науковий керівник: старший викладач Лопушанська В. В.

Миколаївський національний аграрний університет

Запропоновано економіко-математичну модель формування оптимальної структури витрат виробництва на прикладі сільськогосподарського підприємства середніх розмірів.

Ключові слова: виробничі витрати підприємства, мінімізація витрат, економіко-математична модель, критерій оптимальності.

Актуальність проблеми. Діяльність будь-якого суб'єкта господарювання починається зі здійснення витрат. Витрати є необхідною умовою функціонування підприємства. Необхідність вивчення витрат обумовлена тим, що вони є базою для формування цінової політики підприємства. У даний час продукція українських виробників має низьку конкурентоспроможність, що спричинено високими витратами на її виробництво. Крім того, якісь продукції вітчизняних товаровиробників значно поступається досягненням країн із ринковою економікою. Все це вимагає від керівників необхідність приділяти питанню управлінню витратами значну увагу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Щоб забезпечити зниження вартості реалізованої продукції, необхідно постійно здійснювати управління витратами на її виробництво, вживати заходи щодо їх раціонального зменшення. У сучасній економічній літературі проблеми оптимізації витрат на підприємстві висвітлені в працях українських та зарубіжних науковців, зокрема, Баркалова Н.Б., Вітлінського В.В, Клейнера Г.Б., Лотова А.В. та ін.

Постановка задачі полягає у визначенні оптимальної структури виробництва, тобто у визначенні розмірів площ сільськогосподарських культур, поголів'я окремих видів худоби, обсягів реалізації продукції і співвідношення галузей на підприємстві при мінімальних виробничих витратах. У якості критерію оптимальності прийнято отримання мінімальних загальних виробничих витрат на товарну продукцію рослинництва і тваринництва.

Виклад основного матеріалу. Економіко-математична модель дозволяє відобразити численні умови реального сільськогосподарського виробництва, взаємозв'язки між витратами ресурсів і результатами діяльності, збалансувати виробництво за галузями таким чином, щоб забезпечити раціональне використання наявних виробничих ресурсів. Модель побудовано на матеріалах статистичної звітності Приватного сільськогосподарського підприємства «Веселий Роздол» Доманівського району Миколаївської області. Для визначення виробничих витрат з використанням MS Excel розроблено економіко-математичну модель мінімізації виробничих витрат з урахуванням галузевої структури виробництва.

Початкова інформація для побудови моделі містить: землекористування за видами угідь; структуру поголів’я тварин; рівень виходу продукції рослинництва з 1 га посівних площ та від одної структурної голови тваринництва в середньому за останні три роки; норми годівлі тварин та приблизні кормові раціони; об’єми виробництва продукції рослинництва та тваринництва; витрати праці та матеріально-грошових коштів у розрізі видів витрат на 1 ц виробленої продукції за галузями рослинництва та тваринництва; прогнозні реалізаційні ціни на продукцію рослинницької та тваринницької галузі. Вхідна інформація містить дані господарської діяльності обраного підприємства у середньому за 2010-2012 роки.

Опишемо математичну модель задачі. Система змінних моделі включає 58 змінних:

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

x_1-x_{12} – змінні, що характеризують посівні площі під сільськогосподарськими культурами, га;

x_{13}-x_{15} – змінні, що означають величину поголів'я тварин, гол.;

x_{16}-x_{27} – змінні, що вказують розміри виробництва продукції галузей рослинництва та тваринництва, ц;

x_{28}-x_{33} – змінні, які характеризують обсяги реалізації продукції галузей рослинництва та тваринництва, ц;

x_{34}-x_{37} – змінні з обсягів додаткових кормів для тваринництва, ц.к.о.;

x_{38}-x_{46} – змінні, що вказують розміри виробничих витрат у рослинництві, грн;

x_{47}-x_{56} – змінні, що означають розміри виробничих витрат у тваринництві, грн;

x_{57} – змінна, яка вказує загальні витрати праці, люд.-год.;

x_{58} – змінна, що означає загальний об'єм товарної продукції усіх галузей у цінах реалізації, тис. грн.

Необхідно знайти оптимальне співвідношення значень змінних, при якому функція мети (загальні виробничі витрати) досягає мінімуму:

$$Z = \sum_{j=38}^{56} x_j \to \min .$$

Математична модель задачі містить 85 обмежень і включає такі обмеження:

- з використання площі ріллі (обмеження загальної посівної площі, максимальні та мінімальні розміри посівних площ за окремими видами культур);
- з балансування трудових ресурсів;
- з балансування виробництва і використання кормів;
- обмеження чисельності поголів'я тварин;
- балансові обмеження з виробництва сільськогосподарської продукції;
- балансові обмеження за реалізацією кінцевої продукції:

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

- обмеження з балансування виробничих витрат за видами у рослинництві та тваринництві;
- обмеження за товарною продукцією у цінах реалізації;
- умови невід'ємності змінних.

У результаті рішення задачі на ЕОМ за допомогою утиліти Solver табличного процесора MS Excel 2010 було отримано оптимальний розв'язок. Аналіз оптимального рішення виконується на основі деяких положень симплекс-методу. За результатами розв'язання задачі за моделлю було визначено оптимальну структуру виробництва при мінімальних виробничих витратах. Загальні витрати господарства за умов раціонального використання ресурсів і оптимальних розмірів виробництва у господарстві дорівнюють 6231,37 тис. грн. Якщо порівняти останні з фактичними витратами господарства, який воно мало у 2012 році (4908,8 тис. грн), то бачимо, що витрати зросли на 1322,57 тис. грн. Але при цьому спостерігається збільшення прибутку господарства на 4980,1 тис. грн. за рахунок удосконалення використання посівних площ і реструктуризації поголів'я, враховуючи те, що кардинальних змін щодо розподілу площ не планується порівняно з 2012 роком. Результати отриманого розв'язку стосовно розподілу посівних площ у господарстві наведено у табл. 1.

Згідно отриманого рішення (звіт за результатами), виробництво концентрованих кормів для тварин перевищує потребу на 17521,2 ц, грубих – на 6027,3 ц. Залишки кормів можна використовувати для продажу, обміну на інші види кормів або для розширення поголів'я худоби, і таким чином збільшити прибутки.

Фактичні розміри витрат у 2012 р. та рекомендовану за результатами моделювання структуру виробничих витрат рослинництва у ПСП «Веселий Роздол» Доманівського району наведено на рис. 1.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Таблиця 1

Фактична та проектна структура посівних площ сільськогосподарських культур у ПСП «Веселий Роздол» Доманівського району*

Культури	Фактично у 2012 р.		Рекомендовано за проектом	
	Посівна площа, га	Структура, %	Посівна площа, га	Структура, %
Озимі зернові у т.ч.	1644	50,8	1650	50,0
озима пшениця	1192	36,8	1050	31,8
озимий ячмінь	425	13,1	600	18,2
озиме жито	27	0,8	0	0,0
Ярі зернові у т.ч	283	8,7	200	6,1
яра пшениця	105	3,2	50	1,5
ярий ячмінь	119	3,7	150	4,5
овес	59	1,8	0	0,0
Горох	0	0,0	100	3,0
Кукурудза на зерно	365	11,3	370	11,2
Соняшник	760	23,5	625	18,9
Соя	22	0,7	25	0,8
Пар	161	5,0	330	10,0
Разом	3235	100,0	3300	100,0

**Джерело: розроблено автором*

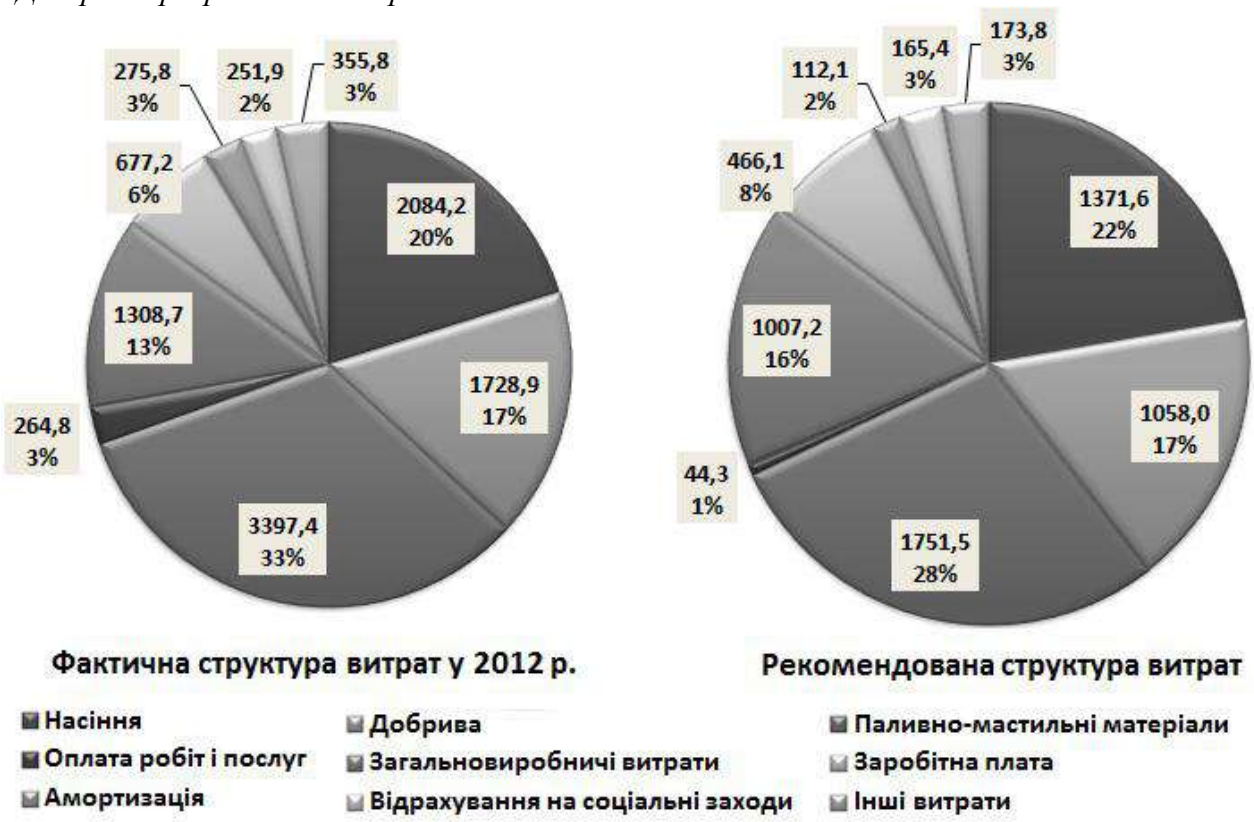

Рис. 1. Фактична та рекомендована за результатами моделювання структура виробничих витрат рослинництва у ПСП «Веселий Роздол» Доманівського району *(верхнє число*

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

*– розмір витрат, тис. грн., нижнє число – питома вага виду витрат, %) *Джерело: розроблено автором*

Таким чином, впровадження результатів економіко-математичного моделювання на підприємстві дозволить збільшити контрольованість витрат виробництва, знизити вплив непередбачуваних факторів. Технологія планування витрат при цьому повинна відрізнятися від нинішньої системи, відповідати стандартам ринкового середовища. При управлінні підприємством важливим є управління витратами – їх регулювання та контроль. Для успішної діяльності підприємства основною задачею є досягнення оптимального рівня витрат на виробництво. Це забезпечує зростання конкурентоспроможності продукції та обумовить довгострокове економічне процвітання підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вітлінський В. В. Моделювання економіки : навч. посіб. / В. В. Вітлінський. – К. : КНЕУ, 2007. – 408 с.
2. Економіко-математичне моделювання : навчальний посібник / За ред. О. Т. Іващука. – Тернопіль: ТНЕУ «Економічна думка», 2008. – 704 с.
3. Интриллигатор М. Математические методы оптимизации и экономическая теория. [пер. с англ. Жуковой Г. И., Кельмана Ф. Я.] / М. Интрилигатор. – М. : Айрис-пресс, 2002. – 576 с.
4. Лотов А. В. Введение в экономико-математическое моделирование [учеб. пособ. для инж.-экон. спец. ВУЗов] / А.В. Лотов. – М. : Наука, 1984. –392 с.

УДК 336.741.242.2

СУЧАСНІ ЕЛЕКТРОННІ ПЛАТІЖНІ ЗАСОБИ

М. М. Шевчук, К. О. Омеленчук, студенти

Науковий керівник: старший викладач Лопушанська В. В.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто і досліджено сутність електронних платіжних засобів – електронних грошей, описано механізми і законодавчу основу використання найбільш розповсюджених в Україні систем електронних грошей, виявлено їх основні переваги та недоліки.

***Ключові слова**:* електронні платіжні засоби; електронні платіжні системи; WebMoney Transfer; електронний гаманець.

Стрімке поширення процесів інформатизації у сучасному світі призвело до зростання кількості розрахунків у мережі Інтернет і запровадження на світовому ринку капіталу нових платіжних засобів – електронних грошей. Починаючи з 1993 р. почали використовуватися не тільки електронні гроші, що зберігаються на картках (card-based), але і мережні електронні гроші (network-based).

Аналіз досліджень і публікацій з обраної тематики свідчить, що, незважаючи на появу систем електронних грошей в Україні, у вітчизняній науковій літературі поки що мало уваги надано теоретичним аспектам цієї проблеми. Окремі аспекти питання висвітлюються В. Міщенком, М. Савлуком, В. Стельмахом, Т. Смовженком та іншими українськими вченими. В роботах зарубіжних науковців, зокрема М. Вудфорда, А. Генкіна, Ч. Гудхарда, М. Кінга, С. Кляйна, Б. Коена, Г. Селджіна, А. Шамраєва та ін. порушується ряд питань, пов’язаних із феноменом електронних грошей. Метою дослідження є аналіз сучасного стану систем електронних грошей в Україні та їх сутності як нового платіжного засобу для здійснення масових платежів.

Електронні платіжні системи (англ. Electronic Payment Systems) – призначені для здійснення платіжних операцій у всесвітній мережі Інтернет.

За допомогою платіжної системи можна здійснювати розрахунок за товари та послуги різних проектів і сервісів. Наприклад, оплачувати мобільний зв'язок, комунальні послуги, кабельне або супутникове телебачення, послуги Інтернет-провайдерів, а також здійснювати розрахунки за товари і послуги в Інтернет-магазинах. У якості платіжних засобів в електронних платіжних системах використовуються електронні (цифрові) гроші, які є аналогом готівки і можуть миттєво передаватися з одного електронного гаманця до іншого.

Згідно Положення про електронні гроші в Україні (Постанова №481 Правління НБУ від 04.11.2010), електронні гроші (e-money, e-cash) – це одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, є грошовим зобов'язанням емітента і приймаються як засіб платежу іншими особами [1]. Тобто, у сутності, електронні гроші – це послідовності чисел, або файли, які відіграють роль грошей і розміщуються на електронних носіях. Вони є абстрактним представленням цінностей, яких насправді не існує у вигляді реальних грошових знаків або монет, однак, цінність цих «абстрактних» грошей гарантують цілком реальні золотовалютні запаси банків-засновників. Всі електронні платіжні системи за способом доступу до електронного рахунку можна розділити на дві групи: системи, що використовують веб-інтерфейс для керування електронним гаманцем і системи, які вимагають встановлення додаткового програмного забезпечення для керування електронним гаманцем. Електронні гроші існують тільки у межах тієї системи, де вони створені.

Зростання обсягів використання електронних платіжних систем українськими користувачами неминуче, оскільки вони мають незаперечні переваги:

- доступність (будь-який користувач має можливість безкоштовно відкрити власний електронний рахунок);
- простота використання (для відкриття та використання електронного рахунку не потрібно спеціальних знань, всі дії інтуїтивно зрозумілі);

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

- мобільність (незалежно від місця свого знаходження користувач може здійснювати зі своїм рахунком будь-які фінансові операції);
- оперативність (переказ коштів з рахунку на рахунок відбувається протягом декількох секунд);
- безпека (передача інформації ведеться з використанням SSL протоколу з кодовим ключем 128-bit або іншими криптографічними алгоритмами).

Недоліком і головною перешкодою для більш стрімкого розвитку електронних платіжних систем є недовіра користувачів до електронних грошей. Однак, слід відзначити, що безпека електронних платежів з часом значно підвищується і шахраям усе важче отримати доступ до чужого електронного або банківського рахунку. Значною мірою безпека рахунків залежить від самого власника. Також недоліками є вартість переказів коштів з одної системи до іншої та висока комісія при виведенні електронних грошей із системи готівкою.

На сьогодні для здійснення платіжних операцій у мережі Інтернет можна скористатися такими платіжними системами: українськими (“Глобал Мані”, “Інтернет.Гроші”, “LiqPay”); російськими (“WebMoney”, “CyberPlat”, “RBK Money”, “Яндекс.Деньги”, “КредитПилот”, “Рапида”); міжнародними (E-Gold, Liberty Reserve, PayPal, Perfect Money, Moneybookers, Fethard, EasyPay, ChronoPay).

Найбільш розповсюджені в Україні системи електронних грошей програмного виду – це системи WebMoney Transfer та “Інтернет.Гроші” (на технології PayCash). Електронні гроші на основі карток представлені, зокрема, оф-лайновими інструментами Національної системи масових електронних платежів (НСМЕП) і наперед оплаченими картками міжнародних карткових платіжних систем.

Безумовним лідером електронних розрахунків на території СНД є платіжна система WebMoney Transfer, яка на даний момент охоплює близько 80% українського ринку [2]. Систему WebMoney Transfer створено у 1998 р. з метою забезпечення користувачів універсальним засобом розрахунків за

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

товари та послуги, які пропонуються у мережі Інтернет [3]. В Україні цю систему представляє «Українська гарантійна агенція» (м. Київ), створена у 2003 р. Технологію WebMoney засновано на наданні всім учасникам системи єдиних інтерфейсів безпосереднього управління своїми майновими правами на цінності, що знаходяться на зберіганні у спеціалізованих компаніях – Гарантах. Відповідно до термінології, прийнятої в країнах ЄС, ця компанія є емітентом електронних грошей, номінованих в українських гривнях, а відповідно до термінології, прийнятої у системі WebMoney Transfer, – Гарантом титульних знаків WMU. Прагнучи діяти в українському законодавчому полі, ТОВ «Українська гарантійна агенція» використовує правову модель, відповідно до якої емісія та обіг титульних знаків WMU здійснюється згідно з Цивільним Кодексом України. Титульні знаки WMU розглядаються як одиниці обліку прав вимоги між особами, які визнають такий облік відповідно до укладених договорів. Згідно з договорами між ТОВ «Українське гарантійне агентство» та українськими користувачами системи WebMoney Transfer (у тому числі власниками Інтернет-магазинів) титульні знаки WMU призначені для обліку майнових прав (активів) користувача. Такими активами виступають грошові кошти, які зберігаються на рахунках ТОВ «Українське гарантійне агентство» у банку. Під час емісії титульних знаків WMU відбувається купівля користувачем прав вимоги у Гаранта, під час погашення титульних знаків WMU – продаж користувачем прав вимоги Гаранту. Переказ електронних грошей користувачами системи являє собою перевідступлення прав вимоги до Гаранта від одного користувача до іншого відповідно до норм цивільного права щодо заміни кредитора у зобов’язанні.

Ввести гроші до системи (придбати WMU) можна за допомогою: скретч-карток; паперових чеків (ваучерів); банківського переказу з поточного або карткового рахунку, а також без відкриття рахунку; мобільного телефону; дилерів та обмінних пунктів. Скретч-картки системи WebMoney Transfer містять під захисним покриттям унікальні реквізити: номер і код авторизації. Вивести гроші з системи (погасити WMU) можна за допомогою переказу на

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

рахунок у банку, терміналів самообслуговування та банкоматів і дилерів та обмінних пунктів. Загальні обсяги операцій з використанням системи WebMoney Transfer у 2012 р. склали 17 млрд дол. [3].

Систему «Інтернет.Гроші» представляє ТОВ «Інтернет.Гроші» (м. Київ), створено у 2003 р. Ця компанія є оператором системи та емітентом, номінованих у гривнях електронних грошей за технологію PayCash. До торгового ряду системи підключено більше 100 інтернет-магазинів, в яких можна сплатити за супутникове та кабельне телебачення, комунальні послуги, придбати в on-line режимі коди доступу до Інтернет, IP-телефонії, поповнити рахунок мобільного телефону тощо. Для користування системою необхідно встановити на персональному комп'ютері спеціальне програмне забезпечення «Інтернет.Гаманець».

Система «Інтернет.Гроші» є сукупністю електронних гаманців, кожний з який є захищеною клієнтською програмою, яка дозволяє переказувати та отримувати електронні гроші з інших гаманців, зберігати електронні гроші у системі та погашати їх, тобто виводити гроші з системи на банківські рахунки або до інших платіжних систем. Під час інсталяції програми «Інтернет.Гаманець» користувач вводить особистий пароль для доступу до програми, а також набирає послідовність для генерації електронного підпису. Кожна операція з купівлі та продажу в системі супроводжується електронно-цифровим підписом обох сторін угоди. «Інтернет.Гаманець» не «прив'язаний» до конкретного комп'ютера і може, при бажанні користувача, вільно переноситися на інший комп'ютер. Електронний гаманець дозволяє відкривати у ньому до 100 рахунків. Ввести гроші до системи «Інтернет.Гроші» (придбати електронні гроші) можна за допомогою скретч-карток «Інтернет.Гроші» банківського переказу з поточного або карткового рахунку, а також без відкриття рахунку; поштового переказу, у тому числі електронного; внесення готівки в офісі ТОВ «Інтернет.Гроші». Вивести гроші з системи можна за допомогою: банківського переказу на рахунок у банку, у тому числі на картковий рахунок; переказу без відкриття рахунку у

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

відділеннях ВАТ «Ощадбанк»; поштового переказу, у тому числі електронного; отримання готівки в офісі ТОВ «Інтернет.Гроші», комісія трансфер-агента при цьому може сягати 7,5%.

Платіжною організацією Національної системи масових електронних платежів (НСМЕП), власником торгової марки і оператором є Національний банк України. Носієм інформації у Національній системі масових електронних платежів (НСМЕП) є смарт-картка, на базі якої створено високоефективну оф-лайнову технологію, яка не потребує оперативного зв'язку з банківським рахунком під час виконання платіжних операцій. Смарт-картка НСМЕП, крім інструмента доступу до рахунку користувача в банку, може мати функцію електронних грошей. Це перший у світі приклад, коли систему розрахунків електронними грошима впроваджує центральний банк країни.

Основними можливостями системи «Яндекс.Деньги» (створена у 2002 р.) є проведення розрахунків за товари та послуги в мережі Інтернет, а також здійснення переказів електронних грошей між учасниками системи. Система «Яндекс.Деньги» реалізована за принципом клієнт-серверного додатка з обміном даних як між клієнтським і серверним програмним забезпеченням, так і між клієнтськими програмами. Клієнтське програмне забезпечення (гаманець) встановлюється безпосередньо на комп'ютері користувача, серверна частина програмного забезпечення знаходиться під повним контролем оператора. Ввести гроші до системи можна за допомогою наперед оплачених карток «Яндекс.Деньги», банківського або поштового переказів, карток доступу до рахунку в банкоматах та терміналах самообслуговування. Виведення грошей здійснюється за допомогою банківського переказу, можливі перекази лише до російських банків. Раніше існувала можливість отримання готівкових грошей в офісі компанії «Яндекс.Деньги», проте з квітня 2006 року компанія припинила надання цієї послуги. Електронні гроші системи «Яндекс.Деньги» приймають для оплати товарів і послуг у майже 1000 Інтернет-магазинах.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України з питань регулювання випуску та обігу електронних грошей: Постанова №481 Правління НБУ від 04.11.2010 // Офіційний вісник України. – 2011. – №100. – С.76.

2. Матеріали сайту «Інвестиції. Інтернет. Бізнес». [Електронний ресурс] : Офіційний веб-сайт / ТОВ «Бізнес-ідеї». – К. : ТОВ «Бізнес-ідеї», 2012. – Веб-сайт. – Режим доступу : http://onlinemoney.com.ua/ – Мова укр. – Дата останнього доступу: 16.04.2013. – Назва з екрану.

3.Система WebMoney. [Електронний ресурс] : Офіційний веб-сайт / WM Transfer Ltd. – М. : WM Transfer Ltd, 2011. – Веб-сайт. – Режим доступу : http://www.webmoney.ru – Мова рос., англ., ісп. – Дата останнього доступу: 16.04.2013. – Назва з екрану.

УДК 631.11:657.445(477.73)

СТРУКТУРНО-ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ВИРОБНИЧИМИ ЗАПАСАМИ

О.В. Лозова, магістрант

Науковий керівник: к.е.н., доцент Дубініна М.В.

Миколаївський національний аграрний університет

У статі здійснено структурно-інституціональний аналіз забезпеченості виробничми запасами сільськогосподарськи підприємствта, визначено основні напрями покращення забезпечення ними в сучасних умовах господарювання.

***Ключові слова**: виробничі запаси, забезпеченість, ефективність використання, норми складських запасів.*

Актуальність проблеми. Однією з визначних проблем сільськогосподарських підприємств в умовах структурних та інституціональних перетворень в економіці є їх забезпечення виробничими запасами. Так, щоб здійснювався процес виробництва, господарство повинне мати в необхідних розмірах запаси посівного матеріалу, кормів, палива, мінеральних добрив та засобів захисту рослин і тварин, запасних застин та інших виробничих запасів.

У сучасних умовах господарювання забезпечення підприємств виробничими запасами можливо оцінити через порівняння фактичної їх наявності з потребою в них. Але оскільки сільськогосподарські підприємства не нормують оборотні активи, то питання забезпеченості виробничими запасами на даний час є досить актуальним.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням забезпеченості сільськогосподарських підприємств виробничими запасами розглядалися у працях багатьох вітчизняних видатних вчених - економістів, таких як:
В.К. Савчук, О.С. Бондаренко, В.П. Бечко, М.І. Грицишин та ін.

Постановка завдання. Метою дослідження є структурно-інституціональний аналіз забезпеченості сільськогосподарських підприємств виробничими запасами та розробка основних підходів для їх оцінки та основні напрямки поліпшення забезпечення виробничими запасами в сучасних умовах господарювання.

Виклад основного матеріалу. Рівень забезпеченості сільськогосподарських підприємств виробничими запасами є одним із найважливіших економічних факторів, які характеризують виробничі можливості підприємства. За допомогою цих показників можна встановити внутрішні резерви підвищення ефективності виробництва.

Для об'єктивної оцінки забезпеченості виробничими запасами сільськогосподарських підприємств в нинишніх умовах господарювання необхідно проводити детальний аналіз структури, який дозволяє виявити основні тенденції до зміни [2].

Одна з характерних рис функціонування оборотних активів у сільському господарстві полягає в тому, що ефективність їх використання значною мірою пов'язана з інтенсивністю їх вкладення на одиницю земельної площі.

Ефективність використання виробничих запасів на сільськогосподарському підприємстві має важливе значення. Це пояснюється тим, що тривалість обороту основних і оборотних засобів суттєво відрізняється через принципові відмінності за характером участі у виробничому процесі виробничих запасів. Зростання ефективності означає збільшення ефекту на одиницю витрат, що дозволяє при наявних ресурсах виробляти більше продукції. Це дуже важливо для підприємства у зв'язку із постійним в останні роки зростанням цін на матеріально-технічні ресурси для сільського господарства. Таке подорожчання, в свою чергу, призвело до значного зростання собівартості сільськогосподарської продукції та оборотних активів власного виробництва [3].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Сільське господарство має великий економічний потенціал, насамперед значний обсяг діючих виробничих фондів. Тому поліпшення використання їх є одним з найважливіших завдань, розв'язання якого сприятиме підвищенню ефективності сільськогосподарського виробництва.

В питанні управління запасами важливою є інформація щодо формування необхідного обсягу та складу товарно-виробничих запасів з метою забезпечення безперервного процесу виробництва та реалізації продукції з одночасною мінімізацією поточних витрат з обслуговування та забезпечення ефективного контролю за їх рухом. Склад запасів є досить широким. Їх склад та структуру розглянемо в таблиці 1.

Для визначення сучасного стану забезпеченості сільськогосподарських підприємств Новоодеського району Миколаївської області виробничими запасами проведемо аналіз за допомогою статистичної звітності.

1. Склад та структура запасів в основних сільськогосподарських підприємствах Новоодеського району Миколаївської області за 2008-2012 рр. (балансова вартість на кінець року), тис. грн*

Показники	Основні сільськогосподарські підприємства Новоодеського району						
	Роки					В середньому за 3 роки	Структура,%
	2008	2009	2010	2011	2012		
Виробничі запаси, в т. ч.:	1269	2957	2763	2885	3010	2576,8	100,0
сировина і матеріали	427	1209	1388	1450	1505	1195,8	46,4
купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби	4,0	4,0	5,0	5,0	5,0	4,6	0,2
паливо	141,0	511,0	407,0	380,0	530,0	393,8	15,3
будівельні матеріали	63,0	103,0	57,0	80,0	65,0	73,6	2,9
запасні частини	125,0	319,0	288,0	310,0	290,0	266,4	10,3
матеріали сільськогосподарського призначення	370,0	596,0	420,0	450,0	410,0	449,2	17,4
МШП	139,0	215,0	198,0	210,0	205,0	193,4	7,5
Поточні біологічні активи	118,0	938,0	952,0	970,0	1015,0	798,6	2,2
Незавершене виробництво	3894	11331	15815	16785	17980	13161	35,7
Готова продукція	3959	21661	27915	29715	31200	22890	62,1
Товари	43,0	3,0	3,0	6,0	9,0	12,8	0,03

**Джерело:* дані Головного управління статистики в Миколаївській області [1].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Аналізуючи склад та структуру виробничих запасів сільськогосподарських підприємств Новоодеського району Миколаївської області, слід відмітити, що протягом останніх років спостерігається тенденція до збільшення запасів в аграрних підприємствах. Проте, можна відмітити, що в середньому за 3 роки значно змінювався показник сировини і матеріалів, який становить 46,4%. Якщо аналізувати структуру, то з даної таблиці видно, що товари становлять найменшу кількість – 0,03%. Щодо поточних біологічних активів, то їх частка становить 2,2%.

Іншими якісними показниками для оцінки забезпеченості виробничими запасами в сучасних умовах господарювання, крім їх структури, можуть бути показники оцінки фінансового стану підприємства. При зниженні забезпеченості підприємств виробничими запасами та ефективності їх використаннязнижуються показники фінасового стану підприємства. Необхідно також визначати тривалість операційного і фінансового циклу підприємства та порівнювати ці показники з показниками ефективності використання оборотних активів.

Для забезпечення безперебійної роботи виробництва на складах підприємства завжди мають бути виробничі запаси в межах норм, передбачених потребою підприємства. У складських приміщеннях підприємств здійснюються операції зі збереження виробничих запасів, що надходять, а також відпуску їх у виробництво. Бухгалтерський облік має забезпечити контроль за залишками, надходженням і витратами виробничих запасів на складі, що є важливою умовою для забезпечення збереження власності підприємства.

Важливим фактором розвитку виробництва є стабільна забезпеченість підприємства матеріальними ресурсами та їх ефективне використання. Враховуючи те, що витрати сировини, матеріалів, палива, напівфабрикатів займають 80-90% серед всіх витрат на виробництво нової продукції, то головною метою є визначення забезпеченості підприємства різними видами матеріальних ресурсів та пошук резервів планово-економічного відділу [4].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Важливим фактором забезпеченості підприємства виробничими запасами є правильність розрахунку потреби в них. Планування потреб у виробничих запасах здійснюється на основі наукових методів залежно від специфіки технологічних процесів виробництва продукції, призначення запасів та інших особливостей.

Далі зобразимо структуру виробничих запасів в сільськогосподарських підриємствах (рисунок).

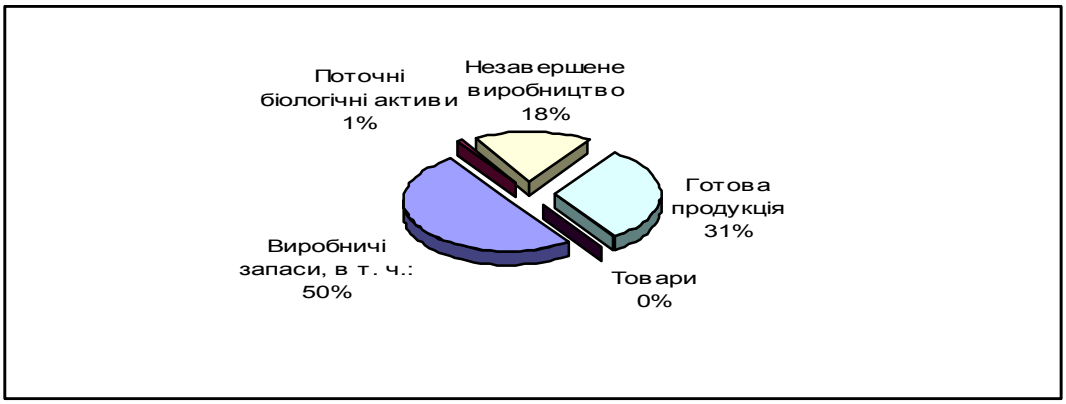

Структура виробничих запасів сільськогосподарських підприємств Новоодеського району Миколаївської області

Як видно з наведеного рисунку стуктура основних виробничих запасів сільськогосподарських підприємств Новоодеського району на протязі 2008 – 2012 рр. виробничі запаси сільськогосподарського призначення становлять 50%, готова продукція – 31%, незавешене виробництво – 18%. Можна зробити висновок, що використання виробничих запасів в сфері виробництва за останні роки має тенденцію до покращення.

Висновки. Провівши струкртурно-інституціональний аналіз, можна зробити висновок про те, що рівень забезпеченості сільськогосподарських підприємств Новоодеського району виробничими запасами за останні роки мають позитивну динаміку використання запасів.

Отже, можливими шляхами подальшого поліпшення використання запасів є рівномірне завезення товарно-матеріальних цінностей; формування запасів у межах можливого мінімуму для постійного забезпечення

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

безперервності процесу виробництва; недопущення придбання непотрібних і реалізація надлишкових матеріалів.

Основні шляхи скорочення виробничих запасів зводяться до їх раціонального використання; ліквідації наднормативних запасів матеріалів; удосконалення нормування; поліпшенню організації постачання, у тому числі шляхом встановлення чітких договірних умов постачань і забезпечення їх виконання, оптимального вибору постачальників, налагодженої роботи транспорту але важлива роль належить поліпшенню організації складського господарства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дані з сайту Головного управління статистики у Миколаївській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mk.ukrstat.gov.ua.

2. Бондаренко О.С. Сучасні моделі управління виробничими запасами та збутовими запасами / О.С. Бондаренко // Економіка та держава. – 2010. № 3. – С.16-22.

3. Бечко В.П. Формування та ефективність використання оборотних засобів сільськогосподарських підприємств / Бечко В.П.,; за ред. Академіка УААН М.Я. Дем'яненка. – Умань: СПД Сочинський, 2008. – С. 136.

4.Грицишин М.І. Концептуальні питання основних виробничих запасів аграрного сектору економіки України / М.І. Грицишин, В.В. Адамчук // Вісник аграрної науки. – 2007. –№ 4. – С. 49–53.

УДК 326.36:38

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ ТВАРИННИЦТВА НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ МИКОЛАЇВЩИНИ

Л.В. Мачильська, магістрант

Науковий керівник: к.е.н, доцент Дубініна М.В.

Миколаївський національний аграрний університет

Теоретично визначено основні особливості інституціонального забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств. Обґрунтовано необхідність впровадження запропонованих інституцій у галузь тваринництва.

Ключові слова: *тваринництво, сільськогосподарське підприємство, інституціональна модель, інституціональне забезпечення*

Актуальність проблеми. На сьогодні, в умовах трансформаційних процесів, ефективне функціонування будь-якого підприємства залежить від взаємодії суб'єктів ринку, колективного вирішення завдань підприємства, регулювання й управління виробництвом, наявності спільних цінностей та ідей, здійснити реалізацію яких можливо шляхом впровадження інституціонального забезпечення діяльності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичні аспекти інституціонального забезпечення на різних рівняннях економіки викладено у дослідженнях вітчизняних та зарубіжних вчених. Серед них такі, як М. Дем'яненко, І. Лукінова, О. Могильний, М. Федорова, А. Чухно, Д. Норта. Однак, даний підхід потребує подальшого дослідження, в тому числі у напрямку діяльності сільськогосподарських підприємств, зокрема у галузі тваринництва.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження теоретичних аспектів використання інституцій як одного з інструментів стабільного розвитку галузі тваринництва у сільському господарстві.

Виклад основного матеріалу. Тваринництво – це основна галузь сільського господарства, оскільки вона є основою формування ринку

продуктів харчування, ринків сировини для текстильної, шкіряної, консервної, м'ясної та інших галузей промисловості. Одним з показників поліпшення добробуту населення є забезпечення його виробами із натуральної вовни і шкіри, а також іншими предметами широкого вжитку, які виготовляються з продукції тваринництва.

Значну роль відіграє дана галузь і у розвитку сільськогосподарського виробництва, оскільки, використовуючи побічну продукцію рослинництва та його залишки і відходи під час доробки та переробки, воно, в свою чергу, забезпечує його органічними добривами. Крім того, тваринництво надає можливість більш рівномірно використовувати трудові ресурси на селі та інші засоби виробництва. В умовах розвитку ринкових відносин тваринництво забезпечує постійне надходження коштів виробнику.

Однак, на сільськогосподарських підприємствах країни протягом тривалого періоду простежується тенденція скорочення галузі тваринництва.

Так, згідно статистичних даних на Миколаївщині станом на 01.01.2012 року по господарствам всіх форм власності налічується: ВРХ 6761 голова, в тому числі корів – 4085 голів, свиней – 9342 голови, птиці – 159141 голова, овець – 1838 голів. В цілому по району поголів'я ВРХ у порівння з попереднім роком скоротилось на – 430 голів, в тому числі корів на – 161 голову, свиней на – 25 голів, овець на – 930 голів, птиці на – 201481 голову [2].

Таким чином, з урахуванням ситуації, що склалася, Міністерство аграрної політики спільно з науковцями розробило проект інноваційно-інвестиційної моделі розвитку тваринництва. Ним передбачено фінансову інвестиційну підтримку для запровадження нових продуктивних технологій з вирощування молодняка великої рогатої худоби, свиней та птиці, та розвиток селекційно-племінної роботи.

Крім того, для покращення ситуації, що склалася на Миколаївщині, рішенням сесії районної ради №12 від 3 червня 2011 року затверджена «Програма стабілізації та розвитку тваринництва у господарствах

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Миколаївського району всіх форм власності на 2011-2015 роки», яка на початковому етапі (2011-2012 роки) передбачає стабілізацію та нарощування поголів'я тварин всіх видів в господарствах і на другому етапі (2012-2015 роки) збільшення валового виробництва тваринницької продукції.

Негативні тенденції розвитку тваринницької галузі є наслідком системних перетворень суспільно-економічних відносин на селі, коли були зруйновані великотоварні та спеціалізовані господарства. За рахунок галузі тваринництва вирішувалися усі виробничі питання: виплата заробітної плати, погашення кредитів, розрахунки за майнові паї тощо. Це призвело до зменшення продуктивної худоби у сільськогосподарських підприємствах, які були основними виробниками тваринницької продукції.

У проблемах даного спрямування, також, можна виділити і виробничо-технологічні. Так, застаріле техніко-технологічне обладнання, його висока енерговитратність, недостатній рівень автоматизації технологічних процесів, високі затрати ручної праці, низька кваліфікація виробничого персоналу, стримують розвиток сільськогосподарських підприємств.

Економічними причинами, що стримують відновлення і розвиток сільськогосподарських підприємств – виробників продукції тваринництва – є низька мотивація інвестування і готовності до нього. Так, за даними Міністерства економіки за рейтингом привабливості Миколаївська область посідає 21 місце.

Таким чином, система інституціонального забезпечення сільськогосподарських підприємств, яка визначає взаємовідносини, організацію діяльності і управління, передумови модернізації та можливості вибору прогресивної технології, зумовлює необхідність формування інституціональної моделі підприємства, дотримання якої регулюватиме внутрішню діяльність і його взаємодію із зовнішнім середовищем.

Так, з урахуванням вище зазначеного, інституціональне забезпечення підприємства можна розглядати із двох сторін – мікроінституції (внутрішня інституціональна система підприємства) та макроінституції (законодавчі

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

акти, результати науково-дослідних робіт, відносини з торговими партнерами, інвесторами, банками, страхові компанії). Макроінституції є основою розвитку мікроінституцій.

Мікоінституції підприємства складаються з таких інституцій як:

1) планування (впорядкування виробництва продукції тваринництва на основі поєднання ресурсів і цілей);

2) організація праці і виробництва (регулювання обсягів і характеру праці робітників у здійсненні операцій, що залежить від автоматизації виробничого процесу);

3) організація оплати праці (мотивуючий чинник для робітників у галузі тваринництва);

4) обліку і фінансів;

5) кадрове забезпечення (підбір кадрів на підприємстві);

6) екологічні.

Висновки. Інституціональне забезпечення стабільного розвитку сільськогосподарських підприємств у галузі тваринництва – це специфічна система норм, яка зорієнтована на виконання раніше обумовлених процедур ефективного функціонування підприємства, і зумовлює формування інституціональної моделі, яка регулює прийняття рішень щодо діяльності і взаємодії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Погорелов С.Б. Інституціональне забезпечення трансформації державної власності/ С.Б. Погорелов, С.А. Бебело // Наукові праці ДонНТУ. – 2005. – Вип. 89-2. – С.170-175.

2. Розвиток галузі тваринництво [Електронний ресурс] / Миколаївська районна державна адміністрація. – Режим доступу: http://mykolayiv.mk.gov.ua/ua/agriculture/livestock.

УДК 656.7

ОПТИМІЗАЦІЯ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА НА ВИРОБНИЦТВО ПРОДУКЦІЇ

І.Ю. Борисова, студентка

Науковий керівник: к.е.н., доцент Ксьонжик І.В.

Миколаївський національний аграрний університет

Встановлено напрямки оптимізації структури витрат, що дозволять ефективніше використовувати економічні ресурси підприємства, знизити собівартість продукції та максимізувати прибуток.

Ключові слова: *виробництво, продукція, витрати.*

Актуальність проблеми. З розвитком глобалізаційних процесів відбулося переосмислення головної мети функціонування суб'єктів господарювання: від отримання максимального прибутку до забезпечення подальшого розвитку. Скорочення, або хоча б стримування зростання саме собівартості має найбільший вплив на кінцевий фінансовий результат діяльності і фінансовий стан підприємства в цілому. Сучасні умови господарювання і зростання ролі нових технологій у світі висувають нові вимоги до системи управління витратами як з боку держави, так і з боку власників підприємств. Зарубіжний досвід доводить, що в більшості випадків розмір витрат визначається як найважливіший критерій у виборі варіантів розвитку підприємств [1].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Широке коло завдань і методів їх вирішення, пов'язаних з управлінням витратами на підприємствах, знайшло відображення у наукових роботах багатьох вітчизняних вчених. Серед них: М.Д. Корінько [1], Г.Б. Тітаренко [1], І.Ю. Ансофф [2], Т.Ю. Котенко [3], Л.О. Коваленко [4], Л.М. Ремньова [4], А.В. Череп [5] і інші. Разом з тим за останні роки практично зникли публікації з проблем планування витрат, а невелика кількість наявних робіт практично використовують інструментарій з арсеналу планово-адміністративної економіки або характеризуються чисто схематичним підходом без

конкретних механізмів реалізації. Тому проблема аналізу впливу витрат і шляхів їх зменшення є надзвичайно актуальною на даний час.

Мета статті полягає у необхідності обґрунтування теоретичних положень і практичних рекомендацій щодо удосконалення методології організації обліку витрат.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до П(С)БО витрати – це зменшення активів або збільшення зобов'язань, що приводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені. У загальному вигляді витрати підприємства, пов'язані із звичайною діяльністю, складаються із собівартості реалізованих товарів (визначається за П(С)БО №9 «Запаси»), адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат. При цьому, вартісні витрати на певний фактор виробництва можуть істотно відрізнятися залежно від рішення, яке приймається, і, звичайно, вони не однакові на різних підприємствах [1].

Витрати підприємства виникають внаслідок придбання ним виробничих ресурсів, тобто пов'язані з виробництвом продукту. Одні із них – це витрати на закупівлю сировини, матеріалів, палива та енергії, робочої сили, інші – на закупівлю засобів праці.

За умов досконалої конкуренції витрати виробництва виявляють вирішальний вплив не лише на розмір прибутку підприємства, але і на те, чи залишиться фірма на даному ринку взагалі, чи буде змушеною покинути його.

Сучасна економічна наука вважає витрати підприємства його платою за залучені ресурси виробництва.

Витрати підприємства розглядаються під кутом зору підприємця, який прагне обґрунтувати оптимальну стратегію фірми і досягти мети – одержання високого доходу на одиницю затрат на виробничі ресурси.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Головною метою діяльності будь-якого підприємства є отримання максимального чистого прибутку, який забезпечить його подальший розвиток. Найоптимальніший спосіб збільшення прибутку від реалізації – це зниження собівартості. Можливості зниження витрат виробництва виокремлюють і аналізують за двома напрямами: джерелами і чинниками.

Основними джерелами зниження витрат виробництва і реалізації продукції є: зниження витрат сировини, матеріалів, палива і енергії на одиницю продукції; зменшення розміру амортизаційних відрахувань, що припадають на одиницю продукції; зниження витрат заробітної плати на одиницю продукції; скорочення адміністративно-управлінських витрат; ліквідація непродуктивних витрат і втрат та інші [3].

На економію ресурсів впливає значна кількість техніко-економічних чинників. Найбільший вплив мають такі їх групи:

1. Зовнішні – ці чинники не залежать від діяльності підприємств, але можуть спричиняти значний вплив на величину собівартості. До них належать чинники, пов'язані із загальною економічною ситуацією, рівнем інфляції, специфікою окремих товарних ринків, з впливом природних, географічних, транспортних і технічних умов на виробництво і реалізацію продукції [4].

2. Внутрішні – ці чинники є безпосереднім об'єктом впливу з боку управлінської системи підприємства і джерелом зменшення витрат за рахунок їх втілення в систему конкретних заходів і практичної реалізації. До них відносять обсяг реалізації продукції, структуру продукції, ціну, якість продукції та інші. Внутрішні чинники в свою чергу поділяються на:

а) виробничі – характеризують наявність і використання засобів і предметів праці, трудових і фінансових ресурсів і, в свою чергу, поділяються на:

− екстенсивні чинники – ці чинники впливають на процес зменшення витрат через кількісні зміни: обсяги виробничих ресурсів (чисельність працівників, обсяг засобів, величина запасів товарно-матеріальних

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

цінностей); тривалість використання ресурсів (тривалість робочого дня, коефіцієнт змінності роботи обладнання); непродуктивне використання ресурсів (втрати матеріалів через брак, втрати матеріалів через відходи);

− інтенсивні чинники – ці чинники впливають на процес зменшення витрат через якісні зміни: підвищення продуктивності обладнання і його якості, застосування прогресивних видів матеріалів і удосконалення технології їх обробки, прискорення обертання оборотних засобів, підвищення кваліфікації і продуктивності праці персоналу, зниження матеріалоємності продукції, удосконалення організації праці та більш ефективне використання фінансових ресурсів тощо [2];

б) позавиробничі – чинники, до яких належать постачальницько-збутова і природоохоронна діяльність, соціальні умови праці і побуту тощо.

Існують три загальні методи обліку витрат, які забезпечують досягнення визначеної мети і вирішення конкретного завдання: нормативний, оперативного контролю і фактичної собівартості. Ці методи повинні бути гнучкими, простими у використанні і дозволяти в оперативному порядку отримати необхідну інформацію. При цьому оперативність інформації значно важливіша від точності, оскільки своєчасний вплив на рівень виробничих витрат і формування собівартості продукції можливий при такій організації і методології обліку, при якій причини змін собівартості, допущення перевитрат і отримання економії засобів розкривається не тільки шляхом наступного вивчення звітних калькуляцій, але й щоденно в самому процесі господарської діяльності на підставі первинної документації і поточних облікових записів.

Для підвищення об'єктивності та результативності аналізу відхилень варто використовувати вдосконалену класифікацію факторів зовнішнього і внутрішнього середовища, що впливають на поточні витрати: їх можна розподілити за ознакою можливості контролю з боку керівництва підприємства. До факторів, які не можна контролювати, віднесено економічні й політичні фактори зовнішнього середовища непрямого впливу, а також

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

законодавчі та нормативно-правові фактори зовнішнього середовища прямого впливу. До факторів, що частково можна контролювати, варто віднести фактори збуту і постачання, природні фактори зовнішнього середовища прямого впливу. Фактори, що контролюються повною мірою, включають організаційні і конструкційні внутрішньовиробничі фактори.

Для обґрунтованого управління витратами і комплексного здійснення їх оптимізації необхідно забезпечити керівників релевантною інформацією і організувати комунікації між ними, що вимагає створення інформаційної системи управління витратами. В ринкових умовах функціональною підсистемою інформаційної системи управління витратами виступає управлінський облік, що виконує функції надання апаратові управління спеціально підготовленої інформації для прийняття рішень і її руху між рівнями управління.

З урахуванням усіх вищенаведених особливостей, після проведення комплексного аналізу витрат і прибутку підприємства, можна навести наступні заходи, щодо оптимізації витрат та підвищення прибутковості підприємства:

1. Підвищення технічного рівня виробництва, яке забезпечується впровадженням нової, прогресивної технології, застосуванням нових видів сировини і матеріалів; використовуванням інноваційної техніки і обладнання; автоматизацією і механізацією виробничих процесів.

2. Вдосконалення організації виробництва і праці за рахунок зміни форм і методів праці, вдосконалення апарату управління, скорочення витрат на нього, а також зниження транспортних витрат.

3. Зміна обсягу і структури продукції. Це зміна номенклатури і асортименту; зниження матеріаломісткості і трудомісткості продукції.

4. Поліпшення використання природних ресурсів, застосування більш дешевих матеріалів, повторне їх використання, безвідходні технології виробництва.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

5. Введення і освоєння нових цехів, виробництв і виробничих одиниць, диверсифікація виробництва.

6. Використання альтернативних методів зниження витрат: розмежування витрат на виробництво нестандартної продукції і продукції вищої якості; застосування єдиної системи калькулювання витрат на всіх стадіях життєвого циклу продукції; чітке виділення витрат на управління, підготовку і оновлення процесу виробництва і т.д.

7. Вивчення причин браку та зниження собівартості за рахунок скорочення втрат від браку і інших непродуктивних витрат, що дасть можливість скорочення і більш раціонального використовуванню відходів виробництва [5].

Висновки. Зниження і оптимізація витрат є одними з основних напрямів удосконалення економічної діяльності кожного суб'єкта господарювання. Комплексне ефективне управління підприємством як системою дасть змогу стабільно функціонувати в ринкових умовах і лідирувати серед вітчизняних товаровиробників.

Проблеми в управлінні витратами, які виникають при формуванні ринкових відносин в умовах глобальної фінансової кризи, потребують подальших досліджень і розробок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Корінько М.Д. Концептуальні основи управління витратами суб'єктів господарювання в умовах удосконалення ринкових відносин / М. Д. Корінько, Г. Б. Тітаренко // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 9. – С. 126-131.

2.Ансофф И.Ю. Стратегическое управление: пер. с англ. / И. Ансофф. – М.: Экономика, 1989. – 212с.

3. Котенко Т.Ю. Аналіз витрат як складова управління на підприємствах будівельної галузі / Т. Ю. Котенко // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 6. – С. 118-121.

4. Коваленко Л.О. Фінансовий менеджмент : [Навч. посібник] / Л. О. Коваленко, Л. М. Ремньова – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2005. – 485 с.

5. Череп А. В. Управління витратами суб'єктів господарювання. Ч. II: Монографія. – Харків: ВД "Інжек", 2006 –360 с.

УДК 336.1

МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ ТА ЇХ РОЛЬ У БЮДЖЕТНІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Н.В. Зайченко, студентка

Науковий керівник: к.е.н., доцент Ксьонжик І. В.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто теоретичні аспекти визначення сутності економічної категорії "місцеві бюджети"; визначено їх роль у бюджетній системі України.

Ключові слова: *державний бюджет, місцевий бюджет, органи місцевого самоврядування, бюджетна класифікація.*

Актуальність проблеми. У формуванні і розвитку економічної та соціальної структури суспільства велику роль відіграє державне регулювання, що здійснюється в рамках прийнятої, на кожному історичному етапі політики, програми розвитку національної економіки. Одним з механізмів, який дозволяє державі проводити економічну і соціальну політику, є фінансова система суспільства, до складу якої входить державний бюджет. Саме через нього проводитися спрямований вплив на формування і використання централізованих і децентралізованих фондів грошових коштів. Бюджет - це форма створення і витрачання фонду грошових коштів, призначених для фінансового забезпечення завдань і функцій держави та місцевого самоврядування.

Місцеве самоврядування є обов'язковим компонентом демократичного державного устрою. Воно здійснюється самим населенням через вільно обрані ним представницькі органи.

Так, в місцевих бюджетах акумульовано більше ніж 70 % від загального обсягу фінансових ресурсів, що знаходяться у розпорядженні органів місцевої влади. Крім того, місцеві бюджети є найбільшою складовою бюджетної системи держави, вони також займають вагоме місце в перерозподілі валового національного продукту, здійсненні соціального

захисту населення, проведенні інвестиційної політики та охороні навколишнього природного середовища [1].

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Аналіз особливостей формування місцевих бюджетів, дослідження їх структури та визначення ролі в системі місцевих фінансів проводиться в роботах таких авторів, як Бечко П.К., Владимиров К.М., Гапонюк М.А., Єфремова І.І., Карлін М.І., Кириленко О.П., Рева Т.М., Сазонець І.Л., Федосов В.

В сучасній науково-економічній літературі, присвяченій питанням формуванню місцевих бюджетів недостатня увага приділяється аспектам визначення їх місця і ролі у загальній системі фінансів місцевих органів самоврядування. Не проводиться ідентифікація пріоритетних напрямків перетворення місцевих бюджетів у ефективний інструмент соціально-економічного розвитку міста [5].

Метою роботи є визначення і обгрунтування значення місцевих бюджетів для бюджетної системи України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Місцеві бюджети сформувалися разом з виникненням органів місцевого самоврядування. Значний вплив на функціонування місцевих бюджетів має державний устрій і національні особливості організації місцевого самоврядування.

Роль місцевих бюджетів в управлінні економікою є досить вагомою, оскільки вони є значними важелями, що впливають на темпи та пропорції суспільного розвитку. Рівень формування місцевих бюджетів є водночас і умовою, і результатом соціально-економічного розвитку певних територій. Тому створення ефективного механізму управління формуванням місцевих бюджетів стає однією з актуальних проблем, від вирішення якої залежить стабілізація і зростання економіки.

Місцеві бюджети – це фонди грошових коштів, призначені для реалізації завдань і функцій, покладених на органи самоврядування. За рахунок фондів грошових коштів місцевих бюджетів забезпечується фінансування заходів економічного і соціального розвитку на відповідній території [2]. У процесі

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

виконання своїх завдань і функцій між місцевими бюджетами, з одного боку, та юридичними і фізичними особами, що функціонують на даній території, – з іншого, складаються економічні відносини щодо мобілізації і витрачання грошових коштів цих бюджетів. Крім того, між місцевими бюджетами різних рівнів і між ними і державним бюджетом виникають економічні відносини, зумовлені перерозподілом фінансових ресурсів. Останнє пов'язано з необхідністю забезпечення ефективного функціонування кожного бюджету [3].

Економічна сутність місцевих бюджетів виявляється в їх призначенні, а саме: у формуванні грошових фондів, які є фінансовим забезпеченням діяльності місцевих органів влади; розподілі і використанні цих фондів між галузями народного господарства; контролі за фінансово-господарською діяльністю підприємств і організацій, підвідомчих цим органам влади. Місцеві бюджети є фінансовою базою органів місцевого самоврядування та вирішальним чинником регіонального розвитку. Наявність місцевих бюджетів закріплює економічну самостійність місцевих органів самоврядування. Для розподілу їх доходної частини наводиться бюджетна класифікація, яка дозволяє проводити аналіз надходження доходів за кожним видом і має велике організаційне значення, а саме:

- створює умови для порівнянності показників державного і місцевих бюджетів;
- приводить кожен бюджет до оглядового;
- полегшує розгляд бюджетів та їх економічний аналіз;
- спрощує контроль за виконанням бюджету, своєчасністю і повнотою акумуляції коштів, використанням їх за цільовим призначенням;
- забезпечує можливість синтетичного і аналітичного обліку доходів і видатків у бюджетних установах та організаціях.

Бюджетна класифікація використовується на всіх стадіях бюджетного процесу. Вона дозволяє враховувати надходження доходів і фінансування витрат згідно із затвердженим бюджетним розписом. На підставі бюджетної

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

класифікації складається звітність про виконання бюджету [4]. Роль місцевих бюджетів значною мірою визначається обсягом валового внутрішнього продукту, що перерозподіляється через них.

Висновки. Підсумовуючи, необхідно зауважити, що місцеві бюджети є основним фінансовим інститутом у фінансовій системі органів місцевого самоврядування, які займають центральне місце в бюджетній системі кожної держави. Проведення ефективної бюджетної політика на місцевому рівні повинно базуватись на досягненні оптимального співвідношення між її економічними і соціальними аспектам. Тільки за умови досягнення максимального збалансування між напрямками місцевої бюджетної політики, направленої на задоволення соціальних і економічних потреб суспільства, місцеві органи влади отримають можливість досягти як фінансової стабільності суб'єктів господарювання даної адміністративно-територіальної одиниці, так і добробуту міської громади.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бечко П. К. Місцеві фінанси : [навчальний посібник] / П. К. Бечко, О. В. Ролінський. – К. : ЦУЛ, 2009. – 192 с.

2. Бюджетний кодекс України від 21 червня 2001 року (із змінами та доповненнями) [Електронній ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=1&nreg=2542-14.

3. Єфремова І.І. Місцеві бюджети та бюджети місцевого самоврядування: проблеми правового визначення / І. І. Єфремова // Форум права. – 2009. – № 1. – С. 157-161.

4. Карлін М.І. Бюджетна система України : [навчальний посібник] / М. І. Карлін. – К. : Знання, 2008. – 428 с.

5. Рева Т.М. Місцеві фінанси : [навчальний посібник] / Т. М. Рева, К. Ф. Ковальчук, Н. В. Кучкова – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 208 с.

УДК 336.225.53:338.43

ПІЛЬГОВА ЕВОЛЮЦІЯ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Ю. Д. Хлинова, магістрант

Науковий керівник: к.е.н., доцент Ксьонжик І.В.

Миколаївський національний аграрний університет

В статті проаналізовано теоретичні підходи до визначення змісту податкових пільг і проведено оцінку сучасного стану їх використання у податковій системі, а також надано пропозиції щодо підвищення ефективності застосування пільгового оподаткування.

Ключові слова: *пільги, податки, аграрний сектор економіки, податкове регулювання.*

Актуальність дослідження. Розвиток національної економіки залежить від злагодженого функціонування усіх її галузей, і особливе місце в цьому контексті відводиться сільському господарству. Галузь сільського господарства є надзвичайно важливою для України, а особливо в умовах фінансової кризи, коли сільськогосподарська продукція формує важливу статтю вітчизняного експорту. Відповідно, підтримці розвитку цього сектора національної економіки приділяється значна увага збоку держави. Оподаткування сільськогосподарських товаровиробників вирізняється пільговим характером, що проявляється у функціонуванні спеціальних податкових режимів і наявності податкових пільг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам податкового регулювання економічних процесів присвячені наукові праці В.П. Вишневського, В.М. Геєця, І.О. Луніної, В.М. Мельника, М.В. Романюка, А.М. Соколовської, Л.М. Шаблистої та інших. Використання нових підходів в оподаткуванні, окремі результати реалізації новацій Податкового кодексу України [4] потребують проведення оцінки застосування пільгового оподаткування України та формування відповідних науково-практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності застосування пільгових режимів оподаткування.

Метою статті є аналіз теоретичних підходів до визначення податкових пільг, провести оцінку сучасного стану їх використання та запропонувати шляхи підвищення ефективності застосування пільгового оподаткування.

Виклад основного матеріалу. В умовах ринкових відносин в аграрному секторі економіки, особливо в період його адаптації до правил вільної торгівлі, на перший план виходять питання підтримки вітчизняного виробника сільськогосподарської продукції та підвищення його конкурентоспроможності, з обліком зобов'язань, які взяла на себе Україна як член СОТ.

За таких умов, виникають питання щодо збалансування обліку податкового тягаря і використання, у зв'язку із цим, податкових пільг як регулятора розвитку аграрного сектору економіки.

Потреба у розв'язанні даної проблеми зумовлена ще й тим, що серед вітчизняних і зарубіжних науковців існують різні погляди на необхідність пільг.

Пільга – це звільнення платника податку, яке враховує його особливості, від сплати податку. Н.П. Кучерявенко виділяє три основні моменти: 1) пільга – це звільнення саме від сплати, а не від обов'язків сплати податку; 2) звільнення можливе у різних обсягах (повне і часткове); 3) особливості платника можуть характеризувати як його риси, так і конкретного виду діяльність, яку він здійснює [1, с. 2].

Податкові пільги можна класифікувати по-різному:

1. Вирахування – зменшення об'єкта оподаткування на величину його певних складових частин.

2. Знижка – пільга, що зменшує податкову базу або суму податку на певну величину.

3. Податковий кредит – вид пільги, при якому звільнення стосується загальної суми податкового платежу, нарахованої до сплати [1, с. 2].

Сільське господарство є одним з найбільш ризикованих та, водночас, найважливіших для життєдіяльності суспільства виробництвом. Для його

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

стабілізації та розвитку починаючи з 1999 р. державою була вжита низка заходів щодо реформування аграрного сектору економіки. Пріоритетними заходами на цьому етапі були трансформація відносин власності у сільському господарстві, розвиток інфраструктури аграрного ринку, система кредитування сільськогосподарського товаровиробника та податкове регулювання аграрної економіки [1, с. 3].

Сьогодні на державну допомогу можуть розраховувати, передусім, новостворені і фінансово нестійкі господарства. Таке правило діє у більшості держав, де застосовують різні форми податкових та інших пільгових режимів – від податкових ставок єдиного сільськогосподарського податку до пільгового кредитування сільгоспвиробників, надання субсидій і встановлення гарантованих закупівельних цін та державних закупівель сільськогосподарської продукції.

В Україні до кінця 1990-х років єдиним привілеєм для сільгоспвиробників була пільга щодо податку на прибуток у частині доходів, отриманих від виробництва сільгосппродукції та продуктів її переробки. Занедбана на той час аграрна галузь і ймовірність продовольчої кризи змусили законотворців запровадити пільговий режим оподаткування сільського виробника – фіксований сільськогосподарський податок. За даними експертів, ФСП нині сплачують до 95 % аграріїв. Це дає їм змогу вести просту звітність, а також не сплачувати податок на прибуток, земельний податок, збір за спеціальне використання води, збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності [3, с. 52].

Спеціальний режим оподаткування сільгоспвиробників у формі фіксованого сільськогосподарського податку в Україні діє вже 13 років. Як альтернативу загальній системі оподаткування його запровадили спочатку в 1998 р. у трьох районах – Глобинському (Полтавщина), Старобешівському (Донеччина), Ужгородському (Закарпатська область), а з 1999 р. – по всій Україні. Найбільше виграли від запровадження ФСП підприємства тваринницької галузі, виробники рентабельних видів рослинницької галузі,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

переважно зернових та соняшнику, виробники цукрових буряків, картоплі, плодів, ягід і винограду.

Ефективність нововведень підтверджує статистика. Протягом 1999 – 2004 рр. рівень податкового навантаження на платників цього податку не перевищував 2,5 грн на 100 грн виручки. Завдяки цьому підвищився рівень заробітної плати найманих працівників.

Починаючи з 2004 р., щоб запобігти зловживанням у сфері справляння ФСП та зменшити несанкціоноване користування пільгами, мінімальну одержану від реалізації сільгосппродукції частку доходу, необхідну для підтвердження статусу платника ФСП, збільшили з 50 до 75 %.

Коло платників ФСП розширилось у 2005 р., коли пільговим оподаткуванням могли скористатися господарства, що займалися розведенням, вирощуванням та виловом риби. Відтоді незмінним лишився об’єкт оподаткування ФСП для сільгоспвиробника – площа сільськогосподарських угідь або земель водного фонду, що перебуває у його власності або надана йому в оренду.

Від моменту запровадження ФСП його сплата ґрунтується на номінальній вартості землі і не поділяє платників на великих і дрібних. Хоча, за інформацією Мінагропрому України, структура АПК поступово змінюватиметься на користь середніх та малих підприємств, роль яких посилюватиметься поряд із великими господарствами [3, с. 53].

Крім того, податковим законодавством передбачено ще низку пільг для сільськогосподарських підприємств:

1) спеціальний режим оподаткування ПДВ;

2) виплата дотацій сільськогосподарським виробникам за продані ними переробним підприємствам молоко та худобу у живій масі;

3) оподаткування ПДВ діяльності переробних (м'ясо-молочних) підприємств;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

4) звільнення від оподаткування операцій з видачі сільськогосподарської продукції власного виробництва сільськогосподарським товаровиробникам фізичним особам, власникам земельних паїв [1, с. 4].

Важливість пільгових режимів оподаткування сільгоспвиробників підкреслюється тим фактом, що їх наявність забезпечує приблизно 50 % прибутковості сільгосппідприємств, а в окремих секторах аграрного виробництва (наприклад, в тваринництві) збереження позитивних економічних результатів роботи повністю залежить від наявності податкових пільг (табл. 1).

Таблиця 1

Розрахункова сума податкових пільг для АПК в 2013 році*

Пільговий податковий режим	Сума пільг, млн. грн.
Спеціальний режим оподаткування ПДВ	14775
Фіксований сільськогосподарський податок	3500
ПДВ підприємств із переробки молока та м'яса	1625
Загалом	19900

* розроблено автором за даними державного комітету статистики

Крім підтримки прибутковості сільськогосподарських товаровиробників пільгові режимі оподаткування відіграють важливу роль з точки зору вирівнювання економічних стимулів в різних секторах аграрного виробництва (табл. 2).

Таблиця 2

Рівень рентабельності в рослинництві і тваринництві, %*

Рік	Рослинництво	Тваринництво
2000	-1	-33,8
2001	18,3	-6,6
2002	4,9	-19,8
2003	12,6	-18,8
2004	8,1	-11,3
2005	6,8	5
2006	2,8	-11
2007	15,6	-13,4
2008	13,4	0,1
2009	13,8	5,5
2010	21,1	7,8
2011	27	13
2012	21,9	14,2

* розроблено автором за даними Державного комітету статистики

Фіксований сільськогосподарський податок, при нарахування якого базою є нормативна грошова оцінка земель, що знаходяться в обробітку господарюючих суб'єктів, є «більш вигідним» для тваринництва. Однак навіть із урахуванням його застосування, середня рентабельність тваринництва протягом останніх 12 років є нижчою, чим рентабельність рослинництва. Таким чином, наявність ФСП лише частково усуває дисбаланси в прибутковості рослинництва і тваринництва.

Проте, слід зазначити, що деякі специфічні умови оподаткування сільськогосподарської продукції певною мірою зменшують ефект від пільгового оподаткування аграріїв.

Висновки. За час дії пільгових режимів оподаткування суттєво зросли обсяги валової продукції сільського господарства. Так, за період з 1999 по 2011 рік обсяги сільськогосподарського виробництва зросли на 70 %. Водночас потенціал зростання в галузі далеко не вичерпаний, зокрема продуктивність в рослинництві і тваринництві є приблизно вдвічі нижчою у порівнянні із розвинутими країнами. Таким чином, при збереженні податкових пільг можна розраховувати на подальше підвищення обсягів валової продукції в галузі. Натомість значна кількість сільськогосподарських підприємств навіть за наявності податкових пільг працює на межі збитковості. Зокрема, мова йде про такі галузі як картоплярство (рівень рентабельності в 2012 р. за даними Держстату мінус 21,4 %), овочівництво (-7,4 %), виробництво ВРХ (-29,5 %), виробництво м'яса птиці (-6 % для підприємств, що не мають власного виробництва кормів) та деякі інші.

Для цих галузей та низки виробників, що ще не досягли оптимальної ефективності виробництва (загалом, кількість збиткових підприємств в останні роки становить від 17 до 30 %), скасування податкових пільг призведе не до зменшення інвестицій, а до зменшення обсягів виробництва. Зокрема, за розрахунками економістів, ефект від втрати податкових пільг для аграрної галузі може зводитись до зменшення валової продукції сільського господарства на 8-10 %. Незважаючи на те, що даний ефект буде

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

«розтягнутий» в часі, очевидною видається зупинка розвитку аграрного виробництва під впливом втрати податкових пільг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азізова К. Е. Пільги в системі податкового регулювання розвитку агарного сектору економіки України / К. Е. Азізова // Науковий вісник НУБіП України. – 2010. – С. 1–7.
2. Коротун В. І. Практика використання податкових пільг в Україні / В. І. Коротун // Вісник ЖДТУ. – № 1 (59). – 2012. – С. 267–270.
3. Кричун П. Пільгова еволюція / П. Кричун // Вісник податкової служби України. - № 7. – 2013. – С. 52–53.
4. Податковий кодекс України: від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс] // Офіційний вісник України. – 2010. – № 92. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.
5. Система податкових пільг для агропромислового комплексу України

УДК 657.471.1

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ВИТРАТ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Ю.С Резніченко, магістрант

Наук.керівник: к.е.н., доцент Ксьонжик І.В.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто і узагальнено основні шляхи удосконалення організації обліку витрат в сільськогосподарських підприємствах.

Ключові слова: *витрати, облік витрат, стан витрат, ведення обліку, відображення витрат.*

Актуальність теми. Ринкова економіка характеризується більш детальним та вимогливим ставленням до питань прибутковості господарської діяльності суб'єктів господарювання. Такий підхід, з управлінської точки зору, зводить проблему підвищення рентабельності до отримання повної та вірогідної інформації про склад витрат на виробництво, як основи формування ціни і вартості продукції, і використання ефективних методичних прийомів щодо контролю за елементами і статтями їх здійснення.

Від ефективності управління витратами залежить фінансовий результат діяльності сільськогосподарських підприємств. Процес ринкової трансформації системи обліку та аудиту на виробничих підприємствах неадекватний сучасним вимогам.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значна кількість наукових праць присвячена вивченню питань бухгалтерського обліку витрат. Серед науковців, які досліджували зазначені проблеми, слід відмітити праці П.С. Безрукіх, Ф.Ф. Бутинця, Б.І. Валуєва, С.Ф. Голова, Ю.А. Кузьмінського, В.Г.Швеця. Як показало проведене дослідження, бухгалтерський облік витрат виробництва ведеться постатейно, що не дає можливості контролювати їх рівень за центрами відповідальності, технологічними операціями і здійснювати аналіз їх поведінки.

Постановка завдання. Метою статті є характеристика шляхів удосконалення організації обліку витрат в сільськогосподарських підприємствах.

Виклад основного матеріалу. Процес виробництва і надання послуг є основною стадією, на якій створюються матеріальні блага, а цей процес невід'ємно пов'язаний з витратами. Під час придбання товарів, сировини і різних матеріалів основними господарськими операціями є оплата постачальникам за придбані цінності за діючими цінами; оплата витрат, пов'язаних із доставкою, завантаженням, вивантаженням, так званих транспортно-заготівельних витрат. Відбувається поєднання робочої сили із засобами виробництва, виготовляється новий продукт, що має натуральну форму і вартість.

В сільськогосподарських підприємствах практика ведення обліку засвідчує, що перш ніж чітко відповісти на поставлені завдання слід визначитися із переліком відповідних моментів, а саме:

- узгодження діючих методик ведення обліку у різних галузях економіки з метою узагальнення даних про національне багатство та формування національного продукту;

- приведення діючих інструктивних вказівок у відповідність до організаційних форм функціонування підприємств;

- чітке узгодження положень бухгалтерського обліку щодо визначення витрат та їх відповідність поняттю доходів;

- обґрунтування визначення тлумачення готової продукції і відповідно строків закінчення виробничого потенціалу;

- приведення у відповідність понять діяльності підприємства.

На нашу думку, більш складним для вирішення є питання узгодження діючих нормативних положень бухгалтерського обліку і податкового законодавства. Адже будь-які зміни у правовій базі того чи іншого виду діяльності мають бути погоджені з нормативними положеннями з бухгалтерського обліку [1].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Порядок ведення обліку витрат, виходу продукції або обсягу виконаних робіт має здійснюватися у повній відповідності до планових завдань (бюджетів витрат) з дотриманням вимог нормативних документів, зокрема Методичних рекомендацій з планування, обліку і калькулювання собівартості сільськогосподарської продукції, затверджених наказом Міністерства аграрної політики України від 18.05.2001 р. № 132. При цьому дані про результати діяльності підрозділів мають відповідати потребам заповнення Звіту про витрати на виробництво сільськогосподарської продукції за формою 50-сг [2, с. 276-279].

Сутність витрат, як економічної категорії, історично змінюється під впливом певних суспільно-економічних умов. Даний чинник привертає увагу дослідників, однак він майже не враховується при організації обліку і аудиту витрат виробництва та реалізації продукції. Це призводить до спрощення висновків щодо цілей, функцій і завдань обліку витрат, застосування методів обліку формування собівартості продукції, необхідності й можливості використання облікової інформації.

Облік витрат відображає оцінку майбутнього стану витрат і фінансових результатів, дозволяє керівництву вносити коригування [3].

Для збереження і покращення загальної прибутковості сільськогосподарського підприємства керівництво повинно знати розміри специфічних витрат і прибутків на будь-який момент за окремими видами продукції, за кожним цехом і за іншими структурними підрозділами підприємства. Облік витрат дає цю інформацію, допомагає контролювати витрати, встановлюючи критерії ефективності виробництва. Перевірка витрат за кожен тиждень або місяць надає керівництву інформацію про ефективність діяльності сільськогосподарського підприємства. Вона показує, на якій ділянці потрібно вжити заходів для того, щоб привести витрати у відповідність з нормативами.

Основні переваги обліку витрат полягають у тому, що він точно відображає, де були здійснені витрати і створює передумови для їх

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

скорочення. Облік витрат допомагає керівництву виявляти ті підрозділи, які відповідальні за здійснені витрати.

Завданнями обліку витрат є:

скорочення витрат шляхом порівняння їх фактичної величини з витратами, передбаченими в кошторисі;

збалансування виробництва за підрозділами, щоб підтримувати рівномірний потік матеріалів;

забезпечення повних, точних даних про діяльність сільськогосподарського підприємства;

розподіл накладних витрат [4, с. 146-149].

Якість облікових даних про витрати оцінюється адміністрацією сільськогосподарського підприємства з позиції їх придатності для прийняття управлінських рішень.

З поліпшенням нормативно-правових актів України щодо обліку та контролю витрат підприємств необхідно зробити наступні кроки: провести повну інвентаризацію всіх нормативно-правових актів України, пов'язаних з обліком і контролем витрат з метою виявлення дублювання і неузгодження положень цих актів та неврегульованих ситуацій; організувати і щомісячно (щоквартально) оновлювати довідково-інформаційну базу сільськогосподарських підприємств з питань обліку, контролю, оподаткування, в тому числі щодо витрат. Нормативно-правове забезпечення обліку і контролю витрат та доходів підприємств аудиту, проводити робочі нотатки виявлених ними суперечностей, неув'язок згаданих вище актів та висловлювати свої висновки і пропозиції у фахових бухгалтерських виданнях; під час проведення наукових і науково-практичних конференцій, семінарів, робочих нарад [5, с. 50-61].

Від ефективності управління витратами залежить фінансовий результат діяльності сільськогосподарських підприємств. Процес ринкової трансформації системи обліку в сільськогосподарських підприємствах неадекватний сучасним вимогам. До основних стримуючих чинників

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

відносяться: застарілі інструктивні та методичні матеріали з організації обліку витрат виробництва і реалізації продукції; недостатня відповідність сучасним вимогам регламентування відображення витрат в існуючій нормативно-правовій базі; недосконалість первинних документів з обліку виробничих витрат; відсутність методичних матеріалів з організації контролю та реалізації його результатів. Додаткових досліджень вимагають також проблеми обліку і розподілу загальновиробничих витрат; організація обліку витрат на базі комп'ютерних технологій; прогнозування витрат і визначення резервів зниження собівартості продукції [6, с.165-165].

Розв'язання цих проблем дозволить перейти на новий рівень організації бухгалтерського обліку витрат, підвищити його аналітичність і ефективність у керуванні діяльністю сільськогосподарського підприємства. Таким чином, облік витрат виробництва і реалізації потребують концептуального вдосконалення.

Висновки. Основні проблеми, пов'язані з обліком, – недостатня кількість методичних розробок з облікового контролю, брак достатнього досвіду діяльності, недостатня кількість кваліфікованих кадрів, а звідси – не повне, не оперативне, не достовірне надання облікової інформації, відсутність типових форм документів з обліку. Таким чином, на сьогодні в сільськогосподарських підприємствах існує потреба удосконалити механізм ведення обліку.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Моссаковський В.Б. Шляхи удосконалення обліку у сільськогосподарських підприємствах / В.Б. Моссаковський // Облік, звітність та аудит підприємств. – 2012. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://magazine.faaf.org.ua/content/view/1332/35/.

2. Шевченко Н.О. Теоретичні проблеми обліку витрат виробництва / Н. О. Шевченко // Інноваційна економіка. – 2012. – № 9. – С. 276-279

3.Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Затв. наказом МФУ від 31.12.99 № 318 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00

4. Нагайчук В.В. Основні резерви зниження витрат сільськогосподарського підприємства / В. В. Нагайчук // Економіка АПК. – 2012. – № 1 (25). – С. 146-149.

5. Байдик О. Нормативний метод обліку витрат на виробництво продукції / О. Байдик // Баланс. – 2001. – № 7. – С. 50-61.

6. Миронова Ю.Ю. Економічна сутність собівартості продукції та шляхи її зниження / Ю. Ю. Миронова // Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. – 2009. – № 3. – С. 160-165.

УДК 631. 162 (047.32)

РОЛЬ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В ПРОЦЕСІ УПРАВЛІННЯ СІЛЬСКОГОСПОДАРСЬКИМ ПІДПРИЄМСТВОМ

О.В. Спасенко, магістрант

Науковий керівник: к.е.н., доцент Ксьонжик І.В.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто особливості складання фінансової звітності суб'єктами аграрного господарювання. Проаналізовано взаємозв'язок фінансового стану сільськогосподарського підприємства, який безпосередньо впливає на підприємство і процес прийняття управлінських рішень.

***Ключові слова**: елементи фінансової звітності, стаття, стандарти бухгалтерського обліку, стандарти фінансової звітності.*

Постановка проблеми. Перехід України до ринкової економіки висуває нові вимоги щодо достовірності подання і складання фінансової звітності. Як відомо, фінансова звітність не становить комерційної таємниці і саме ця інформація сприяє подальшому прогнозуванню діяльності підприємства. Проте, в наш час, відбуваються певні зміни в законодавстві, які стосуються складання бухгалтерської звітності на належному рівні, що передбачено МСФЗ.

Міжнародні стандарти більш надійно забезпечують загальні інформаційні потреби, як внутрішніх, так і зовнішніх користувачів, які на основі джерел фінансової інформації приймають певні економічні рішення. Таким чином, фінансова звітність повинна більш точно характеризувати конкретні умови діяльності підприємства і спрямувати його власників адаптувати свої потреби зі своїми можливостями.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми гармонізації фінансової звітності, зокрема її складання та подання, у відповідності до МСФЗ, були пріоритетними у дослідженнях таких вітчизняних фахівців як: Н.М. Підлужна, Н. Цвєткова, Л. Ловінська, М. Чумаченко, Ю. Івахів, та інших. Проте необхідність у відповідності складання фінансової звітності до

міжнародних стандартів шляхом удосконалення методики заповнення його статей, визначає необхідність подальших досліджень у цій сфері.

Постановка завдання полягає в удосконаленні ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності сільськогосподарськими підприємствами; внесенні змін до законодавчо-нормативної бази, яка буде задовольняти вимоги і потреби користувачів, розширенні інформації у формах фінансової звітності для точності розрахунків.

Виклад основного матеріалу дослідження. Бухгалтерська фінансова звітність є атрибутом ринкової економіки, призначення якої полягає у забезпеченні взаємозв'язку суб'єкта господарювання і з окремими учасниками та суспільством для підтримання й нарощування капіталу за раціональними сферами діяльності.

Метою введення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої, неупередженої інформації про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства. Фінансова звітність підприємств і організацій побудована на основі положень (стандартів) бухгалтерського обліку і потрібна державним органам для зведення показників за галузями народного господарства і, в цілому по країні. А також акціонерам, різним організаціям для отримання інформації що до фінансового стану підприємства, здійснення контролю [1].

Сукупність однорідної інформації, відображеної у фінансовій звітності, називають її елементами. Вони є найзагальнішими її компонентами.

В законодавстві України не має встановлених елементів фінансової звітності, але вони є в Національних положеннях (стандарт) бухгалтерського обліку 1, де вказано перелік основних форм звітності і визнання статей фінансових звітів. Також зазначено, що стаття – це елемент фінансового звіту, який відповідає критеріям НП(С)БО 1.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Існуючі розбіжності між П(С)БО і МСФЗ ускладнюють роботу вітчизняним підприємствам, які вимушені ввести паралельний облік згідно з МСФЗ. Саме тому, доцільним є введення внутрішньої фінансової звітності для прийняття вірних управлінських рішень та більш повного вивчення діяльності суб'єкта господарювання. У стандартах бухгалтерського обліку не відображаються форми, які ведуться внутрішньо на підприємстві, оскільки як внутрішню звітність застосовують лише для контролю показників діяльності. Таким чином, таку звітність можна використовувати як для прогнозу на майбутнє, так і для прогнозування саме рівня ресурсів, які будуть необхідні для подальшого функціонування підприємства.

Сьогодні в Україні економічна діяльність характеризується процесами адаптації до практики світової економіки. Саме ці процеси вказують на потребу зміни положень міжнародного законодавства в національне. Таке реформування бухгалтерського обліку і фінансової звітності – надзвичайна подія в економічній діяльності країни, тому подальшого розгляду потребують питання адаптації принципів міжнародної практики обліку і звітності суб'єктів господарювання до національної системи бухгалтерського обліку.

7 лютого поточного року, відбулися зміни в законодавстві, що стосуються вимог складання і подання фінансової звітності в Україні. Це стало першим етапом вдосконалення нормативно-правових засад бухгалтерського обліку. Важливим є те, що невідповідності, що були в П(С)БО 1 було виправлено і вдосконалено в такому правовому акті як НП(С)БО 1, яке є більш повним, а також охоплює більше коло користувачів, а саме, суб'єктів малого підприємництва і суб'єктів господарювання іноземного походження.

Можливо саме ці зміни дадуть можливість власникам підприємства адаптувати сучасний облік під конкретні умови своєї діяльності.

Для більш удосконаленого ведення обліку, можна звернути увагу розкриття інформації про зміни у складі власного капіталу підприємства. Такий

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

контроль за коштами, призведе до отримання більш чіткої інформації щодо забезпеченості і можливості суб'єкта господарювання купувати певну сировину чи відмовитися від неї. Змінами можуть бути і статті в балансі, які містять інформацію про: структуру капіталу (аспект фінансування); структуру майна для отримання інформації про кредитоспроможність (аспект інвестування); взаємозв'язок структури капіталу і майна, що характеризуватиме платоспроможність підприємства.

Зміни можна здійснити і в формі № 2 „Звіт про фінансові результати", оскільки завдяки йому оцінюється майбутня прибутковість, визначається вартість власних позикових коштів, і саме дані форми № 2 мають важливе місце під час вирішення питань інвестування оптимізації податкової та дивідендної політики.

Вдосконалити діючу форму можна за допомогою таких підходів:

1. Послідовність відображення доходів і витрат за видами діяльності.

2. Статті з відображенням фінансового результату виділити окремо від основної, іншої операційної, інвестиційної, фінансової діяльності.

3. Для більш ретельного аналізу якості отриманого прибутку елементи операційних витрат наводити в розрізі класифікації витрат за функціями.

4. Виключити з форми рядки 200-210, одночасно необхідністю є розкриття доходів і витрат внаслідок стихійного лиха, аварій в примітках до фінансової звітності [5].

Як висновок, можна зазначити, що для вирішення проблем з невідповідністю П(С)БО до МСФЗ, не потрібно намагатися виправити всі недоліки одразу за допомогою різних методологічних прийомів, тому що це може призвести до неможливості зіставлення даних бухгалтерського обліку в кінцевому результаті. Потрібно знайти одне правильне рішення цієї ситуації, яке буде задовольняти різних суб'єктів господарювання. А саме удосконалити законодавчо-нормативну базу, яка буде єдиною для введення і складання фінансової звітності сільськогосподарськими підприємствами. Врахувати наведенні пропозиції, які допоможуть в структурі фінансово-господарського

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

контролю будь-яких суб'єктів господарювання не залежно від форм власності. Також необхідно скоригувати, а саме, розширити інформацію у деяких формах звітності, що дасть можливість вірно розрахувати макроекономічні показники при зіставлені даних бухгалтерського обліку з іншими звітними періодами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Цветкова Н. Сучасна організація обліку та складання звітності для прийняття управлінських рішень / Н. Цветкова // Бухгалтерський облік і аудит. - 2008. - № 3.- С.14-27.
2. Івахів Ю. Композиційні та загально методичні аспекти фінансової звітності / Ю. Івахів // Бухгалтерський облік і аудит. - 2011. - № 8. - С.20-29.
3. Голов С. Актуальні питання практики застосування МСФЗ в Украні / С. Голов // Бухгалтерський облік і аудит. - 2011. - № 5. - С. 3-14.
4. Чумаченко Н. Сучасний підхід до розвитку фінансової звітності відповідно до основних напрямів інституціональних теорій / Н. Чумаченко, Т. Кучеренко // Бухгалтерський облік і аудит. - 2011. - № 8. – С. 12-19.
5. Підлужна Н.М. Удосконалення методики складання фінансової звітності / Н. М. Підлужна // Вісник Запорізького національного університету. – 2010. - № 2(6). – С. 223-226.

УДК 657:658:115

ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ

Г.О. Побережнюк, магістрант

Науковий керівник: к.е.н., доцент Ксьонжик І.В.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто поняття облікової політики бюджетних установ, особливості іі формування.

Ключові слова: *облікова політика, наказ про облікову політику, бюджетні установи.*

Актуальність проблеми. Облікова політика є основою ведення бухгалтерського обліку не тільки прибуткових підприємств і організацій, а й бюджетних установ, оскільки саме наказ про облікову політику в установі має скеровувати обліковий процес до досягнення основних стратегічних завдань, що їх ставить перед собою будь-яка економічна одиниця незалежно від форми її власності. Процес формування бухгалтерського обліку в бюджетних установах при переході України до ринкових відносин залишив багато невирішених питань. Однією з таких проблем є формування облікової політики в бюджетних установах, яка є базовим елементом первинної організації облікового процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у формування та обґрунтування облікової політики внесли такі вітчизняні вчені як: Ф.Ф. Бутинець, П.Є. Житний, М.В Кужельний, С.О. Левицька, С.В. Свірко.

Метою даної статті є обґрунтування особливостей формування облікової політики бюджетних установ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно з Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», облікова політика – це сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання звітності [1].

Оскільки для Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» поширюється на всіх юридичних осіб, що створені відповідно до чинного законодавства, незалежно від їх організаційно-правових форм і форм власності, то і для бюджетних установ обов'язково повинна розроблятись облікова політика.

Проте, бюджетні установи, як специфічні суб'єкти господарювання, є неприбутковими організаціями і мають інше направлення облікової політики.

Первинною складовою облікової політики є принципи, які відповідно до Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» визначаються як «базові концепції, які кладуться в основу відображення в обліку і звітності господарської діяльності» суб’єкта господарювання.

Бюджетні установи повинні розробляти свою облікову політику та належним чином організовувати і вести бухгалтерський облік. Тому, побудова бухгалтерського обліку в бюджетних установах характеризується наявністю централізованих бухгалтерій, підпорядкованістю бюджетних установ вищим розпорядникам, в межах якої організується облік і складається звітність за єдиними підходами. Визначає облікову політику в бюджетних установах – Державне казначейство України.

Облікова політика має бути спрямована на досягнення мети бухгалтерського обліку – надання користувачам повної, правдивої і неупередженої інформації про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів установи. Для цього облікова політика має ґрунтуватись на основних принципах бухгалтерського обліку і на загальних організаційно – управлінських принципах.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Таблиця 1

Принципи бухгалтерського обліку та фінансової звітності*

Принципи	Характеристика
1. Обачності	застосування в бухгалтерському обліку методів оцінки, які повинні запобігати заниженню оцінки зобов'язань та витрат і завищенню оцінки активів і доходів підприємства
2. Повне висвітлення	фінансова звітність повинна містити всю інформацію про фактичні та потенційні наслідки господарських операцій та подій, здатних вплинути на рішення, що приймаються на її основі
3. Автономності	кожне підприємство розглядається як юридична особа, відокремлена від її власників, у зв'язку з чим особисте майно та зобов'язання власників не повинні відображатися у фінансовій звітності підприємства
4. Послідовності	постійне (із року в рік) застосування підприємством обраної облікової політики.
5. Безперервності	оцінка активів та зобов'язань підприємства здійснюється виходячи з припущення, що його діяльність буде тривати далі
6. Нарахування та відповідності доходів і витрат	для визначення фінансового результату звітного періоду необхідно порівняти доходи звітного періоду з витратами, що були здійснені для отримання цих доходів.
7. Превалювання сутності над формою	операції обліковуються відповідно до їх сутності, а не лише виходячи з юридичної форми
8. Історичної (фактичної) собівартості	пріоритетною є оцінка активів підприємства, виходячи з витрат на їх виробництво та придбання;
9. Єдиного грошового вимірника	вимірювання та узагальнення всіх господарських операцій підприємства у його фінансовій звітності здійснюються в єдиній грошовій одиниці;
10. Періодичності	можливість розподілу діяльності підприємства на певні періоди часу з метою складання фінансової звітності.

*Розроблена з використанням джерела [1].

По-перше, це умови функціонування облікової системи, що визначаються «господарським оточенням» суб’єкта господарювання. По-друге, це рекомендації, що виступають надбудовою умов облікового процесу. І, по-третє, це обмеження щодо раніше наведених рекомендацій.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Ефективна облікова політика бюджетних установ повинна забезпечити [4, с. 324]:

- повне відображення в бухгалтерському обліку всіх фактів господарської діяльності, виходячи не лише з правових норм, а й з економічного змісту;
- незмінність, протягом звітного року, прийнятої методології відображення господарських операцій та оцінки активів;
- правильність відображення доходів і витрат у відповідному звітному періоді, розподіл витрат на поточні та капітальні;
- ідентичність даних аналітичного, синтетичного обліку, фінансової звітності;
- раціональне ведення бухгалтерського обліку, відповідно до умов діяльності та особливостей суб'єкта господарювання.

Під час формування облікової політики бюджетної установи потрібно розділяти такі напрямки як організація бухгалтерського обліку та методичні основи бухгалтерського обліку [5, с. 143].

В більшості бюджетних установ Накази про облікову політику відсутні. Однією з причин цього є недостатній рівень теоретичної підготовки бухгалтерського персоналу. На сьогоднішній день у таких організаціях працюють спеціалісти з бухгалтерського обліку, які здобули знання з обліку в бюджетних установах вже в процесі практичної діяльності, тобто фактично переступивши через його теоретичні основи.

Крім того, на сучасному етапі розвитку бюджетних організацій багато уваги приділяють автоматизації облікового процесу. Таким чином, виникає необхідність у відображені взаємозв'язку облікової політики бюджетної установи та цього процесу. Установі потрібно обрати відповідну програму, яка буде використовуватись для ведення бухгалтерського обліку і цей факт має відобразитися в Наказі про облікову політику. Від обраної облікової політики залежить ефективність управління обліковими процесами, ефективність прийняття управлінських рішень.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Порушення основних принципів ведення бухгалтерського обліку призводить до виникнення проблем формування облікової політики в бюджетних установах. Формування облікової політики є важливим, оскільки основною метою облікової політики можна вважати встановлення в подібних організаціях таких методів ведення бухгалтерського обліку, які забезпечать якісне планування і складання звітності [6].

У своїх працях І.З. Адамов, М.С. Грінчук, Д.Г. Бринзила виділяють такі проблеми формування облікової політики [3]:

- відсутність систематизованої нормативно-методологічної бази регулювання бухгалтерського обліку в бюджетних установах;
- відсутність Наказів про облікову політику в бюджетних установах;
- порушення основних принципів ведення бухгалтерського обліку.

Висновки. Отже, зазначимо, що розроблення облікової політики в бюджетних установах є трудомістким процесом і вимагає від виконавців певних здібностей і підготовки. Формування облікової політики бюджетних установ можна розглядати як напрям підвищення ефективності їх функціонування. Облікова політика, як елемент управління, дає змогу керівництву приймати більш раціональні рішення, аналізувати роботу бюджетної установи, здійснювати і контролювати цільове використання коштів відповідно до затвердженого кошторису.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р., № 996-XIV зі змінами і доповненнями // Офіційний сайт Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.zakon.rada.gov.ua.

2. Стефаник І. Про національну облікову політику / І. Стефаник, Л. Ловинська. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua.

3. Основні причини виникнення проблеми формування облікової політики бюджетних установ та методика її розв'язання / І. З. Адамова, М.С. Грінчук,Д. Г. ринзила. [Електронний ресурс].режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchtei/2009_1/NV-2009-V1_35.pdf.

4. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський облік: облікова політика і план рахунків, стандарти, кореспонденція рахунків. Звітність : [навч. посібн. Вид. 3-тє, [перероб. та доп.]] / Ф. Ф. Бутинець, Н. М. Малюга. – Житомир, 2001. – С. 324.

5. Свірко С.В. Первинна організація бухгалтерського обліку бюджетних установ: формування облікової політики / С. В. Свірко // Економіка та підприємництво. – К. : Вид-во КНЕУ. – 2002. – Вип. 8. – С. 137-148.

6. Максімова В.Ф. Концептуальні засади розвитку системи бухгалтерського обліку в бюджетних установах / В.Ф. Максімова,Р. О. Пеліпадченко // Економічний простір [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/.

УДК 657.44:658.115

АНАЛІЗ ВІТЧИЗНЯНОГО І ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ДОХОДІВ І ВИДАТКІВ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

А. Ю. Наумова, магістрант

Науковий керівник: к.е.н., доцент Ксьонжик І.В.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто основні аспекти щодо визначення економічного змісту доходів і видатків бюджетних установ. Проведено порівняльний аналіз визнання та обліку їх доходів і видатків за вітчизняними та міжнародними стандартами.

Ключові слова: *доходи, видатки, кошторис, бюджетна установа, облік.*

Постановка проблеми. Результатом виконання Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства ЄС повинна стати гармонізація нормативної бази бухгалтерського обліку з Постановою Європейського парламенту і Ради ЄС про застосування міжнародних стандартів фінансової звітності. КМУ затвердив Стратегію модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007-2015 рр., яка передбачає, передусім, адаптацію законодавства з питань бухгалтерського обліку та звітності діяльності органів державного сектора до Міжнародних стандартів бухгалтерського для державного сектору (МСБОДС). В умовах реформування одним із найважливіших аспектів є визначення сутності, визнання доходів, видатків і фінансових результатів бюджетних установ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Досить багато праць вітчизняних і зарубіжних вчених присвячено дослідженню питання організації обліку, проведення контролю і аналізу діяльності бюджетних установ. Найвагомішими є результати наукових робіт П.Атамаса, Ф. Бутинця, Р. Джоги, І. Житнова, І. Калюги, С. Левицької, С. Свірко та інших.

Постановка завдання полягає у визначенні та порівнянні економічної сутності понять доходів і видатків бюджетних установ і умов їх визнання у вітчизняній та зарубіжній обліковій практиці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сутність поняття доходів в бюджетних установах має дещо інше значення порівняно з цим же поняттям для всіх інших підприємств. Це обумовлено низкою особливостей умов їх функціонування. Доходи бюджетних установ – це безповоротне надходження грошових коштів, що отримуються ними за рахунок державних коштів, для виконання кошторису доходів і видатків. Залежно від джерел утворення їх поділяють на два види: доходи загального і спеціального фонду.

Бюджетні установи не мають власних оборотних коштів і покривають витрати (видатки) за рахунок бюджетних асигнувань всіх рівнів (доходів загального фонду) і надходження позабюджетних коштів (доходів спеціального фонду - власні надходження (спеціальні кошти, кошти на виконання окремих доручень, інші власні надходження), субвенції, одержані з бюджетів іншого рівня, та інших доходів спеціального фонду). Зовсім інше поняття наведено в МСБОДС 9, де доходи — це валове надходження економічних вигод або потенціалу корисності протягом звітного періоду, коли чисті активи/власний капітал зростають у результаті цього надходження, а не в результаті внесків власників. При цьому суми, зібрані представником органу державної влади чи іншої урядової організації, не є економічними вигодами або потенціалом корисності, що надходять до суб’єкта господарювання, і не ведуть до збільшення активів чи зменшення зобов’язань, тому їх виключають з доходу.

Невідповідність міжнародній обліковій практиці існує і щодо визнання їх в обліку. Так визнання доходів передбачає, що фінансування з бюджету визнається доходом в періоді отримання. За операціями госпрозрахункового характеру дохід визнається як валове надходження економічних вигід або потенціалу корисності протягом звітного періоду, якщо чисті активи/власний капітал зростають у результаті цього надходження [1].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Бюджетні установи, у процесі надання нематеріальних послуг, здійснюють видатки, які за економічним змістом відрізняються від витрат суб'єктів підприємницької діяльності.Видатки — один з найважливіших показників фінансово-господарської діяльності бюджетних установ.Вони є основою для визначення результатів виконання кошторису доходів і видатків, його аналізу з метою виявлення внутрішніх резервів.

Вони є прямими цільовими витратами держави, що забезпечують її безперебійне функціонування і відображають економічні відносини, що пов'язані з розподілом і перерозподілом частини національного доходу, яка концентрується у бюджеті. Витрати бюджетних установ включають фактичні витрати матеріальних, трудових і грошових ресурсів на утримання установи та її статутну господарську діяльність.

Правильність обліку доходів і витрат бюджету забезпечується єдністю системи бюджетного обліку, в основу якої покладено бюджетну класифікацію. Вимогу використання єдиної класифікації доходів і видатків закладено у Бюджетному кодексі. Бюджетна класифікація передбачає окремо класифікацію доходів і витрат. Вона має такі складові частини: класифікація доходів бюджету; класифікація видатків (у тому числі кредитування за вирахуванням погашення) бюджету; класифікація фінансування бюджету; класифікація боргу.

Класифікація доходів поділяється на групи, підгрупи, статті та підстатті. Усі доходи поділяються на податкові, неподаткові, доходи від операцій з капіталом і безоплатні перерахування (трансферти).

Доходи бюджету формуються, головним чином, за рахунок оподаткування фізичних і юридичних осіб, платежів за використання природних ресурсів, державного мита, доходів від приватизації державного майна, ліцензійних зборів за право виробництва і продажу спиртних напоїв, надходжень від проведення лотерей, реалізації державних облігацій, іноземних і внутрішніх позик тощо.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Витрати бюджетна класифікація поділяє: за функціональною ознакою (за головними розділами і підрозділами бюджету); за відомчою структурою (освіта, наука, культура, мистецтво, охорона здоров'я і т. ін.); за економічними ознаками (група, підгрупа, стаття, підстаття); за бюджетними програмами.

В економічній класифікації видатків здійснено чітке розмежування видатків за економічними ознаками з детальним розподілом коштів по їх предметним ознакам (заробітна плата, нарахування, всі види господарської діяльності, виплати населенню та ін.). На наш погляд, такий розподіл дає можливість виділити захищені статті бюджету і забезпечує єдиний підхід до планування і обліку видатків бюджетними установами.

Отже, така класифікація дає змогу однаково обраховувати доходи і витрати бюджету, складати звітність про його виконання, здійснювати контроль і аналіз за кожним видом доходів і витрат, кодувати показники бюджетів при їх автоматизованій обробці. Одночасно, показники є фінансовими планами обов’язкового виконання на всіх рівнях управління.

Також можливим є використання поняття «затрати» — обсяги і структура ресурсів, що забезпечують виконання бюджетної програми, затверджуються паспортом програми в грошових і натуральних вимірниках.

Міжнародна практика обліку оперує терміном «витрати» як зменшення економічних вигод або потенціалу корисності протягом звітного періоду у вигляді вибуття чи споживання активів або у вигляді виникнення зобов’язань, що призводить до зменшення чистих активів/власного капіталу, за винятком зменшення пов’язаного з виплатами власникам.

При визнанні видатків в обліку своєрідною особливістю є їх поділ на касові та фактичні, це пов’язано з тим, що видатки на утримання установ не завжди відповідають видаткам самих установ. Фактичні видатки, як

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

правило, не збігаються з касовими не в часі, не в сумі, і як правило менші за касові. Прикладами є списання витрачених матеріалів, врахована сума ПДВ при придбанні матеріалів, нарахована заробітна плата тощо. Таке поєднання протилежних методів пояснюється жорстким обмеженням у витрачанні коштів установами і суцільним контролем з боку держави за використанням коштів.

Відповідно витрати установ визнаються у період їх здійснення одночасно з визнанням доходів, для одержання яких вони були понесені; затрати — у період фактичного витрачання (списання) ресурсів.

В міжнародних стандартах для обліку витрат основним є принцип нарахування, який ґрунтується на відображенні їх в міру виникнення, а не в міру фактичного отримання або виплати грошових коштів. Використання цього принципу передбачає: відображення операцій в звітності того періоду, в якому вона була проведена; визнання операції на момент її здійснення; формування інформації про зобов'язання до отримання, а не тільки про фактично проведені платежі та отримані доходи. При цьому відображення доходів і витрат відбувається в міру виникнення споживання та економічних вигод. Таким чином, звітність сформована за цим принципом, містить не тільки інформацію про минулі операції, а й про ті, що пов'язані з виплатою і отриманням грошових коштів у майбутньому. Слід, також, відзначити невідповідність у визначенні фінансового результату вітчизняних бюджетних установ і методики, що наведена в МСБОДС [2].

Для бюджетних установ характерним є надання державних послуг соціального спрямування на виключно безоплатній основі. Фінансовим результатом для них є виконання покладених державних зобов'язань. Саме тому в кінці року установи розраховують результат виконання кошторису окремо за загальним і спеціальним фондом, шляхом

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

відповідного списання всіх доходів і видатків. Визначені залишки на відповідних рахунках і будуть кінцевим показником діяльності.

В міжнародній практиці застосовують, в цьому випадку, поняття надлишок (дефіцит) у результаті звичайної діяльності — різницю, яка залишається після вирахування витрат, що виникають у результаті звичайної діяльності. При цьому показник коригують на фінансовий результат від надзвичайних подій, визначаючи, таким чином, чистий надлишок або дефіцит.

Тобто в даному випадку і вітчизняна, і міжнародна практика обліку збігаються визначаючи залишки на рахунках фінансового результату не як прибуток, а як показник ефективності використання бюджетних коштів.

Таким чином, доходи бюджетних установ мають специфічний характер: поділяються на доходи загального і спеціального фондів, порядок формування яких регулюється окремими нормативними актами. Видатки і витрати бюджетних установ відображають, з одного боку, джерела їх забезпечення — зазначені фонди (загальний і спеціальний), а з іншого — характеризують дві економічні категорії, які визначають специфіку господарської діяльності бюджетних установ [3].

Висновки. Основною проблемою реформування обліку доходів і видатків в бюджетних установах є відсутність єдиних підходів до розробки дієвих механізмів удосконалення системи обліку з урахуванням вимог міжнародних стандартів, недостатність розробленості питання переходу на єдині методологічні засади, а також створення уніфікованого організаційного та інформаційного забезпечення обліку. Удосконалення обліку, посилення його контрольних функцій за господарською і фінансовою діяльністю установи – основний шлях покращення дотримання фінансово бюджетної дисципліни.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондаренко О.О. Економічна природа доходів і видатків та її вплив на обліково-аналітичні аспекти бюджетних установ / О.О. Бондаренко // Економіка. Фінанси. Право. – 2008. – № 9. – С. 15-19.

2. Корніюк О.А. Доходи та видатки бюджетних установ за міжнародними стандартами / О.А. Корніюк // Фінансист. – 2012. – № 4. – С. 9–10.

3. Левицька С.О. Доходи та видатки бюджетних установ: економічна сутність, вітчизняна та міжнародна практика обліку / С.О. Левицька // Економічний аналіз. – 2008. – № 2. – С. 36-39.

УДК 658.14/17.011.4

ДОХОДИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ І АНАЛІЗ ЇХ СУЧАСНОГО СТАНУ

В. С. Панчук, магістрант

Наук. Керівник: к.е.н., доцент Ксьонжик І.В.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті висвітлено сутність поняття доходів підприємств та доходів від реалізації продукції, проведено порівняльну характеристику рівня доходів від реалізації сільськогосподарської продукції протягом декількох років. Крім цього, охарактеризовано актуальність і потребу розроблення стратегії збільшення доходів підприємства, висвітлено можливості та шляхи їх підвищення.

Ключові слова: *дохід, виручка від реалізації продукції.*

Постановка проблеми. У ринковій системі господарювання категорія доходів посідає одне з центральних місць. Одержання доходів є головною метою підприємницької діяльності, основним спонукальним мотивом будь-якого бізнесу. Повне вирішення проблеми збільшення доходів сільгоспвиробників неможливе без підвищення ефективності їх господарювання. За цих обставин створення передумов для ефективної роботи підприємств, забезпечення ефективного використання доходів є надзвичайно актуальним питанням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми формування доходів підприємств та їх ефективного використання, дослідження ролі держави в забезпеченні ефективної, прибуткової роботи суб'єктів аграрного господарювання висвітлено у працях таких вітчизняних вчених: В.Я. Амбросова, В.Г. Андрійчука, В.А. Козубенка, В.Н. Косинського, С.О. Нікітіна, В.С. Юшко, В.Й. Шияна, О.М. Шпичака та багатьох інших. Поняття «дохід підприємства» досліджується в наукових публікаціях сучасних дослідників, зокрема М.С. Абрютіної, І.О. Бланка, Н.М. Бондаря, Ф.Ф. Бутинця, М.І. Бухалкова, А.Д. Вивереця, В.П. Грузінова та інших.

Метою статті є розкриття сутності доходів с.-г. підприємства, дослідження їх стану на сучасному етапі у порівнянні з попередніми

періодами, а також впровадження резервів їх зростання.

Виклад основного матеріалу. Грошові надходження підприємств відіграють значну роль у процесі кругообігу коштів. Зокрема, виручка від реалізації продукції є однією з ланок забезпечення нового кругообігу коштів підприємства.

За рахунок грошових надходжень:

1. Відшкодовуються витрати підприємства - матеріальні витрати (використання сировини, електроенергії, палива тощо), створення амортизаційного фонду, ремонтного фонду, оплата праці робітників, податкові, включені до собівартості, інші.

2. Сплата непрямих податків.

3. Сплачуються податкові платежі, що відносяться до фінансових результатів підприємства:

- податок на прибуток;
- податок на майно;
- податок на рекламу;
- податок на утримання невиробничої сфери.

4. Створюється резервний фонд підприємства.

5. Створюється фонд налагодження та фонд споживання підприємства.

6. Виплачуються дивіденди[1].

Основними двома чинниками, що впливають на збільшення доходів від реалізації, є збільшення ціни реалізації, а також збільшення обсягів реалізації. Далі більш детально розглянемо вплив цих чинників на доходи від реалізації на сучасному етапі, базуючись на матеріалах результатів діяльності сільськогосподарських підприємств Миколаївської області.

За даними Головного управління статистики у Миколаївській області, загальний обсяг реалізованої аграрними підприємствами власно виробленої продукції за січень-червень 2012 р. порівняно з відповідним періодом 2011 р. збільшився на 17,6 %, у т.ч. продукції рослинництва – на 12,6 %, тваринництва – на 37 %. Частка продукції рослинництва в загальній вартості

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

реалізованої продукції склала 84 %, тваринництва – 16 %.

Таблиця 1

Обсяги реалізації сільськогосподарської продукції підприємствами Миколаївської області, т*

Продукція	січень-червень 2010 р.	січень-червень 2011 р.	січень-червень 2012 р.	січень-червень 2011 р. до січня-червня 2010 р.		січень-червень 2012 р. до січня-червня 2011р	
				□,□	у %	□,□	у %
Зернові та зернобобові культури, у тому чилі:	313722	316018	248983	2296	100,7	-67035	78,8
—пшениця	222522	155010	140927	-67512	69,7	-14083	90,9
—ячмінь	67010	116441	58973	49431	173,8	-57468	50,6
Насіння соняшнику	135579	96968	138963	-38611	71,5	41995	143,3
Худоба та птиця (в живій вазі) у тому числі:	3757	4521	5258	764	120,3	737	116,3
—велика рогата худоба	1042	1123	1033	81	107,8	-90	92,0
—свині	2008	2534	3049	526	126,2	515	120,3
—птиця	674	833	1137	159	123,6	304	136,5
Молоко та молочна продукція	15257	13788	17264	-1469	90,4	3476	125,2
Яйця, тис шт	157302	164986	257276	7684	104,9	92290	155,9

*За даними Головного управління статистики у Миколаївській області

Загальний обсяг реалізації за січень-червень 2011 р. порівняно з відповідним періодом 2010 р. зменшився на 12 %, у т.ч. продукції рослинництва – на 16,2 %, а тваринництва – збільшився на 6,8 %. Частка продукції рослинництва в загальній вартості реалізованої продукції склала 79,5 %, тваринництва – 20,5 % (у січні-червні 2010 р. – 81,8 % та 18,2 % відповідно).

У 2012 р. збільшили обсяги продажу худоби та птиці проти січня-червня 2011 р. аграрні підприємства 11 районів, найсуттєвіше – Єланецького (удвічі), Новоодеського та Первомайського (у 1,6 рази по кожному); свиней – 12 районів, найзначніше – Єланецького (у 2,6 рази), Первомайського та Новоодеського (у 1,6 рази по кожному). Продаж великої рогатої худоби зменшено господарствами 9 районів, найпомітніше – Баштанського (на

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

93,1 %), Казанківського (на 91,7 %) та Снігурівського (на 78,5 %). Продажем птиці займалися сільгосппідприємства 11 районів, у 7 з них спостерігалос нарощення обсягів реалізації, найбільше – у Березнегуватському (в 6 разів). Продаж молока та морепродуктів збільшено сільгосппідприємствами 9 районів, з них найзначніше – Арбузинського та Доманівського (у 1,6 рази по кожному). Із 8 районів Миколаївської області, які займалися реалізацією яєць, у 4 відбулося збільшення обсягів їх продажу.

У 2011 р. збільшили обсяги продажу худоби та птиці проти січня-червня 2010 р. аграрніпідприємства 15 районів, найсуттєвіше – Веселинівського (в 4,7 рази), Березнегуватського (в 3,3 рази), Снігурівського (в 2,3 рази) та Новобузького (в 2,1 рази). Продаж великої рогатої худоби збільшено господарствами 9 районів, найзначніше – Веселинівського (в 9 разів), Березнегуватського та Новобузького (в 2,4 рази по кожному); свиней – 16 районів, найбільше – Єланецького (в 5 разів), Березнегуватського (в 4,1 рази), Веселинівського (в 4 рази).

Продажем птиці займалися сільгосппідприємства 8 районів, у 2 з них (Миколаївському та Баштанському) спостерігалося зниження обсягів реалізації. Продаж молока та молокопродуктів зменшено сільгосппідприємствами 2 районів, з них найзначніше – Первомайського (на 33,6 %). Із 9 районів обласні, які займалися реалізацією яєць, у 4 відбулося збільшення обсягів їх продажу (на 18,5 % - 80 %) [3].

Отже, відповідно до поданої таблиці, можна сказати, що в 2011 обсяги реалізації продукції були значно вищими, ніж у попередньому періоді.

Найбільш суттєвим було збільшення обсягів реалізації зернових, а саме: ячменю (майже в 2 рази). Що ж стосується 2012, то тут спостерігається тенденція до зменшення обсягів реалізації зернових, але нарощування цього показника в галузі тваринництва, а саме: по свинях та птиці.

Середні ціни продажу сільськогосподарської продукції підприємствами Миколаївської області за всіма напрямами реалізації в січні-червні поточного 2012 р. порівняно з відповідним періодом 2011 р. зросли на 46,8 %, зокрема

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

на продукцію рослинництва – у 1,6 рази, а на продукцію тваринництва – знизилися на 1,8 %. Середні ціни у січні-червні 2010 р. порівняно з січнем-червнем 2010 р. зросли на 28,3 %, зокрема на продукцію рослинництва – на 31 %, тваринництва – на 18,8 % [3].

А тепер проаналізуємо сучасний стан доходів від реалізації.

Таблиця 2

Доходи від реалізації сільськогосподарської продукції підприємствами Миколаївської області, тис грн*

Продукція	січень-червень 2010 р.	січень-червень 2011 р.	січень-червень 2012 р.	січень-червень 2012 р. у % до	
				січня-червня 2010 р.	січня-червня 2011 р.
Зернові та зернобобові культури, у тому чилі:	242507,1	306821,9	415278,7	171,2	135,3
—пшениця	172098,5	158513,2	219014,7	127,3	138,2
—ячмінь	53601,3	93455,5	94056,04	175,5	100,6
Насіння соняшнику	233738,2	235331,6	538634,5	230,4	228,9
Худоба та птиця (в живій вазі) у тому числі:	41128,6	44712,7	51934,3	126,3	116,2
—велика рогата худоба	8340,6	9372,7	10547,4	126,5	112,5
—свині	27983,7	28999,3	32750,5	117,0	112,9
—птиця	4491,5	6105,2	8268,0	184,1	135,4
Молоко та молочна продукція	26913,3	35850,2	47110,0	175,0	131,4
Яйця, тис шт	51626516	71488433	105483160	204,3	147,6

*За даними Головного управління статистики у Миколаївській області

Як бачимо, в 2012 доходи від реалізації продукції значно зросли, порівняно з попередніми роками. Найбільшими вони є від реалізації зернових, а саме пшениці, також від реалізації соняшнику, птиці та яєць. Тобто, незважаючи на те, що ціна на птицю та яйця зменшилася, порівняно з минулими періодами, її обсяг був доволі високим для забезпечення отримання високого рівня доходу від реалізації. Отже, можна сказати, що дохід від реалізації птиці та яєць зріс за рахунок такого фактору, як обсяг

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

реалізації. В цілому, доходи від реалізації продукції на підприємствах Миколаївської області мають позитивну тенденцію до зростання, що є незмінною умовою подальшого розвитку не тільки самих підприємств, а й всього агропромислового комплексу в цілому.

Використання ефективної стратегії збільшення доходів є важливим чинником розвитку підприємств. Основними резервами зростання доходів можна назвати:

1) зниження ціни закупівлі продукції, що включає скорочення кількості посередників, використання системи цінових знижок, розширення бартерних операцій, розвиток власного виробництва;

2) зростання обсягів реалізації (надання кредиту, розширення асортименту, вжиття ефективних рекламних заходів) [2].

Висновки. Отже, підсумовуючи все вищесказане, можна зробити висновок, що дохід с.-г. підприємства є одним із найголовніших показників, які відображають його фінансовий стан. Такий показник відображає мету підприємницької діяльності. Оскільки функціонування підприємства супроводжується безперервним кругообігом коштів, який здійснюється у формах витрат ресурсів і одержання доходів, їх розподілу і використання, необхідним є запровадження ефективної стратегії збільшення доходів. Сучасний стан доходів від реалізації сільськогосподарської продукції є позитивним, але необхідно постійно вивчати та вдосконалювати виробничі, посередницькі і збутові процеси для подальшого розвитку с.-г. підприємств і нарощування їх доходів, а звідси – і добробуту всієї країни.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сук Л. Облік доходів і результатів діяльності / Л. Сук, П. Сук // Бухгалтерія в сільському господарстві. — 2007. — № 15-16. — С. 37-49.

2. Шмиголь Н.М. Методи управління прямими та непрямими доходами підприємства в умовах конкуренції / Н. М. Шмиголь // Економіка: проблеми теорії та практики. – Дніпропетровськ : ДНУ, 2010. – Вип. 226.

3. Середні ціни реалізації сільськогосподарської продукції, реалізація сільськогосподарської продукції [Електронний ресурс] / Головне управління статистики у Миколаївській області. – Режим доступу : http://www.mk.ukrstat.gov.ua/

УДК 657.442

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ОЦІНКИ ТА ОБЛІКУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

С. С. Дюміна, студентка

Науковий керівник: асистент Лугова О. І.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті проведено дослідження теоретичних основ та економічного змісту фінансового стану підприємства, а також запропоновано напрямки покращення обліку фінансових результатів та оцінки фінансового стану підприємства. Здійснено обґрунтування методів стабілізації фінансового стану підприємства.

Ключові слова: фінансовий стан підприємства, облік фінансових результатів, звіт про фінансові результати.

Постановка проблеми. В останні роки в Україні відбулися і відбуваються глибокі економічні зміни, зумовлені процесами розбудови ринкової економіки. Поява значної кількості підприємств, заснованих на недержавних формах власності, докорінна зміна систем оподаткування, кредитування і розрахунків, певний розвиток ринкової інфраструктури у сфері фінансово-кредитних відносин, запровадження на підприємствах усіх форм власності податкового обліку (паралельно з бухгалтерським) — все це вимагає від суб'єктів господарювання вміння грамотно оцінювати фінансовий стан свого підприємства. Особливо в сучасних мінливих умовах господарювання результати аналізу фінансового стану повинні надавати інформацію не лише про ступінь його життєдіяльності, а й можливість пошуку потужних чинників розвитку підприємства [4].

Аналіз основних показників і контроль за дотриманням їх нормативних значень допоможе підприємствам покращити стан розрахунків, унеможливити виникнення ситуацій неплатоспроможності підприємств, допоможе запобігти банкрутству та покращить його інвестиційну привабливість.

Отже, актуальність аналізу фінансового стану обумовлюється зростаючими потребами в аналітичних даних про роботу підприємства з боку

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

різних категорій користувачів з метою раціоналізації рішень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогодні існує велика кількість методик для оцінки фінансового стану підприємства. Серед провідних вчених, які зробили значний внесок у методологію сучасного фінансового аналізу, слід відзначити таких науковців, як: М. Г. Чумаченко, М. І. Лагун, А. М. Поддєрьогін, О. Г. Костирко, Б. Є. Грабовецький, О. І. Барановський, О. В. Павловська, М. О. Федотова, Н. О. Русак, Н. П. Шморгун та інші.

Серед фінансових проблем підприємства найбільш досліджуваними та актуальними є аналіз та оцінка його фінансового стану. Оцінка фінансового стану підприємства показує результат діяльності підприємства, визначає його слабкі та сильні сторони та виявляє напрямки подальшого розвитку. Специфічність оцінки рівня фінансового стану зумовлює необхідність врахування оцінювальних фінансових параметрів з різним ступенем впливу на результати рішення [7].

Метою статті є обґрунтування методів стабілізації фінансового стану підприємства через удосконалення обліку фінансового стану підприємства.

Виклад основного матеріалу. Перш за все, треба з'ясувати, що розуміють під поняттям «фінансовий стан підприємства», адже існує безліч трактувань. В Положенні Міністерства фінансів України «Про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації» фінансовий стан підприємства — сукупність показників, що відображають наявність, розміщення і використання ресурсів підприємства, реальні й потенційні фінансові можливості підприємства.

Слід зазначити, що дане визначення не зовсім точно відображає зміст поняття «фінансовий стан», оскільки воно не може бути результатом взаємодії певних фінансових відносин, від яких залежить фінансова спроможність підприємства щодо забезпечення своєї поточної діяльності, подальшого розвитку, погашення короткострокових і довгострокових зобов'язань, а, по-друге, основою даного поняття повинна бути не

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

комплексність, а реальна можливість забезпечення, як свого розвитку, так і погашення певних зобов'язань.

Головною метою оцінки фінансового стану підприємства є своєчасне виявлення та усунення недоліків і пошук резервів у його фінансовій діяльності. Тому фінансовий стан підприємства необхідно систематично і всебічно оцінювати з використанням різних методів, прийомів та методик аналізу [5].

Це уможливить критичну оцінку фінансових результатів його діяльності як у статиці за певний період, так і в динаміці за ряд періодів, надасть змогу визначити слабкі сторони у фінансовій діяльності та способи ефективнішого використання фінансових ресурсів, їх раціонального розміщення.

Основним джерелом інформації для аналізу фінансового стану є бухгалтерський баланс підприємства. Його значення настільки велике, що аналіз фінансового стану нерідко називають аналізом балансу [8].

Інформація для аналізу фінансового стану поділяється на відкриту й закриту. Відкриту інформацію являють інформаційні дані, які містяться у бухгалтерській і статистичній звітності і виходять за межі підприємства. До таких належать:

- Форма № 1 «Баланс підприємства», який свідчить про розподіл на активи і пасиви та фінансування активів за допомогою власного і залученого капіталу на дату балансу (використовується для оцінки структури ресурсів підприємства, їхньої ліквідності і платоспроможності тощо);
- Форма № 2 «Звіт про фінансові результати», що відображає доходи, витрати і фінансові результати діяльності підприємства за звітний період (використовується для оцінки і прогнозування діяльності підприємства, структури доходів і витрат);
- Форма № 3 «Звіт про рух власного капіталу» відображає зміни в складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду;
- Форма № 4 «Звіт про рух грошових коштів» відображає

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

надходження і використання коштів протягом звітного періоду (використовується для оцінки і прогнозування операційної, інвестиційної і фінансової діяльності підприємства);

- Форма № 5 «Примітки до річної фінансової звітності», що включає додатковий аналіз статей звітності (використовується для оцінки і прогнозування облікової політики, ризиків діяльності підприємства) [6].

Нарахований на підприємстві доход або прибуток залежить від тієї форми розрахунку, по якій працює. Доходи і результати діяльності підприємства відображаються в 7 класі «Доходи і результати діяльності» Плану рахунків. Фінансові результати підприємства відображаються на рахунку 79 «Фінансові результати». Але їх облік в розрізі економічних суб'єктів господарювання має певні недоліки.

Перш за все, основною проблемою бухгалтерського обліку фінансових результатів є неузгодженість між прийнятою класифікацією видів діяльності підприємства та субрахунками рахунку 79 «Фінансові результати» [5].

Для того, щоб уникнути такої невідповідності у віднесенні операцій до того чи іншого виду діяльності, необхідно чітко розмежувати види діяльності та операції які до них відносяться [2].

Розглядаючи питання формування фінансових показників діяльності, слід зазначити, що в нормативних документах є певна невідповідність у визначенні класифікаційних ознак видів діяльності. Так, згідно з П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (раніше це питання розглядалось П(С)БО 3 «Звіт про фінансові результати», але згідно з Наказу Міністерства фінансів №73 від 19.03.2013 року він втратив чинність) і Планом рахунків, формування показників здійснюється за такими видами діяльності: звичайна, основна, операційна, фінансова, інвестиційна, від надзвичайних подій, інша діяльність.

Відповідно до П(С)БО 15 «Дохід» і до Плану рахунків доходи, отримані від основної діяльності, називають «Доход від реалізації продукції (робіт, послуг)». Основна діяльність — це операції, що пов'язані з

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

виробництвом та реалізацією продукції (робіт, послуг). Вона є головною метою створення підприємства і забезпечує основну частку його доходу. Так, доход, отриманий від основної діяльності, доцільно називати «Доход від основної діяльності», а рахунок 70 «Доходи від реалізації» замінити назвою «Доходи від основної діяльності» [3].

Інформація про інші доходи від операційної діяльності узагальнюються за рахунком 71 «Інший операційний дохід». Облік витрат ведеться на відповідних рахунках 90 «Собівартість реалізації», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут». Інші операційні витрати обліковуються на рахунку 94 «Інші витрати операційної діяльності». За дебетом рахунків відображаються суми визнаних витрат в розрізі статей, встановлених П(С)БО 16 «Витрати», а за кредитом — їх списання на результативний рахунок 791 «Результат операційної діяльності». Структура рахунку дозволяє співставляти загальну суму отриманого доходу з сумою понесених витрат від основної і іншої операційної діяльності.

Така ж невідповідність існує і між фінансовою і інвестиційною діяльністю й отриманими від неї доходами. Тому пропонуємо внести деякі зміни до Плану рахунків. Так рахунок 73 «Інші фінансові доходи» перейменувати у «Доходи від фінансової діяльності». Пропонуємо отримані від інвестиційної діяльності доходи називати «Доходи від інвестиційної діяльності», а рахунок 793 «Результат іншої звичайної діяльності» назвати «Результат інвестиційної діяльності».

Зміни, які слід врахувати при відображені операцій на рахунку 79 «Фінансові результати» надано на рисунку 1.

При цьому слід зауважити, що таким чином надається конкретна класифікація доходів та витрат, які належать до різних видів діяльності.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

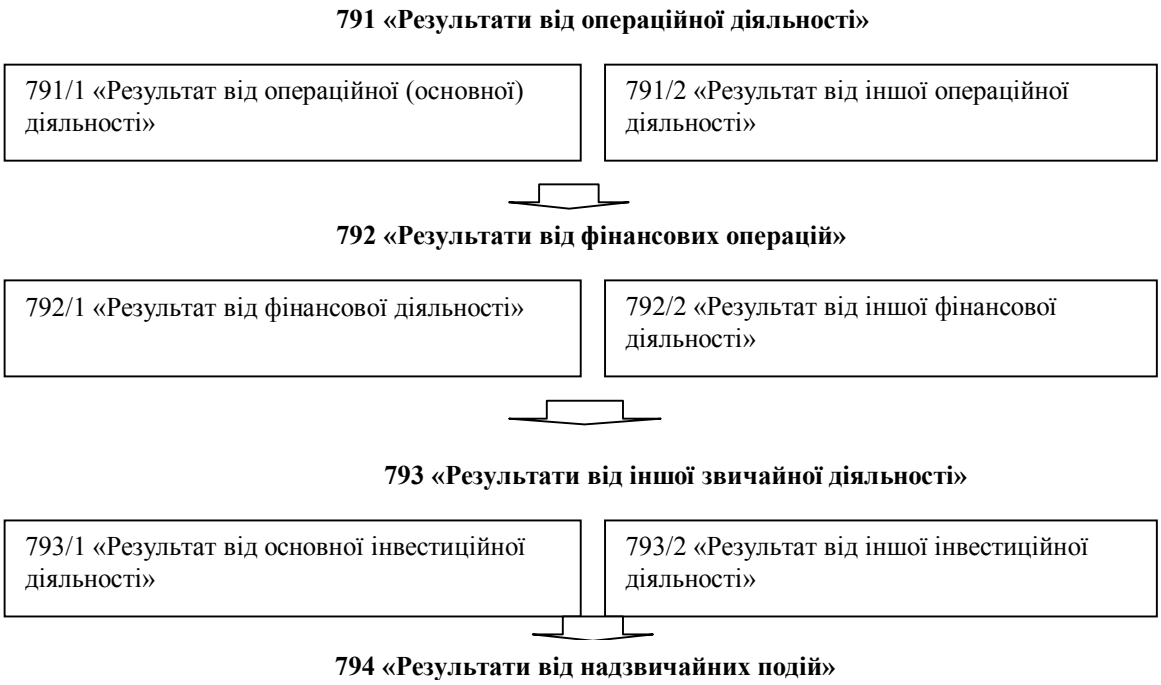

Рис. 1. Запропоновані зміни для рахунку 79 «Фінансові результати»

Джерело: побудовано з використанням [5]

Висновки. Проведені дослідження з удосконалення обліку відображення у звітності інформації про результати діяльності підтверджують необхідність запровадження єдиних класифікаційних ознак і більшої конкретики обліку доходів, витрат. Все це потребує зміни у Звіті про фінансові результати і П(С)БО. Ці зміни допоможуть удосконалити оцінку та облік фінансового стану підприємства, більш конкретизуючи види діяльності за окремими рахунками та субрахунками.

Підсумовуючи, можна сказати, що ефективність підприємницької діяльності будь-якого суб’єкта господарювання залежить від достовірності та повноти створеної інформаційної бази підприємства, компетенції та творчої активності управлінських кадрів, глибокого оволодіння ними методами комплексної оцінки фінансового стану підприємства шляхом аналітичного дослідження показників фінансово-господарської діяльності, за результатами якої можна віднайти оптимальні шляхи вирішення проблем в умовах невизначеності української економіки та виробити рекомендації щодо прийняття правильних управлінських рішень.

Можна стверджувати, що на основі використання запропонованих рекомендаційних шляхів покращення фінансового стану, підприємство може удосконалити автоматизацію обліку фінансових результатів, що в свою чергу позитивно вплине на загальний фінансовий стан підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [Текст]: [затверджено наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99р. № 91 (із змінами та доповненнями)].
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 «Звіт про фінансові результати» [Текст]: [затверджено наказом Міністерства фінансів України 31 березня 1999 р. № 87 (зі змінами та доповненнями)].
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 4 «Звіт про рух грошових коштів» [Текст]: [затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 р. № 87(зі змінами та доповненнями)].
4. Борисенко С.Ю., Удосконалення обліку фінансових результатів, як механізму формування та розподілу прибутку: [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://otherreferats.allbest.ru
5. Бровко О.Т., Головатюк С. М. Деякі недоліки бухгалтерського обліку фінансових результатів та шляхи їх удосконалення: [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.rusnauka.com
6. Карпенко Г. В. Шляхи удосконалення фінансового стану підприємства. Економіка держави. / Г. В. Карпенко // — К. : Центр учбової літератури, 2010. — №1. — С. 61-62.
7. Марцин В. С. Надійність, платоспроможність та фінансова стійкість — основні складові оцінки фінансового стану підприємства. Економіка, фінанси, право. / В. С. Марцин // — К., 2009. — №7. — С. 26-29.
8. Обущак Т. А. Сутність фінансового стану підприємства. Актуальні проблеми економіки. / Т. А. Обущак // — К., 2009. — №9. — С. 92-100.

УДК 331.22:657

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ВІДОБРАЖЕННЯ В ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ ЗА ВИПЛАТАМИ ПРАЦІВНИКАМ ТА ДОДАТКОВОГО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

А.В.Скорозінська, студентка

Науковий керівник: асистент Лугова О.І.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розкрито суть і значення відображення в обліку додаткового соціального забезпечення працівникам, запропоновано шляхи удосконалення відображення таких виплат на відповідних бухгалтерських рахунках та надано рекомендації щодо їх запровадження.

Ключові слова: заробітна плата, виплати працівникам, соціальний пакет, облік розрахунків.

Постановка проблеми. Сучасний ринок праці характеризується високим попитом на освічених та кваліфікованих працівників, що викликано появою нових напрямів людської діяльності, глобалізацією бізнесу. В таких умовах залучення, утримання та підвищення продуктивності праці персоналу лише високою заробітною платою стає майже неможливим, оскільки працівники починають розуміти справжню вартість своїх здібностей до праці. Саме тому серед суб'єктів господарювання все більше набувають поширення заходи мотивації праці працівників, що пов'язано з їх зростанням від матеріального задоволення до рівня потреб в самореалізації, творчості, здійсненні управлінських дій. Сучасна економічна ситуація вимагає нових підходів до формування механізму мотивації працівників. Тобто, необхідно стимулювати персонал підприємств до дій для досягнення поставленої мети, домогтися перетворення завдань підприємства у власні цілі працівників. Одним із напрямів вдосконалення системи мотивації на підприємстві може бути запровадження соціального пакету до колективного договору.

Аналіз останніх наукових досліджень. Питання, пов'язані з дослідженням оплати праці як форми соціальних гарантій розглядалися в

працях таких дослідників: В.В. Болюбаха, Ф.Ф. Бутинця, І.В. Жиглея, Л.Є. Момотюка, О. Савченко, Т.О. Стрибулевича та ін.

Метою дослідження є закріплення і поглиблення знань, отриманих в процесі навчання, вирішення поставлених задач та логічне їх обґрунтування, розробка певних пропозицій, щодо удосконалення методики обліку розрахунків за виплатами працівникам та додаткового соціального забезпечення з врахуванням національних стандартів.

Виклад основного матеріалу. Заробітна плата є найважливішим засобом підвищення зацікавленості працівників у результатах своєї роботи, її продуктивності, збільшення обсягів виробленої продукції, поліпшення її якості та асортименту.

Суть заробітної плати виявляється у функціях, які вона виконує. С.В. Мочерний виділяє такі найважливіші її функції (табл. 1) [2].

Таблиця 1

Функції заробітної плати*

Назва функції	Призначення функції
Відтворювальна	забезпечення працівників та членів їхніх сімей необхідними життєвими благами для відновлення робочої сили для відтворення поколінь. В ній реалізується економічний закон зростання потреб. Ця функція тісно пов'язана з особливостями державного регулювання заробітної плати, із встановлення на державному рівні такого її мінімального розміру, який би забезпечував відтворення робочої сили
Стимулююча	встановлення залежності її розміру від кількості й якості праці конкретного працівника, його трудового внеску в результати роботи підприємства. Ця залежність повинна бути такою, щоб заохочувати до постійного покращення результатів праці
Регулююча	оптимізація розміщення робочої сили за регіонами, галузями господарства, підприємствами з урахуванням ринкової кон'юнктури. Формування ефективного функціонуючого ринку праці передбачає свободу кожного найманого працівника вільно обирати місце прикладання своєї праці, а його прагнення до підвищення життєвого рівня обумовлює професійні переміщення у пошуках такої роботи, яка б максимально задовольняла зростаючі потреби
Соціальна	відображає міру живої праці при розподілі фонду споживання між найманими працівниками та власниками засобів виробництва. Заробітна плата виступає індивідуальною часткою працівника в новоствореному доході у відповідності з його трудовим внеском
Функція формування платоспроможного попиту населення	узгодження платоспроможного попиту, під яким розуміємо форму виявлення потреб, забезпечених грошовими коштами покупців, із одного боку, і виробництва споживчих товарів – з іншого. Оскільки платоспроможний попит формується під дією двох основних факторів – потреб та доходів населення, то за допомогою заробітної плати встановлюються пропорції між товарною пропозицією та попитом

**сформовано автором на підставі [2]*

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

За трудовим договором роботодавець виплачує працівникові за виконану ним роботу заробітну плату, яка складається з таких частин: основна заробітна плата, додаткова заробітна плата, інші заохочувальні та компенсаційні виплати [3].

Оплата праці враховує особливості трудового процесу, завдання, що стоять перед конкретним робочим місцем, професією і кваліфікацією працівника, його особисті інтереси та є ефективним організаційним засобом і мотивуючим фактором.

Для обліку розрахунків за виплатами працівникам використовуються такі рахунки Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств і організацій:

66 «Розрахунки за виплатами працівникам»,
64 «Розрахунки за податками й платежами»,
65 «Розрахунки за страхуванням»,
37 «Розрахунки з різними дебіторами».

Детальну характеристику субрахунків, що призначені для обліку розрахунків за виплатами працівникам наведемо в таблиці 2.

Однією з форм заохочення до якісної та ефективної праці, що останнім часом все більш активно використовується у регулюванні трудових відносин на ринку праці, є соціальний пакет, під яким розуміють надання роботодавцем працівнику благ у вигляді пільг, компенсацій, привілеїв і соціальних гарантій понад розмір його заробітної плати.

Соціальний пакет - це виплати і пільги соціального характеру, які здійснює організація (роботодавець) понад встановлені законодавством норми або які не передбачені законодавством, - додаткове медичне і пенсійне страхування; оплата харчування, транспортних витрат; відшкодування комунальних послуг тощо.

У структурі соціального пакету можна виділити такі складові:

— мотиваційний соціальний пакет;

— компенсаційний соціальний пакет.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Мотиваційний соціальний пакет - це все те, що компанія додає до зарплати співробітника за власним бажанням: пільгове чи безкоштовне харчування, добровільне медичне страхування, оплату спортивних заходів, надання корпоративного автомобіля, пільгові путівки. Завдяки цим додатковим умовам, роботодавець є конкурентноздатним на ринку праці і залучає у своюкомпанію кращих фахівців.

Компенсаційний соціальний пакет - це повернення працівнику особистих витрат, які він затрачає в процесі виконання своїх посадових обов'язків. Це може бути: оплата мобільного зв'язку, компенсація бензину й амортизації при використанні особистого автотранспорту.

Соціальний пакет передбачає закладення у бюджеті підприємства коштів на: придбання та оплату санаторних путівок для персоналу; організацію відпочинку працівників (у т. ч. корпоративні вечірки); оплату лікування та зубопротезування; часткову або повну сплату страхових внесків на різні види страхування; надання безвідсоткових кредитів на придбання побутової техніки, автомобіля, оплату комунальних послуг тощо. Як правило, соціальний пакет є нефінансовою частиною компенсації (винагороди за працю).

Ми пропонуємо створювати забезпечення для відшкодування наступних (майбутніх) витрат на фінансування виплат, що входять до складу соціального пакету відповідно до П(С)БО 11 «Зобов'язання». Дані забезпеченні слід обліковувати на субрахунку 477 «Забезпечення матеріального заохочення».

Оскільки витрати на надання соціального пакету працівникам підприємства, а також утримання об'єктів соціальної інфраструктури мають непродуктивний характер, вони є заохочувальними або компенсаційними і обліковуються на субрахунку 949 «Інші витрати операційної діяльності».

Для облікового відображення операцій підприємства, пов'язаних із наданням соціального пакету працівникам, пропонуємо використовувати наступні рахунки бухгалтерського обліку (табл. 3).

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Таблиця 2

Субрахунки, рекомендовані до використання при обліку розрахунків за виплатами працівникам та їх характеристика*

Назва	Призначення	Відображається	
		за дебетом	за кредитом
Облік заробітної плати та інших виплат працівникам			
661 «Розрахунки за заробітною платою»	узагальнення інформації про розрахунки за виплатами працівникам, які належать як до облікового, так і до необлікового складу підприємства, - з оплати праці (за всіма видами заробітної плати, премій, тощо)	виплата основної та додаткової заробітної плати, премій; вартість одержаної продукції у рахунок заробітної плати; утримання ПДФО, ЄСВ, платежів за виконавчими документами та інші утримання	нарахована працівникам підприємства основна та додаткова заробітна плата, премії інші належні до нарахування працівникам виплати
662 «Розрахунки з депонентами»	узагальнення інформації про розрахунки за не одержані в установлений строк з каси підприємства суми з виплат працівникам	виплата депонованої заробітної плати	заборгованість з виплат працівникам у разі виплати через касу та неотримання в установлений строк
663 «Розрахунки за іншими виплатами»	узагальнення інформації про розрахунки за виплатами, що не належать до фонду оплати праці, зокрема за допомогою по тимчасовій непрацездатності або частковому безробіттю	виплата допомоги, утримання ПДФО, відрахування ЄСВ	нараховані допомога по тимчасовій непрацездатності, допомога по частковому безробіттю
Облік податку на доходи фізичних осіб			
641 «Розрахунки за податками»	для узагальнення інформації про розрахунки підприємства за податками, в тому числі ПДФО	Сплата податку на доходи фізичних осіб	нарахована сума ПДФО, що підлягає сплаті до бюджету
Облік єдиного соціального внеску			
651 «За розрахунками із загально обов'язкового державного соціального страхування»	облік розрахунків за єдиним внеском на загальнообов'язкове державне соціальне страхування	погашення заборгованості підприємства за єдиним соціальним внеском	нараховані зобов'язання за єдиним соціальним внеском
Облік допомоги з тимчасової втрати працездатності			
378 «Розрахунки з державними цільовими фондами»	облік розрахунків з державними цільовими фондами, зокрема розрахунків з тимчасової непрацездатності	виникнення дебіторської заборгованості з тимчасової непрацездатності	погашення чи списання дебіторської заборгованості

** побудовано автором з використанням [7,8]*

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Таблиця 3

Субрахунки для обліку витрат, що входять до складу соціального пакету*

Назва та код субрахунку	Підстава для використання
663 «Розрахунки за іншими виплатами»	для операцій, пов'язаних із визнанням доходу працівника у вигляді додаткового блага, оскільки такі доходи працівника не пов'язані із його трудовою діяльністю
183 «Інша дебіторська заборгованість»	для виплат, які є довгостроковою позикою працівнику та фактично дебіторською заборгованістю підприємства
377 «Розрахунки з іншими дебіторами»	для виплат, які є короткостроковою позикою працівнику та фактично дебіторською заборгованістю підприємства
949 «Інші витрати операційної діяльності»	для обліку витрат, які підприємство безпосередньо несе для надання окремих компонентів соціального пакету
477 «Забезпечення матеріального заохочення»	ведеться облік забезпечення на матеріальне заохочення працівників

** побудовано автором з використанням [7,8]*

Виплати, які є складовими соціального пакету не слід розглядати як структурну частину поняття «заробітна плату вони мають наступні відмінності від заробітної плати:

- мають добровільний характер;
- законодавчо не закріплені;
- надаються понад встановлені законодавством гарантії;
- не передбачена відповідальність за порушення порядку їх нарахування, виплати або невиплати;
- не є об'єктом нарахування та утримання ЄСВ;
- не включаються до загального місячного доходу для оподаткування ПДФО.

Можна сказати що соціальний пакет, включаючи його структуру та величину, є потужним інструментом впливу на рівень психологічного та фізичного залучення працівника, індивідуальну й організаційну дієвість, а відтак, тривалість і успішність трудових відносин між працівником і роботодавцем.

Одним з важливих питань удосконалення бухгалтерського обліку заробітної плати є вдосконалення діючої моделі аналітичного обліку.

Відповідно до Плану рахунків, для обліку розрахунків оплати праці призначено рахунок 66 «Розрахунки за виплатами працівникам».

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

На нашу думку, діючу модель аналітичного обліку оплати праці слід упорядкувати й удосконалити. З цією метою пропонуємо ввести відповідні субрахунки до рахунку 66 «Розрахунки за виплатами працівникам»:

661 «Розрахунки за заробітною платою»;

6611 «Розрахунки за нарахованими виплатами»;

66111 «Поточні виплати»;

66112 «Заробітна плата за окладами і тарифами»;

66113 «Інші нарахування з оплати праці»;

66114 «Виплати за невідпрацьований час»;

66115 «Премії та інші заохочувальні виплати»;

66116 «Комісійні винагороди»;

6612 «Виплати при звільненні»;

6613 «Виплати після закінчення трудової діяльності»;

6614 «Розрахунки за виплатою відпускних».

Ще Одним із основних направлень вдосконалення оплати праці працівників є підвищення матеріальної зацікавленості працівників. Так, доцільніше перевести оплату керівників, службовців і фахівців на контрактну форму.

При цьому доцільним, на нашу думку, є розробка Положення про соціальний пакет, як додаток до Колективного договору.

У даному Положенні слід передбачити такі розділи:

1) загальні положення соціальної політики підприємства;

2) порядок визначення і формування фонду фінансування додаткових соціальних гарантій;

3) напрями реалізації соціальної політики підприємства та порядок використання коштів, направлених на надання працівникам додаткових соціальних гарантій.

Сучасні проблеми в сфері підвищення продуктивності праці, мотивації та її оплати потребують застосування комплексного системного підходу до аналізу й контролю ефективності використання трудових ресурсів, який

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

передбачає дослідження системи вдосконалених взаємопов'язаних кількісних і вартісних показників їх раціонального використання, вивчення впливу основних чинників на рівень продуктивності праці, виявлення резервів її підвищення та своєчасного управління нею через відстеження коефіцієнта співвідношення заробітної плати й продуктивності праці працівників.

Впровадження в практичну діяльність підприємств різноманітних методів мотивації, в тому числі і матеріального характеру з власної ініціативи понад вимог чинного законодавства сприяє залученню та утриманню кращих працівників, підвищенню ефективності їх праці.

Висновки: З метою покращення та удосконалення обліку розрахунків за виплатами працівникам запропоновано наступні шляхи:

− упорядкувати й удосконалити діючу модель аналітичного обліку оплати праці;

− з метою підвищення матеріальної зацікавленості працівників перевести оплату керівників, службовців і фахівців на контрактну форму, яка встановлюється з урахуванням складності і відповідальності праці, кваліфікаційного рівня і ділових якостей працівника, що в свою чергу сприятиме залученню і утриманню найбільш кваліфікованих працівників;

− як засіб впливу на рівень психологічного та фізичного залучення працівника, індивідуальну й організаційну дієвість, а відтак, тривалість і успішність трудових відносин між працівником і роботодавцем застосовувати соціальний пакет, під яким у широкому значенні слід розуміти надання роботодавцем благ у вигляді пільг, компенсацій, привілеїв і соціальних гарантій, які перевищують розмір його основної заробітної плати;

− з метою прискорення розрахунків з оплати праці, зменшення помилок, полегшення роботи бухгалтерів доцільно здійснити автоматизацію обліку оплати праці використовуючи програму «1С: Бухгалтерія» конфігурація «Агрокомплекс».

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мочерний С. В. Економічна теорія : Підручник С.В. Мочерний, М.В. Довбенко. – К. : Видавничий центр «Академія», 2004. – 856 с.
2. Економічний аналіз: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 “Облік і аудит”. За ред. проф. Ф.Ф.Бутинця. - Житомир: ПП “Рута”, 2003. – 680 с.
3. Кодекс законів про працю України у редакції Закону України №357/96-ВР від 10.09.96 р. із змінами і доповненнями, внесеними Законами України №1703-IV від 11 травня 2004 р. (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс] [http://www.rada.gov.ua].
4. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 р. №996 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс] [http://www.rada.gov.ua].
5. Жиглей І.В. Облікове забезпечення заходів, пов’язаних з підвищенням мотивації праці, в світлі П(С)БО 26 «Виплати працівникам» / І.В. Жиглей // [Електронний ресурс] [www.nbuv.gov.ua]
6. Стожок Л.Г. Соціальний пакет як інструмент підвищення корпоративної соціальної відповідальності / Л.Г. Стожок // [Електронний ресурс] [www.nbuv.gov.ua]
7. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291 (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс] [http://www.rada.gov.ua].
8. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань і господарських операцій підприємств і організацій» Затверджено Мінфіном України від 30. 11. 1999 № 291 (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс] [http://www.rada.gov.ua]

УДК 336.25:657

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ДОХОДІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Ю.Д. Кореновська, студентка

Науковий керівник: асистент Лугова О.І.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто особливості обліку доходів сільськогосподарських підприємств та вплив на них бухгалтерських нововведень, запропоновано методику відображення фінансової звітності підприємства.

Ключові слова: дохід, план рахунків, операційний дохід.

Постановка проблеми. З доходами будь-якого підприємства пов'язане рішення важливих соціальних, економічних, політичних, етичних проблем суспільства як на мікро- так і на макрорівні. Зокрема, доходи від реалізації продукції (робіт, послуг) виступають основним джерелом прибутку, який повинен забезпечити розвиток підприємства, перебороти наслідки економічних ризиків.

Для сільськогосподарських підприємств окрім життєво важливої виробничої сфери не меншого значення в сучасних умовах набула і сфера збуту, зокрема - реалізація продукції. Закономірно, що підприємства можуть нормально функціонувати лише за умов, якщо їхня продукція знаходить на ринку своїх споживачів, а від покупців надходять кошти у вигляді грошового еквівалента вартості продукції.

Як видно на прикладах багатьох господарств, в умовах економічної і соціальної нестабільності, політичної невизначеності отримання запланованої величини прибутку значно ускладнюється. Це спонукає підприємства до пошуку нових моделей управління доходами, в основі яких є удосконалення їх обліку від реалізації продукції (робіт, послуг). Таким чином, в сучасних умовах господарювання бухгалтерський облік, без знання якого неможливо ефективно управляти діяльністю підприємства незалежно від його форм власності, відіграє досить важливу роль [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Удосконалення формування та обліку доходів від реалізації продукції є найбільш дискусійною проблемою в останні роки. Окремі аспекти формування, використання та обліку доходів від реалізації продукції є також предметом досліджень провідних вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів: Ф. Бутинця, В. Сопко, В. Лінника, М. Кужельного, С. Голова, Б. Валуєва, В. Палія, Я. Соколова, М. Морхарта, Д. Джонса, К. Друрі та інших. Разом з тим, важливі сторони практики обліку та контролю доходів потребують проведення подальших досліджень та розробок в напрямку їх удосконалення з врахуванням сучасних економічних умов.

Мета статті полягає у вивченні особливостей обліку доходів та впливу на них бухгалтерських нововведень.

Виклад основного матеріалу. Методологічні засади формування, використання та обліку доходів регулюються наступними нормативно-законодавчими актами: П(С)БО 15 «Дохід», Господарським кодексом України, Податковим кодексом України, Законом України «Про державну підтримку сільського господарства України», Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій та інструкцією про його застосування, а також іншими нормативними документами.

Згідно із національними положеннями бухгалтерського обліку процес реалізації відображається на рахунках як двосторонній процес: з однієї сторони – це витрати (собівартість реалізованої продукції, робіт, послуг, інших активів, що передані (надані) покупцю), а з іншої – дохід, що очікується отримати від покупця за передану продукцію чи інші активи (роботи, послуги) в цінах реалізації.

Для обліку доходів сільськогосподарські підприємства використовують рахунки класу 7 «Доходи і результати діяльності». Обороти по рахунках данного класу призначено для відображення господарських процесів та заповнення показників Звіту про фінансові результати (ф. № 2).

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Облік доходів від реалізації ведеться безпосередньо на рахунку 70 «Дохід від реалізації», на якому узагальнюється інформація про доходи від реалізації за всіма напрямками.

У подальшому доходи відображаються в обліку та звітності згідно з принципом нарахування й відповідності доходів та витрат. Суть його полягає у тому, що доходи і витрати відображаються у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності у момент їх виникнення незалежно від дати надходження або сплати грошових коштів.

Таким чином, однією з основних проблем обліку доходів є проблема повноти та своєчасності їх відображення у бухгалтерському обліку. У сучасних економічних умовах вітчизняні підприємства відображають витрати більш повно та об'єктивно, ніж доходи, що пов'язано з особливостями їх контролю.

З доходів підприємства можливе заниження суми виручки від реалізації продукції (робіт, послуг), і, як результат, – зниження бази оподаткування підприємств податком на додану вартість. З метою унеможливлення такої ситуації ряд фахівців пропонують посилити контроль за рухом податків за допомогою ведення обліку ПДВ на окремому синтетичному рахунку (класу 6 плану рахунків «Поточні зобов'язання»). Не менш важливою проблемою є створення єдиної інформаційної загальнодержавної (міжгалузевої) бази норм і нормативів щодо обліку та контролю за доходами підприємства. Дана інформаційна база особливо необхідна підприємствам України, оскільки статистичні дані свідчать про те, що матеріаломісткість вітчизняної продукції, а особливо сільськогосподарської, у два –три рази вища, ніж у країнах Заходу. А це, в свою чергу, сприяє формуванню тіньових доходів, які, за припущенням багатьох вчених-економістів, оцінюються в суму понад 150 млрд. грн [1].

Розробка та запровадження таких норм та нормативів законодавчою та виконавчою владою, сприятимуть встановленню певного порядку і дисципліни на підприємстві, забезпечить зменшення сум невідображених в

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

обліку доходів підприємства.

Проблемні питання щодо обліку доходів сільськогосподарських підприємств на сьогодні викликані вимогами Наказу Міністерства Фінансів України «Зміни до деяких нормативно - правових актів Міністерства Фінансів України з бухгалтерського обліку» від 5.03.2008 р. № 353, яким відповідно визначено трансформування Плану рахунків, Інструкції щодо його застосування та окремих П(С)БО без чітких рекомендацій [2].

Так, дохід від необоротних активів, які підприємство планує реалізувати, відноситься до складу доходів, що пов'язані з операційною діяльністю. Згідно з вимогами Наказу № 353 необхідно відображати переведені необоротні активи, утримувані для продажу, до складу оборотних активів, а їхня балансова вартість буде узагальнена за дебетом субрахунку 286 «Необоротні активи і групи вибуття, утримувані для продажу», рахунку 28 «Товари»[2]. Зазначені зміни викликані також з набранням чинності з 01.01.2008 р. П(С)БО 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу» в новій редакції.

Оскільки необоротні активи, утримувані для продажу, відображаються на субрахунку 286 «Необоротні активи та групи вибуття, утримувані для продажу», що рекомендовано відкривати до рахунку 28 «Товари», дохід від їх реалізації відповідно повинен відображатись за кредитом субрахунку 702 «Дохід від реалізації товарів». Наказом № 353 внесено відповідні зміни до Інструкції щодо застосування плану рахунків, згідно з якими доходи, одержані від реалізації необоротних активів, утримуваних для продажу, відображатимуться за кредитом субрахунку 712 «Дохід від реалізації інших необоротних активів», що відкривається до рахунку 71 «Інший операційний дохід». Водночас, згідно з листом Міністерства Фінансів України від 25 липня 2008 року за №31-34000-10-10/29072 «Щодо застосування П(С)БО 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, припинена діяльність», рекомендовано доходи від реалізації необоротних активів, утримуваних для продажу відображати за кредитом субрахунку 719 «Інші доходи від

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

операційної діяльності». Звичайно можна погодитись, що ці розбіжності не суттєві, оскільки фінансовий результат від реалізації зазначеної групи активів знайде своє відображення у складі інших операційних доходів. Але сам факт полягає у розбіжності вимог чинного законодавства, що приймається Міністерством Фінансів України [3, 4].

Серед досліджуваних сільськогосподарських підприємств більшість потребують вдосконалення як облікової, так і виробничої складової організації. Разом з тим, окремі підприємства ведуть досить успішну діяльність з високими показниками доходів від реалізації, а також ліквідності.

Враховуючи те, що, відповідно до П(С)БО 3 «Звіт про фінансові результати», податок на додану вартість та акцизний податок не є економічними вигодами і не призводять до зростання власного капіталу, вони не можуть визнаватися доходами. Тому названі суми пропонується не показувати на рахунках класу 7, а відображати за іншою схемою на відміну від передбачених у Плані рахунків бухгалтерського обліку підприємств і організацій та Інструкції щодо його застосування.

Відповідно до такої схеми, по кредиту рахунку 70 буде відображатися дохід від реалізації без податку на додану вартість та акцизного податку, і не буде потреби у статтях «Акцизний податок» та «Інші вирахування з доходу» І розділу (ф. № 2).

Запропоновано внести зміни до першого розділу Звіту про фінансові результати такого змісту: статтю «Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) назвати «Дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)» для логічного відображення доходів без інших податків на виручку; для інтеграції бухгалтерської і податкової звітності показувати фактичну величину прибутку для оподаткування, який розраховується коригуванням фінансового результату від звичайної діяльності до оподаткування на доходи, які підлягають виключенню із складу витрат, відображених окремими рядками. Такий підхід позбавить від потреби

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

ведення так званого податкового обліку та складання громіздкої Декларації про прибуток.

Доходи від реалізації продукції, надання послуг пропонуємо показувати по кредиту рахунку 79 «Фінансові результати» із дебету рахунків активів і зобов'язань поза рахунками 70 «Доходи від реалізації» та 71 «Інший операційний дохід».

Така методика відображення фінансового результату надасть можливість визначити собівартість реалізованої продукції на одному рахунку. Це дає змогу заповнювати статтю «Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)» запропонованого нами Звіту про фінансові результати. Даний звіт буде джерелом для вихідної інформації, яка забезпечуватиме її зіставність з підприємствами різних форм власності.

На підставі проведеного аналізу виявлено, що існує певна розбіжність між ознаками видів діяльності та отриманими доходами, фінансовими результатами від них. Для того, щоб уникнути такої невідповідності, запропоновано чітко розмежувати операції за видами діяльності. У зв'язку із цим внесено пропозиції щодо зміни окремих рахунків та класифікації доходів у П(С)БО 15. Назва запропонованих рахунків відповідає найважливішим економічним ознакам об'єктів обліку, включаючи види діяльності.

Висновки. У сучасних умовах господарювання сільськогосподарських підприємств бухгалтерський облік є важливою ланкою успішної їх роботи.

Принципи відносин між господарствами, а також між ними і контролюючими органами потребують системних змін і доповнень в обліку доходів, відображення їх у відповідних операціях. З метою зменшення недоліків в обліку доходів та усунення існуючих проблем залишається постійною необхідність їх подальших досліджень.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Муляр В.П. Облік доходів у суб'єктів господарювання в сучасних умовах»./ В.П.Муляр// Аграрний вісник Причорномор'я. – 2009 р. – № 49. – С. 45-61

2. Наказ Міністерства фінансів України «Зміни до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України в бухгалтерському обліку» від 5.03.2008 р. № 353. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0225-08

3. Лист Міністерства фінансів України від 25 липня 2008 року № 31-34000-10-10/29072 «Щодо застосування Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, припинена діяльність».[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http:// zakon.nau.ua/?uid=1023.1.26

4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, припинена діяльність» затверджено наказом Міністерства фінансів України від 7.11.2003 р. № 617 (у новій редакції від 3.10.2008 р. № 1100). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1054-03

УДК 633/635:657.47

ЗНАЧЕННЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА ТА ШЛЯХИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

І.В. Шевченко, студентка

Науковий керівник: асистент Лугова О.І.

Миколаївський національний аграрний університет

У даній статті розглянуто спірне поняття витрат і його різне трактування. Досліджено важливість ефективного, повного, оперативного і достовірного обліку виробництва для підприємства. Розроблено шляхи вдосконалення обліку витрат виробництва та виходу продукції рослинництва.

Ключові слова: *витрати, облік витрат, собівартість, автоматизація, інвентаризація.*

Постановка проблеми. Сьогодні головною умовою ефективного управління виробничим підприємством є повнота, достовірність та оперативність інформації про витрати. Таку інформацію надає облік витрат виробництва. Від належної організації обліку витрат та калькулювання собівартості продукції залежать рівень економічного управління підприємством, ступінь впливу результатів діяльності окремих підрозділів на підвищення ефективності виробництва, обґрунтованість планування якісних та кількісних показників й оптимальне ціноутворення. Тому так яквитрати – це основний обмежник прибутку й одночасно головний фактор, що впливає на обсяг пропозиції, то облік витрат виробництва – це найважливіше джерело інформації про шляхи підвищення ефективності діяльності підприємства, а вміння правильно організувати облік витрат у виробництві – це шлях до економії ресурсів за рахунок їх найкориснішого використання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми обліку витрат і калькулювання собівартості висвітлені в наукових працях закордонних та вітчизняних вчених, таких як І. Басманова, П. Безруких, М. Білухи, Ф. Бутинця, С. Голова, Ю. Кузьмінського, Є. Мниха, Я. Соколова, В. Сопка, М. Врублевський, П. П. Борщевський, О. А. Герасименко, О. С. Заєць, В. П. Пальчук та багато інших.

Метою статті є дослідження теоретично-методичних положень щодо сутності витрат, особливості обліку витрат рослинництва та знаходження шляхів його вдосконалення.

Для поставленої мети передбачено розв'язання таких завдань:

1. визначити сутність економічної категорії «витрат» та важливості їх ефективного обліку;
2. розглянути проблеми розподілу витрат та включення їх до потрібних статей обліку;
3. визначити шляхи вдосконалення обліку витрат виробництва та виходу продукції рослинництва.

Виклад основного матеріалу. Як зазначає, проф. Ф.Ф. Бутинець: «Сьогодні питання обліку та контролю витрат з метою зниження собівартості продукції знаходяться поза увагою керівників підприємства та бухгалтерів. Забезпечити рентабельність роботи підприємства у першу чергу прагнуть за рахунок високих відпускних цін, а не за рахунок економії витрат виробничих ресурсів. Однак це ненадійний і безперспективний спосіб вирішення проблем виживання підприємства» [1].

По-перше, в сучасній економічній літературі існують різні трактування поняття «витрати». Розбіжності виникають у зв’язку з різними підходами до цієї категорії. В одних літературних джерелах «витрати» розглядають з позиції придбання засобів виробництва, в інших - із позицій використання її в процесі виробництва [2].

Згідно П(с)БО 16 витрати – це зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов’язань, яке призводить до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками) [3].

По-друге, згідно з п. 16 П(С)БО 16 «Витрати», загальновиробничі витрати поділяються на постійні та змінні. Проте в дійсності такий розподіл доволі важко зробити, важко визначити які витрати на обслуговування і управління виробництвом (цехів, дільниць) змінюються пропорційно до

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

обсягу діяльності, а які не змінюються. Тому велика кількість суб'єктів господарювання взагалі не робить поділу загальновиробничих витрат на змінні чи постійні, а просто розподіляє всю їх суму з використанням обраної бази розподілу дивлячись на фактичну потужність звітного періоду. Отже, всі загальновиробничі витрати на даних підприємствах є розподіленими та включаються повністю у виробничу собівартість продукції. Таким чином вищезазначене нами визначило наступні дві проблеми. Це використання показника "нормальна потужність" та недоцільність виділення нерозподілених постійних загальновиробничих витрат і включення їх до собівартості реалізованої продукції. Знову ж таки, в п. 16 П(С)БО 16 «Витрати» передбачено, що постійні загальновиробничі витрати розподіляються виходячи з нормальною потужності підприємства. Але визначити її, тобто «очікуваний середній обсяг діяльності», що може бути досягнутий за умов звичайної діяльності підприємства протягом кількох періодів або операційних циклів для багатьох підприємств стало серйозною проблемою. В нашій державі взагалі говорити про нормальні умови або звичайну діяльність дуже важко. Це пов'язано насамперед з політичною і економічною нестабільністю країни. Умови, в яких існують підприємства досить швидко змінюються. Що стосується нерозподілених постійних загальновиробничих витрат, то їх сума часто становить невеликий відсоток. На наш погляд недоцільно виділяти їх в окрему групу та відносити на собівартість реалізованої продукції [4].

По-третє, існує проблема точного визначення фактичного обсягу незавершеного виробництва на підприємствах, особливо це стосується великих заводів. Якщо по первинних документах сировина та матеріали видаються для використання у виробництві, то в бухгалтерському обліку вони списуються на рахунок 23 «Виробництво», але реально вони можуть ще не використовуватися. Фактичну суму незавершеного виробництва визначають шляхом його інвентаризації.

По-четверте, однією з умов правильного визначення фактичної

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

виробничої собівартості продукції є правильне документування видачі ресурсів, нарахування заробітної плати, точне віднесення витрат до конкретних об’єктів калькулювання. На підприємствах цей процес не відслідковується, як результат: матеріали отримують для виробництва одного об’єкту, а використовують для декількох, наряди на відрядні роботи теж виписуються неправильно. Отже, виробнича собівартість одних об’єктів калькулювання буде завищеною, а інших заниженої.

На сучасному етапі розвитку облікової системи все більшої актуальності набуває питання перетворення обліку з системи «постачання управлінською інформацією» в активного учасника прийняття ефективних маркетингових рішень. Виходячи з цього можна виділити основні напрями удосконалення обліку.

Не менш важливим є запровадження сучасних інформаційних систем обліку та аналізу та поступова автоматизація всіх сфер господарського процесу з метою підвищення оперативності надходження інформації у розпорядження управлінської ланки підприємства та здійснення операцій оперативного контролю та аналізу діяльності підприємства.

Однак, перехід до автоматизованого бухгалтерського обліку вимагає не лише бажання і коштів, а й значної підготовчої роботи як організаційної, так і методичної [5]. Перехід потрібно організовувати плавно, поетапно, краще за все до початку звітного періоду (кварталу, року). Звірений баланс, залишки, звітність за попередній період необхідні як вхідна інформація для введення в комп'ютер. Потрібно правильно оцінювати склад і обсяг необхідного документообігу, визначити, які документи будуть вестись в електронному вигляді, а які - в паперовому [6]. Для цього необхідно точно визначити завдання автоматизації. Найбільша кількість помилок в обліку при паперовій технології виникає при перенесенні даних з одного облікового регістру до другого, а також при складанні різноманітних довідок і звітів. Використання автоматизованого обліку дасть змогу повністю звільнитися від такого роду помилок, оскільки зазвичай при автоматизованому обліку

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

ведеться тільки один обліковий регістр, всі інші формуються автоматично і ризик помилки при переносі даних між регістрами обліку дорівнює нулю. Кожний бухгалтер знає, скільки часу і сил вимагає підготовка тих чи інших довідок, звітностей та іншої оперативної інформації, що завжди потрібна терміново. Використання засобів автоматизації дозволяє практично повністю вирішити цю проблему. Потрібно також звернути увагу на те, що правильний вибір засобів автоматизації і програмного забезпечення дозволить легко і швидко адаптувати роботу бухгалтерії до частих змін правових норм, які вносяться Урядом України.

Для кращого обліку та контролю за виготовленням готової продукції рослинництва слід використовувати 1С – Бухгалтерія, що покращує роботу з документальним обліком. На підприємстві необхідно встановити і підтримувати контроль за роботою працівників.

Для зручного використання журналів – ордерів 10.1 с. – г. , 10.2 с. - г. , 10.3 с. – г. слід їх об'єднати – це призведе до покращеної роботи та контролю витрачених запасів у виробництво, нарахування заробітної плати робітникам відповідним за вихід сільськогосподарської продукції.

Кожній сільськогосподарській продукції необхідно присвоїти свій власний номенклатурний номер, що покращує збирання інформації та обліком її виробництва, складуванням та реалізацією.

Важливим заходом є створення нової або оптимізація існуючої системи управління витратами, яка передбачає, по-перше, розробку класифікації витрат, яка б відповідала галузевим особливостям конкретного підприємства та давала змогу планувати і контролювати витрачання ресурсів підприємства.

Облік виробничих витрат залежить насамперед від вибору об'єктів обліку, які визначені цілями управління [2]. Номенклатура об'єктів обліку витрат може включати: види продукції, місця виникнення витрат, види витрат.

Методи обліку витрат повинні сприяти відображенню самого процесу

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

формування їх в конкретних умовах виробництва [2].

Багато документів мають значну кількість реквізитів, які не використовуються майже ніколи, а деякі форми дублюють окремі показники. Їх наявність і дублювання потрібні для організації внутрішнього контролю на належному рівні, але їх заповнення і обробка займає дуже багато часу і призводить до зайвих затрат робочого часу і грошових коштів господарства.

Також пропонуємо до визначення собівартості витрати, які переносяться на наступні періоди, але які проводять в місять з витратами по збиранню врожаю обліковувати на рахунку 39 «Витрати майбутніх періодів» з метою виділення витрат, які будуть враховуватись для обчислення собівартості продукції наступного року.

Висновки. Використання запропонованих індивідуальних номенклатурних номерів для продукції дозволить мати оперативну інформацію про понесені витрати і дозволить більш тісно пов'язати аналітичний облік з синтетичним, а також дозволить мати оперативні дані для проведення аналізу господарської діяльності. Використання рахунку 39 «Витрати майбутніх періодів» для обліку витрат, які виникають до визначення собівартості продукції і які переносяться на наступні періоди дасть змогу оперативно їх виділяти і не витрачати на це час при визначенні собівартості продукції звітного періоду.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бутинець Ф.Ф. Теорія бухгалтерського обліку: Підручник для студентів вузів. – Житомир.: ЖІТІ, 2007. – 440 с.

2. Григорівський О.В. Теоретичні проблеми обліку витрат виробництва на підприємстві/ О.В. Григорівський, Т. М. Попадюк // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/16_ADEN_2011/Economics/7_89154.doc.htm

3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://zakon2.rada.gov.ua

4. Пархоменко В.М. Бухгалтерський облік в Україні. Нормативи. Коментарі. – Ч. 2-3. – К.: Лібра, 2008. – 438 с.

5. Безінська О. Бухгалтерський облік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bookdn.com/book_268.html

6. Мизиковский Е.А. Теорія бухгалтерського учета / Мизиковский Е.А. - М.: Юристъ, 2004. - 400 с.

УДК 336.226.322:339.564

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВІДОБРАЖЕННЯ В ОБЛІКУ ОСОБЛИВОСТЕЙ ОПОДАТКУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Т. А. Алупой, студентка

Науковий керівник: асистент Лугова О. І.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглядаються позитивні та негативні наслідки доцільності запровадження спеціального режиму оподаткування для сільськогосподарських підприємств. Та особливості оподаткування сільськогосподарських підприємств, зокрема застосування фіксованого сільськогосподарського податку та спеціального режиму оподаткування податком на додану вартість відповідно Податкового Кодексу України

Ключові слова: *податки, спеціальний режим оподаткування, податок на додану вартість, фіксований сільськогосподарський податок, земельний податок.*

Постановка проблеми. Оподаткування сільськогосподарських підприємств здійснюється згідно з Податковим Кодексом України (далі ПКУ) [1]. З прийняттям ПКУ відбувся ряд змін стосовно принципів нарахування податків та подання податкової звітності, що має безпосередній вплив на діяльність сільськогосподарських підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні питання оподаткування сільськогосподарських підприємств розглядали в своїх працях наступні вчені Гарасим П. М., Дем'яненко М. Я., Лайко П. А., Осадчий С. О., Сенік В. М. та інші. Більш детального дослідження потребує вплив законодавчих нововведень на діяльність сільськогосподарських підприємств.

Метою статті є оцінка сучасного стану механізму оподаткування сільськогосподарських підприємств та підвищення його ефективності.

Виклад основного матеріалу. Дослідження засвідчує, що 60% сільськогосподарських угідь належить або використовується аграрними підприємствами різних організаційно-правових форм господарювання (включаючи фермерські господарства) [2]. Тому розглядаються особливості оподаткування діяльності саме юридичних осіб в цій галузі.

Під час господарювання сільськогосподарські підприємства отримують фінансовий результат своєї діяльності. На цьому етапі у сільськогосподарських підприємств виникає об'єкт оподаткування у вигляді отриманого доходу від реалізації вирощеної та переробленої продукції та обов'язок здійснення розрахунку з державою у вигляді бов'язкових податкових платежів. Згідно Податкового кодексу України вітчизняні сільгосптоваровиробники мають право вибрати режим оподаткування.

Оподаткування підприємств, що займаються діяльністю у сфері сільськогосподарського виробництва, має ряд особливостей

Для таких підприємств

– визначенно особливий звітний період (з податку на прибуток)

– уведено, спеціальний галузевий податок (фіксований сільськогосподарський податок)

– уведено спеціальний режим оподаткування (податку на додану вартість)

Сільськогосподарські підприємства в Україні оподатковуються за трьома системами оподаткування незалежно від форми власності:

– загальна система зі сплатою податку на прибуток та всіх інших податків і зборів;

– зі сплатою фіксованого сільськогосподарського податку;

– зі сплатою єдиного податку за ставкою 7% або 10%

При оподаткуванні на загальній системі сільськогоспоарські підприємства-виробники сплачують такі податки та збори:

– податок на додану вартість;

– податок на прибуток підприємств;

– податок на землю;

– комунальний податок;

– збір на геологорозвідувальні роботи, виконані за рахунок державного бюджету;

– збір на будівництво, реконструкцію, ремонт і утримання

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

автомобільних доріг;

– плата за придбання торгового патенту на здійснення торговельної діяльності;

– збір до державного інноваційного фонду;

– збір на спеціальне використання природних ресурсів.

Сплата фіксованого сільськогосподарського податку (далі ФСП) передбачає сплату без податку на прибуток, плати за землю (податку на землю) збору за спеціальне використання води і купівлі торгового патенту в рахунок сплати збору за впровадження деяких видів підприємницької діяльності. Фіксований сільськогосподарський податок надходить до місцевого бюджету і залежить виключно від площі сільськогосподарських угідь, їх призначення і грошової оцінки землі.

Сільгоспвиробники, які перевищують обсяг реалізації у 300 тис. грн. за останні 12 календарних місяців, зобов’язані стати на облік, як платники ПДВ. Позитивним у застосуванні спеціального режиму з ПДВ є те, що сума нарахованого податкового зобов’язання не перераховується до державного бюджету, а акумулюється на спеціальному рахунку платника податків, відкритому у банківській установі.

Для аналітичного обліку зобов'язань і податкового кредиту з ПДВ за операціями, що оподатковуються за спеціальним режимом оподаткування діяльності у сфері сільського господарства, використовується аналітичний рахунок «Розрахунки за податком на додану вартість за операціями із спеціальним режимом оподаткування» субрахунку 641 «Розрахунки за податками» (пп. 13.1 п. 13 Інструкції № 141). Суми податкових зобов'язань з податку на додану вартість на дату одержання від покупців коштів або на дату отримання інших видів компенсацій вартості готової продукції (товарів, інших матеріальних і нематеріальних активів, робіт і послуг) відображаються за кредитом субрахунку 641 "Розрахунки за податками", аналітичний рахунок "Розрахунки за податком на додану вартість", у кореспонденції з дебетом субрахунку 643 "Податкові зобов'язання". Сума податку на додану

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

вартість з вартості відвантаженої готової продукції (товарів, інших матеріальних і нематеріальних активів, виконаних робіт і послуг) відображається за кредитом субрахунку 643 "Податкові зобов'язання" у кореспонденції з дебетом рахунків обліку доходів. Перевищення суми податкового зобов'язання з ПДВ над сумою податкового кредиту з ПДВ, що визначається сільськогосподарським підприємством, яке залишилось відповідно до законодавства у розпорядженні такого сільськогосподарського підприємства, відображається у звітному періоді за дебетом субрахунку 641 «Розрахунки за податками», аналітичний рахунок «Розрахунки за податком на додану вартість», і кредитом рахунку 48 «Цільове фінансування і цільові надходження».Для складання податкової декларації з ПДВ використовуються дані субрахунку 641 «Розрахунки за податками», аналітичний рахунок «Розрахунки за податком на додану вартість».

Операції з постачання сільськогосподарської продукції оподатковуються за основною ставкою ПДВ. Відповідно до п. 10 підрозділу 2 розділу XX Кодексу «Перехідні положення» установлено, за податковими зобов’язаннями з податку на додану вартість, що виникли: з 1 січня 2011 року до 31 грудня 2013 року включно, ставка податку становить 20 відсотків; з 1 січня 2014 року – 17% [1].

Напрямом державної підтримки сільськогосподарських підприємств за системою сплати фіксованого сільськогосподарського податку передбачає оподаткування податком на додану вартість діяльності у сфері сільського господарства, який регулюється статтею 209 Податкового кодексу України і буде діяти до 1 січня 2018 року (згідно п. 2.4 Прикінцевих положень ПКУ) [1].

Ставка фіксованого сільськогосподарського податку з одного гектара сільськогосподарських угідь встановлюється у відсотках до їх грошової оцінки, проведеної за станом на 1 липня 1995 року, відповідно до Методики, затвердженої Кабінетом Міністрів України, в таких розмірах:

1) для ріллі, сіножатей і пасовищ - 0,15 %;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

2) для ріллі, сіножатей і пасовищ, розташованих у гірських зонах – 0,03 %;

3) поліських територіях, - 0,09 %;

4) для багаторічних насаджень - 0,09 %;

5) для багаторічних насаджень, розташованих у гірських зонах та на

6) поліських територіях, - 0,03 %;

7) для земель водного фонду - 0,45 %;

8) для ріллі, сіножатей і пасовищ, що перебувають у власності сільськогосподарських товаровиробників, які спеціалізуються на виробництві (вирощуванні) та переробці продукції рослинництва на закритому ґрунті, або надані їм у користування, у тому числі на умовах оренди, 1,0 % (залежність ставки податку від спеціалізації підприємства є нововведенням Податкового кодексу) [1].

Базовим податковим (звітним) періодом для податку є календарний рік.

Сільськогосподарські товаровиробники самостійно обчислюють суму податку щороку станом на 1 січня і не пізніше 20 лютого поточного року подають відповідному органу державної податкової служби за місцезнаходженням платника податку та місцем розташування земельної ділянки податкову декларацію на поточний рік. Граничний термін подання декларації змінено з 1 лютого на 20 лютого Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо вдосконалення окремих норм Податкового кодексу України» № 3609-VI від 7 липня 2011 року. Сплата податку проводиться щомісяця протягом 30 календарних днів, що настають за останнім календарним днем податкового (звітного) місяця, у розмірі третини суми податку, визначеної на кожний квартал від річної суми податку, у таких розмірах:

1) у I кварталі - 10 відсотків;

2) у II кварталі - 10 відсотків;

3) у III кварталі - 50 відсотків;

4) у IV кварталі - 30 відсотків.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Квартальний розподіл сум податку враховує сезонність сільськогосподарського виробництва. Фіксований сільськогосподарський податок є важливим інструментом стимулювання сільськогосподарського виробництва, який зменшує податковий тиск на сільськогосподарських товаровиробників і на цій основі забезпечує стимулювання раціонального використання землі, нарощування обсягів виробництва сільськогосподарської продукції. Основним завданнями фіксованого сільськогосподарського податку визначено:

– мінімізація кількості податків, що сплачуються сільськогосподарськими підприємствами;

– максимальне спрощення методики нарахування сільськогосподарського податку;

– зниження податкового тиску на сільськогосподарських товаровиробників.

Перевагами ФСП можна вважати: стабільність бази оподаткування; стимулювання ефективного використання сільськогосподарських угідь; зменшення податкового навантаження; заохочення до нагромадження капіталу й інвестування; спрощення податкового обліку, звітності та прозорість.

Висновки: Зі вступом у дію в 2011 році Податкового кодексу України не відбулося докорінних змін в оподаткуванні сільськогосподарських підприємств – продовжують функціонувати спеціальний режим оподаткування ПДВ (до 2018 року) та фіксований сільськогосподарський податок. Платникам необхідно звернути увагу на порядок заповнення нових форм декларацій та необхідність подання їх виключно в електронній формі для великих та середніх підприємств. ФСП належить до категорії загальнодержавних. Однак це не передбачає його надходження в Державний бюджет. Він надходить у місцеві бюджети, що є природним, оскільки діяльність щодо виробництва, переробки сільськогосподарської продукції здійснюється на території певних регіонів, і в цій діяльності застосовується

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

метод часткового розподілу податку (податкове квотування).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17
2. Сільське господарство України у 2010 році [Електронний ресурс]: Статистична інформація. Сільське господарство / Держ. служба статистики України. - Режим доступу до джерела :http://www.ukrstat.gov.ua/
3. Наказ Державної податкової адміністрації України «Про затвердження форм та порядку заповнення і подання податкової звітності з податку на додану вартість» від 25.01.2011 р. № 41 [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://www.sta.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=315615&cat_id=308194
4. Кириченко А.В. Вплив зонального розподілу території України на оподаткування аграрних підприємств / А.В. Кириченко // Вісник аграрної науки. – 2011 р. № 4. – С. 75-76.

УДК 001.895:657.47

ОБЛІК ВИТРАТ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА НАПРЯМИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ

В.О. Гуменюк, магістрант

Науковий керівник: асистент Лесік І.М.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто основні аспекти формування витрат в інноваціях бухгалтерського обліку та запропоновано забезпечення обліково-аналітичного процесу інноваційної діяльності суб'єктам господарювання..

***Ключові слова**: облік, витрати, інновації, інноваційна діяльність.*

Постановка проблеми. Незалежність України сприяла покращенню розвитку національної економіки, пріоритетним напрямком якого є використання нових перспективних технологій для створення нової продукції за допомогою інноваційного розвитку.

Взагалі впровадження інновацій в усі сфери фінансово-господарській діяльності це основна умова досягнення конкурентних переваг підприємств на світовому ринку. Особливо актуальне питання інновацій для нашої держави на сьогодні, адже внаслідок підвищення цін на енергоресурси собівартість продукції більшості підприємств постійно зростає, в результаті чого відбувається втрата конкурентних переваг вітчизняних товаровиробників.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Значна кількість наукових публікацій присвячена обліку інноваційної діяльності. Серед вітчизняних та зарубіжних вчених, що займалися даною проблемою І. Бланк, О. Бродіна, В. Василенко, О. Волкова, Л. Гнилицька, А. Гречан, О. Грицай, Я. Крупка та інші.

Постановка завдання полягає у визначенні суті витрат та саме їх формування в інноваційній діяльності. Передумов розвитку системи обліково-аналітичного забезпечення процесу інноваційного розвитку підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інновації (від лат. innovation – поновлення, зміна) – нові досягнення в галузі технології чи управління, призначені для використання в операційній, інвестиційній чи фінансовій діяльності підприємства. За економічною суттю інновації – це нововведення, використання яких зумовлює якісні зміни у виробництві та отримання соціально-економічного ефекту [1].

Згідно із Законом України «Про інноваційну діяльність», інновації – новостворені/застосовані і/або вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що поліпшують структуру та якість виробництва і/або соціальної сфери [2].

В економічній теорії обліку інноваційної діяльності проблема полягає в тому, що в основу інноваційної освіти в Україні покладено зарубіжний досвід, запропонований у вигляді декількох подібних перекладених і вітчизняних підручників у галузі інновації, в яких не враховують на достатньому рівні перехід України до ринкової економіки. Облік об’єктів інноваційної діяльності характеризується недостатнім методичним забезпеченням, зокрема відсутні методичні рекомендації щодо відображення на рахунках обліку і облікових реєстрах витрат результатів інноваційної діяльності та взагалі їх формування, адже навіть не розроблено на законодавчо-нормативному рівні структуру і зміст аналітичного обліку. Саме тому сьогодні в обліку інформація про витрати на інноваційні процеси не відображаються в систематизованому вигляді.

Проблематичним є складання звітних форм, які подають підприємства місцевим органам державної статистики стосовно витрат на інноваційні процеси, наведено інформацію про витрати на технологічні інновації, джерела їх фінансування, обсяг реалізованої продукції, кількість впроваджених інноваційних видів продукції, результати інноваційної діяльності тощо.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Відображення капітальних вкладень і поточних витрат обліковуються на рахунках 15 «Капітальні інвестиції», 23 «Виробництво», субрахунку 941 «Витрати на дослідження і розробки». На нашу думку, для виокремлення облікової інформації про витрати на інновації підприємствам потрібно відкрити додаткові аналітичні субрахунки до зазначених вище рахунків, на основі яких і складати внутрішню звітність про витрати на інновації також потрібно все це затвердити в законодавчо-нормативних актах процедур калькуляції витрат на інновації, яка є одним з найважливіших етапів в оцінюванні інноваційних процесів взагалі.

У бухгалтерському обліку витрати, пов'язані з інноваційною діяльністю спочатку відображають на рахунку 39 «Витрати майбутніх періодів», а після завершення проекту при позитивному результату нагромаджені витрати інноваційного характеру списують на рахунок 15 «Капітальні інвестиції», при негативного результаті – на рахунок 941 «Витрати на дослідження і розробки». Саме тому маємо цілий ряд бухгалтерських рахунків, на яких відображаються витрати інноваційної діяльності. Я вважаю, що аналітичний облік витрат на інноваційну діяльність безпосередньо доцільно вести за типами інновацій: витрати на науково-дослідні роботи, витрати на випуск нового виду продукції, витрати на освоєння нової технології, витрати на організаційно-управлінські інновації. А також ведення аналітичного обліку витрат інноваційної діяльності за напрямками інновацій: внутрішні науково-дослідні роботи; зовнішні науково-дослідні роботи; придбання машин, обладнання та програмного забезпечення; придбання інших зовнішніх знань; та інші витрати

Хоча для вирішення даної проблеми було запропоновано О. Грицай виокремлення конкретного рахунку для обліку витрат на інноваційні процеси, на якому б накопичувалися усі витрати підприємства, пов'язані з інноваційною діяльністю. Витрати на інноваційні процеси визнаватимуть витратами певного періоду одночасно з визнанням доходу, для отримання якого вони здійснені. Цей підхід зручний, тому що він дасть можливість

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

відображати всі витрати інноваційної діяльності на одному рахунку, що полегшить визначення собівартості інноваційних проектів, та надалі відіграватиме важливу роль і під час визначення фінансових результатів. Доцільніше відображати інноваційні витрати на окремому рахунку і закривати його рахунком 79 «Фінансові результати» для визначення фінансового результату [3].

Таким чином, інноваційний напрям діяльності підприємства є багатогранним та потребує різнобічного висвітлення в системі бухгалтерського обліку. Раціональна організація бухгалтерського обліку та економічного аналізу витрат інноваційної діяльності, включаючи вибір облікової методики, що відповідає особливостям діяльності підприємства, повинен створити необхідні умови для розширення, прискорення й підвищення ефективності процесів створення та реалізації різних видів інновацій, спрямованих на створення конкурентоспроможної продукції на рівні міжнародних стандартів в Україні.

Висновки. Вирішення проблематичних питань обліку витрат інноваційної діяльності потребує створення єдиної інформаційної та методичної бази. Що не можливо без державної підтримки, та створення державних програм, які були б спрямовані на збільшення й стимулювання діяльності інноваційних підприємств як на вітчизняному і взагалі світовому ринках товарів (робіт) і послуг. Передумовою для цього може стати запровадження механізму пільгового оподаткування з урахуванням повного звільнення від сплати податку на прибуток та ПДВ для підприємств, що систематично здійснюють інноваційну діяльність. Адже це сприятиме значному зростанню інноваційної активності в нашій країні та модернізації виробничих ресурсів України, а також вирішенню наукової проблеми створення комплексної обліково-аналітичної системи, підпорядкованої цілям стратегічного, тактичного та оперативного управління інноваційним процесом підприємства.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Загородній А. Г. Фінансово-економічний словник / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк. – 3-тє вид., доп. і перероб. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2011. – 844 с.

2. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2002 р. № 40-IV із змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.

3. Грицай О. І. Напрями удосконалення обліку витрат на інноваційні процеси / О. І. Грицай // Проблеми економіки та менеджменту : Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2010. – № 683 – 253 с.

УДК 657.372.1

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ БАЛАНС ЯК ДЖЕРЕЛО ЕКОНОМІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Богата І.І магістрант

Науковий керівник: асистент Лесік І.М.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто бухгалтерський баланс та якісні характеристики щодо складання балансу.

Ключові слова: *бухгалтерський баланс, зобов'язання, фінансова звітність.*

Актуальність теми. Основою безперервної діяльності кожного підприємства є наявний виробничий потенціал і позитивні результати його роботи, які виражаються в ефективності використання всіх його засобів, а конкретніше у розмірі отриманого прибутку після закінчення звітного періоду. Універсальною формою звітності, яка показує здобутки підприємства за певний проміжок часу, є бухгалтерський баланс [1].

Бухгалтерський баланс являє собою спосіб економічного групування та узагальненого відображення у грошовому вимірнику наявних господарських засобів і джерел їх утворення на певну дату. Особливістю бухгалтерського балансу є рівність між загальною вартістю господарських засобів і джерел їх утворення.

Інформація, яка знаходить своє відображення у бухгалтерському балансі підприємства, є дуже важливою як для внутрішніх її споживачів (засновників, партнерів по бізнесу) для прийняття певних управлінських рішень, так і для зовнішніх споживачів (податкових органів, банків, акціонерів, інвесторів, інших кредиторів та ін.) для оцінки платоспроможності підприємства, ризику здійснення фінансових інвестицій або купівлі на фондовому ринку тих чи інших цінних паперів [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розглянуто проблеми

обліку й аналізу бухгалтерського балансу підприємства в працях провідних вітчизняних науковців таких, як Н.О. Ромашевської , Г.Ф. Шепітко, В.А. Кулик, та ін. відомих вчених.

Метою написання статті є дослідження основних форм фінансової звітності та порядку складання бухгалтерського балансу з метою підвищення ефективності його використання у процесі прийняття економічних рішень.

Виклад основного матеріалу. Бухгалтерський баланс — це спосіб узагальненого відображення та економічного групування засобів господарства за їхніми видами та джерелами утворення в грошовій оцінці на відповідний момент, як правило, на перше число місяця. Баланс будується у формі таблиці, що складається з двох частин: ліва — актив, права — пасив.

Баланс підприємства надає зовнішнім і внутрішнім користувачам доречну, повну, правдиву та неупереджену інформацію про майновий і фінансовий стан підприємства, його фінансові результати та ефективність господарювання за звітний період. Таким чином, бухгалтерський баланс є інформаційним джерелом для прийняття управлінських рішень [3].

НП(С)БО № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» визначаються зміст і форма балансу та загальні вимоги до розкриття його статей. Норми цього Положення (стандарту) застосовуються до балансів підприємств, організацій та інших юридичних осіб (далі - підприємства) усіх форм власності (крім банків і бюджетних установ). Підприємства, які відповідно до законодавства складають фінансову звітність за міжнародними стандартами фінансової звітності, застосовують тільки додаток до цього Положення (стандарту).

У балансі відображаються активи, зобов'язання та власний капітал підприємства у тисячах гривень без десяткових знаків. У випадках, передбачених нормативно-правовими актами, складається окремий баланс. Для складання окремого балансу дані первинних документів про господарські операції філій, представництв, відділень та інших відокремлених підрозділів, виділених підприємством (юридичною особою)

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

на окремий баланс, а також про господарські операції, які відповідно до законодавства підлягають відображенню в окремому балансі, заносяться до окремих (відкритих для цього відокремленого підрозділу або для відображення господарських операцій з певної діяльності підприємства) регістрів бухгалтерського обліку. За даними окремих регістрів бухгалтерського обліку складаються окремий баланс і відповідні форми фінансової звітності щодо зазначених господарських операцій. Показники окремого балансу і відповідних форм фінансової звітності включаються до балансу підприємства і відповідних форм фінансової звітності юридичної особи.

Особливості складання окремого балансу спільної діяльності визначаються положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку. При складанні балансу та відповідних форм фінансової звітності підприємств з урахуванням показників окремого балансу та відповідних форм окремої фінансової звітності інформація про внутрішньогосподарські розрахунки (взаємні зобов'язання у рівній сумі) не наводиться.

Баланс є зовнішнім відображенням тієї господарської єдності, яка властива кожному підприємству. Діяльність підприємства є багатогранною, складною й динамічною; підприємство не має постійних зовнішніх меж, які б встановлювали реальні рубежі його діяльності та визначали її дійсний зміст. Такі реалії змальовує тільки баланс, даючи порівняльну грошову оцінку всім економічним, юридичним та адміністративно-господарським відносинам підприємства на кожний даний момент. Тільки баланс дає можливість наочно усвідомити обсяг і зміст виконаної за звітний період роботи .

Баланс, як і інші форми фінансової звітності, повинен задовольняти потреби тих користувачів, які не можуть вимагати звітів, складених з урахуванням їх конкретних інформаційних потреб.

Висновки. Бухгалтерський баланс як один з основних елементів методу бухгалтерського обліку і найважливішої форми фінансової звітності, відображає вартість майна підприємства в цілому за активами і обсяги

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

вкладеного в це майно власного та залученого капіталу за пасивами.

Бухгалтерський баланс базується на даних бухгалтерського обліку як системи суцільного, безперервного, документального відображення фінансово господарської діяльності підприємства. Таким чином, бухгалтерський баланс є важливим інструментом управління.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Теорія бухгалтерського обліку: Навч. посібник / О.І. Васюта-Беркут, Г.Ф.Шепітко, Н.О. Ромашевська; за заг. ред. В. Б. Захожая. - 2-ге вид., стереотип.- К. : МАУП, 2003. - 176 с.
2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 р. № 996-XIV із змінами та доповненнями: [Електронний ресурс] – Режим доступу: www. zakon. rada. gov. ua
3. Кулик В.А. Бухгалтерський баланс та його використання в процесі прийняття економічних рішень на підприємствах АПК: автореф. дис. на на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності) /В.А. Кулик. – Київ, 2010. – 22 с.

УДК 657.6:658.14/17

ГАРМОНІЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ФОРМИ ЗВІТУ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДО МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ

Ю.Г. Вітвіцька, магістрант

Науковий керівник: асистент Лесік І.М.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто відмінність національної форми звіту про фінансові результати від міжнародних стандартів. Досліджено шляхи адаптації звітності українських підприємств до МСФЗ.

Ключові слова: *гармонізація обліку , Звіт про фінансові результати , Міжнародні стандарти фінансової звітності.*

Постановка проблеми. Процес переходу України на Міжнародні стандарти фінансової звітності є дуже складним і суперечливим, тому зацікавлює багатьох вчених спеціалістів, науковців і практиків цієї галузі. На це питанням звертають увагу такі науковці, як Ф.Бутинець, О.М.Петрук, В.Костюченко, Л.Лук'яненко, В.Моссаковська та інші. Ідея гармонізації полягає в тому, що в кожній країні може існувати своя модель організації обліку і система стандартів. Важливим є те щоб ці стандарти не суперечили аналогічним стандартам в інших країнах-членах співтовариства, тобто знаходилися в “гармонії” один з одним.

Постановка завдання. Суть підходу стандартизації полягає в тому, що повинен існувати уніфікований набір стандартів, які є прикладними до будь-якої ситуації, до будь-якої країни. Тому немає сенсу розробляти національні стандарти. Гармонізація фінансової звітності передбачає вироблення єдиних підходів до складання публічної звітності, що забезпечують отримання достовірної інформації користувачами для ухвалення рішень.

Виклад основного матеріалу дослідження. В Україні процес гармонізації фінансової звітності здійснюється шляхом впровадження МСФЗ для підприємств-учасників ринку цінних паперів. Хоча впровадження МСФЗ є досить важливою потребою для входження України в цивільний світ,але існує низка проблем щодо їх провадження. По - перше це потреба

принципових змін системи статистичної звітності так як підприємства,цінні папери яких перебувають в обігу на фондовому ринку,а також суб'єкти підприємства, які відповідно до законодавства зобов'язані оприлюднювати річну фінансову звітність у формі звітних даних згідно МСФЗ та складати уніфіковану звітність згідно з П(С)БО і подавати до органів статистики,як це відбувається зараз у небанківських фінансових установах. Якщо розглядати національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку (П(С)БО) України та міжнародні стандарти фінансової звітності, то головною структурною відмінністю можна відзначити недостатність концептуальної основи П(С)БО, що заважає цілісності національних положень та потенційно загрожує їх успішному розвитку. Інша відмінність стосується форми стандартів. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку здебільшого є регламентуючими, що може призвести до неповного розкриття і втрати їх відповідності меті. Крім того, в Україні відсутні окремі стандарти, адекватні міжнародним стандартам фінансової звітності, а також пояснення до національних положень (стандартів) [1].

Звіт про фінансові результати рекомендується трансформувати згідно з форматом, поданим у додатку до МСФЗ 1, який ілюструє класифікацію витрат за функцією. Під час такої трансформації необхідно переконатися, що сума доходу, відображеного у звіті про фінансові результати, визнана згідно з МСФЗ 18 "Дохід". Також рекомендується вилучити зі складу інших операційних витрат та включити до собівартості продажу витрати від знецінення запасів. Зі складу адміністративних витрат потрібно вилучити амортизацію гудвілу, яка підлягає відображенню у складі інших операційних витрат. Питанням подання фінансових звітів, які розглянуто у МСБО 1, присвячено НП(С)БО 1.

Зміст і структура Приміток до річного фінансового звіту на відміну від МСБО 1, не розглянуті у П(С)БО, а затверджені наказом Мінфіну України №302 від 29.11.2000 р. (із внесеними надалі змінами).

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

МСБО 1 не визначає жорсткого порядку чи формату, у якому треба подавати статті у фінансових звітах.

НП(С)БО №1, 29 та наказ Мінфіну України №302 встановлюють форми фінансових звітів і приміток до річного фінансового звіту для українських підприємств. Введення будь-яких «імпровізованих» статей підприємством неможливо, окрім тих, які передбачені відповідним стандартом (як вписувані). Адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу:

- зовнішньополітичне зобов'язання України, яке наша держава взяла на себе згідно з Угодою про партнерство між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами від 14 червня 1994 р

Тенденції щодо гармонізації вимог до фінансової звітності в ЄС та зіставлення їх з вимогами законодавства України дає змогу стверджувати таке: - законодавство ЄС визначає порядок складання та подання фінансових звітів, зокрема скорочених, лише для товариств;

- форми фінансових звітів українських підприємств мають певні відмінності від форматів фінансових звітів, передбачених Четвертою Директивою ЄС.

- вимоги до складання звітності згідно з МСФЗ доцільно поширювати лише на підприємства, які мають оприлюднювати фінансову звітність відповідно до ст. 14 Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" [2].

Форми фінансових звітів інших підприємств та обсяг інформації, що підлягає розкриттю у примітках до них, слід узгодити з Директивами ЄС. Подальша диференціація вимог до фінансової звітності сприятиме розвитку фондового ринку в Україні та спрощенню обліку і звітності некорпоративних суб'єктів господарювання.

Висновки. Отже, переваги складання фінансової звітності за міжнародними стандартами дійсно є і вони незаперечні для більшості користувачів фінансової звітності. МСФЗ можна розцінювати як інструмент

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

глобалізації економіки і світових господарських зв'язків. Принципи, закладені в порядок формування звітності згідно МСФЗ, роблять її адекватнішою і здатною відобразити істинний майновий стан організації. У зв'язку з цим цінність МСФЗ важлива не тільки для іноземних, але й для національних інвесторів також. Це ще раз підтверджує необхідність і корисність процесу впровадження МСФЗ для всіх секторів економіки України.

Адаптація звітності українських підприємств до МСФЗ дозволить уникнути необхідності у складанні податкової та спеціалізованої звітності (звітних даних), зменшити ризики для інвесторів та кредиторів, забезпечити прозорість і зрозумілість інформації, підвищити зростання довіри до показників фінансової звітності, поглибити міжнародну кооперацію в галузі бухгалтерського обліку, зменшити витрати на розроблення власних стандартів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Голов С. Міжнародні стандарти фінансової звітності: вдосконалення та застосування // Бухгалтерських облік і аудит. – 2007. - № 11.
2. Корніюк О. Фінансова звітність – за міжнародними стандартами / О. Корніюк // Бухгалтерія. – 2004. – № 24.
3. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку / [За ред. С.Ф. Голова.] – К.: ФПБАУ, 2004. -248 с.
4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 657.471.001.76

ОБЛІК ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Ю. В. Гаркуша, магістр

Науковий керівник: асистент Лесік І.М.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті досліджено сучасний стан та основні проблеми обліку інноваційної діяльності аграрних підприємств. Визначено його документальне забезпечення та рахунки, на яких обліковуються доходи і витрати інноваційної діяльності. З'ясовано місце інновацій у структурі нематеріальних активів.

Ключові слова: *облік інновацій, доходи і витрати інноваційної діяльності.*

Постановка проблеми. Проаналізувавши сучасний стан законодавчого забезпечення обліку інноваційної діяльності господарюючих суб'єктів, ми дійшли таких висновків:

- по-перше, в Україні взагалі не прийнято нормативно-правовий документ, який би регулював облік інноваційної діяльності;
- по-друге, починаючи з січня 2013 року суб'єкти господарювання подають фінансову звітність відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1. Проте, ніяких змін стосовно розкриття інформації про інноваційну діяльність не відбулося;
- по-третє, більшість підприємств не використовує і регістри внутрішнього обліку для розкриття інформації щодо інноваційної діяльності.

Крім того, ми визначили, що облікова інформація про інноваційні об'єкти формується з використанням загальних рахунків без відображення специфіки інноваційних процесів. Ми вважаємо, що такі тенденції негативно впливають на ділову репутацію господарюючих суб'єктів, оскільки інвестори та інші зацікавлені користувачі не зможуть отримати всієї необхідної інформації для аналізу та прийняття управлінських рішень. Невизначеність документального та облікового відображення інновацій у діяльності господарюючого суб'єкта зумовлює актуальність дослідження.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Ґрунтовні дослідження різних аспектів інноваційних процесів в аграрній сфері здійснені провідними вітчизняними вченими, такими як В. Андрійчук, А. Гайдуцький, О. Дацій, Л. Дейнеко, М. Зубець, М. Кісіль, М. Коденська, М. Малік, Г. Підлісецький, М. Садиков, А.В. Чупіс, О. Шестопаль, В. Юрчишин та ін. Але, незважаючи на значний внесок науковців у вивчення інноваційної діяльності аграрних підприємств, дана тема і досі не достатньо вивчена, що зумовлює актуальність подальших досліджень.

Постановка завдання. Дослідити сучасний стан бухгалтерського обліку інноваційної діяльності, зокрема доходів і витрат на інновації в аграрних підприємствах.

Виклад основного матеріалу. Проголошена стратегія аграрного сектору економіки на інвестиційно-інноваційний розвиток для вітчизняних суб'єктів аграрного бізнесу залишається поки що метою, для виконання якої потрібно здійснити ряд важливих заходів на державному рівні. До найбільш негативних наслідків економіки екстенсивного типу можна віднести переважання застарілих основних фондів з високим ступенем зносу та високим рівнем ресурсомісткості продукції, яка випускається. Недостатнє завантаження частини виробничих потужностей, обтяжлива структура економіки старими технологіями виробництва в остаточному підсумку призвели до того, що багато підприємств за рівнем продуктивності праці та якості характеристик виробляють продукцію, що не відповідають конкурентним вимогам світових товарних ринків. Тому для вітчизняних аграрних підприємств інноваційний тип розвитку насамперед полягає в оновленні матеріально-технічної бази та зменшенні затрат ресурсів на виробництво продукції.

Сутність та основні аспекти щодо регулювання інноваційною діяльністю визначені відповідно до Закону України «Про інвестиційну діяльність» [3], де інновація визначається як одна із форм інвестицій. А

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність» [2], до об'єктів інноваційної діяльності належать такі:

- інноваційні програми та проекти;
- нові знання та інтелектуальні продукти;
- виробниче обладнання та процеси;
- інфраструктура виробництва та підприємництва;
- організаційно-технічні рішення;
- сировинні ресурси, засоби їх видобування і переробки;

Бухгалтерський облік доходів, витрат та результатів інноваційної діяльності здійснюється переважно відповідно до П(С)БО 7 «Основні засоби», П(С)БО 8 «Нематеріальні активи», П(С)БО 15 «Дохід» та П(С)БО 16 «Витрати» [1].

На сучасному етапі не існує єдиної методики відображення доходів та витрат інноваційної діяльності на рахунках бухгалтерського обліку. Нами було проаналізовано основні підходи обліку інноваційної діяльності, що використовуються, або пропонується використовувати у практичній діяльності підприємств. Отже, можемо виділити такі основні з них:

1) досить часто у практичній діяльності підприємств, особливо якщо інноваційна діяльність не є основною, облік витрат на інновації ведеться на окремому субрахунку рахунку 23 «Виробництво». Також інноваційному замовленню присвоюється окремий шифр, який проставляється на усіх первинних документах щодо матеріальних, трудових та інших витрат. Перевага такого способу, на нашу думку, полягає у деталізації витрат, що дозволить проаналізувати ефективність запровадження інноваційного продукту чи процесу [4].

2) пропонується також виділити окремий субрахунок у межах 39 рахунку «Витрати майбутніх періодів», що було б призначено для обліку інноваційної діяльності. За дебетом такого рахунку накопичувалися б витрати на інноваційну діяльність, що потім списувалися б на рахунки доходів або витрат (залежно від результату впровадження новації) [5].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

3) інші науковці пропонують витрати на інноваційну діяльність у бухгалтерському обліку відображати на рахунку 39 «Витрати майбутніх періодів». Після завершення проекту у разі позитивного результату нагромаджені витрати інноваційного характеру списують на рахунок 15 «Капітальні інвестиції», у разі ж негативного – на рахунок 941 «Витрати на дослідження і розробки».

4) пропонується також обліковувати інноваційні продукти, дослідження і розробки на рахунку 12 «Нематеріальні активи», оскільки до нематеріальних активів належать не лише ті, що не мають матеріальної форми, але і об'єкти, які є носіями матеріальних витрат [6]. Склад матеріальних активів зобразимо на рисунку 1:

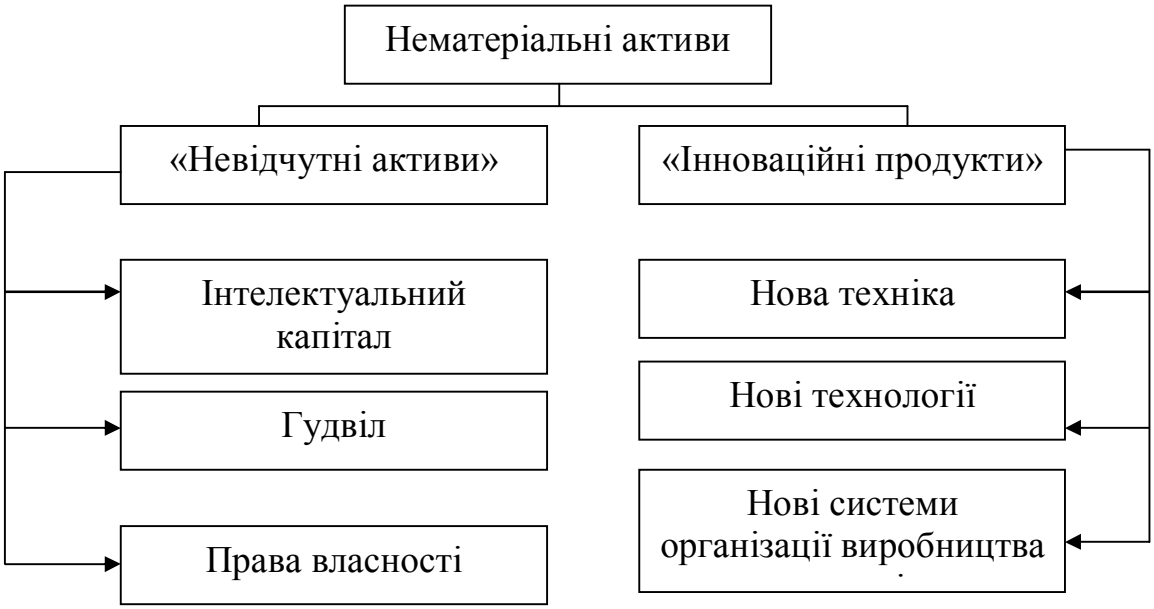

Рис. 1 Склад нематеріальних активів

Джерело: представлено автором з використанням матеріалів [2]

Якщо ж відповідно до чинно чого законодавства інноваційна діяльність для підприємства є основною (тобто виручка від реалізації інноваційної продукції більше 70% у загальній структурі виручки від реалізації), то облік собівартості реалізації інноваційної діяльності відображається на субрахунку 901 «Собівартість реалізованої інноваційної продукції (продукту)», а дохід від реалізації – на субрахунку 701 «Дохід від реалізованої інноваційної продукції (продукту)».

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Зважаючи на великий ризик запровадження інновацій, особливо в аграрному секторі, пропонується також створювати резерв на фінансування витрат інноваційної діяльності, який у бухгалтерському обліку відображатиметься так: пропонується проводити кореспонденцією рахунків: Дебет 23, 91-94 Кредит 474. Списання витрат інноваційної діяльності за рахунок раніше створеного резерву в обліку відобразиться проведенням: Дебет 474 Кредит 20, 22, 23, 661, 65, 372, 631, 685.

Варто також зазначити, що з 1 січня 2013 року набувають чинності зміни до розділу XX Податкового кодексу України, що стосуються застосування податкових пільг для підприємств, які реалізують інвестиційні проекти у пріоритетних галузях економіки. Податкові пільги для затверджених інноваційних проектів будуть реалізуватися у двох аспектах: знижені ставки податку на прибуток і прискорена амортизація.

Так, прибуток отриманий від реалізації інвестиційних проектів у пріоритетних галузях економіки, оподатковується за ставкою:

- з 1 січня 2013 року по 31 грудня 2017 року – 0 відсотків;
- з 1 січня 2018 року по 31 грудня 2022 року – 8 відсотків;
- з 1 січня 2023 року – 16 відсотків.

Висновки. Перехід до інноваційного типу розвитку економіки для аграрного сектору економіки України є одним із пріоритетних та стратегічних напрямів розвитку. На сучасному етапі проблема бухгалтерського обліку інноваційної діяльності залишається не вирішеною, оскільки не існує єдиної практики щодо обліку доходів і витрат інноваційної діяльності, а також методичних рекомендацій щодо обліку. Показники, які характеризують інноваційну діяльність аграрних підприємств, взагалі не відображаються у статистичній інформації, а тому ми не можемо об’єктивно проаналізувати тенденції щодо інноваційної активності суб’єктів аграрного бізнесу. Оскільки основним джерелом інформації для аналізу залишається бухгалтерський облік, його необхідно розширити законодавчо закріпленими

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

положеннями про облік інноваційної діяльності, у тому числі і для аграрних підприємств, що і зумовлює актуальність подальших досліджень.

На сучасному етапі впровадження у виробництво наукових розробок відбувається переважно на базі великих агрохолдингів. Результати досліджень свідчать про те, що порівняно із іншими організаційно – правовими формами господарювання, агрохолдинги мають ряд суттєвих переваг. Так, концентрація та інтеграція агробізнесу забезпечує спільне використання ресурсів, поглиблення переробки продукції, а внаслідок формування мережевої структури між підрозділами–підприємствами є можливість внутрішньої реалізації продукції. В результаті цього мінімізується кількість посередників та в межах холдингу акумулюється більша частина прибутку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку [Електронний ресурс] . – Режим доступу: http://buhgalter911.com/Res/PSBO/PSBO.aspx
2. Закон України «Про інноваційну діяльність» (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс] . – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15
3. Закон України «Про інвестиційну діяльність» (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс] . – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1560-12
4. Банасько Т.М. Нематеріальні активи промислового підприємства: проблема визначення сутності, можливі рішення і розв’язання / Т.М. Банасько // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету: Економічні науки: Вип. 16.-2. – Кіровоград: – КНТЭУ, 2009. – С. 55-59
5. Шпикуляк О.Г. Етапність інноваційного процесу та оцінка ефективності інноваційної діяльності / О.Г. Шпикуляк, С.О. Тивончук, С.В. Тивончук, О.М. Супрун // Економіка АПК. – 2001 . - №12, с. 109-116.
6. Інноваційна діяльність в аграрній сфері: інституціональний аспект: монографія / [П.Т. Саблук, Шпикуляк О.Г., Курило Л.І. та ін.] – К.: ННЦ ІАЕ, 2010. – 706 с.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 657.37:006.033

РОЗКРИТТЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ДОХОДИ ПІДПРИЄМСТВА В ФОРМАХ РІЧНОЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ З УРАХУВАННЯМ ВИМОГ НАЦІОНАЛЬНИХ ТА МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ

Ю.В. Голяк, магістрант

Науковий керівник: асистент Лесік І.М.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто порядок розкриття інформації про доходи підприємства в формах фінансової звітності та проведено порівняння тлумачення терміну «доходи» відповідно до національних та міжнародних стандартів обліку.

Ключові слова: *доходи, фінансові результати, фінансова звітність, діяльність сільськогосподарських підприємств, розкриття інформації.*

Актуальність теми. За сучасних умов господарювання сільськогосподарські підприємства значну увагу приділяють відображенню доходів від результатів своєї діяльності в формах фінансової звітності. Процес відображення доходів має прямий вплив на величину отриманого підприємством прибутку, оскільки занижуючи рівень доходів підприємство тим самим приховує частину виручки, а отже і обсяг податкових надходжень до бюджету значно скорочується. Таким чином розкриття правдивої інформації про доходи підприємства в формах річної фінансової звітності являється актуальним питанням як для внутрішніх, так і для зовнішніх користувачів фінансової звітності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання відображення доходів у фінансовій звітності у своїх працях розглядають ряд провідних вітчизняних вчених, серед них такі як Я.Д. Крупка, І.Я.Назарова, Я.М. Гринчишин та ін. [1-2]. Однак, викладені ними результати досліджень щодо визначення і відображення доходів діяльності підприємств є недостатніми і потребують подальшого вивчення та уточнення.

Постановка завдання. Метою статті є висвітлення сучасних методів відображення доходів та виявлення шляхів оптимізації процесу розкриття даної інформації у формах фінансової звітності.

Виклад основного матеріалу. Відображення доходів у фінансовій звітності є невід'ємною частиною формування облікової інформації. В українському законодавстві питання визнання доходів регулюється національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» та П(С)БО 15 «Дохід». Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку і звітності інформації про доходи визначають П(С)БО 15 «Дохід» і МСБО 18 «Дохід». Їх зміст включає сфери застосування, визнання, оцінку доходів, розкриття інформації. В процесі розгляду даного питання доцільно провести аналіз тлумачення терміну «доходи» в вище перелічених нормативно-правових актах (табл. 1):

Таблиця 1

Визначення доходу за різними положеннями бухгалтерського обліку*

НП(С)БО 1	П(С)БО 15	МСБО 18
збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків власників)	визнається під час збільшення активу або зменшення зобов'язання, що зумовлює зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків учасників підприємства)	Збільшення економічної вигоди у формі надходження або збільшення корисності активів чи зменшення зобов'язань, що призводить до збільшення капіталу, відмінного від капіталу акціонерів

* Побудовано на основі [3,4,5]

Відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» доходи підприємства повинні бути відображені у таких формах фінансової звітності як форма № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)», форма № 4 «Звіт про власний капітал». Також дані про отримані доходи в результаті діяльності підприємства повинні бути висвітленні у формі № 5 «Примітки до річної фінансової звітності» та у формі № 6 «Додаток до приміток до річної фінансової звітності».

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

У «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» повинні бути такі відомості відносно отриманих в процесі господарської діяльності підприємства доходів: чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), інші операційні доходи, дохід від участі в капіталі, інші фінансові доходи, інші доходи, можливий отриманий дохід з податку на прибуток, а також сукупний дохід господарюючого суб'єкта в складі якого відображають доходи від дооцінки необоротних активів, фінансових інструментів, курсових різниць, частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств, а також інший сукупний дохід та величина сукупного доходу після оподаткування, а в результаті визначено загальну величину сукупного доходу підприємства.

У звіті про власний капітал висвітлюється інформація відносно величини іншого сукупного доходу за звітний період.

Інформація про доходи звітного періоду у «Примітках до річної фінансової звітності» відображається у розділі V «Доходи і витрати». У примітках до фінансової звітності наводиться (розкривається) така інформація:

– облікова політика щодо визнання доходу, включаючи спосіб визначення ступеня завершеності робіт, послуг, дохід від виконання і надання яких визнається за ступенем завершеності;

– розподіл доходу за кожною групою доходів згідно з П(С)БО 15;

– сума доходу за бартерними контрактами в розподілі за групами доходів відповідно П(С)БО 15;

– частка доходу за бартерними контрактами з пов'язаними сторонами [5].

Розділ V «Доходи і витрати» заповнюється за даними бухгалтерського обліку за субрахунками до рахунків 71, 72, 73, 74 і 94, 95, 96, 97. Тут розшифровуються інші операційні доходи і витрати та фінансові і інвестиційні доходи і витрати з урахуванням принципу суттєвості. Методичні рекомендації щодо застосування суттєвості у бухгалтерському обліку визначають, що доходи і витрати, величина яких дорівнює або перевищила

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

2 % чистого прибутку підприємства є суттєвою. Тобто, в цьому розділі деталізується інформація про доходи і витрати, які відображені у Звіті про фінансові результати у рядках 2120 «Інші операційні доходи», 2180 «Інші операційні витрати», 2200 «Дохід від участі в капіталі» — 2270 «Інші витрати» [4].

Загалом, інформація по даному розділу розбита на 4 пункти з детальною їх характеристикою:

- інші операційні доходи і витрати;
- доходи і витрати від участі в капіталі за інвестиціями;
- інші фінансові доходи і витрати;
- інші доходи і витрати [2].

У «Додатках до приміток до річної фінансової звітності» надається інформація про доходи у розрізі доходів від операційної діяльності звітних сегментів, фінансових доходів звітних сегментів та інших доходів.

Найбільш детальну інформацію про доходи підприємства можна одержати з «Приміток до річної фінансової звітності».

Враховуючи вимоги МСФЗ, в багатьох країнах не використовують уніфікованих форм фінансових звітів для всіх суб’єктів господарювання. Зокрема, це стосується підприємств аграрної галузі, на побудову бухгалтерського обліку яких помітно впливають такі особливості: використання у виробничому процесі біологічних активів; наявність великої кількості прямих статей витрат; нерівномірність проведення витрат протягом виробничого періоду; наявність особливої групи витрат, які можна віднести до умовно-змінних. Тому зовнішнім користувачам фінансової звітності (інвесторам, кредиторам) важливо отримувати інформацію, що стосується доходів від реалізації основних видів продукції рослинництва і тваринництва, а також структури виробничих витрат [1].

Незважаючи на великий обсяг чинних Приміток до річної фінансової звітності, вони, з одного боку, недостатньо повно й розгорнуто відображають ту інформацію про підприємство, розкриття якої вимагають стандарти обліку

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

і яка є необхідною для користувачів. З іншого боку, теперішня форма Приміток містить інформацію, що є невластивою для фінансового обліку і звітності.

Висновки. Для прийняття відповідних рішень щодо співпраці з певним підприємством зовнішніми користувачами фінансової звітності доцільно проводити розшифрування статті «Інші вирахування з доходу», оскільки саме ці відомості, які наводяться в цьому показнику, можуть бути корисними та доречними. До такої інформації можна віднести загальні суми поверненої покупцями та замовниками відвантаженої готової продукції (товарів), наданих торговельних знижок.

Для усунення проблем у «Примітках до річної фінансової звітності» необхідно змінити підхід до розкриття інформації у них. Немає потреби будувати Примітки як окрему, сталу форму звітності. Крім табличного, вони мали б містити цифровий та описовий матеріал, могли б подаватися у формі окремих таблиць, довідок, пояснювальної аналітичної записки. На державному рівні варто визначати лише види інформації та показники, які мали б розкриватися у Примітках до фінансової звітності. Варто зазначити, що ця проблема має перспективу в подальших наукових дослідженнях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гринчишин Я.М. Розкриття інформації про доходи підприємств відповідно до міжнародних стандартів // Я.М. Гринчишин. – Вісник Львівської комерційної академії. – 2009. – № 30.
2. Крупка Я.Д. Про масштаби та способи розкриття інформації у примітках до фінансової звітності / Я.Д. Крупка, І.Я. Назарова // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – 2009. - № 7. – С.144-149.
3. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку 18 «Дохід» [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua
4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» затверджені наказом Міністерства фінансів України № 73 від 07.02.2013 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 “Дохід” затверджені наказом Міністерства фінансів України № 290 від 29.11.1999 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua

УДК: 63.0026:657.422.8

ОПЕРАЦІЇ З ОБЛІКУ РЕАЛІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ (РОБІТ, ПОСЛУГ), ЇХ ВПЛИВ НА ГОСПОДАРСЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

Є.Г. Дорох, магістр

Науковий керівник: асистент Лесік І.М.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто характеристику операцій з обліку реалізації продукції (робіт, послуг) та виявлено їх вплив на господарську діяльність, розкрито інформацію щодо відображення реалізації сільськогосподарської продукції у звітності.

Актуальність теми. В сучасних умовах сільськогосподарське виробництво займає домінуюче місце національної економіки і відіграє провідну роль у забезпеченні сталого соціально-економічного розвитку України. Про що і свідчить головна мета виробництва: реалізувати товар, роботи, послуги та отримати прибуток. При переході на ринкову економіку реалізація сільськогосподарської продукції відіграє важливе значення, оскільки, як складова загального процесу відтворення є завершальним етапом руху продукту зі сфери виробництва у сферу споживання. Без неї неможливо відтворення процесу виробництва. За неперервності процесу суспільного відтворення факт реалізації означає вступ продукту в сферу виробництва, якщо він надходить у виробниче споживання, чи в сферу обігу, якщо він призначений для реалізації населенню. Реалізація продукції, виконаних робіт та наданих послуг у сільському господарстві є основним джерелом грошових надходжень. Їх розмір залежить від налагоджених зв'язків, кількості, якості, часу, місця та каналу реалізації продукції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми реалізації сільськогосподарської продукції та відображення її у звітності досліджували відомі науковці такі, як: М.Т. Білуха, Ф.Ф. Бутинець, А.М. Герасимович, М.Я. Дем’яненко, Л.В. Нападовська, В.С. Рудницький, П.Т. Саблук, В.В. Сопко, Л.К. Сук, М.Г. Чумаченко, В.О. Шевчук, В. Юр ген, В.І. Завгородній.

На їх думку на розвиток і ефективність виробництва в сільськогосподарських підприємствах суттєвий вплив має реалізація продукції і отримані при цьому фінансові результати. Якщо не забезпечений своєчасний і вигідний збут, то складно, а часто і неможливо розширювати виробництво продукції. Недосконалість системи розподілу і реалізації сільськогосподарської продукції приводить до значних втрат, що не тільки знижує фінансові результати діяльності господарства, але і погіршує постачання населення продуктами харчування, а промисловість сировиною. Повернення витрат в грошовій формі є завершальним етапом діяльності підприємства [2].

Метою статті є вивчення інформації про реалізацію сільськогосподарської продукції в бухгалтерському обліку та розкриття її у звітності, надання пропозицій щодо усунення недоліків обліку реалізації продукції сільськогосподарськими підприємствами.

Діяльність сільськогосподарських підприємств повинна бути високоефективною, інакше вони не мають перспективи в ринкових умовах і, як правило банкрутують або самоліквідовуються. Тому тут повинна приділятись виняткова увага звітній інформації, яка характеризує ефективність виробничо-фінансової діяльності на кожному етапі її здійснення. При цьому важливими є звітні показники про досягнутий рівень виробництва, так і реалізацію продукції, робіт, послуг, оскільки в ринковому середовищі лише при повній взаємодії у цих двох сферах обороту капіталу можна досягти високих кінцевих результатів ефективності.

Для забезпечення безперервного спостереження за операціями реалізації продукції (робіт, послуг) в бухгалтерському обліку використовується документація – спосіб первинної реєстрації об'єктів, що враховуються. Документи служать письмовим підтвердженням здійснення господарської операції і єдиним обґрунтуванням для її віддзеркалення в обліку. Облік реалізації готової продукції, як елемент методу бухгалтерського обліку виражається у використанні на підприємстві первинних документів, що дійсно свідчать про факт здійснення операції [3].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Сучасні ринкові відносини висувають нові завдання щодо вирішення проблем обліку операцій з продажу готової продукції та належного аналітичного забезпечення прийняття управлінських рішень із метою підвищення їх обґрунтованості та ефективності.

Для забезпечення деталізації отриманого доходу в обліку, класифікація доходів і фінансових результатів здійснюється в межах системи бухгалтерських рахунків за видами діяльності. Відповідно до П(С)БО 3 «Звіт про фінансові результати» та Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерською обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій доходи діяльності поділяються на окремі види.

Процес реалізації сільськогосподарської продукції відображають на кількох балансових рахунках. Для узагальнення інформації про доходи від реалізації продукції призначений рахунок 70 «Доходи від реалізації», а також рахунки: 71 «Інший операційний дохід»; 73 «Інші фінансові доходи»; 74 «Інші доходи»; 75 «Надзвичайні доходи».

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та її розкриття в фінансовій звітності регламентує П(С)БО 16 "Витрати", згідно з яким витрати відображаються в бухгалтерському обліку одночасно зі зменшенням активів або збільшенням зобов'язань.

Для узагальнення інформації про собівартість реалізованої продукції планом рахунків призначено рахунок 90 «Собівартість реалізації», але витрати, які пов'язані з реалізацією продукції не включаються до складу виробничої собівартості й відокремлюються на рахунку 93 «Витрати на збут».

Збутову продукцію списують на реалізацію за ціною, за якою вона відображена на рахунку 27 «Продукція сільськогосподарського виробництва»: дебет субрахунку 901 «Собівартість реалізованої готової продукції» і кредит рахунку 27. Дохід від реалізації відображається за

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

дебетом рахунків 30 «Каса», 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» і кредитом субрахунку 701 «Дохід від реалізації готової продукції» [2].

Таке відображення в обліку не впливає на розмір фінансових результатів, однак, в кінці звітного періоду, для складання звіту про фінансові результати виникає необхідність в розмежуванні окремо понесених витрат і отриманих доходів від реалізації продукції, що ускладнює облікові роботи та унеможливлює одержання оперативної інформації на протязі звітного періоду для прийняття управлінських рішень.

Дослідження стану обліку витрат і доходів, пов’язаних з продажем продукції в сільськогосподарських підприємствах показало, що потребує також впорядкування бухгалтерський облік операцій з продажу продукції з можливістю аналітичної та синтетичної деталізації для раціональної організації контролю та прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Висновки. Своєчасна і вигідна реалізація власно виробленої сільськогосподарськими підприємствами продукції - один із найважливіших факторів впливу на розвиток аграрного сектору економіки країни. Сучасні ринкові відносини пропонують нові завдання щодо вирішення проблем обліку витрат і доходів, пов’язаних з продажем продукції.

Для удосконалення обліку продажу підприємствам також необхідно приділяти більше уваги аналітичній деталізації облікової інформації з цього питання, оскільки вона є об'єктивною передумовою для подальшого забезпечення аналізу, планування та контролю, забезпечує відображення інформації щодо отриманих доходів, понесених витрат і фінансових результатів по кожному виду реалізованої продукції.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. П(С)БО-30 «Біологічні активи» [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://buhgalter911.com/Res/PSBO/PSBO30.aspx.

2. Сук П.Л. Облік виробництва і реалізації сільськогосподарської продукції в умовах ринку: методологія і практика. [монографія] / Сук П.Л. – К.: НАУ, 2007. – 330 с.

3. Кучеренко Т. Особливості формування фінансових результатів сільськогосподарськими підприємствами у Звіті про фінансові результати / Т.Кучеренко. - // Бух. облік і аудит. - 2007. - № 10. - С. 33-35.

4. Моссаковський В. Концепція побудови бухгалтерського обліку в Україні / В. Моссаковський. - // Бухгалтерський облік і аудит. - 2007. - № 10. - С. 18-25.

5. Облік сільськогосподарської діяльності: Навч. посібник / За ред. В.М. Жука – К.: Видавництво ТОВ «Юр-Агро-Веста», 2007. –368 с.

6. Саблук П.Т. Роль обліку в забезпеченні аграрних перетворень / П.Т. Саблук // Концепція розвитку бухгалтерського обліку в аграрному секторі економіки України. V Міжнар. Наук.- практ. конф. ННЦ «ІАЕ» 24-25 квітня 2009 р., круглий стіл в НУБіП 15 травня 2009 р. :зб. тез та виступів / відпов. за вип. В.М. Жук. – К.: ННЦ ІАЕ, 2009.– С. 6– 8

УДК 657.425:336.22

АМОРТИЗАЦІЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ТА ПОДАТКОВОМУ ОБЛІКУ

О.С. Дяченко, магістрант

Науковий керівник: асистент Лесік І.М.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті досліджено сутність, роль та основні аспекти амортизації основних засобів в бухгалтерському обліку, а також зміни, що відбулися в обліку основних засобів у зв'язку із введенням в дію Податкового кодексу України.

Ключові слова: *амортизація, основні засоби, бухгалтерський облік, оподаткування.*

Актуальність проблеми. З моменту переходу України на міжнародні стандарти обліку і звітності багато непорозумінь викликали питання сутності амортизації необоротних активів та методики нарахування амортизації у фінансовому та податковому обліку. Весь цей час фахівці звертали увагу на необхідність застосування єдиної методології при відображенні амортизації необоротних активів, оскільки норми Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств» № 334/94–ВР втратив чинність суперечили Положенням (Стандартам) бухгалтерського обліку. Це призводило до невідповідності даних, які відображались у фінансовій та податковій звітності, зокрема у Звіті про фінансові результати та Декларації про прибуток підприємства. Із прийняттям Податкового кодексу України суттєво змінились підходи до облікового відображення амортизації необоротних активів та методики нарахування амортизації у податковому обліку [1]. За останнє десятиріччя вперше з'явилась реальна перспектива для об'єднання податкового та фінансового обліку в єдине ціле, оскільки ця проблема постійно хвилювала як бухгалтерів – практиків, так і науковців. Крім того, новий Податковий кодекс на законодавчому рівні уточнив класифікацію необоротних активів і максимально наблизив її до потреб фінансового обліку.

Аналіз останніх досліджень. Механізм нарахування амортизації по основних засобах, запроваджений Податковим кодексом України [1]. Провів порівняння ПКУ з раніше застосовуваним Юшко С. В. [3, с. 63–71]. Основні облікові концепції амортизації досліджено Н. Довгопол, М. Нестеренко [4].

Постановка завдання. Метою статті є дослідження сутності, ролі та методики нарахування амортизації основних засобів у бухгалтерському і податковому обліку та визначення напрямів підвищення ефективності їх обліку.

Виклад основного матеріалу. Сучасне нормативне регулювання бухгалтерського обліку основних засобів поділяється на декілька рівнів (рис. 1).

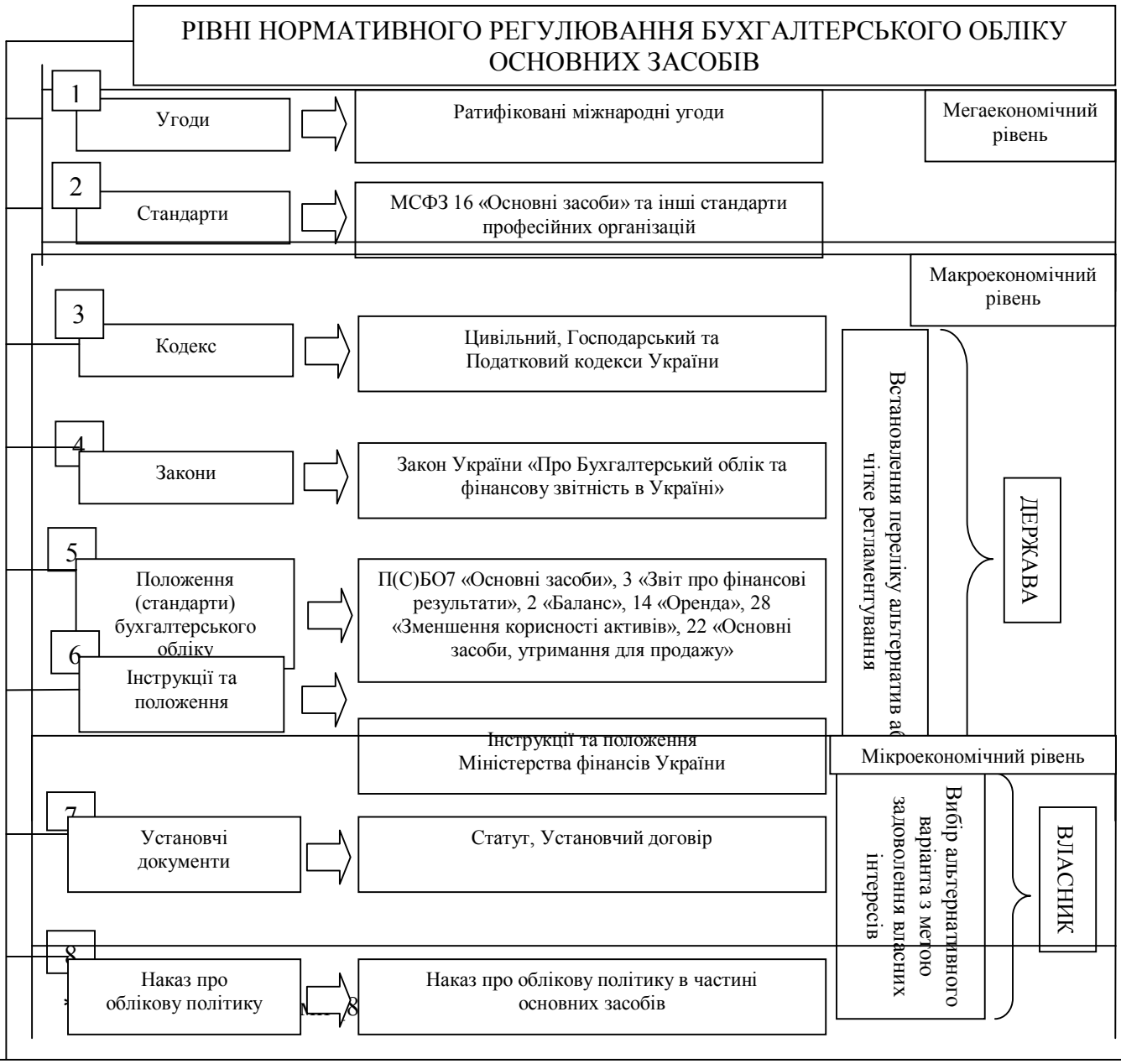

Рис. 1. Рівні нормативного регулювання бухгалтерського обліку операцій з основними засобами

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

За даними рисунка 1 видно, що держава регулює лише деякі аспекти обліку основних засобів, залишаючи при цьому широкий спектр варіативності, що надає можливість власникам обирати оптимальний альтернативний варіант, враховуючи специфіку суб'єкта господарювання, що забезпечить досягнення поставленої ними мети .

Однак через відмінність мети бухгалтерського та податкового обліку повна та ефективна гармонізація, на жаль, не відбулася, оскільки збереглася значна кількість відмінностей, які в деяких випадках є дуже суттєвими:

По-перше, Податковий кодекс вдосконалив класифікацію основних засобів та інших необоротних матеріальних активів. Відтепер необоротні активи поділяються на 16 груп, а не на 4 як було у ЗУ № 334/94.

По-друге, сьогодні в податковому обліку амортизація нараховується на кожний об'єкт основних засобів помісячно, що також не суперечить П(С)БО, а підприємство має право самостійно обирати метод нарахування амортизації, що підтверджує п. 145.1.9, а саме: «Нарахування амортизації в цілях оподаткування здійснюється підприємством за методом, визначеним наказом про облікову політику з метою складання фінансової звітності, та може переглядатися в разі зміни очікуваного способу отримання економічних вигод від його використання» [2, с. 196].

По-третє, в податковому обліку з'явились такі поняття як «первісна вартість», «залишкова вартість», «вартість, яка амортизується», що максимально наблизило методику податкового обліку до фінансового. Тепер у бухгалтера немає необхідності ведення подвійного обліку нарахування амортизації і дані податкового та фінансового обліку будуть тотожними, у фінансовій і податковій звітності також зникнуть розбіжності по сумам нарахованої амортизації, що, в свою чергу, зменшить розбіжності між розміром прибутку або збитку підприємства за звітний період.

По – четверте, ПКУ також передбачає здійснення переоцінки основних засобів на відміну від раніше діючого податкового законодавства, що передбачав лише індексацію балансової вартості основних фондів.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Переоцінка об’єкта основних засобів або визнання відновлення його корисності, що призводять до збільшення балансової вартості об’єкта, може проводитись до досягнення ним балансової вартості на звітну дату в розмірі не менше ніж 10 % від його первісної вартості на момент взяття на баланс. При цьому, дооцінка балансової вартості основних засобів не може перевищувати суму його попередніх уцінок з моменту введення в експлуатацію такого основного засобу. Тобто у разі, якщо підприємство не здійснювало уцінок вартості об’єкту основних засобів, таке підприємство не має права на його дооцінку.

Після проведення переоцінки об’єкта основних засобів або визнання відновлення його корисності, що призводять до збільшення балансової вартості об’єкта, підприємство не може використовувати прискорені методи нарахування амортизації [6].

Таким чином, запровадження Податкового кодексу зробило суттєвий крок до зближення податкового і фінансового обліку і частково усунуло розбіжності в питаннях обліку амортизації необоротних активів. Це дасть можливість зменшити протиріччя між податковим законодавством і Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, полегшити роботу бухгалтерської служби підприємств і відображати у звітності більш реальну інформацію про суми нарахованої амортизації за звітний період.

По – п’яте, ПКУ не вказано, куди включати суму визнаної податкової різниці, оскільки серед відокремлених 16 груп основних засобів та інших необоротних активів, перелічених в п. 145.1 ПКУ, їй місця не знайшлося. Тоді, як п. 2 р. III Наказу № 27 «Про затвердження Положення бухгалтерського обліку «Податкові різниці»», розкриттю інформації щодо відображення тимчасових податкових різниць, пов’язаних з основними засобами, передбачено місце у примітках до фінансової звітності, з виділенням суми тимчасових податкових різниць, що підлягають вирахуванню, та суми тимчасових податкових різниць, що підлягають оподаткуванню.

Система обліку операцій з нарахування та розподілу амортизації повинна відповідати вимогам Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо точності інформації. Вона має достовірно відображати процес функціонування системи первинного обліку амортизації основних засобів. Усі її показники повинні мати однозначний зміст, який не допускає різних тлумачень, а також первинні документи мають бути логічно взаємопов'язані один з одним та функціонувати як комплексна система порядку нарахування амортизації, залежно від обраного підприємством методу (рис. 2).

Рис.2. Схема записів нарахування амортизації

*Розроблено за даними [5,7].

Раціональна система обліку амортизації надасть можливість здійснювати контроль за порядком нарахування та розподілом сум амортизаційних відрахувань, з метою формування фонду грошових коштів для відтворення основних засобів.

Висновки. На сьогоднішній день проблема обліку амортизації набуває важливого значення на сучасному етапі розвитку нашої країни, оскільки вона одночасно виступає як витрати та як джерело відтворення основних засобів. Тому процес нарахування амортизації на підприємстві повинен бути належним чином документально оформленим і містити такий мінімум інформації, який зможе задовольнити інформаційні потреби користувачів, а також повністю відобразити підготовку інформативної бухгалтерської звітності для інвесторів і кредиторів.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Отже, запровадження Податкового кодексу зробило суттєвий крок до зближення податкового і фінансового обліку і частково усунуло розбіжності в питаннях обліку амортизації необоротних активів. Це дало можливість зменшити протиріччя між податковим законодавством і П(С)БО, полегшити роботу бухгалтерської служби підприємств і відображати у звітності більш реальну інформацію про суми нарахованої амортизації за звітний період.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Податковий кодекс України 2755-17, редакція від 01.04.2013, підстава 5503-17 [Електрон. ресурс] Президент України. – Режим доступу: http:// www.rada.gov.ua.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 « Основні засоби », затверджено наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. №92// Бухгалтерія. Збірник систематизованого законодавства. – 2007. – №1. – С.101–105.
3. Юшко С. В. Амортизація основних засобів у контексті Податкового кодексу України / С. В. Юшко // Фінанси України. – 2001. – № 3 – С.63–71.
4. Довгопол Н., Нестеренко М. Амортизація: предметна сутність і ступінь впливу на відтворення основних засобів/ Н. Довгопол, М. Нестеренко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2010. – № 12. – С.3–13.
5. Хмелевський І. Основні засоби: перехідні моменти / І. Хмелевський // Податки та бухгалтерський облік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nibu.factor.ua/ukr/golden/doc.html?id=18085
6. Проблеми бухгалтерського та податкового обліків основних засобів // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.economy-confer.com.ua
7. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» 2 січня 2013 р. за № 16/22548 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http:// www.rada.gov.ua.
8. Нормативне регулювання бухгалтерського обліку основних засобів// [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.ztu.edu.ua/ua/science/ conference/files/scienceday2011

УДК 631.145:631.16

ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

Т.В. Журба магістрант

Науковий керівник: Лесік І.М

Миколаївський національний аграрний університет

У статті визначено показники, що характеризують рівень ефективності підприємства, розглядаються особливості визначення фінансових результатів аграрних підприємств.

Ключові слова: *фінансові результати, фінансовий стан підприємства, дохід, прибуток.*

Актуальність теми. Метою функціонування будь-якого суб'єкта господарювання є отримання ним позитивного фінансового результату у розмірах, що задовольняє потреби власників. Одночасно прибуток, займаючи центральне місце в ринковій економіці, є суттєвим стимулом для господарюючих суб'єктів якомога ефективніше використовувати наявні трудові, матеріальні та фінансові ресурси.

Рівень прибутку отриманого підприємством є основним віддзеркаленням всіх виробничо-господарських процесів, що мають місце під час його функціонування. Фінансовий результат є кількісним та якісним критерієм ефективності (неефективності) існуючого менеджменту, технологій, продуктивності праці, рівня виробничих затрат на виробництво та ін.

Сукупність цих факторів визначають ефективність виробництва і перетворюють позитивний фінансовий результат на основну рушійну силу ринкового механізму господарювання та основне джерело економічно-го і соціального розвитку підприємства та держави в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями досліджень фінансових результатів аграрних підприємств відомі праці Огійчук М.Ф. [3], Кіндрацька Л.М. [2], Кучеркової С.О. [4], в яких окремо приділена увага питанню методиці визначення фінансових результатів.

Постановка завдання. Метою даної статті є визначення основних

особливостей аналізу існуючих методик оцінки фінансових результатів в умовах сільськогосподарського виробництва.

Виклад основного матеріалу. Фінансовий результат – це економічний підсумок виробничої діяльності суб'єкта господарювання, виражений у вартісній (грошовій) формі. Окрім вартісного виміру результатів фінансово-господарської діяльності для користувачів інформації важливе значення мають відносні показники фінансових результатів – значення рентабельності, які характеризують відносний (у відсотках) ступінь прибутковості вкладеного капіталу в цілому і за його структурою, здійснених витрат чи отриманого доходу. Відносні показники на відміну від абсолютних величин дають змогу оцінити рівень отриманого прибутку (збитку) в розрахунку на одиницю затрачених ресурсів і дозволять порівнювати ефективність функціонування підприємств з різними обсягами виробництва (розмірами) [3].

Основними економічними показниками, які характеризують фінансові результати діяльності підприємств, є доход (виручка) від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг, чистий доход, валовий прибуток, прибуток, чистий прибуток, рентабельність.

Зазначимо, що на зміну П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», П(С)БО 2 «Баланс», П(С)БО 3 «Звіт про фінансові результати», П(С)БО 4 «Звіт про рух грошових коштів» та П(С)БО 5 «Звіт про власний капітал» прийшов єдиний стандарт. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» НП(С)БО. Затверджене наказом Мінфіну України від 07.02.2013 р. за №336/22868 [1].

Під час проведення аналізу фінансових результатів аграрних підприємств за формою № 2 „Звіт про фінансові результати", слід пам'ятати, що при сплаті підприємством фіксованого сільськогосподарського податку, прибуток від звичайної діяльності до оподаткування має відповідати прибутку після оподаткування.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

У сільськогосподарських підприємствах поглиблений аналіз складу, структури та динаміки доходів, виробничої й повної собівартості, прибутків (збитків) від реалізації окремих видів продукції (товарів, робіт, послуг) та в галузях рослинництва і тваринництва проводиться з використанням інформації форми № 50-сг „ Основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств”. Дана статистична звітність дає можливість визначити прибутковість продукції, як у абсолютних, так і відносних величинах, що в свою чергу дозволяє визначити основні складові, які забезпечують позитивний фінансовий результат (прибуток) та запропонувати конкретні заходи щодо його збільшення.

Під час аналізу показників прибутку виділяють наступні етапи дослідження. На першому етапі дають оцінку виконання плану з прибутку в цілому по підприємству та в розрізі окремих видів діяльності. Зокрема виділяють прибутковість окремих структурних підрозділів, інвестиційних проектів, договорів. В умовах аграрного виробництва – прибутковість окремих культур чи продукції. На другому етапі проводять порівняльний аналіз прибутку цього підприємства з середньогалузевими значеннями та показниками прибутковості підприємств конкурентів. На третьому етапі виконують факторний аналіз прибутку за видами діяльності, дають оцінку внутрішніх і зовнішніх резервів. На четвертому етапі проводять аналіз розподілу і використання чистого прибутку підприємства.

Фінансові результати підприємства можуть бути оцінені з різним ступенем деталізації залежно від цілей аналізу, існуючої інформації, програмного, технічного та кадрового забезпечення. Найбільш доцільним є виділення процедур експрес-аналізу та поглибленого аналізу фінансових результатів, де розрізняють ряд показників, а саме загальні показники, первинні показники, синтетичні показники та результативні показники [3].

Одним із напрямів аналізу фінансових результатів є оцінювання якості прибутку за такими критеріями, як достовірність звітності, частота зміни облікової політики та її вплив на формування фінансових результатів,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

стабільність основних складових прибутку, діловий імідж підприємства тощо.

Достовірність даних про фінансові результати є одним із основних критеріїв високої якості прибутку. Якщо суб'єкт господарювання щорічнозмінює свою облікову політику, то це знижує якість показників прибутку. Для оцінювання якості прибутку використовуються також результати аналізу його динаміки та структури. Якщо протягом тривалого періоду спостерігаються стійкі темпи його зростання, а в складі прибутку від звичайної діяльності переважна частка належить результату основної діяльності, то якість прибутку вважатиметься досить високою.

Важливим критерієм якості прибутку є діловий імідж підприємства, що формується на підставі виконання взаємних зобов'язань, партнерських стосунків, особистих контактів, публікацій у пресі тощо. Використання результатів оцінювання якості прибутку зовнішніми суб'єктами аналізу (банками, інвесторами, діловими партнерами) сприяє зниженню фінансового ризику, а також об'єктивному прогнозуванню перспективної платоспроможності [2].

Висновки: Фінансовий стан підприємства треба систематично й усебічно оцінювати з використанням різних методів, прийомів та методик аналізу. Це уможливить критичну оцінку фінансових результатів діяльності підприємства як у статистиці за певний період, так і в динаміці - за ряд періодів. Неефективність використання фінансових ресурсів призводить до низької платоспроможності підприємства і, як наслідок, до можливих перебоїв у постачанні, виробництві та реалізації продукції. До невиконання плану прибутку, зниження рентабельності підприємства, та загрози економічних санкцій.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАПНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» НП(С)БО. Затверджене наказом Мінфіну України від 07.02.2013 р. за №336/22868.

2. Кіндрацька Л.М. Звітність у загальній обліковій системі суб'єктів господарювання: розвиток та вдосконалення / Л.М. Кіндрацька // Вісник Львівської комерційної академії. – Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2011. – Вип. 35. – С. 175–178.

3. Огійчук М.Ф. Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами: Підручник / М. Ф. Огійчук, В. Я. Плаксієнко, М. І. Беленкова та ін. / За ред. проф. М. Ф. Огійчука. – 6-те вид., перероб. і допов. – К. : Алерта, 2011. – 1042 с.

4. Кучеркова С.О. Облік фінансових результатів у сільськогосподарських підприємствах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.09 „Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної дяльності)" / С.О. Кучеркова. – Київ, 2008. – 21 с.

УДК 635:338.439

НАРОЩУВАННЯ ВИРОБНИЧИХ ПОТУЖНОСТЕЙ ОВОЧЕПРОДУКТОВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ

Т.О. Іохим, студентка

Науковий керівник: асистент Лесік І. М.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто основні проблеми нарощування виробничих потужностей овочепродуктивного підкомплексу в Україні та шляхи їх вирішення. В умовах ринкової економіки державне регулювання нарощування виробничих потужностей овочевого підкомплексу потрібно здійснювати з урахуванням інтересів держави, виробників і споживачів.

Ключові слова: *імпорт, експорт, овочі, овочевий ринок, продуктові підкомплекси.*

Постановка проблеми. Нарощування виробничих потужностей овочепродуктивного підкомплексу це є забезпечення насиченості ринку країни високоякісною овочевою продукцією, яка є основним незамінним продуктом в раціоні харчування населення нашої країни. Причиною низького рівня виробничих потужностей овочепродуктивного підкомплексу України є нестабільна економічна ситуація в державі, яка впливає на ефективність овочевого ринку, яка у свою чергу залежить від раціонального поєднання виробництва, переробки, зберігання і реалізації овочів. Раціональне розміщення й спеціалізація овочепродуктового підкомплексу є значним резервом збільшення виробництва овочевої продукції.

Аналіз останніх публікацій. Дослідженням проблематики даного питання займаються вітчизняні науковці, зокрема В. Андрійчук, О. Бугуцький, В. Бойко, Г. Дмитрійчук, В. Збарський, В. Криворучко, О. Лебединська, П. Макаренко, В. Рудь, М. Рудий, П. Саблук, К. Олефір, В. Ткачук, І. Червен, А. Шумейко та ін. Але в сучасних умовах господарювання агроекономічні проблеми, що ускладнюють використання потенціальних можливостей виробничих потужностей овочепродуктового підкомплексу, надалі залишаються актуальними.

Мета дослідження. Метою статті є аналіз та вивчення проблем, пов'язаних з нарощуванням виробничих потужностей овочепродуктивного підкомплексу, та задоволення потреб споживачів овочевою продукцією в умовах сьогодення.

Виклад основного матеріалу. Продуктові підкомплекси – це кінцево-цільові агропромислові структури, що в процесі агропромислової інтеґрації трансформуються в предметні агропромислові формування, які й реалізують на ділі переваги предметно-технологічного синтезу сільського господарства і переробної промисловості. Таким чином, продуктова вертикаль – це об'єктивно існуюча єдність галузей.

П.М. Макаренко розглядає теоретико-практичні підходи, в тому числі і з боку держави, до створення повнофункціонуючого овочевого ринку в Україні. Зрозуміло, що загальні принципи регулювання аграрного ринку в переважній більшості випадків розповсюджуються і на овочевий ринок [5]. Маються на увазі: цінова політика, кредитування і страхування, здешевлення техніки, вирішення соціальних проблем. Для овочевого ринку це має особливе значення ще у зв'язку з тим, що їх виробництво являється трудомістким. Проте, є безумовно і особливості функціонування ринку овочів, які теж обов'язково необхідно враховувати. Зокрема виробництво овочів зосереджено в переважній більшості в особистих господарствах, і за таких умов впливати на індивідуальних товаровиробників вкрай складно.

Одним із важливих секторів економіки України у формуванні продовольчої безпеки держави й експортного потенціалу країни є овочепродуктовий підкомплекс. Його сутність полягає у взаємопов'язаному та збалансованому функціонуванні сукупності різних галузей складної інтеграційної системи «виробництво овочів – переробка – реалізація овочевої продукції». Розвиток соціально орієнтованого ринку України та її вступ до СОТ зумовили виникнення потреби у розв'язанні актуальних проблем функціонування підкомплексу і переробної галузі.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Виробництво овочів і продукції їх переробки – одна із складових агропромислового комплексу України, що характеризується певною специфікою, широким асортиментом та багатоплановістю використання продуктів, багатогранністю функціональних зв'язків структурних ланок [1]. Внаслідок цієї специфіки та відповідно до природно-економічних факторів формується ринок овочевої продукції у свіжому і переробленому вигляді, суб'єктами якого виступають сільськогосподарські й переробні підприємства різних форм власності.

Овочівництво є важливою і разом з тим складною галуззю сільського господарства, яка забезпечує населення продуктами харчування, багатими на мінеральні речовини і вітаміни. Овочі найбільш цінні при споживанні у свіжому вигляді, проте їх не можна довго зберігати. Значну їх частину використовують для переробки – консервування, маринування, квашення. Тому невід'ємною частиною овочепродуктового підкомплексу є переробка з її інфраструктурою.

Вирощування овочів українськими виробниками налагоджено на високому рівні, але нарощуванню виробництва заважає відсутність сталої бази зберігання та реалізації продукції.

Через відсутність вітчизняного машинобудування для овочівництва та переробної галузі внаслідок високих цін на іноземні аналоги сільгосптоваровиробники мало використовують у вирощуванні овочевих культур нові конструкції сівалок, обприскувачів, культиваторів, машин для висаджування розсади, поливу, догляду за рослинами та збирання врожаю.

У переробній галузі відсутнє вітчизняне обладнання з енергозберігаючими технологіями, зокрема лінії з миття, сортування, консервації, пакування та інше, а також високі ціни на природний газ та електроенергію.

В.П. Рудь розв'язання проблем бачить, як впровадження нової парадигми за схемою: встановити квоти на імпорт овочевої продукції; створити умови для кооперації дрібнотоварних виробників через пільгове

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

оподаткування і кредитування, дотації на закупівлю добрив, агрохімікатів, техніки, паливно-мастильних матеріалів; надати державну підтримку; сприяти створенню станцій для надання послуг в механізації виробництва овочів; на державному рівні надати підтримку та прийняти участь в організації оптових ринків, збутових кооперативів та переробних підприємств; направити розвиток овочівництва по магістральному шляху розвитку – інтенсифікації [4].

Проблеми нарощування виробничих потужностей овочепродуктового підкомплексу окреслено на рис. 1.

Джерело: побудовано за даними [6]

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Виробництво овочів в загальному ланцюгу «виробництво – переробка – збут» працює в нерівноправних умовах з іншими двома, які диктують попит і ціни на вирощену продукцію [2]. Овочева галузь не може функціонувати без добре розвинутої переробної промисловості, яка зазнала деяких перетворень під час переходу до ринкової економіки. Скорочення виробництва овочів, нестабільна законодавча та податкова бази, неплатоспроможність підприємств і населення, застаріла техніка та технології, розрив між виробниками овочевої продукції та переробними підприємствами призвело до нестабільної роботи та занепаду овочепереробних підприємств. У них немає договірних відносин на сировину з сільськогосподарськими підприємствами.

Нарощування виробничих потужностей овочепродуктового підкомплексу потрібно нашій державі не тільки, щоб наситити ринок країни високоякісною овочевою продукцією але й для виходу на зовнішній ринок з експортом продукції [3].

Завдяки виходу на зовнішній ринок сільськогосподарські товаровиробники зможуть отримувати додатковий прибуток. Україна має можливості завоювати місце на світових ринках продовольства за рахунок постачання на них екологічно чистих овочів , які сьогодні мають все більший попит серед споживачів, в країнах Європейського Союзу.

Відкриті кордони сприяли ввезенню імпортної овочів, які почали витісняти вітчизняну продукцію з внутрішнього ринку. Тому з огляду на це постає необхідність приведення продовольчого законодавства у відповідність вимогам СОТ, що дасть змогу посилити контроль за неякісною імпортованою продукцією та виходити з власною продукцією на зовнішні ринки. Для ефективного функціонування овочепродуктового підкомплексу необхідно зосередити увагу на розширенні ассортименту та безпеці овочевої продукції, підвищенні якості овочів.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Тому кожна галузь овочепродуктового підкомплексу повинна розробити план дій щодо забезпечення конкурентоспроможності в умовах СОТ і майбутньої зони вільної торгівлі з ЄС.

Висновки. Для успішного завоювання позицій на світовому ринку необхідно нарощувати виробничі потужності овочепродуктового підкомплексу із запровадженням передового досвіду та використанням усіх останніх досягнень науково - технічного прогресу. Щоб сформувати сучасний овочепродуктовий підкомплекс треба раціональне поєднання сфер виробництва овочевої продукції та її переробки, зберігання й реалізації, що в кінцевому підсумку має стабілізувати її виробництво та споживання в свіжому і переробленому вигляді, давши можливість реалізувати частину товарної продукції за межі регіону на внутрішні й зовнішні ринки. Регулювання організаційно-економічних відносин у овочепродуктовому підкомплексі повинно спрямовуватися на створення рівних умов щодо економічної зацікавленості участі всіх суб'єктів у спільній діяльності. Таким чином, нарощування виробничих потужностей овочепродуктового підкомплексу України є реформування торгівлі на основі поглиблення її спеціалізації, розвитку конкуренції та кооперації, широкого залучення капіталу різних форм власності, посилення державного регулювання ринкових відносин; підвищення платоспроможності споживачів; поліпшення кредитного забезпечення, впровадження раціональної цінової, податкової, митної і страхової політики та підвищення ефективності використання ресурсів

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрійчук В. Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія , методика, аналіз: Монографія . – К: КНЕУ , 2005. – 200 с.
2. Кучеренко Т. Сьогодення й майбутнє вітчизняного овочівництва / Кучеренко Т. // Пропозиція : інформаційний щомісячник. Український журнал з питань агробізнесу. – Київ: ТОВ "Компанія" Юнівест Маркетинг ". – 2010 р. №1 С. 10 – 33.
3. Карасик О. М. Фінансові проблеми агропромислового комплексу України / О. М. Карасик // Таврійський науковий вісник. Збірник наукових праць ХДАУ. – Херсон: Айлант, 2007 – Вип . 51. – С . 40–356.
4. Рудь В. П. Сучасний стан та проблеми розвитку овочевого ринку в Україні // Вісник ХНТУСГ. – 2004. – Випуск . – 2. С. 310. – 345.
5. Макаренко П. М. Агробізнес в овочепродуктовому підкомплексі. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2007. –207 с.
6. Хан О. Ю. Стан та напрями розвитку сільськогосподарських підприємств регіону [Електронний ресурс]. – О.Ю. Хан / Режим доступу: http://www.mnau.edu.ua/abstracts/abstracts2013-01-21.pdf

УДК 657.212(213)

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ТА КРЕДИТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ

К.Ф. Кондюк – магістр

Науковий керівник : асистент Лесік І.М.

Миколаївський національний аграрний університет

Досліджено методологічні основи виникнення та обліку кредиторської та дебіторської заборгованості.Розглянуто причини виникнення даних економічних категорій, а також представлено шляхи для успішного контролю за їх рівнем

Ключові слова: *заборгованість, зобов'язання, розрахунки, кредиторська заборгованість, дебіторська заборгованість.*

Постановка проблеми.В умовах ринкової економіки аграрні підприємства стоять перед необхідністю оцінки фінансового стану, надійності та платоспроможності своїх партнерів. Така необхідність викликана несприятливим конкурентним середовищем, що змушує підприємства приділяти значних зусиль при виборі постачальників, підрядників або покупців. Успішне функціонування суб'єкта ринку в такому разі залежить від своєчасності розрахунків з покупцями , постачальниками та іншими контрагентами, тобто стану дебіторської та кредиторської заборгованості.

В нашій країні гостро стоїть питання проблеми неплатежів через відсутність усуб'єктів ринку контролю за розрахунками. Вітчизняні підприємства мають досить високий рівень як кредиторської так і дебіторської заборгованості, що вказує на їх ненадійність та низьку якість виконання договірних зобов'язань. За таких умов безконтрольного ведення розрахунків з дебіторами та кредиторами, гостро постає питання недопущення прострочення платежів і доведення заборгованості до безнадійної.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.Багато науковців займалися дослідженням питання щодо обліку дебіторської та кредиторської заборгованості. Велику увагу приділяли цій проблемі

вітчизняні науковці,серед яких варто визначити праці Н.О. Власової, О.М. Горбачова, Л.Л. Носач, О.А. Подолянчук, Н.Л. Марусяк, В.М. Чорної та М.Я. Яструбського.

Виклад основного матеріалу дослідження.Методологічні засади формування та обліку інформації про дебіторську і кредиторську заборгованості, а також вимоги щодо її розкриття у фінансовій звітності визначено відповідно у П(С)БО 10 " Дебіторська заборгованість" та П(С)БО 11 "Зобов'язання". Згідно з П(С)БО 10, дебіторська заборгованість – це сума заборгованості дебіторів підприємства на певну дату .

Розрахунки з дебіторами та кредиторами пов’язані з вхідними та вихідними фінансовими потоками. Стан цих розрахунків у певний момент часу розкривається через суми дебіторської та кредиторської заборгованості на цей момент. Таким чином, облік розрахунків з дебіторами та кредиторами полягає у визначенні сум дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства, оцінки і класифікації їх для відображення у фінансовій звітності.

Збільшення дебіторської заборгованості зумовлює зростання потреби в оборотному капіталі на стадії розрахунків і сповільнює його оборот. Внаслідок цього зростає період перебування оборотногокапіталу в сфері обігу[1].

Для правильної організації бухгалтерського обліку зобов'язань важливим є визначити момент виникнення зобов'язання, оскільки юридичні та економічні аспекти цього питання не збігаються. Так, у момент підписання договору на одержання кредиту між підприємством і банком виникає юридичне зобов'язання, суть якого полягає в тому, що воно підлягає виконанню в майбутньому. В бухгалтерському обліку підприємства зобов'язання відображається лише тоді , коли на його поточний рахунок банк зарахує грошові кошти.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Зобов'язання визнають, якщо його оцінка може бути достовірно визначена та існує ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок його погашення. Якщо на дату балансу раніше визнане зобов'язання не підлягає погашенню, то його суму зараховують до складу доходу звітного періоду [2].

Внаслідок отримання кредитів, які є видом зобов'язань, виникаєкредиторська заборгованість. Кредиторська заборгованість– тимчасово залучені суб'єктом у власне користування грошові кошти, які підлягають поверненню юридичній або фізичній особі.

Визнання зобов'язання тягне за собою відтік грошових коштів або інших активів підприємства в майбутньому. Іноді виникає ситуація, що післяпогашення підприємством одного зобов'язання виникає інше. Наприклад, погашення заборгованості перед постачальником за товари , роботи і послугивекселем. Значна питома вага у складі джерел коштів підприємства, як відомо, належить позичковим коштам, зокрема й кредиторській заборгованості.Вивчення її дає змогу аналізувати діяльність підприємства глибше та отримувати якісні показники, на основі яких можна зробити висновки щодо тенденцій розвитку підприємства та проблем його діяльності.

Своєчасність відображення впливу на фінансові результати підприємства простроченої дебіторської та кредиторської заборгованості забезпечує правильно організований бухгалтерський облік. На підприємствах, деналежним чином налагоджено та організовано облік – як синтетичний, так і аналітичний за кредиторами і дебіторами, не існує значних проблем щодо достовірності інформації. Не завжди, на жаль, підприємства правильно обліковують заборгованість, по якій минув строк позовної давності, а також не здійснюють в повній мірі своєчасного відображення операцій за претензіями, пояснюючи та посилаючись на відсутність на підприємствах юридичних служб [3].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Одним з шляхів покращення обліку дебіторської заборгованості можна вважати цифровий аналіз як засіб контролю законності та вірогідності господарських операцій, пов'язаних з дебіторською заборгованістю. Запропонований аналіз ґрунтується на зіставленні частот розподілу чисел за закономБенфорда. Використання цифрового аналізу дозволяє виявити факти шахрайства, неефективної кредитної та інкасаційної політики, помилок у бухгалтерському обліку. Для забезпечення такого принципу бухгалтерського обліку, як "обачність", дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи і послуги відображається в бухгалтерській звітності у чистій реалізаційній вартості, що враховує величину резерву сумнівних боргів. Питання визначення величини такого резерву потребує доопрацювання в плані конкретизації методики розрахунку. Слід запропонувати комплексний методичний підхід до розрахунку резерву сумнівних боргів, розробити комплексну методику розрахунку такого резерву, що містить аналітичну і математичну моделі розрахунку.

Суть аналітичної моделі полягає в оцінюванні рівня платоспроможності дебітора на основі розроблених критеріїв рівня неплатоспроможності, за результатами якого списують дебіторську заборгованість покупців і відображають списані суми як сумнівний борг. Процес визначення величини резерву сумнівних боргів з використанням аналітичної моделі доволі трудомісткий, але він дає змогу отримувати точний розрахунок величини резерву сумнівних боргів і реальну оцінку чистої реалізаційної вартості поточної дебіторської заборгованості.

Математична модель визначення величини резерву заснована на методі класифікації дебіторської заборгованості за термінами непогашення. Розроблення математичної моделі визначення величини резерву сумнівних боргів менш трудомістке і забезпечує повне зарахування в рівних частках суми непогашеної дебіторської заборгованості в такий резерв на час визнання заборгованості безнадійної.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Використання комплексного методичного підходу до розрахунку резерву сумнівних боргів забезпечує розробку комплексної політики розрахунку такого резерву, виходячи з всебічного оцінювання розмірів, складу та термінів виникнення дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи і послуги з урахуванням специфіки господарюючого суб'єкта.

Ряд авторів вважає, що важливо вдосконалювати методику визначення суми резерву сумнівних боргів. Потрібно внести зміни в діюче законодавство для стимулювання створення підприємствами цього резерву. Практика показує, що більшість акціонерних підприємств не створюють резерву сумнівних боргів, оскільки це вимагає вилучення з обороту коштів, що можуть бути задіяні в інших сферах діяльності, а також підприємства не хочуть нести додаткові трудові витрати на створення цього резерву [4].

З метою поліпшення стану розрахунків у практиці реалізації продукції у кредит підприємствам слід враховувати:

– термін надання кредиту (розроблення типових договорів, що передбачають граничний термін сплати за продукцію);

– критерії кредитоспроможності, за якими постачальник визначає здатність покупця своєчасно виконати фінансовізобов'язання та можливі варіанти оплати, якізвідси випливають;

– систему створення резервів за сумнівними боргами;

– систему збору платежів – процедури взаємодіїз покупцями у випадку порушення умов оплати;

– систему знижок за обумовлений та достатньо короткий період оплати продукції.

Водночас, для ефективної системи взаємовідносин із покупцями підприємству необхідно забезпечити високоякісне формування портфелю споживачів, яким можна надавати кредит, визначатиоптимальні умови кредитування, чітку процедуру пред'явлення претензій та рефінансування боргу.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Проте будь-яка ефективна система добору покупців на практиці не захищає від різноманітних помилок, у результаті яких, зокрема, виникає прострочена дебіторська заборгованість. Тому напідприємстві слід використовувати різні види фінансових операцій, що забезпечують прискоренутрансформацію дебіторськоїзаборгованості у грошові активи. Для цього підприємствам доцільно:

– враховуючи специфіку підприємств окремих видів економічної діяльності, розширити систему авансових платежів; найбільше це стосується виробництва на замовлення, оскільки така продукціяорієнтована на конкретного споживача, і її неоплата обумовлює значне вилучення оборотного капіталу вдебіторську заборгованість;

– впроваджувати знижки при достроковій оплаті, що прискорюватиме швидкість обороту оборотного капіталу;

– використовувати вексельну форму розрахунків із споживачами продукції, що сприятиме зростанню гарантії погашення дебіторськоїзаборгованості;

– практикувати використання факторингу як форми рефінансування дебіторської заборгованості, що прискорить її трансформацію у грошові активи.

Висновки. Отже, розглянувши різні варіанти рішення проблеми управління дебіторською та кредиторською заборгованістю, можна сказати, що досліджуване питання може бути вирішене тільки з ініціативи самого суб’єкта ринку шляхом запровадження своєчасного та постійного контролю за даними розрахунками. Так, ефективність управління дебіторською та кредиторською заборгованістю дасть можливість підприємству самому обирати та розширяти ринку збуту, диктувати умови покупцям або постачальникам, формувати резерви та необхідний обсяг резервного капіталу.

Необхідно зауважити, що кредиторська та дебіторська заборгованість є важливою та значною складовою діяльності підприємства, тому слід

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

пам’ятати, що як збільшення так і зменшення цих категорій призводить до негативних наслідків для фінансового стану. Так як високий рівень дебіторської заборгованості, хоч і означає отримання певних коштів в майбутньому, проте кредиторську заборгованість потрібно погашати зараз, незалежно від стану дебіторської заборгованості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1.Марусяк Н.Л. Дебіторська та кредиторська заборгованості як основні фінансові регулятори кругообігу оборотного капіталу підприємства/ Марусяк Н.Л. // Вісник Хмельницького національного університету 2010, № 2, Т. 2

2.Яструбський М.Я., Фарйон О.О. Дебіторська та кредиторська заборгованість:контроль та управління як запорука успішного розвитку / Яструбський М.Я., Фарйон О.О. // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. −Вип. 21.4. – Режим доступу :http://archive.nbuv.gov.ua

3.Подолянчук О.А., Чорна В.М. Організація внутрішньогосподарського контролю кредиторської заборгованості господарюючого суб’єкта / Подолянчук О. А., Чорна В. М. // Вінниц-й нац. агрн-й ун-т – 2010.[Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.rusnauka.com

4. Горбачова О.М., Лахай Л.В. Облік та аналіз дебіторської заборгованості / Горбачова О.М., Лахай Л.В. // Нац-йавіац.ун-т - 2009. [Електронний ресурс] – Режим доступу :http://archive.nbuv.gov.ua

УДК 657.37

ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ІНФОРМАЦІЙНА БАЗА ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ

О.В. Кривошеєв, магістр

Науковий керівник: асистент, Лесік І.М.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті окреслено поняття фінансової звітності, розглянуто її склад. Наведено основні напрями використання фінансової звітності як інформаційного джерела аналізу.

Ключові слова: *фінансова звітність, фінансовий аналіз, інформаційне забезпечення.*

Постановка проблеми. Сучасні умови господарювання вимагають критичного перегляду методології та методик проведення аналізу фінансового стану підприємства.

Найважливішим джерелом інформації про фінансово-господарську діяльність підприємства є фінансова звітність. Якісна і добре продумана звітність надає набагато більше інформації, ніж просто числову суму у підсумковому рядку. Вона формує дані, які можуть підвищити впевненість у прийнятті управлінських рішень, стати основою для формування моделі беззбиткової підприємницької діяльності та аналізу різних сценаріїв розвитку подій у комерційному секторі економіки. Система фінансової звітності формує основу для визначення основних показників ефективності, які в майбутньому дозволять виявити і попередити певні проблеми та створити інформаційну базу для виявлення тенденцій розвитку бізнесу.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Питанню фінансового аналізу, та фінансовій звітності як беспосереднього джерела для його здійснення, значну увагу приділяють як науковці, так і практики, зокрема Ф.Ф. Бутинець, А.А. Герасимов, Т.Д. Костенко С.З. Мошенський, О.В. Олійник, Н. Ворона, А. Свіріденко, В. Левіцька.

Метою статті є висвітлення поняття, складу та напрямків використання фінансової звітності при проведенні фінансового аналізу підприємства.

Виклад основного матеріалу. Аналіз фінансової звітності виступає як інструмент для виявлення проблем управління фінансово-господарською діяльністю, для вибору напрямів інвестування капіталу і прогнозування окремих показників і фінансової діяльності підприємства в цілому.

Бухгалтерська (фінансова) звітність є інформаційною базою фінансового аналізу, оскільки в класичному розумінні фінансовий аналіз - це аналіз даних фінансової звітності.

У Законі України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні", а також у НП(С)БО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" визначено, що фінансова звітність є бухгалтерською звітністю, яка дає інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період [5, 4].

Метою аналізу фінансової звітності є отримання інформативних параметрів, що дають об'єктивну і найбільш точну картину фінансового стану і фінансових результатів діяльності підприємства.

На базі бухгалтерської звітності: оцінюються ризики підприємницької діяльності, нараховуються податки, розраховуються дивіденди і так далі; приймаються рішення про доцільність і умови ведення справ з тим або іншим партнером; оцінюється фінансове положення потенційних клієнтів, постачальників, конкурентів або партнерів.

Про значення фінансової звітності при проведенні аналізу наголошують С.З. Мошенський та О.В. Олійник, вказуючи, що у ринкових умовах фінансова звітність суб'єктів господарювання є основним засобом комунікації та найважливішим елементом інформаційного забезпечення фінансового аналізу [3]. Показники фінансової звітності дозволяють в загальному оцінити рівень розвитку суб'єкта господарювання. Фінансова звітність є сукупністю форм бухгалтерської звітності, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період. Фінансова звітність надає інформацію як про фінансовий стан підприємства на конкретну дату, так і про основні напрями

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

його діяльності за певний період. Дані фінансової звітності є не лише основою фінансового аналізу звітного періоду, а й підставою для здійснення прогнозування.

Основними напрямами використання фінансової звітності як інформаційного джерела аналізу, вважаються наступні (табл. 1).

Таблиця 1

Напрями використання фінансової звітності як інформаційного джерела аналізу*

Форми фінансової звітності	Змістовне наповнення	Напрями використання інформації у фінансовому аналізі
Баланс (Звіт про фінансовий стан) (ф. № 1)	Економічні ресурси, що контролюються підприємством, і джерела їх формування	Горизонтальний і вертикальний аналіз, аналіз майнового та фінансового стану із застосуванням коефіцієнтів оцінка структури ресурсів, ліквідності та платоспроможності підприємства, фінансової стійкості, оцінка й прогнозування змін економічних ресурсів та їх джерел
Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) (ф.№2)	Доходи, витрати, фінансові результати діяльності	Аналіз результативності діяльності, структури доходів і витрат, прибутковості, ділової активності та їх прогнозування
Звіт про рух грошових коштів (ф. № 3)	Грошові кошти (акумулювання та напрями використання)	Аналіз грошових потоків від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства, основних джерел фінансування (за видами діяльності)
Звіт про власний капітал (ф.№4)	Величина та зміни у складі власного капіталу протягом звітного періоду	Аналіз структури капіталу, оцінка та прогнозування змін
Примітки до річної фінансової звітності (ф. № 5)	Облікова політика, інформація, що вимагає уточнення відповідно до вимог П(С)БО, деталізація статей звітності задля забезпечення її зрозумілості	Різні напрями деталізованого аналізу фінансового стану, виявлення причин змін
Додаток до приміток до річної фінансової звітності «Інформація за сегментами» (ф.№6)	Показники пріоритетних звітних сегментів, за допоміжними звітними сегментами, за допоміжними звітними географічними сегментами	Аналіз доходів, витрат і активів за сегментами

* Розроблено автором з використанням [3, 4]

Регулярність формування на підприємстві фінансової звітності дає можливість проводити аналіз оперативно, без витрачання додаткових зусиль

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

на пошук інформації. Окрім перерахованих форм, необхідно мати додаткову інформацію про підприємство, яку не завжди можна виділити з фінансової звітності. Зміст та обсяг інформації визначається характерними особливостями галузі або конкретного підприємства.

Етапи які виділяють у процесі підготовки фінансової звітності зображено на рисунку.

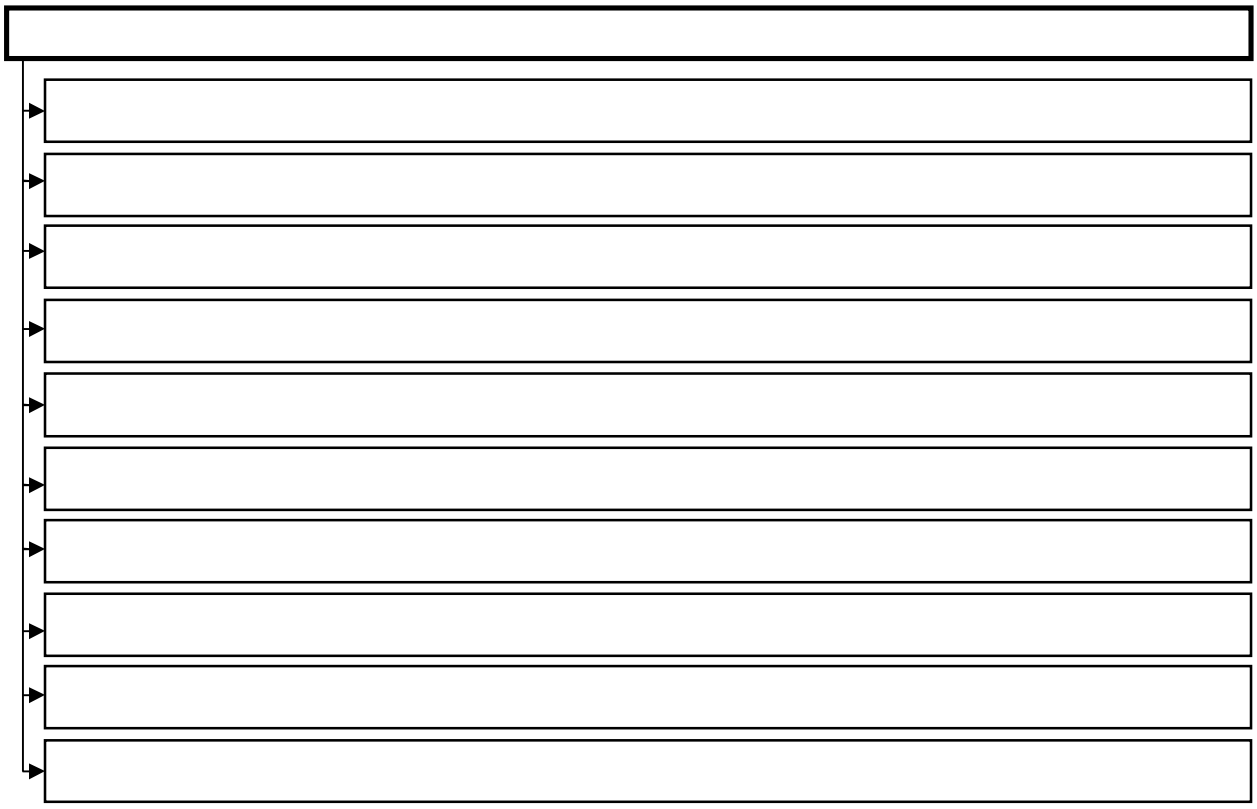

Рис. Етапи підготовки фінансової звітності

За міжнародними та національними стандартами передбачено складання звітності за елементами: активи, капітал, зобов'язання, доходи і витрати.

Згідно з міжнародними стандартами фінансова звітність підприємства містить: баланс, звіт про прибутки та збитки, звіт про зміни у власному капіталі, звіт про рух грошових коштів, облікову політику та пояснювальні примітки, тоді, як в Україні вона складається з балансу, звіту про фінансові результати, звіту про рух грошових коштів, звіту про власний капітал та приміток до звіту.

Слід наголосити, що національні П(С)БО передбачають конкретно встановлені форми фінансової звітності, коли міжнародні стандарти лише

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

встановлюють склад інформації, яка повинна відображатися у звітності.

Як додаток до Приміток для підприємств усіх форм власності, які повинні оприлюднювати річну фінансову звітність, потрібно подавати форму №6 "Інформація за сегментами". Ще одним нововведенням до приміток є форма №7 "Розрахунок податкових різниць за даними бухгалтерського обліку", яку, починаючи з 2007 року, подають юридичні особи, що є платниками податку на прибуток підприємства.

Основним документом фінансової звітності є Баланс, який складається на основі П(С)БО № 2. У цьому стандарті визначено зміст і форму балансу та загальні вимоги до розкриття його окремих статей. Баланс сформовано у горизонтальному одноступеневому форматі і складається він з двох таблиць (актив і пасив), залишки в яких вказують на дві дати(початок і кінець року), що забезпечує аналітичність цієї форми фінансової звітності.

Для прийняття управлінських рішень лише аналізу показників балансу недостатньо, а тому використовують інші форми звітності, насамперед Звіт про фінансові результати. Цей звіт зіставляє доходи і витрати, понесені за звітний період заради одержання доходів. Оскільки форма звіту надає інформацію про доходи і витрати, які не збігаються з грошовими надходженнями, виникає необхідність у складанні Звіту про рух грошових коштів та Звіту про власний капітал.

Звіт про рух грошових коштів надає інформацію про переміщення коштів підприємства протягом звітного періоду в результаті операційної (надходження протягом звітного періоду коштів від продажу продукції, від орендних операцій, платежі постачальникам, розрахунки з працівниками), інвестиційної (сплата протягом звітного періоду коштів під час придбання основних засобів, нематеріальних активів, фінансових інвестицій, надходження коштів під час продажу необоротних активів, фінансових інвестицій, надання позик, отримання дивідендів, відсотків), фінансової (отримання протягом звітного періоду коштів внаслідок емісії акцій, отримання позик, виплата відсотків і дивідендів) діяльності. Він дає змогу

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

оцінити зміни в активах підприємства, його фінансовій структурі; платоспроможність, можливість погасити борги, коли це необхідно; ліквідність; фінансову гнучкість; здатність підприємства виконувати зобов'язання, сплачувати дивіденди у майбутньому.

Звіт про власний капітал складають для відображення змін у капіталі, що виникали протягом періоду. Він повідомляє про джерела капіталу підприємства, правові обмеження щодо розподілу інвестованого капіталу, розподіл дивідендів та пріоритетність прав на майно підприємства [2]. Такі дані більш актуальні для власників і доповнюють інформацію попередніх форм фінансової звітності.

Висновки. Таким чином, кожна форма фінансової звітності надає інформацію про різні аспекти діяльності підприємства, доповнюючи одна одну, Аналіз бухгалтерської (фінансовою) звітності виступає як інструмент для виявлення проблем управління фінансово-господарською діяльністю, для вибору напрямів інвестування капіталу і прогнозування окремих показників. Ретельне вивчення звітності розкриває причини досягнутих успіхів, а також недоліків в роботі підприємства, допомагає намітити шляхи вдосконалення його діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вороная Н., Свіріденко А. Річна фінансова звітність. [Текст]/ Наталія Вороная, Алла Свіріденко // Податки та бухгалтерський облік. Спецвипуск. - 2010. - 27 грудня (№12): Річна фінансова звітність. - С. 4-13.

2. Левіцька С. Організація обліку господарської діяльності підприємства. [Текст]/ Світлана Левіцька // Бухгалтерський облік і аудит. - 2010. - №6. - С. 6-13.

3. Мошенський С.З. Економічний аналіз: Підручн. / С.З.Мошенський, О.В.Олійник. / [за ред. д.е.н., проф. Ф.Ф.Бутинця] / [2-ге вид., доп. і перероб.]. - Житомир: ПП «Рута», 2007. -704с.

4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності", затв. Наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013р. №73, [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua

5. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 липня 1999 року № 996-ХІУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua

УДК 657

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОРЯДКУ СКЛАДАННЯ ЗВІТУ ПРО ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ

Т.С. Крячкова, студентка

Науковий керівник: асистент Лесік І. М.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто методику складання Звіту про власний капітал з урахуванням особливостей елементів власного капіталу підприємства.

***Ключові слова**: власний капітал, нерозподілені прибутки, непокриті збитки, внески засновників, резерви, акції, облікова політика, звіт про власний капітал.*

Актуальність теми. Обґрунтування необхідності забезпечення доступною інформацією про власний капітал користувачів підприємства виступає відправним моментом розробки методики його документування та складання внутрішньої звітності. Дослідження облікового забезпечення користувачів інформацією про елементи власного капіталу є одним із вирішальних умов щодо ефективного управління підприємством. При цьому слід врахувати, що процесом управління займаються фахівці різних напрямів діяльності, які не розуміються на бухгалтерських показниках і їх взаємозв'язку. Тому виникає необхідність детального розгляду порядку складання Звіту про власний капітал і звернути увагу на його можливе удосконалення для можливості отримання даних, про низку господарських операцій, які зумовлюють зміни окремих складових власного капіталу підприємств.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Проблеми документування операцій та складання внутрішньої звітності висвітлюються в працях науковців Сопка В.В., Бутинця Ф.Ф., Голова С.Ф., Малюги Н. М. та інших. Але питання складання Звіту про власний капітал на основі його складових потребують більш детального вивчення та деталізації.

Метою статті є вивчення організації на підприємстві ефективного обліку власного капіталу із врахуванням його організаційно-технологічних особливостей.

Виклад основного матеріалу. Звіт про власний капітал – звіт, який відображає зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду. Його метою є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про стан та рух власного капіталу підприємства на певну дату. Для здійснення на його основі ефективних рішень до нього, як і будь-якого іншого звіту, висувається ряд вимог, що закріплені Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»:

— достовірність;

— дохідливість;

— доречність;

— порівнянність [1].

Склад власного капіталу наведено у першому розділі пасиву Балансу (форма №1), який включає статутний, пайовий, додатковий вкладений капітал, інший додатковий капітал, резервний, неоплачений і вилучений капітал, нерозподілений прибуток (непокритий збиток). Проте, для прийняття управлінських рішень важливою є інформація не лише про зміни, що відбулись у власному капіталі, а й про їхні джерела. Розшифрування першого розділу пасиву балансу міститься у звіті про власний капітал [2].

Визначення змісту і форми Звіту та загальні вимоги до розкриття його статей представлені П(С)БО 5 «Звіт про власний капітал». Норми П(С)БО 5 поширюються на підприємства, організації та інших юридичних осіб усіх форм власності (крім банків і бюджетних установ) [3].

При складанні звіту необхідно враховувати вимоги інших П(С)БО, а саме:

1) П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» та П(С)БО 2 «Баланс», в яких наводиться визначення більшості елементів капіталу;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

2) П(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах» щодо визначення сум коригувань нерозподіленого прибутку;

3) П(С)БО 20 «Консолідована фінансова звітність» щодо складання Звіту про власний капітал підприємства, яке обліковує інвестиції у дочірні, асоційовані та спільні підприємства за методом участі в капіталі.

Звіт про власний капітал має вигляд таблиці і є допоміжним аналітичним звітом до Балансу та відображає залишок і зміни кожного з елементів власного капіталу по закінченню року на підставі даних бухгалтерського обліку.

Показники залишку за окремими видами власного капіталу на початок періоду переносяться з відповідної графи Балансу підприємства. По вертикалі відображаються операції, які можуть призвести до змін у власному капіталі. На перетині відповідних вертикальних рядків і горизонтальних граф відображаються дані, що характеризують вплив тих чи інших операцій на стан позицій власного капіталу.

В окремих рядках записують показники, що відражають залишок на початок року, скоригований залишок на початок року, підсумок змін у капіталі, залишок на кінець року [7].

Недоліками структури звіту є недостатня інформативність про зміни власного капіталу підприємства, зокрема про безоплатно одержані активи і про джерела їх надходження, детально не описано причини змін у статутному та додатковому капіталі тощо.

Звіт про власний капітал тісно пов’язаний з балансом, оскільки інформація про залишки капіталу в розрізі окремих його видів на початок і кінець року повинна відповідати даним I розділу пасиву балансу. Однак, Звіт форми № 4 містить значно більше інформації про залишки капіталу, ніж баланс. Окремим блоком показників у ньому відображається коригування залишків капіталу на початок року. Таке коригування проводиться відповідно до П(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах» за трьома статтями:

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

— зміна облікової політики (ряд. 020) – відображається вплив зміни облікової політики на події та операції попередніх періодів через коригування сальдо нерозподіленого прибутку;
— виправлення помилок (ряд. 030) – здійснюється шляхом коригування сальдо нерозподіленого прибутку на суму виявлених помилок при складанні фінансових звітів після дати балансу;
— інші зміни (ряд. 040) – ні в П(С)БО 5 «Власний капітал», ні в П(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах» чітко не вказано, що повинно відображатися за цією статтею [4].

Звіт про власний капітал складається з шести розділів (рис. 1)

Рис. 1. Розділи Звіту про власний капітал

Джерелами інформації для заповнення форми «Звіту про власний капітал» є: засновницькі документи підприємства, посвідчення про реєстрацію випуску цінних паперів, інші розпорядження повноважних органів підприємства щодо операцій, які призводять до змін у власному капіталі; заповнений «Баланс» за звітний рік (форма № 1); заповнений «Звіт про фінансові результати» за звітний рік (форма № 2); записи по рахунках класу 4 «Власний капітал та забезпечення зобов’язань»; примітки до річної фінансової звітності; дані про суму коригувань капіталу внаслідок змін облікової політики; виправлення помилок тощо.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Структура Звіту про власний капітал розкриває складові власного капіталу (таблиця 1) [6].

Таблиця 1

Складові власного капіталу

Складові власного капіталу	Характеристика
Статутний капітал	Зафіксована в установчих документах загальна вартість активів, які є внеском власників (учасників) до капіталу підприємства.
Пайовий капітал	Сума пайових внесків членів спілок та інших підприємств, що передбачена установчими документами.
Додатковий вкладений капітал	Сума, на яку вартість реалізації випущених акцій перевищує їхню номінальну вартість в акціонерних товариствах та суму капіталу, який вкладено засновниками понад статутний капітал на інших підприємствах.
Інший додатковий капітал	Сума дооцінки необоротних активів, вартість необоротних активів, безкоштовно отриманих підприємством від інших юридичних або фізичних осіб та інші види додаткового капіталу.
Резервний капітал	Сума резервів, створених відповідно до чинного законодавства або установчих документів, за рахунок нерозподіленого прибутку підприємств.
Нерозподілений прибуток	Сума нерозподіленого прибутку, тобто сума частини чистого прибутку, що не була розподілена між власниками.
Неоплачений капітал	Сума заборгованості власників (учасників) за внесками до статутного капіталу.
Вилучений капітал	Фактична собівартість акцій власної емісії або часток, викуплених товариством у його учасників.

Алгоритм складання Звіту про власний капітал з врахуванням основних джерел інформації представлений на рис. 2.

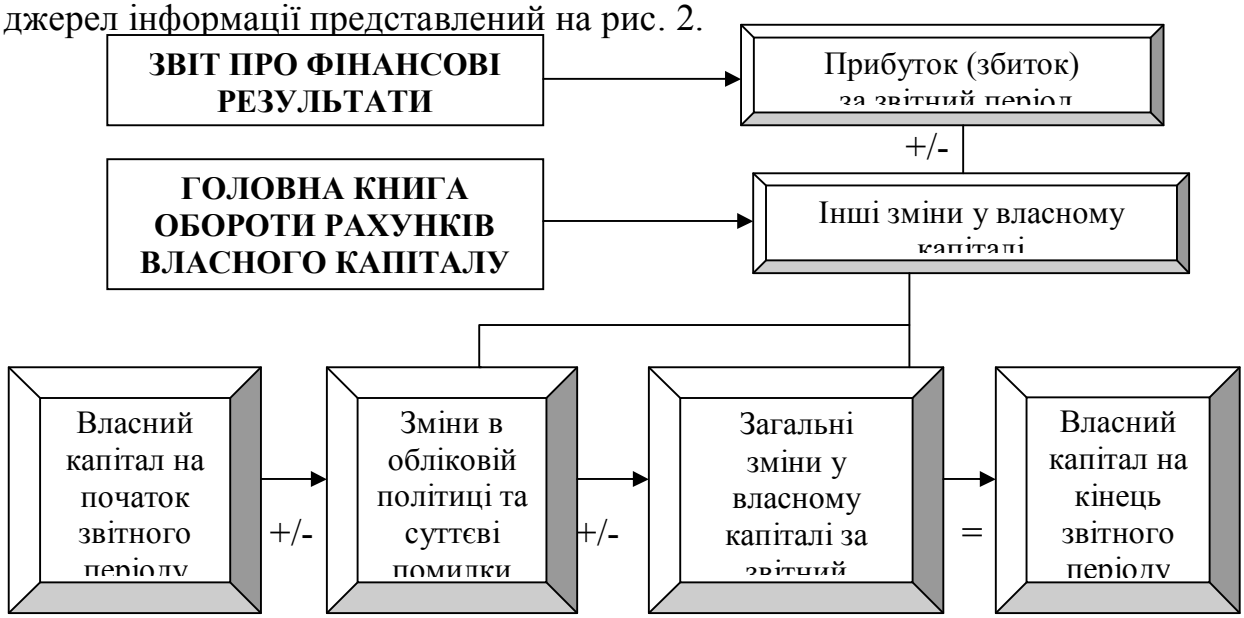

Рис. 2. Алгоритм складання Звіту про власний капітал з врахуванням основних джерел інформації

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Висновки. Облік власного капіталу має досить велике значення через важливість даного виду капіталу для діяльності підприємства. Облік власного капіталу на підприємстві організований лише для виконання вимог чинного законодавства, в той час як правильна організація обліку є запорукою отримання точної і потрібної інформації, яка є основою ефективних управлінських рішень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом МФУ від 31.03.99 р. №87 [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.zakon.rada.gov.ua
2. П(С)БО 5 «Звіт про власний капітал» затверджене наказом МФУ від 31.03.99 р. №87 [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.zakon.rada.gov.ua
3. П(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансовій звітності» затверджене наказом МФУ від 31.03.99 р. №87 [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.zakon.rada.gov.ua
4. Бухгалтерський облік та фінансова звітність в Україні: навчально-практичний посібник / під ред. С.Ф. Голова. – Дніпропетровськ, 2001. – 832 с.
5. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів [Ф. Ф. Бутинець та ін.]; під заг. ред. Ф. Ф. Бутинця. – 8-ме вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП «Рута», 2009. – 912с.
6. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський облік: Облікова політика і план рахунків, стандарти і кореспонденція рахунків, звітність: навч. посібник для вузів /Ф.Ф.Бутинець, Н. М. Малюга; - Житомир: Рута, 2001. – 512 с.
7. Сопко В. В. Бухгалтерський облік [Текст] : навч.посіб. / В. В. Сопко. – 2-е вид., перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 1999. – 500 с.

УДК 658.14/17(047.32)

ОСНОВНІ МЕТОДИ Й АНАЛІЗ СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

О.В. Лозова, магістрант

Науковий керівник: асистент Лесік І.М.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті досліджено основні методи й аналіз складання фінансової звітності підприємств, розроблено головні вимоги щодо звітності підприємств .

Ключові слова: *фінансова звітність, облік, грошовий вимірник, підприємство.*

Актуальність проблеми. В умовах ринкової економіки діяльності підприємств фінансова звітність є основним засобом комунікації забезпечення фінансового стану. З метою покращення господарювання на підприємствах проводиться аналіз фінансового стану з використанням фінансової звітності, яка потребує реформування, запровадження методології розкриття економічної інформації для забезпечення відкритості, прозорості та зіставності фінансової звітності суб’єктів господарювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання формування та аналіз фінансової звітності досліджуються у працях вітчизняних науковців і фахівців у галузі обліку і економічного аналізу, зокрема: Ф.Ф. Бутинця, М.В.Кужельного, Т.М. Сльозко, Н.М. Цвєткова та інших.

Постановка завдання. Метою наукового дослідження є застосування основних методів й аналіз складання фінансової звітності підприємств.

Виклад основного матеріалу. Законом України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність" зазначено, що ведення бухгалтерського обліку є обов'язковим для всіх підприємств [1]. Дані обліку служать підставою для складання всіх видів звітності, що використовують грошовий вимірник - фінансової, податкової, бухгалтерської.

Фінансова звітність - це бухгалтерська звітність, яка містить інформацію про фінансовий стан, результат діяльності і рух грошових коштів

підприємства за звітний період. Вона повинна забезпечити інформацію користувачів щодо:

- придбання, продажу і володіння цінними паперами;
- участі в капіталі підприємства;
- оцінки якості управління;
- оцінки здатності підприємства своєчасно виковувати свої зобов'язання;
- забезпечення зобов'язань підприємством;
- визначення суми дивідендів, що підлягають розподілу;
- регулювання діяльності підприємства;

Фінансова звітність повинна задовольняти потреби тих користувачів, які не можуть вимагати звітів, складених з урахуання конкретних інформаційних потреб.

Інформація, яка наведена в фінансових звітах повинна бути зрозуміла та розрахована на однозначне тлкмачення її користувачам за умови, що вони мають достатні знання. Фінансова звітність повинна включати інформацію, котра впливає на прийняття рішень, дозволяє своєчасно оцінити минулі, поточні, майбутні події, підтвердити та скорегувати їх оцінку, здійснену в минулому [2].

Головні вимоги до звітності - це обов'язковість подання, державна регламентація, своєчасність складання і подання, простота, зрозумілість і загальна доступність, достовірність, єдність методики звітних показників, порівнянність звітних показників за різні періоди, доречність, раціональність, економічність і дійовість.

Міжнародна практика розробила певні методи аналізу фінансової звітності, які ґрунтуються на різноманітних абсолютних та відносних типових показниках, що дають можливість не тільки проводити аналіз статей балансу підприємства, але і робити порівняльний аналіз по ряду підприємств окремої галузі господарства або таких, що займаються аналогічними видами діяльності. Такі співставлення звичайно проводяться не тільки за звітний

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

період, але і за ряд років, що відображає доволі тривалий період діяльності підприємства [3]. Це дозволяє визначати тенденції розвитку підприємства на перспективу, що має велике значення в практичній діяльності, оскільки підприємства здійснюють як довгострокове, так і середньострокове та поточне планування своєї діяльності.

Основними методами аналізу звітності є наступні:

- читання звітності;
- горизонтальний аналіз;
- вертикальний аналіз;
- трендовий аналіз;
- розрахунок фінансових коефіцієнтів.

Читання звітності - це вивчення абсолютних показників, представлених у звітності. Шляхом читання звітності визначають майновий стан підприємства, коротко - і довгострокові інвестиції, джерела фінансування власного капіталу, оцінюються зв'язки між постачальниками і покупцями, виручка від діяльності та прибуток звітного року.

Горизонтальний аналіз - дозволяє визначити абсолютні і відносні зміни різних статей звітності у порівнянні з попереднім роком, півріччям чи кварталом.

Для визначення змін у господарській політиці підприємства більш, ніж за два послідовних роки, застосовується аналіз тенденцій розвитку (аналіз тренду), який є варіантом горизонтального аналізу.

Аналіз тенденцій розвитку передбачає використання індексів. При розрахунку індексів значення базисного року приймається за 100%. Відповідно до цього розраховуються індекси для інших років. Базисним роком обирається той рік, показники якого є типовими, характерними для здійснення підприємницької діяльності за нормальних умов. При цьому слід обирати тільки значимі показники.

На відміну від горизонтального аналізу, що показує динаміку статей фінансової звітності за ряд років, вертикальний аналіз є аналізом внутрішньої

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

структури звітності. При проведенні такого аналізу ціла частина приймається за 100% і обчислюється питома вага кожної її складової. Такими цілими частинами може бути валюта балансу (Актив, Пасив), обсяг реалізації у Звіті про фінансові результати. За допомогою цього методу аналізу з'ясовують, яку частку у групі або підгрупі становить конкретна стаття, що дозволяє визначити вплив показника цієї статті на діяльність підприємства.

Оцінити фінансову звітність підприємства допомагають різні фінансові коефіцієнти, які показують фінансові пропорції між різними статтями звітності.

Фінансові коефіцієнти можна умовно поділити на чотири групи: показники ефективності виробничої діяльності; ділової активності; ліквідності та фінансової стійкості.

В залежності від конкретних цілей та завдань можна виконати фінансовий аналіз різного ступеня деталізації. Єдиної методики немає, тому аналітики використовують різноманітні набори показників.

Найчастіше оцінку фінансового стану проводять за допомогою фінансових коефіцієнтів, розрахованих на підставі показників балансу і Звіту про фінансові результати. За допомогою цього способу вивчаються такі важливі аспекти фінансового стану і результатів діяльності підприємства, як ліквідність, довгострокова платоспроможність, рентабельність [4].

Проте, перш ніж користуватись інформацією бухгалтерських звітів, треба переконатися в її достовірності, впевнитися у правильності їх заповнення і точності зроблених арифметичних підрахунків при виведенні окремих показників. Деякі показники входять до різних звітних форм і, отже, при правильному складанні звіту обов'язково повинні збігатися.

Необхідно пам'ятати, що будь-який висновок та найбільш ефективна рекомендація, зроблені за результатами аналізу, можуть бути поставлені під сумнів, якщо документи не перевірені та належним чином не підготовлені.

Висновки. Методи аналізу фінансового стану дають можливість не тільки аналізувати статті балансу підприємства, але й порівнювати

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

підприємства окремої галузі господарства або таких, що займаються аналогічними видами діяльності. Такі співставлення звичайно проводяться не тільки за звітний період, але і за ряд років, що відображає доволі тривалий період діяльності підприємства. Це дозволяє визначати тенденції розвитку підприємства на перспективу, що мас велике значення в практичній діяльності, оскільки підприємства здійснюють як довгострокове, так і середньострокове та поточне планування своєї діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України від 16 липня 1999 р. № 996-XIV «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (зі змінами та доповненнями) / [Електронний ресурс]: – Режим доступу: http:// zakon 1.rada.gov.ua/cgi bin/laws/main. cgi?nreg=996-14.
2. Бутинець, Ф. Ф. Аудит [Текст] : підручник для студентів спеціальності «Облік та аудит» вищих навчальних закладів / Ф. Ф. Бутинець. – 2 - ге вид., переробл. та доп. – Житомир : ПП «Рута», 2002. – 672 с. – ISBN 966 – 7570 – 14 -2
3. Кужельний, М. В. Контроль фінансової звітності та правильності її складання [Текст] : навчально - методичний посібник / М. В. Кужельний, Є. В. Калюга, О. В. Калюга. – К. : Ніка - Центр : Ельга, 2007. – 240 с. –ISBN 966-5 21- 118 -8.
4. Сльозко, Т. М. Основні проблеми бухгалтерського обліку та звітності [Текст] / Т. М. Сльозко // Фінанси України. – 2010. – No 3. – С. 110 –117
5. Цвєткова, Н. М. Сучасна організація обліку та складання звітності для прийняття управлінських рішень [Текст] / Н. Цвєткова // Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. – No 3. – С. 14 –28.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 236:236:11

ЗНАЧЕННЯ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО ОБЛІКУ І ЗВІТНОСТІ В ЕФЕКТИВНОМУ УПРАВЛІННІ ВИТРАТАМИ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА

Л.В. Мачильська, магістрант

Науковий керівник: ассистент Лесік І.М.

Миколаївський національний аграрний університет

Теоретично визначено основні фактори впливу на побудову форм внутрішньогосподарської звітності на сільськогосподарських підприємствах. Обґрунтовано необхідність їх впровадження під час проведення стратегічного планування діяльності підприємства.

***Ключові слова**: витрати, внутрішньогосподарська звітність, центри виникнення витрат.*

Актуальність проблеми Ведення внутрішньогосподарського обліку і складання звітності є запорукою прийняття ефективних управлінських рішень. Так, внутрішньогосподарська звітність є основним джерелом інформації про умови та результати діяльності підприємства. Вона дозволяє здійснювати контроль витрат на всіх етапах виробничого процесу.

Однак, формування національної системи бухгалтерського обліку і звітності, на сьогодні, в умовах адаптації до міжнародних стандартів, потребує чітко встановлених рекомендацій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Особливості формування внутрішньогосподарської звітності розкриваються у працях багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених. Серед них: Н. Котельнікова, Л. Гуцаленко, Г. Касянова, С. Колесникова, Л. Нападавська. Однак, питання змісту внутрішньогосподарської звітності залишилося не вирішеним і потребує подальшого вивчення.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження теоретичних аспектів формування та використання внутрішньогосподарської звітності як одного з інструментів управління витратами в галузі тваринництва.

Виклад основного матеріалу. Внутрішня звітність – це комплекс взаємозв'язаних даних і розрахункових показників, що відображають функціонування підприємства як суб'єкта господарської діяльності, згрупованих у цілому по підприємству й у розрізі структурних підрозділів. Основна мета внутрішньої звітності полягає у можливості забезпечення користувачів об'єктивною інформацією щодо діяльності центрів відповідальності для прийняття ефективних управлінських рішень. Необхідність внутрішньої звітності підтверджує Н.В. Котельникова, зазначаючи: «Для кожної сфери відповідальності доцільно розробити набір показників, що характеризують ефективність його діяльності, а також регламент збору, обробки та зберігання отриманої інформації. Найважливішим тут є правильно визначити, яка інформація, що накопичена центрами, має знайти відображення в управлінській звітності» [1].

Система внутрішньогосподарської звітності – це форма оберненого зв'язку керівників центрів відповідальності з об'єктами управління [2].

Г.Ю. Касьянова та С.Н. Колесников систему внутрішньої звітності визначають як один із найскладніших і найважливіших елементів управлінського обліку, що дозволяє керівництву підприємства з одного боку, зрозуміти межі своїх можливостей в отриманні необхідних показників та виконавців, а також можливостей інформаційної та технічної служб, а з іншого боку – отримати ці дані оформлені належним чином, тобто у вигляді, в якому їх зручно використовувати для прийняття управлінських рішень [3].

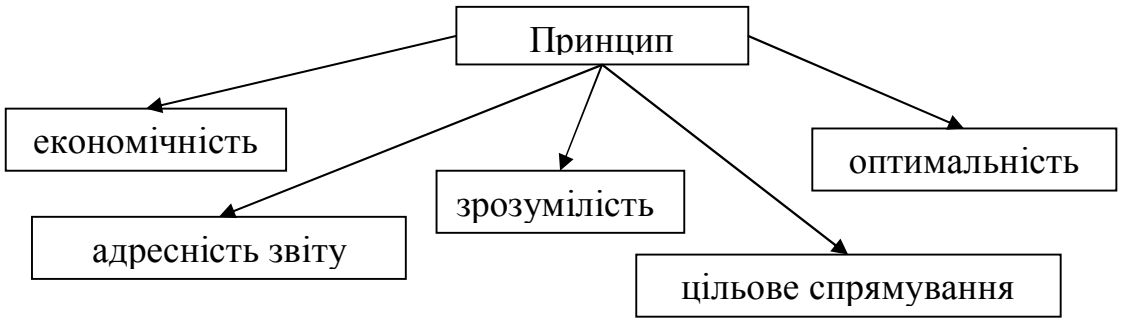

Рис.1. Обов'язкові принципи формування релевантних вимог управління внутрішньої звітності*

*Джерело: побудовано з використанням [3]

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Отже, під час складання внутрішньогосподарської звітності необхідно враховувати специфіку діяльності підприємства і порядок формування показників фінансової звітності:

- центри формування інформації про доходи і витрати;
- достатність інформації для виявлення відхилень фактичних результатів від запланованих;
- відповідність інформації про доходи і витрати за видами продукції;
- відповідність обсягу інформації організаційно-технологічним особливостям виробництва певного виду продукції;
- достовірність показників внутрішньогосподарської звітності.

Крім того, враховуючи особливості діяльності сільськогосподарського підприємства у галузі тваринництва: тривалість періоду виробництва, наявність декількох центрів виникнення витрат і центрів відповідальності, залежність кінцевого результату від якості продукції, можна виділити деякі фактори впливу на побудову внутрішньогосподарської звітності, деякі з них представлені на рисунку 2.

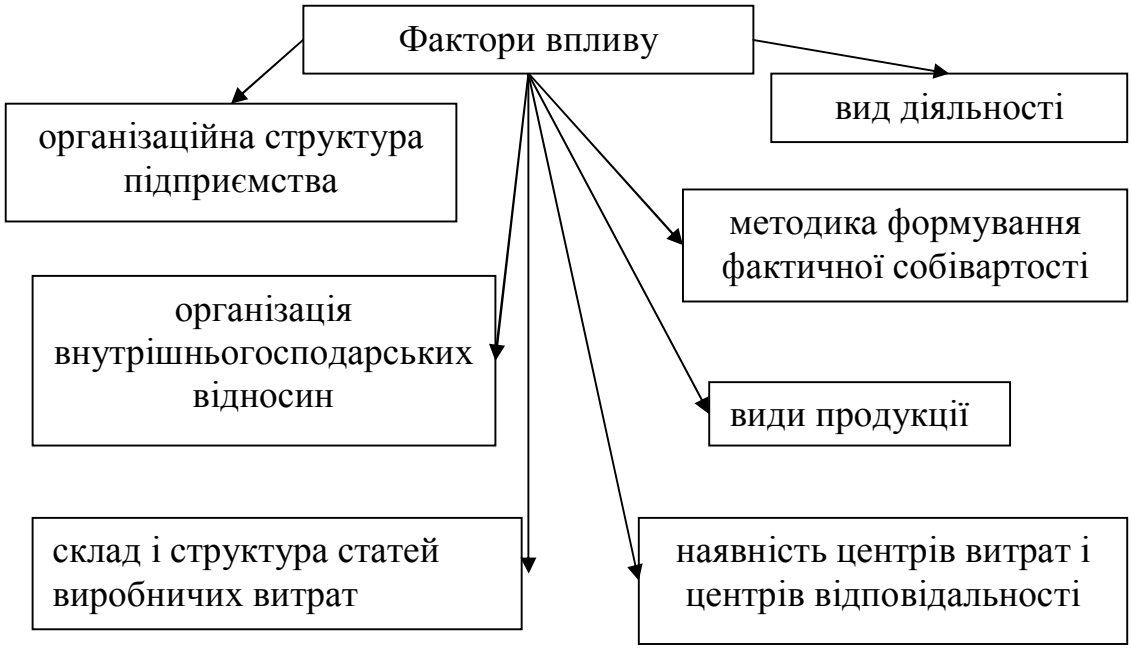

Рис.2. Фактори впливу на побудову внутрішньогосподарської звітності*
*Джерело: побудовано з використанням [5]

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Внутрішньогосподарська звітність повинна розкривати умови і результати діяльності структурних підрозділів. Так, результат діяльності окремого виробничого підрозділу можна оцінити після одержання готової продукції, яка має відповідати встановленим на неї державним стандартам якості.

Об'єктами обліку виробничих витрат у тваринництві є технологічні групи тварин за їх видами. На кожну таку групу тварин відкривають окремі аналітичні рахунки, на яких відображують витрати на утримання тварин і вихід продукції тваринництва. Виробництво продукції тваринництва супроводжується складанням щомісячного розрахунку визначення приросту, який надасть можливість контролювати діяльність відповідного центру витрат на основі запланованого бюджету. При цьому порівняння фактичних результатів із запланованими покаже відхилення від бюджету. Таким чином, зміст форми внутрішньогосподарської звітності залежатиме від окремих центрів виникнення витрат та відповідної номенклатури їх статей.

Крім цього, кількість контрольованих і оцінюваних показників діяльності виробничих підрозділів має бути узгоджена із завданнями, які стоять перед підприємством. Показники, за якими здійснюється контроль і оцінка діяльності, повинні мати кількісний вимір на основі оперативного і бухгалтерського обліку. Оскільки, саме оперативність, достовірність та об'єктивність даних забезпечують своєчасність втручання в будь-який господарський процес і є ефективним важелем управління.

Облік витрат за кожним структурним підрозділом підприємства здійснюється відповідно до окремо визначених статей витрат. Так, на механізованих роботах, наприклад, необхідно зазначити кількість і вартість використаного пального, електроенергії, кормів, засобів захисту тварин. Відхилення даних певних статей вказує на недотримання технології вирощування та відгодівлі, що негативно впливає на якість одержаної продукції.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Крім інформації про склад виробничих витрат внутрішньогосподарська звітність має надавати оперативну інформацію про кількість та якість одержаної продукції та хід збиральних робіт.

Проводячи оцінку практичного досвіду і наукових джерел, можна запропонувати таку процедуру послідовності формування внутрішньої звітності на сільськогосподарському підприємстві:

Рис. 3. Процедура формування внутрішньої звітності на сільськогосподарському підприємстві*

*Джерело: побудовано з використанням [2,3,5]

Висновки. Внутрішньогосподарська звітність має велике значення для управління підприємством, оскільки вона містить інформацію про наслідки раніше прийнятих управлінських рішень і є інформаційним джерелом на перспективу. Система внутрішньої звітності підприємства, яка дає змогу стежити за показниками, що відображають рівень поточного збуту, суми витрат, обсяги матеріальних запасів, рух готівки, дані про дебіторську та

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

кредиторську заборгованість, інші показники внутрішньої звітності, акумулює дані про фінансовий стан і результати діяльності підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Котельникова Н.В. Построение системы внутреннего информационного обеспечения компании [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ourtexasbook.com.
2. Гулиценко Л.В. Внутрішньогосподарська звітність як інформаційне джерело ефективного управління підприємством [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/.
3. Гуренко Т.О. Формування внутрішньогосподарської звітності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/.
4. Нападовська Л.В. Управлінський облік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ourtexasbook.com.
5. Сторожук Т.М. Внутрішньогосподарська звітність підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/8_NMIW_2012/Economics/7_103833.doc.htm

УДК 657.375:657.442

ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ БАЛАНСУ ТА ЗВІТУ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ВІДПОВІДНО ДО ВИМОГ МСФЗ

О.В. Миколовська, студентка

Науковий керівник: асистент Лесік І.М.

Миколаївський національний аграрний університет

Досліджено сучасну практику складання балансу та звіту про фінансові результати підприємств в Україні відповідно до МСФЗ (Міжнародних стандартів фінансової звітності). Визначено позитивні та негативні сторони застосування МСФЗ.

Ключові слова: *фінансова звітність, Міжнародні стандарти фінансової звітності, Закон України, підприємство, суб'єкти господарювання.*

Актуальність теми. Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" було заявлено про перехід учасників фінансового ринку України на міжнародні стандарти фінансової звітності з 2012 року. Тому суб'єктам господарювання які в обов'язковому порядку повинні перейти на застосування фінансової звітності відповідно до МСФЗ, необхідно ознайомитись з особливостями складання фінансової звітності за для уникнення помилок.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дана проблема вивчалася та досліджувалася у працях вітчизняних діячів, таких як: С. Голов, Ф. Бутинець, І. Кашуба, Є. Мних, М. Чумаченко, Л. Кіндрацька, І. Лазаришина, В. Костюченко та ін. Проте у зв'язку з переходом України на світовий ринок, суб'єктам господарювання необхідно надавати інформацію зрозумілою для будь-яких іноземних користувачів. Тому ряд актуальних питань щодо особливості та правильності складання фінансової звітності відповідно до МСФЗ потребує додаткового вивчення.

Виклад основного матеріалу. Законодавчою основою застосування МСФЗ є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» .

Коло суб’єктів господарювання, які обов’язково мають застосовувати МСФЗ:

- з 2012 року публічні акціонерні товариства, банки, страховики;
- з 2013 року підприємства, які надають фінансові послуги, крім страхування та пенсійного забезпечення, а також здійснюють недержавне пенсійне забезпечення;
- з 2014 року підприємства, які провадять допоміжну діяльність у сферах фінансових послуг і страхування.

Всі інші суб’єкти господарювання мають право добровільно перейти на застосування МСФЗ [1].

Перехід до застосування МСФЗ відбувається за мінімальних трансакційних витрат.

Це стосується як суб’єктів господарювання, яким не нав’язуються ні обов’язкове навчання, ні сертифікація спеціалістів та яким безоплатно надаються навчальні матеріали (значна частина яких вже знаходиться у вільному доступі та постійно оновлюється), так і держави, що не витратила додаткових бюджетних коштів на забезпечення процесу переходу.

Підприємства, які повинні складати фінансову звітність за МСФЗ, застосовують ті самі форми звітності, що й інші підприємства. Проте кожна форма звітності відрізняється своєю особливістю складання.

Зокрема, звертаємо увагу на такі нюанси заповнення Балансу (еквівалент Звіту про фінансовий стан) [2].

1. Рядки 200 «Дебіторська заборгованість із внутрішніх розрахунків» і 600 «Поточні зобов'язання із внутрішніх розрахунків» заповнюють лише відокремлені структурні підрозділи юридичної особи при заповненні своїх балансів. Усі юридичні особи сальдо розрахунків з пов'язаними особами відображають у балансі виходячи з їх суті: торгова, фінансова чи інша заборгованість. Але в розкриттях до кожної із статей необхідно виділяти сальдо розрахунків з пов'язаними особами.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

2. Рядки 270 «Витрати майбутніх періодів» і 630 «Доходи майбутніх періодів» у звітності за МСФЗ зазвичай відображаються відповідно у складі «Іншої дебіторської заборгованості й оборотних активів» та «Інших поточних зобов'язань» без виділення в окремі статті чи розділи балансу.

3. «Необоротні активи та групи вибуття» у звіті про фінансовий стан відображаються як окрема стаття оборотних активів.

4. Уся дебіторська заборгованість відображається у балансі за справедливою вартістю. При розкритті інформації наводиться історична вартість і сума коригування до справедливої вартості (нарахованого резерву).

5. У МСФЗ забезпечення майбутніх виплат (рахунок 47) визнаються у складі зобов'язань, які, у свою чергу, діляться на поточні і довгострокові. Тому у разі заповнення розділу 2 пасиву балансу крім стандартних розкриттів, передбачених МСФЗ 19 «Нагорода працівникам» і МСФЗ 37 « Резерви, умовні обов’язки та умовні активи», необхідно поділити кожний вид забезпечень на поточний та довгостроковий.

6. Безвідсоткові та пільгові довгострокові зобов'язання й забезпечення відображаються у балансі на основі дисконтування (за амортизованою вартістю).

Баланс відображає фінансовий стан підприємства на певну дату, тому відповідно до чинних вимог МСФЗ 1 «Подання фінансових звітів» його називають Звітом про фінансовий стан підприємства. Але застосовувати назви «Баланс», «Балансовий звіт» або інші, які б не вводили в оману користувачів, не заборонено.

Звіт про прибутки і збитки – це звіт про доходи, витрати та фінансові результати діяльності підприємства. Відповідно МСФЗ 1 «Подання фінансових звітів» з 2009 року він називається Звітом про сукупний прибуток [2].

Цей звіт також не зовсім узгоджується з МСФЗ. Під час його складання необхідно звернути увагу на такі основні моменти:

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

1. У звітності за МСФЗ виручка від реалізації зазвичай відображається одним рядком за вирахуванням сум податку на додану вартість і повернень. Але розгорнуте відображення, як в українському Звіті про фінансові результати, також не суперечить міжнародним стандартам.

2. В українській Формі № 2 передбачені статті «Інші операційні доходи» (рядок 060), «Інші доходи» (рядок 130), «Надзвичайні доходи» (рядок 200), які в міжнародній звітності прийнято об'єднувати в одну статтю – «Інші доходи». Аналогічно витрати (рядки 090, 160, 205) об'єднані у статтю «Інші витрати». Більше того, п. 87 МСФЗ 1 «Подання фінансової звітності» забороняє використовувати у назвах статей звітності слово «надзвичайний».

3. Доходи і втрати від курсових різниць слід подавати згорнуто у складі інших доходів, інших витрат (залежно від того, що більше) або окремою статтею звіту.

4. У разі проведення операцій з обміну валюти у звіті слід відображати лише їх фінансовий результат, як це передбачено з 2012 року і в національній звітності.

5. За наявності операцій, які підпадають під визначення іншого сукупного прибутку, необхідно складати додатковий звіт про сукупний прибуток відповідно до п. 7 та 81 МСФЗ 1 [2].

Міжнародні стандарти фінансової звітності виступають на даний момент ефективним інструментом підвищення прозорості і зрозумілості інформації, яка розкриває діяльність суб’єктів господарювання, створює достовірну базу для визнання доходів і витрат, оцінки активів і зобов’язань, яка надає можливість об’єктивно розкривати і віддзеркалювати існуючі фінансові ризики у звітуючих суб’єктів, а також порівнювати результати їх діяльності в цілях забезпечення адекватної оцінки їх потенціалу.

Забезпечення прозорості суб’єктів національної економіки має величезне значення, оскільки, ринкова вартість капіталу визначається двома ключовими чинниками: майбутніми доходами та майбутніми ризиками. Деякі ризики дійсно характерні для діяльності самих організацій, проте є й

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

такі, які спричинені відсутністю необхідної інформації, відсутністю точних відомостей про прибутковість капіталовкладень. Кредитори і інвестори згодні одержувати менший прибуток, але бути впевненими в тому, що достовірна, справедлива і точна інформація знизить їх ризики.

Позитивними сторонами застосування МСФЗ як для суб'єктів господарювання, які складають фінансову звітність, так і для зовнішніх користувачів являються:

– можливість отримання необхідної інформації для прийняття управлінських рішень;

– забезпечення порівнянності звітності з іншими організаціями, незалежно від того, резидентом якої країни вони є і на якій території здійснюють господарську діяльність;

– можливість залучення іноземних інвестицій і позик, а також виходу на зарубіжні ринки;

– престижність, забезпечення більшої довіри з боку потенційних партнерів;

– у багатьох випадках велика надійність інформації;

– прозорість інформації, що забезпечується шляхом дотримання правил складання, а також численними поясненнями до звітності [3].

Ризиком на шляху застосування МСФЗ є:

- Незацікавленість менеджменту і власників;

- Непрозорість бізнесу;

- Недостатня пропозиція на ринку висококваліфікованих спеціалістів-практиків бухгалтерів;

- Слабкі конкурентні позиції вітчизняного сегменту аудиторських фірм;

- Низький рівень базової професійної освіти [4].

Висновок. Поштовхом до впровадження МСФЗ в Україні стало прийняття Кабінетом Міністрів України «Програми реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів». Дане

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

впровадження викликане тим, що українські стандарти не відповідали повною мірою потребам сучасних користувачів фінансової звітності – інвесторів, акціонерів, фінансових інститутів та ін. Це пов'язано з тим, що історично українські стандарти формувалися з врахуванням інтересів одного єдиного користувача – держави. Вітчизняна облікова система повністю відповідала моделі функціонування планової економіки і була достатньо ефективною в тих умовах, але не пристосована для відображення господарських фактів у нових економічних умовах. Фінансова звітність, складена згідно з МСФЗ, відповідає інтересам ринкової економіки та великому колу користувачів.

Таким чином, МСФЗ сьогодні – це об'єктивна реальність, єдиний підхід до ведення бухгалтерського обліку в усьому світі, що має велике практичне значення для складання фінансової звітності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р., № 996-XIV. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.zakon.rada.gov.ua

2. Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗТМ) 2004 / Фонд Комітету з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (ФКМСБО). – 2007. – Ч. 1. – 1272 с.; Ч. 2. – 1223 с.

3. Кашуба І.В. Перспективи переходу України до міжнародних стандартів фінансової звітності / І.В. Кашуба // Вісник ЖДТУ, 2011. - № 1 (47). – С.58

4. Голов С. Міжнародні стандарти фінансової звітності: вдосконалення та застосування / С. Голов // Бухгалтерських облік і аудит. – 2007. - № 11.

УДК 657.433

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ НА ЕТАПІ РОЗПОРЯДЖЕННЯ МАЙНОМ

О.Ю. Моспаненко, магістр

Науковий керівник: асистент Лесік І.М.

Миколаївський національний аграрний університет

Досліджено теоретичні аспекти бухгалтерського обліку кредиторської заборгованості при банкрутстві господарюючого суб'єкта та розпорядженні майном

Ключові слова: *банкрутство, бухгалтерський облік, зобов'язання, розрахунки, кредиторська заборгованість, кредитори*

Постановка проблеми. Провідне місце при вирішенні взаємовідносин між боржником та кредитором займає кредиторська заборгованість. Система управління підприємством у кризових ситуаціях здійснюється з метою підтримки його стійкості, платоспроможності та фінансової рівноваги. Використання на підприємстві внутрішньогосподарського контролю дозволяє уникнути банкрутства, а у разі, коли підприємство збанкрутувало – відновити його платоспроможність, структуру капіталу та покращити фінансовий стан. Управління кредиторською заборгованістю є однією із складових відновлення платоспроможності підприємства-банкрута.

Аналіз останніх публікацій. Дослідженням проблематики даного питання займаються багато вітчизняних науковців, серед яких О. Барановський, В. Гейць, Л. Костирко та інші, але вона потребує подальшого вивчення в умовах ринкових економіки.

Мета дослідження. Мета дослідження – дослідити теоретичні аспекти бухгалтерського обліку кредиторської заборгованості при провадженні справи про банкрутство та розпорядженні майном.

Виклад основного матеріалу. Підприємство, яке знаходиться у процедурі банкрутства, як і будь-який суб'єкт реального сектору економіки здійснює бухгалтерський облік на підставі закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 року № 196-14,

положень, стандартів бухгалтерського обліку, зокрема на підставі положення 11 «Зобов'язання» та інше. У випадку провадження справи про банкрутство поряд з нормами бухгалтерського законодавства підприємство виконує норми «Закону про банкрутство» («Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом». В редакції Закону № 784-XIV від 30.06.99, набув чинності з 01.01.2000), а також дотримується Рекомендацій Президії Вищого Господарського Суду України «Про деякі питання практики застосування Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 04.06.2004 р. № 04-5/1193 та положень Постанови № 15 Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику в справах про банкрутство» від 18 грудня 2009 року[1].

Національне законодавство, що регулює ліквідацію суб'єктів господарювання, зазнало значних змін. Але вони не повністю задовольняють потреби регулювання кредиторською заборгованістю підприємств на етапі розпорядження майном. Таким чином, обґрунтований та визнаний у юридичній літературі Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», викладений у редакції згідно із Законом від 30 червня 1999 р. [2], таким, що не відповідає сучасним економічним реаліям і не забезпечує ефективного правового регулювання відносин банкрутства (неспроможності). В силу цього Законом України від 22 грудня 2011 р. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» викладено у новій (третій) редакції [3] (дата набуття чинності – 18 січня 2013р.).

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

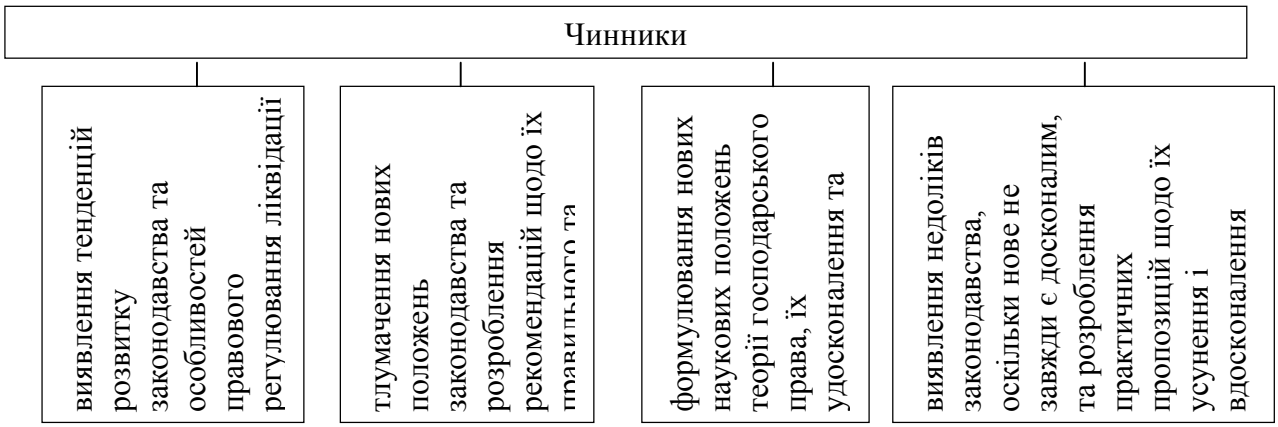

Рис.1 Чинники, що підлягають осмисленню у зв’язку зі змінами Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом»

Джерело: побудовано за даними [6]

Зазначені зміни, в силу своєї новизни, ще не знайшли достатнього висвітлення у спеціальній літературі. Разом з тим потреби теорії та практики вимагають їх ґрунтовного наукового осмислення з точки зору чинників, які зазначено на рис.1.

Специфіка розрахунків з кредиторами обумовлена особливим статусом організації – її банкрутством і при постановці й веденні обліку необхідно враховувати положення Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом». Побудову системи аналітичного обліку слід розглядати на основі обліку кредиторської заборгованості, вимог кредиторів і витрат по веденню ліквідації банкрота. Через велику кількість різних господарських операцій у економічних суб’єктів вважається за доцільне приділити увагу документальному оформленню лише тих з них, які характерні винятково для ситуації банкрутства. В економічній літературі, на жаль, недостатньо уваги звертається саме на організацію розрахунків з кредиторами при банкрутстві підприємства.

Що стосується організації обліку розрахунків із кредиторами, то підприємство повинне проінформувати кредиторів про ліквідацію.

Повідомлення кредиторів про ліквідацію підприємства входить в обов'язок комісії з ліквідації й здійснюється прямо та побічно:

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

- прямо - у відношенні явних (відомих) кредиторів шляхом напрямку кожному з них персонального письмового повідомлення про ліквідацію підприємства із вказівкою порядку й строків для пред'явлення претензій (п. 4 ст. 105 Цивільний кодекс України, п. 3 ст. 60 Господарський кодекс України);
- побічно - шляхом публікації оголошення про ліквідацію підприємства в офіційній пресі із вказівкою порядку й строку заяви кредиторами претензій (п. 4 ст. 105 ЦКУ, п. 3 ст. 60 ГКУ) [5].

Склад кредиторської заборгованості підприємства-боржника, проти якого порушена справа про банкрутство можливо визначити на основі складу кредиторів та їх вимог, який зумовлено Законом про банкрутство. Згідно зі ст. 1 Закону про банкрутство кредитор – юридична або фізична особа, яка має у встановленому порядку підтверджені документами вимоги щодо грошових зобов’язань до боржника, щодо виплати заборгованості із заробітної плати працівникам боржника, а також органи державної податкової служби та інші державні органи, які здійснюють контроль за правильністю та своєчасністю справляння страхових внесків на загальнообов’язкове державне пенсійне страхування та інші види загальнообов’язкового державного соціального страхування, податків і зборів (обов’язкових платежів) [1].

Черговість задоволення вимог кредиторів встановлена в ст. 112 Цивільного кодексу України [1]. Так, у випадку ліквідації платоспроможної юридичної особи вимоги його кредиторів задовольняються в наступній послідовності (табл. 1).

Таблиця 1

Черговість задоволення вимог кредиторів у разі ліквідації платоспроможності юридичної особи

№	Черговість задоволення вимог
1	вимоги щодо відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю, та вимоги кредиторів, забезпечені заставою чи іншим способом
2	вимоги працівників, пов'язані з трудовими відносинами, вимоги автора про плату за використання результату його інтелектуальної, творчої діяльності
3	вимоги щодо податків, зборів (обов'язкових платежів)
4	всі інші вимоги

Джерело: побудовано за даними [1].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

При вивченні теоретичних аспектів обліку кредиторської заборгованості на етапі розпорядження майном слід погодитись з думкою Іванової Л.Б. [1], на думку якої справа про банкрутство (матеріальна підстава) порушується господарським судом при наявності наступних умов:

1) якщо вимоги кредитора (кредиторів) до боржника за грошовими зобов'язаннями (у т.ч. для пріоритетних кредиторів – по виплаті заробітної плати; для податкових органів – сплаті податків та зборів (обов'язкових платежів) сукупно складають не менш трьохсот мінімальних розмірів заробітної плати.

Суми збитків не враховуються у загальній сумі. Суми неустойки (пені, штрафу), суми фінансових санкцій до боржника необхідно враховувати окремо, вони хоч і зазначаються у складі загальних грошових вимог до боржника, але враховується в реєстрі вимог кредиторів і підлягають сплаті лише після закінчення справи про банкрутство у так звану четверту чергу, тобто сума основного боргу і сума неустоєк та фінансових санкцій сплачуються на різних етапах процедури банкрутства.

Виключення складає повна ліквідація боржника за спрощеною процедурою банкрутства (ст. 52 Закону), де неустойка може бути сплаченою одночасно з сумою основного боргу, але згідно черговості (яка визначається законом про банкрутство та ухвалою суду) тільки у четвертій черзі.

2) якщо вимоги не були задоволені боржником протягом трьох місяців з дня встановленого для їх погашення строку;

3) якщо вимоги є безспірними. Безспірними вважаються такі вимоги, які визнані боржником не тільки в претензійному порядку, а і вирішені в юрисдикційному або досудовому порядку. Згідно вимогам прийнятого Податкового Кодексу взагалі не передбачено досудового врегулювання спорів. Такі вимоги кредитора (або кредиторів) підтверджуються виконавчими документами:

3.1) виконавчим листом, який видається у суді;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

3.2) наказом господарського суду, якщо питання вирішувалось не в судовому, а в нотаріальному порядку;

3.3) виконавчим написом нотаріуса;

3.4) інкасовими дорученнями (розпорядженнями), за якими здійснюється безспірне стягнення коштів з рахунків боржника; документами, які підтверджують визнання боржником вимоги кредиторів (платіжне доручення про перерахунок податків (обов'язкових платежів і тощо).

Важливим моментом у цих вимогах, які повинні мати тільки грошовий вигляд, є підтвердження сум у первинних документах бухгалтерського обліку як кредитора, так і його боржника. Недостатньо для суду тільки погодження боржника сплати борг, необхідні документи, які підтверджують факт відгрузки товару боржникові, акт свірки взаєморозрахунків кредитора і боржника, наявність договору на поставку продукції (робіт, послуг).

Висновки. Облік кредиторської заборгованості, в силу своєї діяльності, займає провідне місце при вирішенні взаємовідносин між боржником та кредитором та має неоднорідну структуру, тому з метою поліпшення роботи з бухгалтерського обліку на етапі розпорядження майном підприємства-боржника пропонується використовувати окремі регістри другого та третього порядків, згідно з черговістю розрахунків з кредиторами.

Контроль щодо погашення зобов'язань перед кредиторами здійснюється комітетом кредиторів та під наглядом арбітражного керуючого.

Недосконалість законодавчо-нормативної бази, розвиток ринкової економіки та недостатність висвітлення даної проблеми у науково-практичній літературі створює відповідні перешкоди в управлінні кредиторською заборгованістю.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Іванова Л.Б. Методичні засади бухгалтерського обліку кредиторської заборгованості на етапі розпорядження майном підприємства-боржника у реальному секторі економіки / Л.Б. Іванова. – Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія "Економічні науки". Збірник. – Чернігів: ЧДТУ, 2011. – № 1(48). – 497 с

2. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 30 червня 1999 р. No 784-IV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. –№ 31. – Ст. 440.

3. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 22 грудня 2011р. № 4212 // Голос України – 18 січня 2012р.

4. Цивільний кодекс України : за станом на 19 січня 2013 р. [Електронний ресурс]. – Верховна Рада України / Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15

5. Галенко О.М. Інноваційні аспекти організації обліку розрахунків при банкрутстві підприємства [Електронний ресурс]. – О.М.Галенко / Режим доступу: http://iee.org.ua/files/alushta/91-galenko-innov_aspekty.pdf

6. Повар П.О. Актуальні питання правового регулювання ліквідації суб'єктів господарювання, пов'язані з оновленням законодавства про банкрутство / П.О. Повар. – Вісник Вищої ради юстиції, 2012 – №2(10). – С. 127-141

УДК637.37:334.012.64

ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Г. А.Наконечна, студентка

Науковий керівник: асистент Лесік І. М.

Миколаївський національний аграрний університет

У даній статті висвітлено основні нововведення щодо складання фінансової звітності суб'єктами малого підприємництва за простою та спрощеною формами обліку, наведено зміни які введено для стимулювання розвитку малого бізнесу в Україні.

***Ключові слова**:звітність, суб'єкти малого підприємництва, баланс, звіт про фінансові результати.*

Актуальність теми. Сектор малого бізнесу відіграє дуже велику роль у соціально – економічному розвитку країни, без нього ринкова економіка неспроможна нормально функціонувати і розвиватися. Малі підприємства швидко реагують на зміну попиту споживачів, здатні насичувати ринок товарами та послугами з мінімізацією матеріальних витрат, надають ринковій економіці необхідної гнучкості. Все це зумовлює актуальність дослідження змін ведення обліку суб'єктами малого підприємництва з розвитком ринкової економіки.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Методичні та практичні аспекти формуваннята складання фінансової звітності суб'єктами малого підприємництва (далі – СМП) в Україні досліджували такі відомі вітчизняні науковці якІ. Г. Крупельницька, Л. Н. Жук,Т. Є. Кучеренко, В. М. Пархоменко,С. Ф.Голов, Ф. Ф. Бутинець та інші.

Метою статті єз'ясувати основні нововведення, які торкнулися малого бізнесу, проаналізувати вплив змін на складання фінансового звіту СМП за новою редакцією П(С)БО 25 «Фінансовий звіт СМП».

Виклад основного матеріалу. П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» втратив чинність після введення в дію 07.02.2013 року Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні

вимоги до фінансової звітності» в якому вказується, що для суб'єктів малого підприємництва встановлюється скорочена за показниками фінансова звітність, яка представлена Балансом та Звітом про фінансові результати, форма та складання яких регулюються П(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» [1].

Відповідно до статті 11 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [2] для субєктів малого підприємництва національними положеннями (стандартами) встановлюється скорочена за показниками звітність у складі Балансу та звіту про фінансові результати. Наказом Мінфіну від 24.01.11р. № 25 були внесені такі зміни до положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва», який набрав чинності з 01.04.2011р. На відміну від колишньої редакції П(С)БО 25 дає два різновиди форм фінансової звітності[3]:

- Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва, що включає Баланс (форма № 1-м) та Звіт про фінансові результати (форма № 2-м);
- Спрощений фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва, що складається з балансу (форма № 1-мс) та Звіт про фінансові результати (форма № 2-мс),форму якого надано в додатку 2 до П(С)БО, який призначений для подання обмеженим колом суб'єктів малого підприємництва.

Порівнюючи ці дві форми фінансової звітності, можна зробити висновок, що за структурою вони дуже схожі, за винятком того що у Формі № 1-мс відсутні два розділи активу – Витрати майбутніх періодів і необоротні активи та групи вибуття, та п'ятий розділ пасиву - Доходи майбутніх періодів. Що стосується Звіту про фінансові результати, то форми № 1-м та 1-мс подібні між собою за структурою, тільки у Формі № 2-мс відсутній розподіл доходів і витрат на інші операційні доходи та інші операційні витрати, також наведений розділ витрати (доходи), які зменшують (збільшують) фінансовий результат після оподаткування, який відсутній у

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Формі № 2-м. Отже, ведення обліку за спрощеним звітом СМП є значно простішим, що скорочує затрати часу на його складання та виключає ряд показників, які для малих підприємств розраховувати недоцільно.

Складати спрощений Фінансовий звіт мають право суб'єкти малого підприємництва для яких на період з 01.04.2011 року і до 01.01.2016 року застосовується ставка 0 % для платників податку на прибуток, у яких дохід кожного звітного періоду наростаючим підсумком з початку року не перевищує 3 млн. грн. та нарахованої за кожний місяць заробітної плати працівників, які перебувають у трудових відносинах з платником податку, не менше ніж дві мінімальні заробітні плати[3].

Усі перелічені нововведення, відповідно до статті 154 розділу III ПКУ [4] у випадку припинення їх дії, втрачають сенсз 1 січня 2016 року, адже підприємствам малого бізнесу доведеться повернути свій спрощений облік до обліку загального, переоцінюючи активи, відновлюючи систему подвійного запису.

Також раніше, в попередній редакції П(С)БО 25 «Фінансовий звіт малого підприємництва», саме від кварталу у якому сталися події, які означали,що така юридична особа втратила ознаки суб'єкта малого підприємництва, залежали правила переходу на загальну фінансову звітність усіх субєктів малого підприємництва. Перехід на загальну систему відбувався вже в наступному кварталі. Згідно зі змінами підприємство має складати фінансову звітність за загальними вимогами вже за звітний період, у якому це відбулося, а також у подальших періодах звітного року[3].

У тому випадку коли суб'єкт малого підприємництва порушить умови, які відповідно до Податкового кодексу дають право на підготовку спрощеного звіту у середині звітного періоду відбудеться порушення принципу послідовності, адже звітність такого СМП не буде спів ставною і не матиме жодної аналітичної цінності для користувачів облікової інформації.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

З метою стимулювання розвитку малого бізнесу в Украйні прийнято такі зміни[5]:

- введено відсоткову ставку єдиного податку: 3 % від доходу для фізичних осіб з обсягом доходу до 3 млн. грн. за умови сплати ПДВ та 5 % від доходу – без спали ПДВ;
- надано фізичним особам – платникам єдиного податку право реєструватися платниками ПДВ;
- підвищено граничний обсяг доходу, при якому можливе застосування спрощеної системи оподаткування (для фізичних осіб – з 500 тис. грн. до 3 млн. грн., для юридичних осіб – з 1 млн. до 5 млн. грн.).
- скасовано щорічне оформлення свідоцтва платника єдиного податку (до нововведення вона подавалася щорічно);
- єдиний податок сплачується за даними декларації, а не щомісяця авансовими внесками за відсотковими ставками.

Висновки. Прийняття змін в існуючому законодавстві України є яскравим свідченням того, що розвиток малого бізнесу – один з пріоритетних напрямів сучасної політики, а реформа спрощеної системи оподаткування та звітності буде наближати наші розроблені національні стандарти до гармонізації з міжнародними стандартами бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» затверджене наказом МФУ від 07.02.2013 № 73[Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13

2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 р. № 996 – XIV (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]– Режим доступу:http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14

3. П(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» затверджене наказом МФУ від 25.02.2000 р. № 39 (із змінами та доповненнями)[Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00

4. Податковий кодекс України, затверджений ВРУ від 02.12.10 р. № 2755-VI-ВР (із змінами та доповненнями)[Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-vi

5. Жук Н.Л. Звітність сільськогосподарських підприємств: практич. посіб./ Н.Л. Жук, Б.В. Мельничук, Л.С. Стецюк. – К.: ТОВ «Юр – Агро - Веста», 2013. – 52 С.

УДК 658.14.17(047.32):006.033

СПІЛЬНІ ТА ВІДМІННІ РИСИ ЩОДО СКЛАДАННЯ ЗВІТУ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ЗА НАЦІОНАЛЬНИМИ ТА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ

А. Ю. Наумова, магістр

Науковий керівник: асистент Лесік І.М.

Миколаївський національний аграрний університет

Досліджено особливості складання звіту про фінансові результати (звіту про прибутки та збитки) за національними та міжнародними стандартами. Розглянуто спільні та відмінні риси його формування. Встановлено необхідність реформування національної системи фінансової звітності у відповідності до міжнародних вимог.

***Ключові слова**: звіт про прибутки та збитки, звіт про фінансові результати, Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку (МСБО), Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), Положення (стандарти) бухгалтерського обліку П(С)БО.*

Постановка проблеми. Звіт про фінансові результати в Україні дає змогу користувачам оцінити результати діяльності підприємства в минулому, його прибутковість, можливість ефективно використовувати ресурси або ступінь ризику недосягнення очікуваної рентабельності діяльності. Така інформація необхідна для прогнозування тенденцій розвитку та прибутковості підприємства в майбутньому. Проте в наш час триває процес реформування системи фінансової звітності в Україні відповідно до умов міжнародних стандартів. Вони, в свою чергу, забезпечують більшу прозорість та правдивість інформації щодо реального фінансового стану підприємства, його фінансових результатів, а також забезпечують вищий рівень деталізації наведеної інформації. Таким чином, звіт про фінансові результати відповідно до міжнародних стандартів повинен бути раціоналізованим та більш конкретизованим щодо представлення фінансової інформації про прибутковість підприємства, надаючи при цьому повну картину про результати його діяльності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Багато праць вітчизняних та зарубіжних вчених присвячено дослідженню проблеми гармонізації

фінансової звітності, зокрема і звіту про фінансові результати, у відповідності до МСФЗ. Найвагомішими є результати наукових праць А. Алексєєва, Ф. Бутинця, І. Житнова, К. Годунко, О. Губачова, І. Калюги, О. Олійника, С. Голова, Т. Єфименко, Т. Зирянова, Т. Токарева та інших. Проте необхідність гармонізації звіту про фінансові результати до міжнародних стандартів шляхом удосконалення методики заповнення його статей, визначає необхідність подальших досліджень у цій сфері.

Постановка завдання полягає у визначенні спільних та відмінних характеристик щодо складання звіту про фінансові результати (звіту про прибутки та збитки) та національними та міжнародними стандартами та обґрунтування необхідності реформування національної системи фінансової звітності у відповідності до вимог МСФЗ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Звіт про фінансові результати є складовою фінансової звітності та становить головне джерело інформації про результати господарсько-фінансової діяльності та фінансового стану підприємства за звітній період. Ця форма звітності дає можливість оцінити успішність діяльності підприємства, його фінансове становище, а також визначити за рахунок яких джерел здійснюється фінансування господарської діяльності. Вона характеризує доходи, витрати і фінансові результати діяльності організації за звітний період.

Щодо першого розділу звіту про фінансові результати, то дотримані усі вимоги МСФЗ до структури звіту про прибутки та збитки – виділені статті, які дозволяють визначити фінансовий результат від звичайної та надзвичайної діяльності, а також у складі звичайної діяльності – від операційної та іншої діяльності (фінансової та інвестиційної). Така класифікація доходів і витрат має дуже важливе значення для оцінки діяльності підприємства.

Якісний склад показників цього розділу також зазнав змін в процесі останніх хвиль трансформації системи бухгалтерського обліку, перш за все завдяки визначенню та відображенню доходів і витрат відповідно до вимог

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

МСБО. Основні відмінності пов'язані із визначенням, визнанням та класифікацією доходів і витрат. Проте збережений підхід до первісного відображення доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) методом брутто з наступним вирахуванням наданих знижок, повернення проданих товарів та податків (на додану вартість, акцизів). Лише стаття "Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)" за своїм змістом відповідає вимогам МСБО.

Витрати від операційної діяльності надані за функціональною класифікацією витрат, тобто поділяються за такими функціями, як виробництво, управління та збут. Тому до собівартості реалізації будуть включені лише: виробнича собівартість реалізованої продукції та наданих послуг, а також витрати на їх придбання, доставку та доведення до придатного до реалізації стану.

Решта витрат відносяться до складу інших операційних, адміністративних витрат і витрат на збут. Згідно з МСБО, вони є витратами того звітного періоду, в якому виникли. Нарешті склад собівартості реалізації буде визначатись відповідно до економічного змісту цієї категорії, а не примхами податкового законодавства.

Другий розділ цього звіту – елементи операційних витрат – надає змогу провести необхідний аналіз структури витрат на виробництво, управління, збут та інших операційних витрат за економічними елементами та використовується для складання звіту про рух грошових коштів (під час коригування суми нерозподіленого прибутку на не грошові статті, зокрема на суму амортизації).

Слід відмітити, що враховані вимоги МСБО щодо обов'язкового розкриття інформації про елементи витрат під час використання форми звіту про прибутки та збитки на підставі класифікації витрат за функціями і стосуватиметься витрат на операційну діяльність у цілому (включаючи собівартість реалізації, адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати).

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Третій розділ звіту про фінансові результати – розрахунок прибутковості акцій – стосується лише акціонерних товариств, прості або потенційні прості акції яких відкрито продаються та купуються на фондових біржах, у тому числі таких товариств, які знаходяться у процесі випуску зазначених акцій. Цей розділ відповідає вимогам МСБО 33 “Прибуток на акцію”.

Четвертий розділ – податкові різниці – розкриває особливості про їх формування, а також щодо інформації про їх вплив на збільшення (зменшення) доходу (витрат) підприємства у звітному періоді. Даний розділ є новим, проте відповідає усім вимогам МСФЗ та податкового обліку.

П`ятий розділ даного звіту засвідчує узгодження фінансового результату та податкового прибутку (збитку), конкретизуючи інформацію щодо фінансового результату від звичайної діяльності до оподаткування, результату надзвичайних подій, впливу постійних і тимчасових податкових різниць, а також щодо податкового прибутку (збитку). Цей розділ також є нововведенням національного законодавства, відповідаючи нормативним вимогам МСФЗ.

Однак, не дивлячись на те, що Національні стандарти бухгалтерського обліку, які регулюють складання фінансової звітності, складалися на основі Міжнародних стандартів фінансової звітності існують вагомі відмінності [1].

Відповідно до вимог чинного законодавства в Україні існує регламентована форма Звіту про фінансові результати, в той час, як облікова практика зарубіжних країн свідчить, що у більшості із них не існує стандартної форми Звіту про прибутки та збитки. У зв'язку з цим підприємства мають право вибору форми цього Звіту і при його складанні використовуються два формати: одноступеневий та багатоступеневий.

Звіт про прибутки та збитки за одноступеневим форматом складається із двох розділів. В першому розділі міститься перелік усіх доходів, одержаних за звітний період, а в другому — перелік усіх витрат. Різниця між

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

загальною сумою доходів і витрат відображає фінансовий результат діяльності підприємства (прибуток або збиток).

Звіт про прибутки та збитки, складений за багатоступеневим форматом, містить інформацію, яка відображає послідовний процес формування прибутку за видами діяльності (прибуток від основної (операційної) діяльності, від фінансової діяльності, екстраординарних ситуацій та інші подібні показники).

Незважаючи на ідентичність показників, що формуються в звіті про прибутки та збитки в вітчизняних та зарубіжних організаціях, між ними існують методологічні розбіжності в побудові інформації. Так, в Україні організації формують виручку від продажу товарів, продукції, робіт, послуг (за мінусом ПДВ, акцизів і аналогічних обов'язкових платежів) на основі надходжень, пов'язаних з виконанням робіт і наданням послуг, здійсненням господарських операцій.

Такі надходження є доходами від звичайних видів діяльності, визнаних організацією в бухгалтерському обліку відповідно до умов, визначених для її визнання, і в сумі, обчисленої в грошовому вираженні, включаючи умови договорів з продажу продукції, товарів, виконання робіт, надання послуг з урахуванням знижок, сумових різниць, змін умов договору, розрахунків не грошовими засобами і т. п.

Чистий обсяг продажів закордоном (зокрема в США) розраховується додатком до валової виручки від реалізації продукції величини представлених постачальниками знижок і вирахуванням вартості продукції, повернутої покупцями, і сум знижок, наданих покупцям [2].

Ще однією відмінністю між Звітами виступають статті інші доходи і витрати, які в зарубіжній практиці мають назву: «Випадкові прибутки/збитки». Дані доходи і витрати (прибутки і збитки) за допомогою приєднання їх до прибутків (збитків) від продажу (в Україні) або до прибутку від операційної діяльності (за кордоном) формують показник «Прибуток до оподаткування» (назва його ідентична).

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Крім того, МСБО та МСФЗ передбачають необхідність розкриття у Звіті про прибутки та збитки або у Пояснювальних примітках до фінансової звітності інформації про суму дивідендів на акцію, оголошену чи запропоновану за період, який охоплюють фінансові звіти.

У вітчизняній звітності це не вимагається, але, на нашу думку слід відображати інформацію щодо коригування прибутку відповідно до особливостей облікової політики організації та приводити дану інформацію у вигляді довідки до фінансової звітності в частині зміни облікової політики, зміни облікових оцінок і виправлення помилок [3].

Висновки. Необхідність гармонізації Звіту про фінансові результати до міжнародних стандартів визначається нагальною потребою більшої конкретизації фінансової інформації, підвищенні її прозорості та правдивості, а також певної трансформації самого формату звіту. Адже таким чином користувачі фінансової інформації більш повною мірою можуть задовольнити свої потреби щодо одержання вагомої та суттєвої фінансової інформації про діяльність та результати підприємства для прийняття ефективних рішень та прогнозування тенденцій розвитку і прибутковості суб`єкта господарювання у майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Борніюк О. А. Фінансова звітність за міжнародними стандартами / О. А. Борніюк // Фінансист. – 2012. – № 4. – С. 9–10.

2. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік та фінансова звітність за міжнародними стандартами: Практичний посібник / Голов С. Ф., Костюченко В. М. — К.: Лібра, 2008. — 880 с.

3. Калюга І. Контроль за правильністю складання Звіту про фінансові результати / І. Калюга // Економічний простір. – 2012. – № 7. – С. 32-36.

УДК: 65.012.34:631.11:634(477.73)

ІНФРАСТРУКТУРА РИНКУ ПРОДУКЦІЇ ПЛОДООВОЧЕВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ ЗА УМОВ СОТ

Р.Є.Нікітіна, магістр

Науковий керівник: асистент І.М. Лесік

Миколаївський національний аграрний університет

Досліджено особливості формування та сучасний стан ринку плодоовочевої продукції в контексті глобалізаційних процесів. Виявлено проблемні аспекти функціонування інфраструктури ринку плодоовочевого підкомплексу, визначено його відповідність умовам СОТ.

Ключові слова: *плоди, овочі, ринок, ринкова інфраструктура, плодоовочевий підкомплекс.*

Постановка проблеми. Функціонування вітчизняного ринку плодоовочевої продукції в умовах глобалізаційних процесів значною мірою залежить як від внутрішнього, так і від зовнішнього економічного середовища. Зокрема, членство України в СОТ значно загострило проблему конкурентоспроможності вітчизняної сільськогосподарської продукції та визначило необхідність приведення її у відповідність до європейських стандартів. Зважаючи на те, що плодоовочевий ринок відіграє важливу роль у забезпеченні продовольчої безпеки в державі, на перше місце виступає питання забезпечення його ефективного функціонування, що значною мірою визначаються можливостями сільськогосподарських підприємств ефективно здійснювати збутову діяльність. В цих умовах питання налагодження дієвої інфраструктури ринку плодоовочевої продукції є надзвичайно актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми формування сучасного плодоовочевого ринку досліджували І.І. Бойко, В.І. Криворучко, Р.В. Левкіна, П.М. Макаренко, А.І. Шумейко та ін. Питання щодо членства України в СОТ висвітлено в працях І.В. Губенка, С.М. Кваші, І.В. Кобута, П.Т. Саблука, П.І. Гайдуцького та інших провідних дослідників. Разом з тим

питання інфраструктурного забезпечення ринку продукції плодоовочевого підкомплексу в умовах СОТ залишаються не до кінця висвітленими.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження становлення та сучасного стану ринку плодоовочевої продукції, визначення особливостей його інфраструктури в контексті членства в СОТ.

Виклад основного матеріалу. Плодоовочевий підкомплекс є однією з найважливіших та пріоритетних ланок АПК країни, оскільки його продукція має значну питому вагу в споживчому кошику та значною мірою формує продовольчу безпеку країни. Згідно зі статистичними даними за період незалежності України обсяги виробництва плодоовочевої продукції зросли. Разом з тим у її структурі спостерігалося зменшення обсягів вирощування плодів і ягід (рис. 1.).

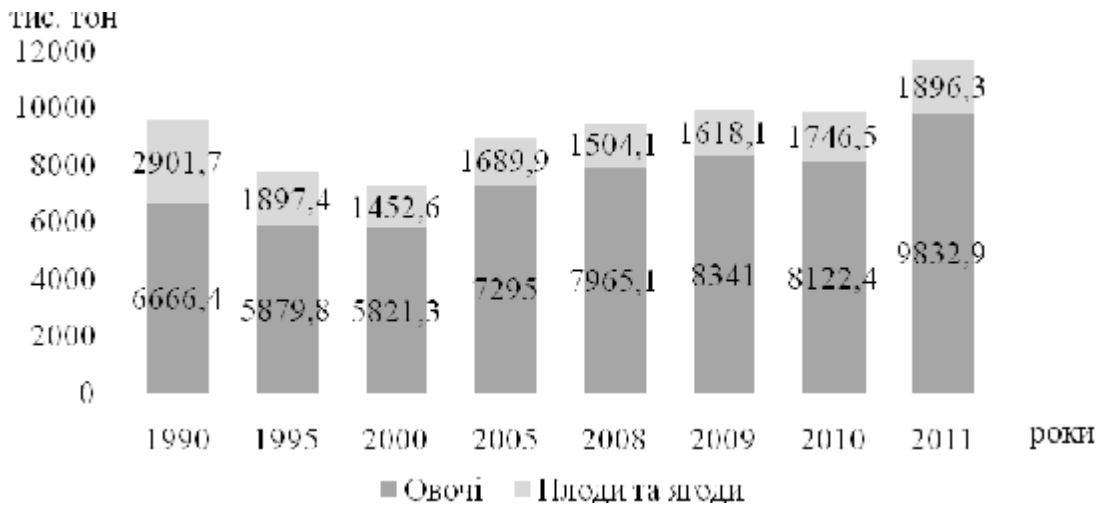

Рис. 1. Динаміка виробництва плодоовочевої продукції

*Побудовано з використанням [1]

Особливістю сучасного стану функціонування ринку плодоовочевої продукції є орієнтація виробництва овочів і фруктів в господарствах населення. Так за підсумками 2011 року, в них було вироблено 96,9 % картоплі, 84,3% овочів та 84,2% плодів і ягід [1]. При цьому переважна більшість селянських господарств виробляє надлишкову продукцію з метою подальшого продажу. Реалізація відбувається населенням самостійно на

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

продовольчих ринках районних центрів, інших прилеглих міст або ж посередникам. Однак збільшення ланцюга просування продукції за рахунок посередницьких структур негативно позначається як на ціні, так і на її якості. Наявна на сьогодні торгова мережа на ринках сільськогосподарських продуктів не здатна у повному обсязі задовольнити потреби виробників у місцях для організованого продажу (рис. 2.). Крім того, більшість її елементів не забезпечує тривале зберігання плодів та овочів, що унеможливлює їх використання як надійного засобу реалізації значних обсягів продукції. Тому важливим постає питання налагодження дієвої ринкової інфраструктури, яка б надала змогу забезпечити рівні можливості населенню у реалізації продукції наряду з сільськогосподарськими підприємствами.

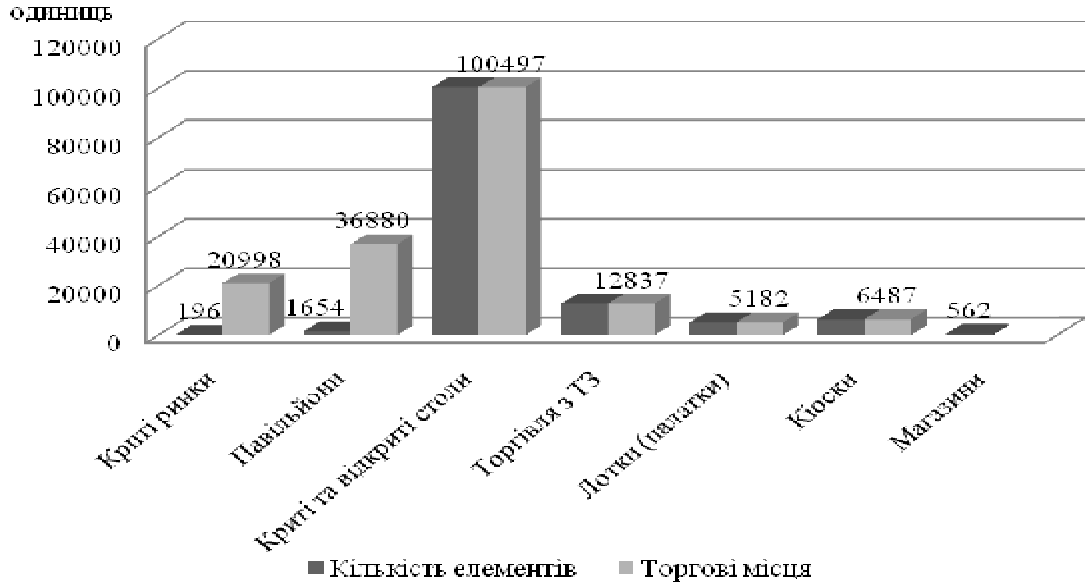

Рис.2. Наявність і використання торгової мережі на ринках сільгосппродуктів станом на 1 січня 2013 року

*Побудовано з використанням [2]

Інфраструктура аграрного ринку являє собою сукупність оптових, дрібнооптових, оптово-роздрібних та роздрібних ринків сільськогосподарської продукції.

В усіх розвинених країнах світу серед каналів збуту сільськогосподарської продукції домінує торгівля саме на оптових ринках. Необхідність їх створення визнана ООН, яка наголошувала на важливості

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

такої структури для подолання наслідків глобальної економічної кризи [4]. Потреба у формуванні мережі оптових сільськогосподарських ринків зростає також у зв'язку зі вступом України до Світової організації торгівлі, що поряд з позитивними наслідками (доступ до ринків країн-членів СОТ, підвищення якості вітчизняної продукції) поставило під загрозу вітчизняних виробників та послабило захист внутрішнього ринку плодоовочевої продукції.

Основними перевагами створення оптових ринків сільськогосподарської продукції є:

- зростання конкурентоспроможності вітчизняних овочів і фруктів;
- підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва;
- можливість здійснення контролю за цінами;
- підвищення якості представлених на ньому продуктів;
- забезпечення прозорого виведення сільськогосподарської продукції, вирощеної населенням та дрібними і середніми господарствами з тіні [5].

Переваги цих ринків та необхідність їх створення усвідомлена на державному рівні і знаходить своє відображення, зокрема, у Законі України «Про оптові ринки сільськогосподарської продукції» [6] та «Державній цільовій програмі створення оптових ринків сільськогосподарської продукції» [7], яка передбачала створення в Україні 25 таких ринків в 2009-2013 рр. Однак через брак коштів ця програма призупинена. Офіційний статус оптових отримали лише 11 ринків, найбільшими з яких є «Столичний» у Києві, «Шувар» у Львові, «Гектар» в Одесі, «Господар» у Донецьку. Тому постає ще одне питання, пов’язане з фінансуванням створення оптових ринків як основного елемента інфраструктури ринків сільгосппродукції, що вимагає подальших наукових досліджень і теоретичних та практичних обґрунтувань.

Висновки. Сучасне функціонування плодоовочевого підкомплексу значною мірою визначається ефективністю системи просування продукції від

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

виробника, основним з яких, на даному етапі, є господарства населення, до кінцевого споживача. Окрім того зі вступом України до СОТ загострилось питання конкурентоспроможності вітчизняної плодоовочевої продукції та продовольчої безпеки країни. Тому постала потреба в налагодженні дієвої та ефективної інфраструктури ринків, основним елементом якої мають стати оптові ринки сільськогосподарської продукції, що в цілому підвищить ефективність функціонування плодоовочевого підкомплексу і сприятиме забезпеченню більш дешевими та якісними продуктами харчування населення України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сільське господарство України, 2011 рік [Текст] : статистичний щорічник Держ. служба статистики України / О.М. Прокопенко (відп. за вип.). – К. - 2012. – 376 с.
2. Наявність і використання торгової мережі на ринках [Текст]: статистичний бюлетень / Держ. служба статистики України. – К. – 2013. – 47 с.
3. Корольова О. Г. Перспективи розвитку вітчизняного плодоовочевого підкомплексу в умовах європейської інтеграції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua.
4. Паска І.М. Організація та управління маркетингом на оптових продовольчих ринках Електронний ресурс].– Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/sre/2012_3/252.pdf.
5. Мельничук А.А. Формування оптових ринків овочевої продукції в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://intkonf.org/.
6. Закон України «Про оптові ринки сільськогосподарської продукції» від 25.06.09 р. № 1561-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://rada.gov.ua.
7. Постанова КМУ «Про затвердження Державної цільової програми створення оптових ринків сільськогосподарської продукції» від 03.06. 2009 р. № 562 Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://rada.gov.ua.

УДК 334.728:631.162

ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

О.В.Панасюк, студент

Науковий керівник: асистент Лесік І.М.

Миколаївський національний аграрний університет

Досліджено особливості формування фінансових результатів діяльності підприємств України на основі наукових праць вчених економістів та законодавчих актів з даної тематики

Ключові слова: *доходи, витрати, фінансовий результат, прибуток, збиток.*

Актуальність теми. В умовах розвитку ринкових відносин ефективність фінансово-господарської діяльності підприємств пов'язана з раціональним формуванням та розподілом фінансових ресурсів з метою досягнення високих фінансових результатів. Враховуючи різні аспекти планування діяльності підприємства, найважливішим є процес управління прибутком, як процес дослідження і прийняття управлінських рішень за усіма основними аспектами його формування, розподілу і використання.

Аналіз останніх досліджень. Серед українських вчених-професорів, які зробили вагомий внесок у детальний розгляд тематики формування доходів і фінансових результатів виділяють: Ф.Ф. Бутинця, О.С. Бородкіна, А.М. Герасимовича, М.В. Кужельного, В.Г. Лінника, П.П. Німчинова, В.В. Сопка, Г.Г. Кірейцева, Ю.І. Осадчого, М.Г. Чумаченка. Але актуальність теми окреслено рядом невирішених питань, що потребують подальшого вивчення та пошуку шляхів їх розвитку.

Метою даної статі є визначення особливостей формування фінансових результатів на підприємствах України.

Виклад основного матеріалу. Частину виробленої продукції (робіт, послуг) підприємства використовуються для власних потреб. Інша частина реалізується на сторону. Кругообіг засобів на підприємстві завершується процесом продажу (або реалізацією) внаслідок якого господарюючий суб'єкт

отримує виручку в грошовій формі (Т – Г – $Т^1$). Остання авансується на відновлення процесу кругообігу засобів (придбання предметів праці, на оплату праці та на інші витрати наступного циклу виробництва), його безперервне повторення. При реалізації продукції підприємству відшкодовуються у грошовій формі витрачені засоби на її виробництво та збут [1].

Головні завдання аналізу фінансових результатів підприємства наведено на рисунку 1.

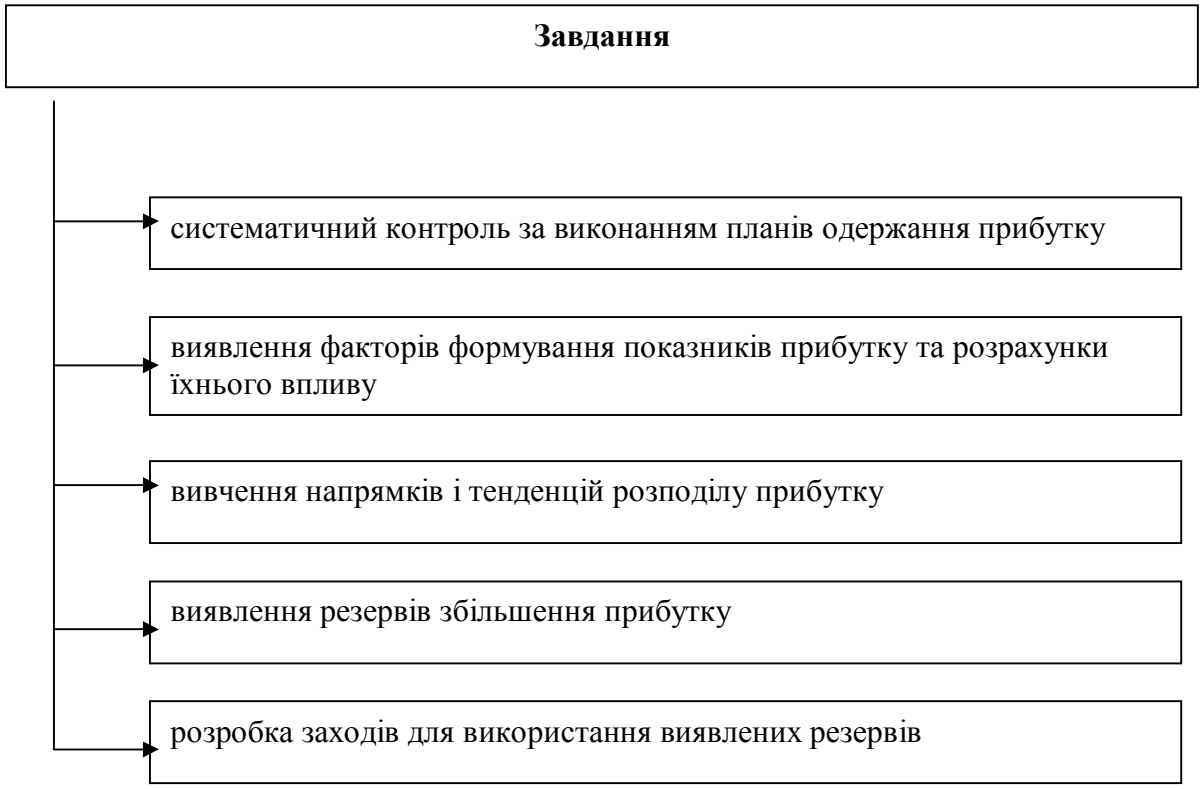

Рис.1. Головні завдання аналізу фінансових результатів підприємства

Джерело: побудовано з використанням [2]

Вагоме місце серед економічних категорій займає чистий дохід, який відображає вартість виробленого продукту для суспільства та його визначають, як різницю між вартістю продукту й витратами на його виробництво.

Загальна величина доходів безпосередньо впливає на рівень прибутку. В економічній теорії у різні періоди розвитку країни категорія прибутку

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

була об'єктом особливого вивчення. Однак до теперішнього часу в економічній літературі не існує єдності у позиції щодо сутності даної категорії, її походження і функцій.

Так як прибуток є економічною категорією, необхідно відмітити, що він являє собою кінцеву грошову оцінку виробничої та фінансової діяльності та є найважливішим показником фінансових результатів підприємницьких структур, їх фінансового стану. В узагальненому вигляді, прибуток - це різниця між доходами від певної діяльності й витратами на її здійснення. Він інформує про необхідність заходів щодо зменшення собівартості продукції, нарощування обсягів виробництва й реалізації, розширення асортименту товарів, доцільність змін у ціновій політиці. Прибуток є визначальним критерієм ефективності господарювання [1].

Дохід є надходженням економічних вигод, які виникають у результаті діяльності підприємства у вигляді виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), гонорарів, відсотків, дивідендів тощо. У бухгалтерському обліку дохід відображається у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, яке призводить до зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків учасників (власників)).

Відповідно до вимог П(С)БО 15 «Дохід» від 29.11.99 № 290 , доходи підприємства класифікуються за різними ознаками. Для визнання доходу та визначення його суми розрізняють дохід від:

- реалізації продукції, товарів, інших активів, придбаних з метою продажу (крім інвестицій у цінні папери);
- надання послуг, виконання робіт;
- використання активів підприємства іншими фізичними та юридичними особами, результатом якого є отримання відсотків, дивідендів, роялті [3].

Облік доходів ведуть на рахунках класу 7 «Доходи і результати діяльності». На рахунках цього класу, крім рахунку 76 «Страхові платежі», за кредитом відображається сума загального доходу разом із сумою непрямих

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

податків, зборів (обов'язкових платежів), що включені до ціни продажу, за дебетом - щомісячне відображення належної суми непрямих податків, зборів (обов'язкових платежів), щорічне або щомісячне віднесення суми чистого доходу на рахунок 79 «Фінансові результати». Доходи відображають за їх видами, що передбачено відповідними субрахунками до рахунків 70 «Доходи від реалізації», 71 «Інший операційний дохід», 72 «Дохід від участі в капіталі», 73 «Інші фінансові доходи», 74 «Інші доходи», 75 «Надзвичайні доходи» [4].

Витрати підприємства відповідно до П(С)БО 16 «Витрати» складаються з: собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), прямих матеріальних витрат, прямих витрат на оплату праці, інших прямих витрат, загальновиробничих витрат, адміністративних витрат, витрат на збут, інших операційних витрат, витрат на оплату праці. відрахування на соціальні заходи, амортизації, фінансових витрат, витрат від участі в капіталі та інших витрат [5].

Витрати обліковують на рахунках класів 2 «Запаси», 8 «Витрати за елементами», 9 «Витрати діяльності». На рахунках класу 2 обліковують прямі витрати на виробництво. Загальновиробничі витрати спочатку збирають за дебетом рахунку 91 «Загальновиробничі витрати», а потім в порядку їх розподілу відносять на виробничу собівартість продукції у дебет рахунку 23 «Виробництво». Готову продукцію із виробництва оприбутковують у дебет рахунків 21 «Поточні біологічні активи», 26 «Готова продукція» або 27 «Продукція сільськогосподарського виробництва» з кредиту рахунку 23. Списання собівартості реалізованої продукції (робіт, послуг) показують у дебет рахунку 90 «Собівартість реалізації» з кредита рахунків 21, 26 або 27 [4].

Так як прибуток є визначальним критерієм ефективності господарювання, доцільно розглянути фактори, що впливають на його величину:

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

1. Зовнішні фактори: природні умови, державне регулювання цін, тарифів, відсотків, податкових ставок і пільг, штрафних санкцій та ін.

2. Внутрішні фактори: виробничі фактори – характеризують наявність і використання засобів і предметів праці, трудових та фінансових ресурсів, які в свою чергу поділяються на екстенсивні та інтенсивні. Екстенсивні фактори впливають на процес одержання прибутку через кількісні зміни: обсяг засобів і предметів праці, фінансових ресурсів, час роботи обладнання, чисельність персоналу, фонд робочого часу тощо. Інтенсивні фактори впливають на процес отримання прибутку через "якісні" зміни; позавиробничі фактори (постачальницько-збутова і природоохоронна діяльність, соціальні умови праці та побуту тощо) [6].

При здійсненні фінансово-господарської діяльності всі ці фактори знаходяться у тісному взаємозв'язку і взаємозалежності.

Висновки. Отже, можна зробити висновок, що фінансові результати формуються з отриманих доходів та понесених в ході здійснення діяльності підприємства витрат. Кінцевим результатом діяльності будь-якого підприємства є отримання прибутку, хоча за несприятливих умов діяльності результатом може бути збиток. Тому зацікавленість кожного суб’єкта господарювання в отриманні позитивного результату в ході діяльності вимагає прийняття відповідних управлінських рішень, які нададуть можливість збільшити суми доходів та знизити суми витрат.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бухгалтерський фінансовий облік : підручник /з ред. Ф. Ф. Бутинця. — 7-е вид., доп. і перероб. — Житомир : ПП “Рута”, 2006. — 832 с.

2. Економічний аналіз: Навч. посібник / М. А. Болюх, В. З. Бурчевський, М. І. Горбаток; За ред. акад. НАНУ, проф. М. Г. Чумаченка. — К.: КНЕУ, 2001. — 540 с.

3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» від 29.11.1999 р. №290 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http:// zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99.

4. Сук Л.К. Фінансовий облік: Навчальний посібник для дистанційного навчання/ Л.К сук, П.Л Сук.-К.: Університет «Україна», 2007-454с.

5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 "Витрати" від 31.12.1999 р. №318 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http:// zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00.

6. Азаренкова Г. М. Фінанси підприємств : навч. посіб. для самостійного вивчення дисципліни / Г. М. Азаренкова, Т. М. Журавель, Р. М. Михайленко. — К. : Знання-Прес, 2006. — 287 с.

УДК 657.6:658.14/17

СУТЬ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ІХ ОБЛІК: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Г.О. Побережнюк, магістрант

Науковий керівник: асистент, І.М. Лесік

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто сутність фінансових результатів та облік діяльності підприємства, запропоновані шляхи вирішення проблеми фінансових результатів.

Ключові слова: *доходи, витрати, фінансові результати, прибуток (збиток) підприємства.*

Актуальність проблеми. На даний час, стан ринкових відносин в Україні характеризується значним поворотом до інтенсивних методів розвитку економіки, досягненню значної економічної ефективності виробництва та рентабельності продукції. Кожному підприємству для прийняття ефективних управлінських рішень необхідно спиратися на правдиву інформацію про результати його діяльності. Тобто, об'єктивної інформації про доходи та витрати, які і є складовими фінансових результатів. Тому вивчення проблеми обліку фінансових результатів та їх вирішення є актуальним у даний час.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Великий внесок у розвиток обліку й аналізу фінансових результатів внесли такі вітчизняні вчені, як: Ф.Ф. Бутинець, В.М. Жук, Г.Г. Кірейцев, М.М. Коцупатрий, М.Я. Демяненко, Л.К. Сук.

Метою даної статті є розгляд теоретичних аспектів обліку фінансових результатів і дослідження проблем та особливостей пов’язаних з їх обліком.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансовий результат – це не тільки результат успішної (або невдалої, якщо констатуються збитки замість прибутку) роботи підприємства вчора, а й грошовий потік завтра [3]. Фінансовий результат - це прибуток або збиток, який отримує

господарюючий суб'єкт внаслідок своєї діяльності. Поняття фінансового результату пов'язане з поняттями прибутків та збитків.

Слова видатного економіста Я.В. Левіка щодо проблеми визначення фінансових результатів: "Рахівництву ставилось і ще до цього часу багатьма практиками ставиться в обов'язок бути наукою, за допомогою якої визначаються результати – прибуток або збиток – досягнуті підприємством за даний період часу" [1].

Таблиця 1

Підходи до трактування економічного змісту фінансових результатів різними економічними школами

Назва економічної школи	Підхід до трактування економічного змісту фінансових результатів
Меркантилістична	Фінансові результати, які проявляються у вигляді прибутку, формуються в сфері обігу та торгівлі, які є джерелом багатства.
Фізіократична	Прибуток, як основна форма фінансових результатів, виникає за рахунок природної родючості землі, тобто аграрне виробництво являється основним джерелом багатства.
Класична	Формування фінансових результатів відбувається в сфері виробництва, а прибуток, як заробітна плата і рента, є частиною вартості, яка в свою чергу створюється працею.
Неокласична	Подвійне трактування: з одної сторони фінансові результати формуються за рахунок капіталу та є ціною даного виробничого фактору, з іншої – формуються за рахунок комплексу всіх задіяних виробничих факторів.
Інституціоналістична	Фінансові результати формуються під впливом різних суспільних неекономічних інститутів (НТП,держава, соціальні групи, профспілки та ін.)
Теорія трудового доходу	Фінансовий результат (прибуток) є результатом діяльності і винагородою підприємця.
Марксистська	Додаткова вартість, яка створюється працею найманих працівників в процесі виробництва та реалізується через сферу обігу, є основним джерелом формування фінансових результатів.

Джерело: побудовано з використанням [2].

В процесі дослідження між вченими галузі бухгалтерського обліку виникли певні розбіжності, щодо сутності поняття "фінансовий результат".

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Таблиця 2

Підходи щодо розуміння терміну “фінансовий результат”

Автор	Сутність поняття “фінансовий результат”
Бутинець Ф.Ф	прибуток (збиток) від реалізації готової продукції (робіт, послуг)
Соколов Я.В.	приріст (зменшення) капіталу (засобів, вкладених власниками) підпиємства протягом звітного періоду
Кондраков Н.П.	відображає зміну власного капіталу за визначений період в результаті виробничо-фінансової діяльності підприємства
Білик Т.О.	прибуток або збиток суб’єкта господарювання, що визначається як різниця між сукупними доходами та витратами підприємства і за позитивного його результату представляє додаткову вартість, виступає одним із джерел фінансування подальшого розвитку та поточної діяльності підприємства, основним критерієм оцінки її ефективності
Червінська С.Л.	різниця між майновим станом підприємства на кінець і початок звітного періоду

Джерело: побудовано з використанням [4].

Ефективність фінансової діяльності виражається в досягнутих фінансових результатах. Для визначення фінансового результату діяльності підприємства за звітний період необхідно порівняти доходи звітного періоду і витрати, понесені для одержання цих доходів.

Прибуток є важливим показником ефективної діяльності підприємств. Для того щоб точно обчислити прибутковість підприємства, потрібно зіставити прибуток з витратами підприємства або з обсягом виробничих фондів підприємств. Таке зіставлення характеризує рентабельність. Вона в свою чергу показує прибутковість, доходність підприємства.

Доходи підприємства – це збільшення економічних вигод у вигляді надходжень активів або зменшення зобов’язань, які приводять до зростання власного капіталу (крім зростання капіталу за рахунок внесків власників).

Збитки підприємства – грошовий вираз зменшення або втрати економічних вигод, які приводять до зменшення власного капіталу.

Інформація про фінансові результати підприємства міститься у другій формі, що включена до фінансової звітності – у Звіті про фінансові

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

результати. Він зв’язує баланс за минулий та звітний періоди і показує, за рахунок чого відбулися зміни у звітному балансі порівняно з минулим.

Звіт про фінансові результати відображає величину доходів за видами, величину і склад витрат, понесених у зв’язку з одержанням цих доходів, тобто фінансовий результат діяльності підприємства за минулий період.

Згідно з Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій фінансові результати формуються в розрізі видів діяльності. Кожен вид діяльності характеризується доходами і витратами, що необхідні для отримання цих доходів, згідно з принципом нарахування та відповідності доходів і витрат. Слід відмітити, що вищезазначений принцип разом із високим ступенем деталізації доходів і витрат створює систему, яка є досить зручною для складання звітності та максимально наочною для прийняття рішень.

Існує невідповідність між ознаками видами діяльності, доходів та формування фінансових результатів. Розглядаючи питання формування фінансових показників діяльності, слід зазначити, що в нормативно-правових документах є певна невідповідність у визначенні класифікації ознак видів діяльності. Згідно з П(С)БО 3 і Планом рахунків формування показників здійснюється за такими видами діяльності: інвестиційна, основна, фінансова, операційна, звичайна, від надзвичайних подій та інша діяльність [5].

Згідно з П(С)БО 15 "Дохід" і з діючим Планом рахунків доходи, отримані від основної діяльності, називаються доходами від реалізованої продукції (послуг, робіт). Як зазначалось вище, основна діяльність – це певні операції, що пов'язані з виробництвом та реалізацією продукції (робіт, послуг) [6]. Тобто, дохід, отриманий від основної діяльності, раціонально та доцільно називати доходом від основної діяльності, а рахунок 70 "Доходи від реалізації" замінити назвою "доходи від основної діяльності". На основі цих пропозицій формується єдиний підхід для складання і подання всіх форм звітності щодо використання понять операційної, фінансової, інвестиційної діяльності підприємства і надзвичайних подій з безпосередньою

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

відповідністю їх рекомендаціям щодо структури рахунків обліку фінансових результатів діяльності.

Висновок. Таким чином, відзначимо, що кожне підприємство має на меті отримання найкращих фінансових результатів, використовуючи різні методи та способи, залежно від своєї діяльності та ряду інших факторів, що дозволить збільшити розмір прибутку. Основним фінансовим результатом підприємства є його прибуток, він служить джерелом сплати податків. Проведені дослідження з удосконалення обліку і відображення у звітності інформації про результати діяльності підтверджують необхідність запровадження єдиних класифікаційних ознак, а це потребує зміни у формі Звіту про фінансові результати і методичних засадах формування інформації за показниками Звіту в системі рахунків бухгалтерського обліку. Такий підхід виправданий з економічної точки зору, оскільки зіставлення показників доходів і витрат за джерелами та напрямами їх утворення дає можливість виявити найбільш прибуткові господарські операції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Левик Я.В. Мотивы счетоводства / Левик Я.В. // Счетоводство. – 1901. – № 19–20. – С.36
2. Мазур В.П. Економічний зміст поняття фінансових результатів сільськогосподарської діяльності / В.П. Мазур // Облік і фінанси АПК -2011
3. Проданчук Н. А. Удосконалення форми Звіту про фінансові результати / Н. А. Проданчук // Економіка АПК. – 2004, №8.
4. Шипіна С.Б Сутність поняття «Фінансові результати» як об’єкт бухгалтерського обліку / С. Б. Шипіна // Вісник ЖДТУ – 2012 - №1
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 "Звіт про фінансові результати", затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 09.12.2011 р. №1591 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/.
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15"Доходи", затверджене Наказом Міністерства фінансів України від від 09.12.2011 р. № 1591[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/.

УДК 657:338.512

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Ю.С.Резніченко, магістр

Наук.керівник: асистент Лесік І.М.

Миколаївський національний аграрний університет

Досліджено особливості собівартості продукції сільськогосподарських підприємств. З'ясовано чинники, що впливають на собівартість продукції та окреслено її структуру.

Ключові слова: *собівартість продукції, склад витрат, виробнича собівартість, структура собівартості.*

Актуальність теми. На сьогоднішній день в ринковій сфері однією з найважливіших передумов формування ефективно функціонуючих сільськогосподарських підприємств – це досконале управління витратами. Адже основна мета діяльності будь-якого підприємства в ринкових умовах господарювання є отримання максимального прибутку.

Відображаючи рівень витрат на виробництво, собівартість комплексно характеризує ступінь використання усіх ресурсів підприємства, а значить, і рівень техніки, технології та організації виробництва. Чим краще працює підприємство, інтенсивніше використовує виробничі ресурси, успішніше удосконалює техніку, технологію і організацію виробництва, тим нижча собівартість продукції. Тому собівартість є одним з важливих показників ефективності виробництва.

Аналіз останніх досліджень. Дослідження особливості собівартості продукції сільськогосподарських підприємств набуває все більшого значення у сьогоднішніх умовах господарювання кожного підприємницького об'єкта, а тому особливості собівартості приділяється велика увага у працях таких учених: Ф.Ф.Бутинець, О.Байдик, М.В. Дубініна, І.Калініченко, І.О.Лазнева, О.Орлов, Г.О.Партин, Н.Посталюк, В.Романенко, Н.М. Сіренко та інші. Але проблема та специфіка собівартості продукції саме сільськогосподарських підприємств досліджено недостатньо.

Постановка завдання. Метою статті є розкриття особливостей формування собівартості продукції сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу. Проблема управління витратами та собівартістю продукції чи послуг актуальна для усіх підприємств національної економіки, але в сільському господарстві вона не тільки не втрачає актуальності з часом, а й загострюється непередбачуваними протиріччями, що виникають в оновленому економічному середовищі.

Собівартість продукції – це виражені в грошовій формі сукупні витрати на підготовку і випуск продукції (робіт, послуг). Собівартість характеризує ефективність усього процесу виробництва на підприємстві, оскільки в ній відображаються рівень організації виробничого процесу, технічний рівень, продуктивність праці та ін. Чим краще працює підприємство, ефективніше використовує виробничі ресурси, тим нижча собівартість продукції (робіт, послуг) [1].

Собівартість продукції сільськогосподарського підприємства складається з витрат, пов'язаних з використанням в процесі виробництва продукції матеріальних ресурсів, трудових ресурсів, а також інших витрат на її виробництво.

Собівартість використовується для встановлення цін на продукцію, аналізу ефективності виробничої діяльності, планування обсягів виробництва і прибутку, при вирішенні питань впровадження нової техніки і технології. Управління собівартістю дає можливість прийняти обґрунтовані рішення про розширення чи зняття з виробництва конкретних видів продукції, побудову внутрішньогосподарських відносин, доцільність організаційно-технічних заходів [6].

При обчисленні собівартості важливе значення має склад витрат, які до неї входять. Собівартість повинна включати до свого складу витрати необхідної праці, тобто витрати, що забезпечують процес відтворення всіх факторів виробництва (предметів і засобів праці, робочої сили і природних

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

ресурсів), і не включати витрат додаткової праці, що відшкодовуються за рахунок прибутку.

Згідно з П(С)БО 16 «Витрати» до виробничої собівартості включається лише прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, інші загальновиробничі та прямі витрати. А понаднормові витрати і нестачі запасів; адміністративні витрати; витрати на збут; інші операційні витрати не включаються до виробничої собівартості, а списуються на витрати періоду, в якому вони були здійснені [3].

Склад витрат, які входять до собівартості, не є незмінним, він може з тих чи інших практичних міркувань змінюватись. Та за всіх умов собівартість має найповніше відображати витрати на виробництво продукції (робіт, послуг).

Залежно від часу розрахунку розрізняють:

- планову собівартість, яку визначають перед початком планового періоду на основі прогресивних норм витрат ресурсів та цін на ресурси, що склались на момент складання плану;

- фактичну собівартість, яка відображає фактичні витрати на виробництво продукції за даними бухгалтерського обліку;

За складом витрат:

- технологічна собівартість включає прямі витрати та характеризує рівень витрат на здійснення окремих технологічних операцій;

- виробнича собівартість — це витрати підприємства, пов'язані з процесом виробництва продукції;

- повна собівартість – це виробнича собівартість, збільшена на суму адміністративних витрат та витрат на збут.

За ступенем узагальнення даних:

- індивідуальна собівартість характеризує витрати конкретного підприємства з випуску продукції;

- фірмова собівартість включає витрати на виробництво та реалізацію продукції по групі підприємств, які входять до об’єднання;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

- середньогалузева характеризує середні по галузі витрати на виробництво певного виду сільськогосподарської продукції [6].

Структура собівартості — це її склад за статтями калькуляції або елементів витрат з урахуванням частки кожного елемента (або складової) у повній собівартості продукції, що випускається.

Існує два способи, за допомогою яких можна розрахувати собівартість:

1) за елементами витрат (об'єднані в окремі групи за економічним змістом);

2) за статтями калькуляції (в цьому випадку робиться акцент на поділ витрат по їх ролі, призначенням і місцем виникнення).

Виробнича собівартість валового випуску продукції розраховується так: із загальної суми витрат вираховуються витрати на роботи та послуги, що не входять до складу виробничої собівартості продукції. Ураховується зміна залишків витрат майбутніх періодів; при збільшенні залишків цих витрат сума приросту віднімається від загальної суми витрат на виробництво, а при зменшенні – додається [5].

Виробнича собівартість виготовленої продукції обчислюється як сума витрат на випуск валового випуску продукції, зменшена (збільшена) на величину собівартості при зростанні (зменшенні) залишків незавершеного виробництва.

Собівартість реалізованої продукції розраховується шляхом збільшення (зменшення) виробничої собівартості продукції на величину зміни витрат у залишках нереалізованої продукції.

Структура собівартості знаходиться в постійному русі. Динаміка структури собівартості визначається багатьма факторами, до яких належать:

- специфіка підприємства, за цією ознакою виділяють трудомісткі підприємства (на яких велика частка в собівартості припадає на зарплату працівникам), матеріаломісткі (вимагають великих матеріальних витрат), фондомісткі (істотна амортизація), енергоємні (виробництво вимагає великої частки палива і енергії);

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

- фактор прискорення технічного та наукового прогресу, який визначає можливість зменшення частки праці живого і, відповідно, збільшення праці уречевленої (тобто не створює вартості товару, а є умовою його створення);

- географічне положення (місцезнаходження) підприємства;

- рівень спеціалізації, комбінування, концентрації, кооперування і диверсифікації виробництва;

- інфляція в поєднанні з можливими змінами процентних ставок банківського кредиту [2]

Висновки. Собівартість продукції є якісним показником, який характеризує виробничо-господарську діяльність підприємства. При обчисленні собівартості продукції важливе значення має визначення складу витрат, які в неї включаються. Як відомо, витрати підприємства відшкодовуються за рахунок двох власних джерел: собівартості і прибутку. Питання про склад витрат, які включаються у собівартість – це питання їх розмежування між зазначеними джерелами відшкодування. Загальний принцип цього розмежування полягає в тому, що через собівартість повинні відшкодовуватися витрати підприємства, що забезпечують просте відтворення усіх факторів виробництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лазнева І.О. Методи управління витратами виробництва продукції та їх порівняльний аналіз / І.О. Лазнева // Формування ринкових відносин в Україні. - 2008. - № 1.- С. 67-76.
2. Орлов О. Планування собівартості продукції / О.Орлов, Є.Рясних, К.Ларіонова // Економіка України. - 2007. - № 12. - С.39-48.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Затв. наказом МФУ від 31.12.99 №318 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00
4. Постолюк Н. Значення собівартості продукції при прийнятті управлінських рішень / Н.Постолюк // Підприємництво, господарство і право. - 2008. - №6. - С. 114-116.
5. Романенко В. Інформаційне забезпечення управління витратами / В. Романенко, І.Калініченко // Актуальні проблеми економіки України. - 2008. - №3. - С. 13-15.
6. Сіренко Н.М. Бухгалтерський облік на сільськогосподарських підприємствах: навч.посіб. / за заг.ред. к.е.н., доц.. Н.М. Сіренко. – Миколаїв : МДАУ, 2010. – 439 с.

УДК 330.131.5

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ГАЛУЗІ ОВОЧІВНИЦТВА

Л.О.Різун, магістрант

Науковий керівник: асистент Лесік І.М.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто основні проблеми ефективного функціонування галузі овочівництва в Україні та шляхи їх вирішення.

Ключові слова: *овочі, галузь овочівництва, ефективне функціонування, переробка, виробництво овочевої продукції, економічна ефективність.*

Постановка проблеми. Стабільне і своєчасне забезпечення населення якісними продуктами харчування, у тому числі й різноманітною овочевою продукцією, є найважливішим завданням агропродовольчого ринку. Незважаючи на те, що в Україні вирощується досить обмежений асортимент овочевих культур порівняно з іншими країнами світу, вони все таки є традиційним продуктом у раціоні харчування населення, адже саме завдяки овочам до організму людини надходять так необхідні їй вітаміни і мікроелементи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у вивчення теоретико-прикладних аспектів ефективного функціонування виробництва й переробки овочевої продукції та шляхів його підвищення зробили такі відомі вітчизняні вчені, як Бутко М.П., Дорошенко І.О., Кучеренко Т.М., Писаренко В.В. та ін. Проте недостатньо вивченими залишаються напрями підвищення ефективності функціонування галузі овочівництва.

Постановка завдання. Є вивчення аналізу основних проблем ефективного функціонування галузі овочівництва та пошуку напрямів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Зважаючи на зростання кількості населення планети та високу біологічну цінність овочів, виробництво їх у відкритому ґрунті має світову тенденцію до зростання. За останні чверть століття їхнє світове виробництво збільшилося у понад двічі через зростання виробництва овочів у Китаї та Індії. Аналогічну світову тенденцію до зростання спостережено у сфері переробки овочів. За переробки овочів відкритого ґрунту одержують овочі консервовані, овочеві соки, томатні соуси, пасти та кетчупи. Причому, якщо попередніми роками виробляли переважно тільки консервовані овочі, то останнім часом суттєво зросла частка іншої продукції, яку активніше використовують у харчуванні.

Водночас протягом останніх років знижується концентрація посівів, кількість внесених органічних і мінеральних добрив не відповідає агроекологічним нормам, бракує засобів захисту рослин, відсутня надійна системи збуту, а рівень механізації вирощування й збирання овочів низький.

У структурі посівів овочевих рослин у відкритому ґрунті в окремих категоріях сільськогосподарських підприємств України на помідори припадає 33,6%, капусту - 17,4%, цибулю на ріпку - 14,2%, інші овочі - 13,7%. У господарствах населення перевагу віддають вирощуванню помідорів - 17,4%, капусти - 14,4%, огірків - 13,2%, цибулі - 12,6% [1]. Моркву й буряк столовий у сільськогосподарських підприємствах і господарствах населення вирощують на 68% площі. Розвиток овочівництва в господарствах населення надалі відбуватиметься в напрямі переважного вирощування овочів із групи інших культур на невеликих площах, проте в ширшому асортименті. Виробництво овочів у сільськогосподарських підприємствах за нинішніх економічних умов зведеться до вирощування потрібної кількості найбільш технологічних овочевих культур на продаж заготівельно-збутовим організаціям, на ринку та забезпечення сировиною промисловості.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

У сучасних умовах необхідно чітко виділяти перелік завдань інноваційного характеру, від яких залежить рівень забезпечення населення овочевою продукцією та можливості збільшення експортного потенціалу країни.

Розвиток овочівництва треба, в першу чергу, орієнтувати на ресурсо- і енергоощадну техніку і технологію. Враховуючи специфіку овочівництва, держава повинна приймати участь в розробці та стимулюванні техніко-технологічних, фінансових, екологічних і правових механізмів щодо використання інноваційних моделей розвитку галузі [3]. А також невід'ємною складовою господарювання є розробка організаційно-економічних і технічних заходів щодо підвищення ефективності овочепродуктового підкомплексу, насамперед удосконалення системи збуту овочевої продукції та розвитку нових форм господарювання й спеціалізованих овочівницьких господарств в окремих регіонах і зонах. Також потрібно домогтися рівномірного постачання овочів протягом року в рекомендованому асортименті за рахунок раціонального поєднання розвитку овочівництва відкритого і закритого ґрунту, підбору відповідних сортів і гібридів з різними строками дозрівання, переробки, заморожування та закладання продукції на тривале зберігання. Однією із важливих особливостей овочівництва є його висока трудомісткість. Затрати праці на виробництво 1 ц продукції становлять 612 люд.-год., коли у країнах Європи - 2-3 люд.-год. Значною мірою цей показник залежить від застосовуваних технологій вирощування, особливостей культури, рівня механізації [4].

Значно послабилася роль переробних підприємств у закупівлі овочевої сировини для подальшої переробки, натомість суттєво збільшилася питома вага реалізації овочевої продукції за іншими каналами, зокрема, за бартерними та давальницькими схемами, що передбачають обмін певної частини урожаю на паливно-енергетичні ресурси, сільськогосподарську техніку, запасні частини, мінеральні добрива, засоби захисту рослин, високоврожайні сорти рослин тощо. Тому в підвищенні його економічної

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

ефективності важливе значення має використання внутрішніх і зовнішніх інновацій, спрямованих на підвищення технічної забезпеченості галузі сучасною високопродуктивною технікою, оскільки процес її зношення, старіння і вибуття прогресує.

Висока собівартість, значні витрати на реалізацію і порівняно низькі ціни на овочеву продукцію - причина збитковості виробництва овочів у сільськогосподарських підприємствах. Збільшення виробництва овочів зумовило зростання обсягів випуску овочевих консервів. Проте потребує уваги питання підвищення конкурентоспроможності виробленої консервної продукції.

Рівномірне надходження овочевої продукції споживачам протягом року, можливе лише за умов добре налагодженої системи її тривалого зберігання свіжою. У високорозвинених зарубіжних країнах питанню збереження високої якості овочів і процесу доставки споживачу приділяють багато уваги. В Україні підприємства практично не мають матеріально-технічної бази для коротко- та довготривалого зберігання овочів. Сховища, як правило, побудовані за застарілими проектами з низьким рівнем механізації навантажувально-розвантажувальних робіт.

Для підвищення ефективності ведення овочівництва необхідно вжити комплекс організаційно-економічних і технічних заходів, зокрема: створення економічних умов для відновлення спеціалізованих овочівницьких господарств у приміських та сировинних зонах і на цій основі змінити співвідношення у виробництві овочів між приватним і громадським сектором; налагодження в Україні виробництва засобів механізації з вирощування овочів; поліпшення системи вітчизняної селекції й насінництва; реконструкція й модернізація переробних підприємств; розвиток кооперування та інтеграції сільськогосподарських виробників товарних овочів і удосконалення економічного механізму взаємовідносин із

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

переробними й торговельно-закупівельними підприємствами як гарантами реалізації вирощеної овочевої продукції [5].

В умовах ринкової економіки державне регулювання розвитку овочевого підкомплексу потрібно здійснювати з урахуванням інтересів держави, виробників і споживачів. При цьому держава повинна створити для товаровиробників такі умови, які б сприяли їм у виробленні продукції в певному обсязі та асортименті, а для споживачів - які б забезпечили необхідний обсяг споживання відповідно до їхньої платоспроможності. Такий принцип реалізується державою через впровадження сприятливої цінової політики, надання фінансово-кредитного забезпечення, стимулюючого оподаткування, створення ринкової інфраструктури, захисту внутрішнього ринку та доступу на зовнішні.

Для розміщення аграрного сектору велике значення має вибір відповідних сільськогосподарських культур, які повинні максимально використовувати родючість ґрунту та інші умови відповідної території, тобто бути високоврожайними, а також поєднуватися з іншими галузями [2].

Висновки. Отже, збільшення виробництва овочів, підвищення його економічної ефективності на сучасному етапі в галузі передбачає: підвищення економічної ефективності виробництва та переробки овочевих культур; створення зон концентрованого виробництва овочів відкритого ґрунту для забезпечення сировинної бази його переробки; виробництво овочевих культур в обсягах, необхідних для задоволення потреб населення, а переробної промисловості в сировині; реконструкцію й модернізацію переробних підприємств та зміцнення їхньої технічної й сировинної бази; розвиток кооперування та інтеграції виробників товарних овочів й удосконалення системи взаємозв'язків між переробними і торговельними підприємствами. Враховуючи специфіку овочівництва, держава повинна приймати участь в розробці та стимулюванні техніко-технологічних, фінансових і правових механізмів щодо використання інноваційних моделей

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

розвитку галузі. Овочевий ринок України повинен формуватися й тісно розвиватися зі створенням і зміцненням національного ринку продовольства та його інфраструктури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Бутко М.П. Регіональні ринки овочевої продукції: сутність, визначення та тенденції розвитку / М. П. Бутко, І. В. Бачуріна // Агросвіт. — 2007. — № 10. — С. 23 — 26.
- Дорошенко І.О. Перспективні напрями розвитку регіонального овочевого ринку / І. О. Дорошенко // Вісник аграрної науки Причорномор'я. — 2009. — № 1. — С. 135 — 140.
- Кучеренко Т.М. Ринок овочів: поточна кон'юнктура і прогноз / Т. М. Кучеренко // Продукты & ингредиенты. — 2009. — № 2. — С. 46 — 47.
- Статистичний щорічник України за 2011 рік / Державний комітет статистики України; за ред. О. Г. Осауленко — К.: Консультант, 2011. — 571 с.
- Канінський М. П. Розвиток підприємництва в овочівництві / М. П. Канінський // Економіка АПК. — 2010. — № 9. — С. 63— 67.

УДК 338.432.635

РІВЕНЬ НАСИЧЕННЯ, СПОЖИВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ОВОЧЕВОЇ ПРОДУКЦІЇ

О.В. Спасенко, магістр

Науковий керівник: асистент Лесік І.М.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто рівень насиченості ринків України овочами, баштанними культурам,та продуктами їх переробки. Досліджено виробничий потенціал та задоволення споживачів овочевої продукції

Ключові слова: *овочівництво, органічна продукція, експорт, імпорт.*

Постановка проблеми. Розвиток українських ринків, в наш час, не задовольняє потреби національної системи сертифікації овочевої продукції. Така ситуація зумовлена тим, що більшість виробників не мають новітніх технологій, якісно посівного матеріалу та намагаються знизити витрати на добрива. Через недостатність коштів, товаровиробники не можуть придбати нові конструкції сівалок, обприскувачів, культиваторів, машин для висаджування розсади, поливу, догляду за рослинами та збирання врожаю чистої продукції. Всі ці засоби значно прискорюють і вдосконалюють процеси людської праці але не кожен може розв’язати цю проблему без сторонньої допомоги, а саме: органів державної влади, місцевого самоврядування, сільгоспвиробників, інвесторів та реалізаторів з урахуванням особливостей регіонів України і рівня їхнього соціально – економічного розвитку .

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми виробництва, вирощування, реалізації та забезпечення продукцією овочівництва досліджують багато вітчизняних фахівців, зокрема: С. Корнієнко, В. П. Рудь, Т. Кучеренко, С. Балюк, М. Лісовий, М. Захарова, О. Анісімова та ін. Проте подальший розвиток овочівництва, як об’єктивна потреба у задоволенні потреби споживачів в овочах за рахунок власного виробництва потребує подальшого вивчення.

Постановка завдання полягає в тому, що держава повинна контролювати виробництво овочевої продукції та рівномірно розподіляти її надходження на ринки збуту і експорт. Потрібно звернути увагу на те, яку продукцію ми виробляємо та який рівень сертифікації маємо.

Виклад основного матеріалу дослідження. В наш час, овочівництво може бути однією із ефективних галузей сільського господарства, за умови застосування новітніх технологій і правильного підходу до вирощування овочів. Але не все залежить від застосування новітніх технологій і людини. Важливим фактором впливу є погодно-кліматичні умови, від яких залежать обсяги вирощеної продукції (табл.1).

Таблиця 1

Виробництво овочів і баштанних культур в Україні, тис.тонн

Показник	**Рік**				
	2008	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**
Усі категорії господарств	8489,0	8976,0	8873,0	10562,0	9787,5
У тому числі					
Сільскогосподарські підприємства	1181,0	1207,0	1038,0	1609,1	1299,8
Господарство населення	7308,0	7769,0	7835,0	8952,9	8487,7
Питома вага господарств населення у всіх категоріях господарств	86,1	86,6	88,3	84,8	86,7

Джерело: побудовано з використанням [1]

У 2011 році був зібраний рекордний урожай овочів і баштанних культур в Україні – 10562,0 млн. тонн, у тому числі у сільськогосподарських підприємствах – 1609,1 і в господарствах населення – 8952,9 тис. тонн, що на 19,0%, 55,0 і 14,3% відповідно більше, ніж у 2010 році, за попередніми даними відмічається урожай на рівні 9787,5 тис. тонн у всіх категоріях господарств, у тому числі у сільськогосподарських підприємствах – 1299,8 і в господарствах населення – 8487,7 тис. тонн [1].

Завдяки вигідному географічному положенню Україна вирощує достатню кількість овочів для задоволення потреб країни та навіть на експорт продукції. Для організації експорту овочів необхідно вирішити питання

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

формування великих партій продукції, так як концентрація виробництва овочів в господарствах населення (89%), не дозволяє сформувати великі об'єми продажу, привабливі для закордонних покупців. Сьогодні основними зовнішніми ринками для експорту овочів є Росія, Білорусія, Литва, Латвія, Польща. Перспективними є ринки Західної Європи (табл.2).

Таблиця 2

Об'єм експорту овочів з України

Продукція	2008 рік	2009 рік	2010 рік	2011 рік	6 міс.2012 рік
	Обсяг тонн	Обсяг тонн	Обсяг тонн	Обсяг тонн	Обсяг тонн
Свіжі овочі	53313,3	197954,5	99421,8	110878,4	34219,6
У тому числі:					
Помідори	32393,4	69416	59064,2	75613,8	7218,3
Цибуля, часник	2180	68348	1855,4	2668,5	6021,2
Капуста	2070,7	2632,7	9880,9	917,4	3469,9
Салат	164,7	91	33,8	46,5	147,4
Морква та інші коренеплоди	775,7	4890,3	2129,9	7987,9	2587,6
Огірки	6215,8	15380,7	14473	17887,9	8127,9
Свіжі бобові	6084,6	29555,7	5692,7	181,9	4396,5
Інші овочі	3559,3	7684,6	6178,3	5506,3	2337,0
Овочі сирі або варені	6431,6	11931,8	11360,6	5759,7	4104,6
Овочі консервовані	317,4	376,7	233,3	675,9	101,0
Овочі сушені	18.4	23,3	61	97,7	50,6
Овочі бобові сушені	77594,1	271592,4	158197,5	173349,6	30053,3
Дині,кавуни	7771,9	27028,5	43775,2	23182,5	786,8
Всього	145446,7	508907,2	313049,4	313943,8	69315,9

Джерело: побудовано з використанням [1]

Особливої тенденції до зменшення або збільшення, об'ємів експорту не спостерігається, можливо перепоною цьому є те що європейці прагнуть купувати чисту (органічну) продукцію, що потребує більш жорстких умов управління якістю, контролю і сертифікації виробництва.

Україна здатна не лише експортувати, але й імпортувати продукцію овочівництва. Основними імпортерами є такі країни як: Польща, Турція,

Нідерланди, Іспанія, Італія, Йорданія, Грузія, Китай та інші країни в залежності від виду овочів [2].

На нашу думку, при імпорті продукції важливе місце повинно займати гарантування продовольчої безпеки. Сучасний овочевий ринок потребує підвищеної уваги держави до розвитку вітчизняного овочівництва по шляху організації високого інтенсивного виробництва, за допомогою технологій та ґрунтів, а також удосконалення механізму формування і функціонування ринку, що дасть можливість державі забезпечити продовольчу безпеку.

Виробництво овочів у межах 8 млн. т. на рік є достатнім для повного забезпечення потреб населення України та народного господарства, але чи є ця продукція органічною досі залишається невизначеним питанням. Останнім часом урядом розглядається питання щодо розвитку овочевого ринку в Україні. Протягом 2011-2012 років було розроблено «Програми розвитку овочівництва, картоплярства та переробної галузі» [3] для деяких областей України. На нашу думку, навряд це дасть результат, адже прогресу на ринку овочевої органіки не відбувається через брак вітчизняного органічного законодавства.

Пропозиція на ринку нашої країни представлена, зокрема, вітчизняними виробниками. Ринок переробної промисловості забезпечує виробництво овочевих консервів на рівні 230 тис. т. або на суму близько 690 млн. грн. [4]. Представники, які забезпечують вітчизняні ринки овочевою продукцією є компанії-лідери «Верес», «Чумак», «Господарочка», «Сандора» та «Ніжин». Саме вони мають тісні зв’язки з виробниками товарної продукції. За 2011 рік було зафіксовано рекордну врожайність овочів відкритого ґрунту – 9826,4 млн. т. Це свідчить, про достатню забезпеченість українців овочами.

Висновок. Слід зазначити, що український рівень розвитку овочевого ринку з органічною продукцією знаходиться на стадії розвитку [5]. Сподіваймося, що в майбутньому це підвищить інвестиційну привабливість держави та зробить продукцію овочівництва конкурентоспроможною.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Роблячи прогноз на майбутнє, можна зазначити, що Україна буде забезпечена високоякісними овочевими продуктами і зможе експортувати їх до інших країн в достатньому обсязі.

Необхідного розгляду потребує питання, щодо вдосконалення органічного законодавства України. Потрібно не лише аби продукти харчування відповідали стандартам Держспоживстандарт України, але й так званим «приватним стандартам», що впроваджуються за підтримки Швейцарської агенції з розвитку і співпраці, запропонована споживачами та виробниками продукції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Шпичак О.М. Поточна кон'юнктура і прогноз ринків сільськогосподарської продукції та продовольства в Україні на 2012/13 маркетинговий рік / О.М. Шпичак, Ю.П. Воскобійник, О.В. Боднар та ін. – К.: ННЦ ІАЕ, 2012. – Вип. 20 – 366 с.
2. Кучеренко Т. Цена «заморских» овощей / Т.Кучеренко // Овощеводство. – 2011. – № 1. – С. 57-62.
3. Корнієнко С. Органічний овочевий ринок України / С. Корнієнко // Плантатор. – 2013. – №1. – С. 24-28.
4. Рудь В.П. Ринок овочів та продовольча безпека України / В.П. Рудь // Економіка АПК. – 2010. - №6. – С. 55-57.
5. Балюк С.А. Пріоритетні напрями розвитку овочівництва і баштанництва в Україні / С.А. Балюк , М.В. Лісовий, М.А. Захарова, О.В. Анісімова, О.Д. Вітанов, В.П.Рудь, О.О.Кіях // Вісник аграрної науки. – 2012. – №7. – С. 7-10.

УДК 658.14.17

ПРОБЛЕМИ СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

О. А.Філатова, магістрант

Науковий керівник: асистент Лесік І. М.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто складові фінансової звітності. Обгрунтовано значення фінансової звітності для підприємств та користувачів інформації. Наведено основні проблеми її складання.

Ключові слова: *фінансова звітність, управлінські рішення, користувачі інформації.*

Актуальність теми. Фінансова звітність в Україні є елементом інфраструктури ринкової економіки і засобом комунікації. Цьому сприяють наступні причини: створення спільних підприємств; вихід українських підприємств на світовий ринок; розширення зовнішньоекономічних зв'язків підприємств; міжнародна інтеграція України у сфері економіки. Фінансова звітність становить основу інформаційного забезпечення аналізу фінансового стану підприємства. Завдяки фінансовій звітності користувачі отримують необхідну для них інформацію, що стосується певного підприємства та формують уявлення про діяльність підприємства. Питання звітності, а особливо, вимоги щодо розкриття інформації, яку вона повинна містити, в якому напрямі розкривати діяльність суб'єкта господарювання, є дискусійними та потребують подальшого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Даному питанню присвячені праці багатьох вітчизняних науковців таких, як І. Д. Ватуля, Ю. А. Верига, Г. О. Нашкерская, З. М. Шевченко та багато інших. Однак обрана тема дослідження потребує доопрацювань.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження наявних проблем, які стосуються складання фінансової звітності та виявлення шляхів вирішення цих проблем.

Виклад основного матеріалу. При управлінні господарською

діяльністю підприємства зростає потреба в своєчасній і достовірній інформації для ухвалення обґрунтованих рішень. Відповідно зростає роль бухгалтерського обліку та звітності всіх підприємств і організацій, незалежно від форм власності і виду діяльності. Необхідним є постійне надання інформації за всіма господарськими процесами та операціями, їх характером і обсягом, інформації про наявність матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, про їх використання, про стан розрахунків з дебіторами і кредиторами та фінансові результати діяльності. Дані бухгалтерського обліку дозволяють надати таку комплексну оцінку діяльності підприємства і організації, джерелом якої є фінансова звітність. Фінансова звітність є важливою також і для зовнішніх користувачів. Крім того, фінансова звітність є певною ланкою між підприємством і зовнішнім середовищем. Надання підприємством звітності зовнішнім користувачам в умовах ринку надає можливості підприємству отримання додаткових фінансових ресурсів на фінансових ринках.

На основі даних бухгалтерського обліку підприємство складає фінансову звітність. У Законі України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» наведено наступне визначення: «Фінансова звітність – бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період». Метою складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства [1]. Річна фінансова звітність підприємства складається з таких форм: Баланс (ф. № 1), Звіт про фінансові результати (ф. № 2), Звіт про рух грошових коштів (ф. № 3), Звіт про власний капітал (ф. № 4), Примітки до річної фінансової звітності (ф. № 5) з додатком у вигляді «Інформація за сегментами» (ф. № 6).

У зв'язку з реформуванням вітчизняного бухгалтерського обліку на основі міжнародної гармонізації і стандартизації до Балансу та інших форм

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

фінансової звітності були внесені значні зміни. Зокрема, необхідно відзначити, прийняття Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку (далі – Н(С)БО) 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» затвердженого Наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 року №73 [2], у результаті чого, Положення (стандарт) бухгалтерського обліку (далі – П(С)БО) 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», П(С)БО 2 «Баланс», П(С)БО 3 «Звіт про фінансові результати», П(С)БО 4 «Звіт про рух грошових коштів» та П(С)БО 5 «Звіт про власний капітал» втратили чинність. Відповідно до Н(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» змінилися форми фінансової звітності. У формах фінансової звітності змінено нумерацію коду рядків. У формі фінансової звітності «Баланс» змінено назву розділу III активу балансу з «Витрати майбутніх періодів» на «Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття». У пасиві Балансу змінено кількість розділів на їх назви. Не змінився лише розділ I пасиву Балансу «Власний капітал». У формі фінансової звітності «Звіт про фінансові результати» відбулися радикальні зміни – вилучено певну кількість статей у розділі I «Фінансові результати» та додано розділ «Сукупний дохід». У формах фінансової звітності «Звіт про рух грошових коштів» та «Звіт про власний капітал» також вилучено деякі статті звітів та замінено їх на нові. Бухгалтерам важко одразу пристосуватися до таких змін. Ці зміни спричинили певні проблеми складання звітності через відсутність на даний момент методичних рекомендацій щодо складання та подання фінансової звітності.

Структура Звіту про фінансові результати (ф. № 2) не узгоджена з будовою Звіту про рух грошових коштів (ф. № 3), показники важко наочно порівнювати між собою. Це відбувається за рахунок того, що дохід (виручка) від реалізації товарів (робіт, послуг), фінансові результати (прибуток, або збиток) визначаються по методу нарахування, тоді як грошові кошти відображаються по касовому методу. Завдяки цьому, при неповній оплаті покупцями вартості відвантажених їм товарів виникають розбіжності між

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

сумою доходу, яка наводиться у Звіті про фінансові результати і Звіті про рух грошових коштів [3].

Необхідно достатньо ретельно відноситись до складання Звіту про власний капітал (ф. №4). Хоча, при складанні Звіту про Власний капітал, у бухгалтерів переважно не виникає питань, проте ця форма фінансової звітності викликає інтерес у зовнішніх користувачів фінансової звітності, а саме власників та інвесторів. Безпосередній інтерес власників та інвесторів виникає внаслідок того, що у Звіті про власний капітал прослідковуються усі зміни у динаміці протягом звітного року, які відбулися з власним капіталом [4].

Ще однією проблемою складання фінансової звітності є те, що підприємства самостійно обирають облікову політику, відповідно до якої по різному обирають правила складання та подання фінансової звітності, що у свою чергу можуть призводити до перекручування даних та певних маніпуляцій з ними. Причиною цього є те, що для власника, надання такої інформації є вигідним. Такі дії посідають вагоме місце серед недоліків надання інформації. Необхідним є урегулювання такого роду перекручування даних шляхом встановлення певних правил складання та подання фінансової звітності, які не залежатимуть від облікової політики, встановленої підприємством самостійно.

Висновки. Отже, звітність завжди посідала особливе місце в управлінні як окремого суб'єкта підприємницької діяльності, так і держави у цілому, що зумовлено зведеним характером її даних. Фінансова звітність дає повне уявлення про майновий та фінансовий стан установи, а також результати її діяльності. Складання та подання фінансової звітності є обов’язковим та необхідним заходом для будь-якого суб’єкта господарювання. Проте, є певні проблеми при складанні фінансової звітності, які потребують негайного вирішення, зокрема, необхідним є затвердження методичних рекомендацій щодо складання та подання фінансової звітності відповідно до Н(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Для

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

досягнення максимального ефекту від своєї діяльності необхідне ефективне управління підприємством, яке неможливе без виважених рішень, прийнятих на основі даних, що відображають реальний стан речей на підприємстві, тому, дуже важливо, щоб ці дані відповідали певним правилам, вимогам і нормам, зрозумілими та прийнятними для користувачів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 р. № 996-XIУ. — rada.gov.ua

2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджений Наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. №73. — rada.gov.ua

3. Верига Ю.А. Звітність підприємств: навч. посіб. / Ю.А. Верига, З.М. Шевченко, І.Д. Ватуля. – К. : Центр учбової л-ри, 2008. – 776 с.

4. Нашкерская Г.О. Исследование влияния проведенных корректировок финансовой отчетности на финансовое положение и результаты деятельности предприятия / Г.О. Нашкерская // Бухгалтерский учет и аудит – 2009. – № 1 – С. 19 – 24.

УДК 631.151

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ОВОЧЕПРОДУКТОВОГО ПІДКОПЛЕКСУ

С.Г.Юрченко, магістр

Науковий керівник: асистент Лесік І. М.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто сучасний стан овочівництва, висвітлено основні проблемні моменти розвитку і споживання ринку овочів. Вказано основні шляхи підвищення ефективності овочівництва

Ключові слова: овочівництво, ринок овочів, ефективність овочівництва.

Постановка проблеми.На сьогодні для забезпечення розвитку сільського господарства та АПК в Україні необхідно вирішити низку проблем, серед яких головною є підвищення ефективності виробництва. Особливо гостро ця проблема виявляється у галузі овочівництва.Від успіху її вирішення залежать забезпечення населення продуктами ха-рчування та продовольча безпека країни.

Слід підкреслити, що Україна визнана ФАО (продовольчою сільськогосподарською організацією ООН) перспективним світовим донором продовольства і овочів зокрема.

Сільськогосподарські підприємства в нинішніх умовах постійно відчувають нестачу різних засобів виробництва, недосконалість законодавчої бази і, на жаль, політичну та економічну нестабільність в країні. Все це відповідно відбивається на результативності роботи овочівницької галузі.

Аналіз досліджень і публікацій.Аналіз досліджень і літературних джерел, в яких розглядаються питання, щодо забезпечення продовольчої безпеки та стабільного розвитку овочівництва показав, що дана проблема привертає увагу вчених, особливо на сучасному етапі розвитку економіки. Дослідження представлені в наукових роботах П. Саблука, В. Веселяка, В. Амбросова, В. Писаренко, В. Плужнікова, Р. Левкіної, В. Роганіної, В. Даниленко, О. Зорі, К. Улянича,О. Поліщука та ін. В роботах вчених

розкриваються питання щодо визначення основних перспективних напрямів розвитку галузі овочівництва, що дасть змогу в перспективі забезпечити в повній мірі овочевий ринок вітчизняною продукцією.

Мета статті.Дати характеристику сучасному стану галузі овочівництва та визначити перспективні напрями його розвитку в Україні в інноваційному аспекті.

Виклад основного матеріалу дослідження.Складовою частиною продовольчого комплексу є окремі продуктові підкомплекси, які поєднують у собі галузі та виробництва, діяльність яких зорієнтована на випуск певного виду кінцевої продукції. Важливою складовою частиною рослинницького підкомплексу є овочевий.Овочівництво є однією з важливих галузей сільського господарства. Воно постачає населенню необхідні продукти харчування, які в своєму складі містять вітаміни, мінеральні солі, ферменти і інші життєво-важливі речовини, які потрібні для нормального функціонування людського організму. Значення овочів для зміцнення здоров'я відоме кожному цивілізованому жителю планети. У 2012 р. площі, на яких вирощувалися овочеві культури в усіх категоріях господарств в Україні становили 494 тис. га.В Україні виробництво овочів відкритого ґрунту в 2012 р. порівняно з 2011 р. зросло на 1,9% - до 10 млн тонн. Водночас виробництво цукрових буряків (фабричних) у 2012 р. знизилось на 1,6% - до 18,4 млн тонн, насіння соняшнику (у початковооприбуткованій вазі) - знизилось на 4,3% - до 8,3 млн тонн, картоплі - знизилось на 4,1% - до 23,2 млн тонн.

Стан виробництва овочів в Україні можна охарактеризувати як позитивний, але існує ряд недоліків, а саме: в технічній і технологічній деградації галузі, у диспаритеті цін на продукцію галузі та уречевлені засоби виробництва, погіршенні селекційної роботи і, як наслідок – погіршенні фінансового стану виробників.

Сьогодні в овочівництві необхідно чітко виділяти перелік завдань інноваційного характеру, від яких залежить рівень забезпечення населення

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

овочевою продукцією та можливості збільшення експортного потенціалу країни.Розвиток овочівництва треба, в першу чергу, орієнтувати на ресурсо-і енергоощадну техніку і технологію. Враховуючи специфіку овочівництва, держава повинна приймати участь в розробці та стимулюванні технологічних, фінансових, екологічних і правових механізмів щодо використання інноваційних моделей розвитку галузі.

Для вивчення і впровадження у виробництво нових напрямків інноваційного розвитку в овочівництві доцільно створити на базі кращих господарств полігони освоєння різних інновацій.Однією із важливих особливостей овочівництва є його висока трудомісткість. Тому в підвищенні його економічної ефективності важливе значення має використання внутрішніх і зовнішніх інновацій, спрямованих на підвищення технічної забезпеченості галузі сучасною високопродуктивною технікою, оскільки процес її зношення, старіння і вибуття прогресує.

Собівартість як економічна категорія є синтетичним показником, який дозволяє порівняти обсяг одержаної продукції із здійсненими затратами.Овочівництво характеризується наявністю багатьох галузей і сезонністю виробництва, тому і собівартість має тенденцію до зростання. Для того, аби зменшити її та поліпшити урожайність, необхідно:

– поліпшення використання всього виробничого потенціалу завдяки економному витрачанню ресурсів, особливо матеріальних і праці;

– поліпшення організації та обслуговування виробництва – сервісне, транспортування;

– удосконалення структури посівів та асортименту продукції.

На відміну від інших галузей рослинництва, овочівництво – найбільш трудомістка галузь, ручна праця при вирощуванні овочів відкритого ґрунту становить більше 70 %. Виробництво овочевих культур характеризується багаторазовими зборами врожаю і звуженими строками збирання, продукція їх легко ушкоджуються і погано транспортуються. Отже, потрібно підвищити рівень механізації виробничих процесів.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

На сьогодні поки що недостатньо сортів і гібридів, що підходять для механізованого збору і тривалого їх зберігання. Як показали дослідження, всього 10 % сортименту овочевих культур відповідають механізованому обробітку, в тому числі: томатів – 16 %, моркви – 14 %, огірка і цибулі – 12 %, капусти – 7 %. Більшість засобів механізації, які застосовуються в галузі овочівництва, фізично та морально застаріли. Вирішуючи питання про налагодження випуску вітчизняної техніки для овочівництва, необхідно впроваджувати у виробництво ресурсозберігаючі технології на основі нових машин і механізмів[2].

Ефективність функціонування овочепродуктовогопідкомплексу як єдиної системи, значною мірою стримується порушенням партнерських відносин між сільськогосподарськими, переробними та торговельними підприємствами. Причому, прибутковість у ланцюгу виробництво-переробка-реалізація, досягається за рахунок збитковості виробничої ланки. В Україні діє система стихійного гуртового продажу овочів. Низка виробник – оптовик - роздрібний продавець – та споживач перевантажена великою кількістю посередників, що значною мірою підвищує ціни на овочі. Зв'язки між виробником, оптовим і роздрібним покупцем не стабільні, мають безсистемний та епізодичний характер.

Витрати на збут перевищують виробничу собівартість майже у 1,5-2 рази. Таким чином, в Україні поки що не створено систему крупнооптовоїторгівлі через організовані продовольчі ринки, де покупець гарантує збут продукції на економічно вигідних умовах, та в окремих випадках може бути замовником, який інвестує виробництво.

Для вирішення проблем повноцінного розвитку овочевого ринку слід вжити основні заходи, передбачені відповідним законопроектом щодо посилення і поліпшення формування пропозиції та удосконалення механізму функціонування овочепродуктового ринку України.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Для пожвавлення ділової активності в галузі, збільшення обсягів виробництва продовольчої овочевої продукції необхідно на державному рівні сприяти:

→ розвитку великотоварного виробництва (не зважаючи на форми власності), як більш конкурентного в сучасних умовах;

→ розгорнути роботу по пошуку шляхів поглиблення внутрішньогосподарської та внутрішньогалузевої (формування окремих зон виробництва для свіжого споживання, переробки та експорту) спеціалізації;

→ поглиблювати рівень інтенсифікації і концентрації галузі (концентрація капіталу на одиницю площі), що дозволить забезпечити підвищення рівня ефективності в розрахунку на одиницю продукції;

→ на державному рівні вжити заходів щодо державної підтримки розвитку кооперативного руху для закупки ліній для післязбиральної доробки овочів (мийки, сортування, пакування, охолодження, тимчасового зберігання та послідуючого транспортування).

Висновки. Збільшення виробництва овочів, підвищення його економічної ефективності на сучасному етапі, можливі лише на основі інноваційного розвитку галузі. Розвиток овочівництва необхідно, в першу чергу, орієнтувати на ресурсо-і енергоощадну техніку і технологію.

В овочівництві необхідно чітко виділити перелік завдань інноваційного характеру, від яких залежить рівень забезпеченості населення овочевою продукцією та можливості збільшення експортного потенціалу країни. Враховуючи специфіку овочівництва, держава повинна приймати участь в розробці та стимулюванні техніко-технологічних, фінансових і правових механізмів щодо використання інноваційних моделей розвитку галузі.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кучеренко Т. Ринок овочів і баштанних культур в Україні: поточна кон'юнктура і прогноз / Т. Кучеренко // Пропозиція. –2009. – № 1. – С. 52-56.

2.Янковський В. Сучасний стан розвитку овочівництва і його ефективність / В. Янковський // Аграрна економіка.–2011.– № 1-4.

3.Агробізнес в овочепродуктовомупідкомплексі України; під ред. П.М. Макаренко, В.І. Криворучко, І.Г. Кириленко [та ін.]. – К.: Нива. 1997. – 138 с.

УДК 658.14/.17(047.32)

ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ КОНСОЛІДОВАНОЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В УКРАЇНІ

Ю.О. Юрченко, студентка

Науковий керівник: асистент Лесік І.М.

Миколаївський національний аграрний університет

Досліджено особливості складання та принципи консолідованої фінансової звітності в Україні, розглянуто необхідність її складання.

Ключові слова: *звітність, консолідація, материнське підприємство, дочірні підприємства.*

Актуальність теми. Особливість консолідованої фінансової звітності полягає в об'єктивних процесах глобалізації та інтеграції господарських зв'язків, а також утворенням об'єднань підприємств. Група підприємств може ефективно функціонувати й посилювати власну конкурентоспроможність лише за умови максимально ефективного управління, однією з передумов якого є наявність прозорої, повної та достовірної інформації про фінансовий стан, результати діяльності та грошові потоки. Всі ці відомості містяться у консолідованій фінансовій звітності підприємств.

Розробка та впровадження ефективної методики складання консолідованої фінансової звітності для сприяння розвитку соціально орієнтованої економіки, є досить актуальними питанням в умовах формування принципово нових вимог до інформатизації суспільства.

Аналіз останніх досліджень. Організаційні аспекти складання консолідованої фінансової звітності в об'єднаннях підприємств розглянуто в працях таких вітчизняних науковців як П. Є. Житнього, В. М. Костюченко, С. П. Лозовицького, М. Р. Лучко, В. П. Онищенко, О. І. Пилипенко. Однак, існують питання, які потребують подальших досліджень.

Метою даної статі визначення особливостей складання консолідованої звітності в Україні та дослідження основних принципів складання консолідованої звітності

Виклад основного матеріалу. Вперше консолідована звітність з'явилась у США на початку XX століття, коли характерною особливістю економічного розвитку того періоду стали злиття, придбання одних підприємств іншими та формування в результаті таких процесів економічних гігантів. В 1901 році американською компанією Дж. П. Моргана "United States Steel Company" було підготовлено і представлено консолідований бухгалтерський звіт.

Необхідність представлення консолідованої звітності в Україні викликана появою холдингових компаній, концернів, інших груп, а також акціонерних товариств зі знач-ною кількістю дочірніх підприємств.

Представлення консолідованої звітності стало реальним лише з прийняттям національних стандартів бухгалтерського обліку, зокрема стандарту №20 "Консолідована фінансова звітність". До цього моменту групи підприємств, пов'язаних між собою системою участі, складали зведену звітність за традиційною методикою з використанням елементів консолідації.

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» консолідована фінансова звітність - фінансова звітність, яка відображає фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів юридичної особи та її дочірніх підприємств як єдиної економічної одиниці[1].

В Україні складання консолідованої фінансової звітності регламентовано П(С)БО 20 "Консолідована фінансова звітність", а також з прагненням країни перейти на міжнародні стандарти використовують МСФЗ 27 "Консолідовані та окремі фінансові звіти", яке має рекомендаційний характер.

Основні принципи консолідованої фінансової звітності відповідно до П(С)БО 20 зображено на рис.1.

Рис. 1 Основні принципи консолідованої фінансової звітності

Джерело: побудовано за даними [4].

Основним недоліком П(С)БО 20 є те, що воно не містить визначення термінів, необхідних для поняття консолідованої звітності (контроль, група, дочірнє підприємство, материнська компанія, консолідовані фінансові звіти, частка меншості).

Методика складання консолідованої фінансової звітності є досить складною, оскільки пов’язана з необхідністю елімінування статей, тобто наслідки з реалізації угод між членами корпоративної групи не включають у консолідовану звітність, показують тільки активи й зобов’язання, доходи і витрати від операцій із третіми особами. Отже, для отримання достовірної інформації про діяльність групи потрібно впровадити єдині облікові та контрольні процедури для цілей консолідації на рівні групи [4].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Консолідована фінансова звітність складається шляхом впорядкованого додавання показників фінансової звітності дочірніх підприємств до аналогічних показників фінансової звітності материнського підприємства за формами № 1, № 2, № 3, № 4.

Наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 року №73 було затверджено Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку №1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», де зазначені бланки форм для консолідованої звітності:

- Консолідований баланс (Звіт про фінансовий стан) – форма №1-к;
- Консолідований звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) – форма №2-к;
- Консолідований звіт про рух грошових коштів (за прямим методом) – форма №3-к;
- Консолідований звіт про рух грошових коштів (за непрямим методом) – форма №3-кн;
- Консолідований звіт про власний капітал – форма №4-к [3].

Методика розрахунку показників для формування звітності групи підприємств передбачає не тільки зведення звітних показників, але й застосування спеціальних облікових процедур. Дані процедури полягають у використанні спеціальних розрахунків, умовних виключень і поправок. Розрахунковий характер складання консолідованої фінансової звітності призводить до ускладнення роботи бухгалтера та підвищує ймовірність допущення помилок. Проте необхідно зазначити, що коригування, які здійснюються в процесі консолідації, не впливають на окрему фінансову звітність як материнського, так і дочірніх підприємств [4].

При складанні консолідованої фінансової звітності можуть не наводитися статті (рядки) форм звітності, по яких у групи підприємств відсутні показники (крім випадків, якщо такі показники були в попередньому звітному році), та підлягають виключенню:

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

- балансова вартість фінансових інвестицій материнського підприємства в кожне дочірнє підприємство і частка материнського підприємства в кожному дочірньому підприємстві;
- сума внутрішньогрупових операцій та внутрішньогрупового сальдо;
- сума нереалізованих прибутків та збитків від внутрішньогрупових операцій.

Внутрішньогрупові сальдо та внутрішньогрупові операції і нереалізований прибуток, який виникає в результаті, слід повністю виключити. Нереалізовані збитки, що виникають в результаті внутрішньогрупових операцій, слід також виключати, окрім випадків, коли витрати не можуть бути відшкодовані.

Необхідність складання консолідованої фінансової звітності перш за все визначається потребами її користувачів: акціонерів; материнського підприємства і дочірніх підприємств; зовнішніх інвесторів; кредиторів; управлінський персонал групи; державні органи управління; покупців; постачальників; аналітиків і консультантів; громадськість.

Таким чином, для зовнішніх користувачів консолідована фінансова звітність виступає в якості додаткової інформації, яка усуває обмеженість окремих фінансових звітів. Відповідно, при розробці організації та методики складання консолідованої фінансової звітності необхідно враховувати всі особливості консолідованої фінансової звітності.

Теорія і практика складання консолідованої звітності в різних країнах суттєво відрізняються з таких основних причин: неоднакова ступінь розповсюдження консолідованої фінансової звітності; різні підходи щодо розуміння категорії "группа компаній" з точки зору консолідації; неоднакові обсяги інформації, що публікуються компаніями; різні методи консолідації [5].

Погоджуємося з думкою вчених відносно того, що необхідно вдосконалити нормативне регулювання умов складання консолідованої

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

звітності, про необхідність внесення змін та доповнень до П(С)БО 20 «Консолідована фінансова звітність».

Оскільки, Україна стоїть на шляху переходу на міжнародні стандарти, то потрібно уточнювати, коригувати та враховувати слабкі сторони та особливості діяльності в кожній країні.

Висновок. Консолідована фінансова звітність – це система показників, які сформовані за допомогою спеціальних процедур, і яка складається материнським підприємством за міжнародними стандартами. Особливістю складання такої звітності є прозорість, повнота та зрозумілість інформації для користувачів. Більшість країн почали здійснювати політику приведення національних стандартів у відповідність до МСФЗ. Визнання стандартів багатьма країнами є свідченням їх досконалості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» №996 – XVI, від 16.07.1999 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua

2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 20 «Консолідована фінансова звітність» – Наказ МФУ від 30 липня 1999 р. N 176 зі змінами і доповненнями. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua

3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку №1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» - Наказ МФУ від 07.02.2013 №73 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua

4. Бухгалтерський фінансовий облік: Підручник для студентів спеціальності “Облік і аудит” вищих навчальних закладів. / За ред. проф.Ф.Ф. Бутинця. – 7-ме вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП “Рута”, 2006. – 832 с

5. Бухгалтерський фінансовий облік [Текст]: Посібник для вузів/ Чебанова Н.В., Василенко Ю.А.- К.: Академія, 2002.-672 с.

УДК 336.226.322:339.564

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ЕКСПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ ПОДАТКОМ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ ЗА ПОДАТКОВИМ КОДЕКСОМ

Т.О Алупой студентка

Науковий керівник: асистент Пісоченко Т. С.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто та проаналізовано специфіку оподаткування експортних операцій; досліджено зміни, що відбулися в обліку податку на додану вартість у зв'язку з прийняттям Податкового кодексу України.

Ключові слова: *експорт, експортні операції, облік, податок на додану вартість.*

Актуальність проблеми. На сьогодні податок на додану вартість (далі-ПДВ) визнано одним із найскладніших з точки зору адміністрування і є основним джерелом надходжень у бюджет. Одним з найбільш актуальним є питанням є відображення експортних операцій в податковому обліку. Реформування економічних відносин у зв’язку із прийняттям Податкового кодексу в деякій мірі зменшило невідповідності податкового законодавства нормативно-правовим актам, які регламентують бухгалтерський облік.

Для практичної діяльності підприємств податкові розрахунки є важливою складовою облікової роботи, тому актуальним є вдосконалення методики їх здійснення, яка відповідала б достовірному обліковому забезпеченню податкової звітності при будь-яких змінах податкового законодавства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми, які виникають при оподаткуванні експортних операцій розглядали багато вчених як: Л.І. Бабій, А.М. Демянова, О.М. Єремян, О.В. Рура, Н.А. Рязанова та ін. Важливі аспекти теорії і практики обліку податку на додану вартість експортних операцій залишаються невирішеними на даний момент і потребують проведення подальших досліджень та розробок у напрямі їх удосконалення.

Метою статті є розгляд основних проблемних питань оподаткування експортних операцій ПДВ відповідно до нового податкового законодавства та шляхи їх подолання.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні ПДВ визнано одним із найскладніших з точки зору адміністрування і є основним джерелом надходжень у бюджет.

Перш за все варто зауважити, що зміниться ставка податку на додану вартість. З 01.01.2014 р. ставка податку на додану вартість складатиме 17% від бази оподаткування, а до 31.12.13 р. - 20% від бази оподаткування.

Підставою для обліку експортних товарів та послуг є оформлені відповідним чином товаросупровідні, транспортні, експедиторські, страхові, складські, розрахункові, митні, банківські та інші документи. У податковій декларації з ПДВ для експортних операцій виділено окремий рядок, а саме рядок 2.1 "Експортні операції", у якому відображаються обсяги поставки без ПДВ за експортними операціями. Основною особливістю обліку ПДВ з експортних операцій є те, що ставка цього податку складає не 20% а 0%. Другою особливістю є те, що підприємства, які здійснюють експортні операції, мають право на отримання, так званого, податкового кредиту з ПДВ в частині вартості придбаних товарно-матеріальних цінностей та отриманих послуг пов'язаних з господарською діяльністю суб'єкта господарювання.

Метою оподаткування експорту товарів є такі операції

- поставка товарів (супутніх послуг), які знаходяться у вільному обігу на території України, до митного режиму магазину безмитної торгівлі, митного складу або спеціальної митної зони;
- поставка об'єкта фінансового лізингу за межі митного кордону України;
- поставка послуг із міжнародного перевезення пасажирів, багажу та вантажів і міжнародних відправлень, тобто на ділянках шляху, де застосовується нульова ставка.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Експорт (експорт товарів) - продаж товарів українськими суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності іноземним суб'єктам господарської діяльності (у тому числі з оплатою в безгрошової формі) з вивезенням або без вивезення цих товарів через митний кордон України, включаючи реекспорт товарів.

Вивезення товарів за межі митної території України в режимі експорту передбачає:

- подання митному органу документів, які засвідчують підстави та умови вивезення товарів за межі митної території України;
- сплату податків і зборів, встановлених на експорт товарів;
- дотримання експортером вимог, передбачених законом.

Операції з вивозу товару за межі митної території України, а також операції з надання послуг (виконання робіт) для їх споживання за межами митної території України є об'єктом оподаткування ПДВ. Базою оподаткування є контрактна (договірна) вартість товарів (робіт, послуг), яка визначається вільними чи регульованими цінами (тарифами). У договірну (контрактну) вартість включаються будь-які суми грошових коштів, вартість матеріальних і нематеріальних активів, що передаються експортеру товарів безпосередньо покупцем-нерезидентом або через будь-яку третю особу у зв'язку з компенсацією вартості експортних товарів.

Операцією з експортування (вивезення) товарів за межі митної території України податкові зобов’язання з ПДВ визначаються на дату фактичного здійснення такого вивезення, тобто на дату оформлення вантажної митної декларації митним органом. Експорт товарів із залученням комісіонера не впливає на порядок визначення податкових зобов’язань з ПДВ. Право на застосування нульової ставки ПДВ і, відповідно, право на отримання бюджетного відшкодування має лише продавець експортної продукції — її власник.

Поширеними є випадки, коли недобросовісні суб’єкти намагаються штучно створювати у податковому обліку з податку на додану вартість

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

від’ємні різниці між податковими зобов’язаннями та податковим кредитом з метою безпідставного одержання коштів з державного бюджету. З іншого боку, непоодинокими є випадки несвоєчасного відшкодування сум податку на додану вартість добросовісним платникам податку, зокрема експортерам. Наведена ситуація зумовлює виникнення численних судових спорів між платниками податку на додану вартість та податковими органами.

Дії органів державної податкової служби спрямовані, з одного боку, на запобігання безпідставному одержанню сум бюджетного відшкодування з податку на додану вартість, а також необґрунтованому заниженню сум податкових зобов’язань із цього податку. З іншого боку, подекуди трапляються необґрунтовані відмови з боку податкових органів у одержанні платниками податку правомірно сформованих сум бюджетного відшкодування з цього податку.

Оскільки експортні операції є об’єктом обкладання ПДВ, експортер має право на бюджетне відшкодування сум ПДВ, сплачених постачальникам. Платники податку на додану вартість при документальному підтвердженні фактичної реалізації товару за митну територію України і надані експортні розрахунки експортного відшкодування за підсумками податкового періоду має право на отримання такого відшкодування протягом 30 календарних днів з дня пред'явлення документів. Процес повернення експортного ПДВ за податковим законодавством України є дуже затяжним та ускладненим, а тому на законодавчому рівні дану операцію потрібно удосконалювати та регулювати для того, щоб оперативно повертати ПДВ при експортних операціях з державного бюджету України.

Висновки: Оподаткування ПДВ товарів та послуг визначається нормами Податкового кодексу.

Під час оподаткування експортних операцій товарів і послуг виникають наступні проблемні питання:

– документування операцій оподаткування ПДВ;
– порядок відображення операцій з метою оподаткування ПДВ;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

– оподаткування операцій експорту без вивезення товарів за митну територію країни ;
– визначення місця поставки послуг;
– неоподатковувані операції;
– експортне бюджетне відшкодування суми ПДВ.

Для забезпечення рівноваги інтересів держави та суб'єктів господарювання, паритетності прав контролюючих органів та платників податків, необхідно створення більш прозорих механізмів адміністрування податків і зборів, сприяння розвитку бізнес-середовища, в тому числі шляхом застосування пільгових механізмів та є спрощення та уточнення процедур адміністрування податків, які направлені на унеможливлення вільного застосування норм Податкового кодексу України, скасування підстав для їх неоднозначного тлумачення, виникнення конфліктів між платниками податків і контролюючими органами. для всіх галузей економіки, що переживають часи занепаду та потребують відновлення їх виробничого ресурсу, збільшення інвестиційної привабливості деяких сфер виробництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17

2. Бабій Л.І.Порядок здійснення експортно -імпортних операцій і його вплив на організацію обліку / Л.І.Бабій // Вісник ЖДТУ. –2005. –No1 (31).–С.19-25.

3. Горднко Н.. Облік зовнішньоекономічної діяльності: навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей / Н.. Горднко, М.Ю. Карпушенко. - Харків: ХНАМГ, 2006.-35 с

4. Солошенко Л. Послуги у ЗЕД: визначаємо місце постачання / Л. Солошенко // Податки та бухгалтерський облік. – 2011. – № 14 (1407). – С. 31-40.

УДК 339.37-052

ЯКІСТЬ ТОРГОВЕЛЬНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ В РОЗДРІБНІЙ ТОРГІВЛІ

О.В.Болгарина, студентка

Науковий керівник: асистент Пісоченко Т.С.

Миколаївський національний аграрний університет

Якість торговельного обслуговування населення, затрати його часу на придбання товарів значною мірою визначаються станом роздрібної торгової мережі, в якій завершується процес доведення товарів від виробництва до кінцевих споживачів.

Ключові слова: *торгівля, торговельне обслуговування, системи торговельного обслуговування, якість обслуговування.*

Постановка проблеми. Роздрібна торгівля, як найбільш сприятлива до ринкових процесів, в останні роки суттєво зазнала широкомасштабної трансформації, глибокої структурної перебудови, економічних перетворень. У міру поглиблення соціально-економічного значення фактору часу змінюються уявлення про якість торгівлі й торговельних послуг.

Саме від рівня торговельного обслуговування залежить ефективна торговельна діяльність будь-якого підприємства, основним показником якої є розмір чистого прибутку. Тому вивчення цих питань та практичне застування методики визначення рівня якості торговельного обслуговування на підприємствах роздрібної торгівлі викликає інтерес і є актуальним.

Аналіз останніх досліджень. В умовах ринкової конкуренції особлива увага приділяється якості торговельного обслуговування [1-5]. Серед дослідників вказаної проблеми варто назвати Апопія В.В., Голошубову Н.О., Курака С.В., Міщука І.П., Моргуна А.Ф., Нікішкіна В.В., Ребицького В.М., Рудницького С.І., Хом'яка Ю.М. Завдання торгівлі полягає не лише в доведенні товарів до споживачів, але й в активному сприянні формуванню споживчого попиту, що є неможливим без якісного торговельного обслуговування.

Виклад основного матеріалу. В ринкових умовах торговельне обслуговування необхідно розглядати як системну структуру, яка дозволяє

забезпечити високу культуру взаємодії зі споживачами, більш повно реалізувати професійні якості персоналу, застосовувати сучасні технології і інформаційний вплив в процесі продажу, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності об'єктів торгівлі. Систему управління якістю торговельного обслуговування доцільно розглядати як обґрунтування підсистем економічних, організаційних, технологічних, технічних і соціально-психологічних заходів із підвищення якості торговельного обслуговування, і забезпечення їх реалізації на основі використання наукових новітніх методів.

Торговельне обслуговування – це цілеспрямована система, яка об'єднує сукупність взаємообумовлених та взаємопов'язаних елементів, що утворюють функціональну єдність і мають головною метою задоволення особистих матеріальних потреб споживачів за високої культури торгівлі.

Управління якістю торговельного обслуговування на засадах процесного управління потребує не лише встановлення процесів, необхідних для ефективного обслуговування споживачів, визначення їх послідовності та взаємозв'язку, але й обґрунтування критеріїв їх оцінки, ресурсного забезпечення реалізації процесів, їх моніторингу, систематичного аналізу процесів, виконання планованих заходів щодо забезпечення результативності процесів, їх постійного поліпшення.

Зміст процесу управління якістю торговельного обслуговування можна відобразити через послідовність таких загальних функцій управління: планування, організацію, мотивацію, контроль. Ці функції здійснюються в кожній економічній системі на кожному рівні управління.

Система торговельного обслуговування як соціально-економічна категорія перебуває у постійній динаміці й розвивається під впливом загальних і специфічних факторів. До загальних факторів впливу на систему торговельного обслуговування належать соціальні, економічні, національні, демографічні, природнокліматичні та інші фактори.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Специфічними факторами, що визначають розвиток системи торговельного обслуговування, є розміщення торговельної мережі, форми та методи торговельного обслуговування, типізація і спеціалізація закладів торгівлі, концентрація мережі торговельних підприємств, чисельність і структура населення, що обслуговується тощо.

Система торговельного обслуговування в цілому являє собою комплекс дій, спрямованих на покращення процесу купівлі-продажу. Вона скерована в першу чергу не на збільшення вартості товарів, а збільшення цінності для споживача. У практиці торговельного обслуговування майже завжди існує різниця між очікуваним і реальним рівнем обслуговування. Ця різниця виникає внаслідок одночасної дії чотирьох основних факторів: розриву у знаннях; розриву в стандартах; розриву в обслуговуванні й розриву в комунікаціях.

Якість торговельного обслуговування – це сукупність ознак і показників, які дають змогу встановити ступінь відповідності основних і допоміжних торговельно-технологічних процесів у торговельному підприємстві вимогам споживачів.

У системі торговельного обслуговування населення в роздрібній торгівлі важливе місце посідає оцінка якості обслуговування, на основі якої керівники торговельних підприємств приймають рішення про її покращення.

Головним критерієм оцінювання якості послуг є визначення рівня задоволення споживача послугами. Роздрібна торгівля і надання послуг тісно пов’язані між собою. Торговельна послуга представляє собою особливу форму продукту, що являє собою організацію й виконання торговельних функцій роздрібним торговельним підприємством [2].

Для того, щоб колектив і кожного робітника зокрема цілеспрямовано орієнтувати на підвищення якості торговельного обслуговування покупців, розроблена система показників, які характеризують окремі її елементи. При цьому по кожному елементу вибрані ті, які відображають стан товарної

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

пропозиції, організації процесу продажу товарів і обслуговування покупців (табл. 1).

Узагальнюючий коефіцієнт ($К_{уз}$) рівня якості обслуговування покупців у магазині розраховується за формулою:

$$К_{уз} = [(К_{зк} \cdot 0,45 + К_{пп} \cdot 0,20 + К_{зч} \cdot 0,35) + К_{дп}] : 2$$

Узагальнюючий показник рівня якості обслуговування розраховується в першу чергу для стимулювання праці робітників прилавку і виявлення невикористаних колективом торговельного підприємства резервів для підвищення якості торговельного обслуговування покупців, а тим самим – для підвищення його іміджу на споживчому ринку і підвищення конкурентоспроможності в умовах посилення конкурентної боротьби.

Таблиця 1

Показники оцінки якості торговельного обслуговування

№ з/п	Показники	Зміст показника	Формула розрахунку	Значення показника у загальному рівні якості обслуговування
1	Коефіцієнт завершеності покупок ($К_{зп}$)	Відношення кількості покупців, що здійснили покупку ($П_п$), до загальної кількості покупців, що прийшли за покупкою ($П_у$)	$К_{зп} = П_п : П_у$	0,45
2	Коефіцієнт, що характеризує рівень надання послуг покупцям ($К_{пп}$)	Відношення кількості послуг, що надаються покупцям у магазині ($ПП_ф$) до оптимальної їх кількості ($ПП_о$)	$К_{пп} = ПП_ф : ПП_о$	0,20
3	Коефіцієнт затрат часу на придбання товарів ($К_{зч}$)	Відношення фактичних затрат часу на придбання товарів у магазині ($З_ф$) до оптимальних ($З_о$)	$К_{зч} = З_ф : З_о$	0,35
4	Коефіцієнт, що характеризує якість обслуговування на думку покупців ($К_{дп}$)	Відношення кількості покупців, що дали відмінну та хорошу оцінку ($К_{пв}$) до загальної кількості опитаних ($К_{оп}$)	$К_{дп} = К_{пв} : К_{оп}$	1,0

Залежно від величини узагальнюючого показника магазини можуть бути віднесені до різних категорій за рівнем обслуговування. Якщо цей

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

показник дорівнює 0,901 або перевищує його значення, то слід вважати, що це магазин з високим рівнем якості обслуговування покупців. Магазин з показником від 0,701 до 0,900 належить до групи магазинів із задовільним рівнем якості обслуговування, а до 0,700 – до магазинів з низьким рівнем обслуговування [3].

Для досягнення високого рівня якості обслуговування, суб'єкти роздрібної торговельної діяльності повинні вирішити такі три проблеми:

1) прийняти рішення про потенційний рівень сервісу, що може бути наданим суб'єктом торгівлі споживачам (установити внутрішній стандарт обслуговування);
2) розробити стратегію і передбачити низку тактичних заходів для усунення виявлених недоліків на фактичному рівні якості сервісу на відміну від стандарту;
3) установити пріоритетні цілі для подолання різниці між реальним рівнем якості обслуговування і стандартним.

Обслуговування дійсно високого рівня, що повністю відповідає найвищим потребам і запитам споживачів, може бути забезпечене лише тими учасниками товарного ринку, які прагнуть до досягнення вимог найвищих стандартів.

Висновки. Для подальшого розвитку підприємств роздрібної торгівлі й удосконалення якості торговельного обслуговування важливим є оцінка його ефективності, за результатом якої приймаються відповідні управлінські рішення. Управління якістю торговельного обслуговування визначається як складна сукупність управлінських рішень, які розробляються та реалізуються суб'єктами управління з урахуванням конкурентної позиції підприємства торгівлі на споживчому ринку, потенціалу трудових, матеріальних і фінансових ресурсів. Ця сукупність рішень є основним механізмом освоєння обраної ринкової ніші підприємством торгівлі.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Голошубова Н.О. Організація торгівлі: [підручник] / Н.О. Голошубова. – К.: Книга, 2004. – 560 с.

2. Куликов Ю.А. Экономические аспекты систем качества / Ю.А. Куликов, А.Е. Хачатуров // Методы менеджмента качества. – 2001. – № 5. – С. 15–20.

3. Курак С.В. Системное управление качеством обслуживания в торговле / С.В. Курак. – Ірпінь: Тэхніка, 1981. – 167 с.

4. Моргун А.Ф. Рационализация кооперативной торговли / А.Ф. Моргун, А.И. Паламарчук. – М.: Экономика, 1985. – 88 с.

5. Організація торгівлі: [підручник]. – 2-ге вид., перер. та доопр. / В.В. Апопій, І.П. Міщук, В.М. Ребицький, С.І. Рудницький, Ю.М. Хом'як. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 616 с

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 336.146.07

КАЗНАЧЕЙСЬКА СИСТЕМА ВИКОНАННЯ ДЕРЖАВНОГО ТА МІСЦЕВОГО БЮДЖЕТІВ

О.В. Бузник, студентка

Науковий керівник: асистент Т. С. Пісоченко,

Миколаївський національний аграрний університет

Досліджено принципи дії казначейської системи виконання місцевого та державного бюджетів, а також аналізуються основні напрями удосконалення казначейської системи виконання місцевого та державного бюджетів.

Ключові слова: *казначейська система, місцевий бюджет, державний бюджет, Державне казначейство України, органи місцевого самоврядування.*

Актуальність. Особливу роль у бюджетному процесі відіграє казначейська система виконання Державного та місцевих бюджетів України, адже саме на базі звітності органів Державного казначейства можна зробити висновок про досягнення чи недосягнення країною економічного і соціального прогресу, розробити нові форми та методи для досягнення кращих результатів у майбутньому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням проблеми виконання Державного та місцевих бюджетів України органами Державного казначейства займалися видатні вчені С.О. Булгакова, О.Д. Василика, С.Я. Кондратюк, Р.Т. Макуцький, К.В. Павлюк, П.Г. Петрашка, В.І. Стояна, О.О. Чечуліна, С.І. Юрій та інших. Однак необхідно й надалі продовжувати дослідження казначейського обслуговування Державного та місцевих бюджетів України для підвищення ефективності його роботи в умовах розвитку ринкової економіки.

Постановка завдання. Дослідити та обґрунтувати принципи дії казначейської системи виконання державного та місцевого бюджетів.

Виклад основного матеріалу. Державне казначейство України є урядовим органом державного управління, що діє у складі Міністерства

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

фінансів і йому підпорядковується, та є учасником системи електронних платежів Національного банку України.

Державне казначейство у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, актами Президента України і Кабінету Міністрів України, наказами Мінфіну та Положенням про Державне казначейство України, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів від 21 грудня 2005 року — № 1232.

Основними завданнями Державного казначейства є:

1. Забезпечення казначейського обслуговування державного та місцевих бюджетів на основі ведення єдиного казначейського рахунку, що передбачає:

— розрахунково-касове обслуговування розпорядників і одержувачів бюджетних коштів;

— контроль за здійсненням бюджетних повноважень при зарахуванні надходжень, прийнятті зобов'язань та проведенні платежів за зобов'язаннями, в межах своїх повноважень, контроль за дотриманням учасниками бюджетного процесу бюджетного законодавства;

— ведення бухгалтерського обліку та складення звітності про виконання державного та місцевих бюджетів.

2. Управління наявними фінансовими ресурсами, що ним обліковуються.

3. Визначення механізму казначейського обслуговування державного та місцевих бюджетів, установлення єдиних правил бухгалтерського обліку та звітності про виконання державного та місцевих бюджетів, кошторисів розпорядників бюджетних коштів, визначення порядку і строків подання звітів про виконання кошторисів державних цільових фондів [1].

Державне казначейство України має три рівні, які наведені на рисунку 1.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

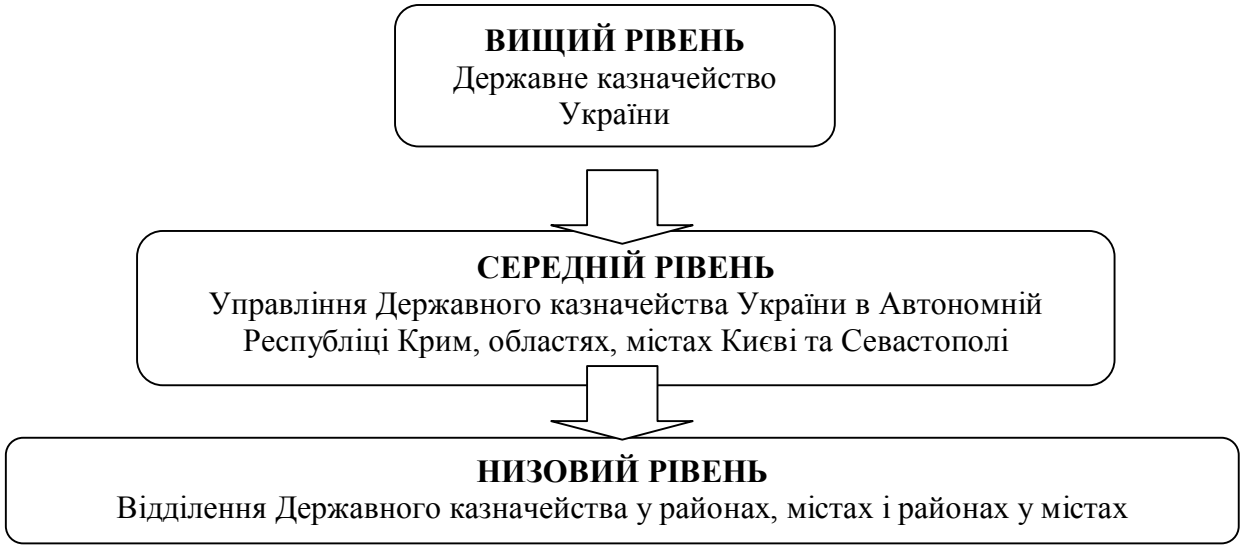

Рисунок 1. Рівні Державного казначейства України*

*Джерело: побудовано автором на основі [1].

Розвиток казначейської системи виконання бюджетів в Україні відбуваються високими темпами, і нині склалася ситуація, що не дає змоги повною мірою й ефективно використовувати сучасну казначейську систему виконання бюджетів. Це пов'язано з тим, що повноваження органів казначейства, встановлені в період їх створення, змінилися у зв'язку з новими соціально-економічними реаліями. Тому подальший розвиток казначейства зумовлює потребу внесення відповідних змін до законодавства.

Стаття 43 Бюджетного кодексу України передбачає, що при виконанні державного бюджету і місцевих бюджетів застосовується казначейське обслуговування бюджетних коштів.

Державна казначейська служба України забезпечує казначейське обслуговування бюджетних коштів на основі ведення єдиного казначейського рахунку, відкритого в Національному банку України. [2, 3].

Казначейське обслуговування бюджетних коштів передбачає:

— розрахунково-касове обслуговування розпорядників і одержувачів бюджетних коштів, а також інших клієнтів відповідно до законодавства;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

— контроль за здійсненням бюджетних повноважень при зарахуванні надходжень бюджету, взятті бюджетних зобов'язань розпорядниками бюджетних коштів та здійсненні платежів за цими зобов' язаннями;
— ведення бухгалтерського обліку і складання звітності про виконання бюджетів з дотриманням національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку;
— здійснення інших операцій з бюджетними коштами.

Відповідно до статті 78 Бюджетного кодексу виконання місцевих бюджетів здійснюється фінансовими органами виконавчих органів місцевого самоврядування (в областях і районах - фінансовими органами держадміністрацій), на які покладено загальну організацію і управління виконанням відповідного місцевого бюджету та координацію діяльності учасників бюджетного процесу з питань виконання бюджету [2].

Казначейське обслуговування місцевих бюджетів здійснюється органами Державного казначейства відповідно до рішень рад згідно з розписами відповідних місцевих бюджетів.

Казначейське обслуговування місцевих бюджетів здійснюється територіальними органами казначейства в межах функцій, визначених статтею 48 Бюджетного кодексу.

Статтею 48 Бюджетного кодексу передбачено, що в Україні застосовується казначейська форма обслуговування державного бюджету.

На органи Державного казначейства покладено виконання таких основних функцій: управління наявними коштами Державного бюджету України та ведення обліку касового виконання Державного бюджету України; управління коштами державних позабюджетних фондів; організація касового виконання Державного бюджету та здійснення контролю за цим процесом; здійснення видатків Державного бюджету; розподіл ресурсів між Державним бюджетом та бюджетами АРК, областей, районів, міст Києва та Севастополя; організація розрахунково-касового

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

обслуговування розпорядників бюджетних коштів; управління державним боргом; проведення бухгалтерського обліку та складання звітності про виконання бюджету та інші.

Державне казначейство України як орган оперативного управління бюджетними коштами акумулює надходження доходів та здійснює платежі за видатками державного та місцевих бюджетів через систему рахунків, відкритих в органах казначейства, шляхом безготівкового перерахування коштів. Виконання Державного бюджету здійснюється шляхом відображення Державним казначейством усіх операцій у системі відкритих на ім'я органів Державного казначейства рахунків з надходження коштів до Державного бюджету України та їх використання.

Виконання бюджету — забезпечення своєчасного і повного надходження запланованих доходів у цілому і за кожним джерелом зокрема, а також своєчасного, повного і безперервного фінансування передбачених бюджетами заходів. Органи державного казначейства повинні володіти всією повнотою інформації щодо виконання бюджетів, своєчасно і на регулярній основі забезпечувати нею одержувачів бюджетних коштів та органи влади.

При казначейському виконанні місцевих бюджетів Облдержадміністрації та їхні головні фінансові управління отримують оперативну і достовірну інформацію про фінансові ресурси кожного району, що дозволяє підвищити ефективність управління цими ресурсами, своєчасно і у повному обсязі забезпечувати необхідними коштами різноманітні заходи обласного масштабу, приймати рішення про виділення позик та надання фінансової допомоги.

Донедавна місцевим бюджетам були притаманні хронічне перефінансування одних статей видатків та недофінансування інших, постійне накопичення кредиторської заборгованості, значні зловживання при проведенні фінансових операцій з коштами бюджетів та їх нецільове використання. Власне проблема тимчасової нестачі грошових коштів, що

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

постає нині перед місцевими бюджетами, та покладення на казначейські органи функції покриття касових розривів у процесі управління грошовими потоками місцевих бюджетів стала ключовою при прийнятті рішення про переведення коштів місцевих бюджетів на казначейське обслуговування.

Разом з тим казначейська система виконання місцевих бюджетів не позбавляє місцеві органи влади прав, гарантованих їм Конституцією та Законом України "Про місцеве самоврядування в Україні", а створює належні умови для ефективного виконання покладених на них повноважень. Це відбувається завдяки посиленню контролю за витрачанням коштів місцевих бюджетів, отриманню від органів Держказначейства повної та оперативної інформації про фінансові операції з коштами місцевого бюджету і поліпшення управління бюджетними зобов'язаннями. При цьому органи місцевого самоврядування мають право приймати рішення у процесі виконання місцевого бюджету, а органи казначейства мають повноваження щодо забезпечення та контролю за реалізацією цих рішень з боку розпорядників бюджетних коштів місцевого бюджету.

Створення системи «єдиного казначейства» ставить місцеві органи влади в рівні умови, оскільки перерахування міжбюджетних трансфертів здійснюється органами Держказначейства відповідно до встановлених нормативів щоденних перерахувань від обсягу надходжень доходів державного бюджету на регіональні рахунки казначейства.

Казначейське виконання місцевих бюджетів значно посилює контроль за використанням бюджетними організаціями бюджетних коштів, передбачених на їхнє утримання і проведення заходів. Адже воно забезпечує щоденний контроль за цільовим і ефективним використанням бюджетних коштів, дотриманням штатної, фінансової і касової дисципліни, відповідність наданих до оплати документів (рахунків, договорів, актів виконаних робіт (наданих послуг) тощо) вимогам чинного законодавства [4].

При казначейському виконанні державного бюджету реєстрація надходжень, регулювання обсягів і термінів прийняття бюджетних

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

зобов'язань, здійснення дозвільного напису на право здійснення витрат у рамках виділених лімітів бюджетних зобов'язань, здійснення платежів від імені одержувачів коштів держбюджету покладаються на державне казначейство.

У своїй діяльності по виконанню державного бюджету Головне управління держказначейства взаємодіє з Центральним банком України, Державною податковою службою України, іншими центральними органами державної влади і управління України.

Виконання бюджетів усіх рівнів здійснюється на основі бюджетного розпису - документа про поквартальний розподіл доходів і витрат бюджету, надходжень із джерел фінансування дефіциту бюджету, що встановлює розподіл бюджетних асигнувань між одержувачами бюджетних коштів і складений у відповідності з бюджетною класифікацією України.

Заснування повної функціональної системи Державного казначейства для виконання державного бюджету, підвищення власної відповідальності та забезпечення належної податково-бюджетної дисципліни допоможе урядові вдосконалити ефективність і продуктивність управлінської діяльності, здійснити завдання, передбачені макроекономічною політикою та бюджетом. Організоване спільними зусиллями Міністерства фінансів та Державного казначейства виконання державного бюджету допоможе подолати проблеми, що постали перед системою управління державними ресурсами.

Висновки. Отже, до найважливіших завдань, що постають перед казначейством, можна віднести:

— організацію ефективної системи управління готівкою, що заснована на централізації ресурсів розпорядників бюджетних коштів на єдиному казначейському рахунку. За цим напрямком рахунків уже здійснюється поступове переведення банківських бюджетних установ до органів казначейства на реєстраційні рахунки. А процедура з управління готівкою впроваджується в територіальних органах казначейства;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

— чітку та своєчасну інформацію щодо фінансового податково-бюджетного становища, яке ґрунтується на централізованій і досконалій системі бухгалтерських звітів про виконання державного бюджету;
— ефективний фінансовий контроль за виконанням зобов'язань платниками та розпорядниками коштів у процесі витрачання і формування бюджетних ресурсів.

Роль органів Державної казначейської служби полягає не у виконанні окремих видаткових повноважень, а у комплексному обслуговуванні всіх учасників бюджетного процесу. Державне казначейство України відіграє важливу роль у фінансовій системі України. Адже воно покликане впорядкування використання державних коштів, сконцентрувати їх на найважливіших напрямках соціального та економічного розвитку суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Панкевич Л.В. Бюджетний менеджмент / [Електронний ресурс] / Панкевич Л.В. — Режим доступу : http://pidruchniki.ws
2. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua
3. Положенням про Державне казначейство України, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів від 21 грудня 2005 року № 1232. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua
4. Юрій С.І. Казначейська система / [Електронний ресурс] / Юрій С.І. — Режим доступу : http://pidruchniki.ws

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 657:624

ОБЛІК У БУДІВЕЛЬНИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ

О.В. Бузник, студентка

Науковий керівник: асистент Т. С. Пісоченко

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто особливості бухгалтерського обліку в будівельних організація. Досліджено особливості визнання доходів і витрат у будівництві, розглянуто типові кореспонденції з обліку, та можливі випадки застосування специфічних рахунків з обліку в будівництві. Розглянуто нормативно-правову базу, яка регулює даний вид обліку.

Ключові слова: *будівництво, об'єкт будівництва, доходи, витрати, облік.*

Актуальність. Будівництво сьогодні — це дуже розвинена галузь, яка є одним із галузей матеріального виробництва. Але за плином сучасності законодавство постійно змінюється, тому виникає необхідність системно аналізувати нові положення законодавчих актів, що регулюють бухгалтерський облік у будівництві. Нормативно-правова база може давати рекомендації, встановлювати обов’язки чи надавати певні права суб’єкту господарювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням обліку витрат у будівництві приділяли увагу: І.Л. Бондарюк, В.А. Дерій, Н.Б. Іщенко, Н.В. Сєкіріна, але дане питання потребує більш детального вивчення.

Постановка завдання. Дослідити нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку в будівництві, дослідити склад витрат та визначити специфічні рахунки галузі.

Виклад основного матеріалу. Будівництво – це спорудження нового об’єкта, реконструкція, розширення, добудова, реставрація і ремонт об’єктів, виконання монтажних робіт.

У відповідності до ст. 2 Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», всі підприємства в Україні зобов'язані вести бухгалтерський облік і подавати фінансову звітність. Регулювання питань методології бухгалтерського обліку і фінансової звітності здійснюється Мінфіном (п. 2 ст. 6 Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову

звітність в Україні»). У виконання цієї норми Мінфін затвердив, у т.ч. П(С)БО 18, що визначає методологічні принципи формування підрядниками в бухгалтерському обліку інформації про доходи і витрати, пов'язані з виконанням будівельних контрактів і її розкриття у фінансовій звітності. При цьому, з огляду на витрати в будівництві, бухгалтери будівельних організацій мають застосовувати «загальний» П(С)БО 16 з урахуванням вимог свого спеціального П(С)БО 18 [1, 2, 3].

Держкомбудівництва, архітектури і житлової політики України затвердив свої Методичні рекомендації, що можуть застосовуватися для цілей планування, бухобліку і калькуляції собівартості будівельно-монтажних робіт будівельними організаціями і їхніми структурними підрозділами (незалежно від форм власності і підпорядкування) [4].

Систему нормативно-правових актів щодо регулювання бухгалтерського обліку витрат у будівництві в Україні можна зобразити у вигляді схеми:

Рис. 1. Структура законодавства, що регулює бухгалтерський облік витрат у будівництві*

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

**Джерело: побудовано автором*

На рисунку наведено законодавчі акти, починаючи від Конституції України на першому рівні, закінчуючи робочими документами підприємства на п’ятому. Якщо норми одного законодавчого акту суперечать нормам іншого, пріоритетом користуються той, що належить вищому рівню структури.

При здійсненні господарської діяльності не залежно від галузі, в якій функціонує суб’єкт господарювання, виникають суперечки: між покупцем та продавцем, замовником та виконавцем, підприємством та органами державного контролю. Не виняток будівництво. Для того, щоб цьому запобігти, потрібно розробляти нове, вносити зміни до існуючого законодавства, деталізувати та удосконалювати його.

Організація у будівельній організації бухгалтерського обліку витрат передбачає:

- застосування єдиного підходу до відображення в бухгалтерському обліку господарських операцій на підставі затверджених у будівельній організації правил ведення документообігу з урахуванням особливостей її діяльності;
- застосування типових форм первинних облікових документів, системи рахунків, реєстрів аналітичного обліку та способів реєстрації й узагальнення наявної інформації та оброблення облікової інформації на паперових або машинних носіях;
- розроблення облікової номенклатури об'єктів калькулювання.

Об'єктом бухгалтерського обліку витрат можуть бути окремі види будівельно-монтажних робіт, окрема будівля і споруда, кілька будівель і споруд, будівельний контракт у цілому, відособлений структурний підрозділ, будівельна організація в цілому.

Основним методом обліку витрат на виконання будівельно-монтажних робіт є облік за замовленнями відповідно до будівельних контрактів. Облік

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

витрат за замовленнями ведеться наростаючим підсумком до закінчення виконання контракту.

Для обліку робіт будівництва можуть використовуватись специфічні рахунки:

703 "Дохід від реалізації робіт і послуг";

903 "Собівартість реалізованих робіт і послуг";

113 "Тимчасові (нетитульні) споруди";

238 "Незавершені будівельні контракти";

239 "Проміжні рахунки".

Проміжні рахунки — рахунки за виконані роботи за будівельним контрактом, передані замовнику для оплати.

Підприємство, яке виконує будівельні роботи іншим підприємствам, має відображати витрати, пов'язані з виконанням таких робіт на рахунку 23 "Виробництво". Якщо, крім будівельних робіт, підприємство виконує інші роботи або надає послуги (провадить іншу діяльність з виробництва), то для відображення затрат з будівельних робіт необхідно відкрити окремий субрахунок. Протягом періоду виконання будівельних робіт підприємство списує в дебет рахунка 23 "Виробництво" всі витрати, які були понесені для виконання таких робіт, з кредиту відповідних рахунків обліку витрат, необхідних для виконання будівельних робіт [5].

Після завершення робіт виконавець визначає їх фактичну собівартість. Реалізаційна вартість виконаних будівельних робіт зазначається в акті виконаних робіт, який виконавець виписує замовнику після завершення будівельних робіт. У бухгалтерському обліку надання послуг замовнику за актом виконаних робіт відображається як реалізація послуг.

П(С)БО 18 "Будівельні контракти" розділяє будівельні контракти на контракти з фіксованою ціною та контракти за ціною "витрати плюс", які відрізняються порядком обчислення вартості контракту підрядчиком і замовником. Традиційне застосування в будівельній галузі при укладанні будівельних контрактів знайшла ціна "витрати плюс", за якою проектними

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

організаціями складається кошторисна документація, що використовується підрядчиком і замовником при укладанні будівельного контракту для узгодження його вартості. Незважаючи на зміни цієї вартості, що можуть все-таки відбутися за час виконання будівельного контракту, такий будівельний контракт вважається укладеним за ціною "витрати плюс" [2, 5].

Доходи і витрати протягом періоду виконання будівельного контракту визнаються на дату балансу (на останнє число місяця) за ступенем завершеності будівельно-монтажних (ремонтно-будівельних) робіт.

Відповідно в бухгалтерському обліку доходи і витрати в будівництві

1	2	3	4
4	Нарахована амортизація основних засобів, що використовуються для здійснення будівельних робіт		131 “Знос основних засобів”
	Усього прямі витрати		
5	Нарахована амортизація основних засобів загальновиробничого призначення	91 “Загально-виробничі витрати”	131 “Знос основних засобів”
6	Нарахована заробітна плата загальновиробничих працівників		661 “Розрахунки за заробітною платою”
7	Відображені розрахунки за страхуванням		65 “Розрахунки за страхуванням”
8	Розподілені загальновиробничі витрати	231 “Виконання будівельного контракту”	91 “Загальновиробничі витрати”
	Визнання доходів та витрат		
9	Списані витрати по закінчених етапах будівництва	903 “Собівартість реалізованих робіт та послуг”	231 “Виконання будівельного контракту”
10	Визнано дохід за будівельним контрактом	361 “Розрахунки з вітчизняними покупцями”	703 “Дохід від реалізації робіт і послуг”
11	Відображено ПДВ	703 “Дохід від реалізації робіт і послуг”	641 “Розрахунки за податками”
12	Відображення виставлених проміжних рахунків підрядника (без ПДВ)	238 “Незавершені будівельні контракти”	239 “Проміжні рахунки”
13	Фінансовий результат	703 “Дохід від реалізації робіт і послуг”	791 “Результат основної діяльності”
		791 “Результат основної діяльності”	903 “Собівартість реалізованих робіт та послуг”
		791 “Результат основної діяльності”	441 “Прибуток нерозподілений”

будуть відображатися рядом типових кореспонденцій, (табл. 1).

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Таблиця 1

Типові кореспонденції з обліку будівельного контракту

№ з/п	Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
Відображені прямі витрати			
1	Використані будівельні матеріали	231 “Виконання будівельного контракту”	201 “Сировина і матеріали”
2	Нарахована заробітна плата працівникам, які безпосередньо задіяні в процесі будівництва		661 “Розрахунки за заробітною платою”
3	Відображені розрахунки за страхуванням		631 “Розрахунки з вітчизняними постачальниками”

Специфічними первинними документами в будівництві є журнал обліку виконаних робіт (форма № КБ-6), Акт приймання виконаних підрядних робіт за формою № КБ-2в, Довідка про вартість виконаних підрядних робіт та витрати, форма № КБ-3.

Акт за формою № КБ-2в складається для визначення вартості виконаних обсягів підрядних робіт та проведення розрахунків за них на основі журналу КБ-6. Акт складається щомісячно при виконанні будівельною організацією робіт із залученням бюджетних коштів або коштів підприємств державної форми власності. Довідка КБ-3 складається для визначення вартості виконаних обсягів підрядних робіт і проведення розрахунків за них з підприємствами, незалежно від форми власності цих підприємств та джерел фінансування підрядних робіт. У разі складання акта КБ-2в у довідці вартість виконаних підрядних робіт за період з початку року визначається як сума вартості робіт згідно з актами за попередні періоди.

Висновки. Будівельне виробництво є специфічною галуззю економіки з особливостями в обліку. Зокрема, в бухгалтерському обліку застосовуються специфічні рахунки, документи, існує особливий порядок визнання доходів і витрат та визначення фінансових результатів діяльності підприємств. В процесі дослідження даного питання було виявлено, систему нормативно-правових актів щодо регулювання бухгалтерського обліку витрат у

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

будівництві в Україні, в якій виділено п’ять рівнів, що дозволяє уявити значимість та впливовість кожного правового акту та виділити його сферу використання, а також показує їх взаємозалежність та взаємоузгодженість. Також було виділено основні види лімітно-забірник карток та інших документів, що використовуються на будівельних підприємствах. Розглянуто основні типові корисподенції та встановлено існування в обліку специфічних рахунків. Для регламентації діяльності у сфері будівництва застосовуються окремі нормативно-правові акти. З метою інтеграції України у міжнародний економічний простір, необхідно привести у відповідність національний стандарт бухгалтерського обліку18 "Будівельні контракти" до міжнародних стандартів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1.Закон України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні" від 16.07.99 р. № 996. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon.nau.ua

2.П(С)БО 18 - Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 18 "Будівельні контракти", затверджений наказом Мінфіну України від 28.04.2001 р. № 205. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua

3.П(С)БО 16 - Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 16 "Витрати", затверджений наказом Мінфіну України від 31.12.99 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : № 318. http://zakon4.rada.gov.ua

4.Методичні рекомендації з формування собівартості будівельно-монтажних робіт, затверджені наказом Держкомбудівництва, архітектури і житлової політики України від 07.05.2002 р. № 81. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://pro-u4ot.info

5.Облік доходів, витрат, визначення собівартості будівельно-монтажних робіт і фінансового результату [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://ua.textreferat.com

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 657:658.115

УДОСКОНАЛЕННЯ ТА МОДЕРНІЗАЦІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ

К.О.Вельховацька, студентка

Науковий керівник: асистент Пісоченко Т.С.,

Миколаївський національний аграрний університет

В даній статті розглянуто питання основ побудови фінансової звітності в бюджетних установах України, а також розкриті процеси вдосконалення організації обліку в бюджетних установах та запропоновані шляхи його модернізації.

Ключові слова: *бюджетна установа, бюджетне фінансування, бюджетний облік, план рахунків, стандарти бухгалтерського обліку, бухгалтерський облік, стратегія модернізації, міжнародні стандарти.*

Постановка проблеми. Однією з характерних особливостей статутної діяльності бюджетних установ є те, що всі вони, як правило, фінансуються за рахунок коштів бюджетів різних рівнів. Особлива увага процесу бюджетного фінансування приділяється в сьогоднішніх умовах ринкових відносин. Для забезпечення оперативного контролю органами Державного казначейства України за цільовим, повним та раціональним використанням бюджетних коштів необхідна повна інформація, яку отримують за допомогою даних бухгалтерського обліку.

На даний час бухгалтерський облік у бюджетній сфері України складається з обліку виконання державного і місцевого бюджетів та бухгалтерського обліку бюджетних установ, що потребує удосконалення методології та переходу на єдині методологічні засади бухгалтерського обліку і звітності, а також створення уніфікованого організаційного та інформаційного забезпечення бухгалтерського обліку.

Суттєво послабились функції державного контролю за збереженням державної власності. Тому частим явищем стало зловживання в фінансово-економічній сфері: нецільове, неефективне та незаконне використання бюджетних коштів керівниками різних рівнів, розкрадання державного та коммунального майна. Регулювання ситуації вимагає теоретичного

переосмислення та практичного удосконалення форм і методів сучасних фінансово-економічних відносин у бюджетній сфері. За цих умов подальший розвиток теорії та практики бухгалтерського обліку бюджетних установ набуває особливої актуальності.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми бухгалтерського обліку в бюджетних установах розглянуті в працях відомих вітчизняних і зарубіжних економістів С. М. Альошина, І. А. Андреєва, М. Т. Білухи, А. М. Бєлова, С. Ф. Голова, Є. М. Бойко, Т.Г. Мельник, А. Г. Звєрєва, Р. Т. Джоги, В.І. Лемішовського, Л. Я.Корецкого, Е. П. Дєдкова, С. Я. Зубілевич, І. Н. Полєвого та ряду інших. У більшості робіт бюджетний бухгалтерський облік відображається як інструмент забезпечення централізованого управління діяльністю таких установ.

Разом з тим, питання фінансової самостійності бюджетних установ не знайшли достатнього відображення в науковій літературі. Враховуючи результати проведених досліджень слід звернути увагу на існуючі проблеми системи бухгалтерського обліку бюджетних установ та можливі шляхи їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Функціонування бюджетних установ характеризується розширенням сфер діяльності, що не може не обходитися без заходів і методів впливу на забезпечення оптимального функціонування та життєдіяльності бюджетної установи державою. Проте внаслідок нестабільної політичної ситуації та суперечливої законодавчої бази правильне і раціональне ведення бухгалтерського обліку стає просто необхідним.

На сьогоднішній день бухгалтерський облік є своєрідною системою управління, який також має свої невідповідності та потребує вдосконалення, що збільшує актуальність даної теми.

Бухгалтерський облік у бюджетних установах є системою контролю за наявністю та рухом бюджетних і позабюджетних коштів, будується на загальноприйнятих у міжнародній практиці принципах, виконує

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

управлінську, контрольну і інформаційну функції, але має певні особливості і розглядається як окремий вид діяльності.

Бухгалтерська звітність бюджетних установ являє собою систему узагальнених і взаємозв'язаних показників, що характеризують результати роботи та особливості діяльності зазначених установ за певний період.

За останні роки у бюджетній сфері відбулись значні перетворення: змінилось бюджетне законодавство; впроваджено казначейське обслуговування бюджетних коштів та облік зобов'язань розпорядників коштів у системі органів казначейства; створено централізовану модель управління державними ресурсами через єдиний казначейський рахунок. Перелічені заходи – це кроки в напрямку загальної зміни підходу до планування бюджетних показників. Тобто змінюється система бюджетного процесу, стає іншим порядок відображення операцій в обліку і звітності. Саме це й стало фундаментом реформи в бухгалтерській галузі.

Реалізація функцій і завдань бухгалтерського обліку в бюджетних установах, вимагає формування нових підходів, які виникають в сучасних умовах.

Розвиток міжнародних зв'язків, стандартизація усіх сфер діяльності національної економіки, глобалізація призводять до необхідності удосконалення законодавства відповідно до міжнародних норм. Не винятком є і сфера бухгалтерського обліку. Якщо питання реформування системи обліку суб'єктів господарювання активно досліджується, то обліку в державному секторі не приділяється належна увага. Економічна ситуація в бюджетній сфері вимагає практичного вдосконалення системи обліку і теоретичного перегляду з метою урахування нових явищ, процесів, що виникли в сучасних умовах. Одними з найважливіших таких явищ є виникнення нових об'єктів обліку, вдосконалення системи управління бюджетними установами.

Фінансово-господарська діяльність бюджетних установ має ряд особливостей, що в свою чергу впливають на побудову бухгалтерського

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

обліку. Вони є неприбутковими організаціями та функціонують на правах державної власності. Бюджетні установи та організації мають за мету надавати нематеріальні послуги, для задоволення потреб населення, а не отримувати прибуток.

Основним завданням обліку у процесі фінансово-господарської діяльності бюджетної установи є забезпечення своєчасного, точного, повного відображення всіх господарських операцій у бухгалтерських документах та використання виділених коштів з бюджетів різних рівнів за цільовим призначення.

Метою модернізації обліку в державному секторі є:

1) адаптація його до сучасних вимог міжнародної практики;

2) усунення існуючих проблем;

3) вдосконалення законодавчо-нормативної бази, що регламентує облік.

В Україні стратегія модернізації обліку законодавчо закріплена Постановою Кабінету Міністрів України "Про затвердження стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007-2015 роки " від 16 січня 2007 року № 34, яка містить основні напрямки та положення реформування обліку відповідно до сучасних вимог. Проте, реалізації зазначених заходів відбувається дуже повільно або й взагалі існує лише на папері [1].

Основними завданнями стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007-2015 роки є удосконалення методології та перехід на єдині методологічні засади бухгалтерського обліку і звітності, а також створення уніфікованого організаційного та інформаційного забезпечення бухгалтерського обліку.

Модернізація системи бухгалтерського обліку сприятиме удосконаленню:

1) управління державними фінансами;

2) системи стратегічного бюджетного планування;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

3) порядку складання і виконання бюджету на основі програмно-цільового методу;

4) системи контролю за процесом виконання бюджету;

5) інформаційно-аналітичної системи управління державними фінансами.

Відповідно до даного документу можна визначити основні напрями модернізації обліку, а саме: удосконалення системи бухгалтерського обліку, удосконалення системи фінансової звітності та звітності про виконання бюджетів, створення уніфікованої організаційної та інформаційної облікової системи.

Перший напрямок передбачає розробку та запровадження національних стандартів, єдиного плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі, узгодженого з бюджетною класифікацією та розподіл між бухгалтерами повноважень щодо ведення обліку активів, зобов'язань, доходів та витрат.

Другий напрямок передбачає удосконалення методології складання форм звітності та їх удосконалення, запровадження нових форм фінансової звітності та звітності про виконання бюджетів; удосконалення методів складання фінансової звітності, звітності про виконання бюджетів з використанням сучасних інформаційних технологій.

Третій напрямок пропонує адаптувати бюджетну систему, що створена на засадах програмно-цільового методу до нових методологічних принципів системи бухгалтерського обліку, модернізувати фінансово-бухгалтерські служби, посилити контроль з боку органів Державного казначейства за дотриманням єдиних правил ведення бухгалтерського обліку і складання звітності.

Питання створення загального плану рахунків неодноразово піднімались ще в перше десятиліття незалежності України. Сьогодні в державному секторі використовують два плани рахунків:

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

- План рахунків бухгалтерського обліку виконання державного та місцевих бюджетів, який ґрунтується на касовому методі обліку (що передбачено Бюджетним кодексом) і використовується Державним казначейством України;

- План рахунків бухгалтерського обліку бюджетних установ, який історично ґрунтується на методі повного обліку на основі принципу нарахування і застосовується всіма розпорядниками бюджетних коштів.

При побудові нового плану рахунків бухгалтерського обліку у державному секторі мають бути враховані всі найкращі здобутки, які мали місце в останні роки.

Передбачається, що структура нового Плану рахунків бухгалтерського обліку у державному секторі складатиметься з 9 класів:

- клас 1 "Нефінансові активи";
- клас 2 "Фінансові активи";
- клас 3 "Кошти бюджетів та розпорядників бюджетних коштів";
- клас 4 "Розрахунки";
- клас 5 "Капітал та фінансовий результат";
- клас 6 "Зобов'язання";
- клас 7 "Надходження";
- клас 8 "Витрати";
- клас 9 "Позабалансові рахунки".

Державне Казначейство України встановлює порядок ведення обліку та складання звітності, встановлює типові форми для бюджетних установ та організацій. Основною проблемою при складанні, розгляді та опрацюванні фінансової звітності бюджетних організацій і установ є постійна зміна її форм Державним казначейством України, що встановлює щороку нові форми.

Розробка власних стандартів для бюджетного обліку є одним з найважливіших шляхів його вдосконалення, оскільки буде сформовано єдину законодавчо-нормативну базу, яка буде повно та точно визначати норми та

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

вимоги до ведення такого обліку та формування звітності, затверджено типові форми для складанні звітності, що будуть незмінними протягом певного періоду.

Процес модернізації та удосконалення стосується також технології обліку й опрацювання економічної інформації. Зокрема автоматизовані інформаційні технології, здатні активно впливати на інтенсифікацію використання наявних ресурсів бюджетної сфери. У зв'язку з цим дослідження автоматизації процесів обліку, контролю та аналізу є особливо актуальними. Однак слід визнати, що ця ділянка залишається недостатньо дослідженою і на сьогоднішній день.

Висновки. В України відбуваються зміни у фінансовій системі, які супроводжуються різким погіршенням її можливостей забезпечувати соціальні гарантії та розвивати галузі соціальної, інституційної, наукової та інших сфер, які належать до бюджетних. Названі причини вимагають реформування бюджетної політики та впливають на порядок ведення бухгалтерського обліку, форми й обсяги подачі звітної інформації, систему внутрішнього і зовнішнього контролю за використанням бюджетних коштів. У зв'язку з цим, зростає роль і значення удосконалення ведення бухгалтерського обліку та складання звітності з метою більш раціонального використання фінансових ресурсів.

Крім того, сучасні умови функціонування бюджетної системи України набувають особливої актуальності у зв'язку з інтеграцією України у міжнародну спільноту та її прагненням до модернізації й уніфікації обліку.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007-2015 роки ” від 16 січня 2007 р., № 34.

2. Бюджетний кодекс України // www.rada.gov.ua.

3. Бутинець Т.А. Бухгалтерський фінансовий облік : підручник / [за ред. проф. Ф.Ф. Бутинця]. –3-тє вид., перероб. і доп. – Житомир :ЖІТІ, 2001. – 627 с.

4. Бутинець Т.А. Організація бухгалтерського обліку : навч. посіб. / [за ред. проф. Ф.Ф. Бутинця]. – Житомир : Інститут змісту, 2003. – 589 с.

5. Грабова Н.В. Теорія бухгалтерського обліку : навч. посіб. / Н.В. Грабова, М.В. Кружальний]. – 5-те вид., доп. і перероб. – К. : А.С.К., 2002. – 223 с.

6. Джога Р. Облік у бюджетних установах: основи побудови, нормативна база, реформування / Р. Джога // Бухгалтерський облік і аудит. – 2005. – № 8–9. – С. 26–36.

7. Лемішовський В.І. Бюджетні установи: бухгалтерський облік та оподаткування. / В.І. Лемішовський– Львів: “Інтелект-Захід”, 2007. – 1104 с.

8. Литвиненко Л. Модернізація системи бухгалтерського обліку в державному секторі як складова Програми економічних реформ / Л. Литвиненко // Казна України – 2011. – №3. – С. 16-18.

УДК 656.23.032.4:657

ВСТАНОВЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ОБЛІКУ ПІЛЬГОВОГО НАСЕЛЕННЯ У ПАСАЖИРСЬКИХ ПЕРЕВЕЗЕННЯХ НАЗАЛІЗНИЧНОМУ ТРАНСПОРТІ

Ю.В. Висоцька, студентка

Науковий керівник: асистент Пісоченко Т.С.

Миколаївський національний аграрний університет

В роботі розглянута система обліку пільгового контингенту у пасажирських залізничних перевезеннях. Запропоновані шляхи та методи вдосконалення існуючої системи, варіанти впровадження механізму обліку кількості громадян, які користуються пільгами на залізничному транспорті.

Ключові слова: *Пільгове населення, пасажирські залізничні перевезення, залізничний транспорт, контингент.*

Постановка проблеми. Зважаючи на тенденцію зростання кількостіперевезеного пільгового контингенту в умовахзменшення кількості перевезення пасажирів,скорочення субвенцій, постійне недофінансуваннярозвитку залізничної галузі, через брак коштів удержавному та місцевому бюджетах, доцільнобуло б переглянути категорії пільговиків, якимнадаються пільги на проїзд у пасажирському залізничному транспорті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Необхідність реформування обліку пільговиківрозглядалось такими вченими та фахівцямизалізничного транспорту: О.М. Гудков, С.В. Мельник, Ю.В. Мирошниченко, О.М. Якіменкота ін.

Постановка завдання. Метою статті є механізм обліку кількості перевезень громадян на пільгових основах, що дасть можливість відобразити точну кількість перевезень пільговиків, їх розмежувальну оцінку по категоріях та автоматично визначити вартість наданих послуг, що допоможе налагодити процес компенсації від держави на пільговий проїзд та буде відображати реальну картину по кількості перевезених пільгових категорій.

Виклад основного матеріалу дослідження. В Україні право на пільгові перевезення залізничним транспортом відповідно до діючого законодавства, мають 26 категорій громадян. Тобто більшніж 24млн. громадян перевозяться залізницями країни на пільгових умовах та безкоштовно [3]. Право безкоштовного проїзду залізничним пасажирським транспортом 1 раз на рік ("туди" і"назад") у м'якому вагоні купе швидкісного поїзда, надається таким категоріям: Героям Радянського Союзу; Особам, нагородженимор денами Слави трьох ступенів; Інвалідам Великої Вітчизняної війни I, II груп зі знижкою 50% тавсім Народним депутатам повністю безкоштовно, на всіх залізничних шляхах сполучень, з необмеженою кількістю використання поїздок на рік.

Згідно з діючими вищезазначеними законодавчими актами та законами, пільгові категорії громадян, яким держава надає право користування пільгами на залізничному транспорті, можна розподілити за ознаками в таку класифікацію[4]:

- за особливі заслуги перед Батьківщиною - Герої України та інші категорії, яким надана шана у зв’язку з заслугою перед Батьківщиною;
- за соціальною ознакою – це підтримка осіб у зв'язку з поважним віком, станом здоров'я, соціальним станом, недостатнім забезпеченням засобами існування;
- за професійною ознакою – пільги, спрямовані на заохочування працівників складних, шкідливих та небезпечних, а також суспільно значущих професій до несення професійної служби, а також для більш рівномірного розподілу кадрів у сільській та міській місцевості.

Механізм обліку пільгових категорій громадян ґрунтується на підрахунках кількості пільговиків, які отримали безкоштовний квиток для проїзду залізничним транспортом на підставі тієї чи іншої пільги. Але проблема в тому, що велика кількість громадян про необхідність отримання таких безкоштовних квитків, яких саме є підставою для їхнього проїзду, взагалі не знає.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Залізниці України належать до державної власності і входять до об'єднання «Укрзалізниця», яке, по суті, є державним холдингом. Централізоване управління залізницями обумовлене основними принципами управління залізничним транспортом, які полягають в поєднанні централізованого керівництва, з одного боку, і наданням особливих прав та самостійності у прийнятті рішень виробничо-технологічним підрозділам — з іншого боку.

Для обліку пільгового населення у пасажирських перевезеннях на залізничному транспорті використовують План рахунків підприємств залізничного транспорту України розробленого на підставі єдиного Плану рахунків бухгалтерського обліку підприємств виробничої сфери, затвердженого наказом МФУ від 30.11.99 р. № 291, але в ньому введено додатково рахунки третього порядку, тобто більшість субрахунків деталізовано на окремі складові. Наприклад, до субрахунку 105 «Транспортні засоби» передбачено рахунки:

1050 «Електровози»;

1051 «Тепловози»;

1052 «Паровози»;

1053 «Моторвагонні секції»;

1054 «Дизельні поїзди та автомотриси»;

1055 «Вагони вантажні» і т. ін. [5].

Фактично підставою для проїзду у приміському залізничному транспорті, на даний час, є посвідчення пільговика, яке вони пред'являють при перевірці контролюючим органам безпосередньо у приміському потязі. Але згідно з Наказом Міністерства транспорту та зв'язку України від 27.12.2006 № 1196 [1]: «Пасажир-фізична особа, яка перевозиться залізничним транспортом на підставі проїзного документа, у тому числі електронного, або є членом організаційної групи осіб, яка проїздить на підставі групового проїзного документа». Тобто, пільгове посвідчення не є проїзним документом, і не надає можливість

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

безкоштовного проїзду за встановленою пільгою, воно є підставою для видачі безкоштовного квитка-проїзного документа (пільговику, якому пільга надана законодавством) та є безпосередньо документом для пільгового проїзду. Це свідчить про те, що основна маса пільговиків, яким надано право безкоштовного проїзду, наприклад, за пенсійним віком, у приміському сполученні проїздить без проїзних документів-квитків, тобто не легітимно та незаконно. В такому разі, пропонується декілька варіантів вирішення питання обліку пільгового контингенту:

1. Необхідне впровадження чітких та дієвих управлінських рішень у формі наказу, достатньо переконливі методи для зміни цього застарілого стереотипу, які плануються ввести протягом визначеного строку дії цього положення, наприклад:

— обов'язкове налагодження у засобах масової інформації, на вокзалах у сервісних службах та у вагонах приміського сполучення про обов'язкове придбання пільговими категоріями громадян безкоштовного пільгового квитка;
— запровадження видання безкоштовних квитків пільговикам на підставі пільгового посвідчення на місці, тобто безпосередньо у приміському потязі під час продажі квитків у приміському рейсі, для тих пасажирів, які не мали можливість придбати безкоштовні квитки з будь- яких причин у привокзальній касі;
— здійснення перевірок наявності безоплатних квитків у пільговиків при користуванні проїздом у приміському сполученні, тобто перевірка наявності безкоштовного квитка та, заснованого на ньому, права проїзду;
— застосування усних попереджень при здійсненні перевірок наявності квитків, а надалі і штрафних санкцій у вигляді виписаних квитків, які необхідно оплатити, щодо тих пасажирів, які цілеспрямовано не виконують законодавче розпорядження і не беруть безкоштовні квитки, тим самим підлягають під категорію злісних неплатників, тому

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

що ці пільговики фактично є безквитковими пасажирами, і впливають на статистичні дані щодо кількості перевезених пільгових категорій громадян, а значить негативно впливають на звітність, та на отримання дотації залізницями за перевезення пільговиків.

2. Посилення санкцій у боротьбі з безквитковим проїздом. Можливі такі стратегії поведінки:

- введення штрафних санкцій, щодо пільговиків, які не придбали безкоштовний посадковий квиток;
- запровадження системи обліку пільговиків під час поїздки. Тобто, білетний касир, який є в кожному поїзді, повинен вибивати безкоштовний квиток на місці;
- збільшення штату працівників, які будуть супроводжувати кожен приміський потяг;
- введення системи обліку квитків, за допомогою якої на основі посвідчення пільговика буде вказано вид наданої пільги у квитку. Тобто облік пільговиків буде вестись автоматизовано, на зразок існуючої системи;
- встановлення електронної системи турнікетів на всіх крупних станціях, та унеможливити вихід з платформи без квитка, на якому буде зазначатись відповідний штрих- код станції- відправника.

3. Перший крок- введення обліку пільгових категорій громадян у Єдиний державний автоматизований реєстр осіб, які мають право на пільги за різними ознаками, та користуються різного роду пільгами саме на залізничному транспорті (ЄДАРПзт).

На даний час діє Єдиний державний автоматизований реєстр осіб, які мають право на пільги затверджений Кабінетом Міністрів України постановою № 117 «Про Єдиний державний автоматизований реєстр осіб, які мають право на пільги» (ЄДАРП), від 29.01.2003 року[2].

Тому державний орган, якому пропонується вести Єдиний державний автоматизований реєстр осіб, на право отримання та споживання пільги на

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

залізничному транспорті, може бути саме головне управління праці та соціального захисту населення в Україні. Тому менш витратне буде створення ЄДАРПзт на базі уже існуючої системи. Альтернативним варіантом може бути створення квиткової каси соціального призначення у великих містах та обласних центрах, чи відношення до додаткової роботи по реєструванню такого пільговика у маленьких містах та селищах, де навантаження основною роботою по виданню квитків невелике.

Створення ЄДАРПзт має велике значення, насамперед, для налагодженого обліку пільговиків, що скористалися послугами з перевезень залізничного транспорту, та самих дирекцій залізниць, тому що дасть можливість відобразити точну кількість пільговиків, їх розмежувальну оцінку по категоріях та автоматично визначити вартість наданих послуг, що допоможе налагодити процес компенсації від держави за пільговий проїзд та буде відображати реальну картину по кількості перевезених пільгових категорій. Це створить можливість контролю за використанням бюджетних видатків соціального спрямування на послуги транспорту, що є позитивним фактором впливу на економіку країни.

Другим кроком впровадження чіткого механізму обліку пільгових категорій громадян є введення автоматизованого обліку пільгових категорій громадян на основі пластикових карток-посвідчень ЄДАРПзт. Застосування таких пластикових карток є в організації роботи метрополітену з 2009 року, коли поступово всім пільговикам були видані такі пластикові картки-посвідчення , з чітким зазначенням категорії до яких належать громадянин. Але для успішного існування такої системи потрібне встановлення електронного апарата, який буде зчитувати зазначений штрих- код на посвідченні та передавати інформацію до ЄДАРПзт. Проблема полягає у фінансуванні цього проекту, тому що такі пристрої потрібно встановити не тільки у містах, а і в сільській місцевості, що потребує залучення додаткових коштів.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Висновки. Отже, для обліку пільгового населення потрібно: налагодити засоби масової інформації, запровадити видання безкоштовних квитків на підставі посвідчення, перевіряти наявність безкоштовного квитка на місці, застосовувати усні попередження при перевірках наявності квитків, вводити штрафні санкції, вести систему обліку квитків та встановити електронну систему турнікетів на всіх крупних станціях. Таким чином, ці варіанти допоможуть налагодити процес компенсації від держави за пільговий проїзд та буде відображати реальну картину по кількості перевезених пільгових категорій. Діюча система обліку пільгових перевезень пасажирів потребує подальшого удосконалення, що призведе допокращення компенсаційних розрахунків заперевезення пасажирів пільгових категорій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про затвердження Правил перевезення пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом України: Наказ Міністерства транспорту та зв'язку України від 27.12.2006р., №1196із змінами та доповненнями. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0310-07.
2. Стратегія упорядкування системи надання пільг окремим категоріям громадян, затвердженої Кабінетом Міністрів України. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://rada.gov.ua.
3. Гудков О.М. Організаційно – економічні проблеми приміських пасажирських перевезень залізничним транспортом // О.М. Гудков. -Проблемы экономики и управления на ж/дтранспорте: Материалы Междунар.научно-практич.конференции. КУЕТТ.— 2007.— № Т.2.—С.109 — 111
4. Удосконалення системи пільг в Україні. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.caseukraine.com.ua/.../f7465764ebb29012c5b82ed4e28a0140.
5. Особливості бухгалтерського обліку на підприємствах залізничного транспорту. — [Електронний ресурс].—Режимдоступу: http://ebooktime.net/book_10_glava_46_9.4._Автоматизаці%D1.html.

УДК 657:658.115:681.5

АВТОМАТИЗОВАНЕ ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХЯК НЕОБХІДНА СКЛАДОВА ДІЯЛЬНОСТІ

Ю.В. Висоцька, студентка

Науковий керівник: асистент ПісоченкоТ.С.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто ведення обліку в бюджетних установах та його автоматизація.

Ключові слова: *Бюджетні установи, автоматизація бухгалтерського обліку, інформаційна система, інформаційні технології, програмний продукт.*

Постановка проблеми. В період розвитку кризових явищ в економіці України відбуваються зміни у фінансовому стані країни, що призводить до неможливості забезпечення в повних обсягах виконання державних зобов'язань позабезпеченню соціальних гарантій, розвитку галузей соціальної, наукової сфери, які відносяться до бюджетних. Впровадження режиму економії державних коштів, запропонованого керівництвом країни, звичайно,повинно частково стабілізувати ситуацію. У зв'язку з цим, перед бюджетними установами і організаціямипостає задача щодо удосконалення ведення бухгалтерського обліку доходів і видатків, формування звітності тареалізації програми економії державних коштів. Тобто, процес стосується саме технології обліку, опрацювання економічної інформації, представленняії у систематичному, повному вигляді для прийняття управлінських рішень. Такі зміни у технології вимагаютьзастосування нових знань, сучасних методів, що на даному етапі можливо при впровадженні автоматизованихінформаційних технологій, що дозволяють не тільки зменшити об'єм часу на обробку економічної інформації,але й сприятимуть підвищенню якісного рівня всього облікового процесу, використанню в повному обсязінаявного ресурсу бюджетних установ[1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання обґрунтування необхідності та впровадження інформаційних систем і технологій в бюджетних установах розглядається багатьмавченими-економістами, такими,

як: Ф. Ф. Бутинець, Р. Т. Джога, І. І. Матієнко-Зубенко, Т. А. Писаревська, С. В.Свірко, Н. М. Хорунжак, С. В. Сисюк та інші.Що стосуєтьсятого, яка саме система буде ефективною, то цьому небуло приділено достатньої уваги.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування доцільності автоматизованого ведення обліку в бюджетних установах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Неодмінною умовою вдосконалення управління в бюджетній сфері, як і в будь-якій іншій, є докорінна реконструкція його технічної та інформаційної бази наоснові автоматизованої системи обліку з використанням сучасних програмних продуктів.Обчислювальна техніка суттєво підвищує якість обробки облікової інформації. При цьомузастосування комп'ютерів змінює зміст та організацію праці облікового персоналу: зменшується кількістьручних операцій з обробки первинних документів, систематизації облікових показників, заповнення регістрів тазвітних форм. Облікова праця стає більш творчою, спрямованою на організацію й удосконалення обліку [2].

Система обліку установ бюджетної сфери утворює одну з частин його загальної інформаційної системи. В умовах використання комп'ютерних технологій відбувається зміна системи облікового процесу,підвищення якості та рівня управління. Тому розробляючи і впроваджуючи програмне забезпеченняавтоматизації обліку у діяльність установи, необхідно враховувати цілу низку характеристик, що впливають наякісний аспект ведення облікового процесу:

- специфіку діяльності установи (галузь, об'єм робіт);
- характеристику матеріально-технічної бази (наявність достатньої кількості комп'ютерної техніки, наявність необхідного програмного забезпечення);
- наявність кваліфікованих облікових кадрів, які мають досвід роботи з програмними продуктами автоматизації ведення обліку.

Разом з цим, бюджетні установи повинні не тільки йти в ногу з часом, але й аналізувати необхідність і доцільність використання того чи

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

іншого програмного засобу автоматизації обліку. Зокрема, основнимикритеріями, які повинні враховуватися, є:

— технічні характеристики систем: невибагливість комп'ютерних систем, швидкість обробки інформації, вирішення поставлених завдань, можливість редагування типових форм, форм звітності відповіднодо змін законодавчої бази, обмін інформацією між структурними підрозділами підприємства, захист інформації,можливість переходу до нової версії програми з інтеграцією (переносом) даних;
— комерційні характеристики, тобто сприятлива ціна програмного засобу, наявність документації, можливість технічної підтримки (супровід програмного забезпечення), навчання персоналу, консультації тощо;
— ергономічні характеристики, тобто зручність роботи з програмою (інтерфейс), можливість одночасної роботи з документами тощо.

Звичайно, впровадження програмних продуктів дасть змогу бюджетних установам не тільки вести облік операцій по наданню послуг і розрахунків по них, але й створити цілу інформаційну систему, якадозволить аналізувати роботу всієї установи та своєчасно приймати управлінські рішення.

В Україні майже 100 тисяч бюджетних установ і організацій різного профілю – освіти, науки, медицини, органів законодавчої чи виконавчої влади, силових міністерств і відомств, які утримуються за рахунок коштів державного чи місцевих бюджетів.

Бухгалтерський облік в цих установах є системою контролю за наявністю та рухом бюджетних та позабюджетних коштів, будується на загальноприйнятих у міжнародній практиці принципах та виконує управлінську, контрольну і інформаційну функції.

Останнім часом все більше уваги приділяється питанням застосування інформаційних технологій з точки зору забезпечення не

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

тільки якості систематизації облікових даних, а приведення всього облікового процесу до відповідності міжнародним стандартам. Проте, більшість бюджетних установ, мають низький ступінь автоматизації та більшість операцій виконують за допомогою найбільш простих комп'ютерних програм. Тому основним питанням є визначення основних напрямків впровадження інформаційних систем та технологій як інструменту обліку та розробка загальної системи заходів, які дадуть змогу виправити існуючі недоліки системи обліку бюджетних установ України та вплинути на якість обробки економічної інформації.

Аналізуючи усі фактори, що впливають на якість ведення обліку, доцільно звернути увагу не тільки на наявність відповідної матеріально-технічної бази та облікових спеціалістів зі знанням інформаційних технологій, але й на впровадження спеціальних програмних продуктів. Аналізуючи ринок таких продуктів, зокрема, тих, які спрямовані на забезпечення системи управління бюджетними установами і ведення обліку в них, то український ринок представлений небагатьма з них. На даному етапі широко використовують програмні продукти з автоматизації обліку «1С: Бухгалтерія для бюджетних установ», Парус-Бюджет, Казна. Лідером на ринку програмного забезпечення сьогодні є російські програмні продукти «1С: Бухгалтерія для бюджетних установ», «Парус-Бюджет». Існують і програми вітчизняних фірм, такі як «СофтТАКСІ» (X-DOOR), «АБ-Система» («Офіс-2000»), «Імпакт» («Акцент-Бухгалтерія»), «Баланс-Клуб» (SoNet), «ТРАСКОсофт» (TradeManager), GMS (OffiseTools), Глобал Аудит («Quasi+Бухгалтерія») [3].

Для ефективної роботи бюджетних установ та правильного і точного ведення обліку використовувати такий програмний продукт, як "1С:Підприємство 8. Комплексний облік для бюджетних установ України".

Програмний продукт "1С:Підприємство 8. Комплексний облік для бюджетних установ України" орієнтований на використання в бюджетних

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

установах України й призначений для комплексної автоматизації бухгалтерського обліку, ведення кадрового обліку й розрахунку заробітної плати співробітників. Функціональність комплексного програмного продукту включає всі можливості конфігурацій "Бухгалтерія для бюджетних установ" і "Зарплата й кадри для бюджетних установ України".

"Комплексний облік для бюджетних установ України" – це готове до роботи рішення, у якому враховані вимоги законодавства й реальна практика роботи установ різної відомчої приналежності. Функціональність комплексного програмного продукту включає всі можливості конфігурацій "Бухгалтерія для бюджетних установ" і "Зарплата й кадри для бюджетних установ України".

Методологія обліку "1С:Комплексний облік для бюджетних установ України 8" у сполученні з можливостями платформи "1С:Підприємство 8" дають користувачу потужну й гнучку облікову систему, яку можна використовувати як у невеликих установах, так і у великих управліннях і адміністраціях.

Завдяки органічному інтегруванню функціональності в єдиній оболонці за допомогою програмного продукту "1С:Підприємство 8. Комплексний облік для бюджетних установ України" з'являється можливість впровадити єдину облікову політику бухгалтерського, кадрового обліку і розрахунку заробітної плати в установах одного відомства й виконувати формування консолідованої звітності з можливістю деталізації кожного показника до конкретних проведень.

Програмний продукт "1С:Підприємство 8. Комплексний облік для бюджетних установ України" включає технологічну платформу "1С:Підприємство 8" і прикладне рішення (конфігурацію) "Комплексний облік для бюджетних установ України" [4].

Висновки.Отже, автоматизована система обліку в бюджетних установах з введенням в їх діяльність програмного продукту "1С:Підприємство 8.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Комплексний облік для бюджетних установ України" призведе до ефективної діяльності. Оскільки автоматизація обліку дозволить установам та організаціям бюджетної сфери впровадити єдину облікову політику бухгалтерського обліку, швидко обробляти інформацію, вирішувати поставлені завдання, можливість редагувати на типові форми, форми звітності відповідно до змін законодавчої бази, обмінюватись інформацією між структурними підрозділами підприємства та захищати інформацію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1.ОсмятченкоВ.О.Бухгалтерський облікв вахзастосуванняінформаційнихтехнологій :монографія / В.О.Осмятченко. – К.:КНЕУ, 2010. – 263 с.

2. Івахненков С.В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту : навчальний посібник / С.В. Івахненков. – К. : Знання-Прес, 2003. – 349 с.

3. Проблемні аспекти автоматизації обліку в бюджетних установах [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=64387.

4. 1С:Підприємство 8. Комплексний облік для бюджетних закладів України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://1c-tm.com.ua/popular/fiscal/.

УДК 330.322(477)(045)

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ В УКРАЇНІ

Т.В.Владечак, студентка

Науковий керівник: асистент Пісоченко Т.С.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто питання про формування банківської системи України за рахунок залучення іноземних банківських інвестицій. Особливу увагу приділено проблемі розвитку банківського сектору України. Проаналізовані спільні та відмінні риси у функціонуванні українських та зарубіжних банків.

Ключові слова: *іноземні інвестиції, банківська діяльність, інвестиційна політика, економіка, кредитування.*

Актуальність теми. Стратегічні пріоритети формування дієвої та сучасної банківської системи в Україні пов'язані з посиленням ролі інвестиційного ресурсу, який виступає одним із елементів створення певного рівня доходу. Відомо, що здійснення банками інвестиційних операцій у сучасній економіці зумовлене певною обмеженістю можливостей розміщення наявних коштів у формі кредитів, неліквідністю значної частини кредитів, а також прив'язкою банків до окремих регіонів. Зрештою інвестиційні операції відіграють важливу роль у пошуку нових джерел доходів банків, що і обумовило актуальність обраної теми.

Варто зауважити, що сучасний банківський інвестиційний бізнес простежується через процес виконання важливих макроекономічних функцій: мобілізація великих капіталів, необхідних для інвестицій та розширення виробництва; інвестиційний перерозподіл вільних ресурсів на грошових ринках і на ринках капіталів; забезпечення безперервності процесу відтворення основних засобів і процесу суспільного відтворення; підвищення загальної ефективності та конкурентоспроможності економіки. З позиції мікроекономічної системи до складу функцій включено: джерело одержання прибутку, підтримання необхідної ліквідності; збереження коштів до появи можливостей вигіднішого їх розміщення та зменшення ризиків через

диверсифікацію вкладень коштів. Загалом інвестиційні операції відіграють важливу роль у системі важелів управління сучасним банком, їх функції є взаємопов'язаними. Забезпечення сприятливого інвестиційного клімату в Україні залишається питанням стратегічної важливості, від реалізації якого залежать динаміка соціально-економічного розвитку та можливість модернізації національної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженнями даної тематики займалися такі науковці: Олександр Бутенко, Олена Деревко, Олександр Коваленко В. В., Кириченко Полотенко Д. В..

Метою даної роботи є виокремлення основних тенденцій інвестиційної діяльності банків на сучасному етапі, а також особливостей даного процесу.

Викладення основного матеріалу. Основною формою банківських інвестицій є фінансові інвестиції та вкладення капіталу у придбання нематеріальних активів, при цьому більшість банків недостатньо інвестують реальний сектор економіки України, що зумовлено їх неготовністю надавати значні й довгострокові кредити, нестійкістю функціонування виробничих підприємств, відсутністю реальних структурних перетворень у вітчизняній економіці, а відтак — високими ризиками.

Інвестиційна політика банків є формуванням системи цільових орієнтирів інвестиційної діяльності, вибір найбільш ефективних способів їх досягнення, тобто це сукупність заходів організації і управління інвестиційною діяльністю, які спрямовані на забезпечення оптимальних обсягів, структури та прибутковості інвестиційних активів [5].

Особливістю української банківської інвестиційної діяльності є те, що банки у своїй більшості дуже слабко інвестують реальний сектор економіки, що значною мірою зумовлено відсутністю реальних структурних перетворень у вітчизняній економіці, а відтак – високими кредитними ризиками. В Україні тривалий час (1995–1999 рр.) банки під час формування портфеля цінних паперів найбільше вкладень здійснювали в облігації

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

внутрішньої державної позики (ОВДП). Тобто заради швидких і гарантованих доходів банки надавали перевагу не прямому фінансуванню економіки, а інвестуванню кредитних ресурсів у гарантовані державою цінні папери: ОВДП, інші цінні папери з високим рівнем надійності, що рефінансуються. Це призвело до того, що обсяг кредитів, здійснених в економіку, був значно меншим від коштів, вкладених в ОВДП. Лише з 2000 року почались помітні зрушення в сфері кредитування підприємств. Проте, за даними НБУ, частка інвестиційних кредитів є ще низькою. Протягом 1998–2011 рр. банки переважно надавали кредити у поточну діяльність, частка яких коливалась у межах 80–90 %, а частка кредитів в інвестиційну діяльність за цей самий період перебувала на рівні 5–10 %. При цьому 80% кредитів надавалися суб'єктам господарювання, 15 % – були у структурі інвестиційних кредитів населенню [1].

Проблемою, яка створює перешкоди на шляху активізації банківської діяльності в інвестиційному процесі, є низька капіталізація банківської системи загалом, а також існування значної кількості дрібних банків.

Аналізуючи інвестиційну діяльність банків на сучасному етапі, зокрема, за період 2009-2011 років проаналізуємо портфель цінних паперів. У 2010 році портфель цінних паперів банків був незначним і практично не змінився в порівнянні з 2009 роком, а у 2011 році відбулося стрімке зростання портфеля цінних паперів банків, що переважно відбулося за рахунок зростання обсягів облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП) [7].

За строками погашення у портфелі банків протягом 2009-2011 років продовжували переважати цінні папери зі строком погашення понад 2 роки, хоча їх частка скоротилась за рахунок активного придбання банками цінних паперів на вимогу.

Питома вага портфеля цінних паперів банків у сукупних активах банків у 2010 році була незначною становила 3,9% в порівнянні з 2009 роком збільшившись на 0,3%, у 2011 році стрімко зростала впродовж усього

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

періоду, на 01.01.2012 року вона становила 8,4%, збільшившись за рік в 2,1 рази (у грудні – на 0,5 процентного пункту) [2].

Зміни, що відбуваються останнім часом в економіці нашої країни, кардинально впливають на напрями та темпи розвитку банківської системи. Останні роки відзначились тим, що банківський сектор набув ознак динамічної, високотехнологічної та конкурентної галузі. В умовах функціонування ринкових механізмів управління комерційним банком – це багатогранний і динамічний процес, змістом якого є забезпечення потреб підприємницьких структур всіма необхідними ресурсами. Акумулюючи значні кошти, банк може задовольнити потреби багатьох позичальників, надавши їм кредити на різні строки, на різних умовах. Банки переважно працюють на залучених грошових ресурсах, тоді як підприємство працює на власних коштах, звертаючись при потребі за інвестиціями до установ банківської системи. Банківські установи сьогодні є головними суб'єктами інвестиційної діяльності підприємницьких структур [3].

Якщо в економічно розвинутих країнах теорія і практика інвестиційного бізнесу банків добре розроблена, то стосовно умов вітчизняної економіки вона проходить процес адаптації. Цей процес зумовлюється рядом характерних відмінностей економіки нашої країни: нестабільна економічна та політична ситуація, спад виробництва та критичний фінансовий стан більшості промислових підприємств, небезпека виникнення значних інфляційних процесів, нестабільність і недосконалість розробленої правової бази, відсутність розвинутої інфраструктури фондового ринку.

Таким чином, причинами низької ефективності банківської системи України та її інвестиційної складової є такі дві групи чинників:

- внутрішньобанківські, до яких належать недостатність ресурсів для проведення інвестиційних операцій, бажання банків максимізувати віддачу підвищенням процентної ставки за кредитами, високі вимоги банків до забезпеченості інвестиційних кредитів;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

- зовнішні, такі як високий рівень інфляції в економіці, система внутрішніх взаємних платежів, непрозорість ринку капіталу, недовіра до банківської системи з боку клієнтів, недосконалість законодавства, недостатня кількість платоспроможних позичальників.

Вкладення банків у вітчизняну економіку здійснюється в основному у формі кредитів і вкладень у цінні папери, тому фінансові інструменти банківського інвестування поділено на дві групи: кредитні інструменти інвестування; фондові інструменти інвестування [4].

До кредитних інструментів інвестування належать: довгострокові інвестиційні кредити, лізингове кредитування, мікрокредитування, проектне фінансування, іпотечні кредити та ін. До фондових інструментів інвестування можна зарахувати облігації внутрішньої державної позики, облігації місцевих позик, акції; корпоративні облігації, казначейські забов'язання, депозитарні розписки, ощадні сертифікати, заставні, іпотечні цінні папери, тощо.

Довгострокове інвестиційне кредитування посідає чільне місце в реалізації стратегії переходу від нинішньої залежної моделі розвитку економіки до орієнтованої, спрямованої на інноваційний розвиток. Між тим в Україні в структурі кредитних портфелів банків частка інвестиційних кредитів є ще низькою, хоча за останні роки простежується тенденція збільшення їх обсягів.

Відсутність професійного регулювання розвитку інвестиційної діяльності банків з боку держави компенсується реальною практикою, яку реалізують, в основному, банки з іноземними інвестиціями. Найбільш відомими гравцями на інвестиційному ринку України є ІНГ-банк Україна (Голландія), ОТР-Банк (Угорщина), Індексбанк (Агриколь банк Франція), УкрСиббанк, РайфайзенВанк Аваль (Австрія), Альфа-Банк (Росія). Так, в 2008—2009 рр. основними напрямками діяльності цих банків були: послуги організаціям з фінансового консультування; послуги андерайтингу; послуги платіжного агента. Розподіл послуг на окремі підрозділи — роботи з фізичними особами (населенням) і роботи з корпоративними клієнтами — є

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

звичною практикою організації діяльності для українських банків, оскільки саме таким чином організовано надання банківських послуг і в Україні [6].

Висновки. Виходячи із вище викладеного можна сказати, що розвиток банківської системи залежить від залучення іноземних банківських інвестицій, а для цього необхідно Україні повернути втрачену довіру іноземних інвесторів та забезпечити їх всіма умовами для плідної співпраці. На основі використання зарубіжного досвіду державного регулювання банківського інвестиційного бізнесу, в Україні доцільно впроваджувати наступні заходи: розробка моделі організації роботи комерційних банків на ринку цінних паперів; надання інвестиційних послуг у рамках фінансових супермаркетів та розвиток інвестиційних банків та інвестування банків у сектор малого і середнього бізнесу. За сучасних умов, в Україні держава зобов'язана виконувати роль повноправного партнера, який би розділив з банками ризик довгострокових інвестицій та забезпечив би дієвість законодавчого блоку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Боровікова М. Інвестиційна діяльність і капіталізація комерційних банків у період дестабілізації економіки України / М. Боровікова // Вісник КНТЕУ.–2011. – №4. – С.18–24. 10.
2. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт. – Доступний з: < www. ukrstat. gov. ua >.
3. Полотенко Д. В. Банківська система України в умовах функціонування іноземних банків / Полотенко Д. В. // Фінанси України. – 2009. - №5. – С. 91-94.
4. Коваленко В. В., Прадун В. П. Оцінка впливу монетарної політики Центрального банку на розвиток банківського капіталу / Коваленко В. В., Прадун В. П. // Актуальні проблеми економіки. – 2009. - №6.- С. 16-27.
5. О. Деревко. Шляхи підвищення рівня капіталізації банківського сектору / О. Деревко. // Банківська справа. – 2009. - №1. – С. 76-83.
6. О. Бутенко. Роль іноземних банків у формуванні інноваційних національних банківських систем / О. Бутенко // Банківська справа. – 2009. - № 1. – С. 83.
7. О. Кириченко. Діяльність українських інвестиційних банків / О. Кириченко // Банківська справа. – 2011. - №2. – С. 57.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 657:658.115

ОБЛІК РЕЗУЛЬТАТІВ ВИКОНАННЯ КОШТОРИСУ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

Г.І. Горбатюк, студентка

Науковий керівник: асистент Т.С. Пісоченко

Миколаївський національний аграрний університет

Обґрунтовано та проаналізовано теоретичні основи обліку фінансових результатів у бюджетних установах, визначено правові засади його організації та функціонування.

Ключові слова: *облік, фінансові результати,кошторис бюджетної установи.*

Актуальність проблеми. Бухгалтерський облік у бюджетних установах є системою контролю за наявністю та рухом бюджетних і позабюджетних коштів. Основними об’єктами обліку виступають доходи, видатки та результати виконання кошторису. Актуальним на сьогоднішній день є реформування обліку фінансових результатів бюджетних установ, їх складових, відображення на рахунках бухгалтерського обліку окремих операцій з активами та зобов’язаннями.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій.Такіпитання досліджують у своїх наукових працях видатні вченні, якАлександров В.Т.,Білуха М.Т., Бутинець Ф.Ф.,Кужельний М.В.,Лемішовський В.І.,Лондаренко О.О.,Рудницький В.С.,Сопко В.В., та інші, проте дане питання потребує подальших досліджень.

Метою роботи єузагальнення знань про облік фінансових результатів бюджетних установ та дослідження його особливостей в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансовий результат бюджетної установи являє собою результат від надання профільних і непрофільних послуг, реалізації продукції, надання інших послуг відповідно до кошторису установи за спеціальним фондом за результатами бюджетного року.

З метою відображення на рахунках бухгалтерського обліку фінансовий результат поділяється на результат виконання кошторису за загальним фондом та результат виконання кошторису за спеціальним фондом.

Маючи фінансовий результат у балансі установи, можна дуже легко зробити аналіз ефективності діяльності бюджетної установи з надання державних послуг, а також дати оцінку ефективності роботи безпосередньо розпорядника бюджетних коштів у керівництві установою.

Варто наголосити, що механізм виведення фінансового результату виконання кошторису доходів і видатків установи, за роз'ясненнями спеціалістів відділу методології казначейського виконання кошторисів, бухгалтерського обліку і звітності бюджетних установ Державного казначейства України, доцільно розподілити на два етапи:

– визначення переліку субрахунків бухгалтерського обліку, які підлягають закриттю заключними оборотами після закінчення року. Закриттю заключними оборотами підлягають залишки рахунків класу 7 „Доходи” (в розрізі субрахунків), а саме:

– 70 „Доходи загального фонду”;

– 71 „Доходи спеціального фонду”;

– 72 „Доходи від реалізації виробів і виконаних робіт”;

– 74 „Доходи бюджетів”.

Заключними оборотами закриваються й залишки за всіма субрахунками класу 8 „Витрати”.

– відображення фінансового результату в річному балансі установи, звірка та аналіз цього показника з даними інших форм звітності. Фінансовий результат бюджетна установа відображає в розділі І Пасиву балансу в спеціальних рядках: „Результат виконання кошторису за загальним фондом”, „Результат виконання кошторису за спеціальним фондом” із застосуванням рядка „Результат переоцінки”[1].

Сутність поняття доходи в бюджетних установах має дещо інше значення порівняно з цим же поняттям для підприємств. Це обумовленими

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

низкою особливостей відносно умов їх функціонування. Левицька С.О. наводить таке визначення доходів — отримані з державного та місцевого бюджетів та генеровані бюджетними організаціями асигнування.

Лемішовський В.І. стверджує, що діяльність цих установ фінансується за рахунок коштів державного та/або місцевих бюджетів, які надаються їм безповоротно. В свою чергу, Свірко С.В. відзначає, що доходи бюджетних установ це надходження грошових коштів, отримуваних установами за рахунок державних коштів, для виконання кошторисудоходів і видатків.

Залежно від джерел утворення доходів їх поділяють на два види: доходи загального фонду; доходи спеціального фонду[5].

Бюджетні установи не мають власних оборотних коштів і покривають витрати (видатки) за рахунок бюджетних асигнувань (доходів загального фонду) та надходження позабюджетних коштів (доходів спеціального фонду).

До складу доходів загального фонду відносять асигнування з державного і місцевого бюджету на видатки установи та інші заходи. До складу спеціального — власні надходження (спеціальні кошти, кошти на виконання окремих доручень, інші власні надходження), субвенції, одержані з бюджетів іншого рівня, та інших доходів спеціального фонду.

Загальними завданнями організації бухгалтерського обліку доходів, видатків та витрат вважаються:

– забезпечення якісних показників щодо процесу планування доходів і видатків на наступний за звітним бюджетний рік;

– обудова механізму своєчасного та достовірного фіксування інформації щодо отриманих доходів та здійснених видатків і витрат;

– забезпечення безперервності інформаційних потоків щодо оперативних даних за зазначеними об’єктами обліку між бухгалтерською службою та апаратом управління установи в особі керівника;

– формування робочої номенклатури економічної класифікації видатків; розробка номенклатури статей витрат;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

– забезпечення отримання достовірної інформації про результати виконання кошторису.

Бюджетні установи у процесі надання нематеріальних послуг здійснюють видатки, які за економічним змістом відрізняються від витрат суб’єктів підприємницької діяльності.

Існують різні тлумачення терміну «видатки».

Так, Александров В.Т. наводить таке визначення видатки — один з найважливіших показників фінансово—господарської діяльності бюджетних установ. Вони є основою для визначення результатів виконання кошторису доходів і видатків, його аналізу з метою виявлення внутрішніх резервів[2, ст.-528].

Лондаренко О.О. зазначає, що видатки бюджетних установ є централізованими видатками, оскільки здійснюються за рахунок коштів відповідного бюджету (державного або місцевого)[4, ст.- 15-19].

Вони є прямими цільовими витратами держави, що забезпечують її безперебійне функціонування і відображають економічні відносини, що пов’язані з розподілом і перерозподілом частини національного доходу, яка концентрується у бюджеті.

Доходи витрати та видатки бюджетних установ є самостійними об'єктами обліку, проте в системі бухгалтерського обліку бюджетних установ розглядаються у взаємозв'язку оскільки взаємозв'язок між ними має причинно-наслідковий характер.

Бухгалтерські записи з обліку доходів загального фонду відображаються в щомісячних накопичувальних відомостях ф. № 381 (бюджет), об'єднаних з меморіальним ордером № 2 «Накопичувальна відомість руху грошових коштів загального фонду в органах Державного казначейства України в установах банків».

Для синтетичного облікурухугрошовихкоштівспеціального фонду призначеномеморіальний ордер № 3 «накопичувальна відомість руху

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

грошових коштів спеціального фонду в органах Державного казначейства України».

Для обліку доходів бюджетної установи призначено рахунки 7 класу «Доходи». Зокрема для обліку надходжень загального фонду використовують рахунок 70 «Доходи загального фонду». До нього можуть відкриватися такі субрахунки:

701 «Асигнування з державного бюджету на видатки установи та інші заходи»

702 «Асигнування з місцевого бюджету на видатки установи та інші заходи»

На рахунку 71 «Доходи спеціального фонду» обліковують власні кошти установи на їїутримання з розподілом на субрахунки:

№ 711 «Доходи за коштами, отриманими як плата за послуги»;

№ 712 «Доходи за іншимиджереламивласнихнадходженьбюджетнихустанов»;

№ 713 «Доходи за іншиминадходженнямиспеціального фонду»;

№ 714 «Кошти батьків за наданіпослуги»;

№ 715 «Доходи, спрямовані на покриттядефіцитузагального фонду»;

№ 716 «Доходи за витратамимайбутніхперіодів».

Всі витрати бюджетної організації розподіляються за кодами бюджетної класифікації. За кожним кодом економічної класифікації видатків бюджету здійснюється відповідний розрахунок.

Облік витрат бюджетної установи ведуть на рахунках 8 класу «Витрати». Вінзастосовується для обліку фактичних витрат бюджетної установи та касових видатків сільських селищних і міських бюджетів.

Для обліку витрат загального фонду передбачено рахунок 80 «Видатки загального фонду». До нього відкривають такі субрахунки:

№ 801 «Видатки із державного бюджету на утримання установи та інші заходи».На цьому субрахунку протягом року обліковуютьсяфактичнівидатки на рахуноккоштів державного бюджету на утриманняустанов та інші заходи.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

№ 802 «Видатки з місцевого бюджету на утримання установи та інші заходи».На цьому субрахунку обліковуються фактичнівидатки, проведеніустановами за рахуноккоштів, одержанихізмісцевого бюджету на виконаннязаходів, передбаченихкошторисомданої установи.

№ 803 «Витрати сільських селищних та міськихбюджетів». На субрахунку 803 обліковуються касовівидатки в централізованихбухгалтеріяхсільськихселищних та міськихбюджетів.

Видатки спеціального фонду обліковуються на рахунку 81 «Видаткиспеціального фонду». До ньоговідкриваютьсявідповіднісубрахунки:

№ 811 «Видатки за коштами, отриманими як плата за послуги». На цьомусубрахункуобліковуютьсяфактичнівидаткиспеціального фонду, якіздійснені за рахунокнадходжень, отриманихустановоювідповідно до кошторису як плата за послуги.

№ 812 «Видатки за іншимиджереламивласнихнадходжень» -- обліковуютьсяфактичнівидаткиспеціального фонду за кошторисамиустанов у частиніішихджерелвласнихнадходжень.

№ 813 «Видатки за іншиминадходженнямиспеціального фонду» -- обліковуютьсяфактичнівидаткиспеціального фонду кошторису установи в частиніішихнадходженьспеціального фонду.

В кінці року на результати фінансової діяльності відносяться суми депонентської, кредиторської та дебіторської заборгованості, по яких минув термін позовної давності.

Не списуються на результати фінансової діяльності сума незавершенного виробництва в виробничих майстернях, по сільськогосподарському виробництву, по науково-дослідних роботах по договорах.

Для визначення фінансового результату виконання кошторису бюджетних установ призначений рахунок 43, що призначений для визначення результату установи від надання державних послуг, реалізації

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

продукції, надання інших послуг відповідно до кошторису по загальному та спеціальному фонду за результатами року. Має субрахунки:

431 "Результат виконання кошторису за загальним фондом";

432 "Результат виконання кошторису за спеціальним фондом".

Рахунки активно-пасивні. Залишок на цих рахунках може бути дебетовим чи кредитовим, але завжди відображається в пасиві балансу.

Методика визначення фінансового результату наступна: доходи порівнюються з витратами на рахунках 431 та 432, а сума перевищення обліковується як залишок на рахунку 431 чи 432 [3].

Висновки. Отже, ринкові умови господарювання вимагають використання нових принципів, форм і методів управління у бюджетній сфері, що у свою чергу підвищує вимоги до об'єктивності економічної інформації, головним джерелом якої є бухгалтерський облік.

Раціональна організація бухгалтерського обліку з урахуванням особливостей органів державного сектора, а також з урахуванням сучасних комп'ютерних технологій сприятиме ефективному виконанню завдань організації бухгалтерського обліку доходів, видатків та витрат як складових фінансових результатів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Атамас, П.Й. Основи обліку в бюджетних організаціях. [Текст] навч. посібник / П. Й. Атамас. - К. : – Центр навчальної літератури, 2003. – С. 284.
2. Александров В.Т. Планування, облік, звітність, контроль у бюджетних установах, державне замовлення та державні закупівлі: Інтегрований комплекс: (Навч. посібник для керівників і фахівців бюджет. установ та підприємств, студентів вищ. навч. закладів) / В.Т. Александров, О.І. Ворона, П.К. Германчук та ін. - К. : АВТ, 2004. - 520 с.
3. Михайлов М.Г. Бухгалтерський облік у бюджетних установах. / М.Г.Михайлов, М.І., Телегунь, О.П. Славкова. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 384 с.
4. ЛондаренкоО. О. Особливості ведення бухгалтерського обліку в бюджетних установах / О. О. Лондаренко // Вісник аграрної науки. - 2012. - № 2. - С. 78-79
5. СвіркоС.В. Бухгалтерський облік і прийняття рішень у бюджетних організаціях. — К.: КНЕУ, 2000.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 339.16

ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ ТОРГІВЛІ ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ У РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Ю. О. Грищук, студентка

Науковий керівник: асистент Пісоченко Т. С.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті наведено огляд основних етапів розвитку торгівлі в світі та в Україні. Встановлено, що торгівля відіграє визначну роль в сталому розвитку національного господарства країни.

Ключові слова: *торгівля, оптова торгівля, роздрібна торгівля, торгівельна мережа, розвиток національного господарства.*

Актуальність проблеми. Торгівля як галузь господарської діяльності має розгорнуту мережу оптових і роздрібних підприємств, забезпечує зберігання, транспортування і реалізацію товарної продукції предметів споживання. Оскільки більшість предметів особистого споживання проходить через торгівлю, то рівень її розвитку характеризує обсяг і структуру споживання. Торгівля інформує і впроваджує в споживання нові товари, виробництво яких тільки починається, які для споживача є ще невідомими або незвичними. Таким чином, розвиток торгівлі, будучи обумовленим рівнем і темпами розвитку виробництва товарів, в свою чергу, здійснює вплив на промисловість, сільське господарство з одного боку, і на споживання людей — з іншого. Важливе значення торгівлі в тому, що вона сприяє особистій матеріальній зацікавленості людей у підвищенні продуктивності праці, в збільшенні виробництва, в повнішому задоволенні потреб.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Питанням розвитку торгівлі та ринку присвятили роботи багато авторів: В.В.Апопій, В.В.Радаєва, В.П.Косаріна, І.М.Мельник, І.Т.Мазаракі, О.І.Бланк, С.Г.Бабенко, Я.А.Гончарук тощо. Роботи науковців висвітлюють еволюцію торгових форматів, специфіку та переваги оптової та роздрібної торгівлі,

тенденції та перспективи подальшого розвитку торгівельної галузі. Багато матеріалу присвячено аналізу стану ринку, прогнозам його подальшого розвитку. Водночас, недостатньо уваги приділяється дослідженню взаємозв'язку, що існує між функціонуванням торгівлі та торговельних мереж та показниками, що характеризують розвиток національної економіки.

Метою роботи є дослідження основних етапів розвитку торгівлі в світі та в Україні. Встановлення того, що торгівля відіграє визначну роль в сталому розвитку національного господарства країни.

Виклад основного матеріалу дослідження. Торгівля виникла на відповідному етапі розвитку суспільства, а саме тоді, коли окремі виробники почали виготовляти продукції більше, ніж їм було потрібно для своїх власних потреб. Попередником торгівлі був натуральний обмін продуктами праці, який виник ще в надрах первіснообщинного ладу. Однак цей обмін мав спочатку випадковий характер і виникав лише тоді, коли окремі общини чи племена мали в цьому потребу.

Існують різні визначення товарного обігу з урахуванням натурально-речової характеристики, організаційних ознак, часу проходження обороту і кругообороту.

Товарний обіг має 3 форми:

- матеріально-технічне постачання народного господарства;
- закупівля сільськогосподарських продуктів і сировини;
- торгівля товарами народного споживання.

Матеріально-технічне постачання здійснюється з метою забезпечення процесу виробництва засобами, знаряддями, предметами праці й доведення їх до виробників. Зараз є різні форми матеріально-технічного забезпечення. В АПК широке розповсюдження набули машинно-технологічні станції (МТС). Господарська реформа, що здійснюється в Україні, вносить відповідні зміни у цей вид товарного обігу. Зараз здійснюється перехід до ринкових форм задоволення потреб у засобах виробництва через оптову торгівлю. Таким чином, при впровадженні ринкових умов господарювання значно

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

розширюється оперативність прийняття рішень, підвищується самостійність і зацікавленість підприємств у налагодженні товарного обігу.

Другою формою товарного обігу є закупівля сільськогосподарської продукції й сировини. Як промисловість, так і сільське господарство, що створюють матеріальні блага для задоволення суспільних і особистих потреб, безпосередньо пов'язані з оборотом, а то і кругообротом сільськогосподарської продукції, і взаємозв'язок між ними здійснюється відповідно до вимог економічних законів. Перш за все, такий зв'язок здійснюється за допомогою товарного обігу, який представлено у вигляді закупівель сільськогосподарської продукції і сировини. Цей вид обігу посилює взаємозв'язки між містом і селом, працівниками сільського господарства і промисловості.

Сама система закупівель продукції сільського господарства обумовлена потребою забезпечення промисловості сировиною, а населення продуктами харчування, створення державних резервів сільськогосподарської продукції, а також для експорту. Тому наявність закупівель сільськогосподарської продукції та її збут є економічною необхідністю.

Третьою формою товарного обігу є торгівля. Вона здійснює обіг товарів народного споживання. За своїм матеріальним змістом торгівля представляє обмін одного виду праці—товарів на інший еквівалентний праця—гроші. В організаційному відношенні торгівля є самостійною галуззю народного господарства. Торгівля товарами народного споживання посідає провідне місце у сфері товарного обігу. Вона має ряд особливостей, на відміну від інших видів товарного обігу. Ці особливості полягають у тому, що в процесі торгівлі товарами народного споживання: по-перше, товари переходять із суспільної, кооперативної, приватної форми власності в індивідуальну, особисту чи кооперативну; по-друге, з допомогою торгівлі відбувається кінцевий розподіл предметів споживання відповідно до грошових доходів населення; по-третє, товари переходять із сфери

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

виробництва чи зі сфери товарного обігу в сферу особистого чи колективного споживання.

Виходячи зі сказаного, місце торгівлі в економічному розвитку держави визначається, з одного боку, тими функціями, які вона виконує, а з іншого, тими зв'язками, в яких вона перебуває.

Основна роль торгівлі визначається, перш за все, тим, що вона є зв'язковою ланкою між виробництвом і споживанням, тим самим здійснюючи активний вплив як на виробництво, так і на споживання. Виконання цього завдання особливо зростає в сучасних умовах, коли радикально змінюється ставлення до проблеми розширення товарного виробництва. Дня успішного вирішення цього завдання торгівля повинна постійно вдосконалювати свою роботу з вивчення купівельного попиту з тим, щоб на цій основі грамотно і економічно обґрунтовано складати замовлення на виробництво, кваліфіковано вирішувати питання комерційної роботи з їх закупівлі й продажу.

Досить вагому роль відіграє торгівля в налагодженні економічних зв'язків між адміністративними районами. Розподіл праці між економічними районами, спеціалізація виробництва сприяє найбільш повному використанню можливостей кожного з них. Однак у таких умовах виникає потреба багатостороннього обміну товарами між окремими районами, що і здійснює торгівля.

Торгівля відіграє важливу роль у здійсненні вимог економічного закону розподілу праці. Отримання грошової заробітної плати є першим етапом процесу розподілу праці. Матеріальна зацікавленість працівників суспільства забезпечується і стимулюється у тому випадку, якщо вони мають можливість обміняти свої грошові доходи на потрібні їм предмети споживання. Цей обмін здійснює торгівля. Таким чином торгівля є необхідною ланкою у здійсненні розподілу по праці.

Торгівля тісно пов'язана з грошовим обігом, з бюджетом та кредитною системою. Зв'язок між товарним обертанням і грошовим обігом визначається

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

тим, що вартість товарів вимірюється в грошовому вимірі, і з їх допомогою здійснюється обертання товарів.

Торгівля забезпечує народне господарство готовими грошима і чим швидше реалізується товар, тим скоріше починається процес відтворення.

Висновки. Як галузь народного господарства, торгівля відрізняється від інших галузей господарювання характером функцій, що виконуються, і місцем, яке вона займає в системі розширеного відтворення. Торгівля як самостійна галузь народного господарства відіграє важливу роль у розвитку всієї економіки, у вирішенні завдань матеріального і культурного забезпечення людей.

Торгівля як галузь господарської діяльності має розгорнуту мережу оптових і роздрібних підприємств, забезпечує зберігання, транспортування і реалізацію товарної продукції предметів споживання. Оскільки більшість предметів особистого споживання проходить через торгівлю, то рівень її розвитку характеризує обсяг і структуру споживання. Торгівля інформує і впроваджує в споживання нові товари, виробництво яких тільки починається, які для споживача є ще невідомими або незвичними. Таким чином, розвиток торгівлі, будучи обумовленим рівнем і темпами розвитку виробництва товарів, в свою чергу, здійснює вплив на промисловість, сільське господарство з одного боку, і на споживання людей — з іншого. Важливе значення торгівлі в тому, що вона сприяє особистій матеріальній зацікавленості людей у підвищенні продуктивності праці, в збільшенні виробництва, в повнішому задоволенні потреб.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Апопій В. В. Організація торгівлі / [Апопій В. В., Міщук І. П., Ребицький В. М. та ін.] ; за редакцією В. В. Апопія. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 616 с.

2. Апопій В. В. Теорія і практика торговельного обслуговування: навчальний посібник / В. В. Апопій, І. П. Міщук та ін. – К. : ЦУЛ, 2005. – 496 с.

3. Даніель М. Світова організація торгівлі / Даніель М., Шумко П.; пер. з французької Марина Марченко ; науковий редактор В. Пятницький. – Київ : К.І.С., 2006. – 120 с.

4. Жук М. Комерційні відносини України і організація зовнішньої торгівлі: підруч. / М. Жук. – Чернівці : Рута, 2004. – 560с.

5. Соціально-економічний розвиток України за 2011–2012 рр. / Державний комітет статистики України – Київ. – 2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua/druk/goc_ek/2012/arh_2012_u/html.

УДК657:658.783

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ І ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

С.В. Дудник, студентка

Науковий керівник: асистент Пісоченко Т.С.

Миколаївський національний аграрний університет

Устатті аналізуються проблеми розвитку удосконалення ведення обліку виробничих запасів на підприємствах, та шляхи покращення обліку виробничих запасів.

***Ключові слова**: виробнич і запаси, матеріальні ресурси, класифікація, облік, методика та управління.*

Актуальність теми. Необхідною умовою підтримання виробництва сільськогосподарської продукції на певному рівні є постійна наявність частини оборотних активів в матеріальній формі (виробничих запасів). З одного боку, сформовані виробничі запаси забезпечують постійність, безперервність та ритмічність діяльності підприємства, гарантують його економічну безпеку, з іншого – виробничі запаси на рівні великих промислових підприємств потребують великих капіталовкладень. Тому від організації і ведення обліку виробничих запасів залежить точність визначення прибутку підприємства, його фінансовий стан, конкурентоспроможність на ринку та в цілому ефективність роботи підприємства.

Мета дослідження. Метою дослідження є виявлення основних проблем організації та ведення обліку виробничих запасів на сільськогосподарських підприємствах, а також пошук шляхів їх вирішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку удосконалення ведення обліку виробничих запасів висвітлені у працях відомих учених-економістів. Значну увагу їм приділяли Бутинець Ф.Ф. [1], Валуєв Б.І., Голов С.Ф., Жилкіна Л.В., Гуцайлюк З.В., Кужельний М.В., Єфіменко В.І., Кірейцев Г.Г., Лінник В.Г., Рудницький В.С., Ткаченко Н.М., Сопко В.В. [4], Смоленюк П.С. Зокрема, Поплюйко А.М. аналізував облік виробничих запасів на підприємствах; Рибалко О.М. та Болдуєва О.В.

досліджували вдосконалення обліку виробничих запасів на підприємствах загалом.

Постановка проблеми. Головною передумовою успішного здійснення виробничого процесу як основної ланки діяльності господарського суб'єкта є наявність і раціональне використання виробничих запасів [2].

Багато вчених досліджували сутність та методику управління виробничими запасами на підприємствах, аналізували їх діяльність. Під виробничими запасами часто розуміють різноманітну сировину, матеріали, паливо, предмети та засоби праці, які кожне підприємство купує для виробництва продукції та інших господарських потреб.

Сайко О.В. при дослідженні даної тематики вказала на негативні сторони існуючої методики обліку виробничих запасів на підприємствах молокопереробної промисловості. Для даних підприємств доцільно звернути увагу на те, що потрібно доопрацьовувати та удосконалювати діючі форми документації з оперативного обліку виробничих запасів, а саме: їх рух у процесі виробництва [3].

Тому даним підприємствам доцільно ввести нові форми первинної документації, що мають забезпечити своєчасність надходження та вибуття виробничих запасів підприємства, і застосування яких дасть змогу підвищити рівень обліку і контролю їх використання [6].

Так як на сільськогосподарських підприємствах залишаються все ще невирішеними питання щодо вдосконалення документації оперативного та аналітичного обліку виробничих запасів, особливо нагальною постає проблема автоматизації їх обліку.

Вирішення цих питань полягає в розробці основних напрямів і конкретних
рекомендацій з удосконалення методики обліку виробничих запасів, в їх оцінці при вибутті, методики проведення аналізу ефективного використання виробничих запасів, а також посиленні інформаційної та контрольної функцій обліку в управлінні виробництвом.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Однією із важливих умов якісного обліку матеріалів є застосування комп'ютерних програм для автоматизації обліку з передовими методами організації складського господарства і обліку матеріалів.

Після придбання, відповідно до виписаних документів, виробничі запаси надходять на склад підприємства або матеріально-відповідальній особі. На складі здійснюється документоване оформлення операцій і первинне оброблення даних з обліку виробничих запасів, ведеться аналітичний облік у місцях зберігання матеріальних цінностей. Інформаційна база на цьому рівні - це складська картотека, в якій відображається рух і залишки на конкретну дату або за конкретний період часу.

Технологічний процес автоматизованого оброблення даних з обліку виробничих запасів полягає у виконанні всіх потрібних операцій введення, оброблення, збереження й надання потрібної інформації, групування даних на рахунках, із метою контролю за наявністю та витратами матеріальних засобів зі своєчасним складанням звітності.

Тому для забезпечення обліку виробничих запасів можуть використовуватися окремі програмні модулі, що обслуговують їх облік у місцях зберігання та в бухгалтерії, або створюватись різні рівні робочих місць автоматизованої ділянки обліку виробничих запасів. Останній спосіб передбачає використання комплексної системи організації первинної та вихідної інформації. Єдина база бухгалтерських записів забезпечує потрібною інформацією аналітичний, синтетичний та управлінський облік, формування конкретної звітності [7].

В бухгалтерії основною регламентованою вихідною інформацією з обліку матеріальних цінностей є: інвентаризаційна відомість наявності матеріальних цінностей, зведена відомість надходження матеріальних цінностей, зведена
відомість витрати матеріальних цінностей, оборотна відомість матеріальних цінностей, картка підзвітної особи, відомість відображення господарських операцій з обліку матеріальних цінностей на рахунках

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

бухгалтерського обліку, відомість переоцінювання матеріальних цінностей, відомість надходження матеріальних цінностей в аналітичному розрізі, відомість використання матеріальних цінностей, довідкова інформація обліку та аудиту матеріальних цінностей, відомість показників прибутку, отриманого від реалізації матеріальних цінностей, реєстр первинних документів, журнал обліку відпуску матеріальних цінностей, прогнозування запасів товарно-матеріальних цінностей, прогнозування використання матеріальних цінностей.

Практика показує, що процес обліку використання виробничих запасів все ж таки є трудомісткою ділянкою. Тому не дивно, що на багатьох підприємствах спостерігаються певні недоліки, а на деяких – запущеність обліку, що призводить до великих втрат запасів.

Все це зайвий раз підтверджує, що до цього часу залишаються невирішеними багато важливих питань, пов'язаних з розробкою науково-обгрунтованої системи обліку використання виробничих запасів.

Виклад основного матеріалу. Виробничі запаси є вагомою частиною активів підприємства, вони займають особливе місце у складі майна та домінуючі позиції у структурі витрат підприємств різних сфер діяльності, при визначенні результатів господарської діяльності підприємства та при висвітленні інформації про його фінансовий стан. Що, в свою чергу, вимагає повної, достовірної інформації про наявність та рух виробничих запасів, яку може надати бухгалтерський облік, який в даному випадку слід розглядати як елемент господарської інформаційної системи, що генерує та інтерпретує всю базу інформаційного потоку, надану різними ринковими системами для ефективного управління.

До виробничих запасів відносять сировина, матеріали, що надійшли до споживачів, але ще не використані й не піддані переробці.

Необхідними передумовами правильної організації обліку запасів є:

- раціональна організація складського господарства;
- наявність інструкції з обліку виробничих запасів;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

- розробка номенклатури запасів; правильне групування (класифікація) запасів;
- розробка норм витрачання запасів.

Для того, щоб правильно вести облік, усі виробничі запаси, які є біологічними активами, за класифікаційними групами: насіння і садивний матеріал, корми, різна сільськогосподарська сировина тощо, вирощені не на продаж, а для внутрішньовиробничого споживання, повинні враховуватися не на рахунку 27, як продукція сільськогосподарського виробництва, а на рахунку 208, як матеріали сільськогосподарського призначення. Тільки у випадку, якщо така продукція призначена для продажу, їх обліковують на рахунку 27 [8].

Порівнюючи Інструкцію про застосування Плану рахунків та П(с)БО 2 «Баланс», також існують деякі суперечності. В балансі немає статті «Продукція сільськогосподарського виробництва», а є стаття «Готова продукція», в якій відображаються запаси виробів на складі, обробка яких уже закінчена та які пройшли випробування, приймання, укомплектовані згідно з умовами договорів із замовниками і відповідають технічним умовам і стандартам [1]. Тут йде мова про промислову продукція, облік якої ведеться на рахунку 26 «Готова продукція», а не про продукцію сільськогосподарського виробництва, що обліковується на рахунку 27.

Тому необхідно удосконалити форму балансу для вирішення цього питання.

Висновки. Аналізуючи численні дослідження з організації обліку запасів, можна стверджувати, що багато теоретичних положень і питань обліку даних ресурсів потребують вдосконалення і доопрацювання.

У свою чергу, розв’язання цих питань зумовить вихід на новий рівень побудови обліку виробничих запасів, значно підвищить їх роль в управлінні кожним підприємством. Реалізація перелічених напрямів удосконалення обліку запасів підприємствами призведе до значного підвищення результативності їх фінансово-економічної діяльності. Вирішення комплексу

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

суперечливих та дискусійних питань обліково аналітичного управління виробничими запасами є актуальним для підприємств України і потребує подальших досліджень з метою створення передумов для формування більш ефективної обліково-управлінської моделі.

Достовірний облік виробничих запасів на підприємстві є невід'ємною частиною управління, без якого неможливе досягнення поточних та довгострокових цілей підприємства. Можна стверджувати, що реалізація перелічених напрямів удосконалення обліку запасів підприємством призведе до значного підвищення результативності його фінансово-економічної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: Підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів. – 7-ме вид., доп. і перероб. / Ф. Бутинець. – Житомир: ПП «Рута», 2006. – 832 с.
2. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік і фінансова звітність в Україні: Підручник. / С. Голов. - Дніпропетровськ: ТОВ «Баланс-Клуб», 2005. – 191 с.
3. Приймачок О.М. Облік виробничих запасів і аналіз ефективності їх використання: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.04 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / О.М.Приймачок. - Київ, 2005. – 24 с. [Електронний ресурс] – режим доступу: referats/7569/161447.
4. Сайко О. В. Облік і контроль виробничих запасів (на прикладі підприємств молокопереробної промисловості України): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец.08.06.04 / О.В. Сайко.- Київ, 2004. – 19 с. [Електронний ресурс] – режим доступу: contents/p-2/36118.html.
5. Сопко В. В. Бухгалтерський облік: Навч. посібник. В. Сопко. – 3-тєвид., перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2004. – 578 с.
6. Хом'як Р. Л., Лемешівський В. І. Бухгалтерський облік в Україні: Навч. посібник. / Р. Хом'як, В. Лемешівський. – 7-ме вид., перероб. і доп. – Львів: Національний університет «Львівська політехніка», «Інтелект-Захід», 2008. – 1224с.
7. МСФО 2. Запаси (IAS 2. Inventories). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http:// onoufriev.narod.ru/msfo/ias02.htm (із змінами і доповненнями).
8. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 9 «Запаси», затверджене наказом МФУ від 20.10.1999 №246 (із змінами і доповненнями).
9. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: Підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів / Бутинець Ф.Ф. – [5-те вид., перероб. і доп.]. – Житомир : ПП «Рута», 2003.
10. Рибалко О.М. Вдосконалення обліку виробничих запасів / Рибалко О.М. // Держава і регіони. Серія «Економіка та підприємництво».– 2008. – №3. – С.210-215.

УДК 657.633.5

РЕГУЛЮВАННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВРОЇ БАЗИ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ КОМІСІЙНОЇ ТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ

Н.В. Зайченко, студентка

Науковий керівник: асистент Пісоченко Т.С.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто питання нормативно-правового регулювання посередницьких операцій та встановлено недоліки законодавчої бази при обліковому відображені даних операцій. А також запропоновано шляхи вдосконалення нормативно-правової бази регулювання посередницьких операцій.

Ключові слова: *комісійна торгівля, договір комісійної торгівлі, посередницька операція*,

Постановка проблеми. Загострення економічних проблем та кризових явищ в Україні обумовлює необхідність пошуку оптимальних шляхів підвищення ефективності функціонування вітчизняних суб'єктів господарювання в сфері збуту продукції (робіт, послуг). З цією метою дедалі більшого поширення набувають випадки та практика залучення посередників у ході реалізації продукції (робіт, послуг) задля прискорення процесу отримання виручки. Ефективність та своєчасність функціонування посередницької діяльності залежить від розвитку законодавчого та нормативно-правового забезпечення. Дотепер найбільш складною проблемою розвитку ринку посередницьких послуг залишається нерозвиненість та фрагментарність нормативно-правової бази. Дана ситуація зумовлена врегулюванням відносин між суб'єктами посередницьких операцій лише на основі передбачених фрагментів непрямих законів та самостійно розроблених документів безпосередньо посередниками[3].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемні питання, пов'язані з нормативним регулюванням реалізації посередницьких операцій, розглядаються в працях таких дослідників, як А. М. Букало, А. М. Панченко, Н. І. Трішкіної, А. В. Мазур, В. І. Полюхович, І. В. Міщенко, О. В. Трояновського, Л. О. Данчак, Н. О. Місяць, І. П. Ляхновської, А. В. Попової та ін.

Варто зазначити, що ґрунтовних рекомендацій щодо розвитку нормативного регулювання посередницької діяльності автори не надають і в дослідженнях акцентують увагу лише на загальних положеннях регулювання посередницьких операцій.

Мета дослідження. Метою дослідження є критичний аналіз та встановлення особливостей рівня нормативно-правового регулювання посередницьких операцій в Україні та країнах світу для виявлення пріоритетних напрямів розвитку зазначеної сфери.

Викладення основного матеріалу дослідження. Нормативно-правове та договірне регулювання посередницьких операцій в Україні зародилося наприкінці XX ст. разом зі здобуттям Україною незалежності, що було спричинено економічними, соціальними та інтеграційними змінами у суспільстві[4].

При здійсненні операцій купівлі-продажу товарів у суб'єктів господарювання виникає зобов'язання сплачувати податки за першою з подій: або за датою зарахування коштів від покупця (замовника) на банківський рахунок продавця, або за датою відвантаження товарів. При другому варіанті виникає ситуація, коли продавцем ще не отримано дохід у виді грошових коштів, а зобов'язання перед державою щодо сплати податків вже виникають. Підприємству доводиться використовувати свої обігові кошти для погашення податкових зобов'язань перед державою. На сьогоднішній день, в умовах такого жорсткого податкового тиску з боку держави, трімкого розвитку набула така форма ведення бізнесу як комісійна торгівля. Вона надає можливість суб'єктам господарювання сплачувати податки після продажу товарів та отримання коштів за них, що дозволяє зберегти обігові кошти підприємств.

Для документального оформлення такого виду операцій укладають договір комісії, який дуже подібний до договору доручення. Як у договорі комісії, так і в договорі доручення виконавець діє в інтересах і за рахунок довірителя. Відмінність між цими договорами полягає перш за все в тому, що

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

договір доручення є договором про представництво, тобто повірений діє від імені довірителя на підставі довіреності, а при укладенні договору комісії комісіонер, незважаючи на те, що діє в інтересах комітента, — від свого імені.

Договір комісії – це договір, за яким одна сторона (комісіонер) зобов'язується за дорученням другої сторони (комітента) за плату вчинити один або кілька правочинів від свого імені, але за рахунок комітента[2].

Недоліками нормативного регулювання посередницьких операцій є:

- на всіх рівнях регулювання бухгалтерського обліку посередницьких операцій відсутнє визначення поняття "посередницька операція", що спричиняє суперечності у віднесені операції до посередницької та застосування порядку її оподаткування;
- П(с)БО містять загальні вимоги щодо оцінки доходів, витрат, порядку визнання заборгованості не акцентуючи увагу на посередництві. Ці стандарти визначають лише концептуальні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про запаси, витрати та доходи і розкриття її у фінансовій звітності. Нормативно-правові акти, які б регулювали виключно посередницькі операції в Україні відсутні[5].

Проте, можна запропонувати шляхи вдосконалення нормативного регулювання посередницьких операцій:

- внести доповнення до статті 1 "Визначення термінів": посередницька операція – це господарські операції суб'єкта господарювання, за якими одна сторона діє в інтересах та за рахунок іншої сторони, на підставі господарських договорів, що сприятиме відображенню достовірної та своєчасної інформації для користувачів;
- оцінка товарів на комісії та об'єктів, що прирівнюються до товарів за посередницькими угодами, здійснюється з використанням методу ідентифікованої собівартості;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

- у примітках до фінансової звітності наводиться (розкривається) така інформація в частині посередницьких операцій як розподіл доходу за кожною групою посередницьких договорів;

- у примітках до фінансової звітності наводиться інформація про склад і суму витрат за кожним видом посередницьких договорів[1].

Для забезпечення ефективного регулювання порядку здійснення та забезпечення посередницьких операцій на рівні підприємства необхідно передбачити основні положення у Наказі про облікову політику. Положення про облікову політику підприємства повинно містити наступний перелік інформації в частині запасів, заборгованості, доходів та витрат. Затвердження методів оцінки та обліку посередницьких операцій на рівні підприємства сприятиме усім зацікавленим користувачам облікової інформації упевнитися в тому, що звітність підприємства містить достовірну інформацію, яка відповідає затвердженій на підприємстві обліковій політиці та визначеним принципам.

Висновки. Аналізуючи стан дослідження і розкриття нормативно-правового регулювання посередницьких операцій можна зауважити, що дане питання залишається недостатньо висвітленим в працях дослідників, оскільки авторами переважно наводиться перелік нормативно-правових актів, що регулюють посередницькі операції, а не їх детальна характеристика та критика.

Істотними недоліками законодавства у сфері посередницьких послуг є невизначеність основ формування відповідної державної політики та відсутність єдиного підходу до вирішення питань, пов’язаних з діяльністю суб’єктів господарювання у зазначеній сфері.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Букало А.М. Аналіз законодавчого забезпечення функціонування посередників у корпоративному секторі України / А.М. Букало // Економіка. Проблеми економічного становлення. – 2011. – № 2. – С. 33-40.

2. Данчак Л.І. Сучасний стан і проблеми законодавчо-нормативного регулювання фінансування та формування житлового фонду / Л.І. Данча// Вісник ІЕПД НАН України. – 2011. – № 2. – С. 25-33.

3. Ляхновська І.П. Порівняльна характеристика договорів андерайтингу, доручення та комісії / І.П. Ляхновська // Університетські наукові записки. – 2009. –№ 1. – С. 164-171.

4. Міщенко І.В. Митні посередники в Україні: проблеми сьогодення та перспективи розвитку / І.В. Міщенко // Митні справа. – 2011. – № 3 (75). – С. 44-48.

5. Панченко А.М. Комерційне посередництво: сутність та правове регулювання /

УДК 657.47

УДК

СПЕЦИФІКА ТА ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ У ГОТЕЛЬНОМУ ГОСПОДАРСТВІ

І.В. Пелипканич, студентка

Науковий керівник: асистент Пісоченко Т.С.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розкрито специфіку побудови обліку фінансових результатів, що характерні при здійсненні готельних послуг. Здійснено характеристику сучасного стану обліку витрат, доходів та фінансових результатів на підприємствах готельного господарства.

Ключові слова: *готель, готельна послуга, готельний номер, характерна риса, облік, витрати, доходи, фінансові результати.*

Актуальність дослідження.Позитивний фінансовий результат, тобто прибуток — є метою, заради якої працює готельне господарство. У величині фінансових результатів безпосередньо відзеркалюються всі аспекти діяльності господарюючого суб'єкта: технологія і організація виробництва, система внутрішнього та зовнішнього управління, особливості діяльності, які визначають якість та обсяг виготовленого продукту, рівень собівартості, стан продуктивності праці тощо. Сукупність цих факторів перетворюють прибуток на основну рушійну силу ринкового механізму господарювання та основне джерело економічного і соціального розвитку підприємства та держави в цілому.

Отже,прибуток, займаючи центральне місце в ринковій економіці, єстимулом для суб'єктів господарювання якомога ефективніше використовувати наявні трудові, матеріальні та фінансові ресурси.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.Дослідженню проблем обліку та аналізу фінансових результатів діяльності різних галузей приділяли увагу такі вітчизняні та зарубіжнівчені: Білуха М.Т., Бутинець Ф.Ф., Валуєв Б.І., Гнилицька Л.В., Голов С.Ф., Друрі К., Душанова І., Калініна В.І., Карпова Т.П., Король С.Я., Крилов Е.І., Лінник Мюллендорф Р., Пархоменко

В.М., Пустовіт І.Л., Пушкар М.С., Саблук П.Т., Чумаченко В.М., Хорнгерн Ч., Шеремет А., Яругова А. та ін.

У вітчизняній економічній теорії практично відсутні ґрунтовні дослідження з удосконалення системи бухгалтерського обліку та аналізу фінансових результатів готельного господарства в сучасних умовах розвитку туристичної індустрії.

Метою статті є дослідження нових системних та послідовних підходів до облікового процесу формування фінансових результатів від реалізації готельних послуг із врахуванням специфіки функціонування підприємств у галузі готельної діяльності.

Виклад основного матеріалу. В економіці України готельне господарство є головним фактором і основною складовою туристичної інфраструктури, відіграє провідну роль у презентації вітчизняного туристичного продукту на світовому ринку туристичних послуг. Ця сфера в комплексі туристичних послуг світового господарства розвивається швидкими темпами і в перспективі, згідно прогнозів відомих профільних організацій, може стати найбільш важливим сектором туристичної діяльності.

Стан готельної сфери впливає на розвиток індустрії туризму загалом, створення туристичних послуг, інші ключові сегменти економіки — транспорт, будівництво, зв'язок, торгівлю та ін. Таким чином, створення високоефективного готельного господарства відіграє важливе значення як один з пріоритетних напрямів структурної перебудови економіки України.

Отже, готельна індустрія вимагає значної уваги задля того, щоб відповідати міжнародним зразкам міжнародної туристичної системи. В тому числі і в обліку сучасний стан організації обліку туристичної діяльності та відображення в звітності її результатів потребує серйозних доопрацювань. Зауважимо, що відбулась зміна умов ліцензування туристичних агентів, що зумовило необхідність детального контролю за їх діяльністю. У зв'язку з проведенням Євро-2012 на території України зріс інтерес зовнішніх

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

інвесторів до вітчизняних туроператорів на турагентів. Для залучення інвестицій виникла необхідність в чіткому відображенні господарських операції та визначенні фінансових результатів суб’єктів туристичної галузі. Із запровадженням більш детальних показників у звітності туристичних операторів та туристичних агентів можна досягти розкриття більш змістовної облікової інформації для прийняття вірних управлінських рішень керівництвом та деталізації інформації для зовнішніх користувачів.

Відповідно п. 1.3 Наказу Міністерства культури і туризму України від 18.10.2010 р. №43 готельна послуга визначається як дія (операція) підприємства з розміщення споживача шляхом надання номера (місця) для тимчасового проживання в готелі, а також інша діяльність, пов'язана з розміщенням та тимчасовим проживанням[5]. Готельна послуга складається з основних та додаткових послуг, що надаються споживачу відповідно до категорії готелю, а саме: бронювання номерів; побутові послуги (прання, прасування, хімчистка тощо); послуги зв'язку й Інтернету; надання медичного обслуговування; організація екскурсійних програм тощо. Ці послуги залежно від категорії готелю можуть бути як основними, так і додатковими.

Питання організації бухгалтерського обліку готельного підприємства вирішується власником або уповноваженим органом (посадовою особою) відповідно до законодавства та установчих документів. Підприємство самостійно визначає облікову політику, форму бухгалтерського обліку, затверджує правила документообігу і технологію обробки облікової інформації, додаткову систему рахунків і регістрів аналітичного обліку, об'єкти і періодичність проведення інвентаризації активів і зобов'язань.

Особливості обліку готельних послуг:

1. Сезонний характер споживання готельних послуг.

2. Практично неможливо оцінити витрати, здійснені для надання конкретної послуги, тому витрати визначають у момент їх виникнення, незалежно від строку оплати послуги.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

3. Основний об’єкт обліку — номерний фонд. Усі прямі витрати списуються на нього; немає загальновиробничих витрат.

4. Велика частка амортизаційних відрахувань.

5. У готелях, які мають у своїй структурі ресторан, перукарню, магазин, автостоянку та інші об’єкти, облік витрат ведеться за кожним з них з урахуванням специфіки і правил роботи об’єкта. При цьому для кожного об’єкта відкривається окремий субрахунок рахунку 23 або 93, а саме:

231 «Витрати номерного фонду»;

232 «Витрати перукарні»;

233 «Витрати пральні»;

234 і 931 «Витрати ресторану»;

235 «Витрати котельні»;

236 «Витрати автостоянки»; 932 «Витрати магазину» тощо.

6. Доходи виникають здебільшого під час оплати. Оплата частіше здійснюється в касу.

7. При групуванні витрат за елементами та статтями до матеріальних витрат включаються, крім інших, засоби гігієни, медикаменти, спеціальний і формений одяг тощо.

8. Окремими статтями витрат можна виділити витрати:

- на підготовку до осінньо-зимового періоду;
- утримання і ремонт основних засобів;
- ремонт і обслуговування побутових приладів;
- проведення протипожежних заходів;
- оплату комунальних послуг (опалення, освітлення, водопостачання, вивезення й утилізація побутових відходів, дезінфекція, дезінсекція, дератизація приміщень).

Отже на розмір прибутку у готельному бізнесі впливає дохід від надання місця тимчасового проживання, який залежить від кількості реалізованих послуг і цін на них.Характерні риси, що притаманні готельним послугам, на підставі наукових оцінок, представимо на рис. 1.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Зазначимо також, що на побудову обліку фінансових результатів підприємств готельного господарства має вплив організаційна структура управління, яка за дослідженнями О.Т.Лойко, визначається призначенням готелю, його місцерозташуванням, специфікою клієнтів та іншими факторами та відображає повноваження та обов'язки, які покладені на кожного її працівника [3].

В організаційній структурі підприємств готельного господарства можна виділити основні, додаткові та допоміжні підрозділи:

- основні підрозділи безпосередньо забезпечують процес здійснення основної діяльності щодо надання місця проживання;
- додаткові підрозділи відповідають за інші основні (супутні) та додаткові платні послуги, які безпосередньо не пов'язані з проживанням;
- допоміжні підрозділи забезпечують процес роботи готелю загалом.

Вирішальними факторами при встановленні цін на послуги є обсяг понесених витрат і рівень попиту. Ефективність управління ціновою політикою визначає рівень фінансового результату діяльності підприємств готельного господарства.

Готельні комплекси, що надають широкий обсяг послуг, поточні витрати поділяють, відповідно до видів послуг, на прямі (виробнича заробітна плата, комунальні послуги, сировина і под.) та загальні (експлуатаційні, адміністративні, витрати на збут й інші загальногосподарські витрати).

Надаючи лише один вид послуг (скажімо, номер), витрати готелю адміністрація визначає на одиницю цих послуг — на прямі та загальні їх не поділяють. Якщо загальні експлуатаційні, адміністративні витрати, витрати на збут і подібні господарські витрати розподіляють між власне готельними послугами та послугами інших підрозділів, підпорядкованих готелю (підсобні підрозділи), тоді використовують метод опосередкованого поділу названих витрат на собівартість послуг цих підрозділів. Так, якщо у

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

підпорядкуванні готелю є сауна, пральня, підприємство громадського харчування, частину загальних витрат ділять на собівартість цих послуг пропорційно сумі прямих витрат.

Характерна риса готельної послуги	**Вплив на організацію обліково-аналітичного процесу**
Одночасність виробництва та споживання	Відсутність незавершеного виробництва та залишків готової продукції. Необхідність у системному оперативному аналізі якості обслуговування клієнтів готелю.
Неможливість зберігання	Потреба у розробці ефективної цінової стратегії та асортиментної політики, які б могли компенсувати втрати при неповній завантаженості номерного фонду, зокрема витрати від простою.
Нематеріальний характер	Дохід, пов'язаний з наданням послуг, визнається, виходячи зі ступеня завершеності операцій з надання послуг на дату балансу, якщо може бути достовірно оцінений результат цієї операції. Тобто готельну послугу не можна оцінити, доти поки вона не буде спожита клієнтом.
Періодичний (сезонний) характер	Попит на готельні послуги носить сезонний характер, що потребує системної оперативної та стратегічної оцінки завантаженості номерного фонду для забезпечення необхідного рівня рентабельності за видами номерів з метою уникнення втрат прибутку.
Залежність готельних послуг від інституціональних та внутрішніх факторів	Важливим фактором, що визначає зовнішнє інституціональне середовище обліку на підприємствах готельного господарства є домінуючі в суспільстві соціальні, культурні, економічні, правові норми. Окрім того, вагомий вплив на інститут бухгалтерського обліку готелів чинять процеси глобалізація сфери гостинності на світовому ринку та технічний прогрес суспільства в цілому.
Відносно велика питома вага постійних витрат	Значні витрати на: амортизацію номерного фонду готелю; на ремонт обладнання; на комунальні послуги; заробітну плату постійного персоналу; страхові платежі; на рекламу та адміністративний персонал. Збільшення собівартості у періоди незначного завантаження номерного фонду.
Терміновість обслуговування	Потреба в оперативному та дієвому аналізі ефективності фінансово-господарської діяльності підприємств готельного господарства для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.
Експорт готельних послуг	Експорт готельних послуг означає її надання іноземцеві, тобто нерезиденту, хоч насправді він перебуває на митній території країни і проживає в готелі. У разі реалізації готельних послуг фізичним особам – нерезидентам з оплатою в іноземній валюті, згідно з ПСБО 21 «Вплив змін валютних курсів» [6], розмір доходу від надання місця проживання, отриманий в іноземній валюті, визначається: при передоплаті, як немонетарний актив, – за курсом НБУ на дату оплати;

Рис. 1. Вплив характерних особливостей готельних послуг на організацію та методику обліку підприємств готельного господарства*

*Джерело: побудовано з використанням [6]

Якщо за калькуляційними даними, прийнятими під час розрахунку собівартості послуг, здійснюють групування прямих поточних витрат, ураховують місце їхнього виникнення та призначення.

За розподілу загальних експлуатаційних, адміністративних витрат, витрат на збут, інших загальних господарських витрат між підрозділами готельного комплексу необхідно брати до уваги особливості формування кожного виду витрат. Наприклад, під час визначення собівартості послуг розміщення витрати на оплату праці адміністративно-управлінського персоналу розподіляють пропорційно до прямих витрат на оплату праці обслуговуючого персоналу.

Висновки. Готельний бізнес займає провідне місце у вітчизняній індустрії гостинності. Система відносин «гість — послуга — середовище гостинності» з позицій гостинності являє собою сервіс високого рівня, який базується на сучасних технологіях, формах організації, обслуговування, різноманіття послуг готельного, ресторанного, туристичного, транспортного, рекреаційного, соціально-культурного і побутового призначення.

Організація обліку витрат, доходів і фінансових результатів діяльності підприємств готельної індустрії, як важливої інформаційної бази для проведення ґрунтовного аналізу, вимагає удосконалення системи класифікації витрат і доходів, а також сучасного підходу до обліку фінансових результатів, тобто необхідно враховувати і базуватися на удосконаленій класифікації доходів та витрат відповідно для покращення забезпечення обліково-аналітичного процесу, а також має враховувати особливості формування фінансового результату на підприємствах готельного господарства.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бусел В. Великий тлумачний словник сучасної української мови / В. Бусел. — [словник]. — К., 2005. — 1720 с.
2. Гречаник В.П. Проблеми інформаційного забезпечення і менеджменту регіонального туристичного розвитку // Матеріали третьої науково-практичної конференції «Інформаційні технології в управлінні туристичною та курортно-рекреаційною економікою». — Бердянськ : АУІТ «АРІУ», 2010. — С. 6–8.
3. Мальська М. П. Готельний бізнес : теорія та практика. — [підручник] / М. П. Мальська, І. Г. Пандяк. — 2-ге вид. перероб. та доп. — К. : Центр учбової літератури, 2012. — 472 с.
4. Наказ Міністерства культури і туризму України від 18.10.2010 р. №43. [Електронний ресурс]. — Режим доступу:http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/REG9012.html
5. Панков В. В. Институциональная теория бухгалтерського учета и аудита / В. В. Панков. — [учеб. пособ.]. — М. : «ИнформБюро» 2011. — 168 с.
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів» [Текст]. — [Чинний від 2000-08-10] — Офіц. вид. — К. : Уряд. вид-во, 2000. №193. — (Офіційне видання Міністерства фінансів України).
7. Правила користування готелями і аналогічними засобами розміщення і надання готельних послуг : Наказ Державної туристичної адміністрації України: за станом на 16 березня 2004 р. №19 / Державна туристична адміністрація України. — Офіц. вид. — К. — 2004. — (Офіційне видання ДТАУ).
8. Рошко Н. Бухгалтерський облік і звітність суб’єктів туристичної діяльності як база для контролю та аналізу / Н.Рошко // Вісник КНУ вм. Т.Г.Шевченка. — 2011. — № 130. — С. 66-68.
9. Стратегічний розвиток туристичного бізнесу: монографія / [Т. І. Ткаченко, С. В. Мельниченко, М. Г. Бойко та ін.]; за заг. ред. А. А. Мазаракі. — К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. — 596 с.

УДК 331.2:657:658.115

СУТНІСТЬ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ

К.Р. Раджапова, студентка

Науковий керівник: асистент Пісоченко Т.С.

Миколаївський національний аграрний університет

Обґрунтовано та проаналізовано теоретичні основи обліку заробітної плати в бюджетних установах, визначено правові засади його організації та функціонування.

Ключові слова: *бюджетні установи, заробітна плата, працівники, облік праці.*

Постановка проблеми. Держава здійснює регулювання оплати праці працівників бюджетних установ. Видатки на заробітну плату мають найбільшу питому вагу в кошторисах і складають основну суму загальних видатків, а тому облік праці та її оплати в бюджетних установах є важливою ділянкою обліку.

Праця в бюджетних установах виступає як цілеспрямована діяльність людей по управлінню державою в цілому та місцевого самоврядування, охороні громадського порядку, забезпечення незалежного судочинства та прокурорського нагляду тощо, а також надання нематеріальних послуг в соціальній сфері для задоволення потреб членів суспільства.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Питаннями, що стосуються аудиту фінансових результатів, висвітлені в дослідженнях таких вітчизняних фахівців, як: М.І.Баканов, І.О.Белебеха, Ф.Ф.Бутинець, Я.А.Гончарук, В.В.Ковальов, М.Ф.Огійчук, Л.Г.Панченко, Л.К.Сук, В.С.Рудницький, С.І.Терещенко, В.С.Уланчук та інші. Всі дослідження цих авторів є надзвичайно актуальними та доповнюють один одного. Проте подальшого вивчення і обґрунтування потребують найважливіші аспекти щодо сутність та організація обліку заробітної плати в бюджетних установах.

Метою роботи є розгляд окремих проблемних питань, які стосуються визначення суті обліку заробітної плати в бюджетних установах, порядку його організації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Заробітна плата – це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку власник або уповноважений ним орган виплачує робітнику за виконану ним роботу, як говориться у ст. 1 Закону України "Про оплату праці":.

В бюджетних установах фінансування виплат по заробітній платі здійснюється за окремою статтею, яка відповідно до Закону України "Про Державний бюджет України" є захищеною. Це означає, що виплати по заробітній платі здійснюються першочергово разом з перерахуванням до фондів обов'язкових платежів.

Для виплати заробітної плати працівникам бюджетних установ здійснюється її нарахування, що включає розрахунок заробітку за місяць.

Нарахування заробітної плати здійснюється раз на місяць на основі розпорядчих та первинних документів з обліку відпрацьованого робочого часу та виробітку, що передаються в бухгалтерію відповідними структурними підрозділами.

При розрахунку заробітної плати потрібно брати до уваги нормативні акти, що регулюють нарахування заробітної плати в бюджетних установах різних профілів.

У бюджетних установах часто зустрічаються випадки, коли працівники з тих чи інших обставин змушені працювати в понаднормовий час, у вихідні та святкові дні, а також у нічний час (з 22 години вечора до 6 години ранку).

Облік праці та розрахунків по заробітній платі є одним із найважливіших напрямів облікового процесу бюджетних установ. До завдань обліку праці та її оплати слід віднести:

- контроль за дотриманням штатної дисципліни та раціональним використанням робочого часу;
- правильне обчислення витрат робочого часу та облік праці;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

- правильне обчислення заробітної плати та утримання з неї;
- здійснення своєчасних і достовірних розрахунків по заробітній платі;
- контроль за використанням фонду заробітної плати;
- забезпечення споживачів інформацією про працю і заробітну плату.

Основними формами оплати пращ в бюджетних установах є почасова й відрядна, але переважає, як правило, почасова оплата. Основою організації оплати пращ є тарифна система, яка включає тарифні сітки, тарифні ставки, схеми посадових окладів, тарифно-кваліфікаційні характеристики.

Почасова оплата праці в бюджетних установах має два різновиди: штатно-окладна і погодинна. При штатно-окладній формі оплати праці кожному працівникові встановлюється місячний посадовий оклад згідно з штатним розкладом, посадою, освітою, науковим ступенем, вченим званням, категорією тощо. Ця форма оплати має два варіанти.

Для деяких бюджетних установ у централізованому порядку встановлюється суворо фіксований посадовий оклад, при якому перевиконання працівником обов'язкової норми трудового навантаження не веде до підвищення заробітку. В інших установах оплата праці здійснюється за місячними ставками з встановленням державою обов'язкової норми трудового навантаження, при перевищенні якої розмір зарплати збільшується пропорційно виконаному обсягу роботи.

Погодинна оплата праці передбачає наявність погодинних ставок. Почасова оплата праці може застосовуватися у вигляді простої почасової або почасово-преміальної. При простій почасовій оплаті сума заробітку визначається лише кількістю відпрацьованого часу та погодинною ставкою або окладом. При почасово-преміальній оплаті, крім заробітку за ставкою чи окладом, виплачується премія за досягнення відповідних якісних та кількісних показників діяльності. Преміювання здійснюється в межах витрат на оплату праці, передбачених кошторисом установи.

Розмір ставок зарплати, а також надбавок до них у деяких галузях визначається на підставі щорічної тарифікації, яка проводиться постійно

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

діючою тарифікаційною комісією. Результати роботи комісії відображаються у тарифікаційних списках, які є єдиним документом, що визначає розмір посадових місячних окладів, тарифних ставок і надбавок працівникам окремих установ.

Нарахування заробітної плати в бюджетних установах різних галузей має свої особливості і суттєві відмінності. Так, у середніх закладах освіти зарплата педагогічним працівникам виплачується за фактичну кількість годин викладацької роботи за ставкою з урахуванням категорії, освіти, доплат за перевірку зошитів, додаткової оплати за класне керівництво, завідування кабінетом, керівництво гуртком, групою подовженого дня і т. ін., з підвищенням ставки за звання, за науковий ступінь тощо.

У медичних закладах посадові оклади лікарів диференціюють залежно від посади, категорії, типу медичної установи, з підвищенням посадових окладів за керівництво відділенням, кабінетом, лабораторією, відділом тощо. Посадові оклади середнього медперсоналу диференціюють залежно від посади та категорії.

У вищій школі для професорсько-викладацького складу ставки встановлюють залежно від посади, рівня акредитації, вченого звання, наукового ступеня, стажу роботи.

Заробітна плата державних службовців складається з посадового окладу, плати за ранг, премій, надбавок за вислугу років тощо.

Аналогічно визначаються місячні ставки та суми зарплати працівників установ інших галузей бюджетної сфери.

Крім того, у бюджетних установах має місце суміщення професій , тобто виконання працівником поряд зі своєю основною роботою, обумовленою трудовим договором, додаткової роботи з іншої професії. Доплати за суміщення професій максимальними розмірами не обмежуються і визначаються керівником установи, виходячи з одержаної економії за ставками і окладами суміщуваних працівників. Доплата за суміщення включається у середній заробіток у всіх випадках його обчислення.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Прикладом суміщення посад у вищих навчальних закладах є виконання професором обов'язків декана факультету або його заступника.

При плануванні та обліку заробітної плати необхідно розрізняти плановий і фактичний фонд заробітної плати.

Плановий фонд – це суми асигнувань, передбачені кошторисом бюджетних установ.

Фактичний фонд – це нарахована заробітна плата працівникам по розрахунково-платіжним відомостям.

Відповідно до ст. 2 Закону України “Про оплату праці” фонд заробітної плати містить такі складові:

- основна заробітна плата;
- додаткова заробітна плата;
- інші заохочувальні та компенсаційні виплати.

Основна заробітна плата є винагородою за виконану роботу відповідно до встановлених норм праці. Вона має форму відрядних розцінок, тарифних ставок та посадових окладів. До її складу включають:

- заробітну плату, нараховану за виконану роботу відповідно до встановлених норм праці (норм часу, виробітку, обслуговування) за відрядними розцінками, тарифними ставками (окладами) працівників і посадовими окладами незалежно від форм і систем оплати праці, прийнятих на підприємстві;
- суми процентних або комісійних нарахувань залежно від обсягу доходів (прибутку), отриманих від реалізації продукції (робіт, послуг), у випадках, якщо вони є основною заробітною платою;
- суми авторського гонорару працівникам мистецтва, редакцій газет та журналів, телеграфного агентства, видавництв, радіо, телебачення та ін., а також оплату їх праці, що здійснюється за ставками авторської винагороди.

Додаткова заробітна плата являє собою теж винагороду, однак, на відміну від основної заробітної плати, вона виплачується за працю понад

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

установлені норми – за трудові успіхи, винахідливість, а також за особливі умови праці. До фонду додаткової заробітної плати відносять:

- доплати й надбавки щодо тарифних ставок та посадових окладів;
- гарантійні та компенсаційні виплати, передбачені чинним законодавством;
- премії, пов'язані з виконанням виробничих завдань.

До інших заохочувальних та компенсаційних виплат відносяться виплати у формі винагород за підсумками роботи за рік, премії за спеціальними системами і положеннями, компенсаційні та інші грошові та матеріальні виплати, які не передбачені чинним законодавством або які проводяться понад встановлені зазначеними актами норми.

Висновки. Отже, заробітна плата як одна з найскладніших економічних категорій і одне з найважливіших соціально-економічних явищ. Оскільки вона, з одного боку, є основним джерелом доходів найманих працівників, основою матеріального добробуту членів їхніх сімей, а з іншого боку, для роботодавців є суттєвою часткою витрат виробництва і ефективним засобом мотивації працівників до досягнення цілей підприємства. Тому питання організації заробітної плати і формування її рівня разом з питаннями забезпечення зайнятості складають основу соціально-трудових відносин у суспільстві, бо включають інтереси всіх учасників трудового процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Шара Є.Ю. Облік виплати заробітної плати працівникам бюджетних установ, Бухгалтерський облік у бюджетних установах і організаціях / Шара Є.Ю., О. М. Андрієнко, Л. І. Жидеєва // Навчальний посыбник. – К.: Центр учбової літератури, 2011. - 440 с.
2. Облік у бюджетних установах - Атамас П.Й. // Навч. посібник, [для студ. вищ. навч. закл.] / П. Й. Атамас — К.: Центр учбової літератури, 2009. - 288 с.
3. Михайлов М.Г. Бухгалтерський облік у бюджетних установах. / Михайлов М. Г., Телегунь М. І., Славкова О. П.//Навчальний посібник. - К.: Центр учбової літератури, 2011. - 384 с.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 336.77:664

ОРГАНІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОГО ЛІЗИНГУ ОБЛАДНАННЯ У ПЕРЕРОБНІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ

Т.Умриш, студентка

Науковий керівник : асистент Пісоченко Т.С.

Миколаївський національний аграрний університет

Досліджено специфіку організації лізингу обладнання у переробній промисловості. Охарактеризовано переваги і недоліку фінансового лізингу в організації цеху по вироблені ковбас.

***Ключові слова**: лізинг, фінансово-кредитний механізм, фінансовий лізинг, лізинг устаткування.*

Актуальність дослідження. В сучасних ринкових умовах, коли українські підприємства мають можливість представляти свою продукцію на світовому ринку набуває актуальності проблема підвищення конкурентоспроможності та ефективності господарювання суб'єктів економічної діяльності, зокрема у переробній промисловості.

Одним із основних і найефективніших способів досягнення поставленої мети є застосування дієвих фінансово-кредитних механізмів фінансової політики, серед яких провідне місце посідає фінансовий лізинг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку лізингових послуг в Україні були об'єктом численних досліджень та відображені в наукових працях вітчизняних вчених: В. Г. Андрійчука, О. І. Баєвої, Н. М. Внукової, О. Ф. Гриценка, О. Є. Гудзь, П. А. Лайка, М. Й. Маліка та інших. В працях згаданих вчених ґрунтовно досліджені питання організації та підвищення ефективності використання лізингових операцій в окремих сферах національної економіки відносно певних товарів, а також особливостей організації лізингових операцій на регіональному рівні й застосуванні фінансового лізингу на вторинному ринку обладнання.

Метою статті є характеристика особливостей впровадження лізингу обладнання у переробній промисловості, як можливості для фізичних та

юридичних осіб придбати необхідне обладнання, не купуючи його, а орендуючи у лізингової компанії з подальшим його викупом.

Виклад основного матеріалу. Лізинг обладнання являє собою його довгострокову фінансову оренду, після закінчення якої організації надається право викупити обладнання за залишковою вартістю.

Протягом усього терміну оренди, лізингоотримувач (орендар) сплачує лізингодавцю (лізинговій компанії) обумовлені договором лізингу суми. Право власності на орендоване обладнання до закінчення терміну дії договору належить лізингодавцю. У разі невиконання лізингоодержувачем умов договору лізингова компанія вправі вилучити надане устаткування.

Таким чином, лізинг це споконвічно забезпечена угода. У лізинговій угоді беруть участь ще два суб'єкти продавець і страховик. У продавця лізингодавець набуває необхідне лізингоодержувачу обладнання, яке в обов'язковому порядку страхується від всіляких майнових ризиків на користь лізингової компанії.

Взаємовідносини між учасниками операції фінансового лізингу можна відобразити наступною схемою 1 [1].

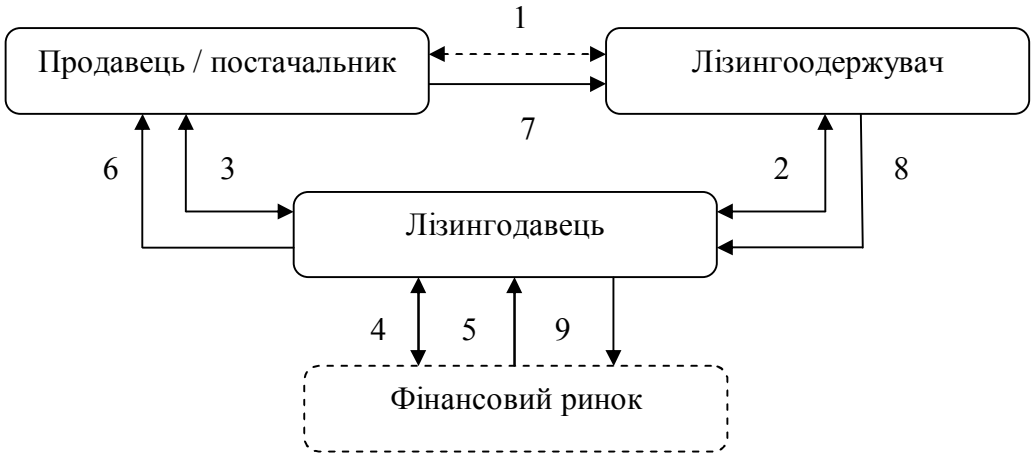

Рис. 1. Схема взаємовідносин між учасниками операції фінансового лізингу*

*Джерело: виконано з використанням [1]

1 Вибір лізингоодержувачем можливого постачальника та специфікація необхідного обладнання.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

2 Укладання договору фінансового лізингу.

3 Укладання договору на придбання обладнання за встановленою лізингоодержувачем специфікацією.

4 Укладання договору між лізингодавцем та представником фінансового ринку щодо отримання фінансових ресурсів для закупівлі обладнання у постачальника.

5 Надання фінансових ресурсів лізингодавцю.

6 Оплата обладнання закупленого лізингодавцем.

7 Поставка обладнання лізингоодержувачу безпосередньо або через лізингодавця.

Лізингоодержувач зараховує на свій баланс обладнання, яке фактично надійшло у його розпорядження за договором фінансового лізингу і здійснює амортизаційні відрахування.

8 Лізингоодержувач сплачує лізингодавцю лізингові платежі.

Лізинговий платіж включає суму відшкодування частини вартості предмета лізингу, винагороди лізингодавцю, компенсації відсотків за кредит та інших витрат лізингодавця.

9 Лізингодавець здійснює погашення кредиту.

Доцільно придбати в лізинг обладнання, що має повільні темпи фізичного зносу.

Інакше, по закінченні договору лізингу (якщо навіть не раніше) набувати власне вже нічого і не залишиться. До повільніше зношуються обладнанню, наприклад, відноситься обладнання для м’ясопереробки. Але потрібно мати на увазі, що лізингові компанії досить неохоче надають в оренду, так звані, неліквідні агрегати, які важко буде реалізувати у разі розірвання договору лізингу з причини несумлінності лізингоодержувача.

У таких випадках, лізингодавець може вимагати додаткове забезпечення і аванс (в межах близько 20% вартості обладнання). Основні переваги лізингової угоди перед кредитною [2]:

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

1. Процес оформлення лізингової угоди, як правило, набагато простіше, ніж отримання банківського кредиту. Крім того, документів також буде потрібно набагато менше.

2. Для організацій малого та середнього бізнесу деколи дуже важко отримати кредит, особливо при повній відсутності кредитної історії.

Для лізингової ж компанії потрібна, в основному, детально пророблена бізнес-ідея і мінімум документів.

3. Умови лізингової угоди вигідніше в порівнянні з кредитною: термін дії договору значно довше, а щомісячні виплати менше.

4. Необхідність надання застави або гарантій повернення кредиту, і відсутність цієї умови в лізинговій угоді, оскільки сам об'єкт лізингу є її забезпеченням.

5. Майно, що купується за договором лізингу, обліковується на балансі лізингової компанії до закінчення терміну дії договору.

У зв'язку з цим, лізингоотримувач звільняється від сплати податку на майно (відносно орендованого устаткування). Крім того, не порушується рівновага між власними і позиковими коштами організації, в той час як кредит «обважнює» баланс і скорочує можливості додаткових інвестицій.

6. По відношенню до об'єкту лізингу застосовується прискорена амортизація, що дозволяє значно знизити вартість обладнання до закінчення терміну угоди.

У випадку з основними засобами, придбаними в кредит, застосовується звичайний коефіцієнт амортизації.

Потрібно визначити, що попри зазначені переваги лізингу перед кредитом, недоліки все ж таки є [1]:

 Власність. Очевидний недолік лізингу полягає в тому, що ви не можете розпоряджатися товаром, бути його власником, коли термін лізингу закінчиться. Звичайно, це може бути і перевагою, зокрема, якщо мова йде про лізинг такого товару, як комп'ютери, коли ваші технологічні запити можуть зростати дуже швидко.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

 Загальні витрати. Лізинг зазвичай є дорожчою процедурою, ніж покупка товару, за умови, що ви не маєте потребу в позиці для покупки. Наприклад, трирічний лізинг комплексу переробного обладнання, що має вартість 400000 грн (якщо враховувати, що в даному випадку щомісячна вартість лізингу за кожну тисячу доларів грошового еквіваленту товару складає 3200 грн) складатиме 756000 грн.

 Пошук коштів. Домовленості про лізинг зазвичай більш ліберальні, ніж позика. В той час як банк може вимагати ділові звіти фірми за 2-3 роки, перед тим як видати позику, багато компаній-лізингодавців можуть переглянути ваші ділові звіти за більш короткий проміжок часу (зазвичай 6 місяців). Це може бути вирішальною перевагою такої операції, як лізинг для починаючих бізнесменів.

 Рух грошових коштів. Це головна перевага лізингу. Вона виключає одноразові, великі витрати готівки, які можуть бути для вас великою втратою, яка обмежує ваші можливості на щоденні витрати.

 Податки. Лізинг майже завжди дозволяє витрачати вартість обладнання, маючи на увазі, що плата підприємства за лізинг може бути зарахована як бізнес-витрати. З іншого боку, покупка може заощадити до 152000 грн ціни обладнання на рік, коли воно було придбано (як частину витрат першого року); щось вище цієї вартості заощаджується за кілька років. З урахуванням економії витрат у перший рік, дійсна ціна переробного обладнання вартістю в 40000 грн може знизитися до 27200 грн.

 Технологічні запити. Технологічний прогрес – це швидкий процес. Якщо підприємство придбало обладнання за останніми технологіями, то через 2-3 роки може бути виявити, що є власником застарілого обладнання, яке навіть буде невигідно продати.

Висновки. У підсумку проведеного дослідження зазначимо, що лізинг дозволяє випробувати нове, сучасне обладнання і при потребі вчасно його удосконалити для того, щоб залишитися на вершині технологічного прогресу. З іншого боку, якщо у компанії використовується політика, що

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

передбачає використання старої техніки іншими відділами, покупка обладнання буде більш вигідною.

На сьогоднішній день, лізинг розглядається не тільки як угода фінансової оренди, але і як інвестиційний інструмент, що дозволяє організаціям та індивідуальним підприємцям вчасно реагувати на зміну кон'юнктури ринку та втілювати в життя свої виробничі ідеї.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

10. Лізинг обладнання — придбання обладнання в лізинг, договір, умови: [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://kredit-bank.com.ua

11. Лізинг устаткування: [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.vlasnasprava.info/ua

12. Методи розрахунку лізингових платежів: [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://leasinginukraine.com/ua

УДК 368.914

АНАЛІЗ СИСТЕМИ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УКРАЇНИ ТА ЗА КОРДОНОМ

Ю.О.Юрченко, студентка

Науковий керівник: асистент Сирцева С.В.

Миколаївський національний аграрний університет

Проаналізовано сучасний стан пенсійного забезпечення в Україні, виявлено основні проблеми її функціонування. Розглянуто міжнародний досвід пенсійного забезпечення та запропоновані можливі напрями його застосування в Україні.

***Ключові слова**: система пенсійного забезпечення, реформування, пенсійний вік, солідарна система.*

Постановка проблеми. Економіка будь-якої країни являє складну і розгалужену систему фінансових, соціальних, політичних, наукових та інших зв’язків. Тому для стабільного та ефективного її функціонування, держава ставить перед собою завдання контролювати і розвивати усі можливі сфери. Однією з найгостріших проблем сьогодення, яка торкнулася багатьох сфер економічного життя країни, є пенсійна система України.

Практичне реформування пенсійної системи в Україні пробудило у суспільстві інтерес до світового досвіду розв'язання цієї надзвичайно важливої соціальної проблеми. Через реформування системи пенсійного забезпечення пройшли більшість розвинених країн світу. Держави по-різному намагаються забезпечити гідну старість своєму населенню: одні справляються із завданням краще, інші - гірше. Пенсійні системи працюють краще тільки в тих країнах, які не відчувають демографічних проблем, але зараз таких все менше.

Досвід і практика світового розвитку пенсійного забезпечення дають чималі підстави для дослідження проблем та шляхів їх розвитку в умовах ринкових реформ, здійснюваних в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед авторів, що досліджували дане питання, можна виділити В. Базилевича, В. Грушко, Е. Лібанову, В. Рудика, М. Шаповала, А. Якимів та інші. Але й досі не

розкритим є питання впливу трансформаційних явищ на функціонування пенсійної системи України.

Метою статті є аналіз сучасної системи пенсійного забезпечення України та міжнародний досвід впровадження пенсійних систем, з метою подальшого адаптування його позитивних практик в Україні.

Виклад основного матеріалу. Головне завдання пенсійної системи будь - якої країни – створити умови для забезпечення людей достойним доходом у старості відповідно до особистого внеску кожного.

Поширення демографічної кризи, зменшення кількості працюючих (реальних платників до пенсійних фондів) низький рівень їхніх заробітних плат, із яких провадяться пенсійні відрахування, та інші соціально-економічні чинники негативно впливають на фінансовий стан сучасної солідарної пенсійної системи України, а з часом можуть його ще погіршити.

Запровадження обов'язкового другого накопичувального рівня сприятиме зменшенню зобов'язань солідарної системи шляхом наповнення її додатковими коштами.

Що стосується накопичувальної складової пенсійної системи, то її впровадження справді можна вважати реформаторським кроком. Так само, як і солідарна, накопичувальна система є обов'язковою, тобто внески до неї роблять не на добровільних, а на обов'язкових засадах. Проте є принципова відмінність. Солідарна система не передбачає грошових накопичень на індивідуальному рахунку. Водночас Урядом постійно відкладалося впровадження обов'язкової накопичувальної системи. Після парламентських слухань із приводу пенсійної реформи її відклали до 2013 р.

Накопичення грошових ресурсів другого рівня пенсійної системи буде відбуватись тривалий час (не менше 30-40 років), і протягом цього періоду частина пенсійних активів буде знаходитись у розпорядженні недержавних пенсійних фондів. Однак гіркий вітчизняний досвід показав відсутність державних гарантій збереження доходів наших громадян. Це і «замороження» вкладів, банкрутство великих банків та інші фінансові

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

шахрайства недалекого минулого (і сучасності), яким держава не лише не запобігала, але й не зуміла компенсувати збитки населенню [1].

Отриманню в майбутньому очікуваної відповідної пенсії може загрожувати можливе банкрутство фінансових компаній, що управлятимуть внесками платників до накопичувальних фондів. Тому Державній комісії з регулювання ринків фінансових послуг України необхідно більш ретельно підходити до видачі ліцензій пенсійним фондам, які будуть брати участь у другому рівні системи пенсійного забезпечення як її суб'єкти, для чого потрібно враховувати не лише формальні кількісні показники, але й інші, зокрема пов'язані з результативністю попередньої діяльності інституції на цьому ринку.

В Україні підвищуватиметься пенсійний вік, але поступово, двома шляхами. Його підвищення здійснюватиметься двома шляхами. Перший – це поступове вирівнювання пенсійного віку жінок та чоловіків. Міністерство праці та соціальної політики пропонує підвищувати пенсійний вік для жінок з 2012 до 2021 року.

У 2012 році передбачалося розпочати підвищення пенсійного віку для жінок через щорічне його збільшення на 6 місяців - до досягнення 60 років. Наприклад, у 2012 році пенсійний вік для жінок становив 55 років і 6 місяців, у 2013 році – 56 років і т. д. Таким чином, у 2021 році пенсійний вік для жінок досягне 60 років, середня пенсія в Україні з 01 січня по 30 листопада 2013 року – 894 грн. (приріст- (+1,13%)), з 01 по 31 грудня - 949 грн. (приріст - (+6,152%)) [3].

Для порівняння, у США, пенсійний вік становить: 67 (чоловіки) / 65 (жінки), середня пенсія - 1164 доларів (9230 гривень). У Фінляндії - Середня пенсія - 1344 євро (14 246 гривень), пенсійний вік - 65 років.

Другий напрям пенсійної реформи стосуватиметься тих, хто увійде в другий рівень накопичувальної пенсійної системи на дату впровадження II рівня (до кінця 2012 року). Ці громадяни виходитимуть на пенсію у 65 років. Але це стосуватиметься лише осіб, котрі нині молодші 35 років. Тим самим

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

позбавляє осіб, старших за даний вік, можливостей накопичувати собі пенсію з огляду на їхні доходи. Для них доступною залишиться лише солідарна система, а розмір державних пенсій навряд чи сягне високого рівня [5].

В той же момент, працездатні працівники, які будуть молодшими за 35 років, продовжуватимуть сплачувати третину заробітної плати до солідарної системи, забезпечуючи собі і вже існуючим пенсіонерам та додатково обов'язкові щомісячні внески до накопичувальної системи, забезпечуючи собі дещо більш забезпечену старість. Негативним є те, що на поточні розрахунки і заощадження інших напрямів населенню не вистачатиме коштів, через що рівень життя населення впаде.

Тому що, за розрахунками спеціалістів, для побудови накопичувальної системи другого рівня знадобиться 30 років [2].

Уряд сподівається, що завдяки здійсненню реформ зростатиме рівень життя населення, а відповідно й тривалість життя людей. І тоді процес підвищення віку виходу на пенсію сприйматиметься як закономірний і необхідний факт.

У 2009 році в Україні середня тривалість життя жінок становила 74 роки, чоловіків – 62,3 року, у 2011 році 65,2 і 75,5 відповідно.

Збільшено межу пенсійного віку з 60 до 62 років для чоловіків, які працюють на держслужбі, в органах місцевого самоврядування, а також є науково-педагогічними працівниками та мають стаж наукової роботи не менше 20 років. Встановлено, що максимальний розмір пенсії (крім пенсійних виплат, що здійснюватимуться з накопичувального фонду) або щомісячного довічного грошового утримання (з урахуванням всіх надбавок) не може перевищувати десяти прожиткових мінімумів, встановлених для осіб, які втратили працездатність.

Звичайно, певним суспільним спротивом таким змінам межі пенсійного віку може служити заперечення про одну з найнижчих в Європі очікувану тривалість життя при народженні українських громадян, однак цей започаткований процес подовження межі виходу на пенсію потрібно

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

проводити досить обережно, створюючи реальні можливості для зміцнення здоров'я, збереження працездатності, набуття та використання якісних показників людського розвитку усіх членів української спільноти.

Також законодавством було збільшено термін мінімально необхідного страхового стажу для отримання пенсій, підвищено нормативну тривалість страхового стажу для призначення пенсії за віком, передбачено внесення низки відповідних змін до 22 законодавчих актів, які регулюють надання спеціальних пенсій та пенсій на загальних основах. Перераховані зміни чинного законодавства можна вважати початком реальної адаптації досвіду реалізації соціальних пенсійних програм, який вже набуто в державах ЄС.

Досвід зарубіжних країн у реформуванні системи пенсійного забезпечення досить різноманітний, кожна країна по суті має свою специфічну систему пенсійного забезпечення з урахування економічного розвитку, кількості населення, традиціями та системою державного управління. Україна єдина держава, яка використовує солідарну систему на 99,97%.

І саме це викликало необхідність реформування пенсійної системи та пошуку інших джерел для фінансування пенсійних виплат. В більшості зарубіжних країн солідарна система пенсійного забезпечення займає не більше 50% у загальному обсязі фінансування пенсій [4].

Висновки. Отже, важливим напрямом державної політики стає визначення і аналіз шляхів удосконалення пенсійного забезпечення не лише інструментами державного регулювання, а й стимулюванням розвитку рівнів пенсійної системи. Даний розвиток допоможе зробити систему пенсійного забезпечення більш справедливою і ефективною,та покладе страхове навантаження в більшій мірі на самих працівників відповідальність за їх пенсійні надходження у майбутньому. Дане впровадження допоможе вирішити не лише проблеми фінансового забезпечення людей похилого віку, а й інших економічних недосконалостей української економіки, пов'язаних в

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

ринком праці. Особливо актуальним це є в умовах ринкової трансформації, яка спрямовує економіку та якість життя населення до більш високого рівня.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мельничук В. Реформа, яка забезпечить гідну пенсію/ Мельничук В.// Урядовий кур'єр. − 2009. −№ 133. −С. 5.
2. Віче // журнал Верховної Ради України. – [Електронний ресурс] http://www.viche.info/news/1027/
3. Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи: Закон України №3668-VI від 08.07.2011 р. // Голос України [Текст]. – 2011. - №169. – 13 верес.
4. Білоусов В. Огляд зарубіжного досвіду в сфері реформування системи пенсійного забезпечення. Перспективи для України // Україна: аспекти праці. – 2004. – № 3. – С. 39-45.
5. Талан М. Підвищення пенсійного віку: проблеми та тенденції / Мирослава Талан // Соціальний захист [Текст]. – 2010. - №4. – С.15,16

УДК 657:006.3

МІЖНАРОДНЕ ЗНАЧЕННЯ СТАНДАРТИЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Ю.В. Висоцька, студентка

Науковий керівник: асистент Сирцева С.В.

Миколаївський національний аграрний університет

В роботі розглянуті проблеми стандартизації бухгалтерського обліку та запропоновано шляхи їх вирішення. А також міжнародне значення стандартизації бухгалтерського обліку.

Ключові слова: *бухгалтерський облік, стандартизація, гармонізація, уніфікація,міжнародні стандарти бухгалтерського обліку.*

Постановка проблеми. Нові тенденції врегулювання економічного розвитку України, гармонізація національної системи обліку з міжнародними стандартами бухгалтерського обліку/фінансової звітності (МСБО (МСФ)) та урахування рівня економічного розвитку обумовлюють перегляд її нормативної бази. Бухгалтерський облік як відкрита облікова система зумовлює необхідність її приведення у відповідності із чинним законодавством; перегляд механізму формування обліково-аналітичної інформації та її подання у звітності підприємства.

В умовах глобалізації різних економічних (бухгалтерських) систем питання гармонізації обліку набуває досить важливу роль, є край актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Незважаючи на те, що проблема гармонізації обліку та його стандартизації (уніфікації) приділялась (і продовжує приділятися) велика увага такими вченими-економістами, як В. І. Бачинський, Ч. Гаррісон, С. Ф. Голов, А. Глен, Г.Г. Кірейцев, О.М. Петрук, В. В. Сопко та іншими, проте багато проблем, як теоретичного так і прикладного характеру, потребують поглибленого дослідження.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження та аналіз діючої практики стандартизації бухгалтерського обліку на міжнародному рівні, оскільки стандартизація виступає важливим інструментом регламентації та

регулювання в системі економічних відносин. Її можна розглядати як діяльність з розробки та впровадження положень для багаторазового застосування, що вирішують завдання у певній сфері з досягненням оптимального рівня упорядкування і зведення до незначної кількості типових спеціальних вимог, методів та методичних прийомів і процедур.

Виклад основного матеріалу дослідження. Так, вперше було введено поняття стандарту в бухгалтерському обліку Гаррісоном, який дотримувався позиції абсолютної уніфікації виконання всіх облікових операцій, для унеможливлення індивідуального судження бухгалтерії.

Вводячи категорію стандарт в облікову сферу, зауважив, що стандартизація в обліку повинна базуватись на науковій організації праці із встановленням логічно обґрунтованих, зрозумілих, науково підтверджених стандартних норм облікової роботи та заміни одноманітних прийомів на науково розробленні методи з точними, вичерпними інструкціями їх застосування, у тому числі з техніки виконання облікових операцій [1].

Під стандартом розуміється офіційний державний чи нормативно-технічний документ галузі, підприємства, яким встановлюється необхідні якісні характеристики, вимоги, яким повинен відповідати певний вид продукту (товару) . Стандартизація бухгалтерського обліку — процес розробки та поступового застосування єдиних вимог, правил та принципів для визначення оцінки і відображення у фінансових звітах окремих суб'єктів бухгалтерському обліку [3].

Стандарти можуть визначати параметри об’єктів організаційно-методичного та загально технічного характеру, тобто показувати, що саме підлягає регламентації в стандарті. Ці сфери стандартизації, безумовно є близькими до бухгалтерського обліку, оскільки тут об’єктами стандартизації виступають засади, методи, техніки, що можуть багатократно застосовуватись у науки й техніки. В обліку у якості об’єктів стандартизації також виступають окремі ділянки (об’єкти) обліку та облікові завдання. Наприклад, завдання з автоматизації облікового процесу.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Слід зазначити, що організація й ведення бухгалтерського обліку у країнах світу базується на принципово різних засадах. На сьогодні науковцями виділяються такі загальновідомі облікові макромоделі: континентальна, англоамериканська, глобальна і південноамериканська. Вони відрізняються різним ступенем державної регламентації, суворістю дотримання нормативних вимог по відношенню до виконання облікових процедур, порядку відображення господарських операцій на рахунках бухгалтерського обліку, складання фінансової звітності тощо.

Для України традиційною є жорстка регламентація організації та ведення бухгалтерського фінансового обліку. Передбачає суворе виконання вимог інструктивних, нормативно-методичних документів (положень, методичних вказівок, інструкцій тощо), які встановлюють відповідні обмеження за основними параметрами облікових операцій. Хоча для справедливості, слід підкреслити наявну можливість у підприємств щодо організації й ведення управлінського обліку за довільним порядком і використанням власних розробок облікових документів, регістрів і форм внутрішньофірмової звітності.

Процедура вибору об’єктів і напрямів стандартизації, тобто уніфікації, є досить складною. Вченими до цих пір не розроблено зрозумілих алгоритмів вирішення завдань стандартизації у різних сферах економічної діяльності, зокрема вибору об’єктів, черговості уніфікації, технічного, організаційного, правового ступеня впровадження стандартів, визначення видів вимог, що мають бути регламентовані. Відносно України, цей факт підтверджується численними та постійними змінами і доповненнями, які вносяться до вже впроваджені положення (стандарти) бухгалтерського обліку (П(С)БО), у тому числі і повними змінами змісту деяких П(С)БО.

На наш погляд, для вирішення цих та інших подібних проблем стандартизації доцільно застосовувати неформалізовані методи аналізу, тобто такі, що базуються на описування аналітичних процедур на логічному рівні, а не на суворо аналітичних залежностях. До них належать: евристичні

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

методи, методи експертних оцінок, будови системи показників, будови аналітичних таблиць, морфологічні та ін.

Процес економічної інтеграції у світовому масштабі, інтернаціоналізація економіки, бізнесу призвели до необхідності глобалізації та уніфікації (стандартизації) обліку, який вважається універсальною мовою бізнесу. Інформаційне взаєморозуміння є суттєвою передумовою бізнесу, економічної інтеграції країн. Однак, на нашу думку, стандартизувати доречно тільки документи первинного обліку, техніку їх обробки і мінімально необхідну кількість, структуру й зміст форм фінансової і статистичної звітності. Це обумовлено тим, що кожна країна має певні економічні (географічні) особливості, традиції ведення бізнесу тощо, які необхідно врахувати, щоб її наслідки не стали невідворотними.

Необхідність стандартизації бухгалтерського фінансового обліку у світовому масштабі та гармонізації облікових систем визначається розвитком процесів економічної інтеграції країн, створенням міжнародних корпорацій, вільних економічних зон, створенням і функціонуванням спільних підприємств для реалізації спільних проектів. Тому облік, як універсальна мова бізнесу, повинен базуватись на загальноприйнятих принципах.

Питаннями уніфікації (конвергентності) бухгалтерського обліку займаються декілька міжнародних організацій. Серед них Комітет з міжнародних стандартів фінансової звітності (КМСФЗ), Рада по стандартам фінансового обліку США (РСФО), Рада по міжнародним стандартам фінансової звітності (РМСФЗ), Міжнародна федерація бухгалтерів (МФБ), ООН. Зокрема об’єктом діяльності ООН є вивчення питань обліку і звітності міжнаціональних корпорацій з метою розробки відповідних рекомендацій для їх гармонізації; сприяння у запровадженні міжнародних стандартів у світовому масштабі [2].

Сучасні глобалізаційні процеси в економіці надають нові можливості для України та її регіонів. Разом з тим, інтеграція України у світовий економічний простір може завдати суттєвих негативних соціально-

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

економічних наслідків для тих регіонів, які не виробили власної стратегії конкурентоспроможності. Особливо вагомим є це завдання в умовах загострення глобальної конкуренції, нав'язування інтеграційних правил поведінки, застосування загальних для всіх суб'єктів конкурентної боротьби принципів, правил і норм. З посиленням впливу глобалізації вітчизняна система бухгалтерського обліку поступово трансформується; виникають інші користувачі системи бухгалтерського обліку- глобальні. Тому виникає необхідність у розгляді питання стосовно впливу процесів глобалізації на розвиток бухгалтерського обліку в Україні.

Узагальнюючою концептуальною основою побудови бухгалтерського обліку в умовах глобалізації, на наше переконання, має стати конвергенція як процес узгодженого зближення національних і міжнародних систем бухгалтерського обліку до єдиних Всесвітніх стандартів фінансової звітності (або оновлених МСФЗ), що визначатимуть єдині принципи, загальні підходи в галузі бухгалтерської науки, практики та професії. Вищезазначені висновки підтверджуються і практикою міжнародної стандартизації бухгалтерського обліку.

На сьогоднішній день політику в даному питанні визначають два центри: IAS (International Accounting Standards) – Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) – Лондонський офіс; GAAP US (Generally Accepted Accounting Principles) – загальновизнані облікові принципи США (рис. 1).

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

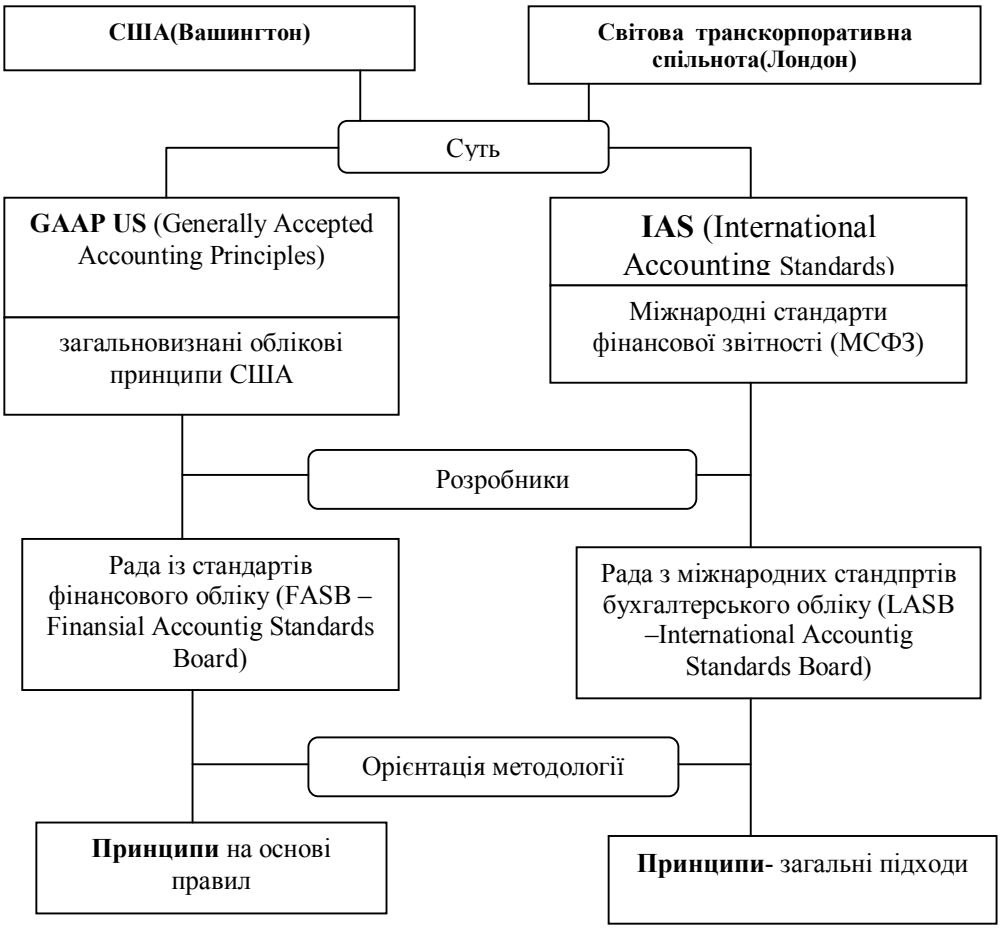

Рис. 1. Визначальні системи міжнародної стандартизації бухгалтерського обліку

Джерело: [4]

Гармонізація обліку передбачає певну відповідальність та злагодженість, обов'язкове дотримання принципів ведення обліку та статистики і складання звітності. Гармонізація також передбачає поєднання та взаємну відповідальність законодавства країн щодо врегулювання методології обліку й статистики, існування в кожній країні своєї моделі (системи) організації і ведення обліку. При цьому головне завдання гармонізації полягає в тому, щоб аналогічні за суттю стандарти різних країн суттєво не відрізнялись між собою, тобто знаходились в гармонії один з одним, а не були тотожними.

Уніфікація (стандартизація) обліку передбачає встановлення єдиних норм і вимог щодо бухгалтерського обліку та статистики, застосування уніфікованого набору стандартів (нормативів), що регулюють облікову

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

політику підприємства. Конвергентність дає змогу глобалізувати облікову політику, принципи і систему обліку на міжнародному рівні.

Висновки. Узагальнюючи досліджений матеріал, можна відмітити, що приведення національної системи обліку та звітності до вимог міжнародних стандартів - це шлях до інтернаціоналізації, глобалізації обліку, його гармонізації, підвищення якості облікової інформації і довіри до неї з боку користувачів такої інформації.

Гармонізація і уніфікація (конвергентність) є головними чинниками при веденні обліку та складанні фінансової звітності в умовах глобалізації економічних процесів.

Отже, перед тим як прийняти певне рішення щодо уніфікації (стандартизації) визначених об'єктів обліку доречно, добре, проаналізувати наслідки такого рішення та вплив факторів на неї.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білоусько В. С. Теорія бухгалтерського обліку: Навч. посібник / В.С. Білоусько, М.І. Бєлєнкова.— К.: Вид-во «Мета», 2002.— 238с.
2. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку. 4-є видання.— Частина 1. //Переклад з англ.— М.: Альпина Бізнес Букс, 2008.— 1014с.
3. Стандартизація бухгалтерського обліку [Електронний ресурс].— Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Бухгалтерський_облік.
4. Жук В.М. До проблем стратегії запровадження МСФЗ в Україні / В.М. Жук // Бухгалтерський облік і аудит. – 2010. - № 10. – С.16-22.

УДК 657.6:658.11

РОЛЬ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Т. А. Алупой , студентка

Науковий керівник: асистент Чебан Ю.Ю

Миколаївський національний аграрний університет

Обґрунтовано роль і місце внутрішнього аудиту в економічній діяльності підприємства, наведені проблеми його організації і доцільність створення відділу внутрішнього аудит.

Ключові слова: *аудит, внутрішній аудит, ризик,внутрішній контроль.*

Актуальність проблеми. Роль і значення внутрішнього аудиту в системі управління та внутрішньогосподарського контролю визначається її взаємозв'язками з іншими службами та підрозділами підприємства. Провідне місце тут посідає організація послідовного та багатопланового внутрішнього аудиту, без якого складно вистояти в боротьбі з конкурентами.

Використання внутрішнього аудиту на підприємства надає можливість забезпечити та збільшити рівень об’єктивності бухгалтерської та фінансової інформації підприємства, а також здійснювати оперативний контроль щодо усієї виробничо-господарської діяльності підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій Значний внесок у розвиток наукової думки про внутрішній аудит належить таким вченим як Бондара В.П., Діденка С.В., Караченцова І.О, Каменської Т.П., Проскуріної Н.А, Соніна О.В., Рибчинка М.Ф., та інших.

Метою написання статті є визначення аспектів удосконалення організації внутрішнього аудиту на підприємстві.

Виклад основного матеріалу Потреба у внутрішньому аудиті обумовленна тим, що верхня ланка управління не в змозі здійснити безпосередній контроль повсякденної діяльності структурних підрозділів підприємства. Тому виникає потреба в інформації, що формується на нижчому рівні. Управлінці часто не володіють специфічними інструментами перевірки, тому не можуть своєчасно виявити приховані недоліки і відхилення, а внутрішні аудитори забезпечують

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

захист від помилок і зловживань, визначають «зони ризику», можливість усунення майбутніх недоліків або відхилень, допомагають ідентифікувати і «посилити» слабкі сторони в системі управління. Для підвищення загального рівня якості управлінських кадрів і професійної підготовки менеджерів господарюючих суб'єктів стає актуальним на сучасному етапі господарювання запропонувати систему внутрішнього контролю. З метою більш ефективного управління створюється служба внутрішнього аудиту, яка дозволяє попереджувати і оперативно виявляти поточні проблем. Потреба у внутрішньому аудиті виникає у зв'язку з тим, що система внутрішнього контролю за станом обліку має тенденцію з плином часу змінюватись, якщо відсутній механізм постійної її верифікації. Відомо, що за відсутності контролю і оцінки персонал починає працювати недбало. Крім того, незалежно від якості системи контролю, можливі навмисні викривлення реального стану справ.

Здійснення внутрішнього аудиту на підприємстві — це основна ділянка функціонування системи внутрішнього контролю, яка полягає в перевірці діяльності певного структурного підрозділу та винайденні шляхів її удосконалення. Внутрішній аудит здійснюється на попередній стадії виконання комерційної, технологічної або фінансової угоди, у процесі її проходження і після завершення. Він дає експертну науково обґрунтовану оцінку господарським операціям і процесам.

Внутрішній аудит аналізує ситуацію ризику і застерігає від банкрутства, використовує ноу-хау для збільшення прибутку й ефективності нової технології, вживає заходів, що сприяють фінансовій діяльності підприємства.

Внутрішньогосподарський аудитор забезпечує адміністрацію цінною інформацією для прийняття рішень, які стосуються ефективного функціонування бізнесу. Він не залежить від функціонального управління, але не може не залежати від реальної ситуації. Зовнішні користувачі користувачі не завжди покладаються на інформацію, що перевірена внутрішнім аудитором, через відсутність у нього незалежності - це найголовніша відмінність між результатами роботи внутрішніх аудиторів і аудиторських фірм. Водночас зовнішній аудит

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

поєднує користувачів інформації та її елементів, встановлює довіру між ними, сприяє прозорості ринку і розширенню ділових контактів.

Основні об'єкти внутрішнього аудиту визначаються керівником підприємства і можуть бути:

- стан і ведення бухгалтерського фінансового обліку;
- фінансова звітність, її вірогідність;
- стан необоротних активів і запасів;
- забезпеченість підприємства власними обіговими коштами;
- платоспроможність і фінансова стійкість;
- система управління підприємством;
- робота економічних і технічних служб підприємства;
- оподаткування: правильність визначення доходу, що підлягає оподаткуванню, своєчасність і повнота сплати податків;
- планування, нормування і стимулювання;
- внутрішньогосподарський контроль;
- виробничо-господарська діяльність;
- достовірність проектно-кошторисної документації тощо.

Якісне здійснення внутрішнього аудиту залежить передусім від вдалої організації його процесу, який слід покласти на керівника підприємства та служби внутрішнього аудиту, при взаємодії яких можливо створити необхідне внутрішнє нормативне забезпечення та порядок організації внутрішнього аудиту, необхідних для здійснення внутрішнього аудиту, який би внаслідок своєї діяльності приносив би максимальну користь підприємству [2].

Законодавчі норми регулювання здійснення внутрішнього аудиту в Україні потребує доопрацювання. Для того, щоб внутрішній аудит правильно виконував свою роботу, потрібна законодавча база. На відміну від зовнішнього аудиту, для регламентації якого було прийнято Закон України «Про аудиторську діяльність» від 23.04.1993 р., діяльність внутрішнього аудиту на рівні закону не регламентована. Проте, деякі документи певним чином регулюють питання внутрішнього аудиту. Зокрема, МСА 610 «Розгляд роботи внутрішнього аудиту»

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

встановлює положення і надає рекомендації зовнішнім аудиторам при розгляді роботи внутрішнього аудиту, і разом з тим, жодним чином не регламентує процедури внутрішнього аудиту. Нажаль, в Україні відсутній єдиний нормативний документ, який регулював би відносини у сфері внутрішнього аудиту. Тому, складається ситуація, коли кожний контролюючий орган намагається визначити свою термінологію, стандарти і процедури їх здійснення, що негативно впливає на організацію внутрішнього аудиту.

Внутрішній аудиту має як позитивні риси, так і недоліки, основними з організацій яких є:

- відсутність законодавчої бази;
- компетенції фахівців з аудиту відповідно до сучасних вимог, для ведення сучасного аудиту необхідні не тільки великі управлінські, фінансові, технічні зусилля, а й спеціальні знання людських аспектів організації виробництва, висока кваліфікація в галузі трудового права, уміння користуватися соціально-економічними показниками й інші знання у сфері управління трудовими ресурсами;
- організація процесу внутрішнього аудиту досліджено на недостатньому рівні, оскільки відсутній практичний аспект висвітлення даного питання.

Позитивними рисами організації внутрішнього аудиту на підприємстві є :

- внутрішній аудит допомагає забезпечити ефективність діяльності апарату управління щодо захисту законних майнових інтересів підприємства;
- удосконалює систему бухгалтерського обліку і сприяє підвищенню ефективності роботи;
- контролює реалізацію, надходження грошових коштів, придбання товарів і послуг тощо;
- зміцнює фінансовий стан підприємства.

Більшість стандартів зовнішнього аудиту можна використовувати для внутрішнього аудиту щодо планування аудиту, поняття аудиторського ризику,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

оцінки впливу внутрішнього контролю на достовірність бухгалтерської звітності та ін. Характерна відмінність стандартів внутрішнього аудиту полягає в тому, що вони сприяють забезпеченню ефективності управління підприємством. Тому стандарт внутрішнього аудиту повинен містити обґрунтування рішень, які приймає керівництво щодо усунення (попередження) виявлених порушень у постановці обліку, звітності, документообігу, облікової політики тощо. До того ж, кожне рішення повинно включати конкретні пропозиції структурним підрозділам підприємства і посадовим особам. У пропозиціях повинен бути визначений зміст рішення, порядок його прийняття і виконання, а також усі необхідні для цього організаційні й економічні умови. До таких умов належать: введення нових регламентів або зміна існуючих; зміна посадових прав, відповідальності й обов'язків; зміна схем підлеглості посадових осіб; введення нових або модернізація існуючих нормативів витрат і використання ресурсів.

У службі внутрішнього аудиту повинні працювати переважно працівники з вищою освітою. Бажано, щоб до цієї служби залучались працівники, які б мали ґрунтовні знання не тільки з обліку і аудиту, а й фінансів, банківської справи, страхування, права, менеджменту, маркетингу тощо.

Без чітко визначених функціональних обов'язків і достатньо високої кваліфікації працівників внутрішнього аудиту мета створення такої служби не буде досягнута, тому в посадових інструкціях внутрішніх аудиторів слід чітко фіксувати як права, так й обов'язки.

Функціональні обов'язки керівника служби внутрішнього аудиту проявляються на початковій, дослідній і завершальній стадіях аудиту. Вони визначаються Положенням про відділ внутрішнього аудиту, яке затверджує власник (керівник) підприємства.

Висновки: Використовуючи внутрішній аудит, ми отримуємо змогу підвищити ефективність господарської діяльності. Можливості зменшення рівня невизначеності у ринковому середовищі та знищення загальної ризикованості бізнесу. Посилюється роль внутрішнього аудиту в системі економічної безпеки навіть самим фактом його існування, адже у цьому випадку він відіграє роль

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

профілактичного заходу, спрямовується на вдосконалення господарської діяльності організації. Він допомагає організації, досягти, поставлені цілі, використовуючи систематизований і послідовний підхід до оцінки і підвищення ефективності управління ризиками, контролю та системи корпоративного управління.

До основних напрямів розвитку внутрішнього аудиту в Україні слід віднести, насамперед, нормативне та методологічне забезпечення, що спричинятиме поліпшенню в самих принципах, методах, методології та процедурах внутрішнього аудиту. Також не слід забувати і про відсутність внутрішніх розробок щодо організації та методики внутрішнього аудиту на підприємстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Журавлева Д.Г. Внутрішній аудит: необхідність впровадження в сучасних умовах / Д.Г. Журавлева // Матеріали все української науково-практичної конфе-ренції «Майбутнє – аудит».–Кривий Ріг : Видавничий дім, 2008. – С. 270–271

2. Філозоп О.В. Організація процесу внутрішнього аудиту на підп-риємстві / О.В.Філозоп //Міжнародний збірник наукових праць. – 2009. – №1. С. 370-375.

3. КравченкоВ. В. Проблеми та перспективи розвитку внутрішнього аудиту в сучасних умовах господарювання / В. В. Кравченко // Наукові праці КНЕУ: Економічні науки. — 2010. — № 17. — С. 32—35.

4. Подолянчук О. А. Значення внутрішнього аудиту в системі контролю сільськогосподарського підприємства / О. А. Подолянчук // Економічний аналіз. — 2010. — №6. — С. 479—481.

УДК 657.6:631.145

АУДИТ ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ПРИБУТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

М.О. Багріна, студентка

Науковий керівник: асистент Чебан Ю.Ю.

Миколаївський національний аграрний університет

Стаття присвячена розгляду проблемних питань аудиту фінансових результатів та достовірності і правильності їх визначення .

Ключові слова: витрати, доходи, прибуток, фінансові результати.

Постановка проблеми. Прибуток є основною метою функціонування будь-якого підприємства, який є складовою показника роботи. Ринкові економічні відносини підвищують потребу у достовірній обліковій і звітній інформації про діяльність підприємств. Особлива роль при цьому належить аудиту з метою підвищення ефективності виробництва, раціонального і економного використання ресурсів, зміцнення розрахунково-платіжної дисципліни. У зв'язку з цим важливе значення має чітка організація внутрішнього і зовнішнього контролю щодо формування прибутку, зокрема з боку податкових, аудиторських і внутрішньогосподарських служб.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вагомий внесок щодо висвітлення проблем аудиту формування і використання прибутку аграрних підприємств зазначено у працях таких вітчизняних науковців як Л. Дорогань, В. Загородній, С. Мочерний, Г. Савицька. Однак потребують детального дослідження питання аудиту визначення кінцевого результату, достовірності відображення його у документах за звітний період та його використання.

Постановка завдання. Метою статті є окреслення області аудиторської діяльності у частині аудиту фінансових результатів відповідно до чинного законодавства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансові результати діяльності аграрних підприємств — приріст (чи зменшення) вартості

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

власного капіталу підприємства, що утворився у процесі його підприємницької діяльності за звітний період.

Фінансовим результатом господарської діяльності підприємства є прибуток або збиток. Прибуток – це грошове вираження основної частини грошових нагромаджень, створюваних підприємствами будь-якої форми власності. Він є показником, що найбільш повно відображає ефективність виробництва, обсяг та якість виробленої продукції, стан продуктивності праці, рівень собівартості [4].

Тому аудит фінансових результатів є одним із найважливіших напрямів перевірки. Метою аудиту фінансових результатів є підтвердження показників фінансових результатів від основної діяльності, фінансові операцій, іншої звичайної діяльності та надзвичайних подій.

Відповідно до П(с)Бо № 15 «Доходи» доходи — збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (крім зростання капіталу за рахунок внесків власників) за звітний період [5].

Відповідно до П(с)Бо № 16 «Витрати» Витрати — зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками) [6].

Аудитору потрібно підтвердити інформацію, яка відображується у бухгалтерському обліку на рахунку 79 «Фінансові результати». На початковому етапі аудиту фінансових результатів аудитору слід вивчити специфіку діяльності підприємства, оскільки вона має прямий вплив на організацію обліку фінансових результатів відповідно до встановлених стандартів бухгалтерського обліку.

Спочатку аудитор перевіряє первинний облік, регістри обліку, головної книги та відповідність даних фінансової звітності та чинному законодавству.

Наступним етапом аудиту формування прибутку аграрних підприємств є встановлення того, чи ведеться на підприємстві облік фінансових

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

результатів окремо по кожному виду діяльності, який дає змогу отримати згруповані дані, необхідні для складання фінансової звітності. Крім того, аудитор перевіряє порядок визначення та правильність списання на фінансові результати адміністративних витрат та витрат на збут.

Аудитор також оцінює правильність та обґрунтованість відображення в обліку доходів і витрат від іншої операційної діяльності, а саме: від реалізації іноземної валюти, інших оборотних активів, операційної курсової різниці, списання заборгованості, отримання (сплати) штрафів, пені та від інших видів операційної діяльності.

У процесі перевірки треба проаналізувати звіт про фінансові результати підприємства, перевірити відповідність формування статей звітності встановленим вимогам, зіставити суми, які наведені у звітності, з даними бухгалтерського обліку та підтвердити їх відповідність [1].

Програма аудиту фінансових результатів - це документ, що містить перелік завдань у визначеній послідовності їх виконання, тобто це докладні інструкції, яких повинні дотримуватися працівники аудиторської фірми в процесі перевірки фінансової звітності та підтвердження показників фінансових результатів аграрних підприємств. За допомогою програми аудиту, аудитор отримує достатні та надійні аудиторські докази, які відіграють важливу роль при складанні аудиторського висновку.

Для розробки програм можна використовувати стандартні аудиторські програми або контрольні листи щодо проведення аудиту, які розробляються аудиторською фірмою. Стандартні аудиторські програми є власними розробками аудиторської фірми, вони втілюють в собі накопичений професійний досвід виконання різних видів робіт і тому є своєрідним ноу-хау [2].

Приклад програми аудиту формування фінансових результатів наведено у табл. 1.1.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Таблиця 1.1

Програма аудиту формування фінансових результатів у ПАТ «Радсад» Миколаївського району*

№ з/п	Етап перевірки	Джерела інформації для отримання аудиторських доказів	Необхідні аудиторські процедури	Методи аудиторської перевірки
1	Перевірка формування фінансових результатів	Наказ про облікову політику, договори, накладні, акти виконаних робіт та інші первинні документи.	1. Встановити відповідність законодавству визначення доходів від реалізації продукції (робіт) звітного періоду. 2. Вивчити договори, які передбачають продаж, та порівняти відображені в них дані з даними первинних документів. 3. Визначити відповідність методу визначення собівартості на підприємстві встановленому наказом про облікову політику. 5. Підтвердити дані розрахунків фактичної собівартості готової продукції (робіт, послуг). 6. Вивчити перелік витрат, які на підприємстві відносять до адміністративних та витрат. 7. Визначити види доходів, які підприємство визначає як інші операційні та перевірити правильність, повноту та своєчасність відображення їх в обліку. 8. Встановити наявність підтверджувальних первинних документів по витратах, які включаються до іншої операційної діяльності; 9. Вибірковою перевіркою перерахувати такі види витрат, як штрафи, пені, неустойки	Логічна, юридична, формальна, арифметична перевірки
2	Перевірка формування фінансового результату від іншої звичайної діяльності	Договори на продаж необоротних активів, акти приймання-передачі, рішення загальних зборів акціонерів, регістри обліку	1. Встановити правомірність здійснення окремих операцій, які формують фінансовий результат від іншої звичайної діяльності. 2. Перевірити наявність, відповідність даних документів, які підтверджують доходи та витрати від іншої звичайної діяльності. 3. Встановити правильність відображення в бухгалтерському обліку результатів іншої звичайної діяльності	Арифметична, формальна, логічна, юридична, взаємна перевірки
3	Перевірка формування фінансових результатів від надзвичайних подій	Договори із страховими організаціями, акти ліквідації, акти на списання, акти інвентаризацій, регістри обліку	1. Вивчити доходи та витрати, які підприємство визначає як отримані від надзвичайних подій, та встановити їх відповідність законодавчо визначеним. 2. Перевірити порядок відшкодування витрат від надзвичайних подій. 3. Здійснити перерахунок суми витрат від надзвичайних подій та перевірити їх відповідність сумі, відображеній у Звіті про фінансові результати. 4. Перевірити повноту, правильність та своєчасність відображення в обліку доходів та витрат від надзвичайних подій	Арифметична, формальна, логічна, юридична, взаємна перевірки

* Розроблено автором

Послідовність аудиторської перевірки діяльності ПАТ «Радсад» складається з цілого ряду дій:

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

— збір і аналіз інформації, необхідної для оцінки достовірності бухгалтерського фінансового обліку та фінансової звітності суб'єкта підприємницької діяльності;

— визначення профілю та обсягу діяльності підприємства за установчими документами, за статутом, характером і змістом його роботи;

— планування аудиту і наступний контроль аудиторської перевірки;

— оцінювання внутрішнього аудиторського контролю;

—аналіз показників балансу і даних інших форм фінансової звітності;

—контроль відповідності даних фінансової звітності записам в облікових регістрах;

—перевірка аналогічних показників балансу, звіту про фінансові результати, звіту про рух грошових коштів, звіту про власний капітал;

— попередня оцінка повноти і правильності складання балансу та інших форм фінансової звітності;

— перевірка відповідності даних бухгалтерського фінансового обліку і фінансової звітності вимогам чинного законодавства і нормам облікової політики [7].

Одним із важливих аспектів аудиту є глибокий аналіз всіх статей балансу і перевірка їх відповідності записам у Головній книзі за період перевірки. Якщо при цьому буде виявлено невідповідності щодо бухгалтерських записів чи окремих сумових показників, аудитор перевіряє облікові регістри і первинні документи. Шляхом перевірки записів у облікових регістрах і даних первинних документів аудитору слід встановити повноту обліку, правильність записів у облікових регістрах і первинній документації, їх реальність.

На основі аналізу і тестування звітних та інших даних про підприємство аудитор висловлює свою професійну думку про об'єктивність і точність даних обліку і звітності та їх відповідність реальній дійсності [3].

Висновки. Аудит формування і використання прибутку є однією з умов надання кредитів аграрним підприємствам, залученню нових інвесторів та

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

підвищення ефективності роботи господарюючого суб'єкта. Особливого значення набуває своєчасна та об'єктивна оцінка фінансових результатів аграрних підприємств та висловлення незалежної думки аудитора і складання аудиторського висновку. Виходячи з вищевказаного виникає необхідність у теоретичному та методичному обґрунтуванні положень та розробці практичних рекомендацій з удосконалення методики обліку, аналізу та контролю формування та використання прибутку та визначення аспектів їх організації на сільськогосподарських підприємствах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дорогань Л.О. Аудит фінансових результатів аграрних підприємств / Л.О. Дорогань // Облік і фінанси АПК. — №5. — 2009. — С. 105—108.
2. Загородній В.Т. Бухгалтерський облік підприємств: [навч. посібник] / В.Т. Загородній. —К. : КНЕУ, 2010. — С. 58—59.
3. Мочерний С.Ф. Аудит прибутку аграрних підприємств / С.Ф. Мочерний // Облік і фінанси АПК. — №2. —2011. — С. 89—93.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : Міністерство фінансів України. www.zakon.rada.gov.ua.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 15 «Дохід» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : Міністерство фінансів України. www.zakon.rada.gov.ua.
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 16 «Витрати» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : Міністерство фінансів України. www.zakon.rada.gov.ua.
7. Савицька Г.М. Послідовність та доцільність проведення аудиторських перевірок на аграрних підприємствах/ Г.М. Савицька // Бухгалтерський облік і аудит. — №10. — 2011. — С. 20—25.

УДК 657.6:004.4

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ АУДИТУ В КОМП'ЮТЕРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

О.В. Боєва, студентка

Науковий керівник: асистент Чебан Ю.Ю.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто питання проведення аудиту з використанням сучасних комп'ютерних технологій, зокрема проведено аналіз представлених на сучасному програмному ринку облікових та аудиторських програмних продуктів. Запропоновано концептуальні підходи на основі інтеграції Міжнародних стандартів аудиту. Описано деякі можливості автоматизованих програм із ведення бухгалтерського обоіку та аудиту. Зосереджено увагу на можливих шахрайствах та інших недоліках застосування комп'юторної техніки.

Ключові слова: *аудит, програмний продукт, види аудиторських комп'ютерних програм, шахрайство з використанням комп'ютерної техніки, інформаційна технологія.*

Постановка проблеми. Динамічні зміни в економіці України за часів незалежності, зокрема в останні років, обумовили потребу модернізації національної системи фінансово-економічного контролю, її адаптації до ринкового середовища сьогодення, внаслідок чого у державі відбулося становлення і подальший розвиток нової прогресивної підсистеми фінансово-економічного контролю – аудиту, як незалежної перевірки суб'єктів господарювання. Сучасний ринок аудиторських послуг України досить бурхливо розвивається, і поступово переходить до рівня у країнах з розвиненою економікою, де сучасне господарювання фактично не можливе без аудиту. Як результат — на практиці має місце недооцінка можливостей аудиту, відсутність кваліфікованих кадрів, недосконала нормативно-правова база регулювання аудиторської діяльності, а бурхливий розвиток комп'ютерної техніки та сучасних інформаційних технологій викликав необхідність визначення напрямів створення ефективної методики аудиту у комп'ютерному середовищі, що покращить його якість.

Аналіз основних досліджень. Питанню використання комп'ютерної техніки і програм в аудиті приділяють увагу багато науковців: М. Т. Білуха, Ф. Ф. Бутинець, В. Н. Давидов, М. Я. Дем'яненко, К. П. Дудка, В. М. Жук,

М. Ф. Кропивко, А. М. Кузьмінський, В. Б. Моссаковський, В. С. Рудницький, П. Т. Саблук, Л. С. Шатковська тощо. Вклад у дослідження автоматизації обліку зробив С. В. Івахненков. У своїй монографії «Комп'торний аудит: контрольні методики і технології» він розглядає ряд теоретичних та практичних питань, пов'язаних зі змінами у контрольній діяльності, зумовленими застосуванням інформаційних технологій. Автор розробив та обгрунтував оцінку аудиторських ризиків, висвітлив методику перевірок комп'юторних систем бухгалтерського обліку, а також основні підходи до автоматизації проведення аудиторської перевірки.

Метою даної статті є дослідження специфіки аудиторської діяльності в комп'юторному середовищі та виявлення можливості шахрайства у таких умовах.

Виклад основного матеріалу. Бурхливий розвиток комп'юторної техніки змушує всі сфери суспільного життя автоматизувати свій вігляд та існувати в єдиній глобальній комп'юторній мережі. Тому перед аудиторами постало завдання пристосування технології своєї роботи або навіть значної її зміни з використанням спеціальних методів і комп'ютерних програм при проведенні аудиту фінансової звітності підприємств, які застосовують автоматизовані фінансово-облікові системи. В наслідок цього виникає потреба у постійному оновленні фактично всіх Міжнародних стандартів аудиту, що видаються Міжнародною федерацією бухгалтерів, в яких найбільших змін зазнають саме стандарт і положення про Міжнародну аудиторську практику, що стосуються комп'ютеризації аудиту [2].

Кожна аудиторська фірма (аудитор) при створенні автоматизованої системи для проведення аудиту на етапі його планування змушена обирати відповідну комп'ютерну програму. Під час роботи із спеціальними аудиторськими програмами аудитор виконує такі процедури як визначення завдань необхідних для вирішення при аудиті за допомогою спеціального програмного забезпечення; аналіз форми і методу обліку, що здійснюється на

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

підприємстві, оцінка можливості використання аудиторського програмного забезпечення; налгодження стандартних програмних засобів і розробка нових; адаптація існуючих програм до фактичних облікових даних; формування комп'юторного висновку по перевірених позиціях [3].

На сьогоднішній день ринок прикладних програм досить різноманітний і неоднорідний, що є результатом впливу трьох основних факторів: постійно зростаючі вимоги до споживачів, кон'юнктурний світогляд більшості розробників, нестійке нормативно-правове середовище [4].

Комп'ютерні програми можна поділити на кілька видів (табл. 1).

Таблиця 1

Види комп'ютерних програм

Види комп'юторних програм	Характеристика
Операційні системи	забезпечують роботу програми, перетворюючи її функції у набір виконуваних комп'ютером команд
Системне програмне забезпечення	забезпечує повноцінну роботу пристроїв комп'ютера та підтримує його технічне обслуговування
Мови програмування	призначені для створення інших програм і використовуються, як правило, професійними програмістами
Прикладні програми	забезпечують виконання конкретних завдань у різних сферах діяльності
Інші програми	віруси, антивірусні програми, тощо

Джерело : [3]

Практика свідчить, що при проведенні аудиту використовуються існуючі програми бухгалтерського обліку, юридичні бази даних, програми аналізу фінансово-господарської діяльності та інші спеціальні програми.

Комп'ютеризовані методи аудиту – це спеціальні комп'ютерні програми, які використовуються для обробки інформаційних систем підприємства. Насамперед доцільно обгрунтувати відповідність та придатність цих програм для контролю.

На думку Івахненкова С.В. у країнах, де дослідження файлів баз даних в комп'ютерному аудиті є поширеним явищем. Аудитори використовують такі програмні пакети, як ACL або IDEA [3].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

IDEA (Interactive Data Extraction and Analysis) – програмний продукт, який був розроблений Канадським інститутом присяжних бухгалтерів для зовнішніх аудиторів. Варто зазначити, що подібна програма ACL (Audit Command Language) також розроблена в Канаді. Таке програмне забезпечення дозволяє аудиторам:

- знайти бухгалтерські проведення, введені у неробочий час;
- знайти бухгалтерські проведення, введені незвичайними користувачами, анонімно або під вигаданими іменами;
- відфільтрувати операції, що є типовими для даного підприємства, з метою виявлення разових та нетипових проведень;
- розрахувати окремі підсумки за рахунками, які потім звіряють із даними роздрукованих та офіційно завірених журналів.

Практика доводить, що можуть бути допущені зловживання і в умовах комп'ютерної обробки даних (КОД). Тобто машина також помиляється перевадно через ннеуважність людини або її незнання. Зважаючи на те, що програмні продукти складаються з окремих алгоритмів, то кваліфікований програміст може дописати новий алгоритм таким чином, щоб заокруглювання цифр.

Можуть бути й інші зловживання на рівні алгоритмів. Допускалися порушення шляхом знищення чи додавання записів і первинних документів по них, коригування формули розрахунків податків та нарахування заробітної плати.

В умовах використання комп'ютерної техніки помилки можуть бути у наступних випадках:

- під час передачі інформації від однієї програми до іншої;
- під час коригування головних файлів;
- під час виправлення помилок, виявлених внаслідок виконання процедур контролю;
- під час викання персоналом вихідних даних та пристроїв.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Вище наведені приклади свідчать про те, що аудитор не повинен повністю довіряти комп'юторним програмам. На початку перевірки слід впевнетись, що до комп'ютора коректно введенні всі довідкові дані. На підприємстві, де впроваджена КОД, повинні бути в наявності інструктивні положення, що передбачають дії у екстримальних умовах. Підприємство не повинно бути позбавлене системи відновлення інформації [5].

Стандартні аудиторські програми іноді вмонтовуються у комп'ютерну систему суб'єкта господарювання для подальшого забезпечення аудитора даними. Файл аудиторського контролю включає вбудовування програмних модулів у прикладну систему для забезпечення моніторингу операцій у ній, тестування заходів контролю у комп'юторних програмах, таких як інтерактивних пароль [1].

З рештою, комп'ютерний аудит може надавати не тільки широкий спектр консультаційних послуг, а й:

- здійснювати аналіз великих масивів фінансових та оперативних даних в електроному вигляді спеціальними програмними засобами для їх підтвердження і виявлення шахрайства;
- надати допомогу клієнту з питань забезпечення інформаційної безпеки;
- перевірити алгоритм комп'ютерних облікових систем клієнтів і консультування з питань їх належної побудови;
- використання сучасних методик аналізу для виявлення найслабших ланок в обліку та аудиті балансу підприємств;
- підвищення якості контролю та зменшення затрат часу аудитора у процесі здійснення аудиторських процедур.

Відповідно до МСА, фактично весь аудит розглядається як комп'теризований. Тому коментарі та вказівки щодо комп'ютеризації містяться у кожному стандарті аудиту.

Висновки. Отже, рівень використання комп'ютерних технологій у сучасному аудиті є недостатнім навіть не зважаючи на те, що комп'ютеризація та автоматизація бухгалтерського обліку та аудиту – це

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

великий крок вперед у розвитку цих професій. Аудитор повинен володіти знаннями технологій для того, щоб вміти виявляти зловживання з використанням комп'ютера, а його професійний незалежний висновок й надалі користувався довірою у замовників аудиту. Нині проблема полягає не у автоматизації, а у визначенні програм та комп'ютерних технологій, за допомогою яких можна максимально використати можливості програм у своїх цілях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: видання 2010 року, частина 1 / Пер. з англ.: О. Л. Ольховікова, О. В. Селезньов, О. О. Зєніна, О. В. Гик, С. Г. Біндер. — К.: Фенікс, 2011.
2. 2010 Handbook of International Quality Control, Auditing, Review, Other Assurance, and Related Services Pronouncements [Електронний ресурс] — Режим доступу : http://www.ifac.org/publications-resources/2010
3. Івахненков С. В. Комп'ютерний аудит: контрольні методики і технології: наукове видання / С.В. Івахненков — К. : Знання, 2005. —286 с.
4. Завгородній В. П. Автоматизація бухгалтерського обліку, контролю, аналізу та аудиту. — К.: А.С.К., 1998. — 768 с.
5. Кулаковська Л. Т. Організація і методика аудиту [Текст] : навч. посіб. / Л. Т. Кулаковська, Ю. В. Піча; — 2-ге вид. — К. : Каравела, 2005. — 560 с. — ISBN 966-96331-4-1.

УДК 631.16:657.6

ТЕОРЕТИЧНІ І МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ АУДИТУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

О. В. Болгарина, студентка

Науковий керівник: асистент Чебан Ю.Ю.

Миколаївський національний аграрний університет

Визначені особливості процесу аудиту фінансових результатів підприємств аграрної сфери. Розкрито методологічні аспекти при проведенні аудиторської перевірки фінансових результатів.

Ключові слова*: *аудит, фінансові результати, методика аудиту .

Постановка проблеми. Питання проведення аудиту фінансових результатів на підприємствах є дуже важливим і актуальним у наш час. Це пов'язано з тим, що з розвитком ринкових відносин та відносної стабілізації в економіці країни, господарюючі суб'єкти почали окрім основної діяльності інвестувати вільні активи у фінансову та інвестиційну діяльність. Метою такої діяльності підприємства є отримання доходу. Фінансові результати відображають мету підприємницької діяльності – її доходність, що і є вирішальними для підприємства. Окрім його керівництва і колективу вони цікавлять інвесторів, кредиторів, державні органи, в першу чергу податкову службу, фондові біржі, які займаються купівлею-продажем цінних паперів та ін.

Метою статті є аналіз особливостей формування інформації про фінансові результати підприємств аграрної сфери та розробка методичних підходів щодо аудиту фінансових результатів.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Проблеми аудиту фінансових результатів підприємств аграного сектору формувалися на основі праць відомих вчених–економістів: Білухи М.Т., Бутинця Ю.І., Гайдуцького П.І., Гарасима П.М., Дем'яненка М.Я., Дорош Н.І., Жука В.М., Зубілевич

С.Л., Кірейцева Г.Г., Кужельного М.В., Кузьмінського А.Н., Лінника В.Г., Осадчого Ф.Ф., Шатковської Л.С. та ін.

Виклад основного матеріалу. На сьогоднішній день в ринковій економіці України спостерігаються кризові явища. За даних зовнішніх факторів впливу здатність підприємства виживати і нормально функціонувати залежить від отримання ним прибутку. Показник прибутку є головним фактором, що впливає на економічну ефективність, яка в свою чергу є основним критерієм доцільності функціонування підприємства. Розмір прибутку характеризується фінансовими результатами діяльності підприємства, які формуються за рахунок доходів за мінусом витрат, понесених на одержання таких доходів, в результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності.

Аудит фінансових результатів аграрних підприємств починається з вивчення та перевірки прийнятої на підприємстві облікової політики щодо обліку фінансових результатів. Даний процес проводиться на основі наказу про облікову політику.

Першочерговим завданням аудиту фінансових результатів підприємства є: оцінка динаміки показників формування прибутку, обґрунтованості фактичної величини утворення прибутку; виявлення і вплив різних факторів на величину прибутку; оцінка можливих резервів подальшого зростання прибутку на основі оптимізації витрат виробництва [2, с.287].

Під час проведення аудиту фінансових результатів аудитор повинен враховувати те, що з прийнятим П(С)БО 30 «Біологічні активи» змінилася методологія визначення фінансових результатів від виробничо–господарської діяльності сільськогосподарських підприємств. Зазначена зміна безпосередньо впливає на процес аудиторської перевірки фінансових результатів. Ця особливість полягає в тому, що фінансовий результат формується на трьох етапах:

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

– при первісному визнанні сільськогосподарської продукції та додаткових біологічних активів;
– при реалізації сільськогосподарської продукції та біологічних активів, оцінка яких проводиться за справедливою вартістю за мінусом очікуваних витрат на місці продажу;
– при зміні справедливої вартості біологічних активів на дату балансу.

Все вищевказане значно підвищує складність аудиту фінансових результатів підприємств аграрної сфери, оскільки наведений методичний підхід вимагає додаткових процедур і ґрунтується на доволі суб'єктивному факторі – справедливій вартості, яку складно визначити. Цей фактор значно ускладнює процес проведення аудиторських перевірок.

Таблиця 1

Головні особливості обліку фінансових результатів на сільськогосподарських підприємствах*

Обліковий аспект відображення фінансових результатів	**Нормативне забезпечення при проведенні аудиту**	**Порядок врахування в процесі здійснення аудиту фінансових результатів**
Первісне визнання	П(С)БО 30 «Біологічні активи»	Перевірка правильності визначення первісної вартості
Реалізація	П(С)БО 15 «Дохід», П(С)БО 30 «Біологічні активи»	Перевірка правильності визначення доходу (виручки) від реалізації
Справедлива вар-Тість	П(С)БО 30 «Біологічні активи»	Перевірка правильності визначення зміни справедливої вартості
Облікова політика	ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», Методичні рекомендації щодо складання розпорядчого документа про облікову політику підприємства	Перевірка висвітлення питань щодо методики формування фінансових результатів у наказі про облікову політику

*Джерело:[9,11,13]

Важливою особливістю аудиторської перевірки фінансових результатів, що пов'язана із П(С)БО 30 «Біологічні активи», є необхідність визначення фінансового результату від первісного визнання сільськогосподарської продукції та додаткових біологічних активів з подальшим уточненням на кожну дату балансу та на дату реалізації. Таке

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

визначення фінансового результату суперечить принципам бухгалтерського обліку та фінансової звітності, визначених Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [6].

Наведені особливості обліку фінансових результатів, які значно підвищують аудиторський ризик, можна узагальнити у вигляді табл.1.

А також варто зазначити, що врахування даних особливостей в практичній аудиторській діяльності досить складне завдання для аудитора і потребує детального вивчення.

Висновки. Отже, аудит фінансових результатів в аграрних підприємствах має ряд особливостей і вагоме значення на мікро– і макрорівнях. Проведене нами дослідження показало, що на сьогоднішній день питання аудиту фінансових результатів підприємств є важливим етапом проведення аудиту фінансово-господарської діяльності. Від правильності підтвердження доходів і витрат та визначення фінансового результату залежить правильність визначення суми прибутку, в чому в першу чергу зацікавленні власники та інвестори. Узагальнення особливостей та їх врахування в аудиті фінансових результатів підприємств аграрної сфери економіки забезпечить достовірність бухгалтерського обліку та звітності про фінансові результати, фінансовий стан підприємства, розподіл прибутку та у підсумку сприятиме підвищенню загального рівня рентабельності діяльності сільськогосподарських підприємств. Проведення аналізу фінансових результатів має на меті пошук резервів їх зростання. Визначення резервів зростання прибутку базується на науково обґрунтованій методиці їх розрахунку, мобілізації і реалізації. Виділяють три етапи цієї роботи: аналітичний, організаційний і функціональний.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аудит і ревізія підприємницької діяльності: [навч. посібн. Для студ. вузів спец. 7.050106 «Облік і аудит»] / [Бутинець Ф. Ф., Усач Б. Ф., Виговська Н. Г., Петренко Н. І.]; за ред. Ф. Ф. Бутинця. – Житомир: ПП "Рута", 2001. – 416 с.
2. Аудит: Підручник. - 2-ге вид., перероб. і доп. Затверджено МОН / За ред. Г.М. Давидова, М.В. Кужельного. - К., 2009. - 495 с.
3. Білуха М. Т. Фінансовий контроль: теорія, ревізія, аудит: [підручник для студ вищих навч. закладів] / М. Т. Білуха, Т. В. Микитенко. – К.: Українська академія оригінальних ідей, 2005. – 886 с.
4. Бондаренко Н.О. Аудит суб'єктів підприємницької діяльності - К: Центр навчальної літератури, 2004.-300с.
5. Жук В.М. Концепція розвитку бухгалтерського обліку в аграрному секторі економіки [монографія] / Жук В.М. – К.: ННЦ «ІАЕ», 2009.– 648с.
6. Мец В.О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства: Навч. посібник. -К.: КНЕУ, 2003. - 132с.;
7. Сулейманова Р.Є. Методичні аспекти аудиту фінансових результатів та шляхи його вдосконалення / Р.Є. Сулейманова // Управління ризиком. – 2011.-№2(99). – С.94-96.
8. Фінанси підприємства: Підручник / Керівник авт. кол. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. – К.: КНЕУ, 2004. – 647 с.
9. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999р. №996–XIV [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://zakon. rada.gov.ua
10. П(С)БО 2 «Фінансові результати». Затверджено Міністерством фінансів України від 31.03.99 р. №87
11. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 29.11.1999р. №290 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу:http://zakon.rada.gov.ua
12. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999р. №318 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua
13. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 18.11.2005р. №790 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 657.6:004.78

ПРОБЛЕМИ АВТОМАТИЗАЦІЇ АУДИТУ В УКРАЇНІ

І. Ю. Борисова, студентка

Науковий керівник: асистент Чебан Ю. Ю.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто основні проблеми автоматизації аудиту, проаналізовано причини затримки розвитку ринку програмних продуктів для аудиту в Україні.

Ключові слова: *аудит, комп'ютеризація, автоматизація, програмне забезпечення.*

Актуальність проблеми. На сьогоднішній день на більшості українських підприємствах широко використовується програмне забезпечення бухгалтерського обліку, тому особливого значення набуває і автоматизація аудиту. На цей час існують всі передумови використання комп'ютерних технологій на всіх етапах аудиту. Діюча практика проведення перевірок показує, що вдало підібране програмне забезпечення дозволяє суттєво скоротити витрати і час на проведення аудиту.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Серед вітчизняних науковців та практиків, які присвятили свої праці проблемам автоматизації аудиту, слід відзначити: Івахненков С. В., Гаденко А. Д., Сухарева Л. О., Кисла Т. Г., Король Г. О. та інші. Узагальнення результатів опублікованих робіт дає підстави стверджувати, що питання стосовно автоматизації аудиту досліджені в Україні недостатньо. Тому вивчення проблем автоматизації аудиту є актуальним та своєчасним.

Виклад основного матеріалу. Комп'ютеризація обліку суттєво впливає на проведення аудиту. Однак і сам комп'ютер може стати інструментом аудитора, що діяльності дає йому змогу не лише скоротити час і витрати при проведенні аудиту, а й провести більш детальну перевірку і скласти якісний звіт незалежного аудитора з рекомендаціями зі стратегії, за напрямками і засобами поліпшення фінансово-господарського становища підприємства.

Технологія аудиту значною мірою є творчим процесом, особливості якого залежать як від конкретного підприємства, яке перевіряють, так і від

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

практичного досвіду та поглядів самого аудитора. Спроба нав'язати аудиторам тверду схему-методику заздалегідь приречена на невдачу.

Зауважимо, що в деяких системах обліку, в яких використовують комп'ютерну обробку значної частини операцій, можуть бути труднощі з отриманням чітких результатів без допомоги спеціальних комп'ютерних програм. Крім того:

а) при невеликих обсягах даних ефективнішими можуть бути методи обробки даних без використання комп'ютера;

б) можна не отримати адекватної технічної допомоги від клієнта, що зробить використання спеціалізованих комп'ютерних методів аудиту неефективним [2].

Ринок аудиторського програмного забезпечення в Україні тільки починає розвиватися. Серед спеціалізованого аудиторського програмного забезпечення, яке становить завершені програмні продукти для продажу, можна назвати лише п’ять таких продуктів, а саме: програмний продукт "Асистент Аудитора" (розробник фірма "Сервіс-аудит"), програмний продукт "Помощник аудитора" (фірма "Гольдберг-аудит"), програмний продукт Abacus Professional, програмний комплекс "ЭкспрессАудит: ПРОФ" та програмний продукт "IT Audit: Аудитор" (КСБ "Мастер-Софт") [1]. Стан впровадження сучасних технологій в аудит в Україні значно гірший, ніж у розвинених країнах (наприклад, на російському ринку програмних продуктів з аудиту вже існують до десяти розробок) [5].

На світовому ринку представлені програмні засоби різних типів, що використовуються в роботі аудиторів, які можна поділити на дві великі групи: пакети прикладних програм загального і проблемно-орієнтованого призначення, а також програми автоматизації управління аудитом. Ця група охоплює широкий набір готових універсальних програм, з якими повинен уміти працювати аудитор. За функціональним призначенням і застосуванням їх в аудиті виділяють такі підгрупи:

• текстові процесори;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

• табличні процесори;

• правові бази даних і довідники;

• бухгалтерські програми та їхні окремі модулі;

• спеціалізовані статистичні пакети загального призначення;

• програми фінансового аналізу та їхні окремі модулі;

• програми електронного документообігу;

• програми автоматизації управлінських функцій. [2].

Основним недоліком організації аудиту на сучасному етапі є низький рівень технологічності, який виявляється при проведенні аудиторських перевірок і наданні послуг, супутніх аудиту. Саме високий рівень технологічності властивий крупним і середнім західним аудиторським компаніям. Вони користуються чітко розробленими методиками перевірок, які дозволяють швидко і якісно виконати роботу, ефективно використовуючи як висококваліфікований персонал, так і чисельних асистентів. Подібний досвід знижує час проведення аудиту та підвищує його ефективність. Єдиною можливістю скласти конкуренцію західним аудиторським компаніям є підвищення технологічності вітчизняних аудиторських фірм.

Одним з перспективних напрямів розробки сучасних технологій аудиту є його комп`ютеризація. Причому одне обумовлює інше, технологічний процес легше підлягає автоматизації, чим більше засобів автоматизації в арсеналі технолога, тим ширше коло операцій, які він може автоматизувати.

До 2005 року існував ряд міжнародних стандартів аудиту та положень з міжнародної практики аудиту, які регламентували методику проведення аудиту в середовищі комп`ютерних інформаційних систем та оцінку аудиторського ризику, а також вимоги до спеціальних знань аудиторів у області інформаційних систем. Але з 2005 року й надалі в нових редакціях МСА відбулася докорінна перебудова їх ідеології щодо застосування інформаційних технологій — стандарти з аудиту в умовах застосування інформаційних комп’ютерних систем вилучено, натомість весь аудит розглядається як комп’ютерний. Тому в Україні, де аудиторська діяльність

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

регламентується МСА, вкрай необхідним є скоріша розробка та впровадження інформаційних технологій в аудит.

Причинами затримки розвитку ринку інформаційних технологій аудиторської діяльності в Україні є такі:

- загальногалузеві причини: недостатній рівень розвитку аудиторського ринку; специфіка аудиторської діяльності, що полягає в неможливості повної формалізації процесу аудиту, необхідності формування професійного судження; низький рівень комп'ютерної грамотності користувачів [3]. Для вирішення впливу цих факторів необхідно вивчати ринок програмних продуктів з автоматизації аудиту та можливості цих програм, які дозволять аудиторським фірмам визначити необхідність та можливість їх упровадження у свою діяльність;
- фінансові фактори: збільшуються вимоги до рівня кваліфікації персоналу необхідність додаткових витрат на навчання; розробка аудиторського програмного забезпечення є досить копітким процесом, який, до того ж, потребує значних фінансових витрат. Збільшення частки витрат на розробку, впровадження інформаційних технологій та навчання персоналу є обов'язковою передумовою успіху проектів з автоматизації аудиту;
- організаційні фактори: постає потреба в інформаційній безпеці підприємства; обмежений доступ до певних інформаційних ресурсів підприємства; відсутність чіткого розподілу обов'язків між працівниками. Шляхи зменшення впливу згаданих факторів: використовувати для обмеження у доступі паролі; необхідне чітке розмежування функцій та обов'язків між працівниками на підприємстві, одночасна робота в одній інформаційній системі одразу декількох користувачів можуть призвести до проблем з визначенням винних осіб і притягненням їх до відповідальності; довести до відома господарюючого суб'єкта про необхідність доступу до таких ресурсів;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

– технологічні фактори: виникнення непередбачених програмних помилок, збоїв, загроза знищення інформації; виїзний характер роботи аудиторів; застосування клієнтами різного програмного забезпечення; різна галузева спеціалізація клієнтів аудиторських фірм [5].

Більшість розробників програмного забезпечення для аудиторів вважають, що одним з напрямків розвитку автоматизації аудиту є перехід до міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) і збільшення обсягу аудиторських послуг у цій галузі [4].

Висновки. Отже, автоматизація аудиту є об'єктивною необхідністю. Це значно підвищить якість і ефективність проведення аудиту, ефективність діяльності облікового персоналу, достовірність звітності та облікової документації, знизить трудомісткість ведення бухгалтерського і податкового обліку, однак, перш ніж цей процес буде закінчено необхідно розв'язати всі проблем, які стоять на перешкоді його здійсненню.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гаденко А. Д. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : rusnauka.com

2. Івахненков С. В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту / С. В. Івахненков.: Навч. посіб., 4-те вид., випр. – К.: Знання-Прес, 2008

3. Кисла Т. Г. Проблеми автоматизації аудиту [Електронний ресурс] / Кисла Т. Г. Король Г. О. – Режим доступу : rusnauka.com.

4. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: видання 2010 року, частина 1 / пер. з англ. : Ольховська О. Л., Селезньов О. В., Зєніна О. О., Гик О.В., Бендер С. Г. – К. : МФБ, АПУ, 2010. – 842 с.

5. Сухарева Л. О. Проблемні аспекти автоматизації аудиту в Україні [Електронний ресурс] / Сухарева Л. О., Мігуліна О. О. – Режим доступу: nbuv.gov.ua

УДК 657.6:004.9

МОЖЛИВОСТІ АУДИТУ У КОМП'ЮТЕРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

О.В. Бузник, студентка

Науковий керівник: асистент Чебан Ю.Ю.

Миколаївський національний аграрний університет

Досліджено особливості та можливості аудиту в комп'ютерному середовищі. Встановлено можливості вдосконалення.

Ключові слова: *аудит, комп'ютерний аудит, комп'ютерні технології.*

Актуальність. За сучасних умов технології розвиваються дуже швидко, тому потребують постійного їх вивчення, не виключенням це є і в аудиті. Сьогодні розвиток автоматизованих інформаційних систем потребує проведення аудиту за допомогою комп'ютерної техніки. Нові комп'ютерні технології в аудиті сприятимуть удосконаленню інтелектуалізації аудиту та науковому обґрунтуванню його висновків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній та зарубіжній науковій літературі питанням організації процесу аудиту у середовищі комп'ютерних інформаційних систем приділяється значна увага. Досліджувана проблема розглядалась у працях науковців Білухи М.Т., Бутинця Ф.Ф., Завгороднього В.П., Іваненкова С.В., Редченко К.І., Робертсона Дж.К., Рудницького В.С. та інших, але данне питання потребує подальшого розгляду.

Постановка завдання. Дослідити особливості та встановити можливості вдосконалення аудиту У комп'ютерному середовищі.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до закону України «Про аудиторську діяльність», аудит - перевірка даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності суб'єкта господарювання з метою висловлення незалежної думки аудитора про її достовірність в усіх суттєвих аспектах та відповідність вимогам законів України, положень (стандартів) бухгалтерського обліку або інших правил (внутрішніх положень суб'єктів господарювання) згідно із вимогами користувачів [1].

Застосування автоматизації значно впливає на проведення контролю та аудиторських процедур. Однак слід мати на увазі, що контрольні функції автоматизуються найважче. Сама по собі комп'ютеризація обліку не може, усунути приховування крадіжок і зловживань через неправильне перенесення на електронні носії реквізитів, зазначених у документах, введення фальсифікованих документів тощо. Комп'ютер завжди однаково оцінює ситуацію і процес, тому ймовірність помилок контролю в умовах застосування комп'ютерів значно нижча. Отже, комп'ютерна програма забезпечує лише неупередженість і точність контролю. У наш час виник навіть спеціальний термін — комп'ютерний аудит. Під комп'ютерним аудитом мають на увазі оцінку поточного стану комп'ютерної системи на відповідність деякому стандарту чи запропонованим вимогам [2].

Використання автоматизаціїу аудиті передбачено: Міжнародним стандартом аудиту 401 «Аудит в умовах комп’ютерних інформаційних систем»; Положенням про міжнародну аудиторську практику 1001 «Середовище комп’ютерних інформаційних систем — автономні мікрокомп’ютери»; Положенням про міжнародну аудиторську практику 1002 «Середовище комп’ютерних інформаційних систем — інтерактивні комп’ютерні системи»; Положенням про міжнародну аудиторську практику 1003 «Середовище комп’ютерних інформаційних систем — системи баз даних»; Положенням про міжнародну аудиторську практику 1009 «Методи аудиту з використанням комп’ютерів»; Стандартом аудиту 401 «Аудит в середовищі комп’ютерних інформаційних систем».

Загальна мета і обсяг аудиту не змінюються в середовищі комп’ютерних інформаційних систем (КІС). Але поряд з цим використання комп’ютерів вносить зміни у процес обробки, зберігання і передачі фінансової інформації і може впливати на системи бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю клієнта. Тому застосування КІС допоможе вплинути на:

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

— процедури, яких дотримується аудитор у процесі отримання достатньої уяви про систему бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю;
— аналіз властивого (притаманного) ризику і ризику системи внутрішнього контролю для визначення загального аудиторського ризику;
— розробку і виконання аудитором тестів контролю і процедур перевірки по суті, що необхідні для досягнення мети аудиту [3].

Зміцнення позицій аудиту в Україні, його наближення до міжнародних традицій аудиту та принципів вимагає актуалізації здатності та ефективності використання новітніх технологій організації аудиту на основі використання персональних комп'ютерів. Отже, важливі зміни в аудиті повинні торкнутися технології ведення аудиторських перевірок, насамперед на основі застосування комп'ютерних програм аудиту (табл.1)

Таблиця 1

Характеристика програмних продуктів в аудиті*

Програ-мний продукт	Функціональні можливості та переваги в аудиті
1	2
ЭкспресАудит: ПРОФ 3.0	· можливість розроблення загального плану та програми аудиту; · здатність супроводжувати аудит від початкового етапу до кінцевого; · розподіл об'єктів аудиту за виконавцями; · створення робочої документації аудиту; · збирання, систематизація й обробка результатів аудиторської перевірки; · формування звітної документації за результатами аудиту; · зберігання результатів аудиторських перевірок; · можливість вивчення та оцінювання систем бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю економічних суб'єктів, що перевіряються; · можливість організувати внутрішній контроль якості аудиту.
Audit Expert	· система дає змогу привести дані вітчизняної бухгалтерської звітності за різні періоди часу до єдиного вигляду. Стандартні бухгалтерські форми звітності перетворюються на форми, що відповідають міжнародним стандартам фінансової звітності (IFRS) і є базисом для проведення фінансового аналізу; · програма орієнтована на аналітичні процедури аудиту, в розрізі лише фінансового аналізу; · на підставі даних бухгалтерських звітів формуються аналітичні форми звітності. Ці дані допомагають не тільки проаналізувати поточний фінансовий стан підприємства, але й оцінити динаміку його зміни, а також побудувати прогноз на найближчий період; · реалізовано можливість впровадження власних методик фінансового аналізу, можна знайти шляхи підвищення ефективності використання виробничих ресурсів, зниження собівартості продукції і потреб в обігових капіталах, покращення показників фондоотдачі; · система дає змогу використовувати для фінансового аналізу дані оборотно-сальдової відомості; · систематично проводити порівняльний фінансовий аналіз за даними компаній-конкурентів, лідерів галузі; · дає змогу переоцінити різні статті активів та пасивів балансу для проведення фінансового аналізу за реальними даними.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

1	2
Pervasive Audit Master 6.3 20 USER SERVER	· дозволяє підприємству використовувати свою власну методологію; · можливість адаптувати кожну процедуру по вступній частині та тексту, але лише один раз; · дає змогу узагальнити виявлені порушення і на їх основі підготувати альтернативну звітність; · забезпечує можливість взаємозв'язку аудиторських процедур і господарських операцій, що перевіряються; · реалізовано можливість опису аудиторських ризиків і контрольного середовища в розрізі господарських операцій (бізнес-процесів).
Audit System/ 2	· поєднує можливості текстового і табличного редакторів і програми для складання оборотно-сальдової відомості. Вона призначена для полегшення комплексної підготовки робочої документації і звітності та проведення їх консолідації; · автоматичне заповнення робочих документів аудитора даними бухгалтерського обліку.
"КІТ.Аудит" — 2012	· оперативної підтримки користувачів (гарантійної, абонентської) та своєчасних оновлень програми у відповідності до змін Законодавства; · систематизації обліку аудиторських перевірок та виконаних процедур; · централізованого збереження даних всіх аудиторських процедур в одній базі; · обліку моніторингу аудиторської діяльності; · розділеного за правами доступу до системи та її функцій з будь-якого місця через інтернет чи локальну мережу; · відслідковування всіх змін, що внесені в систему, та їх авторів; · зручного та наглядного планування аудиторської перевірки; · обліку та комплексного аналізу планово-фактичних показників перевірок на будь-якому етапі; · можливості прикріплення файлів будь-яких форматів до аудиторської перевірки (окрім звичайних офісних файлів можна прикріпити, наприклад, файл аудіозапису розмови чи відеозапису інвентаризації чи огляду на місці, тощо); · багатокористувацького одночасного режиму роботи співробітників; · готовий повний та узгоджений набір робочих документів (~ 300 шт.), кожен з яких прикріплено до відповідного розділу аудиту для подальшого заповнення; · вбудовані методичні вказівки по порядку проведення аудиту, які можна переглянути одразу за етапом/розділом, що обрано для роботи в поточний момент часу; · автоматична синхронізація документів Microsoft Office (Word та Excel), відкритих в "КІТ.Аудит"без потреби ручного додавання цих документів до бази; · «Зв'язані показники сховища» для автоматичного перенесення даних одних файлів у інші без необхідності ручного заповнення даних; ·автоматичне централізоване блокування файлів Microsoft Word та Excel, що попереджає одночасне редагування одного й того самого файлу різними користувачами. Переглянути поточні заблоковані файли можна в окремому журналі за наявності прав доступу;
АФР-Аудит — 2013	· створення звіту, окремих форм звіту, їх заповнення, редагування, збереження; · перевірка заповнення окремих форм звіту та звіту в цілому; · автоматичний розрахунок підсумкових та розрахункових чарунок форм; · заповнення чарунок із довідників та Державних класифікаторів; · перевірка контрольних співвідношень; · формування електронної форми звіту відповідно до вимог АПУ (створення електронної форми звіту, експорт у файл XML); · формування друкованої форми звіту (перегляд та друк паперової форми звіту); · перенесення даних річного звіту з року в рік (у т.ч. даних, наприклад, за 2010 рік до річного звіту за 2011 рік); · імпорт даних з відповідного зовнішнього XML-файла встановленого формату; · накладання та верифікація контрольних підписів на окремі форми та звіт вцілому; · робота з програмою декількох користувачів одночасно у локальній компьютерній мережі.

**Джерело: побудовано автором з використанням [4,5].*

Комп’ютеризація аудиторської діяльності повинна передбачати розробку та впровадження в аудиторську практику програмних продуктів, які б забезпечували автоматизацію виконання завдань з надання впевненості щодо різних предметів перевірки та супутніх послуг та включали б можливості експертних систем.

До основних перспектив розвитку програм з автоматизації аудиторської діяльності слід віднести: продовження інтеграції з системами бухгалтерського обліку; створення майстра з настроювання користувачами алгоритмів формування бухгалтерської й податкової звітності на основі імпортованих даних бухгалтерського обліку; вбудовування й регулярне відновлення методології аудиту в частині робочих документів аудитора, бази потенційних (типових) порушень; вбудовування можливості опису бізнес-процесів клієнта.

На шляху впровадження використання комп'ютерної техніки і технології в аудиті існує певне коло проблем, серед яких виділяють наступні:

—низький рівень розвитку аудиторського ринку, викликаний незначним періодом його становлення;

—аудит фінансової звітності відповідно до міжнародних стандартів багато в чому має за основу так зване «професійне судження аудитора», яке ґрунтується на його досвіді та інтуїції. Тобто, «бездумна» комп'ютеризація аудиту може призвести до такої його автоматизації, яка потягне за собою ряд помилок при проведенні аудиту;

—різна галузева спеціалізація клієнтів аудиторських фірм, що при динамічно мінливому законодавстві заважає детально налагодити спеціалізовані системи на усі можливі випадки;

—ряд методичних проблем, зокрема, необхідність розроблення методичних підходів реалізації трансформаційних процедур перетворення фінансових звітів по заданих форматах, не розголошуючи при цьому комерційну таємницю тих аудиторів, які вже виконують подібні замовлення й знають, як цю роботу виконувати;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

—низький рівень комп'ютерної грамотності користувачів [2].

Складність вирішення зазначених проблем за допомогою спеціалізованого
програмного забезпечення полягає в тому, що забезпечення доступу до інформаційно-довідникових систем зовсім не рівнозначно систематизації нормативної інформації, яка необхідна аудитору для перевірки. Аудитору потрібна спеціалізована система добору інформації, яку повинні проводити фахівці-методологи, й інформацію, яка в ній циркулює, слід безперервно аналізувати. Сьогодні такої інформаційної системи на українському ринку поки не існує [3].

Висновки. Отже, з одного боку мають місце переваги застосування комп'ютерної техніки та інформатизації при проведенні аудиту, які можна згрупувати за критеріями (зменшення кількості даних, що опрацьовуються вручну; економія часу на виконання одноманітних прийомів порівняння фактичних даних з обліковими; в автоматичному порядку перевірка тотожності чи взаємної ув'язки показників різних форм звітності; зберігання і багаторазове використання отриманих даних; здійснення попередньої оцінки результатів робіт за відхиленням), а з іншого виникають додаткові проблеми: питання захисту комп'ютерної інформації, створення нових методичних основ, прийомів, удосконалення та створення на основі бухгалтерських програм аудиторських програмних продуктів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України "Про аудиторську діяльність" [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3125-12
2. Івахненков С.В. Автоматизація аудиту в Україні та світі : підходи і програмне забезпечення // Аудитор України. — 2007. — №3. — С.19–24.
3. Кисла Т. Г. Проблеми автоматизації аудиту [Електронний ресурс] / Кисла Т. Г. Король Г. О. — Режим доступу : http://rusnauka.com
4. Програмне забезпечення аудиту [Електронний ресурс] / Кисла Т. Г. Король Г. http://kr-diplom.kiev.ua
5. Програмне забезпечення аудиту «КІТ. Аудит» [Електронний ресурс] / Кисла Т. Г. Король Г. http://www.kit-audit.com.ua

УДК 657.6:658.11

ОРГАНІЗАЦІЯ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

К.О. Вельховацька, студентка

Науковий керівник: асистент Чебан Ю.Ю.,

Миколаївський національний аграрний університет

Анотація: *В статті розглянуто процес здійснення внутрішнього аудиту на підприємстві.*

Ключові слова: *аудит, внутрішній аудит, зміст внутрішнього аудиту, види внутрішнього аудиту, необхідність внутрішнього аудиту.*

Постановка проблеми. Сучасна економічна ситуація країни та діяльність великих підприємств передбачає здійснення комплексу заходів щодо удосконалення їхньої діяльності для підтримки конкурентоспроможності на ринку та підвищення прибутковості. Одним із способів покращення становища підприємства та підтримки його в конкурентоспроможному стані є здійснення внутрішнього аудиту, основним завданням якого є виявлення відхилень в діяльності підприємства та розробка рекомендацій щодо їх усунення. В результаті виконання даного завдання внутрішнього аудиту визначається ефективність його функціонування, яка залежить від рівня його організації та здійснення на підприємстві.

Аналіз останніх досліджень. В економічній літературі питання організації внутрішнього аудиту розкрито недостатньо, оскільки більшість вчених розглядають або організацію зовнішнього аудиту, або питання організації внутрішнього аудиту на підприємстві з огляду на теоретичний аспект. Дане питання слід розглянути через призму практики, оскільки внутрішній аудит ще не досить поширений на українських підприємствах, а отже, необхідно надати певні рекомендації щодо організації даної діяльності на підприємстві.

Питання організації внутрішнього аудиту на підприємстві досліджували Н.А. Бортник, А.Н. Бортник, Я.В. Мех. [4], Ф.Ф. Бутинець [5], П.Н. Майданевич,

Абдул Каюм, С.К. Федосеев, О.А. Олейник [6], П.Н. Майданевич, Є.І. Волошина [1]; В.П. Пантелєєв, М.Д. Корінько [7], В.С. Рудницький [8], А.М. Сонін [9], А.Н. Сушкевич [10].

Виклад основного матеріалу. Здійснення внутрішнього аудиту на підприємстві – це основна ділянка функціонування системи внутрішнього контролю, яка полягає в перевірці діяльності певного структурного підрозділу та винайденні шляхів її удосконалення. Якісне здійснення внутрішнього аудиту залежить передусім від вдалої організації його процесу, який слід покласти на керівника підприємства та систему внутрішнього аудиту, при взаємодії яких можливо створити необхідне внутрішнє нормативне забезпечення та порядок організації внутрішнього аудиту, необхідних для здійснення внутрішнього аудиту, який би внаслідок своєї діяльності приносив би максимальну користь підприємству.

Об'єктом внутрішнього аудиту є суб'єкт господарювання та його окремі структурні підрозділи, господарські, в тому числі технологічні процеси, що вибуваються на підприємстві.

Предметом внутрішнього аудиту є:

- система управління підприємством та його структура;
- стан дотримання вимог законів, нормативних актів, розпоряджень адміністрації, система бухгалтерського обліку, система внутрішнього контролю, система управління ризиками;
- стан використання та збереження майна і рівень забезпечення ресурсами та їх використання, окремі бізнес-процеси, процедури, тощо.

Основним завданням внутрішнього аудиту є незалежна об'єктивна оцінка економічних, організаційних та інформаційних характеристик підприємства з метою висловлення думки щодо їх відповідності та адекватності, розробка рекомендацій щодо їх удосконалення, а також підвищення ефективності господарювання.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Для ефективного та результативного проведення внутрішнього аудиту необхідно дотримуватись певних принципів. До таких принципів ми відносимо наступні:

1) оперативності - для здійснення прибуткової господарської діяльності підприємства слід проводити її аналіз для надання актуальної інформації щодо її результаті;

2) комплексності - перевірку певного підрозділу необхідно проводити таким чином, щоб охопити всі об'єкти, які її стосуються;

3) обачливості - при здійсненні перевірки службі внутрішнього аудиту необхідно враховувати те, що певні показники діяльності підприємства можуть бути викривлені);

4) запобігливості - здійснення перевірки передбачає виявлення проблемних моментів в діяльності підрозділу та пошук можливих шляхів їх вирішення.

Розглянуті принципи організації процесу внутрішнього аудиту є основою раціональної його побудови.

Проведення внутрішнього аудиту можна умовно поділити на три послідовних етапи, послідовна зміна яких дозволяє отримати максимальну користь від проведеної перевірки. Процес здійснення внутрішнього аудиту можна поділити на наступні стадії:

1. Підготовча стадія, яка пов'язана з документальним оформленням перевірки та інструктажем персоналу щодо її здійснення включає:

– вибір об'єкта перевірки. Керівник підприємства видає наказ про здійснення

перевірки відповідно до річного плану або за побажанням власника;

– видача "технічного завдання". Учасники аудиторської групи повинні бути ознайомлені з об'єктом їхнього дослідження та питаннями, які перед ними ставляться;

– затвердження плану та попередньої програми аудиторської перевірки. На основі технічного завдання відповідальна особа розробляє, а керівник

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

підприємства та служби внутрішнього аудиту затверджують план та програму

перевірки, відповідно до якого аудитори здійснюють внутрішній аудит на підприємстві.

2. Проведення перевірки. На даному етапі здійснюються основні процедури, пов'язані з перевіркою:

– ознайомлення з результатами попередньої перевірки. Проводиться аналіз висновку попередньої перевірки, а саме виявлені відхилення в роботі данного підрозділу

– здійснення перевірки – застосування прийомів і методів перевірки в певній послідовності, які забезпечують оперативність та результативність здійснення перевірки.

Враховуючи специфіку діяльності підрозділу, який перевіряється, группа внутрішніх аудиторів може використовувати фактичні або документальні методи здійснення внутрішнього аудиту

Виходячи з того, що однією з функцій внутрішнього аудиту є контроль за здійсненням господарської діяльності підприємства, вважаємо за доцільне використовувати прийоми і методи контролю при здійсненні внутрішніми аудиторами своїх обов'язків. Проте, не всі прийоми контролю слід застосовувати при здійсненні внутрішнього аудиту, а лише наступні:

– фактичні методи контролю, тобто методи, які забезпечують безпосередній

зв'язок з об'єктом обліку, а не із задокументованою його частиною:

а) огляд – безпосереднє вивчення певних об'єктів обліку, що виконують ті чи інші функції, а також, якщо це вимагалось, фіксацію важливої інформації про особливості розглянутих об'єктів;

б) обстеження – безпосереднє вивчення певного об'єкта;

в) перевірка фактів по заключній операції – застосовується для економії часу, коли можна не здійснювати перевірку всіх документів і бухгалтерських записів;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

г) контрольний запуск сировини і матеріалів – проводять з метою визначення достовірності діючих норм і нормативів витрат сировини і матеріалів на виробництво продукції або обсягів будівельно-монтажних робіт.

Виходячи з визначень перших трьох методів, можемо сказати, що вони є дещо абстрактними, оскільки важко зрозуміти, які саме процедури повинні виконуватись при використанні даного методу. Вважаємо, що доцільно при фактичному контролі діяльності промислового підприємства застосовувати інвентаризацію та контрольний запуск сировини і матеріалів, оскільки при застосуванні першого методу ми бачимо результати господарської діяльності підприємства, а при застосування другого – можна передбачити відхилення в якості продукції, наприклад, перевіривши сировину перед початком виробничого процессу внутрішній аудитор страхує підприємство від створення браку в процесі виробництва. Звичайно, діяльність внутрішнього аудитора не виключає можливості виробництва бракованої продукції, проте може його дещо зменшити.

– документальна перевірка передбачає здійснення внутрішнього аудиту господарської діяльності підрозділу (підприємства) з метою перевірки документальної сторони діяльності підприємства. Даний вид перевірок так само важливий в діяльності підприємства, як фактичні, оскільки в ході здійснення перевірки зовнішніми органами найбільша увага приділяється саме документуванню операцій, так як саме через документування операцій перевіряючі органи визначають, наскільки повно та достовірно ведеться облік на підприємстві.

Зазначимо, що перевірка документів, які відображають господарську діяльність підприємства, може включати аспекти, які відображаються у видах документальної перевірки, а саме:

– формальна (за формою) – правильність заповнення документів (наявність всіх реквізитів);

– арифметична – правильність відображення суми операції;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

– нормативно-правова – відповідність здійсненої операції чинному законодавству України.

Якщо мова йде про перевірку документів, то варто пам'ятати, що для перевірки реальності та достовірності господарських операцій слід здійснювати наступні види перевірок

1) зустрічна перевірка документів – перевірка достовірності та правильності відображених в документах господарських операцій, здійснюється шляхом порівняння даних різних документів, що відносяться до однієї і тієї ж різних, але взаємопов'язаних господарських операцій та знаходяться в різних підрозділах підприємства або на інших підприємствах;

2) взаємна перевірка документів – порівняння різних за характером документів і облікових даних, в яких знайшли відображення господарські операції, що перевіряються;

3) контрольне порівняння – перевірка кількісної інформації про рух однорідних цінностей за між інвентаризаційний період;

4) хронологічна перевірка – перевірка документів, що відображають однотипні операції. Застосовується у випадку, коли є дані про розкрадання товарно - матеріальних цінностей, а при проведенні інвентаризації нестачі не виявлено [3].

Відзначимо, що найбільш трудомістким методом є останній, тому його застосовують лише у випадках, коли є відомості про можливі зловживання. Необхідно наголосити, що розмежування перевірок на документальні та фактичні відбувається лише теоретично, а на практиці ці два види перевірок поєднані між собою.

3. Результативна стадія вимагає:

– узагальнення та документування результатів перевірки;

– розробку рекомендацій для управлінського персоналу щодо управління об'єктом, який підлягав перевірці.

При здійсненні кожного етапу внутрішнього аудиту необхідно складати робочі документи, оскільки на їх основі складається аудиторський

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

висновок, який є результатом роботи осіб, задіяних в даній перевірці. Перевірка кожного етапу, вказаного в програмі внутрішнього аудиту, повинна супроводжуватись документуванням його результатів, що зумовлено наступними факторами:

1. Наявність робочих документів свідчить про те, що перевірка здійснювалась фактично, а не формально;

2. Наявність робочих документів дозволяє керівнику служби внутрішнього аудиту та уповноваженим власником органам оцінити якість роботи осіб, які

виконували перевірку;

3. Наявність робочої документації дозволяє логічно та правильно побудувати

аудиторський висновок.

Відповідно до етапів перевірки розрізняють три види робочих документів , які складаються:

– в ході планування – типові форми, розроблені службою внутрішнього аудиту для оцінки внутрішнього ризику, системи бухгалтерського обліку і т.д.;

– в процесі здійснення перевірки – документи, які містять записи аудитора про результати проведених процедур, передбачених програмою внутрішнього аудиту [4];

– після закінчення перевірки – документи, які містять висновки, зроблені в ході перевірки [4].

Найголовніші вимоги щодо організації внутрішнього аудиту:

– забезпечення перевірки у мінімальних обсягах інформаційними матеріалами, що об'єктивно відображають стан справ;

– організація перевірок у відповідності до принципів організації внутрішнього аудиту;

– забезпечення працівників чинними нормативними документами для забезпечення нормальної роботи системи внутрішнього аудиту;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

– забезпечення надання достовірної інформації, необхідної для здійснення

перевірки;

Даний аспект організації процесу внутрішнього аудиту, на наш погляд, покликаний для забезпечення зручної роботи як системи внутрішнього аудиту, так і працівників підрозділу, який перевіряється. Оскільки основним користувачем результатів діяльності системи внутрішнього аудиту є управлінський персонал, то цілком логічно, що робота системи внутрішнього аудиту покликана виконувати завдання управлінського персоналу з дотриманням нормативно-правових актів України та внутрішніх розпорядчих документів

Висновки. В Україні питання організації процесу внутрішнього аудиту досліджено на недостатньому рівні, оскільки відсутній практичний аспект висвітлення даного питання. В результаті проведеного дослідження виявлено, що:

1. При проведенні перевірки працівникам служби внутрішнього аудиту необхідно керуватись принципами, за допомогою яких вони виконують свої обов'язки на належному рівні з метою задоволення потреб всіх користувачів результатів перевірки;

2. Процес здійснення внутрішнього аудиту доцільно розподілити на три стадії з метою постановки відповідних завдань, які необхідно виконати внутрішнім аудиторам для досягнення максимального ефекту від перевірки.

3. При проведенні перевірки слід пам'ятати, що не можна переходити до наступного етапу, не закінчивши попереднього, оскільки протилежна ситуація може спричинити незлагоджену роботу служби внутрішнього аудиту та підрозділу або об'єкту, який перевіряється.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аудит. Учебное пособие / Под ред. к.э.н., доц. Майданевича П.Н., к.э.н., асс. Волошиной Е.И. – Симферополь: ЧП «Предприятие Феникс», 2008. – 700с.

2. КаменськаТ. Необхідність створення служби внутрішнього аудиту на підприємстві / Т.Каменська // – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.visnuk.com.ua/article/one/Tetiana_KA5690094.html

3. Касаткін С. Огляд стандартів внутрішнього аудиту / С.Касаткін // Головбух. – 2008. – № 58. – С. 41-46.

4. Коблянська Г.Ю. Організація внутрішнього аудиту на підприємстві. / Г.Ю.Коблянська, В.С. Бобошко // Облік і фінанси АПК: бухгалтерський портал. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://magazine.faaf.org.ua/content/view/1040/35/

5. Ліщинська Л. Б. Сутність внутрішнього аудиту, його проблемні аспекти розвитку в Україні та шляхи їх вирішення / Л.Б.Ліщинська, К.А. Коцюбинська // http://www.rusnauka.com/10_NPE_2011/Economics/7_83013.doc.htm

6. Ліщинська Л.Б. Проблеми організації та розвитку внутрішнього аудиту /Л.Б.Ліщинська, О.О. Підлісна // – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/9_KPSN_2011/Economics/7_83917.doc.ht

7. Міжнародні професійні стандарти внутрішнього аудиту // – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.iia-ru.ru

8. Немченко В.В. Практичний курс внутрішнього аудиту. / В.В. Немченко, В.П. Хомутенко, А.В. Хомутенко / За редакцією Немченко В.В. Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 240 с.

9. Сагайдак Р.А. Організація внутрішнього аудиту і оцінка його ефективності і сільськогосподарських підприємствах / Р.А.Сагайдак // Облік і фінанси АПК: бухгалтерський портал – [Електронний ресурс] – Режим доступу:http://magazine.faaf.org.ua/content/view/1038/35/

10. Філозоп О.В. Організація процесу внутрішнього аудиту на підприємстві / О.В.Філозоп //Міжнародний збірник наукових праць. – 2009. – №1.

УДК 657.631.8(477)

СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОГО АУДИТУ

Ю.В. Висоцька, студентка

Науковий керівник: асистент Чебан Ю. Ю.

Миколаївський національний аграрний університет

В роботі розглянуті стан ринку аудиторських послуг, особливості і перспективи його розвитку.

Ключові слова: *аудит,аудиторська діяльність, аудиторські послуги, аудиторська фірма.*

Постановка проблеми. Аудит в Україніфактичновідбувся як професія й окремий вид інтелектуальногобізнесу. Подальшийогорозвитокобумовленийринковимспрямуваннямекономікикраїни, необхідністюнезалежногооб'єктивного контролю господарськоїдіяльностіпідприємств.

Вагомим є необхідність професійного підтвердження достовірності їх фінансової звітності у інтересах власників, користувачів та зацікавлених сторін [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку ринку аудиторських послуг є предметом особливої уваги економічної науки. У вітчизняній літературі приділяється значна увага розвитку аудиту в Україні. Це наслідок стрімкого розвитку світової економіки, необхідність гнучкого пристосування до змін, їх детального дослідження та контролю. Великий внесок у розробку теоретичних основ і методологічних підходів щодо шляхів удосконалення аудиторських перевірок та аудиторського контролю в цілому внесли провідні вчені-економісти: М. Т. Білуха, А. Білоусов, В. Г. Гетьман, М. Я. Дем'яненко, В. П. Завгородній, Г. Г. Кірейцев, М. В. Крапивко, Б. Ф. Усач та інші вчені.Тому нашій державі для подальшого розвитку аудиторської діяльності необхідними є практичні втілення інноваційних механізмів розвитку аудиту.

Постановка завдання. Метою статті є характеристика сучасного стану аудиту в Україні, визначення основних тенденцій розвитку ринку аудиторських послуг,дослідження головних проблем у сфері аудиторської діяльності, які потребуютьрозв'язання для побудови якісної національної системи аудиту в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аудиторські послуги стали більш диверсифікованими, зокрема за напрямами та інтересами замовників.

Водночас, мають місце на ринку аудиторські фірми (аудитори), які взагалі не займаються аудитом, а надають лише консалтингові та інші послуги. Світові тенденції розвитку аудиторських послуг свідчать про скорочення аудиторськими фірмами обсягів консалтингових послуг або виділення з них суб'єктів, що надають консалтингові послуги, у окремі структури. В Україні існують регіони, де аудит у загальному обсязі аудиторських послуг займає близько 30%. Це Вінниця, Херсон, Чернігів, Миколаїв, Запоріжжя і Луганськ. У більшості випадків причина таких показників - це диверсифікація, бажання утримати клієнта різноманітністю послуг, що надаються, шукаючи альтернативні джерела доходів [2].

Український аудит є саморегульованою діяльністю. Офіційним регулятором вітчизняного аудиту є Аудиторська палата України, яка створюється і функціонує як незалежний самостійний орган і є юридичною особою, що вирішує важливі питання у сфері методологічного й організаційного управління аудитом в Україні. Повноваження Аудиторської палати України поширюються на такі важливі сфери аудиторської діяльності:

- сертифікація аудиторів;
- підвищення кваліфікації аудиторів;
- реєстрація аудиторських фірм та аудиторів – приватних підприємців і ведення реєстру суб'єктів аудиторської діяльності;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

- стандартизація аудиторської діяльності (застосування стандартів аудиту і кодексу професійної етики);

- контроль якості аудиторських послуг [1].

В Україні також існують професійні об'єднання аудиторів, членами яких на 75 - 100 % є сертифіковані аудитори: Спілка аудиторів України, Федерація бухгалтерів тааудиторів України, Українська асоціація бухгалтерів та аудиторів, Гільдія професійнихвнутрішніх аудиторів, Український інститут внутрішніх аудиторів як підрозділМіжнародного Інституту внутрішніх аудиторів та ін.

Система контролю якості аудиту забезпечує виконання контрольних функцій надвох рівнях: зовнішньому й внутрішньому.

Зовнішній контроль якості аудиту в Україні здійснюється за двома основними напрямками: контроль за рівнем професіоналізму аудиторів;контроль за дотриманням аудиторами чинного законодавства України, етики аудиторів, міжнародних стандартів аудиту.

Оцінки тенденцій розвитку аудиторської діяльності та українського ринку аудиторських послуг за останні десять років показують наступне.

1. Розширюється правове поле аудиту з точки зору посилання законодавця чи органів виконавчої влади на аудиторську діяльність або на необхідність використанняпослуг суб'єктів аудиту в господарській діяльності.

2. Спостерігається певне розшарування суб'єктів аудиту на успішні фірми й фірми — аутсайдери, з'являється умовно «реальний сектор» професійних аудиторськихпослуг [1].

На динаміку кількості аудиторських фірм та їх розміщення на території України впливає стан і розвиток національної економіки, окремих її галузей, розміщеннявиробничих сил тощо.

3. Активність діяльності аудиторських фірм, їх доходи і оплата праці аудиторів суттєво різняться за регіонами.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

4. У загальній кількості замовлень, що виконуються вітчизняними аудиторами, переважає частка супутніх аудиторських послуг.

5. Відбуваються якісні зміни структури попиту і розширення ринку видів аудиторських послуг та його диференціація за напрямами або інтересами замовників.

6. Спостерігається збільшення кількості аудиторських послуг і вони є дорожчими урегіонах, де концентрація капіталу та наявність потужних суб'єктів господарюваннябільша, ніж у інших частинах країни [3].

7. Найуспішніші з точки зору фінансових результатів аудиторські компанії зосереджені у містах Київ, Донецьк, Дніпропетровськ, Одеса, Львівта Харків.

8. Для діяльності крупних аудиторських компаній (переважно м. Київ) характернатака позитивна тенденція, як нове розуміння аудиту замовниками (крупнимивітчизняними підприємствами) як складової корпоративного іміджу.

9. Поряд з вітчизняними аудиторськими фірмами і аудиторами – приватними підприємцями у сфері аудиту працюють міжнародні аудиторські компанії, яким належитьтретина українського ринку аудиторських послуг. Середньорічний темп приросту бізнесуміжнародних аудиторських компаній становить майже 30 %, їх клієнтами переважно єтранснаціональні компанії й крупні вітчизняні підприємства.

Діяльність міжнародних аудиторських компаній впливає на формування кон'юнктури ринка аудиторських послуг в Україні, у якому вони мають сегменти:аудит фінансової звітності відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності, якийпроводиться відповідно до вимог міжнародних стандартів аудиту; виконання масштабнихдержавних замовлень, що фінансуються через світовий банк, організація і супроводженняугод щодо поглинання і злиття компаній та ін.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Зменшенню рівня монополізації аудиторських послуг фірмами-нерезидентами і підвищенню якості аудиту сприяє збільшення кількості українських аудиторських фірм,які входять чи намагаються увійти у іноземні мережі.

Вітчизняні аудиторські фірми є неконкурентоспроможними у порівнянні з фірмами-нерезидентами, що обумовлено як об'єктивними, так і суб'єктивними чинникамиукраїнського сьогодення. Важливе значення для подолання цієїпроблеми має реалізація проектів об'єднання вітчизняних аудиторів у асоціації, створеннянаціональної мережі з метою підвищення конкурентоспроможності українського аудиту.

Варто зазначити, що фахівці у сфері аудиту очікують позитивний вплив зовнішніх факторів на розвиток аудиторського бізнесу в Україні, якими можуть стати підсиленняінтернаціоналізації економіки країни, розміщення акцій українських підприємств наміжнародних біржах, а також пошук стратегічних інвесторів [4].

Отже, можна стверджувати, що вітчизняний аудит пройшов певний шлях свого становлення і розвитку, у результаті чого накопичений відповідний досвід практичногоаудиту і професійного підтвердження достовірності фінансової звітності, що надаєтьсякористувачам і зацікавленим сторонам. Однак аудит у нашій державі має нетривалуісторію, тому разом з певними надбаннями у сфері аудиторської діяльності залишаютьсядосить велике коло проблем, пов'язаних з використанням і подальшим розвитком аудиту.

Серед них заслуговують на увагу і потребують вирішення у найближчому майбутньому наступні проблемні питання аудиту:

1. Корумпованість та кримінальність економічних відносин, що ускладнює практичну реалізацію етичних принципів аудиту.

2. Відсутність реального ринку фінансових послуг і ринку цінних паперів і, як наслідок, недостатня зацікавленість рядового власника у достовірності фінансовоїзвітності та фінансових результатів.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

3. Низький загальний рівень корпоративної культури.

4. Невпорядкованість термінології у сфері контролю, існування багатьох різновидів контрольних дій, що мають назву «аудит»: екологічний аудит, податковий аудит,енергетичний аудит, аудит з охорони праці, аудит ефективності використання коштів,аудит з метрології та ін.

5. Відсутність законодавчої ініціативи у професійних об'єднань аудиторів і можливості їх впливу на державні регуляторні органи, що гальмує реалізацію будь-якихінновацій у галузі аудиторської діяльності та розвитку професіонального аудиту.

6. Відсутність національної системи зовнішнього контролю якості аудиту.

7. Недоліки у організації діяльності й недостатньо ефективний менеджмент у сфері малого і середнього аудиторського бізнесу.

8. Наявність нерівних прав і можливостей для проведення аудиту вітчизняними та зарубіжними аудиторськими фірмами.

9. Вітчизняний аудит концентрується переважно на бухгалтерському і податковому обліку, все ще залишаючи відтінки фіскального контролю.

10. На рівні аудиту фінансової звітності залишаються проблемними питання щодо визначення критеріїв суттєвості, рівня аудиторських ризиків, ознак безперервностіфункціонування, застосування статистичних методів вибіркового дослідження в аудиті,особливостей організації і методики аудиту в умовах використання інформаційних технологій.

11. Не вирішеними також залишаються проблеми, пов'язані зі страхуванням ризиків аудиторської діяльності і визначенням механізму формування відповіднихстрахових резервів аудиторськими фірмами.

Підсумовуючи оцінку досягнутих результатів і проблем, що мають місце в аудиторській діяльності, слід зазначити, що визначення перспектив її подальшоговдосконалення потребує, по-перше,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

комплексного дослідження впливу як внутрішніх, так і зовнішніх факторів на розвиток аудиту в Україні, по-друге,— проведенняпослідовної, наполегливої роботи, спрямованої на побудову в нашій державі національноїсистеми аудиту, яка б відповідала світовим стандартам.

Висновки. Отже, бачимо, що Україна має порівняно невеликий досвід функціонування аудиторської діяльності, існує ціла низка проблемних питань, які потребують якнайшвидшого вирішення, проте разом з тим наша країна має і потужний потенціал та перспективи розвитку незалежного аудиту.

Для вирішення вищезазначених проблем варто навести деякі напрями їх подолання та перспективи розвитку аудиту в Україні:

1) удосконалення законодавства щодо організації і методики забезпечення внутрішнього аудиту в Україні;

2) розробка механізму ціноутворення аудиту та аудиторських послуг шляхом вивчення міжнародного досвіду;

3) підвищення престижу аудиторської професії, надання впевненості у відповідності ціни та якості роботи аудитора;

4) розробка внутрішньо-фірмових методик аудиту, робочої документації;

5) розробка типових методик аудиторської перевірки у розрізі галузей їх функціонування;

6) скасування штучно вмонтованих елементів закордонної теорії та практики, які не тільки не мають обґрунтованого змісту, але й суперечать реальним потребам обліковців-практиків;

7) удосконалення навчальних планів підготовки обліковців у вищих навчальних закладах, адаптувати їх знання до потреб практики реального життя [3].

Аудиторські послуги в Україні розвиваються швидкими темпами, хоча і існують певні проблеми. Більш глибоке дослідження цих проблем

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

може стати основою для визначення пріоритетних напрямків вдосконалення аудиторської діяльності з огляду на перспективи розвитку ринкової економіки і відносин власності в Україні, а їх розв'язання сприятиме подальшому впровадженню аудиторської професії у господарську практику і формуванню у громадськості впевненості у високій професійній майстерності аудиторів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Калінська Т. А. Сучасний стан і проблеми вітчизняного аудиту // Т. А. Калінська // Науково-виробничий журнал. — 2010.— № 3, С.20– 22.
2. Усач Б. Проблеми розвитку аудиту в Україні Б. Усач // Регіональна економіка — 2007 — № 4 , С. 217– 222.
3. Редько О. Аудиторські послуги в Україні: перші кроки до ринку // Бухгалтерський облік і аудит. —2008. — № 11. — С.49– 55
4. К нам едетревизор // Деловой журнал «Компании и люди». —2006. — №1, с. 50–54.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 657.432:657.6

ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

Л.М Вишенська., студентка

Науковий куерівник: асистент Чебан Ю.Ю.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розкрито значення, мета і завдання аудиту, а також обґрунтовано основні проблемні питання аудиту дебіторської заборгованості.

Ключові слова: аудит, дебіторська заборгованість, розрахунки з дебіторами, резерв сумнівних боргів.

Постановка проблеми. Сучасний стан економіки України характеризується кризою платежів, коли дебіторська заборгованість підприємств досягає значних сум. Аудит дебіторської заборгованості проводиться з метою забезпечення мінімальних гарантій для користувачів фінансової звітності щодо достовірності, реальності, повноти та законності наведеної інформації про неї.

Контроль, зокрема і аудит дебіторської заборгованості, є актуальним питанням, оскільки відбувається стимулювання підприємства до проведення інвентаризації дебіторської заборгованості та впровадження заходів щодо зменшення обсягу і стягнення заборгованості.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми аудиту дебіторської заборгованості досліджували вітчизняні і зарубіжні вчені, такі, як Ф.Ф. Бутинець , Н.В. Карчова, О.М. Кияшко, Н.В. Курта, та інші. Враховуючи надбання науковців, залишаються невирішеними ряд теоретичних та практичних питань щодо аудиту дебіторської заборгованості, які потребують особливої уваги та подальшого розвитку у сфері забезпечення аудиту.

Постановка завдання. Метою статті є визначення особливостей проведення аудиту дебіторської заборгованості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Підприємства у процесі діяльності ведуть розрахунки з постачальниками, підрядниками, покупцями, замовниками, підзвітними особами, бюджетом, дебіторами та кредиторами.

Дебіторська заборгованість є важливою складовою частиною цих розрахунків, оскільки має суттєвий вплив на фінансову стабільність підприємства, є одним з основних показників, які характеризують фінансовий стан підприємства.

На думку Карчова Н.В. дебіторська заборгованість суттєво погіршує фінансове положення підприємства, вона є іммобілізацією грошових коштів відверненням їх з господарського обігу, що призводить до спаду темпів виробництва і результативних показників діяльності підприємства, оскільки прострочена дебіторська заборгованість підлягає віднесенню на затрати підприємства [7] .

Відповідно до вимог Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» (далі за текстом П(С)БО) сума заборгованості дебіторів на певну дату визнається активом, якщо існує ймовірність того, що підприємство отримує в майбутньому економічні вигоди та можливо достовірно визначити її суму [8].

Метою аудиту дебіторської заборгованості є встановлення достовірності даних щодо стану розрахунків, повноти і своєчасності відображення інформації у зведених документах та облікових регістрах, правильності ведення обліку розрахунків відповідно до прийнятої облікової політики.

При плануванні та здійсненні аудиторських процедур, оцінці отриманих матеріалів і представленні результатів перевірки дебіторської заборгованості аудитор повинен враховувати, що невиконання клієнтом вимог законодавчих та нормативно-правових актів України може стати причиною перекручення фінансової звітності підприємства й істотно вплинути на фінансові результати діяльності клієнта.

Важливим етапом на шляху успішного проведення аудиторської перевірки стану дебіторської заборгованості та підготовки достовірного висновку про стан його господарства та фінансів є перевірка наявності та

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

аналіз формування облікової політики підприємства, а саме моменти, що стосуються обліку дебіторської заборгованості.

Аудиторові необхідно досягнути такої обізнаності про системи обліку та внутрішнього контролю дебіторської заборгованості, яка дозволить йому спланувати аудит і розробити ефективний підхід до його проведення. Аудитору слід використовувати професійні знання для оцінки ризику аудиту й підготовки аудиторських процедур, необхідних для зменшення ризику для сприятливого рівня.

У зв'язку із цим основними завданнями аудиту дебіторської заборгованості є:

1) установлення реальності дебіторської заборгованості та простроченої заборгованості (за якою минув строк позовної давності);

2) перевірка правильності списання заборгованості, строк позовної давності якої минув;

3) перевірка достовірності відображення в обліку дебіторської заборгованості залежно від прийнятого методу визначення реалізації;

4) перевірка правильності та обґрунтованості списання заборгованості;

5) дослідження правильності оформлення і відображення в обліку заборгованості за виданими авансами, пред'явленими претензіями.

Законодавчо-нормативною базою перевірки дебіторської заборгованості є:

- Закон України «Про аудиторську діяльність» від 22.04.1993 №3125-XII (зі змінами і доповненнями) [1];

- Міжнародні стандарти аудиту [3];

- Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" від 16 липня 1999 р. № 996—XIV» (зі змінами і доповненнями) [2];

- Національні П(С)БО , затверджені відповідними наказами Мінфіну України: 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»; 2 «Баланс»; 3 «Звіт про

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

фінансові результати»; 4 «Звіт про рух грошових коштів»; 10 «Дебіторська заборгованість»; 15 «Дохід»; 16 «Витрати» [5];

- План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений Наказом Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 р. № 291 [4] та Інструкція про його використання [4] та інші.

Як свідчить зарубіжний і вітчизняний досвід, аудиторська перевірка складається з окремих послідовних етапів, які в узагальненому вигляді можна назвати так: підготовчий, проміжний, етап фізичної перевірки, основний (етап аудиту окремих статей звітності), заключний етап. Вважається, що аудитор повинен приступити до виконання аудиту ще до закінчення звітного періоду, який буде перевірятись. На жаль, цього правила не завжди дотримуються українські аудитори, що деякою мірою погіршує якість аудиту.

При проведенні аудиту дебіторської заборгованості спочатку перевіряється наявність та правильність оформлення первинних документів та здійснюється оцінка синтетичного й аналітичного обліку дебіторської заборгованості.

Наступним етапом є встановлення реальності дебіторської заборгованості. Водночас необхідно перевірити правильність списання заборгованості, строк позовної давності якої минув.

У ході аудиту важливе місце займає перевірка належної класифікації дебіторської заборгованості.

Не меншого значення набуває оцінка стану дебіторської заборгованості. Відповідно до П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» дебіторська заборгованість має відображатись у балансі за чистою реалізаційною вартістю, тобто за реальною сумою заборгованості, яку підприємство може мати [5].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Перевірка правильності розрахунків за дебіторською заборгованістю здійснюється за їх видами: оплата коштами, векселями, застосування бартерних операцій, розрахунки іншими матеріальними цінностями [9].

Основними джерелами інформації аудиту дебіторської заборгованості є:

- первинні документи (договори, рахунки-фактури, накладні, звіти касира, касові ордери, банківські виписки);
- регістри синтетичного та аналітичного обліку розрахунків з дебіторами;
- головна книга;
- форма річної фінансової звітності № 1 "Баланс", форма № 2 "Звіт про фінансові результати", форма № 3 "Звіт про рух грошових коштів", форма № 5 "Примітки до річної фінансової звітності";
- звіти аудиторів, акти документальних ревізій;
- акти звірок;
- документи щодо претензійно-позовних справ тощо.

Типовими порушеннями, які трапляються під час перевірки ведення обліку дебіторської заборгованості, є: неправильна кореспонденція рахунків під час відображення в обліку операцій; невідповідність даних аналітичного і синтетичного обліку; зарахування отриманих сум дебіторської заборгованості на погашення заборгованості невідповідних дебіторів; арифметичні неточності; відображення дебіторської заборгованості на фіктивних рахунках неіснуючих клієнтів або за фіктивними нетоварними операціями; списання нестач і крадіжок за рахунок збільшення дебіторської заборгованості тощо [6].

Перевірку правильності оцінки дебіторської заборгованості та розрахунку величини сумнівних боргів – одне з завдань дебіторської заборгованості. У процесі перевірки правильності створення резерву сумнівних боргів перевіряють доцільність обраного методу створення резерву

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

сумнівних боргів, а також правильність розрахунку коефіцієнта сумнівності та нарахування резервів сумнівних боргів.

На заключному етапі інформація отримана в ході аудиторської перевірки повинна бути задокументована в робочих документах. Робочі документи аудиту дебіторської заборгованості відображають інформацію з питань, що підлягають перевірці:

- методики проведеного аудиту;
- проведених під час перевірки тестів;
- зроблених аудитором висновків та прийнятих рішень і рекомендацій.

Висновки. У даний час в Україні відбуваються істотні зміни в господарській, економічній і соціальній діяльності підприємств. Це призводить до об'єктивної необхідності зміни системи аудиту та контролю дебіторської заборгованості .

Раціональна організація та оптимальна методика контролю за станом розрахунків сприяє зміцненню договірної та розрахункової дисципліни, виконанню зобов'язань щодо постачання продукції у запланованому асортименті і якості, підвищенню відповідальності підприємств щодо дотримання розрахункової дисципліни, зменшенню дебіторської заборгованості, прискоренню обертання засобів і, як наслідок, поліпшенню фінансового стану підприємства. Це, в свою чергу, значно підвищує роль і значення аудиту.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України "Про аудиторську діяльність" від 22.04.1993 р. № 3125-XII в редакції Закону України № 140-V від 14.09.2006 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3125-12.

2. Закон України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні" від 16.07.99 р № 996 – XIV [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14.

3. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг (видання 2010 року) [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://apu.com.ua/msa.

4. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом МФУ від 30.10.1999 № 291 [Електронний ресурс] –Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99.

5. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.vobu.com.ua/ukr/legislations/index.

6. Бутинець Ф. Ф. Аудит : [навчальний посібник. Видання 3-тє, доповнене і перероблене] / Бутинець Ф. Ф. – Житомир : ПП "Рута", 2006. – С. 512.

7. Карчова Н.В. Аналіз дебіторської заборгованості як інструмент підвищення ефективності аудиту / Н.В. Карчова // Управління розвитком.–2008. –№2.– С. 52–53.

8. Кияшко О.М. Необхідність облікового забезпечення управління дебіторською заборгованістю підприємства / О.М. Кияшко // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 3 (93). – С. 190–196.

9. Курта Н.В. Сучасні проблеми управління дебіторською заборгованістю / Н.В. Курта // Держава та регіони. – 2008. – №6. – С. 370–373.

УДК 657.6:658.14/17(047.32)

АУДИТ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ТА НАПРЯМИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

І. М. Голота, студентка

Науковий керівник: асистент Чебан Ю.Ю.

Миколаївський національний аграрний університет

Анотація. *Розкрито сутність, зміст та необхідність аудиту фінансової звітності, алгоритм його проведення. Узагальнено проблемні питання аудиту фінансової звітності підприємства та запропоновано шляхи їх вирішення.*

Ключові слова: *аудит, фінансова звітність, алгоритм аудиту фінансової звітності.*

Постановка проблеми. Розвиток методології аудиту повинен враховувати тенденції і процеси, які відбуваються у змінах підходів до формування фінансової звітності тому, що застосовувана концептуальна основа фінансових звітів виступає ключовим моментом, що формує підґрунтя для забезпечення якості кінцевого результату надання аудиторських послуг. Досягнення якості фінансової звітності залежить від цілісності кожної із складових у ланцюгу процесів, що забезпечують процес складання, представлення та використання фінансової звітності [4].

Важлива увага має приділятися аудиту фінансової звітності, адже дедалі частіше прослідковується ситуація, коли інформація у бухгалтерському обліку не відповідає даним фінансової звітності, що пояснюється намаганням управлінського персоналу прикрасити показники діяльності підприємства з метою підвищення його інвестиційної привабливості для користувачів. Проте на сьогоднішній день якість аудиту й аудиту фінансової звітності, зокрема, викликає багато нарікань. Саме тому питання дослідження аудиту фінансової звітності є дуже важливим і актуальним у наш час.

Метою статті є обґрунтування необхідності аудиторської перевірки фінансової звітності підприємства задля отримання якісної, достовірної та

зрозумілої інформації про його фінансовий стан, для подальшого прийняття ефективних управлінських рішень.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Досягнення достовірності фінансової звітності є однією із найголовніших проблем сучасних бухгалтерів і аудиторів. Дана проблема вже ґрунтовно розглянута в спеціальній економічній літературі, зокрема такими авторами, як Білоус О. А., Бутинець Ф. Ф., Усач Б. Ф., Петрик О. А., Сопко В. В., Рудницький В. Я. та ін.

Виклад основного матеріалу. Найбільш повно сутність фінансової звітності розкривається через поняття, наведене у Законі України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні": фінансова звітність – бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період [2].

Ефективність проведення аудиту фінансової звітності напряму залежить від наявності інформаційної бази. Нормативно-правове забезпечення аудиту фінансової звітності забезпечує визначення концептуальних основ складання фінансової звітності, які розподіляються на: безпосередньо концептуальні основи складання фінансової звітності (Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні"); концептуальні основи складання фінансової звітності на рівні підприємства (виражені в обліковій політиці підприємства, документально оформлені Наказом про облікову політику та Наказом про організацію бухгалтерського обліку); концептуальні основи складання фінансової звітності на рівні аудитора (аудиторської фірми) (Міжнародні стандарти аудиту, а саме МСА 200 "Мета та загальні принципи аудиту фінансової звітності", Кодекс етики, внутрішньофірмові стандарти) [1].

Згідно з наказом Міністерства фінансів України від 7 лютого 2013 року № 73, фінансова звітність, для зменшення ризику того, що наведена в фінансових звітах інформація буде викривленою, повинна формуватися із

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

дотриманням якісних характеристик: достовірність, зрозумілість, доречність, зіставність [8].

Мета аудиту фінансової звітності – це висловлення аудитором думки про те, чи відповідає фінансова звітність у всіх суттєвих аспектах інструкціям, які регламентують порядок підготовки і подання фінансових звітів.

З уведенням МСА на правовому полі України виникає безліч проблем та ситуацій технічного характеру. Саме стандарти виступають на даний момент ефективним інструментом підвищення прозорості і зрозумілості інформації, яка розкриває діяльність суб'єктів господарювання, створює достовірну базу для визначення доходів і витрат, оцінки активів і зобов'язань, що надає можливість об'єктивно розкривати й відображати існуючі фінансові ризики у звітуючих суб'єктів.

МСА 200 «Загальні цілі незалежного аудитора та проведення аудиту відповідно до міжнародних стандартів аудиту» визначає те, що результат аудиту (зміст аудиторського висновку) має пряму залежність від виду концептуальної основи, що була використана під час складання фінансових звітів.

Загальна сукупність концептуальних основ фінансової звітності може бути поділена на дві великих групи, в залежності від того, яке призначення має фінансова звітність, що складається на їх основі. Якщо фінансова звітність направлена на задоволення загальних інформаційних потреб широкого кола користувачів у фінансовій інформації, то мова йде про «фінансову звітність загального призначення». В тому випадку, коли складення фінансової звітності направлена на задоволення потреб конкретних користувачів у її інформації, то така фінансова звітність буде називатись «фінансовою звітністю спеціального призначення».

Однак застосування МСА можливо тільки з урахуванням особливостей економіки України та розробкою внутрішньофірмових стандартів кожною аудиторською фірмою, які вирішують такі завдання, як: визначають єдині

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

організаційні й методологічні підходи до порядку надання аудиторських послуг; встановлюють обов'язкові мінімальні вимоги до забезпечення якості аудиту; регламентують систему внутрішньофірмового контролю [5].

На рисунку наочно, стисло та коректно зображено алгоритм проведення аудиту фінансової звітності, що також відображає можливі результати перевірки.

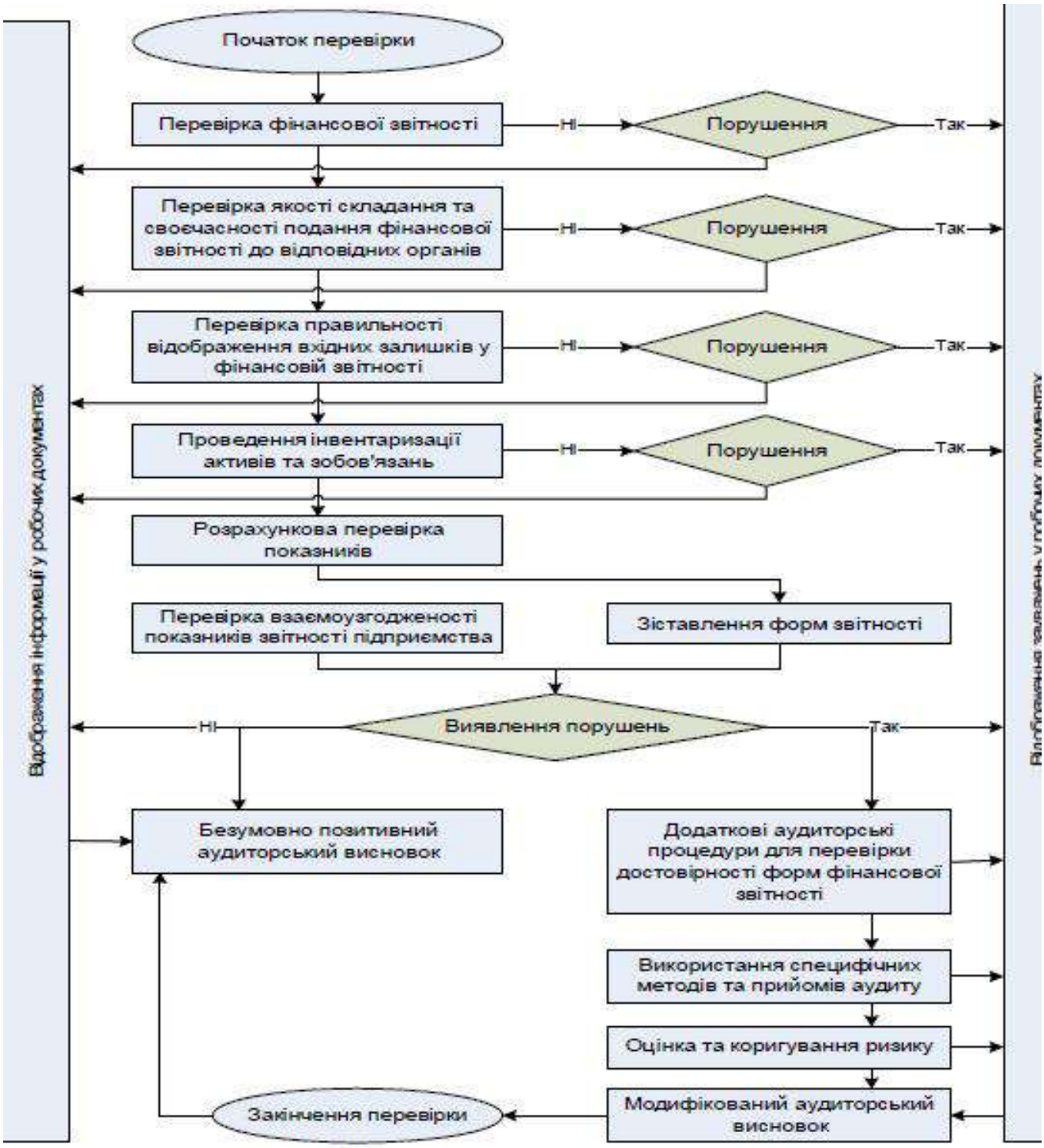

Рис.1. Алгоритм аудиторської перевірки фінансової звітності [7].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Під час проведення аудиту фінансової звітності аудитору не варто забувати про те, що навіть істотні помилки він може не виявити. Для зниження ризику невиявлення помилок аудиторські фірми мають впроваджувати в свою практику систему контролю якості, яка б забезпечувала обґрунтовану впевненість у тому, що сама фірма та її персонал діють відповідно до МСА і законодавчих та нормативних вимог, що регулюють аудиторську діяльність, а також у тому, що висновки, які надаються фірмою, відповідають умовам завдання.

Згідно з МСКЯ 1 система контролю якості фірми включає політику та процедури, що стосуються кожного з таких елементів: відповідальність керівництва за якість на фірмі; вимоги етики; прийняття завдання та продовження співпраці з клієнтом, виконання специфічних завдань; людські ресурси; виконання завдання; моніторинг.

Політика та процедури контролю якості встановлюються фірмою для покращення внутрішньої культури й розуміння персоналом того, що якість – це головне при наданні аудиторських послуг [6].

На шляху проведення аудиторської перевірки аудитору слід звернути увагу на проблемні питання щодо складання фінансової звітності.

Аудитор перевіряє правильність і своєчасність складання балансу, звіту про фінансові результати, звіту про рух коштів, звіту про власний капітал. Насамперед, слід встановити відповідність даних аналітичного обліку оборотам і залишкам на рахунках синтетичного обліку у Головній книзі, оборотних відомостях за синтетичними рахунками і балансу.

При цьому кожна стаття балансу має бути проінвентаризована і підтверджена актами звірки, довідками тощо.

Під час аудиту правильності оцінки статей балансу і фінансової звітності рекомендовано звернути увагу на такі проблемні аспекти: наявність дебіторської заборгованості, контроль її позовної давності, встановлення причини утворення простроченої дебіторської заборгованості, місце її виникнення та відповідальних осіб; обґрунтованість довгострокових

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

фінансових інвестицій, відстрочених податкових активів та інших необоротних активів; правильність оцінки незавершеного будівництва, виробничих запасів, готової продукції, товарів; реальність відображення у балансі основних засобів і нематеріальних активів; достовірність відображення в обліку заборгованості покупців і замовників за відвантажену продукцію, яка забезпечена векселями, і за виданими авансами у рахунок наступних платежів та сум нарахованих дивідендів, процентів, роялті, що підлягають надходженню; правильність сум по кожній статті власного капіталу; взаємну погодженість показників фінансової звітності [10].

Але ув'язка форм фінансової звітності, яка розробляється Мінфіном України, контролює лише правильність заповнення граф звітності, але вона зовсім не гарантує (не контролює) достовірність даних, проставлених у цих графах. Ув'язка може бути абсолютно правильною, а звітність недостовірною.

При дослідженні відповідності форм звітності аудитору потрібно використовувати як загальнонаукові, так і спеціальні методи дослідження: логічне мислення у поєднанні з методом порівняння, прийомами документального контролю, методами економічного аналізу. Як правило, для цієї перевірки використовуються таблиці, складені спеціалістами аудиторських фірм. При розробці таких таблиць слід брати до уваги специфіку ведення бухгалтерського обліку в деяких галузях промисловості та сферах діяльності, а також особливості господарських операцій ряду підприємств [3].

Результати аудиту фінансової звітності можуть бути оформлені у вигляді загального аудиторського висновку про достовірність фінансової звітності. І незважаючи на те, що аудитор відповідає за складання фінансової звітності та висловлює свою думку про неї, відповідальність за підготовку та надання фінансової звітності несе керівництво підприємства – клієнта.

Нераціонально та неефективно побудований аудит фінансової звітності підприємства може призвести до невиявлення викривлень, вмісту

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

фальсифікацій у звітності, яка стане інформаційним базисом для подальшого проведення аудиту. При цьому на основі здійсненого аудиту будуть надані певні висновки керівництву для прийняття управлінських рішень, які стануть високоризикованими та непередбачуваними для підприємства.

Отож, існує значна кількість проблем аудиту фінансової звітності, серед яких можливо виділити та конкретизувати такі: нестабільність законодавчої бази; формальний підхід до здійснення аудиту фінансової звітності; намагання стандартизувати фінансову звітність відповідно до міжнародних стандартів; використання шаблонних методів при здійсненні аудиту об'єкта перевірки; незрозумілість для керівництва підприємства необхідності проведення аудиту; недостатній рівень розуміння аудитором діяльності підприємства.

Для вирішення вищенаведених проблем доцільно застосовувати такі рекомендації: максимальне наближення методологічних засад бухгалтерського обліку відповідно до вимог міжнародних стандартів; створення ефективної та досконалої системи контролю якості, оскільки сьогодні якість вітчизняного аудиту взагалі й аудиту фінансової звітності зокрема викликає багато нарікань; удосконалення методики складання та ведення аудиторських робочих документів та порядок реалізації результатів аудиту на підставі внутрішньофірмових стандартів аудиту; вивчення аспектів використання меморандуму виправлених помилок за результатами аудиту та врегулювання законодавством відповідних питань щодо обов'язкового використання аудитором даного документа; створення ефективної та досконалої системи щодо законодавчого врегулювання реалізації результатів аудиту [9].

Запропоновані напрями дозволять надалі знизити аудиторський ризик, уникнути появу істотних помилок при здійсненні аудиту та реальніше оцінити фінансово-господарський стан підприємства.

Висновки. Отже, аудит фінансової звітності виконує надзвичайно важливу функцію щодо підтвердження достовірності та неупередженості

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

поданої користувачам інформації, що допомагає їм у прийнятті правильних рішень.

Ступінь достовірності фінансової звітності вивчається за допомогою таких прийомів і способів: загальнонаукових, розрахунково-аналітичних, методичних прийомів документального та фактичного контролю.

Таким чином для покращення ефективності і якості аудиторських послуг необхідно постійно вдосконалювати (оновлювати) методику проведення аудиту фінансової звітності залежно від виду аудиту та обставин, що спричиняють проведення аудиту, Також потрібно здійснювати вдосконалення робочих документів аудитора та графіків документообороту для забезпечення методичної стадії аудиту.

Отже, після вирішення всіх нагальних питань аудит фінансової звітності підприємства стане надійною гарантією достовірності результатів фінансово-господарської діяльності для її оцінки за звітний період та розробки заходів щодо її подальшого вдосконалення, для задоволення інформаційних потреб власників, а також податкових, статистичних та інших органів державного і господарського управління.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білоус О. А. Сутність, особливості та шляхи вдосконалення аудиту фінансової звітності підприємства / О. А Білоус // Финансовые рынки и ценные бумаги. – 2009. – № 6. – С. 22–28.
2. Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" від 16.07.99 № 996-XI\/ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.
3. Івахів Ю. Композиційні та загальнометодичні аспекти фінансової звітності // Бухгалтерський облік і аудит. – 2011. – №8. – С. 20-29.
4. Качество аудита: точка зрения IAASB. Январь 2011 г. : [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.kz-adviser.kz/download/audit_quality.pdf
5. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.apu.com.ua/msa.
6. Міронова О. Організація системи внутрішнього контролю якості аудиторських послуг / О. Міронова. – Харків : Вид. дім "Фактор", 2009. – 200 с.
7. Мултановская Т. В. Аудит в схемах и таблицах / Т. В. Мултановская, М. С. Горяева. – Харьков : Фактор, 2009. – С. 149–173.
8. Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73 "Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності"" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.minfin.gov.ua/.
9. Петренко Н. І. Методика аудиту фінансової звітності та шляхи її удосконалення / Н. І. Петренко // Вісник ЖДТУ. – 2010. – № 1(51).
10. Янок Д. Аудит фінансової звітності у вирішенні проблеми підвищення якості інформації про фінансові результати діяльності підприємства / Д. Янок // Банківська справа. – 2005. – №1.

УДК 631.145:657.6

АУДИТ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРА

Г.І.Горбатюк, студентка

Науковий керівник: асистент Чебан Ю. Ю.

Миколаївський національний аграрний університет

Обґрунтовано та проаналізовано теоретичні основи аудиту фінансових результатів, визначено правові засади його організації та функціонування.

Ключові слова: *аудит, фінансові результати,прибуток, організація аудиторської діяльності.*

Актуальність проблеми. На сьогоднішній день конкурентоспроможність підприємств є обов'язковою умовою його існування на ринку. Ділова активність підприємства більшою мірою характеризується фінансовими результатами, зокрема прибутком, отриманої від підприємницької, інвестиційної та ін. видів діяльності. Фінансові результати відображають мету підприємницької діяльності; її дохідність і є вирішальним для підприємства.В теорії та практиці аудиторської діяльності питання аудиту фінансових результатів діяльності суб'єктів господарювання, особливо в аграрній сфері, вирішені не в повній мірі. Зокрема, не досить повно досліджено суть аудиту як економічної категорії, правові засади його організації та функціонування, питання цінової політики, методичні підходи до оцінки ризиків і документального оформлення виконаних робіт, страхування тощо. Тому накопичені знання потребують переосмислення, пошуку шляхів та підходів для вирішення даного питання.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Питання, які стосуються аудиту фінансових результатів, висвітлені у дослідженнях таких вітчизняних фахівців як М.І.Баканов, І.О.Белебеха, Ф.Ф.Бутинець, Я.А.Гончарук, В.В.Ковальов, М.Ф.Огійчук, Л.Г.Панченко, Л.К.Сук, В.С.Рудницький, С.І.Терещенко, В.С.Уланчук та інші. Всі дослідження цих авторів є надзвичайно актуальними та доповнюють один одного. Проте

подальшого вивчення і обґрунтування потребують найважливіші аспекти щодо організації та методики виконання аудиту фінансових результатів на підприємствах аграрного сектора.

Метою роботи є розгляд окремих проблемних питань, які стосуються визначення суті аудиту фінансових результатів діяльності підприємств агарного сектора, забезпечення його організації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аудит як одна із форм фінансового контролю — це оцінка фінансової діяльності господарюючого суб'єкта за даними бухгалтерського обліку, а також надання аудиторських послуг, консультацій з питань бухгалтерського, фінансового та управлінського обліку, фінансової звітності, оподаткування, інших видів економіко-правового забезпечення підприємницької діяльності[2].

Метою аудиту фінансових результатів є перевірка і підтвердження реальності і достовірності показників Звіту про фінансові результати та їх використання, встановлення вірогідності даних первинних документів щодо визначення доходів та формування фінансових результатів, повноти та своєчасності відображення первинних даних в облікових регістрах, відповідності методики обліку доходів від реалізації, інших операційних, фінансових та інвестиційних доходів, надзвичайних доходів чинним нормативним документам[2].

У зв'язку з широким змістом аудиту накреслено коло питань, які можуть бути вирішені з його допомогою, а саме:

– мінімізація витрат підприємства та максимізація прибутку;

– уникнення економічних санкцій з боку державних контролюючих органів за результатами документальних перевірок;

– визначення найефективнішій облікової політики і системи контролю за здійсненими господарськими операціями;

– визначення доцільності обраних методів оцінки активів під час розрахунку основних показників діяльності підприємства, таких як: рентабельність, прибутковість, платоспроможність;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

– підтвердження правильності інформації, а також документальне підтвердження дебіторської заборгованості при визначенні фінансових результатів;

– якісний контроль отримання та відображення в системі бухгалтерських рахунків прибутку;

– правильність відображення на рахунках бухгалтерського обліку витрат, віднесення їх на собівартість реалізованої продукції та на валові витрати підприємства, а також правильність калькулювання її собівартості;

– оцінка балансового прибутку, його розподіл та використання;

Важливим при проведенні аудиту фінансових результатів діяльності підприємства є зосередження уваги на питаннях аудиту результатів операційної діяльності.

Аудиторська перевірка прибутку від операційної діяльності має складатися з етапів і частин, які називаються стадіями.

Дослідницька стадія передбачає вивчення:

– особливостей підприємства: організації, структури, номенклатури продукції, видів послуги;

– перспектив розвитку підприємства;

– обліково-аналітичного і контрольного процесу на підприємстві;

– загального підходу до проведення аудиту, включаючи можливе використання внутрішнього контролю, проблемних напрямків аудиту;

– оцінки ступеня ризику;

– попереднього варіанта загального плану і програми аудиторської перевірки, визначених обсягів робіт, конкретних виконавців;

– встановлення планового рівня суттєвості.

Підготовчо-узгоджувальна стадія зосереджується на:

– узгодженні із замовником плану перевірки, обсягу робіт, термінів її проведення, форми представлення результатів аудиту; узгодженні рівня відповідальності аудиторського підприємства і замовника, визначенні вартості аудиторських послуг;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

– закріпленні досягнутих домовленостей між аудиторською фірмою і замовником шляхом підписання необхідних документів (договір, програма аудиту тощо);

– підготовці необхідної нормативно-правової бази для перевірки.

Основна стадія зводиться до такого:

– проводиться аудит (виконуються аудиторські послуги);

– готується підсумкова аудиторська документація.

На завершальній стадії:

– обговорюється додаткова документація, що передаєтеся замовнику;

– передається аудиторський висновок.

Аудитор має перевірити правильність відображення у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності доходу підприємства, витрат діяльності, результатів діяльності (Доходи – Витрати =Прибуток або Витрати – Доходи = Збиток)[4].

Недоброякісна, викривлена інформація з фінансових результатів може призвести до прийняття неефективних управлінських рішень.

Слід зауважити, що на сьогоднішній день недостатня увага приділяється аудиторському ризику у сільському господарстві. Важливість даного питання полягає у тому, що сільське господарство характеризується специфічними особливостями, як виробничого процесу так і процесу обліку та оподаткування, які надають аудиторському ризику особливої гостроти. Крім всіх вище перерахованих факторів у сільському господарстві додаютьприродні умови, біологічні особливості вирощування рослин і тварин тощо. Потрібно відмітити, що організація обліку у сільському господарстві знаходиться на більш низькому рівні ніж у промисловості. Основними факторами, які впливають на це, є низький рівень автоматизації та комп’ютеризації, кваліфікації кадрів, оплати праці, плинності кадрів тощо[3].

Існує два основних способи організації програм аудиту: за циклами та у порядку класифікації фінансової звітності. Другий варіант більш ефективний.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Але слід зазначити, що вибір залежить винятково від аудитора, тому що обидва способи мають свої переваги. Однією з переваг аудиту за циклами є те, що він дає аудитору яснішу схему для розуміння діяльності клієнта й операцій, що мають істотний вплив на фінансову звітність. Недоліком є те, що при такому підході складно уникнути дублювання роботи аудитора, тому що операції і залишки взаємозалежні.

Відповідно до Міжнародного стандарту аудиту 700 „Формулювання думки та надання звіту щодо фінансової звітності" (далі – МСА), аудитор повинен оцінити висновки, зроблені на основі отриманих аудиторських доказів, як підставу для висловлення думки про фінансові звіти. Якщо обґрунтовано доведено стабільність діяльності підприємства на найближче майбутнє, аудитор не змінює змісту аудиторського висновку[1].

Якщо таке припущення необґрунтоване, треба розкрити інформацію про це. Якщо така інформація не була розкрита у фінансовій звітності підприємства, аудитору треба скласти умовно-позитивний або негативний аудиторський висновок.

Якщо інформація у фінансовій звітності підприємства розкрита відповідним чином, аудитору, як правило, належить скласти позитивний висновок і доповнити його параграфом про концепцію стабільності підприємства, посилаючись на фінансовий звіт підприємства. Аудиторський висновок повинен містити чітко сформульовану думку (викладену письмово) щодо фінансових звітів у цілому.

Варто зазначити, що аудиторська перевірка фінансових результатів є однією з найскладніших у практиці аудиторських перевірок. Це обумовлено тим, що цей вид аудиторських перевірок узагальнює всі сторони фінансово-господарської діяльності підприємства.

Висновки. Отже, аудит фінансових результатів в аграрних підприємствах має ряд своїх особливостей і є досить важливим. Від правильності визначення доходів і витрат, а потім, на основі них, і фінансових результатів залежить правильність визначення прибутку чи

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

збитку, в чому зацікавлені власники підприємств, їх інвестори, а також інші користувачі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сопко В.В.Організація і методика аудиту /В.В.Сопко,В.П.Щило,Н.І. Верхоглядна,С.Б. Ільїна,О.М. Брадул.- [2-е видання]-К.:ВД «Професіонал»,2008.- С. 400
2. ШирягінаО.Е. Методика аналізу фінансових результатів підприємства // Формування ринкових відносин в Україні.- № 5.

а. - 2004.

3. Усач Б.Ф.Організація і методика аудиту / Б.Ф.Усач, З.О.Душко, М.М.Колос.— К. : Знання, 2006. — 296 с.
4. МСА 700 «Формулювання думки та надання звіту щодо фінансової звітності»

УДК 657.6 (477)

ОСНОВНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОГО АУДИТУ В УКРАЇНІ

Ю. О. Грищук, студентка

Науковий керівник: асистент Чебан Ю. Ю.

Миколаївський національний аграрний університет

Обґрунтовано та проаналізовано теоретичні засади розвитку аудиту в Україні, визначено головне призначення концепції аудиту. Визначено особливості концептуальних засад вітчизняного аудиту.

Ключові слова: *аудит, теорії аудиту, концепція, концепції аудиту, аудиторська послуга.*

Актуальність проблеми. З моменту набуття аудитом в Україні правових основ і його подальшого поступального розвитку прослідкується тенденція спрямованості наукових досліджень у цій області на вирішення проблем нормативного регулювання, організаційного і методичного забезпечення процесу аудиту загалом і окремих його елементів. Проте розвиток аудиторської діяльності на практиці гальмується низкою невирішених питань, головним з яких є невизначеність і суттєві суперечки вітчизняної концепції аудиту. Водночас, саме досконала теоретична база будь-якого питання є запорукою його вдалого вирішення на практиці.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Проблемами теорії аудиту займається низка відомих вчених. Праці таких зарубіжних авторів, як А. Аренс, Дж. Лоббек, Р. Адамс [1], Дж.К. Робертстон, Ф.Л. Дефліз, Г.Р. Дженік, В.М. О`Рейлі, М.Б. Хірш, перекладені на російську мову, формують ґрунтовну базу теорії та практики аудиту. Питанням організації та методики аудиту присвячено багато ґрунтовних досліджень провідних вчених України, зокрема М.Т. Білухи, С.Ф. Голова, З.В. Гуцайлюка, Ф. Ф. Бутинця, Н.І. Дорош, С.Я. Завгороднього, С.Я. Зубілевича, М.В. Кужельного, А.М. Кузьмінського, О.А. Петрик, К.І. Редченка, О.Ю. Редька, Н.М. Проскуріної, В.С. Рудницького, В.Я. Савченка, В.В. Сопка, Б.Ф. Усача та ін. У працях російських вчених В.Д. Андрєєва, С.М. Бичкової [5], В.І. Подольського, В.В. Скобари, Я.В. Соколова, Е. М. Гутцайта, А.А.

Терехова, А.Д. Шеремета та інших розглядаються різноманітні підходи до методики та методології аудиту. Але в теорії аудиту до сучасного моменту немає єдності думок, можна відзначити лише певну спільність поглядів вітчизняних вчених, яка базується на визнанні в теорії постулатів, принципів і категорій, які становлять концепцію та концептуальні основи аудиту. Тому формування концепції сучасного аудиту в Україні стає сьогодні актуальним і є об'єктивно необхідним, оскільки обумовлено станом і перспективами розвитку національної економіки та оцінкою її здатності інтегруватись у світовий економічний простір.

Метою роботи є розробка та обґрунтування концептуальних засад вітчизняного аудиту.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формування концепції розвитку аудиту в Україні сьогодні є об'єктивно необхідним з огляду на те, що з моменту юридичного визнання аудиту сталися серйозні зміни у соціально-економічному та політичному житті країни, які, у свою чергу, призвели до значних змін на ринку аудиторських послуг. Отже, при визначенні концепції розвитку аудиту слід враховувати не стільки проблемні питання, недоліки і труднощі розвитку, які, до речі, характерні для розвитку будь-якого соціально-економічного явища, і аудиту зокрема, а ті методологічні аспекти, які забезпечують розуміння і систематичне висвітлення процесу аудиту.

Концепція, як основна точка зору, певний спосіб розуміння явищ дозволяє представити аудит як цілісну систему в комплексній характеристиці та логічного взаємозв'язку її елементів. За основу концепції, як правило, приймаються базові теоретичні положення, на основі яких можуть бути сформульовані інші елементи.

Досліджуючи аудиторську діяльність, аналізуючи практику його застосування, поза сферою аналізу перебувають його концептуальні засади, що істотно обмежує предмет дослідження.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Посилаючись на прийняття закону про аудиторську діяльність, завдяки чому аудит став формальним інститутом, становлення його як інституту визнається лише окремими авторами. Так, про аудит як інститут говорить, наприклад, Н.Дорош, О. Редько та деякі інші автори [4]. Однак практично відсутні ґрунтовні наукові дослідження саме інституційної складової в теорії аудиту. У монографіях, наукових статтях увага здебільшого концентрується на вдосконаленні методик аудиторських перевірок, прикладних проблемах аудиторської діяльності, обминаючи при цьому інші важливі методологічні аспекти.

Аудит категорія історична. Він розвивається разом з еволюцією суспільства, його економічної системи як складової ринкової економіки та притаманних їй суспільних відносин. З початком трансформаційних процесів в Україні виявився необхідним аудит саме як інститут, а не просто інструмент економічного контролю.

На нашу думку, головне призначення концепції аудиту, полягає у визначенні вихідних теоретичних постулатів і принципів, на підставі яких формується система стандартів аудиту, особливості функціонування та методологія процесу аудиту.

Отже, вважаємо, що система аудиту є об'єктивною формою його існування, як засіб визначеності організації та об'єднання конкретних елементів аудиту. Таким чином, система аудиту не може бути представлена як проста сукупність його елементів. Взаємозв'язок між ними забезпечується за рахунок різних факторів, заснованих на принципах ієрархії, субординації, кооперації.

У логічній моделі концепції розвитку аудиту, на нашу думку, доцільно, виділити три ключових аспекти аудиторської діяльності: аудит як сфера наукових досліджень, аудит як вид практичної діяльності й аудит як інформаційної системи та інформаційний процес забезпечення.

Кожен зі сформованих аспектів має свої характерні ознаки, сутнісну структуру, і в той же час усі три аспекти тісно між собою взаємопов'язані.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

У даний час залишається нез'ясованим питання щодо статусу аудиту як форми наукового знання. Проблеми розвитку аудиту, як науки висвітлюється багатьма науковцями, зокрема Ф.Ф. Бутинцем, В.В. Сопком, М.В. Кужельним, Г.М. Давидовим та іншими [4]. Багато з них зазначають, що аудит як наука, вже себе затвердив і за цією наукою буде майбутнє. Проте, різне сприйняття аудиту (як прикладної науки, предметної діяльності, наукової дисципліни, форми наукового знання тощо) не дозволяє чітко визначити його предметно-об'єктний зміст. Загальновідомо, що спочатку нові галузі науки формувалися виключно за предметною ознакою, тобто у зв'язку з залученням до процесу пізнання нових, ніким не досліджених сфер дійсності. Для сучасної науки є характерним перехід від предметної орієнтації до проблемної, коли нова наука «постає» не зі специфіки предмета дослідження, а в зв'язку з висуненням певної значної та вагомої теоретичної чи практичної проблеми.

Таким чином, нам належить осмислити, що ж лежить в основі аудиту: свій специфічний предмет дослідження або найважливіша теоретико-прикладна проблема. Відоме і досить широко розповсюджене трактування предмета дослідження аудиту - фінансово-господарська діяльність, бухгалтерська (фінансова) звітність, факти господарської діяльності - не витримують критики в силу того, що й інші економіко-прикладні знання також мають аналогічний предмет дослідження.

На нашу думку, аудит має багатопредметне поле: суспільні відносини, які безпосередньо пов'язані як із здійсненням специфічного виду фінансового контролю - «власне аудиту», наданням широкого спектру супутніх аудиту послуг, так і з управлінням економічним і соціальним розвитком господарюючих суб'єктів, держави, суспільства за допомогою використання аудиторської інформації.

У відсутності чітко визначеного предмета дослідження, аудит, на наш погляд, доцільно визнати формою наукового пізнання, що є результатом наукового дослідження, тобто такого дослідження, яке спирається головним

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

чином на міждисциплінарну методологію. Визначеність наукового статусу аудиту дозволить простежити його взаємозв'язок з математичними, культурологічними, правовими та іншими науковими напрямами. Визначеність наукового статусу аудиту дозволить ефективно використовувати розробки інших наук і наукових знань для оптимізації аудиту в цілому, для розуміння його системного характеру.

Отже, без спеціальних і наукових знань неможливо визначити і сформувати методичні підходи та прийоми в аудиторській діяльності. Аудит як сфера наукових і спеціальних знань, на нашу думку, представлена системою ідей, що пояснюють і формують теоретичні основи аудиту. При цьому значимість теорії полягає в тому, що вона спирається на принципи, які не залежать від фактів і явищ, які вона пояснює. Наукові теорії аудиту сприяють розумінню сутності й особливостей аудиторської діяльності, інструментарію для її здійснення, принципів формування об'єктивної думки аудитора про фінансову звітність господарюючих суб'єктів і надання якісних аудиторських послуг. Цим пояснюється зв'язок даного аспекту концепції аудиту з іншим його аспектом – як виду практичної діяльності.

Аудит як сфера практичної діяльності характеризується взаємодією і взаємовідносинами суб'єктів аудиторської діяльності, наявністю різновиду аудиторських послуг, які надаються відповідно до чинного законодавства та стандартів аудиту. Доведено, що аудиту як область наукових досліджень визначається методологією аудиту й напрямами її вдосконалення на основі розвитку сінергійного ефекту взаємодіючих з аудитом прикладних наукових областей дослідження; положень інституціональної теорії для аудиту; нових напрямів стандартизації аудиту. При цьому аудит як область практичної діяльності визначається дотриманням вимог, норм законодавства й аудиторських стандартів, у розвитку яких велике значення має політика державного регулювання аудиторської діяльності, і вимоги АПУ [2].

Інформаційне середовище аудиту розвивається під впливом наукових теорій, системи стандартів, методологічних основ та інших спеціальних

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

знань. У практичній діяльності аудиту користувачами може бути затребувана не тільки аудиторська інформація, отримана у вигляді результату (аудиторський висновок, аудиторський звіт), але й інформація, що є продуктом «переробки» в інформаційній системі аудиту. Враховуючи те, що інформаційна система – це технологічна система, яка являє собою сукупність технічних, програмних, кадрових та інших засобів, які об'єднані структурно та функціонально для забезпечення одного чи декількох видів інформаційних процесів то, на нашу думку, аудит слід розглядати як інформаційну систему та інформаційний процес забезпечення.

У процесі аудиторської діяльності використовується і обробляється значний масив інформації, який нами умовно розділений на дві складові: зовнішнє інформаційне середовище й інформаційне середовище, що формується під впливом і в процесі надання аудиторських послуг. Обидві складові інформаційної системи аудиту взаємопов'язані та з'єднуються за допомогою перетікання інформаційних потоків.

Зовнішнє інформаційне середовище включає:

1) інформацію про діяльність клієнта, що отримується в процесі надання аудиторських послуг;

2) інформацію користувача, що надійшла в процесі надання аудиторських послуг, про його наміри, цілі та рішеннях, пов'язані з результатом аудиту;

3) інформацію законодавчо-нормативної бази;

4) інформацію про зовнішнє середовище, в якому функціонує клієнт.

Інформаційне середовище, сформоване під впливом і в процесі надання аудиторських послуг, складається з публічної інформації, що подається в аудиторському висновку, та конфіденційної інформації, яка зберігається безпосередньо в інформаційній системі [5].

Отже, аудит у контексті інформаційної системи визначається вимогами користувачів аудиторських послуг, з одного боку, й вимогами до інформаційної системи, з іншого. Більша значимість у реалізації цих вимог

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

відведена в роботі аудиторської фірми можливостям самої інформаційної системи, сформованої в процесі надання аудиторських послуг.

Висновки. Таким чином, визначеність системного змісту і підстав взаємодії елементів аудиту дозволило нам ідентифікувати аудит як своєрідну економіко-інституційну модель, покликану визначити роль і значення кожного елемента системи у вирішенні проблем якості, відповідальності і довіри щодо надання аудиторських послуг на різних рівнях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. АПУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http:// www .apu.com.ua
2. Аудит в Україні : зб. нормативних актів. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 320 с.
3. Дорош Н. І. Аудит: Методологія і організація : монографія / Н. І. Дорош. – К. : Знання, 2010. – 402 с.
4. Международная интеграция Украинского аудита – независимость, квалификация, моніторинг : сб. материалов междунар. научн.-практ. конф. / Днепропетровское отделение САУ ; Криворожский техн. ун-т. – Кривой Рог : Минерал, 2010. – 129 с.
5. Редько О. Ю. Проблема «materiality» в українській аудиторській практиці / О. Ю. Редько // Бухгалтерській облік та аудит. – 2009. – № 2. – С. 42–47.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 657. 631. 2

ВПЛИВ ВНУТРІШНЬОГО КОНТОРОЛЮ НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ АГАРАНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Н.В. Зайченко, студентка

Науковий керівник: асистентка Чебан Ю. Ю.

Миколаївський національний аграрний університет

Обґрунтовано та проаналізовано теоретичні засади розвитку внутрішнього аудиту в аграрних підприємствах Україні, визначено головне призначення концепції внутрішнього аудиту.

Ключові слова: *внутрішній аудит, суб'єкт управління, об'єкт управління, система управління, оптимізація контрольної системи.*

Актуальність проблеми. В сучасних умовах внутрішній контроль набуває дедалі більшого значення, адже виступає засобом поліпшення показників діяльності підприємств і організацій, їх подальшого розвитку та удосконалення. Внутрішній контроль фіксує та відслідковує дотримання суб'єктами контролю вимог чинних законодавчих та нормативних актів щодо ефективності та цільового використання бюджетних або власних коштів, збереження майна; правомірності та ефективності використання фінансових, матеріальних і трудових ресурсів, достовірності бухгалтерського обліку і звітності тощо [3].

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Розкриттю питань внутрішнього контролю приділяється значна увага зарубіжних і вітчизняних вчених. Серед вітчизняних вчених вагомий внесок у розвиток теоретичних основ внутрішнього контролю зробили: І.К.Гавришко, В.Єгарміна, Д.М.Марченко. Проте результати дослідження свідчать про неоднозначність підходів до методологічного та організаційного забезпечення внутрішнього контролю в системі управління. Недостатньо дослідженими залишаються питання з розробки цілісної концепції внутрішнього контролю в системі управління та конкретизація його об'єктів і показників.

Метою роботи є розробка та обґрунтування концептуальних засад вітчизняного внутрішнього аудиту.

Виклад основного матеріалу дослідження. Не менш важливим аспектом внутрішнього контролю є забезпечення зворотного зв'язку між суб'єктом та об'єктом управління щодо оцінки ефективності прийнятих управлінських рішень. Зворотний зв'язок завдяки функціонуванню підрозділів системи внутрішнього контролю дає змогу уявити стан не лише окремих її елементів, а й усієї системи в цілому.

Не зважаючи на суттєву ефективність та доцільність запровадження системи внутрішнього контролю на підприємстві, організація останньої може мати суттєві недоліки та складності при утворенні.

В результаті проведених досліджень стану внутрішнього контролю на підприємствах України випливають факти недостатньої ефективності контролю, неправильної його організації та незадовільного дотримання його вимог.

Серед основних таких недоліків найчастіше зустрічаються зловживання службовим становищем, невиконання або неякісне виконання службових обов'язків, неправильна оцінка операцій із заготівлі, виробництва чи реалізації з точки зору доцільності та економічності [4].

Основною причиною виникнення даних проблем є те, що власники підприємств, не розуміючи сутності, мети і завдань внутрішнього контролю, не приділяють належної уваги побудові ефективної системи його здійснення.

До того ж, сукупність даних порушень повинна виявлятись на рівні внутрішнього контролю, а не на рівні державного контролю, як вона виявляється на сучасному етапі в Україні. Це зумовлено не тільки недостатньою організацією внутрішнього контролю на підприємствах, а й наявністю певних проблем на державному рівні, які створюють тенденції щодо зростання кількості та обсягів основних фінансових порушень.

Результати проведених досліджень свідчать, що можливості контролю як функції управління використовуються сьогодні недостатньо. В окремих випадках система внутрішнього контролю не відповідає вимогам наукового управління з причин методологічного та організаційного характеру.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

З огляду на зазначену проблему та недоліки важливого значення набуває розробка конкретних пропозицій та дієвих заходів щодо покращення функціонування внутрішнього контролю на вітчизняних підприємствах.

Серед методів підвищення ефективності системи внутрішнього контролю на сучасних підприємствах найбільш доцільними та дієвими є методи розподілу повноважень і відповідальності між працівниками, ротація кадрів, здійснення контролю за окремими напрямами підприємницької діяльності, удосконалення контролю при плануванні продажу, формування справи-досьє на покупців і замовників, діагностика і прогнозування проблем [2].

Особливо важливим методом оптимізації контрольної системи підприємства є бюджетний контроль, який забезпечує своєчасне виявлення відхилень фактичних показників від запланованих, їх причини та забезпечує відповідну реакцію на них. Результати здійснення такого контролю повинні відображатись у щоденних, тижневих, декадних, місячних і квартальних контрольних звітах.

З метою формування конкретних економічних проблем, які виникають на підприємствах, і започаткування реформ внутрішнього контролю в Україні, особливе значення має розробка методики організації внутрішнього контролю для підвищення рівня ефективності системи управління, забезпечення її гнучкості; розробка оптимальної моделі внутрішнього контрольного процесу; формування управлінської моделі; розподіл функцій посадових осіб [1].

Для посилення боротьби з нестачами і розкраданнями необхідно здійснювати внутрішньогосподарський контроль об’єднаними зусиллями всіх спеціалістів, керівників господарських підрозділів та бухгалтерських служб. При цьому особливе значення має щоденний контроль за переміщенням цінностей на окремих об’єктах підприємства.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Підвищення ефективності контролю полягає не лише в його своєчасності, але й повноті операцій і процесів, розробці внутрішніх стандартів контролю.

Висновок. Таким чином, застосування наведених методів в практичній діяльності безсумнівно забезпечить перетворення контролю із формальної констатації фактів і результатів діяльності підприємства в дієвий і ефективний засіб ефективного управління ним, тобто сприятиме якісному вирішенню практичних завдань щодо динамічного розвитку підприємств та його економічного зростання.

Формування нової стратегії внутрішнього контролю на вітчизняних підприємствах з урахуванням досвіду та вимог світового співтовариства стане запорукою їх ефективної діяльності та покращення стану усього сектору національної економіки України в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гавришко І.К. Вимоги до оцінки якості внутрішнього контролю // Бухгалтерський облік і аудит. – 2010.- № 1. – С. 56 – 62.
2. Єгарміна В. Внутрішній контроль: сучасність та перспективи // Вісник податкової служби України. – 2009.- № 21. – С. 62 – 65.
3. Марченко Д.М. Удосконалення організації внутрішнього фінансового контролю підприємств // Актуальні проблеми економіки. – 2010. - № 2. – С. 163 – 171.
4. Шмелюк А. Ризики в системі внутрішнього контролю / Антон Шмелюк, Андрій Коптелев // Контроль. – 2009 – №6. – С.21-35

УДК 331.2:657.6

АУДИТ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ

Т. А. Зінчук , студентка

Науковий керівник: асистент Чебан Ю.Ю.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті проаналізовано роль оплати праці, що формується в умовах ринкового розвитку економіки країни. Обґрунтовано поняття аудиту розрахунків з оплати праці та виділено його завдання. На основі завдань виявлено основні напрямки проведення аудиту розрахунків з оплати праці. Запропоновано методологічні аспекти та план проведення аудиту розрахунків з оплати праці на підприємстві.

Ключові слова. *Оплата праці, аудит, аудиторська перевірка, аудит оплати праці, розрахунки за виплатами з працівниками, стимулювання працівників.*

Актуальність роботи. В умовах подальшого розвитку економічних відносин, вступу України до Світової Організації Торгівлі надзвичайної актуальності набуває рівень оплати праці, який зростає занадто повільно. Аудит розрахунків з оплати праці є однією найважливіших і складних ділянок аудиторської роботи, оскільки безпосередньо торкається економічних інтересів усіх без винятку працівників підприємства, що перевіряються. Крім того, відіграє важливу роль у системі як внутрішнього, так і зовнішнього аудиту. Це пов'язано з тим, що облік праці і заробітної плати є трудомістким, потребує уваги і сконцентрованості, оскільки пов'язаний з обробленням великої кількості первинної інформації, має багато однотипних операцій, здійснення яких потребує багато часу.

Аналіз відомих досліджень і розробок. Взагалі аудит ще є доволі таки молодим явищем в Україні. Але не дивлячись на це багато авторів звертали свою увагу саме на аудит розрахунків з оплати праці: М.І. Баканов, М.Т. Білуха, Я.А. Гончарук, А.Г. Загородній, В.Д. Кольга, М.Д. Парпалига, В. І. Подольський, Г.Б. Поляк, В.Я. Савченко, В.С. Рудницький, А.А. Савін, Л.В. Сотнікова, А.Д. Шеремет, А. Н. Шульга, Л.В. Чижевська, та інші.

Мета роботи. Проаналізувати поняття аудиту розрахунків з оплати праці та виділити його завдання. На основі завдань виявити основні напрямки проведення аудиту розрахунків з оплати праці.

Виклад основного матеріалу. Мета аудиту розрахунків з оплати праці — встановити дотримання підприємством чинного законодавства з оплати праці та правильність відображення господарських операцій в обліку; отримання достатніх доказів упевненості в ефективності їх використання, достовірності відображення та розкриття інформації відповідно до діючих принципів та тверджень (якісних аспектів) подання фінансової звітності та оцінка здатності підприємства забезпечувати відтворювальну, стимулюючу, регулюючу та соціальну функції заробітної плати для забезпечення подальшої безперервної діяльності підприємства.

Основна задача аудиту оплати праці — перевірка дотримання нормативно-правових актів при нарахуванні оплати праці, утриманнях з неї і правильності ведення бухгалтерського обліку по оплаті праці.

Багато авторів висвітлювали питання напрямків аудиту та завдань, котрі вирішуються у результаті цих напрямків. На підставі аналізу наукових джерел необхідно зазначити, що ті завдання, котрі висвітлюють автори Кольга В.Д. та Парпалига М.Д. найбільш повно відображають сутність аудиту розрахунків з оплати праці [5, с. 78]. Вони пропонують наступні завдання:

1) перевірити стан заборгованості і відповідність даних про залишки на рахунку 661 «Розрахунки по заробітній платі» у книзі головних рахунків, балансі з підсумковими даними в розрахунково-платіжних відомостях по графі "сума до видачі", групувальної відомості до журналу-ордеру № 10 в частині узагальнення даних по рахунку 661;

2) перевірити достовірність первинних документів, які є підставою для нарахування заробітної плати (табель відпрацьованого часу, наряди про виконану роботу, трудові угоди і т.п.)

3) перевірити розрахунки утримань із нарахованої заробітної плати (ПДФО, обов'язкових внесків до ЄСВ);

4) перевірити розрахункові, розрахунково-платіжні і платіжні відомості;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

5) перевірити обґрунтованість бухгалтерських записів щодо операцій про нарахування оплати праці, утримань із заробітної плати, заборгованості за минулі періоди, премій, допомоги при тимчасовій непрацездатності;

6) перевірити розрахунки за депонованою заробітною платою [2] .

Аудит з розрахунків оплати праці в основному направлений на перевірку аналітичного обліку операцій пов'язаних з нарахуванням та виплатою заробітної плати та утримань із неї. Але, цей перелік завдань можна доповнити наступними:

— перевірити правомірності застосування тарифних ставок у трудових контрактах при почасовій оплаті праці ;

— перевірити обґрунтованості застосування норм і розцінок достовірності обсягів виконаних робіт при відрядній оплаті праці [3];

— перевірити правильність визначення об'ємів виконаних робіт [4];

— перевірка дотримання установлених державою гарантій та компенсаційних виплат по оплаті праці [4].

Тобто, аудитор перш ніж перевіряти нарахування заробітної плати повинен вивчити умови за якими проходить нарахування. А саме: тарифні ставки, розцінки, систему оплати праці, систему нарахування додаткових виплат.

На основі усіх вищезгаданих завдань можна сформулювати наступні напрямки роботи аудитора, котрий перевіряє розрахунки з оплати праці. Таким чином, основну увагу потрібно звернути на:

— форму оплати праці, котра використовується на підприємстві;

— календарний, режимний та ефективний фонд робочого часу;

— формування основного та додаткового фонду оплати праці та його використання;

— бухгалтерський облік розрахунків з оплати праці (а саме рахунок 66 «Розрахунки за виплатами працівникам» та 65 « Розрахунки за страхуванням»).

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Дієвим способом зовнішньої оцінки діяльності підприємства, зокрема у трудовій сфері, є аудит − це система заходів зі збору інформації, її аналізу й оцінки на цій основі ефективності діяльності підприємства з організації праці та її оплати, який може бути розглянутий у трьох основних аспектах: організаційно-технологічному; соціально-психологічному; економічному.

Запропоновано блок − схему управління аудиту при проведені перевірки розрахунків з оплати праці (рис.1).

ПЛАНУВАННЯ АУДИТОРСЬКОЇ ПЕРЕВІРКИ

↓

визначення цілей і завдань аудиту; вибір стратегії; розробка планів; визначення тактики, політики, правил; формування бюджету

↓

ОРГАНІЗАЦІЯ АУДИТОРСЬКОЇ ПЕРЕВІРКИ

↓

формування організаційної структури управління; створення інформаційної
та матеріально − технічної бази; підбір і підготовка кадрів

↓

ПРОЦЕС АУДИТОРСЬКОЇ ПЕРЕВІРКИ

ПІДГОТОВЧИЙ ЕТАП ОСНОВНИЙ ЕТАП ЗАКЛЮЧНИЙ ЕТАП

↓

КОНТРОЛЬ

↓

реалізація певних правил; процедур; ліній поведінки щодо людських, матеріальних і фінансових ресурсів; визначення показників результативності, зіставлення результатів зі стандартами, дії

↓

МОТИВАЦІЯ

↓

визнання і схвалення результатів роботи; високий ступінь відповідальності;
можливість творчого і ділового зростання; успіх

Рис. 1. Блок-схема управління аудиту при проведені перевірки розрахунків з оплати праці на підприємствах*

Джерело: [Петрик Е. Аудит расчетов по оплате труда и другим выплатам работникам : требования к организации и методике / Е. Петрик // Бухгалтерский учет и аудит. — 2006. — № 12. — С. 47–54.]

Запропонована блок − схема дає змогу аудиторській фірмі чітко і конкретно визначити свою стратегію, етапи проведення перевірки, також сприяє ефективному управлінню аудиторською діяльністю, удосконаленню її, забезпечує надійне і стабільне становище фірми в існуючій ринковій інфраструктурі.

Систематизовано та визначено пріоритетні напрями аудиту за функціями управління персоналом на підприємстві: аналіз та оцінка кадрової політики, планування і використання особового складу, організації, умов, оплати та стимулювання праці, а також трудових відносин в колективі. Ці напрями покладено в основу розробленої автором організаційної схеми стандарту аудиту. Вона включає наступні позиції: об’єкти, методичні прийоми, процедури аудиторської перевірки, а також узагальнення і реалізація результатів аудиту.

Доведено доцільність використання сучасних комп’ютерних систем в аудиті розрахунків з оплати праці. При цьому аудитору необхідно враховувати дію таких чинників: рівень автоматизації бухгалтерського обліку, контролю й аудиту; ступінь доступності облікових даних і складність обробки інформації, що вимагає наявності у нього спеціальних професійних знань, освіти, підготовки, кваліфікації. Крім цього, обов’язковою умовою має бути практичний досвід роботи аудитора з різними системами бухгалтерського обліку, аналізу, правовими, довідковими та спеціальними інформаційними системами аудиту.

Встановлено також, що використання комп'ютерних систем обробки даних вносить додаткові аудиторські ризики клієнта, спричинені особливостями організації обліку і контролю при використанні цих систем, недостатньою підготовкою персоналу, відсутністю чіткого розмежування обов'язків і відповідальності персоналу, незадовільною організацією систем внутрішнього контролю та захисту від несанкціонованого доступу до бази даних і навмисного знищення її.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Перевірка по суті передбачає проведення детальних тестів за всіма нарахуваннями виплат та утриманнями з них (сальдо та обороти рахунків, які перевіряються) як синтетичних, так і аналітичних процедур у відповідній послідовності.

Визначення підходів до удосконалення організації та методики аудиту розрахунків з оплати праці згідно з останніми змінами у трудовому законодавстві, а також посилення значення оплати праці пов'язане з чітким окресленням предметної області аудиту розрахунків з робітниками, яка складається із фінансової та статистичної інформації про виплати робітникам та пов'язаними з ними нарахуваннями, утриманнями та розрахунками; системним внутрішнім контролем, обліком особистого складу, оперативним та бухгалтерським обліком розрахунків з оплати праці, системою трудових відносин на підприємстві.

Загальний план аудиторської перевірки розрахунків з оплати праці та інших виплат працівникам має бути досить детальним для того, щоб бути інструкцією для розробки програми аудиту, його точна форма і зміст залежатимуть від розмірів суб'єкта господарювання, складності аудиторської перевірки, а також від конкретних методик і технологій, які застосовуються аудитором, подано у таблиці 1.

Отже, в ході проведення аудиту розрахунків з оплати праці та інших виплат працівникам формуються такі пропозиції, впровадження яких вдосконалить як матеріальне стимулювання, так і трудові відносини в колективі.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Таблиця 1

Загальний план аудиторської перевірки розрахунків з оплати праці та інших виплат працівникам

Етапи	Період застосування	Мета	Методи
Підготовчий	На початку аудиту, при плануванні та на протязі усієї перевірки, при корегуванні планової документації	Краще розуміння системи трудових відносин підприємства-клієнта; Виявлення невірно відображених фактів у звітності; Визначення потенціальних областей підвищеного ризику; Оцінка ефективності політики планування використання трудових ресурсів та оплати праці	Методи, що не пов'язані з розрахунками, які допускають використання загальних знань у сфері бухгалтерського обліку, поряд з достатнім розумінням системи контролю та обліку у клієнта, а також специфіки політики управління трудовим потенціалом клієнта, що дозволить зробити попередні висновки щодо повноти, точності взаємозв'язків суміжних показників
Детальна перевірка	У процесі здійснення незалежних тестів по суті (оборотів та сальдо рахунків 47, 65, 66, 81)	Отримання аудиторських доказів, які забезпечують необхідний рівень впевненості в ефективності системи бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю розрахунків за виплатами робітникам та пов'язаними з ними нарахуваннями та витратами на виплати робітникам, на підставі яких аудитор зможе зробити висновки щодо зниження аудиторського ризику до прийнятного рівня	В цілому методи порівняння показників клієнта з розрахованими аудитором, процентні методи та метод балансової зв'язки; шляхом зіставлення з іншими відомими показниками (нормативи чи відсотки заробітної плати водія від доходу, ставки податків за заробітною платою та на ФОП)
Заключний (Завершальний)	При аналізі виявлених відхилень, виконанні аналізу ефективності та підготовки аудиторського заключення	Підтвердження висновків, сформованих за результатами аудиторських процедур по суті на етапі детальної перевірки; визначення показників ефективності використання трудових ресурсів підприємства	Логічний аналіз та оцінка отриманої аудитором інформації, яка може підтвердити попередньо зроблені висновки або виявити сфери для здійснення додаткових процедур. Розповсюдження даних при виборі на всю сукупність, що перевіряється. Розрахунок найважливіших показників ефективності

Джерело: [Савченко В.Я. Аудит: Навч. Посібник. – К.: КНЕУ, 2002 р.]

Висновки. Вдосконалення організаційних аспектів аудиту розрахунків з оплати праці пов'язано з поглибленням практики виконання аналітичних процедур на усіх етапах аудиту та визначення стандартизованих підходів до певних методів дослідження.

В умовах ринкового реформування економіки України найчастіше змінюється нормативно-правова база з питань оплати праці, тому аудитор повинен постійно слідкувати за цими змінами і враховувати їх у ході аудиторської перевірки.

Загальний план аудиторської перевірки розрахунків з оплати праці та інших виплат робітникам має бути досить детальним для того, щоб бути інструкцією для розробки програми аудиту, а його точна форма і зміст залежатимуть від розмірів суб'єкта господарювання, складності аудиторської перевірки, а також від конкретних методик і технологій.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Фактографічна (облікова) інформація є джерелом для контролю операцій щодо оплати праці, а нормативно-законодавчу інформацію аудитор використовує для того, щоб обґрунтувати законність операцій, пов'язаних з нарахуванням, документальним забезпеченням і обліком цих операцій.

Вдосконалення аналітичного обліку оплати праці передбачає до рахунку 66 «Розрахунки за виплатами працівникам» і субрахунку 661 «Розрахунки за нарахованими виплатами» додати субрахунки не тільки другого, а і сім субрахунків третього порядку (661.1.1–661.1.7).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про оплату праці» від 24.03.1995 року №108/95-ВР із змінами та доповненнями на 01.01.2009 р.
2. Кольга В.Д., Парпалига М.Д. Аудит в Україні: Наукове видання: .- К.: Літера, 1998.- 376с.
3. Савченко В.Я. Аудит: Навч. Посібник. – К.: КНЕУ, 2002 р.
4. Кулаковська Л.П., Піча Ю.В. Основи аудиту: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів освіти. – К.: «Каравелла»; Львів: «Новий світ - 2000», 2002 р.
5. Петрик Е. Аудит расчетов по оплате труда и другим выплатам работникам : требования к организации и методике / Е. Петрик // Бухгалтерский учет и аудит. — 2006. — № 12. — С. 47–54.

УДК 631.11:657.6

ВНУТРІШНІЙ АУДИТ В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ ТА ОЦІНКА ЙОГО ЕФЕКТИВНОСТІ

А.Ю.Коваль, студентка

Науковий керівник: астстент Чебан Ю.Ю.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто основні проблемні застосування внутрішнього аудиту в аграрних підприємствах. Розкрито головні критерії оцінки ефективності внутрішнього аудиту в сільськогосподарських підприємствах..

Ключові слова: *аудит, аудиторська діяльність, аграрні підприємства, внутрішній аудит.*

Постановка проблеми. Для успішного функціонування сільськогосподарського підприємства, збільшення виробництва продукції і зниження її собівартості, удосконалення господарського механізму і механізму управління усіма ланками діяльності необхідно здійснювати повсякденний внутрішньогосподарський контроль та експертизу як окремих процесів, так і діяльності в цілому.

У сучасних умовах виникає необхідність повсякденного контролю за раціональним використанням матеріальних засобів, виконанням зобов'язань перед державою за податками та іншими платежами, перед постачальниками і підрядниками, за своєчасністю погашення дебіторської заборгованості економічних суб'єктів, а також за правильністю організації і ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку аудиту як форми фінансового контролю останнім часом знаходяться у центрі досліджень вітчизняних і зарубіжних вчених. Суттєвий внесок у розвиток аудиту зробили такі вчені як Петрик О., Пилипенко І., Рибалко Л., Шевчук В., тощо.

Визнаючи значний внесок цих та інших авторів у розвиток аудиту, відзначимо, що ряд питань щодо місця і ролі внутрішнього аудиту залишаються відкритими і потребують подальшого дослідження. Зокрема,

недостатньо досліджено окремі аспекти організації аудиту у аграрному секторі, забезпечення якості аудиторського обслуговування, використання ефективної методики практичного проведення аудиту в умовах специфічних особливостей сільськогосподарського виробництва.

Мета статті. Метою статті є визначення місця і ролі внутрішнього аудиту у сільськогосподарських підприємствах України, а також проблем і перспектив його подальшого впровадження.

Виклад основного матеріалу. Внутрішній аудит є незалежною діяльністю суб'єкта господарювання, спрямованої на перевірку та оцінку його діяльності в інтересах керівництва. Отже, можна з впевненістю стверджувати, що метою проведення внутрішнього аудиту є захист інтересів власників щодо збереження та ефективного використання ресурсів підприємства, а також отримання достовірної та повної інформації для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Як свідчать результати проведених науковцями досліджень незначна кількість аграрних підприємств, що мають службу внутрішнього аудиту, є незначною - 2-3%. Це пов'язано з їх фінансовим становищем, невеликими розмірами, відсутністю розгалуженої виробничо-організаційної структури. Також, слід зазначити, про відсутність законодавчо-нормативного регулювання організації внутрішнього аудиту та необхідності розроблення локальних нормативних документів (Положення про відділ внутрішнього аудиту, Посадові інструкції тощо).

У цілому при створені служби внутрішнього аудиту треба врахувати, що внутрішній аудит повинен здійснюватися за такими принципами і напрямами діяльності:

1) неупередженість, тобто всі висновки та оцінки аудитор має робити об'єктивно;

2) незалежність, яка передбачає, що служба внутрішнього аудиту підпорядковується лише найвищому керівництву підприємства;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

3) удосконалення діяльності підприємства, тобто треба чітко розуміти, що метою діяльності служби внутрішнього аудиту є не виявлення помилок і порушень та подальше покарання винних, а, перш за все, визначення ризиків та слабких місць у діяльності підприємства та надання рекомендацій спрямованих на підвищення ефективності функціонування даного суб'єкта господарювання;

4) надання гарантій є важливим для власників підприємств і може бути забезпеченим лише у результаті якісної роботи служби внутрішнього аудиту;

5) консультативний характер передбачає можливість управлінського персоналу отримати кваліфіковану допомогу у вирішенні тих чи інших питань, пов'язаних із діяльністю підприємства

Вважається, що внутрішній аудит у сільськогосподарських підприємствах (крім тих, які відповідно до вимог законодавства повинні мати у структурі спостережні ради, ревізійні комісії) має вирішувати наступні завдання:

- перевірку системи організаційних регламентів функціонування підприємства діючим нормативним актам і установчим документам;

- перевірку достатності та відповідності діючим нормативно-правовим актам та статуту системи економічних регламентів та регуляторів;

- перевірку правильності складання та умов виконання господарських договорів;

- перевірку наявності, складу, правильності та оцінки майна, ефективності використання матеріальних, фінансових і трудових ресурсів, дотримання встановленого порядку застосування цін, тарифів, розрахунково-платіжної дисципліни, своєчасності внесення в бюджет та позабюджетні фонди податків і платежів;

- розробку і подачу обґрунтованих пропозицій щодо поліпшенню організації системи контролю, бухгалтерського обліку і розрахункової дисципліни та ряд інших організаційно-управлінських завдань.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Однак, на нашу думку, ефективність системи внутрішнього аудиту залежить не лише від вирішення поставлених перед нею завдань, а, також від надання їй відповідних повноважень, ступеня відповідальності за виконання цих завдань і повноважень.

Лише комплексний підхід і врахування перерахованих вище умов може забезпечити створення цілісної і ефективної системи внутрішньогосподарського контролю, складовою частиною якого може виступати внутрішній аудит. Однак створення служби внутрішнього аудиту не може вирішити всі питання внутрішнього контролю, якщо дану службу сформувати без основоположних компонентів цілісної системи. У зв'язку із цим ми погоджуємося із думкою створення організаційної системи щодо взаємозв'язку структурних елементів внутрішнього аудиту (табл. 1).

Таблиця 1

Система внутрішнього аудиту сільськогосподарських підприємств

Організаційний механізм аудиту	**Структура аудиторської служби і аудиту**	**Процес аудиту**	**Оцінка ефективності аудиту**
Принципи	Організаційна структура і її частини	Організаційні процеси	Якісна оцінка
Цілі	Кадри	Процедури роботи	Кількісна оцінка
Функції	Технічні засоби	Організація праці	Комплексна оцінка
Методи (елементи методів)	Методичні та інформаційні матеріали	Організація підвищення кваліфікації	Оцінка окремих частин роботи (часткова оцінка)

Джерело: Побудовано автором з використанням [2]

Ефективність внутрішнього аудиту характеризується двома основними моментами – ступенем здійснення цілі внутрішнього аудиту і тим впливом, який визначає зміна одного показника фінансово-господарської діяльності результати зміни іншого, тобто визначальним є те, наскільки суттєвою буде виявлена помилка в процесі здійснення внутрішнього аудиту та який її вплив на загальні результати фінансово-господарської діяльності.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Необхідною умовою ефективності внутрішнього аудиту є дотримання його принципів, основними з яких є:

1) принцип незалежності – оцінка об'єкту аудиту повинна бути об'єктивною, отриманою без будь-якого тиску з боку суб'єкта управління;

2) принцип повноти – означає комплексний підхід, всі елементи контролю повинні підлягати перевірці, не допустимо необґрунтоване виключення з плану аудиту яких-небудь елементів;

3) принцип єдності – це єдине методичне керівництво аудиторською діяльністю, використання єдиних методів аудиту по відношенню до однакових об'єктів аудиту. Все це сприятиме отримання порівняльних даних контролю для прийняття обґрунтованих управлінських рішень;

4) принцип визначеності - проведення аудиту повинно бути підпорядковане вирішенню конкретного завдання і подачі даних конкретним користувачам. Здійснення даного принципу в певній мірі дозволить реалізувати наступний принцип;

5) принцип економічності – отримання даних в результаті здійснення аудиторської діяльності повинно супроводжуватися мінімальними затратами праці і часу, що дозволить досягти ефективності аудиторської діяльності;

6) принцип узгодженості – погодження аудиторської діяльності з іншими функціями управління;

7) принцип матеріальної зацікавленості кадрів аудиторської діяльності в достовірності, оперативності підготовки даних аудиту;

8) принцип циклічності – використання всіх форм аудиту: попереднього, поточного, наступного.

Важливим елементом механізму внутрішнього аудиту є його методи (елементи методів). У залежності від поставлених цілей аудиту, повноти обстеження об'єктів і необхідності отримання різноманітної, доказової інформації про фінансово-господарську діяльність суб'єкту господарювання можуть використовуватися різні методи (елементи методів): інвентаризація, лабораторний аналіз, експертна оцінка, контрольні перевірки, усне

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

опитування, обстеження, контрольний удій, контрольний обмолот, економічний аналіз, перевірка документів та інші. Обмежені рамки статті не дозволяють більш детально зупинитися на характеристиці кожного із цих методів (елементів методів) та їх ролі у внутрішньому аудиті.

Оцінка цілеспрямованості, доцільності функціонування внутрішнього аудиту може бути визначена на основі використання специфічних критеріїв, якими, на нашу думку, є:

- об'єктивність – діяльність внутрішнього аудиту повинна бути об'єктивною;

- доказовість – пропозиції, які розроблені в процесі функціонування внутрішнього аудиту повинні бути переконливими;

- якість – виконання роботи забезпечується використанням праці висококваліфікованих спеціалістів;

- своєчасність – виконання функцій внутрішнього аудиту повинно здійснюватися в запланований термін. Дотримання даного критерію сприяє

досягненню наступного критерію;

- попередження - функціонування системи внутрішнього аудиту повинно сприяти недопущенню відхилень від завданої мети;

- дисциплінованість – вплив системи внутрішнього аудиту на всі структури системи виробництва і системи управління та спонукання їх до зібраності в роботі, не допущення халатності.

Значення двох останніх критеріїв все більше зростає, і ефективність внутрішнього аудиту оцінюється по мірі впливу аудиторської діяльності на об'єкт управління, здатності прогнозування та попередження відхилень.

Висновки. Впровадження на сільськогосподарських підприємствах внутрішнього аудиту, на нашу думку, має великі перспективи. Важливість внутрішнього аудиту визнана на світовому рівні, а тому суб'єкти підприємницької діяльності також повинні дати йому шанс продемонструвати свої можливості і довести як власникам, так і

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

управлінському персоналу свою необхідність, як потужного інструмента підвищення ефективності бізнесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Утенкова К.О. Внутрішній аудит в аграрних підприємствах: проблеми та перспективи його розвитку // Облік і фінанси АПК. – 2010. - №2. – с.101 - 103
2. Сагайдак Р.А. Організація внутрішнього аудиту і оцінка його ефективності в сільськогосподарських підприємствах // Облік і фінанси АПК. – 2011. - №1. – с.88 - 92.
3. Електронний ресурс: http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=29416
4. Подолянчук О. Значення внутрішнього аудиту в системі контролю сільськогосподарського підприємства // Економічний аналіз. – 2010. - №6. – с.479 – 481.

УДК 631.11:657.6

НЕОБХІДНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ НА СІЛЬСЬКОГОПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Н.В. Кулішова, студентка

Науковий керівник: асистент Чебан Ю.Ю.

Миколаївський національний аграрний університет

У статі розглянуто основні переваги створення служби внутрішнього аудиту, як головного суб'єкта здійснення внутрішньогосподарського обліку на сільськогосподарських підприємствах, й визначено місце служби внутрішнього аудиту у структурі підприємства.

Ключові слова: *внутрішній аудит, процес аудиту, суб'єкти внутрішнього аудиту, система контролю.*

Актуальність проблеми. Забезпечення керованості господарських систем неможливе без запровадження якісної системи контролю, здатної попереджувати негативні тенденції, коригувати методи управління та зменшувати ризики бізнесу. В умовах посилення невизначеності економічного середовища господарських систем посилюється роль внутрішнього контролю у зв'язку з потребою формування захисного проти ризикового потенціалу. Така система контролю повинна бути гнучкою та орієнтована на своєчасне виявлення резервів економічного потенціалу та прийняття управлінських рішень щодо попередження загроз ризику кризових явищ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань внутрішнього контролю підприємств присвятили свої праці багато провідних науковців, зокрема Т. Бутинець, Т. Каменська, Р. Сагайдак, В. Шевчук та ін. У той же час, проблема впровадження та покращення внутрішнього контролю в сільськогосподарських підприємствах потребує вивчення та розв'язання.

Метою статті є вдосконалення теоретичних та практичних аспектів внутрішньогосподарського контролю, що охоплює всі його існуючі концепції, які у сучасних умовах мають вагоме значення для подальшого

його розвитку.

Виклад основного матеріалу. Система внутрішнього контролю – це сукупність організаційних структур, облікової політики, процедур й дій працівників підприємства, направлених на мінімізацію економічного ризику та забезпечення досягнення поставлених цілей.

Останнім часом все більшого значення набуває створення й вдосконалення системи внутрішнього контролю. Дана ситуація може характеризуватися рядом чинників, але основним залишається вихід на нові ринки збуту продукції сільськогосподарських підприємств.

Потреба в створенні служби внутрішнього контролю в сільськогосподарських підприємствах може бути обумовлена як вимогами ринків збуту, так і необхідністю забезпечення достовірною інформацією про активи і зобов'язання підприємства, а також боротьби із зловживанням службовим положенням працівників підприємства. Система внутрішнього контролю повинна стати частиною діяльності організації інакше виникає можливість того, що дана система буде неефективною. При створенні і вдосконаленні системи внутрішнього контролю потрібно спиратися не тільки на законодавчі вимоги, а й на потреби власників підприємства. Добре продуманий процес впровадження і необхідні заходи дозволять організувати чітку роботу системи внутрішнього контролю сільськогосподарського підприємства, що приведе до вирішення поставлених завдань і поліпшення ефективності діяльності підприємства в цілому.

Внутрішній аудит є одним з основних інструментів підвищення ефективності управління підприємством, активно впливає на виявлення негативних явищ у його діяльності і сприяє профілактиці недоліків і зловживань у підприємницькій діяльності суб’єктів господарювання.

Доцільність створення такого відділу на підприємстві може бути доведена також тим, що це дозволить керівництву здійснювати ефективний контроль за окремими підрозділами, виявити резерви виробництва і найбільш перспективні напрямки розвитку, а також давати рекомендації фінансово-

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

економічним та бухгалтерським відділам стосовно покращення результатів їх роботи.

Виходячи з вимог ефективного управління підприємством та забезпечення користувачів інформацією на підприємстві, повинна бути створена відповідна система управління, важливим елементом якої є контроль за господарськими процесами, який здійснюється підрозділами внутрішнього аудиту. На сьогодні нормативно-правове поле внутрішнього аудиту підприємств не врегульоване відповідними актами на рівні держави, тому положення з контролю власної діяльності розробляються та впроваджуються підприємствами самостійно.

Організована внутрішніми документами організації діяльність з контролю ланок управління та різних аспектів функціонування організацій, здійснюється представниками спеціального контрольного органу в межах допомоги органам управління організації (загальним зборам учасників господарського товариства, спілки або членів виробничого кооперативу, наглядовою радою, радою директорів, виконавчим органом)

Необхідність внутрішнього аудиту пояснюється тим, що для досягнення стратегічних цілей та забезпечення реалізації прийнятих управлінських рішень підприємства, внутрішньогосподарський контроль, який в основному здійснюється керівниками структурних підрозділів та функціональних відділів підприємства, а також бухгалтерією підприємства є недостатнім.

Останнє можна пояснити тим, що:

1) система бухгалтерського обліку не дає повної інформації, необхідної для своєчасного ухвалення рішень, через те, що бухгалтерська інформація стосується минулого і лише тих операцій, що мають грошову оцінку, а прийняття рішень – стосується майбутнього та відображається у різних вимірниках;

2) діяльність підприємства характеризується наявністю порівняно значної кількості спеціалістів, які хоча не є керівниками, однак через

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

делегування їм повноважень мають приймати важливі для підприємства рішення.

Внутрішній аудит – невід'ємна частина управлінського контролю організації; він може бути і незалежним, тобто безпосередньо підкорятися не виконавському органу підприємства, а зовнішнім засновникам. Внутрішній аудит – організована на економічному суб'єктові на користь його власників і регламентована його внутрішніми документами система контролю над дотриманням встановленого порядку ведення бухгалтерського обліку і надійності функціонування системи внутрішнього контролю.

Загальне керівництво службою внутрішнього аудиту здійснює начальник, який безпосередньо підпорядковується керівнику підприємства.

У службі внутрішнього аудиту повинні працювати переважно працівники з вищою освітою. Бажано, щоб до цієї служби залучались працівники, які б мали ґрунтовні знання не тільки з обліку і аудиту, а й фінансів, банківської справи, страхування, права, менеджменту, маркетингу тощо.

Без чітко визначених функціональних обов'язків і достатньо високої кваліфікації працівників внутрішнього аудиту мета створення такої служби не буде досягнута, тому в посадових інструкціях внутрішніх аудиторів слід чітко фіксувати як права, так й обов'язки.

Внутрішньому аудиту властива максимальна гнучкість, здатність виправлення помилок і удосконалення фінансово-господарської діяльності підприємства. Саме завдяки цим властивостям внутрішній аудит має значний потенціал для подальшого впровадження його на підприємствах України.

Але, враховуючі усі переваги, впровадження системи внутрішнього аудиту існують і певні перешкоди:

- незначний строк здійснення діяльності внутрішнього аудиту зумовлює невелику поки що кількість кваліфікованих аудиторів;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

– утримання у штаті фахівців – аудиторів з високою оплатою збільшує витрати підприємства.

Ефективність внутрішнього аудиту може виявитися важливим фактором при оцінці аудиторською організацією аудиторського ризику і системи внутрішнього контролю і тим самим вагомо скоротити обсяг процедур, котрі потребують виповнення аудиторською організацією.

Висновки. Раціональна система внутрішнього контролю на підприємствах, у значній мірі, буде сприяти виявленню невикористаних трудових, грошових та матеріальних ресурсів, адекватно оцінювати свої можливості процесу виробництва та очікувані результати діяльності. Контроль повинен бути нерозривно пов'язаний з діяльністю підприємства в цілому. Форми організації внутрішнього контролю повинні бути такими, які б охоплювали всі напрями діяльності підприємства. Внутрішній контроль повинен давати оцінку вирішення вироблених питань, які регулюються діючим законодавством.

Таким чином, виходячи з вимог ефективного управління підприємством та забезпечення власника та інших користувачів інформацією на підприємстві, повинна бути створена відповідна система управління, важливим контролем якої є контроль за господарськими процесами, який здійснюється підрозділами внутрішнього аудиту.

Однак, як показує практика, організація системи внутрішнього аудиту в сучасних умовах характерна тільки в банківській сфері, але тільки через необхідність виконання комерційними банками нормативних вимог НБУ. В інших сферах господарювання на підприємствах ще необхідно проводити роботу із створення підрозділів внутрішнього аудиту і забезпечення їх ефективного функціонування, тому що головне призначення інституту внутрішніх аудиторів полягає в підвищенні ефективності та забезпеченні прозорості економіки бізнесу для його власника.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Петренко С. Методичні підходи до здійснення процесу внутрішнього аудиту./ С. Петренко // Бухгалтерський облік і аудит – 2011, – № 7, – С. 37

2. Рибалко Л.В. Внутрішньогосподарський контроль в аграрних підприємствах./ Л.В. Рибалко // автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата екон. наук. – 2008, – С.257

3. Федоренько Н.І. Удосконалення організаційного забезпечення внутрішньогосподарського контролю в управлінні підприємства / Н.І. Федоренько // Управління розвитком. – 2012. - №7 (128). – С. 78 - 80.

УДК 657.631.8

ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ АУДИТОРСЬКОЇ ПЕРЕВІРКИ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

І.Е.Маковєєнко, магістр

Науковий керівник: асистент Чебан Ю.Ю.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто специфічні особливості аудиту фінансових результатів. Досліджено важливість та методологічні аспекти досконалого проведення аудиту фінансових результатів підприємства.

***Ключові слова**: аудит, облік, фінансові результати, доходи, витрати, фінансова звітність.*

Постановка проблеми. Одним з найбільш складних та відповідальних видів аудиторських перевірок є перевірка фінансових результатів і реального фінансового стану суб'єкта господарської діяльності. Складність та відповідальність аудиторської перевірки фінансових результатів також підкреслюється й тим, що за даним видом перевірки встановлюється найвищий ступінь аудиторського ризику. Крім того, від повноти виконаної аудиторської роботи, об'єктивності висновку залежать правильність і повнота не менш важливого напрямку аудиторської діяльності – визначення подальшої фінансової стратегії суб'єкта господарської діяльності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Значну увагу дослідженню проблем організації і методики аудиту фінансових результатів приділили у своїх працях провідні вітчизняні вчені-економісти: Юхименко Л.В., Юрій С.І., Ловінська Л.Г., Стефаник І.Б. та інші. У напрямку вдосконалення аудиту ефективності господарської діяльності працювали такі економісти, як Левицька С.О., Шкворець Ю.Ф., Рубан Н.І.

Постановка завдання полягає у визначенні специфічних особливостей аудиту фінансових результатів діяльності підприємства та дослідження методики його якісного проведення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Метою аудиту фінансових результатів є встановлення об'єктивної істини щодо достовірності, об'єктивності, правдивості й законності відображення в бухгалтерському обліку й фінансовій звітності доходів, витрат та фінансових результатів і донесення цієї істини через аудиторський висновок до користувачів інформації.

Завданнями аудиту є встановлення:

• повноти відображення доходів підприємства на рахунках бухгалтерського обліку та у фінансовій звітності;

• дотримання встановленого порядку формування фінансових результатів підприємства;

• відповідність визначення фінансових результатів прийнятій на підприємстві обліковій політиці;

• належність усіх відображених прибутків або збитків даному підприємству (відсутність фіктивної реалізації або доходу філій, що функціонують на самостійному балансі);

• правильність оцінки у бухгалтерському обліку доходів і витрат для визначення фінансових результатів;

• дотримання законодавчо-нормативних актів щодо обліку операцій, які привели до виникнення фінансових результатів;

• дотримання підприємством обраної політики щодо визначення фінансових результатів (при створенні резерву сумнівних боргів тощо);

• дотримання підприємством межі звітного періоду.

Виконання аудиторської роботи щодо перевірки фінансових результатів вимагає глибоких знань та відповідного досвіду. Саме тому виконання комплексу робіт з аудиторської перевірки фінансових результатів доручається, як правило, лише висококваліфікованим та досвідченим аудиторам.

Розпочинаючи аудит фінансових результатів відповідно до замовлення клієнта, аудитор, насамперед, повинний з'ясувати, яку мету ставив перед

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

собою його клієнт (суб'єкт господарської діяльності) – одержати максимум прибутку, завоювати ринок, утримати свої позиції на ринку тощо. Лише після цього можна буде здійснити відповідний обґрунтований аналіз та підготувати план і програму аудиту.

Основними джерелами інформації, які необхідні аудитору для зазначеного аналізу виступають: баланс; звіт про фінансові результати і їх використання; декларація про дохід підприємства та податкові декларації; бухгалтерські регістри по обліку виробничих витрат, реалізації, фінансових результатів [1].

Аудитор насамперед повинен оцінити стан бухгалтерського обліку на підприємстві, оскільки від ступеня довіри до облікової інформації залежать як обсяг аудиторської роботи, так і якість аудиторського висновку, а також значення аудиторського ризику. При аудиті фінансових результатів аудитор має ознайомитися з порядком обліку виробничих витрат, собівартості, реалізації продукції та фінансових результатів.

Під час перевірки аудитор з'ясовує, які витрати виробництва (обігу) включаються до виробничої собівартості, а які зараховуються до складу витрат періоду і безпосередньо списуються на фінансовий результат.

Порядок формування собівартості готової продукції (робіт, послуг) є обов'язковим для всіх підприємств, що здійснюють виробничу діяльність. Цей порядок встановлений Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 16 "Витрати"[4].

Особливу увагу аудитор приділяє обліку витрат за рахунком 90 "Собівартість реалізації". Відповідно до П(С)БО 16 "Витрати" до виробничої собівартості включаються: прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, інші прямі витрати, виробничі накладні витрати. Зіставлення чистих доходів від реалізації і собівартості реалізованої продукції дозволяє визначити валовий фінансовий результат (прибуток, збиток).

Відповідно до національних стандартів бухгалтерського обліку собівартість незавершеного виробництва, готової і реалізованої продукції,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

яка відображається відповідно на рахунках 23 "Виробництво", 26 "Готова продукція і 90 "Собівартість реалізації", визначається як виробнича собівартість, у яку включаються витрати основних цехів і інших підрозділів, що відповідно забезпечують процес виробництва (склади виробничих запасів, відділ постачання і т. д.). Значна частина загальногосподарських витрат не включається до виробничої собівартості продукції. Для обліку таких витрат виділені рахунки 92 "Адміністративні витрати", 93 "Витрати на збут", 94 "Інші операційні витрати".

Аудитор перевіряє обороти за рахунком 70 "Доходи від реалізації", який призначений для відображення доходу від реалізації продукції, робіт, товарів і послуг, нарахованого чи отриманого підприємством у звітному періоді. Для визначення показника чистого доходу, що належить підприємству, по дебету цього рахунка буду відбиті податки, що підлягають сплаті з доходу, і частина доходу, що належить іншим підприємствам (по договорах комісії, спільної діяльності і т. п.).

Оскільки наприкінці звітного періоду рахунки доходів і витрат повинні закриватися шляхом списання різниці їх дебетового і кредитового оборотів на рахунок 79 "Фінансові результати", то аудитор перевіряє правильність і своєчасність їх закриття, а також визначає, чи відповідають один одному дебетовий та кредитовий обороти за рахунками доходів і витрат після їх закриття на рахунок 79.

Під час перевірки фінансових результатів особливу увагу аудитор приділяє рахунку 79 "Фінансові результати", який призначений для узагальненого відображення інформації про фінансові результати підприємства від звичайної та іншої діяльності. За кредитом рахунку 79 "Фінансові результати" відображають суми в порядку закриття рахунків обліку доходів, по дебету – суми в порядку закриття рахунків обліку витрат, а також сума нарахованого податку на прибуток.

Сальдо рахунка при його закритті списується на рахунок 44 "Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)". Таким чином, на рахунку 79

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

"Фінансові результати" відбувається безпосереднє визначення фінансового результату [2].

Аудитор також повинний звернути увагу окремо на формування бухгалтерського та податкового прибутку, тому що їхнє визначення відбувається за різними нормативно-правовими актами. Відповідно до П(С)БО 15 "Дохід" дохід повинний визнається при збільшенні чи активу зменшення зобов'язання, що обумовлює збільшення власного капіталу[5]. Тому, такі надходження, як суми ПДВ, суми надходжень по договорах комісії, передоплати продукції, авансу, задатку під заставу, приводять до збільшення активів, однак не приводять до росту власного капіталу, в бухгалтерському обліку не визнаються доходами.

Згідно з податковим законодавством не включаються до складу податкових витрат суми сплаченого штрафу, пені, неустойки, натомість в бухгалтерському обліку зазначені сплати відносяться на рахунок 948 "Визнані штрафи, пені, неустойки". Витрати на ПММ для службовий легковий автотранспорт, витрати на оплату добових понад встановлені норми, що пов'язані з виробничою діяльністю підприємства, за бухгалтерським обліком включаються до складу витрат, а за податковим обліком такі витрати не враховуються при обчисленні бази оподаткування.

Відповідно до податкового законодавства, до валового доходу включається вартість безоплатно наданого майна, а за податковим обліком на рахунок 745 "Дохід від безоплатно отриманих активів" зараховується тільки сума амортизації таких активів.

Після перевірки порядку обліку виробничих витрат, формування собівартості продукції, реалізації і формування фінансових результатів аудитор здійснює загальну оцінку фінансових результатів: виконання плану прибутку не тільки за загальною сумою, але й відносно його окремих складових [3].

Висновки. Отриману підчас перевірки та аналізу інформацію, аудитор повинен використовувати для підготовки аудиторського висновку. Аудитор

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

визначає реальність планових показників та фактично одержаних фінансових результатів підприємства, досліджує правильність їх формування та обліку, а також відповідність чинним законодавчим нормам. В аудиторському висновку необхідно зафіксувати ступінь довіри до системи обліку. Але крім цього, аудитор повинен дати клієнту поради щодо вибору варіанту досконалої облікової політики, що найкраще забезпечувала би реалізацію підприємством його фінансової стратегії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондаренко Н. О. Аудит суб`єктів підприємницької діяльності: навчальний посібник / [Бондаренко Н.О., Понікаров В.Д., Попова С.М.] – Київ: Центр навчальної літератури, 2004. – 300 с.
2. Понікаров В. Д. Аудит: навчальний посібник / [Понікаров В.Д., Сєріков Т.М.] – Харків: ВД «Інжек», 2006. – 224 с.
3. Усач Б. Ф. Організація та методика аудиту: підручник / Б. Ф. [Усач Б.Ф., Душко О.З, Колос М.М.] – Київ: Знання, 2006. – 295 с.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 "Витрати", котрий затверджено наказом Міністерства фінансів України від від 31 грудня 1999 р. N 318

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 657.212.088.6

ОСНОВИ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

К. Морандюк, студентка

Науковий керівник: асистент Чебан Ю.Ю.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті досліджено теоретичні і методологічні аспекти контролю дебіторської заборгованості, виявлено основні проблеми і розроблено практичні пропозиції щодо раціональної організації аудиту дебіторської заборгованості.

Ключові слова: дебіторська заборгованість, дебітори, аудит.

Актуальність дослідження. Характерною особливістю сучасного розвитку економіки України є глибокі економічні перетворення в сфері виробництва на основі ринкових відносин. Ринкові відносини вимагають перегляду системи бухгалтерського обліку, одним із центральних елементів якої є облік взаєморозрахунків суб’єктів господарювання.

В умовах сьогодення дебіторська заборгованість підприємства виникає за будь-якої діяльності. Дебіторська заборгованість — це фінансовий актив, який є контрактивним правом отримувати грошові кошти або цінні папери від іншого підприємства. Поточна дебіторська заборгованість розглядається як фінансовий інструмент. Під фінансовим інструментом розуміють будь-який контракт, який приводить до утворення фінансового активу одного підприємства і фінансового зобов'язання або інструмента капіталу іншого підприємства.

Актуальність дослідження питань обліку і контролю дебіторської заборгованості обумовлена необхідністю оцінювання рівня, структури дебіторської заборгованості, ефективності інвестування в дебіторську заборгованість фінансових засобів, визначення фактично непогашеної заборгованості за попередні періоди.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Організації методики обліку та контролю за дебіторською заборгованістю підприємства присвячено праці

таких вчених як Н.В. Оляднічука, О.М. Рибалко, М.Б. Сичова, О.А. Скорби, С.В. Теліна, І.І. Туболець, О.О. Фарйона, Н.В. Чабанової, М.Я. Яструбського та ін.

Метою дослідження є вирішення проблемних питань аудиту дебіторської заборгованості шляхом удосконалення методик бухгалтерського обліку.

Виклад основного матеріалу. Сучасні умови ринкової економіки вимагають від підприємств термінової реалізації продукції, постійного пошуку нових покупців та споживачів. В процесі цього часто суб'єкти господарювання стикаються з проблемами, які полягають в неможливості своїх контрагентів вчасно розрахуватися за поставлену їм продукцію, у зв'язку з недостатністю коштів та невпевненістю остатніх в успішній її реалізації. Так виникає дебіторська заборгованість.

Дебіторська заборгованість — це стале поняття, воно є економічно загальновизнаним, відображається окремим рядком балансу підприємства, відноситься до активів, та обліковується в бухгалтерських документах.

Організація обліку дебіторської заборгованості на підприємстві будь-якої форми власності має важливе значення, оскільки сприяє упорядкуванню інформації, прозорості та достовірності даних із розрахункових операцій за борговими правами (з дебіторами).

Дебіторська заборгованість як поняття є досить широко висвітлено в науковій літературі. Зокрема Телін С.В. відзначає, що дебіторська заборгованість – це борг підприємству, організації, фізичній особі, що виник у процесі господарських відносин з іншими юридичними і фізичними особами [1]. Дебіторська заборгованість, на думку Ю.М. Данільчук та Л.Б. Ліщинської, – це частина обігового капіталу підприємства, компанії; сума, яку заборгували підприємству, організації, компанії інші юридичні особи і компанії, а також громадяни, що є їх боржниками (дебіторами) за поставку товарів, виконання робіт, надання послуг тощо [2].

Відповідно до П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» дебіторська заборгованість визнається активом, якщо існує ймовірність отримання підприємством майбутніх економічних вигод та може бути достовірно визначена її сума [3]. Визнання дебіторської заборгованості також регламентується П(С)БО 13 «Фінансові інструменти»: «безумовні права вимоги і зобов'язання визнаються фінансовими активами і фінансовими зобов'язаннями, якщо за умовами контракту підприємство має право на отримання грошових коштів або бере на себе зобов'язання сплатити грошові кошти» [4]. Тобто, відповідно до П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» дебіторська заборгованість визнається активом за умови одержання у майбутньому економічних вигод, а згідно П(С)БО 13 «Фінансові інструменти» – одержання лише грошових коштів.

Таким чином, дебіторська заборгованість – це сума боргів юридичних та фізичних осіб підприємству. Дебіторська заборгованість є наслідком господарських операцій, що мали місце в минулому, але підлягають погашенню в майбутньому, оскільки угода між боржником та кредитором залишається незавершеною. Ми вважаємо, що більш зрозумілим було б наступне визначення дебіторської заборгованості: дебіторська заборгованість – це зобов'язання боржника по передачі майна, виконанню робіт, наданню послуг, сплаті грошових коштів на визначену дату. Наведене визначення відображає реальний стан дебіторської заборгованості, враховує основний критерій класифікації – строк погашення.

Метою контролю дебіторської заборгованості суб'єктів господарюванні є перевірка достовірності, повноти, реальності та законності обліку і відображення дебіторської заборгованості у звітності.

Основними джерелами інформації при цьому є нормативні документи контролю, річна та квартальна звітність, головна книга, касова книга, регістри синтетичного та аналітичного обліку, первинні документи [2].

Визначальними напрямками контролю дебіторської заборгованості підприємства є перевірка його фінансового стану, правильності ведення

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

синтетичного і аналітичного обліку дебіторської заборгованості, документального оформлення, законності відображення на рахунках бухгалтерського обліку операцій з обліку дебіторської заборгованості, достовірності відображення інформації про дебіторську заборгованість у звітності [5].

До основних методів збору інформації під час проведення перевірок відносять спостереження за інвентаризацією або участь у ній; спостереження за виконанням господарських або бухгалтерських операцій; усне опитування; одержання письмових підтверджень; перевірка документів, одержаних від третіх осіб; перевірка документів, арифметичних розрахунків; проведення аналізу.

Незважаючи на високу ефективність та результативність фінансового контролю дебіторської заборгованості, його організація та проведення уповільнюються суттєвими недоліками як правового, так і методологічного характеру.

Такими негативними явищами є недосконала законодавчо-нормативна база, яка, з одного боку, недостатньою мірою регламентує особливості проведення контролю у сфері розрахунків з різними дебіторами, а з іншого – сприяє зростанню кількості порушень у даній сфері.

Проблема посилюється ще й недостатнім рівнем наукового, інформаційно-технічного та кадрового забезпечення в частині розробки та реалізації новітніх інформаційно-програмних проектів, які б забезпечили отримання реальних та достовірних результатів контролю швидко та якісно.

До того ж, відсутність чіткої схеми деталізації та співвідношення різних видів контрольних дій при перевірці стану дебіторської заборгованості зумовлює низьку ефективність проведення контролю.

Виходячи із вищенаведених недоліків, пріоритетним завданням є розробка та реалізація основних напрямків удосконалення існуючої системи контролю дебіторської заборгованості з метою покращення активності

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

суб'єктів господарювання, забезпечення їх стабільності та ефективності функціонування. Такими напрямками є:

– покращення законодавчого регулювання контролю в частині визначення основних складових та напрямків, а також органів контролю – прийняття відповідного нормативного акту, який би регламентував порядок здійснення контролю дебіторської заборгованості підприємств різних форм власності;

– формування принципово нових підходів до організації, планування та методики проведення контролю дебіторської заборгованості з урахуванням вимог сьогодення;

– забезпечення високого рівня підготовки та перепідготовки кадрів органів контролю, їх професійної компетентності та добросовісності;

– використання комп'ютерної техніки і технології у практиці здійснення контрольних процедур;

– попередження виникнення суттєвих порушень при розрахунках з дебіторами шляхом створення служби внутрішнього контролю на підприємствах, організаціях України.

Впровадження вказаних пропозицій є запорукою удосконалення методики та організації проведення контролю дебіторської заборгованості, що сприяє уникненню кризи неплатежів як на рівні окремого суб'єкта господарювання, так і всієї економічної системи України в цілому.

Проведений аналіз нормативно-законодавчої бази організації обліку і контролю дебіторської заборгованості дає можливість зробити наступні загальні висновки, що в системі МСФЗ визнання, класифікація та оцінка дебіторської заборгованості прямо не визначені; в МСФЗ 1 «Перше застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності» та МСФЗ 32 «Фінансові інструменти: подання» представлені лише загальні рекомендації по розкриттю інформації про дебіторську заборгованість у фінансових звітах; в міжнародних стандартах дебіторська заборгованість визнається як фінансовий актив, що є контрактним правом отримувати грошові кошти або

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

інший фінансовий актив від іншого підприємства.

Висновки. Сьогодні склалася ситуація, коли на підприємствах ураховуються великі суми дебіторської заборгованості, в той час як заходи керівництва щодо її погашення залишаються неефективними та не дають потрібного результату. Отже, не виникає сумніву щодо необхідності подальших пошуків удосконалення системи управління дебіторською заборгованістю загалом і, зокрема, обліку та контролю.

Подолати проблеми в організації контролю дебіторської заборгованості можна за допомогою відокремлення особи чи сектора у відділі внутрішнього контролю, відповідального за стан розрахунків із дебіторами тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Телін С.В. Управління дебіторською заборгованістю в сучасних умовах господарювання / С.В. Телін // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2011. – №3. – С. 102-107.
2. Данильчук Ю.М. Особливості контролю дебіторської заборгованості суб'єктів господарювання та пріоритетні напрямки його удосконалення / Ю.М. Данільчук, Л.Б. Ліщинська. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/29_DWS_2011/Economics/7_95147.doc.htm
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість», затверджене наказом Міністерства Фінансів України від 08.10.1999 р. №237. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти» затверджене наказом Міністерства Фінансів України від 30.11.2001 року №559. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nibu.factor.ua/ukr/info/instrbuh/psbu13/.
5. Фарйон О.О. Дебіторська та кредиторська заборгованість: контроль та управління як запорука успішного розвитку / О.О. Фарйон, М.Я. Яструбський // Науковий вісник НЛГУ України. – 2011. – Вин. 21.4. – С. 276-282.
6. Білуха Н.А. Курс аудита: Підручник / Н.А. Білуха. 2-ге вид, перероб. К: Вища школа. : Знання, 2010. 574 с.
7. Гуцаленко Л.В. Контроль дебіторської заборгованості: організація і методика здійснення / Л.В. Гуцаленко, І.С. Слободянюк // Збірник Вінницького національного аграрного університету «Економічні науки». – Серія «Облік і фінанси». – Випуск 8 (29). – Ч. 2. – 2011. [http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/en_oif/2011_8_2/35.pdf]
8. Кулаковская Л.П. Основы аудита: учебное пособие для вузов / Л.П. Кулаковская, Ю.В. Пича. 2-е изд., исправл. и доп. К. : Каравела, 2011. 496 с.
9. Нападовська Л.В. Внутрішньогосподарський контроль в ринковій економіці: Монографія / Л.В. Нападовська // Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2010. – 224 с.
10. Оляднічук Н.В. Проблеми обліку розрахунків з дебіторами та їх вирішення / Н.В. Оляднічук. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://udau.edu.ua/library.php?pid=1551

УДК 657.6

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ АУДИТУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІПІДПРИЄМСТВА

І.В. Пелипканич, студентка

Науковий керівник: асистент Чебан Ю.Ю.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті проаналізовано існуючі проблеми аудиту фінансової звітності підприємства.

Ключові слова: *аудит, фінансова звітність, інформаційне забезпечення.*

Актуальність дослідження. В умовах ринку відбувається постійне зростання конкуренції. Для нарощування в таких умовах конкурентних переваг особливе значення відіграють ефективні управлінські рішення, які можливо прийняти тільки за умови наявності якісного інформаційного забезпечення.

Особливу роль в системі такого забезпечення відіграє фінансова звітність, оскільки в умовах істотних змін ринкової інфраструктури та інтеграції суб'єктів господарювання, саме вона є основним джерелом інформації для зовнішніх користувачів. Постійні зміни в законодавстві призводять до помилок, що в свою чергу сприяють підвищенню ролі аудиту фінансової звітності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.Деякі із зазначених проблем достатньо повно таґрунтовно розглянуто в спеціальній економічній літературі, зокрема висвітлено організацію таметодику аудиту фінансової звітності. Ці питання досліджують вітчизняні вчені Я.А. Гончарук, О.А. Петрик, В.С. Рудницький, В.Я. Савченко, Б.Ф. Усач та інші, всі дослідженняяких є надзвичайно актуальними і доповнюють один одного.

Метою статтіє дослідження особливостей аудиту фінансової звітності та існуючих проблем його здійснення.

Виклад основного матеріалу. Фінансова звітність є однією із складових інформаційного забезпечення, що пов'язує підприємство з суспільством та діловими партнерами і ґрунтується на узагальнених даних бухгалтерського обліку підприємства і підтверджує результати діяльності.

Згідно з вимогами П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» фінансова звітність повинна формуватися із дотриманням таких її якісних характеристик [3]:

 зрозумілість означає, що інформація, яка надається у фінансових звітах, повинна бути дохідлива і розрахована на однозначне тлумачення її користувачами за умови, що вони мають достатні знання та зацікавлені у сприйнятті цієї інформації.

 доречність означає, що фінансова звітність повинна містити лише доречну інформацію, яка впливає на прийняття рішень користувачами, дає змогу вчасно оцінити минулі, теперішні та майбутні події, підтвердити та скоригувати їхні оцінки, зроблені у минулому.

 достовірність означає, що фінансова звітність повинна бути достовірною, яка не містить помилок та перекручень, що здатні вплинути на прийняття рішення користувачів звітності.

 зіставність — означає, що звітність повинна забезпечувати можливість порівнювати звіти за різні періоди та різних підприємств.

Достовірність усіх об’єктів, що відображені в обліку, є необхідною умовою достовірності облікової та звітної інформації як про майновий стан підприємства, так і про результати його діяльності.

Аудит фінансової звітності — це процес, в ході якого аудитору надається можливість висловити думку відносно того, підготовлена чи відповідає фінансова звітність, по всіх чи істотно аспектів, відповідно чи до встановлених основами фінансової звітності. Звітність повинна відповідати:

 Міжнародним стандартам фінансової звітності;
 національними стандартами фінансової звітності;
 іншим нормативним актам, зазначеним у звітності.

В ході перевірки аудитор збирає достатні й доречні докази, необхідні для формулювання висновків, які є основою для вираження його думки.

Аудитор повинен забезпечити високий рівень впевненості в тому, що інформація не містить суттєвих викривлень. Згідно глосарій, впевненість — це висловлюють упевненість аудитора щодо достовірності твердження, підготовленого однією стороною (як правило, перевіряється суб'єктом) і призначеного для використання іншою стороною (зацікавленими користувачами). Абсолютна впевненість недосяжна через властивих методикою проведення аудиту обмежень та недосконалість систем бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю клієнта.

Для досягнення мети аудиту у відповідності до вимог МСА, професійних організацій, нормативних актів та умов домовленості визначається обсяг аудиту, тобто . аудиторські процедури, які вважаються необхідними за певних обставин. Обов'язок аудитора — забезпечити достатній рівень впевненості в тому, що звітність не містить суттєвих

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

викривлень. На можливість їх виявлення можуть впливати обмеження, що виникають внаслідок:

- використання тестування, неможливість проведення суцільної перевірки, залежно судження аудитора від характеру, строків, обсягу аудиторських процедур (перевірка проводиться вибірково, достовірність доказів визначається за результатами тестів і особистою думкою аудитора) ;
- недосконалість систем бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю суб'єкта;
- особливих обставин, в тому числі наявності пов'язаних сторін (операції з пов'язаними сторонами можуть бути спрямовані на спотворення дійсного стану справ).

Дослідження фінансової звітності здійснюється в системі аудиту не тільки в якості його інформаційної бази, а і як об’єкт контролю, що в свою чергу, порушує ряд проблемних питань та суперечностей. Нераціонально та неефективно побудований аудит фінансової звітності підприємства може призвести до не виявлення викривлень, фальсифікацій у звітності, яка стане інформаційним базисом для подальшого проведення аудиту. При цьому на основі здійсненого аудиту будуть надані певні висновки керівництву для прийняття управлінських рішень, які будуть високо ризикованими та непередбачуваними для підприємства.

Зазначимо, що у вітчизняній літературі процес аудиту фінансової звітності в організаційному планіподіляється на такі етапи: планування; вивчення; оцінювання; встановлення достовірності;звітування [5].

Для чіткішогорозуміння змісту кожного з етапів нами запропоновано основні ключові аудиторські процедури підчас здійснення аудиту фінансової звітності.

На етапі планування необхідно розробити загальну стратегію і тактику аудиту фінансовоїзвітності і обліку, визначити строки і обсяги аудиторської перевірки. Попри те, що зміст та формазагального плану аудиту фінансової звітності змінюватиметься залежно від мети перевірки, видупідконтрольного об’єкта, сфери його діяльності, розміру, а також складності перевірки і процедур,що застосовуватиметься аудитором, під час його формування необхідно врахувати такі аспекти:

по-перше, особливості фінансово-господарської діяльності клієнта;

по-друге, вибір сфери діяльностіаудитора;

по-третє, залучення персоналу до проведення аудиту.

На етапі вивчення аудитору необхідно здійснити попередній огляд та дати оцінку станубухгалтерського обліку і фінансової звітності замовника аудиту. При тому на цьому етапі аудиторза допомогою опитування, вивчення

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

та аналізу фінансової звітності та даних бухгалтерськогообліку здійснює збір необхідних даних. Аудитору доцільно в своїй діяльності використовувати такіметодичні прийоми дослідження, як аналіз і синтез, індукція і дедукція, аналогія і моделювання,абстрагування і конкретизація, системний і функціонально-вартісний аналіз.

Окреслимо коло проблем аудиту фінансової звітності, яким на сьогодні в економічній літературі приділяється значна увага. Серед таких проблем можливо виділити та конкретизувати наступні:

- нестабільність законодавчої бази;
- формальний підхід до здійснення аудиту фінансової звітності;
- намагання стандартизації фінансової звітності у відповідності до міжнародних стандартів;
- використання шаблонних методів при здійсненні аудиту об’єкта перевірки;
- незрозумілість для керівництва підприємства необхідності проведення аудиту;
- недостатній рівень розуміння аудитором діяльності підприємства.

Для вирішення вищенаведених проблем доцільно застосовувати наступні рекомендації, а саме:

- удосконалення нормативно-правового забезпечення фінансової звітності;
- коригування фінансової звітності відповідно до міжнародних вимог;
- освоєння «культури спілкування» з фінансовою звітністю, її складанням та вмінням читати;
- підвищення рівня поінформованості керівників підприємств з питань аудиторських перевірок;
- використання аудитором індивідуального підходу до об’єкту перевірки;
- удосконалення документального оформлення аудиторської перевірки.

Висновки: таким чином існування значної кількості проблем аудиту фінансової звітності зумовлюють необхідність підвищення уваги до рівня його якості, та розробки нових комплексних підходів до їх вирішення, як на загальнодержавному, так і на локальному рівні: на рівні кожного підприємства.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

9. Про аудиторську діяльність: Закон України від 14.09.2006 р. №140-V. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua

10. Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етика: Видання 2004 р. / Пер. з анг. – К.: Статус, 2004. – 1028 с.

11. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.03.99р. №87. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua

12. Гончарук Я.А. Аудит: [навч. посіб.] / Я.А.Гончарук, В.С.Рудницький. – Львів: Світ, 2002. – 296 с.

13. Дорош Н.І. Аудит: методологія і організація: Монографія / Н.І.Дорош. – К.: Знання, КОО, 2001. – 402 с.

14. Облік і аудит у банках: Підручник / А.М. Герасимович, Л.М. Кіндрацька, Т.В. Кривовяз та ін.; За заг. ред. проф. А.М. Герасимовича. – К.: КНЕУ, 2004. – 536 с.

15. Петрик О.А. Аудит: методологія і організація: Монографія / О.А.Петрик. – К.: КНЕУ, 2003. – 268 с.

16. Савченко В.Я. Аудит: [навч. посіб.] / В.Я.Савченко. – К.: КНЕУ, 2002. – 322 с.

УДК 331.2:657.6

ОРГАНІЗАЦІЯ АУДИТУ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ ТА ЇЇ СПЛАТИ

К.Р Раджапова, студентка

Науковий керівник: асистент Чебан Ю. Ю.,

Миколаївський національний аграрний університет

Обґрунтовано та проаналізовано теоретичні основи та правові засади аудиту заробітної плати та її сплати.

Ключові слова: *аудит, заробітна плата, трудові ресурси, організація аудиторської діяльності.*

Актуальність проблеми. Прискорений розвиток підприємництва, виникнення нових організаційно - правових форм організацій і різноманітних форм власності корінним чином вплинули на механізм системи економічного контролю. Одним із значущих у даний час, а також перспективних і ефективних видів економічного контролю в умовах ринку є незалежний контроль. Незалежний контроль проводиться аудиторами, аудиторськими фірмами, що здійснюють свою діяльність на договірній комерційній основі за рахунок замовника - клієнта.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Питаннями, що стосуються аудиту заробітної плати, висвітлені у дослідженнях таких вітчизняних фахівців як: К. Крищенко, В.І. Лемішовський, О.В. Лишиленко, В.І. Радачинский, А. Ревенко, Р.Л. Хом'як, Б.Ф. Усач, та інші. Всі дослідження цих авторів є надзвичайно актуальними та доповнюють один одного. Проте подальшого вивчення і обґрунтування потребують найважливіші аспекти щодо організації та методики виконання аудиту.

Метою роботи є розгляд окремих проблемних питань, які стосуються визначення суті аудиту заробітної плати на сільськогосподарських підприємствах, порядку її організації та її сплати.

Виклад основного матеріалу дослідження. Оплата праці працівників - це ціна трудових ресурсів, задіяних у виробничому процесі. В значній мірі вона визначається кількістю і якістю витраченої праці, проте, на неї

впливають і чисто ринкові чинники: кон'юнктура, територіальні аспекти, попит і пропозиція праці, законодавчі норми.

З одного боку, оплата повинна компенсувати витрату фізичних і інтелектуальних сил працівника.

Сьогодні підприємства мають право вибирати системи і форми оплати праці самостійно, виходячи із специфіки і завдань, що стоять перед ними, а безпосередньою юридичною формою регулювання трудових відносин між працедавцем і працівником тепер є тарифні угоди і колективний договір.

Аудит - незалежна експертиза фінансової звітності підприємства на основі перевірки організації бухгалтерського обліку, відповідності господарських і фінансових операцій законодавству України, повноти і точності відображення у фінансовій звітності діяльності підприємства.

Основне завдання аудиту оплати праці – перевірка дотримання нормативно - правових актів при нарахуванні оплати праці, утриманнях з неї і вірного ведення бухгалтерського обліку з оплати праці.

Аудит є перевіркою стану бухгалтерського обліку і внутрішньогосподарського контролю, відповідності фінансово-господарських операцій законодавству, достовірності звітності, а також надання консультаційних, експертних та інших послуг підприємствам та організаціям, здійснюваних на основі договору. Аудитор не лише оцінює законність здійснених господарських операцій, достовірність фінансової звітності підприємства, а й допомагає виявити допущені помилки, виправити їх. Рекомендує побудову такої системи обліку, яка дозволить надалі максимально уникати помилок.

Найважливішим методологічним принципом аудиту є планування.

Аудиторові слід розробити і документально оформити загальний план аудиту, визначити у ньому суттєвість помилок, а потім здійснити аудит за цим планом. Загальний план аудиту розробляється дуже докладно, що аудитор має можливість завдяки йому підготувати програму аудиту.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Для виконання плану аудитор повинен підготувати в письмовій формі програму аудиторської перевірки з визначенням в ній конкретних завдань і процедур для кожного об'єкту аудиту.

Програма аудиту – це детальний перелік змісту аудиторських процедур, що є детальною інструкцією для асистентів аудитора та рядових учасників перевірки, який також є засобом контролю за якістю їх роботи. Програма повинна бути детальною, щоб можна було використовувати її як інструкцію для виконавців аудиту.

Аудитор затверджує програму, визначаючи суттєвість по процедурах аудиту, об'єкт аудиту та масштаб перевірки.

Найчастіше для зручності програма оформлюється у вигляді таблиці. На початку програми як правило вказується: назва підприємства, період, дата та об'єкт перевірки. У програмі зазначаються також прізвище та ініціали аудитора, час, який необхідно витратити на перевірку конкретного об'єкта перевірки, та передбачають місце для поміток про фактичне виконання плану аудиту з кожного питання.

Програма по кожному об'єкту аудиту підписується аудитором або керівником аудиторської фірми.

З'ясувавши метод організації перевірки та кількість необхідних аудиторських процедур, які надають можливість встановити правильність інформації з питань дотримання трудового законодавства та розрахунків з оплати праці, виконавець аудиту складає робочу програму. Робоча програма повинна охоплювати такі питання:

1) перевірка наявності внутрішніх нормативних документів, що регулюють трудові відносини на підприємстві;

2) відповідність встановлених державою гарантій і компенсацій щодо праці;

3) дотримання на підприємстві встановлених державою гарантій і компенсацій щодо праці і її оплати;

4) перевірка вхідних залишків у розрахунках з оплати праці;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

5) перевірка реальності операцій по заробітній платі, відображених в обліку;

6) перевірка повноти відображення в обліку операцій по заробітній платі;

7) перевірка правильності нарахувань на заробітну плату та утримань;

8) перевірка своєчасності видачі заробітної плати;

9) перевірка правильності бухгалтерського обліку заробітної плати;

10) відповідність оплати у внутрішніх нормативних документах чинному законодавству;

Перевірку основного етапу аудиту бажано розпочати із встановлення реальності вхідного залишку незалежно від того, хто за договором несе відповідальність за його достовірність. Також необхідно зіставити залишок на кінець базисного періоду із залишком на початок звітного періоду. Практиці відомі факти неправильного перенесення залишків як помилково, так і навмисно.

При наявності відхилень аудитор повинен встановити причини їх наявності, при можливості скоригувати залишки, встановити замішки, що відповідають істині. Якщо відхилення є досить суттєвими, аудитору необхідно запропонувати підприємству відновити облік розрахунків з оплати праці й встановити об'єктивні залишки. Тільки після цього можна продовжити аудиторське дослідження.

Для початку аудитор визначає основні категорії працюючих, види нарахування і порядок їх оформлення. Підтвердження достовірності здійснених нарахувань відбувається вибірково. В обсяг вибірки включаються різні категорії працюючих або звільнених, різні часові періоди та основні види нарахувань. Якщо облікова інформація обробляється вручну, то аудитор підтверджує достовірність проведених розрахунків за показниками з книг нарахувань або за даними розрахункових відомостей. При цьому вивчаються первинні документи, які є підставою для нарахування заробітної плати. Особлива увага звертається на правильність їх заповнення,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

відповідність вимогам нормативних документів з нарахування і виплати заробітної плати.

Перевірка розрахунків з оплати праці є трудомістким процесом, тому аудитор проводить лише вибіркову перевірку найважливіших розрахунків. Важливо правильно провести вибірку. В обов'язковому порядку на вибірку треба перевірити:

- правильність і своєчасність створення первинних документів з обліку робочого часу й оплати праці;
- правильність нарахування оплати праці за відрядною і погодинною системами;
- законність нарахування премій і доплат;
- правильність нарахування відпускних;
- правильність розрахунку допомог, які виплачуються за рахунок коштів Фонду соціального страхування;
- правильність визначення сукупного доходу для цілей оподаткування фізичних осіб;
- правомірність застосування утримань і пільг для нарахування прибуткового податку;
- відповідність ставок прибуткового податку, які застосовувалися, чинному законодавству;
- правильність інших утримань із нарахованої оплати праці.

Із метою проведення такої перевірки відбирають необхідну кількість аналітичних рахунків по розрахунках з оплати праці й проводять перевірку усіх питань нарахування оплати праці й утримання з неї. Аудитор сам, на власний ризик, робить вибірку аналітичних рахунків, а також визначається з періодом перевірки.

При перевірці правильності нарахування оплати праці відрядно аудитор встановлює, як оформлені первинні документи, чи правильно застосовані норми і розцінки, чи є підписи посадових осіб, чи заповнені всі реквізити, чи немає необумовлених виправлень. Особлива увага приділяється

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

розрахункам відрядного заробітку за бригадною формою оплати праці, правильності перенесення підсумкових сум працівників до розрахунково-платіжних відомостей. Доцільно перевірити, чи немає випадків повторного нарахування сум на раніше оплачені наряди.

При перевірці первинних документів встановлюється наявність підписів посадових осіб, відповідальних за облік виконаних робіт, правильність заповнення всіх реквізитів, чи немає в документах підчисток, необумовлених виправлень. Аналізуючи наряди на відрядну роботу за датами їх видачі, зіставляючи прізвища робітників у нарядах і табелях обліку робочого часу з даними обліку особового складу, аудитор визначає, чи немає випадків включення в них вигаданих осіб, повторного нарахування сум за раніше оплаченим первинним документам. Методом арифметичного контролю визначаються неточності в підрахунках у первинних документах або розрахункових відомостях.

Основними джерелами інформації для контролю оплати праці є:

- заяви про прийом, заяви про звільнення та трудова угода;
- накази, які стосуються продуктивності праці і заробітної плати;
- особиста картка у відділі кадрів і акт виконаних робіт;
- трудова книжка;
- табель обліку виконання робочого часу та наряд;
- особовий рахунок робочого і штатний розклад;
- лікарняний лист;
- Положення про премії;
- розрахунково-платіжна відомість і розрахунковий листок;
- платіжні відомості про видачу авансу, заробітної плати;
- дані і оборотно-сальдові відомості по рахунках пов’язаних з виробництвом та витратами на заробітну плату;
- Головна Книга.

З нарахованої працівникам організації заробітної плати, оплати праці за трудовими угодами, договорами підряду та за сумісництвом створюються

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

різні утримання, які можна розділити на дві групи: обов'язкові та утримання за ініціативою організації. Обов'язковими утриманнями є податок на доходи фізичних осіб та утримання за виконавчими листами. За ініціативи організації через бухгалтерію із заробітної плати працівників може бути зроблено такі утримання: борг за працівником; в погашення заборгованості за підзвітними сумами; за псування, нестачу чи втрату матеріальних цінностей; за товари, куплені в кредит і т.п.

Правомірність віднесення витрат на оплату праці обумовлює перевірку обґрунтованості затрат на оплату відпусток працівників.

При аудиторській перевірці слід враховувати, що нарахування резерву на оплату відпусток не носить обов'язкового характеру. Якщо на підприємстві згідно з наказом про облікову політику рівномірний розподіл відпусток на протязі року, то фактичні витрати на оплату відпусток списуються на собівартість продукції по мірі надання працівникам відпусток. У випадках, коли сума нарахованих і сплачених відпускних працівникам у звітному періоді відноситься до наступного звітного періоду, вона повинна включатися до складу фактичних витрат на оплату праці у місяці, що наступає за звітним.

Перевіряючи правомірність нарахування заробітної плати і віднесення її на собівартість продукції, аудитору необхідно перевірити правильність відрахувань до Єдиного соціального фонду. Крім того при аудиторській перевірці з'ясовується повнота та правомірність розрахунків за встановленими нормативами. Аудитору необхідно уважно проконтролювати види виплат, що входять до об'єкта оподаткування.

При перевірці правильності нарахування збору до Пенсійного фонду і фондів соціального страхування може скластися ситуація, що ці питання уже перевірені інспекторами фондів.

Перевірка правильності відрахувань із заробітної плати здійснюється аудитором вибірково. Причому розміри вибірки визначаються тими ж методами, що і при перевірці нарахувань. Потім за даними зводу

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

утримань визначаються види утримань із заробітної плати, що здійснюються на конкретному економічному суб'єкті.

Отже, розпочинаючи перевірку розрахунків з заробітної плати, аудитор повинен з'ясувати, які форми та системи оплати праці застосовуються на даному підприємстві, чи має підприємство внутрішні положення про оплату праці робітників, колективний трудовий договір, списковий та середньообліковий склад їх, як організовано облік розрахунків з оплати праці, чи обмежено склад працівників, які отримують готівку на господарські та інші витрати, чи здійснюється на підприємстві видача позик робітникам, продаж товарів у кредит, і як оформлені ці операції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондар В. П. Концепція розвитку аудиту в Україні: теорія, методологія, організація / Бондар В. П. // Монографія. – Житомир: ЖДТУ, 2008. – 456 с.
2. Загородній А.Г. Економічний аналіз: теорія і практика / А.Г. Загороднього, Кіндрацька Г.І., Білик М.С. // Підручник. – [2-ге вид., перероб. і доп.]. – Львів: "Магнолія 2006", 2007. – 440 с..
3. Крищенко К. Удосконалення організаційно-економічного механізму управління оплатою праці / Крищенко К. // Україна: аспекти праці. – 2007. - №6. - С. 9 – 16.
4. Сотченко Ю.К. Оплата праці та напрями її вдосконалення в умовах економічної кризи / Ю.К. Сотченко // Держава та регіони. Серія: Економіка і підприємництво. - 2009. - № 6. - С. 433-436.4.
5. Хом'як Р.Л. Бухгалтерський облік та оподаткування. / Хом'як Р.Л., Лемішовський В.І. // Навч. посібник. - Львів: Видавництво Національного університету "Львівська політехніка", 2008.- 1112 с.

УДК 657 633 : 658.15

ПРОБЛЕМА КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ АУДИТУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Д.А. Радько, студентка

Науковий керівник: асистент Чебан Ю.Ю.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розкрито теоретичні основи аудиту фінансових результатів діяльності підприємства, зокрема розглянуто етапи проведення аудиту фінансових результатів діяльності підприємств; виділено предметну область аудиту інформації про фінансові результати діяльності підприємств.

Ключові слова:*. аудит, методика аудиту, об'єкти аудиту, планування аудиту.*

Актуальність проблеми. Сучасні умови господарювання сільськогосподарських підприємств вимагають постійного дослідження і удосконалення методики аудиту фінансових результатів підприємств. Актуальність теми полягає у неоціненій важливості для керівного складу підприємства одержання і використання повної та правдивої інформації щодо формування фінансових результатів господарської діяльності підприємства. Суб'єкти підприємницької діяльності у ринковому середовищі працюють за принципом комерційного розрахунку, коли при здійсненні будь-якої господарської операції відбувається порівняння витрат, понесених підприємством, із очікуваними доходами. Одержаний фінансовий результат результат характеризує рівень прибутковості діяльності та може бути спрямований на розвиток підприємства. Проблеми організації та регулювання аудиторської діяльності в Україні, на нашу думку, варто розглядати через призму використання міжнародних стандартів аудиту, що є актуальним на для розвитку національного аудиту та здійснення аудиту фінансових результатів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичні положення і практичні аспекти аудиту фінансових результатів висвітлено у працях таких

науковців як Н.Т. Белуха, Г.М. Давидов, Л.П. Кулаковська, О.А. Петрик, В.С. Рудницький, Б.Ф. Усач та ін.

Мета статті. Визначення теоретичних аспектів аудиту фінансових результатів діяльності підприємства та розробка рекомендацій щодо удосконалення етапів аудиторської перевірки.

Виклад основного матеріалу. Проблема контролю якості роботи незалежних аудиторів (аудиторських фірм) є однією з ключових в організації аудиторської діяльності у вітчизняній теорії та практиці аудиту. На сьогодні в Україні контроль якості роботи аудиторів набуває особливого значення, що спричинено розвитком системи незалежного аудиту і переходом на Міжнародні стандарти аудиту. Нормативне та законодавче регулювання контролю якості роботи аудиторів в Україні визначається Законом України «Про аудиторську діяльність», Міжнародним стандартом аудиту 220 «Контроль якості аудиту фінансової звітності» тощо. Мета МСА 220 - установлення стандартів і надання посібника з контролю якості аудита відповідно: політики й процедур аудиторської фірми стосовно до аудиторської роботи в цілому; процедур, що стосуються роботи, отриманої асистентом аудитора. МСА 220 регулює наступні вимоги до постановки й організації роботи усередині аудиторської фірми: політика й процедури контролю якості повинні бути реалізовані на рівні фірми й на рівні окремих аудиторів; фірма повинна впроваджувати політику й процедури контролю якості, покликані забезпечити проведення всіх аудитів відповідно до МСА й (або) з національними стандартами й (або) установленою практикою.

Дискусійними і невирішеними питаннями в економічній науковій літературі є не тільки поняття об’єктів аудиту, а й його визначення. Б. Валуєв, Г. Давидов, В. Савченко дотримуються ідентичної думки й тлумачать під об’єктами аудиторських послуг «окремі або взаємопов’язані економічні, організаційні, інформаційні та інші сторони функціонування системи, що підлягає вивченню, стан яких може бути оцінено кількісно і якісно» [1]. Дане визначення характеризує об’єкт аудиту з точки зору

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

окремих або взаємопов'язаних систем, що підлягають вивченню. В. Рудницький дотримується думки, що об'єкт аудиту доцільно характеризувати не як систему, а як окремі факти (явища або процеси) господарської діяльності. При цьому, він зазначає, що об'єкт аудиту - це інформація про окремі або взаємопов'язані факти (явища або процеси) господарської діяльності суб'єкта
господарського контролю, яка відображена в системі бухгалтерського обліку та інших джерелах інформаційної системи та підлягає кількісній і вартісній оцінці [2, с. 30]. Б. Усач вважає, що об'єктами аудиту є юридичні й фізичні особи, при цьому перевірці підлягають окремі господарські засоби і процеси, сукупність яких характеризує виробничу і фінансово-господарську діяльність підприємств і окремих посадових осіб за відповідний період, що складає поняття об'єктів контролю. До об'єктів, на його думку, можна віднести й економічні процеси, матеріально-технічне постачання, виробництво, збут продукції, продуктивність праці, собівартість, прибуток тощо. Л. Кулаковська та Ю. Піча дотримуються думки, що термін «об'єкт аудиту» слід розглядати як окремий елемент предмету аудиту, на який направлена цілеспрямована дія аудитора [3, с. 30].

Об'єктами аудиту є здійснювані господарські процеси, які в сукупності складають господарську діяльність суб'єкта, що перевіряється. Пряма інформація стосується дослідження підприємства, а непряма – це дослідження нормативно-правових документів, які регулюють процес надання аудиторських послуг, та методичних вказівок щодо виконання аудиторських процедур [5, с. 311]. Важливе теоретичне і практичне значення для більш повного пізнання предмета аудиту має науково обґрунтована класифікація об'єктів аудиту.

Науковці по-різному підходять до класифікації об'єктів аудиту. Так, М. Білуха класифікує об'єкти аудиту за такими ознаками: складність (прості й складні, які відрізняються числом елементів і виглядом зв'язку); відношення до процесу розширеного відтворення; складові елементи об'єктів; об'єктивні

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

закони існування об’єктів. Б. Валуєв також виділяє у своїй класифікації ознаку складності об’єкту, за якою, на відміну від М. Білухи, він відзначає наступні групи об’єктів: сукупні ресурси і господарські процеси, цілісні системи управління; групи ресурсів і господарських процесів, відносно розмежування частини системи управління. В даному випадку ми погоджуємося із Г. Давидовим та В. Рудницьким, які виходячи з ознаки складності, вважають, що групувати об’єкти аудиту необхідно на прості і складні[2].

Вимоги МСА, що забезпечують якість аудита, обумовлюють планування аудиту й етапи аудиту, що застосовуються до будь-якої аудиторської перевірки та складається з семи етапів.

Перший етап аудиторської перевірки передбачає збір і оцінку інформації для прийняття рішення щодо проведення перевірки або відмови від неї, визначення цілей перевірки, а також адміністративні й стратегічні рішення.

Другий етап аудиту припускає одержання (поповнення) інформації про клієнта, оцінку внутрішньогосподарського ризику й ризику засобів контролю.

На третьому етапі – етапі планування аудиту вибирається стратегія, що найефективніше зменшує ступінь ризику, властивого аудиторській перевірці. Основним питанням залишається необхідність додаткової перевірки засобів контролю, що може понести зменшення кількості процедур по суті.

Рішення приймається на підставі висновків і результатів оцінки ступеню внутрішньогосподарського ризику й ризику засобів контролю, проведених на другому етапі. Результатом планування є аудиторські програми, використовувані на четвертому й п’ятому етапах.

Четвертий етап – додаткові перевірки засобів контролю. Він доцільний, якщо дозволяє значно заощадити час і зусилля в рамках процедур по суті. П’ятий етап – етап проведення аудиторських процедур по суті. Кінцеві аналітичні процедури, аналіз й оцінка результатів аудиту фінансової звітності

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

проводяться на шостому етапі. Заключний сьомий етап – підготовка аудиторського висновку. Деякі етапи не передбачають конкретних дій по окремих сегментах, а тому відносяться до аудиту фінансової звітності в цілому. Прикладом може слугувати перший, шостий і сьомий етапи аудиторської перевірки.

Інші етапи аудиту припускають дії відносно конкретних сегментів аудиту. Оскільки кожному сегменту аудиту фінансової звітності, у тому числі й формування та використання прибутку, властиві особливості, то вони, у свою

чергу, визначають особливості цих етапів аудиту фінансової звітності.

Предметна область аудиту фінансових результатів підприємств наведена на рис. 1.

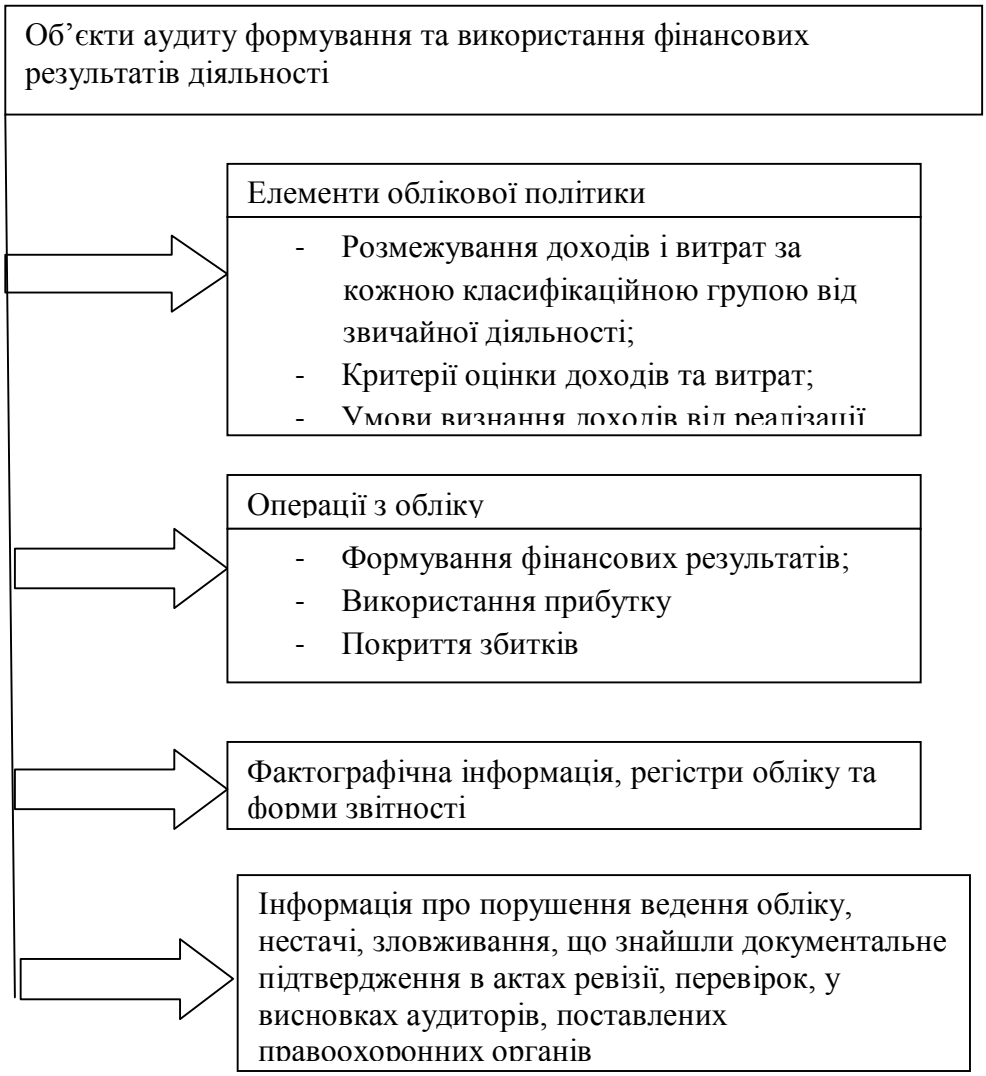

Рис. 1. Предметна область аудиту інформації про фінансові результати діяльності підприємств

Джерело: розроблено автором з використанням [3]

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Об’єктом аудиту також є інформація з формування та використання прибутку у фінансовій та податковій звітності наведено у табл.

Таблиця

Об’єкт аудиту «Прибуток» по сегментам фінансової та податкової звітності

Компонент звітності	Предметна область перевірки:
Ф. 1 «Баланс»	Нерозподілений прибуток
Ф. 2 «Звіт про фінансові результату»	Валовий прибуток, прибуток від звичайної діяльності до оподаткування, прибуток від звичайної діяльності, чистий прибуток
Ф. 3 «Звіт про рух грошових коштів»	Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування
Ф. 4 «Звіт про власний капітал»	Нерозподілений прибуток, чистий прибуток за звітний період, розподілений прибуток
Облікова політика	Розподіл облікової політики про формування та використання прибутку
Декларація з податку на прибуток	Прибуток як об’єкт оподаткування від усіх видів діяльності

Джерело: розроблено автором із використанням МСА 220 «Контроль якості аудиторської роботи»

За результатами дослідження встановлено, що з метою перевірки достовірності облікової інформації про фінансові результати інформації аудитор повинен вивчити:

- достовірність операцій з обліку формування та використання прибутку, покриття збитку;

- записи в первинних документах, регістрах обліку і звітності за фінансовими результатами;

- інформацію про формування та використання прибутку (покриття збитку), що знайшла відображення в попередніх перевірках.

Висновки. З наведеного вище можна зробити наступні висновки:

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

1. Попередній контроль операцій з фінансовими результатами діяльності полягає в тому, що перед проведенням таких операцій вони підлягають оцінці з погляду їхньої законності, достовірності, ефективності, тобто передує попереднє вивчення операцій з обліку доходів і результатів діяльності і тим самим використовується принцип попередження неефективності використання,
чи безгосподарності та марнотратства.

2. На підставі результатів попереднього аналізу, оцінки надійності системи внутрішнього контролю, оцінки ризиків і суттєвості, аудитор повинен визначити спосіб проведення перевірки. Неминучим прийомом аудиту операцій з обліку фінансових результатів діяльності підприємства є вибіркове дослідження, яке дозволяє розширити результати перевірки частини сукупності на весь її обсяг. Аудиторська вибірка повинна проводитись після визначеної діагностики, що дає можливість концентрувати увагу на незвичайних і тих, що викликають сумніви, явищах, які містять можливі помилки чи зловживання і
вимагають детальної перевірки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Савченко В.Я. Аудит: [Навч. посіб.] / В.Я. Савченко; Київ. нац. екон. ун-т. – К., 2002. – 322 с.

2. Рудницький В.С. Методологія і організація аудиту / В.С. Рудницький. – Тернопіль: «Економічна думка», 1998. – 196 с.

3. Основи аудиту: [Навч. Посіб. для студ. вищ. заклад. освіти] / Кулаковська Л.П., Піча Ю.В. – Львів: «Каравела»; Львів: «Новий Світ. – 2000, 2002. – 504 с.

4. Аудит: [Практическое пособие] / А. Кузьминский, Н. Кужельный, Е. Петрик, В. Савченко и др.: [Под ред. А. Кузьминского]. – К.: «Учетинформ», 1996. – 283 с.

5. Лубенченко О.Е. Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики : навч. посіб. / О.Е. Лубенченко; М-во освіти і науки України, Донбас. держ. техн. ун-т. – Алчевськ: ДонДТУ, 2010. – 309 с.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 338:658.152

АУДИТ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Т. Умриш, студентка

Науковий керівник: асистент Чебан Ю.Ю.

Миколаївський національний аграрний університет

Досліджено особливості аудиту обліку витрат на виробництво сільськогосподарської продукції, окреслено область аудиторського дослідження .

Ключові слова: витрати, аудит, собівартість, калькуляція, система управлінського обліку, прибуток.

Актуальність дослідження. В економіці будь-якого підприємства головне місце займають витрати, які є ціноутворювальним фактором, що спричиняє суттєвий вплив на прибутковість його діяльності, є носієм задоволення соціальних потреб (заробітна плата, пенсійне забезпечення, соціальне страхування). Витрати це найважливіша частина фінансової діяльності підприємства, тому порядок їх здійснення, обліку і розподілу має бути чітко визначений . Отже, контроль і аудит виробничих витрат є найважливішою ділянкою господарської діяльності сільськогосподарського підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У розробку теоретичних і методичних аспектів обліку, контролю і аудиту витрат виробництва зробили внесок такі українські вчені-економісти: Г.В. Власюк, Н.А. Іванова, Л.П. Кулаковська, Г.В.Сиротюк. Проблеми управлінського обліку й аналізу виробничих витрат розглядали у своїх працях Ф.Ф. Бутинець, С.Ф. Голов, В.С. Лень, Л.В. Нападовська.

Мета дослідження полягає у визначенні особливості аудиту витрат виробництва і калькуляції в системі управлінського обліку.

Виклад основного матеріалу. Процес виробництва продукції сільськогосподарських підприємств породжує виникнення певних видів витрат. Для оперативного управління виробництвом доцільно якісно вести облік витрат та обчислення собівартості продукції, а також забезпечити

належний контроль за використанням всіх видів ресурсів.

Особлива увага належить аудиту витрат на виробництво сільськогосподарської продукції. Забезпечення якості аудиторських перевірок вимагає від аудиторів високої кваліфікації, використання методики аудиту, що враховує галузеві особливості.

Мета аудиту витрат полягає у висловленні аудитором незалежної професійної думки щодо правильності відображення в обліку та звітності підприємства інформації про витрати виробництва.

Якість аудиту залежить від того, наскільки ретельно проведена робота до початку аудиторської перевірки: увага до підбору клієнта, отримання інформації про клієнта, встановлення і прийняття умов і зобов'язань підприємства і аудиторської фірми, планування аудиту.

Перш ніж приступити до проведення аудиту витрат виробництва, необхідно провести попередній огляд з метою оцінки слабких і сильних сторін внутрішнього контролю процесу виробництва і витрат. Для цього можна використати методи і прийоми, які розробляються аудиторською фірмою, а також спеціальні аудиторські процедури тести [1].

Під час такого тестування аудитор встановлює :

- чи визначаються в наказі про облікову політику витрати, що списуються на виробництво, відповідно до П(С)БО;

— чи не змінювалась протягом звітного періоду облікова політика щодо визначення витрат на виробництво і собівартості продукції;

— чи дотримуються на підприємстві вимог, встановлених наказом про облікову політику.

Оцінивши систему внутрішнього контролю і бухгалтерського обліку, аудитор приймає рішення щодо методу організації перевірки (суцільний, вибірковий), кількості аудиторських процедур, необхідних для підготовки об'єктивного висновку.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Щоб скласти об'єктивну думку щодо інформації про витрати на виробництво продукції та її собівартості, аудитору необхідно: одержати обґрунтовану гарантію того, що інформація в бухгалтерській документації та інших джерелах даних із питань перевірки достовірна і достатня; вирішити, чи правильно відтворена в обліку і звітності відповідна інформація.

Аудитору важливо правильно оцінити суттєвість і аудиторський ризик.

Враховуючи, що збір аудиторських доказів здійснюється за кожним сегментом, а не за звітністю в цілому, аудитор складає попереднє судження про суттєвість за кожним сальдо рахунків, що дозволить йому приймати рішення зі збору достатньої кількості аудиторських доказів.

Стратегія проведення аудиту витрат виробництва розробляється виходячи із норм МСА 300 «Планування», відповідно до якого аудитор розробляє план і програму аудиту. Аудит витрат на виробництво сільськогосподарської продукції можливо здійснити за програмою, перелік аудиторських процедур якої, враховує усі чинники, що роблять вплив на достовірність оборотів і сальдо за окремих рахунками бухгалтерського обліку [5]. Програма аудиту витрат на виробництво продукції включає наступні процедури :

-перевірку стану внутрішнього контролю за обґрунтованістю списання на виробництво понесених витрат;

— перевірку законності і доцільності списання витрат;

— підтвердження витрат відповідними первинними документами;

— перевірку обґрунтованості відображення витрат згідно класифікації видів діяльності;

— встановлення наявності окремого обліку витрат різних видів діяльності;

— правильність оцінки виробничих запасів при їх списанні на виробництво;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

— визначення достовірності незавершеного виробництва;

— перевірку правильності включення у витрати на виробництво витрат на оплату праці;

— перевірку правильності нарахування амортизації;

- перевірку правильності і обґрунтованості формування накладних витрат;

— перевірку правильності розподілу накладних витрат;

— перевірку повноти розкриття інформації про витрати у примітках до фінансових звітів.

Під час перевірки витрат на виробництво і калькулювання собівартості необхідно керуватися нормами МСА 540 «Аудит оціночних значень», згідно якого аудитор повинен підтвердити обґрунтованість оцінного значення.При аудиті витрат на виробництво необхідно перевірити правильність складання звітів по собівартості продукції, записи в бухгалтерських документах для виявлення необґрунтованих списань різних витрат на виробництво. Крім того, звітні калькуляції підприємства звіряють з первинними документами та записами в облікових регістрах. При проведенні перевірки аудитору потрібно перевірити дотримання встановленого порядку обліку і калькулювання собівартості продукції за окремими виробами. Аудит калькуляції має важливе значення, тому що підприємства іноді встановлюють на продукцію ціни без відповідного обґрунтування. Вивчаючи обґрунтованість складеної калькуляції собівартості продукції звіряють її дані з даними первинних документів, записами в облікових регістрах, що дає можливість визначити правильність облікових даних і повноту відображення фактичної собівартості окремих видів продукції [2].Аудитор звертає увагу на правомірність віднесення витрат до загальновиробничих та їх розподіл, правильність групування витрат за місцями їх виникнення (виробництво, дільниця, робоче місце), оцінювання незавершеного виробництва, правильність розподілу витрат між готовою продукцією та незавершеним виробництвом, інвентаризації незавершеного виробництва та відображення її результатів. При здійсненні облікового процесу можливе порушення різноманітних правил. Порушення можуть бути як

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

простою помилкою з боку посадових осіб, так і шахрайством. При цьому здійснення порушення може відбутися на будь-якому етапі облікового процесу при заповненні первинних документів, проведенні різноманітних розрахунків, перенесенні даних у регістри обліку, заповненні звітності тощо. Крім того, відображення в обліку фактів господарських процесів може взагалі не проводитися або проводитися в неповному обсязі. Аудитор може до початку перевірки розробити класифікацію можливих порушень і помилок, що виникають при обліку витрат на виробництво. Це сприятиме більш ефективному проведенню аудиту [2].

Цілі аудиту калькуляції розрізняються залежно від того, на якій стадії процесу відтворення проводиться калькулювання [3].

При аудиті результатів процесу заготівлі собівартість виробничих запасів, значна увага повинна приділятися перевірці первинних документів, що підтверджують надходження запасів на підприємстві, відповідності даних складського обліку запасів фактичній їх наявності. Крім того, повинна бути детально вивчена правильність розподілу транспортно-заготівельних витрат між видами запасів. Значення аудиту калькулювання на стадії процесу заготівлі полягає в тому, що виявлені на цій стадії відхилення відбиваються на показниках виробничої собівартості, а отже змінюють суму фінансового результату.

Калькулювання собівартості виробленої продукції - це складний об’єкт аудиту, оскільки при цьому необхідно визначити сукупність витрат на виробництво продукції, зокрема правильність їх розподілу між готовою продукцією та незавершеним виробництвом, а також відхилення за статтями калькуляції собівартості продукції.

Перевіряючи, чи правильно затрати віднесені на собівартість продукції, аудитор повинен знати, що вони залежно від способу включення у собівартість поділяються на прямі та непрямі, а за характером реагування на зміни обсягів виробництва - змінні та постійні.

До прямих витрат відносяться витрати матеріалів і палива, на оплату

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

праці за виготовлення продукції, відрахування єдиного соціального внеску, тобто затрати обмовлення технологічним процесом виробництва, і які можна на підставі первинних документів списати на собівартість конкретних виробів економічно можливим шляхом. До непрямих витрат переважно відносяться загальновиробничі витрати, тобто витрати на організацію управління виробництвом, які списуються на собівартість пропорційно певній базі розподілу. Чим більше прямих витрат у структурі собівартості, тим точніше її можна обчислити, тому завданням аудитора є підтвердження правильності прямих витрат, а також вибору обґрунтованої бази для розподілу непрямих витрат.

Змінні витрати залежать від обсягу виробництва, а тому підлягають нормуванню; постійні, як правило, не змінюються і в основному не залежать від обсягу виробництва (амортизація), а отже величина повинна бути сталою при будь-якому обсязі виробництва і може бути запланована [3].

Методика перевірки правильності віднесення витрати на собівартість продукції багато в чому залежить від варіанта ведення управлінського обліку.

На практиці застосовуються два основних метода:

- обчислення скороченої (часткової) собівартості;
- обчислення повної собівартості.

Згідно із першим методом уся сума постійних витрат кожний місяць відноситься на фінансові результати від реалізації продукції (дебет рахунку 701«Дохід від реалізації готової продукції»). Виробнича собівартість формується лише на основі прямих виробничих витрат, що є змінними. Відповідно до другого, традиційного та вітчизняного методу, всі виробничі витрати як змінні, так і постійні, відносяться на собівартість продукції.

На стадії збуту калькулюється не тільки комерційна (повна) собівартість, а й фінансовий результат, а також встановлюються ціни на продукцію, товари. Аудитор повинен розрахувати суму доходу (прибутку) від завищення цін на продукцію для внесення до бюджету, перевірити

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

калькуляції собівартості продукції, що складаються підприємствами для встановлення цін на продукцію [1].

Проведення аудиту витрат виробництва і собівартості продукції дозволить виявити і попередити порушення у веденні обліку, що позитивно вплине на підвищення ефективності господарської діяльності.

Висновки. Аудит витрат і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) проводиться для підтвердження достовірності інформації про витрати у звітуванні підприємства, що є основою для упорядкування виробничої діяльності та виявлення резервів для збільшення випуску продукції, поліпшення її якості в обліку затрат за звітний період. З метою вдосконалення якості перевірки доцільним є складання порушень і помилок за класифікаційною ознакою. Залежно від системи калькулювання, яку використовує сільськогосподарське підприємство, змінюються цілі аудиту калькуляції. З метою досконального проведення аудиту його слід починати з вивчення орієнтації виробничого процесу, технології виробництва, собівартості, необхідно звернути увагу на облік витрат у виробництві. Результати проведення аудиту калькуляції собівартості продукції мають велике значення для прийняття і розробки стратегії і тактики в управлінні підприємством.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Власюк Г.В. Особливості аудиту витрат виробництва та собівартості продукції / Г.В. Власюк. Електронний ресурс. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Dtr_ep/2012_4/files/EC412_19.pdf
2. Іванова Н.А. Організація і методика аудиту : навч. посіб. / Н.А. Іванова, О.В. Ролінський. − К.: Центр учбової літератури, 2008. − 216 с.
3. Коршикова Р. Калькулювання та облік готової продукції / Р. Коршикова // Все про бухгалтерський облік. − 2002. − №53. − С. 15-17.
4. Котенко Л.И. Ціноутворення та калькуляція на промислових підприємствах / Л.И. Котенко // Все про бухгалтерський облік. − 2006. − №17. − С. 2-5.
5. Кулаковська Л.П. Організація і методика аудиту : підручник/ Л.П. Кулаковська, Ю.В. Піча. − К.: Каравелла, 2009. − 544 с.
6. Податковий Кодекс України від 2 грудня 2010 року №2755-VI. − [Електронний ресурс]. − Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/
7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» затв. наказом МФУ від 31.12.1999 р. №318 [Електронний ресурс]. − Режим доступу: www.ihfodisk. com.ua.
8. Сиротюк Г.В. Аудит аграрних підприємств: організаційний і методичний аспекти / Г.В. Сиротюк // Аграрна економіка. − 2012. − Т. 5. − №1-2. − С. 53-57.

УДК 334.75:338.432.009.12

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ І ОСОБЛИВОСТІ КЛАСТЕРИЗАЦІЇ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ В КОНТЕКСТІ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

А.Ю. Наумова, магістр

Науковий керівник: д.е.н, професор О.М. Вишневська

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто види та особливості формування кластерів у аграрному секторі економіки. Досліджено необхідні умови для успішного функціонування галузевих кластерів. Проаналізовано стан і тенденції розвитку кластеризації з урахуванням досвіду інших країн.

***Ключові слова**:* кластер, конкурентоспроможність, аграрний сектор.

Актуальність теми. Реформування земельних відносин в Україні вимагає перебудови всієї системи організації аграрного виробництва. Важливе значення при цьому має розвиток аграрних кластерів, який сприятиме створенню високотехнологічних і наукоємних об’єднань із замкненим циклом виробництва та високим рівнем доданої вартості у кінцевому продукті, створенню нових робочих місць різної кваліфікації, розвитку соціальної та виробничої інфраструктури на сільських територіях, підвищенню конкурентоспроможності аграрного сектора економіки в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням проблеми формування кластерних структур в аграрному секторі економіки займається значна кількість сучасних зарубіжних та вітчизняних науковців, серед яких П. Арена, Д. Хені, Ж. Вейс, П. Антіла, В. Письмак, Г. Семенов, О. Богма, Н. Костенко, М. Кропивко, С. Соколенко, Е. Ткаченко, Б. Шелегда. Ними досліджено теоретичні аспекти формування конкурентноспроможних

кластерів, проблеми та перспективи розвитку кластерізацій на загальнодержавному і регіональному рівнях. Також науковцями досліджувались особливості кластерної адаптованості сільськогосподарських підприємств за умов трансформаційних перетворень.

Метою дослідження є опрацювання теоретичних аспектів і особливостей формування та функціонування кластерів у аграрному секторі економіки з метою підвищення рівня конкурентоспроможності продукції та підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Єдиного визначення поняття кластера у науковій літературі немає. Бакун В.В. трактує кластер як конкурентоспроможну організаційну форму територіально-ієрархічної моделі виробництва з різними рівнями локалізацій, що надає максимальний господарсько - соціальний ефект через мінімізацію видатків у порівняно подібних галузях [1]. Кропивко М.Ф. визначає, що аграрний кластер є територіальним об’єднанням споріднених за виробничими напрямами діяльності підприємств для посилення сумісних ринкових позицій, здобуття конкурентних переваг і забезпечення економічного розвитку на рівні держави і регіону [2].

Головними цілями створення та діяльності кластерів у галузі є: підвищення конкурентоспроможності учасників кластера за рахунок упровадження інноваційних технологій; зниження рівня виробничих витрат і підвищення якості виробленої продукції за рахунок дії ефекту синергії, у тому числі уніфікації підходів щодо управління якістю, логістики, інжинірингу, інформаційних технологій тощо; створення нових робочих місць та забезпечення постійної зайнятості за умов реформування та макроструктурних дестабілізаційних процесів; спільне лобіювання інтересів учасників кластера у органах державної влади; забезпечення якомога повнішого виробничого циклу; доступ до світових ринків аграрної продукції та аграрних бірж; створення дієвої системи доступу та обміну інформацією щодо попиту та пропозиції на ринку, досягнення конкурентів тощо.

Інноваційний кластер є найбільш прогресивною формою досягнення конкурентних переваг шляхом об'єднання наукових, науково-дослідних установ, закладів освіти, консалтингових компаній, інжинірингових фірм, бізнесових структур з підтримки інноваційного провайдингу, інших організацій та спільної централізованої координації їхніх дій за допомогою внутрішньофірмової ієрархії та ринкового механізму господарювання.

Виробничий кластер об'єднує виробників, переробну галузь та зберігання продукції, мережу логістичних та маркетингових компаній, підприємства з обслуговуючих галузей. Головними його перевагами, порівняно з галузевою системою організації аграрного виробництва, є більш тісні та «дешеві» міжгосподарські зв'язки, наявні умови для застосування дії ефекту масштабу виробництва за рахунок спільного використання продуктивних сил, а також досягнення значних конкурентних переваг за рахунок створення замкненого циклу виробництва, зберігання та переробки продукції.

Загалом для успішної діяльності агропромислового кластера необхідні такі умови: наявність землі як просторового базису для розміщення продуктивних сил та як головного засобу виробництва; наявність кількох підприємств, поєднаних спільною метою та бажанням досягти конкурентних переваг шляхом об'єднання своїх зусиль; наявність наукових та освітніх інституцій, які забезпечують генерування нових ідей, придатних для впровадження у виробництво, здійснюють підготовку висококваліфікованих кадрів відповідного профілю; наявність дієвої інфраструктури всіх рівнів, особливо інфраструктури аграрного ринку; наявність державних програм розвитку кластерних утворень, відповідних механізмів їхньої державної підтримки; дієвість фінансової інституції банківського типу, яка покликана забезпечити високий рівень фінансової дисципліни, кредитування підприємств-учасників кластера (можливо, на пільгових умовах), створення належних умов для розвитку лізингових операцій, страхування тощо [3].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Відсутність нормативно-правового регламентування створення кластерної організації виробництва, визнання кластеру як самоврядного господарського об'єднання підприємств унеможливлює поширення на нього існуючих та розробки нових, спеціалізованих програм державної підтримки.

В Україні існують лише поодинокі приклади практичного створення і функціонування аграрних кластерів, які, переважно, є ініціативою товаровиробників і засновані на основі досвіду, запозиченого ними із світової практики кластерного розвитку.

В Україні було створено кластерні угруповування такі як:

- кластер сільського зеленого туризму «Оберіг», який об'єднує 10 агроосель, які приймають туристів, бажаючих відпочити в селі (Хмельницька область);

- кластер виробників екологічної продукції, у рамках якого приділяється увага відпрацюванню процедури інспекції та контролю за виробництвом екологічної продукції (Полтавська область);

- українсько-румунський «Перший аграрний кластер» з вирощування плодово-ягідної продукції та розвитку садівництва, основним завданням якого є створення взаємодії між підприємствами-виробниками, інспекторами з сертифікації, транспортерами та споживачами продукції (Чернівецька область);

- регіональний агропромисловий інноваційний кластер «Агроінновації», засновниками якого є 4 органи державної влади, 3 наукових організації та вищих навчальних заклади, 5 виробничих підприємств Рівненщини та 3 інноваційних структури і сервісних установи (м. Рівно);

- кластер «Натуральне молоко», засновниками якого є 7 сільськогосподарських підприємств Рівненської, Тернопільської та Львівської областей, які працюють у галузі молочного тваринництва (м. Рівно);

- у рамках Проекту Підтримки сталого регіонального розвитку (SSRD), який фінансується ЄС, утворено переробно-харчовий кластер. Діяльність кластеру сприяє створенню в області мережі фермерів у рамках

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

кооперативних утворень, розбудові партнерських відносин між виробниками та переробниками сільськогосподарської продукції (Вінницька область).

Враховуючи вищезазначене, розвиток аграрних кластерів в Україні ускладнюють наступні чинники:

- недосконалість законодавчої бази для функціонування кластерів і відсутність підтримки державою кластерних ініціатив підприємств;

- відсутність довіри між органами державної влади і бізнесом, а також між окремими компаніями, небажання компаній розкривати та ділитися внутрішньою інформацією через можливість зловживань та виникнення залежності від потужніших партнерів;

- недостатній рівень конкуренції на ринку, відсутність «агресивних» постачальників та вимогливих споживачів;

- можливість втратити право на одержання підприємствами пільг та дотацій при будь-яких організаційних чи виробничих змінах;

- брак іноземних інвестицій та венчурного капіталу, які є важливим джерелом розвитку кластерів у розвинутих країнах;

- відсутність єдиної систематизованої інформаційної бази про існуючі та потенційні кластери, що перешкоджає створенню у суспільстві розуміння переваг кластерних об’єднань, а також цілісної картини про функціонування та результати діяльності вже існуючих аграрних кластерів в Україні.

Досвід країн ЄС свідчить, що кластеризація є однією з умов підвищення конкурентоспроможності економіки регіону та держав. Економіка Фінляндії повністю кластеризована, у ній виділено 9 кластерів, економіка Нідерландів представлена 20 «мегакластерами», на основі функціонування яких визначено пріоритети інноваційної політики держави. У Данії функціонує 29 кластерів, у яких беруть участь 40 % усіх підприємств країни, які забезпечують 60 % експорту. В Австрії діють трансграничні кластери з Німеччиною, Італією, Швейцарією, Угорщиною, активізуються зв’язки з Францією і Великобританією. У Німеччині створено промислові кластери, у Словенії прийнято стратегію зростання конкурентоспроможності промисловості,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

розроблено програму національного розвитку кластерів. Близько 60 міждержавних, регіональних, національних, громадських організацій об'єднані в Європейський кластерний альянс, який функціонує на основі Європейського кластерного меморандуму.

Значну увагу кластерній моделі розвитку економіки приділяє й Уряд Російської Федерації. Зокрема, Концепцією довгострокового соціально-економічного розвитку РФ на період до 2020 р. передбачено формування нових центрів соціально-економічного розвитку, які ґрунтуються на розвитку енергетичної і транспортної інфраструктури та створенні мережі територіально-виробничих кластерів [4].

Висновки. Отже, слід залучати світовий досвід розвитку кластерів і підтримувати агропромислові кластерні ініціативи. Нинішня ситуація, коли ініціаторами створення кластерів виступають дрібні товаровиробники, не є перспективною. Важливо розвивати територіальне бізнес-середовище на основі державно-приватного партнерства, яке базувалося б на використанні бізнесом сприятливих природно-кліматичних та територіально-економічних умов регіону з активною державною підтримкою ініціатив товаровиробників щодо розвитку соціальної та виробничої інфраструктури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бакун В.В. Формування кластерів в агропромисловій сфері регіону / В.В. Бакун // Матеріали міжнародної наук.- практ. конф. у 3- х. част. –К.: РВПС України НАН України, 2011. Ч.3.- С.53-56.
2. Кропивко М.Ф. Кластерний підхід до управління сільським розвитком / М.Ф.Кропивко // Економіка АПК. - 2010. - №5. - С.55-58.
3. Мазоренко І.І. Особливості формування регіональних агропромислових кластерів / І.І. Мазоренко // Економіка АПК. - 2011. - №10. - С.7-15.
4. Ткаченко В.Г. Кластери в системі аграрного виробництва: сутність і значення в реалізації інноваційної політики держави / В.Г. Ткаченко, В.І. Богачов / / Вісник економічної науки України. - 2010. - № 2. - С. 183-184.

УДК 631.11.016:338.43(477.73)

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ СУБ'ЄКТУ РИНКУ

К.Ф. Кондюк, магістр

Науковий керівник: д.е.н., професор Вишневська О.М.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті проаналізовані теоретичні підходи до визначення сутності економічної категорії «ділова активність» і значення аналізу ділової активності у контексті оцінювання фінансового стану суб'єкту господарювання.

Ключові слова: ділова активність,ефективність управлінських рішень,чинники впливу.

Актуальність проблеми. В ефективному управлінні будь-яким підприємством дуже важливим чинником, який може як негативно, так і позитивно впливати на кінцевий результат діяльності є час. Отже оперативність і доцільність прийнятих управлінських рішень спричиняє вагомий вплив на якість отриманого результату.

За умов жорсткої конкурентної боротьби перед керівниками постає питання яким чином спрямувати мінімум зусиль на просування до ринків продукції, праці або капіталу з максимально ефективним результатом. Важливою категорією у підвищенні конкурентних переваг суб'єкту ринку є ділова активність. Саме ділова активність формує імідж товаровиробника і впливає на фінансову стійкість.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми визначення сутності і оцінювання ділової активності розглядаються у працях зарубіжних вчених-економістів, зокрема таких як Д.А.Аакер,Л.А.Беренстайн, Е.Дж.Долан, К.Д.Кемпбел, Р.Дж.Кемпбел, В.В.Ковальов, Г.В.Савицька, Р.С.Сайфулін,А.Д.Шеремет та ін. Розробці окремих аспектів даної проблеми присвячені роботи таких вітчизняних економістів як Т.А.Лахтіонова,Р.О.Костирко,М.Д.Білик,О.В.Павловська,Н.Ю.Невмержицька

Є.В.Мних, Н.М.Притуляк, В.О.Подольська, О.В.Яріш та ін. Оцінювання ділової активності має значну кількість протиріч, оскільки кожен з авторів пропонує різні методики розрахунку показників, які характеризують окремі аспекти ефективності окремого суб'єкта господарювання.

Постановка завдання. Проаналізувати теоретичні підходи щодо визначення сутності ділової активності суб'єкта господарювання і формування показників ділової активності у процесі оцінювання фінансового стану з метою підвищення іміджу товаровиробника.

Виклад основного матеріалу. Економічна наука до кінця XX століття не приділяла достатньо уваги розгляду ділової активності підприємств і підприємців як особливої категорії соціально-економічних відносин.

Термін «ділова активність» з'явився в Україні в 90-і роки з розвитком підприємництва і виникненням таких понять, як діловий ризик і діловий крах, запобігання якого вимагає активних дій від підприємців. Термін «ділова активність» є запозиченим зі світової практики у зв'язку з реформуванням економіки і формуванням ринкових відносин[1].

Отже, господарська діяльність суб'єкта ринку може бути охарактеризована різними показниками, основними з яких є обсяг реалізації продукції (робіт, послуг), прибуток, величина активів підприємства (авансованого капіталу). Оцінюючи динаміку основних показників, необхідно зіставити темпи їхньої зміни. Оптимальним є наступне співвідношення, що базується на їхньому взаємозв'язку:

$$Т_{рб} > Т_{qр} > Т_{в} > 100\%, \qquad (1.1)$$

де $Т_{рб} > Т_{qр} > Т_{в}$- відповідно темпи зміни балансового прибутку, обсягу реалізації, суми активів (капіталу).

Дане співвідношення означає: по-перше, прибуток збільшується більш високими темпами, чим обсяг продажів продукції, що свідчить про відносне зниження витрат виробництва і обігу; по-друге, обсяг продажів зростає більш високими темпами, ніж активи (капітал) підприємства, тобто ресурси підприємства використовуються більш ефективно; і нарешті, по-

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

третє,економічний потенціал підприємства зростає у порівнянні з попереднім періодом.

Розглянуте співвідношення у світовій практиці одержало назву "золоте правило економіки підприємства". Однак якщо діяльність підприємства вимагає значного вкладення засобів (капіталу), що можуть окупитися, і принести вигоду лише в більш-менш тривалій перспективі, то ймовірні відхилення від цього "золотого правила". Тоді ці відхилення не слід розглядати як негативні.

Дане співвідношення означає наступний причинно-наслідковий зв'язок:

– виконання першої нерівності (якщо темпи зростання прибутку є більшими за темпи зростання обсягу продажу) означає підвищення рівня рентабельності підприємства, яке може бути результатом зниження собівартості або зростання маси прибутку;

– виконання другої нерівності (дохід (виручка) від реалізації зростає випереджуючими темпами порівняно з темпами зростання активів) означає прискорення оборотності активів;

– виконання останньої нерівності (зростання середньої величини активів у динаміці) означає зростання майнового потенціалу підприємства. Слід зауважити, що дотримання цієї нерівності має бути забезпечене в довгостроковій перспективі. В короткостроковій перспективі (в межах одного року) допустиме відхилення від цього співвідношення, якщо воно, наприклад, зумовлене зменшенням дебіторської заборгованості або оптимізацією необоротних активів та запасів;

– якщо темпи зростання обсягу продаж (доходу) і прибутку вищі темпів зростання активів, то ефективність використання активів зростає;

– якщо темпи зростання прибутку більше темпів зростання активів, а темпи зростання обсягу продаж – менші, то підвищення ефективності використання активів відбувалося тільки за рахунок зростання цін на продукцію (роботи, послуги);

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

– якщо темпи зростання прибутку і обсягу продаж більші темпів зростання активів, то відбувається підвищення ефективності діяльності підприємства [2].

Вагомим фактором впливу на формування результатів дослідження є інфляційний ризик, який змінює співвідношення показників через зміну цінових критеріїв, у тому числі на залучені матеріальні ресурси у процес виробництва.

Враховуючи вищезазначене слід відмітити, що вплив зовнішніх факторів не може бути контрольованим, а, відповідно, завжди формує потенційні ризики у виконанні будь–яких планів або прогнозів суб’єкту ринку, особливо, у довгостроковій перспективі.

Оскільки результати аналізу ділової активності є підґрунтям і вагомою складовою у розробці заходів щодо забезпечення результативності суб’єкта господарювання, доцільно при оцінюванні його стану виділити рівні ділової активності і притаманні їм виробничо-господарські ситуації, які зумовлюють певні результати фінансово-господарської діяльності підприємства, а також особливості виробничої структури і рівня ресурсного забезпечення суб’єкту ринку.

За умовнегативного впливу кризових явищ рівень ділової активності можна кваліфікувати як високий (достатній), середній (задовільний) і низький (незадовільний).

Слід зазначити, що кожному рівню ділової активності відповідає характерна виробничо-господарська ситуація, у зв'язку з чим виділяють нормальну, проблемну і кризову ситуації.

Нормальна ситуація властива високому рівню ділової активності і означає такий збіг умов і обставин, коли створюються сприятливі умови для функціонування суб'єкта господарювання, за яких формується стійкатенденція підвищення темпів зростання оціночних критеріїв.

Виникнення дефіциту грошових коштів і зниження платоспроможності суб’єкту господарювання характеризує середній рівень ділової активності і

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

визначається як збіг господарських умов та чинників, за яких формується тенденція до погіршення стану підприємства та спостерігається нестійка динаміка оціночних критеріїв ділової активності.

Кризова ситуація характеризує низький рівень ділової активності і виникає у разі відсутності оперативного реагування на стратегічні питання, які потребують термінового вирішення. Її можна визначити як збіг обставин, які формують стійку негативну тенденцію оціночних критеріїв ділової активності і загрожують підприємству банкрутством.

Визначення проблемної, а тим більше кризової, ситуації за оцінки рівня ділової активності зумовлює необхідність термінового регулювання виробничо-господарської діяльності шляхом прийняття оперативних управлінських рішень [3].

Отже, з переходом до ринкової економіки суттєво зросла роль і значення управлінських рішень, які приймаються на всіх етапах розвитку діяльності підприємства. Зміна технології виробництва, вихід на нові ринки, розширення обсягів випуску і асортименту продукції потребують прийняття своєчасних та зважених управлінських рішень, результативність яких суттєво підвищується, якщо їх обґрунтування здійснюється з урахуванням факторів, які впливають на виробничо-господарську ситуацію підприємства, а також відповідний їй рівень ділової активності. Такий підхід до управління ефективною діяльністю підприємства ґрунтується на поглибленому аналізі ділової активності, результати якого дають змогу розробити дійові заходи, спрямовані на зниження негативного впливу наведених чинників на виробничо-фінансовий стан підприємства і, як наслідок, запобігти утворенню кризової ситуації [4].

Для нарощування виробничих потужностей підприємства (випуску і продажів продукції) слід збільшувати приріст його майна, тобто активів. У зв'язку з цим темпи економічного розвитку підприємства у першу чергу визначаються темпами збільшення реінвестованих власних засобів. Вони залежать від багатьох факторів, які характеризують ефективність поточної

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

(рентабельність реалізованої продукції, оборотність власних засобів) і фінансової (дивідендна політика, фінансова стратегія, вибір структури капіталу) діяльності.

Ефективністьвикористання фінансових ресурсів, насамперед, пов'язують з їх оборотністю, оборотні кошти є найбільш мобільною частиною господарських засобів. Прискорення оборотності оборотних коштів має важливе значення для стабільності фінансового стану підприємств з наступних причин:

-швидкість обороту коштів визначає розмір їх річного обороту;

-прискорення оборотності веде до зниження витрат підприємства;

-прискорення обороту на тій чи іншій стадії кругообороту коштів веде до прискорення обороту на інших стадіях.

В обліково-аналітичній практиці можливості підприємства щодо розширення основної діяльності за рахунок реінвестування власних засобів визначається за допомогою коефіцієнта стійкості росту, що виражається у відсотках і обчислюється по формулі:

$$Кур = ((PR – Д) / Ис)*100\% = (РПР / Ис)*100\%, \qquad (1.2)$$

де P_R– чистий прибуток, який залишився у розпорядженні підприємства;

Д– дивіденди, виплачувані акціонерам;

$Р_{ПР}$ – прибуток, спрямований на розвиток;

Ис – власний капітал (капітал і резерв).

Коефіцієнт стійкості економічного росту характеризує, якими темпами у середньому збільшується економічний потенціал підприємства.

У свою чергу ефективність капіталу найкраще характеризується його рентабельністю. Для оцінки використання капіталу підприємства доцільно використовувати метод подовження факторних систем, за яким рентабельність капіталу визначається двома чинниками: чистою рентабельністю реалізації продукції та оборотністю капіталу. Факторний аналіз дає змогу виявити резерви підвищення рентабельності капіталу.

Аналіз власного капіталу підприємства включає оцінку:

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

– достатності, динаміки та структури власного капіталу;

– причин змін окремих його складових.

З метою проведення факторного аналізу власного капіталу останній доцільно розраховувати як добуток трьох величин:

– чистої рентабельності реалізації продукції;

– коефіцієнта оборотності капіталу;

– коефіцієнта фінансової залежності[6].

Висновки.Оцінка ділової активності дозволяє дослідити результативність управління і ефективність прийнятих управлінських рішень. Застосування результатів оцінки ділової активності слугуватиме покращенню результативності виробничо-господарської діяльності і допоможе здобути конкурентні переваги на окремому сегменті ринку. При цьому важливим є розуміння того, що кожне окреме підприємство вимагає індивідуального підходу до інтеграції і систематизації методик оцінювання його діяльності.

Отже, ділова активність є важливою складовою успішного розвитку суб'єкту ринку і має тісний зв'язок із формуванням фінансової стійкості, вдосконаленні взаємовідносин із партнерами і фінансово – кредитними установами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білик М.Д., Павловська О.В., Притуляк Н.М., Невмержицька Н.Ю. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. / М.Д. Білик,О.В. Павловська, Н.М. Притуляк, Н.Ю.Невмержицька..– К.: КНЕУ, 2005. –592 с.
2. Галицкая С.В. Финансовый менеджмент; Финансовыйанализ; Финансыпредприятий: учеб. пособие./ С.В.Галицкая. –М. : Эксмо, 2008. –650 с.
3. Лахтіонова Л.А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання: Монографія / Л.А. Лахтіонова. –К.: КНЕУ, 2001. –387 с.
4. Костирко Р.О. Фінансовий аналіз: Навч. Посібник. / Р.О. Костирко. –Х.: Фактор, 2007. –784 с.
5. Тарасенко Н.В. Економічний аналіз діяльності промислового підприємства. / Н.В. Тарасенко. – Львів: ЛБІ НБУ, 2000. – 485 с.
6. Шеремет А.Д., Сайфулин Р.С. Методика финансового анализа. / А.Д. Шеремет, Р.С. Сайфулин.– М.: ИНФРА- М, 1996. – 176с.

УДК 657:658.2:338.43

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

О.В. Андрушкевич, студентка

Науковий керівник: д.е.н., професор Вишневська О.М.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті проаналізовано ефективність використання основних засобів сільськогосподарського підприємства та окреслені шляхи її підвищення.

Ключові слова: основні засоби, ефективність, фондовіддача, фондомісткість, фондоозброєність.

Актуальність проблеми. Здійснення ефективних заходів щодо стабілізації економіки і переходу до сталого розвитку потребують принципово нових підходів до управління основними засобами. Якісний стан, технологічні і технічні особливості, відповідність умовам і досягнення науково-технічного прогресу визначають рівень продуктивних сил, здатність до нарощування виробничого потенціалу.

Це зумовлює необхідність удосконалення організації та методики оцінки засобів та приведення їх у відповідність до особливостей виробничого потенціалу.

Аналіз досліджень та публікацій. Оцінка складових ефективного використання основних засобів і виробничих потужностей підприємств посідає чільне місце у дослідженнях таких українських вчених-економістів як І.Д. Бурковський, В.С. Шебанін , А.І. Абрамов, С.Ф. Покропивний, Л.О. Пашнюк, П.Т. Саблук, А.М.Турило, О.М. Федорчук. Але для практичного вивчення потрібно більш поглиблене дослідження з урахуванням особливостей господарювання окремого суб’єкту району.

Мета статті. Опрацювання теоретичних аспектів сутності і особливостей використання основних засобів, напрямів підвищення ефективності.

Виклад основного матеріалу. Розвиток ринкових відносин в Україні підвищує рівень відповідальності суб'єктів господарювання за результатами своєї діяльності, які значною мірою залежать від забезпечення основними засобами, їх технічного стану та ефективності використання. Тому будь-яке підприємство незалежно від організаційної форми та виду діяльності повинне постійно проводити оцінку руху основних засобів, їх склад та стан, ефективність використання. Дана інформація дозволяє підприємству обґрунтувати потенційні резерви щодо підвищення ефективності використання основних засобів, а крім того вчасно виявити та скоригувати негативні відхилення, які у подальшому можуть спричинити негативні наслідки їхнього використання.

Основні засоби - матеріальні активи, які підприємство утримує для використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний термін корисного використання (експлуатації) яких більше року (або операційного циклу, якщо він більший за рік). Основні засоби формують основу матеріально-технічної бази виробництва, виступають фундаментом його вдосконалення і розвитку [1, с.131].

Основні засоби відіграють значну роль у виробничому процесі, так як вони у своїй сукупності утворюють виробничо-технічну базу і визначають виробничі потужності підприємства. Протягом тривалого періоду основні засоби надходять на підприємство і передаються в експлуатацію; зношуються у результаті експлуатації; піддаються ремонту, за допомогою якого відновлюються їх фізичні якості; переміщуються; вибувають з підприємства внаслідок недоцільності подальшого застосування.

Поінформованість про наявність засобів праці та постійний контроль за їх ефективним використанням мають велике значення в управлінні виробничою діяльністю кожного підприємства.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Джерелами інформації для проведення аналізу є бізнес-план підприємства, план технічного розвитку підприємства, баланс та додаток до балансу, звіт про наявність та рух основних засобів, баланс виробничої потужності, дані про переоцінку основних засобів, проектно-кошторисна та технічна документація.

Ефективність використання основних засобів можна виявити за допомогою показників фондовіддачі, фондомісткості та рентабельності.

Нами проведено аналіз ефективності використання виробничих засобів у ТОВ «Варяг» Веселинівського району (таблиця).

Таблиця

Забезпеченість і ефективність використання виробничих засобів у ТОВ «Варяг» Веселинівського району*

Показники	Роки			2011 рік в % р.	
	2009	2010	2011	2009 р.	2010 р.
Вартість валової продукції господарства (у постійних цінах 2010 р.), тис. грн	1262,5	1685,9	1861,9	147,5	110,4
Середньорічна вартість виробничих основних засобів сільськогосподарського призначення, тис. грн	1781,35	2624,0	6136,75	344,5	233,9
Фондозабезпеченість виробництва, тис. грн	54,0	126,3	248,7	460,6	196,9
Фондоозброєність одного працівника, тис. грн	39,4	151,1	257,5	653,6	170,4
Фондовіддача, грн	2,02	1,80	1,40	69,3	77,8
Фондомісткість продукції, грн	0,50	0,60	0,70	140,0	116,7

*Розраховано з використанням звітності підприємства.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Аналізуючи дані таблиці можна зробити наступні висновки, що ТОВ «Варяг» ефективно використовує свої виробничі засоби сільськогосподарського призначення. Але спостерігається зниження такого показника ефективності, як фондовіддача, відносно 2009 року на 69,3%, а відносно 2010 року на 77,8%, хоча фондозабезпеченість і фондоозброєність зростають. Зниження фондовіддачі пов'язане із неефективним використанням основних засобів через простої обладнання, порушення трудової дисципліни.

Враховуючи зазначене, потребують розробки конкретні заходи, спрямовані на поліпшення використання основних засобів, практичне застосування яких дасть змогу використовувати наявні на підприємствах резерви підвищення їх ефективності.

Пріоритетне значення серед таких заходів повинно бути відведено своєчасній заміні і мобілізації морально застарілого устаткування, організації прискореного введення в експлуатацію придбаної нової техніки; удосконаленню організації матеріально-технічного забезпечення підприємств та технічного обслуговування сучасних систем машин; запровадження прогресивних форм організації виробництва і праці; застосування сучасних ефективних систем матеріального стимулювання робітників; залучення інвестиційних ресурсів вітчизняних і зарубіжних інвесторів для модернізації матеріально-технічної бази підприємств; широке застосування лізингових операцій.

Практична реалізація заходів дозволять сприяти підвищенню інтенсивності виробництва, що є важливою передумовою збільшення обсягів випуску продукції, що особливо важливо за умови обмеженості інвестиційних ресурсів.

Серед напрямів підвищення ефективності використання основних засобів на підприємствах чільне місце повинно бути відведено заходам, спрямованим на поліпшення їх екстенсивного використання. Зокрема таким, які спрямовані на підвищення змінності роботи устаткування. Підвищення змінності роботи устаткування є важливим фактором зростання обсягів виробництва продукції

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

і підвищення ефективності використання основних засобів. У зв'язку з цим, на підприємствах необхідно формувати оптимальну структуру засобів праці, досягати ефективних пропорцій між робочою силою і відповідними видами машин та устаткування, тобто повинна зростати питома вага прогресивного нового устаткування, удосконалюватись організація функціонування виробничої інфраструктури, що сприятиме поліпшенню технічного обслуговування основних підрозділів підприємства, перерозподілу працюючих у його межах, вивільненню робітників у допоміжних виробництвах і залучення їх після відповідної підготовки до виконання окремих видів робіт, щоб підвищити змінність наявного у них устаткування.

Підвищення ефективності використання основних засобів підприємств безпосередньо впливає на зниження собівартості продукції, а у кінцевому підсумку на змогу наростити прибуток підприємств та підвищити рентабельність [3, с.62].

Висновок. Таким чином, діяльність будь-якого підприємства значною мірою залежить від використання наявних основних засобів. Тому робота підприємства повинна бути спрямована на підвищення ефективності використання основних засобів, оскільки за сучасних умов господарювання забезпечення відповідних темпів розвитку та підвищення ефективності виробництва можливе лише за умови кращого їх використання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Колеснік Я. Відтворення основних засобів: види, форми та джерела фінансування/Я. Колесник//Збірник Дніпропетровського державного аграрного університету. – 2009. - №4. – С.130-133.
2. Кузьмін О. Економічна ефективність використання основних засобів підприємства/О. Кузьмін//Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. - №20(9). –С.240-245.
3. Олійник Т. Інтенсифікація відтворення основних засобів аграрного виробництва/Т. Олійник//Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2010. - №2(10). – С.61-65.

УДК 334.45.016.2(477)

ФІНАНСОВЕ ПРОГНОЗУВАННЯ ЯК СКЛАДОВА РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА

О.А.Гайдай, магістр

Науковий керівник: д. е. н., професор Вишневська О.М.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто проблему короткострокового фінансового прогнозування. Визначено його основні функції та методи. Встановлено перешкоди на шляху фінансового прогнозування. Проаналізовано досвід фінансового прогнозування зарубіжних корпорацій.

Ключові слова: аграрне підприємство, фінансовий прогноз, метод екстраполяції, фінансові ресурси.

Постановка проблеми. Для успішного функціонування і розвитку підприємства актуальною проблемою є прогнозування його фінансового стану. Зовнішні фактори здійснюють негативний вплив на фінансовий стан і можуть загострювати фінансові ризики за невдалого керування грошовими потоками. Отже, актуальності набуває питання прогнозування діяльності підприємств і організації фінансового, управління грошовими потоками для забезпечення сталого розвитку.

Аналіз останніх наукових досліджень. Пропозиції щодо методичного і практичного характеру з проблем фінансового планування, у тому числі і в підприємствах аграрного сектора внесли такі українські вчені як: Андрійчук В.А., Дем'яненко М.Я, Савчук В.К., Сіренко Н.М., Стецюк П.А. та деякі інші. Питанням аналізу і прогнозування фінансового стану підприємства присвятили свої праці вітчизняні та зарубіжні вчені: Е. Альтман, І.О. Бланк, О.В. Ефимова, В.О. Касьяненко, Р. Таффлер і ін.

Постановка завдання. Наявність значної кількості збиткових і неплатоспроможних підприємств з незадовільною структурою капіталу потребує ґрунтовного аналізу їх фінансового стану і удосконалення методичних підходів до його оцінки, тому за умов сучасності особливого

значення набуває короткострокове прогнозування як засіб попередження банкрутства.

Метою даної статті є уточнення економічного змісту поняття прогнозування фінансового стану, встановлення основних переваг і недоліків фінансового планування, його дієвості для прийняття управлінських рішень і мінімізації ризиків, як внутрішніх, так і зовнішніх.

Виклад основного матеріалу. Під прогнозуванням фінансового стану розуміють передбачення обсягу і розподілу фінансових ресурсів підприємства на певний термін через вивчення динаміки розвитку підприємства.

Під час прогнозування розглядаються всі можливі варіанти подальшого розвитку діяльності підприємства на основі прийняття того чи іншого напряму роботи. У процесі прогнозування найважливішими елементами є такі: прибутковість; наявність власних фінансових ресурсів; раціональне розміщення основних і оборотних коштів; платоспроможність; ліквідність.

Основними функціями фінансового прогнозування є: науковий аналіз фінансових процесів і тенденцій; дослідження об’єктивного розвитку фінансів підприємств у конкретних умовах, на певний період; оцінювання об’єкта прогнозування (величини капіталу, обсягу продаж, фінансових результатів, інвестицій, курсу цінних паперів, показників фінансового стану тощо); виявлення альтернатив розвитку фінансів підприємства; нагромадження наукового матеріалу для обґрунтованого вибору певних фінансових рішень [1].

Методика фінансового прогнозування і послідовність його етапів залежать від концепції прогнозу, тому їх складно визначити однозначно, але все таки можна побудувати певну логічну послідовність: вибір чинників і прогнозованого параметра, збір початкових даних, їх візуалізація, вибір виду прогнозної моделі, вибір адекватних методів оцінювання параметрів прогнозної моделі, побудова моделей, оцінювання адекватності побудованих моделей, вибір найкращої альтернативної моделі, побудова прогнозу, моніторинг даних і адаптація моделі з урахуванням нових даних.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Найбільш розробленим серед усієї сукупності методів прогнозування вважається метод екстраполяції, який заснований на поширенні у майбутнє тенденцій минулого.

Перевагою цього методу є можливість визначення потреби підприємства у чистому оборотному капіталі (після розрахунку величини вище зазначених коефіцієнтів прогнозованого обсягу продажів). Недоліком методу є урахування лише фактору обсягів продажів, а рівень потреби у чистому оборотному капіталі у короткостроковому періоді залежить також від терміну оборотності запасів, дебіторської та кредиторської заборгованості тощо. Розглянемо цей метод на прикладі приватного сільськогосподарського підприємства «Корона» Баштанського району (далі за текстом ПСП «Корона») (таблиця).

Таблиця 1.

Вихідні дані для прогнозування фінансового стану діяльності ПСП «Корона» Баштанського району*

Рік	Чистий прибуток, тис. грн. (y)	t	t^2	y*t
2007	257,0	-1	1	-257
2008	482,0	-2	4	-964
2009	245,0	0	0	0
2010	408,0	1	1	408
2011	385,0	2	4	770
Разом:	1777,0	0	10	-43

*розроблено автором на підставі даних фінансової звітності підприємства

Провівши розрахунок методом екстраполяції трендів, можна зазначити, що обсяг прибутку по підприємству ПСП «Корона» у 2012 році може становити до 380,7 тис.грн, за умови мінімального впливу непередбачуваних факторів і ризику виникнення форс-мажорних обставин.

Найбільш результативним за прогнозування є метод модифікованої середньої. Якщо провести розрахунки за цим методом, то прогнозне значення прибутку у 2012 році може становити 396, 7 тис.грн. Таким чином, знайдене

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

прогнозне значення чистого прибутку у 2012 році знаходиться у межах від 380,7 тис.грн до 396, 7 тис.грн, відхилення становить 16 тис.грн.

У зарубіжних корпораціях фінансове планування особливо розвинуто. Воно представлено певною системою фінансових планів: прогноз балансу активів і пасивів; прогноз звіту про прибутки і збитки; прогноз звіту про рух коштів; прогноз звіту про зміни капіталу; прогноз ключових фінансових показників (обсягу продажів, витрат виробництва, прибутку, рентабельності активів і власного капіталу, курсу акцій тощо); довгостроковий бюджет капітальних інвестицій і оцінку ефективності інвестиційних проектів; довгострокову стратегію фінансування корпорації за рахунок власних, позикових і залучених засобів [2].

Особливими рисами сучасного прогнозування є самостійність аграрних формувань у виборі форм і методів залучення фінансових ресурсів і підвищення вимог до якості прогнозу і його достовірності. Крім того, процес розвитку організаційно-правових форм господарювання призвів до того, що, з одного боку, аграрне формування виступає як об’єкт вкладення фінансових ресурсів, з іншого як суб’єкт господарювання. Залежно від цього існує декілька зацікавлених суб’єктів у розробці фінансових прогнозів: власники та менеджери, а також група зовнішніх користувачів, у тому числі менеджери фінансових установ, страхових компаній тощо. Для власника і менеджера фінансовий прогноз за метою складання та набором фінансових орієнтирів, критеріїв, індикаторів має суттєву різницю [3].

Фінансове прогнозування аграрних формувань доцільно здійснювати за такими основними блоками: забезпечення фінансовими ресурсами; формування прибутку і його розподіл; збалансованість фінансових потоків за формуванням та використанням фінансових ресурсів у часі та просторі; забезпечення платоспроможності і фінансової активності підприємства. Підґрунтям фінансового прогнозування повинно бути прагнення зменшення рівня ризиків і підвищення ефективності і прибутковості діяльності підприємства.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Фінансові ресурси є основною складовою фінансового потенціалу, тому існування інформації щодо прогнозування обсягу фінансових ресурсів, про їх витрати чи надходження дозволить раціонально організувати потоки грошових коштів, забезпечити максимально ефективне використання фінансового потенціалу. Фінансове прогнозування має прямий вплив на отриманий результат мінливості обставин, відсутності повноти інформації, суб'єктивних чинників, непередбачуваних факторів і ризиків, так як економічні процеси складаються із значної кількості причинно-наслідкових зв'язків. У процесі фінансового прогнозування відбувається виділення факторів, які здійснюють основний вплив на перебіг процесу, який аналізується. При цьому, відбувається упущення впливу частини факторів, яке може призвести до погіршення якості прогнозу [4].

Висновок. Отже, за результатами проведених досліджень можна зробити висновок, що серед існуючих методів прогнозування фінансового стану підприємства, на сьогодні не має методики, яка може надати достовірні результати. При використанні тих чи інших методів і методик прогнозування має місце отримання суперечливих висновків про рівень фінансового стану підприємства.

Перспективами подальших досліджень у даному напрямі є питання, які пов'язані з удосконаленням механізму прогнозування фінансового стану і ймовірності банкрутства з точки зору його складових, існуючих критеріїв, вибору системи показників та ін.

Сталість розвитку суб'єкту ринку, у тому числі аграрного підприємства, залежить від сукупності факторів зовнішнього і внутрішнього середовища. Саме тому дієвість методів фінансового прогнозування є вагомою перевагою підприємства в мінімізації ризиків і зростанні конкурентних переваг.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алфьорова І. Дослідження економічної сутності бюджетування та фінансового планування / І. Алфьорова, М. Колесникова // Схід. – 2010. – №3. – С. 3–7.

2. Гура О.Л. Прогнозування у системі планування розвитку промислового підприємства : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04 / О.Л. Гура ; Одеський державний економічний університет. – О., 2007. – 20 с.

3. Горлачук В.В. Економічний аналіз господарської діяльності підприємства: Навч. посіб. / В.В. Горлачук, О.Ю. Коваленко. – Миколаїв: ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. – 347 с.

4. Дем'яненко М. Я. Оцінка кредитоспроможності агроформувань (теорія та практика) : [монографія] / М. Я. Дем'яненко, О. Є. Гудзь, П. А. Стецюк. – К.: ННЦ ІАЕ, 2008 – 302 с.

УДК 338.432

СУТНІСТЬ І ОСОБЛИВОСТІ МОНІТОРИНГУ ВИТРАТ ДЛЯ ПОТРЕБ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

О.В. Кривошеєв, магістр

Науковий керівник: д.е.н., професор Вишневська О. М.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто та проаналізовано підходи до визначення сутності категорії «моніторинг», визначено основні цілі, принципи, завдання моніторингу витрат виробництва. Особливу увагу приділено моніторингу деталізованих об'єктів формування витрат, таких як: місця виникнення витрат, центри витрат і центри відповідальності.

Ключові слова: моніторинг, витрати, управління витратами.

Актуальність проблеми. За сучасних умов виникла необхідність застосування у господарській практиці прогресивних методів, інструментів системи управління витратами, яка дозволяє вирішувати важливі завдання поліпшення дохідності і фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств. За сприятливих економічних умов важливою складовою розвитку є оптимальний розподіл ресурсів між основною і інвестиційною діяльністю. Це є можливим за умови функціонування дієвої системи моніторингу витрат.

Проблемність отримання достовірної і своєчасної інформації щодо витрат можлива за умови використання сучасних технологій моніторингу. Зазвичай, моніторинг використовується у соціально-економічних дослідженнях і є обмежено-пристосованим до вирішення завдань управління витратами. Це визначає необхідність формування системи отримання і моніторингу інформації щодо витрат виробництва, що підтверджує актуальність теми досліджень.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Термін моніторинг в економіці підприємства є мало розповсюдженим, адже поняття «моніторинг» увійшло до вжитку у науковій літературі відносно нещодавно (початок 70–х рр. XX ст.), проте зайняло важливе місце у процесах виконання

соціально-економічних досліджень, стало методом створення засобів контролю, оцінки, прогнозів і управління усіх сфер господарювання. Значну увагу даному напряму дослідження приділили вчені: Н.В. Бондарчук, І.А. Воловик, В.К. Галіцина та інші.

Метою статті є оцінка наукових підходів до визначення сутності категорії «моніторинг», визначення основних цілей, принципів, завдань моніторингу витрат виробництва, з метою забезпечення достовірності і повноти інформації для потреб управління.

Виклад основного матеріалу. Аналіз визначення поняття «моніторинг» у наукових джерелах дає підставу для висновку про те, що чітко визначеного і одностайного трактування цієї категорії не існує. Це пов'язано у першу чергу з тим, що моніторинг належить як до наукової, так і до практичної сфери діяльності.

Загалом термін «моніторинг» походить від «monitor» (латинський) – «попереджуючий» та «monitoring» (англійський) – «контроль».

Проаналізуємо дане поняття, через визначення, данні провідними вітчизняними ученими, які наведено у таблиці.

Таблиця

Трактування сутності поняття моніторинг*

Автори	Визначення економічної сутності моніторингу
Галіцин В.К.	Безупинне спостереження за економічними (або іншими) об'єктами, аналіз їх діяльності як складова частина управління [1]
Бондарчук Н.В.	Процес спрямований на одержання і використання об'єктивних та незалежних даних про об'єкт дослідження, фактори, що на нього впливають, та складання прогнозу зміни ситуації в майбутньому [2]
Воловик І.А.	Цільова система організаційних і технологічних заходів, спрямованих на здійснення безперервного процесу відстеження, накопичення, систематизації та аналізу інформації про кількісні та якісні параметри розвитку об'єкта моніторингу. Виступає як інструмент інформаційного забезпечення процесу оперативного й стратегічного управління підприємством [3]
Устенко С.В.	Систематичний збір даних та інформації, яка може бути використана для покращення прийняття рішень, а також опосередковано для інформування суспільства або прямо як інструмент зворотного зв'язку з метою реалізації проектів оцінки програм та розробки політики [4]

* Представлено автором з використанням [1,2,3,4].

Отже, моніторинг не обмежується лише спостереженням за функціонуванням певного об’єкта, але є ефективною координуючою системою забезпечення взаємозв’язку між формуванням інформаційної бази, ідентифікацією та оцінкою стану певного об’єкта і прийняттям відповідних управлінських рішень, а тому моніторинг слугує ефективним інструментом прийняття рішень, що є однією із сфер менеджменту підприємства.

Моніторинг витрат у процесі здійснення діяльності передбачає безперервну систему спостереження і контролю за рівнем усіх видів витрат і чинників, які їх зумовлюють.

Основна мета моніторингу – отримання своєчасної, об'єктивної, релевантної інформації про рівень витрат об'єкта дослідження, її системна оцінка та аналіз для розроблення пропозицій для прийняття управлінських рішень щодо корегуючих заходів. До основних завдань, які виконує моніторинг у процесі управління витратами, можна віднести:

- інформаційне забезпечення процесу прийняття управлінських рішення;
- можливість оперативного аналізу;
- формування пакета аналітичних документів, орієнтованих на оцінку варіантів рішень і вибір оптимальних варіантів відповідно до вибраної стратегії підприємства;
- виділення структури та чинників, які найбільше впливають на величину витрат.

Застосування системи моніторингу дає змогу підготувати інформацію для прийняття рішення щодо управління витратами для вибраного об'єкта. Необхідність оперативного отримання даних і забезпечення систематичного контролю дотримання нормативів витрат дозволяє говорити про необхідність формування системи моніторингу витрат.

З позицій потреб стратегічного планування, моніторинг можна представити як специфічну технологію управління; спосіб контролю над ситуацією, виявлення причин розбіжності між сутнісним і належним у

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

внутрішньому і зовнішньому середовищі підприємства; фактор зниження ризику при розробці стратегій, плануванні господарської діяльності.

Моніторинг передбачає реалізацію ряду класичних функцій управління: спостереження, оцінки, аналізу, прогнозування і ін. Система моніторингу включає наступні елементи:

- збір фактичного матеріалу, результатом якого є здобуття певної інформації про даний об'єкт;
- оцінювання, результатом якого є інформація, що характеризує стан об'єкту моніторингу по певних індикаторах;
- контроль, результатом якого є інформація про те, наскільки фактичний стан об'єкту моніторингу відповідає його оптимальному стану;
- прогнозування, результатом якого є інформація про перспективи розвитку об'єкту;
- розробка прийомів і способів приведення об'єкту моніторингу до оптимального стану, результатом якого є інформація, яка містить дані прийоми і способи.

На мікрорівні завдання моніторингу витрат можна сформулювати таким чином: забезпечення керівництва своєчасною і достовірною інформацією про діяльність і економічний стан підприємства, його підрозділів і витрат на виробництво продукції; діагностика і попередження негативних ситуацій в здійсненні витрат підприємства для їх швидкого і ефективного попередження, локалізації і ліквідації; формування ключових показників ефективності управління витратами для побудови справедливої системи мотивації; забезпечення безперервної і взаємовигідної взаємодії всіх підрозділів підприємства між собою. Основною перевагою наявності системи моніторингу витрат на сільськогосподарському підприємстві полягає в можливості отримання інформації, недоступної в рамках традиційного оперативного та бухгалтерського обліку. У цьому зв'язку, основною сферою практичного використання моніторингу є управління, а точніше інформаційне обслуговування управління витратами.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Для моніторингу надзвичайно важливого значення набуває інформація про витрати не в цілому по підприємству чи організації, а у розрізі більш деталізованих об'єктів формування витрат. Як відомо, інформація про витрати формується за допомогою бухгалтерського обліку. Бухгалтерському апарату витрати на виробництво краще контролювати у процесі виробничого споживання ресурсів, тобто там, де відбувається виробничий процес або його обслуговування. У зв'язку з цим, з'явилися такі об'єкти формування і обліку витрат як місця виникнення витрат, центри витрат і центри відповідальності.

До місць виникнення витрат традиційно відносять структурні підрозділи, які являють собою об'єкти нормування, планування і обліку витрат виробництва з метою контролю і управління витратами виробничих ресурсів. На сільськогосподарських підприємствах місце виникнення витрат є сегментом діяльності підприємства у якому виникають витрати. При цьому під сегментом діяльності слід розуміти економічну і інформаційну одиницю, у рамках якої регулярно порівнюються можливості і фактична їх реалізація щодо витрат [5].

Центр витрат є центром відповідальності, керівник якого контролює витрати, але не контролює доходів і інвестицій в активи центру. Це первинні виробничі і обслуговуючі одиниці, які характеризуються одноманітністю функцій та виробничих операцій, приблизним рівнем технічної оснащеності та організації, направленістю витрат. Їх виділяють в якості об'єкта планування і обліку витрат з метою деталізації витрат, посилення контролю і підвищення точності калькулювання. Центри витрат відрізняються від місць виникнення витрат тим, що являють собою групування витрат в аналітичному обліку за окремими роботами, операціями, функціями всередині виробничих підрозділів. Це виділення визначається бажанням мати додаткові точки контролю витрат у підрозділі, а головне – забезпечити більш точний розподіл непрямих витрат за об'єктами калькулювання.

Система управління витратами за центрами відповідальності дає змогу: скористатися всіма вигодами децентралізованого управління об'єктом

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

(вивільнення вищого керівництва, що дає йому можливість зосереджуватися на глобальних питаннях; прийняття компетентніших рішень, оскільки управлінці на місцях більш інформовані, часто краще розуміють проблему; можливість оперативно приймати рішення на відповідних рівнях управління; посилення мотивації та управлінський розвиток керівників середньої і нижньої ланок); зробити контроль дієвішим завдяки персоніфікації відповідальності та підвищити точність обчислення витрат за носіями.

Висновки. Таким чином, проведені дослідження переконливо свідчать, що моніторинг є новим видом аналітичних досліджень в економічній науці. Моніторинг витрат виробництва базується на принципах скорочення і їх зниження, виявлення безперервного слідкування за відхиленням витрат від нормативів. Таким чином, управління витратами підприємства вимагає системного підходу до їхнього контролю, що забезпечить одержання результатів відповідно до поставленої мети.

Дієве управління витратами дозволяє скоригувати собівартість окремих видів продукції і максимально наблизити її значення до нормативного або планового рівня, що забезпечує економічні вигоди для підприємства, а також надає можливість використовувати в аналітичній роботі міжнародні методики оцінки і прогнозування фінансової стійкості суб’єкту з мінімальною похибкою у результатах дослідження аналітика.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Галіцин В. К. Моделі та технології систем моніторингу в економіці [Текст]: автореф. дис. д-ра екон. наук: спец. 08.03.02 / Галіцин В. К. – К.: Київ. нац. екон. ун-т, 2001. – 31 с.

2. Бондарчук Н. В. Моніторинг виробничих витрат у переробці сільськогосподарської продукції [Текст]: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук: спец. 08.07.02 «Економіка сільського господарства і АПК» / Н. В. Бондарчук – Харків, 2004. – 19 с.

3. Воловик І. А. Моніторинг економічного розвитку сільськогосподарських підприємств в умовах ринкових перетворень [Текст]: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук : спец. 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами» / І.Воловик. – Харків, 2005. – 20 с.

4. Устенко С. В. Використання моніторингу і контролінгу при реалізації рейтингового управління економічним об'єктом [Текст] / С. В. Устенко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2003. – № 11. – С. 101–107.

5. Бутинець Ф.Ф. та ін. Бухгалтерський управлінський облік: Підручник для студентів спеціальності „Облік і аудит" вищих навчальних закладів./Ф.Ф. Бутинець, Т. В. Давидюк, З.Ф. Канурна, Н.М. Малюга, Л.В. Чижевська; За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – 3-тє вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП "Рута", 2005

УДК 338.43:658.2.003.13

АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

К.Б. Марандюк, студентка

Науковий керівник: д.е.н.,. професор Вишневська О.М.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто показники стану основних засобів, прийоми аналіз основних фондів, а також методи відтворення основних засобів в сільському господарстві.

Ключові слова: *основні засоби, сільське господарство, матеріальне забезпечення, фінансове забезпечення відтворення основних засобів*

Актуальність дослідження. Основні засоби сільського господарства є однією із складових виробничого потенціалу, як галузі, так і народного господарства. Сьогодні гостро постає проблема щодо залучення капіталу із внутрішніх та зовнішніх джерел для технічного переозброєння галузі і нарощуванні обсягів і ефективності виробництва сільськогосподарської продукції. Адже застаріла матеріально-технічна база галузі не в змозі забезпечити достатнього рівня конкурентоспроможності продукції як на внутрішніх, так і на зовнішніх ринках.

За даними державного комітету статистики України, протягом 2005-2011 років спостерігається зростання вартості основних засобів за всіма видами економічної діяльності від 828822 млн. грн. до 2038135 млн. грн., тобто у 2,5 рази. Протягом зазначеного періоду зменшується вартість основних засобів сільського господарства від 97471 млн. грн. до 69749 млн. грн, тобто у 1,4 рази.

Перевищення темпів зменшення вартості основних засобів над темпами скорочення площі сільськогосподарських угідь в Україні протягом 2005-2011 років призвело до зниження фондооснащеності сільського господарства від 2,330 тис. грн. до 1,675 тис. грн. в розрахунку на 1 га сільськогосподарських угідь, тобто у 1,4 рази.

М.Й. Хорунжий зазначає, що сільськогосподарські підприємства стають перед проблемою не стабілізації, а стримування спаду виробництва, бо щорічне скорочення основних засобів у кількісних і якісних впливає на загострення виробничих ризиків [29, с. 53].

У такій ситуації доволі проблематично виконати необхідні технологічні операції в оптимальні строки, щоб вчасно провадити всі технологічні і забезпечити мінімальні втрати врожаю при збиранні.

Отже, оцінка і виявлення оптимальних методів оцінювання ефективності використання основних засобів у галузі сільського господарства є важливою і актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Досліджували окреслену проблему багато вітчизняних вчених, зокрема Бутко М.П., Дорофієва О.В., Зеленська О.О., Зеленський С.М., Макаренко П.М., Мельник Л.Ю., Олійник О.В., Шебанін. Олійник О.В. розглядає економічний механізм і його вплив на відтворювальний процес в аграрному секторі, відтворення матеріально-технічної бази сільського господарства, пропонує удосконалення основних елементів економічного механізму функціонування аграрного сектору.

Шебанін В.С. досліджуючи інвестиції в основний капітал аграрного виробництва та технічну забезпеченість сільськогосподарського виробництва, пропонує низку заходів, спрямованих на оновлення та розвиток матеріально-технічного потенціалу, державне регулювання цих процесів.

Метою дослідження є обґрунтування сутності і складових, факторів впливу на формування механізму відтворення основних засобів сільського господарства.

Виклад основного матеріалу. Податковим Кодексом України основні засоби визначено як матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 2500 гривень, невиробничих основних засобів і

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності, вартість яких перевищує 2500 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік або операційний цикл, якщо він довший за рік [9].

Основні засоби поступово зношуються і переносять свою вартість на створену продукцію у вигляді амортизації. Відбувається систематичний розподіл вартості основних засобів, інших необоротних та активів протягом строку їх корисного використання або експлуатації.

Економічна оцінка основних засобів здійснюється з метою визначення резервів підвищення ефективності їх використання і резервів щодо збільшення обсягів виробництва продукції внаслідок більш ефективного використання засобів праці.

Завданням аналізу є: оцінка складу, структури та інтенсивності руху основних засобів; аналіз технічного стану засобів праці; аналіз ефективності використання усіх основних засобів; аналіз використання окремих видів засобів праці; визначення впливу ефективності використання основних засобів на обсяг продукції.

Ефективність використання основних засобів можна визначити за різними показниками. Для оцінки технічного стану основних засобів визначаються коефіцієнти зношеності та придатності. Коефіцієнт зношеності характеризує зношеність функціонуючих основних засобів, тобто ту частину вартості основних фондів, яка перенесена на вартість новоствореного продукту.

Однак на підставі даних про коефіцієнти зносу і придатності не можна зробити точних висновків щодо стану основних засобів, оскільки:

— на суму зносу основних засобів значний вплив здійснює метод нарахування амортизації, який застосовується на підприємстві;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

— вартісна оцінка основних засобів залежить від кон'юнктури ринку, а відтак вона може відрізнятися від оцінки, отриманої за допомогою коефіцієнта придатності;

— на законсервоване обладнання нараховується амортизація на повне відновлення, однак, фізично основні засоби, з певним застереженням, не зношуються, а загальна сума зносу зростає.

Технічний стан основних засобів і насамперед устаткування оцінюються також їх віковою структурою. Для цього попередньо проводиться групування устаткування за видами, а в середині кожного виду (групи) — за тривалістю їх експлуатації. Зіставленням фактичного і нормативного терміну експлуатації окремих елементів активної частини основних засобів можна мати певну уяву щодо придатності робочих машин, інструментів, обладнання, пристроїв тощо.

Для оцінки тенденції зміни обсягу і руху основних засобів та їхнього відтворення використовуються баланси.

До показників, що характеризують рух основних засобів, окрім вищезазначених відносяться: коефіцієнт ліквідності основних засобів; коефіцієнт (темп) приросту вартості основних засобів; коефіцієнт компенсації вибуття основних засобів; інтенсивність заміни основних засобів

Визначення впливу факторів на результативні показники здебільшого залежить від характеру взаємозв’язків між ними. Оскільки взаємозв’язок між результативним показником і факторами, які на нього впливають, є функціональним, для дослідження впливу факторів можна використовувати метод елімінування.

Елімінування – є логічним методом, за допомогою якого абстрагується вплив низки факторів, які впливають на зміну досліджуваного параметра, і залишається один з них, вплив якого вимірюють шляхом послідовної заміни його базового значення на значення порівняльної характеристики і зіставлення з попереднім результатом.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

В аналітичній практиці широко застосовують такий технічний прийом елімінування, як метод ланцюгових підстановок, який полягає у визначенні впливу окремих факторів на зміну величини результативного показника шляхом послідовної заміни базового значення кожного фактора на фактичне значення у звітному періоді.

Проте для нашого дослідження ми обрали показник фондовіддачі у трьох і більш ніж трьох факторних моделях. За проведеними нами дослідженнями виявлено, що найефективніше використовують основні засоби в Поліському регіоні, найменш ефективними використання основних засобів виявилось у сільському господарстві Київської, Запорізької та Херсонської областей.

Зменшення чисельності або кількісного складу сільськогосподарської техніки в аграрних підприємствах призвело до нормативного збільшення навантаження на кожний працюючий агрегат, що прискорило старіння і зношення техніки.

Розглянемо тенденції, які відбуваються у формуванні джерел фінансування інвестицій і мають місце в сільському господарстві. Проблему створення ринку інвестицій можна вирішити як за рахунок внутрішніх джерел фінансування сільськогосподарського виробництва (державні інвестиції, власні кошти суб'єктів господарювання, позики, заощадження населення), так і зовнішніх (прямі іноземні інвестиції).

Суттєвим джерелом інвестиційних процесів у розвинених країнах виступають власні кошти підприємств: нагромадження у вигляді амортизаційного фонду; прибутку в тій частині, яка спрямовується на оновлення та розширення виробництва. Але за сучасних умов власні джерела фінансування інвестиційних процесів в сільському господарстві суттєво обмежені. Це зумовлено низьким рівнем рентабельності виробництва та вартістю основних засобів. Оновлення основних засобів та впровадження новітніх технологій можна вирішуюти завдяки гнучкій системі нарахування амортизації. У вітчизняних сільськогосподарських підприємствах

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

амортизація, як джерело інвестиційних коштів, з року в рік знижується. Основними причинами зниження є значне відставання темпів переоцінки основних засобів від їхньої дійсної вартості за умови впливу інфляційних процесів.

Важливим джерелом інвестування є кредити. За сучасних умов система кредитування аграрного сектора економіки формується комерційними банками, кредитні програми яких розраховані переважно на короткостроковий термін. Між тим короткострокове кредитування, яке пропонується комерційними банками, є неприйнятним для сільськогосподарських товаровиробників, оскільки воно створює базу для зниження цін на продукцію. Останнє відбувається через те, що розрахунки за короткостроковими кредитами повинні здійснюватися після збору врожаю у короткий термін.

За оцінками іноземних експертів, обсяг інвестицій, який необхідний для підвищення продуктивності у сільському господарстві до рівня середньої продуктивності, досягнутої сільським господарством країн ЄС і становить біля 150 млрд. дол. США. Для оновлення машинно-тракторного парку підприємств на рівні технологічної потреби необхідно щорічно понад 15 млрд. грн. З них на оновлення парку тракторів 3 млрд. грн., зернозбиральних комбайнів - 3,5-4,0, бурякозбиральних машин 0,35-0,40, кормозбиральних 1,0-1,2, машин для тваринництва 1,6-1,7, техніки загального призначення на 3,5-4,0 млрд. грн. Для на придбання сільськогосподарської техніки суб'єкти господарювання щорічно можуть використати не більше 2 млрд. грн. Крім того, для підтримання машинно-тракторного парку у робочому стані необхідно 2,0-2,5 млрд. грн. для закупівлі запасних частин і ремонтних матеріалів. Для розвитку вітчизняного сільського господарства, щорічно необхідно інвестувати 20-25 млрд. грн., що в 10-12,5 разів більше, ніж фактично було вкладено коштів за останні роки [4, с.103-104].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Висновки. Отже, проведені нами дослідження дають підстави зробити висновок, що динаміка основних засобів в сільському господарстві, рівень їх використання та відтворення не є достатніми для забезпечення матеріально-технічного розвитку.

Загальна вартість основних засобів сільського господарства постійно збільшуються в аналізованому періоді, але при цьому відбувається зниження частки сільського господарства в загальній питомій вазі засобів. Аналогічна тенденція спостерігається за вартістю введених в дію нових основних засобів. Це свідчить про необхідність оновлення та технічного переоснащення сільськогосподарських підприємств.

Інвестиції в основний капітал дозволяють оновлювати активну частину основних засобів та будівництво нових об'єктів, які дозволять створити умови для застосування більш ефективних технологій.

Для вирішення цих проблем необхідно удосконалення системи матеріального-технічного забезпечення сільського господарства та фінансового забезпечення відтворення його основних засобів. Потрібно стимулювання з боку держави сільськогосподарських підприємств, які розвивають органічне виробництво, застосовують нові енергозберігаючі технології.

Для покращення фінансового забезпечення відтворення основних засобів важливою складовою є фінансове зміцнення стану сільськогосподарських підприємств, тому що основна частина інвестицій в основний капітал це власні.

Однією з ефективних форм подолання дефіциту кредитних й інвестиційних ресурсів для відтворення основних засобів в сільському господарстві є лізинг. За умов кризових явищ обсяги лізингових операцій знизилися. З метою активізації та сприяння розвитку лізингу в Україні, необхідно використання різноманітних заохочувальних заходів. Запровадження податкових пільг для учасників лізингової угоди, наприклад, податкова пільга з податку на прибуток, застосування прискореної

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

амортизації. Введення пільг сприятиме активізації інвестицій в основний капітал, підвищенню конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств завдяки використанню нової техніки та застосуванню інновацій технологій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бутко М. Проблеми відтворення основних засобів сільського господарства Чернігівської області / М. Бутко, О. Зеленська, С. Зеленський, О. Дорофієва // Економіка АПК. - 2005. - №9. - С.45-52.
2. Макаренко П. Матеріально-технічна база сільського господарства в контексті державної аграрної політики / П. Макаренко, Л. Мельник // Економіка АПК. 2003. №3. С.19-27.
3. Олійник О.В. Економічний механізм розширеного відтворення в сільському господарстві: [навч. посіб.] / О.В. Олійник. К., 2006. 288 с.
4. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
5. Податковий кодекс України. [Електронний ресурс] / Режим доступу: www.rada.gov.ua
6. Шебанін В.С. Ретроспектива трансформації сільськогосподарських підприємств та основні напрями підвищення їх ефективності / В.С. Шебанін, О.В. Шебаніна, І.О. Піюренко // Вісник аграрної науки Причорномор'я. 2010. Вип.1. Т.1. С.3-13.
7. Шкільов О.В. Заходи подолання кризових явищ на макрорівні країни та макрорівні підприємств / О.В. Шкільов // Агросвіт. 2009. №3. С.51-54.
8. FAO Statistical Yearbook 2010 [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.fao.org.

УДК 631.11.003.2

СУТНІСТЬ І ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

К. Р. Олейніченко, студентка

Науковий керівник: д. е. н., професор Вишневська О. М.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті наведено теоретичні аспекти і обґрунтовано резерви щодо підвищення ефективності фінансової діяльності сільськогосподарських підприємств, розкрито їх змістові характеристики та враховано вплив факторів зовнішнього та внутрішнього середовища.

Ключові слова: прибуток, резерви, рентабельність, фінансова діяльність.

Актуальність проблеми. Прибуток є одним з основних показників діяльності підприємства та являється основною метою господарювання, є основним джерелом фінансових ресурсів підприємства. За рахунок прибутку відбувається формування капіталу, здійснюється розширене відтворення підприємств. Для забезпечення зростання прибутку, слід виявити невикористані можливості щодо нарощування. В отриманні прибутку зацікавлені і керівництво, і трудові колективи. З урахуванням впливу зовнішніх факторів оцінка фінансових можливостей є важливою складовою розвитку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дана проблема досліджувалась представниками класичної школи, зокрема в працях: А. Сміта, Д. Рікардо, Дж. Ст. Міля. Значний внесок у розв’язання проблеми формування фінансових ресурсів у системі забезпечення діяльності підприємницьких структур внесли українські економісти В. І. Баранов, І. В. Зятковський, В. І. Іваненко, М. Я. Коробов, С. В. Мочерний, С. М. Онисько, С. Ф. Покропивний, О. С. Філіпченко та ін. [1].

Виклад основного матеріалу. Прибуток - є результатом фінансово-господарської діяльності підприємств як суб'єктів господарювання. Тому

прибуток відображає її результати і знаходиться під впливом багатьох чинників.

Основними чинниками, які ведуть до зміни прибутку є:

- обсяги продажу – за високої питомої вазі постійних витрат у собівартості продукції зростання обсягів реалізації призведе до зростання прибутку за рахунок зниження частки постійних витрат, які доводяться на одиницю продукції;

- зростання цін – з урахуванням впливу інформаційного ризику;

- зниження собівартості – зниження витрат без негативного впливу на якість продукції, досягається за рахунок оптимізації і контролю за витратами;

- оновлення асортименту і продукції. Характерний прояв ґрунтується на концепції життєвого циклу продукції.

Прибуток підприємства формується за рахунок таких джерел: прибуток від реалізації продукції, робіт, послуг; прибуток від продажу майна; прибуток від позареалізаційних операцій.

Резерви щодо нарощування прибутку і рентабельності пов'язані із напрямами господарювання, для керівників і спеціалістів (менеджерів) важливим є детальне значення масштабів дії, форм контролю та використання найбільш істотних внутрішніх і зовнішніх чинників ефективності за різного рівня управління.

Головними внутрішніми і зовнішніми чинниками, які мають вплив на підвищення ефективності діяльності підприємства та зростання рівня прибутку є:

– технологічні нововведення, особливо сучасні форми автоматизації та інформаційних технологій, справляють значний статичний вплив на рівень і динаміку ефективності виробництва продукції;

– устаткування займає провідне місце у можливості підвищення ефективності виробничої діяльності. Продуктивність діючого устаткування залежить не тільки від його технологічного рівня, а й від належної організації

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

ремонтно-технічного обслуговування оптимальних строків експлуатації, змінності роботи, завантаження у часі;

– матеріали та енергія позитивно впливають на рівень ефективності, якщо у підприємстві існує раціональне управління запасами матеріальних ресурсів і джерелами постачання;

– продукція, її якість і зовнішній вигляд також є важливими чинниками. Рівень дизайну має корелювати з корисною вартістю, тобто ціною, яку покупець готовий заплатити за продукцію відповідної якості.

– основним джерелом і визначальним чинником зростання ефективності діяльності будь-якого підприємства є кваліфікація працівників. Ділові якості працівників, підвищення продуктивності їхньої праці багато у чому зумовлюється діловим мотиваційним механізмом на підприємстві, підтриманням сприятливого соціального мікроклімату у трудовому колективі;

– організаційні аспекти. Єдність трудового колективу, раціональне делегування відповідальності, належні норми керування характеризують дієву організацію діяльності підприємства.

– стиль управління, який поєднує професійну компетентність, діловитість і високу етику взаємовідносин між людьми, практично впливає на всі напрямки діяльності підприємств;

– державна економічна і соціальна політика мають істотний вплив на ефективність підприємств. Основними її елементами вступають: чинники фіскальної і монетарної політики.

Важливою передумовою зростання ефективності діяльності є достатній рівень розвитку мережі різноманітних інституцій ринкової та виробничо-господарської інфраструктури. Адже усі підприємницькі структури користуються послугами інноваційних фондів і комерційних банків, бірж та інших інститутів ринкової інфраструктури. Безпосередній вплив на результативність діяльності підприємства справляє належний розвиток виробничої інфраструктури.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Структурні зміни у суспільстві впливають на показники ефективності сільськогосподарських підприємств. Найважливішими є структурні зміни економічного та соціального характеру.

Лише вміле використання всієї системи перелічених чинників може забезпечити достатні темпи зростання ефективності виробництва сільськогосподарських підприємствах.

Висновки. Прибуток – є результатом фінансово-господарської діяльності підприємств, тому для одержання позитивного результату від функціонування підприємства та необхідним є реалізація комплексу системних заходів, які направлені на мінімізацію ризиків. Доцільним є стимулювання сільськогосподарських виробників, застосування антикризових заходів, перспектива подальшого дослідження щодо вдосконалення управління прибутком, розробка стратегії оптимізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

4. Аранчій В. І. Фінанси підприємств: навч. посіб. / В. І. Аранчій. — К.: Професіонал, 2004. — 304 с.
5. Бойчик І. М. Економіка підприємства / І. М. Бойчик, П. С. Харів, М. І. Хопчан. — Л.: Спалон, 2002. — 212 с.
6. Онисько С. М. Фінанси підприємств: [підручник] / С. М. Онисько, П. М. Марич. — Л.: Магнолія Плюс, 2004. — 367 с.
7. Тарасенко Н.В. Економічний аналіз:[навч. посіб.]/ Н. В. Тарасенко. — Л.: Новий Світ, 2004. — 344 с.
8. Філімоненков О. С. Фінанси підприємств: [навч. посіб.] / О. С. Філімоненков. — К.: Кондор, 2005. — 400 с.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 338.512:633/635

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ВИТРАТ І КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Т. Умриш, студентка

Науковий керівник: д.е.н., професор Вишневська О.М.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто методику обліку витрат і калькулювання собівартості у сільському господарстві, визначено перелік методів обліку витрат для калькулювання собівартості сільськогосподарської продукції.

Ключові слова: витрати, калькуляція, метод обліку витрат, собівартість.

Актуальність дослідження. Рослинництво характеризується низкою особливостей та визначається, з одного боку, впливом природних факторів, з другого – соціальних, які необхідно враховувати за реалізації стратегії розвитку. Стан виробництва характеризується ефективністю, ступенем використання досягнень науково-технічного прогресу, місцем і роллю робітника у виробничому процесі. За умов обмеженості ресурсів і досягнення ефективності вирощування продукції виникає потреба управління витратами. Ця проблема посилюється під впливом інфляції, коли дані про виробничі витрати необхідно повсякденно порівнювати з майбутніми витратами, які значною мірою залежать від впливу зовнішнього середовища. Можливість усунення або передбачення впливу багатьох негативних внутрішніх і зовнішніх факторів з'являється завдяки раціонально організованому обліку витрат на виробництво.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання, пов'язані з особливостями обліку витрат та калькулювання собівартості продукції у сільському господарстві, є предметом дослідження провідних вчених і практиків. Останнім часом посилилася увага вітчизняних фахівців до аналізу

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

цієї проблеми, про що свідчать роботи Ф.Ф. Бутинця, А.І.Біленка, М. Білухи, В.Б. Моссаковського, П.Т. Саблука, І.Б. Садовської, Л.К. Сук та ін.

Однак, проаналізувавши ряд літературних джерел можемо обґрунтувати , що методика обліку витрат і калькулювання собівартості на сільськогосподарських підприємствах потребує подальших досліджень як з теоретичної , так і практичної точки зору.

Метою дослідження є визначення оптимальних і дієвих методів обліку витрат та калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) у сільському господарстві для ефективного їх застосування у прийнятті управлінських рішень .

Виклад основного матеріалу. Облік витрат у сільськогосподарському виробництві має забезпечувати оперативне, достовірне й повне надходження інформації щодо кількості та вартості одержаної продукції, трудових, матеріальних і грошових витрат на виробництво продукції, у тому числі за структурними підрозділами .

Нормативне регулювання обліку для сільськогосподарських підприємств чотирирівневе. Перший рівень регулювання – законодавчий. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [8] обов’язковий для виконання усіма підприємствами та організаціями. Проте вже в ньому є положення, відповідно до якого систему первинного обліку і облікових регістрів підприємство обирає самостійно. Другий рівень регулювання – нормативний. П(С)БО [7] регулюють основні положення обліку відповідно до свого призначення та назви, план рахунків підприємства використовують однаково, відповідно до інструкції і використовуючи на свій розсуд лише аналітичні рахунки.Третій рівень – методичний. Підприємства відповідно до галузевої приналежності використовують методичні рекомендації щодо обліку витрат на виробництво продукції рослинництва.

Четвертий рівень – організаційний. У межах облікової політики кожне підприємство регулює питання обліку витрат на виробництво відповідно до власних потреб.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Однак, методичні рекомендації видаються Міністерствами, облік витрат побудований відповідно до різних технологій та потреб підприємств. Відповідно до цього застосовується різна система документації та облікових регістрів.

Вирощування продукції рослинництва знаходиться у тісному взаємозв'язку з кількісними та якісними характеристиками витрачених ресурсів [5].

Облік витрат та калькулювання собівартості продукції у рослинництві ведеться за єдиними з іншими галузями народного господарства принципами, однак, як основна галузь сільськогосподарського виробництва, має свої специфічні особливості: сезонний характер, залежність від природних факторів, галузевої структури . Якщо виробництво сконцентроване на одній групі культур, то облік витрат доцільно вести у цілому для господарства. У випадку кількох напрямів діяльності, де є окремі види товарної продукції, варто вести деталізований облік за центрами витрат щодо кожного об'єкта обліку з окремого виду продукції.

Калькулювання собівартості одиниці продукції (робіт, послуг) здійснюється для визначення ефективності запланованих і фактично здійснених агротехнічних, технологічних, організаційних і економічних заходів, спрямованих на розвиток виробництва [9, с.791].

Основою методів обліку витрат, вибір яких переважно залежить від їх нього об'єкта, є класифікація витрат. Відповідно до Положення (Стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» об'єктом обліку витрат є продукція, роботи, послуги або вид діяльності підприємства, які потребують визначення пов'язаних з їх виробництвом витрат [7].

Під методом обліку витрат розуміють:

- сукупність прийомів організації документування і облікового відображення виробничих витрат, які дозволяють визначити фактичну собівартість продукції та подають необхідну інформацію для контролю над процесом формування собівартості продукції;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

- сукупність способів аналітичного обліку витрат на виробництво за калькуляційними об’єктами і прийомами розрахунку собівартості калькуляційних одиниць;

- дослідження витрат виробництва і реалізації продукції і контролем витрат, визначенням собівартості виробів і робіт;

- сукупність способів і прийомів, за допомогою яких в бухгалтерському обліку відображають витрати і процес формування собівартості продукції; визначення складу та розмірів витрат по окремій продукції, видах, групах виробів, переділах, замовленнях, роботах, послугах.

Суть основної проблеми обліку витрат полягає у тому, що витрати здійснюються нерівномірно протягом значного періоду часу і продукцію одержують по мірі достигання культур. Ці особливості слід враховувати при організації обліку витрат. Тривалість процесу виробництва і одночасне здійснення витрат під урожай двох суміжних полів потребують чітко розмежування у обліку витрат за роками.

Отже, за сучасних умова облік витрат і виходу продукції здійснюють у розрізі окремих об’єктів (виробництв, видів або груп культур чи тварин, продукції переробної промисловості).

Сук П.Я., розглядаючи питання формування в обліку витрат, звертає особливу увагу на методику обліку витрат на виробництва продукції рослинництва як одну з найскладніших і трудомістких операцій цього процесу.

Практика діяльності підприємств потребує уточнення окремих положень методики обліку витрат за наявності певних розбіжностей і не визначення понять у чинних законодавчих і нормативних документах [9].

Основними недоліками обліку витрат на виробництва продукції рослинництва, як виділили Білуха М., Микитенко Т., Новодворська В., є: слабка нормативна база в економічних розрахунках витрат. Для поліпшення обліку витрат вони пропонують облік усіх витрат здійснювати за напрямами, а в середині їх – за статтями калькуляції або елементами витрат [3].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

На практиці відсутність чітких методичних вказівок призводить до різних відображення витрат на синтетичних рахунках. Аналітичний облік здійснюється в регістрах і картках, де витрати враховуються за статтями калькуляції [7].

Хорунжий Л.І. відмічає, що важливо знайти величину витрат минулого року, витрат на проведення передпосівного обробітку і посіву, на догляд за посівами, збір урожаю. При цьому доцільно вести облік витрат по кожній конкретній технологічній операції. Побудована таким чином облікова інформація в управлінні надасть можливість своєчасно контролювати і аналізувати витрати з метою досягнення її максимальної ефективності [11].

Аналогічної думки дотримується Сук П.Я. Він вказує, що витрати відображають у фінансовому обліку тільки за їхніми економічними елементами. На протязі звітного періоду витрати накопичуються на рахунках витрат за елементами, а потім переносять на фінансові результати звітного періоду для визначення результатів фінансової діяльності [9].

Моссаковський В.Б. стверджує, що сучасні елементи обліку більше придатні для контролю за виконанням планових показників, у аналітичній їх якості для вивчення діяльності по господарству не достатні. Облік витрат за окремими підрозділами відсутній, а там, де він налагоджений, ведеться тільки за основними прямими витратами. І тому, на думку автора, необхідно прагнути до більшого інформаційного залучення з обліку витрат виробництва. Необхідно організувати облік так, щоб була можливість по кожному підрозділу визначити вплив величини витрат [6].

Крім методів обліку витрат існують і методи калькулювання, які являють собою сукупність способів і прийомів, необхідних для розрахунку собівартості конкретного виду продукції калькулювання; сукупність прийомів розподілу витрат за калькуляційними статтями та віднесення їх до об’єкта калькулювання.

У цілому облік витрат підпорядковується цілям калькулювання. Для обліку витрат і калькулювання собівартості сільськогосподарської продукції,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

яка має свої особливості, на практиці застосовуються такі методи обліку витрат і визначення собівартості продукції, як позамовний, попередільний, нормативний.

Разом з тим, використовуються й методи калькулювання, а саме: метод прямого віднесення витрат на об'єкти обліку (простий метод обліку витрат), за якою витрати списуються прямо на об'єкти обліку, а потім на підставі облікових даних обчислюється собівартість продукції; коефіцієнтний, пропорційний; виключення побічної продукції та комбінований.

Для галузі рослинництва, найбільш доцільним є нормативний метод обліку і планування витрат.

Нормативний метод обліку витрат є одним із найкращих, оскільки найбільш повно відповідає вимогам управлінського обліку з погляду оперативності та контролю за витратами, але він може виправдати себе лише при відповідній нормативній і методологічній базі по організації внутрішньогосподарського обліку на практиці. Його перевагами є достовірність визначення собівартості, організація оперативного та поточного аналізу, контролю і планування витрат. Однак, запровадження його у практику вітчизняних підприємств вимагає наявності на підприємстві кваліфікованих кадрів та супроводжується труднощами, які пов'язані з розрахунком норм витрат відповідно до конкретних умов виробництва на підприємстві та переглядом і зміною їх у разі появи нових видів ресурсів, зміни технології виробництва тощо.

Метод обліку витрат «Стандарт-кост» є аналогом вітчизняного нормативного методу обліку. Так, проф. Ю.Я. Литвин вважає, що принципової різниці між термінами «стандарт-костинг» і «нормативний облік» немає. Більше того, нормативний облік історично є продовженням і розвитком ідей, закладених у системі «стандарт-костинг» [8].

Порівняльний аналіз методів стандарт-кост і нормативного свідчить про те, що суттєвою різницею між ними є те, що у першому - витрати, які перевищують встановлені норми, відносять до результатів діяльності

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

підприємства і не включаються до виробничих витрат, тоді як за другого - виявлені відхилення документуються і відносяться до собівартості продукції.

Метод обліку «стандарт-кост» не регламентується законодавчими актами, не має єдиної методики ведення облікової документації та встановлення стандартів, що пов'язане з відсутністю регламентації з боку держави. Крім того, за такого методу не ведеться облік зміни норм, їх причин і винуватців, а тому на практиці використовують різноманітні норми у межах підприємства, за рахунок чого виникає неоднозначність у відображенні нормативних витрат.

Проте, не всі сільськогосподарські підприємства використовують нормативний метод, застосовуються лише окремі його складові і то не на всі види продукції. Це залежить, у першу чергу, від впливу природно-кліматичних умов на процеси виробництва, які призводять до зміни в технології виробництва та встановленні, зміні і дотриманні норм матеріальних та трудових витрат, що потребує кваліфікованих спеціалістів та належних комп'ютерних технологій.

При калькулюванні сільськогосподарської продукції рослинництва доцільно було б використовувати саме нормативний метод обліку витрат, в основі якого лежить нормативна собівартість, яка найбільш точно враховує зміни, які відбуваються у процесі виробництва і дає можливість проводити оперативний аналіз та приймати стратегічні управлінські рішення. Як відзначає А. Апчорч, «…калькулювання за фактичними витратами носить «посмертний» характер, і чим довший період, за який вони складаються, тим нижча їх пізнавальна цінність» [1].

Складати нормативну собівартість слід щомісяця (кварталу, року) на підставі розроблених і затверджених норм сировини і матеріалів, витрат праці та нормативів механізованих робіт. В Україні розробляються середньогалузеві нормативи витрат на виробництво основних видів сільськогосподарської продукції.

На самих же підприємствах для продукції рослинництва такі норми слід

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

розробляти в технологічних картах по вирощуванню кожного виду продукції. Ефективному застосуванню цього процесу сприяє комп'ютеризація обліку, зокрема використання програми «1 С: Підприємство 8.2 - Бухгалтерія сільськогосподарського підприємства для України ».

Нормативні витрати в сільському господарстві - це витрати за конкретних природно-кліматичних і організаційно-технологічних умов виробництва та нормативної продуктивності землі і тварин, різних видів ресурсів, діючих норм виробітку і витрат праці.

Понаднормативні витрати необхідно відображати у призначених на те документах, що дозволить в оперативному порядку приймати рішення щодо встановлення їх причини та винуватців і вжити заходів для ліквідації і уникнення їх в майбутньому. Крім того, сільськогосподарські виробники на основі розрахунку нормативної собівартості кожного виду продукції можуть проаналізувати та порівняти її з ціною, що існує на ринку.

З метою планування, обліку і контролю діяльності структурних підрозділів на сільськогосподарських підприємствах доцільно використовувати метод обліку за центрами відповідальності (сегментами). Застосування даного методу у практиці управлінського обліку дозволить підвищити точність калькуляційних розрахунків, застосовувати різноманітні методи розподілу непрямих витрат по структурних підрозділах і видах продукції та проводити аналіз і контроль результатів діяльності окремих центрів відповідальності.

Висновки. Отже, можна зробити висновок, що від належної організації обліку витрат та калькулювання собівартості продукції рослинництва залежать рівень економічного управління підприємством, ступінь впливу результатів діяльності окремих підрозділів на підвищення ефективності виробництва, обґрунтованість планування якісних та кількісних показників й оптимальне ціноутворення. Тому потрібно здійснювати: правильний облік витрат на виробництво культур рослинницької галузі, відповідне заповнення документів, ведення обліку відповідно до стандартів бухгалтерського обліку,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

а також знаходити найбільш раціональні і ефективні методи бухгалтерського обліку для прийняття дієвих управлінських рішень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Апчорч А. Управленческий учет: принципы и практика [пер. с англ.] / А. Апчорч. – М.: Финансы и статистика, 2005. – 952 с.
2. Біленко А.І. Особливості обліку витрат та калькулювання собівартості у рослинництві: [Електронний ресурс] / А.І.Біленко. Режим доступу: http://intkonf.org/bilenko-a-i-osoblivosti-obliku-vitrat-ta-kalkulyuvannya-sobivartosti-u-roslinnitstvi/
3. Білуха М. Застосування АРМ бухгалтера в обліку і контролі на підприємстві / М. Білуха, Т. Микитенко, В. Новодворська // Бухгалтерський облік і аудит. – 2003. – №12. – с.3-8.
4. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій № 291 від 30.11.99
5. Михайлов М.Г. Облік витрат при виробництві продукції рослинництва: [Електронний ресурс] / М.Г.Михайлов, О.В.Щербак. Режим доступу: http://www.rusnauka.com/8_DNI_2009/Economics/43635.doc.htm
6. Моссаковський В.Б. Система контролю витрат виробництва за сучасних умов / В.Б. Моссаковський // Бухгалтерський облік і аудит. – 2002. – №9. – с.16-20.
1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджене наказом Міністерства Фінансів України від 31.12.99 р. № 318. [Електронний ресурс] – Режим доступу: proaudit.com.ua/buh/standart/.
2. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99 р. № 996 – XIV зі змінами і доповненнями. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/.
3. Сук П.Я. Калькуляція в бухгалтерському обліку / П.Я. Сук // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2005. – №4. – с. 2-12.
4. Тлучкевич Н.В. Облік витрат та калькулювання собівартості в сільському господарстві: теорія, методика, практика // Економічний форум 2011.
5. Хорунжий Л.І. Роль і значення калькуляції собівартості продукції в аграрній сфері в умовах ринку / Л.І. Хорунжий // Бухгалтерський облік і аудит // Економіка сільського господарства і переробних підприємств. – 2003. – №9. – С.19-22.

УДК 351.428

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ РИНКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Є. Г. Дорох, магістр

Науковий керівник: д.е.н., професор Вишневська О.М.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті виявлено негативні тенденції, чинники розвитку ринку сільськогосподарської продукції, визначено пріоритетні напрями політики розвитку ринків сільськогосподарської продукції та продовольчих товарів в Україні.

Актуальність теми. Прагнення України до інтеграції у світове господарство передбачає реформування всіх сфер народного господарства, у тому числі аграрного сектора. Кризові явища не тільки стримують розвиток галузі, а й здійснюють негативний вплив на продовольчу безпеку. Від розвитку галузі залежить продовольча безпека держави, рівень і якість забезпечення населення продуктами харчування, їхня безпечність для населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний інтерес як у практичному, так і у теоретичному аспектах становлять фундаментальні праці вітчизняних учених: О.В. Березіна, П.П. Борщевського, О.Б. Бутнік-Сіверського, Л.В. Дейнеко, А.С. Діброва, Д.П. Доманчука, Т.Г. Дудара, С.Л. Дусановського, А.Г. Заїнчковського, З.М. Залоги, Г.І. Купалової, І.Г. Кириленка, С.М. Кучеренка, М.А. Павловського, М.К. Пархомець, М. Портера, П.Т. Саблука, Д.С. Синока, А.М. Стельмащука, М.І. Туган-Барановского, Л.Г. Чернюка, Я.Г. Фейгина, І.Р. Юхновського, І.Г. Яремчука та ін.

Метою нашого дослідження є обґрунтування теоретичних основ щодо розвитку ринку сільськогосподарської продукції.

Аграрний сектор займає важливе місце у формуванні економіки України, у галузі сконцентровано 11–15% валової продукції, 12–16% доданої вартості. При цьому у галузі сконцентровано від загального обсягу лише 3,7–5,0% інвестицій. Сільське господарство забезпечує близько 30% валового

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

внутрішнього продукту, зайнятість майже третини працюючого населення, виробництво 95% товарів масового вжитку, утримання сільської поселенської мережі з 15 млн жителів [1].

Для забезпечення соціально-економічного розвитку сільських територій актуальним залишається питання вдосконалення інфраструктури ринку.

До негативних тенденцій розвитку ринку сільськогосподарської продукції можна віднести [2]:

– зростання сукупного індексу витрат на виробництво продукції сільського господарства на 119,8% порівняно з попереднім роком, у тому числі 113,6% становили матеріально-технічні ресурси промислового походження;

– зниження обсягів реалізації окремих видів продукції рослинництва;

– недостатню якість та рівень безпеки продовольчих товарів через виготовлення 59,3% сільськогосподарської продукції особистими селянськими господарствами, які не володіють відповідною технікою і технологіями;

– недостатню мобільність і негативні демографічні тенденції (переважна частина працюючих жителів сільської місцевості зайнята у виробничій сфері сільського господарства, їм складно пристосуватися до сучасних потреб ринку, при цьому значна частина людей працездатного віку перебуває у статусі нелегальних мігрантів у країнах Європейського Союзу).

Подальшому розвитку ринку сільськогосподарської продукції найбільше перешкоджає обмеженість у страхуванні кредитних і виробничих ризиків, що призводить до низького рівня фінансової активності суб’єктів господарювання на ринку сільськогосподарської продукції; технологічна обмеженість у залученні інноваційних технологій; монополізація ринку, яка вказує на відсутність кореляції між валовим виробництвом зерна, цукрового буряку, соняшнику, поголів’я корів, свиней, птиці, виробництвом м’яса та індексом споживчих цін. Можна припустити, що це пов’язано із значним впливом на споживчі ціни індексу цін на непродовольчі товари, проте це

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

припущення не підтверджується, а отже, свідчить про істотний вплив на цінову кон'юнктуру суб'єктивних чинників; протиріччя у нормативно-правовій базі щодо стимулювання виробництва сільськогосподарської продукції.

Наведені показники доводять необхідність лібералізації ринків та оптимізацію експортно-імпортних операцій у напряму зниження імпортної залежності, особливо у продуктах харчування вітчизняного товаровиробника.

До пріоритетних напрямів політики розвитку ринків сільськогосподарської продукції та продовольчих товарів в Україні доцільно включити:

– скасування практики субсидіювання сільськогосподарських підприємств з одночасним розробленням державної програми залучення інвестиційно-технологічних ресурсів у цю сферу для підвищення рівня конкурентоспроможності на внутрішньому та зовнішньому ринках;

– з метою демонополізації ринку посилення контролю з боку Антимонопольного Комітету України та адміністративної відповідальності суб'єктів господарювання за порушення антимонопольного законодавства;

– забезпечення створення оптових ринків сільськогосподарської продукції, які ефективно працюють у інших країнах і покликані враховувати інтереси та забезпечувати потреби сільськогосподарських товаровиробників, оптових посередників та споживачів; оптові ринки сільськогосподарської продукції, як свідчить практика інших країн, є одним із прогресивних елементів інфраструктури ринку, який забезпечує надійність, прозорість, демонополізацію, стабільність і відповідність засадам вільної конкуренції;

– розроблення державної програми популяризації виробничої кооперації між дрібнотоварними виробниками сільськогосподарської продукції, враховуючи ключові переваги такої співпраці та позитивний досвід інших країн;

– забезпечення мобільності сільського населення через освітню сферу (створення філій освітніх закладів усіх рівнів у районних центрах).

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Висновки. У результаті проведеного дослідження було встановлено негативні тенденції розвитку ринку сільськогосподарської продукції. Виявлено чинники, які перешкоджають розвитку ринку сільськогосподарської продукції: нерозвиненість сфери страхування кредитних та виробничих ризиків, технологічна відсталість, монополізація ринку. Визначено пріоритетні напрями розвитку ринків сільськогосподарської продукції та продовольчих товарів через активізацію розвитку оптових ринків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Березін О.В. Проблеми формування продовольчого ринку України : монографія / О.В. Березін. – К. : Вища школа, 2007. – 211с.
2. Борщевський П. Харчова промисловість України: сучасні тенденції та перспективи розвитку / П. Борщевський, М. Сичевський // Економіка України. – 2003. – № 8 (501). – С. 20
3. Статистичний щорічник України за 2007 рік / Держкомстат України ; [за ред. О.Г. Осауленка]. – К.: Консультант, 2008. – 486 с.

УДК 338.43:658.2.003.13

АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

К. Марандюк, студентка

Науковий керівник: д.е.н,. професор Вишневська О.М.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто показники стану основних засобів, прийоми аналіз основних фондів, а також методи відтворення основних засобів в сільському господарстві.

Ключові слова: *основні засоби, сільське господарство, матеріальне забезпечення, фінансове забезпечення відтворення основних засобів*

Актуальність дослідження. Основні засоби сільського господарства є однією із складових виробничого потенціалу, як галузі, так і народного господарства. Сьогодні гостро постає проблема щодо залучення капіталу із внутрішніх та зовнішніх джерел для технічного переозброєння галузі і нарощуванні обсягів і ефективності виробництва сільськогосподарської продукції. Адже застаріла матеріально-технічна база галузі не в змозі забезпечити достатнього рівня конкурентоспроможності продукції як на внутрішніх, так і на зовнішніх ринках.

За даними державного комітету статистики України, протягом 2005-2011 років спостерігається зростання вартості основних засобів за всіма видами економічної діяльності від 828822 млн. грн. до 2038135 млн. грн., тобто у 2,5 рази. Протягом зазначеного періоду зменшується вартість основних засобів сільського господарства від 97471 млн. грн. до 69749 млн. грн, тобто у 1,4 рази.

Перевищення темпів зменшення вартості основних засобів над темпами скорочення площі сільськогосподарських угідь в Україні протягом 2005-2011 років призвело до зниження фондооснащеності сільського господарства від 2,330 тис. грн. до 1,675 тис. грн. в розрахунку на 1 га сільськогосподарських угідь, тобто у 1,4 рази.

М.Й. Хорунжий зазначає, що сільськогосподарські підприємства стають перед проблемою не стабілізації, а стримування спаду виробництва, бо щорічне скорочення основних засобів у кількісних і якісних впливає на загострення виробничих ризиків [29, с. 53].

У такій ситуації доволі проблематично виконати необхідні технологічні операції в оптимальні строки, щоб вчасно провадити всі технологічні і забезпечити мінімальні втрати врожаю при збиранні.

Отже, оцінка і виявлення оптимальних методів оцінювання ефективності використання основних засобів у галузі сільського господарства є важливою і актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Досліджували окреслену проблему багато вітчизняних вчених, зокрема Бутко М.П., Дорофієва О.В., Зеленська О.О., Зеленський С.М., Макаренко П.М., Мельник Л.Ю., Олійник О.В., Шебанін. Олійник О.В. розглядає економічний механізм і його вплив на відтворювальний процес в аграрному секторі, відтворення матеріально-технічної бази сільського господарства, пропонує удосконалення основних елементів економічного механізму функціонування аграрного сектору.

Шебанін В.С. досліджуючи інвестиції в основний капітал аграрного виробництва та технічну забезпеченість сільськогосподарського виробництва, пропонує низку заходів, спрямованих на оновлення та розвиток матеріально-технічного потенціалу, державне регулювання цих процесів.

Метою дослідження є обґрунтування сутності і складових, факторів впливу на формування механізму відтворення основних засобів сільського господарства.

Виклад основного матеріалу. Податковим Кодексом України основні засоби визначено як матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 2500 гривень, невиробничих основних засобів і

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності, вартість яких перевищує 2500 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік або операційний цикл, якщо він довший за рік [9].

Основні засоби поступово зношуються і переносять свою вартість на створену продукцію у вигляді амортизації. Відбувається систематичний розподіл вартості основних засобів, інших необоротних та активів протягом строку їх корисного використання або експлуатації.

Економічна оцінка основних засобів здійснюється з метою визначення резервів підвищення ефективності їх використання і резервів щодо збільшення обсягів виробництва продукції внаслідок більш ефективного використання засобів праці.

Завданням аналізу є: оцінка складу, структури та інтенсивності руху основних засобів; аналіз технічного стану засобів праці; аналіз ефективності використання усіх основних засобів; аналіз використання окремих видів засобів праці; визначення впливу ефективності використання основних засобів на обсяг продукції.

Ефективність використання основних засобів можна визначити за різними показниками. Для оцінки технічного стану основних засобів визначаються коефіцієнти зношеності та придатності. Коефіцієнт зношеності характеризує зношеність функціонуючих основних засобів, тобто ту частину вартості основних фондів, яка перенесена на вартість новоствореного продукту.

Однак на підставі даних про коефіцієнти зносу і придатності не можна зробити точних висновків щодо стану основних засобів, оскільки:

— на суму зносу основних засобів значний вплив здійснює метод нарахування амортизації, який застосовується на підприємстві;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

— вартісна оцінка основних засобів залежить від кон'юнктури ринку, а відтак вона може відрізнятися від оцінки, отриманої за допомогою коефіцієнта придатності;

— на законсервоване обладнання нараховується амортизація на повне відновлення, однак, фізично основні засоби, з певним застереженням, не зношуються, а загальна сума зносу зростає.

Технічний стан основних засобів і насамперед устаткування оцінюються також їх віковою структурою. Для цього попередньо проводиться групування устаткування за видами, а в середині кожного виду (групи) — за тривалістю їх експлуатації. Зіставленням фактичного і нормативного терміну експлуатації окремих елементів активної частини основних засобів можна мати певну уяву щодо придатності робочих машин, інструментів, обладнання, пристроїв тощо.

Для оцінки тенденції зміни обсягу і руху основних засобів та їхнього відтворення використовуються баланси.

До показників, що характеризують рух основних засобів, окрім вищезазначених відносяться: коефіцієнт ліквідності основних засобів; коефіцієнт (темп) приросту вартості основних засобів; коефіцієнт компенсації вибуття основних засобів; інтенсивність заміни основних засобів

Визначення впливу факторів на результативні показники здебільшого залежить від характеру взаємозв’язків між ними. Оскільки взаємозв’язок між результативним показником і факторами, які на нього впливають, є функціональним, для дослідження впливу факторів можна використовувати метод елімінування.

Елімінування – є логічним методом, за допомогою якого абстрагується вплив низки факторів, які впливають на зміну досліджуваного параметра, і залишається один з них, вплив якого вимірюють шляхом послідовної заміни його базового значення на значення порівняльної характеристики і зіставлення з попереднім результатом.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

В аналітичній практиці широко застосовують такий технічний прийом елімінування, як метод ланцюгових підстановок, який полягає у визначенні впливу окремих факторів на зміну величини результативного показника шляхом послідовної заміни базового значення кожного фактора на фактичне значення у звітному періоді.

Проте для нашого дослідження ми обрали показник фондовіддачі у трьох і більш ніж трьох факторних моделях. За проведеними нами дослідженнями виявлено, що найефективніше використовують основні засоби в Поліському регіоні, найменш ефективними використання основних засобів виявилось у сільському господарстві Київської, Запорізької та Херсонської областей.

Зменшення чисельності або кількісного складу сільськогосподарської техніки в аграрних підприємствах призвело до нормативного збільшення навантаження на кожний працюючий агрегат, що прискорило старіння і зношення техніки.

Розглянемо тенденції, які відбуваються у формуванні джерел фінансування інвестицій і мають місце в сільському господарстві. Проблему створення ринку інвестицій можна вирішити як за рахунок внутрішніх джерел фінансування сільськогосподарського виробництва (державні інвестиції, власні кошти суб'єктів господарювання, позики, заощадження населення), так і зовнішніх (прямі іноземні інвестиції).

Суттєвим джерелом інвестиційних процесів у розвинених країнах виступають власні кошти підприємств: нагромадження у вигляді амортизаційного фонду; прибутку в тій частині, яка спрямовується на оновлення та розширення виробництва. Але за сучасних умов власні джерела фінансування інвестиційних процесів в сільському господарстві суттєво обмежені. Це зумовлено низьким рівнем рентабельності виробництва та вартістю основних засобів. Оновлення основних засобів та впровадження новітніх технологій можна вирішуюти завдяки гнучкій системі нарахування амортизації. У вітчизняних сільськогосподарських підприємствах

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

амортизація, як джерело інвестиційних коштів, з року в рік знижується. Основними причинами зниження є значне відставання темпів переоцінки основних засобів від їхньої дійсної вартості за умови впливу інфляційних процесів.

Важливим джерелом інвестування є кредити. За сучасних умов система кредитування аграрного сектора економіки формується комерційними банками, кредитні програми яких розраховані переважно на короткостроковий термін. Між тим короткострокове кредитування, яке пропонується комерційними банками, є неприйнятним для сільськогосподарських товаровиробників, оскільки воно створює базу для зниження цін на продукцію. Останнє відбувається через те, що розрахунки за короткостроковими кредитами повинні здійснюватися після збору врожаю у короткий термін.

За оцінками іноземних експертів, обсяг інвестицій, який необхідний для підвищення продуктивності у сільському господарстві до рівня середньої продуктивності, досягнутої сільським господарством країн ЄС і становить біля 150 млрд. дол. США. Для оновлення машинно-тракторного парку підприємств на рівні технологічної потреби необхідно щорічно понад 15 млрд. грн. З них на оновлення парку тракторів 3 млрд. грн., зернозбиральних комбайнів - 3,5-4,0, бурякозбиральних машин 0,35-0,40, кормозбиральних 1,0-1,2, машин для тваринництва 1,6-1,7, техніки загального призначення на 3,5-4,0 млрд. грн. Для на придбання сільськогосподарської техніки суб'єкти господарювання щорічно можуть використати не більше 2 млрд. грн. Крім того, для підтримання машинно-тракторного парку у робочому стані необхідно 2,0-2,5 млрд. грн. для закупівлі запасних частин і ремонтних матеріалів. Для розвитку вітчизняного сільського господарства, щорічно необхідно інвестувати 20-25 млрд. грн., що в 10-12,5 разів більше, ніж фактично було вкладено коштів за останні роки [4, с.103-104].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Висновки. Отже, проведені нами дослідження дають підстави зробити висновок, що динаміка основних засобів в сільському господарстві, рівень їх використання та відтворення не є достатніми для забезпечення матеріально-технічного розвитку.

Загальна вартість основних засобів сільського господарства постійно збільшуються в аналізованому періоді, але при цьому відбувається зниження частки сільського господарства в загальній питомій вазі засобів. Аналогічна тенденція спостерігається за вартістю введених в дію нових основних засобів. Це свідчить про необхідність оновлення та технічного переоснащення сільськогосподарських підприємств.

Інвестиції в основний капітал дозволяють оновлювати активну частину основних засобів та будівництво нових об'єктів, які дозволять створити умови для застосування більш ефективних технологій.

Для вирішення цих проблем необхідно удосконалення системи матеріального-технічного забезпечення сільського господарства та фінансового забезпечення відтворення його основних засобів. Потрібно стимулювання з боку держави сільськогосподарських підприємств, які розвивають органічне виробництво, застосовують нові енергозберігаючі технології.

Для покращення фінансового забезпечення відтворення основних засобів важливою складовою є фінансове зміцнення стану сільськогосподарських підприємств, тому що основна частина інвестицій в основний капітал це власні.

Однією з ефективних форм подолання дефіциту кредитних й інвестиційних ресурсів для відтворення основних засобів в сільському господарстві є лізинг. За умов кризових явищ обсяги лізингових операцій знизилися. З метою активізації та сприяння розвитку лізингу в Україні, необхідно використання різноманітних заохочувальних заходів. Запровадження податкових пільг для учасників лізингової угоди, наприклад, податкова пільга з податку на прибуток, застосування прискореної

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

амортизації. Введення пільг сприятиме активізації інвестицій в основний капітал, підвищенню конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств завдяки використанню нової техніки та застосуванню інновацій технологій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бутко М. Проблеми відтворення основних засобів сільського господарства Чернігівської області / М. Бутко, О. Зеленська, С. Зеленський, О. Дорофієва // Економіка АПК. - 2005. - №9. - С.45-52.
2. Макаренко П. Матеріально-технічна база сільського господарства в контексті державної аграрної політики / П. Макаренко, Л. Мельник // Економіка АПК. □ 2003. □ №3. □ С.19-27.
3. Олійник О.В. Економічний механізм розширеного відтворення в сільському господарстві: [навч. посіб.] / О.В. Олійник. □ К., 2006. □ 288 с.
4. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. □ Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
5. Податковий кодекс України. [Електронний ресурс] / Режим доступу: www.rada.gov.ua
6. Шебанін В.С. Ретроспектива трансформації сільськогосподарських підприємств та основні напрями підвищення їх ефективності / В.С. Шебанін, О.В. Шебаніна, І.О. Піюренко // Вісник аграрної науки Причорномор'я. □ 2010. □ Вип.1. □ Т.1. □ С.3-13.
7. Шкільов О.В. Заходи подолання кризових явищ на макрорівні країни та макрорівні підприємств / О.В. Шкільов // Агросвіт. □ 2009. □ №3. □ С.51-54.
8. FAO Statistical Yearbook 2010 [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.fao.org.

УДК: 001.895:631.11

ОСОБЛИВОСТІ І ПЕРСПЕКТИВИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРА

Д. Добровольский, студент

Науковий керівник: д.е.н., професор Вишневська О.М.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто сутність і проаналізовано особливості впровадження інновацій у аграрний сектор. Висвітлено особливості і запропоновано перспективи інноваційного розвитку галузі.

Ключові слова: інновація, інноваційна діяльність, конкурентоспроможність, інноваційна активність.

Актуальність проблеми. Інноваційна діяльність є важливою складовою розвитку системи у напряму забезпечення сталості аграрного сектора, підвищення її конкурентоспроможності продукції. У період інтеграції галузі у світове співтовариство інноваційна активність набуває дедалі більшого значення. Це зумовлено тим, що інновації є матеріальною основою підвищення ефективності виробництва, якості і конкурентоспроможності продукції, зниження витрат. Тому існує нагальна потреба у обґрунтуванні напрямів завпровадження інновацій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням розвитку інноваційної діяльності аграрного сектора приділило уваго багато вчених, серед яких: Грановська Л.М., Лункіна Т.І., Марчук Л.П., Саранчук Г.М., Сіренко Н.М. та Селевко Є.О. Але потребує подальшого дослідження питання інноваційної активності підприємств аграрного сектора. Впровадження інноваційних технологій дозволить підвищити конкурентоспроможність галузі, скоротивши при цьому витрати на виробництво, забезпечити підвищення рівня віддачі вкладеного капіталу.

Метою дослідження є виявлення особливостей і перспектив щодо розвитку інноваційної діяльності в аграрному секторі економіки країни.

Викладення основного матеріалу дослідження. Відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність» головною метою діядьності є створення соціально-економічних, організаційних і правових умов для ефективного відтворення і використання інноваційного потенціалу країни, які забезпечують впровадження сучасних екологічночистих, безпечних, енерго та ресурсозберігаючих технологій тощо.

Інноваційна активність сільськогосподарських підприємств є надзвичайно низькою порівняно із європейськими країнами. Переважна більшість вітчизняних агроформувань залишається поза конкурентною боротьбою, що зосереджується у сфері освоєння нових технологій. Слід зазначити, що низький обсяг попиту на інноваційний продукт на внутрішньому ринку не сприяє розвитку потенційних внутрішніх чинників підвищення конкурентоспроможності підприємств. Вищезазначене потребує цільових та системних дій щодо структурної перебудови національної економіки та зміцнення інвестиційно-інноваційних чинників економічного розвитку шляхом проведення активної державної політики, яка сприяла б вирішенню проблем створення конкурентних переваг для підприємств з метою стимулювання їх розвитку [1].

Основними мотивами застосування інновацій на підприємствах є: підвищення конкурентоспроможності нових продуктів; підвищення іміджу на ринках; освоєння нових ринків; зниження ресурсоємності продукції.

Інноваційний розвиток підприємств залежить, насамперед, від його фінансових можливостей. Успішне підприємство з сучасними технологіями виробництва продукції, яка користується попитом, може привабити потенційних інвесторів, які будуть інвестувати ресурси у розвиток підприємств. Це надасть йому конкурентних переваг у вигляді зменшення митних платежів і стабільних ділових контрактів. Головним джерелом фінансування для залучення інновацій залишається власний капітал підприємства[2].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Водночас, у економічно розвинених країнах у фінансуванні інноваційної діяльності визначальну роль відіграє розгалужена і досить динамічна мережа приватних інвестиційних і венчурних фондів. Через відсутність чіткої системи правил і гарантій приватний капітал ще не рухається в бік інноваційної сфери.

У світовій практиці інноваційна діяльність підтримується державою переважно шляхом запровадження податкових пільг, зокрема:

— відстрочення податкових платежів у разі виникнення додаткових витрат на інноваційні цілі;
— зменшення податку на суму приросту витрат на інноваційні цілі; звільнення від оподаткування прибутку, отриманого від реалізації інноваційних проектів протягом декількох років;
— пільгового оподаткування дивідендів, отриманих по акціях фірм, які здійснюють інноваційну діяльність; зниження ставок податку на прибуток з метою спрямування резервних коштів на замовленні державою та спільні науково-дослідні та дослідно-конструкторські розробки;
— надання пільг проектам, які виконуються за пріоритетними програмами; зменшення оподаткування прибутку на суму вартості приладів та устаткування, переданих вищим навчальним закладам, НДІ та іншим інноваційним організаціям;
— вирахування з прибутку до оподаткування внесків до благодійних фондів, діяльність яких пов’язана з фінансуванням інновацій; зарахування частки податку з прибутку інноваційної організації на спеціальні рахунки з наступним використанням на інноваційні цілі.

Остання пільга – єдина з наведених, яка використовується в Україні[3].

Інноваційний розвиток аграрної сфери передбачає створення нових благ, перетворює їх у нову якість за рахунок нових більш раціональних знань і інтелекту. Інноваційна продукція в аграрному секторі повинна враховувати

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

специфіку галузі, яка полягає у її сезонності, наявності в ній живих організмів, використання землі як фактора виробництва[6].

Серед проблем, які виникають в аграрній сфері за запровадження інновацій, можна виділити такі:

- відсутність науково-технічної інформації щодо самих розробок і їх впровадження на підприємствах області;

- невиправдано довга і складна процедура розгляду інноваційних проектів з метою надання їм певних пільг;

- відсутність ефективної системи фінансово-кредитної підтримки інноваційної діяльності з урахуванням і збереженням спеціалізації підприємств;

- високий економічний ризик у зв'язку зі значними витратами виробництва на нововведення і невизначеністю ринку збуту;

- певні труднощі в одержанні пільгових кредитів;

- невідповідність існуючої нормативної бази сучасному рівню розвитку світової техніки; нестача обігових коштів;

- відсутність кваліфікованих кадрів.

Також значною проблемою ефективного інноваційного розвитку є нормативно-правова база, яка залишається неефктивною, суперечливою і тому недосконалою. В Україні ухвалено понад 100 законодавчих, нормативно - правових актів, які чітко не окреслюють керування інноваційною діяльністю.

Важливим чинником підвищення ефективності інноваційної діяльності є кредитування сільськогосподарського виробництва. Нині сільськогосподарським товаровиробникам недоступні банківські кредити через високі відсоткові ставки. В Україні немає спеціалізованого банку для фінансування і кредитування сільськогосподарських товаровиробників. Потреба в такій інституції очевидна, і питання стосується переважно застави під кредит[4].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Для активізації інноваційної діяльності потрібно створити на регіональному рівні моніторингову систему для відстеження інноваційного потенціалу адміністративних територій та пошуку напрямів щодо забезпечення сприятливого середовища для здійснення інноваційних процесів.

Курс на інноваційний розвиток агрного виробництва варто розглядати як стратегічне завдання, а всі заходи, які передбачаються у цьому напрямі, як пріоритетні. Фінансування повинно виділятися не тільки з державного та місцевих бюджетів, а й за рахунок коштів приватних інвесторів, оскільки йдеться про якісно новий чинник зростання обсягів виробництва і ефективного вирішення питань щодо формування продовольчої безпеки. Застосування новітніх досягнень науки й техніки, прогресивних технологій та високотехнологічних напрацювань, випуск нових і екологобезпечних видів продуктів харчування, які користуються підвищеним попитом на внутрішньому та зовнішньому ринках, нададуть змогу досягти високої ефективності сільського господарства й мати потрібні кошти для вирішення складних завдань соціального розвитку й інфраструктурної перебудови села. Використання ресурсозберігаючих технологій дозволить виробляти продукцію з мінімальними витратами, що відповідно, призведе до зростання прибутковості аграрного виробництва як на регіональному, так і на державному рівнях[5].

Висновки. Інноваційні перетворення набувають поступового поширення в аграрному секторі економіки України. Для нарощування обсягів виробництва якісної та конкурентоспроможної сільськогосподарської продукції одним із перспективних напрямів є використання інноваційних підходів до здійснення господарської діяльності на сільськогосподарських підприємствах різних форм власності. Прискорити інноваційні зрушення в аграрному секторі можна через ґрунтовне розв’язання низки проблем, які стосуються відпрацювання правової бази, удосконалення організаційно-економічних форм, поліпшення фінансування та інформаційного

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

забезпечення інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств. Отже, державна інноваційно-інвестиційна політика повинна базуватися на ґрунтовній підтримці галузі. При цьому управління сільськогосподарським виробництвом повинно здійснюватись на засадах наукового підходу до ведення аграрного бізнесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Грановська Л.М. Принципи формування інвестиційно-інноваційної моделі розвитку регіону в умовах трансформації економіки // Актуальні проблеми теорії і практики менеджменту в умовах трансформації економіки: Регіон. наук.-практ. конфер. Рівне, 13-14 квітня 2006 р. – Рівне, 2006. – С. 95.
2. Лункіна Т.І. Проблеми та перспективи розвитку інноваційної діяльності в сільському господарстві / Т.І. Лункіна // Інноваційна економіна. – 2012. – №9. – С.49
3. Марчук Л.П. Вплив інноваційних змін на розвиток суспільства / Л.П. Марчук / Руснаука. – 2006. – №6. – С.12
4. Саранчук Г.М. Інноваційний розвиток сільського господарства як основа підвищення його конкурентоспроможності / Г.М. Саранчук // Інноваційна економіка. – 2012. – №7. – С. 26
5. Сіренко Н.М. Концептуальні засади інноваційного розвитку аграрного сектору економіки України / Н.М. Сіренко // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2012. –№ 1 . – С.234
6. Селевко Є.О. Інноваційний розвиток аграрної сфери економіки України / Є.О. Селевко // Збірник Таврійського ДАУ. – 2011. - №7. - 354

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 339. 564

ЕКСПОРТНИЙ ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНИ І ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЙОГО ПІДВИЩЕННЯ

Ю.О. Щербина, студентка

Науковий керівник: д.е.н., професор О.М.Вишневська

Миколаївський національний аграрний університет

У статті висвітлено поняття експортного потенціалу як вагомого чинника впливу на економічне зростання, інтеграцію країни у світове господарство. На основі проведеного аналізу структури, динаміки та ефективності експорту виявлено основні проблемні питання щодо формування експортного потенціалу і обґрунтовано пропозиції щодо його нарощування.

Ключові слова: експортний потенціал, експорт, рівень інтеграції, система світового господарства, стимулювання експорту.

Постановка проблеми. Рівень інтеграції країни до системи світового господарства значною мірою залежить від кількісної та якісної характеристик експорту. Нарощування і раціоналізація експорту розглядається як конкурентна перевага у економічному розвитку, бо це, по-перше, шлях до ефективнішого використання економічного потенціалу і, по-друге, можливість задовольняти внутрішні потреби ринку за рахунок імпорту.

Від рівня експортного потенціалу країни значною мірою залежить її місце у системі світового господарства, вплив на загальносвітові процеси, що визначає не лише економічну, а й політичну вагомість країни, авторитет і місце держави у міжнародних відносинах, формує її конкурентоспроможність, ділову активність і імідж на світовому рівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню даної теми присвячено праці багатьох зарубіжних і вітчизняних вчених, зокрема: Л. Антонюка, Р. Буттєва, О. Волкодавової, В. Гейця, Б. Кваснюка, Д. Лук'яненка, В. Михайлівського, А. Поручника, М. Портера, В. Рогачова, П. Самуельсона, М. Сейфуллаєвої, Т. Циганкової, М. Якубовського та ін.

Наукові дослідження потребують організації через вплив світових тенденцій у формуванні продовольчої безпеки.

Постановка завдання. Метою дослідження є обґрунтування сутності і особливостей формування експортного потенціалу, визначення основних напрямів його нарощування для підвищення конкурентних позицій економіки на світовому рівні.

Виклад основного матеріалу. За умов впливу глобалізації у світовому економічному просторі відбувається перерозподіл товарних ринків, що впливає на можливості нарощування експортного потенціалу.

Структура експортного потенціалу свідчить про обмежені можливості підвищення обсягів експортування і подальшого розвитку зовнішньої торгівлі.

Саме тому підвищення рівня експортного потенціалу, збільшення обсягів і раціоналізація структури експорту і надання послуг можливі лише за умов обмеження рівня імпортної залежності.

Одна з найважливіших рис сучасного світового господарства – є зростання ролі транснаціональних корпорацій (далі за текстом ТНК) на товарних і фінансових ринках, що характеризує розвиток більшості економік країн Європейського Союзу.

Зарубіжний досвід і напрями вдосконалення економічного потенціалу і його експортної складової обмежені у застосуванні через фінансові межі у залученні капіталу. Функціонування міжнародних ТНК на території країни частково обмежене, галузевими особливостями, які визначають економічний потенціал країни і її експортні можливості. Роль малих і середніх підприємств у розвитку економіки і особливо експортного потенціалу країни залишається недостатнім.

Відомо, що для того, аби країна мала значний експортний потенціал, необхідним є стимулювання виробництва на інноваційній основі. Негативний вплив на розширення експортних можливостей здійснюють фінансові і інвестиційні ризики, які обмежують можливості у технічному і

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

технологічному оновленні виробництв, особливо у капіталоємких галузях народного господарства.

Україна має значний експортний потенціал. За рівнем запасів та видобутку мінерально-сировинних ресурсів Україна входить до числа провідних країн світу. У її надрах виявлено понад 200 видів корисних копалин, відкрито близько 20 тис. родовищ, виробляє до 5% світової мінеральної сировини та продукції її переробки. Мінеральна сировина, яка видобувається у вартісному виразі оцінюється у $15 млрд. [2,с.126].

Принципове значення має й те, що країна володіє розвиненою промисловістю, забезпечена об'єктами виробничої і соціальної інфраструктури, розгалуженою системою комунікацій, у тому числі транспортною мережею і засобами зв'язку.

Україна має значний потенціал міжнародної спеціалізації у аграрному секторі і володіє понад 25% найбільш родючих чорноземів світу, має сприятливі природно-кліматичні умови для нарощування виробничих потужностей і має значний потенціал експорту послуг, є найбільшим у світі транзитером природного газу і володіє газотранспортною системою з високою пропускною спроможністю (290 млрд. куб. м на вході і майже 170 млрд. куб. м на виході на рік) [3, с.65].

Маючи високий експортний потенціал, його використання залишається недостатньо ефективним, порівняно з іншими країнами. Так, за обсягами експорту товарів на душу населення, Україна поступається не лише розвиненим країнам, але і більшості країн Центральної та Східної Європи (обсяги експорту у розрахунку на душу населення в Україні втричі менші, ніж у Польщі, у 10 разів менші, ніж в Угорщині).

Зовнішня торгівля залишається чутливою до зовнішніх чинників, оскільки для українського експорту характерні: недостатній рівень диференціації експорту товарів і послуг; концентрація на малодинамічних міжнародних ринках з підвищеним рівнем протекціонізму; залежність від

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

цінової кон'юнктури на сировину та товари особливо ті, які відносяться до проміжного споживання.

Експорт продукції характеризується чутливістю до цінових коливань на світових ринках, значною часткою продукції з низьким ступенем переробки та недостатньою економічною ефективністю. Переважно експорт зорієнтований не на економічну ефективність, а на утримання позицій на зовнішніх ринках з метою забезпечення валютних надходжень.

Скорочення експорту продукції, зумовлено несприятливою кон'юнктурою світового ринку, стримується експортування виробництв, що негативно впливає на конкурентоспроможність економіки через високий рівень енергоємності і екологічної шкідливості.

Не зважаючи на позитивні тенденції, становище зовнішньої торгівлі України залишається несприятливим. Значним стримуючим фактором є сукупність ендогенних і екзогенних аспектів, а саме: недостатній рівень конкурентноздатності продукції; недостатній розвиток вітчизняних систем сертифікації та контролю якості експортних товарів на фоні підвищення вимог до споживчих та екологічних характеристик, а також до безпеки продукції, яка реалізується на зовнішніх ринках; контроль за якістю імпортованих товарів залишається недостатнім.

Враховуючи вищезазначене необхідним є формування цілісної системи заходів щодо стимулювання експорту. Такими заходами підтримки експортерів є наступні: оформлення боргових зобов'язань держави за повернення ПДВ у вигляді облігацій або сертифікатів, які матимуть роль гарантій для отримання кредитів; надання права підприємствам-виробникам використовувати певну частку валютних надходжень на просування експорту; визначення механізмів, які дозволять підприємствам списати безнадійні борги, які не може бути сплачено іноземним партнерам; визначення переліку товарів, за якими доцільніше запровадити спрощену процедуру пролонгації зовнішньоторговельних контрактів із продовженням термінів розрахунків; укладання міжбанківських угод з іншими країнами щодо довгострокового

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

кредитування контрактів з використанням національних валют тощо (зона вільної торгівлі).

Іншим напрямом підтримки експорту, як показує світовий досвід, є процес об'єднання товаровиробників та підприємців у союзи, асоціації і інші угруповання з різними організаційними формами. Це обумовлено низкою чинників, серед яких: жорсткість антимонопольного законодавства, за різкого підсилення під впливом науково-технічного прогресу диференціації продукції і підвищення ролі нецінової конкуренції; поява нових форм регулювання ринку на державному рівні.

Висновки. Обсяги і структура експорту країни безпосередньо залежать від її потенціалу, який можна визначити як максимальну здатність національної економіки за певного рівня розвитку продуктивних сил випускати товари і надавати послуги, конкурентоспроможні на зовнішніх ринках.

Якщо розглядати стан і розвиток зовнішньої торгівлі у контексті загальносвітових процесів необхідною є реалізація заходів щодо підвищення конкурентних переваг.

Отже, структура і динаміка зовнішньої торгівлі повинні відповідати експортним можливостям. У структурі експорту повинні переважати не сировина та продукція, а конкурентоспроможна продукція. Основним пріоритетом розвитку експортного потенціалу і розширення можливостей на міжнародних ринках є підвищення конкурентоспроможності галузей народного господарства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Горбенюк А. Економічні аспекти експорту продукції металургійної галузі / Горбенюк А. // Економіка АПК. — 2009. — №11. — С.3 — 8.
2. Губенко В. Реалізація експортного потенціалу АПК України в умовах глобалізації світової економіки / Губенко В.// Економіка АПК. — 2011. — № 10. — С.124 — 129.
3. Кавецький І. Експортний потенціал АПК України / Кавецький І.// Розбудова держави. — 2010. — № 11 — 12. — С. 62 — 68.
4. Юхименко В. Експортний потенціал України / Юхименко В.// Політика і час. — 2009. — № 12 . — С. 35 — 41.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 330.322:657.1

СУТНІСТЬ І ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РИЗИКІВ

О. А. Філатова, магістр

Науковий керівник: д. е. н., професор Вишневська О. М.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто сутність і особливості інвестиційних ризиків, фактори їхнього формування. Представлено класифікацію інвестиційних ризиків. Наведено можливі напрями мінімізації інвестиційних ризиків.

Ключові слова: інвестиційний ризик, інвестор, фактори впливу, мінімізація ризиків.

Актуальність проблеми. Діяльність суб'єктів господарювання пов'язана із низкою внутрішніх і зовнішніх ризиків, у тому числі інвестиційних. Реалізація інвестиційного проекту не може гарантувати інвестору віддачі вкладених коштів, що залежить від вдалого сполучення різних факторів, які можуть впливати на об'єкт інвестування.

Отже, інвестори ризикують отримати інвестиційний прибуток, менший за очікуваний, або зазнати збитків. Саме тому дослідження інвестиційних ризиків, виявлення факторів впливу і обчислення можливих втрат є важливим аспектом у обґрунтуванні напрямів розвитку і прийнятті рішень щодо вкладання коштів у реалізацію інвестиційних проектів. Необхідними є вміння оцінювати інвестиційні ризики з урахуванням широкого кола внутрішніх і зовнішніх факторів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Наукові розробки щодо дослідження інвестиційних ризиків привертає увагу вчених. Вагомий внесок у дослідження інвестиційних ризиків зробили такі відомі вчені як: Е. А. Андрєєва, І. О. Бланк, В. В. Бочаров, В. В. Вітлінський, Р. Л. Карпінський, Л. С. Шапкін, Б. М. Щукін та інші. Незважаючи на значну кількість публікацій, необхідною є деталізація оцінки інвестиційних ризиків, їхньої мінімізації.

Постановка завдання. Метою дослідження є обґрунтування сутності і

особливостей інвестиційних ризиків і факторів, які здійснюють вплив на можливість мінімізації з метою забезпечення розвитку суб'єктів ринку.

Виклад основного матеріалу. Рішення щодо інвестування приймають орієнтуючись на прогноз майбутніх результатів. Інвестора цікавить рівень дохідності, але також має значення гарантованість запланованої дохідності, впевненість у тому, що під час реалізації проекту не виникнуть невраховані, позапланові негативні події, які спонукають можливі ризики [1]. Інвестиційний ризик являє собою імовірність виникнення фінансових втрат внаслідок невизначеності умов інвестиційної діяльності [2].

Ризик характеризується як небезпека потенційної імовірної втрати ресурсів або недоодержання доходів порівняно із прогнозованим рівнем. Оцінка ризиків у інвестиційній діяльності пов'язана зі значною тривалістю інвестиційного циклу від моменту вкладення коштів до часу їхнього повернення, а також через інвестування у матеріальні ресурси за неефективного їхнього використання через технічну неготовність підприємств. Інвестування може здійснюватися через третіх осіб (фінансових посередників), саме тому інвестор, як правило, не має реальної можливості контролювати використання вкладених коштів і оперативно контролювати реалізацію інвестиційного проекту.

Вчені наводять наступну класифікацію інвестиційних ризиків:

– систематичний (ринковий) ризик, який виникає із зовнішніх подій та впливає на ринок у цілому: ризик зміни процентної ставки; інфляційний ризик; політичний ризик; валютний ризик;

– несистематичний ризик, або ризик, який можна зменшити за рахунок диверсифікації, визначається подіями, які стосуються локального рівня: галузевої ризик; діловий ризик; кредитний ризик.

Вчені пропонують такі класифікаційні ознаки інвестиційних ризиків за: видами; ступенем передбачуваності; зв'язками з технічними чинниками виробництва; ступенем можливості страхування; джерелами виникнення та видами витрат; ступенем природно-екологічних і соціально-політичних

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

чинників; ступенем можливості впливу на ризики; сферою прояву; рівнем фінансових втрат; характером прояву у часі; етапами здійснення інвестиційного проекту [3,4,5].

Залежно від чинників визначають наступні види інвестиційного ризику: політичний; загальноекономічний; правовий; технічний; ризик учасників проекту; фінансовий; маркетинговий; екологічний.

Політичний, правовий та загальноекономічний ризики можуть бути викликані зовнішніми умовами реалізації інвестицій. Інші види ризиків спричинюються можливими помилками у плануванні і реалізації інвестиційних проектів.

Технічний ризик зумовлюється значним навантаженням організації виробництва і праці, технічними особливостями, їхнього впливу на дієвість управління проектами.

Фінансовий ризик характеризує обмеження у отриманні запланованих фінансових результатів. Це можуть бути незаплановані зменшення або зникнення джерел і обсягів фінансування, недостатній рівень платоспроможності партнерів, недостатній рівень ділової активності, неплатоспроможність покупців продукції, підвищення витрат діяльності.

Маркетинговий ризик виникає через зміни ринкових можливостей.

Екологічний ризик пов’язаний із зростанням впливу на довкілля і обмежені можливості у реалізації заходів з охорони навколишнього середовища.

Нарешті, ризик учасників проекту може бути пов’язаний із неочікуваними подіями в управлінні та фінансовому стані підприємств-партнерів.

Основними факторами, які формують регіональні інвестиційні ризики є: нестабільність економіки регіону (високі темпи інфляції, зниження обсягів виробництва, питома вага збиткових підприємств, інфраструктурне забезпечення); низька інвестиційна активність (недостатні обсяги інвестування, питома вага незавершеного будівництва, нерозвинений

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

інвестиційний ринок і інфраструктура, недоступність кредитних ресурсів для підприємств); нерозвинуте правове середовище; соціальна напруженість (високий рівень безробіття, загроза соціальних і національних конфліктів, висока диференціація населення); несприятлива екологічна ситуація (наявність виробництв, які негативно впливають на екологію, високий рівень забруднення навколишнього середовища, великі обсяги відходів виробництва, відсутність переробних підприємств вторинної сировини); відношення регіональної влади до інвестиційних процесів; низький рівень інформаційного забезпечення.

Для зменшення негативного впливу інвестиційних ризиків необхідним є управління ними. Управління інвестиційними ризиками передбачає своєчасну оцінку інвестиційних ризиків і визначення міри керованості ними, оцінку і аналіз різних видів інвестиційних ризиків, розробку заходів щодо зниження інвестиційних ризиків та реалізацію розроблених заходів з метою нейтралізації інвестиційних ризиків. Ефективне управління інвестиційними ризиками надає можливість мінімізувати рівень ризиків і підвищити інвестиційну привабливість проекту для потенційних інвесторів.

Висновки. Інвестиційний ризик є невід'ємним елементом інвестування. Безризикові інвестиційні проекти є рідкісним явищем, оскільки на рівень ризику впливають різноманітні чинники. Велике значення інвестиційного ризику надає потребу у необхідності вдосконалення управління ним. Необхідним є передбачення ризиків, оцінка їхніх розмірів, планування заходів щодо запобігання та мінімізації ризиків.

До пріоритетних напрямів мінімізації інвестиційних ризиків можна віднести: необхідність своєчасної ідентифікації ризиків, які характерні інвестиційному проекту; проведення аналізу ризиків; забезпечення високої ліквідності інвестицій; своєчасне планування та створення необхідних резервів та запасів; належне інформаційне забезпечення інвестиційних проектів; постійний інформаційних моніторинг ситуації на ринку та налагодження ефективної комунікації між учасниками проекту; резервування

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

засобів на покриття непередбачуваних збитків; доцільність створення служби контролю на підприємстві, що здійснює реалізацію інвестиційного проекту для здійснення системного моніторингу процесу інвестування.

Важливий вплив на інвестиційні ризики здійснюють галузеві особливості суб'єктів ринку, які виступають отримуючою стороною у залученні інвестиційних ресурсів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЛ

1. Щукін Б.М. Інвестиційна діяльність : Методичний посібник / Б.М. Щукін. – К. : МАУП, 1998. – 68 с.
2. Андреева Э.А. Проблемы анализа и оценки рисков инвестиционных проектов / Э.А. Андреева, М.Б. Казакова, И.И. Шукшина // Вестник Саратовского государственного технического университета. – 2008. – Т. 1. – №4. – С. 133-137.
3. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент : учеб. Курс / И.А. Бланк. – К. : Эльга : Ника-Центр, 2001. – 448 с.
4. Карпінський Р.Л. Сутність і класифікація інвестиційних ризиків / Р.Л. Карпінський // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – №8. – С. 53-57.
5. Щукін Б.М. Інвестування : курс лекцій / Б.М. Щукін. – К. : МАУП, 2004. – 216 с.

УДК 338.439.2:631.523(477)

РОЗВИТОК РИНКУ ГЕНЕТИЧНО –МОДИФІКОВАНОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ

Ю.В. Голяк, магістр

Науковий керівник: д.е.н., професор Вишневська О. М.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто сучасний стан у використанні генетично-модифікованої продукції, виявлено позитивні і негативні наслідки, обґрунтовано необхідність державного регулювання маркування продукції, наведено перелік товаровиробників продукції з вмістом генетично-модифікованих організмів.

Ключові слова: генетично-модифіковані продукти, продовольча безпека, товарний ринок, біотехнології, маркування.

Актуальність теми. У XX ст. сформовано новий напрям біологічної науки – клітинна інженерія. Результати експериментів надали можливість виявити різні напрями її використання, у тому числі у сільському господарстві і харчовій промисловості. Продукти, які містять генетично–модифіковані організми (далі за текстом – ГМО), кількісно збільшуються на споживчому ринку. Експериментально не доведено вплив ГМО на фізіологічний стан людини, що викликає значну кількість протиріч. Саме тому тема має високий рівень актуальності з теоретичної і практичної точки зору. Використання ГМО має тісний зв'язок із формуванням продовольчої безпеки держави, повинно регулюватися через внутрішній державний контроль і санітарні норми, у тому числі для імпортованої продукції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сучасному етапі розвитку ринку товарної продукції України питанню генетично-модифікованої продукції приділяють увагу багато вчених. Серед них такі вчені як: І.П. Козярін , А.В. Линенко, Н.А. Малиш, Г. Филюк і багато інших. На даний час серед науковців ведуться дискусії щодо безпечності генетично-модифікованих продуктів [1– 6].

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування сутності і особливостей формування ринку продукції на основі генетично-модифікованих компонентів і потреби у регулюванні на державному рівні.

Виклад основного матеріалу. Протягом останніх років на споживчому ринку України збільшується питома вага харчових продуктів, які містять ГМО. Нині у світі розроблено близько 200 видів генетично-модифікованих рослин. Найпоширеніші з них соя, кукурудза, картопля, томати, рапс (канола), цукровий буряк, полуниця, кабачки, папайя, пшениця. Тестуються у польових умовах і найближчим часом з'являться на ринку генетично змінені ячмінь, капуста, морква, цикорій, журавлина, баклажани, виноград, горох, перець тощо. Крім трансгенних рослин існують трансгенні тварини, м'ясо яких використовується для потреб переробної промисловості.

Безпосереднє сусідство України з Російської Федерацією, Румунією, Туреччиною, які офіційно дозволили використання на своїх територіях ГМО та продуктів, які їх містять у своєму складі, надають змогу припустити, що на внутрішньому ринку України трансгенні продукти з'явились близько 10 років тому, спостерігається тенденція до зростання обсягів їхнього виробництва і споживання [1].

У світі вирощуються генетично-модифіковані сорти, переважно чотирьох видів сільськогосподарських культур: соя, кукурудза, бавовна та ріпак. Дослідження проводяться у напряму визначення стійкості до шкідників та гербіцидів. У 2009 році у 25 країнах вирощували дані культури на більше, ніж 134 млн га, що відповідає 9% придатної орної землі у світі. США є лідером у галузі вирощування генетично-модифікованих рослин (62,5 млн га), а також Аргентина (21 млн га), Бразилія (15,8 млн га), Індія, Канада та Китай. Площу менше ніж 0,1 ГМ рослинами мають країни Південної Америки: Чилі, Колумбія, Гондурас. У Європейських країнах посівні площі також є невеликими (до 0,008 млн га), а саме у: Чехії, Румунії, Португалії, Німеччині, Польщі, Словаччині [3].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Сучасні біотехнології широко використовуються для вирішення екологічних проблем, зокрема для боротьби із забрудненням навколишнього середовища, наприклад, у технологіях очищення стічних вод та обеззаражуванні промислових відходів. Цей напрямок у біотехнології має значні перспективи в майбутньому.

За даними експертів, в Україні протягом останніх чотирьох років частка генетично–модифікованих продуктів на споживчому ринку збільшилася на 30 %. Найчастіше трансгени зустрічаються в м'ясних і молочних продуктах, кондитерських виробах [6].

Безумовно, технології мають пряму залежність із продовольчою безпекою.

Однак досить суперечливі результати досліджень про те, як впливають ГМО на фізичний стан людини, вимагають додаткових досліджень. В Україні використання генно–модифікованих компонентів складно контролювати через відміну обов'язкового маркування продукції із вмістом ГМО. Проблема поглиблюється відсутністю достатньої кількості установ (лабораторій) генетичної експертизи харчових продуктів у системі Держспоживстандарту України та устаткування для проведення необхідних експертиз [6].

Найвагомішим аргументом прихильників поширення ГМО є зростання чисельності населення Землі та збільшення потреби у продовольстві. Відповідно до прогнозу ООН "Перспекиви світового народонаселення" до 2050 року населення Землі збільшиться на 2,3 млрд осіб – з 6,8 млрд сьогодні до 9,1 млрд осіб у 2050 році. Унаслідок цього до 2050 року, відповідно до прогнозу Продовольчої і сільськогосподарської організації Об'єднаних Націй (ФАО), для того, щоб прогодувати населення планети, необхідно збільшити виробництво продовольства у світі на 70% [3].

Серед переваг ГМ культур для сільськогосподарських виробників виділяють: значне зменшення використання пестицидів для обробки рослин, що зменшує їхній шкідливий вплив на навколишнє середовище та здоров'я фермерів; зменшення кількості необхідної для обробки землі техніки.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Проведені опитування населенні свідчать, що майже 90% українців проти використання ГМО, більшість українців (85,6%) мають негативне ставлення до продукції, яка має суперечливі якісні ознаки.

Більше ніж половина респондентів (61,2%) заявила, що ніколи не купуватиме продукти, що містять ГМО, за наявності відповідного маркування. Менше чверті українців (22,5%) купуватимуть продукти з ГМО тільки в разі відсутності альтернативи; 74,7% українців не купуватимуть продукти харчування, марковані як такі, що містять ГМО, навіть якщо вони будуть коштувати дешевше від аналогічних без ГМО[2].

У жовтні 2012 року Кабінет Міністрів України скасував обов'язкове маркування продуктів харчування, які не містять генно–модифікованих організмів [4].

До іноземних компаній, які використовують ГМО аналітики відносять: Nestle (Нестле) – виробництво шоколаду, кави, кавових напоїв, дитячого харчування; Coca–Cola (Кока–кола) – виробництво напоїв Кока–кола, Спрайт, Фанта, тонік «Кінлі»; Danon (Данон) – виробництво йогуртів, кефіру, сиру, дитячого харчування; Similac (Сімілак) – виробництво дитячого харчування; Mars (Марс) – виробництво шоколаду Марс, Снікерс, Твікс; PepsiCo (Пепсі–Кола) – напої Пепсі, Мірінда, Севен–Ап.

Відповідно інформації, наданої Укрметртестстандартом до товаровиробників, які використовують ГМО відносять:

– ТОВ «М’ясокомбінат «Ювілейний». Згідно березневому дослідженню Держспоживстандарту, соєвий білок в двох видах шинки комбінату був генетично-модифікований, вміст >5%.

– ТОВ «М’ясний альянс». За даними Укрметртестстандарту, декілька видів ковбас, що випускаються цим підприємством, не лише містять ГМО>5%, але і в маркуванні взагалі не вказується наявність соєвого білка.

– МПЗ «Колос» «Чернівецькі ковбаси». ГМО виявлено в шинці «Українська» і «Дніпровська», сосисках «Курячі».

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

– Торгівельна марка «Хома» – ковбаса з м’яса птиці вареної 1–го сорту «Особлива», «Докторська нова», «Куряча».

– «Алан» (Дніпропетровськ) – ковбаски варені «Гном», ковбаса напівкопчена «Салямі класик».

– М’ясокомбінат «Ювілейний» (Дніпропетровська обл.) – шинка «Сорочинская», «Куряча екстра».

– ТМ «Добре» («Агіка», Київ) – пельмені «Левада», пельмені «Три ведмеді», пельмені «Апетитні» [5].

Висновки. Існуюча на сьогодні система державного регулювання продовольчої сфери не забезпечує досягнення належних виробничих результатів. У цілому вирішення продовольчої проблеми неможливе без розробки та впровадження державної концепції і програми забезпечення національної продовольчої безпеки та відновлення дієвого функціонування галузі.

Отже, система державного регулювання маркування продукції щодо вмісту ГМО потребує розвитку. Зокрема, необхідно вдосконалити порядок державної реєстрації ГМО та продукції, отриманої з їх використанням. Ще потребує розробки та впровадження система маркування для продукції щодо вмісту в ній ГМО. Необхідно створювати та відповідним чином обладнувати випробувальні лабораторії за допомогою яких можливо було б проводити дослідження продукції і виявляти вміст генетично-модифікованих організмів у її складі. Забезпечення населення якісною і безпечною продукцією становить основу продовольчої безпеки країни, тому врегулювання питань стосовно виробництва і споживання продукції з вмістом ГМО залишається актуальним для вивчення у процесі проведення наступних досліджень.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Козярін І.П. Продукти генної інженерії. За і проти / І.П. Козярін // Фітотерапія часопис. – № 6. – 2010. – С. 54–59.
2. Линенко А.В. Державна політика щодо маркування продукції з вмістом генетично модифікованих організмів / А.В. Линенко // Економіка харчової промисловості. – № 4. – 2012. – С. 84 – 88.
3. Малиш Н.А. Продовольча безпека як складова національної безпеки України / Н.А. Малиш // Теоретичні та прикладні питання економіки. – № 25. – 2011. – С. 45 – 54.
4. Новини телеканал UBR [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ubr.ua/uk/tv/novyny/produkcu–bez–gmo–ne–markuvatimut–168073
5. Список міжнародних виробників, які використовують ГМО [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://greenparty.ua/news/news_22717.html
6. Филюк Г. Тенденції розвитку споживчого ринку України / Г. Филюк, О. Шевчук // Товари і ринки. – № 1. – 2011. – С. 24 – 36.

УДК: 657.6:658.012.32

МАРКЕТИНГОВИЙ АУДИТ: СУТНІСТЬ, СКЛАДОВІ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ

В.С. Заверюха, студентка

Науковий керівник: старший викладач Костирко А.Г.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто поняття маркетингового аудиту, його мету, завдання, методи та роль у діяльності підприємства. Приділена увага питанням планування та проведення маркетингового аудиту.

Ключові слова: *економіка, контроль, маркетинг, маркетинговий аудит, маркетинговий контроль.*

Постановка проблеми. В умовах жорсткого конкурентного середовища є актуальним проведення керівництвом підприємства постійного аналізу та контролю виконання маркетингової програми, складеної на основі дослідження і прогнозування ринку, аналізу внутрішнього та зовнішнього стану підприємства, розробки стратегії та тактики поведінки на ринку. Важливу роль в оцінці відповідності маркетингової стратегії наявним потребам підприємства та контролю за її виконанням відіграє аудит. Нагальним завданням керівників є освоєння особливостей проведення маркетингового аудиту на підприємстві та ефективне використання його результатів для коригування своєї діяльності.

Маркетинговий контроль є діючим інструментом підвищення ефективності маркетингової і підприємницької діяльності фірми. Призначення маркетингового контролю – одержання інформації про закономірності й особливості розвитку ринку і відповідності діяльності компанії запитам споживачів [1]. Він повинен поширюватися не тільки на економіко-фінансові дані, але і на оцінку якісних показників роботи і її конкурентних позицій, на дані, що формуються поза самою фірмою, у її навколишньому середовищі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням питань щодо місця аудиту в системі маркетингу займалися такі науковці як: І. Голяш, Я. Дадьо, Д.Хасси, Т.О. Плаксій, Г.В. Пухальська .

Вперше аудит маркетингу був здійснений на початку 50-х років XX століття у США, однак його значення маркетингові експерти почали оцінювати лише в 70-х роках. На вивчення значення та сутності маркетингового аудиту, особливостей його проведення, спрямовані дослідження О. Чередниченко, С. Пономарьової, К.Вольського. Концептуальні підходи до формування технологій маркетингового аудиту розглядав В.Гаспаров. І. Г. Федорищенко досліджував особливості використання даних роздрібного аудиту для ефективного планування діяльності компанії. Н. Г. Слободян висвітлювала значення і сутність маркетингового аудиту як методу аналізу і контролю стратегії фірми, розглядала зміст внутрішнього та зовнішнього аудиту маркетингу. Однак, слід зазначити, що до тепер не розроблено єдиної методології маркетингового аудиту.

Постановка завдання. Метою статті є визначення сутності, значення аудиту маркетингу та вивчення особливостей його здійснення.

Виклад основного матеріалу. Контроль маркетингу — постійна, систематична перевірка та оцінка положення і процесів у галузі маркетингу [1]. У зв’язку зі швидкими змінами умов середовища та зростанням складності підприємств контроль маркетингу набуває центрального значення.

Завдання контролю маркетингу:

- встановлення ступеня досягнення мети;
- виявлення можливостей поліпшення (зворотний зв’язок);
- перевірка ступеня пристосування підприємства до змін умов зовнішнього середовища.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Контроль може бути спрямований на маркетинг-мікс у цілому чи на окремі його інструменти. Розрізняють також контроль економічних (збут, частка ринку) та неекономічних (ставлення споживачів) результатів.

Контроль маркетингу являє собою глибоку аналітичну роботу, в результаті якої керівництво підприємства відмовляється від неефективних методів управління маркетингом і відшукує нові, адекватні умовам виживання підприємства засоби та інструменти дії на контрольовані фактори та адаптації до жорстких факторів внутрішнього і зовнішнього середовища.

Маркетинговий аудит – це комплексне, систематичне, незалежне і регулярне спостереження маркетингового середовища підприємства, його цілей, стратегій і діяльності з метою визначити проблемні сфери, можливості і заходи для поліпшення діяльності підприємства [2, с.47].

Таким чином маркетинговий аудит, як і всі інші види аудиту повинен бути:

♦ **комплексним** — він повинен досліджувати всі головні аспекти маркетингової активності підприємства, до того ж не тільки проблематичні;

♦ **систематичним** — він повинен досліджувати макро- і мікросередовище підприємства, маркетингові цілі і стратегії, маркетингові системи і діяльність, а також мати певний порядок і систему;

♦ **незалежним** - реалізація маркетингового аудиту повинна бути в компетенції незалежних, насамперед зовнішніх експертів, тому що саме це забезпечує вищу ступінь об'єктивності;

♦ **регулярним** — менеджери повинні використовувати аудит не тільки в проблемних ситуаціях, а регулярно.

Формування маркетингового аудиту є одним із найскладніших завдань стратегічного управління. Необхідність його зумовлена отриманням інформації, що характеризує фінансово-господарську діяльність підприємства, а також складових елементів середовища, яке його оточує, та координації на цій основі діяльності системи управління з метою досягнення поставлених цілей [1, с.289].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

З метою забезпечення виконання стратегічного плану підприємству важливо знати, чи дійсно воно використовує всі наявні маркетингові можливості й наскільки ефективно воно їх використовує. Чинна система контролю тривалий час підтримує управління маркетингом на однаковому рівні й у межах жорстко обраних стандартів, але й маркетинг-менеджмент підприємства має бути гнучким, адаптивним, а система контролю — сприяти розвитку нових, адекватних змінам зовнішнього середовища, методів.

Динаміка ринкових відносин, структурні зміни в галузях промисловості, нові суспільні орієнтири, соціально-етичні норми виробництва і споживання товарів, екологічні норми — ці важливі для підприємства фактори можуть у реальному житті призвести до відмови від раніше намічених цілей, зміни моделі розвитку, істотного коригування прийнятих раніше планів.

З цих позицій кожне підприємство має проводити оцінку свого підходу до маркетингової діяльності, тобто використовувати такий вид контролю, який Ф. Котлер називає ревізією маркетингу: “Ревізія маркетингу — комплексне, системне неупереджене та регулярне дослідження маркетингового середовища фірми (чи її організаційної одиниці), її завдань, стратегій та оперативно-комерційної діяльності з метою виявлення нових проблем і можливостей, які сприяють виробленню рекомендацій щодо вдосконалення маркетингової діяльності фірми” [3].

Метою маркетингового аудиту є визначення маркетингових цілей та стратегії маркетингу підприємства.

Завдання маркетингового аудиту полягає у представленні найбільш ефективних шляхів досягнення цілей підприємства. Аудит маркетингу може застосовуватись як для діючих підприємств чи фірм, для існуючих видів бізнесу, так і до нових проектів. Маркетинговий аудит можуть проводити по підприємству у цілому, для окремого структурного підрозділу, для окремого інвестиційного проекту чи для комерційної пропозиції [4].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

У керівників компаній бувають різні причини для проведення маркетингового аудиту:

1) початок випуску нових продуктів;

2) як один із засобів, спрямованих на збільшення прибутку;

3) оцінка наявності у фірми прибуткової цінової політики, набору товарів і послуг, які користуються попитом на ринку тощо [3, с.2].

Маркетинговий аудит дає можливість показати неясно визначені цілі, неефективну стратегію, погане співвідношення цілей і стратегій, недоліки в організації маркетингу, необхідність поліпшити роботу з інформаційними потоками, дає можливість усунути недоліки в плануванні чи контролі маркетингової активності. Таким чином, маркетинговий аудит є основою процесу змін [2, с.49].

Основними складовими елементами маркетингового аудиту є:

1) аудит маркетингового середовища:

• макросередовище (демографічне, економічне, екологічне, технологічне, політичне, культурне);

• мікросередовище (ринки, покупці, конкуренти, розподіл та дилери, постачальники, допоміжні тя маркетингові фірми. громадськість);

2) аудит маркетингової стратегії: аудитори досліджують, як підприємство реалізує свої цілі і стратегію щодо зовнішнього середовища і внутрішніх можливостей ;

3) аудит організації маркетингу (формальна структура, функціональна ефективність, ефективність взаємодії) : аудитор досліджує здатність підприємства ефективно здійснювати стратегію, відносини окремих відділів між собою і ставлення до відділу маркетингу; обговорюється також, як підприємство займається показниками ефективності маркетингової діяльності;

4) аудит маркетингової продуктивності (прибутковість, ефективність витрат);

5) аудит маркетингових функцій [1, с.292].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Маркетинговий аудит проводять у три основні етапи. На першому етапі проводиться вивчення фактичного стану маркетингу підприємства, на другому - оцінювання виявлених фактів і, як підсумок, на третьому - підготовка рекомендацій щодо вдосконалення маркетингової роботи на підприємстві [4, с.75].

Завдання маркетингового аудиту - не просто проаналізувати, якою мірою фірмі вдалося досягти необхідних результатів, а запропонувати зміни, які могли б поліпшити становище. Аудит повинен також дати можливість оцінити стан управління маркетингом; стан маркетингових досліджень і способи аналізу та доведення отриманих результатів до осіб, відповідальних за прийняття відповідних рішень (як в рамках, так і за межами функції маркетингу) [3, с.5].

У процесі проведення маркетингового аудиту використовують наступні показники:

а) вербальні (описові) показники – застосовують для описання довготривалих цілей підприємства або явищ, кількісний вираз яких важко здійснити;

б) кількісні показники – використовуються найчастіше і поділяються на абсолютні, відносні, індексні;

в) якісні показники – використовуються тоді, коли кількісні характеристики взагалі не застосовуються;

г) універсальні показники – використовуються не тільки для контролю маркетингу, а й для загального аналізу діяльності підприємства;

д) специфічні показники – використовуються для характеристики особливої маркетингової діяльності [4, с.76].

Проведення будь-якого аудиту неможливе без його планування. Процес планування маркетингового аудиту є важливою процедурою в організації та проведенні аудиторської перевірки силами маркетингової діяльності на підприємстві.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Прикладом було у березні 2002 р. керівництво компанії ВАТ "Система Плюс" звернулося до групи консультантів з маркетингу з пропозицією про проведення маркетингового аудиту компанії.

На першій зустрічі президент "Системи Плюс", що є одним із власників компанії, заявив про необхідність проведення змін у компанії. На першому етапі зустрічі поняттям "маркетинговий аудит компанії" він не оперував. Консультантам було запропоновано провести аналіз діяльності підприємства на предмет виявлення "вузьких місць", виявлення можливостей збільшення продажів і зниження витрат. Треба відзначити, що це досить стандартні формулювання завдань, які найчастіше ставляться перед консультантами. Вже під час першої зустрічі стало зрозуміло, що цілі запрошення консультантів не до кінця оформилися у свідомості керівництва компанії і на першому етапі співробітництва необхідна спільна вироблення і постановка цілей взаємодії консультант - компанія. Необхідно було чітко виробити і поставити перед консультантами маркетингові цілі. Вже на цьому етапі відчувалося протидія. Комерційний директор компанії на одній із зустрічей заявив про те, що "завдання консультантів - проаналізувати ринок і знайти можливості збільшення обсягів збуту". Також було заявлено, що необхідності в аналізі внутрішньої інформації немає. Така постановка задачі не могла влаштувати консультантів.

Президенту компанії було заявлено про необхідність доступу до маркетингової інформації, що знаходиться всередині підприємства, більш чіткої постановці мети. Перед проведенням маркетингових заходів необхідно було заручитися підтримкою керівництва компанії і поставити цілі. За результатами ще однієї зустрічі з президентом компанії консультантами були запропоновані наступні заходи в області маркетингу:

SWOT-аналіз (аналіз сильних і слабких сторін, можливостей та загроз),

асортиментний (портфельний) аналіз,

аналіз витрат компанії,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

розробка ринкової стратегії,

організація відділу маркетингу "під ключ".

Всі ці заходи було запропоновано провести в рамках маркетингового аудиту компанії, а організацію відділу маркетингу за його результатами.

Заручившись схваленням керівництва компанії, консультанти приступили до роботи. Першим кроком було складання паспорта компанії.

План ревізії маркетингу включає такі частини: маркетингове середовище; мікросередовище; стратегію маркетингу; результативність маркетингу. Такий план дає змогу аудитору провести дослідження планування фірми, виявити ринкові можливості у сферах, де фірма матиме явні конкурентні переваги. Резерви можна виявити, інтенсивно збільшуючи масштаби товарно-ринкової діяльності. На практиці фірми застосовують три типи маркетингового контролю своєї діяльності: виконання річних планів, прибутковості і стратегічний контроль.

Планування маркетингового аудиту передбачає такі етапи:

а) попереднє планування маркетингового аудиту;

б) розроблення загального плану маркетингового аудиту;

в) складання програми проведення маркетингового аудиту;

г) формування програми профілактичних заходів у системі маркетингу.

Маркетинговий аудит є ефективним та ключовим механізмом у регулюванні та контролі діяльності підприємства. Він дає можливість вчасно виявити нечітко визначені цілі, неефективну стратегію, недоліки в організації маркетингу, усунути недоліки у плануванні чи контролі маркетингової активності тощо. Тому маркетинговий аудит справедливо вважається методологічною основою для проведення стратегічних змін у діяльності будь-якого підприємства[4, с.76].

Висновок. Маркетинговий аудит в ідеалі являє собою процес регулярного та критичного дослідження, аналізу та контролю за маркетинговою діяльністю підприємства, від якої залежить успішність

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

функціонування його як комерційної організації. Метою маркетингового аудита є фінансовий аналіз складових бізнесу, його господарської сфери діяльності, дослідження розвитку перспектив підприємства. Внаслідок проведених маркетингових дій розробляється перелік актуальних питань, на які варто одержати відповіді, щоб виявити наявні проблеми й спланувати шляхи їхнього вирішення.

Працюючи на внутрішніх, а особливо на зовнішніх ринках керівництво підприємства повинно регулярно контролювати як господарську діяльність підприємства, так і діяльність служби маркетингу з метою визначення ефективності роботи та коригування стратегій підприємства на ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бібліотека і доступність інформації у сучасному світі [Електронний ресурс] / Бібліотека Exsolver – Режим доступу: http://exsolver.narod.ru/Books/Marketing/Golubkov/c18.html
2. *Голяш І.* Концепція маркетингового аудиту: проблеми теорії та практики/ І. Голяш, Н. Галушка// Журнал європейської економіки.-2008.-№3.-С. 274-289.
3. *Дадьо Я.* Маркетинговий аудит- засіб підвищення конкурентоздатності підприємства/ Я. Дадьо// Маркетинг в Україні.- 2006.- №2.- С. 47-51.
4. *Дженстер В.* Анализ сильных и слабых сторон компании: аудит маркетинга/ В. Дженстер, Д.Хасси// Отдел маркетинга.-2005.- №9.- С. 2-5.
5. *Плаксій Т.О.*, Пухальська Г.В. Маркетинговий аудит: сутність, складові та особливості проведення/Т.О. Плаксій, Г.В. Пухальська//Економічні науки. – 2009.- №2, Т.1. – С. 74-77.

УДК 657.6:63

СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ НА АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

Ніколаєв Анатолій, студент групи Б 4/7

Науковий керівник: старший викладач Костирко

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуті питання організації внутрішнього контролю сільськогосподарських підприємств. На основі проведеного літературних джерел визначено об'єктивність створення на підприємствах аграрного сектора служб внутрішнього аудиту з метою повідомлення об'єктивної інформації власникам про виробничо-фінансову діяльність.

***Ключові слова**:* внутрішній аудит, внутрішній контроль, функції внутрішнього аудиту, функції внутрішнього контролю.

Актуальність дослідження. Зміна соціально-економічних умов в аграрному секторі економіки призводить до нових умов господарювання, що потребує сучасних підходів до ведення бізнесу. Власників цікавить насамперед оцінка ефективності діяльності персоналу та оптимізація методів управління виробництвом, оскільки успіх підприємницької діяльності залежить від результативності управління та ефективності управлінських рішень. Тому, підвищується роль контрольної функції в системі управління підприємством.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемні питання аудиту, а саме: теоретичні аспекти аудиту, організація та методологія аудиту, стан та перспективи розвитку аудиту в Україні – знайшли відображення у працях вітчизняних учених-економістів: В.С. Рудницького, І.Д. Лазаришиної, Г.М. Шеремета, В.О. Хомедюка та ін. Водночас низка науковців вивчає

окремі підходи в аудиті, враховуючи специфіку галузі. Особливості аудиту в аграрних підприємствах вивчають Г. Сиротюк, О. Подолянчук.

Мета дослідження полягає у висвітленні сутності внутрішнього контролю та окреслення проблемних аспектів його функціонування в аграрних підприємствах, розкриття змісту внутрішнього аудиту та визначення його місця в системі контролю аграрних підприємств.

Виклад основного матеріалу. Будь-яке підприємство, у тому числі і сільськогосподарське, займається господарською діяльністю з метою отримання прибутку та насичення ринку конкурентоспроможною продукцією. Реалізація цього завдання передбачає повноцінне використання контрольних функцій у підприємстві, організацію раціональної взаємодії між суб'єктами контролю, розподіл обов'язків і відповідальності як за систему обліку та звітності зокрема, так і за результати господарської діяльності підприємства в цілому. Контроль має виступати зв'язуючою ланкою між власниками підприємства та суб'єктами управління ним.

Проблема розвитку внутрішнього аудиту в Україні полягає у виробленні комплексного, системного підходу і пов'язаних з ним методичних рішень, які б забезпечили практичні умови для створення та ефективного функціонування служб внутрішнього аудиту на підприємствах України. На сучасному етапі розвитку економіки України відбувається зростання масштабів виробництва, що обумовлює необхідність створення багаторівневого апарату управління, який в свою чергу створює проблеми обміну інформацією, збільшує ймовірність того, що рішення, які приймаються різними ланками управління будуть суперечити один одному.

Для української практики поняття «внутрішній аудит» − нове, воно неопрацьоване теоретично і майже не застосовується практично. Мета внутрішнього аудиту – сприяти ефективному виконанню завдань і цілей, задля яких функціонує підприємство. Внутрішній аудит можуть проводити

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

аудитори, які працюють безпосередньо на даному підприємстві. У невеликих підприємствах може й не бути штатних аудиторів. У цьому разі проведення внутрішнього аудиту може бути доручено ревізійній комісії, що є характерним для більшості підприємстві передбачено їхнім Статутом, або аудиторській організації на договірних засадах [1, с. 20]

Проте потрібно зауважити, що найчастіше робота такої комісії є малоефективною, тому що власнику підприємства необхідно приймати управлінські рішення протягом усього операційного циклу вирощування та реалізації сільськогосподарської продукції, а однієї лише інвентаризації за планом та поза планом є недостатньо для прийняття того чи іншого управлінського рішення.

Досить часто керівництво агропідприємства уповноважує головного бухгалтера на здійснення функцій внутрішньогосподарського контролю. Відповідно до посадової інструкції головний бухгалтер зобов'язаний:

1. Забезпечувати ведення бухгалтерського обліку, дотримуючись єдиних методологічних засад, установлених Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», з урахуванням особливості підприємства і технології оброблення облікових даних.

2. Забезпечувати контроль і відображення на рахунках бухгалтерського обліку всіх господарських операцій, надання оперативної інформації, складання і подання у встановлені терміни бухгалтерської звітності, з метою виявлення і мобілізації внутрігосподарських резервів, здійснювати (разом з іншими підрозділами) економічний аналіз діяльності підприємства.

3. Вимагати від усіх підрозділів, служб та працівників забезпечення неухильного дотримання порядку оформлення та подання до обліку первинних документів. Уживати всіх необхідних заходів для запобігання несанкціонованому та непомітного виправлення записів у первинних документах і регістрах бухгалтерського обліку та збереженню оброблених

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

документів, регістрів і звітності протягом установленого терміну. Також головний бухгалтер має право:

а) вимагати від керівництва бригад, дільниць, відділів та інших підрозділів та служб господарства, а в необхідних випадках і від керівництва господарства прийняття заходів до підвищення ефективного використання коштів, до посилення заходів по збереженню власності, забезпечення правильної організації бухгалтерського обліку і контролю, зокрема:

- перегляд завищених і застарілих норм витрат сировини, матеріалів, витрати праці та інших норм;
- удосконалення складського та ваговимірювального господарства, належної організації прийому і збереження сировини, матеріалів, продукції і інших цінностей, підвищення обґрунтованості відпуску цих цінностей для потреб господарства, обслуговування та управління.
- проведення заходів по покращенню контролю за правильністю застосування норм і нормативів, організації правильного первинного обліку виробленої продукції та руху матеріальних цінностей. Організації кількісного (натурального) обліку використання кормів, палива, запасних частин та ін. в бригадах та інших підрозділах господарства.

б) перевірити в структурних підрозділах господарства дотримання встановленню порядку прийому, оприбуткування, збереження та витрачання грошових коштів, товарно-матеріальних цінностей;

в) подавати пропозиції по зниженню розмірів премії або позбавлення керівників підрозділів та служб, що забезпечують встановленні правила оформлення первинної документації, ведення первинного обліку та інші вимоги по організації обліку та контролю.

г) вимагати від відповідальних осіб своєчасне представлення правильно оформлення первинних документів, які беруть участь у формуванні бухгалтерського обліку.

Одним із найголовніших методичних прийомів функцій внутрішнього контролю за законністю та доцільністю операцій збутової діяльності є

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

оптимальний розподіл контрольних функцій між працівниками бухгалтерії, який забезпечує найбільш повне здійснення контролю і включає:

1. Регламентацію контрольних функцій головного бухгалтера;

2. Відповідальну та виважену передачу контрольних функцій з правом другого підпису частини документів від директора до головного бухгалтера;

3. Раціональний розподіл контрольних функцій між безпосередніми виконавцями бухгалтерського контролю.

Основні функції служби внутрішнього аудиту, як правило, складаються з процедур дослідження окремих операцій підприємства, оцінювання і контролю відповідності операцій, відображених у бухгалтерському обліку, а також контролю за функціями внутрішньої системи контролю підприємства [5, с. 243].

Таким чином, суб'єкти внутрішнього аудиту повинні призначатися власниками сільськогосподарського підприємства, а не керівництвом.

Обов'язки внутрішнього аудитора повинні охоплювати:

- перевірку дотримання адміністративного порядку, виконання наказів, розпоряджень;
- організацію інвентаризації товарно-матеріальних цінностей;
- участь у зіставленні витрат з досягнутими результатами;
- аналіз інформації управлінського характеру [3, с. 183];
- оцінку роботи системи внутрішнього контролю.

Оцінка системи внутрішнього контролю сільськогосподарського підприємства повинна проходити перевірку системою внутрішнього аудиту. При цьому варто оприлюднювати разом з публічною фінансовою звітністю результати внутрішнього аудиту про роботу системи внутрішнього контролю підприємства. Служба внутрішнього аудиту повинна бути підпорядкована власникам (пайовикам), тобто на її роботу не повинні впливати вказівки керівництва.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Висновки. Узагальнивши вищевикладене, можна зробити висновок, що внутрішній аудит це функціональний контролюючий орган суб'єкта господарювання, який підпорядкований власнику та працює з метою оцінки ефективності системи управління підприємства та системи контролю. Однак функціонування даної служби викликає труднощі, які зумовлені, по-перше, невизначеністю фінансування даної служби, по-друге, відсутністю кваліфікованого персоналу. На нашу думку, вирішення цих проблем можливе. Суб'єкту господарювання потрібно буде створити відповідний фонд забезпечення функціонування служби внутрішнього аудиту (можливо у складі рахунка 47 «Забезпечення майбутніх витрат і платежів»). Персональний склад служби внутрішнього аудиту сформувати з числа власників, з урахуванням їх освіти та особистих характеристик, а також з попереднім здобуттям ними кваліфікації.

Отже, внутрішній аудит в системі внутрішнього контролю підприємства повинен виконувати не лише контрольні функції, а й давати оцінку механізму функціонування внутрішнього контролю підприємства та забезпечувати інформаційні потреби власників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Внутрішній аудит: монографія / В.С. Рудницький, І.Д. Лазаришина, Г.М. Шеремета, В.О. Хомедюк. Рівне : УДУВПІ, 2003. 163 с.
2. Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики. Видання 2006 року. К.: Статут, 2006. 1152 с.
3. Основи аудиту: [навч. посіб.] / С.І. Дерев'янко, С.О. Олійник, Н.П. Кузик, О.М. Ганяйло. К. : Центр учбової літератури, 2008. 328 с.
4. Подолянчук О. Значення внутрішнього аудиту в системі контролю сільськогосподарського підприємства / О. Подолянчук // Економічний аналіз. – 2010. – вип. 6. – С. 479-481.
5. Пшенична А.Ж. Аудит: [навч. посіб.] / А.Ж. Пшенична. К.: Центр учбової літератури, 2008. 320 с.
6. Скулінець І.П. Роль внутрішнього контролю в діяльності підприємства/ І.П. Скупець // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Майбутнє – аудит». – 2008. – С. 232-233.
7. Тиквій Н.В. Організація внутрішнього аудиту на підприємствах аграрного сектору економіки України / Н.В. Тиквій, Ю.О. Мухомора. Електронний ресурс. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/36_PWMN_2010/Economics/75724.doc.htm

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК: 657.6

АУДИТОРСЬКИЙ РИЗИК: СУТНІСТЬ ТА ОЦІНКА

А. В. Хромець, студентка

Науковий керівник: старший викладач Костирко А.Г.

Миколаївський національний аграрний університет

В статті розглянуто сутність аудиторського ризику та його складові частини. Визначено методику обчислення аудиторського ризику та встановлено його максимально допустимий рівень.

Ключові слова: аудиторський ризик, допустимий рівень,оцінка.

Постановка проблеми. У наш час з розвитком та ускладненням корпоративних відносин фінансово-господарська діяльність суб'єктів господарювання характеризується наявністю цілої системи ризиків, які пов'язаних з відсутністю вичерпної інформації щодо їх діяльності. Це має значний вплив на процес прийняття управлінських рішень та їх наслідки. Не є винятком і аудиторська діяльність, якій властивий так званий аудиторський ризик, сутність якого полягає в тому, що висновки аудитора про досліджені об'єкти можуть бути помилковими, неточними, а це може призвести до неналежного виконання своїх зобов'язань перед клієнтами або фінансових втрат. Своєчасне виявлення такого ризику сприяє мінімізації його негативних наслідків. Аудиторська діяльність в умовах розвитку економіки ринкового спрямування набуває поширення і усвідомлення суспільством її ролі в системі управління виробничими відносинами. Але за сучасних кризових умов, ринок аудиторських послуг нестабільний і поки що недостатньо ефективний. В цих умовах аудиторська діяльність підлягає високому ризику.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблеми визначення та оцінки аудиторського ризику присвятили свої публікації такі вчені, як Р. А. Алборов, В. Д. Андрєєв, Е. А. Аренс, М. Т. Білуха, Ф. Ф. Бутинець, Т. Г. Гайдук, Н. І. Дорош, Дж. К. Лоббек, С. М. Петренко, О. А. Петрик, В. І. Подольський, А. А. Терехов. Вони здійснили детальний огляд загального аудиторського ризику, що відноситься до конкретної аудиторської перевірки. Але незважаючи на значні наукові дослідження, потребує більш

конкретного уточнення суть аудиторського ризику та його складові частини, визначення його оцінки та максимально допустимого рівня, що підтверджує актуальність досліджуваного питання.

Постановка завдання. Головною метою роботи є дослідження сутності аудиторського ризику та його складових, визначення його оцінки та максимально допустимого рівня з урахуванням внутрішніх та зовнішніх чинників, що впливають на діяльність аудиторської фірми.

Виклад основного матеріалу. Дуже важливим елементом при плануванні аудиту є здійснення оцінки аудиторського ризику, який полягає в тому, що висновки аудитора щодо фінансової звітності підприємства-клієнта можуть бути помилковими, містити певні суттєві викривлення та погрішності. Поняття "аудиторський ризик" в економічній літературі трактується досить широко і різнобічно. Так, згідно Міжнародних стандартів аудиту аудиторський ризик – це ризик або небезпека того, що аудитор зробить неправильний висновок щодо фінансової звітності після виконання ним аудиторських процедур, тобто за неправильно складеною фінансовою звітністю буде представлений аудиторський висновок без застережень і навпаки [5].

За твердженням М. Т. Білухи аудиторський ризик полягає у такому: аудитор дійшов висновку, що фінансова звітність складена правильно і на цій підставі в аудиторському висновку стверджує це без застережень, а в дійсності фінансова звітність
містить істотні похибки [4].

У працях вчених В. Д. Андрєєва, Е. А. Аренса, Дж. К. Лоббека можна знайти аналогічне за змістом визначення аудиторського ризику [1, 2].

Ще одним із дослідників аудиторського ризику є Алборов Р. А., який під аудиторським ризиком розуміє оцінку ризику неефективності майбутньої перевірки аудитором. Він у своєму висновку вказав те, що бухгалтерська звітність клієнта достовірна, а в дійсності ж у ній можливі суттєві помилки і пропуски, які не попали у поле зору аудитора; або ж признав, що звітність

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

містить суттєві викривлення, коли в дійсності таких викривлень у ній немає [1].

Отже, порівнявши трактування аудиторського ризику з різних джерел можна дійти висновку, що ризик в аудиті можна охарактеризувати як ймовірність того, що аудитор зробить помилку, або при підтвердженні достовірності фінансової звітності суб'єкта господарювання, яка насправді є недостовірною тобто фальсифікованою та містить суттєві вик ривлення, помилки, або навпаки – при визнанні її недостовірною, коли в дійсності це не так.

Для того, щоб більш повно охарактеризувати аудиторський ризик необхідно визначити його об'єкти та суб'єкти. Об'єктами аудиторського ризику є ймовірні суттєві помилки у фінансовій звітності та обліку, а суб'єктами – аудиторські фірми (аудитори), які здійснюють перевірку фінансової звітності на предмет її достовірності.

Аналіз літературних джерел показує, що зарубіжні і українські фахівці аудиторський ризик розкладають на окремі складники (елементи): властивий ризик, ризик контролю, ризик не виявлення помилок – єдиного підходу до назви яких немає.

Так, властивий ризик визначають як внутрішньогосподарський ризик [1,3,4], спадковий ризик [2], невід'ємний ризик [5, 8], власний ризик [6], з яких остання назва, на наш погляд, є найбільш характерною для зазначеного елемента, оскільки такий ризик пов'язаний із загальними аспектами власної діяльності підприємства-клієнта. Розуміють під даним ризиком ймовірність суттєвих перекручень і помилок в реєстрах бухгалтерського обліку і, відповідно, у фінансовій звітності клієнта, щодо яких не здійснювався внутрішній контроль. Виникнення такого ризику залежить від галузі бізнесу підприємства-клієнта, складності господарських операцій, рівня компетентності адміністрації, кваліфікації працівників, результатів попередніх аудиторських перевірок та ін.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Ризик контролю, або ризик системи контролю [5], ризик неефективності внутрішньогосподарського контролю [8] – це ризик неефективності системи внутрішнього контролю підприємства - клієнта, що не може вчасно виявити помилки в обліку та звітності й запобігти їм. Ризик контролю залежить від стану системи контролю підпри-ємства, витрат на неї, кваліфікації контролерів. Чим ефективніша система внутрішнього контролю, тим нижче фактор ризику контролю. Слід зазначити, що якщо властивий ризик і ризик контролю цілком залежать від адміністрації і персоналу клієнта, то ризик невиявлення залежить лише від аудитора. Ризик невиявлення помилок іноді ще називають детекційним ризиком [2]. Він полягає в тому, що аудитор під час проведення аудиторських процедур не завжди може виявити помилки в обліку і звітності клієнта. Знизити цей ризик можливо у випадку збільшення кількості аудиторських доказів проведенням додаткових процедур перевірки та (чи) зміни їх суті, збільшення обсягу аудиторської вибірки, збільшення витрат часу на перевірку та використання результатів роботи відділу внутрішнього аудиту (за наявності) (МСА 610 "Використання роботи внутрішніх аудиторів").

Використання результатів роботи відділу внутрішнього аудиту не можливе без належної оцінки його діяльності для підтвердження відповідності роботи такого відділу завданням зовнішнього аудиту. Ефективна діяльність внутрішнього аудиту дасть змогу зовнішньому аудиту змінювати характер і термін виконання перевірки та скорочувати обсяги аудиторських процедур. Оскільки вважається, що якщо система внутрішнього контролю досить ефективна, то й ризик наявності помилок є несуттєвим. Проте певний ризик невиявлення помилок існує завжди, навіть 100%-на впевненість не може привести аудитора до повного невиконання раніше запланованих програмою процедур перевірки. Дуже важливим питанням для аудитора є методика визначення величини аудиторського ризику. Допустимим рівнем аудиторського ризику (можливості похибки) у світовій практиці прийнято вважати ризик на рівні від 1 до 5 % (0,01-0,05) від

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

підсумку балансу, залишків на рахунках бухгалтерського обліку, фінансових результатів тощо.

Крім того, на практиці значна частина аудиторів величину оцінки аудиторського ризику виражає не у процентах, коефіцієнтах, абсолютному числовому значенні, а визначає ризик на рівні "низького", "середнього", "високого", а також як – "максимальний", "нижче середнього", "мінімальний", тобто це так званий інтуїтивний метод визначення аудиторського ризику [6].

Обчислюється аудиторський ризик за моделлю, що була запропонована Американським інститутом дипломованих суспільних бухгалтерів (AICPA), яка має такий вигляд:

$$АР = ВР \times РК \times РН \quad (1)$$

де АР – аудиторський ризик;

ВР – внутрішній (власний) ризик;

РК – ризик контролю;

РН – ризик невиявлення.

Така модель є базовою та застосовується і зарубіжними, і вітчизняними вченими-економістами. Проте, спостерігається постійна модифікація цієї моделі аудиторського ризику розширенням або заміною її окремих елементів. Так, Р. Додж [7, с. 246] крім зазначених базових елементів, ризик невиявлення подає як комбінацію двох чинників: ризику аналітичного огляду (РАО) і ризику тестів оборотів (РТО); Г. М. Давидович [7, с. 246] при визначенні аудиторського ризику включає, крім властивого ризику та ризику системи контролю, ризик системи організації обліку (РСО), ризик аналітичних процедур (РАО), ризик тестового контролю (РТ) (Рис.1)

Отже, можна дійти висновку, що прийнятий аудиторський ризик виражає міру готовності аудитора надати позитивний висновок без застережень за умови, що ймовірність існування суттєвих помилок у фінансовій звітності підприємства-клієнта після проведення аудиту не буде

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

перевищувати величини ОАР, яка може коливатися у діапазоні між нулем і одиницею (від 0 до 100%), але не може бути ні вищим, ні нижчим цих значень.

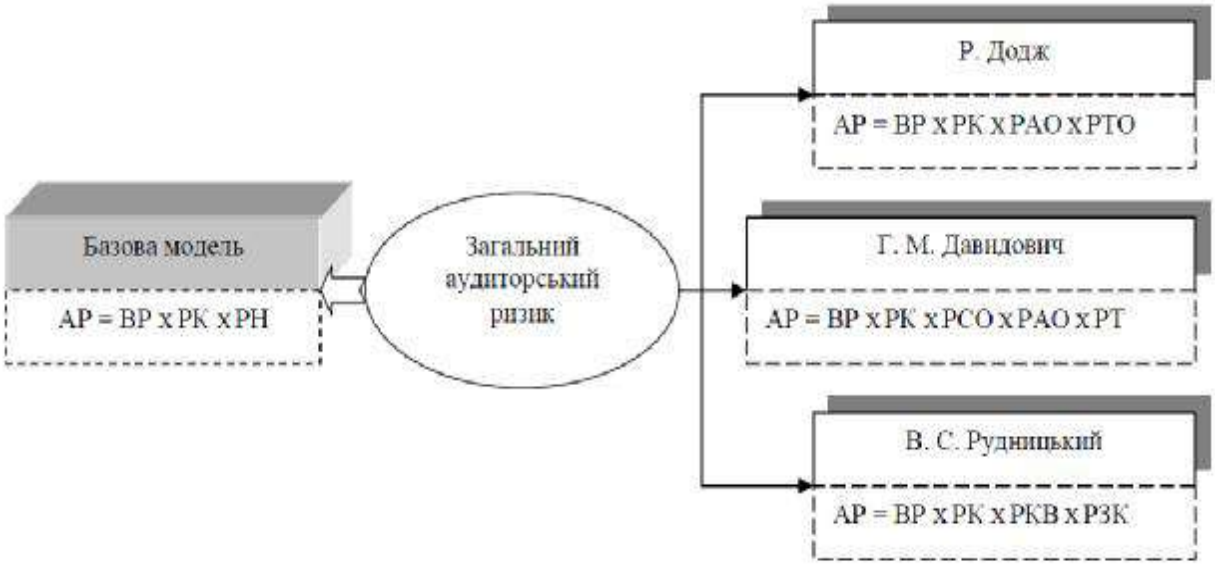

Рис.1 **Методика розрахунку аудиторського ризику з погляду різних вчених***

*Побудовано за допомогою джерела [7].

Крім того, з погляду зазначених науковців, аудиторський ризик не може дорівнювати нулю, оскільки кожна аудиторська перевірка супроводжується певними ризиками. Згідно ж з МСА 330 "Дії аудитора у відповідь на оцінені ризики" чим вища оцінка ризику аудитором, тим достовірніші та доречніші аудиторські докази, яких прагне аудитор від процедур по суті [5].

За результатами узагальнення зарубіжного та вітчизняного досвіду щодо визначення рівня аудиторського ризику за елементами визначено такі допустимі значення (табл. 1).

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Таблиця 1

Показники допустимих значень рівня аудиторського ризику

Елементи аудиторського ризику	Допустимі значення	
	min	max
Власний ризик	0,5	1
Ризик контролю	0	1
Ризик невиявлення	Визначається розрахунковим шляхом	< 0,5

Слід зазначити, що визначений на початку аудиторської перевірки рівень аудиторського ризику може бути переоцінений на наступних її етапах із використанням обраної аудитором моделі на підставі отриманої нової інформації.

Висновки. Результати дослідження доводять, що в сучасних умовах господарювання будь-яка діяльність супроводжується певними ризиками. Не є винятком і аудиторська діяльність, яка в процесі планування проведення перевірки повинна забезпечити своєчасну ідентифікацію можливих ризиків, здійснити їх оцінку і вжити певні заходи щодо мінімізації їх впливу. Проведений аналіз складників аудиторського ризику дозволив зробити висновок, що аудиторський ризик містить три основних елементи: власний ризик, ризик контролю, ризик не виявлення єдиного підходу до назви яких немає. Крім того, проведені дослідження дозволили нам визначити, що розраховувати та оцінювати аудиторський ризик необхідно на основі базової міжнародної моделі, враховуючи умови конкретної перевірки та особливості національного законодавства, що дозволить точніше спланувати перевірку, зменшити витрати часу на її проведення, підвищити якість аудиторської роботи загалом. Сучасний кризовий стан економіки України поряд з негативними проявами та занепадом окремих підприємств та навіть галузей, провадить роботи по «оздоровленню» економіки, тобто виявляє найбільш вагомі галузі, найбільш значущі, конкурентоспроможні. Тому аудиту, як і

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

будь-якому виду діяльності, в даний момент важливо довести свою необхідність та безперечність. Особливе місце в цьому займають аудиторські ризики, які тісно пов'язані з самою якістю роботи аудитора, суттєвістю та надійністю. Виявлення ризиків та вміння управляти ними при проведенні аудиту, піднімає роботу аудитора на якісно новий рівень, що доводить надійність роботи всієї сфери.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алборов Р. А. Аудит в организациях промышленности, торговли и ЛПК [Текст] / Р. А. Алборов. — [2-е изд., перераб. и доп.] — М. : Издательство "Дело и сервис", 2000. – 432 с.
2. Андреев В. Д. Практический аудит: справочное пособие [Текст] / В. Д. Андреев. — М.:Экономика, 2004. — 366 с.
3. Аренс Э. А Аудит [Текст] / А. Аренс, Дж Лоббек ; [под ред. проф. Я. В. Соколова] – [пер с англ.] – М. : Финансы и статистика, 2003. – 560 с.
4. Білуха М. Т. Курс аудиту [Текст] : підручник / М. Т. Білуха. — [2-ге вид., перероб і доп.]— К. :Вища школа. Знання, 1998. — 574 с.
5. Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики [Текст] : / О. В. Селезньов, О. Л. Ольховікова, О. В. Гик, Т. Ц. Шарашидзе, Л. Й. Юріковська, С. О. Куликов ; [пер. з англ.] — К. : СТАТУС, 2006. — 1152 с.
6. Петрик О. А. Аудит : методологія і організація [Текст] : монографія / О. А. Петрик. — К. : КНЕУ, 2003. — 260 с.
7. Тафтай В. А. Аудиторський ризик : сутність та оцінка [Текст] / В. А. Тафтай // Вісник ЖІТІ. — 2002. — № 20. — С. 243-248.
8. Терехов А. А. Аудит : перспективы развития [Текст] / А. А. Терехов. — М. : Финансы и статистика, 2001. — 560 с.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 657.6(477)

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОГО АУДИТУ

О. А. Закурена, студентка

Науковий керівник: старший викладач Костирко А. Г.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті висвітлено проблеми вітчизняного зовнішнього аудиту та обгрунтовано перспективи його розвитку

Ключові слова: аудит, стандарти аудиту, міжнародні стандарти фінансової звітності, сертифікація аудиторів, контроль якості.

Вступ. Необхідність фінансового контролю діяльності суб’єктів господарювання, його сутність і значення визначаються Конституцією України. Крім державних контрольних органів в Україні з 1993 року функціонує підсистема незалежного фінансово-економічного контролю – аудиту, як перевірки даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності суб'єкта господарювання з метою висловлення незалежної думки аудитора про її достовірність в усіх суттєвих аспектах та відповідність вимогам законів України, П(С)БО або інших правил (внутрішніх положень суб'єктів господарювання) згідно із вимогами користувачів [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій проблеми організації та здійснення зовнішнього аудиту висвітлені у роботах таких закордонних та вітчизняних науковців, як: Р. Адамс, М.Т. Білуха, Ф.Ф. Бутинець, Л.П. Кулаковська, Дж. К. Робертсон [2-3] та інші. Однак сучасний стан розвитку економічних відносин в Україні у міжкризовий період вимагає узагальнення досвіду існування та подальших перспектив самого інституту аудиторства.

Мета статті. Метою дослідження є обгрунтування перспектив розвитку і удосконалення організації зовнішнього аудиту на основі закордонної та вітчизняної практики.

Результати дослідження. Організаційне і методологічне керівництво аудиторською діяльністю в Україні здійснює Аудиторська палата України (АПУ), як незалежний самостійний орган, метою якого є сприяння розвитку,

вдосконаленню та уніфікації аудиторської справи. Аудиторська палата покликана створити систему незалежного фінансово-господарського контролю у формі аудиту, який би давав об'єктивну оцінку фінансового стану підприємств і підприємців, сприяв раціональному господарюванню та своєчасно запобігав банкрутству, забезпечував достовірний контроль за доходами і видатками власників та одночасно оберігав інтереси держави.

Крім цього, з метою захисту своїх інтересів аудитори України об'єднані у професійну громадську організацію – Спілку аудиторів України, яка діє на місцях через свої осередки за наявності у них не менше п'яти аудиторів. Крім цієї громадської організації також існує Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України, що також працює у напрямку розвитку національної облікової системи.

Аудиторська палата України сприяє впровадженню Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), приділяє особливу увагу процесу навчання аудиторів і систематичному підвищенню їх кваліфікації.

Історичним рішенням палати стало прийняття Міжнародних стандартів аудиту в якості національних, також були розроблені методичні рекомендації щодо впровадження стандартів, здійснення контролю якості аудиторських послуг, розробки робочих документів тощо.

Міжнародні стандарти - це лише певні правила, трактування яких може відрізнятися в різних країнах з перехідною економікою, тому механічне перенесення МСФЗ та МСА в ту чи іншу економіку може становити певну небезпеку. Тому впровадженню певної облікової норми має передувати глибоке розуміння економічної сутності цього процесу. Величезну роль в цьому відіграє АПУ, бо саме вона в особі практикуючого аудитора стикається із застосуванням в умовах господарювання національних П(С)БО, в основі яких лежать міжнародні вимоги до формування показників фінансової звітності. В цьому сенсі інституту аудиторства в Україні належить у перспективі клопітка робота по вдосконаленню та гармонізації національної системи обліку і аудиту у відповідності із міжнародними

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

регулятивами, що дозволить забезпечити користувачів якісною фінансовою інформацією.

Ринок аудиту в Україні продовжує розвиватися, і у нього є хороші перспективи з точки зору збільшення обсягу господарських суб'єктів, які зобов'язані здійснювати щорічну перевірку фінансової звітності, а також розширення аудиторських послуг. Але є й перешкоди для його розвитку, основною з яких є корумпованість українського бізнесу та державних інституцій.

Важливою проблемою аудиторського ринку є і те, що нинішня система сертифікації є недосконалою, зокрема, непрозорою, що перешкоджає приливу кадрів в аудиторський бізнес. Саме тому власники підприємств та інвестори не довіряють незалежним українським аудиторам.

Відсутність якісної системи аудиту заважає розвитку українського фондового ринку та ринку капіталу.

Рішеннями даних проблем є приведення законодавства України у відповідність до законодавства ЄС, запровадження європейської системи контролю якості послуг, що дозволить національним аудиторам гідно конкурувати з міжнародними аудиторськими компаніями та більш якісно надавати професійні послуги.

Удосконалюючи пропозиції авторів [4-6], в якості основних напрямів розвитку аудиторської діяльності в Україні можна виділити наступні:

1. Розробка механізму практичної адаптації Міжнародних стандартів аудиту в Україні шляхом створення до них коментарів.

2. Внесення необхідних змін у нормативні документи щодо організації аудиторської діяльності з метою більш чіткого нормування взаємовідносин аудитора та клієнта, запровадження європейської системи контролю якості послуг.

3. Розробка Типових методик аудиторської перевірки фінансової звітності підприємств з метою підвищення якості аудиторських послуг.

4. Урахування галузевих особливостей суб'єктів господарювання при

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

розробці методики, програми аудиту, тестів системи внутрішнього контролю.

5. Поглиблення співпраці професійних аудиторських організацій України з міжнародними та європейськими професійними організаціями бухгалтерів і аудиторів.

6. Розробка механізму ціноутворення на аудит та аудиторські послуги на основі вивчення міжнародного досвіду з цього питання, створення прозорої системи сертифікації аудиторів.

Висновки. Правове поле аудиту та його державне регулювання суттєво розширюється. Розвитку українського фондового ринку та ринку капіталу заважає відсутність якісної системи аудиту. Рішенням цієї проблеми є запровадження європейської системи контролю якості послуг. Завдяки цьому національні аудитори зможуть гідно конкурувати з міжнародними аудиторськими компаніями і більш якісно надавати професійні послуги.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про аудиторську діяльність: Закон України від 22 квітня 1993 р. № 3126-XII // Відомості Верховної Ради України.–1993. № 23. С.243.-244.
2. Бутинець Ф.Ф. Аудит: підручник / Ф.Ф. Бутинець. – 2-е вид., перероб. та доп. – Житомир: ПП „Рута”, 2002. – 672 с.
3. Кулаковська Л.П. Організація і методика аудиту: підручник / Л.П. Кулаковська, Ю.В. Піча. – К.: Каравела, 2004. – 586 с.
4. Одинцова Л.М. Система фінансового контролю і розвиток аудиторства в Україні / Л.М.Одинцова, А.О.Титаренко // Вісник ЖДТУ. Економічні науки. - 2009.- № 1(47).- [Електронний ресурс].- Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua.
5. Касьяненко Е.А. Проблемы и перспективы развития рынка аудита в Украине / Е.А. Касьяненко, Е.А. Закалинская // Международный экономический форум. – 2012. - Электронный ресурс // Режим доступа: http://www.rusnauka.com.
6. Величко Е.Г. Опыт внедрения международных стандартов финансовой отчетности (МСФО) в Украине / Е.Г.Величко. [Электронный ресурс]n//nРежимnдоступа:nhttp://www.ippnou.ru.

УДК: 657.631.8:658.11

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ

В. Е. Касарига, студентка

Науковий керівник: старший викладач Костирко А.Г.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто систему інформаційного забезпечення діяльності внутрішнього аудиту корпорації на основі систематизації процесу документообігу, а саме визначено види аудиторських робочих документів за різними ознаками, обґрунтовано структуру аудиторського звіту, відзначено принципи використання інформаційного забезпечення в аудиторській діяльності.

Ключові слова: аудит, корпоративний сектор, інформація, корпоративне управління, аудиторський ризик.

Постановка проблеми. Значна роль в економічному процесі управління товарними запасами відведена внутрішньому аудиту, який сьогодні реально існує не тільки у такій традиційній для себе сфері, як банківська система, але й у середовищі підприємств.

З точки зору системного підходу до організації й здійсненню процесу внутрішнього аудиту важливим моментом є адекватне визначення інформаційного забезпечення. Невідповідність чинному законодавству, внутрішнім положенням, планам мають бути не тільки ретельно проаналізовані, встановлені причини та винуватці, але й документально зафіксовані у робочих документах.

Робочі документи – це записи аудиторів, що відповідають загально прийнятим аудиторським стандартам. У них повинно міститися обґрунтування вибору необхідних процедур, що здійснюються в ході перевірки, також подається перелік отриманої інформації та результати її аналізу.

Хоча юридично аудитор є власником робочих документів, професійна етика не дозволяє передавати їх будь – кому без дозволу керівника служби

внутрішнього аудиту чи керівництва корпорації, адже в цих документах міститься конфіденційна інформація.

Запис всіх подій та фактів фіксується у робочих документах, що дає можливість внутрішньому аудитору не тільки мати докази на підтвердження об'єктивності зроблених висновків, але й підтвердити його роботу. Проте доцільно систематизувати роботу внутрішнього аудитора із документами за єдиними правилами для забезпечення ефективності системи корпоративного контролю.

Невирішена раніше частина загальної проблеми: залишаються не визначеними принципи використання інформаційного забезпечення в аудиторській діяльності, види аудиторських робочих документів за різними ознаками, також потребує обґрунтування структура аудиторського звіту.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблеми впровадження, розвитку, застосування методичних прийомів внутрішнього аудиту розглядалися в наукових працях та публікаціях вітчизняних та зарубіжних вчених: М. Т. Білухи, Ф. Ф. Бутинця, С. Ф. Голова, А. М. Герасимовича, А. М. Кузьмінського, Н. М. Малюги, Є. В. Мниха, В. С. Рудницького, В. В. Сопко, В. Г. Швеця, В. О. Шевчука, М. П. Баришнікова, А. М. Богомолова, С. М. Бичкової, П. І. Камишанова, Я. В. Соколова, Л. З. Шнайдермана, Р. Адамса, Р. Доджа та інших. Відсутність результатів досліджень напрямів систематизації аудиторської документації підтверджено у результатах наукових досліджень Г. Астапової [1], С. Богачова [2], А.Босака [3], та інших.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування системи інформаційного забезпечення діяльності внутрішнього аудиту корпорації на основи систематизації процесу документообігу.

Виклад основного матеріалу. Правильна побудова й чітке функціонування системи обліку на підприємстві багато в чому залежить від наявності налагодженого внутрішньогосподарського контролю. Проте

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

внаслідок різних причин існуюча на підприємстві система внутрішньогосподарського контролю не завжди достатньо ефективна.

Країни з розвинутою ринковою економікою довели, що для того, щоб проводити певну перевірку, необхідно створити спеціальну службу внутрішнього аудиту, працівники якої повинні досконало знати специфіку організації, її організаційно-економічну структуру, структуру управління, об’єкти контролю, коло питань, які повинні бути висвітлені при перевірках, володіти технікою і методикою проведення перевірок, добре знати законодавчі і нормативні акти, вміти опрацьовувати матеріали перевірок, визначати шляхи попередження і ліквідації недоліків та втрат, резерви ефективності усіх видів діяльності підприємства, захищати законні інтереси власників в судових інстанціях [5].

Касаткин С. у своїй статті обґрунтовує основні вимоги, які висуваються до організації ефективної системи внутрішнього аудиту підприємства: адекватність організаційної структури системи внутрішнього аудиту – організаційна структура системи внутрішнього аудиту повинна відповідати розмірам та ступеню складності підприємства; регламентація внутрішнього аудиту – ефективність функціонування системи внутрішнього аудиту знаходиться у прямій залежності від дотримання регламенту внутрішнього аудиту; інформаційна безпека та захист інформації – особиста відповідальність суб'єктів внутрішнього аудиту щодо забезпечення бережності носія та конфіденційності інформації [6].

Робочі документи внутрішнього аудиту можна поділити на групи. В документах першої групи тих, що ведуться безперервно, міститься інформація з питань, які цікавлять аудиторів протягом багатьох років перевірки одного і того самого підрозділу корпорації. Ці документи можна використовувати з року в рік, постійно зберігаючи необхідну аудиторську інформацію.

Документи, що ведуться безперервно – це готове джерело інформації для ознайомлення нових членів аудиторської групи з діяльністю підрозділу.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

До групи аудиторських адміністративних документів входить документація щодо початкових стадій планування перевірки. Документи аудиторської інформації містять записи про виконані процедури, про прийняті під час перевірки рішення, а також про якість проведених перевірок.

У поточних аудиторських документах міститься інформація з основних питань перевірки, записи про виконані процедури та рішення, прийняті під час перевірки.

Аудиторські документи повинні відповідати певним принципам, таким як принцип повноти, принцип доцільності, стандартного оформлення, принцип зрозумілості та принцип підтвердження.

Сутність принципу повноти полягає в тому, що робочі документи повинні заповнюватись таким чином, щоб кожен з них був незалежним документом.

Принцип доцільності передбачає, що робочі документи повинні містити лише ту інформацію, яка необхідна, виходячи з цілей аудиторської перевірки. Стандартне оформлення передбачає, що всі документи повинні мати однаковий вигляд, бути коректно та акуратно оформлені. Завжди повинно залишатися достатньо місця для доповнень.

Принцип зрозумілості означає, що робочі документи не повинні мати подвійного тлумачення.

Принцип підтвердження полягає у необхідності поставлення дати складання та підпису аудитора. Кожен робочий документ повинен містити обов’язкові атрибути. Робочі документи можуть мати форму дисків, фільмів, фотографій, і бути роздруковані на комп’ютері або написані від руки.

Отже, побудова належної системи внутрішнього аудиту підприємства повинна ґрунтуватися на певних методологічних конструкціях — принципах та вимогах.

Відповідно до аудиторських стандартів у робочих документах необхідно показати, що:

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

1) система внутрішнього контролю підрозділу, що перевіряється відповідає внутрішнім стандартам;

2) бухгалтерські записи відповідають звітам, законодавчій і нормативній базі;

3) була отримана достатньо доказова інформація для складання аудиторських висновку та звіту.

Результатом аудиторської перевірки є складання аудиторського звіту. Аудиторський звіт має бути затверджений і відповідати процедурам корпорації. При документальному оформленні перевірки аудитор повинен висвітлити суть проблеми коротко, чітко і зрозуміло. Аудиторський звіт будується за певними принципами. Так, принцип достовірності передбачає, що звіт повинен бути підтверджений фактами і не повинен потребувати додаткових усних роз'яснень чи коментарів.

Принцип кількісної характеристики означає, що по можливості кожний висновок має бути підтверджений відповідним цифровим матеріалом. Принцип передбачливості означає, що аудитор акцентує увагу на необхідності удосконалення системи, а не на критиці діяльності службовців або минулих дій. Принцип своєчасності передбачає, що звіт необхідно подати протягом 2–3 днів після завершення перевірки. Принцип вирішення проблеми вимагає, щоб у звіті було зазначено, хто, як і коли буде впроваджувати зміни, які необхідні для виправлення ситуації.

Аудиторський звіт містить ряд розділів, кожен з яких розкриває необхідну інформацію і надає рекомендації керівництву корпорації щодо шляхів виходу з даної ситуації.

Звіт перевіряється та затверджується керівником служби внутрішнього аудиту і направляється особам, які вживатимуть відповідні заходи щодо об'єкта перевірки (керівнику структурного підрозділу корпорації). Звіт обов'язково обговорюється з керівництвом підрозділу, де проводиться внутрішній аудит.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Якісне інформаційне забезпечення дозволяє аудитору корпорації виконати завдання з проведення аналізу формування та доцільності використання власного капіталу. Аналіз власного капіталу має наступні основні цілі:

- виявити основні джерела формування власного капіталу і визначити наслідки їх зміни для фінансової стійкості підприємства;

- визначити правові, договірні і фінансові обмеження в розпорядженні поточним і нерозподіленим прибутком;

- оцінити пріоритетність прав отримання дивідендів;

- виявити пріоритетність прав власників при ліквідації підприємства.

Необхідність аналізу окремих частин власного капіталу пов'язана з тим, що кожна з них є характеристикою правових чи інших обмежень здібності підприємства розпоряджатися своїми активами.

Аналіз складу статей власного капіталу дозволяв виявити його основні функції: забезпечення безперебійної діяльності; гарантія захисту капіталу, кредитів і відшкодування збитків; участь у розподіл і отриманого прибутку; участь в управлінні підприємством.

Після проведення аналізу формування та використання власного капіталу найбільш суттєвим етапом аудиторської перевірки є аудит статутного капіталу.

У процесі перевірки належать вивченню такі організаційні документи, як: угоди банківських рахунків та вкладів, проспекти емісії і реєстри акціонерів для акціонерних товариств; виписки з протоколів рішень ради директорів, річних зборів акціонерів і поточних рішень засновників; накази і рішення виконавчої дирекції; листування з засновниками та акціонерами; внутрішні положення і інші документи внутрішньої регламентації.

У випадку, коли внутрішній аудитор виявив істотні порушення в статутних документах, які ставлять під сумнів законність функціонування підприємства, чи наносять шкоду державі, власникам (акціонерам) і

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

кредиторам, то він повинен надати час керівництву корпорації для усунення ви-явлених порушень.

Ступінь ефективності інформаційного забезпечення аудиторської перевірки пов'язана з таким поняттям як аудиторський ризик.

Аудиторський ризик – це результат дії двох факторів, а саме: ризик того, що матимуть місце значні несприятливі події (у результаті помилок, недоліків, неналежного виконання обов'язків тощо). Цей ризик складається з двох компонентів: невід'ємного ризику і ризику контролю.

Невід'ємний ризик – це так званий чистий ризик, пов'язаний зі специфікою того чи іншого виду господарської діяльності корпорації, який не залежить від наявності системи контролю.

Контрольний ризик – це ризик того, що облікові системи внутрішнього контролю не дають можливості запобігати або виявляти і вчасно виправляти неточні або невірні дані про діяльність корпорації.

Аудиторським ризиком також вважається ризик виявлення тобто ризик того, що значні помилки залишаться невиявленими при аудиті. Зменшити аудиторський ризик можна завдяки збільшенню масштабів і обранню більш ефективних аудиторських процедур та їх виконанню ближче до дати складання балансу.

Висновок. Таким чином, до основних проблемних аспектів розвитку внутрішнього аудиту в Україні слід віднести насамперед недостатнє нормативне та методологічне забезпечення, що призводить до нерозуміння самих принципів, методів, методології та процедур внутрішнього аудиту. Також слід зазначити про відсутність внутрішніх розробок щодо організації та методики внутрішнього аудиту на підприємстві.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Астапова Г.В. Корпоративное управление и корпоративные финансы в условиях трансформационной экономики: [монографія] / Г.В. Астапова – Донецк, ИЭП НАН Украины, 2004. – 191с.
2. Богачев С.В. Фондовые методы развития промышленных корпораций: вопросы теории и практики: [монографія] / С.В. Богачев / НАН Украины Ин-т экономики пром-сти. – Донецк, 2002. - 294 с.
3. Босак А.О. Проблеми розвитку корпорацій в Україні та інформаційне забезпечення їх розв'язання / А.О.Босак, Л.І.Чернобай // Вісник Національного Університету "Львівська політехніка" № 527 "Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку". Львів: Національний університет "Львівська політехніка", 2005. - С.98-103.
4. Макеєва О. Перспективи розвитку внутрішнього аудиту в Україні // Економіст. – 2010. – №6. – С. 54-57.
5. Сагайдак Р.А. Організація внутрішнього аудиту і оцінка його ефективності і сільськогосподарських підприємствах / Р.А.Сагайдак // Облік і фінанси АПК: бухгалтерський портал . – [Електронний ресурс] – Режим доступу:http://magazine.faaf.org.ua/content/view/1038/35/
6. Касаткін С. Огляд стандартів внутрішнього аудиту / С.Касаткін // Головбух. – 2008. – № 58. – С. 41-46.

УДК 65.011.3:657.6

ГОЛОВНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКОМ В АУДИТІ

В. Є. Логунова, студентка

Науковий керівник: старший викладач Костирко А. Г.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті класифіковано багатофункціональні залежності головних і другорядних чинників впливу на процеси управління аудиторським ризиком.

Ключові слова: аудит, аудиторський ризик, оцінка, управління, мінімізації ризиків аудиторської діяльності.

Постановка проблеми. В сучасних умовах економічної та фінансової нестабільності, що властиві для економіки України, особливу увагу варто приділяти процесу оцінки та аналізу існуючих ризиків фінансово-господарської діяльності підприємств. Безперечно, аудиторська діяльність як різновид підприємницької діяльності характеризується наявністю певних специфічних ризиків, властивих саме для такого роду діяльності. Здійснюючи управління такими ризиками, варто зосереджуватись на виборі найбільш оптимальної методики їх оцінки та подальшого аналізу.

Аудитор повинен чітко розуміти, у чому полягає аудиторський ризик, його суть, складові, як його визначити і його максимально допустимий рівень. Це дуже важлива проблема, оскільки від розв’язання її залежить: згода аудитора на проведення перевірки фінансової звітності або відмова від неї; складання плану перевірки фінансової звітності та визначення її строків; вибір напрямів, підходів, методів і прийомів аудиторської перевірки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За час становлення та розвитку аудиту в Україні питання ризиків в аудиті розглядали такі українські вчені, як М.Т. Білуха, Н.О. Бондаренко, Ф.Ф. Бутинець, Я.А. Гончарук, Г.М. Давидов, Н.І. Дорош, Р.О. Костирко, М.В. Кужельний, А.М. Кузьмінський, Л.П. Кулаковська, Н.М. Малюга, Р.Ю. Овчарик, О.А. Петрик, Н.І. Петренко, С.Н. Петренко, І.І. Пилипенко, Ю.В. Піча, Л.М. Полякова,

В.Д. Понікаров, С.М. Попова, В.С. Рудницький, В.В. Сопко, В.Є. Труш, Б.Ф. Усач та інші.

Постановка завдання. Метою написання статті є визначення шляхів вирішення проблеми оцінки аудиторського ризику та удосконалення механізму управління аудиторським ризиком для мінімізації його негативного впливу, відбору дієвих аудиторських процедур та забезпечення високої якості аудиту.

Виклад основного матеріалу дослідження. Про актуальність оцінки аудиторського ризику свідчить той факт, що цьому питанню приділяється увага принаймні в шести діючих на сьогодні міжнародних нормативах аудиту. Ризик – це об'єктивно-суб'єктивна категорія, яка відображає міру (ступінь) досягнення ймовірного результату або відхилення від цілей з урахуванням впливу контрольованих і неконтрольованих факторів [1].

Огляд спеціальної літератури з аудиту показує, що найбільш дослідженим як зарубіжними, так і вітчизняними авторами є аудиторський ризик, якого практично неможливо уникнути з двох причин:

- використання методів вибіркового дослідження при проведенні аудиту;
- суб'єктивний характер перевірки [1].

Аудиторський ризик поділяють на ризик аудиторської діяльності та ризик аудиторської перевірки, пов'язаний з висловленням невірної думки аудитором в аудиторському висновку щодо фінансової звітності підприємства-клієнта. Аналіз літератури показав, що існують різні наукові підходи до визначення аудиторського ризику (рис. 1).

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

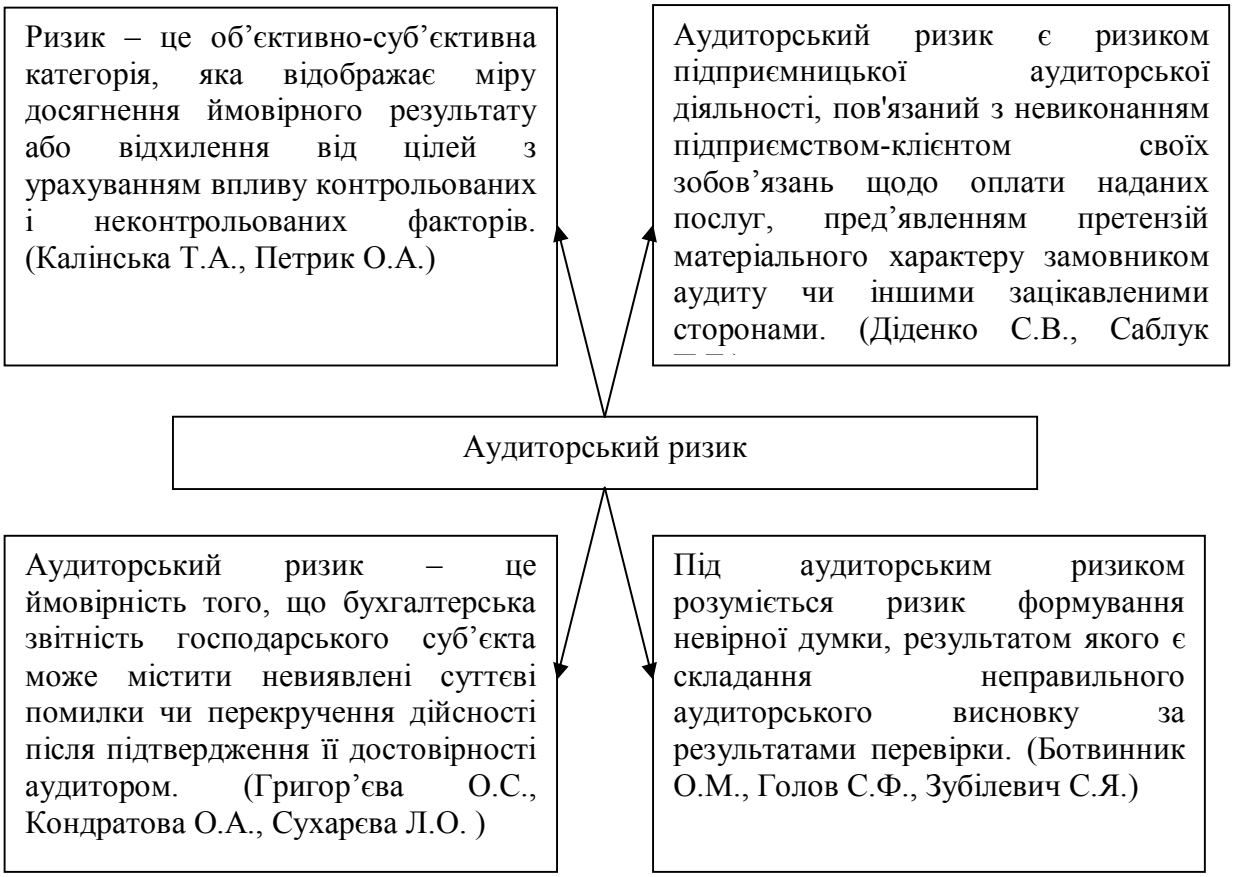

Рис.1. Узагальнення результатів досліджень науковців щодо визначення дефініції "аудиторський ризик"

Аудиторський ризик являє собою побоювання того, що аудитор може висловити невідповідну думку про фінансову звітність, яка має суттєво недостовірну інформацію. Для того щоб усвідомити й оцінити вирішальне значення визначення аудиторського ризику для належного виконання ним своїх професійних обов’язків, з найменшою вірогідністю допущення помилок або неточностей у роботі, забезпечення найбільшої ефективності перевірки звернемося до історичних етапів розвитку аудиту і професії аудитора.

Із зарубіжної літератури і практики відомо, що аудит має кілька підходів [2]:

1) підтверджуючий аудит;

2) процедурний аудит;

3) системний аудит;

4) аудит зон ризику.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Не вдаючись до докладного висвітлення суті кожного із зазначених підходів, зауважимо, що підтверджуючий аудит полягає у перевірці дуже великої кількості фактичного матеріалу, різних бухгалтерських записів, для того щоб зробити загальний висновок. При цьому має місце майже дублювання бухгалтерських записів клієнта, а отже, і витрата великої кількості праці аудитора. Проте навіть при цьому може мати місце ризик неправильного висновку про фактичний стан справ, наприклад через невідповідність тлумачення добутих даних, узагальнення їх та ін.

З використанням процедурного аудиту обсяг роботи аудитора трохи скорочується у зв'язку з тим, що на підприємстві діють заздалегідь визначені процедури обробки даних, а аудитор перевіряє надійність їх. Однак і в цьому разі аудитор може застосовувати невідповідні методи одержання аудиторських доказів, що також становить аудиторський ризик.

При системному аудиті оцінюють ефективність функціонування систем (системи бухгалтерського обліку і системи внутрішнього контролю) підприємства-клієнта. Тому необхідно передбачити, а отже й оцінити, ризик того, що у цих системах у певних місцях можуть виникнути перебої або що вони є недосконалими, тобто оцінюються не власне самі дані, а якість одержання і контролю їх.

Найбільшу увагу приділяють визначенню величини аудиторського ризику при використанні аудиту зон ризику. При цьому підході визначають найсуттєвіші позиції об'єкта перевірки з урахуванням особливостей діяльності підприємства, яке перевіряють, а також зони ризику в усіх напрямках аудиторської перевірки, тобто місця, де вища вірогідність виникнення, допущення і можливого невиявлення помилок або обману. Такий підхід до проведення аудиту є найбільш перспективним, оскільки він дуже економічний у зв'язку з тим, що скорочується строк проведення аудиторської перевірки, її трудомісткість і підвищується ефективність. Проте зазначимо, що аудиторський ризик має місце при використанні всіх чотирьох зазначених підходів, але різною мірою. Особливої ваги визначення

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

аудиторського ризику набуває при застосуванні підходу системного аудиту, а тим більше аудиту зон ризику.

Керівництво аудиторської фірми для управління ризиками може застосовувати методи попередження, страхування та самофінансування ризику. Попереджувальна діяльність керівництва повинна бути спрямована на зменшення імовірності настання подій, що зумовлюють ризик, і стосуватися підбору персоналу фірми, підвищення його кваліфікації, контролю якості роботи, а також пошуку та прийняття клієнтів [3].

Відмітимо, що міжнародні нормативи з аудиту передбачають наявність аудиторського ризику, який полягає у можливості складання позитивного висновку щодо звітності клієнта в той час як ця звітність містить істотні помилки. Це означає, що аудитор може дати неправильний висновок за результатами перевірки навіть за умови повного виконання всіх існуючих вимог до здійснення аудиту.

Ймовірність того, що висновок про відсутність помилки в кожній із статей звітності буде правильним, залежить від трьох факторів: бухгалтерського обліку підприємства; надійності систем контролю; аудиторських процедур. Залежно від цих факторів та природи господарських операцій і їх відображення науковці та практики з аудиту в Україні та за кордоном розробляють загальний аудиторський ризик як сукупність властивого ризику; ризику контролю; ризику не виявлення [4].

Для вчасної ідентифікації ризиків, визначення джерел їх виникнення та проведення постійного моніторингу ризикових подій пропонується класифікувати ризики аудиторської діяльності за такими критеріями:

1) за сферою виникнення (зовнішні , внутрішні, загальні);

2) за можливістю страхування (страхові ризики; не страхові ризики);

3) за можливістю передбачення (прогнозовані ризики, не прогнозовані);

4) за можливістю подальшої класифікації (прості ризики; складні ризики);

5) за тривалістю дії (постійні ризики; тимчасові ризики).

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

6) за об’єктом виникнення (ризики окремої контрольної операції; ризики окремої аудиторської перевірки);

7) за рівнем фінансових втрат (припустимий ризик; критичний ризик; катастрофічний ризик);

8) за джерелами виникнення (власне господарські ризики; ризики, пов’язані з особистістю аудитора);

9) за можливими наслідками (ризики, що викликають фінансові втрати; ризики, пов’язані із втраченою вигодою; ризики, що викликають додаткові витрати);

10) за причинами виникнення (ризики, що є наслідками невизначеності майбутнього; непередбачуваності поведінки клієнтів і конкурентів; недостатності інформації).

Управління ризиком у бізнес-середовищі передбачає розробку відповідної концептуальної моделі на інфраструктурно-управлінській та інформаційній основах, зміст якої полягає в оцінюванні факторів, що можуть прямо чи опосередковано впливати на величину аудиторського ризику. Система управління ризиками покликана забезпечити своєчасну ідентифікацію ризиків, їх оцінку і вжиття заходів до оптимізації (мінімізації) впливу, ефективну взаємодію підрозділів на всіх організаційних рівнях та вирішення конфлікту інтересів, що виникає у процесі управління ризиками. Вивчення ризику аудиторської діяльності передбачає виявлення та оцінювання впливу зовнішніх та внутрішніх чинників по відношенню до аудиторської фірми з погляду на джерела їх виникнення.

До зовнішніх чинників, що впливають на аудиторський ризик відносять: часті зміни у законодавстві, що регулюють підприємницьку діяльність взагалі та аудиторську зокрема; рівень підприємницької активності в регіоні; політична нестабільність; конкуренція на регіональному ринку аудиторських послуг; економічна ситуація в країні; форс-мажорні обставини. У зазначеному переліку чинників зовнішнього середовища, що впливають на ризик аудиторської діяльності, переважна більшість є чинниками прямої дії.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Але, наприклад, політична ситуація є тим чинником, що опосередковано впливає на результати господарювання. Політична нестабільність негативно впливає на підприємницьку активність, залучення інвестицій у бізнес, створюючи тим самим несприятливі умови для розвитку економіки.

В свою чергу, до внутрішніх чинників, що впливають на аудиторський ризик відносять: помилки в управлінні фірмою: прийняття управлінських рішень, розподіл обов'язків, система мотивації; взаємовідносини між партнерами-замовниками аудиторської фірми; кадрова політика; внутрішній психологічний клімат в колективі; залежність від конкретного клієнта; рівень компетенції керівника. Внутрішні чинники впливу мають більш особистісний характер, оскільки дія таких чинники переважно зумовлена помилками управлінського персоналу, керівника, клієнтів.

Висновки. Недостатній ступінь розроблення теоретико-методологічних підходів щодо управління та оцінювання ризиків, розроблення механізмів мінімізації ризиків аудиторської діяльності в умовах невизначеності свідчить про об'єктивну необхідність подальшого дослідження зазначеної наукової проблеми. Управління аудиторським ризиком є невід'ємною частиною роботи аудитора, спрямованої на досягнення визначених стратегічних цілей аудиту. Вибір аудиторських процедур при проведенні аудиту вимагає системного підходу до виявлення, ідентифікації, оцінювання чинників, що впливають на роботу аудиторської фірми, а також реалізації адаптивних моделей управління ризиком з метою мінімізації негативних впливів.

Таким чином, для того щоб підготувати оптимальний план проведення аудиту, необхідно під час розрахунку аудиторського ризику системно враховувати не тільки загальні основні аспекти контролю, а й попередньо оцінити сукупність факторів, що впливають на них. Тільки системний підхід і комплексна оцінка усіх факторів під час розрахунку аудиторського ризику дає змогу скласти прийнятний план аудиту.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Калінська Т.А. Класифікація ризиків аудиторської діяльності / Т.А. Калінська // Науковий вісник НЛТУ України. — 2009. — № 18.7. — С. 250 — 288.

2. Петрик О. А., Фенченко М. Т. Аудиторський ризик та аудиторські докази. / Аудит у зарубіжних країнах [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://studentbooks.com.ua/content/view/115/35/1/6/.

3. Бенцак М. Місце аудиторського ризику в системі економічних ризиків / М. Бенцак // Науковий вісник. — 2010. — Вип.17.3. — С. 163 —165.

4. Діденко С.В. Модель управління ризиком аудиторської діяльності / С.В. Діденко // Економіка і регіон. — 2009. — № 1(20). — С. 139 — 142.

5. Проскуріна Н.М. Конструктивно-ключові аспекти управління ризиком в аудиті / Н.М. Проскуріна // Аудит і фінансовий аналіз. — 2010. — №5. — С. 17 — 20.

УДК 330.14.01:631.145

СУТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Д.І. Микула.,студентка

Науковий керівник: старший викладач Костирко А.Г.

Миколаївський національний аграрний університет

Стаття присвячена розкриттю суті та особливостям фінансового потенціалу аграрних підприємств.

Ключові слова: фінансовий потенціал, формування фінансового потенціалу, фінансова стійкість, рентабельність, фінансові ресурси аграрних підприємств.

Вступ. Сільськогосподарська галузь є стратегічною галуззю економіки України. Функціонуючи в умовах ринкової економіки, сільгосппідприємства постійно здійснює операції з фінансовими ресурсами, результатом яких можуть стати втрати або приріст наявного фінансового потенціалу. Оскільки втрати фінансового потенціалу призводять до негативних наслідків у поточному і перспективному періодах, особливої актуальності набуває обґрунтування теоретичних засад і розробка практичних механізмів формування дієвої системи сучасних інструментів реалізації стратегії фінансового управління, яка має на меті стійке економічне зростання підприємств з урахуванням специфіки сучасного етапу розвитку економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фінансовий потенціал підприємства, питання його оцінювання та формування розглядають у своїх працях такі дослідники, як П. Єгоров, П. Комарецька, Є. Кузькін, О. Масліган, Ю. Сердюк-Копчекчі, Е. Терещенко та ін. Моделювання фінансового потенціалу є предметом досліджень А. Грачова, В. Ковальова, В. Попова, О. Сорокіної та ін. Дані автори дійшли висновку, що політика нарощування фінансового потенціалу в рамках стратегії економічного зростання суб’єкта господарювання через свою ризикованість не може спиратися на моделі економічного зростання, побудовані тільки на одному

показнику рентабельності власного капіталу за рахунок реінвестування прибутку, валовій виручці, валовому або чистому прибутку тощо.

Проблемам формування фінансового потенціалу підприємства присвячено роботи таких провідних вітчизняних та закордонних вчених, як: В. Андрійчук, І. Бланк, В. Борисова, О. Василик, В. Ковальов, П. Лайко, В. Опарін, П. Стецюк, Л. Худолій та ін. Особлива увага приділяється визначенню сутності економічної категорії «фінансовий потенціал» та його місце в загальній стратегії розвитку підприємства, досліджуються передумови його формування, чинники впливу та показники, що характеризують фінансовий потенціал підприємства.

Мета статі полягає у дослідженні сутності фінансового потенціалу розвитку сільськогосподарського підприємства, встановленні зв'язків з іншими компонентами потенціалу підприємств та формуванні його структури.

Результати дослідження. Як і для більшості економічних категорій, єдиного тлумачення сутності категорії «фінансовий потенціал» серед науковців не склалось.

Термін «потенціал» походить від латинського «potential» й означає «потужність, сила». Відповідно до визначення Великого економічного словника потенціал як економічна категорія становить наявні можливості, ресурси, запаси, засоби, що можуть бути використані для досягнення, здійснення будь-чого.

Найбільш поширене трактування потенціалу підприємства як сукупності природних умов і ресурсів, можливостей, запасів і цінностей, що можуть бути використані для досягнення певних цілей. Крім того, потенціал підприємства можна визначити як можливості системи ресурсів і компетенцій підприємства створювати результат для зацікавлених осіб за допомогою реалізації бізнес-процесів.

В сучасному економічному словнику, складеному Б.А. Райзбергом, Л.Ш. Лозовським та Е.Б. Стародубцевою, виділяється категорія

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

«економічний потенціал», під яким розуміється сукупна здатність країни, її галузей, підприємств здійснювати виробничо-економічну діяльність, випускати продукцію та товари, надавати послуги, задовольняти потреби населення, суспільні потреби, забезпечувати розвиток виробництва і споживання. Також зазначається, що економічний потенціал країни визначається її природними ресурсами, засобами виробництва, трудовим та науково-технічним потенціалом, накопиченим національним багатством [1].

Виходячи з цього, можна виділити складові економічного потенціалу підприємства, а саме:

- фінансовий потенціал;
- природно-ресурсний потенціал;
- трудовий потенціал;
- науково-інноваційний;
- виробничий тощо.

Варто зазначити, що всі елементи потенціалу підприємства функціонують в сукупності, крім того, потенціал підприємства може трансформуватися внаслідок чого можуть з'являтися нові складові елементи. Відтак, в наведеній сегментації кожна складова може бути представлена більш деталізовано в залежності від цілей класифікації.

Поряд з фінансовим потенціалом, дослідники також виділяють управлінський, маркетинговий, інфраструктурний, інформаційний, а також потенціал організаційної структури управління. При цьому, інвестиційний потенціал подається як складова фінансового і трактується як наявні та приховані можливості підприємства для здійснення простого і розширеного відтворення [6].

У науковій літературі до фінансового потенціалу відносять як обсяг всіх наявних фінансових ресурсів підприємства [2], так і можливість їх ефективного розподілу [4]. У вузькому розумінні ототожнюють фінансовий потенціал з потенційними фінансовими показниками виробництва [1], в широкому з відносинами, що виникають на підприємстві з приводу

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

досягнення максимально можливого фінансового результату [7]. Як бачимо, найбільш поширеним є ресурсний підхід до визначення сутності фінансового потенціалу, менш поширеним ототожнення його з показниками стабільності фінансового стану підприємства.

Н. Демчишак [3] пропонує розрізняти наявний фінансовий потенціал і прихований, розділяючи фінансові ресурси підприємства на наявні в конкретний момент часу, що характеризують можливість підприємства досягти поставлений комерційних цілей та ті, що мають високу ймовірність в майбутньому принести прибутки.

Фінансовий потенціал доцільно розглядати на макро-, мезо- та мікро-рівнях. Так, фінансовий потенціал країни є передумовою створення відповідного обсягу ВВП, оскільки саме оптимальний склад фінансових ресурсів та їх ефективний і раціональний розподіл дозволить отримувати високі результати. Фінансовим потенціалом регіону доцільно вважати певну гармонічну систему наявних і потенційних фінансових ресурсів та можливостей їх використання в межах визначеної адміністративно-територіальної одиниці. Фінансовий потенціал на рівні підприємства можна розглядати як сукупність взаємопов'язаних та взаємодоповнюючих елементів, що надають можливість для досягнення запланованих фінансових результатів в поточному періоді та майбутньому.

Враховуючи те, що фінансовий потенціал має розглядатись як категорія поточного періоду, так і майбутнього, погоджуємось із К. Ільїною, яка пропонує поділ фінансового потенціалу на фінансовий потенціал стійкості, фінансовий потенціал забезпечення та фінансовий потенціал розвитку [5].

Фінансовий потенціал стійкості та забезпеченості характеризують можливість проведення та результати поточної діяльності підприємства, тоді як фінансовий потенціал розвитку передбачає саме можливість подальшого розвитку.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

В структурі фінансового потенціалу сільськогосподарського підприємства можна виділити:

- наявні та приховані ресурси, зокрема фінансові, трудові, природні, інформаційні, технічні та технологічні тощо;
- досвід, кваліфікацію, навички;
- засоби для досягнення визначених цілей оперативного і тактичного характеру;
- цільова складова, що характеризується можливістю цілеспрямованого розвитку підприємства, тобто виконання стратегічної мети.

Зауважимо, що фінансові ресурси – це грошові та прирівняні до них фонди цільового призначення, які формуються в процесі розподілу і перерозподілу національного багатства, сукупного суспільного продукту і національного доходу, і використовуються у статутних цілях підприємств.

Головною функцією фінансових ресурсів підприємств є забезпечення операційної та організаційної, виробничої та інвестиційної діяльності для реалізації головної мети (місії) підприємства та виконання своїх фінансових зобов’язань перед бюджетом, банками та господарюючими суб’єктами

Велике значення для діяльності підприємства має структура джерел фінансових ресурсів. Під джерелами формування фінансових ресурсів розуміється сукупність джерел формування додаткової потреби в капіталі на майбутній період, що забезпечує розвиток підприємства. Ці джерела поділяються на власні та запозичені, зовнішні і внутрішні. За джерелами залучення фінансові ресурси доцільно класифікувати на власні (що відображають зобов’язання перед власниками підприємства) та залучені (що відображають зобов'язання перед зовнішніми кредиторами).

У сільському господарстві особливої уваги заслуговує врахування основного засобу виробництва земельних ресурсів у фінансовому потенціалі підприємств. Врахування якості земель сільськогосподарського призначення, їх ціни у фінансовому потенціалі сільськогосподарських підприємств суттєво розширить можливості залучення додаткових

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

фінансових ресурсів як на внутрішньому ринку, так і на світовому, а відтак створює передумови для зміцнення фінансового потенціалу розвитку суб'єкта господарювання.

Підсумовуючи вищесказане, під фінансовим потенціалом розвитку сільськогосподарських підприємств доцільно розуміти сукупність всіх наявних та потенційних ресурсів підприємства, у тому числі і фінансових, що можуть забезпечити досягнення в поточній та довгостроковій перспективі визначених стратегічних цілей з урахуванням впливу факторів зовнішнього середовища.

Висновки. Процес формування та реалізації фінансового потенціалу сільськогосподарського підприємства вимагає від нього враховувати не лише поточні умови, а й створювати передумови подальшого розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бланк І.О. Фінансовий менеджмент: Навчальний посібник / І.О. Бланк. К.: Ельга, 2008. 722 с.
2. Бритченко І.Г. Управління потенціалом підприємства: Конспект лекцій / І.Г. Бритченко. Донецьк: ДонГУЕТ, 2005. 122 с.
3. Демчишак Н. Теоретико-методологічні підходи до визначення економічного змісту фінансового потенціалу / Н. Демчишак // Формування ринкової економіки в Україні, 2009. Вип. 19. - С. 200206.
4. Евдокімов Ф.І Дослідження категорії економічний потенціал промислового підприємства / Ф.І. Евдокімов, О.В. Мізіна // Наукові праці ДонНТУ. [Серія: економічна]. 2004. №75. 165 с.
5. Ільїна К. Фінансовий потенціал інноваційного розвитку підприємства / К. Ільїна // Формування ринкової економіки в Україні, 2009. Вип. 19. - С. 256-261.
6. Райзберг Б.А. Современный экономический словарь. / Б.А. Райзберг, Л.Ш. Лозовский, Е.Б. Стародубцева. 2-е изд., испр. М.: ИНФРА-М, 1999. 479 с.
7. Стецюк П.А. Теорія і практика управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств: [монографія] / П.А. Стецюк. К.: ННЦ «Інститут аграрної економіки», 2008. 386 с.
8. Федонін О.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: Навчальний посібник / О.С. Федонін, І.М. Рєпіна, О.І. Олексик. К.: КНЕУ, 2004. 316 с.
9. Чухно А. Сучасна фінансово-економічна криза: природа, шляхи і методи її подолання / А. Чухно // Економіка України. - 2010. - № 2. С. 4-13.

УДК 65.016.8

АНАЛІЗ КРИТЕРІЇВ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ САНАЦІЇ

В.О. Скоробагата, бакалавр факультету менеджменту

Науковий керівник: Костирко А.Г.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті обґрунтовано необхідність оцінки ефективності санації з метою обрання раціонального варіанту відновлення платоспроможності, стабільного фінансового стану та конкурентоспроможності підприємств у довгостроковому періоді. Досліджено існуючі підходи та методи визначення ефективності санаційних заходів. Узагальнено методику оцінки ефективності санації.

Ключові слова: конкурентоспроможність, санація, платоспроможність, ефективність.

Постановка проблеми. Успішне проведення санаційних заходів на підприємстві пов'язане зі своєчасною оцінкою ефективності таких заходів, їхнього впливу на стан підприємства. Така оцінка дозволяє оперативно коригувати розроблені плани санації, стимулювати їх виконавців. Питання оцінки заходів щодо виходу підприємств із скрутного фінансового становища мають велике значення для їх власників, організаторів санації та для органів управління розвитком галузі, регіону. Останнє зумовлено тим, що незадовільний стан підприємств має негативний вплив на інші, у тому числі суміжні підприємства, у зв'язку з порушенням виробничих зв'язків і рівноваги між ними. При цьому спостерігається недодержання бюджетами відповідних сум доходів. Визначення ефективності санаційних заходів дозволяє обрати найбільш оптимальний варіант санаційної програми з точки зору зіставлення прогнозованого результату та необхідних для його отримання ресурсів. **Аналіз останніх досліджень і публікацій**. Процедура санації підприємства є новою для економічної теорії нашої країни. Питаннями дослідження критеріїв оцінки ефективності санаційних

заходів займалися такі вчені як Терещенко О.О., Череп А.В., Карпунь І.Н., Бланк І.А., Покропивний С.Ф., Олійник В.Я., Клебанова Т.С., Мозенков О.В.

На жаль, в наукових джерелах відсутні підходи зарубіжних вчених до оцінки ефективності санаційних заходів. На сьогодні значну увагу науковці приділяють саме економічному аспекту зазначеної проблеми, пошуку кращого інструментарію здійснення санації. Перші розробки пов'язані із аналізом та рекомендаціями застосування так званої «класичної моделі санації», яка широко використовується як основа для розробки механізму фінансового оздоровлення суб'єктів господарювання у країнах з розвиненою ринковою економікою та пропонується як приклад вітчизняними економістами.

Метою статті є оцінка існуючих підходів до визначення критеріїв та показників ефективності санації підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогодні надзвичайно актуальним для України є питання залучення іноземних інвестицій. Вони є важливим джерелом фінансування структурних змін в економіці, що, в свою чергу, сприяє підвищенню ефективності функціонування економічної системи. Як видно з рис. 1, в абсолютному розмірі прямі іноземні інвестиції зросли у 2012 р. порівняно з 2011 р. на 75750,2 мл. дол. США, а темпи зростання їх обсягу сповільнилися. Найбільше інвестицій у 2012 р. надходило до України з Кіпру - 8593,2 млн. дол. США, Німеччини - 6613 млн. дол. США, Нідерландів - 4002 млн. дол. США [1].

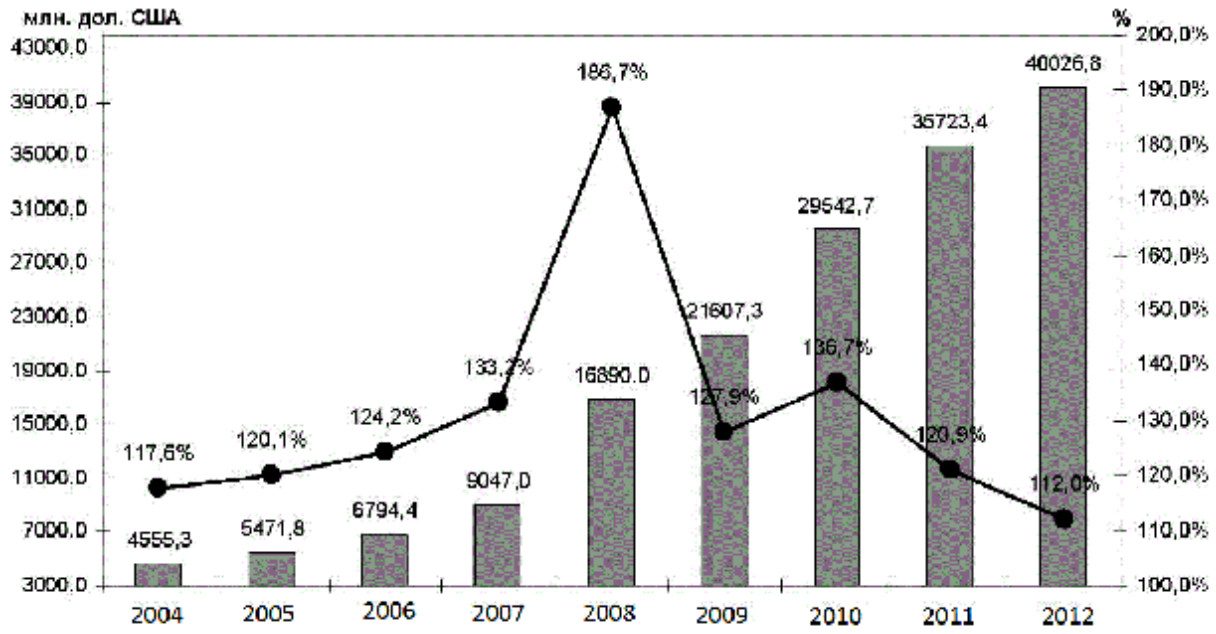

Рис. 1. Обсяги та темпи росту іноземних інвестицій в економіку України

На сьогодні статистичні дані свідчать про скорочення обсягів виробництва в провідних галузях промисловості: обсяги металургійного виробництва та виробництва готових металевих виробів за січень-жовтень 2012 року у порівнянні з аналогічним періодом 2011 року зменшилися на 33,4%, а в машинобудуванні на 49,7% [1]. Можна стверджувати, що ця негативна динаміка пов'язана зі зростанням кількості збиткових і неплатоспроможних підприємств.

Як відомо, фінансова санація є заходом упередження банкрутства неспроможних суб'єктів господарювання в конкурентній економічній системі. Фінансова неспроможність таких підприємств виникає внаслідок недостатнього за обсягом генерування додаткового продукту у процесі індивідуального відтворення їх капіталу. Це може зумовлюватися падінням продуктивної результативності функціонуючого капіталу як унаслідок фізичного або морального старіння засобів виробництва так і внаслідок негнучкості у виборі сфери застосування капіталу та нераціональної його структури і проявлятись у невиправданому консерватизмі виробництва та його менеджменту, втраті конкурентоспроможності. В ринковій економіці конкурентоспроможність визначає досконалість,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

життєстійкість та здатність до подальшого розвитку організаційно-економічних процесів і фінансово-економічного механізму господарювання. В умовах конкуренції перемагають не сильніші підприємства, а ті з них, які швидше й успішніше пристосовуються до динамічних процесів постійного прогресу, адекватно адаптуються до нових фінансово-економічних умов господарювання. Таким чином, конкуренція є механізмом, завдяки якому в економіці залишаються найбільш ефективні суб'єкти господарювання.

Водночас банкрутство не тільки «звільняє» економічну систему від неефективних підприємств, але й має важкі наслідки. Економічні збитки суспільства від банкрутства неспроможних суб'єктів господарювання полягають у порушенні стабільності економічного розвитку. Це відбувається внаслідок порушення цілісності економічної системи суспільства. У цій системі кожне підприємство має складну мережу господарсько-економічних відносин, виступаючи з одного боку суб'єктом попиту на засоби виробництва, а з іншого - суб'єктом пропозиції товарів, робіт, послуг. Внаслідок банкрутства одного з підприємств в цій мережі порушується цілісність такого ланцюжка і збитки має не тільки сам банкрут, але і його партнери. Це призводить до непродуктивного функціонування зосереджених тут виробничих ресурсів як частки продуктивних сил суспільства.

Кінцевою метою фінансової санації суб'єкта господарювання є забезпечення його життєдіяльності в довгостроковому періоді. Кількість підприємств, що пройшли процедуру санації в Україні, все ще залишається надто низькою. Ситуація, що склалася, пояснюється низьким рівнем розробки теоретичних та практичних питань інституту санації. Одним з таких питань є питання, пов'язане з визначенням критерію оцінки ефективності санаційних заходів.

Проблема оцінки ефективності результату виконання певних санаційних заходів є досить складною задачею з точки зору формування критеріїв цієї оцінки та вибору адекватних методів. Суть завдання оцінки ефективності якогось результату передбачає комплексний аналіз якісних та

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

кількісних змін, що відбулися внаслідок впливу певних дій [3].

Дослідження показали, що на сьогодні існує декілька груп методів, які можуть бути використані для оцінки ефективності санаційних заходів (рис. 2).

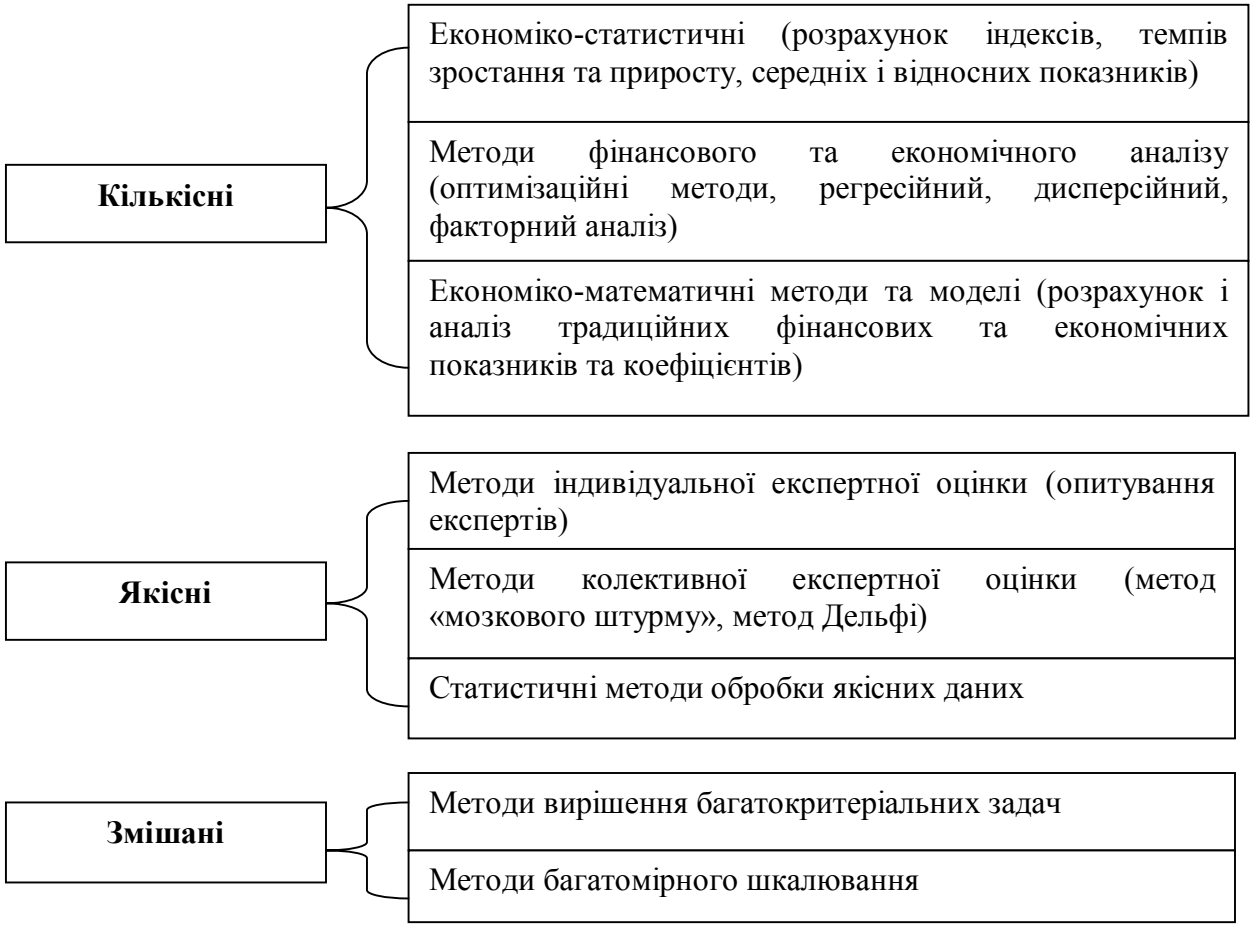

Рис. 2. Методи, які використовуються для оцінки ефективності санації

При оцінці ефективності санації найчастіше застосовуються кількісні методи. Економіко-статистичні методи та методи фінансово-економічного аналізу в основному базуються на принципі «витрати-вигоди» і передбачають розрахунок таких показників, як термін і показники окупності санаційного проекту, рівень фінансових та інших ризиків, показники фінансового стану підприємства (ліквідність, платоспроможність, прибутковість, автономність тощо). Ці методи найчастіше використовуються при виборі санаційних проектів та аналізі потенційної ефективності, але не

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

враховують складний механізм причинно-наслідкових зв'язків і якісні показники. Якісні (експертні) методи використовуються у разі оцінці якісних ефектів, які не підлягають вимірюванню формальними способами (наприклад, при оцінці синергетичного ефекту, залежності від різних сфер внаслідок санації). Такі методи не дають змогу врахувати кількісні показники ефективності санації, що робить оцінку відносною і залежною від думки експертів. На сьогодні значний інтерес представляє розробка комплексних (змішаних) методів, які засновані на спільній обробці якісних та кількісних даних. Існує низка підходів до обробки подібних показників (методи непараметричної статистики, аналіз відповідності, методи аналізу нечітких множин, методи шкалування). Дані методи зручні у користуванні для оцінки ефективності санаційних заходів за відсутності недостатності статистичної бази з банкрутства і санації підприємств певної галузі [2].

Варто наголосити, що у довгостроковому періоді застосування процедури санації на підприємствах повинно забезпечувати конкурентоспроможність, фінансову стійкість, інвестиційну привабливість і, як наслідок, зростання ринкової цінності суб'єкта господарювання.

Вітчизняні автори, зокрема Терещенко О.О., Карпунь І.Н., Череп А.В., Мозенков О.В., Бланк І.А. зазначають, що ефективність санації визначається на основі співставлення результату чи ефекту діяльності з витраченими для його отримання ресурсами, тобто виходячи з самого визначення «ефективність»:

$$Ефективність\ санації = \frac{Результати}{Ресурси(витрати \cdot на \cdot проведення \cdot санації)} \qquad (1)$$

Основними критеріями оцінки ефективності санації зазвичай в українській практиці виступають показники ліквідності та платоспроможності, фінансової стійкості, прибутковості, додаткової вартості, створеної в результаті санації та конкурентні переваги [2].

Покропивним С.Ф. розроблено власну систему показників, які оцінюють ефективність санаційних програм. Вони характеризують

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

виробництво та прибуток, імпорт, конкурентоспроможність підприємства на внутрішньому та зовнішньому ринках. Автором пропонуються критерії, за якими санаційну програму можна оцінити як оптимальну, прийнятну або безперспективну. Показниками, запропонованими Покропивним С.Ф. для оцінки конкурентоспроможності підприємства, є частка експортної продукції у загальному обсязі виробництва підприємства і співвідношення індексу обсягів продажу у вартісному виразі та аналогічного галузевого показника. Ми вважаємо, що з метою визначення ефективності санації окрім зазначених показників доцільно обчислювати інтегральний показник конкурентоспроможності підприємства, який враховує: частку продукції підприємства у загальному обсязі продажів на ринку та темпи зростання (зменшення) цієї частки [3].

Зростання конкурентоспроможності підприємства свідчитиме про зміцнення його позицій на ринку, здатності використовувати ресурси ефективніше, ніж конкуренти і, відповідно, доцільності застосування санаційних заходів, які спричинять такі зміни. Стійке положення підприємства на ринку є одним з головних чинників залучення інвестицій для подальшого розвитку. На жаль, обчислення такого узагальнюючого показника ефективності санації як зростання ринкової вартості підприємства, щодо якого застосовувались санаційні заходи, в умовах нерозвиненості ринку цінних паперів України досить важко.

Висновки та перспективи подальших розробок. Таким чином, об'єктивна оцінка ефективності санаційних програм підприємств сприятиме обранню найбільш раціональної з них, яка дозволить встановити або відновити платоспроможність, прибутковість, фінансову стійкість та конкурентоспроможність підприємства у довгостроковому періоді. Міцна конкурентна позиція суб'єкта господарювання на ринку дозволить залучити іноземних інвесторів до фінансування свого розвитку, що сприятиме покращенню умов та результатів діяльності як цього підприємства, так і його

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

контрагентів. Отже, стабільне функціонування та розвиток всієї економічної системи країни залежить від стану кожного з її елементів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua.

2. Даценко Л.І. Заходи щодо відновлення платоспроможності боржника, які застосовуються у плані санації / Л.І. Даценко // Санація та банкрутство. ─ 2011. ─ №1. ─ С. 43-47.

3. Клебанова Т.С. Моделі оцінки ефективності санації підприємств на основі нечітких множин / Т.С. Клебанова, О.В. Панасенко // Актуальні проблеми економіки. ─ 2011. ─ №7. ─ С. 158-165.

УДК 336.7.02:631.11

СУЧАСНИЙ СТАН КРЕДИТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

А.В. Гайдейчук, студентка

Науковий керівник: старший викладач Костирко А. Г.

Миколаївський національний аграрний університет

Проаналізовано сучасний стан кредитування аграрного сектора АПК, його особливості та тенденції розвитку.

Ключові слова: кредит, кредитний механізм, пільґове кредитування, фінансові ресурси, інвестиції, залучені кошти, фінансове забезпечення, державна підтримка.

Актуальність проблеми. У сучасних умовах фінансове забезпечення виробничої діяльності є проблемним. Для сільськогосподарських підприємств, через галузеву специфіку, ці проблеми є найбільш вразливими. Природні катаклізми, що відбуваються зараз, поява нових хвороб сільськогосподарських культур і тварин - ще більше загострюють ці проблеми. Сучасний стан основних засобів характеризується низьким рівнем ліквідності, значним перевищенням амортизаційного строку над нормативами та високим рівнем зношеності і поряд з цим відсутністю необхідних власних коштів для фінансування відтворювальних процесів та низькою інвестиційною привабливістю.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Сучасне забезпечення фінансово-кредитними ресурсами підприємств АПК досліджують О.Є. Ґудзь, Л. О. Вдовенко, А. А. Воронкова, О. В. Гривківська, М. Я. Дем'яненко, П. Т. Саблук . Однак низка питань потребує додаткового вивчення та обґрунтування. Це стосується необхідності вдосконалення механізму кредитування та використання сільськогосподарськими підприємствами альтернативних форм та джерел фінансування.

Постановка завдання. Визначення стану та сучасних проблем кредитування аграрних підприємств, а також необхідності державної фінансової підтримки сільського господарства, зокрема шляхів покращення кредитного забезпечення аграрних підприємств.

Виклад основного матеріалу. В Україні доступ до позичкових ресурсів був і залишається досить складним для аграрних товаровиробників. Серед основних проблем кредитного забезпечення можна віднести: по-перше, зменшення обсягів державної підтримки сільського господарства; по-друге, недоступність кредитних ресурсів через високі відсоткові ставки; по-третє, неврахування сезонності робіт.

Сільськогосподарським підприємствам на відмінну від інших галузей економіки важче одержати доступ до кредитних ресурсів внаслідок причин, висвітлених нижче (рис1.).

Рис.1. Основні перешкоди на шляху одержання кредиті

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

За даними офіційного сайту Національного банку України станом на 29 квітня 2011 року сільськогосподарські підприємства залучили 4,5 млрд. грн кредитних коштів на проведення весняної польової кампанії. Із загального обсягу залучених коштів 3,6 млрд. грн становлять банківські кредити і 923 млн. грн - товарні кредити. Протягом 2010 року сільськогосподарські підприємства залучили кредитів лише 1,8 млрд. грн, що на 2,7 млрд. грн менше, ніж протягом чотирьох місяців 2011 року, що свідчить про зростання довіри комерційних банків до сільськогосподарського виробника у вигляді надання йому кредитів та впровадження різноманітних кредитних програм саме для аграрного сектору економіки. На рисунку 2 проілюстровано стан сфери аграрного виробництва в Україні за останні 12 років [1].

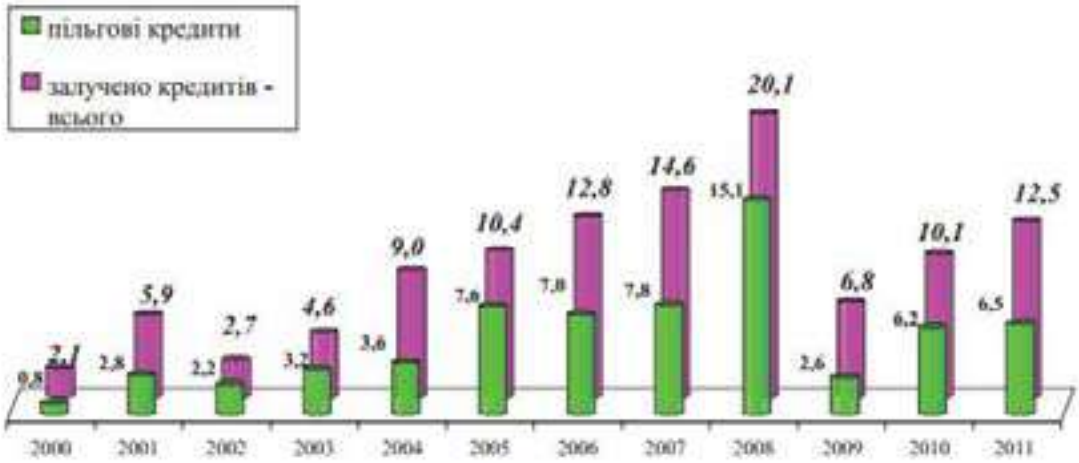

Рис. 2. Кредитування підприємств АПК України у 2000-2011 роках, млрд.грн

За даними рис. 2 можна побачити досить гнучку тенденцію залучених кредитних коштів, особливо після врожайного 2008 року спостерігається стрімкий спад у менш врожайному 2009 році, разом зі світовою фінансовою кризою, зробило аграріїв некредитоспроможними.

Проте у 2011 році, порівняно з 2009 роком, відбувається значне зростання суми кредитних коштів на 5,7 млрд. грн. Це зумовлено, так званим відшкодуванням витрат, які пов’язані із оплатою відсотків за

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

користування кредитами банків. На сьогодні головним завданням для уряду є створення таких умов, при яких сільськогосподарські підприємства могли б залучати кредитні кошти на пільгових умовах. Але при цьому не зникає необхідність пошуку учасниками аграрного ринку альтернативних джерел фінансової підтримки.

За даними Національного банку України у 2011 році залучили кредити 2421 підприємств АПК, з них 824 – на пільгових умовах. Станом на 18 листопада 2011 року у структурі кредитування сільськогосподарських підприємств переважали короткострокові кредити (до 1 року) – 8,5 млрд. грн. Середньострокові кредити (від 1 до 5 років) – 2 млрд. грн, і 1,5 млрд. грн – довгострокові кредити (більше 5 років) [3].

Для України цілком актуальна необхідність встановлення низьких відсоткових ставок за банківськими кредитами, наданих аграрним підприємствам. Аграрні підприємства мають сезонний характер виробництва, тривалий виробничий період, що зумовлює підвищену потребу в кредитних ресурсах з помірною вартістю .

Динаміка кредитного ринку Миколаївській області у 2011 р. показує поступове зростання загальної суми наданих кредитів, в середньому на 2,2% щомісяця. Всього за 9 місяців 2011 року загальна сума кредитних вкладень банків зросло на 18,9% і склала 9,7 млрд.грн.

Станом на 01.09.2011р. обсяг вимог за кредитами, наданими суб'єктам господарювання становить 5,52 млрд.грн.

Економісти відзначають випереджаюче зростання кредитування суб'єктів господарювання. За січень-вересень 2011 кредити суб'єктам господарювання зросли на 28,7%, і склали 5,52 млрд.грн.

Зростання відбулося за рахунок цільового кредитування підприємств господарств АПК (на 424,1 млн.грн) великими банками області.

За 2011 рік сільському господарстві було надано 1343,3 млн.грн., (зростання 46,1%) кредитних грошей.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Динаміка середньозваженої процентної ставки за кредитами в національній валюті у 2011 р. була нестабільною. Ставка коливалася від 15,7% річних у лютому до 21,2% у травні. З червня ставка середньозваженої відсоткової ставки за кредитами поступово знижується, і склала 16,1% річних у вересні.

З точки зору сільськогосподарських товаровиробників, головними при-
чинами, що негативно впливають на стан кредитування аграрної сфери, є ве-
ликий відсоток банку за кредит. Закладання майбутнього урожаю починається з осені попереднього року, а його отримання – в липні чи вересні. Через низькі ціни на сільгосппродукцію в цей період коштів вистачає тільки на покриття боргів, які з'являються під час посівної. Сільгоспвиробники з цієї причини стараються не брати кредити восени під закладання урожаю, щоб не платити великі відсотки банку – виробництва продукції рослинництва не буде впродовж майже 10 місяців, а за відсутності тваринництва ці відсотки платити взагалі немає чим. Кредити сільгоспвиробники вважають за краще взяти весною з метою економії на виплаті відсотків банку (за 4–5 місяців) і тому значний обсяг робіт переноситься на весняний період [2].

Висновки. Отже, розвиток фінансово-кредитних відносин в аграрній сфері повинен базуватися на ринкових засадах, але з елементами державного регулювання. Подолання існуючих перешкод щодо поліпшення та розширення кредитного забезпечення агроформувань потребує комплексного розв’язання проблеми і якісно нового підходу, якого все ще потребує сучасний український аграрний сектор. Численність варіантів сценаріїв адаптації й розбудови кредитної інфраструктури є визначальним фактором у
формуванні моделі економічного поступу агроформувань.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бюлетень Національного банку України - 2010.- №8(209). - Режим доступу: [Електронний ресурс]:http://www.bank.gov.ua/Publication/econom.htm

2. Гудзь О.Є. Фінансово-кредитна інфраструктура аграрної сфери України / О.Є. Гудзь // Економіка АПК. – 2009. – № 6. – С. 47-54.

3. Воронкова А.А. Проблеми банківського кредитування сільськогосподарських товаровиробників в Україні / А.А. Воронкова, Л.В. Куцина // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики.-2008.-№2(5).-С.33-37

4.Статистична інформація // Національний банк України // www.bank.gov.ua

УДК 657.6:004.9

ПРОБЛЕМИ АВТОМАТИЗАЦІЇ АУДИТУ В УКРАЇНІ

В.В. Гриб, студентка
Науковий керівник: старший викладач Костирко А. Г.
Миколаївський національний аграрний університет

В статті було проаналізувано основні проблеми автоматизації аудиту в Україні. Основну увагу приділено аналізу причин затримки розвитку ринку програмних продуктів для аудиту в Україні.

***Ключові слова**:* аудит, автоматизація, проблеми автоматизації, інформаційні технології, програмне забезпечення.

Актуальність проблеми. В період розвитку інформаційних технологій особливого значення набуває автоматизація аудиту. Практика проведення перевірок показує, що вдало підібране програмне забезпечення дозволяє суттєво скоротити витрати і час на проведення аудиту.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Загальні проблеми та вимоги до автоматизації аудиту були висвітлені в працях таких вчених, як: Болдуєва М. В., Сапоговську О. В., Гаденко А. Д., Кислу Т. Г., Король Г. О. та інших. Узагальнення цих робіт дає підстави стверджувати, що питання стосовно автоматизації аудиту досліджені в Україні недостатньо. Тому вивчення проблем автоматизації аудиту є актуальним та своєчасним.

Постановка завдання. Метою дослідження є узагальнення основних проблем автоматизації аудиту в Україні та розробка шляхів їх вирішення. Відповідно до поставленої мети було вирішено такі завдання:

1) досліджено стан ринку програмних продуктів для аудиту в Україні;

2) визначено проблеми адаптації іноземних програмних продуктів до відчизняних умов здійснення аудиту;

3) розроблено шляхи вирішення проблеми автоматизації аудиту в Україні.

У процесі дослідження були використані наступні методи: аналіз, синтез, узагальнення та систематизація.

Виклад основного матеріалу. Сучасний стан розвитку інформаційних технологій уже дозволяє використовувати комп'ютерні технології на всіх етапах аудиту: під час планування, здійснення тестів і процедур, документування результатів, оформлення аудиторського звіту і висновку. Тож, логічно очікувати активного розвитку спеціалізованих інформаційних систем автоматизації аудиторської діяльності та їх впровадження у діяльність вітчизняних аудиторських компаній. Ринок аудиторського програмного забезпечення в Україні тільки починає розвиватися.

Оцінюючи сьогоднішній рівень автоматизації діяльності вітчизняних аудиторів не можливо утриматись від тривожних роздумів про суттєве відставання в питаннях автоматизації їх діяльності. Так, незадовільний стан автоматизації у вітчизняному аудиті відмічає в своєму дослідженні відомий Карабаш Е.У.. Автор зокрема зазначає, що: «опросы и анкетирование относительно использования информационных систем в аудиторской деятельности свидетельствуют о том, что практикующие аудиторы и аудиторские фирмы пока еще в недостаточной степени используют специализированные программы для ведения аудита» [1].

І.Н. Бєлоусова та Ю. А. Сидорова в роботі також відмічають, що «…в Україні немає ліцензованих аудиторських програм». Це підтверджує і результат дослідження, проведеного А.Д. Гаденком під керівництвом Косминко М.В., які, досліджуючи в 2010 році питання проблеми автоматизації аудиту, відзначають,що «Досі в Україні не було програмного забезпечення власної розробки. Зараз з'явилась українська аудиторська програма «Івахненков & Катеньов Аудит» [2].

Заради справедливості, слід відмітити що, принаймні з 2009 р. на ринку програмного забезпечення України присутній вітчизняний програмний комплекс «Турбо Аудит» (розробник ТОВ «КУРС»). Проте вихід даної системи не набув широкого розголосу і цілком міг залишитись непоміченим.

Тож мусимо констатувати, що досі головними засобами автоматизації аудиторської діяльності в Україні все ще залишаються MS Word та MS Excel, використання яких також не дуже далеко вийшло за рамки калькулятора та друкарської машинки. Серед спеціалізованого аудиторського програмного забезпечення, яке становить завершені програмні продукти для продажу, можна назвати лише п'ять таких продуктів, а саме: програмний продукт "Асистент Аудитора" (розробник фірма "Сервіс-аудит"), програмний продукт "Помощник аудитора" (фірма "Гольдберг-аудит"), програмний продукт Abacus Professional, програмний комплекс "ЭкспрессАудит: ПРОФ".

Досі в Україні не було програмного забезпечення власної розробки. Втім, наскільки відомо, одна із харківських аудиторських фірм пропонує в Україні російський програмний продукт «IT Audit: Аудитор» та Аудит XP «Комплекс Аудит», що з'явилися на вітчизняному ринку в 2006 році [3].

На світовому ринку представлені програмні засоби різних типів, що використовуються в роботі аудиторів, які можна поділити на дві великі групи: пакети прикладних програм загального і проблемно-орієнтованого призначення, а також програми автоматизації управління аудитом. Такі програми використовуються протягом усього процесу аудиту. Хоча ніяке програмне забезпечення і не замінить самого аудитора, використовувати можливості спеціалізованого програмного забезпечення не тільки можна, але й просто необхідно.

Причинами затримки розвитку ринку інформаційних технологій аудиторської діяльності в Україні є такі:

1) недостатній рівень розвитку аудиторського ринку;

2) специфіка аудиторської діяльності, що полягає в неможливості повної формалізації процесу аудиту, необхідності формування професійного судження;

3) низький рівень комп'ютерної грамотності користувачів;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Для вирішення впливу цих факторів необхідно вивчати ринок програмних продуктів з автоматизації аудиту та можливості цих програм, які дозволять аудиторським фірмам визначити необхідність та можливість їх упровадження у свою діяльність.

4) збільшуються вимоги до рівня кваліфікації персоналу, необхідність додаткових витрат на навчання;

5) розробка аудиторського програмного забезпечення є досить складним процесом, який, до того ж, потребує значних фінансових витрат;

Збільшення частки витрат на розробку, впровадження інформаційних технологій та навчання персоналу є обов'язковою передумовою успіху проектів з автоматизації аудиту.

6) постає потреба в інформаційній безпеці підприємства;

7) обмежений доступ до певних інформаційних ресурсів підприємства;

8) відсутність чіткого розподілу обов'язків між працівниками.

Щодо шляхів подолання даних негативних проявів у вітчизняному аудиті, то тут слід говорити про необхідність загального покращення стану вітчизняного аудиту: підвищення конкурентноздатності та якості діяльності аудиторських фірм, підвищення рівня довіри до вітчизняних компаній та рівня їх доходності.

До несприятливих факторів, які в тім мають другорядне значення, слід віднести специфіку аудиторської діяльності, що полягає в неможливості повної формалізації процесу перевірки, застосування підприємствами, що перевіряються, різного програмного забезпечення. Заради справедливості, слід відмітити, що не так багато видів економічної діяльності підлягають повній формалізації і подальшій автоматизації.

На всіх етапах аудиту є достатньо вагомий перелік робіт, які можуть бути формалізовані, і за умови їх автоматизації здатні значно підвищити ефективність аудиторської діяльності [4].

До того ж Сухарева Л.О. та Мігуліна О.О. виділяють дві загальні проблеми автоматизації аудиту в Україні:

1) брак інформації про програмні продукти з автоматизації аудиторської діяльності;

2) невідповідність багатьох існуючих аудиторських програм українському законодавству.

Складність вирішення зазначених проблем за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення полягає в тому, що забезпечення доступу до інформаційно-довідникових систем зовсім не рівнозначно систематизації нормативної інформації, яка необхідна аудитору для перевірки.

Аудитору потрібна спеціалізована система добору інформації, яку повинні проводити фахівці-методологи, й інформацію, яка в ній циркулює, слід безперервно аналізувати. Сьогодні такої інформаційної системи на українському ринку поки не існує .

Більшість розробників програмного забезпечення для аудиторів вважають, що одним з напрямків розвитку автоматизації аудиту є перехід до міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) і збільшення обсягу аудиторських послуг у цій галузі.

Висновок. Узагальнюючи вищевикладене, слід зауважити, що сучасний рівень автоматизації аудиторської діяльності є таким, що не відповідає світовим тенденціям і залишає Україну і український ринок аудиторських послуг на поталу компаніям великої четвірки, а в недалекому майбутньому можливо і більш вертким російським аудиторським компаніям.

Існуючий стан зумовлений цілим комплексом факторів, кожен з яких хоч і не має вирішального значення, проте в сукупності вони формують несприятливу атмосферу для поглиблення рівня автоматизації аудиторської діяльності вітчизняних компаній, негативно впливають на стан вітчизняного аудиту і стримують його подальший розвиток.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Вирішення даних питань вимагає послідовної розробки і реалізації наступних заходів, направлених на:

— оздоровлення ринку аудиторських послуг шляхом створення добросовісного конкурентного середовища та витіснення компаній, що займаються недобросовісною конкуренцією;

— підвищення доходності вітчизняних аудиторських фірм, наприклад, шляхом впровадження АПУ правил і рекомендацій щодо ціноутворення на ринку аудиторських послуг, встановлення мінімальної вартості послуг;

— визнання необхідності автоматизації діяльності вітчизняних аудиторів та відповідний перегляд вимог щодо компетенцій, якими має володіти сучасний аудитор, включення до їх числа знань і навиків використання спеціалізованих інформаційних систем і технологій;

— розробка і затвердження Аудиторською палатою технічних вимог і параметрів, яким має відповідати програмне забезпечення, призначене для автоматизації аудиторської діяльності, що полегшить і здешевить їх розробку для ІТ-компаній, зменшить їх ризики та відповідно здешевить кінцевий програмний продукт для вітчизняних аудиторів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гаденко А.Д. Проблеми автоматизації аудиту [Електронний ресурс] / Гаденко А.Д. — Режим доступу: http://www.rusnauka.com/16_ADEN_2010/Economics/68196.doc.htm

2. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: видання 2010 року, частина 1 / пер. з англ. : Ольховська О. Л., Селезньов О. В., Зєніна О. О., Гик О. В., Бендер С. Г. – К. : МФБ, АПУ, 2010. – 842 с.

3. Сухарева Л. О. Проблемні аспекти автоматизації аудиту в Україні [Електронний ресурс] / Сухарева Л.О., Мігуліна О.О. — Режим доступу: nbuv.gov.ua.

4. Болдуєв М. В. Концептуальні підходи автоматизації аудиту внутрішнього контролю суб’єкта господарювання / Болдуєв М. В. // Прометей. – 3 (33).

УДК 657. 6: 504 (477)

ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ ТА ЗДІЙСНЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО АУДИТУ А УКРАЇНІ

Ручинська О.О., ***студентка***

Науковий керівник: Костирко А.Г., старший викладач

Миколаївський національний аграрний університет

У статті проаналізовано проблема розвитку та здійснення екологічного аудиту як самостійного виду незалежного контролю.

Ключові слова: екологічний аудит, економіка, екологія, екологічна політика, екологічна безпека, екологічний ризик.

Актуальність проблеми. Охорона навколишнього природного середовища, збереження та раціональне використання природних ресурсів, екологічний контроль набувають найвагомішого значення та пріоритетності у зовнішній та внутрішній політиці більшості держав світу, у тому числі й України. Це пов'язано з тим, що активізація життєдіяльності суспільства, стрімкий розвиток науки та сучасних технологій, їх використання, споживання природних запасів сировини, земель та природних копалин, а у деяких випадках і безгосподарність керівництва окремих підприємств, спричиняють погіршення екологічної ситуації в країні, призводять до техногенних катастроф.

У зв'язку з цим потрібна система певних заходів та механізмів їх здійснення щодо охорони навколишнього середовища, контролю за його станом та поліпшенням екологічної ситуації. Тому проблема розвитку та здійснення екологічного аудиту є сьогодні актуальною.

Аналіз досліджень та публікацій. Дослідженню зазначених проблем присвячені праці вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема В. Борисова, Т. Галушкіна, А. Гетьман, В. Крутякова, Л. Максимова, Є. Мішеніна, У. Федунік та інших. Проте їх праці лише означили існування

проблеми, яка потребує конкретизації, подальшого дослідження та практичного застосування.

Мета статті. Дослідження та аналіз проблеми впровадження екологічного аудиту у практичну діяльність та розробка практичних рекомендацій щодо перспектив розвитку екологічного аудиту в Україні.

Виклад основного матеріалу. Вагоме значення екологічного аудиту підтверджує той факт, що Всесвітній банк та Європейський банк реконструкції та розвитку вважають його здійснення обов'язковим елементом оцінки діяльності компаній та інших структур, яким надаються позики та кредити, внаслідок чого зменшується ризик їх неповернення через втрати, пов'язані з нанесенням шкоди навколишньому середовищу, здійсненням заходів щодо його охорони та відновлення. Тому для створення сприятливого інвестиційного клімату в Україні слід прагнути до виконання міжнародних та європейських норм у сфері екології. Відсутність систематизованої екологічної звітності підприємства у складі його річного фінансового звіту — це додатковий негативний чинник можливості залучення інвестицій (у тому числі іноземних) та кредитів, який зменшує достовірність оцінки та реальної вартості акцій акціонерних товариств. Підтвердженням актуальності запровадження обов'язковості подання екологічних звітів підприємствами України у складі річної звітності є доповідь «Звітність компаній про природоохоронну діяльність», опублікована ще в 1994 р. у межах програми ООН [2].

Відмінність екологічного аудиту від екологічного контролю насамперед полягає в тому, що екологічний аудит є видом професійної підприємницької діяльності. Якщо правовим наслідком здійснення екологічного контролю є прийняття управлінських та інших рішень (зокрема, заборона екологічно некоректної діяльності, притягнення до відповідальності порушників, відкриття фінансування певної діяльності тощо), то екологічний аудит відіграє допоміжну роль при прийнятті рішень, причому не лише органами виконавчої влади чи місцевого

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

самоврядування, а й юридичними чи фізичними особами, в першу чергу - суб'єктами господарювання, які замовляють екологічний аудит.

Основними чинними законодавчими актами, які слід враховувати при організації та здійсненні екоаудиту, є такі: Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 26 червня 1991 р. (із наступними змінами і доповненнями); Закон України «Про екологічну експертизу» від 9 лютого 1995 р. (із наступними змінами і доповненнями); Закон України «Про охорону атмосферного повітря» (із наступними змінами та доповненнями); Закон України «Про зону надзвичайної екологічної ситуації» від 13 липня 2000 р.; Закон України «Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000—2015 роки» від 21 вересня 2000 р.; Постанова Верховної Ради України «Про затвердження Порядку обмеження, тимчасової заборони (зупинення) чи припинення діяльності підприємств, установ, організацій і об'єктів у разі порушення ними законодавства про охорону навколишнього природного середовища» від 29 жовтня 1992 р. [2].

У Законі України «Про екологічний аудит» визначено, що *екологічний аудит* — це незалежний вид діяльності, який включає перевірку господарюючих суб’єктів, пов’язаних із забезпеченням екологічної безпеки, раціональним використанням та відтворенням природних ресурсів, захистом і конкурентоспроможністю об’єкта аудиту та його інвестиційною привабливістю [1].

Об’єктами екологічного аудиту можуть бути: суб’єкти господарювання, діяльність яких впливає на навколишнє середовище; об’єкти природних ресурсів, які надаються у користування або підлягають приватизації; екологічні ситуації, що склались на певних територіях; проекти планів або програм будівництва чи ліквідації об’єктів; інвестиційні проекти; кредитні угоди тощо. Виконавцями такого виду

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

контролю повинні бути незалежні аудиторські фірми з питань екології та аудитори з екологічних питань.

Проблема розвитку та здійснення екологічного аудиту в Україні, на думку фахівців, пов'язана з вирішенням двох ключових питань, а саме:

- проведенням екологічного аудиту діяльності господарюючих суб'єктів з позицій дотримання екологічного законодавства, оцінкою проектно-кошторисної документації та екологічної ефективності управління суб'єктом господарювання;
- врахуванням екологічних аспектів при аудиті фінансової звітності.

Основними видами послуг екоаудиту можуть бути:

- здійснення прогнозної та фактичної експертної оцінки у вартісному виразі екологічних наслідків діяльності господарюючого суб'єкта;
- екологічне та економічне обгрунтування запровадження ресурсозберігаючих і природоохоронних технологій та обладнання;
- еколого-економічна оцінка ризику здійснення інвестиційних проектів;
- оцінка збитків та інших втрат, екологічних наслідків від аварій, техногенних катастроф, стихійного лиха;
- оцінка ефективності природоохоронної діяльності господарюючих суб'єктів;
- оцінка та моніторинг екологічних аспектів при приватизації державних підприємств;
- експертиза адміністративної діяльності та управлінської політики господарюючих суб'єктів з питань екології;
- аудиторський супровід виводу підприємства з експлуатації;
- аудиторський захист корпоративних інтересів;
- оцінка програм ресурсозбереження;
- інші екоаудиторські послуги [2].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Слід звернути увагу на те, що як і при будь-якому аудиті, екоаудит має свої ризики, основний з яких полягає у невідповідній оцінці екологічних питань (ситуацій). Причинами можуть бути недостатність інформації або аудиторських процедур; шахрайство керівництва або персоналу; неправильна інтерпретація аудитором отриманих даних; ризик вибіркової перевірки; дуже стислі строки здійснення екоаудиту; застосування невідповідних методів перевірки. Вважається, що суттєвий вплив екологічного ризику притаманний підприємствам хімічної, нафто- та газодобувної, фармацевтичної, металургійної, гірничодобувної галузей, а також сфері комунального господарства.

Аудитор самостійно приймає рішення про суттєвість впливу екологічних питань на фінансову звітність клієнта та необхідність виконання додаткових спеціальних процедур. При цьому слід керуватись рекомендаціями міжнародного стандарту аудиту (МСА) 1010 «Розгляд питань, пов’язаних з охороною довкілля, при аудиторській перевірці фінансової звітності», оскільки аналогічного національного нормативу не прийнято. Згідно зі ст. 49 Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища" в Україні здійснюється добровільне і обов’язкове страхування на випадок шкоди, заподіяної внаслідок забруднення навколишнього природного середовища та погіршення якості природних ресурсів. У зв’язку з цим аудитор повинен отримати дані про існуючий (або раніше чинний) страховий поліс підприємства щодо страхового покриття екологічних ризиків його діяльності, перевірити правильність страхових платежів та розрахунків, а також чи повністю покриває страховка екологічні ризики [3].

Суттєвою проблемою є оцінка екологічних зобов’язань. Це пов’язано з тим, що в одних випадках зобов’язання є безпосереднім побічним продуктом основної діяльності підприємства (наприклад, гірничодобувна або нафто- і газодобувна галузі), а в інших — виникають у результаті

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

недотримання норм екологічного законодавства, що призводить до компенсації завданої шкоди, виплати юридичних витрат, штрафів тощо.

Для здійснення аудиторської перевірки потрібна надійна інформаційна база, неодмінною умовою якісного та повного формування якої є облік природоохоронної діяльності підприємства. На жаль, жоден із чинних нормативних документів з питань обліку в Україні не висвітлює цієї проблеми. Проте витрати на охорону навколишнього середовища деяких підприємств та їх екологічні зобов'язання є суттєвими та впливають на їх фінансові результати, загальну економічну стабільність. Тому доречно виділити в класах 8 «Витрати за елементами» та 9 «Витрати діяльності» Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій самостійні рахунки «Витрати на екологію» та «Витрати на охорону навколишнього середовища» відповідно, а клас 6 «Поточні зобов'язання» доповнити рахунками «Екологічні зобов'язання» та «Розрахунки за страхуванням екологічних ризиків».

Екологічний аудит здебільшого забезпечує підприємству не тільки екологічну, а й економічну безпеку. Систематичне проведення екологічного аудиту може запобігти банкрутству підприємства, зменшити витрати на ліквідацію непередбачуваних наслідків екологічної політики [4].

Висновок. Екологічний аудит покликаний стати важливим інструментом реалізації конституційних прав громадян на безпечне довкілля та екологічну безпеку на рівні окремих підприємств, територій і держави в цілому. Нормативно-правове забезпечення певним чином охопили лише стадію організації екологічного аудиту: порядок складання кваліфікаційних іспитів і отримання сертифікатів, ведення Реєстру екологічних аудиторів та юридичних осіб, що мають право на здійснення екологічного аудиту, але поки що залишається поза увагою сам процес здійснення екологічного аудиту [5]. Немає затверджених тарифів еколого-

аудиторської діяльності, що призводить до наявності перегинів як в один, так і в інший бік, у встановлені вартості еколого - аудиторських послуг. Таким чином, для подальшого розвитку екологічного аудиту в Україні нагальними для вирішення є питання подолання «прогалини» у нормативно-правовому забезпеченні функціонування такого аудиту. З цією метою, на нашу думку, доцільно активізувати роботу законодавчої та виконавчої гілок влади, залучивши до відповідних розробок вітчизняних екологічних аудиторів, які вже мають певний практичний досвід роботи у цій сфері, а також напрацювання передового світового досвіду.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про екологічний аудит» від 24.06.2004 № 1862-IV
2. Електронний ресурс: http://www.virtual.ks.ua/students/4334-environmental-audit-in-ukraine.html
3. Закон України від 25.06.91 №1264-XII "Про охорону навколишнього природного середовища"
4. .Басанцов, І. В. Екологічний аудит в Україні: актуальність, проблемні питання та напрями удосконалення / І. В. Басанцов, О. С. Пантелейчук // Механізм регулювання економіки. – 2010. – № 1. – С. 38-46.
5. Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням: Підручник [Текст] / За заг. ред. д.е.н., проф.. Л.Г. Мельника та к.е.н., проф.. М. К. Шапочки. – Суми: ВТД —Університетська книга, 2005. – 758 с.

УДК 657.6(477.73)

АНАЛІЗ СТАНУ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В МИКОЛАЇВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

М.А. Собіна, бакалавр

Науковий керівник: старший викладач Костирко А.Г.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті досліджено сучасний стан аудиторської діяльності в Миколаївській області. Визначено основні проблеми та перспективи подальшого розвитку.

Ключові слова: аудит, обов'язковий аудит, ініціативний аудит.

Постановка проблеми. Сучасна економіка України характеризується розвитком та удосконаленням ринкових відносин, інтеграції, глобалізації та приватизації, а також обмеженням матеріальних та фінансових ресурсів, зростанням ролі контролю за виробництвом, зміною законодавства, підривом довіри до інформації. Дані проблеми викликали об'єктивну необхідність незалежного професійного фінансового контролю за діяльністю фірми та її результатами.

Основною передумовою аудиту є взаємна зацікавленість підприємства (фірми) в особі його власників (акціонерів), держави в особі податкової адміністрації і самого аудитора в забезпеченні реальності та достовірності обліку і звітності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Великий внесок в розробку теоретичних основ і методологічних підходів удосконалення аудиторських перевірок та аудиторського контролю в цілому внесли провідні вчені-економісти: М.Т. Білуха, А. Білоусов, В.Г. Гетьман, М.Я. Дем'яненко, В.П. Завгородній, Г.Г. Кірейцев, М.В. Крапивко, Б.Ф. Усач та інші вчені.

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз аудиторської діяльності в Миколаївській області та виявлення можливих напрямків його перспективного розвитку.

Виклад основного матеріалу досліджень. Розвиток аудиту сягає сивої давнини. Як вважають більшість дослідників, ще у Китаї в 700 р. до нашої ери існувала посада генерального аудитора, котрий був гарантом чесності державних службовців. Є історичні свідчення того, що в третьому тисячолітті до нашої ери аудит існував у таких рабовласницьких державах, як Єгипет, Вавилон, Рим, Греція. У цих країнах призначали аудиторів (чиновників казначейства) для контролювання рахівництва в конкретних володіннях, провінціях.

Проте, згідно історичних джерел, першим документально зафіксованим випадком проведення незалежного аудиту спекулятивної діяльності акціонерних товариств вважається крах "Південно-морської компанії" у Великій Британії у 1720р.

Наслідки промислової революції, такі як розширення підприємств, зростання обсягів випуску продукції, створення акціонерних товариств і відокремлення акціонерів від процесу господарювання викликали необхідність обов'язкового подання фінансової звітності всіма такими компаніями, і ця звітність має бути підтверджена незалежним експертом, ревізором, аудитором.

В Україні з розвитком ринкової економіки, виникненням підприємств недержавних форм власності, діяльність яких потребує незалежного економічного контролю, 22 квітня 1993р. було ухвалено Закон України „Про аудиторську діяльність". За цей проміжок часу в Україні сформовано систему незалежного аудиту подібну країнам з ринковою економікою. Інфраструктура, забезпечення та функціонування цієї системи продовжують удосконалюватися [2].

Тож, проаналізуємо стан розвитку аудиторської діяльності в Миколаївській області за 2008-2011 роки.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Відповідно до рис.1 можна відмітити поступове зменшення надання аудиторських послуг в Миколаївській області. У 2011 році порівняно з 2008 роком кількість замовлень зменшилася на 67%.

Причинами такого різкого зменшення замовлень можуть бути зменшення підприємств, для яких аудит є обов'язковим та зростання вартості, через що зменшується кількість ініціативних замовлень.

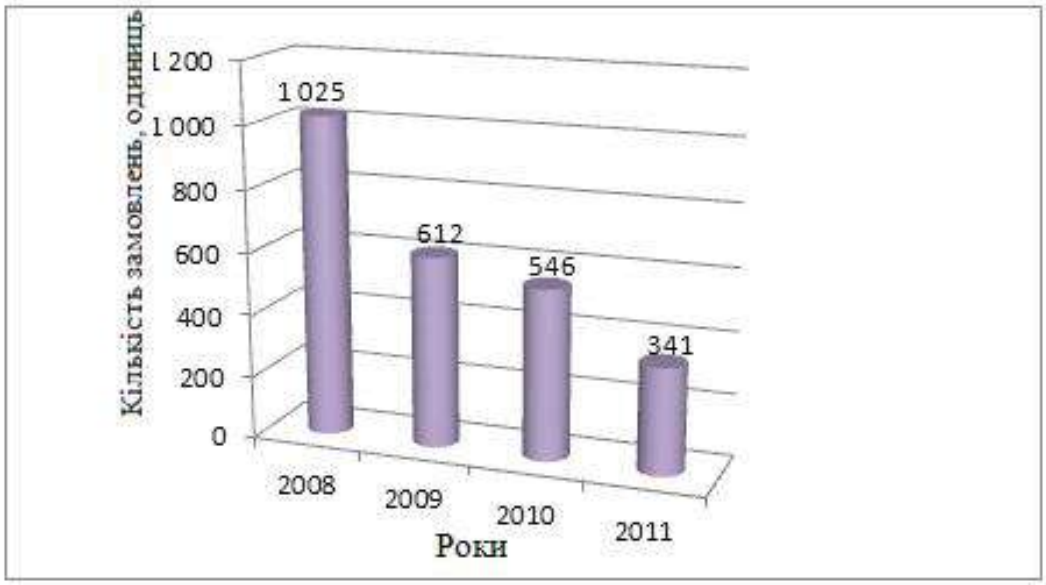

Рис.1 Кількість наданих аудиторських послуг в Миколаївській області*

** Побудовано за даними [3]*

Відповідно до класифікації за ініціативою здійснення аудит може бути обов'язковим, коли він передбачений чинним законодавством, і підприємство з метою перевірки фінансово-господарської діяльності запрошує аудиторів, та ініціативним (добровільним), якщо він проводиться за замовленням зацікавленого партнера, і за ініціативою клієнта та не передбачений законодавством. Характер і масштаби такої перевірки залежать віл бажання клієнта.

Згідно статті 8 Закону України «Про аудиторську діяльність» проведення аудиту є обов'язковим:

1) підтвердження достовірності та повноти річної фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності відкритих акціонерних товариств, підприємств - емітентів облігацій, професійних учасників ринку

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

цінних паперів, фінансових установ та інших суб'єктів господарювання, звітність яких відповідно до законодавства України підлягає офіційному оприлюдненню, за винятком установ і організацій, що повністю утримуються за рахунок державного бюджету;

2) перевірки фінансового стану засновників банків, підприємств з іноземними інвестиціями, відкритих акціонерних товариств (крім фізичних осіб), страхових і холдингових компаній, інститутів спільного інвестування, довірчих товариств та інших фінансових посередників;

3) емітентів цінних паперів при отриманні ліцензії на здійснення професійної діяльності на ринку цінних паперів[1].

Проведення аудиту є обов'язковим також в інших випадках, передбачених законами України.

*Рис.2 Аудит фінансової звітності в Миколаївській області**

**Побудовано за даними [3]*

Аналізуючи рис.2 можна відмітити поступове зменшення як обов’язкового, так і ініціативного аудитів. У 2011 році порівняно з 2008 роком кількість замовлень на проведення обов’язкового аудиту скоротилася на 271 замовлення, а ініціативного – на 23.

Отже, однією з гіпотез такої ситуації є зменшення підприємств, для яких проведення аудиторських перевірок є обов’язковою умовою функціонування, або зміна ними форми господарювання. З метою

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

визначення причин необхідним є поглиблення дослідження даного питання.

Відповідно до даних табл. 1 можна зробити висновок, що завдання з надання впевненості по всім видам економічної діяльності у Миколаївській області протягом досліджуваного періоду поступово скорочуються.

Таблиця 1

Завдання з надання впевненості за формами господарювання в Миколаївській області

Показники	Роки							
	2008		2009		2010		2011	
	Кількість замовлень, одиниць	Питома вага, %	Кількість замовлень, одиниць	Питома вага, %	Кількість замовлень, одиниць	Питома вага, %	Кількість замовлень, одиниць	Питома вага, %
Завдання з надання впевненості, всього, в тому числі:	473	100,0	338	100,0	250	100,0	139	100,0
державні підприємства	1	-	1	0,3	2	0,8	-	-
комунальні підприємства	7	-	1	0,3	1	0,4	1	0,7
інші види підприємств	-	-	-	-	-	-	12	8,6
публічні (відкриті) акціонерні товариства	176	37,2	114	33,7	131	52,4	77	55,4
приватні (закриті) акціонерні товариства	187	39,5	117	34,6	53	21,2	12	8,6
товариства з обмеженою відповідальністю	62	13,1	61	18,0	38	15,2	27	19,4
інші види господарських товариств	13	2,7	5	1,5	8	3,2	5	3,6
об'єднання громадян, профспілки, благодійні організації та інші подібні організації	-	-	3	0,9	3	1,2	3	2,2
Інші організаційно – правові форми	35	7,4	36	10,7	14	5,6	2	1,4

** Побудовано за даними [3]*

Найбільше зменшилась кількість замовлень приватних (закритих) акціонерних товариств та товариств з обмеженою відповідальністю. Їх питома вага у 2011 році становила відповідно 8,6 та 19,4%. Аудит даних

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

товариств є найбільш коштовним, що, можливо, і є однією з головних причин зменшення кількості замовлень.

Доречно також проаналізувати середню вартість одного замовлення.

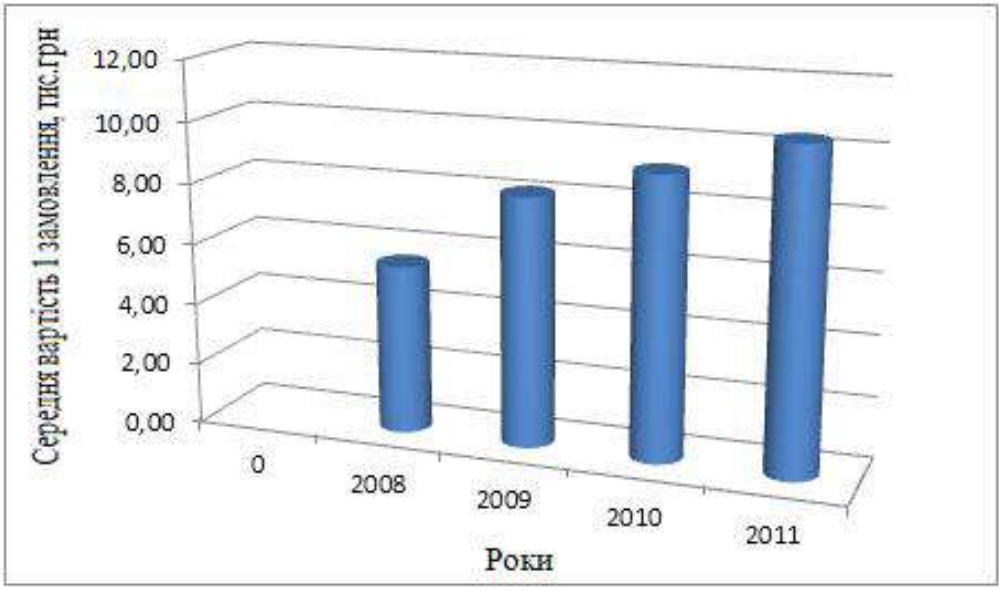

Рис.3 Динаміка середньої вартості одного замовлення в Миколаївській області*

* *Побудовано за даними [3]*

Попри зменшення кількості замовлень середня вартість одного замовлення поступово зростає внаслідок як попиту, так і інфляційних процесів.

Висновки. Аналізуючи динаміку аудиторських перевірок в Миколаївській області можна відмітити обернену залежність між кількістю замовлень та середньою вартістю одного замовлення. Значне скорочення аудиторських послуг вказує на нестабільність та недосконалість даного ринку. На особливу увагу заслуговують питання подальшого розвитку та реформування нормативів регулювання аудиторської діяльності, згідно з досвідом провідних країн світу, що являються запорукою динамічного та продуктивного розвитку аудиту України в майбутньому.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України “Про аудиторську діяльність” від 22 квітня 1993 р.
2. Редько О. Аудиторські послуги в Україні: перші кроки до ринку / О.Редько // Бухгалтерський облік і аудит. — 2008. — № 11. — С. 48 — 55.
3. Електронний ресурс: http://apu.com.ua/

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 330.322:631.11

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Шарандак Вікторія, студентка

Науковий керівник:старший викладач Костирко А. Г.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто основні напрями вдосконалення інвестиційної діяльності в аграрному секторі економіки України. Визначено шляхи підвищення інвестиційної привабливості у сільському господарстві та заходи, що сприятимуть зміцненню та підвищенню рентабельності сільськогосподарського виробництва.

***Ключові слова*:** інвестиції, інвестиційна привабливість, агропромисловий комплекс, аграрний сектор економіки.

Актуальність дослідження. Галузь сільського господарства має потужний інвестиційний потенціал, що вплине на подальший розвиток аграрного сектору економіки України.

Першочерговим завданням є збільшення виробництва та підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору, збільшення експорту сільськогосподарської продукції, вдосконалення механізмів реалізації та захисту прав громадян на землю, а також створення привабливих умов для розвитку соціальної сфери села.

Для реалізації цих завдань і потрібні іноземні інвестиції, що на сьогодні надходять в економіку нашої країни поки що в недостатньому обсязі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми підвищення інвестиційної привабливості та пошук можливостей виходу із кризового стану вітчизняного аграрного сектора висвітлені у працях Андрійчука В.Г., Балабанова І. Г., Вініченко І.І., Гайдуцького П.І. , Губського Б.В., Дулішнього М. І., Іваницьцої Г. Б., Микитюка В.М., Пересади А.А., Саблука П.Т., Трегобчука В.М., Юрчишина В.В. та ін..

Метою дослідження є аналіз сучасного стану та обґрунтування шляхів підвищення інвестиційної привабливості підприємств аграрного сектору.

Виклад основного матеріалу. Інвестиції – це багатоаспектний цілеспрямований внесок капіталу в різних його формах на основі укладених контрактів між договірними сторонами з метою компенсації інвестиційних коштів і отримання прибутку [4].

Згідно з даними Міністерства аграрної політики та продовольства України, основними галузями агропромислового комплексу України є: землеробство; тваринництво; технічне забезпечення агропромислового комплексу; харчова та переробна промисловість; ветеринарна медицина; рибне господарство; насінництво та розсадництво; садівництво, виноградарство і виноробство; розвиток сільських територій; контроль якості.. В останні роки відбулася деякі зміни інвестиційних пріоритетів у АПК. Основний приріст інвестицій було спрямовано в сільське господарство, особливо у тваринництво.

Розвиток високотехнологічних галузей агропромислового комплексу, створення нових і реконструкція потужностей харчової і переробної промисловості є одним з найбільш пріоритетних напрямів у сфері залучення іноземних інвестицій в аграрний сектор України.

Отже, важливого значення набуває підвищення інвестиційної привабливості аграрної сфери АПК. Інвестиційна привабливість підприємства це його інтегральна характеристика як об’єкта потенційного інвестування з точки зору наявного стану, можливостей розвитку, обсягів і перспектив отримання і розподілу прибутку, ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості підприємства, ділової активності та рентабельності [6].

При здійсненні оцінки інвестиційної привабливості вітчизняних сільськогосподарських підприємств необхідно урахувати нестабільність економічної ситуації в Україні, використовуючи при цьому відповідні

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

методики. На наш погляд, на увагу заслуговує пропозиція М.В. Вовк [2] щодо доцільності проведення оцінки інвестиційної привабливості за методом прогнозування й дисконтування грошових потоків, який базується на одному з основних принципів фінансової теорії: вартість активів дорівнює скоригованій поточній вартості грошових потоків.

Оцінка інвестиційної привабливості сільськогосподарського підприємства передбачає здійснення всебічного фінансового аналізу його діяльності при якому потрібно враховувати показники: норма прибутковості капіталу, рентабельність основної діяльності, коефіцієнт ліквідності, коефіцієнт фінансової стійкості [1].

До основних причин, які стримують здійснення активізації інвестиційних процесів в нашій країні, насамперед належать нестача у підприємств достатніх сум власних коштів та висока вартість ресурсів, які залучаються. Основні причини цього – сезонність виробництва, тривалість періоду обігу капіталу, велика залежність від ґрунтових та погодних умов тощо [3].

На сьогодні основними видами джерел інвестицій сільськогосподарських формувань є: власний прибуток, кредити комерційних банків, пільгове кредитування, кошти, виділені на реалізацію державних та регіональних цільових програм, пільгове оподаткування, кошти страхових компаній та іноземні інвестиції.

З метою забезпечення комплексного підходу до формування сприятливого інвестиційного клімату в Україні, активізації інвестиційної діяльності в аграрному секторі економіки Міністерством економіки України, Міністерство аграрної політики та продовольства України, обласні Держадміністрації розробили низку нормативно-законодавчих документів. У межах своїх повноважень Міністерство аграрної політики та продовольства України організовує виконання актів законодавства і здійснює систематичний контроль за їх реалізацією [5].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Державне регулювання діяльності у сфері аграрної політики здійснюється на основі Стратегій розвитку регіонів України. Згідно з положеннями Стратегій розвитку, розроблено Програми розвитку інвестиційної діяльності в областях регіонів України з використанням SWOT-аналізу.

Використання SWOT- аналізу дає змогу визначити сильні та слабкі сторони стосовно розвитку сільського господарства і перероблення сільгосппродукції. До сильних сторін можна віднести: багатопрофільність сільськогосподарського комплексу; повернення права власності на землю селянам; становлення фермерських господарств; наявний досвід господарювання в колективних господарствах; наявність матеріальної бази для харчової промисловості.

Сприятливими чинниками для формування стабільного інвестиційного клімату є :

- створення сучасних регіональних кластерів,
- розвиток виробництва екологічно чистої продукції,
- розвиток садівництва, рибного господарства, конярства, вівчарства.

До слабких сторін можна віднести:

- низьку ефективність сільського господарства;
- дефіцит обігових коштів;
-різке скорочення кількості функціонуючих колективних сільськогосподарських підприємств;
- значне зменшення енергонасиченості у сільському господарстві;
- недостатнє запровадження інтенсивних технологій;
- ризиковані природні умови ведення сільського господарства;
- дрібнотоварне сільгоспвиробництво;
- неефективне використання сільгоспугідь;
- занепад сировинної бази (скорочення площ посіву технічних культур, зменшення поголів'я, ін.);

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

- несприятливе співвідношення цін на сільгосппродукцію та товари матеріально-технічного забезпечення сільського господарства;

- екологічні чинники (посуха, вимерзання врожаїв, затоплення посівів тощо).

Внаслідок реалізації заходів Програми розвитку інвестиційної діяльності, поліпшиться інвестиційний клімат в областях України, що активізує інвестиційну діяльність, створить умови для зростання надходжень інвестицій в економіку області. Розвиток комплексів і галузей сільського господарства, зокрема харчової і переробної промисловості, за допомогою SWOT-аналізу є одним із пріоритетних напрямів розвитку областей у сфері економіки. Заходи, передбачені Програмою щодо сприяння інвесторам та організації механізмів інвестування, спрощення дозвільних процедур, спрямовані на підвищення інвестиційної привабливості області та різке збільшення надходжень інвестицій.

Діяльність інвесторів в аграрному секторі економіки представлена великою кількістю компаній, які, незважаючи на фінансово-економічну кризу, сьогодні є найстабільнішою складовою економіки нашої держави. Однією з провідних фінансово-інвестиційних компаній України, що успішно працює на вітчизняному та міжнародному ринках є АТ «Українська фінансова група», яка разом із партнерами інвестувала у економіку країни понад 120 млн. дол., загальний обсяг інвестицій у об'єкти промислового та сільськогосподарського виробництва, що входять до пакету пріоритетних проектів АТ УФГ, перевищує 100 млн. дол. Нині УФГ продовжує пошук на міжнародному ринку перспективних інвесторів і залучення їх до співпраці з українськими виробниками, забезпечує консалтинг, комплексне обслуговування інвестиційних проектів у різних галузях промисловості та сільського господарства України. На сьогодні Європейський банк реконструкції і розвитку (ЄБРР) є комплексним інвестором в економіку країни, зокрема впроваджує проекти в аграрному секторі та переробній промисловості.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Особливо важливими є зусилля ЄБРР у вирішенні проблеми нестачі обігового капіталу в аграрному секторі, середньо та довготермінового кредитування сільгоспвиробників, створення прозорого зернового ринку, зокрема створення відповідної інфраструктури. Актуальним завданням у напрямі подальшого розвитку сільськогосподарської галузі є розвиток інфраструктури експорту сільськогосподарської продукції, мінімізація витрат у разі експорту, вихід сільськогосподарських підприємств на нові ринки збуту.

Ринок інвестицій найбільшою мірою виявляється через політику кредитування банками, сільськогосподарські підприємства кредитуються переважно комерційними банками. Водночас кредитування капітальних вкладень комерційними банками має серйозні вади: високі відсоткові ставки на кредит; надання засобів на порівняно короткий період. Це стримує розвиток сільського господарства і не сприяє ефективному використанню ресурсів. Визначення шляхів покращення фінансування інвестиційних проектів аграрних підприємств за рахунок кредитних ресурсів особливо важливе в умовах важкого економічного стану багатьох аграрних підприємств.

Інвестиції повинні надходити не лишень у виробництво, але і в технології, в науку. Необхідно залучати іноземний капітал для переведення агропромислового виробництва на сучасну технологічну базу. Сільське господарство має бути визначене як пріоритетна галузь для інвестицій у наукові дослідження. На сьогодні недостатньо інвестиційних ресурсів, спрямованих на інноваційну діяльність, розвиток технічної бази сільськогосподарського виробництва. Ефективність інвестиційної політики щодо технічного оновлення сільськогосподарських підприємств на інноваційній основі та вдосконалення структури їх машинно-тракторного парку, комплексне формування інфраструктури ринку технічних засобів на регіональному і галузевому рівнях є важливим фактором залучення інвестицій в аграрний сектор економіки. Інвестиційні ресурси дають змогу

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

здійснювати технічне переоснащення, освоювати випуск конкурентоспроможної продукції, як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Висновки. Основним в державному регулюванню інвестиційної діяльності в сільському господарстві України є фінансова підтримка агропідприємств і підприємств сільгоспмашинобудування, цінова, антимонопольна політика, розвиток інфраструктури аграрного ринку тощо.

З метою активізації інвестиційної діяльності та зростання інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств, перш за все, необхідно забезпечити на державному рівні формування сприятливого ринкового середовища, яке б сприяло зростанню інвестицій.

Що також дозволило б суб'єктам господарювання розширювати інвестиційні можливості для оновлення основного капіталу і його нарощування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вініченко І.І. Інвестиційна діяльність аграрних підприємств : монографія / І.І. Вініченко. □ Донецьк : Юго-Восток, 2010. □ 444с.

2. Вовк М.В. Організаційно-економічний механізм формування інвестиційної привабливості аграрних підприємств / М.В. Вовк // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва. Серія «Економіка АПК і природокористування». □ 2009. □ №12. □ С.135 □ 139.

3. Кожемякіна М.Ю. Інвестиційне забезпечення як основа розвитку аграрної економіки України / М.Ю. Кожемякіна // Економіка АПК. □ 2009. □ № 12. □ С. 68-73.

4. Коршик Л.В. Управление инвестиционными рисками в предпринимательской деятельности аграрного сектора экономики / Л.В. Коршик // Науковий вісник Луганського національного аграрного університету / за ред. В.Г. Ткаченко. □ Луганск : Елтон-2010. □ №16. □ С. 216-219.

5. Мазур Є. Аграрні підсумки 2010 / Є. Мазур // Агробізнес сьогодні. □ 2010. □ № 27. □ с. 16-19

6. Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: економічна / За заг. ред. д.е.н. В.В. Дємєнтьєва. □ Донецьк: ДВНЗ «ДонНТУ». □ Вип. 37-3. □ 2009.

7. Інвестиційна підтримка науково-дослідної діяльності аграрних підприємств Житомирської області. [Електронний ресурс] / З.Б. Янченко // Ефективна економіка. □ 15.11.2011 р – Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=764

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК: 65.021.32:336.025.2

ЗАСТОСУВАННЯ ТЕОРІЇ НОВОГО ДЕРЖАВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПРИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

А.В. Тирсенко, студентка

Науковий керівник: старший викладач Костирко А. Г.

Миколаївський національний аграрний університет

Представлено концепцію нового державного менеджменту як ключову парадигму сучасного державного управління. Визначено витоки, передумови появи цієї течії в науковій думці, окреслено переваги й недоліки її застосування в практиці державного управління. З'ясовано можливість застосування НДМ у сфері державного фінансового контролю.

Ключові слова: державна діяльність, новий державний менеджмент, державний внутрішній фінансовий контроль, ефективність, внутрішній аудит.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день Україна потребує чіткої системи державного управління, в якій діяльність державних органів спрямовуватиметься на отримання реального результату за умови мінімізації витрат державних коштів. В останні роки створено підґрунтя для реалізації такого завдання, науковою базою котрих стала концепція нового державного менеджменту (далі – НДМ). Безперечно, далеко не в кожній сфері положення концепції та її практичні рекомендації реалізуються ефективно, що доводить досвід країн, котрі запроваджували положення НДМ. Утім, сьогодні ще існують сфери, в яких екранізуються всі недоліки й переваги державного управління та котрі потребують нових підходів до порівняння витрат і результатів. І однією з таких сфер є державний фінансовий контроль [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Стосовно наукового підґрунтя концепції НДМ зазначимо, що існує досить багато праць західних учених із даної тематики. Натомість вітчизняні науковці

практично не досліджували теорій НДМ на предмет доцільності їх застосування в практиці державного управління.

Постановка завдання. Метою даної статті є аналіз передумов виникнення й запровадження основних положень НДМ у теорію і практику державного управління, а також дослідження особливостей їх застосування під час модернізації систем фінансового контролю та аудиту в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. У традиційному розумінні інституціями, котрі мають відповідати перед суспільством за досягнення національних цілей, є державні органи, від яких очікується, що вони як провідники державної політики діятимуть ефективно. Водночас у переважній більшості країн діяльність державних органів характеризується як далека від ефективної. Владні інституції залежать від політики, забюрократизовані, часто корумповані та демонструють «монополістичну» поведінку, а їхні службовці перевантажені дріб'язковими завданнями, їм постійно не доплачують, оскільки їхня винагорода не залежить від реального результату діяльності. Все це призводить до порушення вимог результативності й ефективності державної діяльності. Тому було прийнято просте й досить сміливе рішення – модернізувати державний сектор та передати частину його повноважень приватному на конкурсних засадах. Саме цей підхід лежить у основі НДМ.

Необхідність запровадження нового підходу до державного управління – НДМ – зумовлена вузькими місцями такого управління, а саме: ворожим сприйняттям населенням позицій уряду (через корупцію, надмірні витрати, роздутий державний апарат тощо), обмеженнями держбюджету та імперативами глобалізації. Ідеологічною платформою стала концепція неолібералізму, причому в найрадикальніший моделі англосаксонських країн, де ця концепція якраз була апробована.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

У сучасному трактуванні державного управління переважає діяльнісний підхід, у якому розкрито засади державної діяльності й діяльності державних службовців. Державна діяльність є процесом досягнення національних цілей і завдань через державні організації. Отже, державна діяльність має найбільшою мірою відповідати очікуванням і сподіванням переважної частини суспільства, бути провідником національних інтересів, визначати та реалізувати стратегію невпинного, стабільного й інноваційного зростання, не порушуючи при цьому соціальної рівноваги.

В нашій країні склалися передумови для застосування інструментарію НДМ. Більшість населення не сприймає певних рішень політиків і посадовців, які, на його думку, є корупціонерами та не піклуються про людей. Державний апарат є вкрай роздутим і неефективним, а ресурси державного правління в аспекті застосування адміністративних методів – вичерпаними. Особливої уваги потребує сфера державних фінансів: без дієвої системи контролю останніх проведення реформ із метою поступового переведення економіки країни на рейки інноваційного розвитку не можливе.

Поряд з концепцією нового державного менеджменту існує ціла низка схожих теорій, які об’єднувались, пересікались, розподілялись і утворювали також все нові напрями. Наприклад, такі як: теорія угоди з надання державних послуг, теорія виконавчого менеджменту тощо. Адже постійно виникають певні проблеми з їх ефективним впровадженням, - вороже ставлення, дефіцит фінансів, корумпованість та ін. Зародження НДМ відбулось у 80-х роках XX століття і одразу ж цю теорію було розповсюджено по таким країнам, як Франція, Великобританія, Італія, Пакистан, Нова Зеландія, Німеччина і зразу ж її почали широко використовувати у практиці. Основні положення її такі:

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

- отримати від процесу державного управління вимірюваний результат за чітко встановлений період;
- скорочення штату службовців;
- корпоратизація служб;
- приватизація об'єктів державної власності;
- жорстке присікання корумпованості;
- висока адміністративна потужність;
- реальне вимірювання результатів;
- економія державних коштів;
- раціональний розподіл ролей і обов'язків;
- чіткість, прозорість і зрозумілість тощо.

Але більшість сприймали і сприймають дану концепцію вороже. Звичайно, це не панацея, але ж ніхто не говорить про повну реструктуризацію чи перебудову. Мова йде лише про вдосконалення вже існуючих та закоренілих теорій, які вже віджили своє і потребують вдосконалення [2].

На сьогодні вітчизняна система державного внутрішнього фінансового контролю не досягає мети, яка полягає в економному, ефективному, результативному й прозорому управлінні державними фінансами, бо не діє як єдина система, а існує у формі відокремлених ланок, отже, лише частково враховує основні принципи систем, що діють у європейських країнах. Однією з ключових проблем української системи державного фінансового контролю є її невідповідність європейській моделі публічного внутрішнього фінансового контролю (Public Internal Financial Control – PIFC).

При застосуванні у сфері державних фінансів НДМ не обмежується лише урядовим рівнем або, як це випливає з PIFC, внутрішніми видами діяльності уряду. Концепція НДМ містить такі обов'язкові для належного врядування елементи, як зовнішній аудит, котрий здійснює сертифікацію рахунків держави (фінансовий аудит),

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

та оцінку державної політики й програм (аудит адміністративної діяльності або аудит результативності). Втім, згідно з концепцією НДМ, і цього не достатньо, оскільки без інспектування (фінансових ревізій) та боротьби з фінансовими шахрайствами навіть така модель не позбавлена істотних ризиків, отже є недосконалою. Кожна система має бути гнучкою, щоб максимально враховувати зміни й виклики середовища, тому вона повинна містити ревізії як інструмент виявлення фінансових шахрайств і схем злочинного використання державних ресурсів.

PIFC як складова НДМ була розроблена Європейською Комісією (1990-ті) для країн-претендентів на вступ до ЄС. Ця концепція використовується країнами, що намагаються розвинути власні системи державного внутрішнього контролю та побудувати належні системи національного державного управління й фінансового контролю та аудиту.

Найбільша увага тут приділяється процедурам попереднього і поточного контролю, який спрямований на з'ясування причин порушень, їх попередження тощо. Подібний контроль проводиться Міністерством фінансів, певними місцевими органами.

Натомість в Україні переважає ретроспективний (подальший) контроль, частка якого становить близько 70% та котрий здійснюється у формі інспектування (ревізії), має фіскальний характер та за підходами Євросоюзу не належать до PIFC, оскільки не вписується в базове поняття відповідальності керівника. Лише незначна частка контрольних заходів припадає на попередній і поточний контроль. Частину таких контрольних заходів здійснюють Міністерство фінансів, головні розпорядники бюджетних коштів (лінійні міністерства) й місцеві фінансові органи – на стадії складання проектів бюджетів, при розгляді бюджетних запитів і паспортів бюджетних програм, органи Державного казначейства – на етапах реєстрації зобов'язань і оплати

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

рахунків. Утім, левова частка контрольних заходів припадає на ревізії й перевірки, що їх проводять різні інспекційні органи.

Такий контроль спрямований здебільшого на виявлення правопорушень і притягнення винних до відповідальності, а не на оцінку результатів управління державними фінансами. Тому інспектування, що проводиться через два-три й більше років після управлінського рішення або події, не здатне активно сприяти нівелюванню загроз чи найкращому використанню вже втрачених можливостей для досягнення мети в минулому, а в багатьох випадках унеможливлює усунення фінансових порушень та їх наслідків, через що держава й суспільство втрачають значні ресурси. А повернути втрачені кошти й майно, навіть у разі доведення злочинності дій певних посадових осіб, вдається не завжди.

Усвідомлюючи потребу в кардинальному перетворенні національної системи державного внутрішнього фінансового контролю (ДВФК), підвищенні прозорості діяльності державних органів, зміцненні їх інституційної спроможності й функціональної ефективності, уряд України розробив Концепцію розвитку держаного внутрішнього фінансового контролю та затвердження плану заходів щодо її реалізації до 2017 року. В документі вказано загальні напрями організації та функціонування державного внутрішнього фінансового контролю. Крім цього Президентом України було прийнято Програму економічних реформ. Будемо сподіватись, що ці та інші заходи допоможуть нам модернізувати систему державних фінансів, посилити фінансовий контроль використання бюджетних коштів, запровадити ефективний моніторинг фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки та багато інших пунктів.

Запровадження PIFC передбачає застосування стандартів внутрішнього контролю й внутрішнього аудиту. Ефективність моделі

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

PIFC досягається за рахунок спрощення існуючих структур і створення результативнішої системи внутрішнього контролю, яка братиме до уваги національні особливості країни [3].

В нашій країні велике значення має модернізація системи державних фінансів, до завдань якої віднесено прозорості державних фінансів і результативності управління ними; посилення фінансового контролю цільового й ефективного використання бюджетних коштів; приведення внутрішнього аудиту в секторі державного управління у відповідність зі стандартами ЄС; посилення інституційної ролі Міністерства фінансів щодо контролю органів, котрі займаються доходами й видатками; запровадження ефективного моніторингу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки. Розв'язання цих завдань не можливе без європейської моделі PIFC.

Із уведенням у дію з 1 січня 2011 р. нового Бюджетного кодексу України, було створене право підґрунтя для реалізації інноваційних змін у бюджетному процесі. Так, дістали чіткіше визначення відносини, пов'язані з контролем дотримання бюджетного законодавства, та питання відповідальності за його порушення. Абсолютно новим є те, що нова редакція кодексу чітко визначає обов'язковість запровадження в органах державного сектору базових компонентів європейської моделі PIFC – внутрішнього контролю й внутрішнього аудиту. Відтак персональну відповідальність за запровадження та ефективне функціонування цих компонентів покладено на керівників усіх рівнів – від головного розпорядника (міністра, голови органу, тощо) до розпорядників нижчого рівня й навіть керівників окремих підрозділів установи. Але наступним кроком має бути створення належного рівня організаційно – методичного забезпечення запровадження внутрішнього аудиту в органах державного сектору. Цим заходам повинні передувати кардинальні

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

зміни в ідеології, підходах до роботи, що є ключовими завданнями під час реформування.

Треба зауважити, що за характером реформування державного управління запровадження нового державного менеджменту, як моделі PIFC, у деяких європейських країнах можна порівняти з революцією. Так, Франція почала ці реформи ще у 1996 р. Кілька років поспіль обговорювалася необхідність прийняття нового бюджетного законодавства, працювали робочі групи, готувалися законопроекти. Та лише після особистого висловлення Президента Франції на користь змін так званий органічний закон набрав велику кількість прихильників і був прийнятий у серпні 2001 р. у рекордно стислий термін [4].

Отже, зробимо певні висновки. В Україні відбуваються глибокі економічні зміни, відбувається докорінне руйнування колишнього механізму управління економікою, його заміна ринковими методами господарювання. Об'єктивні труднощі пов'язані з руйнуванням однієї системи управління і незавершеністю, фрагментарністю побудови іншої. Україна, що стала на шлях реформ, зіштовхується з безліччю проблем. Одна з них – непрофесіоналізм у сфері управління, переважання некваліфікованих керівників усіх рівнів. Тому необхідно шукати якісь шляхи щодо вирішення існуючих проблем. Таким шляхом може стати впровадження нового державного менеджменту, який вже активно використовується у багатьох країнах світу. І слід пам'ятати, що все в наших руках. Будемо діяти та звичайно ж сподіватись, що наші зусилля не будуть марними, а певні кроки матимуть конкретну віддачу.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Скібіцька Л.І., Скібіцький О.М. Менеджмент. Навч посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 416 с.

2. Іванілов О. С.,Економіка підприємства: підручник. - К.: Центр учбової літератури, 2008. – 376 с.

3. Іваницька О.М, Чумакова І.Ю. Теорія нового державного менеджменту та її застосування при модернізації державного фінансового контролю / О. М. Іваницька, І. Ю. Чумакова // Фінанси України. - №5, 2011. – с. 68-77

4.Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна державна: Програма економічних реформ на 2010-2014 роки. [Електронний ресурс] — Режим доступу: www.pravda.com.ua.

УДК 657.6:507(477)

РОЗВИТОК ЕКОЛОГІЧНОГО АУДИТУ В УКРАЇНІ

Т.О. Чернозуб, бакалавр факультету менеджменту

Науковий керівник: Костирко А.Г.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто теоретичні та методичні основи екологічного аудиту, окреслено його завдання та напрями розвитку. Проаналізовано досвід формування системи екологічного аудиту за кордоном і в Україні, обґрунтовано необхідність його застосування в сучасних ринкових умовах.

Ключові слова: екологічний аудит, сталий розвиток, Положення ЕМА8, екологічний менеджмент, довкілля.

Постановка проблеми. Реалізація державної стратегії сталого розвитку України й окремих її регіонів передбачає комплекс заходів щодо державного регулювання природокористування і стимулювання природоохоронної діяльності шляхом проведення цілеспрямованої соціально-економічної, фінансової та податкової політики в умовах ринкових відносин. Мова йде про гармонізацію економічних та екологічних інтересів розвитку, включення понять "екологічні блага " і "екологічний добробут " до системи економічних відносин. Важлива роль при цьому належить аналізу, узагальненню і використанню наявного у цій сфері зарубіжного досвіду, зокрема в галузі екологічного аудиту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розгляду питань екологічного аудиту тією чи іншою мірою присвячені праці вітчизняних (Т.П. Галушкіна, С.І. Лебедевич, Л.І. Максимів, О.Л. Михайлюк, В.М. Навроцький, А.А. Садеков, Ю.М. Саталкін, В.Ф. Семенов, В.Я. Шевчук і ін.) та зарубіжних (А. Ендрес, Н.В. Пахомова, І.М. Потравний, К. Ріхтер, Т.В. Сергєєва, Г.П. Сєров, В.Л. Сидорчук, С.С. Тимофеєва і ін.) вчених.

Метою статті є обґрунтування необхідності застосування екологічного аудиту в сучасних ринкових умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. В Україні система екологічного аудиту знаходиться в стадії активного формування. Стримуючим моментом упродовж тривалого періоду була відсутність необхідної правової бази, нерозробленість нормативних і методичних документів. Перші спроби застосування процедури екоаудиту на основі аналізу закордонного досвіду були здійснені в 1992 р. Важливим кроком для розвитку екологічного аудиту в Україні стало прийняття Закону України "Про екологічний аудит" (24 червня 2004 р.). Цей Закон визначає основні правові й організаційні засади здійснення екологічного аудиту і спрямований на підвищення екологічної обґрунтованості та ефективності діяльності суб'єктів господарювання. В Україні організація державного регулювання діяльності у сфері екологічного аудиту стосується компетенції природоохоронних органів.

Під екологічним аудитом розуміють документально оформлений системний незалежний процес оцінювання об'єкта екологічного аудиту, що включає збирання і об'єктивне оцінювання доказів для встановлення відповідності визначених видів діяльності, законів, умов, системи управління навколишнім природним середовищем та інформації з цих питань вимогам законодавства України про охорону навколишнього природного середовища та іншим критеріям екологічного аудиту [2].

Сьогодні Україна переживає нову фазу розвитку екологічного аудиту. Це визначається значною мірою потребами практики. Так, низка українських підприємств, що має вихід на міжнародні ринки, змушена проводити міжнародну погоджену процедуру екологічного аудиту й одержувати відповідний сертифікат з екологічної безпеки виробництва і продукції.

Загалом система екологічного аудиту в Україні розвивається за такими напрямами:

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

а) як один із видів діяльності на ринку робіт і послуг природоохоронного призначення. Такі роботи і послуги підлягають сертифікації. Тому метою проведення екологічного аудиту є підвищення ефективності процедур екологічного оцінювання, екологічного контролю, видачі дозволів для різних видів діяльності, здатних спричинити потенційно негативний вплив на стан довкілля;

б) як аудит природокористування. Він одержав розвиток поки що лише у сфері надрокористування, пов'язаного зі специфікою "гірського" виробництва, небезпекою життєдіяльності як на рівних ландшафтах, так і в підземних умовах. Очевидно, що в перспективі система екологічного аудиту охопить й інші сфери природокористування (водогосподарську діяльність, рекреаційну діяльність, лісове господарство та ін.).

в) третім напрямом аудиту вважається екологічний аудит. Цей напрям застосування екологічного аудиту в Україні розроблено найменше, хоча багато проблем соціально-економічної й екологічної незбалансованості зароджуються саме на регіональному і місцевому рівнях.

До *основних завдань у сфері екологічного аудиту* з урахуванням міжнародної практики можна віднести:

- одержання достовірної інформації про діяльність суб'єктів господарювання у сфері природокористування й охорони довкілля;
- сприяння суб'єктам господарської діяльності в самостійному регулюванні своєї екологічної політики, формуванні пріоритетів із здійсненням запобіжних заходів, спрямованих на виконання і дотримання екологічних вимог, норм і правил;
- створення інструментів реалізації основних напрямків регулювання природокористування;
- інтегрування діяльності у сфері охорони довкілля з іншими сферами діяльності.

Аналіз міжнародного досвіду свідчить про широке практичне застосування процедури екологічного аудиту як засобу одержання й

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

оцінки екологічної інформації про підприємство чи інший господарський об'єкт. Метою екологічного аудиту є вироблення коригувальних заходів для прийняття рішень щодо покращання природоохоронної діяльності на різних рівнях управління: від керівництва підприємством, організацією до органів державної влади на рівні міста, адміністративного району, області.

Спочатку екологічний аудит застосовувався в економічно розвинених країнах як засіб захисту інтересів підприємницьких структур. Він був спрямований на зниження рівня ризику для довкілля і здоров'я людей, а також на регулювання заходів у сфері охорони навколишнього середовища. До початку 90-х років багато комерційних банків використовували екологічний аудит з метою попередження ризиків неплатежів за позиками. Такі ризики були зумовлені незадовільною організацією природоохоронної діяльності підприємствами-позичальниками. Наприклад, Світовий банк та Європейський банк реконструкції і розвитку використовує екологічний аудит для оцінювання діяльності компаній, які вони фінансують. Рішення цих банків про виділення інвестицій приймається з урахуванням дотримання вимог екологічного аудиту.

Окремі автори визначають *екологічний аудит* як вид підприємницької діяльності екологічних аудиторів чи екологічних аудиторських організацій щодо здійснення незалежного кваліфікованого аналізу й оцінки господарської діяльності, яка впливає на довкілля, і розроблення рекомендацій щодо зниження негативного впливу на довкілля і здоров'я населення [1].

Необхідно враховувати, що сьогодні існують різні методичні підходи до виконання процедури екологічного аудиту. У світовій практиці відомі такі основні стандарти екологічного менеджменту й екологічного аудиту:

- британський стандарт B8 7750 Інституту стандартів Великобританії;
- стандарт C8A2 750-94 Канадської асоціації стандартів;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

- міжнародний стандарт з екологічного менеджменту, розроблений Міжнародною організацією зі стандартизації - 180 серія 14001;
- міжнародний стандарт 180 19011 "Керівництво з аудиту систем менеджменту якості і/або систем екологічного менеджменту".

Основні принципи і положення екологічного аудиту отримали розвиток у Керівництві Європейського Союзу з екологічного аудиту.

Європарламент і Рада Європи ввели у дію "Правила добровільної участі організацій у міжнародній системі екологічного менеджменту та аудиту Європейської Спільноти". Цей документ від початку був призначений для компаній (зокрема для малих і середніх підприємств), які здійснюють промислову діяльність, і поширювався на підприємства, які знаходяться на території ЄС. У 2001р. переглянута версія цього документа (скорочено ЕМА8 11:2001) передбачала поширення його дії на підприємства, установи й організації інших галузей, зокрема, підприємства лісового господарства, сільського господарства, комунальні тощо. Оновлена версія ЕМА8 III:2009, яка набула чинності з січня 2010р., замінивши попередню версію (ЕМЛ8 11:2001) поширюється не тільки на підприємства, установи, організації всіх галузей економіки, але й має статус міжнародного документа, дія якого поширюється на всі країни світу.

Метою введення ЕМА8 було сприяння покращанню екологічних показників діяльності промислових підприємств шляхом залучення їх до процесу активного екологічного менеджменту. Ці правила передбачають зниження впливів на довкілля до рівня, що відповідає застосуванню економічно обґрунтованої і кращої з доступних технологій.

Необхідно зазначити, що кількість підприємств, зацікавлених у запровадженні ЕМА8, неухильно зростає.

До останнього часу є також дискусійним питання про узгодження ЕМА8 з міжнародним стандартам І8О 14001. У табл.1. наведено основні відмінності між цими документами.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Розвиток і поширення процедури екологічного аудиту за кордоном зумовлені, головним чином, жорсткістю екологічного законодавства, уніфікацією вимог і стандартів у сфері торгівлі, кредитної і фінансової політики. Широке запровадження екологічного менеджменту і екологічного аудиту зумовлено за кордоном двома основними причинами:

1. екологічні показники стають усе більш вагомим чинником конкурентної боротьби;
2. посилюються економічні й адміністративні санкції за порушення вимог законодавства у сфері охорони довкілля.

Таблиця 1

Основні розбіжності між ЕМА8 та І8О 14001 *

Аспекти, що аналізуються	І8О 14000	ЕМА8
Дія,ступінь охоплення	Повсюдно	Повсюдно
Екологічна заява для громадськості	Необов'язково	Обов'язково
Структура екологічного менеджменту	Логічна і сувора	Не досить детальна
Цільова група	Усі організації	Усі організації
Набуття чинності державними акредитованими екологічними інспекторами	Немає	Є
Екологічні аспекти вироблених товарів та послуг	Є	Немає
Вимоги аудиту	Відповідають системи екологічного менеджменту критеріям екологічного аудиту	Оцінка природоохоронної діяльності і системи екологічного менеджменту

* Побудовано за даними [3].

Можна виділити такі вигоди від запровадження екологічного аудиту на підприємствах:

- поліпшення маркетингу, стабілізація і зростання конкурентоспрможності;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

- скорочення внутрішніх витрат, можливість визначення і використання потенціалу економії;
- можливість поєднати охорону довкілля з економічною вигодою;
- забезпечення відповідності природоохоронної діяльності вимогам екологічного законодавства і довготермінове гарантування екологічної безпеки;
- створення чітких організаційних структур у сфері охорони довкілля;
- очікування підтримки з боку державних органів і надання відповідних (наприклад, економічних) пільг.

Висновок. Процеси інтегрування світової економіки потребують узгодження всієї сукупності елементів вітчизняної та світової господарських систем, зокрема й екологічного аудиту. Тому перед вітчизняними спеціалістами постає завдання: враховуючи особливості національного екологічного аудиту, максимально наблизити його структуру і зміст до світових стандартів. Це сприятиме створенню єдиного внутрішнього ринку Європи та покращанню співпраці України з іншими європейськими країнами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖРЕЛ

1. Борисова В. А. Екологічний аудит як механізм регулювання впливу на довкілля / В.А. Борисова // Держава та регіони. ─ 2002. ─ №4. ─ С.44-49.
2. Закон України "Про екологічний аудит" // Відомості Верховної Ради України. ─ 2004. ─ № 45.
3. Семенова В.Ф. Екологічний менеджмент: навчальний посібник / за ред. В. Ф. Семенова. ─ Київ: Центр навчальної літератури. ─ 2004. ─ 407 с.
4. Пелиньо Л. М. Екологічний аудит як вагомий інструмент підвищення ефективності діяльності підприємств лісового сектору економіки в умовах конкурентного середовища / Л.М. Пелиньо // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.- техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. ─ 2007. ─ С. 41-44.

УДК 336.025.2

СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМКИ РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

Вельховацька К.О., студентка

Науковий керівник: асистент Саваріна І.П.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто сучасний стан системи державного фінансового контролю в Україні, узагальнено основні недоліки такої системи, розглянуто проблеми та необхідність вдосконалення, запропоновано шляхи реформування фінансового контролю.

Ключові слова: фінансовий контроль, державний фінансовий контроль, система державного фінансового контролю, система державного внутрішнього фінансового контролю.

Постановка проблеми. Зміна внутрішнього фінансового ладу, політичного й економічного курсу України у напрямку інтеграції до міжнародного простору повинні супроводжуватися докорінною перебудовою управлінських функцій держави, в тому числі контрольних.

Недооцінка ролі фінансового контролю є однією з причиною кризових явищ, що відбуваються у нашій державі протягом останніх років. Існування об’єктивної потреби створення дієвої, ефективної та життєздатної фінансової системи, і як наслідок покращення рівня фінансової дисципліни, що забезпечить зменшення кількості бюджетно-фінансових порушень, породжує необхідність звернути увагу на вирішення проблемних питань у сфері функціонування системи державного фінансового контролю в Україні.

Таким чином, питання посилення і реформування державного фінансового контролю залишаються актуальними і сьогодні у зв’язку з не вирішенням ряду як теоретичних, так і практичних питань.

Державний фінансовий контроль є однією з важливих функцій державного управління, оскільки є інструментом реалізації фінансової політики держави, забезпечує процес формування і ефективного використання фінансових ресурсів держави для досягнення поставлених нею цілей у сфері фінансів. Він спрямований на виявлення будь-яких відхилень від узгоджених стандартів законності, доцільності й ефективності управління фінансовими ресурсами та власністю держави, а в разі виявлення таких відхилень забезпечує своєчасне вжиття відповідних коригувальних і запобіжних заходів. Тому від ефективності системи державного фінансового контролю залежить економічне і політичне благополуччя нації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження в сфері розвитку системи державного фінансового контролю України проводили багато вітчизняних науковців та практиків. Так, зокрема В.Ф. Піхоцький [4] досліджував суть і роль системи державного фінансового контролю для забезпечення ефективного використання фінансових ресурсів держави та їх цільового використання для забезпечення соціально-економічного розвитку держави. Н.Б. Ярошевич [6] розглядав пріоритетні напрями державного фінансування системи фінансового контролю в Україні. О.Є. Бавико [1] розглядав загальні питання організації системи державного фінансового контролю. В працях С. В. Ермішова [3] розглянуті проблемні питання вдосконалення концепцій державного внутрішнього фінансового контролю. С.О. Діденко [2] дослідив економічну роль державного фінансового контролю у забезпеченні сталих темпів розвитку національної економіки. Л. Приходченко [5] розглядала питання підвищення дієвості системи контролю, визначила його роль, методи застосування в контексті забезпечення ефективності державного управління.

Виклад основного матеріалу. Державний фінансовий контроль визначається як різновид фінансового контролю, що здійснюється

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

відповідними органами державного фінансового контролю, полягає у встановленні фактичного стану справ щодо дотримання вимог чинного законодавства на підконтрольному об'єкті, спрямований на забезпечення законності, фінансової дисципліни і раціональності в ході формування, розподілу, володіння, використання та
відчуження активів, що належать державі, а також використання коштів, що залишаються у суб'єкта фінансових правовідносин у зв'язку з наданими пільгами за платежами до бюджетів чи державних позабюджетних фондів та кредитів, отриманих під гарантії Кабінету Міністрів України.

Держаний фінансовий контроль здійснюють Верховна Рада, Кабінет Міністрів, Національний банк, Міністерство фінансів, Фонд державного майна, Рахункова палата, Державна податкова служба та інші державні органи згідно з чинним законодавством. До органів внутрішнього фінансового контролю належать: Державна фінансова інспекція та органи внутрішнього відомчого контролю – контрольно-ревізійні підрозділи міністерств та інших центральних органів виконавчої влади.
Об'єктами державного фінансового контролю є підконтрольні об'єкти, що беруть участь у формуванні, розподілі, володінні, використанні та відчуженні активів, що належать державі, коштів, що залишаються у їх розпорядженні у зв'язку з наданими пільгами за платежами до бюджетів чи державних позабюджетних фондів та отриманням кредитів під гарантії Кабінету
Міністрів України, а також операції, що проводяться підконтрольними об'єктами з такими активами.

Предметом державного фінансового контролю є безпосередньо активи, що належать державі, у формуванні, розподілі, володінні, використанні та відчуженні яких бере участь підконтрольний об'єкт, а також кошти, що залишаються у розпорядженні підконтрольного об'єкта у зв'язку з наданими пільгами за платежами до бюджетів чи державних

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

позабюджетних фондів, кредити, отримані під гарантії Кабінету Міністрів України, а також нормативно-правова діяльність підконтрольних об'єктів.

На сьогодні система ДФК знаходиться в процесі радикального реформування і докорінної перебудови. Перш ніж перейти до розгляду напрямів такого реформування необхідно розглянути діючу систему, критично проаналізувати її складові та шляхом узагальнення існуючих недоліків, довести необхідність її реформування.

Наявність порушень свідчить про низьку ефективність системи державного фінансового контролю та безвідповідальне ставлення з боку багатьох розпорядників бюджетних коштів.

Сучасні тенденції в українському суспільстві зумовлюють необхідність вирішення важливого питання – вдосконалення організації фінансового контролю, оскільки офіційні дані Державної фінансової інспекції та Рахункової палати України свідчать про масові порушення фінансової дисципліни (табл. 1).

Таблиця 1.

Дані про перевірені підприємства, у яких виявлено фінансові порушення за 2009-2011 рр.

Показники	Роки		
	2009	2010	2011
Кількість підприємств, установ і організацій, охоплених ревізіями, перевірками державних закупівель та комісійними перевірками	15635	15335	14333
Кількість підприємств, установ і організацій, в яких виявлено фінансові порушення	15118	14640	13488

Проведені ДФІ контрольні заходи засвідчили те, що і надалі має місце негативна практика незаконного та нецільового використання державних ресурсів. Такі порушення фінансово-господарської дисципліни

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

у 2011 році виявлено у більше ніж половині з перевірених об'єктів контролю.

Загалом протягом 2011 року виявлено порушень, які призвели до втрат фінансових і матеріальних ресурсів, на загальну суму понад 35,1 млрд. грн. Провівши аналіз виконання Державного бюджету України, можна стверджувати, що він не виконується як за доходами, так і за видатками. Доходи державного бюджету у 2011 році становили 240 млрд. 615,2 млн. грн, або 96,5% запланованого обсягу (249 млрд. 251,6 млн. грн). Видатки державного бюджету проведені в сумі 303 млрд. 588,7 млн. грн., або 93,5% плану (324 млрд. 785,1 млн. грн.).

З року в рік аудиторами Рахункової палати виявляється все більше фактів порушень і недоліків при адмініструванні та справлянні доходів державного бюджету. У 2009 році відбулися порушення на суму 6,39 млрд. грн., 2010 – 14,71 млрд. грн., 2011 – 21,5 млрд. грн.

На основі проведеної оцінки сучасного стану державного фінансово контролю в Україні можна стверджувати, що система державного фінансового контролю, яка побудована в Україні, не забезпечує належного рівня фінансово-бюджетної дисципліни як загалом у державі, так і на регіональному рівні зокрема. Це є наслідком низки проблем, які створюють тенденції до зростання кількості та обсягів основних фінансових порушень.

По-перше, необхідно зазначити, що термінологічний апарат та базові питання державного фінансового контролю розроблені недостатньо. Як свідчить світовий досвід, система дієвого державного фінансового контролю має складатися з двох незалежних, але однаково важливих частин: внутрішнього державного фінансового контролю і незалежного зовнішнього. У нашій державі спостерігаються спроби штучного об'єднання внутрішнього і зовнішнього фінансового контролю або їх субпідпорядкування, що пояснюється нерозумінням суті питання. А це в свою чергу породжує існування низки інших проблем.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

По-друге, недосконалість та суперечливий характер чинного законодавства і нормативно-правових актів породжує можливості по-різному трактувати та розцінювати фінансові операції, показники господарської та бюджетної діяльності.

Внаслідок безсистемності у законодавчій сфері в Україні спостерігається розбалансована система контролюючих органів та дублювання їх обов'язків. Зокрема, нині в Україні фінансовий контроль здійснюють численні не пов'язані між собою органи: Рахункова палата, Міністерство фінансів (Державне казначейство), Державна податкова адміністрація, Державна митна служба, Міністерство економіки, Державна комісія з цінних паперів і фондового ринку, Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг, Національний банк, Пенсійний фонд, Фонд державного майна, Державний комітет фінансового моніторингу та інші.

Також слід відзначити, що переважна більшість контрольно-перевіркових процедур має фіскальний характер, а практично здійснюється у вигляді перевірок і ревізій. Ці методи не дають запобігти існуванню негативних явищ чи усунути причини їх виникнення, а лише констатують фінансові порушення.

Більше того, сучасний державний фінансовий контроль, як урядовий, так і парламентський, не поширюється на доходи Державного та місцевих бюджетів. В Україні такі функції покладені на податкову службу, що є неправомірним. Податкова служба контролює сплату податків, правильність розрахунків і має відповідно власні функції. Підтверджують такий висновок і статистичні дані. Останніми роками збільшується недоотримання податків та зборів, як основних інструментів наповнення дохідної частини державного бюджету.

Треба визнати, що система фінансового контролю практично не виконує попереджувально-профілактичної функції. Вона здебільшого констатує порушення, але в ній відсутні інструменти для їх попередження.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Це говорить про наявність проблеми переважання заходів подальшого (наступного) контролю.

Сьогодні також спостерігається недостатньо продумане впровадження заходів та форм фінансового контролю, що застосовуються у зарубіжних країнах, до національної фінансової системи.

Ще однією проблемою є слабка взаємодія ДФІ з правоохоронними та судовими органами (зволікання судів з розглядом справ, безпідставне звільнення від відповідальності правопорушників, несвоєчасне інформування органів ДФІ про передачу до органів виконавчої служби постанов про притягнення правопорушників до адміністративної відповідальності). Більше того, суми штрафів, які призначають згідно із законодавством, значно менші, ніж обсяги бюджетних коштів, які держава втрачає через зловживання відповідальних посадових осіб.

Остання, але не за важливістю, – проблема кадрів органів державного фінансового контролю, стандарти їхньої діяльності, заробітна плата, умови праці та оплати відряджень ускладнюють залучення кваліфікованих працівників в органи урядового контролю. Через низьку заробітну плату на роботу залучаються робітники низької кваліфікації, є проблеми і в організації професійної підготовки та перепідготовки кадрів відповідно до нових стандартів бухгалтерського обліку. Зрозуміло, що контролерів та аудиторів потрібно навчати, а можливості для цього надто обмежені.

Тому, з огляду на потребу високопрофесійного управління з боку держави у сфері фінансових відносин з метою підвищення ефективності та результативності, прозорості, бачимо, що система державного фінансового контролю в Україні дійсно потребує реформування.

Детальне вивчення науково-практичних напрацювань в сфері ДФК і його реформування дозволило запропонувати наступні напрями реформування ДФК в Україні:

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

— удосконалення діяльності підконтрольних органів шляхом чіткого визначення їх функцій і повноважень;

— законодавче врегулювання питань формування системи державного внутрішнього фінансового контролю;

— створення спеціальних підрозділів, основною метою яких є уточнення і узгодження понятійного апарату державного внутрішнього фінансового контролю;

— встановлення механізму запровадження внутрішнього аудиту в підконтрольних органах;

— забезпечення тісного зв'язку системи державного внутрішнього фінансового контролю з міжнародними контролюючими організаціями;

— формування дієвої системи аналізу стану системи державного внутрішнього фінансового контролю з метою виявлення відхилень від бажаного стану та знаходження резервів підвищення ефективності функціонування;

— підвищення уваги до процесу гармонізації внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту в системі державного внутрішнього фінансового контролю.

Окреслені заходи здатні значно покращити загальний стан контрольно-ревізійної діяльності в нашій державі.

Висновки. З огляду на потребу високопрофесійного управління з боку держави у сфері фінансових відносин з метою підвищення ефективності та результативності, прозорості, особливо важливим питанням залишається ефективний фінансовий контроль як важлива ланка системи управління національною економікою.

Дослідивши особливості системи державного фінансового контролю в Україні, ми визначили, що усунення існуючих недоліків у функціонуванні системи державного фінансового контролю та трансформація на її сучасну модель зі зміною пріоритетів та вимог у здійсненні контролю потребує реформування цієї системи.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Таким чином, реформування системи державного фінансового контролю в Україні має на меті підвищення рівня фінансової дисципліни завдяки кардинальному посиленню контролю за витрачанням бюджетних коштів, державного майна, узгодження законодавчої бази, удосконалення ефективності діяльності контрольних органів та забезпечення їх належного кадрового забезпечення. Слід враховувати, що функціонування ефективної системи державного фінансового контролю та забезпечення високого рівня фінансової дисципліни у нашій країні можна буде досягти лише за умови комплексної (а не вибіркової) реалізації наведених вище заходів.

Подальші дослідження у цій сфері можуть бути спрямовані на вивчення зарубіжного досвіду організації фінансового контролю в державі та розробку заходів щодо його адаптації до національної фінансової системи. Підґрунтям для цього вважаємо такі напрямки як створення механізму дотримання єдиного міжнародного нормативного документа (найдоцільніше було б керуватися Міжнародними стандартами INTOSAI), покладення відповідальності за стан системи фінансового контролю на керівників суб'єктів господарювання державного сектору економіки, створення спеціальних органів, що контролюватимуть всю роботу державного апарату

Концепція розвитку державного внутрішнього фінансового контролю є безперечно надзвичайно важливим та правильним кроком у напрямі реформування системи державного фінансового контролю в Україні. Звичайно це доволі складний процес і на його шляху стоїть низка перешкод: починаючи від необхідності прийняття відповідних нормативно-правових актів, які б здійснювали регулювання процесу реформування, і завершуючи потребою перепідготовки кадрів органів контролю та керівників бюджетних установ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ЖДЕРЕЛ

1. Бавико О. Є. Правове регулювання державного фінансового контролю [Електронний ресурс]/О.Є.Бавико.–Режим доступу http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Dtr/pravo/2010_2/files/LA210_04.pdf.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

2. Діденко С. О. Економічна роль державного фінансового контролю [Електронний ресурс]/С.О.Діденко.–Режимдоступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/vkhnu/Ekon/802/08ddeeco.pdf. 3. Ермішова С. В. Внутрішній аудит в системі державного фінансового контролю [Текст] / С. В. Ермішова // Економіка і організація управління. – Випуск № 3, 2008. – С. 149–158.
4. Піхоцький В. Ф. Система державного фінансового контролю як інструмент соціально -економічного розвитку [Електронний ресурс] / В. Ф. Піхоцький // Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/ VNULP/Menegment/2009_647/32.pdf.
5. Приходченко Л. Забезпечення ефективності державного управління: стандартизація внутрішнього контролю та аудиту [Текст] / Л. Приходченко // Актуальні проблеми державного управління : збірник наукових праць ОРІДУ. – Вип. 4 (32). – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2007. – С. 145 152.
6. Ярошевич Н. Б. Проблеми вдосконалення системи зовнішнього державного фінансового контролю в Україні [Текст] / Н. Б. Ярошевич, І. І. Підтикана // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. − Вип. 20.9. – С. 145–150.
7.Звіт Рахункової палати за 2009 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/publish/article/1497434.
8.Звіт Рахункової палати за 2010 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ac-rada.gov.ua/img/files/Zvit_2010.pdf.
9.Звіт Рахункової палати за 2011 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ac-rada.gov.ua/img/files/Zvit_2011.pdf.

УДК 336.711.65:001.895(477)

ВПРОВАДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ В СВІТЛІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

Т. А. Алупой , студентка обліково-фінансового факультету

Науковий керівник: асистент Саваріна І.П

Миколаївський національний аграрний університет

У статі розглянуто державна підтримки та розвиток інноваційної діяльності країни..

***Ключові слова*:** інноваційна діяльність, державний контроль, інноваційний процес.

Актуальність проблеми: Сьогодні інноваційний напрям розвитку є базовою стратегією для бізнесу, де знання разом з соціальним капіталом створюють конкурентні переваги в країні.

Інноваційні процеси стають головним джерелом економічного зростання, особливо в контексті сучасної парадигми сталого розвитку та обмеженості природних ресурсів (в тому числі і енергетичних). Таким чином, в дійсний час, інші резерви розвитку окрім якісних технологічних та організаційних змін знайти важко. Головна роль у втіленні саме такого шляху розвитку безумовно належить держав.

Створення ефективного, працездатного і дієвого державного фінансового контролю є одним з головних завдань, що стоять перед державою. Система державного фінансового контролю, що відображає багаторівневий характер бюджетних відносин і єдність державних фінансів, є об'єктивною необхідністю формування і розвитку цілісної економічної політики держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій: Суттєвий внесок в науку, який став підґрунтям для подальшого розвитку теорії і практики державного контролю та сучасним інноваційним перетворенням присвячено праці багатьох вітчизняних вчених. Серед них праці В.М. Андрущак, М.Т. Білуха, С.Г. Бєляєв, Ф.Ф. Бутинець, С.А. Володіна, В.О. Василенко, М.Ю. Коденської, П.А. Лайка, П.М. Музики, Т.Г. Мельник, Л. В. Нападовська, П.П. Руснака, П.Т. Саблука, С.О. Тивончука, О.В. Шубравської та ін.

Метою статті є дослідження структури та змісту впровадження державного фінансового контролю в світлі інноваційного розвитку країни.

Виклад основного матеріалу: Інноваційний процес є процесом, який органічно поєднує науку, технології, техніку, економіку, підприємництво й управління з метою гарантованого досягнення нового результату, що має комерційний успіх. Він охоплює комплекс відносин від розробки ідей і технологій до виробництва, обміну і споживання кінцевого продукту. Зрозуміло, що інновації не є самодостатніми, тому очікуваний позитивний результат досягається лише за умови інституційної підтримки і реалізації їх у виробничому процесі через адекватні управлінсько-організаційні технології та певну комплементарну комбінацію ресурсів виробничо-економічних систем [1].

Слід зазначити, що тільки визначення пріоритетних напрямів державної інноваційної політики та відповідних програм, не зважаючи на їх важливість, не здатні просунути державу на шляху інноваційного розвитку. Головне завдання державного контролю інноваційної діяльності полягає в створенні та використанні механізмів їх реалізації.

Цілком зрозуміло, що успішна реалізація інноваційних механізмів розвитку пов'язана з такими напрямами державного контролю як: створення

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

нормативно-законодавчої бази, податкової політики, тарифної та цінової політики, забезпечення приватизаційних процесів, створення ринкових умов конкуренції, залучення інвестицій, тощо.

Крім того, важливе значення має і інформаційне забезпечення інноваційної діяльності. Таке забезпечення повинно включати проведення заходів щодо інформування виробників про існуючі види технологій і устаткування, надання допомоги в адаптації новітніх технологій в виробництві, консультаційні та експертні послуги тощо. На нашу думку, провідну роль у вирішенні цих питань мають відігравати сучасні інформаційні засоби, в тому числі і мережа "Інтернет". Вільний доступ до інформації про об'єкти інтелектуальної власності, можливості їх комерціалізації повинен стати тим інструментом, що призведе до активізації інноваційних процесів в Україні. Одним із головних механізмів реалізації інноваційної політики держави є створення нормативно-правової бази. Як відомо, саме закони є важливим інструментарієм реалізації державної інноваційної політики. На сьогоднішній день можна вважати що в створенні нормативно-правової бази та економічних механізмів регулювання інноваційної діяльності є значні зрушення. Але головне питання тут не стільки в її наявності скільки в виконанні та реалізації законодавчо передбачених механізмів. Разом з тим і тут є ще законодавчо невизначені моменти які де що гальмують інноваційний розвиток.

В цьому випадку державний контроль - це комплекс управлінських заходів стратегічного тактичного характеру по діагностиці, попередженню, нейтралізація подоланню кризових явищ х причин на всіх рівнях економки, головною метою якого нейтралізація найбільш небезпечних ситуацій, що приводять до кризового стану.

Інноваційна діяльність є складним процесом трансформації новоотриманих ідей та знань в об'єкт економічних відносин. Зрозуміло, що такий процес становить складну багаторівневу систему економічних відносин щодо "уречевлення" знань, якій властиві специфічні взаємозв'язки та закономірності. З огляду на значну, часом визначальну роль, яку інноваційні процеси

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

відіграють в сучасній економіці, визначення та врахування цих особливостей є неодмінною умовою забезпечення ефективності економічної стратегії держави.

У світовій практиці підтримки інноваційної діяльності вироблено значну кількість інструментів, за допомогою яких держава реалізує контроль у цій сфері. Серед них можна виділити декілька груп:

Пряма фінансова підтримка інноваційних процесів:

- безпосереднє фінансування утворення нових галузей, наукоємних виробництв тощо за рахунок коштів державного бюджету, зокрема на державних підприємствах;
- ініціювання створення та фінансування науково-дослідницьких програм, наукових центрів шляхом конкурсного відбору;
- надання безпроцентних чи пільгових позик та грантів;
- державне замовлення на інноваційні продукти;
- дотації за рахунок державного бюджету для визначених галузей, виробництв чи технологій;
- компенсація банківського процента цілком чи його частини, в разі спрямування позики на фінансування інвестицій у технологічні інноваційні зміни;
- державні виплати провідним науковим центрам та науковцям;
- компенсація науково-дослідним установам витрат, пов’язаних з налагодженням інформаційного забезпечення (підключення до всесвітньої мережі “Інтернет”, організація передплати зарубіжних видань для бібліотек тощо).

Здійснюючи політику регулювання, стимулювання та контролю інноваційного розвитку, держава змушена постійно вирішувати проблему балансу розподілу суспільних ресурсів.

Вплив інноваційного фактора має відбуватися шляхом узгодження інноваційної політики з науково-технічною, бюджетно-фінансовою, кредитною, промисловою і зовнішньо торговельною та за умови досягнення єдності інтересів між суспільством, державою, владою та бізнесом.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Домінуючим для країни є шлях, що ґрунтується на впровадженні стратегії нарощування інноваційного потенціалу, відповідно до визначених пріоритетних напрямків фінансової підтримки інноваційних процесів.

Основними пріоритетами розвитку інноваційного потенціалу вітчизняних підприємств на рівні держави на майбутнє мають стати:

- створення ринку інноваційної продукції, на якому буде забезпечений належний рівень захисту інтелектуальної власності;
- держзамовлення на інноваційну продукцію;
- створення мережі малих інноваційних впроваджувальних підприємств;
- цілеспрямована підготовка кадрів, менеджерів інноваційної діяльності;
- ставлення до науки як першочергової умови цілеспрямованої і послідовної роботи з формування національної інноваційної системи;
- використання в першу чергу наукових розробок вітчизняних науковців;
- активне співробітництво органів влади як між собою, так і з підприємницькими, науковими і бізнес-освітніми секторами економіки;
- активне використання ринку в якості ефективного інструменту координації діяльності учасників інноваційного циклу „наукові дослідження, розробки-виробництво-збут-обслуговування”;
- створення умов для розвитку різноманітних форм підприємництва у сфері науки, виробництва і обороту.

Підсумувавши все вищесказане необхідно зазначити, що запровадження державного фінансового контролю в світлі інноваційного розвитку в країни на сьогоднішній день відіграє надзвичайно важливе значення в економічному розвитку.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Висновки: Інноваційний розвиток країни набуває поступового поширення в економіці України. Інноваційна діяльність ще не має системного характеру, але умови для загальної інноваційної розбудови вже створюються в державі. Сьогодні органи державно влади приділяють серйозну увагу питанням вдосконалення системи фінансового контролю. Оскільки очевидно, що обов'язковою умовою ефективного функціонування економки фінансово системи крани наявність розвиненої системи контролю. Найважливішим завданням фінансового контролю виступає перевірка строгого дотримання фінансового законодавства, своєчасності повноти виконання зобов'язань перед бюджетом, банками, партнерами по взаємних зобов'язаннях, по розрахунках платежах. Потрібно законодавчо закріпити завдання та сферу державного органу фінансового контролю.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Крючкова І. В. Структурні чинники розвитку економіки України. – К.: Наукова думка, 2006. – 217с.
2. Андрущак В. М. Внутрішній контроль: сучасність та перспективи/ Андрущак В. М // Вісник податкової служби України. - 2004. - 29.-с. 62-65.
3. Гуменюк М., Типізація секторів інноваційного розвитку регіону за тенденціями зміни валової доданої вартості / М. Гуменюк / / Економіст. - 2009. -№11. - с. 42-45
4. Харів П. С., Оцінювання рівня інноваційно - технологічного розвитку регіонів в період економічної нестабільності / П. С. Харів / / Інвестиції: практика та досвід. - 2009. - №18.- с. 23 – 27

УДК: 658.14/.17

ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛІНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

В.С. Заверюха, студентка
Науковий керівник: асистент Саваріна І.П.
Миколаївський національний аграрний університет

В статті висвітлено питання сутності фінансового контролінгу, його особливостей в стратегічному управлінні бізнесом, обґрунтовано важливість функціонування служби контролінгу на вітчизняних підприємствах.

Ключові слова: контролінг, фінансовий контролінг, стратегічне управління, підприємство, бізнес.

Постановка проблеми. У сучасних умовах розвитку та ускладнення ринкових відносин, що супроводжуються негативним впливом наслідків світової фінансової кризи, постають нові вимоги до рівня управління фінансами підприємства. Перед суб'єктами господарювання постали важливі завдання щодо пошуку ефективних методів управління, які б зменшили вплив зовнішніх та внутрішніх факторів на їхню діяльність. Одним із шляхів налагодження ефективного менеджменту може стати система фінансового контролінгу на підприємстві, яка має великий потенціал як сукупність методів оперативного і стратегічного управління, планування, аналізу й контролю. Усе це зумовило вибір теми та вказує на її актуальність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розроблення та удосконалення механізму фінансового контролінгу в системі управління підприємством знайшли своє відображення в численних працях зарубіжних і вітчизняних дослідників, таких як Гребешкова О. М., Кизенко О. О., Дзьоба В. Б., Журавель Т. М., Терещенко О. Я., Єрьомін А. В., Партин Г. О., Маєвська Я. В. та ін.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування доцільності впровадження контролінгу, як заходу фінансового управління на українських підприємствах.

Виклад основного матеріалу. У сучасній практиці управління контролінг розглядають як систему, яка включає в себе такі елементи: фінансовий контролінг, інвестиційний контролінг, контролінг персоналу, маркетинговий контролінг та інші елементи залежно від специфіки діяльності підприємства. Фінансовий контролінг є важливішою невід'ємною складовою, тому що будь-яка система управління підприємством направлена на досягнення головної мети – підвищення добробуту акціонерів, тобто отримання прибутку або підвищення вартості бізнесу З цим і пов'язано, що кінцевим результатом функціонування системи є планування, контроль та оцінка саме фінансових результатів.

Фахівці визначають, що сьогодні в Україні особливо гостро постає питання впровадження на підприємствах систем контролінгу. Використання передових західних методик управління підприємством, ефективного використання інформації, забезпечення стабільного розвитку є надзвичайно актуальним. Зазвичай впровадження методик управління здійснюється в період стабільного поступального розвитку, а в період кризи відбувається розвиток та удосконалення систем. Українським підприємствам доведеться займатися впровадженням контролінгу у складний період. Особливо актуальним для сьогодення є аналіз існуючих західних методик, розробка адаптованих до умов України методологій впровадження, вивчення досвіду впровадження на західних підприємствах [4]. Таким чином, доцільним для вітчизняних підприємств є впровадження антикризового контролінгу.

В основу антикризового контролінгу покладено забезпечення успішного функціонування діяльності підприємства в довгостроковій перспективі шляхом:

- адаптації стратегічних цілей до змінних зовнішніх умов;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

- погодження оперативних планів із стратегічним планом розвитку підприємства;
- координації та інтеграції оперативних планів по різних бізнес-процесах;
- створення системи забезпечення менеджерів інформацією для різних рівнів управління в оптимальні проміжки часу;
- створення системи контролю над виконанням планів, коректування їх змісту та строків реалізації;
- адаптації організаційної структури управління підприємством із ціллю підвищення її гнучкості та здатність швидко реагувати на змінні умови зовнішньої сфери [1].

Однією з головних причин виникнення та втілення концепції фінансового контролінгу стала необхідність у системній інтеграції різних аспектів управління бізнес-процесами в організаційній системі. Фінансовий контролінг забезпечує методичну інструментальну базу для підтримки основних функцій менеджменту, а також для оцінки ситуації та прийняття управлінських рішень.

Поняття «контролінг» походить від англ. «to control», що в економічному сенсі означає «управляти», «спостерігати». Сам термін з'явився в Америці, пізніше у 1970-ті роки поширився у Західній Європі, і лише на початку 1990-х років його почали застосовувати у бізнес-практиці країн пострадянського простору [1, с. 206].

У сучасному значенні слово «контролінг» як характеристика сфери завдань на підприємстві почало використовуватися в США з кінця XIX ст., коли в 1880 р. посада контролера з'явилася в залізничній компанії «Atchison, Topeka and Santa Fe Railroad», а в 1892р. «General Electric Company» першою з промислових підприємств ввела в свій штат таких фахівців. У той час контролери переважно займалися проведенням ревізій та іншими фінансово-економічними питаннями. До цього моменту всі питання, пов'язані з управлінням підприємством, покладалися на загальні

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

збори акціонерів і раду директорів, що було неефективним і вимагало створенню специфічного керуючого органу [2].

Значною мірою на розвиток контролінгу та його впровадження на підприємствах вплинув світова економічна криза. Роки депресії привели до усвідомлення того, що успішне керівництво господарюючим суб'єктом неминуче пов'язане з посиленням уваги до внутрішньофірмового планування та обліку. Це, в свою чергу, привело до еволюції поглядів на контролінг. Якщо спочатку переважало історично-бухгалтерське бачення контролінгу, і контролер виконував функції ведення обліку та ревізії вже виконаних господарських подій, то з часом ці функції були розширені, що визначило контролінг як систему, орієнтовану на майбутні події.

Практика свідчить, що впровадження системи контролінгу є одним з найдосконаліших способів покращання показників діяльності підприємства. Це дасть змогу підприємству ухвалювати оперативні і стратегічні управлінські рішення.

Контролінг – це передусім управлінська концепція, яка охоплює всі сфери діяльності підприємства: фінанси та облік, менеджмент і маркетинг, інтегруючи та координуючи діяльність різних служб для досягнення оперативних і стратегічних цілей. При тому йдеться вже не стільки про ринкову спрямованість системи управління підприємством, скільки про її здатність виконувати поставлені задачі в умовах високої динаміки змін зовнішнього і внутрішнього середовища організації [3, с. 9].

Відповідаючи критеріям комплексності та інтегрованості, контролінг забезпечує цілісний погляд на діяльність підприємства в минулому, теперішньому і майбутньому часі, системний підхід до виявлення і вирішення проблем, що постають перед підприємством. Контролінг переводить управління підприємством на якісно новий рівень, координуючи та спрямовуючи діяльність різних служб і підрозділів підприємства на досягнення оперативних і стратегічних цілей.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Метою контролінгу є реалізація стратегічної (глобальної) і оперативної (локальної) мети підприємства. При цьому головною метою підприємства залишається збереження фінансової стабільності та успішний розвиток підприємства. Зі сказаного можна зробити висновок, що мета контролінгу є похідною від мети самого підприємства.

Контролінг, як цілісна система, складається з двох важливих частин: стратегічного контролінгу та оперативного контролінгу.

Фінансовий контролінг як важливий елемент системи загального контролінгу, вирізняється спрямованістю і обсягом охопленої діяльності. Фінансовий контролінг – це система інформаційної та координаційної підтримки управлінських рішень, що передбачає використання методів і процедур з бюджетування, стратегічного планування, управлінського обліку, фінансової діагностики, управління ризиками та внутрішнього контролю, які в сукупності зорієнтовані на оптимізацію фінансових рішень та збільшення ринкової вартості компанії.

Є такий вислів: « Хто володіє інформацією, той володіє світом». Це неопосередковано стосується і фінансового контролінгу, оскільки контролінг – це і є те необхідне збирання інформації, яка потрібна підприємству, щоб забезпечити його фінансову стабільність, розвиток, процвітання, підкорення ринку, на якому воно функціонує. Для того, щоб досягти поступового розвитку та ефективної фінансової діяльності підприємства, скоординувати дії його підрозділів, треба володіти інформацією, яка підвищить ефективність вищеперелічених дій. Фінансовий контролінг ґрунтується на системі нормування витрат, визначенні залежності між обсягом реалізованої продукції, витратами та прибутком, кількістю витраченого часу на виробництво продукції, витрати на експлуатацію машин та управлінням іншими показниками, які характеризують рівень використання виробничих потужностей і ресурсів усіх видів.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Економіст Б. Колас виділяє такі головні функції фінансового контролінгу [6]:

- нагляд за процесом реалізації фінансових завдань, встановлених системою планових фінансових показників і нормативів;
- вимірювання ступеня відхилення фактичних результатів фінансової діяльності від прогнозних;
- діагностика за розмірами відхилень серйозних погіршень у фінансовому стані підприємства та істотного зниження темпів його фінансового розвитку;
- розроблення оперативних управлінських рішень з нормалізації фінансової діяльності підприємства відповідно до передбачених цілей і показників;
- коректування за необхідності окремих цілей та показників фінансового розвитку у зв'язку із зміною зовнішнього фінансового середовища, кон'юнктури фінансового ринку і внутрішніх умов здійснення господарської діяльності підприємства.

Як видно з наведених функцій, фінансовий контролінг є ефективною координуючою системою забезпечення взаємозв'язку між формуванням інформаційної бази, фінансовим аналізом, фінансовим плануванням і внутрішнім фінансовим контролем на підприємстві, яка забезпечує контроль фінансової діяльності і фінансових операцій.

Залежно від виконуваних функцій та методичного забезпечення, фінансовий контролінг також поділяють на стратегічний та оперативний. Базовими складниками оперативного фінансового контролінгу є система річних бюджетів і бюджетний контроль. Його головною метою є організація системи управління досягненням поточних (короткотермінових) фінансових завдань підприємства. Такі завдання можуть проявлятися у показниках виручки від реалізації, прибутку, постійних і змінних витрат, рентабельності капіталу. Під стратегічним фінансовим контролінгом розуміють комплекс функціональних завдань, інструментів та методів довготермінового (три і більше років) управління

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

фінансами, ринковою вартістю та ризиками. Вважають, що часовий горизонт стратегічного контролінгу необмежений [8].

Досить важливою формою прояву стратегічного фінансового контролінгу є система стратегічного планування. Стратегічний план має враховувати результати аналізу сильних і слабких сторін підприємства (SWOT – аналіз), вимоги партнерів по бізнесу та інтереси власників підприємства. Важливо підкреслити, що розроблення стратегічного плану є результатом взаємодії керівництва та провідних менеджерів підприємства. Контролер при цьому виконує активізуючу роль і виступає модератором та синтезатором процесу.

Багато підприємств стикаються з проблемою відсутності логічного поєднання стратегічних цілей та оперативних завдань, які виконують окремі працівники і структурні підрозділи. Довготермінове стратегічне планування та короткотермінове річне бюджетування досить часто розглядають як два паралельні, навіть дещо автономні процеси. Взаємоузгодити окремі показники стратегічного та оперативного контролінгу можна у результаті побудови інтегрованої системи довготермінового та оперативного планування.

До головних сфер контролю та аналізу відхилень у контексті стратегічного фінансового контролінгу належать:

- стратегічні цілі (монетарні та немонетарні);
- зовнішні чинники, покладені в основу довготермінового планування;
- внутрішні вузькі місця стратегічного характеру.

У рамках стратегічного фінансового контролінгу зусилля фінансових служб підприємств повинні концентруватися на виконанні таких головних завдань [8]:

- визначення стратегічних напрямів діяльності підприємства;
- визначення стратегічних факторів успіху;
- визначення стратегічних цілей і розроблення фінансової стратегії підприємства;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

- впровадження дієвої системи раннього попередження та реагування (SWOT – аналіз);
- визначення горизонтів планування;
- довготермінове фінансове планування: планування прибутків та збитків, чистого грошового потоку, балансу, основних фінансових показників;
- довготермінове управління ринковою вартістю підприємства і прибутками власників;
- забезпечення інтеграції довготермінових стратегічних цілей та оперативних завдань, які ставлять перед окремими працівниками та структурними підрозділами.

Проте не може бути універсальних моделей створення системи фінансового контролінгу на всіх підприємствах. Це зумовлено унікальністю кожного підприємства. Адже кожне підприємство має власну стратегію розвитку, бачення проблем управління, взаємодії з контрагентами тощо. Крім того, часто суто технологічні особливості, статус підприємства на ринку визначають менталітет менеджменту. Враховуючи ці та багато інших передумов, визначається сфера фінансового контролінгу у кожному конкретному випадку.

Висновок. У сучасних глобалізаційних умовах будь-яке підприємство функціонує в жорсткому конкурентному середовищі і для результативного здійснення його фінансово-господарської діяльності необхідно застосовувати ефективні інструменти оперативного та стратегічного управління фінансами. До таких інструментів можна віднести фінансовий контролінг, який є синтезом елементів обліку, аналізу, контролю та планування, його реалізація забезпечує вироблення альтернативних підходів під час здійснення оперативного і стратегічного управління підприємством. Запровадження фінансового контролінгу на підприємстві допомагає запобігти виникненню кризових ситуацій, ідентифікувати причини фінансових проблем та ефективно їх усунути, а

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

також реалізувати фінансові стратегії підприємства й досягти стратегічних цілей.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1) *Гребешкова О.* М., Кизенко О. О., Стратегічний контролінг в системі управління підприємством / О. М. Гребешкова, О. О. Кизенко // Вісник національного університету «Львівська політехніка». – 2010. - №683. – С. 205 – 209.

2) *Заруднев И. А.*, Мерзликина Г. С. Историчиские аспекты возникновения системы контроллинга / И. А. Заруднев, Г. С. Мерзликина. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.iteam.ru/publications/finances/section_50/article_4097

3) *Дзьоба В. Б.* Ефективне управління фінансами за допомогою впровадження системи фінансового контролінгу / В. Б. Дзьоба // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – №605. – 2007. – С. 9 – 15.

4) *Журавель Т. М.,* Терещенко О. Я. Контролінг як метод забезпечення конкурентних переваг на підприємстві // Т. М. Журавель, О. Я. Терещенко // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики: Збірник наукових праць. – 2011. – №2(11).

5) *Єрьомін А. В*. Контролінг як складова антикризового управління підприємством / А. В. Єрьомін // Управління розвитком. – 2011. – №4. – С.128 – 129.

6) *Колас. Б.* Управление финансовой деятельностью предприятия: проблемы, концепции методы: Пер. с англ. / Б. Колас; Под ред. Я.В. Соколова. – М.: ЮНИТИ, 1997. – 576 с.

7) *Партин Г. О.,* Маєвська Я. В. Види та місце фінансового контролінгу на підприємстві / Г. О. Партин, Я. В. Маєвська // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.6. – С. 199 – 202.

8) *Терещенко О.О*. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч. посіб. – К.: Вид-во КНЕУ, 2003. – 554 с.

УДК 341.233.1

ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Н.В. Кулішова, студентка

Науковий керівник: асистент Саваріна І.П.

Миколаївський національний аграрний університет

Досліджено особливості здійснення та правового забезпечення державного фінансового контролю в практиці зарубіжних країн. Проаналізовані елементи системи фінансового контролю в різних країнах і досліджено можливість використання зарубіжного досвіду побудови системи державного фінансового контролю для удосконалення правового забезпечення фінансового контролю в Україні.

Ключові слова: фінансовий контроль, фінансова система, зарубіжні країни, органи державної влади.

Актуальність проблеми. У державах з перехідною економікою, до яких наразі належить Україна, економіко-правова організація фінансового контролю має специфічні риси. Такі держави здебільшого поступово відходять від тоталітарності державного фінансового контролю та створюють правову основу для його організації. Розвиток демократії зумовлює необхідність ретельнішого контролю за виконавчою владою та, відповідно, за підвищенням професійного рівня контрольних органів. З іншого боку, посилення ринкової конкуренції змушує підприємства посилювати органи внутрішнього контролю, залучаючи спеціалістів спеціалізованих консультаційних фірм, фінансових корпорацій. Управління державними фінансами в економічно розвинутих країнах регулюється вищими законодавчими органами через прийняття фінансового законодавства, затвердження державного бюджету та звіту про його виконання, запровадження чи скасування окремих видів податків,

затвердження граничного розміру державного боргу та інших фінансових показників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науково-теоретичним підґрунтям для написання наукової статті стали праці таких вітчизняних і зарубіжних учених: М. Білухи, Ф. Бутинця, Л. Воронової, О. Горбунової, Б. Кормича, Л. Крамаровського, А. Ковальчука, М. Кучерявенка, Є. Курінного, О.А. Монаєнка, П. Недбайла, Б. Усача, О. Фатхутдінової, Н. Хімічевої, Л. Царьової, М. Шакаряна, В. Шамрая, І. Шахова, С. Шохіна та інших.

Метою статті є дослідження особливостей здійснення та правового забезпечення державного фінансового контролю у практиці зарубіжних країн, аналіз елементів системи фінансового контролю в різних країнах і дослідження можливості використання зарубіжного досвіду побудови системи державного фінансового контролю для удосконалення правового забезпечення фінансового контролю в Україні.

Виклад основного матеріалу. Система фінансових органів визначається політичною системою та формою держави. Управління фінансами в економічно розвинутих країнах, як правило, здійснюється кількома державними органами. Незважаючи на відмітності в різних країнах, до органів, що здійснюють фінансовий контроль, належать: парламент, спеціальне відомство державного фінансового контролю, міністерство фінансів (його управління та відділи), галузеві відомства [2].

У державах тоталітарного типу форми організації та цілі фінансового контролю підпорядковані інтересам правлячої адміністрації. Державний контроль має глобальний та тотальний характер та переслідує суто фіскальну мету.

У державах з перехідною економікою, до яких наразі належить Україна, економіко-правова організація фінансового контролю має специфічні риси. Такі держави здебільшого поступово відходять від

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

тоталітарності державного фінансового контролю та створюють правову основу для його організації.

Система фінансового контролю в західних країнах у цілому досить однотипна та складається з таких елементів: відомство головного ревізора-аудитора (рахункова палата) з підпорядкуванням безпосередньо парламенту або президенту країни. Головна мета існування цього відомства - здійснення загального контролю за використанням державних коштів; податкове відомство з підпорядкуванням президенту, уряду або міністерству фінансів. Воно призначене контролювати надходження в бюджет податкових доходів; контролюючі структури у складі державних відомств. Вони здійснюють перевірки та ревізії підвідомчих установ; недержавні контролюючі служби, які на комерційних засадах здійснюють перевірку достовірності звітної документації та законності фінансових операцій; служби внутрішнього контролю, основне завдання яких полягає в досягненні мети зниження витрат, оптимізації фінансових потоків та збільшення прибутку.

Важливе значення у системі фінансового контролю у розвинутих країнах належить спеціальним органам фінансового контролю, які зовні виступають як органи, незалежні від уряду та підзвітні парламенту.

У США до таких органів належить насамперед Міністерство фінансів (Казначейство). Воно є представником уряду, розробляє фінансову та податкову політику, здійснює емісію грошових знаків та чеканку монет, відає питаннями внутрішніх позик та управління державним боргом, контролює виконання фінансового законодавства, збір внутрішніх доходів, грошовий обіг. Іншим фінансовим відомством США є Адміністративно-бюджетне управління при Президенті, яке складає видаткову частину федерального бюджету і розробляє фінансові програми, організує оперативний контроль за управлінням бюджетом і є провідним органом виконавчої влади. Важливе значення у системі фінансового контролю у розвинених країнах належить спеціальним органам фінансового

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

контролю, які зовні виступають як органи, незалежні від уряду та підзвітні парламенту.

Управління виконанням бюджету розділено в США між Міністерством фінансів, Митною службою та Бюро з алкогольних напоїв, тютюнових виробів та вогнепальної зброї. Міністерство фінансів здійснює збір внутрішніх доходів, зокрема, платежі по індивідуальному прибутковому податку, соціальному страхуванню, податкам з корпорацій, майна, податки з дарування та непрямих податків, тобто в загальному близько 90% усіх податкових надходжень до федерального бюджету.

У Великобританії органом державного управління фінансами виступає Казначейство. Воно здійснює управління розробкою, складанням і виконанням державного бюджету, визначенням податкової політики, фінансово-економічним прогнозуванням, міжнародними фінансовими відносинами, здійснює контроль і використанням коштів державними підприємствами. Виконання бюджету в частині акумуляції мита та акцизів організує Управління мит і акцизів.

У Німеччині органом державного управління фінансами є Міністерство фінансів, яке розробляє основи фінансової, податкової, валютної та кредитної політики. Міністерство розробляє проект бюджету та середньотермінового фінансового плану, здійснює касове обслуговування бюджету, контроль за виконанням бюджету та розробку основних засад розподілу фінансових ресурсів між ланками бюджетної системи.

У Франції контроль за виконанням бюджету всіма державними органами в центрі та на місцях здійснює Рахункова палата, яка являє собою судовий орган, що складається з незмінних магістратів. На Рахункову палату покладені перш за все функції виявлення та попередження бюджетно-фінансових зловживань; відповідно до Конституції Французької Республіки 1958 року вона допомагає парламенту та уряду контролювати належне виконання фінансових законів, в т.ч. закони щодо фінансування

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

соціального забезпечення членів суспільства. Водночас Рахункова палата незалежна як від парламенту, так і від уряду.

Роботою Рахункової палати Франції керує президент, сім його заступників одночасно є керівниками палат. До складу Рахункової палати Франції входять президент, його заступники, голови палат та рад, радники та ревізори.

Президент, голови палат і рад призначаються на посаду та звільняються декретом уряду, а інші співробітники в ранзі суддів - декретом Президента Республіки. Надзвичайні радники Рахункової палати Франції, кількість яких не перевищує десяти, також призначаються декретом Президента Республіки на 4 роки без права повторного призначення на цю посаду (ст.4 Закону). В 1982 році були створені регіональні управління контролю, до кожного регіону належать 4 департаменти. Регіональні палати здійснюють контроль на фінансовими операціями в межах регіону. Рахункова палата здійснює загальне керівництво регіональними палатами, однак без права скасування рішень останніх (щодо стягнень, передачі до суду тощо).

Рахункова палата Франції є судовою інстанцією, яка здійснює загальний контроль за державними фінансами. Іншими органами державного контролю у Франції є Генеральна інспекція фінансів та Генеральна інспекція адміністрації. До їх функцій належить здійснення найвищого контролю за персоналом, службами, установами та органами, які знаходяться у підпорядкуванні Міністерства внутрішніх справ або підконтрольні префектам, навіть якщо вони також знаходяться в сфері контролю будь-якого іншого державного органу.

Відмітністю Рахункової палати Франції є її належність разом з Державною Радою (Вищий адміністративний суд) та Верховним Судом Республіки до числа найвищих органів державної влади, які за своєю позицією та впливом поступаються лише найвищим органам політичної влади держави. Крім Рахункової палати, фінансовий контроль в країні

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

здійснюється Судом бюджетної та фінансової дисципліни, який, залишаючись репресивним органом, матеріально та процесуально доповнює правові можливості Рахункової палати. Керівництво діяльністю Суду бюджетної та фінансової дисципліни здійснює безпосередньо президент Рахункової палати Франції.

У Франції, на відміну від інших країн, фінансові операції держави та державних установ (крім належних державі компаній) виконуються державними бухгалтерами, які відповідають за збір доходів, затвердження (у вузькому фінансовому розумінні) та виплату видатків, а також несуть персональну відповідальність за невиконання або неналежне виконання посадових обов'язків.

У Німеччині незалежна ревізія звітності існує вже понад 280 років. Нині діюча Федеральна рахункова палата вважається прямою правонаступницею Рахункової палати Німецької імперії, створеної в 1871 році, правонаступниці Генеральної рахункової палати, створеної указом прусського короля Фрідріха Вільгельма I ще в 1717 році. Нині місце та функції Федеральної рахункової палати в системі органів державної влади визначене законом. Палата, структурно знаходячись між урядом і парламентом, залишається незалежним партнером та помічником відносно обох вищих органів державної влади, є незалежним органом фінансового контролю та відповідає лише перед законом.

Ревізія поширюється на контроль дотримання чинних приписів і принципів бюджетного фінансування й управління економікою, зокрема, в наступних пунктах: дотримання закону про державний бюджет і бюджетного плану; обґрунтування та документальне підтвердження доходів та видатків, правильне складання статистичного звіту про виконання річного кошторису бюджету та звіту про майновий стан державних органів та установ; рентабельне та економне використання коштів; можливість виконання завдань за меншої чисельності персоналу або за менших

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

матеріальних витрат, чи можливість їх ефективнішого використання іншими методами.

Федеральна рахункова палата контролює бюджетне фінансування та ведення господарства юридичних осіб зі статусом приватного права, якщо: у відповідності із законом вони отримують від федерації дотації або гарантійні зобов'язання федерації мають законні підстави; є домовленість з Федеральною рахунковою палатою про проведення нею ревізії; вони не є підприємствами та в їх статуті за згодою Федеральної рахункової палатою передбачена перевірка, що нею передбачена. У цьому випадку Державний фінансовий контроль здійснюється не лише виходячи з принципу правильності ведення рахунків, але й за принципом економічної ефективності, рентабельності.

Здійснюється ревізія не лише відповідності звітних даних про виконання бюджету сумам, проведених у бухгалтерських документах, але й правильності документів, які підтверджують видатки та доходи, рентабельне та економне використання коштів.

Фінансовий контроль здійснює також міністерство фінансів. Його управління та відділи контролюють процес складання та розгляду державного бюджету, аналізують фінансові кошториси міністерств та відомств, акумуляцію доходів в бюджет, фінансування видатків, а також проведення перевірок та ревізій. Украй важливе значення має контроль за видатками. Міністерство фінансів має в кожному відомстві своїх представників, які відповідають за правильність та законність державних видатків.

Особливий інтерес викликає шведська система державного контролю, оскільки Швеція свого часу зазнала багатьох явищ, які притаманні перехідній економіці України. Управління державними установами у Швеції будується у відповідності до теорії «Принципал-Агент», яка базується на відмітностях цілей власника (принципала) та керівництва компанії (агента), що вимагають долання протиріч в інтересах

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

досягнення необхідного економічного результату. Інструментами подібного узгодження повинні виступати стимули, здатні змусити агента діяти у відповідності з інтересами принципала. Перед системою контролю за використанням державних коштів поставлені два завдання: перше - забезпечити високу ефективність та друга - досягти високого рівня раціональності усіх процедур та дій, які здійснюються державними організаціями та посадовими особами. Як видно, подібна постановка розширює сферу контролю за межі власне фінансового.

У регламентаційних листах уряду формулюється, що уряд повинен зробити в даному бюджетному році, вказуються економічні умови та порядок звітності. Це визначає і напрямки наступного фінансового контролю, в основу якого покладені положення про державні установи та положення про бухгалтерський облік.

Шведська система господарювання спрямована значно на усунення невизначеності функцій та безвідповідальності посадових осіб, що полегшує організацію контролю. У Швеції використовується внутрішній аудит державних установ (згідно спеціального урядового положення), а також зовнішній аудит, завданням якого є контроль якості інформації, що надходить від агентів та дотримання ними своїх обов'язків [2].

Крім державних органів, функції регулярного фінансового контролю на договірних засадах виконують і приватні фірми бухгалтерів-ревізорів. Зокрема у США ці функції покладені на «велику вісімку» провідних бухгалтерських фірм. Управління фінансами місцевих органів влади, а у федеративних державах і суб'єктів федерації, здійснюють фінансово-бюджетні ради, які розробляють проекти відповідних бюджетів та організовують їх виконання.

У Франції управління фінансами здійснює Міністерство економіки, фінансів і бюджету. До його функцій належить розробка державного бюджету і контроль за його виконанням, касове обслуговування бюджету: збір податків, мит та інших надходжень; контроль за фінансовими

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

операціями; опосередкування зв'язку держави з підприємствами в якості акціонера, кредитора чи гаранта; громадський облік та контроль (розподілені між відповідними управліннями) [4].

В Італії управлінням фінансами займаються чотири державних органи: державними видатками та фінансовим контролем - Казначейство; доходами - Міністерство фінансів; розробкою державного бюджету та координуванням фінансових ресурсів - Міністерство бюджету та планування; місцевими фінансами - Міністерство внутрішніх справ [3].

Важливе значення в управлінні фінансами відіграють спеціалізовані органи фінансового контролю, незалежні від уряду та підзвітні парламенту. У США це Головне контрольно-ревізійне управління, серед його функцій - тлумачення фінансових нормативних актів, контроль за законністю й ефективністю операцій, які здійснюються урядовими відомствами, надання допомоги Конгресу, його комітетам і конгресменам, контроль за виконанням окремих платіжних операцій; встановлення правил ведення фінансових операцій та звітності в федеральних установах.

Управління фінансами місцевих органів влади, а у федеративних державах і суб'єктів федерації, здійснюють фінансово-бюджетні ради, які розробляють проекти відповідних бюджетів та організовують їх виконання.

У США це Головне контрольно-ревізійне управління, серед його функцій - тлумачення фінансових нормативних актів, контроль за законністю та ефективністю операцій, які здійснюються урядовими відомствами, надання допомоги Конгресу, його комітетам і конгресменам, контроль за виконанням окремих платіжних операцій; встановлення правил ведення фінансових операцій та звітності у федеральних установах.

Фактично діяльність контрольного управління полягає у здійсненні щорічних перевірок стану фінансів федеральних відомств і складанню документів і рекомендацій президенту та конгресу на основі проведення перевірок.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Низка федеральних установ не підконтрольна Головному контрольно-ревізійному управлінню (банки федеральної резервної системи, валютні органи, деякі урядові фонди). Це управління не має також права контролювати асигнування привілейованого, конфіденційного чи невідкладного характеру, до яких належать окремі види видатків міністерства оборони, комісії з атомної енергії, ЦРУ, ФБР та деякі інші [3].

Висновки. Підсумовуючи викладене, можна зробити висновки, що формування системи фінансового контролю в Україні , відповідно до сучасного етапу розвитку ринкових відносин, повинно здійснюватися на основі розглянутих вище принципів. Водночас ефективному виконанню цього завдання сприятиме вивчення не лише зарубіжного досвіду, але й величезного досвіду створення системи державного контролю на українських землях в минулі роки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дікань Л. В. Система фінансового контролю в Україні: сучасний стан організації та перспективи розвитку: Монографія / Л. В. Дікань, Ю. О. Голуб, Н. В. Синюгіна, Н. М. Шульга, Т. В. Мултанівська, Т. С. Воінова; За заг. ред. канд. екон. наук, проф. Л. В. Дікань. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2010. – 96 с.
2. Дікань Л. В. Фінансовий контроль: теорія та методологія: Монографія / Л. В. Дікань, Ю. О. Голуб, Н. В. Синюгіна. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2009. – 92 с.
3. Дорош Н. І. Державний фінансовий контроль: зарубіжний досвід і шляхи вдосконалення // Фінанси України. – 1998. – № 1. – С. 47–55.
4. Дрозд І. К. Єдність зовнішнього та внутрішнього контролю в системі фінансово-економічного контролю // Фінанси України. – 2006. – № 3. – С. 135–140.

УДК 338.242.3

НЕОБХІДНІСТЬ КОНТРОЛІНГУ ЯК СИСТЕМИ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

О. М.Демитер, студентка

Науковий керівник: Саваріна І.П.

Миколаївський національний аграрний університет

У даній статті обґрунтовано необхідність впровадження контролінгу як системи ефективного управління діяльністю підприємства та як одного з інструментів виходу підприємства з кризи.. Визначено переваги та недоліки а також характеристика основних підсистем контролінгу діяльності організацій..

Ключові слова: *управління, ефективне управління, контролінг, концепція контролінгу.*

Актуальність теми. На сучасному етапі розвитку економіки України помітну частину становить великий та середній бізнес. При подальшому розвитку підприємств, коли відбувається збільшення обсягів виробництва та штатних працівників, але рентабельність знижується, перед власниками підприємств постає питання ефективного управління підприємством. Нестабільність економічної та політичної ситуації для підтримання ефективного функціонування підприємства змушує керівників прогнозувати розвиток ринкової ситуації. Це вирішується за рахунок практичної реалізації інноваційного потенціалу господарюючого суб'єкта, що системно охоплює весь комплекс управлінських заходів, в основу яких покладено систему контролінгу.

Мета статті. Визначення необхідності впровадження контролінгу на підприємстві, обгрунтування можливих переваг і недоліків впровадження, а також характеристика основних підсистем контролінгу діяльності підприємства.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Питанням теорії і практики контролінгу присвячені дослідження таких учених і фахівців як: Завгородній А.В., Вознюк Г.Л., Гребець О.Б., Воляник Г.М., Вержбицький О.А., Ананьїва Е.А., Білуха М., Бодюк А., Бутинець Ф., Ільїна С.Б., Верхоглядова Н.І. та інші.

Виклад основного матеріалу. Динамічні зміни зовнішнього середовища функціонування, що обумовлені економічною та політичною нестабільністю, технологічним прогресом перетворюють сучасні підприємства на складні системи, ефективне управління якими вимагає вибору найкращих альтернатив, швидкого прийняття рішень, контролю, координації та своєчасного коригування можливих відхилень.

Аналізуючи методи управління підприємствами в економічно розвинених країнах, необхідно звернути увагу на використання концепції контролінгу. Застосування контролінгу як ефективного інструменту вдосконалення та інтеграції системи обліку, планування та прийняття рішень забезпечує керівників необхідною управлінською інформацією.

Відповідно до фінансового словника контролінг – функціонально відокремлений напрям економічної роботи на підприємстві, пов’язаний з реалізацією фінансово-економічної інформативної функції в менеджменті для прийняття оперативних та стратегічних управлінських рішень [1].

Але поступово це поняття розширюється. Контролінг – це спеціальна саморегулююча система методів та інструментів, яка спрямована на функціональну підтримку менеджменту підприємства і включає інформаційне забезпечення, планування, координацію, контроль і внутрішній консалтинг.

Головна мета контролінгу – орієнтація управлінського процесу на досягнення цілей, що стоять перед підприємством, створити систему своєчасного забезпечення керівництва компанії повною, достовірною та необхідно інформацією для прийняття оптимальних управлінських рішень.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Тобто контролінг – це система орієнтована на майбутній розвиток підприємства. Контролінг допомагає передбачити всі можливі несприятливі економічні ситуації та уникнути їх .

Основними причинами, що сприяли виникненню та розвитку системи контролінгу, можна вважати такі:

- необхідність стратегічного планування як основної передумови забезпечення конкурентноспроможності підприємства;
- ускладнення систем управління;
- підвищення нестабільності зовнішнього середовища;
- необхідність інформаційної підтримки процесу прийняття управлінських рішень [3].

Контролінг являє собою інтегровану комплексну систему, яка охоплює: 1. систему інформаційної підтримки маркетингового контролінгу, оскільки маркетинговий контролінг виконує у першу чергу інформаційну функцію;

2. систему планування котролінгу - покликана надавати методику та послідовність проведення стратегічного і тактичного контролінгу;

3. систему організації котролінгу;

4. систему моніторингу контролінгу.

Переваги та можливості, які формуються при впроваджені системи контролінгу на підприємстві:

- реальність оцінки рівня фінансової стабільності та потенціалу компанії;
- передбачити перспективи розвитку компанії та одразу прийняти стратегічно слушне рішення, що сприятиме підвищенню конкурентоздатності підприємства;
- отримувати оперативну й достовірну інформацію про поточний стан основних показників діяльності компанії;
- забезпечити зацікавленість не лише керівництва, а й співробітників у реалізації стратегічної мети та завдань компанії;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

- здійснювати бухгалтерський, управлінський, податковий облік та оперативне планування;

- регулярно порівнювати планові показники з фактичними, оперативно впливати на ситуацію та своєчасно реагувати у разі наявності значних відхилень.

На жаль в Україні є проблеми, пов'язані з відсутністю спеціалізованого видання з цієї проблематики, необізнаністю менеджерів з методологією та організацією контролінгу, відсутністю саме фундаментальних праць з впровадження контролінгу в основних галузях економіки. Це призводить до виявлення недоліків упровадження контролінгу на підприємстві: 1) недосконалість існуючих методів аналізу; 2) загроза статусу груп (планово-економічного відділу, бухгалтерії, фінансовому відділі тощо) та осіб (начальникам відповідних відділів); 3) у середньому невисока сумісність з корпоративною культурою та низька сумісність із традиційними системами інформаційного забезпечення; 4) складність порівняно з традиційними методиками та необхідність додаткового вивчення [2].

Незважаючи на необхідність і роль контролінгу в управлінні організаціями, лише невелика кількість українських підприємств використовує контролінг як ефективну систему управління. На деяких підприємствах у 40,86% випадків контролінгом займається керівництво, 35,48% бухгалтерія і тільки 5,38% вказують на наявність спеціалізованої організаційної одиниці[4].

Це свідчить, що незначна кількість підприємств в Україні створює службу контролінгу, яка є невідємною складовою даної системи управління. Однак, потрібно скористатися зарубіжним досвідом і запроваджувати такі служби, адже система впровадження контролінгу може стати важливим інструментом виводу українських підприємств з кризового стану. Впровадження контролінгу на підприємствах України дозволить: досягти ефективного управління на підприємстві, прогнозувати

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

потенціал підрозділів та темпи розвитку господарства в цілому, досліджувати ідеї конкурентів, і безпосередньо планувати майбутній потенціал господарства. Застосування контролінгу сприятиме підвищенню прибутковості та рентабельності підприємства в короткостроковому та довгостроковому періодах.

Висновки: контролінг відіграє значну роль в системі управління підприємством, адже є одним із найсучасніших і ефективних систем керування підприємством. Він є відособленою системою, економічна сутність якої полягає в динамічному процесі перетворення та інтеграції існуючих методів обліку, аналізу, планування, контролю і координації в єдину систему отримання, оброблення інформації для прийняття на його основі управлінських рішень, орієнтованих на досягнення всіх завдань, що постають перед підприємством. Контроль у поєднанні з елементами контролінгу забезпечує синергічний ефект, тобто досягнення більш високих результатів. Застосування контролінгу на підприємстві є передумовою зростання прибутковості, але за умови грамотного використання теорії на практиці а також система впровадження контролінгу може стати важливим інструментом та альтернативою виводу українських підприємств з кризового стану.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Завгородній А.В., Вознюк Г.Л., Смовженко Т.С. Фінансовий словник. – 4-е вид., випр. та доп. – К.: Т-во «Знання», КОО; Л.: Вид-во Львів. банк. ін-ту НБУ. – 566 с.
2. Гребець О.Б. // Контролінг як сучасна система управління / О.Б. Гребець // Економіка та держава. – 2011. № 12.
3. Воляник Г.М. Контролінг у системі управління підприємством // Воляник Г.М. / Науковий вісник НЛТУ України. – 2012.- №19. – С.151-155.
4. Вержбицький О.А. Результати опитування щодо стану впровадження контролінгу на торговельних підприємствах України // Вержбицький О.А., Ананьїва Е.А., Благодарний О.І. / Держава та регіони. – 2012. - №6. – С.27-34

УДК 338.984

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМИ КОНТРОЛІНГУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

Ю.М. Ракова, студентка

Науковий керівник: асистент Саваріна І.П.

Миколаївський національний агарний університет

*У статті розглянуто процес упровадження контролінгу, проблеми та перспективи його використання на сучасних підприємствах України. Визначено місце контролінгу в системі управління підприємством та оцінено його роль у прийнятті рі*шень.

Ключові слова*: контролінг, підприємство, інформація, управління.*

Постановка проблеми. Сучасний стан розвитку економіки супроводжується процесами глобалізації та загостренням конкуренції на ринку, а в останні роки – світовою фінансово-економічною кризою. Ці явища спонукають підприємства і організації до пошуку нових форм і методів управління. Одним із важливих інструментів управління, що дозволяє підняти його на вищий рівень, є контролінг.

Поняття “контролінг” з’явилося в економічній літературі у першій половині вісімдесятих років XX ст. у Західній Європі. Основна ідея контролінгу полягає в побудові логічної системи, котра, завдяки впорядкованому поєднанню різних структурних елементів підприємства, що беруть безпосередню участь у його господарській діяльності, вираженій в фінансовій, економічній, організаційній і технічній сфері, допоможе керівництву у прийнятті ефективніших управлінських рішень у площині операційної (оперативної) та стратегічної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у розвиток контролінгу зробили такі зарубіжні вчені: Е. Майєр, Р. Ман, Е. Уткін, І. Мартинюк, Х. Блох, В. Куц, С. Марциняк, Й. Вебер, М. Новак.

Серед вітчизняних вчених, які займалися проблемами контролінгу, слід, зокрема, відзначити О. В. Оліфірова, Г. О. Партин, М. С. Пушкара, Л. О. Сухарєву, С. Н. Петренко.

Мета дослідження. Висвітлення основних проблем використання системи контролінгу на підприємствах та перспективи його розвитку.

Викладення основного матеріалу. Контролінг (англ. controlling) – це комплексна система управління підприємством, що включає в себе управлінський облік, облік і аналіз витрат з метою контролю за всіма статтями витрат, усіма підрозділами і складовими виробленої продукції або наданих послуг, а також їх планування.

Контролінг забезпечує інформаційно-аналітичну підтримку процесів прийняття рішень при управлінні організацією (підприємством, корпорацією, органом державної влади).

Сучасний контролінг містить у собі управління ризиками (страховою діяльністю підприємств), велику систему інформаційного забезпечення підприємства, систему оповіщення шляхом управління системою фінансових індикаторів, управління системою реалізації стратегічного, тактичного й оперативного планування й систему менеджменту якості [1].

Завдання контролінгу: моніторинг змін зовнішнього середовища; формування конкретних цілей для досягнення кінцевої мети діяльності; відображення цих цілей у системі збалансованих показників; визначення планових значень цих показників; контроль фактичних значень показників; аналіз та з’ясування причин відхилення фактичних значень показників від запланованих; розроблення управлінських рішень з мінімізації відхилення. Причому, до завдань контролінгу не входить прийняття управлінських рішень, його функції обмежуються всебічною підготовкою таких рішень, розробленням та обґрунтуванням його альтернативних варіантів.

В сучасних умовах українським підприємствам надається право самостійно розробляти власні виробничі програми, плани виробничого і соціального розвитку, визначати стратегії цінової політики. Для цього їм

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

необхідна достовірна інформація про фінансово-господарську діяльність підприємства. Існує сучасна концепція комплексної системи управління підприємством, що містить управлінський облік, облік і аналіз витрат з метою контролю всіх статей витрат, всіх підрозділів і всіх складових виробленої продукції або наданих послуг, а також їх подальше планування. Ця концепція і є контролінг.

Він забезпечує інформаційно-аналітичну підтримку процесів прийняття рішень при управлінні організацією.

Однією з основних цілей фінансового контролінгу є: орієнтація управлінського процесу на максимізацію прибутку та вартості капіталу власників при мінімізації ризику і збереженні ліквідності та платоспроможності підприємства [2].

Основними проблемами при впровадженні системи контролінгу на підприємствах є:

- неправильне розуміння суті та завдань контролінгу;
- помилки привиборі цілей;
- надлишкова або недостатня кількість інформації;
- надмірність контрольованих показників; впровадження контролінгу без попереднього аналізу достовірності інформаційної бази підприємства і організаційно-технологічних процесів;
- вбудовування контролінгу в структуру фінансової або планово-економічної служби підприємства;
- фокусування уваги на витратах і суворий контроль бюджетів;
- спроби впроваджувати контролінг «знизу догори».

Усунення даних помилок та проблем забезпечить ефективне функціонування системи контролінгу на підприємствах [3].

Системи управління, підсистемою яких може бути контролінг, можуть бути як макроекономічними (управління промисловістю), так і мікроекономічними (управління підприємством), і зовсім дрібними

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

(управління фінансуванням, забезпечення персоналом, виробництва, маркетингу і т.ін.). Відповідно до систем управління, підсистемою яких може бути контролінг, об'єкти контролінгу можуть бути теж як макроекономічними (надходження до держбюджету від машинобудування), мікроекономічними (прибуток підприємства) і навіть дрібними (витрати, збут, маркетинг, інновації тощо).

Сьогодні в Україні існує практика впровадження контролінгу далеко не в усі системи управління підприємства, але розвиток теорії контролінгу дещо активізує поширення сфер його застосування.

Основні споживачі результатів контролінгу – найвище керівництво, керівники і фахівці функціональних підрозділів підприємства [4].

Для розв'язання завдань контролінгу можуть використовуватися відомі інструменти, які, як правило, є універсальними і можуть застосовуватися у різних сферах. У такому випадку необхідно лише здійснити відбір серед їх розмаїття найбільш вдалих, економічно доцільних. Але якщо для вирішення поставленого завдання відомих інструментів виявиться недостатньо, то перед контролінгом може бути поставлено ще й завдання розроблення нових методик та інструментів.

Для вдосконалення фінансового контролінгу на перспективу підприємству необхідно розробити:

- ~ поточні і стратегічні завдання по підприємству в цілому і по окремих структурних підрозділах і службах; схему організаційної структури, центрів витрат і відповідальності;
- ~ формування аналітичного і регулятивного блоку в системі контролінгу;
- методику аналізу підприємницької діяльності;
- ~ оціночні показники діяльності підприємства і структурних підрозділів;
- ~ інформаційні потоки, забезпечуючи своєчасну інформацію по результатах діяльності підрозділів підприємства;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

- ˜ терміни проведення аналізу фактичного стану по центрах витрат і відповідальності, підприємству в цілому;
- ˜ терміни подачі результатів аналізу і підготовлених проектів управлінських рішень керівнику підприємства;
- ˜ систему контролю за виконанням управлінських рішень;
- ˜ способи повідомлення керівника про виявлені недоліки [5].

Таким чином, в Україні очевидна необхідність розвитку контролінгу і його впровадження в діяльність підприємства як самостійної складової системи управління, що є чинником підвищення рівня економічної ефективності комплексу напрямів діяльності підприємства. Визначення в даній роботі суті контролінгу та його місця у системі управління підприємством дозволяє у подальших дослідженнях перейти до формування оптимальних методичних підходів до здійснення контролінгу у вітчизняних підприємствах різних галузей та до вибору конкретних його інструментів, а у разі необхідності – до адаптації існуючого інструментарію контролінгу до сучасних умов української економіки [6].

Висновки. Можна сказати, що вітчизняному корпоративному сектору запровадження системи контролінгу вкрай необхідне, оскільки воно забезпечує виживання підприємства на рівнях як стратегічного, так і тактичного управління. Контролінг є дуже важливим напрямом оптимізації прибутку підприємства, що може бути реалізований за умови ретельного вивчення проблем та передумов його організації, а також визначення шляхів адаптації до вітчизняної теорії і практики.

Таким чином, контролінг є важливим засобом успішного функціонування підприємств, оскільки забезпечує керівництво і акціонерів необхідною інформацією для прийняття ефективних управлінських рішень, надає інформацію для управління ресурсами, сприяє оптимізації основної діяльності підприємства.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вахрушина М.А. Бухгалтерский управленческий учёт : учеб. пособ. / М.А. Вахрушина// ВЗФЭИ. – М. : Финстатитинформ, 2009. – 359 с.
2. Килимнюк В. Еволюція контролінгу, його місце та роль в економіці підприємства / В. Килимнюк // Економіст. – 2010. – № 1. – С. 23–29.
3. Майер Е. Контроллинг как система мышления и управления / Е. Майер// М. : Финансы и статистика, 2011. – 420 с.
4. Сухарєва Л. Проблеми адаптації і передумови організації контролінгу у вітчизняній теорії і практиці / Л. Сухарєва // Бухгалтерський облік і аудит. – 2012. – № 8. – С. 11–17.
5. Терещенко О.О. Контролінг у системі антикризового управління підприємством / О.О. Терещенко // Фінанси України. – 2010. – № 12. – С. 26–32.
6. Адаменко М. Перспективи використання системи контролінгу на підприємствах України // [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal

УДК: 658.14/.17

ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛІНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

В.С. Заверюха, студентка

Науковий керівник: асистент Саваріна І.П.

Миколаївський національний аграрний університет

В статті висвітлено питання сутності фінансового контролінгу, його особливостей в стратегічному управлінні бізнесом, обґрунтовано важливість функціонування служби контролінгу на вітчизняних підприємствах.

Ключові слова: контролінг, фінансовий контролінг, стратегічне управління, підприємство, бізнес.

Постановка проблеми. У сучасних умовах розвитку та ускладнення ринкових відносин, що супроводжуються негативним впливом наслідків світової фінансової кризи, постають нові вимоги до рівня управління фінансами підприємства. Перед суб'єктами господарювання постали важливі завдання щодо пошуку ефективних методів управління, які б зменшили вплив зовнішніх та внутрішніх факторів на їхню діяльність. Одним із шляхів налагодження ефективного менеджменту може стати система фінансового контролінгу на підприємстві, яка має великий потенціал як сукупність методів оперативного і стратегічного управління, планування, аналізу й контролю. Усе це зумовило вибір теми та вказує на її актуальність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розроблення та удосконалення механізму фінансового контролінгу в системі управління підприємством знайшли своє відображення в численних працях зарубіжних і вітчизняних дослідників, таких як Гребешкова О. М., Кизенко О. О., Дзьоба В. Б., Журавель Т. М., Терещенко О. Я., Єрьомін А. В., Партин Г. О., Маєвська Я. В. та ін.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування доцільності впровадження контролінгу, як заходу фінансового управління на українських підприємствах.

Виклад основного матеріалу. У сучасній практиці управління контролінг розглядають як систему, яка включає в себе такі елементи: фінансовий контролінг, інвестиційний контролінг, контролінг персоналу, маркетинговий контролінг та інші елементи залежно від специфіки діяльності підприємства. Фінансовий контролінг є важливішою невід'ємною складовою, тому що будь-яка система управління підприємством направлена на досягнення головної мети – підвищення добробуту акціонерів, тобто отримання прибутку або підвищення вартості бізнесу З цим і пов'язано, що кінцевим результатом функціонування системи є планування, контроль та оцінка саме фінансових результатів.

Фахівці визначають, що сьогодні в Україні особливо гостро постає питання впровадження на підприємствах систем контролінгу. Використання передових західних методик управління підприємством, ефективного використання інформації, забезпечення стабільного розвитку є надзвичайно актуальним. Зазвичай впровадження методик управління здійснюється в період стабільного поступального розвитку, а в період кризи відбувається розвиток та удосконалення систем. Українським підприємствам доведеться займатися впровадженням контролінгу у складний період. Особливо актуальним для сьогодення є аналіз існуючих західних методик, розробка адаптованих до умов України методологій впровадження, вивчення досвіду впровадження на західних підприємствах [4]. Таким чином, доцільним для вітчизняних підприємств є впровадження антикризового контролінгу.

В основу антикризового контролінгу покладено забезпечення успішного функціонування діяльності підприємства в довгостроковій перспективі шляхом:

- адаптації стратегічних цілей до змінних зовнішніх умов;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

- погодження оперативних планів із стратегічним планом розвитку підприємства;
- координації та інтеграції оперативних планів по різних бізнес-процесах;
- створення системи забезпечення менеджерів інформацією для різних рівнів управління в оптимальні проміжки часу;
- створення системи контролю над виконанням планів, коректування їх змісту та строків реалізації;
- адаптації організаційної структури управління підприємством із ціллю підвищення її гнучкості та здатність швидко реагувати на змінні умови зовнішньої сфери [1].

Однією з головних причин виникнення та втілення концепції фінансового контролінгу стала необхідність у системній інтеграції різних аспектів управління бізнес-процесами в організаційній системі. Фінансовий контролінг забезпечує методичну інструментальну базу для підтримки основних функцій менеджменту, а також для оцінки ситуації та прийняття управлінських рішень.

Поняття «контролінг» походить від англ. «to control», що в економічному сенсі означає «управляти», «спостерігати». Сам термін з’явився в Америці, пізніше у 1970-ті роки поширився у Західній Європі, і лише на початку 1990-х років його почали застосовувати у бізнес-практиці країн пострадянського простору [1, с. 206].

У сучасному значенні слово «контролінг» як характеристика сфери завдань на підприємстві почало використовуватися в США з кінця XIX ст., коли в 1880 р. посада контролера з'явилася в залізничній компанії «Atchison, Topeka and Santa Fe Railroad», а в 1892р. «General Electric Company» першою з промислових підприємств ввела в свій штат таких фахівців. У той час контролери переважно займалися проведенням ревізій та іншими фінансово-економічними питаннями. До цього моменту всі питання, пов'язані з управлінням підприємством, покладалися на загальні

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

збори акціонерів і раду директорів, що було неефективним і вимагало створенню специфічного керуючого органу [2].

Значною мірою на розвиток контролінгу та його впровадження на підприємствах вплинув світова економічна криза. Роки депресії привели до усвідомлення того, що успішне керівництво господарюючим суб'єктом неминуче пов'язане з посиленням уваги до внутрішньофірмового планування та обліку. Це, в свою чергу, привело до еволюції поглядів на контролінг. Якщо спочатку переважало історично-бухгалтерське бачення контролінгу, і контролер виконував функції ведення обліку та ревізії вже виконаних господарських подій, то з часом ці функції були розширені, що визначило контролінг як систему, орієнтовану на майбутні події.

Практика свідчить, що впровадження системи контролінгу є одним з найдосконаліших способів покращання показників діяльності підприємства. Це дасть змогу підприємству ухвалювати оперативні і стратегічні управлінські рішення.

Контролінг – це передусім управлінська концепція, яка охоплює всі сфери діяльності підприємства: фінанси та облік, менеджмент і маркетинг, інтегруючи та координуючи діяльність різних служб для досягнення оперативних і стратегічних цілей. При тому йдеться вже не стільки про ринкову спрямованість системи управління підприємством, скільки про її здатність виконувати поставлені задачі в умовах високої динаміки змін зовнішнього і внутрішнього середовища організації [3, с. 9].

Відповідаючи критеріям комплексності та інтегрованості, контролінг забезпечує цілісний погляд на діяльність підприємства в минулому, теперішньому і майбутньому часі, системний підхід до виявлення і вирішення проблем, що постають перед підприємством. Контролінг переводить управління підприємством на якісно новий рівень, координуючи та спрямовуючи діяльність різних служб і підрозділів підприємства на досягнення оперативних і стратегічних цілей.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Метою контролінгу є реалізація стратегічної (глобальної) і оперативної (локальної) мети підприємства. При цьому головною метою підприємства залишається збереження фінансової стабільності та успішний розвиток підприємства. Зі сказаного можна зробити висновок, що мета контролінгу є похідною від мети самого підприємства.

Контролінг, як цілісна система, складається з двох важливих частин: стратегічного контролінгу та оперативного контролінгу.

Фінансовий контролінг як важливий елемент системи загального контролінгу, вирізняється спрямованістю і обсягом охопленої діяльності. Фінансовий контролінг – це система інформаційної та координаційної підтримки управлінських рішень, що передбачає використання методів і процедур з бюджетування, стратегічного планування, управлінського обліку, фінансової діагностики, управління ризиками та внутрішнього контролю, які в сукупності зорієнтовані на оптимізацію фінансових рішень та збільшення ринкової вартості компанії.

Є такий вислів: « Хто володіє інформацією, той володіє світом». Це неопосередковано стосується і фінансового контролінгу, оскільки контролінг – це і є те необхідне збирання інформації, яка потрібна підприємству, щоб забезпечити його фінансову стабільність, розвиток, процвітання, підкорення ринку, на якому воно функціонує. Для того, щоб досягти поступового розвитку та ефективної фінансової діяльності підприємства, скоординувати дії його підрозділів, треба володіти інформацією, яка підвищить ефективність вищеперелічених дій. Фінансовий контролінг ґрунтується на системі нормування витрат, визначенні залежності між обсягом реалізованої продукції, витратами та прибутком, кількістю витраченого часу на виробництво продукції, витрати на експлуатацію машин та управлінням іншими показниками, які характеризують рівень використання виробничих потужностей і ресурсів усіх видів.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Економіст Б. Колас виділяє такі головні функції фінансового контролінгу [6]:

- нагляд за процесом реалізації фінансових завдань, встановлених системою планових фінансових показників і нормативів;
- вимірювання ступеня відхилення фактичних результатів фінансової діяльності від прогнозних;
- діагностика за розмірами відхилень серйозних погіршень у фінансовому стані підприємства та істотного зниження темпів його фінансового розвитку;
- розроблення оперативних управлінських рішень з нормалізації фінансової діяльності підприємства відповідно до передбачених цілей і показників;
- коректування за необхідності окремих цілей та показників фінансового розвитку у зв'язку із зміною зовнішнього фінансового середовища, кон'юнктури фінансового ринку і внутрішніх умов здійснення господарської діяльності підприємства.

Як видно з наведених функцій, фінансовий контролінг є ефективною координуючою системою забезпечення взаємозв'язку між формуванням інформаційної бази, фінансовим аналізом, фінансовим плануванням і внутрішнім фінансовим контролем на підприємстві, яка забезпечує контроль фінансової діяльності і фінансових операцій.

Залежно від виконуваних функцій та методичного забезпечення, фінансовий контролінг також поділяють на стратегічний та оперативний. Базовими складниками оперативного фінансового контролінгу є система річних бюджетів і бюджетний контроль. Його головною метою є організація системи управління досягненням поточних (короткотермінових) фінансових завдань підприємства. Такі завдання можуть проявлятися у показниках виручки від реалізації, прибутку, постійних і змінних витрат, рентабельності капіталу. Під стратегічним фінансовим контролінгом розуміють комплекс функціональних завдань, інструментів та методів довготермінового (три і більше років) управління фінансами, ринковою

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

вартістю та ризиками. Вважають, що часовий горизонт стратегічного контролінгу необмежений [8].

Досить важливою формою прояву стратегічного фінансового контролінгу є система стратегічного планування. Стратегічний план має враховувати результати аналізу сильних і слабких сторін підприємства (SWOT – аналіз), вимоги партнерів по бізнесу та інтереси власників підприємства. Важливо підкреслити, що розроблення стратегічного плану є результатом взаємодії керівництва та провідних менеджерів підприємства. Контролер при цьому виконує активізуючу роль і виступає модератором та синтезатором процесу.

Багато підприємств стикаються з проблемою відсутності логічного поєднання стратегічних цілей та оперативних завдань, які виконують окремі працівники і структурні підрозділи. Довготермінове стратегічне планування та короткотермінове річне бюджетування досить часто розглядають як два паралельні, навіть дещо автономні процеси. Взаємоузгодити окремі показники стратегічного та оперативного контролінгу можна у результаті побудови інтегрованої системи довготермінового та оперативного планування.

До головних сфер контролю та аналізу відхилень у контексті стратегічного фінансового контролінгу належать:

- стратегічні цілі (монетарні та немонетарні);
- зовнішні чинники, покладені в основу довготермінового планування;
- внутрішні вузькі місця стратегічного характеру.

У рамках стратегічного фінансового контролінгу зусилля фінансових служб підприємств повинні концентруватися на виконанні таких головних завдань [8]:

- визначення стратегічних напрямів діяльності підприємства;
- визначення стратегічних факторів успіху;
- визначення стратегічних цілей і розроблення фінансової стратегії підприємства;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

- впровадження дієвої системи раннього попередження та реагування (SWOT – аналіз);
- визначення горизонтів планування;
- довготермінове фінансове планування: планування прибутків та збитків, чистого грошового потоку, балансу, основних фінансових показників;
- довготермінове управління ринковою вартістю підприємства і прибутками власників;
- забезпечення інтеграції довготермінових стратегічних цілей та оперативних завдань, які ставлять перед окремими працівниками та структурними підрозділами.

Проте не може бути універсальних моделей створення системи фінансового контролінгу на всіх підприємствах. Це зумовлено унікальністю кожного підприємства. Адже кожне підприємство має власну стратегію розвитку, бачення проблем управління, взаємодії з контрагентами тощо. Крім того, часто суто технологічні особливості, статус підприємства на ринку визначають менталітет менеджменту. Враховуючи ці та багато інших передумов, визначається сфера фінансового контролінгу у кожному конкретному випадку.

Висновок. У сучасних глобалізаційних умовах будь-яке підприємство функціонує в жорсткому конкурентному середовищі і для результативного здійснення його фінансово-господарської діяльності необхідно застосовувати ефективні інструменти оперативного та стратегічного управління фінансами. До таких інструментів можна віднести фінансовий контролінг, який є синтезом елементів обліку, аналізу, контролю та планування, його реалізація забезпечує вироблення альтернативних підходів під час здійснення оперативного і стратегічного управління підприємством. Запровадження фінансового контролінгу на підприємстві допомагає запобігти виникненню кризових ситуацій, ідентифікувати причини фінансових проблем та ефективно їх усунути, а

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

також реалізувати фінансові стратегії підприємства й досягти стратегічних цілей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Гребешкова О.* М., Кизенко О. О., Стратегічний контролінг в системі управління підприємством / О. М. Гребешкова, О. О. Кизенко // Вісник національного університету «Львівська політехніка». – 2010. - №683. – С. 205 – 209.
2. *Заруднев И. А.*, Мерзликина Г. С. Историчиские аспекты возникновения системы контроллинга / И. А. Заруднев, Г. С. Мерзликина. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.iteam.ru/publications/finances/section_50/article_4097
3. *Дзьоба В. Б.* Ефективне управління фінансами за допомогою впровадження системи фінансового контролінгу / В. Б. Дзьоба // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – №605. – 2007. – С. 9 – 15.
4. *Журавель Т. М.,* Терещенко О. Я. Контролінг як метод забезпечення конкурентних переваг на підприємстві // Т. М. Журавель, О. Я. Терещенко // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики: Збірник наукових праць. – 2011. – №2(11).
5. *Єрьомін А. В.* Контролінг як складова антикризового управління підприємством / А. В. Єрьомін // Управління розвитком. – 2011. – №4. – С.128 – 129.
6. *Колас. Б.* Управление финансовой деятельностью предприятия: проблемы, концепции методы: Пер. с англ. / Б. Колас; Под ред. Я.В. Соколова. – М.: ЮНИТИ, 1997. – 576 с.
7. *Партин Г. О.,* Маєвська Я. В. Види та місце фінансового контролінгу на підприємстві / Г. О. Партин, Я. В. Маєвська // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.6. – С. 199 – 202.
8. *Терещенко О.О.* Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч. посіб. – К.: Вид-во КНЕУ, 2003. – 554 с.

№ п/п	Тема, П.І.Б.	Науковий керівник	стор.
	КАФЕДРА ФІНАНСІВ		
1.	**СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ВИНОГРАДАРСТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ БЕРЕЗАНСЬКОГО РАЙОНУ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ** *Г.О. Побережнюк, магістрант*	*д.е.н., професор Сіренко Н.М.*	*3*
2.	**МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМИ ОПЛАТИ ПРАЦІ** *Юрченко С.Г., магістрант*	*професор д.е.н. Сіренко Н.М.*	*10*
3.	**ОСНОВНІ НАПРЯМИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ** *Л.О. Різун, магістрант*	*д.е.н., професор Сіренко Н.М.*	*15*
4.	**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЛОГІСТИКИ ЗБУТОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ** *Р.Є. Нікітіна, магістрант*	*д.е.н., професор Сіренко Н.М.*	*21*
5.	**ЕКОЛОГІЧНИЙ ПОДАТОК ЯК СТИМУЛЮЮЧИЙ ФАКТОР ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА** *І. В. Мороз, студент*	*к.е.н., доцент Бурковська А.В.*	*26*

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

6.	**ЗВІТНІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ЯК БАЗА ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ ЕФЕКТИВНИХ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ** *Юрков В.О., магістр*	*к.е.н, доцент Бурковська А.В.*	*32*
7.	**СУЧАСНИЙ СТАН КРЕДИТУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ** *Радько Д.А., студентка*	*к.е.н, доцент Рябенко Г.М.*	*39*
8.	**СВІТОВИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСУВАННЯ У СФЕРІ МЕДИЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ** *С.С. Дюміна, студентка*	*к.е.н., доцент Рябенко Г.М.*	*48*
9.	**ОСОБЛИВОСТІ КРЕДИТУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ** *В.П. Степанова, студентка*	*к.е.н., доцент Рябенко Г.М.*	*55*
10.	**ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ** *Маковєєнко І.Е., магістр*	*к.е.н., доцент Рябенко Г.Н.*	*60*
11.	**ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ** *А.О. Венгер, студентка*	*к.е.н., доцент Г.М. Рябенко*	*66*
12.	**ФОРМУВАННЯ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО ПРОДУКЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ** *Резніченко Ю.С., магістр*	*к.е.н., доцент Рябенко Г.М.*	*72*
13.	**ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ** *Ю.О. Щербина, студентка*	*к.е.н., доцент Г.М. Рябенко*	*79*

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

14.	**СТАЛИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНІВ УКРАЇНИ: СОЦІАЛЬНИЙ АСПЕКТ** Ю. А. Юрків, *студентка*	*к.е.н., доцент Лункіна Т.І.*	*85*
15.	**КРЕДИТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА, ПІЛЬГОВІ УМОВИ ГОСПОДАРЮВАННЯ** *І. Б. Грицьків, студентка*	*к.е.н., доцент Лункіна Т. І.*	*91*
16.	**ДЕМОГРАФІЧНА СИТУАЦІЯ НА СЕЛІ : СУЧАСНІ ПОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОКРАЩЕННЯ** *М.І. Винту, студентка*	*к.е.н., доцент Лункіна Т.І.*	*99*
17.	**ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В АПК** *Кіріченко К., студентка*	*доцент Лункіна Т.І.*	*105*
18.	**РІВЕНЬ БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ: ЗАРУБІЖНИЙ АСПЕКТ** *Петерс В.Р. , студентка*	*к.е.н, доцент Лункіна Т.І*	*111*
19.	**СТРАТЕГІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО БАНКУ РЕКОНСТРУКЦІЇ І РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ** *К. І. Полівода, студентка*	*к.е.н., доцент Лункіна Т. І.*	*118*
20.	**НАСЛІДКИ ВВЕДЕННЯ ПОДАТКУ НА КУПІВЛЮ – ПРОДАЖ ІНОЗЕМНОЇ ВАЛЮТИ** *К. А. Прадунець, студентка*	*к. е. н., доцент Лункіна Т. І.*	*124*
21.	**РОЗВИТОК ТА ДІЯЛЬНІСТЬ АГРОХОЛДИНГІВ В УКРАЇНІ** *В.О. Дорошенко, студентка*	*к.е.н., доцент Лункіна Т.І.*	*131*

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

22.	**ОСНОВНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ КАПІТАЛЬНИХ ВКЛАДЕНЬ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ** *Д.В. Панченко, студентка*	*к.е.н., доцент Лункіна Т. І.*	*138*
23.	**РЕСУРСО– ТА ЕНЕРГОЄМНІСТЬ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ЯК АСПЕКТ ЇЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ** *К.П. Чемеринська, студентка*	*к.е.н., доцент Лункіна Т.І.*	*143*
24.	**НАПРЯМИ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В БАНКУ** *Т.В. Владечак, студентка*	*к.е.н., асистент Т.О. Чайка*	*150*
25.	**КРЕДИТУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ МИКОЛАЇВСКОЇ ОБЛАСТІ** *О.А. Гайдай, магістр*	*к.е.н., асистент Т.О. Чайка*	*156*
26.	**ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ КАСОВИХ ОПЕРАЦІЙ** *Н.В. Зайченко, студентка*	*к.е.н., асистент Т.О. Чайка*	*162*
27.	**ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ** *А.В. Зінченко, студентка*	*к.е.н., асистент Т.О. Чайка*	*167*
28.	**ІНСТИТУЦІОНАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ КРЕДИТУВАННЯ ГАЛУЗІ ТВАРИННИЦТВА** *Л.В. Мачильської, магістр*	*к.е.н., асистент Чайка Т.О.*	*173*
29.	**ВИРОЩУВАННЯ ОРГАНІЧНОЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ У ВОЗНЕСЕНСЬКОМУ РАЙОНІ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**	*к.е.н., асистент Т.О. Чайка*	*179*

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

	Станкевич О.В., студентка		
30.	**ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРИБУТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОРАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ**	*к.е.н., асистент Т.О.Чайка*	*186*
	Ю.В. Висоцька, студентка		
31.	**ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ**	*Баришевська І.В.*	*191*
	Н.В. Кулішова, студентка		
32.	**ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ В ПРОЦЕСІ ГОСПОДАРЮВАННЯ**	*асистент Баришевська І.В.*	*198*
	Ю. О. Грищук, студентка		
33.	**ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА: ПРОБЛЕМИ ГАРМОНІЗАЦІЇ**	*асистент І.В. Баришевська*	*205*
	Ю.В. Висоцька, студентка		
34.	**СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ**	*асистент І.В. Баришевська*	*212*
	І.В. Пелипканич, студентка		
35.	**ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА**	*асистент Баришевська І. В.*	*218*
	І.Ю. Борисова, студентка		
36.	**УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ**	*асистент І. В. Баришевська*	*225*
	О.В. Бузник, студентка		

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

37.	**СУТЬ І МІСЦЕ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В СИСТЕМІ КОНТРОЛІНГУ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ** *Н.В. Зайченко, студентка*	*асистент Баришевська І.В.*	*232*
38.	**РОЛЬ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ПРОБЛЕМИ ЙОГО ВПРОВАДЖЕННЯ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ** *Т.А. Алупой , студентка*	*асистент Баришевська І.В*	*238*
39.	**УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІКУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ АГРАРНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ** *О.В.Болгарина, студентка*	*асистент Баришевська І.В.*	*244*
40.	**ЕРГОНОМІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ – КОНЦЕПТУАЛЬНА ОСНОВА ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ** *Ю.В. Голяк, магістр*	*асистент О.І. Мельник*	*250*
41.	**ДОКУМЕНТУВАННЯ ОПЕРАЦІЙ З РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ФОРМ ЗБУТОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ** *Є.Г. Дорох, магістр*	*асистент О.І. Мельник*	*257*
42.	**ВИЗНАЧЕННЯ ТА ОБЛІК ФІНАНСОВОГО РЕЗУЛЬТАТУ ВІД ПЕРВІСНОГО ВИЗНАННЯ БІОЛОГІЧНИХ АКТИВІВ І**	*асистент Мельник О.І.*	*262*

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

	СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ *Кіріченко К.О., спеціаліст*		
43.	**ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ** *Лозова О.В., магістрант*		*268*
44.	**ПРОБЛЕМИ ПЕРСПЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ОБЛІКУ** *Наконечна Г.А., спеціаліст*	*асистент Мельник О. І.*	*275*
45.	**НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ** *Ю.О. Юрченко, спеціаліст*	*асистент О.І. Мельник*	*279*
46.	**ЕФЕКТИВНІСТЬ КОНТРОЛЮ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ** *М.О. Багріна, студентка*	*асистент Є.О. Павлюк*	*285*
47.	**ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ КРЕДИТНИХ КООПЕРАТИВІВ** *О.О. Гриник, студентка*	*Павлюк Є.О., асистент*	*291*
48.	**ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ** *І.В. Збарська, студентка*	*Є.О. Павлюк, асистент*	*299*
49.	**ОСОБЛИВОСТІ СПРАВЛЕННЯ ФІКСОВАНОГО**	*Є. О. Павлюк, асистент*	*307*

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

	СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПОДАТКУ ДО БЮДЖЕТУ *В. В. Мерзлікін, студент*		
50.	**СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПОХІДНИХ ЦІННИХ ПАПЕРІВ СВІТОВОГО РИНКУ КАПІТАЛІВ : ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ** *В. В. Мерзлікін, студент*	*Є. О. Павлюк, асистент*	*315*
51.	**ДЕРЖАВНА ФІНАНСОВА ПІДТРИМКА АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ** *Т.В. Гондель, студентка*	*Є.О. Павлюк, асистент*	*323*
52.	**ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ЛОМБАРДІВ В УКРАЇНІ** *Ю.І. Юрченко, студентки*	*Є.О. Павлюк, асистент*	*330*
53.	**СУЧАСНІСТЬ ТА ОСНОВНІ ФОРМИ КРЕДИТУВАНЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ** *Ю.І. Юрченко, студентка*	*Є.О. Павлюк, асистент*	*336*
54.	**ПИТАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В УКРАЇНІ** *О. О. Дуляк, студентка*	*Є. О. Павлюк, асистент*	*343*
55.	**ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА АГРОПРОМИСЛОВОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ** *Ю.І. Нестер, студентка*	*Є.О.Павлюк, асистент*	*348*
56.	**РОЗВИТОК СИСТЕМИ СТРАХУВАННЯ ВРОЖАЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР В УКРАЇНІ** *Демитер О.М., студентка*	*асистент Павлюк Є.О.*	*355*

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

57.	**ОСОБЛИВОСТІ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ АГРАРНИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ** *В. О. Тесляр, студентка*	*Є. О. Павлюк, асистент*	*361*
58.	**СУТЬ І НЕОБХІДНІСТЬ АГРОПРОМИСЛОВОЇ ІНТЕГРАЦІЇ** *В.О. Тесляр, студентка*	*Є.О. Павлюк, асистент*	*368*
59.	**КРЕДИТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА НАПРЯМИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ** *В.В. Ганжа, студентка*	*Є.О.Павлюк, асистент*	*375*
60.	**ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ** *В.В. Ганжа, студентка*	*Є.О.Павлюк, асистент*	*382*
61.	**РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ** *С.С. Дюміна, студентка*	*асистент Волкова І.Г.*	*388*
62.	**НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ КОНТРОЛЮ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ** *Вишенська Л.М., студентка*	*асистент Волкова І.Г.*	*395*
63.	**ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ** *Ходикіна А.А., студентка*	*асистент Волкова І.Г.*	*401*
	КАФЕДРА ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ І СУСПІЛЬНИХ НАУК		
64.	**ТРУДОВА АДАПТАЦІЯ ПРАЦІВНИКІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ**	*доцент Марчук Л. П.*	*406*

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

	А.А. Ходикіна, студентка		
65.	**СТИМУЛЮВАННЯ ПРАЦІ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ**	*доцент Л. П. Марчук*	*411*
	О.К. Туз, студентка		
66.	**ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙ В УКРАЇНІ**	*доцент Марчук Л. П.*	*417*
	С.С. Дюміна, студентка		
67.	**СТАНОВЛЕННЯ РИНКУ ЗЕМЛІ В УКРАЇНІ, ВСІ ЗА І ПРОТИ**	*доцент Золотих І. Б.*	*424*
	О.А. Куліш, студентка		
68.	**РОЗВИТОК МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ У РОЗВИНЕНИХ КРАЇНАХ**	*к. е. н., доцент Золотих І. Б.*	*429*
	О.Г. Юрченко, студентка		
69.	**ДЕМОГРАФІЧНИЙ ЧИННИК ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ КРИЗИ**	*к.е.н., асистент Пилипенко Т.В.*	*433*
	Голяк Ю.В., магістр		
70.	**РУЙНУВАННЯ ОЗОНОВОГО ШАРУ АТМОСФЕРИ ЯК РЕЗУЛЬТАТ АНТРОПОГЕННОГО ВПЛИВУ**	*к.е.н., асистент Пилипенко Т.В.*	*439*
	Філатова О.А., магістр		
71.	**ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ТА СТАЛИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ**	*асистент Пилипенко Т.В.*	*445*
	Лозова О.В., магістр		
72.	**ВПРОВАДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНО ЧИСТОГО ВИРОБНИЦТВА ЯК ЗАПОРУКА СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ**	*к.е.н., асистент Пилипенко Т.В.*	*451*
	Хлинова Ю. Д. , магістр		
73.	**ОПУСТЕЛЮВАННЯ УКРАЇНИ ЯК НАСЛІДОК ГЛОБАЛЬНОГО ПОТЕПЛІННЯ**	*к.е.н., асистент Пилипенко Т.В.*	*457*
	Нікітіна Р.Є., магістр		
74.	**МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ ЯК СКЛАДОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ**	*к.е.н., асистент Пилипенко Т.В.*	*462*

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

75.	*Юрченко Ю.О., магістр* **ПРОБЛЕМА БІДНОСТІ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПОДОЛАННЯ В УКРАЇНІ** *Моспаненко О.Ю., магістр*	*к.е.н., асистент Пилипенко Т.В.*	*468*
76.	**ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ** *Глущенко Т.С., магістр*	*к.е.н., асистент Пилипенко Т.В.*	*475*
77.	**ЗМІНА КЛІМАТУ В КОНТЕКСТІ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ СУЧАСНОСТІ** В.Г. Горошко, *студентка групи Б5/1*	*к.е.н., асистент Пилипенко Т.В.*	*481*
78.	**СТАЛИЙ РОЗВИТОК: СОЦІАЛЬНО-ЕКОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ** *Морозова Н.С., магістр*	*к.е.н., асистент Пилипенко Т.В.*	*487*
79.	**ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ** *Наумова А. Ю. , магістр*	*к.е.н., асистент Пилипенко Т.В.*	*494*
80.	**КОНЦЕПЦІЯ ТА ОСНОВНІ НАПРЯМКИ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ** Гуменюк В.О. , *магістр*	*к.е.н., асистент Пилипенко Т.В.*	*501*
81.	**СТАЛИЙ РОЗВИТОК ЯК ПАРАДИГМА СУСПІЛЬНОГО ЗРОСТАННЯ** *М.В. Похилюк, магістр*	*к.е.н., асистент Пилипенко Т.В.*	*506*
82.	**НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ** *Різун Л.О., магістрант*	*к.е.н, асистент Пилипенко Т.В.*	*512*
83.	**БЕЗВІДХОДНІ ТЕХНОЛОГІЇ, ЯК СКЛАДОВА КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ** *Латій А.П., магістр*	*к.е.н, асистент Т.В. Пилипенко*	*517*
84.	**КОНЦЕПЦІЯ ЕКОЛОГІЧНОГО РОЗИТКУ ТА ЕКОЛОГІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ**	*к.е.н., ассистент Пилипенко Т . В.*	*522*

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

85.	*Маковєєнко І. Е., магістр* **РОЛЬ І МІСЦЕ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СОЦІАЛЬНІЙ СФЕРІ**	*асистент, Шарін О.В.*	*528*
86.	*Н.С. Марченко, студентка* **«ДАУНШИФТІНГ», ЯК НОВА ТЕНДЕНЦІЯ ТРУДОВОЇ ПОВЕДІНКИ**	*асистент Шарін О.В.*	*534*
87.	*Ю.І. Алєксєєва, студентка* **СУЧАСНА СІМ'Я ЯК СОЦІАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ**	*асистент Шарін О.В.*	*540*
88.	*Г.О. Глух, студент* **МЕДИТАЦІЯ ЯК СТРУКТУРНИЙ ЕЛЕМЕНТ СТАРОІНДІЙСЬКОЇ ФІЛОСОФІЇ**	*асистент Шарін О.В.*	*545*
	Я.В. Машевська, студентка		
	КАФЕДРА ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ І ТЕХНОЛОГІЙ		
89.	**ВПЛИВ ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ НА СУСПІЛЬСТВО**	*доцент К.О. Кірей*	*551*
90.	*Ю. І. Юрченко, студент* **ЗАСТОСУВАННЯ ПРЕЦИЗІЙНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА В УКРАЇНІ**	*викладач Борян Л.О.*	*558*
91.	*В.Ю. Хрипливий, студент* **ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ОПТИМАЛЬНИХ ВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ**	*старший викладач Лопушанська В.В.*	*564*
92.	*І.Ю. Борисова, студентка* **СУЧАСНІ ЕЛЕКТРОННІ ПЛАТІЖНІ ЗАСОБИ**	*старший викладач Лопушанська В. В.*	*570*
	М. М. Шевчук, К.О. Омеленчук, студенти		
	КАФЕДРА БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ		

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

93.	**СТРУКТУРНО-ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ВИРОБНИЧИМИ ЗАПАСАМИ** *О.В. Лозова, магістрант*	*к.е.н., доцент Дубініна М.В.*	*577*
94.	**ІНСТИТУЦІОНАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ ТВАРИННИЦТВА НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ МИКОЛАЇВЩИНИ** *Л.В. Мачильська, магістрант*	*к.е.н, доцент Дубініна М.В.*	*583*
95.	**ОПТИМІЗАЦІЯ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА НА ВИРОБНИЦТВО ПРОДУКЦІЇ** *І.Ю. Борисова, студентка*	*к.е.н., доцент Ксьонжик І.В.*	*587*
96.	**МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ ТА ЇХ РОЛЬ У БЮДЖЕТНІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ** *Н.В. Зайченко, студентка*	*к.е.н., доцент Ксьонжик І. В.*	*593*
97.	**ПІЛЬГОВА ЕВОЛЮЦІЯ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ** *Ю. Д. Хлинова, магістрант*	*к.е.н., доцент Ксьонжик І.В.*	*597*
98.	**УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ВИТРАТ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ** *Ю.С Резніченко, магістрант*	*к.е.н., доцент Ксьонжик І.В.*	*604*
99.	**РОЛЬ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В**	*к.е.н., доцент Ксьонжик І.В.*	*610*

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

	ПРОЦЕСІ УПРАВЛІННЯ СІЛЬСКОГОСПОДАРСЬКИМ ПІДПРИЄМСТВОМ *О.В.Спасенко, магістрант*		
100.	**ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ** *Г.О. Побережнюк, магістрант*	*к.е.н., доцент Ксьонжик І.В.*	*615*
101.	**АНАЛІЗ ВІТЧИЗНЯНОГО І ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ДОХОДІВ І ВИДАТКІВ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ** *А. Ю. Наумова, магістрант*	*к.е.н., доцент Ксьонжик І.В.*	*621*
102.	**ДОХОДИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ І АНАЛІЗ ЇХ СУЧАСНОГО СТАНУ** *В. С. Панчук, магістрант*	*к.е.н., доцент Ксьонжик І.В.*	*628*
103.	**УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ОЦІНКИ ТА ОБЛІКУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА** *С. С. Дюміна, студентка*	*асистент Лугова О. І.*	*635*
104.	**МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ВІДОБРАЖЕННЯ В ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ ЗА ВИПЛАТАМИ ПРАЦІВНИКАМ ТА ДОДАТКОВОГО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ** *А.В.Скорозінська, студентка*	*асистент Лугова О.І.*	*642*
105.	**ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ДОХОДІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ**	*асистент Лугова О.І.*	*651*

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

	Ю.Д. Кореновська, студентка		
106.	**ЗНАЧЕННЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА ТА ШЛЯХИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ**	*асистент Лугова О.І.*	*658*
	І.В. Шевченко, студентка		
107.	**ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВІДОБРАЖЕННЯ В ОБЛІКУ ОСОБЛИВОСТЕЙ ОПОДАТКУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ**	*асистент Лугова О. І.*	*665*
	Т. А. Алупой, студентка		
108.	**ОБЛІК ВИТРАТ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА НАПРЯМИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ**	*асистент Лесік І.М.*	*672*
	В.О. Гуменюк, магістрант		
109.	**БУХГАЛТЕРСЬКИЙ БАЛАНС ЯК ДЖЕРЕЛО ЕКОНОМІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ**	*асистент Лесік І.М.*	*677*
	Богата І.І магістрант		
110.	**ГАРМОНІЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ФОРМИ ЗВІТУ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДО МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ**	*асистент Лесік І.М.*	*681*
	Ю.Г. Вітвіцька, магістрант		
111.	**ОБЛІК ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ**	*асистент Лесік І.М.*	*685*
	Ю. В. Гаркуша, магістр		

112.	**РОЗКРИТТЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ДОХОДИ ПІДПРИЄМСТВА В ФОРМАХ РІЧНОЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ З УРАХУВАННЯМ ВИМОГ НАЦІОНАЛЬНИХ ТА МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ** *Ю.В. Голяк, магістрант*	*асистент Лесік І.М.*	*691*
113.	**ОПЕРАЦІЇ З ОБЛІКУ РЕАЛІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ (РОБІТ, ПОСЛУГ), ЇХ ВПЛИВ НА ГОСПОДАРСЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА** *Є.Г. Дорох, магістр*	*асистент Лесік І.М.*	*696*
114.	**АМОРТИЗАЦІЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ТА ПОДАТКОВОМУ ОБЛІКУ** *О.С. Дяченко, магістрант*	*асистент Лесік І.М.*	*701*
115.	**ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ** *Т.В. Журба магістрант*	*Лесік І.М*	*707*
116.	**НАРОЩУВАННЯ ВИРОБНИЧИХ ПОТУЖНОСТЕЙ ОВОЧЕПРОДУКТОВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ** *Т.О. Іохим, студентка*	*асистент Лесік І. М.*	*712*
117.	**ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ТА КРЕДИТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ** *К.Ф. Кондюк – магістр*	*асистент Лесік І.М.*	*718*
118.	**ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ІНФОРМАЦІЙНА БАЗА ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ** *О.В. Кривошеєв, магістр*	*асистент, Лесік І.М.*	*725*
119.	**ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОРЯДКУ СКЛАДАННЯ ЗВІТУ ПРО**	*асистент Лесік І. М.*	*731*

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

	ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ *Т.С. Крячкова, студентка*		
120.	**ОСНОВНІ МЕТОДИ Й АНАЛІЗ СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ** *О.В. Лозова, магістрант*	*асистент Лесік І.М.*	*737*
121.	**ЗНАЧЕННЯ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО ОБЛІКУ І ЗВІТНОСТІ В ЕФЕКТИВНОМУ УПРАВЛІННІ ВИТРАТАМИ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА** *Л.В. Мачильська, магістрант*	*ассистент Лесік І.М.*	*742*
122.	**ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ БАЛАНСУ ТА ЗВІТУ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ВІДПОВІДНО ДО ВИМОГ МСФЗ** *О.В. Миколовська, студентка*	*асистент Лесік І.М.*	*748*
123.	**ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ НА ЕТАПІ РОЗПОРЯДЖЕННЯ МАЙНОМ** *О.Ю. Моспаненко, магістр*	*асистент Лесік І.М.*	*754*
124.	**ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА** *Г. А.Наконечна, студентка*	*асистент Лесік І. М.*	*761*
125.	**СПІЛЬНІ ТА ВІДМІННІ РИСИ ЩОДО СКЛАДАННЯ ЗВІТУ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ЗА НАЦІОНАЛЬНИМИ ТА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ** *А. Ю. Наумова, магістр*	*асистент Лесік І.М.*	*766*
126.	**ІНФРАСТРУКТУРА РИНКУ**	*асистент І.М. Лесік*	*772*

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

	ПРОДУКЦІЇ ПЛОДООВОЧЕВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ ЗА УМОВ СОТ *Р.Є.Нікітіна, магістр*		
127.	**ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА** *О.В.Панасюк, студент*	*асистент Лесік І.М.*	*777*
128.	**СУТЬ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ІХ ОБЛІК: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ** *Г.О. Побережнюк, магістрант*	*асистент, І.М. Лесік*	*783*
129.	**ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ** *Ю.С.Резніченко, магістр*	*асистент Лесік І.М.*	*788*
130.	**ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ГАЛУЗІ ОВОЧІВНИЦТВА** *Л.О.Різун, магістрант*	*асистент Лесік І.М.*	*793*
131.	**РІВЕНЬ НАСИЧЕННЯ, СПОЖИВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ОВОЧЕВОЇ ПРОДУКЦІЇ** *О.В. Спасенко, магістр*	*асистент Лесік І.М.*	*799*
132.	**ПРОБЛЕМИ СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ** *О. А.Філатова, магістрант*	*асистент Лесік І. М.*	*804*
133.	**СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ОВОЧЕПРОДУКТОВОГО ПІДКОПЛЕКСУ** *С.Г.Юрченко, магістр*	*асистент Лесік І. М.*	*809*
134.	**ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ КОНСОЛІДОВАНОЇ ФІНАНСОВОЇ**	*асистент Лесік І.М.*	*815*

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

	ЗВІТНОСТІ В УКРАЇНІ *Ю.О. Юрченко, студентка*		
135.	**ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ЕКСПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ ПОДАТКОМ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ ЗА ПОДАТКОВИМ КОДЕКСОМ** *Т.О Алупой студентка*	*асистент Пісоченко Т. С.*	*821*
136.	**ЯКІСТЬ ТОРГОВЕЛЬНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ В РОЗДРІБНІЙ ТОРГІВЛІ** *О.В.Болгарина, студентка*	*асистент Пісоченко Т.С.*	*826*
137.	**КАЗНАЧЕЙСЬКА СИСТЕМА ВИКОНАННЯ ДЕРЖАВНОГО ТА МІСЦЕВОГО БЮДЖЕТІВ** *О.В. Бузник, студентка*	*асистент Т. С. Пісоченко,*	*832*
138.	**ОБЛІК У БУДІВЕЛЬНИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ** *О.В. Бузник, студентка*	*асистент Т. С. Пісоченко*	*840*
139.	**УДОСКОНАЛЕННЯ ТА МОДЕРНІЗАЦІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ** *К.О.Вельховацька, студентка*	*асистент Пісоченко Т.С.,*	*847*
140.	**ВСТАНОВЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ОБЛІКУ ПІЛЬГОВОГО НАСЕЛЕННЯ У ПАСАЖИРСЬКИХ ПЕРЕВЕЗЕННЯХ НАЗАЛІЗНИЧНОМУ ТРАНСПОРТІ** *Ю.В. Висоцька, студентка*	*асистент Пісоченко Т.С.*	*855*
141.	**АВТОМАТИЗОВАНЕ ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХЯК НЕОБХІДНА СКЛАДОВА ДІЯЛЬНОСТІ** *Ю.В. Висоцька, студентка*	*асистент Пісоченко Т.С.*	*862*

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

142.	**ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ В УКРАЇНІ** *Т.В.Владечак, студентка*	*асистент Пісоченко Т.С.*	*868*
143.	**ОБЛІК РЕЗУЛЬТАТІВ ВИКОНАННЯ КОШТОРИСУ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ** *Г.І. Горбатюк, студентка*	*асистент Т.С. Пісоченко*	*874*
144.	**ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ ТОРГІВЛІ ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ У РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ** *Ю. О. Грищук, студентка*	*асистент Пісоченко Т. С.*	*881*
145.	**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ І ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ** *С.В. Дудник, студентка*	*асистент Пісоченко Т.С.*	*887*
146.	**РЕГУЛЮВАННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВРОЇ БАЗИ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ КОМІСІЙНОЇ ТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ** *Н.В. Зайченко, студентка*	*асистент Пісоченко Т.С.*	*893*
147.	**СПЕЦИФІКА ТА ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ У ГОТЕЛЬНОМУ ГОСПОДАРСТВІ** *І.В.Пелипканич, студентка*	*асистент Пісоченко Т.С.*	*898*
148.	**СУТНІСТЬ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ** *К.Р.Раджапова, студентка*	*асистент Пісоченко Т.С.*	*906*

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

149.	**ОРГАНІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОГО ЛІЗИНГУ ОБЛАДНАННЯ У ПЕРЕРОБНІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ** *Т.Умриш, студентка*	*асистент Пісоченко Т.С.*	*912*
150.	**АНАЛІЗ СИСТЕМИ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УКРАЇНИ ТА ЗА КОРДОНОМ** *Ю.О.Юрченко, студентка*	*асистент Сирцева С.В.*	*918*
151.	**МІЖНАРОДНЕ ЗНАЧЕННЯ СТАНДАРТИЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ** *Ю.В. Висоцька, студентка*	*асистент Сирцева С.В.*	*924*
152.	**РОЛЬ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА** *Т. А. Алупой , студентка*	*асистент Чебан Ю.Ю*	*931*
153.	**АУДИТ ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ПРИБУТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ** *М.О. Багріна, студентка*	*асистент Чебан Ю.Ю.*	*937*
154.	**ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ АУДИТУ В КОМП'ЮТЕРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ** *О.В. Боєва, студентка*	*асистент Чебан Ю.Ю.*	*943*
155.	**ТЕОРЕТИЧНІ І МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ АУДИТУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ** *О. В. Болгарина, студентка*	*асистент Чебан Ю.Ю.*	*949*
156.	**ПРОБЛЕМИ АВТОМАТИЗАЦІЇ АУДИТУ В УКРАЇНІ** *І. Ю. Борисова, студентка*	*асистент Чебан Ю. Ю.*	*954*
157.	**МОЖЛИВОСТІ АУДИТУ У КОМП'ЮТЕРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ** *О.В. Бузник, студентка*	*асистент Чебан Ю.Ю.*	*959*

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

158.	**ОРГАНІЗАЦІЯ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ НА ПІДПРИЄМСТВІ** *К.О. Вельховацька, студентка*	*асистент Чебан Ю.Ю.*	*965*
159.	**СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОГО АУДИТУ** *Ю.В. Висоцька, студентка*	*асистент Чебан Ю. Ю.*	*974*
160.	**ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ** *Л.М Вишенська., студентка*	*асистент Чебан Ю.Ю.*	*982*
161.	**АУДИТ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ТА НАПРЯМИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ** *І. М. Голота, студентка*	*асистент Чебан Ю.Ю.*	*989*
162.	**АУДИТ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРА** *Г.І.Горбатюк, студентка*	*асистент Чебан Ю. Ю.*	*998*
163.	**ОСНОВНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОГО АУДИТУ В УКРАЇНІ** *Ю. О. Грищук, студентка*	*асистент Чебан Ю. Ю.*	*1004*
164.	**ВПЛИВ ВНУТРІШНЬОГО КОНТОРОЛЮ НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ АГАРАНИХ ПІДПРИЄМСТВ** *Н.В. Зайченко, студентка*	*асистентка Чебан Ю. Ю.*	*1011*
165.	**АУДИТ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ** *Т. А. Зінчук , студентка*	*асистент Чебан Ю.Ю.*	*1015*
166.	**ВНУТРІШНІЙ АУДИТ В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ ТА ОЦІНКА ЙОГО ЕФЕКТИВНОСТІ** *А.Ю.Коваль, студентка*	*астстент Чебан Ю.Ю.*	*1023*
167.	**НЕОБХІДНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ НА**	*асистент Чебан Ю.Ю.*	*1030*

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

	СІЛЬСЬКОГОПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ *Н.В. Кулішова, студентка*		
168.	**ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ АУДИТОРСЬКОЇ ПЕРЕВІРКИ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ** *І.Е.Маковєєнко, магістр*	*асистент Чебан Ю.Ю.*	*1036*
169.	**ОСНОВИ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ** *К. Морандюк, студентка*	*асистент Чебан Ю.Ю.*	*1042*
170.	**СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ АУДИТУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІПІДПРИЄМСТВА** *І.В. Пелипканич, студентка*	*асистент Чебан Ю.Ю.*	*1048*
171.	**ОРГАНІЗАЦІЯ АУДИТУ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ ТА ЇЇ СПЛАТИ** *К.Р Раджапова, студентка*	*асистент Чебан Ю. Ю.,*	*1053*
172.	**ПРОБЛЕМА КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ АУДИТУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА** *Д.А. Радько, студентка*	*асистент Чебан Ю.Ю.*	*1061*
173.	**АУДИТ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ** *Т. Умриш, студентка*	*асистент Чебан Ю.Ю.*	*1068*
	КАФЕДРА ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ І АУДИТУ		
174.	**ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ І ОСОБЛИВОСТІ КЛАСТЕРИЗАЦІЇ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ В КОНТЕКСТІ ПІДВИЩЕННЯ**	*д.е.н, професор О.М. Вишневська*	*1076*

	КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ *А.Ю. Наумова, магістр*		
175.	**ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ СУБ'ЄКТУ РИНКУ** *К.Ф.Кондюк, магістр*	*д.е.н., професор Вишневська О.М.*	*1082*
176.	**ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ** *О.В. Андрушкевич, студентка*	*д.е.н., професор Вишневська О.М.*	*1089*
177.	**ФІНАНСОВЕ ПРОГНОЗУВАННЯ ЯК СКЛАДОВА РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА** *О.А.Гайдай, магістр*	*д. е. н., професор Вишневська О.М.*	*1094*
178.	**СУТНІСТЬ І ОСОБЛИВОСТІ МОНІТОРИНГУ ВИТРАТ ДЛЯ ПОТРЕБ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ** *О.В. Кривошеєв, магістр*	*д.е.н., професор Вишневська О. М.*	*1100*
179.	**АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА** *К.Б. Марандюк, студентка*	*д.е.н.,. професор Вишневська О.М.*	*1107*
180.	**СУТНІСТЬ І ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ** *К. Р. Олейніченко, студентка*	*д. е. н., професор Вишневська О. М.*	*1115*
181.	**ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ВИТРАТ І КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ** *Т. Умриш, студентка*	*д.е.н., професор Вишневська О.М.*	*1119*

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

182.	**НАПРЯМИ РОЗВИТКУ РИНКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ** *Є. Г. Дорох, магістр*	*д.е.н., професор Вишневська О.М.*	*1128*
183.	**АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА** *К. Марандюк, студентка*	*д.е.н,. професор Вишневська О.М.*	*1132*
184.	**ОСОБЛИВОСТІ І ПЕРСПЕКТИВИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРА** *Д. Добровольский, студент*	*д.е.н., професор Вишневська О.М.*	*1140*
185.	**ЕКСПОРТНИЙ ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНИ І ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЙОГО ПІДВИЩЕННЯ** *Ю.О. Щербина, студентка*	*д.е.н., професор О.М.Вишневська*	*1146*
186.	**СУТНІСТЬ І ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РИЗИКІВ** *О. А. Філатова, магістр*	*д. е. н., професор Вишневська О. М.*	*1151*
187.	**РОЗВИТОК РИНКУ ГЕНЕТИЧНО – МОДИФІКОВАНОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ** *Ю.В. Голяк, магістр*	*д.е.н., професор Вишневська О. М.*	*1156*
188.	**МАРКЕТИНГОВИЙ АУДИТ: СУТНІСТЬ, СКЛАДОВІ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ** *В.С. Заверюха, студентка*	*старший викладач Костирко А.Г.*	*1162*
189.	**СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ НА АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ** *Ніколаєв Анатолій, студент групи Б 4/7*	*старший викладач Костирко*	*1171*
190.	**АУДИТОРСЬКИЙ РИЗИК: СУТНІСТЬ ТА ОЦІНКА**	*старший викладач Костирко А.Г.*	*1177*

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

	А. В. Хромець, студентка		
191.	**ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОГО АУДИТУ** *О. А. Закурена, студентка*	*старший викладач Костирко А. Г.*	*1185*
192.	**ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ** *В. Е. Касарига, студентка*	*старший викладач Костирко А.Г.*	*1189*
193.	**ГОЛОВНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКОМ В АУДИТІ** *В. Є. Логунова, студентка*	*старший викладач Костирко А. Г.*	*1197*
194.	**СУТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ** *Д.І. Микула.,студентка*	*викладач Костирко А.Г.*	*1205*
195.	**АНАЛІЗ КРИТЕРІЇВ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ САНАЦІЇ** *В.О. Скоробагата, бакалавр факультету менеджменту*	*Науковий керівник: Костирко А.Г.*	*1211*
196.	**СУЧАСНИЙ СТАН КРЕДИТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ** *А.В. Гайдейчук, студентка*	*старший викладач Костирко А. Г.*	*1219*
197.	**ПРОБЛЕМИ АВТОМАТИЗАЦІЇ АУДИТУ В УКРАЇНІ** *В.В. Гриб, студентка*	*старший викладач Костирко А. Г.*	*1225*
198.	**ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ ТА ЗДІЙСНЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО АУДИТУ А УКРАЇНІ** Ручинська О.О., *студентка*	*Костирко А.Г., старший викладач*	*1231*

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

199.	**АНАЛІЗ СТАНУ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В МИКОЛАЇВСЬКІЙ ОБЛАСТІ** *М.А. Собіна, бакалавр*	*старший викладач Костирко А.Г.*	*1238*
200.	**ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ** *Шарандак Вікторія, студентка*	*старший викладач Костирко А. Г.*	*1245*
201.	**ЗАСТОСУВАННЯ ТЕОРІЇ НОВОГО ДЕРЖАВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПРИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ** *А.В. Тирсенко, студентка*	*старший викладач Костирко А. Г.*	*1252*
202.	**РОЗВИТОК ЕКОЛОГІЧНОГО АУДИТУ В УКРАЇНІ** *Т.О. Чернозуб, бакалавр факультету менеджменту*	*Костирко А.Г.*	*1261*
203.	**СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМКИ РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ** *Вельховацька К.О., студентка*	*асистент Саваріна І.П.*	*1268*
204.	**ВПРОВАДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ В СВІТЛІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ** *Т. А. Алупой , студентка обліково-фінансового факультету*	*асистент Саваріна І.П*	*1277*

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

205.	**ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛІНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ПІДПРИЄМСТВА** *В.С. Заверюха, студентка*	*асистент Саваріна І.П.*	*1283*
206.	**ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ** *Н.В. Кулішова, студентка*	*асистент Саваріна І.П.*	*1292*
207.	**НЕОБХІДНІСТЬ КОНТРОЛІНГУ ЯК СИСТЕМИ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА** *О. М.Демитер, студентка*	*Саваріна І.П.*	*1302*
208.	**ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМИ КОНТРОЛІНГУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ** *Ю.М. Ракова, студентка*	*асистент Саваріна І.П.*	*1307*
209.	**ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛІНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ПІДПРИЄМСТВА** *В.С. Заверюха, студентка*	*асистент Саваріна І.П.*	*1313*
210.	**Література.**		*1325*

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ СТАТЕЙ

До друку приймаються статті, що відповідають вимогам ВАК і мають такі необхідні елементи: постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями; аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які опирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується дана стаття; формулювання цілей статті (постановка завдання); виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням наукових результатів; висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

Подається примірник тексту статті, підписаний авторами, надрукований на папері форматом А4, а також електронний варіант на дискеті 3,5". Обов'язково подаються відомості про автора.

Обсяг статті - до 6 повних сторінок. Розміри полів: ліве - 30 мм , праве - *20* мм, верхнє - *20* мм, нижнє - *20* мм, до *30* рядків на сторінці.

Статті необхідно готувати за допомогою текстового редактора Microsoft Word 7.0 або 8.0. Шрифт статті - Times New Roman Cyr, через інтервал 1,5, розмір - 14 pt.

Назва статті має бути короткою (5-9 слів), адекватно відбивати її зміст, відповідати суті досліджуваної наукової проблеми. При цьому слід уникати назв, що починаються зі слів: «Дослідження питання…», «Деякі питання…», «Проблеми…», Шляхи…», в яких не відбито достатньою мірою суть проблеми.

Анотацію набирати курсивом 11 кеглем. Виклад матеріалу в анотації має бути стислим і точним (близько 50 слів). Слід застосовувати синтаксичні конструкції безособового речення, наприклад: «Досліджено…», «Розглянуто…», «Установлено.. ."(наприклад, «Досліджено генетичні мінливості. Отримано задовільні результати для естераз.")

Посилання в тексті подавати тільки у квадратних дужках, наприклад [1], [1, 6]. Посилання на конкретні сторінки наводити після номера джерела, потім через кому сторінку (маленьке с.), далі її номер (наприклад: [1, с. 5]). Якщо далі йде інше джерело, то ставити його номер через крапку з комою в тих самих дужках (наприклад, [4, с. 5; 8, с. 10-11]. Не подавати в тексті розгорнутих посилань, таких як (Іванов А.П. Вступ до мовознавства. — К., 2000, — С. 54). *(Додаток).*

Усі цитати, мова оригіналу яких є іншою, подавати мовою Вісника й обов'язково супроводжувати їх посиланнями на джерело і конкретну сторінку.

Не робити посторінкових посилань, а подавати їх у дужках безпосередньо в тексті.

На всі рисунки й таблиці давати посилання в тексті. Усі рисунки мають супроводжуватися підрисунковими підписами, а таблиці повинні мати заголовки.

Рисунки виконувати у редакторі]V[icrosoft Word 6.0, 7.0 за допомогою функції "Створити рисунок", а не виконувати рисунок поверх тексту.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Написи на рисунки виконувати засобами Microsoft Word з тим, щоб редактор мав можливість зробити в них необхідні виправлення.

Формули у статтях по всьому тексту набирати у формульному редакторі — Eq. 3.0, шрифт TIMES, 10 кегль.

Терміни по всій роботі мають бути уніфікованими.

Між цифрами й назвами одиниць (грошових, метричних тощо) ставити нерозривний пробіл (Shift+Ctrl+пробіл).

Скорочення грошових та метричних одиниць (грн, т, ц, м, км тощо), а також скорочення млн, млрд писати без крапки.

Якщо в тесті є абревіатура, то подавати її в дужках при першому згадуванні.

Література, що приводиться наприкінці публікації повинна розташовуватися в порядку її першого згадування в тексті статті й бути оформлена у відповідності з наступними зразками (Додаток). Номер у списку літератури має відповідати лише одному джерелу. Список літератури оформлюється відповідно до державного стандарту України ДСТУ ГОСТ 7.1:2006.

На дискеті повинен бути 1 файл з текстом статті, названий прізвищем автора (СтаттяПрізвище).

Редакційна колегія залишає за собою право на редакційні виправлення.

Зразок оформлення статті

УДК (номер УДК)

НАЗВА СТАТТІ

Л.С.Прокопенко, студент

Миколаївський державний аграрний університет

- **Текст анотації* українською мовою*

Ключові слова: (4-7 слів та словосполучень)

* Текст статті *

ЛІТЕРАТУРА

1. Матяш І. Б. Діяльність Надзвичайної дипломатичної місії УНР в Угорщині : історія, спогади, арх. док. / І. Матяш, Ю. Мушка. — К. : Києво-Могилян. акад., 2005. — 397 с. — (Бібліотека наукового щорічника "Україна дипломатична" ; вип. 1).

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Наукове видання

СТУДЕНТСЬКИЙ НАУКОВИЙ ВІСНИК
Випуск 1 (8) Частина 1 *Економічні науки*

Технічний редактор: *І.П. Саваріна*
Комп'ютерна верстка: *М.Г. Алексеев*

Підписано до друку 25.12.2009. Формат 60 х 84 1/16.
Папір друк. Друк офсетний. Ум.друк.арк. 16,56.
Тираж 100 прим. Зак. №_____. Ціна договірна.

Надруковано у видавничому відділі Миколаївського національного аграрного університету 54010, м. Миколаїв, вул.Паризької комуни, 9

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1155 від 17.12.2002 р.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html